

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ

ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ
ਇਤਿਹਾਸਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ

ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ.

ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

©

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ
(1961 ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਐਕਟ ਨੰ. 35 ਤਹਿਤ ਸਥਾਪਿਤ)

JANAM SAKHI PARAMPARA :
ITIHASIK DRISTIKON TON (*Punjabi*)
by
KIRPAL SINGH

ISBN 81-302-0188-7

2009

ਕਾਪੀਆਂ : 1100

ਕੀਮਤ : 300/-

Laser Type Setting : Rahul Computers, Patiala. Ph.: 0175-5008675

ਡਾ. ਐਸ. ਐਸ. ਖਹਿਰਾ, ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ
ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਲਟ੍ਰੇਕਸ ਪ੍ਰਿੰਟ ਇੰਡਸਟਰੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਛਪੀ।

ਦੋਹਰਾ

ਤਿਨ ਬੇਦੀਅਨ ਕੇ ਕੁਲ ਬਿਖੇ ਪ੍ਰਗਟੇ ਨਾਨਕ ਰਾਇ।
ਸਭ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਸੁਖ ਦੇ ਜੱਹ ਤੱਹ ਭਏ ਸਹਾਇ।

ਚੌਪਈ

ਤਿਨ ਇਹ ਕਲ ਮੋ ਧਰਮੁ ਚਲਾਯੋ
ਸਭ ਸਾਧਨ ਕੋ ਰਾਹੁ ਬਤਾਯੋ
ਜੋ ਤਾਕੇ ਮਾਰਗ ਮਹਿ ਆਏ
ਤੇ ਕਬਹੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾਪ ਸੰਤਾਏ
ਜੇ ਜੇ ਪੰਥ ਭਵਨ ਕੇ ਪਰੇ
ਪਾਪ - ਪਾ ਤਿਨ ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਹਰੇ
ਦੁਖ ਭੁਖ ਕਬਹੂੰ ਨ ਸੰਤਾਏ
ਕਾਲ ਜਾਲ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਏ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ (ਬਚਿੱਤਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚੋਂ)

ਮੁੱਖਬੰਧ

ਸਾਲ 1966 ਸੰਸਾਰ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਰ੍ਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ 300 ਸਾਲਾ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਲੋਂ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ, ਲਗਨ, ਧੂਮਧਾਮ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮਨਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੋਕਾਈ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸੈਮੀਨਾਰ ਆਯੋਜਿਤ ਕਰਨੇ, ਕਾਨਫਰੰਸਿਜ਼ ਕਰਨੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਪੁਣਛਾਣ ਅਤੇ ਪੜਚੋਲ ਉਪਰੰਤ ਛਾਪਣ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਨ ਆਦਿ ਦੇ ਜਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਇਸੇ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਤਹਿਤ ਇਕੱਠਾ ਛਾਪਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੁਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1969 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਲੋਂ ਛਾਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਤਨੇ ਲੰਬੇ ਅਰਸੇ ਵਿਚ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਮੰਗ ਵਧ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ ਵਿਚੋਂ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਛਾਪਣ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਜਨਮਸਾਖੀ ਉਪਲਬਧ ਸਾਹਿਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹਨ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਸਰੋਤ ਹਨ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਰਵਾਇਤੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ। ਸਾਹਿਤਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਇਹ ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਬਹੁਮੁੱਲਾ ਭੰਡਾਰ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸਨ। ਲੇਕਿਨ ਸਮੇਂ ਲੰਘਣ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਬਾਹਰਲੇ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਰਲਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪੌਰਾਣਕ ਗਥਾਵਾਂ, ਸੂਫੀ ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸੰਤੁਲਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਪੁਣਛਾਣ ਅਤੇ ਪੜਚੋਲ ਉਪਰੰਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਉਪਲਬਧ ਸਾਰੇ

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ

ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ; ਜਿਵੇਂ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮਸਾਖੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮਸਾਖੀ, ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮਸਾਖੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮਸਾਖੀ, ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਕੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਆਪਸੀ ਵਿਰੋਧ ਜਾਪਿਆ ਹੈ ਉਥੇ ਫੁੱਟ ਨੋਟ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਖਿਆ ਅਤੇ ਪੜਚੋਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮਸਾਖੀ ਦਾ ਮੂਲ ਪਾਠ 1658 ਈਸਵੀ ਦੀ ਲੱਭੀ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਫੋਟੋਕਾਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਾਸ ਹੈ।

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਯੋਗਦਾਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਦਵਾਨ ਕਰਤਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਫਰਾਂ ਅਤੇ ਰਸਤਿਆਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਮੌਖਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨ-ਛੋਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਬਣੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਭਾਲ ਵਿਚ ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਨਾਨਕ ਮੱਤੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਅਤੇ ਲੰਕਾ ਤੱਕ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਹਿਤ ਲੰਮੇ ਅਤੇ ਕਠਿਨ ਰਸਤਿਆਂ ਉੱਤੇ ਸਫਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਮੁਹਈਆ ਕਈ ਗੁੰਝਲਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਲਈ ਸਥਾਨਕ ਪਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਬਹੁਮੁੱਲੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਜੋਕੀ ਸਰਲ ਸੋਧੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਪਾਠਕ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਇਸ ਤੱਕ ਰਸਾਈ ਕਰ ਸਕੇ।

ਨਿਰਸੰਦੇਹ 'ਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ' ਇਕ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਉਪਯੋਗੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਨ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਪਾਠਕ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਨਵੀਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੀ ਪੁਨਰ ਛਪਾਈ ਤੋਂ ਪੂਰਨ ਅਤੇ ਭਰਪੂਰ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਣਗੇ।

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ
ਪਟਿਆਲਾ

ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ

ਵਿਸ਼ੇ-ਸੂਚੀ

ਮੁੱਖਬੰਧ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਰੰਗ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ (xi—xiii)
ਪਰਵੇਸ਼ਕਾ (xv—xlviii)
ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ੧—੧੬੬
ਅੰਤਿਕਾ ੧-੪੩੪

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ

1. ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨਾ	੧
2. ਪੜ੍ਹਨੇ ਪਾਉਣਾ	੩
3. ਜੰਝੂ ਸੰਸਕਾਰ	੪
4. ਡੰਗਰ ਚਾਰਨਾ	੫
5. ਕੁੜਮਾਈ ਤੇ ਵਿਆਹ	੬
6. ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ	੭
7. ਦੇਸ਼ ਰਟਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ	੮
8. ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ	੯
9. ਵੈਦ ਬੁਲਾਇਆ	੧੦
10. ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਣਾ	੧੧
11. ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਜਾਣਾ	੧੩
12. ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ	੧੪
13. ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ	੧੫
14. ਮਾਤਾ ਸੁਲਖਣੀ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਣਾ	੧੭
15. ਵਈ ਪਰਵੇਸ਼	੧੮
16. ਨਾ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ	੨੧
17. ਭਾਈ ਫਰੰਦੇ ਕੋਲੋਂ ਰਬਾਬ ਲੈਣੀ	੨੪
18. ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਕੋਲ ਜਾਣਾ	੨੫
19. ਸੱਜਣ ਠੰਗ ਦਾ ਨਿਸ਼ਤਾਰਾ	੨੬
20. ਪਾਕਪਟਨ ਜਾਣਾ	੨੮
21. ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਜਾਣਾ	੩੨

22.	ਹਰਦੁਆਰ ਜਾਣਾ	੩੫
23.	ਨਾਨਕ-ਮਤੇ ਜਾਣਾ	੩੬
24.	ਟਾਂਡੇ ਜਾਣਾ	੪੨
25.	ਅਜੁਧਿਆ ਜਾਣਾ	੪੪
26.	ਪਰਯਾਗ ਜਾਣਾ	੪੬
27.	ਬਨਾਰਸ ਜਾਣਾ	੫੦
28.	ਰਾਜੇ ਹਰਿ ਨਾਥ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼	੫੪
29.	ਗਯਾ ਜਾਣਾ	੫੬
30.	ਹਾਜੀਪੁਰ-ਪਟਨੇ ਜਾਣਾ	੫੮
31.	ਕਾਮਰੂਪ ਜਾਣਾ	੬੦
32.	ਵਸਦੇ ਰਹੇ, ਉੱਜੜ ਜਾਵੇ	੬੪
33.	ਰਾਖੜ ਭਾਈਨੇ	੬੫
34.	ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ	੬੮
35.	ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਜਾਣਾ	੭੦
36.	ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਫੇਰ ਮਿਲਣਾ	੭੧
37.	ਇਕ ਤਲਾਅ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ	੭੨
38.	ਕਾਂਚੀਪੁਰਮ ਵਿਚ ਇਕ ਜੈਨੀ ਨਾਲ ਮੇਲ	੭੩
39.	‘ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭ ਸੰਸਾਰ’	੭੫
40.	ਲੰਕਾ ਜਾਣਾ	੭੬
41.	ਲੰਕਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਮੇਲ	੭੯
42.	ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਭੁੱਖ ਪਿਆਸ ਦੂਰ ਕੀਤੀ	੮੧
43.	ਸੋਤਬੰਧਿ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਜਾਣਾ	੮੩
44.	ਵੰਡ ਛਕਣਾ	੮੪
45.	ਕੋਛਾ ਰਾਖੜ ਤਾਰਨਾ	੮੫
46.	ਬਿਦਰ ਜਾਣਾ	੮੬
47.	ਨਾਂਦੇੜ ਜਾਣਾ	੮੭
48.	ਨਰਬਦਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ	੮੭
49.	ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ (ਸਿਰਠ ਦੇਸ਼) ਜਾਣਾ	੮੯
50.	ਉਜੈਨ ਜਾਣਾ	੯੧
51.	ਮਥਰਾ ਜਾਣਾ	੯੪
52.	ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼	੯੬
53.	ਪਾਣੀਪਤ ਜਾਣਾ	੯੭
54.	ਵਾਪਸ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਉਣਾ	੯੮

55.	ਪੱਟੀ ਦੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼	੯੯
56.	ਤਲਵੰਡੀ ਮੁੜਨਾ	੧੦੦
57.	ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ	੧੦੦
58.	ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਜਾਣਾ	੧੦੨
59.	ਬੈਜਨਾਥ (ਕੀੜ ਗਰਾਮ) ਜਾਣਾ	੧੦੩
60.	ਕੈਲਾਸ਼ (ਸੁਮੇਰ) ਪਰਬਤ ਤੇ ਜਾਣਾ	੧੦੪
61.	ਲਦਾਖ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਫ਼ੋਰੀ- ਬ੍ਰਹਮ ਦਾਸ ਨਾਲ ਚਰਚਾ	੧੦੭
62.	ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣਾ	੧੦੯
63.	ਬਾਲ ਨਾਥ ਨਾਲ ਮੇਲ	੧੧੨
64.	ਸਿਆਲਕੋਟ ਜਾਣਾ	੧੧੩
65.	ਮੀਆਂ ਮਿੱਠੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ	੧੧੪
66.	ਤਲਵੰਡੀ ਜਾਣਾ	੧੧੫
67.	ਮੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਣਾ ਤੇ ਦੋਲਤ ਮਾਂ ਲੋਧੀ ਨਾਲ ਮੇਲ	੧੧੬
68.	ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ	੧੧੭
69.	ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਚ ਬਹਾ-ਉਦ-ਦੀਨ ਮਖਦੂਮ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ	੧੧੯
70.	ਹਿਗੌਲਾਜ ਜਾਣਾ	੧੨੨
71.	ਮੱਕੇ ਅਤੇ ਮਦੀਨੇ ਜਾਣਾ	੧੨੫
72.	ਬਗਦਾਦ ਜਾਣਾ	੧੨੮
73.	ਮਸ਼ਹਦ (ਈਰਾਨ) ਜਾਣਾ	੧੩੩
74.	ਕਾਬਲ ਜਾਣਾ	੧੩੪
75.	ਪਿਸ਼ਾਵਰ (ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ) ਜਾਣਾ	੧੩੫
76.	ਸੱਯਦ ਪੁਰ ਦੀ ਤਬਾਹੀ	੧੩੮
77.	ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਸਾਉਣਾ	੧੪੦
78.	ਅਜਿਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਨਾਲ ਮੇਲ	੧੪੨
79.	ਦੋ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼	੧੪੩
80.	ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਦਾ ਮਿਲਣਾ	੧੪੪
81.	ਇਕ ਸੁਘੜ ਬਾਲਕ ਦਾ ਮਿਲਣਾ	੧੪੬
82.	ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਜਾਣਾ	੧੪੭
83.	ਕਿੜੀ ਅਫ਼ਗਾਨਾ (ਪਠਾਨਾਂ) ਜਾਣਾ	੧੫੦
84.	ਬੀਕਾਨੇਰ ਜਾਣਾ	੧੫੧
85.	ਮੁਲਤਾਨ ਜਾਣਾ	੧੫੪
86.	ਸੱਯਦ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਗੀਲਾਨੀ ਨਾਲ ਮੇਲ	੧੫੬
87.	ਜ਼ਾਹੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ	੧੫੮

(x)

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ

88.	ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ	੧੫੯
89.	ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ ਮਿੱਤਰ ਦਾ ਮਿਲਣਾ	੧੬੦
90.	ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਦੀ ਘਾਲਣਾ	੧੬੧
91.	ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ	੧੬੧
92.	ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ	੧੬੨
93.	ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣਾ	੧੬੫

ਅੰਤਿਕਾ

ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ	...	੫—੬੪
ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ	...	੬੫—੧੭੬
ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ- ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ	...	੧੭੭—੨੪੦
ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ	...	੨੪੧—੩੫੬
ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ	...	੩੫੭—੪੩੪

ਮੁੱਖਬੰਧ

1966 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲਾ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਉਣ ਲਈ 1969 ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਯੋਜਨਾ ਪਰਮੁੱਖ ਸੀ। ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਕੰਮ ਡਾਕਟਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਹਿਸਟਰੀ ਰੀਸਰਚ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਲੋਂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਸੰਪਾਦਤ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਧਾਰਮਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਉਪ-ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਅਮੁੱਲ ਭੰਡਾਰ ਹਨ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਨਿਖੇੜਨਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਇਕ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ (Missionary itineraries) ਦਾ ਹਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਕਟ ਵਰਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨਿਕਟ ਵਰਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਉਲਾਦ ਰਾਹੀਂ ਕਈ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤਕ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਬਾਹਰਲੇ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਰਲਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਪੁਰਾਣਕ ਗਾਥਾਵਾਂ, ਸੂਫੀ ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਗੋਰਖ-ਪੰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਰਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸਮਿੱਲਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ “ਨਾ-ਭਰੋਸੇਯੋਗ” ਲਿਖਣਾ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ, ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਰੀਕਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਪੁਸਤਕ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਚਾਰ ਮੁੱਖ ਸਰੂਪ ਹਨ (1) ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ

1. ਵੇਖੋ ਡਬਲਯੂ. ਐਚ. ਮੈਕਲੇਡ ਦੀ ਪੁਸਤਕ “ਨਾਨਕ ਐਂਡ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜ਼ਨ” ਭੂਮਿਕਾ ਪੰਨਾ 7

(2) ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ (ਦੋਵੇਂ ਭਾਗ) (3) ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ (4) ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਹਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਪਰ ਇਹ ਇਕ, ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪਾਠਕ ਆਪਣੀ ਟੀਕਾ-ਟਿੱਪਣੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਤਾਂ ਜੋ ਦੂਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਉਹ ਨੁਕਸ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਹਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਡਾ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥਾਂ ਵਾਲੇ ਮੂਲ ਪਾਠਾਂ ਨੂੰ ਸੰਖਿਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਅੰਤਿਕਾ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਮੂਲ ਪਾਠ 1658 ਈਸਵੀ ਦੀ ਲੱਡੀ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਫੋਟੋ ਕਾਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਮਿਲੀਆਂ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਹੱਥ ਲਿਖਤਾਂ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਪਾਠ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਛਪ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਿਹੜਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਖਰੜਾ ਇਹਨਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਇਕ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਚੌਹਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਵਿਰੋਧ ਹੈ ਉੱਥੇ ਫੁਟ ਨੋਟ ਦੇ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜਚੋਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਫ਼ਰਾਂ ਜਾਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਭੂਗੋਲਿਕ ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਵਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਫ਼ਰ-ਸਾਧਨਾਂ, ਸਫ਼ਰਾਂ ਤੇ ਰਾਹਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ ਅਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਦੱਸੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪਰਖ ਪੜਚੋਲ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਡਾਕਟਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਚੇਚਾ ਲੰਕਾ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਭੇਜਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਨਾਨਕ-ਮਤੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਅਤੇ ਲੰਕਾ ਤਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਸਫ਼ਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਈ ਪੁਰਾਣੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਭਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ:-

1. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।
2. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬਣੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ।
3. ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਪਰਚੱਲਤ ਤਜਾਰਤ ਦੇ ਰਸਤੇ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਸਾਖੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਫ਼ਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਰੇਖਾ-ਚਿੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੁੰਝਲਾਂ ਦਾ

ਨਿਰਣਾ ਡਾ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਰਵੇਸ਼ਕਾ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਟੂਕਾਂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਤਿੱਬਾਬਲੀ ਆਦਿ।

ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦੱਸੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਚਾਰੇ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਥਾਂ ਥਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਸਰਲ ਤੇ ਪਰਚੱਲਤ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਭੂਗੋਲਿਕ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਸਾਰਾ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਕਾਲਰ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਸ ਨਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣਗੇ।

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ
ਮਿਤੀ 13 ਅਕਤੂਬਰ, 1969

ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਰੰਗ
ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ

ਪਰਵੇਸ਼ਕਾ

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਭਾਵ ਉਹ ਰਚਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਿਰਤਾਂਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਭਾਵ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਸਭ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦਾ ਸਾਖੀਵਾਰ ਅਧਿਐਨ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਪਰਤੀਕ ਹੋਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ਾ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਸਰੋਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਉਂ ਜਨਮ-ਸਾਖੀ-ਪਰੰਪਰਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸਾਹਿਤ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸਾਹਿਤ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦਾ, ਧਾਰਮਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਪਰਮਾਰਥ ਦਾ, ਸਾਹਿਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦਾ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਗੁਰਮਤ, ਵੇਦਾਂਤ ਅਤੇ ਸੂਫੀ ਮੱਤ ਦੇ ਸੰਕੇਤਾਂ ਦਾ ਬਹੁਮੁੱਲਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਚੇ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਨਖੇੜਨਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਮੁਲਅੰਕਣ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਅਰੰਭ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਅਰੰਭ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ:- ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੰਬੰਧੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦਾ ਅਰੰਭ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੇ ਅਰੰਭ ਬਾਰੇ ਐਲਫ਼ਰੈਡ ਲਾਇਲ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਅਦਭੁਤ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਸੰਬੰਧੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪਰਚੱਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਹੈਰਾਨੀ ਤੇ ਵਾਹ ਵਾਹ ਦੇ ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸਚਰਜਤਾ ਅਤੇ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ “ਅਸਪੱਸ਼ਟ, ਅਸਚਰਜ ਅਤੇ ਕਰਾਮਾਤੀ ਵਾਤਾਵਰਣ” ਹਰ ਕੌਮ ਅਤੇ ਹਰ ਧਰਮ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਪੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਮਾਣੀਕ ਇਤਿਹਾਸ, ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਅਥਾਹ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਖੁਸ਼ਕ ਧਰਤੀ ਦੇ ਮਹਾਂਟਾਪੂ ਵਾਂਗ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਟਾਈਨਬੀ

1. Asiatic Studies, Religious and Social.

ਏਸ਼ੀਆਟਿਕ ਸਟੱਡੀਜ਼, ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਐਂਡ ਸੋਸ਼ਲ, ਲੰਡਨ, 1907, ਪੰਨਾ 326.

ਨੇ “ਹਿਸਟੋਰੀਅਨਜ਼ ਐਪਰੋਚ ਟੂ ਰਿਲੀਜ਼ਨ” ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਅਤੇ ਸੱਜਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਖਰੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦਾ ਠੀਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੱਧ ਕਾਲ ਦੇ ਹਰ ਧਾਰਮਕ ਆਗੂ ਤੇ ਢੁੱਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਕ-ਚਰਚਾ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਹੋਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਵਰ, ਮੱਕੋ, ਮਦੀਨੇ, ਬਗਦਾਦ ਜਾਣਾ, ਮੁਲਤਾਨ ਅਤੇ ਉੱਚ ਦੇ ਪੀਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤਾਂ, ਗੰਗਾ ਜੀ ਤੇ ਤੀਰਥਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ, ਗੋਰਖ-ਪੰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਚਰਚੇ, ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਡਤਾਂ ਦੇ ਫੋਕੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਦੇ ਖੰਡਨ ਲੋਕ-ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਲੋਕ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਪਰਚੱਲਤ ਰਹੀਆਂ।

ਰਵਾਇਤਾਂ ਸਦਾ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਕ, ਸਦਾਚਾਰਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਇਕ ਆਦਿ-ਵਾਸੀ ਕਬੀਲੇ ਮੀਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਦਿ-ਵਾਸੀ ਕਬੀਲਾ ਸੂਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਸਲਾਮ ਨੇ ਗਲਬਾ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਸੂਰ ਦਾ ਨਾਂ ਆਦਮ ਬਾਬਾ ਰੱਖ ਲਿਆ ਤੇ ਸੂਰ ਦੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਜਾ ਕਰੀ ਗਏ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਕਬੀਲੇ ਤੇ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸੂਰ ਦਾ ਨਾਂ ਵਰਾਹ ਅਵਤਾਰ ਰੱਖ ਲਿਆ²। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪਰਚੱਲਤ ਰਵਾਇਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਉਂ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਇਲਾਕਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਗਲਬਾ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਇਸਲਾਮੀ ਗਲਬੇ ਦਾ ਕਥਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰ ਲੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੇ ਤੁਰਕ ਪਠਾਣੀ ਅਮਲੁ ਕੀਆ.....

ਅੰਤਰਿ ਪੂਜਾ ਪੜਹਿ ਕਤੇਬਾ ਸੰਜਮੁ ਤੁਰਕਾ ਭਾਈ.....

ਇਸ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਗਲਬੇ ਦਾ ਅਸਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਤੇ ਪੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਵਿਚ ਹਜ਼ਰਤ ਮਸੀਹ ਦੀਆਂ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਅੰਕਿਤ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦ੍ਰਿੜ ਸੀ ਕਿ ਨਬੀ ਜਾਂ ਅੱਲੀਆ ਹੋਣ ਦਾ ਇਕ ਬਾਹਰਲਾ ਚਿੰਨ ਕਰਾਮਾਤ ਵਖਾਉਣਾ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੰਤਾਂ ਤੇ ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ

1. An Historian's Approach to Religion, Arnold J. Toynbee.

ਐਨ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨਜ਼, ਐਪਰੋਚ ਟੂ ਰਿਲੀਜ਼ਨ, ਟਾਈਨਬੀ, ਪੰਨਾ 3

2. Asiatic Studies, Religious and Social.

ਏਸ਼ੀਅਟਿਕ ਸਟੱਡੀਜ਼, ਰਿਲੀਜ਼ਸ ਐਂਡ ਸੋਸ਼ਲ, ਪੰਨਾ 50-51

ਤਜਕਰੇ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਪਏ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਧਾਰਮਕ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਧਾਰਮਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਕਸ਼ਫ-ਉਲ-ਮਹਿਜੂਬ ਅਤੇ ਤਜਕਰਾਇ-ਅਲੀਆ ਸਨ। ਕਸ਼ਫ-ਉਲ-ਮਹਿਜੂਬ ਦਾ ਕਰਤਾ ਸ਼ੇਖ ਅਬੂ-ਅਲ-ਹਸਨ ਹਜਵੇਰੀ (1009-1072 ਈਸਵੀ) ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਦਾਤਾ ਗੰਜ-ਬਖਸ਼ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਨੇ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ। ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਬਦੁੱਲਾ ਨਾਮੀ ਇਕ ਵਲੀ ਇਕ ਬਾਗ ਵਿਚ ਰੁੱਖ ਬੱਲੇ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਸੱਪ ਝਾੜੀ ਨਾਲ ਉਸ ਤੇ ਪੱਖਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਜਕਰਾ-ਏ-ਅਲੀਆ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਸੀ। ਇਸ ਤਜਕਰੇ ਦਾ ਕਰਤਾ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ-ਉਦ-ਦੀਨ ਅੱਤਾਰ (1119-1230 ਈਸਵੀ) ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ ਮੁਹੰਮਦ ਇਬਰਾਹੀਮ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਛਪੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਅੰਕਿਤ ਹਨ- ਇਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਾਬਿਆ ਨਾਮੀ ਖੁੱਛੀ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਟੁਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਕਾਹਬਾ ਸ਼ਰੀਫ ਮੱਕੇ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਉਸ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੀਦਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਹਜਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਮੱਕੇ ਪੁੱਜੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਕਾਹਬਾ ਆਪਣੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿੱਧਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

ਰੂਪ ਵਟਾਏ ਜੋਗੀਆਂ, ਸਿੰਘ ਬਾਘ ਬਹੁ ਚਲਿਤਿ ਦਿਖਾਈ।

ਇਕਿ ਪਰ ਕਰਕੈ ਉਡਰਨ, ਪੰਖੀ ਜਿਵੇਂ ਰਹੇ ਠੀਲਾਈ।

ਇਕਿ ਨਾਗ ਹੋਇ ਪਉਣ ਛੋਡਿਆ, ਇਕ ਨਾ ਵਰਖਾ ਅਗਨਿ ਵਸਾਈ।

ਤਾਰੇ ਤੋੜੇ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਇਕ ਚੜਿ ਮਿਰਗਾਨੀ ਜਲੁ ਤਰਿ ਜਾਈ।

(ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ, ਪਉੜੀ 41)

ਇਹ ਕਰਾਮਾਤੀ ਅੰਸ਼ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਪਰਚੱਲਤ ਰਵਾਇਤਾਂ ਤੋਂ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ।

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ:- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ (1581-1606) ਈਸਵੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੰਤੋਖੀ ਸਾਖੀਆਂ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਅਕਬਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਕ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਿਆ ਸਾਖੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ। ਇਥੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਕਬਰ-ਨਾਮੇ ਵਿਚ ਅਬੁਲ-ਫਜ਼ਲ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ¹। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਸੁਣਾਈ ਹੋਈ ਸਾਖੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:-

1. ਮੁਫਤਾਹ-ਉਲ-ਹਕੀਕਤ, ਕਸ਼ਫ-ਉਲ-ਮਹਿਜੂਬ ਦਾ ਉਰਦੂ ਉਲਥਾ ਲਾਹੌਰ 1945, ਪੰਨਾ 43

2. ਤਜਕਰਾ-ਏ-ਅਲੀਆ, ਉਰਦੂ ਤਰਜਮਾ, ਹਕੀਮ ਮੁਹੰਮਦ, ਅਬਦੁਲ ਰਸ਼ੀਦ, ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਲਾਹੌਰ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਪੰਨਾ 63

3. ਅਕਬਰ-ਨਾਮਾ, ਨਵਲ ਕਿਸ਼ੋਰ ਪਰੈਸ ਲਖਨਊ ਜਿਲਦ ਤੀਜੀ, ਪੰਨਾ 514

“ਤਬ ਏਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ” ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੇ ਤੁਪਿ ਭਾਵੇ ਤਾਂ ਜੰਗਲ ਦੇਖੀਐ। ਤਬ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜੰਗਲ ਕੀ ਪਰਤੀ ਆਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਉਦਿਆਨ ਬਿਖੇ, ਜੰਗਲ ਮਹਿ ਅਰੁ ਸਿਖ ਸਾਥਿ ਹੈ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਿਖਹੁ ਕਹਿਆ “ਜਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਹਮ ਪਿਆਸੇ ਹਹਿ।” ਕਹੇ, “ਹਰੇ ਤੁਮ ਪਿਆਸੇ ਹਹੁ” ਕਹੇ, “ਜੀ ਬਹੁਤ ਪਿਆਸੇ ਹਹਿ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਜੀ ਕਿਆ ਕਰੀਐ ਈਹਾਂ ਤਉ ਗੰਗਾ ਭੀ ਕਹੀ ਨਜੀਕ ਨਹੀਂ।” ਤਬ ਇਤਨੇ ਹੀ ਕਹਣੇ ਸਾਥਿ ਹਵਾਈ ਕੀ ਨਿਆਈ ਗੰਗਾ ਆਇ ਗਈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਿਖਾਂ ਕਉ ਕਹਿਆ, “ਜਿ ਹਾਂ ਤੁਮ ਪਿਆਸੇ ਹਹੁ ਪੀਅਹੁ” ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਿਖਹੁ ਗੰਗਾ ਜਲੁ ਪੀਆ ਭੀ ਅਰ ਨੁਏ ਭੀ। ਤਬ ਅਵਰ ਜਿ ਲੋਕ ਬੇ ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ, “ਜਿ ਈਹਾ ਜੰਗਲ ਮਹਿ ਪਾਨੀ ਨਾ ਥਾ ਪੈਦਾ ਹੋਤਾ, ਇਹ ਦਰਿਆਉ ਕਹਾਂ ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੁਆ।” ਤਬ ਤਮਾਸਗੀਰ ਲੋਕ ਦੇਖਨੇ ਕਉ ਚਲੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਇਹ ਲੋਕ ਤਮਾਸਗੀਰ ਹੈ ਸੋਰ ਕਰਹਿਗੇ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੀਛੇ ਕਉ ਹਥੁ ਕੀਆ। ਉਇ ਲੋਕ ਪੀਛੇ ਹੀ ਕਉ ਹਟਿ ਗਏ, ਆਗੇ ਕੋਈ ਆਇ ਨਾ ਸਕਿਉ।

“ਇਹ ਸਾਖੀ ਅਕਬਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕਰ ਸੁਨਾਈ ਬੀ, ਜਬ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਲਹੌਰ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਥਾ ਅਕਬਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾ ਕਉ”²

ਇਥੇ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਗੰਗਾ ਕਿਹੜੀ ਗੰਗਾ ਸੀ, ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕਦੋਂ ਆਈ, ਸਾਡਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ ਆਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਨ, ਭਾਵ 1604 ਈਸਵੀ, ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਦਿ ਬੀੜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਐਨੀ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਦੁਕੱਲੇ ਸ਼ਬਦ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਮ ਨਹੀਂ ਸਨ ਮਿਲਦੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਥੋਂ ਵੀ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਕੋਲ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਟਕਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਉਤਾਰਿਆ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪਰਾਚੀਨ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਬੀੜਾਂ ਤੇ ਜਪੁ ਨਿਸ਼ਾਨ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ” ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਬੂਤ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ

1. ਅਕਬਰ-ਨਾਮੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਅਕਬਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

2. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ; ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੰਨਾ 137 (ਅੰਤਕਾ 167)

ਆਈਆਂ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਹੁਣ ਤਕ ਲੱਭੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ 1658 ਈਸਵੀ ਦੀ ਹੈ, ਵਿਚ ਵੀ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਜਾਂ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ਬਦ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅੰਕਿਤ ਨਾ ਹੁੰਦੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰਚੱਲਤ ਰਵਾਇਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਸੱਤੇ ਤੇ ਬਲਵੰਡ ਦੀ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੋਈ। ਬਲਵੰਡ ਤੇ ਸੱਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਬਲਵੰਡ ਤੇ ਸੱਤਾ ਦੇਵੇਂ ਭਰਾ ਸਨ ਤੇ ਸੱਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤਕ ਜੀਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਹਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੱਦੀ-ਨਸ਼ੀਨੀ ਵੇਲੇ ਉਸਤਤ ਦੀ ਪਉੜੀ ਰਚਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਵਾਰ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਗਵਾਹੀ ਵੀ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਚਾਰੀ ਗਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਠਾਂ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਸਤਤ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧੀ ਕੁਝ ਰਵਾਇਤਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਦਿੱਤੀ:-

ਗੁਰਿ ਚੇਲੇ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਕੀਈ ਨਾਨਕਿ ਸਲਾਮਤਿ ਥੀਵਦੈ।

ਸਹਿ ਟਿਕਾ ਦਿਤੋਸੁ ਜੀਵਦੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿਚ ਰਾਜ-ਜੋਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਰਾਜ-ਜੋਗ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲਾ ਆਦਰਸ਼ਕ ਵਿਅਕਤੀ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਦੇ ਬਿਸ਼ਨਪਦੇ ਹੁਣ ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਪਰਚਲਤ ਹਨ। ਜਿੱਥੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਸਭਿਅਤਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਕਰਾਮਾਤੀ ਰੰਗ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਉੱਥੇ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਕ ਸਾਹਿਤ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਵਿਚ ਮਿਥਿਆਸਕ ਰੰਗ ਭਰਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਕਹਿਣਾ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਦਬਿਸਤਾਨ, ਜੋ ਸਤਾਰਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੀ ਕਿਰਤ ਹੈ, ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬਿਲਕੁਲ ਇਹ ਹੀ ਰਵਾਇਤ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਸਵਈਆਂ ਵਿਚ ਮਹਲੇ ਪਹਿਲੇ ਕੇ ਸਵਈਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਹਨ। ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਕਥਨ ਦੂਸਰੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਸਵਈਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸਭ ਆਤਮਕ ਵਡਿਆਈ ਦਾ ਮੋਢੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਪਹਿਲੇ ਕੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਉਸਤਤ ਕਰਦਿਆਂ ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

ਕਾਥਿ ਕਲ ਸੁਜਸ ਗਾਵਉ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

ਰਾਜੁ ਜੋਗੁ ਜਿਨਿ ਮਾਣਿਓ॥

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਉੱਦਮ:- ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ (1606 ਤੋਂ 1664 ਈਸਵੀ) ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਤਿਆਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਾਰੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਭਾਲ ਦਾ ਕੰਮ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਨਾਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ, ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਗਏ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਨ। ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਅਸਥਾਨ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਨਾਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰੀ ਪਰਬਤ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ (ਕਲਮੀਰ) ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਹਰੀ ਪਰਬਤ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਨਾਨਕ-ਮਤਾ (ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਨੈਨੀਤਾਲ ਯੂ.ਪੀ.) ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਉਸ ਪਿੱਪਲ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਸ ਪਿੱਪਲ ਨੂੰ ਹਰਾ ਭਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਧੂਰ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਾਇਆ। ਉਹ ਪਿੱਪਲ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹਰਿਆ ਭਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਧਾਰੂ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਕਰਕੇ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਉਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯਤਨ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲਗਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਪਰਚਲਤ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕੰਮ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਿਚਾਰ ਜੋ ਇਸ ਵਾਰ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਗਵਾਹੀ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਲਿਖਤ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਅਰੰਭਕਾ ਦੇ ਪੰਨੇ 82 ਤੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਉਸਨੂੰ ਇਥੇ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਵਿਚ “ਦਲ-ਭੰਜਨ ਗੁਰੂ ਸੂਰਮਾ” ਵਰਗੇ ਸੰਕੇਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ: ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਬਾਸਰਕੇ ਜ਼ਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਦਾਤਾਰ ਚੰਦ ਭੱਲੇ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸਨ। ਦਾਤਾਰ ਚੰਦ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਦੇ ਸਕੇ ਭਰਾ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਤੀਜੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਦੇ ਭਤੀਜੇ, ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਦੇ ਭਰਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਾਮੇ ਲਗਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਵਸਾਇਆ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਸਰਕੇ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਰਹਿਣ

1. ਇਤਿਹਾਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਾਨਕਮਤਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨਾਨਕਮਤਾ ਜ਼ਿਲਾ ਨੈਨੀਤਾਲ ਪੰਨਾ 12

ਲੱਗਾ। ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਵਿਚ ਹੀ 1558 ਈ: ਦਾਤਾਰ ਚੰਦ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਜੀਵਣੀ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਪਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਅਤੇ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਜੋ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਆਪ ਉਸਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਸਨ। ਆਪ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1637 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਵਿਚ ਹੋਇਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਈ ਸਿੱਖ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗਿਆਰਵੀਂ ਵਾਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

“ਜਿਤਾ ਰੰਧਾਵਾ ਭਲਾ ਹੈ ਬੁਝਾ ਬੁਝਾ ਇਕ ਮਨਿ ਧਿਆਵੈ।”

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਂਗ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਵੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਨਿਕਟ-ਵਰਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਆਪ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਣ ਸਮੇਂ ਤਿਲਕ ਲਗਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਆਪ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਵੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ 1631 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਤੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਦੋਵੇਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਬਾਰੇ ਉਪਰੋਕਤ ਟੁਕ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ, ਉਹ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਰਵਾਇਤਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧੀ ਪਹਿਲੀ ਲਿਖਤ ਸੀ। ਇਹ ਲਿਖਤ ਜੇਕਰ ਸਮਕਾਲੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਰਧ-ਸਮਕਾਲੀ ਹੋਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਰਜਾ ਰੱਖਦੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਬੜਾ ਸਮਾਂ ਪਿਛੋਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇ ਰਚੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਕਿਤ ਹੈ:-

“ਇਕ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਥੀ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੋਸ਼ਟ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਅਰ ਉਸ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਮੇਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਈ ਚੁਗਤਾਂ ਅਣਬਣ

1. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਬਾਬਾ ਵਿਭਾਗ, ਪਟਿਆਲਾ, ਪੰਨਾ 5

2. ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ, ਪੰਨਾ 311

3. ਇਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਬੀੜ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਸਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਕੁਝ ਬਾਣੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪਉੜੀਆਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ 1604 ਈਸਵੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਚ ਲਈਆਂ ਹੋਣ।

ਦੀਆਂ ਪਾਇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ..... ਜੈਸੇ ਦੁੱਧ ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਰਲਾਇ ਦਿਤੇ ਤੇ ਹੰਸ ਉਸ ਨੂੰ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਤੁਸੀਂ ਮਹਾਂ ਹੰਸ ਹੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਚਨ ਤੇ ਮੀਣਿਆ ਦੇ ਬਚਨ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਰ ਦੇਵੋ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਿਸ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜੋ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਦੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਕੋਈ ਹੋਈ ਨਹੀਂ। ਮਤਿ ਪੰਜਾਂ ਮੇਲ ਵਾਲੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅਜੁਗਤਾਂ ਪਾਇ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਇ ਦੇਂਦੇ ਹੋਵਨ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਇਕ ਵਾਰ ਕਰਨੀ (ਰਚਣੀ) ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਖ ਉਸ ਵਾਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਪੜ੍ਹਨਗੇ। ਤਾਂਹੀ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਜੋ ਵਾਰ ਹੈ ਗਿਆਨ ਰਤਨਾਵਲੀ ਸੋਈ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹੈ।।’

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧੀ ਨਿੱਗਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜੋ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 25ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 45ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਤਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਹੈ। ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਕੁਚਵਾਂ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੂਰਬ ਤੇ ਦੱਖਣ ਦੇ ਸਫ਼ਰਾਂ ਬਾਰੇ ਇਕ ਟੁਕ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ:-

‘ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਤੀਰਥੇ ਤੀਰਥਿ ਪੁਰਬਿ ਸਭੇ ਫਿਰਿ ਦੇਖੇ’

28ਵੀਂ ਅਤੇ 29ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਸਮੇਰ ਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਪਹਾੜੀ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ‘ਸ’ ਅਗੇਤਰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਵਾਧੂ ਹੀ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ “ਪਿਤੀ ਨੂੰ ਸਪਿਤੀ” ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰਾਂਗ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਸਪਰਾਂਗ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੇਰ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ‘ਮੇਰ’ ਜਾਂ ਮੇਰੂ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਕਥਨ ਵੇਦਾਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰਮ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸਾਧੂ ਇਸ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਮੇਰੂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਹੈ (ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਜਾਣ ਦੀ ਸਾਖੀ)

32ਵੀਂ ਅਤੇ 33ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਮੱਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕਥਨ ਅਤੇ 35ਵੀਂ ਅਤੇ 36ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਬਗਦਾਦ ਜਾਣ ਦਾ ਵਰਣਨ, 38ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

ਫਿਰਿ ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਕਰਤਾਰਪੁਰਿ ਭੇਖੁ ਉਦਾਸੀ ਸਗਲ ਉਤਾਰਾ।

ਪਹਿਰ ਸੰਸਾਰੀ ਕਪੜੇ ਮੰਜੀ ਬੈਠਿ ਕੀਆ ਅਵਤਾਰਾ।

ਕਿਵੇਂ ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਇਕ ਤੁਕ ਸੱਤੇ ਬਲਵੰਤ ਦੀ ਵਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਬਹੁਤ ਚਰਚਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਉੱਤਰ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਥਾਪਿਆ। ਉਹ ਵਾਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:-

ਪੁਤਰੀ ਕਉਲੁ ਨ ਪਾਲਿਆ ਮਨਿ ਖੋਟੇ ਆਕੀ ਨਸਿਆਰਾ।

1. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਛਾਪਾ ਬੰਬਈ (1892) ਪੰਨਾ 1-2

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਹੈ:-

ਉਲਟੀ ਗੰਗ ਵਹਾਈਓਨਿ ਗੁਰ ਅੰਗਦੁ ਸਿਰਿ ਉਪਰਿ ਧਾਰਾ।

39ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਤੋਂ 43ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਤਕ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਜਾਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਤੇ ਉਥੇ ਹੋਈ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। 44ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਮੁਲਤਾਨ ਜਾਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ ਅਤੇ 45ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆਉਣ, ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇ ਕੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਿਆ। ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਰਵਾਇਤਾਂ, ਜੋ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ, ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ, ਇਸ ਵਾਰ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਮਹਤਵਪੂਰਣ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਲਿਖਣ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮਸਾਖੀ: ਇਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇ ਰਚੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਂ ਗਿਆਨ ਰਤਨਾਵਲੀ ਹੈ, ਵਿਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਰਚੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਮਿਹਰਬਾਨ' ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਦੀ ਟੁਕ ਉੱਤੇ ਦੇ ਆਏ ਹਾਂ।

ਮਨੋਹਰ ਦਾਸ ਮਿਹਰਬਾਨ (1581-1640 ਈਸਵੀ) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਦਾਸ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਸਨ। ਆਪ ਨੇ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਉੱਘੇ ਲਿਖਾਰੀ ਤੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਦਿਆਂ ਦੀ ਪਰਪਾਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੋਰੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅੰਗ ਸਿੱਖ ਵਿਚੋਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਚਲਤ ਰਵਾਇਤਾਂ ਤੋਂ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣੂ ਸਨ। ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਮਹਾਨਤਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਲਿਖਤ ਦੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਖਰੜੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, 1962 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰ ਕੇ ਛਪਵਾਇਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਖਰੜੇ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਸਨ। ਅਸਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਹੋਰਨਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਧੇ ਘਾਟੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ

1. ਮਨੋਹਰ ਦਾਸ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਲਈ ਵਧੇਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਕੋਧੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਨੋਟ ਅਰੰਭਕ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਕ੍ਰਿਤ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਮਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, 1962, ਪੰਨਾ 1-13

ਦਾ ਹਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਯਥਾਰਥਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਉਦਾਸੀਆਂ ਚੋਹ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ- ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੂਰਬ, ਦੱਖਣ, ਉੱਤਰ ਅਤੇ ਪੱਛਮ। ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਹੀ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਜਾਣਾ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਜਗਨਨਾਥ ਪੁਰੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਪੰਜਾਬ ਆਉਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਸਫ਼ਰ ਦੇ ਸਾਧਨ ਬਿਖੜੇ ਹੋਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਤੋਂ ਵੀ ਦੱਖਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਲਿਖਣ ਲਗਿਆਂ ਸਥਾਨਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਪਤੀ ਜੈ ਰਾਮ ਉੱਪਲ ਖੱਤਰੀ ਸੀ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪਲਤਾ ਖੱਤਰੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਅੱਜ ਕਲ ਵੀ ਉੱਪਲ ਖੱਤਰੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਹੋਣ ਪਰ ਪਲਤਿਆਂ ਦੇ ਨਹੀਂ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸੋਲੂਵੀਂ ਅਤੇ ਸਤਾਰਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਿਚ ਵੀ ਉੱਪਲਾਂ ਦੇ ਘਰ ਹੋਣ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਨੇ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਉੱਪਲ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਥਰਾ ਜਾਣ ਦੀ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਥਰਾ ਬਾਰੇ ਜੋ ਵਿਸਥਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ, “ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਥਰਾ ਵਿਚ” ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

“ਤਬ ਦੱਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਉੱਤਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਮੇਂ ਪੰਜਿ ਬਰਸ ਦੱਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਖੇਲੇ ਤਬ ਦਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਮਥਰਾ ਜਮਨਾ ਆਇ ਉਤਰੇ ਕੇਸੇ ਰਾਇ ਦੇ ਦੇਵਾਲੇ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਕੀਆ” (ਪੰਨਾ 360) ਮਥਰਾ ਦੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਕੈਸਵ ਦਾ ਮੰਦਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਮੰਦਰ ਸੀ ਜੋ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਮੰਦਰ ਬਣਿਆ। ਸੋ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਕਰਤਾ ਨਾ ਕੇਵਲ ਮਥਰਾ ਦੀ ਭੂਗੋਲਿਕ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਣੂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਉਸ ਵਿਚ ਕੈਸਵ ਦੇ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਵੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਜੈਨ ਵਿਚ ਭਰਥਰੀ ਦੀ ਗੁਫਾ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੁਫਾ ਸਪਰਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਅੱਜ ਕਲ ਮਸੀਤ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਹੈ:-

“ਤਬ ਦੱਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਹੁ ਸਾਥ ਗੋਸਟ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਜੈਨ ਨਗਰੀ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ.....

ਅਰ ਉਹਾਂ ਗੁਸਾਂਹੀ ਗੋਰਖ ਭਰਥਰੀ ਕੀ ਗੁਫਾ ਭੀ ਹੈ। ਉਹਾਂ ਜੋ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਨੰਤਕਾ ਪੁਰੀ ਅਰੁ ਭਰਥਰੀ ਕੀ ਗੁਫਾ ਕੀ ਜਾਤ੍ਰਾ ਕਉ ਆਵੇ ਹੈ, ਉਹਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ.....

ਗੁਫਾ ਕੇ ਨਜਦੀਕ ਮਸੀਤ ਹੈ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਵੜਦਿਆਂ ਸਾਮਣੇ, ਤਿਸ ਕੇ ਅਗੈ ਚਉਤਰਤਾ ਹੈ ਉਪਰਿ ਅੰਬਲੀ ਕਾ ਬਿਰਛੁ ਹੈ; ਅੰਬਲੀ ਤੇ ਦਾਹਨੇ ਗੁਫਾ ਦਾ ਦਰ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੇ ਆਗੈ ਅੰਬਲੀ ਕਾ ਬਿਰਛੁ ਹੈ। ਅੰਬਲੀ ਕੇ ਆਗੈ ਮਸੀਤ ਹੈ ਉਹਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਬੈਠਾ ਹੈ।” ਪੰਨਾ 300

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਵਾਲੇ ਠੀਕ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, “ਮਾਏ ਦਾਉਦ ਸ਼ੇਰ ਗੜ੍ਹ ਵਾਲੇ ਕਾ ਪੀਰ ਉਸ ਸਾਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗੋਸ਼ਟ ਕੀਤੀ।” (ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਪੰਨਾ 182) ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹਿੱਸਾ ਪਹਿਲਾ ਦੇ ਪੰਨਾ 511 ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ੇਰ ਗੜ੍ਹ ਹੋ ਕੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਗਏ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸ਼ੇਰ ਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਇਕ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਕੀਰ ਦਾਉਦ ਕਿਰਮਾਨੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ। ਤਜਕਰਾ-ਇ-ਸੂਫ਼ੀਆ-ਇ-ਪੰਜਾਬ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1574 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮਿਜ਼ਾਰ ਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਸ਼ੇਰ ਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਮੇਲਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਯਦ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਗੀਲਾਨੀ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਫ਼ਕੀਰ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਦਾਉਦ ਕਿਰਮਾਨੀ ਸ਼ੇਰ ਗੜ੍ਹ ਵਾਲੇ ਦੇ ਪੀਰ ਸਨ। ਇਹ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਨ ਤੇ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1535-36 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗਲ ਬਾਤ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਪੰਨਾ 179-182 ਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਮਿਗਰੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਖੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ, ਜੋ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬਣੇ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਉੜੀਆਂ ਕੱਢ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ। ਗੁਰਿਆਈ ਮਿਲਣ ਤੇ ਆਪਣਾ ਇਕ ਸ਼ਲੋਕ “ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ.....” ਅਖੀਰ ਦੇ ਦਰਜ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮੋਹਰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ।

ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਇਕੋ ਇਕ ਲਿਖਤ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਰਹੇ ਤੇ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਤੇ ਅਚਲ ਗੋਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਿਚ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਉਚਾਰੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵੀ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ:- ਸਤਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਡਾਕਟਰ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ

1. ਤਜਕਰਾ-ਇ-ਸੂਫ਼ੀਆ-ਇ-ਪੰਜਾਬ, ਅਹਿਜਾਜ਼ਲ ਹੱਕ ਕਦੁਸੀ, ਸਲਮਾਨ ਅਕਾਫ਼ਮੀ ਕਰਾਚੀ, 1962, ਪੰਨਾ 273

‘ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ’ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰ ਕੇ ਛਾਪਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਹੱਥ ਲਿਖਤ 1815 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਨਰੀ ਥਾਮਸ ਕੋਲਬੁਕ ਇੰਗਲੈਂਡ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਕੋਸਲ ਦਾ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਸੀ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਖਰੜਾ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤੇ 1857 ਪਿਛੋਂ ਇੰਡੀਆ ਆਫ਼ਿਸ ਬਣਨ ਤੇ ਇੰਡੀਆ ਆਫ਼ਿਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਇਹ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਇਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕਾਮਨ ਵੈਲਥ ਰੀਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। 1872 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਟਰੰਪ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਚਿਆ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਵੱਲ ਦਵਾਇਆ। ਚਾਰਲਸ ਐਚੀਸਨ, ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਉਤਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੇ ਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਡਾ: ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਸ ਖਰੜੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਖਰੜਾ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਾਫ਼ਿਜ਼ਾਬਾਦ (ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਜਰਾਂ ਵਾਲਾ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਫ਼ਿਜ਼ਾਬਾਦ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਕਾਲਫ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਛਪਵਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਕਾਲਫ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਰਚੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸੰਮਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

“ਕਲਜੁੱਗ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਸਤ ਸੌ ਪੈਂਤੀਸ ਬਰਸ ਵਰਤਿਆ ਹੈ” ਜੇ ਕਰ ਇਸ ਕਲਜੁੱਗ ਦੇ ਸੰਮਤ ਦਾ ਐਲ.ਡੀ. ਸਵਾਮੀ ਕੰਨੂਪਿਲੇ ਦੀ ਇੰਡੀਅਨ ਇਡਮਰੀਜ਼ ਨਾਲ ਈਸਵੀ ਸੰਨ ਕਵੀਏ ਤਾਂ 1634 ਈਸਵੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ 1634 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਗਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਜੀਉਂਦੇ ਸਨ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰਤਾ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਕੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਲਿਖੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸੋ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਲਿਖਤਾਂ ਇਕ ਦੂਜੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸਾਖੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਲਿਖਤਾਂ ਵੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ ਅਰੰਭਕਾ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਸੰਪਾਦਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪੰਨਾ 90 ਅਤੇ 91 ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ।

ਕਈਆਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਸੇਵਾ ਦਾਸ ਨੇ 1588 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਸਾਖੀ ਇਹ ਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਲਿਖੇ

1. ਵੇਖੋ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ, ਰਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, 1960, ਪੰਨਾ 172, ਸ਼ਬਦ ਸੇਵਾ ਦਾਸ।

ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਉਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਕਾਪੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਲਿਖੀ ਕੋਈ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਜਿਸ ਤੋਂ 1582 ਈਸਵੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗੇ। ਇਸ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ 1634 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਗਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਤੇ ਦਸ ਆਏ ਹਾਂ। ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਹ ਇਕ ਵੱਡਮੁੱਲੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕੋ ਇਕ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਕੋਚਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਵੱਡਮੁੱਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ:-

1. ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਵਣਜਾਰੇ ਆਪਣਾ ਪਤਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ ਉਥੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਟਾਂਡਾ ਨਾਉਂ ਦਾ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਭੱਟੀ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾ ਦਾ ਨਾਂ ਤਲਵੰਡੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਣਜਾਰੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਟਾਂਡਾ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦੇ ਟਾਂਡੇ ਦੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਨ ਕਰਕੇ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ। ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦਾ ਟਾਂਡਾ ਨਾਉਂ ਦਾ ਨਗਰ ਰਿਆਸਤ ਰਾਮਪੁਰ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਜ਼ਿਲਾ ਰਾਮਪੁਰ ਵਿਚ ਮੁਹਾਦਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤਰਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਹੈ। ਹੁਣ ਵੀ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦਾ ਟਾਂਡਾ ਹੈ। ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦੇ ਟਾਂਡੇ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਇਸੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿੜੀਆਂ ਪਠਾਣਾਂ ਜਾਂ ਕਿੜੀਆਂ ਅਫਗਾਨਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਕੁਝ ਮੁਸਲਮਾਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬਣੇ। ਇਹ ਵੀ ਸਾਖੀ ਕੇਵਲ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

2. ਕੀੜ ਨਗਰ ਜਾਂ ਕੀੜ-ਗਰਾਮ ਮੌਜੂਦਾ ਬੈਜ ਨਾਥ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ ਸੀ। ਇਥੇ ਕੀੜਾਂ ਦੀ ਕੌਮ ਵਸਦੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਕੀੜ ਨਗਰ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਲਗੇ ਸਿਲਾ ਲੇਖਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਬੈਜ ਨਾਥ (ਜ਼ਿਲਾ ਕਾਂਗੜਾ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਧਾਰਨ ਦਾ ਪਤਾ ਇਥੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਨਗਰ ਕੋਟਲਾ ਮੀਆਂ ਮਿੱਠਾ ਪਸਰੂਰ (ਜ਼ਿਲਾ ਸਿਆਲਕੋਟ ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਪਤਾ ਵੀ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ।

3. ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਆਸਾਮ ਨੂੰ ਆਸਾ ਦੇਸ਼ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਸਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਔਲਾਦ ਸਨ। ਰਾਜਾ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਸੰਕੋਤ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਸਾ ਦੇਸ਼ ਆਸਾਮ ਹੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਨਾਸਰੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ, ਧਨਾਸਰੀ ਆਸਾਮ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਦੀ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਜੋ ਧਨਾਸਰੀ ਦਰਿਆ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ 'ਵਸਦੇ ਰਹੇ ਉਜੜ ਜਾਵੇ।' ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

4. ਮਖ਼ਦੂਮ ਬਹਾਵਲ ਹੱਕ, ਮੁਲਤਾਨ ਨਿਵਾਸੀ ਬਹਾਉਦ-ਦੀਨ ਜ਼ਿਕਰੀਆ ਦੀ ਔਲਾਦ ਵਿਚੋਂ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਬਹਾਉਦੀਨ ਜ਼ਿਕਰੀਆ ਦੇ ਮਜ਼ਾਰ ਦਾ ਮਖ਼ਦੂਮ ਸੀ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਖ਼ਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। (ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ ਬਹਾ-ਉਦ-ਦੀਨ ਮਖ਼ਦੂਮ ਨਾਲ ਮੇਲ)

5. ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਨਗਰ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ। ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਹੁਣ ਦੀ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਥਾਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਜਾਣ ਦਾ ਵਰਨਣ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

6. ਇਕ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਸ ਦਾ ਕਥਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ “ਤਿਤੁ ਮਹਿਲ ਜੋ ਸਬਦ ਹੋਆ, ਸੋ ਪੋਥੀ ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਜੋਗ ਮਿਲੀ।”

ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆਂ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡਮੁੱਲੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਇਹ ਛੋਟੀ ਹੈ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਸਮਕਾਲੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸਾਂ ਅੰਤਕਾ ਵਿਚ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਅਸਥਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ: ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲਿਖਵਾਈ। ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸਫ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਥੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਹਾਲ ਦਸਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦਾ ਪੈੜਾ, ਜਾਤ ਮੱਖਾ ਖੱਤਰੀ ਲਿਖਦਾ ਗਿਆ। ਜੇ ਕਰ ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮੰਨ ਲਈਏ ਤਾਂ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਪੁਰਾਣੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਪਰਤੀਕ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਇਸ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਸੱਚ ਪਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਿਆਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਬੋਲੀ ਉਸ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ ਨਵੀਨ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਨੂੰ ‘ਬਾਢੀਸੁਤ’ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ‘ਤਰਖਾਣ’। ਬਾਢੀਸੁਤ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ ‘ਤਰਖਾਣ’ ਨਵੀਨ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿਚ ਏਮਨਾਬਾਦ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਅਨੁਸਾਰ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੁਹੰਮਦ ਅਮੀਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਤੇ ਰੱਖਿਆ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਏਮਨਾਬਾਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੇ ਇਸੇ ਨਗਰ ਨੂੰ ਸੈਦਪੁਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਸੱਯਦਪੁਰ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਬਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤੋਜ਼ਕ ਵਿਚ ਇਸ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਸੱਯਦਪੁਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਸੈਦਪੁਰ ਜਾਂ ਸੱਯਦਪੁਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੀਕ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਵੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਲਿਖੀ ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ “ਕਤਕ ਕਿ ਵਿਸਾਖ” ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸੰਬੰਧੀ ਪੁਲ੍ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਸੰਬੰਧੀ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਧੂ ਜਾਤ ਦਾ ਜੱਟ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਬਚਪਨ ਦਾ ਸਾਥੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਥੀ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਕਥਨ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਬਾਲੇ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਗਿਆਰਵੀਂ ਵਾਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਛੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ

ਵਿਚ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਸਭ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਸਾਲ, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਠ ਸਾਲ ਰਹੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਭ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਪਰ ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅਰੰਭਕ ਸ਼ਬਦ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੂੰ:-

“ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਇਹ ਚਾਹ ਸੀ ਜੇ ਗੁਰੂ ਪਰਗਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਈਐ। ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਸੁਣਿਆ ਜੋ ਗੁਰੂ ਇਕ ਖਤਰੇਟਾ ਅੰਗਦ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਥਾਪ ਚਲਿਆ ਹੈ। ਜਾਤਿ ਤਿਰੁਹਨ ਹੈ। ਪਰ ਜਾਣੀਦਾ ਨਹੀਂ ਕੇਹੜੇ ਥਾਉਂ ਛਪਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਖਡੂਰ ਖਹਿਰਿਆਂ ਦੀ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣਿ ਕੇ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਇਆ ਜੋ ਕਿਛੁ ਸਕਤਿ ਆਹੀ ਸੋ ਭੋਟ ਲੈ ਆਇਆ। ਦੂਢ ਲਧੋਸੁ। ਅਗੈ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੈਠਾ ਬਾਣੁ ਵਟਦਾ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਜਾਇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਗੈ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੋਲਿਆ, ਆਉ ਭਾਈ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਬੈਠੇ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਵਾਣੁ ਵਟਣੋਂ ਰਹਿ ਗਇਆ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਕੀਤਾ, ਭਾਈ ਸਿੱਖ ਕਿਥੋਂ ਆਇਓ। ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਆਵਣੁ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਉਣੁ ਹੋਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਹਥਿ ਜੋੜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੋਂਦਾ ਹਾਂ ਜਟੇਟਾ, ਨਾਉਂ ਹੈ ਬਾਲਾ ਗੋਤ ਸੰਧੂ ਵਤਨ ਰਾਇ ਭੋਇ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਹੈ।”

[ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਕਪੂਰ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਤਰਾ 2 ਅੰਕ 221]

ਡਾ. ਟਰੰਪ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇੰਡੀਆ ਆਵਿਸ਼ ਵਿਚ 1872 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ:-

“The later tradition which pretends to have knowledge of all the details of the life of Nanak was, therefore, compelled to put forth as voucher for its sundry tales and stories, Bhai Bala, who is said to have been the constant companion of Nanak from his youth up, whereas our old Janam Sakhi does not even once mention Bhai Bala. If Bhai Bala had been a constant companion of Nanak and a sort of mentor to him as he appears, now in the current Janam Sakhis, it would be quite incomprehensible why never a single allusion should have been made to him in old tradition.”¹

“ਪਿਛਲੇਰੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧੀ ਸਭ ਵਿਸਥਾਰ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਹਵਾ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਈਆਂ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ

1. Adit Granth, Dr. Ernest Trumpp.

ਆਡਿਟ ਗ੍ਰੰਥ ਡਾ. ਅਰਨੈਸਟ ਟਰੰਪ, ਲੰਡਨ, 1877, ਭੂਮਿਕਾ ਪੰਨਾ 5.

ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਕਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪਰੋੜਤਾ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣਾ। ਇਹ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਪਨ ਦਾ ਸਾਖੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ। ਜੇਕਰ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਦਾ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸਾਖੀ ਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਪੁਰਾਤਨ ਪਰੰਪਰਾ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਸੰਬੰਧੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।”

ਬੜੀ ਖੁਸ਼ ਕਿਸਮਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਸਤਾਰਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਏ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਖਰੜਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਖਰੜੇ ਨੂੰ ਸੰਮਤ 1715 ਬਿਕਰਮੀ ਭਾਵ 1658 ਈਸਵੀ ਗੋਰਖ ਦਾਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ। ਇਹ ਖਰੜਾ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਕਪੂਰ ਕੋਲ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਫੋਟੋ ਕਾਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਇਤਿਹਾਸ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ ਪਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਕਪੂਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵਡੇਰੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ ਜੋ ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਕੇ ਆਬਾਦ ਹੋਏ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਉਹ ਹੀ ਸਮੇਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਕਾਲ ਪਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਖਰੜੇ ਦੇ ਲੱਭਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਡਾ: ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ। ਕਰਮ ਸਿੰਘ “ਕਤਕ ਕਿ ਵਿਸਾਖ” ਵਿਚ ਪੰਨੇ 240 ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:— “ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਮਤ 1732 (ਭਾਵ 1675 ਈਸਵੀ) ਵਿਚ ਗੱਦੀ ਉੱਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣੀ। ਆਪ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਬਣੀ ਹੋਵੇਗੀ।” ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ 1658 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਇੱਥੇ ਮੁਕਦੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਾਂ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ।

ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹੰਦਾਲ ਦੀ ਪਰਚੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਿਖੀ ਗਈ। ‘ਗੁਰੂ ਹੰਦਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼’ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਬੇ ਹੰਦਾਲ ਦਾ ਜਨਮ 1573 ਈਸਵੀ ਤੇ ਦਿਹਾਂਤ 1648 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ¹। ਹੰਦਾਲ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1658 ਈ: ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਤੇ ਇਸ ਸਾਲ ਹੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਕਾਪੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਅੰਤਕਾ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਲਿਖੀ ਗਈ। ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ ‘ਪਰਚੀ ਬਾਬਾ ਹੰਦਾਲ’² ਹੈ। ਪਰਚੀ ਬਾਬਾ ਹੰਦਾਲ ਵਿਚ ਹੰਦਾਲ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਚੀ 1655 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਗਈ³। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 1658 ਈਸਵੀ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ

1. ਕਤਕ ਕਿ ਵਿਸਾਖ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਪੰਨਾ 240.

2. ਗੁਰੂ ਹੰਦਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਮਸੰਦ ਮਾਈ ਦਾਸ ਉਰਫ਼ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ, 1954, ਪੰਨਾ 161.

3. ਕਤਕ ਕਿ ਵਿਸਾਖ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਪੰਨਾ 240.

4. ਕਤਕ ਕਿ ਵਿਸਾਖ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਪੰਨਾ 240.

ਪਹਿਲਾ ਜਾਂ ਦੂਜਾ ਉਤਾਰਾ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਸੰਦਾਂ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੀ ਟੁਕ ਤੋਂ ਕਈਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਮਸੰਦਾਂ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੀ ਟੁਕ 1658 ਈਸਵੀ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, “ਇਹ ਗੱਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਦੇਖਾਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਭਲੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰ ਅਤੇ ਭੇਟਾਂ ਦੇਖ ਕਰ ਭਉਦਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ। ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੁਸਾਂ ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਿਹਰਬਾਨਗੀ ਹੈ” (ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਵਾਲੀ ਪੰਨਾ 267 ਅੰਤਕਾ 328)। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਸੰਦ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਏ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਗੜਨੇ ਅਰੰਭ ਹੋਏ ਸਨ। ਮਸੰਦਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦਿਨ ਬਦਿਨ ਵਿਗੜਦੀ ਗਈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਕ ਸਿਧਾਂਤ, ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹੰਦਾਲੀਆਂ ਨੇ ਲਿਖਵਾਈ ਹੈ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਹੰਦਾਲ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਣਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜ ਸਾਖੀਆਂ ਇਹ ਹਨ:-

1. ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਭਗਤ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ,
2. ਧਰੁ ਭਗਤ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ
3. ਸਿੱਧਾਂ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ
4. ਪੰਡਤ ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ
5. ਘੋਹੇ ਜਟ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਹੰਦਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੇਜ਼ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਹੰਦਾਲ ਦਾ ਚੇਲਾ ਹੈ ਜੋ ਕਈ ਵਾਰ ਇਕੋ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੰਦਾਲ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਲਿਖਣਾ ਇਸੇ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜੇ ਸਾਖੀਆਂ 1896 ਈਸਵੀ ਤੱਕ ਛਾਪੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੰਦਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। “ਨਾਨਕ ਸਾਹਿ 427 (1896 ਈਸਵੀ) ਵਿਚ ਜੋ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਛਪੀ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਚੌਹ ਪੰਜਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਹੰਦਾਲ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਸਥਦੇਂ ਮੇਂ ਹਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੋਹਲ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਮੇਂ ਇਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਸਾਖੀਓਂ ਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹੰਦਾਲ ਜੀ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਇਸੇ ਤੌਰ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।” ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਦੀ ਪਰਪਾਟੀ ਹੰਦਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਰਚੱਲਤ ਰਹੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

1. ਪ੍ਰੋਮ ਸੁਮਾਰਗ ਗ੍ਰੰਥ, ਨਿਊ ਭੁੱਕ ਕੰਪਨੀ, ਜਲੰਧਰ, 1965 ਪੰਨਾ 12.

2. ਗੁਰੂ ਹੰਦਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਮਸੰਦ ਮਾਈ ਦਾਸ ਉਰਫ਼ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪੰਨਾ 20.

1658 ਈਸਵੀ ਦੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਤੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਟੁਕਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ:-
 “ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ। ਸੰਮਤ 1582 ਪੰਦ੍ਰਾ ਸੈ ਬਿਆਸੀ ਮਿਤੀ ਵੇਸਾਖ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ ਪੋਥੀ ਲਿਖੀ ਪੈੜੇ ਮੋਖੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਕੇ ਖੱਤਰੀ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਲਿਖਵਾਈ ਪੈੜਾ ਮੋਖਾ ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਜਟੋਟੇ ਨਾਲਿ ਰਾਇ ਭੋਏ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਆਇਆ ਆਹਾ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੇ ਦੂਢਿਕੇ ਲਧਾ ਆਹਾ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਸਤਾਰਾ ਦਿਨ ਲਿਖਦਿਆਂ ਲਗੇ ਆਹੇ। ਜੋ ਹਕੀਕਤ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਫਿਰੇ ਆਹੇ। ਤਿਥੋਂ ਤਿਥੋਂ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਸਹਿਜ ਨਾਲਿ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਲਿਖਵਾਈ। ਬਾਲੇ ਉਪਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇਆ। ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ ਨਾਲਿ ਫਿਰੇ ਆਹਾ। ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦੇ ਵਖਤ ਬਾਲਾ ਨਾਲੇ ਆਹਾ।” ਇਹ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਅਰੰਭ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਸਾਖੀ ਇਸੇ ਸਾਖੀ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੈ। 1582 ਸੰਮਤ ਵੀ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ ਸਨ ਉਹ 1596 ਬਿਕਰਮੀ 1539 ਈ. ਵਿਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਰੰਭਕ ਟੁਕ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦਾ ਪਰੀਚਯ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਸਾਥੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਫਿਰਦੇ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੁਰਾਤਨ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਗਿਆਰਵੀਂ ਵਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ, ਅਜਿਤਾ ਰੰਧਾਵਾ, ਭਗੀਰਥ ਆਦਿ ਪਰ ਬਾਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਨਾਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਗਿਆਰਵੀਂ ਵਾਰ ਵਿਚ ਵੀ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਨਾਂ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਪਰ ਬਾਲੇ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਬਾਲੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕੇਵਲ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਉਤੇ ਦਿੱਤੀ ਟੁਕ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦੋ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਚਾਰ ਵਾਰ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਅੰਤ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:- “ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹੁਣਿ ਦੇਹ ਛੁਟੇ ਵਡੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਦੁਇ ਮਹੀਨੇ ਤੁਸਾਡੇ ਦੇਹ ਛੁਟਣ ਵਿਚਿ ਰਹਿੰਦੇ ਹੈਨਿ ਪਰ ਦੁਇ ਮਹੀਨੇ ਤੁਸੀਂ ਅਸਾਥੋਂ ਰਹੋ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ। ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਾਸਿ ਰਹਿਆ। ਜਾਂ ਦੁਇ ਮਹੀਨੇ ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਦੀ ਦੇਹ ਛੁਟੀ। ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਲੰਬੂ ਦਿੱਤਾ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਹੱਥ ਪਕੜਿ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਖੇ ਭਾਈ ਸਿੱਖੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਚਿ ਭੇਦ ਕੋਈ ਨਾ ਆਹਾ। ਇਹੋ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਭੇਦ ਆਹਾ। ਬੋਲਹੁ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰੁ, ਬੋਲਹੋ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ।”

ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਸਾਖੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਹਨ- ਮਝੋਤ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਕੁਸਹਿਜ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਸਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋਕਰ ਉਤੇ ਦੱਸੀਆਂ-ਹੰਦਾਲ ਦੀ ਭਵਿੱਖਤ ਬਾਣੀ ਵਾਲੀਆਂ ਪੰਜਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕੇ ਪੜ੍ਹੀਏ ਤਾਂ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਰੱਚਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਵੱਲ

ਸੰਕੇਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੋਰਥ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵਡਿਆਉਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਛੁਟਿਉਣ ਦਾ ਹੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਹੰਦਾਲੀਆਂ ਦੀ ਪਰਪਾਟੀ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਪਰਪਾਟੀ ਚਲੀ। ਉਸ ਪਰਪਾਟੀ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੀ ਲਿਖਵਾਈ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਨਿੰਦਾ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਸਵਾਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪਰਪਾਟੀ ਦੇ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਲਿਖਾਰੀ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਹਨ। ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਬਾਲੇ ਦੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਤਨ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਵੀ ਉਤਾਰਾ ਇਸ ਨਾਲ ਇਨ ਬਿਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਤੇ ਹਰ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਵਾਧੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਉਤਾਰੇ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਹੰਦਾਲ ਬਾਰੇ ਭਵਿੱਖ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਹੁਤੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਵਿੱਖ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਹੰਦਾਲੀਆਂ ਦੀ ਮਿਲਾਵਟ ਸਮਝ ਕੇ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਚਲਤ ਰਵਾਇਤ ਅੰਕਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਪਿੱਛੇ ਲੈ ਆਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਝੋਤ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਕੁਸਹਿਜ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਆਂਦਾ। ਕਈਆਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਅਖੀਰ ਤੇ ਤਲਵੰਡੀ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਸਾਖੀ ਦਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਇਕ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸੁਰਖਿਅਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ 1788 ਈਸਵੀ ਹੈ ਵੇਖੋ (Mss. No. 420)। ਇਸ ਦੀਆਂ ਅੰਤਲੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਆਖੀਰ ਉਮਰ ਵਿਚ ਤਲਵੰਡੀ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਠੀਕ ਮੰਨ ਲਈਏ ਤਾਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲਣਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮਿਹਰਬਾਨ ਰਚਤ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਹੇ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਚਰਾਗਦੀਨ ਕੁਤਬਫਰੋਸ਼ ਲਾਹੌਰ ਨੇ 1874 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਛਾਪੀ ਅਤੇ ਫੇਰ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਮੁਣਸ਼ੀ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਛਾਪੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਹੰਦਾਲ ਬਾਰੇ ਭਵਿੱਖ ਵਾਕ ਕੱਢ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਮਝੋਤ ਤੇ ਸਹਿਜ ਕੁਸਹਿਜ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪਰਚਲਤ ਹੋ ਸਕੇ। ਮਝੋਤ ਦੀ ਸਾਖੀ ਬਾਰੇ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਹੰਦਾਲ ਦੇ ਉੱਤਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ

ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੇ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਠੀਕ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਅੰਕਿਤ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਤਾਰੇ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦੂਸਰੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਨਕਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਸਾਖੀ ਵੀ ਹੰਦਾਲੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਪਰਤੀਕ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕੋਈ ਕਲਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਨਿਕਟ ਵਰਤੀ ਸਿੱਖ, ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅੰਕਿਤ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਵਿਗਾੜਿਆ ਗਿਆ ਹੋ ਫੇਰ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇਣ ਹੈ। ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਸਮਾਜਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਕੇਵਲ ਇਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਵੀਰ ਲਈ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਭੁਲ੍ਹ ਭੁਲ੍ਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। (ਵੇਖੋ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ) ਮੂਲੇ ਚੋਨੇ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਚੰਦੋ ਰਾਣੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੱਸ ਦਾ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਘਰ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋਣ ਦਾ ਉਲਾਮਾ ਬੜਾ ਹੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸੀ। ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦਾ ਵੀਰ ਘਰ ਉਲਾਦ ਵੇਖਣ ਦਾ ਚਾਅ ਕੇਵਲ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਸਾਧਾਰਨ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨਾਲ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਈਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੁਭਾ ਅਤੇ ਘਰੇਲੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਉਲੀਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਦਾ ਸੁਭਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੱਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਾ ਲਗਣਾ, ਮੂਲੇ ਚੋਨੇ ਦਾ ਸ਼ਾਮੇ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਤੇ ਪਰੇਰਨਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਾ ਜਾਣ। ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਲਖਸ਼ਮੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਨਾਨਕੇ ਭੇਜਣਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਰਟਨ ਜਾਣ ਲਈ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਤੇ ਚੰਦੋ ਰਾਣੀ ਦਾ ਗਮ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਬੜੇ ਸੁਭਾਵਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਲੀਕੇ ਹਨ। ਬੜੇ ਨਾਟਕੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦੇ ਪਕਵਾਨ ਨੂੰ ਲਹੂ ਅਤੇ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਦੀ ਸੁਕੀ ਰੋਟੀ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਕਰਕੇ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਘਰੇਲੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆਂ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਕਈਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਨਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

1. ਥਾਬਾ ਹੰਦਾਲ ਦੀ ਔਲਾਦ ਜੋ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੰਡਿਆਲਾ ਗੁਰੂ ਵਸਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਥਾਬਾ ਹੰਦਾਲ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਅਧਿਆਕਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੀ ਕਬਰ ਵੀ ਜੰਡਿਆਲੇ ਗੁਰੂ (ਜਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਹੈ। (ਬਿਆਨ ਬਿਸ਼ਨ ਦਾਸ ਜੰਡਿਆਲਾ ਗੁਰੂ) ਪਰ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਥਾਬਾ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੇ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਕਤਕ ਕਿ ਵਿਸਾਖ' ਵਿੱਚ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

1658 ਈਸਵੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਅੰਤਕਾ ਵਿਚ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅੰਤਕਾ ਦੇ ਫੁਟ ਨੋਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਸੀਂ ਇਹ ਪੁਰਾਤਨ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਨਖੇੜਿਆ ਹੈ। ਵਿਸਰਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਾਏ ਹਨ, ਕਿਧਰੇ ਕਿਧਰੇ ਬਿੰਦੀ ਜਾਂ ਅੱਧਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹਾਸ਼ੀਏ ਵਿਚ ਇਸ ਦੁਰਲੱਭ ਲਿਖਤ ਦੇ ਪਤਰੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿਚ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਔਕੜ ਨਾ ਆਵੇ।

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ:- ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਖਾਲਸਾ ਸਾਜਣ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨੇ ਜੋ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਉਹ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:- “ਫੇਰ ਸਿੱਖਾਂ ਕਹਿਆ ਉਹ (ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ) ਤਾਂ ਸਾਖੀ ਸੂਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਟੀਕਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਕਰ ਦੇਵੋ ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਰਧਾ ਉਪਜੇ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਜੈਸੇ ਚੀਟੀ ਸੇ ਹਸਤੀ ਕਾ ਭਾਰ ਉਠਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ ਅਰ ਤਲਾਉ ਕੇ ਕਛੂ ਸੇ ਮੰਦਾਚਲ ਪਰਬਤ ਚੁੱਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤੈਸੇ ਮੁਝ ਸੇ ਸ੍ਰੀ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟ ਦਾ ਟੀਕਾ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਜੈਸੇ ਤਾਰੂ ਪੁਰਖ ਨਦੀ ਕੇ ਬੀਚ ਕਾਨੇ ਟੁੰਗ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂ ਉਸ ਰਾਹੁ ਅਣਜਾਣੂ ਬੀ ਪਾਰ ਲੰਘ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਤੈਸੇ ਮੈਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਕੇ ਮੁਖ ਰੱਖ ਕੇ ਉਸ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਜੋ ਦੱਸਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਬੀ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਹੋਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਜੋ ਕੁਝ ਮੇਰੀ ਤੁਛ ਬੁੱਧ ਮੇਂ ਆਵਦਾ ਹੈ ਸੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਟੀਕਾ ਕਰ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।”

ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇ ਟੀਕਾ ਅਤੇ ਪਰਲੱਚਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਖੀਆਂ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਉੱਤੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਅਸਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਹਾਲ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, “ਅਰ ਘਰ ਦੀਆਂ ਵਹੀਆਂ ਅਰ ਕਾਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਬਣਾਵੇ ਉਪਰ ਹਛੇ ਰੁਮਾਲ ਚੜਾਵੇ ਅਰ ਜੇ ਬਾਲਕੇ ਖੇਲਣ ਵਾਸਤੇ ਬੁਲਾਵਣ ਤਾਂ ਕਹੇ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ” (ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਪੰਨਾ 44 ਅੰਤਕਾ 33)

ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਅਸਰ ਪਾਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ ਵਿਸਾਖ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਕਰਤਾ ਜਾਣੂ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਵਿਸਾਖ ਦਾ ਜਨਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਤਕ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਬਾਲੇ ਦਾ ਕਥਨ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਉਦਾਸੀਆਂ ਵਿਚ, ਭਾਵ ਪੂਰਬ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਵਿਚ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਬਾਲੇ ਦਾ ਕਥਨ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਉੱਤਰ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਵੇਲੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੱਖਣ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਮੁੜੇ ਤਾਂ ਡਲਵੰਡੀ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਆਇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਬਾਲਿਆ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲੇਂਗਾ ਕਿ ਘਰ ਜਾਵੇਂਗਾ? ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਬਾਲੇ ਕਹਿਯਾ, ਮੈਂ ਅਗੇ ਹੀ ਭੁੱਲਾ ਹਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਗਿਆ.....ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਬਾਲਿਆ ਚਲ ਉਤਰ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਕਰ ਆਈਏ। ਤਾਂ

ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਬਾਬੇ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਚਲੇ। (ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਪੰਨਾ 264-65 ਅੰਤਕਾ 364) ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲਾ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੇ ਉਦਾਸੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਉਦਾਸੀਆਂ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਜੋ ਦਾਹਵਾ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਰਿਹਾ, ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ।

ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮੱਕੇ ਮਦੀਨੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਹਿੱਸਾ “ਮੱਕੇ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟ” ਵਿਚੋਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:- “ਸੋ ਫਿਰ ਇਕ ਸਾਲ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਫਤਗੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਜਰਿਆ ਅਰ ਹੋਰ ਰੁਕਨ ਦੀਨ ਦੀ ਗੁਫਤ ਸ਼ਨੀਦ “ਮੱਕੇ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟ” ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਥੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।” (ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਛਾਪਾ ਬੰਬਈ ਪੰਨਾ ਅੰਤਕਾ 380)

ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੱਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤ “ਗੋਸ਼ਟ ਮਕੇ” ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖਤੀ ਜਾਮਾ ਧਾਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। “ਗੋਸ਼ਟ ਮਕੇ” ਦੀ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਹੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਲਿਖੀ ਗਈ। ਮੱਕੇ ਮਦੀਨੇ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟ ਬਾਰੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:- “ਇਹ ਗੋਸ਼ਟ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਪਾਕਨਾਮਾ ਵੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਆਲਮ ਕਵੀ ਦੀ ਰਾਗਮਾਲਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਰਚੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲੋਂ ਭਿੰਨ ਆਲਮ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਛੀ ਰਾਗ ਅਤੇ ਰਾਗਣੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਕਰਤਾ ਇਸਲਾਮੀ ਮਤ ਦਾ ਗਿਆਤਾ ਹੈ..... ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਕਵੀ ਨੇ ਕਈ ਕਲਪਿਤ ਕਹਾਣੀਆਂ ਭੀ ਘੜੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੂਰ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਵਰਾਹ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਸੀ। ਮੱਕਾ ਸ਼ਿਵਲਿੰਗ ਮੰਦਰ ਹੈ ਆਦਿ।”

ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਕਰਤਾ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਮਤਭੇਦ ਹੈ। ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਕੇ ਕਈ ਗ੍ਰੰਥ ਰਚੇ ਗਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਛੇਵੀਂ ਦਾ ਕਰਤਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ “ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕਥਾ ਭਾਈ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ ਦੇ ਗੁਰਦੇਵ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਸੁਣੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਜਿਸ ਦੀ ਛੰਦ ਰਚਨਾ ਮੈਂ ਕੀਤੀ ਹੈ” (ਵੇਖੋ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਪੰਨਾ 315) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੀ ਕਥਾ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਸੱਜਣ ਨੇ ਉਸ ਕਥਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਰਚਲਤ ਸਾਖੀਆਂ ਮਿਲਾ ਕੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਲਿਖੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਮਹਾਨਤਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ:-

(ੳ) ਇਹ ਇੱਕੋ ਇਕ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਾਰੀ ਪਾਕਪਟਨ ਗਏ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਈਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਉਹ ਦੇ ਵਾਰੀ ਗਏ ਹੋਣਗੇ। ਪਰ ਪਾਕਪਟਨ ਵਿਚ ਦੇ ਵਾਰੀ ਜਾਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕੇਵਲ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

(ਅ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੇ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਉਣਾ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

(ੲ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਰਟਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਤਲਵੰਡੀ ਆਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

(ਸ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਜਾਣਾ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

(ਹ) ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਬਗਦਾਦ ਆਦਿ ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹਾਲ ਵਧੇਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪੱਛਮ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਹਾਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਐਨਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

(ਕ) ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹਾਨਤਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਰਵਾਇਤ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹਿਆ।

(ਖ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ ਅਸਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਛੁਟ ਨੋਟਾਂ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ:- ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਲਈ ਅਸਾਂ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਪੜਚੋਲ ਕੀਤੀ ਹੈ:-

(ੳ) ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੇ ਅਸਲ ਰੂਪ

(ਅ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ

(ੲ) ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਤਜਾਰਤ ਦੇ ਰਸਤੇ

(ੳ) ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਇਹ ਚਾਰੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਿਆਂ ਤੇ ਅੱਡ ਅੱਡ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਨਾਂ ਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਇਕ ਸੰਕੁਚਵੇਂ ਢੰਗ ਦੀ ਕਿਰਤ ਹੈ ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ਰਚੀ ਗਈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਲਿਖਣ ਢੰਗ ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਹੈ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਉਥਾਨਕਾ ਦਸ ਕੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਲਿਖਣ ਢੰਗ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਆਮ ਸਿੱਖ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਮਨੀ

1. ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਵਾਂਗ ਰੱਖ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਾ; ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਪਿਆਉਣਾ, ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਥ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਬਲੀ ਮੰਗਣਾ ਜਿਵੇਂ ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਕੋਲੋਂ ਰੱਬ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਬਲੀ ਮੰਗੀ ਸੀ, ਆਦਿ ਸਾਖੀਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਧੀ ਵੇਦਾਂਤਕ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪਰਮਾਰਥ ਦੇ ਅੰਤਰੀਵ ਭਾਵ ਦੇ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਚਲਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਅੱਡ ਅੱਡ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਨਾਂ ਤੋਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਹੀ ਜੀਵਨ ਬਿਰਤਾਂਤ ਲਭਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪਰਚਲਤ ਰਵਾਇਤਾਂ ਲੱਭ ਕੇ ਇਕਸਾਰਤਾ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਰ ਇਕ ਸਾਖੀ ਦਾ ਚੌਥਾ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਕੇ ਵਾਰਤਾ ਦਾ ਅਸਲ ਰੂਪ ਲੱਭਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਹੈ ਉਥੇ ਫੁੱਟ ਨੋਟ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਖੀ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਿਉਂ ਸਹੀ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਭਾਵੇਂ ਫੁੱਟ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੱਧ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਗੱਲ ਵੀ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਸਰੋਤ ਦੱਸੇ ਹਨ।

ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹੋਰ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੇ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਫ਼ਰਕ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ “ਖੁਰਾਸਾਨ” ਦੇਸ਼ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਦੇਸ਼ ਸੀ। “ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟੈਨਿਕਾ” ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਖੁਰਾਸਾਨ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ “ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ” ਹੈ। ਇਹ ਉੱਤਰ ਵਲ ਖੀਵਾ ਜੋ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਰੂਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੈ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਈਰਾਨ ਦੇ ਮਾਰੂਥਲਾਂ ਅਤੇ ਅਤੇ ਸੀਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਵਲ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਗੁਜ਼ ਅਤੇ ਗੁਰਗਾਨ ਦੇ ਥਲਾਂ ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਰੂਸ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੇ ਈਰਾਨ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਖੁਰਾਸਾਨ ਈਰਾਨ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬੀ ਸੂਬੇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਕਈ ਪੁਰਾਣੇ ਨਗਰ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਨਵੇਂ ਸ਼ਹਿਰ ਆਬਾਦ ਹੋਏ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹਾਜ਼ੀਪੁਰ ਗੰਗਾ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਕੰਢੇ ਬਿਲਕੁਲ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟਨੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗੰਗਾ ਪਾਰ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਸੀ। ਜੋਨਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਨਿਜ਼ਾਮਾਬਾਦ ਜੋ ਟਾਂਸ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨਾਂ ਲੱਭੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਆਏ ਨਾਵਾਂ ਤੇ ਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸੈਦਪੁਰ ਭਾਈ ਲਾਲੋਂ ਦੇ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਰ ਨੇ ਤੋਜ਼ਕ-ਇ-ਬਾਬਰੀ ਵਿਚ ਸੱਯਦਪੁਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਸੱਯਦਪੁਰ ਉੱਜੜ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਗੜ ਪਿੰਡ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ, ਤੇ ਫੇਰ ਸ਼ੇਰ ਗੜ ਵੀ ਉੱਜੜ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵੇਲੇ ਮੁਹੰਮਦ ਅਮੀਨ ਨੇ ਅਮੀਨਾਬਾਦ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ

1. ਇਹ ਇਕ ਵਾਰ 1892 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਛਪੀ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਨਹੀਂ ਛਪੀ।

ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਪਰਯਾਗ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅਲਾਹਬਾਦ ਅਕਬਰ ਬਾਹਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵੇਲੇ ਪਿਆ। ਕੀੜ ਨਗਰ ਜਾਂ ਕੀੜਗਰਾਮ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਨਾਂ ਬੈਜਨਾਥ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਾਂਗੜਾ ਹੈ। ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਕੀੜਨਗਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਸਾ ਦੇਸ਼ ਆਸਾਮ ਨੂੰ, ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਨੂੰ, ਕਾਮ ਰੂਪ ਨੂੰ ਕਾਉ ਰੂਪ ਲਿਖਿਆ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਕਈ ਸੂਫੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ, ਸ਼ੇਖ ਅਬਦਲ ਕਾਦਰ ਗਿਲਾਨੀ, ਮੀਆਂ ਦਾਉਦ ਸ਼ੇਰ ਗੜ੍ਹ ਵਾਲੇ ਆਦਿ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਹਾਲ ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਲ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਕਥਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਹਨ। ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਦੱਸੀ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਨਿਖੇੜ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ। ਸ਼ਬਦ ਜਿਵੇਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਉਚਾਰੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਇਸ ਸੰਚੇ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਫੁਟ ਨੋਟਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਕਿਹੜੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਲਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੱਗੇ ਬਰੈਕਟਾਂ ਵਿਚ 1430 ਸਫ਼ੇ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੰਨਾ ਤੇ ਰਾਗ ਦਾ ਅੰਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਰ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨ ਵੰਗ ਨਾਲ ਸਰਲ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਹਰ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਸਕੇ। ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸੰਕੇਤ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੀਆਂ ਗੁਣੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਕ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ।

(ਅ) ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰਾਂ ਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ:- ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਾਨਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦਾ ਸੋਮਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਉਲੀਕਣ ਲਈ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਦੁਰਾਡੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਦੂਰ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਚਿੰਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਕੰਮ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਅਰੰਭਿਆ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਤੇ ਦਸ ਆਏ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ। ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਵਿਚ ਸਿੱਧ ਬਟੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਥਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ। ਨਾਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਜਾਗੀਰਾਂ ਲਗਵਾਈਆਂ। ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਾਬੇ ਦੀ ਬੇਰ ਸਿਆਲਕੋਟ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਰੋੜੀ

ਸਾਹਿਬ ਏਮਾਨਾਬਾਦ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਮਥਾ ਟੇਕਣ ਤੇ ਪੰਜ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪੈ ਭੇਂਟ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਹਾਲ ਉਸਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਤਾਰੀਖ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਸੋਹਨ ਲਾਲਾ ਸੂਰੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਉਮਦਾਤੁਲ-ਤਵਾਰੀਖ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।¹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾ ਉਧੇ ਸਿੰਘ ਕੈਥਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣਾਏ। ਕੈਥਲ ਰਾਜ ਵਿਚ ਪਹੋਵਾ (ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਕਰਨਾਲ) ਅਤੇ ਕਰਾ (ਜ਼ਿਲਾ ਕਰਨਾਲ) ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਉਧੇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਣਵਾਏ ਯਾਦਗਾਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕਾਇਮ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਜਾਣ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦੇ ਸੂਚਕ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਸਾ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਿਸਾਰ) ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਥਨ ਪੰਡਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਇਸੇ ਰਾਹ ਤੇ ਹੈ। ਪਟਿਆਲਾ, ਨਾਭਾ ਅਤੇ ਜੀਂਦ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਸਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਨਿਜ਼ਾਮ ਹੋਦਰਾਬਾਦ ਦਾ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਬੇਦੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਧਾਰਨ ਦੇ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣਾਏ ਜੋ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਾਇਮ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਂ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣਵਾਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਚਨਾਪਲੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਰੰਗਮ ਦੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ, ਵਹਿ ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਉਦਾਸੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਖਸਤਾ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹਨ:-

1. ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ (ਮਦਰਾਸ)
2. ਸ੍ਰੀ ਰੰਗਮ-ਤ੍ਰਿਚਨਾਪਲੀ (ਮਦਰਾਸ)
3. ਤ੍ਰਿਨਮਲਾਏ (ਮਦਰਾਸ)
4. ਕਾਚੀਪੁਰਮ (ਮਦਰਾਸ)
5. ਗੁੰਟੂਰ (ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼)

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਿਲਗੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜਿਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਂ ਕੁੰਡੀਕੁਤਲਾਮ ਹੈ, ਪਾਲਮੋਟਾ ਟ੍ਰੈਵੇਨਡਰਮ (ਕੋਰਲ ਰਾਜ) ਦੇ ਕੋਲ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਉਥੇ ਹੋ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਠੀਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ। ਬੜੋਚ (ਗੁਜਰਾਤ) ਅਤੇ ਨਾਨਕਮਤਾ (ਯੂ.ਪੀ.) ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹਾਨਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੰਕਾ ਜਾਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤ 'ਹਕੀਕਤ ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਕੀ' ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁਣੇ ਹੀ ਮਿਲੇ ਲੰਕਾ ਵਿਚ ਇੱਕ ਸਿਲਾਲੇਖ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੋਟੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਧਰਮਾ ਪਰਕਰਮਾਂ ਬਾਹੂ ਨੌਵੇਂ ਨੂੰ ਮਿਲਨ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਦਾ ਪੋਤਾ ਰਾਜਾ ਮਾਇਆਦੂਨੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀਤਾਵਾਕਾ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਮਹਾਨਤਾ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਹਕੀਕਤ

1. ਉਮਦਾਤੁਲ ਤਵਾਰੀਖ ਸੋਹਨ ਲਾਲ ਸੂਰੀ; ਉਲਥਾਕਾਰ ਵੀ. ਐਸ. ਸੂਰੀ; ਦਿੱਲੀ, 1961, ਪੰਨਾ 311.

ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ ਵਿਚ ਸੀਤਾਵਾਕ ਦੇ ਰਾਜੇ ਮਾਇਆ ਦੂਨੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਮਟੀਆਕਲਮ (ਬੈਟੀਕੁਲਾ) ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਪਿੰਡ ਕੁਰੂਕਲਮੰਡਪ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਬਗਦਾਦ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨਾ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਉਥੇ ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਲੱਭੇ ਤੁਰਕੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿਲਾਲੇਖ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਅਸੀਂ ਬਗਦਾਦ ਦੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਥੇ ਜਾਣ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੰਕਾ ਦਾ ਲੱਭਿਆ ਸਿਲਾਲੇਖ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਵਸਾਇਆ ਪਿੰਡ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਦੀ ਯਾਦ ਦੁਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਲੱਦਾਖ਼ ਅਤੇ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ, ਚਮੋਲੀ ਵਾਦੀ ਆਦਿ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਤਿੱਬਤੀ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਵੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਤਿੱਬਤੀ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਦਮਸੰਭਵ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੂਜਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਰੱਖਣਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਿਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗਏ ਉਥੋਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਰਾਧਣਾ ਤੇ ਪੂਜਣਾ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਤਰਾਈ ਤੇ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਦੇ ਅਸਲ ਵਸਨੀਕ ਧਾਰੂ ਲੋਕ ਹੁਣ ਤੱਕ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਦੀ ਧੁਣੀ ਵਾਂਗ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧੁਣੀ ਨੂੰ ਮਹਾਨਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧੁਣੀ ਦੀ ਰਾਖ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸੂਫੀ, ਜੋ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਾਲ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਲਟਕਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਨਾਮ ਲੋਵਾ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਤਿੱਬਤੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਪਦਮਸੰਭਵ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਪੂਜਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਚੇਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਲੰਕਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਨਾਥ, ਉਲਗ ਗੁਰੂ ਕਰਕੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਉਲੀਕਣ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਸਥਾਨ ਹੈ।

(੬) ਸਫ਼ਰ ਦੇ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਯਾਤਰਾ ਜਾਂ ਤਜਾਰਤ ਦੇ ਰਸਤੇ:- ਸਮੇਂ ਦੇ ਯਾਤਰਾ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਰਾਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੀ ਤਰਜੀਬ ਦਸਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਸਾਖੀ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਕਿਹੜੀ ਪਿਛੋਂ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਭਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਬਟਾਲੇ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਿੰਡੋਂ ਪਿੰਡ ਗਏ ਹੋਣ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚਾਲੂ ਰਸਤਿਆਂ ਤੇ ਅਤੇ ਪਰਚਲਤ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਉਹ ਸਫ਼ਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਅਯੁਧਿਆ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਜੇ ਕਰ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਯਾਤਰੂ ਬੇੜੀਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਘੱਗਰ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਬੇੜੀ ਤੇ ਹੀ ਗਏ ਹੋਣਗੇ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਈ ਦਰਿਆ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਤੋਂ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ

ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੇੜੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਚਲ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਜ਼ਾਮਾਬਾਦ (ਜ਼ਿਲਾ ਅਜ਼ਮਗੜ੍ਹ ਯੂ.ਪੀ.) ਟਾਨਸ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਹੈ, ਬੜੋਚ (ਗੁਜਰਾਤ) ਨਰਬਦਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਹੈ, ਤੇ ਬਨਾਰਸ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵੀ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਹੈ ਤੇ ਲਖਪਤ ਕੰਡ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਦੀ ਸ਼ਾਖ ਕੋਰੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੇੜੀ ਤੇ ਸਫ਼ਰ ਕਰਨ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਉੱਚ ਸਹੀੜ (ਪੁਰਾਣੀ ਰਿਆਸਤ ਬਹਾਵਲਪੁਰ) ਵਿਚ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਦੇ ਤਬੱਰਕਾਂ ਵਿਚ ਪਈ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਹੀ ਬੇੜੀ ਨਾਲ ਹੁਣ ਤਕ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ।

ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਰਚੱਲਤ ਰਸਤੇ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰਸਤਿਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਿਆਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰਿਦੁਆਰ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਯਾਤਰੂ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ, ਬਦਰੀ ਨਾਥ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਅੰਤਧਰਾ ਦੌਰੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਲੋਪੂ ਲੇਖ ਦੌਰੇ ਰਾਹੀਂ ਤਰਾਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪੁੱਜਦੇ ਸਨ। ਭਾਰਤੀ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਇਹ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਰਸਤਾ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਰਸਤੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਪੁੱਜੇ ਸਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਹਰਿਦੁਆਰ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਦੋਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿਰੀ ਨਗਰ (ਪੈੜੀ) ਟੀਰੀ ਗੜਵਾਲ, ਕੋਟ ਦੁਆਰ, ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਹਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਰਨ ਦੀ ਯਾਦ ਦੁਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਢਾਕੇ ਤੋਂ ਕਾਮਰੂਪ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਹ ਬ੍ਰਹਮ ਪੁੱਤਰ ਦਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਹੀ ਮਾਰਗ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਾਮਰੂਪ ਜਾਣ ਦਾ ਪਰਚੱਲਤ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਅਸਥਾਨ ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਦਰਿਆ ਤੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਧੁਬਰੀ, ਗੋਹਾਟੀ (ਕਾਮਰੂਪ) ਆਦਿ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੱਕੇ ਅਤੇ ਮਦੀਨੇ ਜਾਣ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਮੱਕਾ ਪਹਿਲੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਗ਼ਦਾਦ ਪਿਛੋਂ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਮੁੰਦਰੀ ਰਸਤੇ ਮੱਕੇ ਪੁੱਜੇ। ਪੁਰੀ ਜਾਣ ਲਈ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਰਾਹ ਕਦੀ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਤੂਫ਼ਾਨ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਹਾਜ਼ਰਾਨੀ ਕਠਨ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਬੰਗਾਲ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਪੁਰੀ ਜਾਣ ਲਈ ਖੁਸ਼ਕੀ ਦਾ ਰਾਹ ਪਰਚੱਲਤ ਸੀ। ਜਗਨਨਾਥ ਪੁਰੀ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਯਾਤਰੂਆਂ ਦਾ ਰਾਹ ਸੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਦੇ ਸਭ ਧਾਰਮਕ ਅਸਥਾਨ ਕਾਂਚੀਪੁਰਮ, ਤ੍ਰਿਵਨਮਲਾਏ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਚਨਾਪਲੀ ਅਦਿ ਇਸੇ ਰਾਹ ਤੇ ਸਨ। ਦੱਖਣ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਆਉਣ ਦਾ ਰਾਹ ਵੀ ਬਿਦਰ, (ਮੈਸੂਰ

1. ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ ਨਾਨਕ-ਮਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਾਖੀ

2. ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ ਕਾਮਰੂਪ ਜਾਣ ਦੀ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਰਾਖਸ਼ ਡਾਰਨ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ।

ਰਾਜ) ਨਾਂਦੇਤ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟ੍ਰ) ਬੜੋਚ (ਗੁਜਰਾਤ) ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਉੱਤਰ ਵਲ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਮੱਕੇ ਤੋਂ ਬਗ਼ਦਾਦ ਵੱਲ ਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹਾਜੀਆਂ ਦੇ ਰਸਤਿਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਿਆਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਜੀਆ ਵਾਸਤੇ ਖਲੀਫ਼ਾ ਹਾਰੂਨ-ਰਸ਼ੀਦ ਦੀ ਬੇਗ਼ਮ ਜ਼ਬੇਦਾ ਨੇ ਮਦੀਨੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਿੱਧਾ ਰਾਹ ਬਗ਼ਦਾਦ ਨੂੰ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਰਾਹ ਦਸਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤਕ ਚਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਜੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਰਸਤਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਹੋਰਨਾਂ ਹਾਜੀਆਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਤੇ ਹੀ ਬਗ਼ਦਾਦ ਗਏ ਹੋਣਗੇ।

ਬਗ਼ਦਾਦ ਤੋਂ ਕਾਬਲ ਆਉਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਉੱਤਰੀ ਈਰਾਨ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਉੱਤਰੀ ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਿਸਤਾਨ ਤਕ ਪੁੱਜਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹਾਂ ਤੇ ਕਾਫ਼ਲੇ ਆਮ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਦੀ ਹਲ ਚਲ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਲੋਧੀਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਪਾਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਰਾਹ ਪਰਚੱਲਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰਾਹ ਅਬੁੱਲ ਫ਼ਜ਼ਲ ਕਰਤਾ ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰਾਹ ਅਬੁੱਲ ਫ਼ਜ਼ਲ ਕਰਤਾ ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪਰਚਲਤ ਹੋਇਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪਾਰਾਚਿਨਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਹੋ ਕੇ ਬਨੂ ਕੁਹਾਟ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਆ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਾਚਿਨਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਾਹਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਪੜਚੋਲ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਥਿੱਤਾਵਲੀ:- ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਤਾਰੀਖ਼ਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੀ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਦੋ ਹੀ ਤਾਰੀਖ਼ਾਂ ਹਨ ਇਕ ਜਨਮ ਦੀ ਦੂਜੀ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀ। ਦੋਹਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ਼ ਵਿਸਾਖ ਸੁਦੀ ਤਿੰਨ ਸੰਮਤ 1526 ਬਿਕਰਮੀ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ਼ ਇਹੋ ਹੈ। ਸਵਾਏ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ ਵਿਸਾਖ ਦਾ ਹੀ ਮਨਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਅਸਾਂ ਵਿਸਾਖ ਹੀ ਠੀਕ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲਿਖਿਆ 'ਕੱਤਕ ਕਿ ਵਿਸਾਖ'। ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ਼ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਕਿਤ ਹੈ:-

ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ-ਸੰਮਤ 1595 ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ 10

1. ਵੇਖੋ 'ਜਗਨਨਾਥ ਪੁਰੀ' ਅਤੇ ਕਾਢੀਪੁਰਮ ਵਿੱਚ ਇਕ 'ਜੈਨੀ ਨਾਲ ਮੇਲ' ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ।
2. ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ ਬਗ਼ਦਾਦ ਜਾਣ ਦੀ।
3. ਵੇਖੋ ਮਸ਼ਹੂਰ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ।
4. ਵੇਖੋ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ।
5. ਗੁਰਪੁਰਵ ਨਿਰਣਯ; ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਪਟਿਆਲਾ 19(2), ਪੰਨਾ 44

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ-ਸੰਮਤ 1596 ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ 10

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤੀ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਸੰਮਤ 1596 ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ 10 ਠੀਕ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸੰਮਤ 1595 ਬਿਕਰਮੀ ਹੈ ਜੋ 'ਗਤ' ਸੰਮਤ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਕਰਮੀ ਸੰਮਤ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ 'ਗਤ' ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਬਿਕਰਮੀ ਸੰਮਤ 1595 ਗਤ ਹੈ ਤੇ ਇਸਦਾ ਵਰਤਮਾਨ ਸੰਮਤ 1596 ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਨਮ ਦਾ ਸੰਮਤ ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਗਤ।

ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਖਰੜਾ ਜੋ ਅਸਾਂ ਅੰਤਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਛਾਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਬਹੁਤ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ 1582 ਬਿਕਰਮੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣਾ ਗ਼ਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 1582 ਭਾਵ 1525 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:-

1469 ਈ: = 1526 ਬਿਕਰਮੀ = ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ

(ਅੰਤਕਾ ਪੰਨਾ 223)

1487 ਈ: = 1544 ਬਿਕਰਮੀ = ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ

(ਜਾਂ ਨਾਨਕ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਅਠਾਰਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ)

(ਅੰਤਕਾ 228)

1487 ਈ: = 1544 ਬਿਕਰਮੀ ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਣਾ (ਅੰਤਕਾ 230)

1483 ਈ: = 1540 ਬਿਕਰਮੀ ਮੋਦੀ-ਖਾਨੇ ਦੀ ਨੌਕਰੀ (ਅੰਤਕਾ 231)

1486 ਈ: = 1543 ਬਿਕਰਮੀ ਮੋਦੀ-ਖਾਨੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਦੇਣਾ (ਅੰਤਕਾ 233)

1487 ਈ: = 1544 ਬਿਕਰਮੀ ਕੁੜਮਾਈ (ਅੰਤਕਾ 234)

1488 ਈ: = 1545 ਬਿਕਰਮੀ ਵਿਆਹ (ਅੰਤਕਾ 237)

1496 ਈ: = 1553 ਬਿਕਰਮੀ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦਾ ਅਰੰਭ (ਅੰਤਕਾ 256)

ਸਰਸਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨੂੰ ਵਾਚਿਆਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਟਪਲਾ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ 1544 ਭਾਵ 1487 ਬਿਕਰਮੀ ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਣਾ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੋਦੀ-ਖਾਨੇ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਮਿਤੀ 1540 ਬਿਕਰਮੀ = 1483 ਈਸਵੀ ਹੋਣਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 1582 ਬਿਕਰਮੀ ਭਾਵ 1525 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਮਾਇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣਾ। ਇਹ ਹੀ ਗੱਲ 1543 ਬਿਕਰਮੀ ਵਿਚ ਲੇਖਾ ਦੇਣ ਦੀ, ਜਾਂ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਤਾਰੀਖ, ਭਾਵ 1544 ਬਿਕਰਮੀ (1487 ਈਸਵੀ) ਗ਼ਲਤ ਹੈ ਤੇ ਜਾਂ ਮੋਦੀ-ਖਾਨੇ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲੇਖਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਗ਼ਲਤ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਉਂ

3. ਗੁਰਪੁਰਵ ਨਿਰਣਯ; ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਪੰਨਾ 39-40।

ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਗ਼ਲਤ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨੇ ਸਹੀ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਬਿੱਤਾਵਲੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਉਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਅੰਤਕਾ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:-

- 1469 ਈਸਵੀ = 1526 ਬਿਕਰਮੀ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨਾ
- 1476 ਈਸਵੀ = 1533 ਬਿਕਰਮੀ ਪਾਧੇ ਪਾਸ ਪੜ੍ਹਨਾ
- 1477 ਈਸਵੀ = 1534 ਬਿਕਰਮੀ ਮੁੱਲਾਂ ਪਾਸ ਪੜ੍ਹਨਾ
- 1478 ਈਸਵੀ = 1535 ਬਿਕਰਮੀ ਜੰਝੂ ਸੰਸਕਾਰ
- 1484 ਈਸਵੀ = 1541-42 ਬਿਕਰਮੀ ਵਿਆਹ
- 1496-97 ਈਸਵੀ = 1553-54 ਬਿਕਰਮੀ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਦਾ ਜਨਮ
- 1504 ਈਸਵੀ = 1561 ਬਿਕਰਮੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਣਾ

ਇਸ ਬਿੱਤਾਵਲੀ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਸਵੈ-ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਕਈ ਲਿਖਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਸੰਕੇਤਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਕੁ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਮੋਦੀ-ਖਾਨੇ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਨੂੰ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਜ਼ਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਹ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਲਾਹੌਰ ਆ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੇ ਅਰੰਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਈਂ-ਪਰਵੇਸ਼ ਵੇਲੇ ਅਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਚਰਚਾ ਵੇਲੇ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਤਾਰੀਖ-ਇ-ਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਕਰਤਾ ਅਹਿਮਦ ਯਦਗਰ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬਾਬਰ ਨੇ 1524 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਤਾਂ ਇਬਰਾਹੀਮ ਲੋਧੀ ਨੇ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਵੀਹ ਸਾਲ ਹੋਏ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਜ਼ਮ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ 1504 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਜ਼ਮ ਬਣਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਵਈਂ-ਪਰਵੇਸ਼ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਚਰਚਾ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਜਾਂ 1504 ਈਸਵੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਜਾਂ 1504 ਈਸਵੀ ਵਿਚ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦਾ ਅਰੰਭ 1504 ਈਸਵੀ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਇਕ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਸਨ ਅਤੇ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹਰਦੁਆਰ। ਪੰਜਾਬ ਵਲੋਂ ਹਰਦੁਆਰ ਜਾਣ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਰਾਹ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਹ ਹੀ ਰਾਹ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਗੰਗਾ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਸ

ਦਾ ਵਰਣਨ ਤੁਖਾਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਹਰਿਦੁਆਰ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਪਹਾੜੀ ਸਫ਼ਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹਰਿਦੁਆਰ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਹੀ ਜਾ ਸਕੀਦਾ ਹੈ ਸੋ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹਰਿਦੁਆਰ ਹੋਣਾ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਅਤੇ ਹਰਿਦੁਆਰ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਵਿਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:-

ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ	ਵਿਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ
ਮਈ 27, 1500	ਮਾਰਚ 27, 1500
ਅਕਤੂਬਰ 12, 1501	ਮਾਰਚ 27, 1501
ਅਪ੍ਰੈਲ 7, 1502	ਮਾਰਚ 28, 1502
ਮਾਰਚ 27, 1503	ਮਾਰਚ 28, 1503
ਸਤੰਬਰ 20, 1503	ਮਾਰਚ 27, 1504
ਜਨਵਰੀ 4, 1506	ਮਾਰਚ 28, 1506
ਜੁਲਾਈ 20, 1506	-----
ਜਨਵਰੀ 13, 1507	ਮਾਰਚ 28, 1507
ਜੁਲਾਈ 10, 1507	-----
-----	ਮਾਰਚ 27, 1503
ਨਵੰਬਰ 12, 1509	ਮਾਰਚ 27, 1509
ਮਈ 7, 1500 ¹	ਮਾਰਚ 28, 1510 ¹

ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਅਤੇ ਹਰਿਦੁਆਰ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਪੈਦਲ ਰਸਤਾ ਇਕ ਸੌ ਮੀਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ। ਰਸਤਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਦੱਸ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਧੇ ਹੀ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਤੋਂ ਹਰਿਦੁਆਰ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਸੋ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਨਾਲ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਉਥੇ ਪੈਦਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਈਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਜੇਕਰ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਾਰਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ 24 ਜਨਵਰੀ 1506 ਨੂੰ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ 28 ਮਾਰਚ 1506 ਨੂੰ ਹਰਦੁਆਰ ਪਹੁੰਚਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਉਹ 1504 ਈਸਵੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰੋਂ ਚਲੇ ਹੋਣਗੇ

1. ਤੁਖਾਰੀ ਮਹਲਾ 4, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ 1116-17

2. Indian Ephemeris Swami, Kannupillay.

ਇੰਡੀਅਨ ਇਫੇਮਰੀਜ਼, ਸਵਾਮੀ ਕਨੂ ਪਿਲੇ।

3. ਨਾਨਕ ਸਾਹੀ ਜੰਤਰੀ, ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ, (ਉਰਦੂ), ਸਿੱਖ ਹਿਸਟਰੀ ਸੋਸਾਇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸੱਯਦਪੁਰ (ਏਮਨਾਬਾਦ), ਤੁਲੰਬਾ, ਮਖ਼ਦੂਮਪੁਰ, ਜ਼ਿਲਾ ਮੁਲਤਾਨ ਪਾਕਪਟਨ (ਜ਼ਿਲਾ ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ) ਤੇ ਠਹਿਰਦੇ ਆਏ ਸਨ। ਰਸਤਿਆਂ ਅਤੇ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦੇ ਮਿਲਵੇਂ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾਂ ਹਰਿਦੁਆਰ ਜਾਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 1504 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਉਦਾਸੀ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਕੀ। ਇਹ ਉਦਾਸੀ ਪੂਰਬ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਦੀ ਸੀ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਪਿਛੋਂ ਤਲਵੰਡੀ ਆਏ ਅਤੇ ਪੂਰਬ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਦੀ ਸਾਰੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਇਹ ਅਰਸਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਉੱਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਅਤੇ ਮੱਕੇ ਮਦੀਨੇ ਆਦਿ ਦੇ ਸਫ਼ਰਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਛੇ ਕੁ ਸਾਲ ਖ਼ਰਚ ਹੋਏ ਤੇ ਫੇਰ 1521 ਜਾਂ 1522 ਈਸਵੀ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਾਪਸ ਆਏ। 1520 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਬਾਬਰ ਨੇ ਸੱਯਦਪੁਰ ਨੂੰ ਉਜਾੜਿਆ। ਇਸੇ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੱਯਦਪੁਰ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਏ ਤਾਂ ਸੱਯਦਪੁਰ ਦੇ ਉਜਾੜੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ। ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ 1521 ਜਾਂ 1522 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਸਨ।

ਅਸਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕੁ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਅੰਤਮ ਸਚਾਈ ਦਾ ਦਾਹਵਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਇਹ ਦਸ ਦੇਣਾ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧੀ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਕੁ ਤਾਰੀਖਾਂ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਅਪਣਾਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਨਾਲ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਤਾਰੀਖਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਠੀਕ ਮੰਨੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਮੇਲਿਆਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਕੇ, ਕੁਝ ਤਾਰੀਖਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਿਚੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਰ ਥਾਂ ਜਾਣ ਦੇ ਦਿਨ ਵਾਰ ਕੱਢੇ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਮੇਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਥਿਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਫ਼ਰਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਲੱਭਣਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਸਫ਼ਰ ਦੇ ਰਾਹ, ਸਫ਼ਰ ਦੇ ਸਾਧਨ, ਛਾਸਲਾ, ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਸੰਕੇਤ, ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਆਦਿ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਕੁਝ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦਾ ਠੀਕ ਨਿਰਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਯੋਜਨਾ 1966 ਵਿਚ ਅਰੰਭ ਹੋਈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਨਾਨਕ ਮਤੇ (ਯੂ.ਪੀ.) ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਾਮੋਸ਼ਵਰਮ (ਮਦਰਾਸ) ਅਤੇ ਲੰਕਾ ਤਕ ਸਫ਼ਰ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਪਰਚੱਲਤ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕਤਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰਾਹਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਢੁੱਟ ਨੋਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧੀ ਸਮਕਾਲੀ ਲਿਖਤੀ ਮਸਾਲਾ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਕਈਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਉਣਾ ਪਿਆ ਹੈ ਸੋ ਯਤਨ ਕੀਤਾ

ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਗੱਲ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢੇ ਜਾਣ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਕੱਢੇ ਗਏ ਸਿੱਟੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਜੱਚਦੇ ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਯਾਚਨਾ ਹੈ ਕਿ ਸਚਾਈ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਕੋਈ ਦਾਹਵਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹਿਤਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸਚਾਈ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਇਕ ਯਤਨ ਹੈ। ਭੁਲੇਖਾ ਵੀ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:-

ਭੁਲਣ ਅੰਦਰਿ ਸਭ ਕੇ ਅਭੁਲੁ ਗੁਰੁ ਕਰਤਾਰ।

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਰੰਗ ਨੇ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ ਅਰੰਭ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲਈ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ ਦੂਰ ਦੂਰ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਖੋਜ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਡਾਕਟਰ ਫ਼ੌਜਾ ਸਿੰਘ ਹੈਡ ਆਫ਼ ਹਿਸਟਰੀ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪੰਜਾਬ ਇਤਿਹਾਸ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦਾ ਇਕ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੀਮਤੀ ਸੁਝਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਗੁੰਝਲਾਂ ਦੇ ਸੁਲਝਾਣ ਲਈ ਅਗਵਾਈ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਔਕੜ ਵਿਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਕਈਆਂ ਪੱਖਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਦਿਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ।

ਡਾਕਟਰ ਡਬਲਯੂ. ਐਸ. ਕਰਨਾ ਰਤਨਾ, ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਰਕੇਆਲੋਜੀ ਸੋਲਨ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਥਾਂ ਥਾਂ ਸੋਲਨ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਕਪੂਰ ਦਿੱਲੀ ਨੇ 1658 ਈਸਵੀ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਫੋਟੋ ਕਾਪੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਕਰਨਲ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਦਰ (ਮਸੂਰ), ਗਿਆਨੀ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ (ਮਦਰਾਸ), ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਿਦਰ (ਮਸੂਰ), ਗਿਆਨੀ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਮੈਨੇਜਰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨਾਨਕ ਮਤਾ (ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼), ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ (ਬਿਹਾਰ) ਮੈਨੇਜਰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਨਾਦੋੜ (ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ) ਸਰਦਾਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ ਖੰਡਵਾ (ਮੱਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼), ਸ੍ਰੀ ਸ਼ੰਭੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਡੇਸਾਈ, ਜੂਨਾਗੜ (ਸੁਰਾਸ਼ਟਰ ਗੁਜਰਾਤ), ਸ੍ਰੀ ਡੀ. ਕੇ. ਵਿਦਿਆ ਕਿਉਰੇਟਰ ਭੁਜ (ਕੱਛ ਗੁਜਰਾਤ) ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ (ਸੁਰਾਸ਼ਟਰ ਗੁਜਰਾਤ), ਸ੍ਰੀ ਡੀ. ਕੇ. ਵਿਦਿਆ, ਲਖਪਤ (ਕੱਛ ਗੁਜਰਾਤ), ਸ੍ਰੀ ਬਚੂ ਭਾਈ ਇਮਾਨਦਾਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਬੜੋਚ (ਗੁਜਰਾਤ), ਸਵਾਮੀ ਬਨਾਰਸ (ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕਮਾਲੀਆ ਵਾਲੇ ਪਟਿਆਲਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮੈਂ ਦਿਲੋਂ ਰਿਣੀ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੇਸ਼ ਪਰਵੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਈ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈ ਕੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਡਾਕਟਰ ਮਹਿੰਦਰ ਪਾਲ ਕੋਹਲੀ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਅਵਾਰਾ ਨੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਨ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਚੰਗੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਸਰਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਰੂਫ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ।

ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨਾ

ਪੁਰਾਤਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ 34 ਮੀਲ ਤੇ ਭੱਟੀਆਂ ਦੇ ਤਪੇ ਵਿਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਏ ਭੋਇ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਤੇ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ 1526 ਬਿਕਰਮੀ ਵਿਸਾਖ ਸੁਦੀ ਤਿੰਨ¹ (15 ਅਪ੍ਰੈਲ 1469 ਈਸਵੀ) ਰਾਤ ਦੇ ਇਕ ਵਜੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ। ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜਾਤ ਦੇ ਬੇਦੀ ਖੱਤਰੀ ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਟਵਾਰੀ ਸਨ। ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਬਾਲਕ ਨਾਨਕ ਨੇ ਹੋਰਨਾਂ ਬਾਲਕਾਂ ਵਾਂਗੂੰ “ਉਆਂ ਉਆਂ” ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ “ਤੇਰੇ ਨਾਉਂ ਤੇਰੇ ਨਾਉਂ” ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ²। ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਹਿਜ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ “ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਏ ਭੋਇ” ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿੰਡ ਚਾਹਲਾਵਾਲਾ ਬਾਣਾ ਬਰਕੀ (ਜ਼ਿਲਾ ਲਾਹੌਰ) ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਨਕੇ ਸਨ। ਚਾਹਲਾਵਾਲਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਕਾਪੀ ਜੋ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਐਸ.ਐਚ.ਆਰ. 2190) ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਤਲਵੰਡੀ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਪੰਨਾ 52 ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ “ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਇ ਕੀ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ”, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਲਵੰਡੀ ਹੀ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਠੀਕ ਹੈ।

2. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ‘ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ’ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਿੱਚ ‘ਤ੍ਰਿਪਰੇ’। ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਨਾਉਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ‘ਤ੍ਰਿਪਰੇ’ ਇਸੇ ਦਾ ਵਿਗੜਿਆ ਰੂਪ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

3. ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਵਿਸਾਖ ਸੁਦੀ ਤਿੰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਕੱਤਕ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਹੱਥ-ਲਿਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸਾਖ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਸੁਖਵਾਸੀ ਰਾਏ ਦੇ ਲਿਖੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੰਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਿਸਾਖ ਦਾ ਜਨਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਰਤਕ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਾਵਾ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਭੱਲਾ, ਵਿਸਾਖ ਦਾ ਜਨਮ ਹੀ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਿਸਾਖ ਹੀ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

4. ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਪਟਵਾਰੀ ਅਤੇ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ‘ਕਾਲੂ ਖੱਤਰੀ ਜਾਤ ਵੇਦੀ’ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ‘ਬਚਾ ਨਾਨਕ ਅਸੀਂ ਰਾਹਕ ਹਾਂ’, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ 67, (ਅੰਤਕਾ 77) ਇਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਟਵਾਰੀ ਵੀ ਸਨ ਤੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਵੀ।

5. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਪੰਨਾ 9, (ਅੰਤਕਾ 58)। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਰੁੱਖ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਪਰਚਲਤ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਭੱਟੀਆਂ ਨੇ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਜਾਪ ਕੀਤਾ। ‘ਤੇਰੇ ਨਾਉਂ ਤੇਰੇ ਨਾਉਂ’ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੁਭਾ ਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਨੁਕੂਲ ਹਨ।

ਸੁਭਾ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਹੋਰਨਾਂ ਬਾਲਕਾਂ ਵਾਂਗ ਰੋਣ ਦੀ ਆਦਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਤੇਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨਾਨਕੀ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਨਾਨਕ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਤਿੰਨਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਧੌਣ ਟਿਕਾਈ ਅਤੇ ਸੱਤਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਨਵਾਂ ਦਸਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਰਿੜ੍ਹਨਾ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਡੇਢ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਹੋ ਕੇ ਤੋਤਲੀ ਜ਼ਬਾਨ ਨਾਲ ਥੋੜਾਂ ਥੋੜਾਂ ਬੋਲਣ ਤੇ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਹੋ ਕੇ ਬਾਲਕਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਕਦੀ ਕਦੀ ਬਾਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਪੰਜਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ। ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਹਾਂ ਨਾਲ ਕਾਦਰ ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਲਕ ਦੀ ਅਜਮਰਤ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਲੌਕਿਕ ਬਾਲ ਦਾ ਹਾਲ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਾਲਕ ਤੇ ਭੱਟੀਆਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਰਾਏ ਭੋਇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਲੱਗ ਗਿਆ।

1. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 19, (ਅੰਤਕਾ 58) ਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਪੰਨਾ 42, (ਅੰਤਕਾ 331)। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲਕ ਨਾਨਕ ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾ ਵਾਲੇ ਸਨ ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

2. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 10 (ਅੰਤਕਾ 58) 'ਜਦ ਨਵਾਂ ਦਿਨਾਂ ਕਾ ਹੁਆ ਤਬ ਨਾਉਂ ਕਰਣ ਹੁਆ' 'ਭਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਤੇਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਹੋਣ ਤੇ 'ਨਾਨਕ' ਨਾਉਂ ਰੱਖਿਆ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਤੇਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਪਿੰਡੋਂ ਨਾਂ ਰੱਖਣ ਦੀ ਰਸਮ ਖੱਤਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪਰਚਲਤ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਤੇਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਪਿੰਡੋਂ ਨਾਂ ਰੱਖਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

3. ਬਾਲਕ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਵਿਧੀ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪੁਰਾਤਨ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਹ ਵੇਰਵਾ ਸਾਧਾਰਨ ਹੋ ਤੇ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

4. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ, 'ਆਤਮੇ ਅਭਿਆਸੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਕਰੇ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 'ਸਿੱਧ ਆਸਨ ਕਰ ਬੈਠੇ ਅਰ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਕੇ ਬੀਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਾ ਜਾਪ ਕਰੇ' ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ 'ਅਵਰ ਬਾਲਕਾਂ ਦੀ ਅਵਰ ਚੋਸਟਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਕਿਛੁ ਅਵਰ ਚੋਸਟਾ।' ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦਾ ਕਥਨ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

5. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਲੱਗਾ ਬਾਤਾ ਅਗਮ ਨਿਗਮ ਦੀਆਂ ਕਰਨ", ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਹੀ ਵਾਕ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵੀ ਇਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਲੋਕੀ ਗੀਤਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ।

6. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਰਾਏ ਭੋਇ ਤੇ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦਾ ਮਾਲਕ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਰਾਏ ਭੋਇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਦੀ ਕਬਰ ਵੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪਿਉ ਪੁੱਤਰ ਤਨਵੰਡੀ ਹੀ ਹੋਣਗੇ। ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਲਚਸਪੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਕਥਨ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪੜ੍ਹਨੇ ਪਾਉਣਾ

ਜਦੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੱਤ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਸੁਭ ਦਿਨ ਵੇਖ ਕੇ ਪਾਧੇ ਪਾਸ ਪੜ੍ਹਨੇ ਪਾਇਆ¹। ਪਾਧੇ ਨੇ ਲੰਡਿਆਂ ਦੀ ਪੱਟੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿਧੋਛਾਇਆ² ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ³। ਕੁਝ ਵਰ੍ਹੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਬੀਤੇ ਤੇ ਬਾਲਕ ਨਾਨਕ ਨੇ ਪਾਧੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ⁴। ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਲਿਖਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਸੰਕੇਤਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਫ਼ਾਰਸੀ

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨੇ ਪਾਉਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਉਮਰ ਪੰਜ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੱਤਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਪਾਉਣਾ ਵਧੇਰੇ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

2. ਭਾਵੇਂ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦਿਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਪਰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਸੁਭ ਦਿਨ 'ਵਿਚਾਰ' ਕੇ ਪੜ੍ਹਨੇ ਪਾਉਣਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਰ ਕੰਮ ਦਿਨ ਵਾਰ ਤਿਥ ਆਦਿ ਵੇਖ ਕੇ ਕਰਦੇ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਵੀ ਸੁਭ ਦਿਨ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨੇ ਪਾਇਆ।

3. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਪਾਧੇ ਦਾ ਨਾਂ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਪੰਡਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

4. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਰਦਾ ਤੇ ਮੈਦਾਨੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੰਡੇ ਆਮ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਵਪਾਰੀ ਲੋਕ ਲੰਡੇ ਤੁਣ ਵੀ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਪਾਧੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ 'ਸਾਰਦਾ ਓਅੰ ਸੁਆਹ ਸੁਅਸਤ' ਪੜ੍ਹਾਇਆ।

5. ਇਹ ਲੰਡੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਮੁਹਾਰਨੀ ਦੇ ਬੋਲ ਹਨ। "ਉਹ ਅੱਖਰ 'ਓਨਮ ਸਿਧੈ' ਦੇ ਮੰਗਲਾਚਰਣ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ "ਅਯੋ ਅਯੋ ਸਭੁ ਜਗ ਆਇਆ ਕਾਖੇ ਅਯੋ ਕਾਲ ਭਇਆ॥ ਹੀ ਹੀ ਲਲੀ ਪਾਪ ਕਮਾਏ, ਪਤਿ ਅਵਗਣ ਗੁਣ ਵੀਸਰਿਆ॥..... ਸਿਧੋਛਾਇਆ ਸਿਮਰਹਿ ਨਾਹੀ, ਨਨੈ ਨਾ ਤੁਧੁ ਨਾਮੁ ਲਇਆ....." ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਰਾਗ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੩ ਪੰਟੀ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, "ਅਯੋ ਅਯੋ ਸਭੁ ਜਗੁ ਆਇਆ, ਕਾਖੇ ਅਯੋ ਕਾਲ ਭਇਆ, ਹੀ ਹੀ ਲਲੀ ਪਾਪ ਕਮਾਏ, ਪਤਿ ਅਵਗਣ ਗੁਣ ਵੀਸਰਿਆ"..... "ਸਿਧੋਛਾਇਐ ਸਿਮਰਹਿ ਨਾਹੀ ਨਨੈ ਨਾ ਤੁਧੁ ਨਾਮੁ ਲਇਆ।"

6. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੱਟੀ ਤੇ ਕੀ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿੱਤਾ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਸਿਧੋਛਾਇਆ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਬੈਰਾਖੜੀ (ਬਾਰਹ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਸੁਵਰ ਤੇ ਵਿਅੰਜਨ ਨਾਲ ਮੁਹਾਰਨੀ) ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਲੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਲਗਾ ਮਾਤਰਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਸਿਧੋਛਾਇਆ ਠੀਕ ਹੈ।

7. ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲਕ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਪਾਧੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ। ਸਾਰੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਸ ਸਮੇਂ "ਜਾਲਿ ਮੋਹੁ ਘਸਿ ਮਸੁ ਕਰਿ ਮਤਿ ਕਾਗਢੁ ਕਰਿ ਸਾਰੁ" ਉਚਾਰਨਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ 'ਆਸਾ ਪਟੀ' ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨਾ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸਪਤ ਸਲੋਕੀ ਗੀਤਾ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਸੁਣਾਉਣਾ ਅੰਕਿਤ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ 'ਆਸਾ ਪੱਟੀ' ਵਿੱਚ ਤੇ 'ਜਾਲਿ ਮੋਹੁ ਘਸਿ' ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤਜਰਬੇ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ ਜਿਵੇਂ, "ਜੋ ਮੈਂ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈਂ ਪਾਇਆ ਚੋਸੁ ਨ ਚੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ" "ਨਾਨਕ ਸਾਇਰ ਇਵ ਕਹਿਆ" 'ਨਾਵ ਜਿਨਾ ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ ਹੋਏ ਭਿੰਨੋ ਪੇਰ' ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਭਰਨਾਵਾਂ ਸੱਤ ਅੱਠ ਸਾਲ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ।

ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਲਾਂ ਕੋਲ ਲੈ ਗਏ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਮੁੱਲਾਂ ਨੇ ਤਖ਼ਤੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੇ ਅੱਖਰ ਅਲਫ਼, ਬੇ, ਆਦਿ ਸਿਖਾਏ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਛੇਤੀ ਹੀ ਯਾਦ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਅੱਖਰ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਵੀ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ, ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਜਮ੍ਹਾਂ ਖਰਚ ਆਦਿ ਸਿਖ ਲਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਝੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਗਏ ਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਬਾਲਕ ਦੀ ਸਮਝ ਬੂਝ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੋਰਾਨ ਹੋਇਆ।

ਜੰਝੂ ਸੰਸਕਾਰ

ਜਦੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜੰਝੂ ਸੰਸਕਾਰ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਸੂਤਰ ਦਾ ਜੰਝੂ ਬਣਾ ਕੇ ਲੈ ਆਏ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਰਸਮ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਚੌਕਾ ਬਣਵਾਇਆ। ਉਸ ਤੇ ਗਾਂ ਦੇ ਗੋਰੇ ਦਾ ਪੋਚਾ ਫੇਰਿਆ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, ਬ੍ਰਹਮਨ ਖੱਤਰੀਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਕਿ ਜੰਝੂ ਪਾਉਣਾ। ਜੰਝੂ ਦੀ

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ 'ਤੋਰਕੀ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ 'ਮੁਸਲਮਾਨੀ' ਤੇ 'ਤੋਰਕੀ'। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਮੁੱਲਾਂ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਕੁਰਬਦੀਨ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਬਾਵਾ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਡੱਲਾ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

ਮੁੱਲਾਂ ਕੇ ਘਰ ਪੜ੍ਹਨ ਕੇ ਠੇ ਥਾਣੂ ਜੀ ਸੰਗ।

ਮਕਰਬ ਮੇਂ ਥੈਠੇ ਪੁਰੂ ਸੰਭਾ ਅਮਿਤ ਅਭੰਗ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਫ਼ਾਰਸੀ ਬੋਲੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸੀ।

2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮੁੱਲਾਂ ਨੇ ਪੱਟੀ ਤੇ ਅਲਫ਼, ਬੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਪੁੱਛਿਆ। ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਅਰਥ ਨਾ ਆਉਣ ਤੇ ਆਪ ਸੀਹਰਫ਼ੀ ਉਚਾਰੀ:-

"ਅਲਫ਼ ਅਲਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਗੁਫ਼ਲਤ ਮਨਹੂ ਵਿਸਾਰੁ।"

ਪਰ ਇਹ ਸੀਹਰਫ਼ੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ। ਵਲਾਇਤ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ 'ਯਕ ਅਰਜ਼ ਗੁਫ਼ਲਤ' ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਇਆ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਬਾਲਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਰਚੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

3. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਜੰਝੂ ਸੰਸਕਾਰ ਹੋਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਖੀ ਅੰਕਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੰਝੂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੜਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਰਸਮ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ:-

ਤਗ ਕਪਾਰਹੁ ਕਤੀਐ ਬਾਮਣ ਵਟੇ ਆਇ॥

ਕੁਹਿ ਬਕਰਾ ਗਿਨਿ ਖਾਇਆ ਸੁਰੂ ਕੇ ਆਖੈ ਪਾਇ॥.....

.....ਸਿਖਾ ਕੰਨਿ ਚੜਾਈਆ ਗੁਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬਿਆ॥ ਆਇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਸਮ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਵੀ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਚਾਤੀ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਲਿਖ ਰਹੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ।

4. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਰਸਮ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ [ਬਾਕੀ ਫੁਟਨੋਟ ਵੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ]

ਰਸਮ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸਭ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਸ ਰਸਮ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾ ਪਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਸਲ ਜੰਝੂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਹੈ:-

ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖ ਸੂਤੁ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ॥
ਇਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ ਹਈ ਤ ਪਾਛੇ ਘਤੁ॥
ਨਾ ਏਹੁ ਤੁਟੈ ਨ ਮਲੁ ਲਗੈ ਨਾ ਏਹੁ ਜਲੈ ਨ ਜਾਇ॥
ਧੰਨੁ ਸੁ ਮਾਣਸ ਨਾਨਕਾ ਜੋ ਗਲਿ ਚਲੇ ਪਾਇ.....
ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਪਤਿ ਉਪਜੈ ਸਾਠਾਹੀ ਸਚੁ ਸੂਤੁ॥
ਦਰਗਹ ਅੰਦਰਿ ਪਾਈਐ ਤਗੁ ਨ ਤੁਟਸਿ ਪੂਤੁ॥

[ਵਾਰ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੧੫॥ (੪੭੧)]

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੰਝੂ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਡਿਤ ਆਪ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਕੋਈ ਐਸਾ ਜੰਝੂ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਸੰਜਮ ਵਧੇ ਤੇ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕੇ:-

ਤਗੁ ਨ ਦਿੰਦੀ ਤਗੁ ਨ ਨਾਗੀ॥
ਭਲਕੇ ਬੁਕ ਪਵੈ ਨਿਤ ਦਾੜੀ॥
ਤਗੁ ਨ ਪੈਰੀ ਤਗੁ ਨ ਹਥੀ॥
ਤਗੁ ਨ ਜਿਹਵਾ ਤਗੁ ਨ ਅਖੀ॥
ਵੇਤਗਾ ਆਪੇ ਵਰੈ॥
ਵਟਿ ਧਾਗੇ ਅਵਰਾ ਘਰੈ॥

[ਵਾਰ ਆਸਾ ਮ. ੧ ॥ ੧੫ ॥ (੪੭੧)]

ਡੰਗਰ ਚਾਰਨਾ

ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਫਕੀਰਾਂ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਸਾਧ ਫਕੀਰ ਆਉਂਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਧਿਆਨ

[ਪਿਛਲੇ ਫੁਟਨੋਟ ਦੀ ਬਾਕੀ]

ਦਾ ਬਹੁਤ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਕਾਲੂ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜੱਗ ਕਰਨਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਦਾ ਹਰਨ ਮਾਰ ਕੇ ਲਿਆਉਣਾ, ਦਸਾਂ ਬਕਰਿਆਂ ਦਾ ਮਾਸ ਵੰਡਣਾ, ਸੰਤਾਂ ਸਾਧਾਂ ਵਾਸਤੇ ਲੁਚੀਆਂ ਤੇ ਕਸ਼ਾਹ ਵੰਡਣ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਪੰਡਿਤ ਦਾ ਬਸੰਤ ਪੰਚਮੀ ਐਰਵਾਰ ਗਾਇਤਰੀ ਮੰਤਰ ਤੇ ਜੰਝੂ ਸੰਸਕਾਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਰਣਨ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਜੋ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੀ ਗਈ, ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਰਸਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਇਥੇ ਠੀਕ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੰਝੂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਡਤ ਨੂੰ “ਨਾਨਕ ਮੇਰ ਸਗੀਰ ਕਾ ਇਕ ਰਬ ਇਕ ਰਬਵਾਹੁ” ਸੁਣਾਇਆ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ “ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖ ਸੂਤੁ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ” ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰੋਹੀ ਉਮਰ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਲਖਾਇਕ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:- “ਤਗੁ ਨ ਦਿੰਦਗੀ ਤਗੁ ਨ ਨਾਗੀ” ਆਦਿ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੌ ਸਾਲ ਦੇ ਬਾਲਕ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀਆਂ।

ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਸਨ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਵੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਗਈ, ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਤੇ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਡਿਕਰਮੰਦ ਹੋਏ। ਇਕ ਦਿਨ ਮਹਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਡੰਗਰ ਮਾਲ ਚਰਾਣ ਵਾਸਤੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੰਨ ਗਏ ਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਗਊਆਂ ਮੱਝਾਂ ਲੈ ਕੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਮਗਨ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੰਗਰ ਇਕ ਭੱਟੀ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ। ਉਸ ਭੱਟੀ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰਾ ਅੱਗੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਤੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭੱਟੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛ ਗਿਛ ਕੀਤੀ। ਅੱਗੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਖੇਤ ਜਾ ਕੇ ਤਾਂ ਵੇਖੋ। ਜਦੋਂ ਖੇਤ ਵੇਖਣ ਗਏ ਤਾਂ ਖੇਤ ਹਰਿਆ ਭਰਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਭੱਟੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕੁੜਮਾਈ ਤੇ ਵਿਆਹ

ਜਦੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੋਲਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ। ਉਹ ਵੇਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਜੀਅ ਕਿਸੇ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੁਲ ਦੇ ਪਰੋਹਤ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਤੇ ਨਾਨਕ ਜੀ

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ 'ਫਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਮਜਲਸ ਕਰੇ'। ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ 1927-ਪੰਨਾ 8 (ਅੰਤਕਾ 4) ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 47 ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਜਬ ਕੋਈ ਸੰਤ ਆਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਇ ਸੇਵਾ ਟਹਲ ਭੀ ਬਹੁਤ ਕਰੇ' (ਅੰਤਕਾ 331)।

2. ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾਲ ਡੰਗਰ ਚਰਾਉਣ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਸਰਪ ਦੀ ਛਾਇਆ ਤੇ ਦਰਖਤ ਦੀ ਛਾਂ ਨਾ ਢਲਣ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸਾਖ ਦੇ ਦਿਨ ਸਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨੀਂਦਰ ਆ ਗਈ ਤੇ ਇਕ ਸੱਪ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਮੁਖੜੇ ਤੇ ਛਾਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਸ ਰੁਖ ਦੀ ਛਾਂ ਵੀ ਨਾ ਫਿਰੀ। ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਨੇ ਇਹ ਕੱਤਕ ਵੇਖਿਆ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਸਰਪ ਦੀ ਛਾਇਆ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, 'ਖੇਤ ਹਰਿਆ' ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਹੈ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਮੋਹਰਵਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਛ ਦੀ ਛਾਂ ਨਾ ਫਿਰਨ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਹੈ।

3. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਵਿੱਚ ਰਾਇ ਭੋਆ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਰਾਏ ਭੋਆ ਕੋਲ ਹਰ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਛੱਟੀ ਮੋਟੀ ਗੱਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਹੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ।

4. ਇਹ ਸਾਖੀ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਭੱਟੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਚੂਰੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਨੌਜੁਆਨ ਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਮਗਨ ਹੈ ਤੇ ਮਾਲ ਡੰਗਰ ਉਸ ਦਾ ਖੇਤ ਚਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਰੋਹ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਜਲਦੀ ਵਿਚ ਜਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਖੇਤ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ।

5. ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਉਮਰ ਬਾਰੇ ਸਭ ਸਾਖੀਆਂ ਅੱਡ ਅੱਡ ਲਿਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ 12 ਸਾਲ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ 14 ਸਾਲ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਵਿੱਚ 16 ਸਾਲ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਵਿੱਚ 18 ਸਾਲ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਤਿੰਨਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਦੀ ਉਮਰ 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪੰਦਰਾਂ ਸੋਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਦਾ ਹੋਣਾ ਠੀਕ ਮੰਨਿਆ ਹੈ।

6. ਸਵਾਏ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਤਲਵੰਡੀ ਹੋਇਆ ਦਸਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਹ [ਬਾਕੀ ਛੁਟਨੋਟ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ]

ਲਈ ਕੋਈ ਯੋਗ ਕੰਨਿਆ ਲੱਭਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਪਰੋਹਤ ਯੋਗ ਕੰਨਿਆ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ ਪਿੰਡ ਪਖੋਕੀ ਰੱਧਾਵੇ (ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਹੈ) ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਇਥੋਂ ਦਾ ਪਟਵਾਰੀ ਮੂਲਾ, ਜਾਤ ਚੋਨਾ ਖੱਤਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਕੰਨਿਆ ਘੁੰਮੀ ਨਾਲ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਆਇਆ²। ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਘੁੰਮੀ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਇਕੋ ਇਕ ਬੱਚੀ ਸੀ ਤੇ ਮੂਲੇ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਬੱਚੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮੂਲੇ ਦਾ ਡਰਾ ਤੇ ਚੋਨਿਆਂ ਦਾ ਪਰੋਹਤ ਰਾਏ ਭੋਇ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਗਏ ਤੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਕੁੜਮਾਈ ਕਰਕੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਦਿਨ ਨਿਯਤ ਕਰ ਆਏ।³ ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਬਰਾਤ ਪਖੋਕੇ ਤੋਂ 20 ਮੀਲ ਦੂਰ ਬਟਾਲੇ ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ) ਜੋ ਮੂਲੇ ਚੋਨੇ ਦਾ ਅਸਲ ਪਿੰਡ ਸੀ, ਆਵੇ। ਬਟਾਲੇ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਮੂਲੇ ਦਾ ਘਰ ਸੀ ਉਥੇ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਡੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ। ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਬਰਾਤ ਲੈ ਕੇ ਬਟਾਲੇ ਗਏ। ਇਥੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ। ਜਿਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਉਹ ਬੈਠੇ ਉਥੇ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਇਕ ਕੰਧ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦਾ ਨਾਂ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਕੰਧ ਸਾਹਿਬ ਹੈ।

ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ

ਵਿਆਹ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਮਨ ਕਿਸੇ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਨਾ ਲੱਗਾ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਉਪਰਾਮ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਤਲਵੰਡੀ ਆਏ ਸਾਧ, ਸੰਤ ਤੇ ਡਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਿਲਦੇ ਤੇ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਚੁਪ ਚਾਪ ਲੇਟ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ⁴। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਲਈ ਇਹ ਗੱਲ ਬੜੀ ਦੁਖਦਾਇਕ ਸੀ ਕਿ ਨਾਨਕ ਘਰ ਬਾਰ

[ਪਿਛਲੇ ਫੁਟਨੋਟ ਦੀ ਥਾਂ]

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਹੋਇਆ। ਖੱਤਰੀ ਜਾਤ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚ ਲੜਕੀ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਤਲਵੰਡੀ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੰਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸੁਖਵਾਸੀ ਰਾਏ ਬੋਦੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੰਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਤਲਵੰਡੀ ਹੋਇਆ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

1. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ 'ਘੁੰਮੀ' ਨਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 67 (ਅੰਤਕਾ 76) ਪਰ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ 'ਸੁਲਖਨੀ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 331 (ਅੰਤਕਾ 238) ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪੰਕਾ ਨਾਂ ਘੁੰਮੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸੋਹਰਾ ਨਾਂ ਸੁਲਖਣੀ ਹੋਵੇ।

2. ਬੋਦੀਆਂ ਦੇ ਪਰੋਹਤ ਦਾ ਪਖੋਕੇ ਰੱਧਾਵੇ ਜਾਣਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਥਾਵਾ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

ਤਬ ਕਾਲੂ ਪ੍ਰੋਹਤ ਕੋ ਕਹਾ, ਤੁਮ ਜਾਹੁ ਬੁਟੈ ਕੰਨਿਆ ਜੋ ਜਹਾ।

ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਹੋਇ ਸਗਾਈ, ਤਬ ਬਰੈ ਵਿਆਹ ਕਰੈ ਸਭ ਭਾਈ।

3. ਇਹ ਵਿਸਥਾਰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 29 (ਅੰਤਕਾ 68) ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

4. ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਵਿਆਹ ਬਟਾਲੇ (ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ) ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ।

5. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਚਿਤ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਲਾਏ ਨਾਹੀ, ਘਰ ਦੀ ਖਬਰ ਲਏ ਨਾਹੀ। ਘਰ ਦੇ ਆਦਮੀ ਆਖਨ ਜੋ ਅੱਜ ਡਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਉਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।" (ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 8 ਅੰਤਕਾ 4)। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ 38 (ਅੰਤਕਾ 70) ਅੰਕਿਤ ਹੈ, "ਜਬ ਬੀਆਹ ਹੋਆ ਤਬ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹਿਆ, ਨ ਬੋਲੈ ਨ ਬਕੈ।" "ਤਬ ਬੋਲਣੇ ਤੇ ਰਹਿ ਗਇਆ ਅਰੁ ਗ੍ਰਹਸਤ ਹੈ ਮਨ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਇਆ। ਮਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਟਿਕੈ ਨਾਹੀ।"

ਵਾਲਾ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਖੱਟੀ ਕਮਾਈ ਨਾ ਕਰੇ ਤੇ ਸਾਧਾਂ ਤੇ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਫ਼ਿਰਦਾ ਰਹੇ। ਉਹ ਡਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਇਹ ਵੀ ਸਾਧ ਹੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੋਹਣਿਆਂ ਤਾਹਨਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਭੈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਨਾ ਕਹਿਣ ਕਿ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਮਖੱਟੂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ।¹ ਇਸ ਲਈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਝਾਇਆ। ਨਾਲ ਹੀ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਸੌਦਾ ਕਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ²। ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਟੁਰ ਪਏ ਤੇ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।³

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁਹੜਕਾਣੇ ਨਗਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਗਏ ਜੋ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪੰਦਰਾਂ ਮੀਲ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਭੁਖੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਟੋਲਾ ਮਿਲ ਪਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਸੌਦਾ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭੁੱਖੇ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਾਇਆ ਜਾਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਪੂੰਜੀ ਨੂੰ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਪਰਤ ਆਏ।⁴ ਜਦੋਂ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਹੋਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਰਕਮ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਖੁਆਉਣ ਲਈ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਵੀ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਘਰ ਜਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਬਾਹਰ ਵਣਾਂ ਦੇ ਓਲੇ ਦੇ ਸੁੱਕੀ ਢਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਡੇ ਰੁੱਖ ਥਲੇ ਆ ਲੁਕੇ ਜਿਥੋਂ ਆ ਕੇ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਤੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਝਾੜੀਆਂ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਤੰਬੂ ਸਾਹਿਬ ਹੈ।⁵ ਜਿਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਛਕਾਇਆ ਸੀ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਹੈ।

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 12 (ਅੰਕ 5) ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, “ਤਬ ਸਭੁ ਪਰਵਾਰੁ ਦੁਖਿਆ, ਆਖਨ, ‘ਜੇ ਇਹ ਕਮਲਾ ਹੋਆ ਹੈ।’ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਮਾਤਾ ਆਈ, ਉਸ ਆਖਿਆ..... “ਨਿਤ ਨਿਤ ਭਲੇਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਛੱਡ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਹਸਦੇ ਹੋਨਿ ਜੋ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮਖੱਟੂ ਹੋਆ ਹੈ।”

2. ਸਚੇ ਸੌਦੇ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਸਵਾਏ ਥਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 13 (ਅੰਕ 4) ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:- “ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਦਿਆਂ ਪੁਰਾਂ ਪਾਜਿ ਪੰਜੀਹੇ ਹੋਏ ਹੋਨ ਤਾਂ ਰੁਜਗਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਨਿ।” ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਰੁਪਏ ਦੇ ਚਾਲੀ ਦਾਮ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਦਾ ਭਾਵ ਅਠ ਸੌ ਦਾਮ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

3. ਭਾਈ ਵਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਆਦਮੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਗਿਆ ਉਹ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਵੀ ਟਹਿਲੀਆਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਬਾਲਾ ਨਹੀਂ।

ਸੁਨ ਬਚਨ ਪਿਤਾ ਬਾਬੇ ਮਨ ਠੀਨਾ।

ਏ ਟਹਿਲੀਆ ਸੰਗ ਪਿਆਨਾ ਕੀਨਾ।

4. ਥਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਸੰਤ ਹੋਣ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਕਿਹਾ “ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਭੇਜਤਾ ਹੈ ਖਾਤੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਉਦਿਆਨ ਮੋਹਿ ਉਦਾਸੀ ਹੋਇ ਕੇ ਬਸਤੇ ਹੈ।” ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 12 (ਅੰਕ 226)

5. ਥਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਦੇ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਗਏ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਰਸਦ ਪਾਣੀ ਲਿਆਂਦਾ ਤੇ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਾ ਕੇ ਫੇਰ ਉਥੋਂ ਚਲੇ।

6. ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਤੰਬੂ ਸਾਹਿਬ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਿਲਾ ਸ਼ੇਖੂਪੁਰਾ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ।

7. ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਰੋਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ ਰਟਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ

ਜਦੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵੀਹਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਮੀਰਾਸੀ ਤੇ ਰਬਾਬ ਵਜਾ ਕੇ ਕਬੀਰ, ਤਰਲੋਚਨ, ਰਵਿਦਾਸ ਆਦਿ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪਦੇ ਗਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਦਾ ਗਾਇਣ ਇਸ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜੁਆਨ ਲੜਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਓ। ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਵੀ ਨਾ ਮੰਨੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣੇ ਤੇਰਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਾਲੀ ਬਹੁਤ ਉਮਰ ਹੈ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਹੇ।

ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ

ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਹੋਏ ਨੂੰ ਕਈ ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਏ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਉਪਰਾਮ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ ਤੇ ਮਾਤਾ ਸੁਲਖਣੀ ਦੋਵੇਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਸਨ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭਾਵੇਂ

1. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 111-112 (ਅੰਤਕਾ 338) ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ “ਜਬ ਬਾਬਾ ਵੀਹਾਂ ਬਰਸਾਂ ਕਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਜੋ ਅਸੀਂ ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂਗੇ ਸੋ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲੇਂਗਾ।” ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਜਾਂ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਪਰ ਇਥੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਰਟਨ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਸੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨਾਲ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਭੁਦਰਤੀ ਤੇ ਸੁਭਾਵਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

2. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 73 ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ “ਤਬ ਗੁਰੂ ਸਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਾਥਿ ਅੱਗੇ ਹੀ ਬਲਿਪਣ ਮੈਂ ਭੀ ਸਾਬੇ ਖੇਲਤਾ ਮਰਦਾਨਾ ਫ਼ੂਮ ਕਲਾਲਾਂ ਕਾ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਏ ਕੀ ਰਹਿੰਦਾ, ਰਬਾਬ ਵਜਾਇਦਾ, ਨਾਮਾ, ਕਬੀਰ, ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ, ਰਵਿਦਾਸ, ਧੰਨੇ, ਬੇਟੀ ਕੇ ਪਦੇ ਗਾਵਤਾ ਗੁਰੂ ਸਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੇ ਅੱਗੇ ਪਦੇ ਗਾਵਤਾ। (ਅੰਤਕਾ 78-79)

3. ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 112 (ਅੰਤਕਾ 338) ਤੇ ਅੰਕਿਤ ਹੈ “ਮੇਰੀ ਕੰਨਿਆ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚਲਾਂ।”

4. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 110 (ਅੰਤਕਾ 337) ਤੇ ਅੰਕਿਤ ਹੈ, “ਬਾਬੇ ਇਕ ਦਿਨ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜੋ ਅਸਾਡਾ ਰਿਦਾ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਬਚਾ ਤੁਹਿ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਵਿਆਹ ਕੀਆ ਹੈ।” ਇਹ ਗੱਲ ਸਿੱਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਰਟਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਹੀ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਈਂ ਪਰਵੇਸ਼ ਪਿਛੋਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿੱਚ ਹੋਈ।

5. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 12 (ਅੰਤਕਾ 5) ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ “ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਇਸ਼ਕੀ ਸਸੁ ਪਾਸਿ ਆਈ। ਉਨਿ ਆਖਿਆ “ਸਸੁ! ਤੂੰ ਕਿਆ ਬੈਠੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਪਇਆ ਹੈ ਚਉਬਾ ਦਿਹਾੜਾ ਹੋਆ ਹੈ ਖਾਦਾ ਪੀਦਾ ਫਿਛ ਨਾਹੀ।” ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ 38 (ਅੰਤਕਾ 70) ਤੇ ਵੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਤੇ ਸੱਸਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਜਾਂ ਲੰਮੇ ਪੈ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਰਨ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾ ਦਾ ਇਕ ਅੰਗ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆਂ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਣਾਂ ਕਰਕੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਔਲਾਦ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਸੱਸ ਚੰਦੋ ਰਾਣੀ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ¹। ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਵੀਰ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਹੜ ਤੋਂ ਗਿਆਤ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਤਲਵੰਡੀ² ਆਏ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਬਾਲਕ ਜਨਮਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਰੱਖਿਆ। ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ³।

ਵੈਦ ਬੁਲਾਇਆ

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਟੱਪ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਹਾਲੀ ਤਕ ਉਹ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਕੁਝ ਨਾ ਖਾਧਾ ਤੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਮਸਤ ਰਹੇ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਹੋਈ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰੋਗ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਭ ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਵੈਦ ਸਦ ਕੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉ। ਕਾਲੂ ਜੀ ਇਕ ਸਿਆਣੇ ਹਕੀਮ ਨੂੰ ਸੱਦ ਲਿਆਏ। ਹਕੀਮ ਨੇ ਆ ਕੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਬਾਹ ਪਕੜ ਕੇ ਨਬਜ਼ ਟੋਹੀ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਰੋਗ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਗੋਂ ਹੱਸ ਪਏ ਤੇ ਵੈਦ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਤਾੱਘ ਹੈ। ਵੈਦ

1. ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦੀ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 1464 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਤੇ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਲੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਵੱਡੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦੀ ਔਲਾਦ ਦਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਇਕ ਲੋਹ ਤੇ ਇਕ ਲਾਚੀ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਇਕ ਲੜਕੀ ਤੇ ਇਕ ਲੜਕਾ ਹੋਵੇਗਾ।

2. ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੱਸ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾ ਕੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਉਲਾਹਮੇ ਦੇਣ ਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰੁਤ ਹਾਲ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਇਹ ਸਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਠਾਉਂਦੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਨਾ ਬੋਲਣ ਦੇ ਕਥਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੱਸ ਦਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਦਾ ਕਥਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਇਕ ਗੱਲ ਸੁਭਾਵਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

3. ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਦਾ ਜਨਮ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਤੇ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਤਲਵੰਡੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

4. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 11 (ਅੰਤਕਾ 4) ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ “ਤਬਿ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਹੋਈ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰਿ ਦੂਇ ਬੇਟੇ ਹੋਏ, ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ।” ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਜੀ ਵੱਡੇ ਸਨ ਤੇ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਛੋਟੇ, ਪਰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਬੇਦੀਆਂ ਦੇ ਰਚੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵੀ ਜਿਥੇ ‘ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੰਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼’ ਆਦਿ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ।

5. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। “ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਮਹੀਨੇ ਤਿੰਨ ਤਾਈ ਖਾਵੈ ਪੀਵੈ ਕਿਛ ਨਹੀਂ” ਪੰਨਾ 17 (ਅੰਤਕਾ 7)। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ “ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਹੀਨੇ ਚਾਰਿ ਪੰਜਿ ਹੋਏ, ਨ ਅੰਨ ਹੀ ਜੇਵੇ, ਨ ਕਿਸੀ ਸਉ ਬੋਲੇ, ਨ ਬਕੇ” ਪੰਨਾ 45 (ਅੰਤਕਾ 72)। ਇਹ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਪੰਨਾ 109 (ਅੰਤਕਾ 337)। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਇਹ ਸਾਖੀ ਠੀਕ ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਠ ਕੇ ਟੁਰ ਪਿਆ। ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਸ ਰੋਗ ਦਾ ਕੋਈ ਦਾਰੂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲੀਕਿਆ ਹੈ:-

ਵੈਦੁ ਬੁਲਾਇਆ-ਵੈਦਗੀ, ਪਕਜਿ, ਥੰਢੇਲੇ ਬਾਹ॥
 ਭੋਲਾ ਵੈਦੁ ਨ ਜਾਣਈ ਕਰਕ ਕਲੇਜੇ ਮਾਹਿ॥.....
 ਦੁਖੁ ਵੇਛੋੜਾ ਇਕੁ ਦੁਖ ਭੂਖ॥ ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਸਕਰਵਾਰ ਜਮਦੂਰ॥
 ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਰੋਗੁ ਲਗੈ ਤਨਿ ਪਾਇ॥ ਵੈਦ ਨ ਭੋਲੇ ਦਾਰੂ ਠਾਇ॥
 ਦਰਦੁ ਹੋਵੈ ਦੁਖੁ ਰਹੈ ਸਰੀਰ॥ ਐਸਾ ਦਾਰੂ ਲਗੈ ਨ ਬੀਰ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥
 ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗ॥ ਤਾਂ ਤਨਿ ਉਠਿ ਖਲੋਏ ਰੋਗ॥
 ਮਨ ਅਧਿ ਕਉ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ॥ ਵੈਦ ਨ ਭੋਲੇ ਦਾਰੂ ਠਾਇ॥
 ਚੰਦਨ ਕਾ ਫਲੁ ਚੰਦਨ ਵਾਸੁ॥ ਮਾਣਸ ਕਾ ਫਲੁ ਘਟ ਮਹਿ ਸਾਸੁ॥
 ਸਾਸਿ ਗਇਓ ਬਾਇਆ ਢਲਿ ਪਾਇ॥ ਤਾਂ ਕੇ ਪਾਛੈ ਕੋਇ ਨ ਖਾਇ॥
 ਕੰਚਨ ਕਾਇਆ ਨਿਰਮਲ ਹੋਸੁ॥ ਜਿਸੁ ਮਹਿ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਅੰਸੁ॥
 ਦੁਖ ਰੋਗ ਸਭਿ ਗਇਆ ਗਵਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਛੂਟਿਸਿ ਸਾਰੈ ਨਾਇ॥

[ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨॥੨॥ (੧੨੫੬)]

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਣਾ

ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਜੈ ਰਾਮ ਨਾਲ ਹੋਇਆ^੧। ਜੈ ਰਾਮ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਦੀ ਇਕ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀ ਕਾਲੀ ਵਈ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ ਤੇ ਇਕ ਰਮਣੀਕ ਨਗਰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ 28 ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਮੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਹੈ। ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਉਂ ਤਾਮਸਵਣ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵੈਦ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

2. ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਮਲਾਰ ਕੀ ਵਾਰ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੰਨਾ ੧੨੭੯।

3. ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੈ ਰਾਮ ਜਾਤ ਪਲਤਾ ਖਰਗੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਤਲਵੰਡੀ ਆਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਭਰਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਗਾਇ ਬੁਲਾਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਹੀਂ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਨਾਨਕੀ ਦੇ ਹਿਸ਼ਤੇ ਲਈ ਬਿਨੇ ਕੀਤੀ। ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਮੰਨ ਗਿਆ ਤੇ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਜੈ ਰਾਮ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਵਿਆਹ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਜੈ ਰਾਮ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੈ ਰਾਮ ਉੱਪਲ ਖੱਤਰੀ ਸੀ, ਪਲਤਾ ਖੱਤਰੀ ਨਹੀਂ।

4. ਹਿੰਦੂ ਸਾਂਗ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਥੇ ਇਕ ਬੋਧੀ ਅਸਥਾਨ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਢਾਹ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਸਰਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਦੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਕਾਲਾ ਤੇ ਇਥੋਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਵੀ ਕਾਲੀ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਤਾਮਸਵਣ, ਭਾਵ ਕਾਲਾ ਜੰਗਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਨੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਾਇਆ ਜਿਸ ਦਾ ਕਥਨ ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। (ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ Report of the Tour in Punjab, Alexander Cunningham, ਰੀਪੋਰਟ ਆਫ਼ ਦੀ ਟੂਰ ਇਨ ਪੰਜਾਬ ਇਨ 1878-89, ਅਲਗਜਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ, ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਕਲੱਕਤਾ 1882, ਪੰਨਾ 55)

ਮਹਿਮੂਦ ਗਜ਼ਨਵੀ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਇਕ ਅਫਸਰ ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਂ¹ ਤੋਂ ਪਿਆ ਜੀ ਜਿਸਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨੂੰ ਵਧੇਰੀ ਰੋਣਕ ਲੋਧੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਬਾਨੀ ਬਹਿਲੋਲ ਲੋਧੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ² ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਗਰ ਸੀ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਬਹਿਨੋਈ ਜੈ ਰਾਮ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਦਾ ਹੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸੀ³।

ਜਦੋਂ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਜੀਅ ਕਿਸੇ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਭੇਜੀ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਅ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ। ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਲਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਇਸ ਲਈ ਸਭ ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਭੇਜਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਿੱਠੀ ਸੁਣ ਕੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵੀ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨਾਨਕੀ ਕੌਲ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ।

ਜਦੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਤੁਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਹੋਈ ਤੇ ਰੋ ਪਈ ਤੇ ਕਿਹਾ, “ਮੇਰਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ। ਤਲਵੰਡੀ ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਉਪਰਾਮ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਹੋ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਟੁਰ ਚਲੇ ਹੋ, ਫੇਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਕਦੋਂ ਆਉ ਕਿ ਨਾ ਹੀ ਆਉ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਧੀਰਜ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ, “ਜਦੋਂ ਮੇਰਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਭੁਲਾ ਲਵਾਂਗੇ।” ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਟੁਰ ਪਏ।⁴

1. ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਤਾਤਾਰ ਖਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਤਾਰੀਖ ਸ਼ਾਹੀ ਕਿਤ ਅਹਿਮਦ ਯਦਗਰ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ 1504 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਜ਼ਮ ਬਣਿਆ। ਭੋਜਕੋ-ਬਾਬਰੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1526 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ।

2. ਵੇਖੋ Report of the Tour in the Punjab, Alexandeer Cunningham, ਰੀਪੋਰਟ ਆਫ਼ ਦੀ ਟੂਰ ਇਨ ਪੰਜਾਬ, ਅਲਗਜ਼ਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ, ਪੰਨਾ 55-58.

3. ਭਾਈ ਬਾਲੋ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੈ ਰਾਮ ਜ਼ਮੀਨ ਕਛਣ ਲਈ ਤਲਵੰਡੀ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਭਾਵਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੈ ਰਾਮ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਮੌਦੀਖਾਨੇ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਵਲਾਇਤ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਦਾ ਮੌਦੀ ਲਿਖਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

4. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਕਿਤਾਬਤ ਲਿਖੀ। ਬਾਲੋ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਿਤਾਬਤ ਦਾ ਹੀ ਕਥਨ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਉਦਾਸ ਰਹਿਣਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਸੀ ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਪਰਵਾਰ ਲਈ। ਜੈ ਰਾਮ ਦਾ ਇਸ ਭਾਵ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਣਾ ਇਕ ਸੁਭਾਵਿਕ ਗੱਲ ਸੀ। ਬਾਲੋ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਇ ਖੁਲਾਰ ਨੇ ਜੈ ਰਾਮ ਵੱਲ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਸੱਦ ਲਵੋ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

5. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 73 (ਅੰਤਕਾ 79) ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੈ ਰਾਮ ਨੇ ਦੋ ਚਿੱਠੀਆਂ ਭੇਜੀਆਂ ਇਕ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਵਲ ਤੇ ਇਕ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵੱਲ। ਪਰ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੋ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਇਕੋ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

6. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਮਾਤਾ ਸੁਲਖਣੀ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਬਾਲੋ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਤੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਸੰਭਾਲਿਆ

ਜਦੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਤੇ ਜੈ ਰਾਮ ਨੇ ਆਪ ਦਾ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜੈ ਰਾਮ ਆਪ ਨੂੰ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਕੋਲ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੌਕਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ। ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਨੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵੱਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਕੇ ਜੈ ਰਾਮ ਨਾਲ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਦੇ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਨ। ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਕਿਸੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਦੀ ਬੜੀ ਮਹਾਨਤਾ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ (ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਦੇ ਸਮੇਂ 1488-1517 ਈਸਵੀ) ਮਾਲੀਆ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਅਨਾਜ ਵਿਚ ਹੀ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਮਾਲੀਆ ਰੂਪਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ 1517 ਈਸਵੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਇਬਰਾਹੀਮ ਲੋਧੀ ਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ¹। ਪਰ ਸਿੱਕੇ ਦੀ ਬੁੜ ਕਰਕੇ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਮਾਲੀਆ ਅਨਾਜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਦੇਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਇਹ ਮਾਲੀਆ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦਾ ਨਿਯੁਕਤ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ²।

ਪੰਦਰਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਇਕ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਸੀ ਜੋ 1504 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਤਾਤਾਰ ਖਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਇਬ ਬਣਿਆ³। ਜਦੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿਚ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਏ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਕੋਲ

1. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੈ ਰਾਮ ਨੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਬਿਨੈ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨਾ ਨਾ ਮੰਨੇ ਤੇ ਫੇਰ ਤਰਲੇ ਮਿਨਤਾਂ ਕਰਨ ਤੇ ਮੰਨ ਗਏ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੈ ਰਾਮ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਨੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ ਈਮਾਨਦਾਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਨੌਕਰ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਇਹ ਹੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

2. ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਇਕ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਉਹ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅਨਾਜ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਏ ਅਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਵੰਡਿਆ ਜਾਏ। ਭਾਵ ਮੋਦੀ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਅਨਾਜ ਵੰਡਣ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋਵੇ।

3. ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪਿਛੋਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਏ। ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ 1588 ਵਿੱਚ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਬੈਠਾ ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨਿਵਾਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ।

4. ਲੋਧੀਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬੰਦਰਗਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸਿੱਕੇ ਦਾ ਚੱਖਾ ਫੈਲਾਓ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਅਨਾਜ ਬਹੁਤ ਸਸਤਾ ਸੀ ਤੇ ਰੂਪਿਆ ਪੈਸਾ ਘੱਟ ਮਿਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ (Agrarian System of Moslem India, W.H. Moreland) ਅਗਰੇਰੀਅਨ ਸਿਸਟਮ ਆਫ਼ ਮੁਸਲਿਮ ਇੰਡੀਆ, ਡਬਲਯੂ. ਐਚ. ਮੋਰਲੈਂਡ, ਅਲਾਹਾਬਾਦ, 1929, ਪੰਨਾ 68।

5. ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਤੰਜਕੋ-ਬਾਬਰੀ ਅਨੁਸਾਰ, 1526 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਉਹ 1504 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਜ਼ਮ ਬਣਿਆ ਵੇਖੋ ਤਾਰੀਖ-ਇ-ਸ਼ਾਹੀ ਅਹਿਮਦ ਯਾਦਗਰ, ਏਸ਼ੀਆਟਿਕ ਸੋਸਾਇਟੀ, ਕਲਕਤਾ 1939 ਪੰਨਾ 22 ਇਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬਾਬਰ ਨੇ 1524 ਈ: ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਤਾਂ ਇਬਰਾਹੀਮ ਲੋਧੀ ਨੇ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਾਕਮ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਵੀਹ ਸਾਲ ਤੋਂ ਤੂੰ ਹਾਕਮ ਹੋ ਰੁਣ ਇਹ ਕੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੁਗਲਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦ ਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ 1504 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਜ਼ਮ ਬਣਿਆ।

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੀ ਜਗੀਰ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਲੋਧੀ ਸੁਲਤਾਨ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਗੀਰਾਂ ਦੇਂਦੇ ਸਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਸਭ ਸੈਨਕ ਪਦਵੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵੰਡ ਤੇ ਹੀ ਆਧਾਰਤ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਵੇਤਨ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਉਪਜੀਵਕਾ ਅਲੂੜਾ ਸੀ^੧ ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਕਦਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨਾਜ ਘਰ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸੀ।

ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਕੰਮ ਅਨਾਜ ਡੋਲ ਦੇ ਦੇਣਾ ਤੇ ਅਨਾਜ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਰੱਖਣਾ ਸੀ। ਆਪ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵਹੀਆਂ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਤੇ ਸ਼ਾਮੀ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਹੋ ਜਾਏ ਹਿਸਾਬ ਪੂਰਾ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਰਾਤੀਂ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਿਥੇ ਇਹ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਸੀ ਉਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੱਟ ਸਾਹਿਬ ਹੈ। ਡੋਲਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਵੱਟੇ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ।

ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ

ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਲੋਕ ਜ਼ਿੰਮੀਂਦਾਰ, ਚੌਧਰੀ, ਮੁਕੱਦਮ ਆਦਿ ਅਨਾਜ ਗੁੜ੍ਹ ਆਦਿ ਦੇਣ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ, ਰੱਖਿਅਕ, ਸੈਨਕ ਤੇ ਮੁਣਸ਼ੀ ਮੁਸੱਦੀ ਨਿਯੁਕਤ ਮਿਕਦਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨਾਜ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਰ ਇਕ ਨਾਲ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਵਰਤਦੇ ਸਨ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਮੋਦੀ ਸਨ ਉਹ ਅਨਾਜ ਦੇਣ ਲਗਿਆਂ “ਦਹਿਨੀਮੀ”^੨ ਭਾਵ ਵੱਡੇ ਅਨਾਜ ਦਾ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਇਕ ਗ਼ਲਤ ਰਵਾਜ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ “ਦਹਿਨੀਮੀ” ਲੈਣੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਅਨਾਜ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪੂਰਾ ਡੋਲ ਦਿੰਦੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਅਨਾਜ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਫ਼ਰਕ ਪਿਆ ਤੇ ਉਹ ਨਵੇਂ ਮੋਦੀ ਦੀ ਉਸਤਤ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭ ਪਾਸੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਫੈਲ ਗਈ।

ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਦਰਵੇਸ਼, ਕਲੰਦਰ, ਸਾਧ ਫ਼ਕੀਰ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗਰੀਬ ਮੰਗਣ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਰੋਣੀ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਜਾ ਕੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਜ਼ੀਨਾ (ਰੋਜ਼ ਅਨਾਜ ਮਿਲਣ ਦੀ ਮਿਕਦਾਰ) ਨੀਅਤ

1. ਤੇਜ਼ਕ-ਇ-ਬਾਬਰੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਕੋਲ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਹੀ ਸੀ (ਵੇਖੋ Memoirs of Babar, Lucas King) ਮੈਮਾਇਰਜ਼ ਆਫ਼ ਬਾਬਰ ਕਿਤਾਬ ਲੁਕਸ ਕਿੰ, ਜਿਲਦ, ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 170

2. ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ‘ਅਲੂੜਾ’ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅਨਾਜ ਵਜ਼ੀਫ਼ੇ ਜਾਂ ਰੋਜ਼ੀਨੇ ਵਜੋਂ ਮਿਲਦਾ ਸੀ।

3. ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਅਨਾਜ ਵੰਡਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ।

4. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਪੰਨਾ 76, (ਅੰਤਕਾ 81-82)। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਵਿਸਥਾਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਪਰ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ।

5. ਦਹਿਨੀਮੀ ਦਾ ਕਥਨ ਵੀ ਕੇਵਲ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 76, (ਅੰਤਕਾ 81) ਤੇ ਹੈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਕਰਵਾ ਦੇਂਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧ ਸੰਤ ਤੇ ਫ਼ਕੀਰ ਨਵੇਂ ਆਏ ਮੋਦੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਨ ਤੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਉਸਤਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਦੂਰ ਤੱਕ ਫੈਲ ਗਈ।

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੇ ਕੋਲ ਅੱਠ ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਪਿੰਡ ਮਲਸੀਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਭਗੀਰਥ ਸੀ^੧। ਇਹ ਬਹੁਤ ਭਗਤੀ ਭਾਵ ਵਾਲਾ ਸੀ ਤੇ ਦੇਵੀ ਦਾ ਉਪਾਸਕ^੨ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਇਹ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਅਨਾਜ ਦੇਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਨਵੇਂ ਆਏ ਮੋਦੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਇਆ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ, ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਵਿਚ ਸੁਚੇਤ ਤੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਮਹਾਨ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਉਸ ਪਹਿਚਾਣ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਉਂ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇਵੀ ਦੀ ਉਹ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਸਭ ਸੰਸੇ ਨਿਵਿਰਤ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਉਹ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਉਹ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਠੰਢ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ।

ਜਦੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਵਧਦੀ ਗਈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਈਰਖਾਲੂ ਨੇ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾ ਪਾਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨਾਨਕ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਤੇ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਲੁਟਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੋਦੀ ਦਾ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾ ਨੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਬਹਿਨੋਈ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਸੌਂਦਿਆ ਤੇ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਜੈ ਰਾਮ ਨੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾ ਦੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਹਿਸਾਬ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਠੀਕ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਈਰਖਾਲੂਆਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਝੂਠੀ ਸਾਬਤ ਹੋਈ।

ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ

ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਮੋਦੀ ਬਟਨ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਤਲਵੰਡੀ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਰਾਇਤ

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਅਲੂਫ਼ਾ ਕਿਹਾ ਹੈ। 'ਤਿਨਾ ਜੰਗੁ ਖਾਨ ਰਾਈ ਮਿਲਾਇ ਕਰ ਅਲੂਫ਼ਾ ਕਰਾਇ ਦੇਵੇ ਸਭ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾਵਨਿ' ਸਾਖੀ ਨੰਬਰ 9, (ਅੰਤਕਾ 8)।

2. ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮਲਸੀਹਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੈ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਚੌਧਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਜਾ ਕੇ ਅਨਾਜ ਆਦਿ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਭਗੀਰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਲਾਹੌਰ ਭੇਜਣ ਤੇ ਫੇਰ ਭਾਈ ਮਨਸੂਖ ਦੀ ਸਾਖੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਭਗੀਰਥ ਦਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਭਗੀਰਥ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣਨਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:— 'ਮੋਲਸੀਹਾ ਵਿਚ ਆਖੀਐ ਭਾਗੀਰਥ ਖਾਲੀਗੁਣ ਗਾਵੈ'।

3. ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਵਾਰ ੧੧, ਪਉੜੀ ੧੫

ਇਹ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਅਧਿਆਇ 27)

4. ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਕਥਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਦਾ ਵਰਣਨ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਤੇ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਆਦਿ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਵੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮੈਰਾਇਤ ਵੇਖ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਲੱਗਣੀ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ ਤੇ ਪੜਤਾਲ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਠੀਕ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਆਪ ਦੇ ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੀ ਹੋਇਆ।

ਤੇ ਖੁਲ੍ਹ-ਦਿਲੀ ਦੀਆਂ ਧੁਮਾਂ ਤਲਵੰਡੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਆਇਆ ਜੋ ਕੋਈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਮਿਲਦਾ ਉਹ ਉਸਦਾ ਅਲੂਫਾ (ਰੋਜ਼ ਦਾ ਨਿਯਤ ਅਨਾਜ) ਲਵਾ ਦੇਂਦੇ ਸਨ। ਤੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਤਲਵੰਡੀ ਆਉਂਦਾ ਤੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਜਸ ਗਾਉਂਦਾ।

ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀਆਂ ਖ਼ੈਰਾਇਤ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੇ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਦੇਵਨੇਤ ਨਾਲ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਪਤਾ ਲੈ ਆਵੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਇਆ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਵਈਂ ਤੇ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ। ਫੇਰ ਕੁਝ ਚਿਰ ਭਜਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੁੰਦੇ। ਫੇਰ ਮਰਦਾਨਾ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪਦੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਵੀ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹਦਿਲੀ ਤੇ ਖ਼ੈਰਾਇਤ ਦੇਖ ਕੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅੱਗੇ ਆਪਣੀ ਸਮੱਸਿਆ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਮੰਗੀ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 22 (ਅੰਤਕਾ 8) ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 'ਅਰ ਹੋਰ ਜੋ ਪਿਛੇ ਆਵਨਿ, ਤਿਨਾ ਜੋਗੁ ਖਾਨ ਤਾਈ ਮਿਲਾਇ ਕਰ ਅਲੁਫਾ ਕਰਾਇ ਦੇਵੇ ਸਭ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾਵਨਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਭਿ ਖੁਬੀ ਹੋਏ।' ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 76 (ਅੰਤਕਾ 81) ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਦੇ ਸੁਭਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

2. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 22 (ਅੰਤਕਾ 8) ਵਿੱਚ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। "ਪਿਛੋਂ ਮਰਦਾਨਾ ਫੂਮ ਆਇਆ। ਤਲਵੰਡੀਓਂ ਆਇ ਬਾਬੇ ਨਾਲ ਟਿਕਿਆ" ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਣਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਭਲਾ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਭੇਜਿਆ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:- ਮਰਦਾਨਾ ਢਾਬੀ ਘਰ ਸੋ ਆਇਆ। ਕਾਲੂ ਜੀ ਸੁਧ ਲੇਨ ਪਠਾਇਆ।

3. ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 76 (ਅੰਤਕਾ 81) ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਰਾਤਿ ਕੇ ਸਮੇਂ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰੇ ਕਰਾਹਿ ਅਰ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤਿ ਨਾਵਟਿ ਜਾਇ। ਨਾਇ ਕਰ ਦਰਿਆਇ ਉਪਰਿ ਸਿਮਰਨੁ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰੇ।" ਭਾਵੇਂ ਇਸਦਾ ਕਥਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸੁਭਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਤੇ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

4. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਖੀ ਇਕਤਾਲਵੀਂ ਲਿਖੀ ਹੈ ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਥੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਗ਼ਰੀਬ ਖਤਰੀ ਦੀ ਲੜਕੀ ਵਾਸਤੇ ਸਾਮਾਨ ਮੰਗਵਾਇਆ। ਉਥੇ ਵੀ ਇਹ ਸਾਖੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਹੋਈ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਲਸੀਹਾ ਪਿੰਡ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਕੋਲ ਹੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵੀ ਭਗੀਰਥ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਹੀ ਹੋਈ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਭਗੀਰਥ ਤੇ ਮਨਸੁਖ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਭਗੀਰਥ ਦਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਭਗੀਰਥ ਦੀ ਸਾਖੀ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਵਾਲ ਇਹ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਦੋਂ ਹੋਈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਲਵੰਡੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਰਟਨ ਤੋਂ ਜਾਣਾ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਲੜਕੀ ਜੁਆਨ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ ਹੀ ਉਹ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਦੇ ਮੋਦੀ ਬਣੇ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਉਹ ਸਮੱਸਿਆ ਫੇਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਾਖੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿੱਚ ਹੋਈ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਲਈ ਸਾਮਾਨ ਮੰਗਵਾਉਣਾ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਜੋ ਠੀਕ ਪਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖਵਾ ਲਿਆਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਸਭ ਸਾਮਾਨ ਲਿਖਵਾ ਲਿਆਂਦਾ ਤੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਭਗੀਰਥ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਵਾਲਾ ਕਾਗਜ਼ ਉਸ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦਸ ਦਿੱਤੀ। ਭਗੀਰਥ ਨੇ ਸਭ ਗੱਲਬਾਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਲਾਹੌਰ ਜਾ ਕੇ ਸਭ ਸਾਮਾਨ ਲੈ ਆਵਾਂਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਲਾਹੌਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ ਤੇ ਉਥੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਲਿਆਉਣ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਭਗੀਰਥ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਇਕ ਰਾਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਰਹਿਣ ਲਈ ਆਖਿਆ¹।

ਭਗੀਰਥ ਦਾ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਮਨਸੁਖ ਸੀ। ਇਹ ਇਕ ਵਪਾਰੀ ਸੀ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਦੁਕਾਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਨੇ ਸਾਮਾਨ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਕਾਗਜ਼ ਮਨਸੁਖ ਅੱਗੇ ਜਾ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਸਾਰੀ ਵਿਥਿਆ ਸੁਣਾਈ। ਮਨਸੁਖ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਸਾਮਾਨ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਸਾਰੇ ਕੌਤਕ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਸੋਚਿਆ ਕਿਹੜਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਗ਼ਰੀਬ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੇ ਐਨੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਲੈ ਕੇ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਵਾਹ ਵਾਹ ਕੀਤੀ ਜੋ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਐਨਾ ਸਾਮਾਨ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਲਈ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮਨਸੁਖ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਭਗੀਰਥ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਤੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਤੋਂ ਐਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਭਗੀਰਥ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵੱਲ ਟੁਰ ਪਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਉਸ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕੇ ਜਿਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਡੌਰਾ ਉਸ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਭਗੀਰਥ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਏ। ਮਨਸੁਖ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਭਗੀਰਥ ਵਾਂਗ ਉਹ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਿਆ²।

ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਮਰਦਾਨਾ ਤਲਵੰਡੀ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਵਿਆਹ ਕਰ ਕੇ ਫੇਰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆ ਗਿਆ³।

ਮਾਤਾ ਸੁਲਖਣੀ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਣਾ

ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਟੁਰਨ ਲਗਿਆਂ ਮਾਤਾ ਸੁਲਖਣੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਰੁਜ਼ਗਾਰ

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 123 (ਅੰਤਕਾ 39) ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਜਿ ਕਿਛੁ ਵਸਤੁ ਤੇਨੂੰ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਸੋ ਤੂੰ ਲਿਖਾਇ ਲੈ ਆਉ, ਅਸੀਂ ਅਣਾਇ ਦੇਹਾਗੇ।"

2. ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਇਕ ਰਾਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਾ ਵਰਨਣ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

3. ਮਨਸੁਖ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬਣਨ ਦਾ ਵਰਨਣ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਨਸੁਖ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਪਰ ਮਨਸੁਖ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬਣਨ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

4. ਤਲਵੰਡੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਕੇ ਮਰਦਾਨਾ ਫੇਰ ਵਾਪਸ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਵਈਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਵੇਲੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਸੀ।

ਲੱਗਣ ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਬੁਲਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿਚ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਸੁਲਖਣੀ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰਾ ਮਕਾਨ ਲੈ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ। ਇਸ ਮਕਾਨ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਾਗ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਿਲੇ ਵਰਤਾਰੇ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ ਤੇ ਫਕੀਰ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਉਹ ਫਕੀਰਾਂ ਲਈ ਰੋਜ਼ ਅਨਾਜ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ ਜੋ ਬਚ ਜਾਂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਰੋਟੀ ਖਵਾ ਦੇਂਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਸਾਧਾਂ ਤੇ ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਲਗੀ ਰਹੇ¹। ਜਦੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਸੱਸ ਸੌਹਰੇ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਏ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਮ ਦੁਨੀਆਦਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਸਾਧਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਨਾ ਲੁਟਾਉਣ²। ਸੁਲਖਣੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਭਾਵ ਮੂਲੇ ਚੋਨੇ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਚੰਦੋ ਰਾਣੀ ਸੀ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਉਜਾੜਨ ਤੋਂ ਰੋਕੇ। ਉਸ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜੇਕਰ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਖੱਟੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਬੁੜ ਨਹੀਂ³।

ਵਈਂ ਪਰਵੇਸ਼

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵਈਂ ਨਦੀ ਵਿਚ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਉਹ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਉਹ ਥਾਂ ਨਗਰ ਤੋਂ ਪੱਛਮ

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਸੁਲਖਣੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲੱਗਣ ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਬੁਲਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕੁੜਮਾਈ ਤੇ ਵਿਆਹ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਹੋਏ, ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਕੋਥੇ ਸਾਖੀ ਕੁੜਮਾਈ ਤੇ ਵਿਆਹ।

2. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 22 (ਅੰਤਕਾ 8) ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ 'ਜਾਂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਰਸੋਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਭ ਆਇ ਬਹਿਨਿ।' ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੁਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸੁਭਾ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

3. ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਜੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਵਰਨਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮੇਂ ਤੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ। ਮੂਲੇ ਚੋਣੇ ਤੇ ਘੁਮੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਧੀ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਫ਼ਿਕਰ ਹੋਣਾ ਸੁਭਾਵਕ ਗੱਲ ਸੀ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਘੁਮੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

4. ਇਸ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਦਾ ਵਰਨਣ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਹ ਪੱਖ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਤੇ ਚੰਦੋਰਾਣੀ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਰ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਜੀਅ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਰ ਵਿਚ ਲੱਗੇ। ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੇ ਵੱਡੀ ਬੈਠ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਂਹ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਚੰਦੋ ਰਾਣੀ ਦਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਵੱਲ ਅੱਧ ਮੀਲ ਤੇ ਵਈ ਨਦੀ ਦੇ ਰਮਣੀਕ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਸੀ। ਇਥੇ ਉਹ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫ਼ਕੀਰ ਅੱਲਾ ਦਿੱਤੇ (ਖ਼ਰਬੂਜ਼ੇ ਬਾਹ) ਦੀ ਕੁਟੀਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਦੀ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅੱਲਾ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਦੀ ਕਬਰ ਵੀ ਕੁਟੀਆ ਦੇ ਕੋਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਰਿਆਸਤ ਕਪੂਰਥਲਾ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ 1941 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਪੂਰਥਲਾ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਨਿੱਕੀ ਇਟ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਥੇ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਯਾਦ ਦੁਆਂਦਾ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਹੁਤ ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਵਈ ਤੇ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਟਹਿਲੀਆਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਪੜੇ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਆਪ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤਕ ਬਾਹਰ ਨਾ ਆਏ ਤਾਂ ਟਹਿਲੀਆਂ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਰੋਲਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭੁੱਬ ਗਏ ਹਨ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਗੱਲ ਫੈਲ ਗਈ ਕਿ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਦਾ ਮੋਦੀ ਵਈ ਵਿਚ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਗਿਆ ਭੁੱਬ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੈ ਰਾਮ ਤੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘਬਰਾਏ। ਜਦੋਂ ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਵਈ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਗਿਆ ਤੇ ਮਾਛੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਲ ਪਾ ਕੇ ਲਾਸ਼ ਲਓ। ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਥਹ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਾ। ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮੋਦੀਖ਼ਾਨੇ ਦਾ ਲੇਖਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਜੈ ਰਾਮ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਕਰਨ ਤੇ ਮੋਦੀਖ਼ਾਨੇ ਦਾ ਲੇਖਾ ਠੀਕ ਨਿਕਲਿਆ। ਜੋ ਥੋੜਾ ਬਹੁਤ ਵਧਦਾ ਸੀ ਉਹ ਅਨਾਜ ਆਦਿ ਵੱਖਰਾ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ।

ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵਈ ਨਦੀ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਇਕਾਂਤ ਥਾਂ ਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ। ਐਸੀ ਲਿਵ ਲੱਗੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਤਿੰਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਖੁਲ੍ਹੀ। ਇਸ ਅਨੁਭਵੀ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਅਸਚਰਜਤਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਅਸੰਭਵ ਹੈ।

1. ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵਈ ਵਿਚ ਜਾਲ ਪੁਆਉਣ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਦਾ ਤੋਖਲਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਾਲ ਕੀ ਬਣਿਆ। ਵੇਸੇ ਵੀ ਉਹ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 'ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਲੋਧੀ ਭਲਾ ਹੋਆ ਜਿੰਦ ਪੀਰ ਅਥਨਾਸੀ।'

2. ਲੇਖਾ ਕਰਨਾ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ ਕਰਨ ਦਾ ਤੋਖਲਾ ਹੋਣਾ ਇਕ ਕੁਦਰਤੀ ਤੇ ਸੁਭਾਵਕ ਗੱਲ ਸੀ।

3. ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਰਨਣ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 23 (ਅੰਤਕਾ 9) ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 'ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੀ ਨਾਲਿ ਸੇਵਕ ਲੈ ਗਏ ਦਰਗਾਹ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੀ, ਸੇਵਕਾ ਜਾਇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ 'ਯੀ ਨਾਨਕ ਹਾਜ਼ਰੁ ਹੈ.....' ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਭਰਿ ਕਰਿ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ.....' ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਤੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਪੀਣਾ ਲਿਖਿਆ ਏ ਉਦੋਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੇ ਰਹਿਮਤਾਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਵਰਨਣ 'ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਦਰ' ਭਾਵ ਰਹਿਮਤ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।"

[ਥਾਕੀ ਫੁਟਨੋਟ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਦੇਖੋ]

ਤਿੰਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਆਪ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਡੇਢ ਕੁ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿਥ ਤੇ ਵਈਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤੇ ਨਗਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠੇ। ਜਿਥੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਈਂ ਨਦੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਉਥੇ ਸੰਤ ਘਾਟ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਵੇਖ ਕੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅਚੰਭਾ ਹੋਇਆ। ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਨਾਨਕ ਤਿੰਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਫੇਰ ਜੀਉ ਪਿਆ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਲੋਕਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਭੂਤਨਾ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਹੁਣ ਜੀਉ ਕੇ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਵਿਚ ਆ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

ਕੋਈ ਆਖੈ ਭੂਤਨਾ ਕੋ ਕਹੈ ਬੇਤਾਲਾ॥
 ਕੋਈ ਆਖੈ ਆਦਮੀ ਨਾਨਕੁ ਵੇਚਾਰਾ॥
 ਭਇਆ ਦਿਵਾਨਾ ਸਾਹ ਕਾ ਨਾਨਕ ਬਹੁਰਾਨਾ॥
 ਹਉ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਨਾ॥
 ਤਉ ਦੇਵਾਨਾ ਜਾਣੀਐ ਜਾਂ ਭੈ ਦੇਵਾਨਾ ਹੋਇ॥
 ਏਕੀ ਸਾਹਿਬ ਬਾਹਰਾ ਦੂਜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ॥
 ਤਉ ਦੇਵਾਨਾ ਜਾਣੀਐ ਜਾਂ ਏਕਾ ਕਾਰ ਕਮਾਇ॥
 ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣੈ ਖਸਮ ਕਾ ਦੂਜੀ ਅਵਰ ਸਿਆਣਪ ਕਾਇ॥
 ਤਉ ਦੇਵਾਨਾ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਸਾਹਿਬ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ॥
 ਮੇਦਾ ਜਾਣੈ ਆਪ ਕਉ ਅਵਰੁ ਭਲਾ ਸੰਸਾਰ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ॥ ੭॥ (੯੯੧)]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮਸਾਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਗਏ ਤੇ ਜੋ ਅਨਾਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਪਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਫਕੀਰਾਂ ਸਾਧਾਂ ਵਿਚ ਲੁਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਨਾਨਕ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਰਹਿਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਠੀਕ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਦੀਵਾਨਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਡੇਰਾ ਲੁਟਾਏ ਕਰ ਫਕੀਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠਾ^੧। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਸੌਹਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਘਟਨਾ

[ਪਿਛਲੇ ਡੁਟਨੋਟ ਦੀ ਬਾਕੀ]

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਚੱਕਰ ਚਲਾਓ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਤੇ 'ਗਗਨ ਮੈਂ ਬਾਣ' ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਚਾਰਿਆ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ 'ਸਿਦਰ ਕੋਹਾ ਸੋ ਘਰ ਕੋਹਾ' ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਚਾਰਿਆ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ।

1. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਠਾਂ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਵਈਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਹੈ।

2. ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਰਨਣ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸਮਝਾਨ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਮੂਲਾ ਚੌਨਾ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ। ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਸੁਲਖਣੀ ਤੇ ਲਖਸ਼ਮੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਪਖੋਕੀ ਲੈ ਗਿਆ। ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਲਿਆ।

ਨ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ

ਵਈ ਨਦੀ ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਬਚਨ ਜੋ ਮੂੰਹੋਂ ਕੱਢਿਆ ਉਹ ਸੀ, “ਨ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ” ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਾਕ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਹੋਰਾਨ ਹੋਏ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਨਗਰ ਸੀ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਖਤਰੇ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ “ਨ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ” ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸਦ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਗਰ ਦੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਵੀ ਉਥੇ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਕੋਲ ਆਏ, ਕਾਜ਼ੀ ਵੀ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਫਕੀਰੀ ਬਾਣਾ

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੋਹਰੇ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਥਨ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਉਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਧ ਜਾਂ ਫਕੀਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਮੇ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਮੂਲਾ ਚੌਨਾ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਬਬਦ ਸ਼ਾਮੇ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਚੁਪ ਕਰਾਇਆ:-

ਰਾਜਾ ਬਾਲਭੁ ਨਗਰੀ ਕਾਈ ਦੁਸਟਾ ਨਾਨਿ ਪਿਆਰੇ॥

ਦੁਇ ਮਾਈ ਦੁਇ ਬਾਪਾ ਪੜੀਅਹਿ ਪੰਡਤ ਕਰਹੁ ਬੀਚਾਰੇ॥

ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਤਾ ਰੁਮ ਦੇਹੁ ਮਤੀ॥ ਕਿਨ ਬਿਧਿ ਪਾਵਉ ਪ੍ਰਾਨਪਤੀ॥.....

2. ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਥਨ ਕੇਵਲ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।

3. ਲੋਧੀਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਮਤ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ। ਪਿਛੋਂ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਹੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਵੇਖੋ ਤਾਰੀਖ-ਇ-ਮਖਜਨ-ਇ-ਪੰਜਾਬ ਮੁਢਲੀ ਗੁਲਾਮ ਸਰਵਰ ਪੰਨਾ 192.

4. ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਦਾ ਰਾਜ (1488-1517) ਹਿੰਦ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਨਗਰ ਕੋਟ ਤੇ ਮਥਰਾ ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 1499 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਇਕ ਲਖਨਊ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬੋਧਨ ਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਦਾਹਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ “ਇਸਲਾਮ ਸੱਚਾ ਹੈ, ਪਰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵੀ ਸੱਚਾ ਹੈ।” ਵੇਖੋ ਤਾਰੀਖ-ਇ-ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਉਲੰਥਾ Rise of Mohamedan Power in India, J. Briggs ਰਾਈਜ ਆਫ ਮੁਹੰਮਦਨ ਪਾਵਰ ਇਨ ਇੰਡੀਆ, ਕਲਕੱਤਾ 1966 ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ, ਪੰਨਾ 330.

5. ਮੋਰਲੈਂਡ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਲਾਮੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕਾਜ਼ੀ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਹਰ ਨਗਰ ਵਿਚ ਨਿਯੁਕਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਵੇਖੋ Agrarian System of Moslem India, ਅਗਰੇਰੀਅਨ ਸਿਸਟਮ ਆਫ਼ ਮੁਸਲਿਮ ਇੰਡੀਆ ਫ਼ਬਲਯੂ. ਐਚ. ਮੋਰਲੈਂਡ 1929, ਪੰਨਾ 276.

ਵੇਖ ਕੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਬਿਠਾਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਕਾਜ਼ੀ ਇਕ ਗੱਲ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਾਜ਼ੀ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਕੀ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਧਰਮ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਨਾ ਔਖਾ ਹੈ-ਰੱਬ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਹੰਕਾਰ ਕੱਢ ਕੇ ਸਭ ਜੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਤਰੱਸ, ਹਮਦਰਦੀ ਤੇ ਪਿਆਰ ਰੱਖਣਾ ਧਰਮ ਦਾ ਅਸਲ ਰਸਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਭਾਵ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਇਆ :-

ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਕਹਾਵਣੁ ਮੁਸਕਲੁ ਜਾ ਹੋਇ ਤਾ ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਕਹਾਵੈ॥
ਅਵਲਿ ਅਉਲਿ ਦੀਨੁ ਕਹਿ ਮਿਠਾ, ਮਸਕਲ ਮਾਨਾ ਮਾਲੁ ਮੁਸਾਵੈ॥
ਹੋਇ ਮੁਸਲਿਮੁ ਦੀਨ ਮੁਹਾਣੈ ਮਰਣ ਜੀਵਣ ਕਾ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਵੈ॥
ਰਬ ਕੀ ਰਜਾਇ ਮੰਨੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਕਰਤਾ ਮੰਨੇ ਆਪੁ ਗਵਾਵੈ॥
ਤਉ ਨਾਨਕ ਸਰਬ ਜੀਆ ਮਿਹਰਮਤਿ ਹੋਇ ਤ ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਕਹਾਵੈ॥

[ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ ॥੮॥ (੧੪੧)]

ਪੰਜਿ ਨਿਵਾਜਾ ਵਖਤ ਪੰਜਿ ਪੰਜਾ ਪੰਜੇ ਨਾਉ॥
ਪਹਿਣਾ ਸਬੁ ਹਲਾਣ ਦੁਇ ਤੀਜਾ ਖੈਰ ਖੁਦਾਇ॥
ਚਉਥੀ ਨੀਅਤਿ ਰਾਜਿ ਮਨੁ ਪੰਜਵੀਂ ਸਿਫਤਿ ਸਨਾਇ॥
ਕਰਣੀ ਕਲਮਾ ਆਖਿ ਕੈ ਤਾ ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਸਦਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਜੇਤੇ ਕੂੜਿਆਰ ਕੂੜੈ ਕੂੜੀ ਪਾਇ॥

[ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ ॥੯॥ (੧੪੨)]

ਮਿਹਰ ਮਸੀਤਿ ਸਿਦਕੁ ਮੁਸਲਾ ਹਕੁ ਹਲਾਣੁ ਕੁਰਾਣੁ॥
ਸਰਮ ਸੁੰਨਤਿ ਸੀਲੁ ਰੋਜਾ ਹੋਹੁ ਮੁਸਲਮਾਣੁ॥
ਕਰਣੀ ਕਾਥਾ ਸਬੁ ਪੀਰੁ ਕਲਮਾ ਕਰਮ ਨਿਵਾਜ॥
ਤਸਬੀ ਸਾ ਰਿਸੁ ਭਾਵਸੀ ਨਾਨਕ ਰਖੈ ਲਾਜ॥

[ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ ॥੧੦॥ (੧੪੩)]

ਕਾਜ਼ੀ ਕਿਹਾ “ਇਕ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਰਾਹ ਹੈ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਰਾਹ ਤੇ ਹੋ?” ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ “ਮੈਂ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਹਾਂ ਖੁਦਾ ਨ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ”^੧। ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ “ਜੇਕਰ ਖੁਦਾ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਹੋ ਤਾਂ ਪੇਸ਼ੀ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲ ਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੋ”, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ

1. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 93 (ਅੰਤਕਾ 90) ਵਿਚ ਕਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਦਿੱਤਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

2. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦੇ ਹਨ।

ਗਏ। ਦੌਲਤ ਖਾਂ, ਕਾਜ਼ੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਸਜਦ ਵਿਚ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਚਲੇ ਗਏ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮਸਜਦ ਵਿਚ ਨਿਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਗਏ ਤਾਂ ਨਗਰ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਭੋਖਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕਾਜ਼ੀ ਤੇ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾ ਲੈਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਸਜਦ ਵਿਚ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਲੈ ਗਏ ਹਨ। ਇਹੀ ਗੱਲ ਜੈ ਰਾਮ ਨੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਕਹੀ। ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਬਹੁਤ ਸਿਦਕ ਵਾਲੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੀਰ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਰੇ ਤਸੱਲੀ ਦਿੱਤੀ।

ਕਾਜ਼ੀ, ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਕ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਖਲੋ ਗਏ। ਕਾਜ਼ੀ ਤੇ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਨੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਰੰਭਿਆ ਪਰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵੱਲ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖਦੇ ਰਹੇ। ਆਪ ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਾਜ਼ੀ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਹੱਸ ਪਏ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਦੀ ਆਤਮਕ ਅੱਖ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਕਾਜ਼ੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਮਾਜ਼ ਖਤਮ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਬੜੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਨਕ ਨਮਾਜ਼ ਤੇ ਹੱਸਦਾ ਕਿਉਂ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, ਤੁਹਾਡੀ ਨਮਾਜ਼ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਧਿਆਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਤਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਕੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੀ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਾਂ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਕੌਲ ਖਲੋਤੇ ਹੱਸ ਰਹੇ ਸੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਰੀਰਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖੁਕਣ ਨਾਲ ਹੀ ਰੱਬ ਨੂੰ ਸਿਜਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਜਦਾ ਮਨ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਮਨ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਲਈਏ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਮਨ ਰੱਬ ਵੱਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸੂਈ ਘੋੜੀ ਦੇ ਵਛੇਰੇ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਕਾਜ਼ੀ ਚੋਕੇ ਪਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਨਸਕ ਦਸ਼ਾ ਦਾ ਠੀਕ ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਕਾਜ਼ੀ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਵੇਖ ਕੇ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਨੇ ਕਾਜ਼ੀ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛਿਆ ਤੁਸੀਂ ਚੁਪ ਕਿਉਂ ਕਰ ਗਏ? ਤਾਂ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਹੈ ਠੀਕ ਹੈ।

ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਕਾਜ਼ੀ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਸਚਮੁੱਚ ਨਮਾਜ਼ ਵੇਲੇ ਤੁਹਾਡਾ ਧਿਆਨ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਸੂਈ ਘੋੜੀ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਸਚ ਬੁੱਝਿਆ ਹੈ। ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨਾਨਕ

1. ਕਾਜ਼ੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਮਸਜਦ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ।

2. ਇਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੇਵਲ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

3. ਇਹ ਘਟਨਾ ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਹੈ।

4. ਇਹ ਘਟਨਾ ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਾਜ਼ੀ ਨਿਮਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣੀ ਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਕਾਬਲ ਅਤੇ ਕੰਧਾਰ ਵਿਚ ਘੋੜੇ ਖਰੀਦ ਰਹੇ ਸੀ। ਇਸ ਤੇ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਿਹਾ।

ਦੀ ਅਜ਼ਮਤ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ।

ਭਾਈ ਫਰੀਦੇ ਕੋਲੋਂ ਰਬਾਬ ਲੈਣੀ

ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਾਂਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਚੱਕਰ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਨਸਕ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਵਈਂ ਪਰਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਆਪ ਘਰ ਨਹੀਂ ਗਏ ਤੇ ਪਰਵਾਰ ਨਾਲੋਂ ਮੋਹ ਤੋੜ ਲਿਆ। ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ, ਖੁਰਾਕ ਘਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕੇਵਲ ਗਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਪੀ ਕੇ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਤਲਵੰਡੀ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਇਕ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਾਨਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਸਾਜ਼ ਬਣਾਇਆ ਜੋ ਰਬਾਬ ਵਾਂਗ ਵਜਦਾ ਸੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਰਬਾਬ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਰਬਾਬ ਤੰਦੀ ਤੇ ਤਾਰ ਦਾ ਇਕ ਸਾਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਭਾਲ ਕਰਨ ਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੇ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਇਕ ਪਿੰਡ ਭਰੋਆਣਾ ਹੈ ਉਥੇ ਭਾਈ ਫਰੀਦੇ ਕੋਲ ਰਬਾਬ

1. ਦੌਲਤ ਮਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਵਾਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

'ਦੌਲਤ ਮਾਂ ਲੋਧੀ ਭਲਾ ਹੋਆ ਜਿੰਦ ਪੀਰ ਅਥਨਾਈ'

ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੌਲਤ ਮਾਂ ਤੇ ਜਿੰਦ ਪੀਰ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਆਦਮੀ ਹੋਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤਾਰੀਖੋ ਮਖਜਨੇ-ਇ-ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸ਼ੇਖ਼ ਸਦਰ-ਉਦ-ਦੀਨ ਸ਼ੇਰਵਾਨੀ ਨੂੰ 'ਜਿੰਦ ਪੀਰ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। (ਵੇਖੋ ਤਾਰੀਖੋ ਮਖਜਨੇ-ਇ-ਪੰਜਾਬ, ਮੁਢਲੀ ਗੁਲਾਮ ਸਰਵਰ, ਪੰਨਾ 28, 29) ਇਹ ਭਾਰੀ ਰਸੂਖ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਬਿਹਲੋਲ ਲੋਧੀ ਦੀ ਨਤਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਜਾਗੀਰ ਵਿਚ ਜੋ ਪਿੰਡ ਮਿਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਲੋਰਕੋਟਲਾ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹਾਤ 1515 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। (ਵੇਖੋ ਚੀਫ਼ਜ਼ ਐਂਡ ਫੈਮਲੀਜ਼ ਆਫ਼ ਨੌਟ ਇਨ ਪੰਜਾਬ, 1940 ਗ੍ਰਿਫਿਨ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 529) ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੇਖ਼ ਸਦਰ-ਉਦ-ਦੀਨ ਜਿੰਦਪੀਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦਾ ਕਾਜੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਗਏ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਦਸਤ ਅਖ਼ ਤਾਅਲਿਕੇ ਬਨੇ ਭਰਜੰਦ ਬਰ ਅਫ਼ਸ਼ਾਨਦ।

2. ਭਾਵ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲੋਂ ਮੋਹ ਤੋੜ ਲਿਆ-ਵੇਖੋ ਦਬਿਸਤਾਨ, ਨਵਲ ਕਿਸ਼ੋਰ ਪ੍ਰੈਸ, ਕਾਨਪੁਰ, ਪੰਨਾ 223.

3. ਉਕਤ

ਫ਼ਿਲਜ਼ੁਮਲਾ ਨਾਨਕ ਰਿਆਜ਼ਾਤਿ ਸ਼ਾਕਾ ਕਬੀਦਾ ਨਖ਼ੁਸਤ ਤਕਲੀਲਿ ਗ਼ਜ਼ਾ ਕਰਦ।

ਕਦਰੇ ਅਜ਼ ਗ਼ਾਉ ਬੀਰ ਨਿਹਾਦ। ਅਜ਼ਾ ਪਸ ਅਰੋਗਨ ਬੁਰਦ। ਪਸ ਆਬ ਵਾ

ਆਗਹਾ ਬਾਦ ਮੇ ਮਾਰਦ ਕਿ ਕੁਨੀ ਕਸੇ ਰਾ ਬਹਿੰਦੀ ਪਵਨ-ਅਹਾਰੀ ਕੋਇੰਦ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਨੇ ਘੋਰ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਨ ਖਾਣਾ ਘੱਟ ਕੀਤਾ। ਫੇਰ ਗਾਂ ਦੇ ਦੁੱਧ ਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਛੋਂ ਘਿਓ ਦੀ ਮਾਲਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ ਫੇਰ ਪਾਣੀ ਤੇ ਹਵਾ ਤੇ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਪਵਨ-ਅਹਾਰੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ।

4. *ਬੀਯੋ ਤੰਤਾਰੋ ਕਾਨਿਨਿਕ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀਯੋ ਫ਼ਤਾਬਿ।*

ਬਜਾਇ ਬਬਦ ਬਹਿ ਗਾਵਈ ਸਭ ਬਾਨਨ ਸਾਬ ਰਲਾਇ।

ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਤਨ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, 1939 ਪੰਨਾ 9.

ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਮੰਗਣ ਤੇ ਦੇ ਦੇਵੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭੇਟ ਨਾਨਕੀ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਰੁਪਏ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਫਰਿਦੇ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤੇ ਰਬਾਬ ਲੈ ਆਵੇ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਭਰੋਆਣੇ ਪਿੰਡ ਗਿਆ। ਇਹ ਪਿੰਡ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦਰਿਆ ਬਿਆਸ ਦੀ ਬੇਟ ਵਿਚ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਈਂ ਨਦੀ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਫਰਿਦੇ ਦਾ ਉਥੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਫਰਿਦੇ ਆਪ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਰਬਾਬ ਦੇ ਗਿਆ^੧।

ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਕੋਲ ਜਾਣਾ

ਲੰਮੇ ਸਫ਼ਰ ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਸੱਯਦਪੁਰ (ਸੈਦਪੁਰ) ਸਲੋਈ ਆਏ ਜਿਸ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਨਾਂ ਏਮਨਾਬਾਦ (ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ--ਪਾਕਿਸਤਾਨ^੨) ਹੈ। ਇਥੇ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਤਰਖਾਣਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ^੩। ਆਪ ਉਸ ਕੋਲ ਆ ਠਹਿਰੇ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਇਥੋਂ ਤਲਵੰਡੀ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਚਲਾ ਗਿਆ^੪। ਕਿਉਂਕਿ ਤਲਵੰਡੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਇਥੋਂ ਵੀਹ ਪੰਝੀ ਮੀਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਸੀ^੫।

ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਦੇ ਘਰ ਠਹਿਰਿਆਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਵੇਰੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਪਿੰਡੋਂ ਬਾਹਰ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਲੰਮੇ ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

1. ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਰੂਪੇ ਲੈਣ ਦਾ ਕਥਨ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ।

2. ਭਾਈ ਫਰਿਦੇ ਕੋਲੋਂ ਰਬਾਬ ਮੰਗਵਾਉਣ ਦੀ ਸਾਖੀ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਭਰੋਆਣਾ ਨਾਮੀ ਪਿੰਡ (ਜ਼ਿਲਾ ਕਪੂਰਥਲਾ) ਵਿਚ ਫਰਿਦੇ ਦਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਫਰਿਦੇ ਭਰੋਆਣਾ ਪਿੰਡ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ।

3. ਬਾਬਰ ਨੇ ਤੋਜਕ-ਇ-ਬਾਬਰੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਸੱਯਦਪੁਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੈਦਪੁਰ ਦਸਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਨੇ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨਗਰ ਨੂੰ ਚਾਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਸ਼ੇਰਗੜ੍ਹ ਪਿੰਡ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਖੰਡਰ ਹੁਣ ਵੀ ਨਜ਼ਰੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਨਗਰ ਦੇ 1 ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਵਲ ਸਨ। ਹਮਾਯੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਇਕ ਜਰਨੈਲ ਅਮੀਨ ਬੇਗ ਨੇ ਸ਼ੇਰਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਜਾੜ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮਲਬੇ ਨਾਲ ਨਵਾਂ ਨਗਰ ਅਮੀਨਾ ਬਾਦ (ਏਮਨਾਬਾਦ) ਵਸਾਇਆ। (ਵੇਖੋ Gujranwala Distt. Gazetteer. ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, 1935, ਪੰਨਾ 354)।

4. ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਘਟਾਉੜਾ ਜਾਤ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤਰਖਾਣ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਧੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਅੱਲਾਦ 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਤਲਾ ਨਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼)।

5. ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਏਮਨਾਬਾਦ ਆਉਣ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਲੰਮੇ ਸਫ਼ਰਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਇਕ ਵਾਰੀ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਆਵੇ। ਆਪ ਤਲਵੰਡੀ ਨਹੀਂ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਧ ਹੋਣ ਤੇ ਦੁਖੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧ ਵੇਖ ਕੇ ਹੋਰ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਤਲਵੰਡੀ ਆਉਣਾ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਠੀਕ ਹੈ।

6. ਏਮਨਾਬਾਦ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਤੋਂ ਅੱਠ ਮੀਲ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ 35 ਮੀਲ ਹੈ। 35 ਮੀਲ ਹੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਹੈ। ਰੇਲ ਦੁਆਰਾ ਏਮਨਾਬਾਦ ਤੋਂ ਨਾਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਾਹਦਰੇ ਦੇ ਰਸਤੇ ਸੱਠ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ।

ਲਈ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਲਈ ਆਪ ਨੇ ਘੋਰ ਤਪੱਸਿਆ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤੀ। ਆਪ ਨੇ ਰੋੜਾਂ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ। ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਉਥੇ ਅਜਕਲ ਰੋੜੀ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਯਾਤਰੂ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਭਾਈ ਲਾਲੋਂ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸੱਯਦਪੁਰ ਦੇ ਇਕ ਅਜਾਰੇਦਾਰ, ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਭੋਜ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਭ ਵਰਣਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਆਖੀ। ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਜੁਲਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਲੋਕ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਦਾ ਭੇਜਿਆ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਭੋਜ ਤੇ ਨਾ ਗਏ। ਜ਼ਾਤ ਅਭਿਮਾਨੀ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਨੇ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਅੱਗੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਕ ਨਾਨਕ ਫਕੀਰ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਦੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਭੋਜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸੋ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਭੇਜਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਭਾਈ ਲਾਲੋਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਭੋਜ ਤੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਆਪ ਨੇ ਬੜੀ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਰੇ ਪਕਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਲਾਲੋਂ ਸੂਦਰ ਕੋਲ ਕਿਉਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਲਾਲੋਂ ਦੀ ਸੁੱਕੀ ਰੋਟੀ ਸਾਨੂੰ ਦੁੱਧ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦਸਾਂ ਨਵਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਆਇਆ ਪਰ ਦੂਸਰੇ ਲੋਕਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮ-ਭੋਜ ਵੇਲੇ ਸਾਧ ਫਕੀਰ ਨਾਲ ਕੌੜੇ ਬਚਨ ਬੋਲਣੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਕੋਲੋਂ ਭਾਈ ਲਾਲੋਂ ਦੇ ਘਰ ਆ ਗਏ।

ਥੋੜੇ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਵੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਭਾਈ ਲਾਲੋਂ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

ਸੱਜਣ ਠਾੱਗ ਦਾ ਨਿਸ਼ਤਾਰਾ

ਤਲਵੰਡੀ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਇਕ ਯਾਤਰੂਆਂ ਦਾ ਟੋਲਾ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਜੋ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਸ਼ਕਰਗੰਜ ਦੇ ਮਜ਼ਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿਆਰਤ ਕਰਨ ਪਾਕਪਟਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ

1. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

ਪਹਿਲਾ ਥਾਥੇ ਪਾਯਾ ਬਖਸ਼ੁ ਕਰਿ ਪਿਛੋਂ ਦੇ ਭਿਰਿ ਘਾਲਿ ਕਮਾਈ।

ਰੋੜੁ ਅਕੁ ਆਹਾਰ ਕਰਿ ਰੋੜਾ ਕੀ ਗੁਰ ਕਰੀ ਵਿਛਾਈ।

(ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ੨੪)

ਭਾਈ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਦਰਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸ ਆਏ ਹਾਂ। ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਸਥਾਨ ਏਮਨਾਬਾਦ ਸੀ।

2. ਉਮਦਾਤੁਲ-ਤਵਾਰੀਖ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਇਕ ਵਾਰ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਵਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਆਏ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੋਟ ਚੜ੍ਹਾਈ। ਵੇਖੇ ਉਮਦਾਤੁਲ-ਤਵਾਰੀਖ ਦਫ਼ਤਰ ਤੀਜਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਉਲਥਾ ਪੀ ਐਸ ਸੂਰੀ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ 1961 ਪੰਨਾ 257.

3. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਅਨੁਸਾਰ 'ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ' ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਿਛਲੇ ਹੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੱਯਦਪੁਰ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਥਾਲੋਂ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸੱਯਦਪੁਰ (ਏਮਨਾਬਾਦ) ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਖੀ ਏਮਨਾਬਾਦ ਹੋਈ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਾਕਪਟਨ ਲੈ ਚਲਣਾ।¹ ਸੋ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੱਯਦਪੁਰ ਤੋਂ ਪਾਕਪਟਨ ਵੱਲ ਟੁਰ ਪਏ।

ਸੱਯਦਪੁਰ ਤੋਂ ਪਾਕਪਟਨ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੱਯਦਪੁਰ ਤੋਂ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਮੁਲਤਾਨ ਤਕ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਾਮ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਦੋ ਮੁਖ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੜਕ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਮੁਲਤਾਨ ਜਾਣ ਲਈ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਬੇੜੀ ਵੀ ਚਲਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੇ ਵਪਾਰੀ ਸਾਮਾਨ ਆਦਿ ਲੈ ਕੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।² ਬੇੜੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵੀ ਦੂਸਰੇ ਰਾਹ ਤੇ ਵੀ ਲਾਹੌਰ ਮੁਲਤਾਨ ਵੱਲ ਜਾਂਦਿਆਂ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਭੁਲੰਬੇ ਇਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਨਾਂ ਮਖਦੂਮਪੁਰ (ਜ਼ਿਲਾ ਮੁਲਤਾਨ) ਹੈ। ਭੁਲੰਬੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਸਰਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਮੁਸਾਫਰ ਠਹਿਰ ਸਕਣ। ਇਕ ਸਰਾਂ ਬਾਹਰਜਹਾਨ ਦੇ ਵੇਲੇ ਬਣੀ ਜੋ 1750 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਨੇ ਢਾਹ ਦਿੱਤੀ।³ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਇਥੇ ਕੋਈ ਸਰਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਗਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵਾਰ ਇਕ ਠੱਗ ਨੇ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੱਜਣ ਸੀ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਸਰਾਂ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਠਾਕੁਰਦਵਾਰਾ ਤੇ ਇਕ ਮਸਜਦ ਬਣਾਈ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਰਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਂਦਾ ਸੀ। ਸੜਕ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਘੜੇ ਭਰ ਕੇ ਰਖੇ ਸਨ। ਜੇ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਅੱਡ ਅੱਡ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ

1. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਇਕ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨਾ ਮਿਰਾਸੀ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਆਣ ਮਿਲਿਆ ਸੋ ਤਦ ਲੋਕ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੀ ਜਾਰਤ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜੇ ਤੂੰ ਚਲੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਜਾਤੀਆਂ ਨਾਲ ਜਾਰਤ ਕਰ ਆਈਏ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜੇ ਤੂੰ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪੱਕੀ ਰਫਾਕਤ ਕਰੇਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਚਲੀਏ।" ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘੀ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 58 (ਅੰਤਕਾ 332)

2. Commerce by River in the Punjab, F.C., Arora. ਕਾਮਰਸ ਬਾਈ ਰਿਵਰ ਇਨ ਦੀ ਪੰਜਾਬ, ਐਫ.ਸੀ. ਅਰੋੜਾ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਫਿਸ ਲਾਹੌਰ, 1930 ਪੰਨਾ 92-93.

3. Multan Distt. Gazetteer. ਮੁਲਤਾਨ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ਟੀਅਰ ਲਾਹੌਰ, 1923--4 ਪੰਨਾ 283.

4. ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ 1658 ਈਸਵੀ ਦੀ ਹੱਥ-ਲਿਖਿਤ ਵਿਚ ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਨੂੰ ਭੁਲੰਬੇ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਕਰਤਾ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਭੁਲੰਬੇ ਦਾ ਸੀ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਦੱਖਣ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਥਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਣੀਪਤ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਭੁਲੰਬੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਘੜੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਨੂੰ ਹਸਤਨਾਪੁਰ ਦੇ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਦਸਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਥਾਂ ਦਿੱਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਾਨਕ ਮਤੇ (ਜ਼ਿਲਾ ਨੈਨੀਤਾਲ) ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਤੇ ਬਨਾਰਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭੁਲੰਬੇ ਠੱਗ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਰਵਾਇਤ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਪਰ ਠੱਗ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਵਾਹੀਕ ਬਾਵਾਂ ਤੇ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਜੀ ਉਸ ਸੜਕ ਤੋਂ ਲੰਘੋ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਰਾਤ ਬਿਸਰਾਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ।
ਰੋਟੀ ਖੁਆਈ। ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਭਾਵ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਬਿਨੈ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਥੱਕ ਗਏ
ਹੋਵੋਗੇ ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਸੌ ਜਾਵੋ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸਦੀ ਨੀਅਤ ਭਾਂਪ ਗਏ, ਸੱਜਣ ਦੀ ਕੁਟਲ ਮੱਤ
ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਤਮਕ ਅੱਖ ਨਾਲ ਵੇਖ ਲਿਆ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਰਬਾਬ ਵਜਾ ਤੇ ਆਪ
ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ :-

ਉਜਲ ਕੈਹਾ ਚਿਲਕਣਾ ਘੋਟਿਮ ਕਾਠੜੀ ਮਸੁ॥
ਧੋਰਿਆ ਜੂਠਿ ਨ ਉਤਰੈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਾ ਰਿਸੁ॥
ਸਜਣ ਸੇਈ ਨਾਠਿ ਮੇ ਚਲਾਇਆ ਨਾਠਿ ਚਲੈਨਿ॥
ਜਿਥੇ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੇ ਖੜੇ ਦਿਸੈਨਿ॥ ੧॥ ਰਹਾਉ॥
ਕੋਠੇ ਮੰਡਪ ਮਾੜੀਆ ਪਾਸਹੁ ਚਿਤਵੀਆਹਾ॥
ਢਠੀਆ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵਨੀ ਵਿਚਹੁ ਸਖਣੀਆਹਾ॥
ਬਗਾ ਬਗੇ ਕਪੜੇ ਹੀਰਥ ਮੰਝਿ ਵਸੈਨਿ॥
ਘੁਟਿ ਘੁਟਿ ਜੀਆ ਖਾਵਣੇ ਬਗੇ ਨ ਕਹੀਅਨਿ॥ ੨॥
ਸਿਮਲ ਰੁਖੁ ਸਰੀਰੁ ਮੇ ਮੈਜਨ ਦੇਖਿ ਭੁਠੈਨਿ॥
ਸੇ ਫਲ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵਨੀ ਤੇ ਗੁਣ ਮੇ ਤਨਿ ਹੋਨਿ॥
ਅੰਧੁਣੈ ਭਾਰੁ ਉਠਾਇਆ ਫੁਗਰ ਵਾਟ ਬਹੁੜੁ॥
ਅਖੀ ਲੋੜੀ ਨਾ ਲਹਾ ਹਉ ਚੜਿ ਠੰਘਾ ਕਿੜੁ॥
ਚਾਕਰੀਆ ਚੰਗਿਆਈਆ ਅਫਰ ਸਿਆਣਪ ਕਿੜੁ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਮਾਠਿ ਤੂੰ ਬਧਾ ਛੁਟਹਿ ਜਿਤੁ॥

(ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੬॥ ੧॥ (੭੨੯))

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਸੱਜਣ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ। ਇਸ ਦੀ ਇਕ-ਇਕ ਤੁਕ ਉਸ ਦੇ
ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਮੈਲ ਧੋਂਦੀ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਔਗਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਇਸ ਸ਼ਬਦ
ਵਿਚ ਹੈ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇਹ ਫਕੀਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਸੋ
ਉਹ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਪੈ ਕੇ ਬਹੁਤ ਰੋਇਆ, ਆਪਣੇ ਔਗਣ ਨਜ਼ਰੀ ਆ ਗਏ ਤੇ ਉਹ ਨੇਕ ਇਨਸਾਨ
ਬਣ ਗਿਆ^੧। ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਕੋਲ ਰਾਤ ਟਿਕ ਕੇ ਅੱਗੇ ਚਲੇ।

1. ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿਣਾ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ, ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ
ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਵਿਚ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਸੱਜਣ ਕੈਦ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਛਡਾਉਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

2. ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਲਾਇਤ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਤੇ ਨਾਨਕ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

3. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੱਜਣ ਨੇ ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਧਨ ਸਭ
ਲੁਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ ਤੇ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਨੇਕ ਪੁਰਸ਼ ਬਣ ਗਿਆ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ
ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸੱਜਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਡਿਗ ਕੇ ਬਹੁਤ ਰੋਇਆ ਤੇ ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਤੋਂ ਪਾਪਾਂ
ਦੀ ਮੈਲ ਲਾਹੀ ਤੇ ਫੇਰ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਠੰਗਣ ਲਈ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ।

ਪਾਕਪਟਨ ਜਾਣਾ

ਪਾਕਪਟਨ (ਮੌਂਟਗੁਮਰੀ ਜ਼ਿਲਾ ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ) ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੱਤਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਪੱਛਮ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਦੇ ਸੜਕਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਕ ਸੜਕ ਡੇਰਾ ਇਸਮਾਈਲ ਖਾਂ, ਮਨਕੇਰਾ, ਸੋਰਕੋਟ ਤੇ ਹੜੱਪਾ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਪਾਕਪਟਨ ਪੁਜਦੀ ਸੀ। ਦੂਸਰੀ ਡੇਰਾ ਗਾਜ਼ੀ ਖਾਂ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਮੁਲਤਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਪਾਕਪਟਨ ਪੁਜਦੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੱਤਨ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਸੜਕਾਂ ਦਾ ਸੰਗਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਬੁਕਤਗੀਨ, ਮਹਿਮੂਦ ਗਜ਼ਨਵੀ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਯਾਤਰੂ ਇਬਨ ਬਤੂਤਾ ਤੇ ਤੇਮੂਰ ਇਥੋਂ ਲੰਘੇ ਸਨ। ਪਾਕਪਟਨ ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਗੰਜ-ਇ-ਸ਼ਕਰ (ਸ਼ਕਰ ਗੰਜ) ਦੇ ਨਾਉਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ। ਇਥੇ ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਯਾਤਰੂ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਖਜ਼ੂਰਾਂ ਤੇ ਕਾਠ ਦੀ ਰੋਟੀ ਹੁਣ ਤਕ ਉਥੇ ਪਈ ਹੈ। ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਤੇਮੂਰ ਨੇ 1399 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨਗਰ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਤੋਂ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਾਕਪਟਨ ਦਾ ਨਾਂ ਅਜੋਧਨ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਾਕਪਟਨ ਨਾਂ ਪੈ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਪਿਛੋਂ ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਪੀਰ ਕਮਾਲ ਦੇ ਨਾਉਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ।

ਤੁਲੰਬੇ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਹੜੱਪੇ ਆਏ ਜੋ ਤੁਲੰਬੇ ਤੋਂ ਬੋੜੀ ਦੂਰ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਡੇਰਾ ਇਸਮਾਈਲ ਖਾਂ ਤੇ ਸੋਰਕੋਟ ਤੋਂ ਪਾਕਪਟਨ ਪੁੱਜੇ। ਬਾਹਰ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਆ ਕੇ

1. Montgomery Distt. Gazetteer ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਲਾਹੌਰ, 1933, ਪੰਨਾ 65.

2. ਉਕਤ

3. ਉਕਤ ਪੰਨਾ 31 ਦਾ ਫੁਟਨੋਟ।

4. ਉਕਤ ਫੁਟਨੋਟ ਪੰਨਾ 31.

5. ਉਕਤ ਫੁਟਨੋਟ ਪੰਨਾ 31.

6. ਉਕਤ ਫੁਟਨੋਟ 65 ਪੀਰ ਕਮਾਲ ਦਾ ਨਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਕਮਾਲ ਤੇ ਉਹ ਪੀਰ ਕਮਾਲ ਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੀਰ ਕਮਾਲ ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਈਸਵੀ ਦਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਪੰਨਾ 65. Arnold, Preaching of Islam in India, ਆਰਨਲਡ ਨੇ "ਪਰੀਥਿੰਗ ਆਫ਼ ਇਸਲਾਮ ਇਨ ਇੰਡੀਆ" ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਨੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸੋਲਾਂ ਕਬੀਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾਇਆ।

7. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦੋ ਸਾਖੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਨਾਲ ਤੇ ਇਕ ਸ਼ੇਖ਼ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ ਹੈ। ਸ਼ੇਖ਼ ਬ੍ਰਹਮ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਸਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਾਰ ਪਾਕਪਟਨ ਗਏ। ਇਕ ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਪਿਛਲੀ ਉਮਰ ਵਿਚ, ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਰਸਤੇ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ

(ਬਾਕੀ ਫੁਟਨੋਟ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ) Page

ਬੈਠ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਵਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਮੁਰੀਦ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ੇਖ ਕਮਾਲ ਸੀ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਲਕੜੀਆਂ ਚੁਣਨ ਆਇਆ ਤੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਲਕੜੀਆਂ ਚੁਣਨਾ ਛੱਡ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਸਲੋਕ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ :—

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਤਿ ਤੂੰ॥

ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਮਲਾਰ ਕੀ ਵਾਰ। ੨੮॥ (੧੨੯੧))

[ਪਿਛਲੇ ਡੁਟਨੋਂ ਦੀ ਬਾਕੀ]

ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਆਸਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤੇ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਦੀ ਸਾਖੀ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਸਾਖੀ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਕਪਟਨ ਜਾਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ (ਦੂਜੀ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਅਰੰਭ ਹੈ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਚਲਦੇ ਹਨ। 'ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਥਹੁ ਚਲਿਆ ਰਾਵੀ ਚਨਾਓ ਵੇਖਿ ਕਰ ਉਜਾੜ ਪੈ ਚਲਿਆ ਪਟਟ ਦੇਸ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ' ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਠਾਹੌਰ ਤੋਂ ਮੁਲਤਾਨ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਤੇ ਆਏ ਤਾਂ ਇਹ ਰਾਹ ਰਾਵੀ ਵੇਖਣਾ ਠੀਕ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਪਾਕਪਟਨ ਆਏ। ਸੋ ਚਨਾਓ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 'ਰਾਇ ਭੁਇ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਤੇ ਗਰਬੇ ਵਿਚਦੇ, ਮਾਣੇ ਗੋਪਾਲੇ ਵਿਚਦੇ, ਵਲਿਆ ਜੋ ਧਕਿਆਂ ਵਿਚਦੇ, ਖਾਨਪੁਰ ਸਹਿਦੇ ਵਿਚਦੇ, ਮਿਠੇ ਅਰਾਈ ਵਿਚਦੇ ਸਤ੍ਰਘਰੇ ਵਿਚਦੇ ਮਾਝੇ ਕੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚਿ ਕਰ ਰਾਵੀ ਵਿਆਹਿ ਵਿਚਿ ਕਰ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਦੇ ਸਵਾਇ ਨਜਦੀਕ ਕੋਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਕੂ ਦੇ ਫ਼ਰਕ ਆਇ ਬੈਠਾ।'

ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਹੀ ਚਲੇ। ਪਰ ਇਸੇ ਰਾਵੀ ਤੇ ਬਿਆਸ (ਵਿਆਹਿ) ਵਿਚ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਆਉਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਏ ਤੇ ਮੁਲਤਾਨਪੁਰੋਂ ਹੋ ਕੇ ਫੇਰ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਕੰਢੇ ਕੰਢੇ ਆਏ, ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਦੂਜਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਵੀ ਅਤੇ ਬਿਆਸ ਵਿਚੋਂ ਹੋ ਕੇ ਆਏ। ਅਲਗਜ਼ਾਡਰ ਕਨਿੰਘਮ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਆਸ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਰਾਵੀ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਨਾਉਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਹਨ ਉਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਸਤਘਰਾ ਜ਼ਿਲਾ ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ ਹੈ।

ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਉਹ ਬਰੀਡ (ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਗਿਆਰਤ) ਵਿਚੋਂ ਪਾਕਪਟਨ ਆਉਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤਲਵੰਡੀ ਜਾਂ ਸੱਯਦਪੁਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਉਂ ਪਾਕਪਟਨ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਉੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

1. ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ-ਉਦ-ਦੀਨ ਮਹਿਸੂਦ ਦੇ ਗਦੀ ਨਬੀਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਜਾਂ ਅਰਥ ਸਮਕਾਲੀ ਇਹ ਸਨ:—

(1) ਨੌਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੇ ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ	(2) ਦਸਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸ਼ੇਖ ਅੱਤਾ ਉੱਲਾ
(3) ਯਾਰੂਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸ਼ੇਖ ਮੁਹੰਮਦ	(4) ਬਾਰੂਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਫ਼ਰੀਦ ਸਾਨੀ

ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੱਦੀ ਨਬੀਨ ਰਹੇ। ਵੇਖੋ ਜ਼ਿਲਾ ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ ਰਜਿਸਟੀਅਰ ਪੰਨਾ 87। ਫ਼ਰੀਦ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਫ਼ਰੀਦ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

2. ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸ਼ੇਖ ਕਮਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਸਲੋਕ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

Page

ਸ਼ੇਖ ਕਮਾਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਸਲੋਕ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾ ਆਈ ਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਸਲੋਕ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਪੜ੍ਹੋ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਸਲੋਕ ਯਾਦ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਲਕੜੀਆਂ ਸੁੱਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਕੋਲ ਗਿਆ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਕ ਫਕੀਰ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਕ ਰਬਾਬੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਫਕੀਰ ਆਪਣੇ ਕਲਾਮ ਆਪ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਦੋਹਰਾ ਮੈਂ ਵੀ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਹੈ:-

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖ ਭਿ ਤੂੰ॥

ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਤੂੰ॥

ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੂੰ ਦੋਹਰਾ ਅਜੀਬ ਲੱਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਰੱਬ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਾ ਉਸ ਦਾ ਰਸੂਲ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਹੈ। ਕਲਮੇ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਵਾਕ ਵੀ ਇਹ ਹੀ ਦਸਦਾ ਹੈ। ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੇ ਕਮਾਲ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਫਕੀਰ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਤਾਂ ਕਮਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ “ਹਿੰਦੂ ਹੈ”। ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਫਕੀਰ ਵੀ ਐਨੀ ਰੱਬ ਦੀ ਏਕਤਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਉਹ ਅਤੇ ਕਮਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਲੈ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਡੇਰੇ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਸ਼ਕਰਗੰਜ ਦੇ ਦੋਹੇ ਸੁਣਾਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਆਏ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਥੇ

1. ਦੋਹਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ, ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਵਿਚ ਵਾਰਤਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖੀ ਹੈ।

2. ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਹਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

3. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਫ਼ਰੀਦ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਤੇ ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਗੰਜ-ਇ-ਸ਼ਕਰ (ਸ਼ਕਰਗੰਜ) ਦੇ ਦੋਹੇ ਸੁਣੇ ਤੇ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਾਵਰ ਹੋ ਕੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਬਾਣੀ ਰਚੀ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਕਪਟਨ ਆਉਂਦੇ ਸਨ।

ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਦਾ ਬਾਣੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਗ ਸੂਹੀ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ

ਬੋਲਾ ਬੰਧਿ ਨ ਸਕਿਓ ਬੰਧਨ ਕੀ ਵੋਲਾ॥

ਭਰਿ ਸਰਵਗੁ ਜਬ ਉਛਲੈ ਰਬ ਤਰਣੁ ਦੁਹੇਲਾ॥

ਹਬੁ ਨ ਲਾਇ ਕੁਸੰਤਰੈ ਜਲਿ ਜਾਸੀ ਢੋਲਾ॥

ਇਕ ਆਪੀਨੈ ਪਤਲੀ ਸਹ ਬੇਰੇ ਬੋਲਾ॥

ਦੁਧਾ ਬਣੀ ਨ ਆਵਈ ਫਿਰਿ ਹੋਇ ਨ ਮੇਲਾ॥

ਕਹੈ ਫ਼ਰੀਦੁ ਸਹੇਲੀਓ ਸਹੁ ਅਲਾਏਸੀ॥

ਹੈਸ ਚਲਸੀ ਫੁੱਟਾ ਅਹਿ ਤਨੁ ਢੇਰੀ ਥੀਸੀ॥

(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੰਨਾ ੭੯੪)

ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ :-

ਜਪ ਤਪ ਕਾ ਬੰਧੁ ਬੋਲਾ ਜਿਤੁ ਲੰਘਹਿ ਵਹੇਲਾ॥

[ਬਾਕੀ ਭੂਟਨੋਟ ਵੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪਾਠੇ] Page

ਨਹਿਰ ਕੇ ਪੂਰਬ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਟੁਰ ਪਏ—

ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਜਾਣਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਪਾਕਪਟਨ ਤੋਂ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਲੰਘ ਕੇ ਸਰਸੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਤੇ ਟੁਰ ਪਏ। ਪਾਕਪਟਨ ਤੋਂ ਸਰਸਾ ਹਾਂਸੀ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਸੜਕ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਰਸੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਿਆ¹ ਹੈ। ਸਰਸੇ ਤੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਸੜਕ ਥਾਨੇਸਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਸੀ²। ਥਾਨੇਸਰ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਾ ਅਤੇ ਪਹੋਵੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਪੁੱਜੇ। ਕਰਾ ਤਹਸੀਲ ਕੈਥਲ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਰਨਾਲ) ਪਹੋਵੇ ਤੋਂ ਸੱਤ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹੈ। ਇਥੇ ਰਾਜਾ ਉਧੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਪਹੋਵਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਤੀਰਥ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸ੍ਰਸਵਤੀ ਦਰਿਆ ਪਹਿਲਾਂ ਇਥੋਂ ਲੰਘਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਤੋਂ ਵੀਹ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹੈ। ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਯੁੱਧ ਪਿਛੋਂ ਪਾਂਡਿਆਂ ਨੇ ਪਹੋਵੇ ਆ ਕੇ ਹੀ ਗਤੀ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਾ ਉਧੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫੇਰ ਸਥਾਨਕ ਸੰਗਤ ਨੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਵਾਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਖੂਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਖੂਹ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ ਪੁਰਾਣੇ ਸਰਸਵਤੀ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਚੱਲਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਖੂਹ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੁਝੀਲੀ ਬਣਵਾਈ ਸੀ।

ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਉਸ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕੌਰਵਾਂ ਤੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦਾ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਥਾਨੇਸਰ ਦੇ ਦੱਖਣ, ਪਾਣੀਪਤ ਤੋਂ 40 ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਤੇ

[ਪਿਛਲੇ ਡੁਟਨੋਟ ਦੀ ਬਾਕੀ]

ਨਾ ਸਰਵਰੁ ਨਾ ਊਛਲੈ ਐਸਾ ਪੰਥੁ ਸੁਹੇਲਾ॥
 ਤੇਰਾ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਮਜੀਠੜਾ ਰਤਾ ਮੇਰਾ ਚੋਲਾ ਸਦ ਰੰਗ ਚੋਲਾ॥
 ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ ਕਿਉ ਮੋਲਾ ਹੋਈ॥
 ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵਹਿ ਗੰਠਭੀਐ ਮੇਲੇਗਾ ਸੋਈ॥
 ਮਿਲਿਆ ਹੋਇ ਨ ਵੀਛੁੜੈ ਜੇ ਮਿਲਿਆ ਹੋਈ॥
 ਆਵਾਗਉਣ ਨਿਵਾਰਿਆ ਹੈ ਸਾਚਾ ਸੋਈ॥
 ਹਉਮੈ ਮਾਰ ਨਿਵਾਰਿਆ ਸੀਤਾ ਹੈ ਚੋਲਾ॥
 ਗੁਰਬਚਨੀ ਫਲੁ ਪਾਇਆ ਸਹਿ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੋਲਾ॥
 ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਸਹੇਲੀਹੋ ਸਹੁ ਖਰਾ ਪਿਆਰਾ॥
 ਰਮ ਸਹ ਕੋਰੀਆ ਦਾਸੀਆ ਸਾਚਾ ਖਸਮੁ ਹਮਾਰਾ॥

(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੰਨਾ ੭੨੯)

1. Historical Atlas of India, ਹਿਸਟਾਰੀਕਲ ਐਟਲਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਕੰਹਲੀ ਤੇ ਹਰੀ ਰਾਮ ਗੁਪਤਾ, ਅਲਾਹਾਬਾਦ, 1954, ਪੰਨਾ 15.

2. ਵੇਖੋ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪਟਿਆਲਾ, 1960, ਪੰਨਾ 123.

3. ਹਿਸਟਾਰੀਕਲ ਐਟਲਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਪੰਨਾ 15.

ਅੰਬਾਲੇ ਤੋਂ 30 ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਹੈ। ਹਿਉਨ ਸਾਗ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ “ਧਰਮ ਖੇਤਰ” ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਪੁੱਜੇ¹। ਤੇ ਇਕ ਉੱਚੀ ਥਾਂ ਤੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ ਉਸ ਦਾ ਪਤਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਗਾਇਆ ਤੇ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਖ਼ਰੀਦ ਕੇ ਉਥੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਵਾਇਆ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਿਧਬਟੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪੁਰਾਣੀ ਇੱਟ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੌ ਸਾਲ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਖੂਹ ਵੀ ਪੁਰਾਣੀ ਇੱਟ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਤਲਾਅ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ ਹੱਦ ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਹੱਦ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਤਲਾਅ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਕ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਉਸਦੀ ਮਾਤਾ ਉਥੇ ਆਏ²। ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੇ ਮੌਲੇ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੋ ਉਸ ਨੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਜੋ ਇਕ ਹਰਨ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਉਹ ਹਰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਭੇਟਾ ਪ੍ਰਵਾਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਕ ਮਟਕਾ ਲਿਆਉਣ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਪਕਾਉਣ ਲਈ ਅੱਗ ਤੇ ਧਰ ਦੇਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਧੂਆਂ ਨਿਕਲਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਸਭ ਪਾਛੇ ਭੱਜੇ ਆਏ। ਕਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਰੋਜ਼ ਸਨ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਵਿਚ ਇਹ ਮਟਕਾ ਕਿਉਂ ਰਿਖਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਹਰਨ ਦਾ ਮਾਸ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਗੁੱਸੇ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਝਗੜਾ ਵੀ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ

1. Report of a Tour in the Punjab, Alexander Cunningham, ਰੀਪੋਰਟ ਆਫ਼ ਦੇ ਟੂਰ ਇਨ ਦੀ ਪੰਜਾਬ, ਅਲਗਜ਼ਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ, ਕਲਕੱਤਾ 1882-ਪੰਨਾ 87.

2. ਭਾਈ ਬਾਲੋ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਪੁੱਜੇ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਆਏ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਬਹੁਤ ਪਿਛੋਂ ਦੀ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮਥਰਾ ਤੋਂ ਆਏ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਆਏ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੰਗਾ ਗਏ ਤੇ ਗੰਗਾ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਰਾਹ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਥੋਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਤੇ ਫੇਰ ਗੰਗਾ ਜੀ ਜਾਣ ਦਾ ਵਰਨਣ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਵੇਖੋ: ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਡ ਮਹਲਾ 8।੧੦੧। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੰਨਾ ੧੧੧੬-੭।

3. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਪਟਨੇ ਦਾ ਰਾਜਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟਨਾ ਸ਼ਿਹਾਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਪਟਿਆਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਆਬਾਦ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਪਟਨ ਵਾਲਾ ਪਿੰਡ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਵੇਖੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ Maharaja Ala Singh and His Times, ਮਹਾਰਾਜਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਹਿਜ਼ ਟਾਈਮਜ਼ ਪੰਨਾ 77, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਟਨ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੋਵੇਗਾ।

4. ਭਾਈ ਬਾਲੋ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੱਛੀ ਦਾ ਮਾਸ ਲਿਆ ਕੇ ਚਾਢ੍ਹਿਆ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਾਸ ਚਾੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸਗੋਂ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੇ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਨ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਫਲ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਭਾਈ ਬਾਲੋ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਾਸ ਚਾੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਵਧੇਰੇ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਸਾਰਿਆਂ ਪੰਡਤਾਂ ਵਿਚ ਨਾਨੁ ਮਲ ਪੰਡਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚਤੁਰ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਸੋ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਝਗੜਨ ਲੱਗਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਸਬਦ ਸੁਣਾਏ :-

ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਸਹੁ ਨਿਮਿਆ ਮਾਸੈ ਅੰਦਰਿ ਥਾਸੁ॥
ਜੀਉ ਪਾਇ ਮਾਸੁ ਮੁਹਿ ਮਿਲਿਆ ਹਵ ਚੰਮੁ ਤਨੁ ਮਾਸੁ॥
ਮਾਸਹੁ ਬਾਹਰਿ ਕਢਿਆ ਮੀਮਾ ਮਾਸੁ ਗਿਰਾਸੁ॥
ਮੁਹੁ ਮਾਸੈ ਕਾ ਜੀਭ ਮਾਸੈ ਕੀ ਮਾਸੈ ਅੰਦਰਿ ਸਾਸੁ॥
ਫਭਾ ਹੋਆ ਵੀਆਹਿਆ ਘਰਿ ਠੈ ਆਇਆ ਮਾਸੁ॥
ਮਾਸਹੁ ਹੀ ਮਾਸੁ ਉਪਜੈ ਮਾਸਹੁ ਸਭੈ ਸਾਕ॥
ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਹੁਕਮੁ ਬੁਝੀਐ ਤਾਂ ਕੋ ਆਵੈ ਰਾਸਿ॥
ਆਪਿ ਛੁਟੇ ਨਹ ਛੁਟੀਐ ਨਾਨਕ ਬਚਨਿ ਬਿਣਾਸੁ॥ ੧॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧॥ ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਕੀ॥ ੨੫॥ (੧੨੮੯))

ਮਾਸੁ ਮਾਸੁ ਕਰਿ ਮੂਰਖੁ ਝਗੜੇ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਨਹੀਂ ਜਾਣੈ॥
ਕਉਣੁ ਮਾਸੁ ਕਉਣੁ ਸਾਗੁ ਕਹਾਵੈ ਕਿਸੁ ਮਹਿ ਪਾਪੁ ਸਮਾਣੈ॥
ਗੈਭਾ ਮਾਰਿ ਹੋਮ ਜਗ ਕੀਏ ਦੇਵਤਿਆਂ ਕੀ ਬਾਣੈ॥
ਮਾਸੁ ਛੋਡਿ ਬੈਸਿ ਨਰੁ ਪਕੜਿਹਿ ਰਾਤੀ ਮਾਣਸ ਖਾਣੈ॥
ਫੜੁ ਕਰਿ ਝੋਕਾਂ ਨੇ ਦਿਖਲਾਵਹਿ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਨਹੀਂ ਸੁਝੈ॥
ਨਾਨਕ ਅੰਧੇ ਸਿਉ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਕਹੈ ਨ ਕਹਿਆ ਬੁਝੈ॥
ਅੰਧਾ ਸੋਇ ਜਿ ਅੰਧ ਕਮਾਵੈ ਤਿਸੁ ਰਿਦੈ ਸਿ ਲੋਚਨ ਨਾਹੀ॥
ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੀ ਰਕਤੁ ਨਿਪੰਨੇ ਮਛੀ ਮਾਸੁ ਨ ਖਾਂਹੀ॥
ਇਸਕ੍ਰੀ ਪੁਰਖੇ ਜਾਂ ਨਿਸਿ ਮੇਲਾ ਓਥੇ ਮੰਧੁ ਕਮਾਹੀ॥
ਮਾਸਹੁ ਨਿਮੇ ਮਾਸਹੁ ਜੰਮੇ ਹਮ ਮਾਸੈ ਕੇ ਭਾਂਡੇ॥
ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕਛੁ ਸੁਝੈ ਨਾਹੀ ਚਤੁਰੁ ਕਹਾਵੈ ਪਾਂਡੇ॥
ਮਾਸੁ ਪੁਰਾਣੀ ਮਾਸੁ ਕਤੋਬੀ ਚਹੁ ਜੁਗ ਮਾਸੁ ਕਮਾਣਾ॥
ਜਜਿ ਕਾਜਿ ਵੀਆਹਿ ਸੁਹਾਵੈ ਓਥੇ ਮਾਸੁ ਸਮਾਣਾ॥
ਇਸਕ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਨਿਪਜਹਿ ਮਾਸਹੁ ਪਾਤਿਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨਾਂ॥
ਜੇ ਓਇ ਦਿਸਹਿ ਨਰਕਿ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਉਨ ਕਾ ਦਾਨੁ ਨ ਭੈਣਾ॥
ਦੋਦਾ ਨਰਕਿ ਸੁਗੰਗ ਠੈਂਦੇ ਦੇਖਹੁ ਏਹੁ ਧਿਛਾਣਾ॥
ਆਪਿ ਨ ਬੁਝੈ ਝੋਕੁ ਬੁਝਾਏ ਪਾਂਡੇ ਖਰਾ ਸਿਆਣਾ॥
ਪਾਂਡੇ ਤੂ ਜਾਣੈ ਹੀ ਨਾਹੀਂ ਕਿਥਹੁ ਮਾਸੁ ਉਪੰਨਾ॥
ਤੋਇਅਹੁ ਅੰਨੁ ਕਮਾਦੁ ਕਪਾਰਾਂ ਤੋਇਅਹੁ ਤ੍ਰਿਭਵਣੁ ਗੰਨਾ॥
ਤੋਆ ਆਖੈ ਹਉ ਬਹੁਬਿਧਿ ਹਛਾ ਤੋਐ ਬਹੁਤ ਬਿਕਾਰਾ॥
ਏਤੇ ਰਸ ਛੋਡਿ ਹੋਵੈ ਸੰਨਿਆਸੀ ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਵਿਚਾਰਾ॥

(ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੧॥ ੨੫॥ (੧੨੮੯-੯੦))

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਨਾਨੁ ਪੰਡਤ ਤੇ ਹੋਰ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਚਲੇ।

Page

ਹਰਦੁਆਰ ਜਾਣਾ

ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਤੋਂ ਹਰਦੁਆਰ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਹ ਕਾਫ਼ੀ ਪੁਰਾਣਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਗੰਗਾ ਜੀ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਤੀਰਥ-ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਰਸਤੇ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

“ਪ੍ਰਥਮ ਆਏ ਕੁਲਖੇਤਿ ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਹੋਆ.....

ਦੁਰੀਆ ਜਮੁਨ ਗਏ ਗੁਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪਨੁ ਕੀਆ.....

ਕੁੰਡੀਆ ਆਏ ਸੁਰਸਰੀ ਤਹ ਕਉਤਰੁ ਚਲਤੁ ਭਇਆ.....

ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਪਿਪਲੀ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਜਮਨਾ ਲੰਘਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਗੰਗਾ ਜੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਮਨਾ ਲੰਘ ਕੇ ਗੰਗਾ ਦੇ ਤੱਟ ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਏ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰਦੁਆਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ¹।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਹਰਦੁਆਰ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਿੰਦੂਨ ਸਾਂਗ ਨੇ ਇਸੇ ਥਾਂ ਨੂੰ “ਮਊਲੋ” ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ² ਤੇ ਆਇਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਇਆਪੁਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਦਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਹਰਦੁਆਰ ਦਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।³ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਉਪਾਸਕ ਹਰਦੁਆਰ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵਾ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰੀਦੁਆਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਤੇ “ਹਰੀ ਕੀ ਪਉੜੀ” ਕਰਕੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ‘ਹਰੀ ਕੀ ਪਉੜੀ’ ਤੋਂ ਕੋਈ ਭੇਦ ਫ਼ਰਲਾਂਗ ਦੇ ਫ਼ਾਸਲੇ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਠਹਿਰੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਥੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਜਾੜ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਆਪ ਬੈਠੇ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ “ਨਾਨਕ ਵਾੜਾ” ਜਾਂ “ਨਾਨਕ ਬਾੜਾ” ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੀ ਇੱਟ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਕਤ ਇਥੇ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਇਕ ਵੱਡੀ ਮੂਰਤੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਚੇਲੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ⁴। ਬਾਬਾ ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰ ਰਾਇ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਇਸਨੇ ਦੂਰ

1. ਤੁਖਾਰੀ ਫ਼ੌਤ ਮਹਲਾ ੪-ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੰਨਾ ੧੧੧੬-੧੭।

2. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੋ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ “ਹਰਦੁਆਰ” ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਪਰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹਰਦੁਆਰ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰ ਵੀ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਪੁਰਬ ਤੋਂ ਹਰਦੁਆਰ ਆਏ।

3. Imperial Gazetteer of India ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ, ਆਕਸਫ਼ੋਰਡ 1908, ਜਿਲਦ 13, ਪੰਨਾ 51.

4. ਉਕਤ।

5. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਹਰਦੁਆਰ ਦੇ ਕੋਲ ਕਨਖਲ ਠਹਿਰੇ ਜਿਥੇ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਕਨਖਲ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਥਨ ਕਾਲੀ ਦਾਸ ਨੇ ਆਪਣੇ “ਮੋਘਦੂਤ” ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ।

6. ਮੌਜੂਦਾ ਉਦਾਸੀ ਸਵਾਮੀ ਸੰਤ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਵਾਈ ਹੈ:-

ਬਾਬਾ ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ, ਬਾਬਾ ਨਰੈਣ ਦਾਸ, ਬਾਬਾ ਬਾਲਕ ਦਾਸ, ਬਾਬਾ ਜੋਗੀਦਾਸ, ਬਾਬਾ ਦਾਸ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਬ੍ਰਹਮ ਹਰਸੁਖ ਦਾਸ, ਬਾਬਾ ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਰਨ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਮੰਗਨੀ ਰਾਮ, ਬਾਬਾ ਭਗਤ ਰਾਮ, ਬਾਬਾ ਆਤਮਾ ਰਾਮ, ਬਾਬਾ ਮੋਤੀ ਰਾਮ, ਬਾਬਾ ਪੂਰਨ ਦਾਸ, ਸਵਾਮੀ ਸੰਤ ਰਾਮ।

ਦੂਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਏ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਕੇ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਬਾਬਾ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਦਿਤੀ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਹਰਦੁਆਰ ਗਏ, ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਕਰਕੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਭੀੜ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਖਲੋ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਅਸਥਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੂ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗੰਗਾ ਜੀ ਵਿਚ ਖਲੋ ਕੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਭ ਪਾਸੇ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਸਭ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਇਹ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦੀਵਾਨਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਕੋਈ ਤੁਰਕ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਪਾਣੀ ਪੱਛਮ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਕੁਝ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁੱਛਿਆ “ਰਾਮ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਤੂੰ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਪਾਣੀ ਕਿਉਂ ਦੇਂਦਾ ਹੈ?” ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ “ਤੁਸੀਂ ਸੂਰਜ ਵੱਲ ਪਾਣੀ ਕਿਉਂ ਦੇਂਦੇ ਹੋ?” ਯਾਤਰੂਆਂ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪਿਤਰ ਕਿੱਥੇ ਹਨ ਤੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਕਿਹਾ ਦੇਵ ਲੋਕ ਵਿਚ “ਉਨਵੰਜਾ ਕਰੋੜ ਕੋਹ।” ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ “ਪਾਣੀ ਉਥੇ ਪੁਜਦਾ ਹੈ?” ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਹਾਂ ਪੁਜਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਾਡੀ ਖੇਤੀ ਹੈ ਉੱਥੇ ਅਸੀਂ ਪਾਣੀ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਉਹ ਲੋਕ ਸਾਰੇ ਹੱਸ ਪਏ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਕਿੱਥੇ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਇਹ ਪਾਣੀ! ਇਹ ਪਾਣੀ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪੁਜ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡਾ ਪਾਣੀ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁਜੇਗਾ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪਾਣੀ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਵੀ ਪੁਜ ਜਾਵੇਗਾ। ਯਾਤਰੂ ਗੱਲਬਾਤ ਸਮਝ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫੋਕਟ ਕਰਮ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਗਈ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਹਰਦੁਆਰ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

ਨਾਨਕ-ਮਤੇ ਜਾਣਾ

ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ “ਕਮਾਓ ਪਰਬਤ ਵਿਚ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਯਾਤਰੂਆਂ ਦਾ ਰਾਹ ਹਰਦੁਆਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ।” ਇਸ ਰਸਤੇ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਚਾਰਲਸ ਸ਼ੈਰਿੰਗ, ਜੋ ਕਈ ਸਾਲ ਅਲਮੋੜਾ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਰਿਹਾ, ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ “ਵੈਸਟਰਨ ਤਿਬਤ ਐਂਡ ਦੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬਾਰਡਰ ਲੈਂਡ” ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

1. ਮਹਾਨਕੋਸ਼ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ, ਪੰਨਾ 675

2. ਹਰਦੁਆਰ ਨਗਰ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਹ ਹੀ ਪੁਰਾਣਾ ਅਸਥਾਨ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

3. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਰਦੁਆਰ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹਰਦੁਆਰ ਜਾਣ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

4. ਇਹ ਵਾਰਡਾਲਾਪ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕੋਲ ਬਾਗ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ। ਸਮੁੱਚਾ ਭਾਵ ਦੋਹਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ।

5. Imperial Gazetteer of India, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਐਕਸਫੋਰਡ 1908, ਜਿਲਦ 13. ਪੰਨਾ 51

ਉਸਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ “ਹਿੰਦੂ ਯਾਤਰੂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲੋਂ (ਮੌਜੂਦਾ) ਟਨਕਪੁਰ ਜ਼ਿਲਾ ਨੈਨੀਤਾਲ ਜੋ ਨੀਪਾਲ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ ਤੇ ਦਰਿਆ ਸ਼ਾਰਦਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਲਾ ਦਰਿਆ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਲੇਪੂ ਲੇਖ ਦਰੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੀ ਪਰਕਰਮਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅੰਤਾਪੁਰਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਰੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਹਰਦੁਆਰ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਯਾਤਰੂ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਹਰਦੁਆਰ ਤੋਂ ਚਲਦੇ ਹਨ ਉਹ ਬਦਰੀ ਨਾਥ ਅਤੇ ਕੇਦਾਰਨਾਥ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਧੇ ਲੇਪੂ ਲੇਖ ਦਰੇ ਤੇ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।” ਇਹ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਰਦੁਆਰ ਤੋਂ ਤਰਾਈ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਛੋਟਾ ਰਾਹ ਸੀ। ਇਸੇ ਰਾਹ ਤੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਗੋਰਖਮਤੇ ਪੁੱਜੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਹਰਦੁਆਰ ਤੋਂ ਕਨਖਲ ਗਏ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਵੀ ਕਨਖਲ ਜਾਕੇ ਠਹਿਰੇ। ਕਨਖਲ ਤੋਂ ਪਹਾੜੀ ਰਸਤਾ ਕੋਟ ਦੁਆਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਨਖਲ ਤੋਂ ਕੋਟਦੁਆਰ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਾਂ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਚਰਨਪਾਦਕਾ ਹੈ।¹ ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇੱਥੇ ਆਏ ਸਨ। ਕੋਟਦੁਆਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਪਹਾੜੀ ਰਸਤਾ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ (ਪੌੜੀ) ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ। ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਚਰਨਪਾਦਕਾ ਸੀ, ਜੋ 1803 ਈਸਵੀ ਦੇ ਭੁਚਾਲ ਅਤੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਹੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕਥਨ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਨੇ ਗੁਰਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀਨਗਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬਦਰੀ ਨਾਥ ਅਤੇ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਗਏ।² ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਜੋਸ਼ੀ ਮਠ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਅੰਤਪੁਰਾ ਦਰੇ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਲੇਪੂਲੇਖ ਦੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਕੋਈ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

ਮੌਜੂਦਾ ਅਲਮੋੜਾ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਨੈਨੀਤਾਲ ਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਨਿਪਾਲ ਦੀ ਪੱਛਮੀ ਸਰਹੱਦ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਨਿਪਾਲ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਕਾਲੀ ਦਰਿਆ ਵਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਰਦਾ ਦਰਿਆ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਲੇਪੂ ਲੇਖ ਤੋਂ ਇਕ ਰਸਤਾ ਇਸ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਕੰਢੇ ਆ ਕੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਅਲਮੋੜਾ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅਲਮੋੜੇ ਤੋਂ ਪਹਾੜੀ ਰਸਤੇ ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨਵੀਨ ਸ਼ਹਿਰ ਹਲਦਵਾਨੀ ਮੰਡੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ 33 ਮੀਲ ਪੂਰਬ ਵੱਲ

1. Western Tibet and the British Borderland, Charles A. Cherring, ਵੈਸਟਰਨ ਟਿੱਬਤ ਐਂਡ ਦੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬੋਰਡਰ ਲੈਂਡ, ਲੰਡਨ, 1906, ਪੰਨਾ 49-51

2. ਗੁਰੂ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ, ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਪੱਥਰ ਛਾਪਾ 1884 ਪੰਨਾ 35

3. East India Gazetteer, Walter Hamilton, ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਵਾਲਟਰ ਹਮਿਲਟਨ, ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ, 1828 ਪੰਨਾ 519

4. ਗੁਰੂ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ, ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ, ਵੇਖੋ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਜ਼ਿਲਾ ਪੌੜੀ- ਅੰਕ 19

5. ਅਲਮੋੜਾ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਕਥਨ ਸਿਕੰਦਰਪੁਰਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੈਲਾਸ਼, ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਆਦਿ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਵੇਖੋ Almora District Gazetteer ਅਲਮੋੜਾ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਪੰਨਾ 207

6. ਅਲਮੋੜੇ ਤੋਂ ਹਲਦਵਾਨੀ ਮੰਡਰ ਦੇ ਰਸਤੇ 88 ਮੀਲ ਹੈ ਤੇ ਪੰਚਲ ਪਹਾੜੀ ਰਸਤੇ 41 ਮੀਲ ਹੈ। Page

ਦੁਰਗਾ ਪਿੱਪਲਾ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਇਕ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਅਲਮੋੜੇ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਆਏ। ਜਿਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਬੈਠੇ ਉਹ ਅਸਥਾਨ ਅਲਮੋੜੇ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਪੱਛੀ ਜਾਂ ਤੀਹ ਮੀਲ ਤੋਂ ਵਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਗੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ੈਲੂਵੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਈਸਵੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਰਾ ਇਲਾਕਾ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਮਠਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਪਾਤੰਜਲੀ ਦੇ ਯੋਗ ਸ਼ਾਸਤਰ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਈ ਧਰਾਵਾਂ ਸਨ ਪਰ ਸ਼ੈਲੂਵੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਕੰਨਪਾਟੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਦੇ ਚੇਲੇ ਸਨ। ਅਲਮੋੜਾ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਮੱਠ ਬਣਾ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਗੋਂ ਬਾਰਾਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਸਨ ਤੇ ਹਰ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਜੋਗੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੱਠਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਭੁਖ ਲੱਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਮੰਗਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਪਰ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਬਿਰਛ ਹੇਠ ਅਸੀਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਤੂੰ ਖਾ ਲੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਉਸ

1. ਦੁਰਗਾ ਪਿੱਪਲ ਹਲਦਵਾਨੀ ਤੋਂ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਇਕ ਸੜਕ ਤੇ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਟਰੱਕ ਆਦਿ ਚਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੁਰਗਾ ਪਿੱਪਲ ਹਲਦਵਾਨੀ ਤੋਂ 25 ਮੀਲ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ 8 ਮੀਲ ਪਹਾੜੀ ਰਸਤੇ ਤੇ ਪੈਦਲ ਹੀ ਜਾ ਸਕੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਸਾਖ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਹਲਦਵਾਨੀ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਚੀੜੇ ਬਹੁਤ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਇਕੱਲਾ ਦੁਕੱਲਾ ਯਾਤਰੂ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

2. ਜੋਗੀ "ਸ਼ਬਦ" ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਤੰਜਲ ਦੀ ਫ਼ਿਲਾਸਫ਼ੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
Religious Sects of the Hinddus H.H.Wilson. ਰੀਲੀਜਸ ਸੈਕਟਸ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਿੰਦੂਜ 1958, ਪੰਨਾ 116

3. ਨਾਥ ਸੰਪਰਦਾ, ਡਾ: ਹਜ਼ਾਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦਿਵੇਦੀ, ਵਾਰਾਨਸੀ 1966, ਪੰਨਾ 10, 1891 ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਗੋਰਖ ਨਾਥੀਆਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ 28, 816 ਸੀ।

4. ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਦਸਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ੰਕਰ ਅਚਾਰੀਆ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨੇਤਾ ਹੋਏ। ਬ੍ਰਿਹਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਪੱਛਮ ਉੱਤਰੀ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਤੇ ਜ਼ਿਲਾ ਜਿਹਲਮ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਅਸਥਾਨ ਗੋਰਖ ਹਟਤੀ ਤੇ ਗੋਰਖ ਟਿੱਲਾ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਅਭੁਲ ਝਜਲ ਨੇ ਵੀ ਅਕਬਰ-ਨਾਮੇ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਨਾਥ ਸੰਪਰਦਾ ਹਜ਼ਾਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪੰਨਾ 106 ਤੇ ਰੀਲੀਜਸ ਸੈਕਟਸ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਿੰਦੂਜ ਪੰਨਾ 119

5. ਗੋਰਖ ਪੰਥੀ ਮੁੱਖ ਬਾਰਾਂ ਸਾਖਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਬਾਰਾਂ ਸਾਖਾਂ ਇਹ ਹਨ :- ਸਤਯਨਾਥੀ, ਧਰਮ ਨਾਥੀ, ਰਾਮ ਪੰਥ, ਨਟੋਸਵਰੀ, ਕਨਹੜ, ਕਪਿਲਾਨੀ, ਬੈਰਾਗ, ਮਾਨ ਨਾਥੀ, ਆਈਪੰਥੀ, ਪਾਗਲਪੰਥ, ਗੰਗਾਨਾਥੀ। ਵੇਖੋ, ਨਾਥ ਸੰਪਰਦਾ, ਪੰਨਾ 12.

ਇਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਵ (ਆਦੀ ਨਾਥ) ਦੇ ਦੋ ਚੇਲੇ ਸਨ ਮਤਸਿੰਦਰ ਨਾਥ ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਨਾਥ। ਮਤਸਿੰਦਰ ਨਾਥ ਦੇ ਚੇਲੇ ਕਨਪਾਟੇ ਜੋਗੀ ਸਨ ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਨਾਥ ਦੇ ਚੇਲੇ ਸਾਬਤ ਕੰਨ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਹੋਈ। ਜਲੰਧਰ ਨਾਥ ਹਾਰ ਗਿਆ ਤੇ ਕਨਪਾਟੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ ਜਲੰਧਰ, ਜਲੰਧਰ ਨਾਥ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਹੀ ਪਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਜਲੰਧਰ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ਟੀਅਰ)। ਮਤਸਿੰਦਰ ਨਾਥ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚੇਲਾ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ਼ੈਲੂਵੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਈਸਵੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਤਰਾਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਜ਼ਿਲਾ ਅਲਮੋੜਾ ਤੇ ਨੈਨੀਤਾਲ ਵਿਚ ਗੋਰਖ ਪੰਥੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਸੀ।

ਰੁੱਖ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਇਹ ਇਕ ਗੀਠੇ ਦਾ ਦਰੱਖਤ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਵੀ ਗੀਠਾ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਕੌੜੇ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਮਿੱਠੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਇਸ ਦਰੱਖਤ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਗੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਦਰੱਖਤ ਦਾ ਫਲ ਹੁਣ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿੱਠਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤਕ ਲੋਕ ਉਸ ਗੀਠੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਦਾ ਮਹੱਤ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣੇ ਹੀ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਛੱਪਰ ਉਥੇ ਪਾਇਆ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿਉਹਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕੋਲ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਆ ਗਏ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕਲ ਨਾਨਕ-ਮਤਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਰਖ-ਮਤਾ ਜਾਂ ਸਿੱਧ-ਮਤਾ¹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਰੇਠਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਹਾੜੀ ਰਾਹ ਤੇ 30 ਮੀਲ ਹੈ। ਪਰ ਹਲਦਵਾਨੀ ਤੋਂ ਹੋਕੇ ਕੋਈ ਸੱਤਰ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ²। ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੋਰਖ-ਮਤੇ ਆ ਕੇ ਇਕ ਪਿੱਪਲ ਬੱਲੇ ਬੈਠ ਗਏ³। ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਅਸਲ ਵਸਨੀਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰੂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਪਿੱਪਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਹਰ ਪੱਤੇ ਤੇ ਪੰਜਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਦੀਵਾਲੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਥੇ ਮੇਲਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਇਹ ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਥੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ “ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਜੈ” ਦੀਆਂ ਗੂੰਜਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ⁴। ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਰੰਗ ਹਨ ਇਹ ਪਿੱਪਲ ਵੀ ਆਮ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਹਰ ਇਕ ਪੱਤਾ ਹਰਿਆਲੀ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ, ਆਮ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁਲਾਇਮ ਤੇ ਹਰ ਪੱਤੇ ਤੇ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੁਕਤਿਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਵੀਹ ਗਜ਼ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਨਾਨਕ-ਮਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਪਿੱਪਲ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਪਿੱਪਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਧਾਰਣ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਿੱਪਲ ਵਾਲੀ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਾਬਾ ਅਲਮਸਤ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਇਸ ਅਸਥਾਨ

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਨਾਨਕ-ਮਤਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੋਰਖ-ਮਤਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਥਾਵਾਂ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਭੱਲੇ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸਿਧ-ਮਤਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

ਰਾਜ ਕਮਾਊ ਦੇਸ ਮੇ ਸਿਧ-ਮਤਾ ਅਸਥਾਨ।

ਸਿਧ ਉਹ ਮੋਠਾ ਕਰੈ ਤਹਾ ਆਏ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ।

2. ਗੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ 42 ਮੀਲ ਹਲਦਵਾਨੀ ਹੈ। ਹਲਦਵਾਨੀ ਤੋਂ ਕਿੱਛੋਂ ਤਕ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਹੈ ਤੇ ਕਿੱਛੋਂ ਤੋਂ ਨਾਨਕ-ਮਤਾ ਕੋਈ ਪੰਝੀ ਮੀਲ ਹੈ। ਨਾਨਕ-ਮਤੇ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਪੀਲੀਭੀਤ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਰੇਲ ਤੇ ਖਟੀਮਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪੁਜ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਖਟੀਮਾ ਤੋਂ ਪਛਮ ਵਲ ਡੇਮ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਨਕ-ਮਤਾ ਦਸ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ।

3. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਬੋਹੜ ਦੇ ਰੁਖ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਬਾਲੇ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪਿੱਪਲ ਬੱਲੇ ਬੈਠਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਿੱਪਲ ਹੁਣ ਤਕ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

4. ਵਾਜਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਪਰਗਨਾ ਨਾਨਕ-ਮਤਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਕਿਲਪੁਰੀ ਜ਼ਿਲਾ ਨੰਨੀਤਾਲ 1314 ਫ਼ਸਲੀ (1906-7) ਈਸਵੀ ਦੇ ਚੌਥੇ ਕਾਡ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ‘ਲਗਾਨ ਵਸੂਲ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਹਰ ਇਕ ਅਸਾਮੀ ਕੋਲੋਂ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹੰਤ ਲਈ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ’। ਲੇਖਕ ਨੇ ਵਾਜਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਦੀ ਨਕਲ ਗਿਆਨੀ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮੈਨੇਜਰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨਾਨਕ-ਮਤਾ ਕੋਲੋਂ ਪੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ। ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਈਰਖਾ ਨਾਲ ਇਸ ਪਿੱਪਲ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਫੇਰ ਅਲਮਸਤ ਜੀ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨਾਨਕ-ਮਤੇ ਪੁੱਜੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪਿੱਪਲ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੇਸਰ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਘੋਲ ਕੇ ਪਾਇਆ¹। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਹ ਪਿੱਪਲ ਹਰਾ ਭਰਾ ਤੇ ਇਸਦੇ ਟਾਹਣ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਪਿੱਪਲ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਧੂਣੀ ਬਾਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਮਰਦਾਨਾ ਲੱਕੜਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਕੋਲ ਧੂਣੀ ਜਲਾਣ ਲਈ ਜੋਗੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਅੱਗ ਲੈਣ ਗਿਆ। ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਅੱਗ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਧੂਣੀ ਬਾਲੀ। ਉਸ ਰਾਤ ਸਖਤ ਮੀਂਹ ਹਨੇਰੀ ਆਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਭ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਧੂਣੀਆਂ ਬੁਝ ਗਈਆਂ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧੂਣੀ ਬਲਦੀ ਰਹੀ²।

ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ। ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਜਾਣ ਦਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ। ਮਰਦਾਨਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਫਰਲਾਂਗ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਇਕ ਨਦੀ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਲੈ ਆਇਆ। ਇਸ ਨਦੀ ਦਾ ਨਾਂ ਫੌੜੀ ਗੰਗਾ ਸੀ³ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਨਦੀ ਹੁਣ ਦਿਉਹਾ ਡੈਮ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਸਥਾਨਿਕ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਤੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੌੜੀ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕੁਝ ਚਸ਼ਮਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਖੂਹ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲ

1. ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਿਖੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਸਤਕ ਖੁਲਾਸਾ-ਉਰ-ਤਵਾਰੀਖ ਕਿਤ੍ਰ ਸੁਜਾਨ ਰਾਏ ਭੰਡਾਰੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਜਾਏਸਤ ਕਿ ਮੁਰੀਦਾਂ ਵਾ ਮੁਅਤਕਿੰਦਾਨਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ
ਹੁਜੂਮ ਨਮੂਦਾ ਨਿਆਇਬ ਬਜਾ ਆਝਰਦੰਦਾ।

2. ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ-ਮਤਾ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨਾਨਕ-ਮਤਾ (ਜ਼ਿਲਾ ਨੈਨੀਤਾਲ) ਪੰਨਾ, 12

3. ਨਾਨਕ-ਮਤੇ ਦੇ ਮੁਖ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਜੋ ਬਰਾਮਦਾ ਪਿੱਪਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਮਣੇ ਹੈ ਉਥੇ ਧੂਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁਰਖਿਅਤ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਇਹ ਸੋਹਜ ਲਗਾ ਹੈ, ਕੜਾਕੇ ਦੀ ਸਰਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗ ਮੰਗਣ ਤੋਂ ਸਿਧਾ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਲ ਕੀਤਾ ਤੇ ਅੱਗ ਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਹਨੇਰੀ ਤੇ ਮੀਂਹ ਪਿਆ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਦੀਆਂ ਧੂਣੀਆਂ ਬੁਝ ਗਈਆਂ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਧੂਣੀ ਬਲਣ ਲਗ ਪਈ। ਦੀਵਾਲੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਧਾਰੂ ਲੋਕ ਜੋ ਤਰਾਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਅਸਲੀ ਵਸਨੀਕ ਹਨ, ਇਸ ਧੂਣੀ ਦੀ ਰਾਖ ਲੈਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਨਵੇਂ ਜਮਾਂ ਬਚੇ ਦੇ ਹੱਥ ਜਿਨੇ ਪੈਸੇ ਆ ਜਾਣ ਧੂਣੀ ਦੀ ਭੇਟ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰੱਖ ਲੈ ਕੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਲੰਗਰ ਦੀ ਰਾਖ ਲਿਆ ਕੇ ਇਥੇ ਰਖ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁੜੀਆਂ ਬਣਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਛਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 1967 ਈ ਦੀਵਾਲੀ ਨੂੰ ਧੂਆਂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ 5000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਚੜਤ-ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਚੜਤ ਵਿਚ ਸੋਨਾ, ਚਾਂਦੀ, ਛਜੇ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤੂਆਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

4. ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਹੈ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਫੌੜੀ ਦੇ ਕੇ ਇਹ ਨਦੀ ਪਹਾੜਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਫੌੜੀ ਗੰਗਾ ਹੈ। ਤਰਾਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਫੌੜੀ ਗੰਗਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਮਿਟ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।

ਰਾਹੀਂ ਬੰਧ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਖੂਹ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੇ ਪਉੜੀਆਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਯਾਤਰੂ ਖੂਹ ਵਿਚ ਹੋਠਾਂ ਉੱਤਰ ਕੇ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਲੈ ਸਕਣ। ਬੰਧ ਨਾਲ ਜੋ ਪਾਣੀ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ 'ਨਾਨਕ-ਸਾਗਰ' ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਡੈਮ ਦਾ ਮੋਹਾਣਾ ਜਿਥੋਂ ਪਾਣੀ ਛੱਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਨਕ-ਮਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਤੇ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਔਖਾ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤੋਂ ਦੀਖਿਆ ਲਈ? ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਪੁੱਛੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ :-

ਕਉਣ ਤਰਾਜੀ ਕਵਣੁ ਤੁਲਾ ਤੇਰਾ ਕਵਣੁ ਸਰਾਭੁ ਬੁਲਾਵਾ॥

ਕਉਣ ਗੁਰੂ ਕੈ ਪਹਿ ਦੀਖਿਆ ਲੇਵਾ ਕੈ ਪਹਿ ਮੁਲੁ ਕਰਾਵਾ॥

ਮੇਰੇ ਭਾਣ ਜੀਉ ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣਾ॥

ਤੂੰ ਜਲਿ ਬਲਿ ਮਹੀਅਲ ਭਰਿਪੁਰਿ ਭੀਣਾ ਤੂ ਆਪੇ ਸਰਬ ਸਮਾਣਾ॥

ਮਨੁ ਤਾਰਾਜੀ ਚਿਤੁ ਤੁਲਾ ਤੇਰੀ ਸੇਵ ਸਰਾਭੁ ਕਮਾਵਾ॥

ਘਟ ਹੀ ਭੀਤਰਿ ਸੇ ਸਹੁ ਤੋਲੀ ਇਨ ਬਿਧਿ ਚਿਤੁ ਰਹਾਵਾ॥

ਆਪੇ ਕੰਡਾ ਰੋਲੁ ਤਰਾਜੀ ਆਪੇ ਤੋਲਣ ਹਾਰਾ॥

ਆਪੇ ਦੇਖੇ ਆਪੇ ਬੂਝੇ ਆਪੇ ਹੀ ਫਣਜਾਰਾ॥

ਅੰਧੁਲਾ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਪਰਦੇਸੀ ਖਿਨੁ ਆਵੈ ਤਿਲੁ ਜਾਵੈ॥

ਤਾ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਨਾਨਕੁ ਰਹਦਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮੁੜਾ ਪਾਵੈ॥

(ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧॥ ੯॥ (੭੩੦))

1. ਇਹ ਖੂਹ 1962 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਹੈ।

2. ਡੈਮ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਰੂਮ ਤੇ ਬਣੇ ਵੱਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉਤੇ ਨਾਨਕ-ਸਾਗਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦੇ ਹੇਠਾਂ ਬਰਾਮਦੇ ਵਿਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਤ ਉਕਰੀ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:-

Dam on the river Deoha is 12 miles long and has cost of Rs. 1.80 crores. It has been named after his holiness Guru Nanak who worshiped for some time in this area. The water from this Sagar is to feed a net work of canals in Rohilkhand Division which was hitherto fed by Sarda Canal. Through Sarda Deoha feeder Duni pick-up weir is situated at a distance of 16 miles from here down stream this reservoir in river Deoha is picked up at Duni weir. The water in the Sarda canal thus saved by construction of this reservoir is now being utilised in extending irrigation in the central and eastern districts of U.P. Annual irrigation proposed : 96750 acres date of start April, 1956, date of completion June, 1962.

3. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਵਾਰਤਾ ਵੀ ਦੋਹਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ (ਸ਼ਾਕੀ ਭੁਟਨੰਟ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ)

ਜੋਗੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਾ ਹੋਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਬਾਹਰਲੇ ਭੇਖ ਆਦਿ ਤੋਂ ਉਚੇਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜੋਗੀ ਬਣਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗੂ ਰਹਿਣ। ਇਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ :-

ਜੋਗੁ ਨ ਖਿੰਥਾ, ਜੋਗੁ ਨ ਭੰਡੈ ਜੋਗੁ ਨ ਭਸਮ ਚੜਾਈਐ॥

ਜੋਗੁ ਨ ਮੁੰਦੀ ਮੁੰਡਿ ਮੁੰਡਾਇਐ ਜੋਗੁ ਨ ਸਿੰਝੀ ਵਾਈਐ॥

ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨਿ ਰਹੀਐ ਜੋਗੁ ਜੁਗਤਿ ਇਵ ਪਾਈਐ॥

ਗਲੀ ਜੋਗੁ ਨ ਹੋਈ॥ ਏਕ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰਿ ਸਮਸਰਿ ਜਾਣੈ ਜੋਗੀ ਕਹੀਐ ਸੋਈ॥

ਜੋਗੁ ਨ ਬਾਹਰਿ ਮਝੀ ਮਸਾਣੀ ਜੋਗੁ ਨ ਤਾੜੀ ਲਾਈਐ॥

ਜੋਗੁ ਨ ਦੇਸਿ ਦਿਸੰਤਰਿ ਭਵੀਐ ਜੋਗੁ ਨ ਤੀਰਥਿ ਨਾਈਐ॥

ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨਿ ਰਹੀਐ ਜੋਗੁ ਜੁਗਤਿ ਇਵ ਪਾਈਐ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟੇ ਤਾ ਸਹਸਾ ਝੂਟੈ ਧਾਵਤੁ ਵਰਜਿ ਰਹਾਈਐ॥

ਨਿਭਰੁ ਭਰੈ ਸਹਜ ਧੁਨਿ ਲਾਗੈ ਘਰ ਹੀ ਪਰਚਾ ਪਾਈਐ॥

ਨਾਨਕ ਜੀਵਤਿਆ ਮਰਿ ਰਹੀਐ ਐਸਾ ਜੋਗੁ ਕਮਾਈਐ॥

ਵਾਜੇ ਬਾਝਹੁ ਸਿੰਝੀ ਵਾਜੈ ਤਉ ਨਿਰਭਉ ਪਦੁ ਪਾਈਐ॥

ਅੰਜਨਿ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨਿ ਰਹੀਐ ਜੋਗੁ ਜੁਗਤਿ ਤਉ ਪਾਈਐ॥

(ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧॥ ੮॥ (੭੩੦))

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਰਤ ਕੇ ਆਪਣਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਨ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦੇ ਟਾਂਡੇ ਜਾ ਪੁੱਜੇ।

ਟਾਂਡੇ ਜਾਣਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਸੱਠ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦੇ ਟਾਂਡੇ ਆਏ। ਇਹ ਨਗਰ ਉਸ ਸ਼ੜਕ ਤੇ ਸੀ ਜੋ ਅੱਜ ਕਲ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਤੋਂ ਨੈਨੀਤਾਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ^੧। ਇਸ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਵਣਜਾਰਾ ਜਾਂ ਬਣਜਾਰਾ ਜਾਤ ਦੇ ਲੋਕ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਇਹ ਨਗਰ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਪੜਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦਾ ਟਾਂਡਾ ਪੈ ਗਿਆ

(ਪਿਛਲੇ ਫੁਟਨੋਟ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਥੇ “ਕੋਈ ਪੜਤਾ ਸਹਸਾਕਿਰਤਾ ਕੋਈ ਪੜੇ ਪੁਰਾਣਾ” (ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧--੮੭੬) ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਵਿਰਤਾਂਤ ਬਹੁਤ ਪਿਛੋਂ ਦਾ ਵਿਰਤਾਂਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਵਲਾਇਤ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ।

1. ਇਹ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

2. Imperial Gazetteer, of India, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ, ਐਕਸਕਿਊਟਿਵ 1908, ਜਿਲਦ 230 ਪੰਨਾ 221

ਸੀ। ਨਗਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਵਣਜਾਰੇ ਤਰਾਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਉਪਜ ਧਾਨ ਨੂੰ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਵੇਚਣ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖੱਚਰ ਘੋੜੇ ਆਦਿ ਰੱਖੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਲੱਦ ਦੇ ਅਨਾਜ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਵਰਤਮਾਨ ਜ਼ਿਲਾ ਰਾਮਪੁਰ (ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਆਸਤ ਰਾਮਪੁਰ) ਵਿਚ ਰਾਮਪੁਰ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਠ ਮੀਲ ਤੇ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਬਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਟਾਂਡੇ ਨਗਰ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਵਣਜਾਰੇ ਦੇ ਘਰ ਮੁੰਡਾ ਜੰਮਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਉਸ ਘਰ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਦੇਣ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੀ ਵਧਾਈਆਂ ਮੰਗਣ ਦੀ ਗੀਬ ਜਾਗ ਪਈ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਘਰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਖਲੋਤਾ। ਉਸ ਭੀੜ ਭੜੱਕੇ ਵਿਚ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਬਾਤ ਨਾ ਪੁੱਛੀ ਤੇ ਉਹ ਨਿਰਾਸਤਾ ਭਰਿਆ ਵਾਪਸ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਬਰ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

ਦੇਵ ਨੇਤ ਨਾਲ ਜਿਸ ਲੜਕੇ ਦੀਆਂ ਐਨੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਚਾਅ ਮਨਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਉਹ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ। ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸੋਗ ਸਭ ਪਾਸੇ ਛਾ ਗਿਆ। ਸਭ ਰੋਂਦੇ ਪਿਟਦੇ ਉਸ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ:-

ਪਹਿਲੈ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਕ੍ਰਾ ਹੁਕਮਿ ਪਇਆ ਗਰਭਾਸਿ॥
 ਉਰਧ ਤਪੁ ਅੰਤਰਿ ਕਰੇ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਕ੍ਰਾ ਖਸਮ ਸੇਤੀ ਅਰਦਾਸਿ॥
 ਖਸਮ ਸੇਤੀ ਅਰਦਾਸਿ ਵਖਾਣੈ ਉਰਧ ਧਿਆਨਿ ਲਿਵ ਲਾਗਾ॥
 ਨਾਮਰਜਾਦੁ ਆਇਆ ਕਲਿ ਭੀਤਰਿ ਬਾਹੁੜ ਜਾਸੀ ਨਾਗਾ॥
 ਜੇਸੀ ਕਲਮ ਭੁੜੀ ਹੈ ਮਸਤਕਿ ਤੇਸੀ ਜੀਅੜੇ ਪਾਸਿ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪਹਿਲੈ ਪਹਰੈ ਹੁਕਮ ਪਇਆ ਗਰਭਾਸਿ॥
 ਦੂਜੇ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਕ੍ਰਾ ਵਿਸਰਿ ਗਇਆ ਧਿਆਨੁ॥
 ਹਥੋਂ ਹਥਿ ਨਚਾਈਐ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਕ੍ਰਾ ਜਿਉ ਜਸੁਦਾ ਘਰਿ ਕਾਨੁ॥
 ਹਥੋਂ ਹਥਿ ਨਚਾਈਐ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਾਤ ਕਹੈ ਸੁਤੁ ਮੇਰਾ॥
 ਚੇਤਿ ਅਚੇਤਿ ਮੂੜ ਮਨ ਮੇਰੇ ਅੰਤਿ ਨਹੀ ਕਛੁ ਤੇਰਾ॥
 ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਤਿਸਹਿ ਨ ਜਾਣੈ ਮਨ ਭੀਤਰਿ ਧਰਿ ਗਿਆਨੁ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੂਜੇ ਪਹਰੈ ਵਿਸਰਿ ਗਇਆ ਧਿਆਨੁ॥
 ਤੀਜੇ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਕ੍ਰਾ ਧਨ ਜੋਬਨ ਸਿਉ ਚਿਤੁ॥
 ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਹੀ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਕ੍ਰਾ ਬਧਾ ਛੁਟਹਿ ਜਿਤੁ॥

1. ਉਕਤ

2. ਇਹ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਬਾਲਾ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਪਰ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਆਉਣਾ ਭੂਗੋਲਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਠੀਕ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹੀ ਰਸਤਾ ਸੀ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ। ਵਣਜਾਰਿਆ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨਾ ਵੀ ਇਸ ਸਾਖੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਬਿਕਲੁ ਭਇਆ ਸੰਗਿ ਮਾਇਆ॥
 ਧਨ ਸਿਉ ਰਤਾ ਜੋਬਨਿ ਮਤਾ ਅਹਿਲਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ॥
 ਧਰਮ ਸੇਤੀ ਵਾਪਾਰੁ ਨ ਕੀਤੇ ਕਰਮੁ ਨ ਕੀਤੋ ਮਿਤ੍ਰ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤੀਜੇ ਪਹਰੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਧਨ ਜੋਬਨ ਸਿਉ ਚਿਤ੍ਰ॥
 ਚਉਥੇ ਪਹਰੇ ਰੈਣਿ ਕੇ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਕਾ ਲਾਵੀ ਆਇਆ ਖੇਤ੍ਰ॥
 ਜਾ ਜਮਿ ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਆ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਕਾ ਕਿਸੇ ਨ ਮਿਲਿਆ ਭੇਤ॥
 ਭੇਤੁ ਚੇਤੁ ਹਰਿ ਕਿਸੇ ਨ ਮਿਲਿਓ ਜਾ ਜਮਿ ਪਕੜੁ ਚਲਾਇਆ॥
 ਭੂਨਾ ਰੁਦਨੁ ਹੋਆ ਦੋਆਲੈ ਖਿਨ ਮਹਿ ਭਇਆ ਪਰਾਇਆ॥
 ਸਾਈ ਵਸਤੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਈ ਜਿਸੁ ਸਿਉ ਲਾਇਆ ਹੇਤੁ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਚਉਥੇ ਪਹਰੇ ਲਾਵੀ ਭੁਟਿਆ ਖੇਤ॥

(ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧॥ ੧॥ ੭੪)

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਣਜਾਰਿਆ ਦੇ ਟਾਂਡੇ ਰਹਿ ਕੇ ਅਗੇ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

ਅਜੁਧਿਆ ਜਾਣਾ

ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦੇ ਟਾਂਡੇ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਮਪੁਰ (ਪਹਿਲਾ ਰਾਮਪੁਰ ਰਿਆਸਤ) ਪੀਲੀਭੀਤ ਅਤੇ ਬਰੇਲੀ ਦੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਘਣੇ ਜੰਗਲ ਸਨ। ਆਬਾਦੀ ਬਹੁਤ ਘਟ ਸੀ¹। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜੇ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਦਿਲੀ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨਾਂ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਰਹੇ²। ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਲਈ ਜੰਗਲ ਕੱਟ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਨੇ ਰਸਤੇ ਬਣਾਏ ਸਨ³। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਨੂੰ ਪੀਲੀਭੀਤ ਦੇ ਪਹਾੜ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਬਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਸ ਪਾਸੇ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ⁴। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਟਾਂਡੇ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਖੇੜੀ ਦੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ ਨਗਰ ਗੋਲੇ ਪੁਜ ਗਏ। ਗੋਲਾ ਨਗਰ ਮੌਜੂਦਾ ਲਖੀਮਪੁਰ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਵੱਲ 22 ਮੀਲ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਤੀਰਥ

1. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ "ਟਾਂਡੇ ਵਣਜਾਰਿਆ" ਦੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ।

2. ਰਾਮਪੁਰ, ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਤੇ ਬਰੇਲੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਆਬਾਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੰਬਲ ਸੀ ਜੋ ਅੱਜ ਕਲ ਜ਼ਿਲਾ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਹੈ ਤੇ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਤੋਂ 23 ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹੈ।

3. Moradabad Distt. Gazetteer, ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ, ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਅਲਾਹਾਬਾਦ, 1911, ਪੰਨਾ 143-147 ਅਵੱਧ ਦੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਕਟਹੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਤੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਲੁਕ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਤੇਰਵੀ ਚੋਧਵੀਂ ਤੇ ਪੰਦਰਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਮੁਹਿਮਾਂ ਲਿਆਉਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਸਨ।

4. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਿਆਸ-ਉਦ-ਦੀਨ ਬਲਬਨ (1266-1286) ਨੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸੜਕਾਂ ਬਣਵਾਈਆਂ ਸਨ। Moradabad Distt. Gazetteer, ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਪੰਨਾ 143.

5. ਉਕਤ ਸਫਾ 146

ਅਸਥਾਨ ਸੀ। ਇਥੇ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਮੰਦਰ ਸਨ। ਪਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸੀ¹। ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੇ ਬੋਝੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਦਰਿਆ ਸਾਰਦਾ² ਵਗਦਾ ਸੀ। ਖੇੜੀ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਇਸ ਦਰਿਆ ਦਾ ਨਾਉਂ ਦਰਿਆ ਚੌਕਾ ਸੀ ਤੇ ਗੋਲਾ ਨਗਰ ਤੋਂ ਬੋਝੀ ਦੂਰ ਇਸ ਵਿਚ ਬੋਝੀ ਰਾਹੀਂ ਆਵਾਜਾਈ ਅਰੰਭ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ³। ਸੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਗੋਲੇ ਤੋਂ ਚਲਕੇ ਚੌਕੀ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਬੋਝੀ ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਚੌਕੀ ਦਰਿਆ ਬ੍ਰਹਮ ਘਾਟ ਦੇ ਨੇੜੇ ਘਾਗਰਾ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਘਾਗਰਾ ਦਰਿਆ ਅਜੁਧਿਆ ਜੀ ਜਾਣ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਲਈ ਸਫ਼ਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਾਧਨ ਸੀ⁴। ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਘਾਗਰਾ ਦੁਆਰਾ ਬੋਝੀ ਵਿਚ ਸਫਰ ਕਰਦੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨਾਲ ਅਜੁਧਿਆ⁵ ਜਾ ਉਤਰੇ।

ਅਜੁਧਿਆ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਿੱਥੇ ਬੈਠੇ ਉਥੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ

1. ਗੋਲਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਬੋਝੀਆਂ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਸੀ। ਮਹਾਂ ਦੇਵ ਦੇ ਮੰਦਰ ਦਾ ਸ਼ਿਵ ਲਿੰਗ ਰਾਮਾਇਣ ਦੀ ਕਥਾ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਿਵ ਲਿੰਗ ਨੂੰ ਉਖਾੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਵੇਖੋ Kheri District Gazetteer ਖੇੜੀ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਅਲਾਹਾਬਾਦ, 1905, ਪੰਨਾ 184-86

2. ਚੌਕਾ ਜਾਂ ਸਾਰਦਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਈ ਨਾਉਂ ਹਨ। ਕਾਲੀ ਤੇ ਸਰਜ ਨਦੀਆਂ ਇਸ ਵਿਚ ਡਿਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਾੜਾਂ ਤੋਂ ਥਲੇ ਨਾਨਕ-ਮਤੇ ਕੋਲ ਉਤਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਸਾਰਦਾ ਦੇ ਨਾਂ ਥਲੇ ਜ਼ਿਲਾ ਪੀਲੀਭੀਤ ਨੂੰ ਨੀਪਾਲ ਨਾਲੋਂ ਨਪੇੜਦਾ ਹੈ। ਮੋਤੀਘਾਟ ਜ਼ਿਲਾ ਪੀਲੀਭੀਤ ਕੋਲ ਚੌਕਾ ਦਰਿਆ ਇਸ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਚੌਕਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

3. ਚੌਕਾ ਦਰਿਆ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਆਮ ਕਰਕੇ ਬਦਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਵਧੇਰੇ ਪੂਰਬ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਵਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਖੇੜੀ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਪੰਨਾ 61। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਦਰਿਆ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੋਲੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅੱਜ ਕਲ ਚੌਕਾ ਦਰਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੱਤਨ ਜਿੱਥੋਂ ਬੋਝੀਆਂ ਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਮਹੇਚ ਘਾਟ ਹੈ ਜੋ ਗੋਲੇ ਤੋਂ ਵੀਹ ਕੁ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਹੈ। Kheri District Gazetteer ਖੇੜੀ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਪੰਨਾ 6 ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੌਕਾ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਮਨੋਰੋਚਾ ਘਾਟ ਤਕ ਵਡੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ।

4. Faizabad District Gazetteer ਫੈਜਾਬਾਦ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਅਲਾਹਾਬਾਦ, 1905, ਸਫਾ 3 ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਘਾਗਰਾ ਦਰਿਆ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਾਹਰਾਹ ਸੀ ਹੁਣ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਆਵਾਜਾਈ ਹੈ। ਅਜੁਧਿਆ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਯਾਤਰੂ ਇਸੇ ਦਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

5. ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਅਜੁਧਿਆ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਂ ਅਵਧ ਸੀ ਤੇ ਅਕਬਰ ਦੇ ਵੇਲੇ ਇਹ ਹੀ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ। 1765 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਬੁਜਾਉਦੇਲਾ ਨੇ ਅਜੁਧਿਆ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮੀਲ ਤੇ ਚੈਜਾਬਾਦ ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ।

6. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਨਦੀ ਤੇ ਜਾਇ ਉਤਰੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਝੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਅਜੁਧਿਆ ਗਏ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਿਫਾ ਨਾਨਕ-ਮਤੇ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਅਜੁਧਿਆ ਜਾਣਾ ਰੂਗੋਲਕ ਤੌਰ ਤੇ ਠੀਕ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਹੀ ਕਰਮ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੱਖਣ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਅਜੁਧਿਆ ਆਏ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਅਜੁਧਿਆ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬਣਿਆ ਹੈ। ਅਜੁਧਿਆ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਮਹਾਨ ਤੀਰਥ ਸੀ ਤੇ ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਦਸਰਥ ਦੀ ਸਮਾਧ ਵੀ ਇਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਫ਼ਾਹੀਹਾਨ ਤੇ ਹਿੰਦੂਨ ਸਾਂਗ ਚੀਨੀ ਯਾਤਰੂ ਵੀ ਇਥੇ ਗਏ ਸਨ।

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਵਖ ਵਖ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕ ਜੱਗ ਕਰ ਕੇ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕੁਝ ਲੋਕ ਘੋਰ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨੰਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪੁੱਠੇ ਲਟਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕੁਝ ਪਾਠ ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹਨ, ਕੁਝ ਲੋਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਚੁਪ ਰਹੇ ਤੇ ਫੇਰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ:—

ਜਗਨ ਹੋਮ ਪੁੰਨ ਰਪ ਪੂਜਾ ਦੇਹ ਦੁਖੀ ਨਿਤ ਦੁਖ ਸਹੈ॥

ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਵਸਿ ਮੁਕਤਿ ਨਾਮਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਲਹੈ॥

ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਬਿਰਥੇ ਜਗਿ ਜਨਮਾ॥

ਬਿਖੁ ਖਾਵੈ ਬਿਖੁ ਬੋਲੀ ਬੋਲੈ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਨਿਹਵਲੁ ਮਰਿ ਕ੍ਰਮਨਾ॥

ਪੁਸਤਕ ਪਾਠ ਬਿਆਕਰਣ ਵਖਾਣੈ ਸੋਧਿਆ ਕਰਮ ਰਿਕਾਲ ਕਰੈ॥

ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਸਬਦ ਮੁਕਤਿ ਕਹਾ ਪ੍ਰਾਣੀ, ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਉਰਥਿ ਮਰੈ॥

ਭੰਡ ਕਮੰਡਲ ਸਿਖਾ ਸੂਤੁ ਧੋਤੀ ਤੀਰਥਿ ਗਵਨੁ ਅਤਿ ਕ੍ਰਮਨੁ ਕਰੈ॥

ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਸਾਤਿ ਨ ਆਵੈ ਜਪਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸੁ ਪਾਰਿ ਪਰੈ...

(ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੧॥ ੮॥ (੧੧੨੭))

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਜੁਧਿਆ ਰਹੇ ਫਿਰ ਅਗੇ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ।

ਪਰਯਾਗ ਜਾਣਾ

ਅਜੁਧਿਆ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਘਾਗਰਾ^੧ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਬੇੜੀ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਆ ਗਏ ਜਿਥੇ ਅੱਜ ਕਲ ਟਾਂਡਾ (ਜ਼ਿਲਾ ਫ਼ੈਜ਼ਾਬਾਦ ਹੈ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਇਹ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਨਗਰ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਧਾਰਿਆ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਅਜੁਧਿਆ ਤੋਂ 37 ਮੀਲ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਇਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੱਤਨ ਸੀ। ਇਥੇ ਵਣਜਾਰੇ

1. ਵੇਖੋ ਮਹਾਨਕੋਸ਼ ਭਾਈ ਬਾਹਨ ਸਿੰਘ ਪੰਨਾ 59

2. ਇਹ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਉਥੇ ਉਚਾਰਿਆ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਨਗਰੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਇਹ ਨਗਰੀ ਕਿਥੋਂ ਆਈ ਹੈ। ਉਥੇ ਸਾਖੀ ਕਰਤਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਵਾਕ:—

“ਰਾਮ ਕਥਾ ਜੁਗ ਜੁਗ ਅਟਲ ਸਭ ਕੇ ਭਾਖਤ ਨੇਤ” ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖ ਕੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

3. ਘਾਗਰਾ ਦਰਿਆ ਬੇੜੀ ਰਾਹੀਂ ਅਜੁਧਿਆ ਜਾਣ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸਾਧਨ ਸੀ। ਵੇਖੋ Faizabad District Gazetteer ਫ਼ੈਜ਼ਾਬਾਦ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ਟੀਅਰ, 1905, ਪੰਨਾ 3

ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਠਹਿਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਪੱਤਨ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਪੈਦਲ ਟੁਰੇ ਵੇਰ ਸਿੰਢਹੋਲੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਮਰਹਾ ਅਤੇ ਸਬੋਈ ਦੇ ਨਦੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਮਿਲਵੀਂ ਵੱਡੀ ਨਦੀ ਦਾ ਨਾਂ ਟਾਨਸ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਟਾਨਸ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਬੇੜੀ ਚਲਦੀ ਸੀ। ਸਿੰਢਹੋਲੀ ਤਪੇ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਅਕਬਰਪੁਰ (ਜ਼ਿਲਾ ਵੇਜ਼ਾਬਾਦ) ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ ਇਥੇ ਟਾਨਸ ਦਰਿਆ ਦਾ ਪੱਤਨ ਸੀ ਜਿਥੋਂ ਲੋਕ ਬੇੜੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਜ਼ਮਗੜ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਥੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬੇੜੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਨਿਜ਼ਾਮਾਬਾਦ (ਜ਼ਿਲਾ ਆਜ਼ਮਗੜ) ਪੁੱਜੇ। ਟਾਨਸ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਤੋਂ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੈ।

ਟਾਨਸ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਨਿਜ਼ਾਮਾਬਾਦ ਗੁਰ ਸਿਖੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਟਾਨਸ ਨਦੀ ਤੋਂ ਇਕ ਫ਼ਰਲਾਂਗ ਤੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਥਾਂ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਥੇ ਇਕ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾਸ ਉਦਾਸੀ ਨੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਭੱਲੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੀ

1. Faizabad District Gazetteer ਫ਼ੈਜ਼ਾਬਾਦ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਪੰਨਾ 279, ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਟਾਂਡਾ ਨਾਂ ਦੇ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਹੋਏ ਉਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪੜਾ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਥਾਣੀ ਵਿਚ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਨ ਕਰ ਕੇ ਕਈ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਵੱਖੋਂ "ਟਾਂਡੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਾਖੀ" ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੰਨਾ ੨੨ ਤੇ ਸ਼ਬਦ:-

ਵਣਜੁ ਕਰਹੁ ਵਣਜਾਰਿਹੋ ਵਖਰ ਲੇਹੁ ਸਮਾਭਿ

2. ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿੰਢਹੋਲੀ ਤਪੇ ਦਾ ਨਾਂ ਅਕਬਰਪੁਰ ਪੈ ਗਿਆ ਜੋ ਹੁਣ ਰਕ ਚਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

3. ਇਸ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਜਲਾਲਪੁਰ ਤਕ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਬੇੜੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮੀਰਾਂ ਵਿਚ ਬੇੜੀਆਂ ਅਕਬਰਪੁਰ ਤਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। Faizabad District Gazetteer ਫ਼ੈਜ਼ਾਬਾਦ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਪੰਨਾ 5

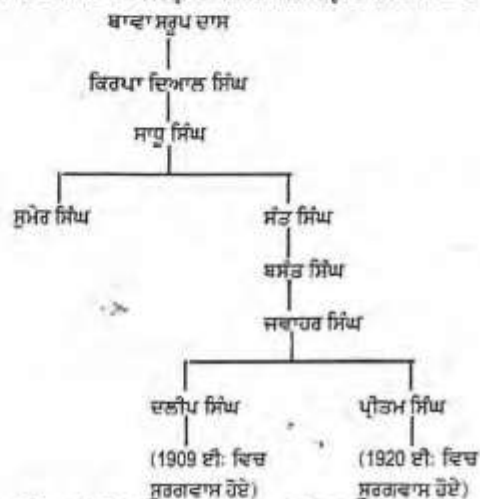
4. ਨਿਜ਼ਾਮਉਦੀਨ ਜੋਨਪੁਰ ਦੇ ਸ਼ਰਫੀ ਸੁਲਤਾਨ ਦਾ ਇਕ ਜਰਨੈਲ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨਗਰ ਨੂੰ ਸਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਤੇ ਰੱਖਿਆ। Jaunpur Distt. Gazetteer ਜੋਨਪੁਰ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ 1908 ਪੰਨਾ 163-64

5. ਇਥੇ ਤਿੰਨ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਸਨ-ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬੜੀ ਸੰਗਤ, ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਛੋਟੀ ਸੰਗਤ ਤੇ ਅਕਾਲ ਭੁੰਗਾ। ਅਕਾਲ ਭੁੰਗਾ ਢਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਛੋਟੀ ਸੰਗਤ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਟਾਨਸ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਬਾਲਣ ਆਦਿ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਰ ਬਾਬਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਗਭੀ ਬਾਬਾ ਗਰੀਬ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਸਮਾਧਾਂ ਨਜ਼ਰੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ ਪਟਨੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜਨਮ ਇਸੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਨਗਰ ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਹੱਥ ਲਿਖਤਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਾਵਾ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਵੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਤੇ ਗੁਟਕੇ ਵੀ ਹਨ। ਇਸ ਨਗਰ ਦੇ ਸਿਖ ਸਾਰੇ ਕਾਇਸ਼ਵ ਹਨ ਤੇ ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਸੜਕ ਤੋਂ ਪੰਜ ਮੀਲ (ਗਾਣੀ ਕੀ ਸਰਾਏ ਤੋਂ ਕੱਚੀ ਸੜਕ ਪੰਜ ਮੀਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ) ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਖ ਇਥੇ ਆਬਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜ਼ਿਮੀਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਖ਼ੁਸ਼ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਢਹਿ ਰਹੀ ਹੈ।

ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨਗਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਰਵਾਇਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਉਥੋਂ ਦੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਏਥੇ ਆਏ ਸਨ ਤੇ ਪੰਡਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਨੇ ਗੁਰੂ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਥੇ ਆਉਣਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਅਜੁਧਿਆ ਤੋਂ ਪਰਯਾਗ ਜਾਣ ਲਈ ਨਿਜ਼ਾਮਾਬਾਦ ਰਾਹ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਸੀ।

ਨਿਜ਼ਾਮਾਬਾਦ (ਨਵੀਨ ਜ਼ਿਲਾ ਆਜ਼ਗੜ) ਤੋਂ ਪਰਯਾਗ ਤਰੀਖ਼ਣੀ ਸੰਗਮ ਤਕਰੀਬਨ 90 ਮੀਲ ਹੈ। ਨਿਜ਼ਾਮਾਬਾਦ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਰਯਾਗ (ਨਵੀਨ ਅਲਾਹਾਬਾਦ) ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ। ਨਵੀਨ ਫੂਲਪੁਰ ਤਹਿਸੀਲ (ਜ਼ਿਲਾ ਇਲਾਹਾਬਾਦ) ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਗੰਗਾ ਤੇ ਜਮਨਾ ਦੇ ਸੰਗਮ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਤੇ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਬਣਵਾਏ ਕਿਲੇ ਦੇ ਸਾਮਣੇ ਪਾਸੇ ਪੁਰਾਣੀ ਭੂਸੀ ਦੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਆ ਬੈਠੇ। ਪੁਰਾਣੀ ਭੂਸੀ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਹੈ ਤੇ ਇਥੇ ਵਡੇ ਵਡੇ ਟਿੱਬੇ ਹੁਣ ਤਕ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇਸ ਨਗਰ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣਾ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਪ੍ਰਾਤਿਸਥਾਨ ਜਾਂ ਕੋਸੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਗੁਪਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਕ ਖੂਹ ਇਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਹੈ। “ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ” ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹਦੀਆਬਾਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨਗਰ ਗੰਗਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਸੰਗਮ ਦੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਮਣੇ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਯਾਗ ਦੱਖਣ ਵੱਲ। ਜਮਨਾ ਦਰਿਆ ਵੀ ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਉਂ ਆ ਕੇ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ। ਪਰਯਾਗ ਨਗਰ ਦੀ ਭੀੜ ਤੋਂ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਗੁਰੂ

1. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬਾ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਜੀ ਭੱਲਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਅੱਸ ਵਿਚੋਂ ਸਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਇਥੇ ਆਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖ਼ਿਜਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :-

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਜੀਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੱਗੋਂ ਔਲਾਦ ਹੈ।

2. Allahabad District Gazetteer ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ਟੀਅਰ, ਅਲਾਹਾਬਾਦ, 1911, ਪੰਨਾ 245-246।

ਸਾਹਿਬ ਨਿਜਾਮਬਾਦ ਤੋਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਝੂਸੀ ਹੀ ਠਹਿਰ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਰਿਆ ਗੰਗਾ ਝੂਸੀ ਨਗਰ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਵਗਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਦਾਸੀਨ ਅਖਾੜੇ ਦੇ ਮਹੰਤ ਬਾਬਾ ਪੰਚਾ ਨੰਦ ਦੇ ਕਬਨਾਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਇਕ ਬੜਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਦਰਿਆ ਨੇ ਪੈਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੜਾ ਮੌਜੂਦਾ ਉਦਾਸੀ ਅਖਾੜਾ (ਕੋਟ ਦਇਆ ਰਾਮ) ਦੇ ਨਿਰਮਲ ਅਖਾੜੇ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤ੍ਰਿਬੈਣੀ ਤੇ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੂ ਆਮ ਕਰਕੇ ਝੂਸੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਯਾਤਰੂ ਆਪਣੇ ਮਸਤਕ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠੇ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮਕ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਾਠ ਤੇ ਪੂਜਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਅਸਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਾਠ ਤੇ ਪੂਜਾ ਦਾ ਰਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਕਾਮ, ਕਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿਸ਼ੇ ਜੋ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚੰਬੜੇ ਹਨ ਅਸਲ ਰਸ ਨੂੰ ਮਾਣਨ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :-

ਲਬੁ ਬੁਤਾ ਬੁਤੁ ਬੁਹੜਾ ਠਗਿ ਖਾਧਾ ਮੁਰਦਾਰੁ॥
ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਪਰ ਮਲੁ ਮੁਖਿ ਸੁਧੀ ਅਗਨਿ ਕ੍ਰੋਧੁ ਚੰਡਾਰੁ॥
ਰਸ ਕਸ ਆਪੁ ਸਲਾਹਣਾ ਏ ਕਰਮ ਮੇਰੇ ਕਰਤਾਰ॥
ਬਾਬਾ ਬੋਲੀਐ ਪਤਿ ਹੋਇ॥

1. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਗੰਗਾ ਜਮਨਾ ਦੇ ਸੰਗਮ ਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਉਹ ਜਮਨਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਠਹਿਰੇ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਝੂਸੀ ਠਹਿਰਨਾ ਨਿਮਨ-ਲਿਖਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ:-

(ੳ) ਨਿਜਾਮਬਾਦ ਤੋਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਝੂਸੀ ਨਗਰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

(ਅ) ਝੂਸੀ ਤੋਂ ਹੀ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਸੜਕ ਬਨਾਰਸ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਰਵਾਈ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਹੀ ਅਕਬਰ ਨੇ ਪਰਯਾਗ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਵਾਇਆ।

(ੲ) ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ "ਤਬ ਤਹਾ ਗੰਗਾ ਜਮਨਾ, ਸੁਰਸਤੀ ਤ੍ਰਿਬੈਣੀ ਸੰਗਮ ਹੈ ਤਿਸੁ ਉਪਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪਏ।" ਤ੍ਰਿਬੈਣੀ ਸੰਗਮ ਝੂਸੀ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੈ।

(ਸ) ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਝੂਸੀ ਠਹਿਰੇ।

2. ਬਾਬਾ ਪੰਚਾ ਨੰਦ ਜੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਏ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿੱਖ ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਚੌਧਵੇਂ ਚੇਲੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਰ-ਪਰਨਾਲੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:-

ਬਾਬਾ ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ, ਬਾਬਾ ਬੰਕਮ ਦਾਸ, ਬਾਬਾ ਤੁਲਾ ਰਾਮ, ਬਾਬਾ ਲਾਲ ਮਣ, ਬਾਬਾ ਸਰੂਪ ਦਾਸ, ਬਾਬਾ ਲਾਹੌਰੀ ਦਾਸ, ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਦਿਆਲ, ਬਾਬਾ ਉਦਮੀ ਰਾਮ, ਬਾਬਾ ਭਗਤ ਰਾਮ, ਬਾਬਾ ਸੂਰ ਦਾਸ, ਬਾਬਾ ਬਾਲਾ ਨੰਦ, ਬਾਬਾ ਮਾਇਆ ਰਾਮ, ਬਾਬਾ ਦਇਆ ਰਾਮ, ਬਾਬਾ ਪੁਨਾ ਨੰਦ, ਬਾਬਾ ਪੰਚਾ ਨੰਦ।

3. ਬਿਆਨ ਬਾਬਾ ਪੰਚਾ ਨੰਦ (ਕੋਟ ਦਇਆ ਰਾਮ) ਝੂਸੀ, ਜ਼ਿਲਾ ਅਲਾਹਾਬਾਦ।

4. ਇਹ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਰਯਾਗ ਜਾਣ ਦਾ ਕਬਨ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਾਖੀ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਉਤਮ ਸੇ ਦਰਿ ਉਤਮ ਕਹੀਅਹਿ ਨੀਚ ਕਰਮ ਬਹਿ ਰੋਇ॥
 ਰਸ ਸੁਇਨਾ ਰਸ ਰੂਪਾ ਕਾਮਣਿ ਰਸੁ ਪਰਮਲ ਕੀ ਵਾਸੁ॥
 ਰਸੁ ਘੋੜੇ ਰਸੁ ਸੇਜਾ ਮੰਦਰ ਰਸੁ ਮੀਨਾ ਰਸੁ ਮਾਸੁ॥
 ਏਤੇ ਰਸ ਸਰੀਰ ਕੇ ਕੈ ਘਟਿ ਨਾਮ ਨਿਵਾਸੁ॥
 ਜਿਤੁ ਬੋਲਿਐ ਪਤਿ ਪਾਈਐ ਸੋ ਬੋਲਿਆ ਪਰਵਾਣੁ॥
 ਫਿਕਾ ਬੋਲਿ ਵਿਗੁਚਣਾ ਸੁਣਿ ਮੂਰਖ ਮਨ ਅਜਾਣੁ॥
 ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵਹਿ ਸੋ ਭਲੇ ਹੋਰਿ ਕਿ ਕਹਣ ਵਖਾਣੁ॥
 ਤਿਨ ਮਤਿ ਤਿਨ ਪਤਿ ਤਿਨ ਧਨੁ ਪਲੈ ਜਿਨ ਹਿਰਦੈ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ॥
 ਤਿਨ ਕਾ ਕਿਆ ਸਾਲਾਹਣਾ ਅਵਰ ਸੁਆਲਿਉ ਕਾਇ॥
 ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਬਾਹਰੇ ਰਾਚਹਿ ਦਾਨਿ ਨ ਨਾਇ॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧॥ ੮॥ (੧੫))

ਯਾਤਰੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ।

ਇਕ ਦਿਨ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਮਗਨ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤੇ ਕੁਝ ਯਾਤਰੂ ਆਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਆਪ ਕੋਲੋਂ ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਮਨ ਦੇ ਵਿਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲੋਕ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਸ਼ਟ ਝਲਦੇ ਹਨ। ਜਲ ਵਿਚ ਖਲੋ ਕੇ ਤਪ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਗਲ ਵਿਚ ਸੰਗਲ ਪਾ ਕੇ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਨੰਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿਕਾਰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ ਨਾਮ ਨੂੰ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣ ਨਾਲ ਹੀ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :-

ਨਾ ਸਤਿ ਦੁਖੀਆ ਨਾ ਸਤਿ ਸੁਖੀਆ ਨਾ ਸਤਿ ਪਾਣੀ ਜੰਤ ਫਿਰਹਿ॥
 ਨਾ ਸਤਿ ਮੁੰਡ ਮੁਛਾਈ ਕੇਸੀ ਨਾ ਸਤਿ ਪੜਿਆ ਦੇਸ ਫਿਰਹਿ॥
 ਨਾ ਸਤਿ ਰੁਖੀ ਬਿਰਖੀ ਪਥਰ ਆਪੁ ਤਛਾਵਹਿ ਦੁਖ ਸਹਹਿ॥
 ਨਾ ਸਤਿ ਹਸਤੀ ਬਧੇ ਸੰਗਲ ਨਾ ਸਤਿ ਗਾਈ ਘਾਹੁ ਚਰਹਿ॥
 ਜਿਸੁ ਹਥਿ ਸਿਧਿ ਦੇਵੇ ਜੇ ਸੋਈ ਜਿਸ ਨੇ ਦੇਇ ਤਿਸੁ ਆਇ ਮਿਲੈ॥
 ਨਾਨਕ ਤਾ ਕਉ ਮਿਲੈ ਫਛਾਈ ਜਿਸੁ ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਸਬਦੁ ਰਵੈ॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧॥ ੧੨॥ (੯੫੨))

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅੰਤਰੀਵ ਭਾਵ ਆਖਰੀ ਪੰਗਤੀ ਤੋਂ ਸਮਝ ਕੇ ਸਭ ਆਏ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਟੁਰ ਪਏ।

ਬਨਾਰਸ ਜਾਣਾ

ਤ੍ਰਥੈਣੀ ਸੰਗਮ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਗੰਗਾ ਤੋਂ ਪਾਰ ਪੁਰਾਣੀ ਝੁਸੀ ਤੋਂ ਗੰਗਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਕ ਕੱਚੀ ਸੜਕ ਜਾਂਦੀ ਸੀ¹। ਇਸ ਸੜਕ ਦੇ ਬਣਨ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਿਆ।

1. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ।

2. ਇਹ ਸਾਖੀ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਕੇਵਲ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਪਰਯਾਗ ਵਿਚ ਇਹ ਧਾਰਮਕ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

3. Allahabad Distt Gazetteer ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ਟੀਅਰ, ਅਲਾਹਾਬਾਦ, 1911, ਪੰਨਾ 74

ਇਹ ਸੜਕ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਸੜਕ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ 89 ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਬਨਾਰਸ ਪੁੱਜ ਗਏ।

ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਆ ਕੇ ਬੈਠੇ ਉਹ ਅਸਥਾਨ ਅੱਜ ਕਲ ਬਨਾਰਸ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਇਕ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿਥ ਤੇ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਨਾਂ ਕਮੱਛਾ ਹੈ। ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਬਾਹਮਣ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖ ਬਣਿਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜਾ ਬੈਠੇ। ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੰਡਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲੈ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਈ ਸ਼ਿਸ਼ ਬੈਠੇ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਈ ਲੋਕ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਮਸਾਣਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਮੂੰਹ ਅਤੇ ਪਿੰਡੇ ਤੇ ਮਲ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਆ ਗਏ ਤੇ ਪੁੱਛਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਸਭ ਭਜਨ ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹਨ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ :-

ਦੁਬਿਧਾ ਨ ਪੜ੍ਹਉ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਹੋਰੁ ਨ ਪੂਜਉ ਮਛੈ ਮਸਾਣਿ ਨ ਜਾਈ॥

ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਰਾਚਿ ਨ ਪਰ ਘਰਿ ਜਾਵਾ ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਨਾਮਿ ਭੁਭਾਈ॥

ਘਰ ਭੀਤਰਿ ਘਰੁ ਗੁਰੂ ਦਿਖਾਇਆ ਸਹਜਿ ਰਤੇ ਮਨ ਭਾਈ॥

ਤੂ ਆਪੇ ਦਾਨਾ ਆਪੇ ਬੀਨਾ ਤੂ ਦੇਵਹਿ ਮਰਿ ਸਾਈ॥

ਮਨ ਬੈਰਾਗਿ ਰਤਉ ਬੈਰਾਗੀ ਸਬਦਿ ਮਨੁ ਬੋਧਿਆ ਮੇਰੀ ਮਾਈ॥

ਅੰਤਰਿ ਜੋਰਿ ਨਿਰੰਤਰਿ ਬਾਣੀ ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿਉ ਠਿਵ ਲਾਈ॥

(ਇਹ ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ)

(ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ ੧॥ ਅਸਟਪਦੀਆ॥ ੧॥ (੬੩੪))

ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ। ਬਨਾਰਸ ਧਾਰਮਕ ਚਰਚਾ, ਗਿਆਨ ਆਦਿ ਗੋਸਟਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ

1. Benaras District Gazetteer, ਬਨਾਰਸ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ਟੀਅਰ, ਅਲਾਹਾਬਾਦ 1909, ਪੰਨਾ 71.

2. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਨਾਰਸ ਜਾਣਾ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਨਾਰਸ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

3. ਸੁਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਰਸੰਗ ਵਿਚ ਕਾਜ਼ੀ ਨਿਵਾਸੀ ਹਰੀ ਲਾਲ ਤੇ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਿਲਣ ਆਏ ਤੇ ਕੁਝ ਸਮਾ ਰਹੇ। ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰੇ। ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਮਹਾਨਕੋਜ਼ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਜ਼ੀ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਬਾਹਮਣ ਦੇ ਪੋਤੇ ਸਨ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਸੀ।

4. ਇਹ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਵਾਤਾਵਰਣ- ਧਾਰਮਕ ਕਰਮਕਾਂਡ-ਦਾ ਇਹ ਵਰਣਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਠੀਕ ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਸਮੇਂ ਇਕ ਪੰਡਤ ਚਤਰ ਦਾਸ^੧ ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਇਕ ਦਿਨ ਆ ਬੈਠਾ ਤੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ, “ਏ ਭਗਤ ਤੇਰੇ ਸਾਲਗਰਾਮ ਨਹੀਂ। ਤੁਲਸੀ ਕੀ ਮਾਲਾ ਨਹੀਂ, ਚੰਦਨ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਾਹਦਾ ਭਗਤ ਹੈਂ?” ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ:-

ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਬਿਪ ਪੂਜਿ ਮਨਾਵਹੁ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਤੁਲਸੀ ਮਾਲਾ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਬੇੜਾ ਬਾਂਧਹੁ ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਦਇਆਲਾ॥
ਕਾਹੇ ਕਲਰਾ ਸਿੰਚਹੁ ਜਨਮੁ ਗਵਾਵਹੁ॥
ਕਾਚੀ ਢਹਗਿ ਦਿਵਾਲ ਕਾਹੇ ਗਚੁ ਠਾਵਹੁ॥ ੧॥ ਰਹਾਉ॥
ਕਰ ਹਰਿ ਹਟ ਮਾਲ ਟਿੱਡ ਪਰੋਵਹੁ ਤਿਸੁ ਭੀਤਰਿ ਮਨੁ ਜੋਵਹੁ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਿੰਚਹੁ ਭਰਹੁ ਕਿਆਰੇ ਤਉ ਮਾਣੀ ਕੇ ਹੋਵਹੁ॥ ੨॥
ਕਾਮ ਕੋਪੁ ਦੁਇ ਕਰਹੁ ਬਸੋਲੇ ਗੋਡਹੁ ਧਰਤੀ ਭਾਈ॥
ਜਿਉ ਗੋਡਹੁ ਤਿਉ ਤੁਮ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ ਕਿਰਤ ਨ ਮੋਟਿਆ ਜਾਈ॥
ਬਗਲੇ ਤੇ ਭੁਨਿ ਹੋਲਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਤੂ ਕਰਹਿ ਦਇਆਲਾ॥
ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸਾ ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਦਇਆਲਾ॥

(ਬਸੰਤ ਮਹਲਾ ੧॥੧॥ (੧੧੭੧))

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਚਤਰ ਦਾਸ ਨੇ ਨਿਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ^੨।

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਬਨਾਰਸ ਨਗਰ ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ ਤੇ ਇਥੋਂ ਜੋ ਲੋਕ ਪੋਥੀਆਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਪੁੰਨ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਕ ਉੱਨਤੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸਲੋਕ ਪੜ੍ਹੇ :-

ਪੜਿ ਪੜਿ ਗਡੀ ਲਦੀਅਹਿ ਪੜਿ ਪੜਿ ਭਰੀਅਹਿ ਸਾਬ॥
ਪੜਿ ਪੜਿ ਬੇੜੀ ਪਾਈਐ ਪੜਿ ਪੜਿ ਗਡੀਅਹਿ ਖਾਤ॥
ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਬਰਸ ਬਰਸ ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਮਾਸ॥
ਪੜੀਐ ਜੇਤੀ ਆਰਜਾ ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਸਾਸ॥
ਨਾਨਕ ਲੇਖੈ ਇਕ ਗਲ, ਹੋਰੁ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਾਖ॥
ਲਿਖਿ ਲਿਖ ਪੜਿਆ॥ ਤੇਤਾ ਕੜਿਆ॥
ਬਹੁ ਤੀਰਥ ਭਵਿਆ॥ ਤੇਤੇ ਲਵਿਆ॥
ਬਹੁ ਭੋਖ ਕੀਆ ਦੇਹੀ ਦੁਖੁ ਦੀਆ॥ ਸਹੁ ਵੇ ਜੀਆ ਆਪਣਾ ਕੀਆ॥

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਚਤਰ ਦਾਸ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

2. ਇਹ ਸਾਖੀ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਪਾਰਮਕ ਹੁਦੀਆਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਬਾਹਰਲੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਾਖੀ ਅੰਤਰੀਵ ਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਹੋਈ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

3. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਖਣੀ ਓਕਾਰ ਦੀ ਥਾਣੀ ਚਤਰ ਦਾਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਈ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਥਾਵਾਂ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੱਖਣੀ ਓਕਾਰ ਨਰਬਦਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਓਕਲੋਸ਼ਵਰ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਉਚਾਰੀ। ਪਰ ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਅੰਨ੍ਹ ਨ ਖਾਇਆ, ਸਾਦ੍ਰ ਗਵਾਇਆ॥
 ਬਹੁ ਦੁਖ ਪਾਇਆ, ਦੂਜਾ ਭਾਇਆ॥
 ਬਸਤ੍ਰ ਨ ਪਹਿਰੈ॥ ਅਹਿਨਿਸਿ ਕਹਰੈ॥
 ਮੋਨਿ ਵਿਗੁਰਾ ਕਿਉ ਜਾਗੈ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਸੁਰਾ॥
 ਪਗ ਉਪੇਤਾਣਾ॥ ਅਪਣਾ ਕੀਆ ਕਮਾਣਾ॥
 ਅਲ੍ਹ ਮਲ੍ਹ ਖਾਈ॥ ਜਿਹ ਛਾਈ ਪਾਈ॥
 ਮੁਰਖਿ ਅੰਧੇ ਪਤਿ ਗਵਾਈ॥ ਵਿਣੁ ਨਾਵੇ ਕਿਛੁ ਬਾਇ ਨ ਪਾਈ॥
 ਰਹੈ ਬੇਬਾਣੀ ਮਝੀ ਮਸਾਣੀ॥ ਅੰਧੁ ਨ ਜਾਣੈ ਫਿਰਿ ਪਵੁਤਾਣੀ॥
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟੇ ਸੋ ਸੁਖ ਪਾਏ॥ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਮੰਨਿ ਵਸਾਇ॥
 ਨਾਨਕ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਸੋ ਪਾਏ॥ ਆਸ ਅੰਦੇਸੇ ਤੇ ਨਿਹਕੇਵਲੁ ਹਉਮੈ ਸਬਦਿ ਜਲਾਏ॥

(ਵਾਰ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧॥੯॥ (੪੫੭))

ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਨਿਵਿਰਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ।

ਸੋਲਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਕੱਟਰ-ਪੰਥੀਆਂ ਨੇ ਹਰ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਰਹੂ ਗੀਤ ਬਣਾ ਲਈ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਉਹ ਮਰਯਾਦਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਸੁੱਚ ਤੇ ਅਛੁਤਪੁਣਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਖੌਤੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ, ਸੂਤਕ ਆਦਿ ਤੋਂ ਬਚਣਾ। ਇਕ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਪੰਡਤ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰੋਟੀ ਆਖੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕੋਲ ਬਿਠਾ ਕੇ ਬੜੀ ਸੁੱਚਮਤਾਈ ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰਖੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਰਸੋਈ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁੱਚੇ ਹੋਣ ਦਾ ਜੋ ਅਸਲ ਭਾਵ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ। ਜਦੋਂ ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੇ ਸੁੱਚ ਦਾ ਅਸਲ ਭਾਵ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ:-

ਜਿਉ ਜੋਗੂ . . . ਨਾਵਣੀ, ਆਵੇ ਵਾਰੇ ਵਾਰ॥
 ਜੁਠੇ ਜੁਠਾ ਮੁਖਿ ਵਸੈ, ਨਿਤ ਨਿਤ ਹੋਇ ਖੁਆਰੁ॥
 ਸੁਚੇ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਹਿ ਬਹਨਿ ਜਿ ਪਿਡਾ ਧੋਇ॥
 ਸੁਚੇ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਜਿਨ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ॥

(ਵਾਰ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧॥੧੭॥ (੪੭੨))

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਪੰਡਤ ਨੇ ਜਮੀਨ ਪੁੱਟ ਕੇ ਚੌਕਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਲਕੜੀਆਂ ਧੋ ਕੇ ਬਾਲੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ:-

ਜੇ ਕਰਿ ਸੂਤਕੁ ਮੰਨੀਐ ਸਭ ਤੇ ਸੂਤਕੁ ਹੋਇ॥
 ਗੋਰੇ ਅਤੇ ਲਕੜੀ ਅੰਦਰਿ ਕੀਤਾ ਹੋਇ॥
 ਜੇਤੇ ਦਾਣੇ ਅੰਨ ਕੇ ਜੀਆਂ ਥਾਝੁ ਨ ਕੋਇ॥

1. ਇਹ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਲੋਕ ਬਨਾਰਸ ਉਚਾਰੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ। ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਵੀ ਵੇਦਾਂ ਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਮਾਣ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਆਈ ਹਉਮੈ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਪੀਰਲੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਵਿਚ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਦਾ ਖੰਡਨ ਹੈ ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਵੀ ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਜੀਉ ਹੈ ਜਿਤੁ ਹਰਿਆ ਸਭੁ ਕੋਇ॥
 ਸੂਤਕੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਖੀਐ ਸੂਤਕੁ ਪਵੈ ਰਸੋਇ॥
 ਨਾਨਕ ਸੂਤਕੁ ਏਵ ਨ ਉਤਰੈ ਗਿਆਨੁ ਉਤਾਰੇ ਹੋਇ॥
 ਮਨ ਕਾ ਸੂਤਕੁ ਲੋਭੁ ਹੈ ਜਿਹਥਾ ਸੂਤਕੁ ਕੁਝ॥
 ਅਖੀ ਸੂਤਕੁ ਵੇਖਣਾ ਪਰ ਕ੍ਰਿਅ ਪਰ ਧਨ ਰੂਪੁ॥
 ਕੰਨੀ ਸੂਤਕੁ ਕੰਨਿ ਪੈ ਲਾਇਤਸਾਰੀ ਖਾਰਿ॥
 ਨਾਨਕ ਹੰਸਾ ਆਦਮੀ ਬਧੇ ਜਮਪੁਰਿ ਜਾਹਿ॥

(ਵਾਰ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧॥੧੮॥ (੪੭੨))

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁੱਛਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਰਮ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਂਦੇ ਹੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਭੇਦ ਸਮਝਾਓ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰੀ:-

ਬੇਦ ਪੁਕਾਰੇ ਪੁੰਨੁ ਪਾਪੁ, ਸੁਰਗ ਨਰਕ ਕਾ ਬੀਉ॥
 ਜੋ ਬੀਜੈ ਸੋ ਉਗਵੈ, ਖਾਂਦਾ ਜਾਣੈ ਜੀਉ॥
 ਗਿਆਨੁ ਸਲਾਹੇ ਫਡਾ ਕਰਿ, ਸਚੈ ਸਚਾ ਨਾਉ॥
 ਸਚੁ ਬੀਜੈ ਸਚੁ ਉਗਵੈ, ਦਰਗਹ ਪਾਈਐ ਬਾਉ॥
 ਬੇਦ ਵਪਾਰੀ ਗਿਆਨੁ ਰਾਸਿ ਕਰਮੀ ਪਛੈ ਹੋਇ॥
 ਨਾਨਕ ਰਾਸੀ ਬਾਹਰਾ ਲਦਿ ਨ ਚਲਿਆ ਕੋਇ॥

(ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧॥੧੯॥ (੧੨੪੩))

ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਕਿ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕਰਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਨਾਰਸ ਰਹਿ ਕੇ ਅੱਗੇ ਟੁਰ ਪਏ।

ਰਾਜੇ ਹਰਿ ਨਾਥ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਬਨਾਰਸ ਤੋਂ ਹਾਜੀਪੁਰ (ਪਟਨਾ) ਜਾਣ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸਨ। ਇਕ ਗੰਗਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੱਚਾ ਰਾਹ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਬਨਾਰਸ ਤੋਂ ਗਯਾ ਤੇ ਗਯਾ ਤੋਂ ਪਟਨੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬਨਾਰਸ ਤੋਂ ਸਸਰਾਮ ਤੇ ਗਯਾ ਹੋ ਕੇ ਪਟਨੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਪਿਆ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਰਾਵਾਂ ਬਣਵਾਈਆਂ। ਇਸ ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਬਨਾਰਸ

1. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਾਖੀ ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਸੁੱਚ ਤੇ ਸੂਤਕ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਉਥੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਥੇ ਬ੍ਰਹਮਣੀ ਮਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਸੀ। ਬਨਾਰਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਮਤ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਲਈ ਉੱਥੇ ਸੁੱਚ ਤੇ ਸੂਤਕ ਦਾ ਚਰਚਾ ਹੋਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ।

2. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਾਖੀ ਬਨਾਰਸ ਹੋਈ। ਗਿਆਨ ਤੇ ਕਰਮ ਦਾ ਚਰਚਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਬਨਾਰਸ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਗਿਆਨ ਤੇ ਕਰਮ ਦਾ ਚਰਚਾ ਹੋਣਾ ਵੀ ਇਥੇ ਕੁਦਰਤੀ ਗਲ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਥੇ ਗਿਆਨ ਤੇ ਕਰਮ ਦਾ ਸੋਹਣਾ ਸੁਮੇਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

ਤੋਂ 20 ਮੀਲ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਚੰਦਰੌਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਗਰ ਦੇ ਪੰਜ ਮੀਲ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਬੜੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬੇਹ ਤੇ ਨਗਰ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਇਥੋਂ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਰਾਜਾ ਹਰਨਾਥ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਬਨਾਰਸ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਗਯਾ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਚੰਦਰੌਲੀ ਕੋਲ ਆ ਬਿਰਾਜੇ। ਨਗਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੀ ਬੈਠ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੀ ਮਗਨ ਰਹੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਮੌਨ ਧਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਿਸਦਾ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ। ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਧੁੱਮ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਫ਼ਕੀਰ ਆਇਆ ਹੈ ਜੋ ਨਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਮੁਖੜੇ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਨਗਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹਰਿ ਨਾਥ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਆਇਆ। ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਅਵਸਰ ਤੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ:-

ਜੀਉ ਤਪਤੁ ਹੈ ਬਾਰੇ ਬਾਰ॥ ਤਪਿ ਤਪਿ ਖਪੇ ਬਹੁਤੁ ਬੇਕਾਰ॥
ਜੇ ਤਨਿ ਬਾਣੀ ਵਿਸਰਿ ਜਾਇ॥ ਜਿਉ ਪਕਾ ਰੋਗੀ ਵਿਲਠਾਇ॥
ਬਹੁਤਾ ਬੋਲਣੁ ਖੁਬਤੁ ਹੋਇ॥ ਵਿਣੁ ਬੋਲੇ ਜਾਣੈ ਸਭੁ ਸੋਇ॥
ਜਿਨਿ ਕਨ ਕੀਤੇ ਅਖੀ ਨਾਕ॥ ਜਿਨਿ ਜਿਹਵਾ ਦਿਤੀ ਬੋਲੇ ਤਾਤੁ॥
ਜਿਨਿ ਮਨੁ ਰਾਖਿਆ ਅਗਨੀ ਪਾਇ॥ ਵਾਜੇ ਪਵਣੁ ਆਖੈ ਸਭ ਜਾਇ॥
ਜੇਤਾ ਮੋਹ ਪਰੀਤਿ ਸੁਆਦ॥ ਸਭਾ ਕਾਲਖ ਦਾਗਾ ਦਾਗ॥
ਦਾਗ ਦੋਸ ਮੁਹਿ ਚਲਿਆ ਲਾਇ॥ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣ ਨਾਹੀ ਜਾਇ॥
ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਆਖਣੁ ਤੇਰਾ ਨਾਉ॥ ਜਿਤੁ ਲਗਿ ਤਰਣਾ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਬਾਉ॥
ਜੇ ਕੋ ਭੁਝੈ ਚਿਹਿ ਹੋਵੈ ਸਾਰ॥ ਨਾਨਕ ਸਾਚਾ ਸਰਬ ਦਾਤਾਰ॥

(ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ਦੂਜਾ॥੫॥ (੬੬੧))

1. ਚੰਦਰੌਲੀ ਜਿਲਾ ਬਨਾਰਸ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਮੁਖ ਨਗਰ ਹੈ। ਬਾਰੂਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਅਜੁਧਿਆ ਤੋਂ ਰਘੂ ਬੰਸੀ ਰਾਜਪੂਤ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ, ਕੰਵਰਦੇਵ ਸੀ, ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦੀ ਨੌਵੀਂ ਪੁਸ਼ਤ ਵਿਚ ਧੀਮਾਨ ਦੇਵ ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੰਵਰ ਦੇਵ ਤੇ ਧੀਮਾਨ ਦੇਵ ਦੀ ਔਲਾਦ ਨੇ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਤੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਹੈ।

Benaras District Gazetteer, ਬਨਾਰਸ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਅਲਾਹਾਬਾਦ, 1909, ਪੰਨਾ 343-44

2. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 150, (ਅੰਤਿਕਾ 105) ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 'ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਨਾਰਸ ਤੇ ਰਮਿਆ ਖੋਲਤਾ ਰਾਜੇ ਹਰਿਨਾਥ ਕੇ ਨਗਰ ਆਇਆ ਪੂਰਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਆਇ ਟਿਕਿਆ' ਚੰਦਰੌਲੀ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਦਰੌਲੀ ਕੋਲ ਇਕ ਪਿੰਡ ਹਰਨਾਥਪੁਰਾ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜਾ ਹਰਨਾਥ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਚੰਦਰੌਲੀ ਹੀ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਬਸਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਨਾਰਸ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜਾ ਧੀਮਾਨ ਦੀ ਔਲਾਦ ਚੰਦਰੌਲੀ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਹਰਨਾਥ ਉਸ ਦੀ ਔਲਾਦ ਵਿੱਚ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਭੁਗੋਲਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਵਾਚਿਆਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਦਰੌਲੀ ਬਨਾਰਸ ਤੋਂ ਗਯਾ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਤੇ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਗਯਾ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਇਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹੋਣਗੇ। ਭੁਗੋਲਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਵਾਚਿਆਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਦਰੌਲੀ ਬਨਾਰਸ ਤੋਂ ਗਯਾ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਤੇ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਗਯਾ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਇਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹੋਣਗੇ।

ਰਾਜਾ ਹਰਿਨਾਥ ਦੇ ਦੁਖਤ ਹਿਰਦੇ ਤੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਮਲੂਮ ਦਾ ਕੰਮ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਉਂ ਭਾਸਿਆ ਕਿ “ਜੀਉ ਤਪਤੁ ਹੈ ਬਾਰੰਬਾਰ, ਤਪਿ ਤਪਿ ਖਪੇ ਬਹੁਤੁ ਬੇਕਾਰ” ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਖਿਚਿਆ ਹੈ। ਮੋਹ, ਪਰੀਤ ਤੇ ਸੁਆਦ ਵਾਲਾ ਮਸਲਾ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਉਂ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਆਪ ਇਸ ਫਕੀਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਪੀੜਾ ਹਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਡਿਗ ਪਿਆ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਖ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰੱਖਣ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਰਾਜ ਤੇ ਤਿਆਗ ਦਾ ਇਕਰਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ “ਰਾਜ ਵਿਚ ਜੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ”। ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ ਤੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਜੇ ਹਰਿ ਨਾਥ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾਨ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਚਲੇ।

ਗਯਾ ਜਾਣਾ

ਬਨਾਰਸ ਤੋਂ ਚੰਦਰੌਲੀ, ਸਸਰਾਮ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਗਯਾ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇਹ ਫਲਗੁ ਨਦੀ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਤੀਰਥ ਸੀ¹। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗਯਾ ਸਬੰਧੀ ਰਵਾਇਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ ਕਿ ਗਯਾ ਇਕ ਰਾਖਸ਼ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਵਰ ਮੰਗੇ। ਤਾਂ ਰਾਖਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖੇ ਉਹ ਨਰਕ ਜਾਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਏ। ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੋ ਮੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇਗਾ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਪਦ ਵੱਡਾ ਮੰਦਰ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਯਾਤਰੂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਰਵਾਇਤ ਪਰਚੱਲਤ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਰ ਗਏ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਥੇ ਪਿੰਡ ਕਰਵਾਉਣ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਯਾ ਦੇ ਤੀਰਥ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਪਿਤਰਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਸਨ²। ਪਿੰਡ ਕਰਵਾਉਣ ਵੇਲੇ ਉਹ ਚਾਵਲਾਂ ਦੇ ਪਿੰਨੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਤੇ ਦੀਵੇ ਬਾਲਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਰਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

1. ਰਾਜੇ ਹਰਿਨਾਥ ਦੀ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਆਸ਼ੇ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਅਲੋਪ ਰਹਿਣਾ ਦਸਿਆ ਹੈ।

2. ਗਯਾ ਪਹਿਲਾ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦੇ ਵੱਡੇ ਤੀਰਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਸੀ। ਗਯਾ ਗੇਜ਼ਟੀਅਰ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਗਯਾ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੋਤੀਆਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਪਦ ਦੀ ਪੂਜਾ ਤੇ ਪਿੱਪਲ ਦੀ ਪੂਜਾ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਪੂਜਣ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਗੋਤੀ ਹੈ ਤੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਦੇ ਚਰਨ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਨਿੰਘਮ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ‘ਬੁੱਧ ਪਦ’ ਨੂੰ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦੇ ਪਤਨ ਦੇ ਬਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ‘ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਪਦ’ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਤਰੂ ਪਿੰਡ ਪਤਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦੀਆਂ ਪਰਕਰਮਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪਿੱਪਲ ਦਾ ਰੁੱਖ ਬੋਧੀਆਂ ਲਈ ਵੀ ਧਾਰਮਕ ਸੀ। ਇਸ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦਾ ਕਥਨ ਹਿੰਦੂ ਸਾਂਗ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸੇ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਰੁੱਖ ਨੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਵੇਖੋ Gaya Distt. Gazetteer, ਗਯਾ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੇਜ਼ਟੀਅਰ, 1906, ਪੰਨਾ 69-70.

3. ਸੋਲਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਗਯਾ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਹਾਲ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਟਨੇ ਦੇ ਇਕ ਚੁਹਾਨ ਜਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਵੇਖੋ Gaya Distt. Gazetteer, ਗਯਾ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੇਜ਼ਟੀਅਰ, 1906, ਪੰਨਾ 69-70.

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਫਲਗੂ ਨਦੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤਾਂ ਪਾਂਡਿਆਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਰਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਕਰਵਾਓ। ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਰਾਂ ਦਾ ਦੀਵਾ ਕਰਵਾ ਛੱਡਿਆ ਹੈ ਤੇ ਐਸੀ ਕਿਰਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਅੰਧੇਰਾ ਮਿਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਵਰਗ ਤੇ ਨਰਕ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਚ ਹਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਦੀਵਾ ਬਾਲਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਥੇ ਪਾਂਡਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ :-

ਦੀਵਾ ਮੇਰਾ ਏਥੁ ਨਾਮੁ ਦੁਖੁ ਵਿਚਿ ਪਾਇਆ ਤੇਲੁ॥

ਉਨਿ ਚਾਨਣਿ ਓਹੁ ਸੋਖਿਆ ਰੂਕਾ ਜਮ ਸਿਉ ਮੇਲੁ॥

ਲੋਕਾ ਮਤ ਕੋ ਫਕਤਿ ਪਾਇ॥

ਲਖ ਮਜ਼ਿਆ ਕਰਿ ਏਕਠੇ ਏਕ ਰਤੀ ਲੇ ਭਾਹਿ॥

ਪਿੰਡੁ ਪਤਲਿ ਮੇਰੀ ਕੋਸਉ ਕਿਰਿਆ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾਰੁ॥

ਐਥੇ ਓਥੇ ਆਗੈ ਪਾਛੈ ਏਹੁ ਮੇਰਾ ਆਧਾਰ॥

ਗੰਗ ਬਨਾਰਸਿ ਸਿਵਤਿ ਤੁਮਾਰੀ ਨਾਵੈ ਆਤਮ ਰਾਉ॥

ਸਚਾ ਨਾਵਣੁ ਤਾਂ ਬੀਐ ਜਾਂ ਅਹਿਨਿਸਿ ਲਾਗੈ ਭਾਉ॥

ਇਕ ਲੋਕੀ ਹੋਰੁ ਫਮਿਫਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਵਟਿ ਪਿੰਡੁ ਖਾਇ॥

ਨਾਨਕ ਪਿੰਡੁ ਬਖਸੀਸ ਕਾ ਕਬਹੂੰ ਨਿਬੂਟਸਿ ਨਾਹਿ॥

(ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧॥ ੩੨॥ (੩੫੮))

ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਪੰਡਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਗਯਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਗਯਾ ਜਾਣ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਪਦ ਮੰਦਰ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਬਾਬਾ ਰਾਮਦਾਸ ਉਦਾਸੀ ਮਹੰਤ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਦੇਓ ਘਾਟ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਅਲਮਸਤ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਬਾਬਾ ਅਲਮਸਤ ਜੀ ਦੀ ਮੋਹਰ ਇਥੇ ਪਈ ਹੈ।

1. ਚੋਲਾਂ ਤੇ ਆਟੇ ਦੇ ਗੋਲੇ ਬਣਾ ਕੇ ਪੰਡਤ ਗਤੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਗਤੀ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਰੁਪੈ ਦੇਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਡਤ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਗਤੀ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਂਦੇ ਸਨ। ਦੀਵਾ ਕਰਨਾ ਇਕ ਰਸਮ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਵਾਉਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਮਰ ਰਹੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਲਿਟਾ ਕੇ ਦੀਵਾ ਬਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਦੀਵਾ ਕਰਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਲੋਕ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਹੀ ਇਹ ਰਸਮ ਗਯਾ ਜਾ ਕੇ ਕਰਵਾ ਆਉਂਦੇ ਸਨ।

2. ਇਹ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਚਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਗਯਾ ਵਿਚ ਪਰਚੱਲਤ ਰਵਾਇਤ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪਿੰਡ, ਪਤਲ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੀ ਪੂਜਾ (ਕੋਸਉ ਕਿਰਿਆ) ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇਣੇ ਤੇ ਵੇਰ ਪਿੰਡਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣੇ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਗਯਾ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗਯਾ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖੇ ਤੇ ਵੇਰ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗਯਾ ਜਾਣ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੋਂਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

3. ਇਥੇ ਪਈ ਬਾਬਾ ਅਲਮਸਤ ਜੀ ਦੀ ਮੋਹਰ ਤੇ ਇਹ ਅੱਖਰ ਉਕਰੇ ਹਨ "ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ, ਨਾਨਕ ਅਲਮਸਤ, ਰਾਜ ਗੁਰੂ ਤਖਤ, ਨਾਨਕ ਸਤਿ"। ਅਲਮਸਤ ਜੀ ਉਹ ਹੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਨਕ-ਮਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ (ਬਾਕੀ ਫੁਟਨੋਟ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ)

ਹਾਜੀਪੁਰ (ਪਟਨੇ) ਜਾਣਾ

ਗਯਾ ਤੋਂ ਇਕ ਕੱਚੀ ਸੜਕ ਉਥੇ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਾਟਲੀਪੁਤਰ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਖੰਡਰ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੰਡਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਗੰਗਾ ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ ਹਾਜੀਪੁਰ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਹਾਜੀ ਪੁਰ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਮਣੇ ਗੰਗਾ ਦਰਿਆ ਦੇ

(ਪਿਛਲੇ ਡੁਟਨੋਟ ਦੀ ਥਾਂਕੀ)

ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਉਥੇ ਪੁੱਜੇ ਸਨ। ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਦਾਸੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਧਾਂ ਹਨ:- ਬਾਬਾ ਬਿਸ਼ਨਦਾਸ, ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾਸ, ਬਾਬਾ ਬਸੰਤ ਦਾਸ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਸੋਭਾ ਦਾਸ। ਬਾਬਾ ਸੋਭਾ ਦਾਸ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1898 ਈਸਵੀ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਸੋਭਾ ਦਾਸ ਦਾ ਚੇਲਾ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਦਾਸ ਇਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਮਹੰਤ ਹਨ।

1. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਟਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਆਬਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤਾਰੀਖ-ਇ-ਦਾਉਦੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਨੇ 1541 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ (ਵੇਖੋ ਪਟਨਾ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ)। ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪਟਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਪਟਨੇ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਪਟਨਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਸੀ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹਾਜੀਪੁਰ-ਪਟਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਗਾਇ ਘਾਟ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਟਨੇ ਜਾਣ ਦੀ ਯਾਦ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਘਾਟ ਤੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਹਾਜੀਪੁਰ ਗਏ ਹੋਣ। ਗਾਏ ਘਾਟ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ 'ਸੁੰਦਰ ਬਣ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸਦਾ ਨਾਂ ਅਜ਼ੀਮਾਬਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸ 'ਸੁੰਦਰ ਬਣ' ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਗੁਲਜਾਰ ਬਾਗ ਕਹਿਣ ਲਗੇ। ਅਜ ਕਲ ਗਾਏ ਘਾਟ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਗੁਲਜਾਰ ਬਾਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਿਸੰਬਰਪੁਰ ਸਾਲਸਰਾਏ ਜੋਹਰੀ ਦਾ ਮਿਲਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਬਿਸੰਬਰਪੁਰ ਜੋ ਕਿ ਅਜ ਕਲ ਪਟਨੇ ਦੇ ਇਕ ਮਹਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਪਿੰਡ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਥੇ ਸਾਲਸਰਾਏ ਜੋਹਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਇਹ ਗਲ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ:-

(ੳ) 1811 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਬੁਕਾਨਨ (Buchanan) ਨੇ ਪਟਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤਾ ਤੇ ਹਰ ਨਿਕੇ ਤੋਂ ਨਿਕੇ ਗਲੀ ਮਹਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ। ਉਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਸੋ ਤਾਂ ਵੱਧ ਪਟਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਗਲੀਆਂ ਮਹੱਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹਨ ਪਰ ਬਿਸੰਬਰਪੁਰ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

(ਅ) ਜੇਕਰ ਬਿਸੰਬਰਪੁਰ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟਨੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਨਗਰ ਮੰਨ ਵੀ ਲਈਏ ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਵਾਹਰਾਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣ। ਹੀਰਿਆਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ।

(ੲ) ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸੋ ਹਾਜੀਪੁਰ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਉਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਹਾਜੀਪੁਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ ਤੇ ਮੁਜ਼ਫ਼ਰਪੁਰ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਅਨੁਸਾਰ 'ਜਵਾਹਰਟੋਲਾਂ' ਹੀਰਿਆਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਮਹਲਾ ਵਪਾਰ ਸੀ। Muzaffarpur Distt. Gazetteer, ਮੁਜ਼ਫ਼ਰਪੁਰ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ 1944 ਪੰਨਾ 74, ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਟਨੇ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਵਧੀ ਤੇ ਹਾਜੀਪੁਰ ਵਾਂਗ ਇਕ ਜਵਾਹਰੀਆਂ ਦਾ ਮਹਲਾ ਇਥੇ ਵੀ ਬਣ ਗਿਆ।

2. ਹਾਜੀਪੁਰ ਜ਼ਿਲਾ ਮੁਜ਼ਫ਼ਰਪੁਰ-ਪਟਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਦਰਿਆ ਗੰਗਾ ਪਾਰ ਹਾਜੀਪੁਰ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਮੁਖ ਨਗਰ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਜੀ ਇਲਿਆਸ (ਸ਼ਮਸੁੱਦੀਨ ਇਲਿਆਸ) ਨੇ 1345-1388 ਈ: ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਇਹ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਿਹਾ। ਵੇਖੋ Muzaffarpur Distt. Gazetteer, ਮੁਜ਼ਫ਼ਰਪੁਰ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ।

ਉੱਤਰੀ ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਉਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਅਸਥਿਤ ਸੀ ਜਿਥੇ ਗੰਡਕ ਦਰਿਆ ਗੰਗਾ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਗੰਗਾ ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਜਿਥੇ ਅਜਕਲ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਹਰੀਹਰ ਖੇਤਰ ਰਾਮ ਚੌਰਾ ਮਹਲੇ ਵਿਚ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਹਾਜੀਪੁਰ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸਖਤ ਭੁਖ ਲੱਗੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਜਵਾਹਰ ਟੋਲੇ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਧਨਾਵਾਂ ਦੇ ਮਹਲੇ ਵਿਚ ਮੰਗ ਕੇ ਭੋਜਨ ਕਰ ਲਵੇ। ਇਕ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਤਿੰਨ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਬਹੁਤ ਮਾਯੂਸ ਹੋਇਆ। ਦੂਸਰੇ ਘਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਥੇ ਸਾਲਸ ਰਾਏ ਜੌਹਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਨੌਕ ਮਨੁੱਖ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮੁਨੀਮ ਅਦਰਕਾ ਵੀ ਰੱਬ ਦਾ ਭੈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਜਿਸੇ ਵੇਲੇ ਮਰਦਾਨਾ ਸਾਲਸ ਰਾਏ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਰੋਟੀ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਦਰਕਾ ਮੁਨੀਮ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਕੋਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਸਾਲਸ ਰਾਏ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਭੁੱਖਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਸਾਦ ਛਕਾਇਆ ਤੇ ਸਫ਼ਰ ਖਰਚ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਰੁਪਏ ਭੇਟਾ ਦਿੱਤੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਰੁਪੈ ਲੈ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਰੁਪੈ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਲੈ ਆਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰੁਪੈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ। ਮਰਦਾਨਾ ਸਾਲਸ ਰਾਏ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਆ ਕੇ ਰੁਪੈ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਸਾਲਸ ਰਾਏ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹ ਆਪ ਆਪਣੇ ਮੁਨੀਮ ਸਣੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਇਆ ਨਾਲ ਪਕਵਾਨ ਭੇਟ ਵੀ ਲੈ ਆਇਆ, ਲਿਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਲਾਲ ਸਮਝਦਾ ਸਾਂ ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸਭ ਪਾਸੇ ਲਾਲ ਹੀ ਲਾਲ ਨਜ਼ਰੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਲਾਲ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰਮੁਖ ਤੇ ਮਨਮੁਖ ਵੀ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਕੰਵਲ ਫੁਲ ਵੀ ਹਨ ਤੇ ਡੱਡੂ ਵੀ ਹਨ ਪਰ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਕਰਤੱਵ ਵਖ ਵਖ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :

ਬਿਮਲ ਮਝਾਰਿ ਬਸਸਿ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਪਦਮਨਿ ਜਾਵਲ ਰੇ॥

ਪਦਮਨਿ ਜਾਵਲ ਜਲ ਰਸ ਸੰਗਤਿ ਸੰਗਿ ਦੋਖ ਨਹੀ ਰੇ॥

ਦਾਦਰ ਤੂ ਕਬਹਿ ਨ ਜਾਨਸਿ ਰੇ॥

ਭਖਸਿ ਸਿਬਾਲੁ ਬਸਸਿ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨ ਲਖਸਿ ਰੇ॥

ਬਸੁ ਜਲ ਨਿਤ ਨ ਵਸਤ ਅਲੀਅਲ ਮੇਰ ਚਚਾ ਗੁਨ ਰੇ॥

ਚੰਦ ਭੁਮੁਦਨੀ ਦੂਰਹੁ ਨਿਵਸਸਿ ਅਨਭਉ ਕਾਰਨਿ ਰੇ॥

1. ਬਿਆਨ ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਟਨਾ। ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰੀਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪਟਨਾ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਈ ਹੈ, ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੱਟ ਸਾਹਿਬ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ (ਜਿਲਾ ਕਪੂਰਥਲਾ ਪੰਜਾਬ) ਦੀ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। ਆਪ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਹਨ।

2. ਜਵਾਹਰ ਟੋਲਾ ਨਾ ਹੀ ਥਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਹੈ।

3. ਸਾਲਸਰਾਏ ਦੀ ਸਾਖੀ ਥਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਥਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਲਾਲ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ, ਪੰਥਰ ਦਾ ਹੀਰਾ ਜਾਂ ਲਾਲ ਨਹੀਂ। ਭਾਈ ਥਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਦੋਹਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਵਾਰਤਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖੀ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖੰਡ ਦੂਹਿ ਮਧੁ ਸੰਚਸਿ ਤੂ ਬਨ ਚਾਤੁਰ ਰੇ॥
 ਅਪਨਾ ਆਪੁ ਤੂ ਕਬਹੂ ਨ ਛੋਡਸਿ ਪਿਸਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਜਿਉ ਰੇ॥
 ਪੀਡਿਤ ਸੰਗਿ ਵਸਹਿ ਜਨ ਮੂਰਖ ਆਗਮ ਸਾਸ ਸੁਨੇ॥
 ਅਪਨਾ ਆਪੁ ਤੂ ਕਬਹੂ ਨ ਛੋਡਸਿ ਸੁਆਨ ਪ੍ਰਭਿ ਜਿਉ ਰੇ॥
 ਇਕਿ ਪਾਖੰਡੀ ਨਾਮਿ ਨ ਰਾਚਹਿ ਇਕ ਹਰਿ ਹਰਿ ਚਰਣੀ ਰੇ॥
 ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਿਆ ਪਾਵਸਿ ਨਾਨਕ ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਰੇ॥'

(ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧॥੪॥ (੯੯੦))

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਲਸ ਰਾਏ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆਈ, ਉਸ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਭੇਟਾ ਪਰਵਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਬਿਨੈ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰੂਪਏ ਆਦਿ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਪਕਵਾਨ ਲੈ ਲਏ। ਫੇਰ ਸਾਲਸ ਰਾਏ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਦੱਸੋ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਗੁਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਦਵੀ ਨਾਲ ਪਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਵੱਡੇ ਹੋਣ ਦੀ ਹਉਮੈ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸੇਵਕ ਅਦਰਕੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਆਤਮਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਲਸਰਾਏ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸੇਵਕ ਅਦਰਕਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀ ਲੱਗੇ।

ਹਾਜੀਪੁਰ ਦੇ ਕੋਲ ਗਜਗ੍ਰਹ ਦਾ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਮੰਦਰ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਸੋਨਪੁਰ ਦਾ ਮੇਲਾ ਹਰ ਕਤਕ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਯਾਤਰੂ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ਨੂ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਇਥੇ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਵਿਸ਼ਨੂ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਨ ਧਨ ਪਦਾਰਥ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਧਨ ਹਉਮੈ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਤੇ ਹਉਮੈ ਨਾਲ ਈਸ਼ਵਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਈਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਰਾਮ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤਕ ਕਿਵੇਂ ਪੁਜ ਸਕੀਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ :-

ਤਨ ਬਿਨਸੈ ਧਨੁ ਕਾ ਕੋ ਕਹੀਐ॥ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਰਾਮਨਾਮ ਕਤ ਲਹੀਐ॥
 ਰਾਮ ਨਾਮ ਧਨੁ ਸੰਗਿ ਸਖਾਈ॥ ਅਹਿਨਿਸਿ ਨਿਰਮਲੁ ਹਰਿ ਲਿਵ ਲਾਈ॥
 ਰਾਮਨਾਮ ਬਿਨੁ ਕਵਨੁ ਹਮਾਰਾ॥
 ਸੁਖ ਦੁਖ ਸਮ ਕਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਛੋਡਉ ਆਪੇ ਬਖਸਿ ਮਿਲਾਵਣਹਾਰਾ।.....

(ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ (੪੫੬))

ਤਾਂ ਉਸ ਵੈਸ਼ਨਵ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀ ਲਗਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਹਾਜੀਪੁਰ ਬਿਤਾ ਅਗੇ ਨੂੰ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਟੁਰ ਪਏ।

ਕਾਮਰੂਪ ਜਾਣਾ

ਹਾਜੀਪੁਰ (ਪਟਨਾ) ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਗੰਗਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮੁੰਗੇਰ ਤੇ

1. ਇਹ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਵਰਨਣ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਭਾਗਲਪੁਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਪੂਰਨੀਆ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕਤਿਆਰ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਨਗਰ ਕੰਡ ਨਗਰ, ਜੋ ਗੰਗਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਕਾਰਗੋਲਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਕੋਲ ਸੀ, ਪੁੱਜ ਗਏ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਥੇ ਠਹਿਰੇ ਸਨ।¹

ਕੰਡ ਨਗਰ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਚਲਦੇ ਗਏ। ਜਿਥੇ ਗੰਗਾ ਦਰਿਆ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਮੁੜਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਉੱਤਰ ਵੱਲੋਂ ਆ ਕੇ ਮਹਾਨੰਦਾ ਦਰਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗੰਗਾ ਦਾ ਨਾਂ ਕਲਿੰਦਰੀ ਹੈ²। ਕਲਿੰਦਰੀ ਤੇ ਮਹਾਨੰਦਾ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਸੰਗਮ ਤੇ ਇਕ ਨਗਰ ਮਾਲਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਨਗਰ ਮਹਾਨੰਦਾ ਤੇ ਕਲਿੰਦਰੀ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਚਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਅੱਡਾ ਸੀ³। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਉਤਰ ਪਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਹੁਕਾਰ ਰਾਮ ਦੇਵ ਮਿਲਿਆ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਰਹੇ⁴। ਤੇ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਪੂਰਬ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਟੁਰ ਪਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਣ ਗੰਗਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਉਸ ਸੜਕ ਤੇ ਚਲ ਪਏ ਜੋ ਪਿਛੋਂ ਬੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਨੇ ਪੱਕੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੜਕ ਮਕਸੂਦਾਬਾਦ (ਮੁਰਸ਼ਦਾਬਾਦ) ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਮੁੜ ਕੇ ਸੁਨਾਰ ਗਾਉਂ ਪਹੁੰਚਦੀ ਸੀ⁵। ਸੁਨਾਰ ਗਾਉਂ ਢਾਕੇ ਤੋਂ 15 ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸੁਨਾਰ ਗਾਉ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਥਾਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਹੋ ਕੇ ਢਾਕੇ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਇਥੇ ਇਕ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਬੜਾ ਪੁਰਾਣਾ ਅਸਥਾਨ ਢਕੇਸ਼ਵਰੀ ਦੇਵੀ ਦਾ ਮੰਦਰ ਸੀ ਤੇ ਢਕੇਸ਼ਵਰੀ ਦੇਵੀ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਹੀ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਢਾਕਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਢਾਕਾ ਕੇਵਲ ਦੇਵੀ ਦੇ ਮੰਦਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ ਤੇ 1608 ਈਸਵੀਂ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਿਆ⁶। ਢਾਕਾ ਬੋਹੀ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਸੀ ਤੇ ਬੋਹੀ ਗੰਗਾ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਪਦਮਾ ਨਦੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀ ਸੀ⁷।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਢਾਕੇ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਪਾਸੇ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਜਾ ਠਹਿਰੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕਲ ਰੇਅਰ ਬਾਜਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਘੁੱਮਿਆਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੱਜ ਕਲ ਵੀ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਥੇ ਜਾਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਹੁਣ ਤਕ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ।

1. ਕੁਰਸੋਲਾ ਐਸਟੇਟ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸ੍ਰੀ ਰਘੁਬਨਸ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਨੰ: ਡੀ: ਓ: 2/68 ਮਿਤੀ 7-2-1968 ਕੁਰਸੋਲਾ ਐਸਟੇਟ, ਜ਼ਿਲਾ ਪੂਰਨੀਆ ਤੋਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਨੀਆ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪਿੰਡ ਕੰਡ ਨਗਰ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਰਾਹੀ, ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਿਰਾਜੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ।

2. Encyclopaedia Britannica ਇਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟਾਨਿਕਾ, ਸ਼ਬਦ "ਮਾਲਦਾ"।

3. Imperial Gazetteer, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ, 1906, ਜਿਲਦ 17, ਪੰਨਾ 83

4. ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਛਾਪ ਚੌਥੀ ਪੰਨਾ 175

5. Historical Atlas of India ਹਿਸਟਾਰੀਕਲ ਐਟਲਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਅਤੇ ਹਰੀ ਰਾਮ ਗੁਪਤਾ, ਅਲਾਹਾਬਾਦ, 1954, ਪੰਨਾ 17

6. Imperial Gazetteer of India ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਜਿਲਦ 16, ਪੰਨਾ 116

7. ਉਕਤ।

ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਕ ਖੂਹ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੋਟੀ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਖੋਦਿਆ ਤੇ ਖੂਹ ਪੁਟਿਆ। ਇਥੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੇਤਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਮੇਲਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਢਾਕੇ ਤੋਂ ਕਾਮਰੂਪ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ। ਢਾਕੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਕਾਮਰੂਪ ਜਾਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਾਧਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਦਰਿਆ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲੇ ਗੋਆਲਪਾਰਾ, ਕਾਮਰੂਪ-ਰੰਗਪੁਰ ਅਤੇ ਕੱਛ ਬਿਹਾਰ ਕਾਮਰੂਪ ਵਿਚ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਵਿਚ ਬੇੜੀ ਰਾਹੀਂ ਪੁਬਰੀ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਆਏ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਗੋਆਲਪਾਰੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਗਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਰੰਗਾ ਮਟੀ ਤੋਂ ਮਿਟੀ ਚੁਕਵਾ ਦੇ ਇਕ ਟਿਲਾ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ। ਤੇ ਗੋਆਲਪਾਰਾ ਗੋਜ਼ੇਟੀਅਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੈਨਕਾਂ ਨੇ ਢਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮਿਟੀ ਪਾ ਕੇ ਇਸ ਟਿੱਲੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪੁਬਰੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਗੁਹਾਟੀ ਪੁਜ ਗਏ ਜਿਸਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ ਪ੍ਰਯਾਗ ਜਯੋਤਿਸਪੁਰ ਸੀ।

ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਕਾਮਰੂਪ ਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਬੜੇ ਨਿਪੁੰਨ ਸਨ। ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਕਾਮਖਿਆ ਦੇਵੀ ਦੇ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਿਆ। ਕਾਮਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਕੋਚੀ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਲੋਕ ਵਸਦੇ ਸਨ ਜੋ ਕਾਮਖਿਆ ਦੇਵੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਤੇ ਦੇਵੀ ਭੇਟ ਮਨੁੱਖੀ ਬਲੀ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਕਾਮਰੂਪ ਦੇ ਇਕ ਨਗਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਠਹਿਰੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਥੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਇਥੇ ਬਹੁਤ ਭੁਖ ਲੱਗੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਗਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕੁਝ ਖਾ ਆਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਘਰ ਅੰਗੇ ਜਾ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕੁਝ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਸਦ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਤੰਤਰਿਕ ਵਿਦਿਆ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਸੋਚਣ ਤੇ ਬੋਲਣ ਸ਼ਕਤੀ ਖੋਹ ਲਈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਟੁਰਨ ਵਾਲਾ ਲੇਲਾ ਬਣਾ ਲਿਆ।

1. Dacca District Gazetteer, ਢਾਕਾ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੋਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਕਲਕੱਤਾ (1912) ਪੰਨਾ 70

2. Sikh Relics in Eastern Bangal, ਸਿੱਖ ਰੈਲਿਕਸ ਇਨ ਈਸਟਰਨ ਬੰਗਾਲ, ਜੀ. ਥੀ. ਸਿੰਘ, ਪੰਜਾਬ ਪਾਸਟ ਐਂਡ ਪਰੇਜ਼ੈਂਟ ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ, 1967, ਪੰਨਾ 75

3. A Short History of the Sikhs, ਏ ਸ਼ਾਰਟ ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਦੀ ਸਿਖਸ, ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ-ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਓਰੀਐਂਟ ਲਾਂਗਮੈਨ, ਪੰਨਾ 55

4. Goalpara District Gazetteer, ਗੋਆਲਪਾਰਾ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੋਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਕਲਕੱਤਾ 1905, ਪੰਨਾ 59, ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁਤਰ ਰਤਨ ਰਾਏ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਬਣਾਇਆ ਸੀ।

5. Kamrup Distt Gazetteer, ਕਾਮਰੂਪ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੋਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਕਲਕੱਤਾ 1905, ਪੰਨਾ 91, ਸ਼ਕਤੀਵਿਜ਼ਮ ਇਨ ਆਸਾਮ, Encyclopaedia of Religion and Ethice, ਇਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਆਫ਼ ਰਿਲੀਜਨਜ ਐਥਿਕਸ ਜਿਲਦ, 2, ਨਿਊਯਾਰਕ 1958, ਪੰਨਾ 134

6. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਥੋਂ ਦੀ ਰਾਣੀ ਦਾ ਨਾਂ ਨੂਰਸਾਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਨਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ 1658 ਈਸਵੀ ਦੇ ਖਰੜੇ ਵਿਚ (ਬਾਕੀ ਫੁਟਨੋਟ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ)

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਉਡੀਕਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਨਿਕਲੇ ਤੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਆ ਖਲੋਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵੀ ਉਹ ਹੀ ਹਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਦੂ ਟੁਟਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਗਈ। ਸਭ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਰਬਾਬ ਵਜਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ :-

ਗੁਣਵੰਤੀ ਸਹੁ ਰਾਵਿਆ ਨਿਰਗੁਣ ਕੂਕੇ ਕਾਇ॥
ਜੇ ਗੁਣਵੰਤੀ ਥੀ ਰਹੈ ਤਾ ਭੀ ਸਹੁ ਰਾਵਣ ਜਾਇ॥
ਮੇਰਾ ਕੰਤੁ ਗੈਸਾਨੂ ਕੀ ਧਨ ਅਵਰਾ ਰਾਵੇ ਜੀ॥ ੧॥ ਰਹਾਉ॥
ਕਰਣੀ ਕਾਮਣ ਜੇ ਥੀਐ ਜੇ ਮਨੁ ਧਾਗਾ ਹੋਇ॥
ਮਾਣਕੁ ਮੁਲਿ ਨ ਪਾਈਐ ਲੀਜੇ ਚਿਤਿ ਪਰੋਇ॥ ੨॥
ਰਾਹੁ ਦਸਾਈ ਨ ਜੁਲਾਂ ਆਖਾਂ ਅਮਿਡੀਆਸੁ॥
ਤੇ ਸਹ ਨਾਲਿ ਅਕੁਅਣਾ ਕਿਉ ਥੀਵੈ ਘਰਵਾਸੁ॥
ਨਾਨਕ ਏਕੀ ਬਾਹਰਾ ਜੂਜਾ ਨਾਹੀ ਕੋਇ॥
ਤੇ ਸਹ ਲਗੀ ਜੇ ਰਹੈ ਭੀ ਸਹੁ ਰਾਵੇ ਸੋਇ॥

(ਵਰਹੰਸ ਮਹਲਾ ੧ (੫੫੭))

ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸਾਈਂ ਡਕੀਰ ਗਾਣਾ ਸੁਣਨ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਾਚ, ਰੰਗ, ਤਮਾਸ਼ੇ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਸ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਚ ਗਾਣੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਗੀਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਸਫਲ ਨਾ ਹੋਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ:-

ਤਾਲ ਮਦੀਰੇ ਘਟ ਕੇ ਘਾਟ॥
ਦੋਲਕ ਦੁਨੀਆ ਵਾਜਹਿ ਵਾਜ॥
ਨਾਰਦੁ ਨਾਚੈ ਕਲਿ ਕਾ ਭਾਉ॥
ਜਤੀ ਸਤੀ ਕਹ ਰਾਖਹਿ ਪਾਉ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਫਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਨੁ॥
ਅਪੀ ਦੁਨੀਆ ਸਾਹਿਬੁ ਜਾਣੁ॥ ੧॥ ਰਹਾਉ॥
ਗੁਰੂ ਪਾਸਹੁ ਫਿਰਿ ਚੇਲਾ ਖਾਇ॥
ਤਾਮਿ ਪਗੀਤਿ ਵਸੈ ਘਰਿ ਆਇ॥

(ਪਿਛਲੇ ਫੁਟਨੋਟ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਨੂਰਸਾਹ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਕੁਝ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜਾਂ ਲੋਲਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕਥਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੁਹਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

1. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਸ਼ਬਦ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਾਮਰੂਪ ਵਿਚ ਉਚਾਰੇ ਦਸੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਵੀਚਾਰ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਇਥੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਜੇ ਸਉ ਫਰਿਆ ਜੀਵਣ ਖਾਣੁ॥
 ਖਸਮ ਪਛਾਣੈ ਸੇ ਦਿਨੁ ਪਰਵਾਣੁ॥
 ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ ਦਇਆ ਨ ਹੋਇ॥
 ਲਏ ਦਿਤੇ ਚਿਣ੍ਹ ਰਹੈ ਨ ਕੋਇ॥
 ਰਾਜਾ ਨਿਆਉ ਕਰੇ ਹਥਿ ਹੋਇ॥
 ਕਹੈ ਖੁਦਾਇ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਇ॥
 ਮਾਣਸ ਮੂਰਤਿ ਨਾਨਕੁ ਨਾਮੁ॥
 ਕਰਣੀ ਬੁਝਾ ਦਰਿ ਫਰਮਾਨੁ॥
 ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਜਾਣੈ ਮਿਹਮਾਨੁ॥
 ਤਾ ਕਿਛੁ ਦਰਗਹ ਪਾਵੈ ਮਾਨੁ॥

(ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ (੩੪੯))

ਜਦੋਂ ਨਾਚ ਗਾਣੇ ਦਾ ਅਸਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਅਨੇਕ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਲੈ ਕੇ ਆਈਆਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਰਹੇ। ਕੋਈ ਵਸ ਨਾ ਚਲਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀਂ ਆ ਲੱਗੀਆਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਉਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਅੱਗੇ ਚਲ ਪਏ।

ਵਸਦੇ ਰਹੋ, ਉੱਜੜ ਜਾਉ

ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਕਾਮਰੂਪ ਦੀ ਹੱਦ ਬਰਨਾ ਨਦੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦਰੰਗ ਤੋਂ ਆਸਾਮ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਸੀ¹। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਕਾਮਰੂਪ ਤੇ ਆਸਾਮ (ਆਸਾ ਦੇਸ)² ਵੱਖ ਵੱਖ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਕਾਮਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਚੀ ਰਾਜੇ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਆਸਾਮ ਵਿਚ ਅਹੋਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਹੀ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਨਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਹਾਮ, ਆਸ਼ਾਮ ਜਾਂ ਆਸਾਮ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਹੋਮ ਲੋਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸਨ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਕੱਟੜ-ਪੰਥੀ ਸਨ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਖ਼ਿਆਲ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸ਼ੰਕਰ ਦੇਵ (1449-1569 ਈਸਵੀ) ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੈਸ਼ਨੋ ਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਆਰੰਭਿਆ। ਪਰ ਸਾਕਤਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਸੁਣੀ ਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਾਜਾ ਸਵਰਗ ਨਾਰਾਇਣ, (1497-1593 ਈਸਵੀ), ਜਿਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ ਚੂਹਮੁੰਗ ਸੀ,

1. ਅਲੈਗਜ਼ਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਆਸਾਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਕਾਮਰੂਪ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹਿੰਦੂ ਸਾਗ ਨੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਕਾਮਰੂਪ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮਧਕਾਲੀਨ ਵਿਚ ਆਹੋਮ ਕਬੀਲਿਆਂ ਨੇ, ਜੋ ਬਾਨ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਸ਼ਾਖ ਸਨ, ਕਾਮਰੂਪ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ। ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰ ਵਿਚ ਕਾਮਰੂਪ ਤੇ ਅਸਾਮ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਲਾਕੇ ਦੱਸੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇਹ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਲਾਕੇ ਸਨ। ਕੋਚੀ ਰਾਜੇ ਕਾਮਰੂਪ ਵਿਚ ਤੇ ਅਹੋਮ ਰਾਜੇ ਆਸਾਮ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਸਨ।

2. ਆਸਾ ਦੇਸ ਨੂੰ ਆਸਾਮ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਸਾ ਦੇਸ ਦੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਸਮੁੰਦਰ ਅਸਾਮ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਹੋਮ ਕਬੀਲੇ ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਰਾਜੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰਾਂ ਭੂਈਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਬਾਰਾਂ ਰਾਜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਅਲਾਦ ਦਸਦੇ ਸਨ। ਵੇਖੋ Encyclopaedia of Religion and Ethics, ਇਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਆਫ਼ ਰੀਲੀਜ਼ਨ ਐਂਡ ਐਥਿਕਸ ਨਿਊਯਾਰਕ, ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ, ਪੰਨਾ 135

ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਸ-ਨਿਕਾਲਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾਮਰੂਪ ਤੋਂ ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਚਲ ਪਏ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕਈਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਠਹਿਰੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਨਗਰ ਵਿਚ ਗਏ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਠੱਠਾ, ਮਸ਼ੋਲ ਕਰਨਾ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਟਿਕਣ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਥੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਟੁਰ ਪਏ ਕਿ ਇਹ ਪਿੰਡ ਵੱਸਦਾ ਰਹੇ।

ਅੱਗੋਂ ਚਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਨਗਰ ਵਿਚ ਵਿਸਰਾਮ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨਗਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਨਗਰ ਉੱਜੜ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਚਨ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੈਠਣ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਤੰਗ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਸਾਇਆ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਗਰ ਦੇ ਚੰਗੇ ਮਨੁੱਖ ਦੂਜੇ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਹੋਰ ਲੋਕ ਵੀ ਸੁਧਰਨਗੇ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਨਗਰ ਦੇ ਭੇੜੇ ਮਨੁੱਖ ਦੂਜੇ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਹੋਰ ਲੋਕ ਵੀ ਵਿਗੜਨਗੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ।

ਰਾਕਸ਼ ਤਾਰਨੇ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਗੋਲਾਘਾਟ ਦੇ ਨਗਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇਹ ਨਗਰ ਧਨਾਸਰੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ ਤੇ ਆਸਾਮ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਧੁਰ ਪੂਰਬੀ ਜ਼ਿਲੇ ਸਿਬਸਾਗਰ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਹੈ। ਗੋਲਾਘਾਟ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਦਰਿਆ ਦੀ ਵਾਦੀ ਨੂੰ ਧਨਾਸਰੀ ਵਾਦੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ¹ ਕਿਉਂਕਿ ਧਨਾਸਰੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਹ ਮੈਦਾਨੀ ਇਲਾਕਾ ਸੀ। ਧਨਾਸਰੀ ਦਰਿਆ ਨਾਗਾ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਬਸਾਗਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀ ਹੱਦ ਨੂੰ ਨਉਗੰਗ ਜ਼ਿਲੇ ਨਾਲੋਂ ਨਿਖੇੜਦਾ ਹੋਇਆ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹੋ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਨਾਸਰੀ ਵਾਦੀ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਪਾਸੇ ਚੌੜੇ ਮੈਦਾਨ ਸਨ ਜੋ ਨਾਗਾ ਤੇ ਮੁਕੀਰ ਪਹਾੜਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਨਾਗਾ ਲੋਕ ਵਸਦੇ ਸਨ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇਂਦੇ ਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਸਨ²।

1. ਉਕਤ ਪੰਨਾ 134

2. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਧਨਾਸਰੀ ਦੇਸ਼ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

3. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ “ਉਹ ਰਾਕਸ਼ ਆਦਮੀ ਭਖਦਾ ਥਾ ਧਨਾਸਰੀ ਦੇਸ਼ ਕਾ ਤਹਾਂ ਬਾਬਾ ਜਾਇ ਪ੍ਰਗਟਿਆ” ਦਸਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਧਨਾਸਰੀ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਨਾਗਾ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ। ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਵਿਚ ਨਾਗਾ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

The custom which has attracted most attention and which differentiate Nagas from other Tibet Burmah tribes such as Bodas, Mukris and Daffas and such Himalyan people, in their craving for human heads. Any head was valued, whether of man, women or child and victims were usually murdered not in fight but by treachery. Imperial Gazetteer of India ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਜਿਲਦ 18 ਪੰਨਾ 287

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਧਨਾਸਰੀ ਵਾਦੀ ਵਿਚ ਗਏ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਨਾਗਾ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਕੜ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਅਟੱਕ ਹੋ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਰੱਬੀ ਜਲਾਲ ਤੇ ਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਆਮ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਰਗੇ ਨਹੀਂ। ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜੇ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਗੋਲਾਘਾਟ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਗੁਹਾਟੀ ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਦਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਆ ਗਏ ਤੇ ਗੁਹਾਟੀ ਤੋਂ ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਰਾਹ ਮੌਜੂਦਾ ਬੀਲਾਂਗ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਤੇ ਪੈ ਕੇ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਜੇਵਾਈ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਜੈਨਤੀਪੁਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਹ ਤੇ ਜਿਥੇ ਕੇਵਲ ਘੋੜੇ ਤੇ ਆਦਮੀ ਹੀ ਚਲ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਸਿਲਹੱਟ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਮੌਜੂਦਾ ਬੀਲਾਂਗ ਤੋਂ ਜੇਵਾਈ ਦੇ ਰਸਤੇ ਜੈਨਤੀਪੁਰਾ 64 ਮੀਲ, ਤੇ ਜੈਨਤੀਪੁਰੇ ਤੋਂ ਸਿਲਹੱਟ 26 ਮੀਲ ਸੀ¹। ਸਿਲਹੱਟ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕਥਨ “ਗੁਰ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹਿ” ਵਿਚ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰਦਵਾਰਾ 1897 ਦੇ ਭੂਚਾਲ ਵਿਚ ਢਹਿ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕਥਨ ਪਿਛੋਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

ਸਿਲਹੱਟ ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਵਾਦੀ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਸੁਰਮਾ ਜਾਂ ਬਾਰਕ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਵਾਦੀ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੂਰਬੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੇੜੇ ਸੀ। ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਸਿਲਹੱਟ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਫਕੀਰ ਸ਼ਾਹ ਜਲਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ 1531 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ² ਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਮਸਜਦ ਤੇ ਮਜ਼ਾਰ ਹੁਣ ਤਕ ਸਿਲਹੱਟ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਾਹ ਜਲਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸ਼ਾਹ ਜਲਾਲ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ।

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਕਸ਼ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਿਆ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਰਾਕਸ਼ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚ ਤਲਣ ਲੱਗਾ ਪਰ ਕੜਾਹਾ ਸੀਤਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਉਹੀ ਪੰਚਮ ਪਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ‘ਤਖਤ ਕੜਾਹਾ ਖੁਡਿ ਗਇਆ’ ਤੁਕ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਕੋਢੇ ਰਾਕਸ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਆਉਣਾ ਤੇ ਫੇਰ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਖ ਬਣਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਕਥਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ।

2. Sylhet Distt Gazetteer, ਸਲਹੱਟ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਕਲਕੱਤਾ, 1965, ਪੰਨਾ 186

3. Sylhet Distt Gazetteer, ਸਲਹੱਟ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਕਲਕੱਤਾ, 1905, ਪੰਨਾ 81

4. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਫ਼ਰੀਦ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟ ਹੋਈ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਕਰੜਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ‘ਪਟਣ ਕਾ ਪੀਰ ਸੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਬਾ, ਤਿਸ ਕੈ ਤਖਤਿ ਤੇ ਸੇਖ ਬੁਹਮ ਬਾ’ ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ ‘ਸੇਖ ਬੁਹਮ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ’ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਾਖੀ ਕਰੜਾ ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਗੰਜ-ਇ-ਸ਼ਕਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ‘ਆਸਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ’ ਵਾਲੀ (ਬਾਕੀ ਡੁਟਨਟ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ)

ਸਿਲਹੱਟ ਤੋਂ ਮੁਜ਼ੋਦਾ ਕਲਕੱਤੇ¹ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਕਈ ਰਸਤੇ ਸਨ। ਪਰ ਸਿਲਹੱਟ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਲੋਕ ਬੋੜੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦੇ ਸਨ²। ਸੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਿਲਹੱਟ ਤੋਂ ਸੁਰਮਾ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਪੂਰਬ ਤੇ ਫੇਰ ਬਾਰਕ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਵਾਕੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਕਈਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਬੋੜੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਤੇ ਕਈਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਪੈਦਲ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦੇ ਉਸ ਸਫ਼ਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਜੋ ਮੁਜ਼ੋਦਾ ਕਲਕੱਤੇ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਹੋ ਕੇ ਗੰਜਾਮ ਤਕ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਗੰਜਾਮ ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਦੱਖਣ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ ਸੀ। ਇਸ ਸਫ਼ਰ ਤੇ ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਆਪ ਉੜੀਸਾ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਟਕ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਉੜੀਸਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੰਦਰ ਜਗਨ ਨਾਥ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਜਗਨ ਨਾਥ ਕਰਕੇ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ³। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਟਕ ਪੁੱਜੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉੜੀਸਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਪਰਤਾਪਰੁਦਰਾਦੇਵ ਸੀ ਜੋ 1497 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਪਰੋਸਤਮਦੇਵ ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਪਿਛੋਂ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ⁴।

ਪਰਤਾਪਰੁਦਰਾਦੇਵ ਸੂਰਜ ਬੰਸੀ ਰਾਜਾ ਸੀ ਤੇ ਵੈਸ਼ਨੋ ਮਤ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੈਸ਼ਨਵ ਮਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਪ੍ਰਸਾਰ ਹੋਇਆ⁵। ਇਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਚੇਤੰਨਿਆ (1485-1533 ਈਸਵੀ) 1510 ਵਿਚ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਆਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਸਦਕਾ ਵੈਸ਼ਨਵ ਮਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ⁶। ਪਰਤਾਪਰੁਦਰਾਦੇਵ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮੀ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਇਕ ਮਹਾਪੁਰਖ ਆਏ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਰਬਾਬੀ ਹੈ ਜੋ ਭਜਨ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ⁷। ਜੋ ਲੋਕ ਪਹਿਲਾਂ

(ਪਿਛਲੇ ਫੁਟਨੋਟ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਦੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫ਼ਕੀਰ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਦਾ ਕੋਈ ਚੇਲਾ ਹੋਵੇ। ਸ਼ਾਹ ਜਲਾਲ ਨਾਲ ਸਿਲਹੱਟ ਵਿਚ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਣੀ ਥੜੀ ਸੁਭਾਵਕ ਤੇ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਹ ਜਲਾਲ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੇ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਸ਼ਾਹ ਜਲਾਲ ਫ਼ਰੀਦ ਵਾਂਗ ਚਿਸਤੀ ਸੂਫ਼ੀ ਸੰਪਰਦਾ ਵਿਚੋਂ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸ਼ਾਹ ਜਲਾਲ ਥਾਥਾ ਫ਼ਰੀਦ ਦੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

1. ਕਲਕੱਤਾ ਨਗਰ ਦਾ ਕਥਨ 1495 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਵੇਖੋ Imperial Gazetteer, ਗੋਜੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 9 ਪੰਨਾ 2621

2. Sylhet Distt Gazetteer, ਸਿਲਹੱਟ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੋਜੇਟੀਅਰ ਪੰਨਾ 183

3. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਵੇਖੋ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਟੈਂਪਲ ਗਾਈਡ (A Rameshwaram Temple Guide). ਰਾਜਾ ਉਧੇ ਸਿੰਘ ਕੈਥਲ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾ ਨਰੇਸ਼ ਜਾਂ ਰਾਜਾ ਪਹੁੰਚਾ ਕਰਕੇ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਹੁੰਚਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸੀ।

4. Puri Distt Gazetteer, ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੋਜੇਟੀਅਰ-ਪੁਰੀ-ਕਲਕੱਤਾ, 1908, ਪੰਨਾ 30

5. ਉਕਤ ਪੰਨਾ 31.

6. ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਸਾਖੀ ਦਾ ਕਥਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਥਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੋ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਤੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ (ਬਾਕੀ ਫੁਟਨੋਟ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ)

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਹ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਪੁੱਛਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਹੈ, ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ? ਕੋਈ ਜੀਅ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਜੀਅ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਕਈ ਸਾਧ ਹਨ ਕਈ ਚੋਰ! ਉਸ ਦੀ ਬਣਾਈ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕੀ ਸਮਝੀਏ? ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ :-

ਏਕੋ ਸਰਵਰੁ ਕਮਲ ਅਨੂਪ॥ ਸਦਾ ਬਿਗਾਸੈ ਪਰਮਲ ਰੂਪ॥
 ਉਜਨ ਮੋਤੀ ਚੂਗਹਿ ਹੰਸ॥ ਸਰਬ ਕਲਾ ਜਗਦੀਸੈ ਅੰਸ॥
 ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੇ ਉਪਜੈ ਬਿਨਸੈ॥ ਬਿਨੁ ਜਲ ਸਰਵਰਿ ਕਮਲੁ ਨ ਦੀਸੈ॥
 ਬਿਰਲਾ ਬੁਝੈ ਪਾਵੈ ਭੇਦੁ॥ ਸਾਖਾ ਤੀਨਿ ਕਹੈ ਨਿਤ ਬੇਦੁ॥
 ਨਾਦ ਬਿੰਦ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਸਮਾਇ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿ ਪਰਮਪਦੁ ਪਾਇ॥
 ਮੁਕਤੋ ਰਾਹਉ ਰੰਗਿ ਰਵਾਂਤਉ॥ ਰਾਜਨ ਰਾਜ ਸਦਾ ਬਿਗਸਾਂਤਉ॥
 ਜਿਸੁ ਤੂੰ ਰਾਖਹਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ॥ ਬੁਝਤ ਪਾਹਨ ਤਾਰਹਿ ਤਾਰਿ॥
 ਕ੍ਰਿਛਵਣ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਕ੍ਰਿਛਵਣ ਮਹਿ ਜਾਣਿਆ॥
 ਉਲਟ ਭਈ ਘਰੁ ਘਰ ਮਹਿ ਆਣਿਆ॥

(ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧॥ ੧੨॥ (੩੫੨))

ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਤਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਵਿਦਾ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਕਟਕ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ।

ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ

ਕਟਕ ਤੋਂ ਪੁਰੀ ਵੱਲ ਪੁਰਾਣਾ ਇਕ ਯਾਤਰੂਆਂ ਦਾ ਰਸਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਜਗਨ ਨਾਥ ਦੀ ਸੜਕ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਟਕ ਤੋਂ ਪੁਰੀ ਵੱਲ ਇਸ ਸੜਕ ਤੇ ਚਲ ਪਏ।

(ਪਿਛਲੇ ਡੁਟਨੋਟ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਗਏ। ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਜਾਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਕਟਕ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸੜਕ ਸੁਰਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਸਤੀਆਂ ਤੁਫਾਨਾਂ ਨਾਲ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਵੇਖੋ Puri Distt Gazetteer, ਪੁਰੀ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ਟੀਅਰ, 1908, ਪੰਨਾ 192. ਜੋ ਕਟਕ ਆ ਕੇ ਕਟਕ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਵਰਤਾਂਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋ ਤੇ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ ਵਿਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਛਾ: ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਟਕ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਮਹੰਤ ਦੀ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਵਾਰਤਾ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ ਕਟਕ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ (ਛਾਪਾ ਸਰਵੀਂ ਵਾਰ) ਪੰਨਾ 305 ਪਰਸੰਗ 37.

1. ਇਹ ਸਾਰੀ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪੰਨਾ 255.

2. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ, ਪੰਨਾ 305.

ਜਦੋਂ ਉੜੀਸਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਟਕ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਫੈਲ ਗਈ। ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਪੰਡਤ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਪੰਡਤ ਤਰਕ-ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਜਾਣੂ ਸੀ ਬਹੁਤ ਧਨਾਢ ਸੀ। ਅਨੇਕਾਂ ਯਾਤਰੂ ਇਸ ਦੇ ਜਜਮਾਨ ਸਨ ਤੇ ਪੁਰੀ ਆ ਕੇ ਇਸ ਕੋਲ ਹੀ ਠਹਿਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸੁਭਾ ਦਾ ਬਹੁਤ ਭੇਜ ਸੀ ਤੇ ਇਸਦਾ ਨਾਂ ਕਲ ਜੁਗ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਰਾਜੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਪੰਡਤ ਆਪਣੀ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਵਿਦਿਆ, ਧਨ ਦੌਲਤ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਜਗਨ ਨਾਥ ਵਾਲੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸੜਕ ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਕਈ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰੇ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਡਰ ਗਿਆ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਡਰ ਨਾ। ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠਾ ਤੇ ਆ ਕੇ ਆਪਣੀ ਦੌਲਤ ਦਾ ਲਾਲਚ ਦੇਣ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ, ਮੋਹਨੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਵਾਹਿਦਿਆਂ ਨਾਲ ਡਰਮਾਉਣ ਲਗਾ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਡੋਲ ਰਹੇ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਰਬਾਬ ਵਜਾਉ। ਇਹ ਆਪ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ :-

ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਉਸਰਹਿ ਰਤਨੀ ਤ ਹੋਹਿ ਜੜਾਉ॥
ਕਸੜੁਰਿ ਭੰਗੁ ਅਗਰਿ ਚੰਦਨਿ ਭੀਪਿ ਆਵੈ ਚਾਉ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ॥
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਜੀਉ ਜਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ॥
ਮੇ ਆਪਣਾ ਗੁਰੁ ਪੂਛਿ ਦੇਖਿਆ ਅਥਰੁ ਨਾਹੀ ਥਾਉ॥
ਧਰਤੀ ਤ ਹੀਰੇ ਠਾਠ ਜੜਤੀ ਪਲਾਘਿ ਠਾਠ ਜੜਾਉ॥
ਮੋਹਣੀ ਮੁਖਿ ਮਣੀ ਸੋਹੈ ਕਰੈ ਗੰਗ ਪਸਾਉ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ॥
ਸਿਤੁ ਜੋਵਾ ਸਿਧਿ ਲਾਈ ਰਿਹਿ ਆਖਾ ਆਉ॥
ਗੁਪਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇ ਬੈਸਾ ਲੋਕ ਰਾਖੈ ਭਾਉ॥
ਮਤੁ ਦੇਖ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ॥
ਸੁਭਤਾਨ ਹੋਵਾ ਮੇਲਿ ਲਸਕਰੁ ਤਖਤਿ ਰਾਖਾ ਪਾਉ॥
ਹੁਕਮੁ ਹਾਸਲੁ ਕਰੀ ਬੈਠਾ ਨਾਨਕਾ ਸਭ ਵਾਉ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧॥ ੧॥ (੧੪))

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕਲਜੁਗ ਚਰਨੀ ਲਗਾ^੧। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲਜੁਗ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਤ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਕਲਜੁਗ ਦੀ ਸਾਖੀ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੋਵੇਂ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਦਾ ਇਕ ਪਾਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋਇਆ। ਉਪਦ੍ਰਵੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਕਲਜੁਗ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ।

2. ਇਹ ਸਾਖੀ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਦਸੇ ਹਨ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਕਟਕ ਤੇ ਪੁਰੀ ਦੇ ਗਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਜਾਣਾ

ਕਟਕ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪੁਰੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਏਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਉਲੀ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।¹

ਜਗਨ ਨਾਥ ਦੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਬੋਧੀ ਅਸਥਾਨ ਸੀ ਤੇ ਮਧਕਾਲ ਵਿਚ ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਗੰਗਾ ਤੇ ਸੂਰਜ ਬੰਸੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਮੰਦਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ² ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੰਦਰ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਯਾਤਰੂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭਗਤ ਚੇਤੰਨਿਆ ਪ੍ਰਭੂ (1485-1533 ਈਸਵੀ) ਪੰਝੀ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਪੁਰੀ ਆ ਗਏ ਤੇ ਫੇਰ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਏਥੇ ਹੀ ਰਹੇ। ਪੁਰੀ ਤੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਮਿਲਵੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੇ ਚੇਤੰਨਿਆ ਜੀ ਨੂੰ ਏਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਪ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਕੁਦ ਪਏ ਤੇ ਇਕ ਮਾਛੀ ਨੇ ਜਾਲ ਦੁਆਰਾ ਆਪ ਨੂੰ ਕਢਿਆ³। ਕਈਆਂ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਚੇਤੰਨਿਆ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਤੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।⁴

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁਰੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ, ਲਹਿਰਾਂ ਤੇ ਰੁਮਕਦੀ ਪਵਨ, ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਤਾਰੇ ਤੇ ਚੰਨ ਬਹੁਤ ਸੁਹਾਵਣੇ ਤੇ ਪਿਆਰੇ ਲਗਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਭਾਸਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਆਰਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜਗਨ ਨਾਥ ਦੇ ਮੰਦਰ ਗਏ ਤੇ ਪਾਂਡਿਆ ਨੇ ਖਲੋ ਕੇ ਆਰਤੀ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਆਰਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਪਾਂਡਿਆਂ ਨੇ ਆਪ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਆਪ ਆਰਤੀ ਲਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਉਠੇ? ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਤਾਰੇ ਸਭ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਆਰਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਹੀ ਅਸਲ ਆਰਤੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਪਾਂਡਿਆਂ ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਆਰਤੀ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹੋ ਉਹ ਆਰਤੀ ਸਾਨੂੰ ਸੁਣਾਉ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜਿਆ:-

1. ਗੁਰ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਰਮ, ਪੰਥਰ ਛਾਪਾ 1884 ਈਸਵੀ ਪੰਨਾ 9-24,

2. Puri District Gazetteer ਪੁਰੀ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜੇਟੀਅਰ, ਕਲਕੱਤਾ, 1908 ਦੇ ਪੰਨੇ 87-95 ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

3. ਉਕਤ, ਪੰਨਾ 95.

4. ਈਸਰ ਦਾਸ ਨੇ ਚੇਤੰਨਿਆ ਭਾਗਵਤ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਚੇਤੰਨਿਆ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਸੰਤਾਲੀਵੇਂ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਚੇਤੰਨਿਆ ਨੇ ਉਦਿਆਤਾ ਨਾਮ ਇਕ ਚੇਲੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਆਦਿ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ। ਵੇਖੋ ਡਾ: ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲੇਖ ਸਿਖ ਗੋਵਿੰਦ, ਕਲਕੱਤਾ ਸਤੰਬਰ 1983 ਪੰਨਾ 29-31

ਪੁਰੀ ਗੈਜੇਟੀਅਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੇਤੰਨਿਆ 1510 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਆਏ ਤੇ ਫੇਰ ਪੁਰੀ ਹੀ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪੁਰੀ ਪਹੁੰਚਣਾ 1510 ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮੇਲ ਚੇਤੰਨਿਆ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

5. ਇਹ ਸਾਖੀ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ (ਬਾਕੀ ਫੁਟਨੋਟ ਦੋਹੇ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ)

ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਣੁ ਰਵਿ ਚੰਦੁ ਦੀਪਕ ਬਨੇ ਤਾਰਿਕਾ ਮੰਡਲ ਜਨਕ ਮੋਤੀ॥
 ਹੁਪੁ ਮਲਆਨਲੋ ਪਵਣੁ ਚਵਰੇ ਕਰੇ ਸਗਲ ਬਨਰਾਇ ਕੂਲੰਤ ਜੋਤੀ॥
 ਕੈਸੀ ਆਰਤੀ ਹੋਇ ਭਵ ਖੰਡਨਾ ਤੇਰੀ ਆਰਤੀ॥ ਅਨਹਤਾ ਸਬਦ ਵਾਜੰਤ ਭੇਰੀ॥
 ਸਹਸ ਤਵ ਨੈਨ ਨਨ ਨੈਨ ਹੈ ਤੋਹਿ ਕਉ ਸਹਸ ਮੂਰਤਿ ਨਨਾ ਏਕ ਭੇਰੀ॥
 ਸਹਸ ਪਦ ਬਿਮਲ ਨਨ ਏਕ ਪਦ ਗੰਧ ਬਿਨੁ ਸਹਸ ਤਵ ਗੰਧ ਇਵ ਚਲਤ ਮੋਹੀ॥

... ..
 ਹਰਿ ਚਰਣ ਕਮਲ ਮਕਰੰਦ ਲੋਭਿਤ ਮਨੋ, ਅਨਦਿਨੋ ਮੋਹਿ ਆਹੀ ਪਿਆਸਾ॥
 ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਲੁ ਦੇਹਿ ਨਾਨਕ ਸਾਰੰਗਿ ਕਉ ਹੋਇ ਜਾਤੇ ਭੇਰੇ ਨਾਮਿ ਵਾਸਾ॥

(ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ॥੯॥ (੬੬੩))

ਇਹ ਆਰਤੀ ਜਦੋਂ ਪਾਛਿਆਂ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਏ।

ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਫੇਰ ਮਿਲਣਾ

ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਪਰਤਾਪੁਰਦੇਵ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਟਕ ਮਿਲ ਆਏ ਸਨ ਪਰ ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਪੁਰੀ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਪੁਰੀ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਪੁਰੀ ਜਾ ਕੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਬਾਨ ਕੀਤੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਲਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਟਕ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤੇ ਸੁਖ ਸਾਂਦ ਪੁੱਛੀ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਜੋ ਇਹ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ:-

ਨਿਧਿ ਸਿਧਿ ਨਿਰਮਲ ਨਾਮੁ ਬੀਚਾਰੁ॥ ਪੂਰਨ ਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ਬਿਖੁ ਮਾਰਿ॥
 ਕ੍ਰਿਕੁਟੀ ਛੁਟੀ ਬਿਮਲ ਮਥਾਰਿ॥ ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਜੀਇ ਆਈ ਕਾਰਿ॥
 ਇਨ ਬਿਧਿ - ੪ ਰਮਤ ਮਨ ਮਾਨਿਆ॥ ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਪਛਾਨਿਆ॥
 ਇਕੁ ਸੁਖੁ ਮਾਨਿਆ ਸਹਿਜ ਮਿਲਾਇਆ॥ ਨਿਰਮਲ ਬਾਣੀ ਭਰਮੁ ਝੁਕਾਇਆ॥

(ਪਿਛਲੇ ਛੁਟਨੋਟ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਆਰਤੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਆਰਤੀ ਵਿਚ ਆਏ ਸ਼ਬਦ "ਮਲਆਨਲੋ" ਦਾ ਅਰਥ ਤਾਮਿਲ ਵਿਚ ਉਹ ਹਵਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਆਰਤੀ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਸ਼ਬਦ, "ਅਨਹਤਾ ਸਬਦ ਵਾਜੰਤ ਭੇਰੀ" ਵੀ ਉੜੀਆਂ ਬੋਲੀ ਦੇ ਦਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਉਚਾਰਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।

1. ਇਹ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕ੍ਰਿਤ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪੰਨਾ 200-202 (ਅੰਤਕਾ 111) ਉਥੇ ਰਾਜ ਦਾ ਨਾਂ ਪਰਤਾਪੁਰਦੇਵ ਦੀ ਥਾਂ ਰਾਜਾ ਭਰਥਰੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣਨਾ ਤੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣਨਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ "ਬਾਬਾ ਤਰੀਕਤ ਕੇ ਘਰ ਬਾ ਜਬ ਬਹੁਤ ਭਰਥਰੀ ਦੇਵੇ ਤਦੋਂ ਤਰੀਕਤ ਦੇ ਘਰ ਤੇ ਉਤਰਿਆ ਹੈ ਬਾਬਾ" ਤਾਂ ਉਸ ਇਹ ਸੁਆਲ ਪੁੱਛਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਪਰਤਾਪੁਰਦੇਵ ਵੇਸ਼ਨੋ ਮਤ ਦਾ ਵੱਡਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੇਖੋ Puri District Gazetteer, ਪੁਰੀ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜੇਟੀਅਰ ਪੰਨਾ 30.

ਠਾਲ ਭਏ ਸੂਹਾ ਰੰਗ ਮਾਇਆ॥ ਨਦਰਿ ਭਈ ਬਿਖ ਠਾਕਿ ਰਹਾਇਆ॥
ਉਲਟ ਭਈ ਜੀਵਤ ਮਰਿ ਜਾਗਿਆ॥ ਸਬਦਿ ਰਵੇ ਮਨੁ ਹਰਿ ਸਿਉ ਠਾਗਿਆ॥
ਰਸੁ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਬਿਖੁ ਪਰਹਰਿ ਤਿਆਗਿਆ॥ ਭਾਇ ਬਸੇ ਜਮ ਕਾ ਭਉ ਭਾਗਿਆ॥
ਸਾਦ ਰਹੇ ਬਾਦ ਅਹੰਕਾਰਾ॥ ਚਿਤੁ ਹਰਿ ਸਿਉ ਰਾਤਾ ਹੁਕਮਿ ਅਪਾਰਾ॥
ਜਾਤਿ ਰਹੇ ਪਤਿ ਕੇ ਅਚਾਰਾ॥ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਭਈ ਸੁਖ ਆਤਮ ਧਾਰਾ॥.....

(ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ ॥ ੧॥ (੨੨੦))

ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪੁਰੀ ਠਹਿਰੇ ਤੇ ਫੇਰ ਕਟਕ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਟੁਰ ਪਏ।

ਇਕ ਤਲਾਅ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ

ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਮੁੜ ਗਏ।¹ ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਪੁਰੀ ਤੋਂ ਕਟਕ ਤੇ ਕਟਕ ਤੋਂ ਗੰਜਾਮ ਆ ਗਏ। ਬੰਗਾਲ ਤੋਂ ਗੰਜਾਮ ਤਕ ਪੁਰਾਣੀ ਸੜਕ ਆਉਂਦੀ ਸੀ।² ਗੰਜਾਮ ਤੋਂ ਆਪ ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਕਾਚੀਪੁਰਮ ਜਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਜੀਵਰਮ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਤੇ ਤੁਰਦਿਆਂ³ ਤੁਰਦਿਆਂ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕਲ ਗੰਟੂਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਇਸੇ ਨਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਮੁਖ ਨਗਰ ਤੇ ਆਂਧਰਾ ਪਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਉੱਘਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਇਹ ਨਗਰ ਮਸ਼ਹੂਰੀਪਟਮ ਤੋਂ 60 ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਤੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਪਹਾੜ ਤੋਂ 6 ਮੀਲ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਹੈ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਉਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਹੋਦਰਾਬਾਦ ਦੱਖਣ ਦੇ ਇਕ ਵਜੀਰ ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ।⁴ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਛੋਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਬਣਵਾਏ ਸਨ।⁵ ਗੰਟੂਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੀ। ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਹੈ।⁶

ਗੰਟੂਰ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਤੇਲਗੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਗੁੰਟਾ ਤੋਂ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਗੁੰਟਾ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਤਲਾਅ।⁷

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ ਇਥੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪੂਰਬ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਖਤਮ ਕਰ ਕੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਮੁੜ ਪਏ ਜੋ ਚਿਆਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਤੇ ਠੀਕ ਗਲ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਪੁਰੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਫੇਰ ਦੱਖਣ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੂਰਬ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪਏ।

2. Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਜਿਲਦ 9 ਪੰਨਾ 92-93

3. ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਜਾਣ ਦਾ ਇਹ ਪੁਰਾਣਾ ਰਸਤਾ ਸੀ।

4. ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਬੇਦੀ ਨਿਰਾਮ ਹੋਦਰਾਬਾਦ ਦਾ ਵਜੀਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1845 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਵੇਖੋ Indian Express ਇੰਡੀਅਨ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਮਦੇਰਾ ਛਾਪ ਮਿਤੀ 23 ਜੂਨ, 1968 ਦਾ ਲੇਖ Once a prosperous Sikh Colony 'ਵਨਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਸਪਰਮ ਸਿੰਘ ਕਾਲੋਨੀ'।

5. ਬਿਆਨ ਮਹੰਤ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨਾਨਕ ਉਦਾਸੀ ਮਨ, ਰਾਮੋਸ਼ਵਰਮ।

6. ਉਕਤ।

7. Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 12 ਪੰਨਾ 389

ਸੋਲਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਗੰਟੂਰ ਐਨਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੰਟੂਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧਤਾ ਅਠਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਫ਼ਰਾਂਸੀਸੀਆਂ ਕਰਕੇ ਹੋਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਇਸ ਰਮਨੀਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਰੁਕ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਦਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਰਸ ਮਾਣਿਆ ਅਤੇ ਡਾਢੂ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :-

ਬਿਮਲ ਮਥਾਰਿ ਬਸਸਿ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਪਦਮਨਿ ਜਾਵਲ ਰੇ॥
ਪਦਮਨਿ ਜਾਵਲ ਜਲ ਰਸ ਸੰਗਤਿ ਸੰਗਿ ਦੇਖੁ ਨਹੀ ਰੇ॥
ਦਾਦਰ ਤੂ ਕਬਹਿ ਨ ਜਾਨਸਿ ਰੇ॥
ਭਖਸਿ ਸਿਥਾਲੁ ਬਸਸਿ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨ ਲਖਸਿ ਰੇ॥
ਬਸੁ ਜਲ ਨਿਤ ਨ ਵਸਤ ਅਠੀਅਲ ਮੋਰ ਚਚਾ ਗੁਨ ਰੇ॥
ਚੰਦੁ ਕੁਮੁਦਨੀ ਦੂਰਹੁ ਨਿਵਸਸਿ ਅਨਭਉ ਕਾਰਨਿ ਰੇ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖੰਡੁ ਦੂਧਿ ਮਧੁ ਸੰਚਸਿ ਤੂ ਬਨ ਚਾਤੁਰ ਰੇ॥
ਅਪਨਾ ਆਪ ਤੂ ਕਬਹੁ ਨ ਛੋਡਸਿ ਪਿਸਨ ਪ੍ਰੀਤ ਜਿਉ ਰੇ॥
ਪੀਡਿਤ ਸੰਗਿ ਵਸਹਿ ਜਨ ਮੂਰਖ ਆਗਮ ਸਾਸ ਸੁਨੇ॥
ਅਪਨਾ ਆਪ ਤੂ ਕਬਹੁ ਨ ਛੋਡਸਿ ਸੁਆਨ ਪ੍ਰਭਿ ਜਿਉ ਰੇ॥
ਇਕਿ ਪਾਖੰਡੀ ਨਾਮਿ ਨ ਰਾਚਹਿ ਇਕਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਚਰਣੀ ਰੇ॥
ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਿਆ ਪਾਵਸਿ ਨਾਨਕ ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਰੇ॥

(ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ॥ ੪॥ (੯੯੦))

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਸ ਤਲਾਅ ਤੇ ਠਹਿਰ ਕੇ ਅੱਗੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਏ।

ਕਾਂਚੀਪੁਰਮ ਵਿਚ ਇਕ ਜੈਨੀ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਗੰਟੂਰ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮੌਜੂਦਾ ਮਦਰਾਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਲਾ ਇਲਾਕਾ ਲੰਘ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਕਾਂਚੀਪੁਰਮ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕਾਂਜੀਵਰਮ ਜਾਂ ਕਾਂਚੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਇਹ ਅੱਜ ਕਲ ਚੰਗਲਪਟ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਤੇ ਮਦਰਾਸ ਤੋਂ 45 ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹੈ।

ਕਾਂਚੀ ਜਾਂ ਕਾਂਚੀਪੁਰਮ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੀਰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀ। ਸਤਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਿਚ ਇਥੇ ਹਿੰਦੂ ਨਸਾਗ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਜੈਨੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ

1. ਉਕਤ

2. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 276 ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ 'ਤਬ ਉਸ ਉਦਿਆਨ ਤੇ ਦੱਖਣ ਦੀ ਧਰਤੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਆਵਤਾ ਤਿਓ ਇਕ ਦਰਿਆਓ ਉਦਿਆਨ ਕੋ' ਬਿਖੇ ਨਜ਼ਰ ਆਇ ਗਿਆ ਤਿਓ ਜਾਂ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਬਡਾ ਤਲਾਓ ਹੈ'। ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਵਿਸਥਾਰ, ਗੰਟੂਰ ਤੇ ਤਲਾਅ ਦੀ ਭੂਗੋਲਿਕ ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਇਥੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤੋਂ ਇਹ ਹੀ ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਖੀ ਏਥੇ ਹੋਈ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਇਥੇ ਉਚਾਰਣ ਹੋਇਆ।

ਬੋਧੀਆਂ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਤੁਲ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਪਾਲਾ ਤੇ ਚੋਲਾ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਵਿਜਿਆਨਗਰ ਰਾਜ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਰਾਜੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇਵਾ ਨੇ ਇਥੇ 1502 ਵਿਚ ਦੋ ਮੰਦਰ ਬਣਵਾਏ ਸਨ¹। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇਥੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵਾ ਦੋਹਾਂ ਮਤਾਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਥੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ², ਜੋ ਮਹੰਤ ਨਰਿੰਦਰ ਨਾਥ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਾਂਚੀਪੁਰਮ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਤ੍ਰਿਪਾਰਤੀਕੁਮਰਮ ਨਗਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਥੇ ਚੋਲਾ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਜੈਨੀਆਂ ਦਾ ਮੰਦਰ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉੱਤਰੀ ਹਿੱਦ ਤੋਂ ਇਕ ਸਾਧੂ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮਿਲਣ ਲਈ ਬਾਹਰ ਹੀ ਆ ਗਿਆ। ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਪੁੱਛਣ ਲਗਾ, “ਤੁਸੀਂ ਅੰਨ ਨਵਾਂ ਪੁਰਾਣਾ ਖਾਂਦੇ ਹੋ ਤੇ ਪਾਣੀ ਛਾਣਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਪੀਂਦੇ ਹੋ ਤੇ ਨਿਤ ਜੀਅ ਮਾਰਦੇ ਹੋ”³? ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੁਣ ਕੇ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹੇ ਤੇ ਫੇਰ ਬੈਠ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ :-

ਸਿਰੁ ਖੋਹਾਇ ਪੀਅਹਿ ਮਲਵਾਣੀ ਜੁਠਾ ਮੰਗਿ ਮੰਗਿ ਖਾਹੀ॥
 ਫੋਲਿ ਵਦੀਹਤਿ ਮੁਹਿ ਲੈਨਿ ਭੜਾਸਾ ਪਾਣੀ ਦੇਖਿ ਸਗਾਹੀ॥
 ਭੇਡਾ ਵਾਗੀ ਸਿਰੁ ਖੋਹਾਇਨਿ ਭਰੀਅਨਿ ਹਥ ਸੁਆਹੀ॥
 ਮਾਊ ਪੀਊ ਕਿਰਤੁ ਗਵਾਇਨਿ ਟਬਰ ਰੋਵਨਿ ਧਾਹੀ॥
 ਓਨਾ ਪਿਛੁ ਨ ਪਤਨਿ ਕਿਰਿਆ ਨ ਦੀਵਾ ਮੁਏ ਕਿਥਾਊ ਪਾਹੀ॥
 ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਦੇਨਿ ਨ ਢੋਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅੰਨੁ ਨ ਖਾਹੀ॥
 ਸਦਾ ਕੁਚੀਲ ਰਹਹਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ਮਥੇ ਟਿਕੇ ਨਾਹੀ॥
 ਭੁੰਡੀ ਪਾਇ ਬਹਨਿ ਨਿਤਿ ਮਰਣੈ ਦਫਿ ਦੀਬਾਇ ਨ ਜਾਹੀ॥
 ਲਕੀ ਕਾਸੈ ਹਥੀ ਭੁੰਮਣ ਅਗੈ ਪਿਛੀ ਜਾਹੀ॥
 ਨਾ ਓਇ ਜੋਗੀ ਨਾ ਓਇ ਜੰਗਮ ਨਾ ਓਹਿ ਕਾਜੀ ਮੁਲਾ॥
 ਦਯਿ ਵਿਗੋਏ ਫਿਰਹਿ ਵਿਗੁਰੇ ਫਿਟਾ ਵਤੇ ਗਲਾ॥
 ਜੀਆ ਮਾਰਿ ਜੀਵਾਲੇ ਸੋਈ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ਰਖੈ॥

1. Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 10 ਪੰਨਾ 377-78

2. ਉਕਤ।

3. ਉਨ੍ਹੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਹੋਦਰਾਬਾਦ ਦੱਖਣ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਬੇਦੀ ਨੇ ਪੰਜ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਕੇ ਬਣਵਾਏ ਸਨ। ਉਹ ਪੰਜ ਥਾਵਾਂ ਇਹ ਸਨ:- ਗੱਟਰ, ਕਾਂਚੀਪੁਰਮ, ਟਿਵਨਮਲਾਏ, ਸ੍ਰੀ ਰੰਗਮ, ਤੇ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ। ਕਾਂਚੀਪੁਰਮ, ਟਿਵਨਮਲਾਏ ਤੇ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਮਹੰਤ ਨਰਿੰਦਰ ਨਾਥ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ ਜੋ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ: ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਹੰਤ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ।

4. ਇਹ ਸਾਖੀ ਕੇਵਲ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਜੈਨੀ ਮਠ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਦਾ ਨਾਂ ਅਨੁਭਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਭਵੀ ਸਰੋਵੜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਖਣ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਜੈਨੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੇ ਪੁਰਾਣਾ ਮੰਦਰ ਕਾਂਚੀ ਕੋਲ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਾਖੀ ਇਥੇ ਹੀ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਾਂਚੀ ਪੁਰਾਣੇ ਰਾਹ ਤੇ ਸੀ ਜੋ ਕ੍ਰਿਣਮਲਾਏ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਰੰਗਮ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਅਨੁਭਵੀ ਸਰੋਵੜੇ ਦੀ ਸਾਖੀ ਇਥੇ ਹੋਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਦਾਨਹੁ ਤੈ ਇਸਨਾਨਹੁ ਵੱਜੇ ਭਸੁ ਪਈ ਸਿਰਿ ਖੁਬੇ॥
 ਪਾਣੀ ਵਿਚਹੁ ਰਤਨ ਉਪਨੇ ਮੇਰੁ ਕੀਆ ਮਾਧਾਣੀ॥
 ਅਨਸਨਿ ਤੀਰਥ ਦੇਵੀ ਥਾਪੇ ਪੁਰਬੀ ਠਗੈ ਬਾਣੀ॥
 ਨਾਇ ਨਿਵਾਜਾ ਨਾਤੈ ਪੂਜਾ ਨਾਵਨਿ ਸਦਾ ਸੁਜਾਣੀ॥
 ਮੁਇਆ ਜੀਵਦਿਆ ਗਤਿ ਹੋਵੈ ਜਾਂ ਸਿਰਿ ਪਾਈਐ ਪਾਣੀ॥
 ਨਾਨਕ ਸਿਰ ਖੁਬੇ ਸੈਤਾਨੀ ਏਨਾ ਗਲ ਨ ਭਾਣੀ॥
 ਝੁਠੈ ਹੋਇਐ ਹੋਇ ਬਿਲਾਵਲ ਜੀਆ ਜੁਗਤਿ ਸਮਾਣੀ॥
 ਝੁਠੈ ਅੰਨੁ ਕਮਾਦੁ ਕਪਾਹਾ ਸਭਜੇ ਪੜਦਾ ਹੋਵੈ॥
 ਝੁਠੈ ਘਾਹੁ ਚਰਨਿਹਿ ਨਿਤਿ ਸੁਰਹੀ ਸਾਧਨ ਦਹੀ ਢਿਲੋਵੈ॥
 ਤਿਰੁ ਘਿਇ ਹੋਮ ਜਗ ਸਦ ਪੂਜਾ ਪਇਐ ਕਾਰਜੁ ਸੋਹੈ॥
 ਗੁਰੂ ਸਮੁਦੁ ਨਦੀ ਸਭਿ ਸਿਖੀ ਨਾਤੈ ਜਿਤੁ ਵਡਿਆਈ॥
 ਨਾਨਕ ਜੇ ਸਿਰ ਖੁਬੇ ਨਾਵਨਿ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਸਰਿ ਚਟੇ ਸਿਰਿ ਛਾਈ॥

(ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧॥ ੨੬॥ (੧੪੯))

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਜੈਨੀ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਕਾਂਚੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਅਗੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਚਲ ਪਏ।

ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭ ਸੰਸਾਰ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਕਾਂਚੀਪੁਰਮ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਕ੍ਰਿਵਨਮਲਾਏ ਨਾਮੀ ਨਗਰ ਪੁਜ ਗਏ। ਇਹ ਨਗਰ ਅੱਜ ਕਲ ਦੱਖਣੀ ਅਰਕਾਟ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਇਹ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਜਾਂਦੀ ਵੱਡੀ ਸੜਕ ਤੇ ਸੀ ਤੇ ਇਥੋਂ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਪਹਾੜੀ ਰਸਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ¹। ਨਵੀਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਸੜਕਾਂ ਇਥੋਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਕ੍ਰਿਵਨਮਲਾਏ ਦਾ ਅਰਥ “ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਪ੍ਰਜਲਤ ਪਵਿੱਤਰ ਅਗਨੀ” ਹੈ²। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਪਾਰਬਤੀ ਨੇ ਸ਼ਿਵਾ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਹੱਥ ਰਖ ਦਿੱਤੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਪਾਰਬਤੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋਏ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਭੇਜਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਉਸਨੇ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕ੍ਰਿਵਨਮਲਾਏ ਇਕ ਸੀ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਾਰਬਤੀ ਨੇ ਇਥੇ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਤੇ ਵੇਰ ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਜਵਾਲਾ ਪ੍ਰਜਲਤ ਕਰ ਕੇ ਪਾਰਬਤੀ ਨੂੰ ਸੰਕੋਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਭੁਲ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ “ਪ੍ਰਜਲਤ ਅਗਨੀ ਜੋ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਨਜ਼ਰੀ ਆਈ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਕ੍ਰਿਵਨਮਲਾਏ ਨਗਰ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਥੱਲੇ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ”। ਇਹ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਹੈ ਤੇ ਇਥੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਰ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ।

1. ਇਹ ਸਾਰੀ ਸਾਖੀ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਕ ਅਨੁਭਵੀ ਸਰੋਤ ਦੀ ਸਾਖੀ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਸਾਖੀ ਨੰਬਰ 43 (ਅੰਤਕਾ 43-44)

2. Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਮਦਰਾਸ ਸਦਰਨ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟਸ, ਮਦਰਾਸ 1901, ਸਾਊਥ ਅਰਕਾਟ ਪੰਨਾ 30.

3. Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਜਿਲਦ 23, ਪੰਨਾ 401.

4. ਉਕਤ

ਤ੍ਰਿਵਨਮਲਾਏ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਰਹੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਿਆ ਜੋ ਮਹੰਤ ਨਰਿੰਦਰ ਨਾਥ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ।

ਇਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀਚਾਰਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਿਆ। ਪਾਰਬਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਤੱਪਸਿਆ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ:-

ਸਹਸਰਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰ ਰੋਆਇਆ॥ ਪਰਸਰਾਮੁ ਰੋਵੈ ਘਰਿ ਆਇਆ॥
 ਅਜੈ ਸੁ ਰੋਵੈ ਭੀਖਿਆ ਖਾਇ॥ ਐਸੀ ਦਰਗਹ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ॥
 ਰੋਵੈ ਰਾਮੁ ਨਿਕਾਣਾ ਭਇਆ॥ ਸੀਤਾ ਲਖਮਣ ਵਿਛੜਿ ਗਇਆ॥
 ਰੋਵੈ ਦਹਸਿਰੂ ਲੋਕ ਗਵਾਇ॥ ਜਿਨਿ ਸੀਤਾ ਆਦੀ ਭਉਰੂ ਭਾਇ॥
 ਰੋਵਹਿ ਪਾਂਡਵ ਭਏ ਮਜੂਰਿ॥ ਜਿਨ ਕੈ ਸੁਆਮੀ ਰਹਤ ਹਧੂਰਿ॥
 ਰੋਵੈ ਜਨਮੇਜਾ ਖੁਇ ਗਇਆ॥ ਏਕੀ ਕਾਰਣਿ ਪਾਪੀ ਭਇਆ॥
 ਰੋਵਹਿ ਸੇਖ ਮਸਾਇਕ ਪੀਰ॥ ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਮੜੁ ਠਾਰੈ ਭੀੜ॥
 ਰੋਵਹਿ ਰਾਜੇ ਕੰਨ ਪੜਾਇ॥ ਘਰਿ ਘਰਿ ਮਾਗਹਿ ਭੀਖਿਆ ਜਾਇ॥
 ਰੋਵਹਿ ਕਿਰਪਨ ਸੰਚਹਿ ਧਨੁ ਜਾਇ॥ ਪੰਡਿਤ ਰੋਵਹਿ ਗਿਆਨੁ ਗਵਾਇ॥
 ਥਾਲੀ ਰੋਵੈ ਨਾਹਿ ਭਤਾਰੂ॥ ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੂ॥
 ਮਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ॥ ਅਉਰੀ ਕਰਮ ਨ ਲੋਖੈ ਲਾਇ॥
 (ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ॥ ੧੪॥ (੯੫੩))

ਬੋਝਾ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਅੱਗੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਟੁਰ ਪਏ।

ਲੰਕਾ ਜਾਣਾ

ਤ੍ਰਿਵਨਮਲਾਏ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਤ੍ਰਿਚਨਾਪਲੀ ਪੁਜ ਗਏ। ਤ੍ਰਿਚਨਾਪਲੀ ਦੇ ਕੋਲ ਤਾਮਲ ਦੇ ਅਲਵਾਰ ਵੈਸ਼ਨਵ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਰੰਗਮ ਸੀ। ਇਹ ਮੰਦਰ ਕਾਵੇਰੀ ਤੇ ਕੋਲਰੂਨ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਰੰਗਮ ਦਾ ਭਾਵ ਹੀ ਤਾਮਿਲ ਵਿਚ ਦੋ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਥਿਤ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੈਸ਼ਨਵਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮੰਦਰ ਇਹ ਸੀ ਤੇ ਇਥੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵੈਸ਼ਨਵ ਤੇ ਭਗਤੀ ਮਤ ਦੇ ਆਗੂ ਰਾਮਾਨੁਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਸਨ। ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਪਰਕਰਮਾਂ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਮਾਂ

1. ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਵਜ਼ੀਰ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੇ ਬਣਵਾਏ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ।

2. ਇਹ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਇਥੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ "ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੱਖਣ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਵਿਚ", ਪੰਨਾ 203-204 (ਅੰਤਕਾ 112-37) ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਉਥੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਥੇ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਮੰਦਰ ਦੀ ਇੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਆ ਵੱਜੀ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪਾਰਬਤੀ ਨੂੰ ਸਜਾ ਮਿਲਣੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਤਪਸਿਆ ਤੇ ਸ਼ਿਵਾਂ ਕੋਲੋਂ ਖਿਆ ਮਿਲਣ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਹੀ ਐਸਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।

3. A Short Note on Sri Ranaganatha Swami Temple, ਏ ਸ਼ਾਰਟ ਨੋਟ ਆਨ ਸ੍ਰੀ ਰੰਗਾਨਾਥਾ ਸਵਾਮੀ ਟੈਂਪਲ, ਸ੍ਰੀ ਰੰਗਮ, ਮਦਰਾਸ ਸਟੇਟ।

ਨਹਿਰੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਹਿਰਨ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਥੇ ਇਕ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਢਹਿ ਗਿਆ ਹੈ।

ਤ੍ਰਿਚਨਾਪਲੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਾਵੇਰੀ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਬੇੜੀ ਦੇ ਰਾਹ ਨਾਗਾਪਟਨਮ ਪੁਜ ਗਏ। ਲੰਕਾ ਜਾਣ ਲਈ ਇਹ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਸੀ¹। ਇਥੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਲੰਕਾ ਗਏ। ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਲੰਕਾ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਆਵਾਜਾਈ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ²। ਲੰਕਾ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ ਤੇ ਤ੍ਰਿਨਕੋਮਲੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੁਰਤਗਾਲੀਆਂ ਨੇ ਸਤਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ³। ਤ੍ਰਿਨਕੋਮਲੀ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਬੰਦਰਗਾਹ ਮਟੀਆਕਲਮ ਜਾਂ ਮਡਾਕੁਲਾਪਾ ਸੀ ਇਸ ਦਾ ਨਵੀਨ ਨਾ ਬੋਟਾਕੁਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਵਾਂ ਨਾਂ ਡੱਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਾਇਆ ਸੀ⁴। ਮਡਾਕੁਲਾਪਾ ਤਾਮਿਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਬਸਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਕਥਨ ਸਕੰਦਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰਾਮਾਇਣ ਵਿਚ ਹਨੂੰਮਾਨ ਦੀ ਲੰਕਾ ਸਾੜਨ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਇਸੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਹੋਈ ਦਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ⁵।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਗਾਪਟਨਮ ਤੋਂ ਤ੍ਰਿਨਕੋਮਲੀ ਤੇ ਫੇਰ ਮਟੀਆਕੁਲਮ (ਨਵੀਨ ਬੋਟਾਕੁਲਾ) ਆ ਗਏ⁶।

1. ਇਹ ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਦੇ ਬਣਵਾਏ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੀ।

2. ਯੂਨਾਨੀ ਲਿਖਾਰੀ ਪਟਾਲਮੀ (Ptolemy) ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨੀਗਾਮੇਜ਼ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਵੇਖੋ Imperial Gazetteer, Madras Southern Districts ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਮਦਰਾਸ, ਸਦਰਨ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟਜ਼ ਮਦਰਾਸ 1906. ਤੱਜੋਰ ਪੰਨਾ 30। ਇਸ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮੀਲ ਤੇ ਸ਼ਾਹ ਹਮੀਦ ਨਾਗੋਰੀ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਦਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ 1504 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ (ਵੇਖੋ ਦਰਗਾਹ ਵਲੋਂ ਛਪਿਆ ਪੈਡਲੈਟ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਇਥੋਂ ਲੰਘੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਲ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।

3. ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਦੇ ਮੰਦਰ ਦਾ ਇਕ ਭਾਗ ਤੇ ਤੱਜੋਰ ਦਾ ਇਕ ਮੰਦਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੰਕਾ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਬਣਵਾਏ ਸਨ। ਵੇਖੋ ਏ ਗਾਈਡ ਟੂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਾ ਨਾਥਾ ਸਵਾਮੀ ਟੈਂਪਲ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ (A Short Note on Sri Ranaganatha Swami Temple).

4. Ceylon Literary Register, ਸੀਲੋਨ, ਲਿਟਰੇਰੀ ਰਜਿਸਟਰ, ਸਤੰਬਰ 24, 1886. ਪੰਨਾ 63 ਸਰ ਵਿਲੀਅਮ ਜੋਨਜ਼ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:- The island was peopled, time out of memory by the Hindu race. The temple which stood at Trincomalee is not to be forgotten. It would have remained for the present day a venerable relic, had not the misguided religious zeal of the Portugese razed it to ground in 1622 to supply material to one of their fortifications.

5. A Monograph on Batticola ਏ ਮੋਨੋਗਰਾਫ ਆਨ ਬੈਟੀਕੋਲਾ, ਚੈਪਟਰ 1, ਟੋਪੋਗਰਾਫੀ (Topography)

6. ਉਕਤ, ਚੈਪਟਰ ਐਨਐਂਟ ਹਿਸਟਰੀ (Ancient History)

7. "ਹਕੀਕਤ ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਕੀ" ਵਿਚ ਨਾਗਾਪਟਨਮ ਤੋਂ ਲੰਕਾ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹੀ ਰਸਤਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਲਦਾ ਸੀ। ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ (ਬਾਕੀ ਫੁਟਨੋਟ ਵੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ)

ਬੈਟੀਕੁਲਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਰਚਣਹਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਲਿਖਿਆ ਹੈ^੧ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਅਸਲੀ ਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣ ਚੁਕਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਲਾਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਜੋ ਮਲਸੀਹਾ ਦੇ ਭਗੀਰਥ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਇਥੇ ਆਪਣੇ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਗਲ ਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ^੨ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੱਸੀ ਸੀ। ਬੈਟੀਕੁਲਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਨਾਂ ਤਾਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸ਼ਕਲੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਉੱਤਰੀ ਹਿੰਦ ਤੋਂ ਇਕ ਸਾਧੂ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਮੋਹਣੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਭੇਜੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕ ਰੰਗ ਕਰ ਕੇ ਵਿਖਾਏ ਪਰ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਮੋਹ ਨਾ ਸਕੀਆਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਮਗਨ ਰਹੇ।

ਇਹ ਰਾਜਾ ਆਪ ਆਇਆ ਤੇ ਆ ਕੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਜੋਗੀ ਹੋ ਜਾਂ ਪੰਡਤ ਹੋ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ :-

ਜੋਗੀ ਜੁਗਤਿ ਨਾਮੁ ਨਿਰਮਾਇਛੁ ਤਾ ਕੈ ਮੇਲੁ ਨ ਰਾਤੀ॥
ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਭੁ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸੰਗੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਗਤਿ ਬੀਤੀ॥
ਗੁਸਾਈ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਕੇਸੇ ਜਾਤੀ॥
ਜਾ ਰਉ ਭੀਰਰਿ ਮਹਲਿ ਭੁਲਾਵਹਿ ਪੁਛਉ ਬਾਰ ਨਿਰੰਤਰੀ॥

(ਪਿਛਲੇ ਡੁਟਨੋਟ ਦੀ ਥਾਹੀ)

ਦਾ ਰੀਸਰਚ ਪੇਪਰ "ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਜਿਟ ਟੂ ਸੀਲੋਨ" ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਰਿਸਟਰੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਪਟਿਆਲਾ 1969.

1. ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਲੰਕਾ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ ਦੇ ਸਭ ਰਾਜੇ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਪਰ ਉਹ ਸਭ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਵਾਂ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਸਨ :- (ੳ) ਮੁਲਾਟਿਵ (ਅ) ਟਿਰੰਨਕੋਮਲੀ (ੲ) ਬੈਟੀਕੁਲਾ (ਸ) ਕੋਟੀਆਰ (ਹ) ਪਲਗਮ (ਕ) ਪਾਨਮ (ਖ) ਯਲਾ।

2. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲੰਕਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

3. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੰਕਾ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਮਨਸੁਖ ਦਾ ਆਪਣੇ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਲੰਕਾ ਜਾਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਅੱਗੇ ਮਹਿਮਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕਥਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ, ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਦਾ ਲੰਕਾ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਰੀਥੇ ਕਰਵਾਉਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

4. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮੋਹਣੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਭੇਜਣ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾ ਪੁਰਾਣੇ ਵਕਤਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

5. ਲੰਕਾ ਦੇ ਲੋਕ ਜੋਗੀਆਂ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼ ਸਨ। ਚੋਧਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਇਥਨ ਬਹੁਤਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੰਕਾ ਵਿਚ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ।

ਬ੍ਰਹਮਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਇਸਨਾਨੀ ਹਰਿ ਗੁਣ ਪੂਜੇ ਪਾਤੀ॥
 ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਏਕੁ ਨਾਰਾਇਣ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਏਕਾ ਜੋਤੀ॥
 ਜਿਹਵਾ ਫੰਫੀ ਇਹੁ ਘਟੁ ਫਾਥਾ ਤੋਲਉ ਨਾਮ ਅਜਾਰੀ॥
 ਏਕੋ ਹਾਟੁ ਸਾਹੁ ਸਭਨਾ ਸਿਰਿ ਵਣਜਾਰੇ ਇਕ ਭਾਰੀ॥
 ਚੌਢੇ ਸਿਰੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਿਬੇੜੇ ਸੋ ਬੂਝੈ ਜਿਸੁ ਏਕੁ ਲਿਖ ਲਾਗੀ॥
 ਜੀਅਹੁ ਰਹੈ ਨਿਭਰਾਤੀ॥
 ਸਬਦੁ ਵਸਾਏ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਏ ਸਦਾ ਸੇਵਕੁ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ॥
 ਉਪਰਿ ਗਗਨੁ ਗਗਨੁ ਪਰਿ ਗੋਰਖੁ ਤਾ ਕਾ ਅਗਮੁ ਗੁਰੁ ਪੁਨਿ ਵਾਸੀ॥
 ਗੁਰ ਬਚਨੀ ਬਾਹਰਿ ਘਰਿ ਏਕੋ ਨਾਨਕੁ ਭਇਆ ਉਦਾਸੀ॥

(ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧॥ ੧੧॥ (੯੯੨))

ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਕਿ ਜਿਸ ਮਹਾਪੁਰਖ ਦਾ ਮਨੁਖ ਨੇ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਇਹ ਹੀ ਹਨ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਰਾਜੇ ਕੋਲੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਬੈਟੀਕੁਲਾ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਬਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਜਾ ਰਹੇ। ਇਹ ਥਾਂ ਬਹੁਤ ਰਮਣੀਕ ਸੀ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਇਆ। ਇਥੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚੰਗੇ ਭਾਟੜੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਬਣਾਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਠਹਿਰੇ, ਉਥੇ ਇਕ ਨਗਰ ਕੁਰੂਕਲ ਮੰਡਪ ਆਬਾਦ ਹੈ। ਕੁਰੂਕਲ ਮੰਡਪ ਤਾਮਿਲ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ "ਗੁਰੂ ਕਾ ਨਗਰ" ਇਸ ਨਗਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਉੱਤਰੀ ਹਿੰਦ ਤੋਂ ਇਕ ਸਿੱਖ ਬਾਬਾ ਨਾਥ ਆਏ ਸਨ ਜੋ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਸੌ ਸਾਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਹ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

ਲੰਕਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਕੁਰੂਕਲ ਮੰਡਪ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲੰਕਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੀਰਥ ਕਰਤਰਗਾਮਾ ਜੋ ਲੰਕਾ ਦੇ ਧੁਰ ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਹੈ ਟੁਰ ਪਏ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤੀ ਯਾਤਰੂ ਕਰਦੇ ਆਏ ਸਨ। ਬੈਟੀਕੁਲਾ ਤੋਂ ਲੰਕਾ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਬਿਵਨਾਭ ਕੋਲ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਦਸੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਇਸ ਲਈ ਅਸਾਂ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹੀ ਠੀਕ ਮੰਨੀ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣਸੰਗਲੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨਾ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭਾਈ ਪੈੜੇ ਨੂੰ ਭਾਈ ਜੰਤੋਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਲੰਕਾ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਤੇ ਵੇਰ ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

2. ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਭਾਟੜੇ ਲੰਕਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪਰ ਰਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚੰਗਾ ਭਾਟੜਾ ਇਥੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿਖ ਬਣਿਆ ਸੀ।

3. ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਆਰਕਿਆਲੋਜੀ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਸਤੰਬਰ 1968 ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਹਿਤ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਯਾਤਰੂ ਕਤਰਗਾਮਾ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕਲਮੁਨਾਏ, ਟਿਊਕੋਇਲ, ਪਾਤ੍ਰਵਿਲ ਅਤੇ ਪਾਨਮ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਜੋ ਮਾਨਕ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨਾਲ ਕਈ ਰਵਾਇਤਾਂ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹਨ ਜੋ ਈਸਾ ਦੇ ਜੰਮਣ ਤੋਂ 5 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਸ਼ਿਵਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਕੰਦਾ ਸੁਭਰਮਾਨੀਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਨਹਾਲੀ ਵਿਚ ਕੰਡਾਕੁਮਾਰਾ ਜਾਂ ਕਤਰਗਾਮਾ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਤਰਗਾਮਾ ਜਾਂ ਕਾਰਤਕ ਸਵਾਮੀ ਦੇ ਮੰਦਰ ਤੋਂ, ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਡੁਲਾ ਨਾਮ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਥੋਂ ਨੂਰਾ ਅਹਿਲੀਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੀਤਾ ਅਹਿਲੀਆ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਸੀਤਾਵਾਕਾ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਕੋਟੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਟੀ ਤੇ ਰਾਜਾ ਧਰਮਾਪ੍ਰਕਰਮਾਬਾਹੂ ਨੌਵਾਂ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸਦਾ ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਕਾਲਾ ਓਈਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਵਲਾਲਵੀ ਗੰਗਾ ਤਕ ਸੀ। ਧਰਮਾ-ਪ੍ਰਕਰਮਾਬਾਹੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ।

ਕੋਟੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਸੀ ਜੋ ਅਨੀਸ਼ਵਰਵਾਦੀ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾ ਕੇਵਲ ਧਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਸਗੋਂ ਧਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਅੰਗ ਸੰਗ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਈਸ਼ਵਰਵਾਦ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ। ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸੰਘਾ-ਰਾਜਾ ਬੋਧੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਥਾਨਕ ਪਦਵੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸੰਘਾ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਕ ਸਾਧੂ ਉੱਤਰੀ ਹਿੰਦ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅਨੁਯਾਈ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਜ਼ਾਤ ਪਾਤ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀ-ਪੂਜਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੀ ਬੋਧੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੋਟੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ

1. Hinduism in Ceylon, Rev. J. Cartman ਹਿੰਦੂਇਜ਼ਮ ਇਨ ਮਿਲੋਨ, ਕਾਰਟਮੈਨ, ਕੋਲੰਬੋ, 1957, ਪੰਨਾ 120.

2. Katargama, paul Wirz, Translated by Doris Barta Pralle. ਕਤਰਗਾਮਾ, ਪਾਲ ਵਿਰਜ, ਉਲਬਾਕਾਰ ਡੋਰਸ ਬਰਤਾ ਬਰੇਲੀ, ਕੋਲੰਬੋ, 1966, ਪੰਨਾ 2

3. ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਹਿੰਸਾ ਪਹਿਲਾ, ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਚੋਬੀ ਛਾਪ, ਪੰਨਾ 273

4. ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਅਸ਼ੋਕ ਬਣ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੀ ਰਵਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਇਸੇ ਬਣ ਵਿਚ ਰਾਵਣ ਨੇ ਕੈਦ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇਕ ਭਮਣੀਕ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਹੈ ਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਇਥੇ ਸੈਰ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

5. ਕੋਟੀ ਰਾਜ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕੋਰੀ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਮੌਜੂਦਾ ਕੋਲੰਬੋ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਸੀ।

6. Hinduism in Ceylon, ਹਿੰਦੂਇਜ਼ਮ ਇਨ ਮਿਲੋਨ, ਪੰਨਾ 41

7. ਉਕਤ

8. Guru Nanak and Ceylon, Dr. S. W. Karunaratna ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਐਂਡ ਸਿਲੋਨ ਕ੍ਰਿਤ ਡਾ: ਕਰੁਨਾਰਤਨਾ ਦੇ ਪਰਚੇ ਵਿਚੋਂ। ਇਹ ਪਰਚਾ ਇਕ ਸਿਲਾ ਲੇਖ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਜੋ ਅਨੁਰਾਧਪੁਰਾ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਸਿਲਾਲੇਖ ਦਾ ਨੰਬਰ, ਐਸ, 111 ਹੈ। ਇਹ ਪਰਚਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਗੋਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਮੇਂ 5 ਸਤੰਬਰ 1969 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ।

9. ਉਕਤ

ਸਭ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ:-

ਸਤਜੁਗ ਸਤ ਸਤ ਬੋਲੈ।

ਪੋਣਾਹਾਰੀ ਮਨ ਨਹੀਂ ਭੋਲੈ।

ਕ੍ਰੈਤੋ ਜੁਗ ਭਗਤ ਕਮਾਈ।

ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਤਾੜੀ ਲਾਈ।

ਦਵਾਪਰ ਭਗਤਾ ਪੂਜਾ ਚਾਰ।

ਕਲਿਜੁਗ ਕੀਰਤਨ ਨਾਮ ਅਧਾਰ।

ਪੁਨ ਸਤਜੁਗ ਕ੍ਰੈਤਾ ਜੁਗਾ ਦੁਆਪੁਰ ਪੂਜਾ ਚਾਰ।

ਤੀਨੋ ਜੁਗ ਤੀਨੋ ਦ੍ਰਿੜੇ ਕਲਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਅਧਾਰ।

(ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ)

ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਧਰਮਾਪ੍ਰਕਰਮਾਬਾਹੂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਭ ਲੋਕ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ¹। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਕੋਟੀ ਰਹਿ ਕੇ ਉਤਰ ਵੱਲ ਚਲ ਪਏ।

ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਭੁੱਖ ਪਿਆਸ ਦੂਰ ਕੀਤੀ

ਕੋਟੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਸੀਤਾਵਾਕਾ ਪੁਜ ਗਏ। ਸੀਤਾਵਾਕਾ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਨਾਂ ਅਵਿਸਵੇਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਵੀਨ ਕੁਲੰਬੋ ਤੋਂ 33 ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਹੈ। 'ਹਕੀਕਤ ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ' ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੀਤਾਵਾਕਾ² ਨਗਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੰਗਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਥੇ ਨਾ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ।

ਸੀਤਾਵਾਕਾ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਅਨਰਾਧਪੁਰਾ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਅਨਰਾਧ-ਪੁਰਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮਿਆਂ ਤੋਂ ਲੰਕਾ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ³। ਅਨਰਾਧਪੁਰਾ ਤੋਂ ਆਪ

1. ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ, ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਹਿੰਸਾ ਪਹਿਲਾ ਚੌਥੀ ਛਾਪ, ਪੰਨਾ 277

2. ਇਹ ਸਾਖੀ ਡਾ: ਐਸ: ਪਰਨਾਵਿਤਾਨਾ ਰੀਟਾਇਰਡ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਫ਼ ਆਰਕੀਓਲੋਜੀ, ਕੋਲੰਬੋ (ਸਿਲੋਨ) ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਐਸ: ਡਲਬਯੁ ਕਰਨਾਰਤਨਾ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਰਕੀਓਲੋਜੀ ਜੀ ਦੇ ਲੱਭੇ ਇਕ ਸਿਲਾ-ਲੇਖ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਜੋ ਅਨਰਾਧਪੁਰਾ ਦੇ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਨੰਬਰ ਐਮ: 111 ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਲਿਖੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲੇਖ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਲਾ-ਲੇਖ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਹ ਧਰਮਾਪ੍ਰਕਰਮਾਬਾਹੂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਪੰਦਰਵੇਂ ਸਾਲ ਦਾ ਹੈ। ਡਾ: ਕਰਨਾਰਤਨਾ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਮਾਪ੍ਰਕਰਮਾਬਾਹੂ 1493 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਤਪਤ ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ ਜੋ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਜਾਤ ਪਾਤ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਵੇਖੋ Guru Nanak and Ceylon, Dr. S.W. Karunaratne, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਸਿਲੋਨ। ਡਾਕਟਰ ਕਰਨਾਰਤਨਾ ਦਾ ਪਰਚਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਤੇ 5 ਸਤੰਬਰ 1966 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ।

3. 'ਹਕੀਕਤ ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ' ਵਿਚ ਸੀਤਾਵਾਕਾ ਨੂੰ 'ਸਤਵਾਹਦ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜਾ: ਮਾਇਆਵੁਨੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਰਾਜਾ ਸਿੰਘਾ (1581-1590 ਈਸਵੀ) ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਤ ਲਿਆ ਸੀ।

4. A Concise History of Ceylon ਏ ਕਨਸਾਈਜ਼ ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਸਿਲੋਨ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ਼ ਸਿਲੋਨ, 1961, ਪੰਨਾ 30

ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਟੁਰ ਪਏ ਤੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਜਿਥੇ ਅੱਜ ਕਲ ਤਾਲੀਮਿਨਾਰ ਬੰਦਰਗਾਹ ਹੈ। ਤਾਲੀਮਿਨਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬੰਦਰਗਾਹ ਸੀ ਜਿਥੇ ਇਥਨ ਬਰੋੜਾ ਵੀ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਥੇ ਵਸਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ।

ਅਨਰਾਧਪੁਰਾ ਤੋਂ ਮੈਨਰ ਤਕ ਸਾਰਾ ਇਲਾਕਾ ਖੁਸ਼ਕ ਸੀ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਮੀਂਹ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਘਾਟ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਵਸੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸੀ। ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਪਿੰਡ ਆਬਾਦ ਸਨ ਜਿਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਮੱਛੀਆਂ ਪਕੜਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਸੋਂ ਤਲਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਰੋਵਰਾਂ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਸਮੇਂ ਤਲਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਭਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਫੇਰ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਉਹ ਪਾਣੀ ਵਰਤਦੇ ਸਨ।

ਸੋ ਕੇਵਲ ਤਲਾਵਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਪਿੰਡ ਆਬਾਦ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਥਾਕੀ ਸਭ ਇਲਾਕਾ ਜੰਗਲ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਚੀੜੇ ਤੇ ਗਿੱਦੜ ਬਹੁਤ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅਨਰਾਧਪੁਰ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਮੈਨਰ ਵੱਲ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਭੁਖ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਰ ਪਿਆਸ ਬਹੁਤ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਗਿੱਦੜ ਪਿਆਸ ਨਾਲ ਵਿਆਕਲ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਇਹ ਗਿੱਦੜ ਜਾਣਗੇ ਉਥੇ ਜ਼ਰੂਰ ਪਾਣੀ ਮਿਲੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਹੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਿੱਦੜਾਂ ਪਿਛੇ ਟੁਰ ਪਏ। ਗਿੱਦੜ ਇਕ ਤਲਾਅ ਤੇ ਪੁੱਜੇ। ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ। ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਭੁੱਖ ਵੀ ਲਗ ਪਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਤਲਾਅ ਵਿਚ ਵੜੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਮੇਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਨਿਕਲੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਉਡੀਕਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਘਬਰਾਇਆ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਰਦੇ-ਤਰਦੇ ਤਲਾਅ ਦੇ ਦੂਜੇ ਕੰਢੇ ਜਾ ਨਿਕਲੇ ਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਬਸਤੀ ਵਿਚੋਂ ਮਰਦਾਨੇ ਲਈ ਕੁਝ ਖਾਣ ਨੂੰ ਲੈ ਆਏ। ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਤੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ

1. ਉਕਤ ਪੰਨਾ 256.

2. A Regional Geography of Ceylon, S.F.D. Salva ਏ ਰਿਜੀਨਲ ਜਿਓਗਰਾਫੀ ਆਫ਼ ਸਿਲੋਨ, ਐਸ.ਐਫ਼.ਡੀ. ਸਲਵਾ, ਪੰਨਾ 199.

3. A Regional Geography of Ceylon, ਏ ਰਿਜੀਨਲ ਜਿਓਗਰਾਫੀ ਆਫ਼ ਸੀਲੋਨ, ਐਸ.ਡੀ. ਸਿਲਵਾ, ਪੰਨਾ 229-30 ਅਤੇ ਪੰਨਾ 213, ਵਾਢਾਨੀਆ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰੋਵਰਾਂ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ ਆਪ ਫਿਰਿਆ ਹੈ। ਜੰਗਲ ਦੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗਿੱਦੜ ਤੇ ਹੋਰ ਜਾਨਵਰ ਸਫ਼ਕ ਤੇ ਆਮ ਡਿਹਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

4. ਇਹ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕ੍ਰਿਤ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪੰਨਾ 206-208। ਇਸ ਸਾਖੀ ਦਾ ਕਥਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਾਖੀ ਸੋਭਵੰਧ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਗਿੱਦੜਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਤੇ ਤਲਾਅ ਕੋਲ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਥਨ ਹੈ। ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਕੰਢਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਲੋਕਾ ਜਾਣਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਪਰ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਤੋਂ ਅਗੇ ਕਾਲੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਥੋਲੀ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ। ਭੂਗੋਲਕ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋਕਾ ਦੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਖੀ ਅਨਰਾਧਪੁਰਾ ਤੇ ਮੈਨਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ।

ਮਰਦਾਨਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਭੁੱਖ ਤੇ ਪਿਆਸ ਮਿਟਾ ਕੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਚਲੇ।

ਸੇਤਬੰਧ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਜਾਣਾ

ਲੰਕਾ ਵਿਚ ਮੈਨਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਬੇੜੀ ਜਾਂ ਬਾਦਬਾਨੀ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਸੇਤਬੰਧ ਪੁਜ ਗਏ। ਇਥੇ ਅੱਜ ਕਲ ਧਨੁਸਕੋਡੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਤੋਂ ਅੱਠ ਨੌ ਮੀਲ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਲੰਕਾ ਜਿੱਤਣ ਵਾਸਤੇ ਇਥੇ ਪੁਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਸੇਤਬੰਧ ਵੀ ਇਕ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਸੇਤਬੰਧ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਆ ਗਏ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨਾਨਕ ਉਦਾਸੀ ਮੱਠ ਹੈ ਜੋ ਮਹੰਤ ਨਿਰੰਦਰ ਨਾਥ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਤੇ ਇਥੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਦਾ ਮੰਦਰ ਪਾਮਬਨ ਦੀਪ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਹਿੱਸਾ ਕਾਲੇ ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਲੰਕਾ ਤੋਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਰਗੂਸਨ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਦਾ ਮੰਦਰ ਦਰਾਵੜਾਂ ਦੀ ਹੁਨਰਕਾਰੀ ਦਾ ਇਕ ਵਧੀਆ ਨਮੂਨਾ ਹੈ। ਮੰਦਰ ਵੱਲੋਂ ਛਪੇ ਪੈਂਡਲੈਟ ਵਿਚ ਇਸ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜੇਟੀਅਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੰਦਰ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਤੇ ਸਤਾਰਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਇਹ ਮੰਦਰ ਐਨਾ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਹੁਣ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਮੰਦਰ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਦੇ ਕੋਲ ਗਏ ਤਾਂ ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੋਗੀਆਂ ਜੋ, ਗੌਰਖ ਪੰਥੀ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮੰਦਰ ਅੰਦਰ ਗਏ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਜੋਗੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹੋ, ਇਸ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦੇ ਹੋ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :-

ਦੂਸਰੀ ਮਾਇਆ ਜਗਤ ਚਿਤ ਵਾਸੁ॥ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਅਹੰਕਾਰ ਬਿਨਾਸੁ॥
ਦੂਜਾ ਕਉਣ ਕਹਾ ਨਹੀ ਕੋਈ॥ ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਈ॥

1. A Guide to Ramnath Temple ਦੇ ਗਾਈਡ ਟੂ ਰਾਮਨਾਥ ਟੈਂਪਲ, ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ।

2. Imperial Gazetteer, Madras, Southern Districts ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜੇਟੀਅਰ ਮਦਰਾਸ, ਸਦਰਨ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟਸ, ਮਦਰਾਸ 1906 ਮੁਦਰਾ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਪੰਨਾ 38

3. ਇਬਨ ਬਤੂਤਾ ਨੂੰ ਜੋਗੀ ਜਵਨਾ (ਲੰਕਾ) ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਸਨ Ibin Batuta, Travels in Asia and Africa, ਇਬਨ ਬਤੂਤਾ, ਟਰੈਵਲਜ਼ ਇਨ ਏਸ਼ੀਆ ਐਂਡ ਅਫ਼ਰੀਕਾ, ਲੰਡਨ, 1963, ਪੰਨਾ 255, ਜੋ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਇਥੇ ਹੋਣਾ ਕੋਈ ਅਚੰਬੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਬਾਨੋ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਥੇ ਗੌਰਖ ਪੰਥੀਆਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਹਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਗੌਰਖ ਪੰਥੀ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਵਿਚ ਮਿਲਣਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਪਰ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

4. ਵੇਧੋ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਕ੍ਰਿਤ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪੰਨਾ 214-16 (ਅੰਤਕਾ 118) ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਵਿਚ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਦੂਜੀ ਦੁਰਮਤਿ ਆਖੇ ਦੋਇ॥ ਆਵੈ ਜਾਇ ਮਰਿ ਦੂਜਾ ਹੋਇ॥
 ਪਰਣਿ ਗਗਨਿ ਨਹ ਦੇਖਉ ਦੋਇ॥ ਨਾਰੀ ਪੁਰਖ ਸਥਾਈ ਠੋਇ॥
 ਰਵਿ ਸਸਿ ਦੇਖਉ ਦੀਪਕ ਉਜਿਆਲਾ॥ ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰਿ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਥਾਲਾ॥
 ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਰਾ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੋਕਉ ਏਕੁ ਬੁਝਾਇਆ॥
 ਏਭੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਤਾ॥ ਦੂਜਾ ਮਾਰਿ ਗੁਰ ਸਥਾਇ ਪਛਾਤਾ॥
 ਏਕੋ ਹੁਕਮੁ ਫਰੈ ਸਭ ਲੋਈ॥ ਏਕਸੁ ਤੇ ਸਭ ਓਪਰਿ ਹੋਈ॥
 ਰਾਹੁ ਦੋਵੈ ਖਸਮੁ ਏਕੋ ਜਾਣੁ॥ ਗੁਰ ਕੇ ਸਥਾਇ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣੁ॥
 ਸਗਲ ਰੂਪ ਭਰਨ ਮਨ ਮਾਹੀ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਏਕੋ ਸਾਭਾਹੀ॥

(ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ॥ ੪॥ (੨੨੩))

ਜੋਗੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਚੁਪ ਕਰ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਨਹਿਰੇ ਤੇ ਫਿਰ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਟੁਰ ਪਏ।

ਵੰਡ ਛਕਣਾ

ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਮਨਾਦਪੁਰਮ ਤੇ ਕ੍ਰਿਵਨਮਲਾਏ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਮੌਜੂਦਾ ਟਰੀਵਨਡਰਮ ਕੋਲ ਪੁਜ ਗਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਟਰੀਵਨਡਰਮ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਟਿਉ ਅਨੰਤਪੁਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਸੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਤਾ ਜੀ ਦਾ ਪਵਿਤਰ ਨਗਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਤਾ ਪਦਮਾਨਾਭਾ ਸਵਾਮੀ ਦਾ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਮੰਦਰ ਸੀ। ਟਿਉ ਅਨੰਤਪੁਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਟ੍ਰੀਵਨਡਰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਟ੍ਰੀਵਨਡਰਮ ਦੇ ਨੇੜੇ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਦੋ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਨਗਰ ਪਾਲਮ ਤੇ ਕੋਟਾਇਮ ਸਨ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਆ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਇਥੇ ਪੁਰਾਣਾ ਇਕ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਭੇਰਾ ਸੀ। ਜੋਗੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੰਡ ਛਕਣ ਦਾ ਸਿੱਧਾਂਤ ਦੱਸਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਕ ਤਿਲ ਭੋਟ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੰਡ ਕੇ ਖਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਹ ਤਿਲ ਕੁੰਡੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਕੁਟ ਲਿਆ ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ

1. Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 24, ਪੰਨਾ 50

2. ਪੰਡਤ ਭਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਨੇ 'ਪ੍ਰਲੀਅਮ ਕੋਟਾ' ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਿਲਗੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਮਹਾਨਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਪਾਲੀਪੋਰਟ ਅਸਥਾਨ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਲੀਪੋਰਟ ਲਿਖਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਲੀਪੁਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਾਲੀਪੁਰ ਜਾਂ ਪਾਲੀਪੁਰਮ ਕਾਫੀਕੋਟ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਹੈ ਜੋ ਟ੍ਰੀਵਨਡਰਮ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵਲ ਹੈ। ਪਾਲੀਪੋਰਟ ਟ੍ਰੀਵਨਡਰਮ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਪੋਸਟ ਤੇ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਵਿਚ ਪਾਲਮ, ਕੋਟਾਇਮ ਤੇ ਪਾਲੀਪੋਰਟ ਟ੍ਰੀਵਨਡਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਛੋਟੇ ਭਾਕਖਾਨੇ ਦੱਸੇ ਹਨ ਤੇ ਕੁਝ ਥਾਵਾਂ ਵਖ ਦੱਸੀਆਂ ਹਨ। ਡਾਕਟਰ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਲਮ ਤੇ ਕੋਟਾਇਮ ਦੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਨਗਰ ਹਨ ਜੋ ਟ੍ਰੀਵਨਡਰਮ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਪਾਲਮ ਕੋਟਾਇਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਵਰਤਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਤਿਲਗੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਕੋਡਾ ਰਾਖਸ਼ ਤਾਰਨਾ

ਪਾਲਕ ਕੋਟਾਇਮ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਟੁਰ ਪਏ ਤਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕੰਬੋਟੂਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਅਨਾਮਲਾਏ ਪਰਬਤ ਕੋਲ ਆ ਗਏ। ਇਹ ਪਰਬਤ ਪੱਛਮੀ ਘਾਟ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦਾ ਇਕ ਹਿਸਾ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਥੀ ਪਹਾੜ (Elephant Hills) ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਉਤਰਾਈਆਂ ਵਿਚ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਂਗਲੀ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਕਾਡਾਨ ਸੀ¹। ਇਹ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਜਾਂਗਲੀ ਉਪਜ ਤੇ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਹੋਰਨਾਂ ਜਾਂਗਲੀ ਕਬੀਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਂਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਡਾਨ ਜਾਂਗਲੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕੋਡਾ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਨਾਮਲਾਏ ਪਰਬਤ ਕੋਲ ਆਏ ਤਾਂ ਇਕ ਕਾਡਾਨ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਿਆ ਤੇ ਮਾਰ ਦੇਣ ਲੱਗਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚੇਹਰੇ ਤੋਂ ਜਲਾਲ ਟਪਕਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਕਾਡਾਨ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਚਰਨੀਂ ਲੱਗਾ। ਗੁਰੂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਛੁਡਾ ਕੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ ਤੇ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕਾਡਾਨ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿਖ ਬਣਿਆ।

1. ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਤਿਲ ਘੱਟ ਕੇ ਜੋਗੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਣ ਦੀ ਸਾਖੀ ਭਾਵੇਂ ਬਾਲੇ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਹੋਰ ਕਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਹੱਥ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਕਿਧਰੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਥਾਂ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ।

2. ਵੇਖੋ Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੇਜ਼ਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 5 ਪੰਨਾ 233, ਨੀਲ ਕੰਠ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਕਾਡਾਨ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:- The occurrence of dwarfish woolly haired individuals with more or less round heads among the kedars of Parambikulam and Puhaiyan of adjoining Anaimalai Hills in the extreme south of the Peninsula may be taken to attest the early nerite type" History of south India Neelkanth Shastri ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਸਾਊਥ ਇੰਡੀਆ ਨੀਲਕੰਠ ਸ਼ਾਸਤਰੀ, ਛਾਪਾ ਤੀਜਾ, ਪੰਨਾ 58

3. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਜਾਂਗਲੀ ਲੋਕ ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਮਾਰ ਕੇ ਖਾਂਦੇ ਸਨ, ਤਿੰਨ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਮਿਲਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਤੇ ਨਾਗਾ ਲੋਕ ਸਨ ਜੋ ਨਾਗਾ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਾ ਆਸਾਮ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਥੱਡ ਸਨ ਜੋ ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਜਾਂਗਲਾਂ ਤੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਤੀਸਰੇ ਨੀਗਰੀ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਡਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸ਼ਬਦ "ਕੋਡਾ" ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋ ਸਿਰਲੇਖ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮੂਲ ਪਾਠ ਵਿਚ ਸੰਕੇਤ ਨਾਗਾ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਧਨਾਸਰੀ ਘਾਟੀ ਦੇ ਕੋਲ ਨਾਗਾ ਲੋਕ ਵਸਦੇ ਸਨ। ਥਾਈ ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਥੱਡ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕੋਡਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

4. ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਆਏ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਾਚਿਆਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਨਾਉਂ ਜਾਤ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਦੱਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਜਾਤੀ ਨਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਨਹੀਂ। ਜਿਵੇਂ ਮਰਦਾਨਾ 'ਉਪਲ ਖਤਰੀ' ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ। ਉਪਲ ਖਤਰੀ ਜਾਤ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਂ ਨਹੀਂ। ਦੋਦੇ ਜਟ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਦੋਦਾ ਜਾਤੀ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਡਾ ਜਾਂ ਕਾਡਾਨ ਜਾਤੀ ਨਾਂ ਹੈ ਬੇਦੋਦਾ ਨਹੀਂ।

ਕੋਡੇ ਰਾਖਸ਼ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਆਇਆ ਤੇ ਇਹ ਨਾਂ ਸੰਗਲਾਦੀਪ ਦੀ ਸਾਖੀ ਤਾਂ ਪਿਛੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਾਡਾਨ ਹੀ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਬਿਦਰ ਜਾਣਾ

ਨੀਲਗਰੀ ਪਰਬਤ ਮਾਲਾਬਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਬਿਦਰ ਨਗਰ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਬਿਦਰ ਨਗਰ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਂਸਾਂ ਦਾ ਜੰਗਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਵਾਰੰਗਲ ਦੇ ਕਾਕਟੀਆ ਰਾਜਾ ਨੇ ਇਕ ਮਹਾਦੇਵ ਦਾ ਮੰਦਰ ਬਣਵਾਇਆ ਜਿਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾ ਬਿਦਰ ਪੈ ਗਿਆ।

ਬਿਦਰ ਬਾਹਮਨੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਬਾਹਮਨੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਪਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਬਿਦਰ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਤੇ ਅਮੀਰ ਬਰੀਦ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੇ 1492 ਤੋਂ 1538 ਈਸਵੀ ਤਕ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਾਹਮਨੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਮਕਬਰੇ ਬਿਦਰ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬ ਤੇ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬਿਦਰ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਪਧਾਰੇ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਦੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰ ਜਲਾਲਦੀਨ ਤੇ ਸੱਯਦ ਯਾਕੂਬ ਅਲੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਕ ਫਕੀਰ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਇਕ ਮੁਤਰਬ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਏ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਕੋਲ ਰਹੇ ਤੇ ਉਥੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :-

ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਸਿਫਤਿ ਸਰੀਅਤਿ ਪਤਿ ਪਤਿ ਕਰਹਿ ਬੀਚਾਰੁ॥

ਥੰਦੇ ਸੇ ਜਿ ਪਵਹਿ ਵਿਚਿ ਥੰਦੀ ਵੇਖਣ ਕਉ ਦੀਦਾਰੁ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਆਸਾ॥ ੬ ॥ (੪੬੫))

ਜਲਾਲ ਦੀਨ ਤੇ ਯਾਕੂਬ ਅਲੀ ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਹੁਣ ਤਕ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਬਰਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਮਿਠੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ ਵਗਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਯਾਦ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਖ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਨਾਨਕ ਬੀਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਚਸ਼ਮਾ-ਏ-ਸ਼ਾਹਦਾਦ। ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਸੀ ਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸਿਖ ਜਨਤਾ ਨੇ ਬੜੀ ਘਾਲਣਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਜਕਲ ਬਿਦਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਮੁਖ ਨਗਰ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ।

1. ਤਜ਼ਕਰਾ-ਇ-ਸਲਾਤੀਨ-ਇ-ਦੌਕਨ, ਮੁਹੰਮਦ ਅਬਦਲ ਜਬਾਰ ਖਾਂ, ਪੰਨਾ 499, ਬਾਂਸ ਨੂੰ ਮਲਆਲਿਮ ਵਿਚ ਬਿਦਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

2. Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 8, ਪੰਨਾ 169-70

3. ਬਿਦਰ ਦਾ ਕਥਨ ਬਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਸ਼ਾਹ ਸਰਫ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਸ਼ਾਹ ਸਰਫ ਦਾ ਪਾਣੀਪਤ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਾਣੀਪਤ ਦਾ ਸਰਫ ਉਲਦੀਨ, ਬੂ-ਅਲੀ ਕਲੰਦਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਦਰ ਦਾ ਸ਼ਾਹ ਸਰਫ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵੇ।

4. ਤਜ਼ਕਰਾ-ਇ-ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ (ਉਰਦੂ) ਮੌਲਵੀ ਸੂਫੀ ਗੁਲਾਮ ਕਾਸਿਮ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 1922 ਪੰਨਾ 50-57 ਅਤੇ ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ ਛਾਪ ਚੌਥੀ, ਪੰਨਾ 257

5. ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ, ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਪੰਨਾ 257

6. ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਸਿਖ ਫੌਜਾਂ ਨਿਜ਼ਾਮ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਨੇ ਮੰਗਵਾਈਆਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਬਾਕੀ ਫੁਟਨੋਟ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ)

ਨਾਂਦੇੜ ਜਾਣਾ

ਬਿਦਰ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਇਕ ਸੌ ਸਤਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਨਾਂਦੇੜ ਨਗਰ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਕਾਕਟੀਆ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਕਿਲਾ ਨਾਂਨਾਗਿਰੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਨਾਂਦੇੜ ਪਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਂਦੇੜ ਆ ਕੇ ਨਾਂਦੇੜ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਨਗਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਦੂਰ ਆ ਬੈਠੇ ਜਿਥੇ ਅਜਕਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮਾਲ ਟੀਕਰੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਕ ਫਕੀਰ ਸਯਦ ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ ਲਕੜ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਕੋਲ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਠਹਿਰੇ। ਫਕੀਰ ਸਯਦ ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ ਲਕੜ ਦੀ ਕਬਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਹੈ। ਇਹ ਦੋ ਕਬਰਾਂ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਹਾਨੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਬਿਲਾਲੇਖ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਫਕੀਰ ਲਕੜ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਜੋ 1010 ਹਿਜਰੀ ਭਾਵ (1601 ਈਸਵੀ) ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ ਲਕੜ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਕਾਫੀ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਨਰਬਦਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਂਦੇੜ ਤੋਂ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਚਲ ਪਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਦੇਵਗਿਰੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜ ਕਲ ਦੌਲਤਾਬਾਦ (ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਔਰੰਗਾਬਾਦ)

(ਪਿਛਲੇ ਫੁਟਨੋਟ ਦੀ ਥਾਂਕੀ)

ਨੇ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਸਫਲ ਨਾ ਹੋਏ। ਬਿਦਰ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਖ ਪੋਟ ਇਕ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਚਿਕਪੋਟ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਰਿਆਸਤ ਦੇ 1943 ਦੇ ਅੰਕਿਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਨਾਨਕ ਝੀਰਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਵਿਚ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। 1950 ਦੇ 20 ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਦੀ ਨਕਲ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਹੈ, ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚੁਟੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਬਿਦਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਇਤਿਹਾਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਾਨਕ ਝੀਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਾਨਕ ਝੀਰਾ, ਬਿਦਰ ਪੰਨਾ 10

1. Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜੇਟੀਅਰ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਜਿਲਦ 8 ਪੰਨਾ 169-78 ਇਕ ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਂਦੇੜ ਦਾ ਨਾਂ ਨੰਦੀਗਨ ਤੋਂ ਪਿਆ ਹੈ। ਨਾਂਦੇੜ ਵਿਚ ਹੁਣ ਵੀ ਸਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਬੈਲਾਂ ਦਾ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੈਲਾਂ ਦਾ ਜਲੂਸ ਕਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਂ ਨੰਦੀ ਟੇਕ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਸਨ ਜੋ ਅੱਜ ਕਲ ਨਾਂਦੇੜ ਨਗਰ ਵਿਚ ਹੀ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਗਰ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਉਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਸਿਧ ਨਾਥਪੁਰੀ ਜਾਂ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਜ਼ੀਰਬਾਦ ਸੀ ਜੋ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਾਂ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਜ਼ੀਰ ਦਾ ਮਹੱਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮਾਲਟੀਕਰੀ ਵਾਲੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਸੀ। (ਬਿਆਨ ਅਬਦਲ ਸਮੱਦ ਖਾਂ ਮਾਮੂਲਦਾਰ, ਤਖ਼ਤ ਸਚਖੰਡ, ਸ੍ਰੀ ਹਜੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਂਦੇੜ)

2. ਹਜੂਰੀ ਦੀਦਾਰੇ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਂਦੇੜ ਪੰਨਾ 270

3. ਨਾਂਦੇੜ ਵਿਚ ਕਈ ਸਿਖ ਠਕੜ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਦਸਦੇ ਹਨ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਲਕੜ ਸ਼ਾਹ ਫਕੀਰ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਹੋਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਨਰਬਦਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਜਿਥੇ ਨਰਬਦਾ ਅਰਬ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਬੜੇਚ ਨਗਰ ਪੁਜ ਗਏ। ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਿਚ ਬੜੇਚ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬੰਦਰਗਾਹ ਸੀ। ਤੇ ਸਭ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਸੜਕਾਂ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਵਗਿਰੀ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮੇਲ ਜੋਲ ਰਖਦੇ ਸਨ¹। ਇਸ ਲਈ ਦੇਵ ਗਿਰੀ ਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚਕਾਰ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨ ਆਮ ਸਨ।

ਬੜੇਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਯੂਨਾਨੀਆਂ ਨੇ ਬਾਰੀਗਾਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ²। ਮਤਸਯ ਪੁਰਾਣ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਮਨ ਨੇ ਰਾਜਾ ਬਲ ਤੋਂ ਇਥੋਂ ਹੀ ਢਾਈ ਕਰਮ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਰਬਦਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਜਾ ਬੈਠੇ ਜੋ ਅੱਜ ਕਲ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬੜੇਚ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾਨਕ-ਵਾੜੀ ਜਾਂ ਨਾਨਕ-ਵਾਡੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਇਕ ਗਿਰੀ ਸਨਿਆਸੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠਾ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਪਰਮੇਸਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਇਆ ਮਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਮੇਸਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :-

ਨਾ ਮਨੁ ਮਰੈ ਨ ਕਾਰਜੁ ਹੋਇ॥ ਮਨੁ ਵਸਿ ਦੂਤਾ ਦੁਰਮਤਿ ਦੇਇ॥
ਮਨ ਮਾਨੈ ਗੁਰ ਤੇ ਇਕੁ ਹੋਇ॥
ਨਿਰਗੁਣ ਰਾਮੁ ਗੁਣਹ ਵਸਿ ਹੋਇ॥ ਆਪੁ ਨਿਵਾਰਿ ਬੀਚਾਰੇ ਸੋਇ॥
ਮਨੁ ਭੁਲੈ ਬਹੁ ਚਿਤੈ ਵਿਕਾਰੁ॥ ਮਨ ਭੁਲੈ ਸਿਰਿ ਆਵੈ ਭਾਰੁ॥
ਮਨੁ ਮਾਨੈ ਹਰਿ ਏਕੰਕਾਰੁ॥
ਮਨੁ ਭੁਲੈ ਮਾਇਆ ਘਰਿ ਜਾਇ॥ ਕਾਮਿ ਬਿਰੁਧਉ ਰਹੈ ਨ ਠਾਇ॥
ਹਰਿ ਭਜੁ ਪ੍ਰਾਣੀ ਰਸਨ ਰਸਾਇ॥
ਗੋਵਰ ਹੋਵਰ ਕੰਚਨ ਸੁਤ ਨਾਰੀ॥ ਬਹੁ ਚਿੰਤਾ ਪਿੜ ਚਾਣੈ ਹਾਰੀ॥
ਜੁਐ ਖੋਲਣੁ ਕਾਚੀ ਸਾਰੀ॥
ਸੰਪਉ ਸੰਚੀ ਭਏ ਵਿਕਾਰ॥ ਹਰਖ ਸੋਕ ਉਭੇ ਦਰਵਾਰਿ॥
ਸੁਖ ਸਹਜੇ ਜਪਿ ਰਿਦੈ ਮੁਕਾਰਿ॥
ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਤਾ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਏ॥ ਗੁਣ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਅਉਗਣ ਸਬਦਿ ਜਲਾਏ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਏ॥
ਬਿਨ ਨਾਵੈ ਸਭ ਦੂਖ ਨਿਵਾਸੁ॥ ਮਨਮੁਖ ਮੂੜ ਮਾਇਆ ਚਿਤ ਵਾਸੁ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਿਆਨੁ ਧਰਿ ਕਰਮਿ ਲਿਖਿਆਸੁ॥

1. Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 9, ਪੰਨਾ 20

2. History of the Khiljis, ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਦੀ ਖਿਲਜੀਜ਼, ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਸਰਨ ਲਾਲ, ਬੰਬਈ, 1967, ਪੰਨਾ 233-35

3. Ancient Geography of India, Alexander Cunningham, ਏਨੀਸਟ ਜਿਓਗਰਾਫੀ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ, ਐਲਗਜ਼ਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ, ਪੰਨਾ 275

4. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ, ਪੰਨਾ 291 (ਅੰਤਕਾ 128-29)

ਮਨੁ ਚੰਚਲੁ ਧਾਵਤੁ ਭੁਨਿ ਧਾਵੈ॥ ਸਾਚੇ ਸੂਚੇ ਮੇਲ ਨ ਭਾਵੈ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ॥

(ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ॥ ੧॥ ਅਸਟਪਦੀਆ ॥ ੩॥ (੨੨੨))

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਸਨਿਆਸੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬੜੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਠਹਿਰੇ। ਨਾਨਕ-ਵਾਡੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਂ ਪੰਜੱਤਰ ਰੂਪੇਂ ਸਾਲਾਨਾ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਲਾਈ ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਚਲਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਜਾਗੀਰ ਦਾ ਪਟਾ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀ ਕੋਲ ਹੈ। ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਹੰਤ ਨਰਬਦਾ ਦਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸਮਾਧ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਬਣੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ।

ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ (ਸੋਰਠ ਦੇਸ) ਜਾਣਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬੜੇ ਤੋਂ ਸਭ ਪਾਸੇ ਖੇੜੀਆਂ ਤੇ ਬਾਦਬਾਨੀ ਜਹਾਜ਼ ਚਲਦੇ ਸਨ। ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਖੇੜੀਆਂ ਦਾ ਸਫਰ ਆਮ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬੜੇ ਤੋਂ ਖੇੜੀ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਵੈਰਾਵਲ ਬੰਦਰਗਾਹ ਦੇ ਕੋਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਪਰਭਾਸ ਪੱਤਨ ਪੁਜ ਗਏ। ਪਰਭਾਸ ਪੱਤਨ ਦੇ ਕੋਲ ਸੋਮਨਾਥ ਦਾ ਮੰਦਰ ਸੀ ਜੋ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਈਸਵੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਮਹਿਮੂਦ ਨੇ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਇਸਨੂੰ ਕੁਮਾਰ ਪਾਲਾ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ। ਸੋਮਨਾਥ ਦੇ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ ਜੁਨਾਗੜ ਤੋਂ 10 ਮੀਲ ਹੈ। ਜੁਨਾਗੜ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ ਸੋਰਠ ਸੀ। ਸੁਰਾਸ਼ਟਰ ਸੋਰਠ ਦਾ ਹੀ ਦੂਜਾ ਨਾਉਂ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਸੁਰਾਸ਼ਟਰ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜਕੋਟ ਆਦਿ ਹੋਰ ਰਜਵਾੜੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਪਰ ਸੋਰਠ ਸਰਕਾਰ ਕੇਵਲ ਜੁਨਾਗੜ ਦੇ ਨਵਾਬ ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁਨਾਗੜ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਹੀ ਅਸਲ ਸੋਰਠ ਦੇਸ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਸੋਰਠ ਦੇਸ਼ ਗਏ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੋਰਠ ਤੇ ਮੁਜਫਰ ਦੂਜਾ (1511-26 ਈਸਵੀ)

1. ਵੇਖੋ ਗੁਰਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ, ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਿਰੰਤਰ ਪਹਿਲੀ ਪਾਦਸ਼ਾਹੀ ਕੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ, ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨੰਬਰ 30

2. ਬਿਆਨ ਟਰਸਟੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨਾਨਕ ਬਾਡੀ-ਸ੍ਰੀ ਬਚੂ ਭਾਈ ਇਨਾਮਦਾਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਬੜੇਚ (ਗੁਜਰਾਤ)

3. Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਆਫ ਜ਼ਿਲਦ 9 ਪੰਨਾ 26

4. ਵੈਰਾਵਲ ਰਿੰਨ ਸੋਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਣੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਭਾਸ ਪੱਤਨ ਬੰਦਰਗਾਹ ਸੀ ਜੋ ਵੈਰਾਵਲ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਤੇ ਹੈ। ਸੋਮਨਾਥ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਰਭਾਸ ਪੱਤਨ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਸੀ।

5. History of the Khiljis, ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ ਖਿਲਜੀਜ਼ ਕਸ਼ੋਰੀ ਸਰਨ ਲਾਲ, ਪੰਨਾ 67-68,

6. Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਜ਼ਿਲਦ 12 ਪੰਨਾ 247

7. ਸੋਰਠ ਨਾਂ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਉਂ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਯੂਨਾਨੀ ਲੇਖਕ ਸਟਰੇਬੋ (80 ਪੂਰਵ ਈਸਾ) ਨੇ "ਹੋਰਟ" ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮੈਗਸਥਨੀਜ਼ ਨੇ ਸੋਮਨਾਥ ਦੇ ਮੰਦਰ ਨੂੰ "ਹੋਰਟ" ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਜੈਨੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਸੁਰਾਸ਼ਟਰਾ ਨੂੰ ਸੋਰਠ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਵੇਖੋ "ਸੁਰਾਸ਼ਟਰਨੋ ਇਤਿਹਾਸ" ਸ਼ੰਕੁ ਪ੍ਰਸਾਦ ਹਰਪ੍ਰਸਾਦ ਭੋਸਾਈ, (ਗੁਜਰਾਤੀ) ਦੂਜੀ ਛਾਪ, 1969 ਪੰਨਾ 3 ਤੇ 4। ਪੁਸਤਕ ਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪ ਇਸ ਟੁਕ ਦਾ ਗੁਜਰਾਤੀ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਉਲਥਾ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖਵਾਇਆ ਜਿਸ ਲਈ ਲੇਖਕ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹੈ।

ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੋਰਠ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸੋਰਠ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੋਰਠ ਬੀਜਾ ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਸੋਰਠ ਰਾਗ ਤਾਂ ਹੀ ਚੰਗਾ ਤੇ ਸੁਹਾਵਨਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ ਆਪ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਰਬਾਬ ਤੇ ਸੋਰਠ ਰਾਗ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤੇ ਆਪ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ:-

ਸੋਰਠਿ ਸਦਾ ਸੁਹਾਵਣੀ ਜੋ ਸਚਾ ਮਨਿ ਹੋਇ॥
ਦੀਦੀ ਮੇਲੁ ਨ ਕਰੁ ਮਨਿ ਜੀਭੈ ਸਚਾ ਸੋਇ॥
ਸਸੁਰੇ ਪੇਈਐ ਭੈ ਵਸੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵਿ ਨਿਸੰਗ॥
ਪਰਹਰਿ ਕਪੜੁ ਜੋ ਪਿਰ ਮਿਲੈ ਖੁਸੀ ਰਾਵੈ ਪਿਰੁ ਸੰਗਿ॥
ਸਦਾ ਸੀਗਾਰੀ ਨਾਉ ਮਨਿ ਕਦੇ ਨ ਮੇਲੁ ਪਤੰਗੁ॥
ਦੇਵਰ ਜੇਠ ਮੁਏ ਦੁਖਿ ਸਸੁ ਕਾ ਭਰੁ ਕਿਸੁ॥
ਜੋ ਪਿਰ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ ਕਰਮ ਮਣੀ ਸਭੁ ਸਚੁ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਸੋਰਠ ਕੀ ਵਾਰ ॥੧॥ (੬੪੨))

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜੁਨਾਗੜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ^੧ ਤੇ ਗੋਰਖ ਪੰਥੀ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜੋਗੀਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਉੱਤਰੀ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਦਤਾਤ੍ਰੇ ਮਛਿੰਦਰ ਨਾਥ ਦਾ ਗੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਮਛਿੰਦਰ ਨਾਥ ਨੂੰ ਦੀਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਮਛਿੰਦਰ ਨੇ ਗੋਰਖ ਨੂੰ। ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਦਤਾਤ੍ਰੇ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਇਕ ਉਤਲੀ ਚੋਟੀ ਤੇ ਸੀ^੨। ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਚੋਟੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਨਾਂ ਇਹ ਹਨ:- ਅੰਬਾ ਮਾਤਾ, ਗੋਰਖ ਨਾਥ, ਚੰਗਦ ਸਿਖਰ, ਗੁਰੂ ਦਤਾਤ੍ਰੇ ਅਤੇ ਕਾਲਕਾ ਜੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਟੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਜੈਨੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਅੰਬਾ ਮਾਤਾ ਦਾ ਮੰਦਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਜੈਨੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਅਸਥਾਨ ਸੀ^੩। ਬਾਰੂਵੀਂ ਸਦੀ ਇਸਵੀ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਸਜਨ ਨੇ 1113 ਈ: ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸਾਰੀ ਆਦਮਨ ਗਿਰਨਾਰ ਤੇ ਜੈਨੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਬਨਾਉਣ ਤੇ ਖਰਚ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ^੪। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਕੰਦ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਜੋ ਗਿਰਨਾਰ ਦਾ ਵਿਰਾਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਵਾਲੀ ਚੋਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜੇਟੀਅਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਲਕਾ ਜੀ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤੇ ਨਵੀਨ ਸਮੇਂ ਤਕ ਅਘੋਰੀ ਜਾਂ ਮਰਦਮਖੋਰ ਸਾਧੂ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਖਾਣ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰਖਦੇ

1. ਸੋਰਸ਼ਟਰਨੋ ਇਤਿਹਾਸ, ਪੰਨਾ 551

2. ਹਿਰਥਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੋਰਠ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਪੰਨਾ 356-7 (ਅੰਤਕਾ 136-7) ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦਾ ਕਥਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੋਰਠ ਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਜੁਨਾਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਥੇ ਹੀ ਉਚਾਰਿਆ ਨੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

3. ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ ਉਜੈਨਤਾ ਜਾਂ ਗਿਰਵਰ ਸੀ।

4. ਸੋਰਸ਼ਟਰਨੋ ਇਤਿਹਾਸ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਹਰਪ੍ਰਸਾਦ ਡੀਸਾਈ, ਛਾਪ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 259

5. ਬਿਆਨ ਸ੍ਰੀ ਸੰਤ ਨਾਥ ਹਰਪ੍ਰਸਾਦ ਡੀਸਾਈ ਕਰਤਾ ਸੁਰਸ਼ਟਰਨੋ ਇਤਿਹਾਸ। ਡੀਸਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਮੰਦਰ ਵੇਚ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਜਾਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਨਵੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਮੰਦਰ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ।

6. ਸੁਰਸ਼ਟਰਨੋ ਇਤਿਹਾਸ ਸ੍ਰੀ ਡੀਸਾਈ, ਪੰਨਾ 259

ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਸ ਵੀ ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ।¹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ ਹੈ ਪਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਤੇ ਹਰ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਸਾਧੂ ਰਹਿੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕੁੰਡ ਅੱਜ ਕਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ— ਗੋਰਖ ਮੁਖੀ ਕੁੰਡ, ਹਨੂਮਾਨ ਧਾਰਾ ਅਤੇ ਕਰਮੰਡਲ ਕੁੰਡ। ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਕੁੰਡਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੁੰਡ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਕਰਮੰਡਲ ਕੁੰਡ ਬਾਰੇ ਦੋ ਰਵਾਇਤਾਂ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹਨ। ਇਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੱਤਾਤ੍ਰੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਕੋਲ ਪਾਣੀ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ ਤੇ ਕੁਝ ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ ਪਾਣੀ ਮੰਗਿਆ ਤੇ ਇਕ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਸਾਧੂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਰਮੰਡਲ ਜੋ ਪਾਣੀ ਦਾ ਭਰਿਆ ਸੀ ਸੁਟ ਦਿਤਾ। ਜਿਥੇ ਉਹ ਕਰਮੰਡਲ ਸੁਟਿਆ, ਉਥੇ ਕਰਮੰਡਲ ਕੁੰਡ ਬਣ ਗਿਆ। ਦੂਜੀ ਰਵਾਇਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਸਾਧੂ ਜੋ ਗਿਰਨਾਰ ਤੇ ਜਾਂ ਜੁਨਾਗੜ੍ਹ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲੋਂ ਪਾਣੀ ਮੰਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਕਰਮੰਡਲ ਫੜ ਕੇ ਸੁਟਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਕਰਮੰਡਲ ਕੁੰਡ ਬਣ ਗਿਆ। ਕਈਆਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੁੰਡ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਕਰਮੰਡਲ ਵਰਗੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਮੰਡਲ ਕੁੰਡ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਕੁੰਡ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਕੰਦ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਪਰਭਾਸ ਖੰਡ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ ਦਾ ਉਸ ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਹਾਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ²। ਸੋ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੁੰਡ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹੀ ਯਾਦਗਾਰ ਹੋਵੇ।

ਜੁਨਾਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੋਈ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੁਨਾਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਨਾਥ ਜੀ ਕੇ ਗਲੀਚੇ ਦੇ ਪਿਛੇ ਜਿਥੇ ਦੁਰਗਾ ਦਾ ਮੰਦਰ ਹੈ (ਧਾਰਾਗੜ ਦਰਵਾਜ਼ਾ) ਇਕ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਥੇ ਸੁਥਰੇ-ਸ਼ਾਹੀ ਸਾਧੂ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ³। ਹੁਣ ਉਹ ਸੁਥਰੇ-ਸ਼ਾਹੀ ਸਾਧੂ ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਕੋਲ ਵੇਚ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਰਹਿ ਕੇ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਚਲ ਪਏ।

ਉਜੈਨ ਜਾਣਾ

ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ ਜੁਨਾਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਤਰ ਤੇ ਫੇਰ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦੇ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਉਜੈਨ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਪੱਛਮੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਵਪਾਰੀ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਅਤੇ ਉਜੈਨ ਆਮ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਨਗਰ ਵਪਾਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕੇਂਦਰ ਸਨ⁴।

ਉਜੈਨ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾ ਅਵੰਤੀਪੁਰਾ ਸੀ। ਇਹ ਅਵੰਤੀ ਨਦੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕਲ

1. Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੇਜ਼ਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 12 ਪੰਨਾ 247-48

2. ਵੇਖੋ ਸਿਕੰਦ ਪੁਰਾਣ ਗੁਜਰਾਤੀ-ਉਲਥਾਕਾਰ ਗੋਰਾਬਾਈ ਰਾਮ ਜੀ, ਇਸ ਵਿਚ ਗਿਰਨਾਰ ਮਹਾਰਮਾ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਖੰਡ ਹਨ।

3. ਬਿਆਨ ਬਾਲਕ ਦਾਸ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ, ਨੌਂ ਦੁਰਗਾ ਮਾਤ੍ਰੀ, ਜੁਨਾਗੜ੍ਹ।

4. ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਨਾਂ ਪਿਆਂ ਬੜਾ ਸਮਾਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਅਬਾਵਲ ਸੀ। ਇਹ ਪੱਛਮੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ। ਵੇਖੋ Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੇਜ਼ਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 5, ਪੰਨਾ 102, ਉਜੈਨ ਦੇ ਨਗਰ ਨੂੰ ਸਭ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਰਸਤੇ ਸਨ ਵਪਾਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ। ਵੇਖੋ ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੇਜ਼ਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 24, ਪੰਨਾ 113.

ਸਪਰਾ ਨਦੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਆਬਾਦ ਸੀ। ਅਵੰਤੀਪੁਰਾ ਪਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਦੇ ਅਵੰਤੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਬਿਕਰਮਜੀਤ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤਰੀ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤਕ ਸੰਮਤ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਉਜੈਨ ਦਾ ਹੀ ਰਾਜਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਭਰਾ ਭਰਥਰੀ ਹਰੀ ਘਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜੋਗੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਜੈਨ ਵਿਚ ਭਰਥਰੀ ਦੀ ਗੁਫਾ ਹੁਣ ਤਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਇਥੇ ਮਹਾ ਕਾਲ ਦਾ ਮੰਦਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੀਰਥ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। 1235 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨ ਅਲਤੁਮਸ਼ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਲੁਟਿਆ ਸੀ। ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਫਸੀਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਉਜੈਨ ਗਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਫਸੀਲ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਤੇ ਪੁਰਾਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਮਹਾਕਾਲ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਆਬਾਦ ਸੀ। ਅੱਜ ਕਲ ਪੁਰਾਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਫਸੀਲ ਢਹਿ ਚੁਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨਵੀਂ ਥਾਂ ਤੇ ਆਬਾਦ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਭਰਥਰੀ ਹਰੀ ਦੀ ਗੁਫਾ ਸਪਰਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਭਰਥਰੀ ਹਰੀ ਦੀ ਗੁਫਾ ਕੋਲ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਇਕ ਮਸੀਤ ਬਣਾਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇਕ ਇਮਲੀ ਦਾ ਰੁਖ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਰੁੱਖ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਭਰਥਰੀ ਹਰੀ ਦੀ ਗੁਫਾ ਤੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਯਾਤਰੂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਗੁਫਾ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਭਰਥਰੀ ਜੋਗੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਥੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੋਗੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ:-

ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਕਰੇ ਤਾ ਸਾਚਾ॥ ਮੁਕਤਿ ਭੇਦੁ ਕਿਆ ਜਾਣੈ ਕਾਚਾ॥
 ਐਸਾ ਜੋਗੀ ਜੁਗਤਿ ਬੀਚਾਰੈ॥ ਪੰਚ ਮਾਰਿ ਸਾਚੁ ਉਰਿਧਾਰੈ॥
 ਜਿਸ ਕੈ ਅੰਤਰਿ ਸਾਚੁ ਵਸਾਵੈ॥ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਪਾਵੈ॥
 ਰਵਿ ਸਸਿ ਏਕੋ ਗ੍ਰਿਹ ਉਦਿਆਨੈ॥ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਕਰਮ ਸਮਾਨੈ॥
 ਏਕ ਸਬਦ ਇਕ ਭਿਖਿਆ ਮਾਰੈ॥ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨੁ ਜੁਗਤਿ ਸਚੁ ਜਾਗੈ॥
 ਭੈ ਰਚਿ ਰਹੈ ਨ ਬਾਹਰਿ ਜਾਇ॥ ਕੀਮਤਿ ਕਉਣ ਰਹੈ ਲਿਵ ਲਾਇ॥
 ਆਪੇ ਮੋਲੇ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਏ॥ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਏ॥
 ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸਬਦ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਹਉਮੈ ਮਾਰੇ ਕਰਣੀ ਸਾਰੁ॥
 ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਪਾਠ ਪੁਰਾਣੁ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਅਪਰੰਪਰੁ ਮਾਨੁ॥

(ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ ੬॥ (੨੨੩))

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਭਰਥਰੀ ਜੋਗੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਸ਼ੰਕੇ ਦੂਰ ਹੋਏ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰ ਕੇ ਉਸਨੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਭਰਥਰੀ ਜੋਗੀ ਬਹੁਤ ਨਿਮਰਤਾ ਭਾਵ ਵਿਚ ਆਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ, “ਆਮ ਭੋਜਨ ਤੁਸੀਂ ਖਾਂਦੇ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਰੁੱਖਾਂ ਬਿਰਖਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਭੋਜਨ ਆਪ ਜੀ ਅੱਗੇ ਰੱਖੀਏ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੋਵੇ। ਤੁਸੀਂ ਰਿਧੀ ਸਿੰਧੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਸਤੂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ

1. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕ੍ਰਿਤ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਪੰਨਾ 300 (ਅੰਤਕਾ 129)

2. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਰਤਾ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਪੰਨਾ 300-302, (ਅੰਤਕਾ 130)

ਕਰ ਸਕੇ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :-

ਖਿਆ ਗਹੀ ਬ੍ਰਹ੍ਮ ਸੀਲ ਸੰਤੋਖੰ॥ ਰੋਗ ਨ ਬਿਆਪੇ ਨ ਜਮ ਦੇਖੰ॥
 ਜੋਗੀ ਕਉ ਕੈਸਾ ਡਰੁ ਹੋਇ॥ ਰੂਪਿ ਬਿਰਖਿ ਗ੍ਰਿਹਿ ਬਾਹਰਿ ਸੋਇ॥
 ਨਿਰਭਉ ਜੋਗੀ ਨਿਰੰਜਨੁ ਧਿਆਵੈ॥ ਅਨਦਿਨੁ ਜਾਗੈ ਸਚਿ ਲਿਵ ਠਾਵੈ॥
 ਸੋ ਜੋਗੀ ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਭਾਵੈ॥
 ਕਾਣੁ ਜਾਣੁ ਬ੍ਰਹਮ ਅੰਗਨੀ ਜਾਰੇ॥ ਜਗ ਮਰਣ ਗੜੁ ਗਰਭ ਨਿਵਾਰੇ॥
 ਆਪਿ ਤਰੈ ਪਿਤਰੀ ਨਿਸਤਾਰੇ॥
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੇ ਸੋ ਜੋਗੀ ਹੋਇ॥ ਭੈ ਰਚਿ ਰਹੈ ਸੁ ਨਿਰਭਉ ਹੋਇ॥
 ਜੋਸਾ ਸੇਵੇ ਤੈਸੇ ਹੋਇ॥
 ਨਰ ਨਿਹਕੇਵਲ ਨਿਰਭਉ ਨਾਉ॥ ਅਨਾਥਹ ਨਾਥ ਕਰੇ ਬਲਿ ਜਾਉ॥
 ਪੁਨਰਪਿ ਜਨਮੁ ਨਾਹੀ ਗੁਣ ਗਾਉ॥
 ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੋ ਜਾਣੈ॥ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦੇ ਆਪੁ ਪਛਾਣੈ॥
 ਸਾਰੇ ਸਬਦਿ ਦਰਿ ਨੀਸਾਣੈ॥
 ਸਬਦਿ ਮਰੈ ਤਿਸੁ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ॥ ਆਵੈ ਨ ਜਾਵੈ ਚੁਕੈ ਆਸਾ॥
 ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਕਮਲੁ ਪਰਗਾਸਾ॥
 ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਆਸ ਨਿਰਾਸਾ॥ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਬਿਖੁ ਭੁਖ ਪਿਆਸਾ॥
 ਨਾਨਕ ਬਿਰਲੇ ਮਿਲਹਿ ਉਦਾਸਾ॥

(ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੧॥ ਅਸਟਪਦੀਆ॥ ੬ ॥ (੨੨੩))

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਭਰਥਰੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਫੇਰ ਹੋਰ ਗਿਆਨ ਚਰਚਾ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਈ। ਫੇਰ ਭਰਥਰੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਗਿਆਨ ਮਾਰਗ ਕੀ ਹੈ? ਕਿਹੜੇ ਅਸ਼ਨਾਨ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਮਹਾਨਤਾ ਦੇਂਦੇ ਹੋ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :-

ਉਤਰਿ ਅਵਘਟਿ ਸਰਵਰਿ ਨਾਵੈ॥ ਬਕੈ ਨ ਬੋਲੈ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ॥
 ਜਲੁ ਆਕਾਸੀ ਸੁਨਿ ਸਮਾਵੈ॥ ਰਸੁ ਸਤੁ ਭੋਲਿ ਮਹਾ ਰਸੁ ਪਾਵੈ॥
 ਐਸਾ ਗਿਆਨੁ ਸੁਨਹੁ ਅਭ ਮੋਰੇ॥ ਭਰਿ ਪੁਰਿ ਧਾਰਿ ਰਹਿਆ ਸਭ ਠਉਰੇ॥
 ਸਚੁ ਬ੍ਰਹ੍ਮ ਨੇਮੁ ਨ ਕਾਣੁ ਸੰਤਾਵੈ॥ ਸਬਦਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਰੋਧੁ ਜਲਾਵੈ॥
 ਗਗਨਿ ਨਿਵਾਸਿ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਵੈ॥ ਪਾਰਸੁ ਪਰਸਿ ਪਰਮਪਦੁ ਪਾਵੈ॥
 ਸਚੁ ਮਨ ਕਾਰਣਿ ਤਤੁ ਬਿਲੋਵੈ॥ ਸੁਭਰਿ ਸਰਵਰਿ ਮੇਲੁ ਨ ਧੋਵੈ॥
 ਜੇ ਸਿਉ ਰਾਤਾ ਤੈਸੇ ਹੋਵੈ॥ ਆਪੇ ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਸੁ ਹੋਵੈ॥
 ਗੁਰ ਹਿਵ ਸੀਤਲੁ ਅਗਨਿ ਬੁਝਾਵੈ॥ ਸੇਵਾ ਸੁਰਤਿ ਬਿਭੂਤਿ ਚੜਾਵੈ॥
 ਦਰਸਨੁ ਆਪਿ ਸਹਜਿ ਘਰਿ ਆਵੈ॥ ਨਿਰਮਲ ਬਾਣੀ ਨਾਦੁ ਵਜਾਵੈ॥

1. ਉਕਤ ਪੰਨਾ 303-306.

2. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਕਿਤ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪੰਨਾ 306-10.

ਅੰਤਰਿ ਗਿਆਨੁ ਮਹਾ ਰਸੁ ਸਾਰਾ॥ ਤੀਰਥ ਮਜਨੁ ਗੁਰ ਵੀਚਾਰਾ॥
 ਅੰਤਰਿ ਪੂਜਾ ਬਾਨੁ ਮੁਰਾਰਾ॥ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਵਣ ਹਾਰਾ॥
 ਰਸਿ ਰਸਿਆ ਮਤਿ ਏਕੈ ਭਾਇ॥ ਤਖਤਿ ਨਿਵਾਸੀ ਪੰਚ ਸਮਾਇ॥
 ਕਾਰ ਕਮਾਈ ਖਸਮ ਰਜਾਇ॥ ਅਵਿਗਤੁ ਨਾਸੁ ਨ ਲਖਿਆ ਜਾਇ॥
 ਜਲ ਮਹਿ ਉਪਜੈ ਜਲ ਤੇ ਦੂਰਿ॥ ਜਲ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਹਰਿਆ ਭਰਪੂਰਿ॥
 ਕਿਸੁ ਨੇੜੈ ਕਿਸੁ ਆਖਾ ਦੂਰਿ॥ ਨਿਧਿ ਗੁਣ ਗਾਵਾ ਦੇਖਿ ਹਰਦੂਰਿ॥
 ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ॥ ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋ ਫੁਨਿ ਹੋਇ॥
 ਸੁਣਿ ਭਰਥਰਿ ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਬੀਚਾਰੁ॥ ਨਿਰਮਲੁ ਨਾਮੁ ਮੋਰਾ ਅਧਾਰੁ॥
 (ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ ॥੧॥ (੪੧੧))

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਭਰਥਰੀ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਭਰਥਰੀ
 ਕੋਲ ਰਹਿ ਕੇ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਚਲ ਪਏ।

ਮਥਰਾ ਜਾਣਾ

ਉਜੈਨ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਚਤੌਰਾਂ ਤੇ ਅਜਮੇਰ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦੇ ਮਥਰਾ
 ਪੁਜੇ। ਅਜਮੇਰ ਦੇ ਕੋਲ ਪੁਸ਼ਕਰ ਝੀਲ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ। ਮਥਰਾ
 ਇਕ ਪਰਾਚੀਨ ਨਗਰ ਸੀ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਯੂਨਾਨੀ ਲੇਖਕ ਟਾਲਮੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਥੌਰਾ, ਆਰੀਅਨ ਤੇ
 ਪਲਾਈਨੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੀਥੌਰਾ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਹਿਊਨਸਾਂਗ ਵੇਲੇ ਇਹ ਇਕ ਬੋਧੀ ਅਸਥਾਨ
 ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਵੀਹ ਬੋਧੀ ਵਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ 2000 ਭਿਖਸ਼ੂ ਵੇਖੇ ਸਨ¹। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਰਾਜ
 ਦੇ ਸਮੇਂ ਮਥਰਾ ਵਿਸ਼ਨੂ ਮਤ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਜ
 ਭੂਮੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਤੇ
 ਹੋਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਈ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਸਨ। ਇਹ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ
 ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੀ ਪੱਖਪਾਤੀ ਕਰੋਧੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
 ਮਹਿਮੂਦ ਗਜ਼ਨਵੀ ਨੇ ਮਥਰਾ ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹਿਆ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ (1488-1517
 ਈਸਵੀ) ਨੇ ਮਥਰਾ ਦੇ ਕਈ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਢੇਰੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ²।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮਥਰਾ ਵਿਚ ਕੇਸ਼ਵ ਦੇਵਾ ਦੇ ਇਕ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ³। ਕੇਸ਼ਵ
 ਦੇਵਾ ਦਾ ਮੰਦਰ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਇਮਾਰਤ ਸੀ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੇਸ਼ਵ ਦੇਵਾ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮੰਦਰ
 ਬਣਿਆ ਤੇ 1669 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ⁴। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ
 ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭਗਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ।
 ਗਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਭਗਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸ
 ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ⁵:-

1. Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 23 ਪੰਨਾ 64.

2. ਤਾਰੀਖ-ਇ-ਦਾਉਦੀ ਦੀ ਟੁਕ, Muttra District Gazetteer, ਮਥਰਾ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ਟੀਅਰ,
 ਅਲਾਹਾਬਾਦ, 1911 ਪੰਨਾ 190.

3. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਪੰਨਾ 360 (ਅੰਤਕਾ 138-9)

4. Muttra District Gazetteer, ਮਥਰਾ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ਟੀਅਰ, ਪੰਨਾ 294-295.

5. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਮਿਹਰਬਾਨ, ਪੰਨਾ 362-64 (ਅੰਤਕਾ 139)

ਸਹਜਿ ਮਿਲੈ ਮਿਲਿਆ ਪਰਵਾਣੁ॥ ਨ ਤਿਸੁ ਮਰਣੁ ਨ ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ॥
 ਠਾਕੁਰ ਮਹਿ ਦਾਸੁ ਦਾਸ ਮਹਿ ਸੋਇ॥ ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ॥
 ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਗਤਿ ਸਹਜ ਘਰੁ ਪਾਈਐ॥ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਭੋਟੇ ਮਰਿ ਆਈਐ ਜਾਈਐ॥
 ਸੋ ਗੁਰੂ ਕਰਉ ਜਿ ਸਾਚੁ ਦ੍ਰਿੜਾਵੈ॥ ਅਕਥੁ ਕਥਾਵੈ ਸਬਦਿ ਮਿਲਾਵੈ॥
 ਹਰਿ ਕੇ ਲੋਗ ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਕਾਰਾ॥ ਸਾਚਉ ਠਾਕੁਰੁ ਸਾਚੁ ਪਿਆਰਾ॥
 ਤਨ ਮਹਿ ਮਨੁਆ ਮਨ ਮਹਿ ਸਾਚਾ॥ ਸੋ ਸਾਚਾ ਮਿਲਿ ਸਾਚੇ ਰਾਚਾ॥
 ਸੇਵਕੁ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਠਾਗੈ ਪਾਇ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਮਿਲੈ ਮਿਲਾਇ॥
 ਆਪਿ ਦਿਖਾਵੈ ਆਪੇ ਦੇਖੇ॥ ਹਠਿ ਨ ਪਤੀਜੈ ਨਾ ਬਹੁ ਭੋਖੇ॥
 ਘੜਿ ਭਾਭੇ ਜਿਨਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਇਆ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਨੁ ਪਤੀਆਇਆ॥
 ਪਤਿ ਪਤਿ ਭੂਲਹਿ ਚੋਟਾ ਖਾਹਿ॥ ਬਹੁਤੁ ਸਿਆਣਪ ਆਵਹਿ ਜਾਇ॥
 ਨਾਮੁ ਜਪੈ ਭਉ ਭੋਜਨੁ ਖਾਇ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇਵਕ ਰਹੇ ਸਮਾਇ॥
 ਪੂਜਿ ਸਿਲਾ ਤੀਰਥ ਬਨਵਾਸਾ॥ ਭਰਮਤ ਭੋਲਤ ਭਏ ਉਦਾਸਾ॥
 ਮਨਿ ਮੈਲੈ ਸੂਚਾ ਕਿਉ ਹੋਇ॥ ਸਾਚਿ ਮਿਲੈ ਪਾਵੈ ਪਤਿ ਸੋਇ॥
 ਆਚਾਰਾ ਵੀਚਾਰੁ ਸਗੀਰਿ॥ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਹਜਿ ਮਨੁ ਧੀਰਿ॥
 ਪਠ ਪੰਕਜ ਮਹਿ ਕੋਟਿ ਉਧਾਰੇ॥ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਗੁਰ ਮੇਲਿ ਪਿਆਰੇ॥
 ਕਿਸੁ ਆਗੈ ਪ੍ਰਭ ਤੁਧੁ ਸਾਠਾਹੀ॥ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਮੈ ਕੋ ਨਾਹੀ॥
 ਜਿਉ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਾਖੁ ਰਜਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਸਹਜਿ ਭਾਇ ਗੁਣ ਗਾਇ॥

(ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧॥ ਅਸਟਪਦੀਆ॥ ੨॥ (੬੮੬))

ਮਥਰਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਕੁਝ ਵੈਸ਼ਨੋ ਲੋਕ ਜੋ ਮਥਰਾ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬੈਠਣ ਪਿਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ “ਤੁਹਾਡਾ ਕਿਹੜਾ ਪੰਥ ਹੈ, ਕਿਹੜੀ ਰਹਿਤ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ?” ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ:-

ਅਪੁਨੇ ਠਾਕੁਰ ਕੀ ਹਉ ਚੇਰੀ॥
 ਚਰਨਿ ਗਹੇ ਜਗ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਨਿਬੇਰੀ॥
 ਪੂਰਨ ਪਰਮ ਜੋਤਿ ਪਰਮੇਸਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਾਨ ਹਮਾਰੇ॥
 ਮੋਹਨ ਮੋਹਿ ਲੀਆ ਮਨੁ ਮੇਰਾ ਸਮਝਸਿ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰੇ॥
 ਮਨਮੁਖ ਹੀਨ ਹੋਛੀ ਮਤਿ ਭੂਠੀ ਮਨਿ ਤਨਿ ਪੀਰ ਸਗੀਰੇ॥
 ਜਬ ਕੀ ਰਾਮ ਰੰਗੀਲੇ ਰਾਤੀ ਰਾਮ ਜਪਤ ਮਨ ਧੀਰੇ॥
 ਹਉਮੈ ਛੋਡਿ ਭਈ ਬੈਰਾਗਨਿ ਤਬ ਸਾਚੀ ਸੁਰਤਿ ਸਮਾਨੀ॥
 ਅਕੁਲ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿਉ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਬਿਸਰੀ ਲਾਜ ਲੁਕਾਨੀ॥
 ਭੂਰ ਭਵਿਖ ਨਾਹੀ ਰੁਮ ਜੈਸੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰਾ॥
 ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਮਿ ਰਤੀ ਸੋਹਾਗਨਿ ਨਾਨਕ ਰਾਮ ਭਤਾਰਾ॥

(ਸਾਰੰਗ ਮਹਲਾ ੧॥ ਚਉਪਦੇ॥ ੧॥ (੧੧੯੭))

1. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਿਰਸਥਾਨ, ਪੰਨਾ 368-70 (ਅੰਤਕਾ 139)

ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੈਸ਼ਨਵਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਮਥਰਾ ਰਹਿ ਕੇ ਉਤਰ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ।

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮਥਰਾ ਤੋਂ ਉਤਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਦਿੱਲੀ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਜਮਨਾ ਦੇ ਕੰਢੇ, ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਇਕ ਉੱਚੀ ਥਾਂ ਤੇ ਜਾ ਬੈਠੇ ਜਿਸਨੂੰ ਮਜਨ੍ਹੂ ਦਾ ਟਿੱਲਾ¹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਥੇ ਇਕ ਮਜਨ੍ਹੂ ਦਰਵੇਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਰਬ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸੇ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਟਿੱਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਮਜਨ੍ਹੂ ਦਾ ਟਿੱਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਿੱਲੀ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਦੀ ਖੈਰਾਇਤ ਦੀ ਬਹੁਤ ਚਰਚਾ ਸੀ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਫ਼ਕੀਰ ਤੇ ਦਰਵੇਸ਼ ਉਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਕੁਝ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਸਭ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇਕਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਖੈਰਾਇਤ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਨਜ਼ਾਤ ਜਾਂ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਭਾਗੀ ਹੋ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਦੇ ਢਾਹੇ ਮੰਦਰ ਮਥਰਾ ਵਿਚ ਵੇਖ ਆਏ ਸਨ, ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਮਨ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹਨ ਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੈਰਾਇਤ ਸਮੁੰਦਰ ਅਗੇ ਚਿਕੜ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹ ਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ²:-

ਅੰਧੀ ਕੰਮੀ ਅੰਧੁ ਮਨੁ ਮਨਿ ਅਧਿ ਤਨੁ ਅੰਧੁ॥

ਚਿਕੜਿ ਲਾਇਐ ਕਿਆ ਬੀਐ ਜਾਂ ਤੁਟੈ ਪਥਰ ਬੰਧੁ॥

ਬੰਧੁ ਤੁਟਾ ਬੇੜੀ ਨਹੀਂ ਨਾ ਤੁਲਹਾ ਨਾ ਹਾਥ॥

ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਨਾਮ ਵਿਣੁ ਕੇਤੇ ਭੁਥੇ ਸਾਥ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਮਲਾਰ ਕੀ ਵਾਰ ॥ ੨੧॥ (੧੨੮))

ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਕਿ ਅਸਲ ਖੈਰਾਇਤ ਨੇਕ-ਚਲਨ ਨਾਲ ਹੀ ਫਲ ਦਾਇਕ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਦਿੱਲੀ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਅਗੇ ਪੱਛਮ-ਉੱਤਰ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ।

1. ਵੇਖੋ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਰਤਨਾਕਰ, ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ, "ਮਜਨ੍ਹੂ ਦਾ ਟਿੱਲਾ"

2. ਇਹ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 114 (ਅੰਤਕਾ 99) ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਮੰਦੇ ਹਾਥੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਖੀ ਹੈ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਟਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੰਦਿਆ ਹਾਥੀ ਜੁਆ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਕਰਾਮਾਤ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਦੇ ਮੇਲੇ ਮਾਸ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਕਈ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ ਵੇਖ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਖੈਰਾਇਤ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਜੋ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਪਾਣੀਪਤ ਜਾਣਾ

ਪਾਣੀਪਤ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਜਾਂਦੀ ਉਸ ਸੜਕ ਤੇ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਨੇ ਪੱਕਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪਾਣੀਪਤ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਪਾਣੀਪਤ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇਹ ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਕਰਨਾਲ ਵਿਚ ਹੈ। ਪਾਣੀਪਤ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫ਼ਕੀਰ ਬੁਅਲੀ ਕਲੰਦਰ ਸ਼ੇਖ ਸ਼ਰਫਉਦ-ਦੀਨ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹ ਸਰਫ ਕਰਕੇ ਸੱਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1325 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ ਪਾਣੀਪਤ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਗਏ ਤਾਂ ਸ਼ਾਹ ਸਰਫ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ ਸੂਫੀ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਾਹ ਸਰਫ ਦੇ ਮਿਜ਼ਾਰ ਤੇ ਸ਼ੇਖ ਈਦੁਲ ਕਬੀਰ ਸੀ, ਜੋ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਕੀਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1540 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਨਾਂ ਸਨ। “ਸ਼ੇਖ ਤਾਹਰ” ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਤਾਹਰ ਅਰਬੀ ਦਾ ਅੱਖਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਪਾਕ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ। ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੇਖ ਟਟੀਹਰ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਾਣੀਪਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਸ਼ੇਖ ਤਾਹਰ ਦਾ ਇਕ ਮੁਰੀਦ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਆਇਆ। ਉਸਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਇਕ ਸਾਂਈ ਫ਼ਕੀਰ ਤੇ ਇਕ ਉਸ ਨਾਲ ਰਬਾਬੀ ਮਰਦਾਨਾ ਬੈਠੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੁਰੀਦ ਇਲਾਹੀ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਦੱਸਿਆ। ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੀ ਉਕਸਾਹਟ ਹੋਈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਫ਼ਕੀਰ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਬਾਹਰ ਬੈਠਾ ਇਲਾਹੀ ਸਰੋਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਹ ਮੁਰੀਦ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੋਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆਏ। ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਸਫਾ ਦਿਲ ਦਰਵੇਸ਼ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਗਾਵਿਆ :-

ਜੀਵਤ ਮਰੇ ਜਾਗਤ ਭੁਨਿ ਸੋਵੈ। ਜਾਨਤ ਆਪੁ ਮੁਸਾਵੈ।

ਸਫਨ ਸਫਾ ਹੋਇ ਮਿਲੇ ਖਾਨਕਾ ਕਉ ਤਉ ਦਰਵੇਸ਼ ਕਹਾਵੈ।

ਤੇਰਾ ਜਨ ਹੈ ਕੋ ਐਸਾ ਦਿਲਿ ਦਰਵੇਸ਼।

ਸਾਦੀ ਗਮੀ ਤਮਕ ਨਾਹੀ ਗੁਸਾ ਖੁਦੀ ਹਿਰਸੁ ਨਹੀਂ ਏਸ।

1. ਬਚੁਰਗਾਨ-ਇ-ਪਾਣੀਪਤ, ਮੌਲਾਨਾ ਸੱਯਦ ਮੁਹੰਮਦ, ਦਿੱਲੀ, 1963, ਪੰਨਾ 135.

2. ਉਕਤ, ਪੰਨਾ 144-169.

3. ਉਕਤ, ਪੰਨਾ 248.

4. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੇਖ ਟਟੀਹਰ ਭਾਵ ਸ਼ੇਖ ਤਾਹਿਰ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਟਟੀਹਰ ਤਾਹਿਰ ਦਾ ਇਕ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ।

5. ਇਹ ਸਾਖੀ ਕੇਵਲ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ ਨੰਬਰ 14 ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਖਾਲੋ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਰਫ ਤੇ ਵਲੀ ਕੱਧਾਰੀ ਦੀ ਕਾਬਲ ਵਿਚ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਪਰ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਰਫ-ਸ਼ਰਫਉਦ-ਦੀਨ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ ਪਾਣੀਪਤ ਵਿਚ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਪਾਣੀਪਤ ਹੋਈ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਕੰਚਨ ਖਾਕ ਬਰਾਬਰ ਦੇਖੇ ਹਕ ਹਲਾਲ ਪਛਾਨੇ॥
 ਆਈ ਤਲਬ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਮਾਨੀ ਅਵਰ ਤਲਬ ਨਹੀ ਜਾਨੇ॥
 ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਆਸਨਿ ਬੈਠੇ ਅਨਹਦੁ ਨਾਦ ਵਜਾਵੇ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਾਧੂ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬੇਦ ਬੁਰਾਨ ਨਾ ਪਾਵੇ॥

ਜਦੋਂ ਸ਼ੇਖ ਤਾਹਰ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਉਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ।

ਵਾਪਸ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਉਣਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਪਾਣੀਪਤ ਤੋਂ ਬਾਨੇਸਰ ਤੇ ਫੇਰ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪਿੰਡ ਤਖ਼ਤਪੁਰਾ ਬਾਣਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਤਹਿਸੀਲ ਮੋਗਾ ਜ਼ਿਲਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਆ ਵਿਰਾਜੇ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ ਜੋ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਤਖ਼ਤਪੁਰੇ ਤੋਂ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਲੰਘ ਕੇ ਆਪ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਪੁੱਜ ਗਏ।

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਪੁੱਜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਪਰ ਉਹ ਮੌਹ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਅਲੋਪ ਸਨ। ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਇਕ ਸਾਈਂ ਲੋਕ ਮਿਲਿਆ ਉਸ ਨੇ ਪੁਛਿਆ “ਤੁਸਾਂ ਪਰਮੇਸਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਥਾ ਕੁ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਿਆ :-

ਆਖਣਿ ਅਉਖਾ ਸੁਨਣਿ ਅਉਖਾ ਆਖ ਨ ਜਾਪੀ ਆਖਿ॥
 ਇਕਿ ਆਖਿ ਆਖਹਿ ਸਬਦੁ ਭਾਖਹਿ ਅਰਧ ਉਰਧ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ॥
 ਜੇ ਕਿਹੁ ਹੋਇ ਤ ਕਿਹੁ ਦਿਸੈ ਜਾਪੈ ਰੂਪੁ ਨ ਜਾਤਿ॥
 ਸਭਿ ਕਾਰਣ ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਘਟ ਅਉਘਟ ਘਟ ਥਾਪਿ॥
 ਆਖਣਿ ਅਉਖਾ ਨਾਨਕਾ ਆਖਿ ਨ ਜਾਪੈ ਆਖਿ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ ॥੬॥ (੧੨੬੯))

1. ਸਾਖੀਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵਾਰਸੀ ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਸੁਆਲ ਜੁਆਬ ਲਿਖ ਕੇ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤਕ ਰੰਗ ਭਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

2. ਰਿਪੁਦਮਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ 1919, ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨੰਬਰ 38 ਅਤੇ ਨਾਨਕਸਰ ਨੰਬਰ 7, ਮਹਾਕੋਸ਼ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ।

3. ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਮਿਲਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਗਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਗਲ ਕੁਦਰਤੀ ਤੇ ਸੁਭਾਵਕ ਹੈ।

4. ਇਹ ਸਾਖੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਿਚ ਪੰਨੇ 383-84 ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਸਾਖੀਆਂ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੌਧੀ ਨਾਲ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਹੋਈਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ। ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੌਧੀ ਨਾਲ ਸਫ਼ਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁੜ ਕੇ ਆਕੇ ਮੇਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ “ਸੋਧਣ ਧਰਤ ਲੁਕਾਈ” ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਤੇ ਨਿਕਲੇ ਹੋਣ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਬਣਨ ਦੇ ਨਾਤੇ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲਾਹੌਰ ਰਹਿਣ ਲਗ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਭਾਵੇਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-

“ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੌਧੀ ਭਣਾ ਹੋਆ ਜਿੰਦ ਪੀਰ ਅਥਨਾਈ”

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਸਾਈਂ ਲੋਕ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਟਿਕ ਕੇ ਫੇਰ ਤਲਵੰਡੀ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

ਪੱਟੀ ਦੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਪੱਟੀ (ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਪੁੱਜ ਗਏ। ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਲੰਘ ਕੇ ਇਹ ਦਸ ਮੀਲ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਪੱਟੀ ਜਾਂ ਚੀਨਾ ਪੱਟੀ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਨਸਲਾਂ ਸ਼ਤਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਿਚ ਠਹਿਰਿਆ ਸੀ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਬਤ ਖਾਨ ਬੇਰਵਾਨੀ ਨੇ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦਰਬਾਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਪੱਟੀ ਹੋਬਤ ਖਾਂ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਪੱਟੀ ਦੇ ਨਗਰ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਲ ਵਾਹੁੰਦੇ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਠਹਿਰ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਖੇਤੀ ਜੋ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹੋ ਤੇ ਕਰਦੇ ਹੋ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਫਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਉਹ ਹਉਮੈ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਖੁਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਟੱਬਰ ਪਾਲਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਕਾਂ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨਾਲ ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਿਰਸਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਨਿਰਬਾਹ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਦਾ ਉੱਤਰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਆਤਮਾ ਦੇ ਉਧਾਰ ਲਈ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਉਹ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਸਾਨੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਿਰਸਾਨਾਂ ਕਿਹਾ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਉਹ ਵੀ ਕਿਰਸਾਨੀ ਦੱਸੋ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ^੧ :-

ਇਹੁ ਤਨੁ ਧਰਤੀ ਬੀਜੁ ਕਰਮਾ ਕਰੋ ਸਲਿਲ ਆਪਾਉ ਸਾਰੰਗ ਪਾਣੀ॥
ਮਨੁ ਕਿਰਸਾਣੁ ਹਰਿ ਰਿਦੈ ਜੰਮਾਇ ਲੈ ਇਉ ਪਾਵਸਿ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਣੀ॥
ਕਾਹੇ ਗਰਬਸਿ ਮੂੜੇ ਮਾਇਆ॥
ਪਿਤ ਸੁਤੇ ਸਗਲ ਕਾਲਤੁ ਮਾਤਾ ਤੇਰੇ ਹੋਹਿ ਨ ਅੰਤਿ ਸਖਾਇਆ॥
ਬਿਖੈ ਬਿਕਾਰ ਦੁਸਟ ਕਿਰਖਾ ਕਰੇ ਇਨ ਤਜਿ ਆਤਮੈ ਹੋਇ ਧਿਆਈ॥
ਜਤੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਹੋਹਿ ਜਬ ਰਾਖੇ ਕਮਲੁ ਬਿਗਸੈ ਮਧੁ ਆਸ੍ਰਮਾਈ॥
ਬੀਸ ਸਪਤਾਹਰੇ ਬਾਸਰੇ ਸੰਗ੍ਰਹੈ ਤੀਨਿ ਖੋੜਾ ਨਿਤ ਕਾਲੁ ਸਾਰੈ॥
ਦਸ ਅਠਾਰ ਮੈ ਅਪਰੰਪਰੇ ਚੀਨੈ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਇਵ ਏਕ ਤਾਰੈ॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ (੨੩))

1. Ancient Geography of India, Alexander Cunningham, ਏਨਸ਼ੈਂਟ ਜਿਓਗ੍ਰਾਫੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਅਲਗਜ਼ਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ, ਵਾਰਾਨਸੀ, 1963, ਪੰਨਾ 1701 ਅਬੁਲਫਜ਼ਲ ਇਸ ਨੂੰ ਜੌਹਰ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਜੌਹਰ ਹਮਾਯੂੰ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਮਾਯੂੰ ਦੇ ਵੇਲੇ ਜੌਹਰ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਥੇ ਖੂਹ ਲਵਾਏ ਹੋਣ।

2. ਵੇਖੋ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਹਿਸਾ ਦੂਜਾ ਪੰਨਾ 182-83 (ਅੰਤਕਾ 128)

ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਚਰਨੀ ਲੱਗੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪੱਟੀ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਟੁਰ ਪਏ।

ਤਲਵੰਡੀ ਮੁੜਨਾ

ਪੱਟੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਖਾਲੜੇ ਤੇ ਘਵਿੰਡੀ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਤਲਵੰਡੀ ਪੁੱਜੇ। ਖਾਲੜਾ ਤੇ ਇਸ ਕੋਲ ਦੋ ਕੁ ਮੀਲ ਤੇ ਘਵਿੰਡੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਧਾਰਨ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਬਣੇ ਹਨ।

ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਆ ਬੈਠੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਹੁਣ ਤਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਫਿਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਚਾਅ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਘਰ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਧੁੰਮ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਮਰਦਾਨਾ ਭ੍ਰਮ ਜੋ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ਮੁੜ ਘਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਨਾਨਕ ਕਿਥੇ ਹੈ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਉੱਤਰ ਕੋਈ ਨਾ ਦਿੱਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ। ਪਰ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਛੇਤੀ ਫੇਰ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸਮਝ ਗਈ, ਸੋ ਉਹ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਟੁਰਦੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੋਲ ਪੁੱਜ ਗਈ। ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾ ਪਿਛੋਂ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਵੈਰਾਗ ਛੁਟ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਠ ਕੇ ਮਾਤਾ ਦੇ ਚਰਨੀ ਲੱਗੇ। ਮਾਤਾ ਕਿਹਾ, “ਹਉ ਵਾਰੀ, ਹਉ ਵਾਰੀ ਬੇਟਾ, ਹਉ ਤੁਧੁ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰੀ, ਤੇਰੇ ਨਾਉ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰੀ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰੀ, ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਤਿਸ ਬਾਉ ਵਿਟਹੁ ਹਾਉ ਵਾਰੀ, ਤੁਧ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤੀ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਵਿਖਾਲਿਓ”। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵੀ ਉਠੇ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜੋਰ ਲਾਇਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਘਰ ਚਲਣ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਘਰ ਜਾਣਾ ਨਾ ਮੰਨੇ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀ ਦੇ ਕੋਲ ਰਹਿ ਕਿ ਫੇਰ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਟੁਰ ਪਏ।

ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਲਾਹੌਰ ਆਏ ਤੇ ਨਵੀਨ

1. ਵੇਖੋ ਗੁਰਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ, ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਿਰੰਤਰਮ ਗੁਰਦਵਾਰਾ 43 ਅਤੇ 44

2. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਪਿਛੋਂ ਤਲਵੰਡੀ ਆਉਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਦੁਇ ਦਿਸਾ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਕਰ ਆਏ ਹਾਂ ਦੋ ਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ,।” ਦੋ ਦਿਸਾ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਭਾਵ ਪੂਰਬ ਤੇ ਦੱਖਣ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਇਕੱਠੀ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਤਲਵੰਡੀ ਆਏ।

3. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਖੀ ਦਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਪਹਿਲੀ ਲੰਮੀ ਉਦਾਸੀ ਪਿਛੋਂ ਤਲਵੰਡੀ ਆਉਣਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣਾ ਇਕ ਕੁਦਰਤੀ ਤੇ ਸੁਭਾਵਕ ਗੱਲ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

4. ਇਹ ਮਾਤਾ ਦੇ ਵੈਰਾਗ ਦਾ ਅਦੁਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਹੈ।

ਬਦਾਮੀ ਬਾਗ ਕੋਲ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਬੈਠੇ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਂ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਕਰੋੜੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਕਰੋੜੀ ਪਦਵੀ ਇਕ ਮਾਲ ਦੇ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਾਸਤੇ ਕਰੋੜ ਦਾਮ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਕ ਦਾਮ ਦਾ ਮੁਲ ਰੁਪੈ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਕਰੋੜੀ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਲੀ ਅਫਸਰ ਸੀ। ਇਹ ਜਾਤ ਦਾ ਖਤਰੀ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਚੁਹੱਟਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਜਵਾਹਰ ਮਲ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਵਾਹਰ ਮੱਲ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਇਸ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਨਾਂ ਪਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਉਸ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਨਾਂ ਉਹ ਹੀ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦਾਵਾਰਾ ਹੈ।

ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਅਮੀਰ ਲੋਕ ਕਈ ਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨਾਲ ਸੁੰਦਰ ਕਪੜੇ ਦੀਆਂ ਲੜਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਲੜ ਇਕ ਲੱਖ ਦੀ ਸੂਚਕ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨਾਲ ਸਤ ਲੜਾਂ ਬੱਧੀਆਂ ਸਨ ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਸਤ ਲੱਖ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਤੇ ਇਸ ਧਨ ਦੌਲਤ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਣ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵੱਲ ਆਉਂਦਾ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਿਚ ਲਿਆ। ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਦੀ ਥੋਂ ਆਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਇਕ ਸੂਈ ਲੈ ਜਾ ਤੇ ਮਰਨ ਪਿਛੋਂ ਅਸੀਂ ਤੇਥੋਂ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ। ਉਹ ਸੂਈ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਦਸ ਦਿੱਤੀ। ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਮੋਇਆਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਤੇ ਆ ਕੇ ਸੂਈ ਉਸ ਵਾਪਸ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਮਰਨ ਲਗਿਆਂ ਮੈਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਜਾ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਧਨ ਦੌਲਤ ਤੂੰ ਜੋ ਇਕੱਠੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਾਮ ਤੇ ਸਿਮਰਨ, ਉਪਕਾਰ ਤੇ ਨੇਕਨਾਮੀ ਹੀ ਨਾਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਚਰਨਾ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸ਼ਰਾਧ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਘਰ ਸੱਦਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਘਰ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਜਿਉਂਦੇ ਮਾਂ ਪਿਉ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦੁਆ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਖੁਆਏ, ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਆਤਮਾ ਭੁੱਖੀ ਹੈ। ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਗੁਰੂ ਜੀ

1. ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨਿਸ਼ਾਨਾ, ਖਾਲਸਾ ਟਰੈਕਟ ਸੋਸਾਇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਟਰੈਕਟ ਨਵੰਬਰ, 1928

2. Agrarian System of Moslem India, ਮੁਸਲਿਮ ਇੰਡੀਆ, ਮੂਰਨੈਂਡ।

3. ਰਿਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ, 1919 ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨੰਬਰ 20

4. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਸਾਖੀ ਨੰਬਰ 37 ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਭੱਲਾ ਵਿਚ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।

5. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਬਪਿਆੜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਖਾਉਣ ਤੇ (ਬਾਕੀ ਫੁਟਨੋਟ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ)

ਦ ਪੈਰੀਂ ਪਿਆ ਤੇ ਸਿਖ ਬਣਿਆ।

ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਜਾਣਾ

ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੈਰੋਵਾਲ, ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਗਏ, ਤੇ ਜਿਥੇ ਅੱਜ ਕਲ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਦਾ ਪੱਤਨ ਹੈ, ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਜਲੰਧਰ ਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘੇ ਤੇ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਸਤਲੁਜ ਲੰਘ ਕੇ ਰੋਪੜ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਸਤਲੁਜ ਲੰਘ ਕੇ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ ਤੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਕਹਿਲੂਰ ਦੀ ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕਲ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਹਿਲੂਰ ਦੇ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜੇ ਦੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਨੈਣਾਦੇਵੀ ਦੇ ਟਿੱਲੇ ਤੇ ਕੋਟ ਕਹਿਲੂਰ ਇਕ ਕਿਲਾ ਸੀ। ਨੈਣਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਟਿਲਾ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਸਨ ਨੇੜੇ ਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਰੋਪੜ ਤੋਂ ਚੌਦਾ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਛੇ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਇਸ ਸੁਹਾਵਣੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਇਕ ਮੁਲਸਮਾਨ ਫਕੀਰ ਬੁੱਢਣਸ਼ਾਹ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਨੇ ਕੁਝ ਬਕਰੀਆਂ ਰਖੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਖਿੱਚਿਆਂ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਸ ਕੋਲ ਠਹਿਰੇ ਤੇ ਬੁੱਢਣ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਕਰੀਆਂ ਦਾ ਦੁਧ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪਿਆਇਆ।

ਜਿਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਸਨ ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀਰਤਪੁਰ ਨਾਂ ਦਾ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ। ਸਾਈਂ ਬੁੱਢਣ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਤਕੀਆ ਮੌਜੂਦਾ ਕੀਰਤਪੁਰ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਅੱਧ ਮੀਲ ਤੇ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਤਕੀਏ ਅੰਦਰ ਬੁੱਢਣ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕਬਰ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੈਠ ਬੁੱਢਣ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ 'ਚਰਨ ਕਵਲ' ਬਣਿਆ ਹੈ।

ਕੀਰਤਪੁਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਸੁਕੋਤ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਏ ਜਿਥੇ ਅੱਜ ਕਲ ਮੰਡੀ ਦਾ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਹੈ। ਮੰਡੀ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ

(ਪਿਛਲੇ ਡੁਟਨੋਟ ਦੀ ਥਾਕੀ)

ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਜਨ ਫਕਾਉਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਕੇਵਲ ਇਤਨਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਢੁਨੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਆਤਮਾ ਭੁੱਖੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਸ਼ਰਾਧ ਕਰੇ, ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ।

1. ਵੇਖੋ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੰਬਰ 34

2. Punjab Hill States, J. Hutchison ਪੰਜਾਬ ਹਿਲ ਸਟੇਟਸ ਹਚੀਸਨ, ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 494

3. ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਦਾ ਕਥਨ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

4. ਇਕ ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਥੇ ਤੇਰਾਂ ਦਿਨ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਕੀਰਤਨਪੁਰ ਰਖਿਆ ਜੋ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਵਿਗੜ ਕੇ ਕੀਰਤਪੁਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਅਰਥ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਂ ਇਥੇ ਲੋਹ, ਯਾਰਕੰਦ, ਕਾਂਗੜਾ ਆਦਿ ਤੋਂ ਰਸਤੇ ਆ ਕੇ ਮਿਲਦੇ ਸਨ ਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਤੇ ਸੁਕੋਤ ਤੋਂ ਵਪਾਰੀ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਵਪਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕੇਂਦਰੀ ਵਪਾਰਕ ਅਸਥਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਹੀ 1500 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਮੰਡੀ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੰਡੀ ਤੋਂ ਦਸ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਸਿਕੰਦਰ ਧਾਰ ਦੇ ਇਕ ਕੁੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਰਵਾਲਸਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਮੰਡੀ ਰਵਾਲਸਰ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਮੰਡੀ ਤੋਂ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਚਲਦੇ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਪੁਜ ਗਏ। ਅਜਕਲ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਕਾਂਗੜੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਗੋਪੀਪੁਰ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਬਿਆਸ ਵਾਦੀ ਦੇ ਉੱਤਰ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਉਸ ਰਸਤੇ ਤੇ ਸੀ ਜੋ ਦੱਖਣ ਤੋਂ ਕਾਂਗੜੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਨੌਂਦੇ ਤੋਂ ਜਵਾਲਾ ਮੁਖੀ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਮੂਰਤੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਥੇ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਲਾਟ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਾਟ ਬਾਰੇ ਕਈ ਮਿਥਿਆਸਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪਰਸਿੱਧ ਸਨ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਸਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਆਏ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

ਬੈਜਨਾਥ (ਕੀੜਗਰਾਮ) ਜਾਣਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਨੌਂਦੇ ਤੋਂ ਕਾਂਗੜੇ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਤੋਂ ਕਾਂਗੜੇ ਪੁਜ ਗਏ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਨਗਰ ਕੋਟ¹ ਜਾਂ ਫੀਮਕੋਟ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਮੰਦਰ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਕਾਂਗੜਾ ਵਸਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਇਨਸਾਨੀ ਕੰਨ ਵਰਗੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਂਗੜਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ²। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਹਾ ਮਾਇਆ ਜੋ ਮਹਾਦੇਵ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ ਸਤੀ ਹੋਈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ ਭਾਰਤਵਰਸ਼ ਦੇ ਅੱਡ ਅੱਡ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੇ ਡਿੱਗੇ। ਉਸਦੇ ਕੰਨ ਤੇ ਸਿਰ ਉਥੇ ਡਿਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਅੱਜ ਕਲ ਕਾਂਗੜੇ ਦਾ ਮੰਦਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਂਗੜੇ ਦਾ ਮੰਦਰ ਬਹੁਤ ਪਵਿੱਤਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਂਗੜੇ ਦੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਕਿਲ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ 1009 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਮਹਿਮੂਦ ਨੇ ਤੇ 1360 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਫ਼ੀਰੋਜ਼ ਤੁਗਲਕ ਨੇ ਜਿੱਤਿਆ³। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਾਂਗੜੇ ਦਾ ਰਾਜਾ ਰਾਮਚੰਦ ਸੀ ਜੋ 1510 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਬੈਠਾ⁴। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਾਂਗੜੇ ਦੇ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਪੂਰਬ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਟੁਰ ਪਏ।

1. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਜਾਣ ਦਾ ਕਥਨ ਕੇਵਲ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਪਰ ਕੀੜਗਰਾਮ ਜਾਣ ਦਾ ਕਥਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ ਮੰਡੀ ਤੋਂ ਕੀੜਗਰਾਮ ਜਾਣ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਹੋ ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

2. ਅਲਬਰੂਨੀ ਇਸ ਨੂੰ ਨਗਰ ਕੋਟ ਲਿਖਦਾ ਹੈ।

3. Punjab Hill States, J. Hutchison ਪੰਜਾਬ ਹਿਲ ਸਟੇਟਸ, ਹੇਚੀਸਨ, ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ, ਪੰਨਾ 107-108

4. Imperial Gazetteer of India, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 14, ਪੰਨਾ 383

5. Punjab Hill States, J. Hutchison, ਪੰਜਾਬ ਹਿਲ ਸਟੇਟਸ, ਹੇਚੀਸਨ, ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ ਪੰਨਾ 137

ਕਾਂਗੜੇ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਕਾਂਗੜੇ ਅਤੇ ਬੈਜਨਾਥ ਵਿਚਕਾਰ ਧਰਤੀ ਪਧਰੀ ਸੀ ਤੇ ਪਾਲਮਪੁਰ ਦਾ ਨਗਰ ਲੰਘ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਜਨਾਥ ਪੁਜ ਗਏ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਂ ਕੀੜਗਰਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਕੀੜਗਰਾਮ ਨਵੀਨ ਬੈਜਨਾਥ ਜਿਲਾ ਕਾਂਗੜਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਹੈ ਜੋ ਪਾਲਮ ਤੋਂ ਯਾਰਾਂ ਮੀਲ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਹੈ। ਬੈਜਨਾਥ ਵਿਚ ਦੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੰਦਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੀੜਗਰਾਮ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬੰਸਾਵਲੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ¹। ਬਾਰੂਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਕੀੜਗਰਾਮ ਨਗਰ ਤੇ ਇਥੇ ਵਸਦੀ ਕੀੜ ਕੌਮ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੰਬੇ ਵਿਚ ਮਿਲੀਆਂ ਪਿੱਤਲ ਦੀਆਂ ਤਖਤੀਆਂ, (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤੀ 1015 ਈਸਵੀ ਹੈ) ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ²। ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਕੀੜ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਪਤਨ ਤੇ ਸੀ ਤੇ ਕੀੜਗਰਾਮ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕਾਂਗੜੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੀੜਗਰਾਮ ਬੈਜਨਾਥ ਦਾ ਵਖਰਾ ਕਿਧਰੇ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀੜਗਰਾਮ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਂਗੜੇ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਨ। ਕੀੜਾਂ ਦੇ ਪਤਨ ਨਾਲ ਕੀੜਗਰਾਮ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਕਿਲ੍ਹਾ ਢਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਨਗਰ ਦੇ ਨਾਂ ਪਿੱਛੇ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ ਮੰਦਰ ਬੈਜਨਾਥ (ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਮੰਦਰ) ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਬੈਜਨਾਥ ਹੋ ਗਿਆ³।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੀੜਗਰਾਮ ਗਏ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਘਰ ਸਦਿਆ ਤੇ ਰੋਟੀ ਆਖੀ⁴। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਕੀੜ ਨਗਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਅਗੇ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

ਕੈਲਾਸ (ਸੁਮੇਰ) ਪਰਬਤ ਤੇ ਜਾਣਾ

ਬੈਜਨਾਥ (ਕੀੜਗਰਾਮ) ਉਸ ਰਾਹ ਤੇ ਸੀ ਜੋ ਬੈਜਨਾਥ ਤੋਂ ਦੁਲਚੀ ਦੌਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੋਇਆ ਕੁੱਲ੍ਹ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਨਗਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ⁵। ਨਗਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਲਾਹੌਲ ਅਤੇ ਸਪਿਤੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਲਾਹੌਲ ਅਤੇ ਸਪਿਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਲੱਦਾਖ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ 1846 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ

1. Imperial Gazetteer of India, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 6 ਪੰਨਾ 216-17

2. Punjab Hill States, J. Hutchison, ਪੰਜਾਬ ਹਿਲ ਸਟੇਟਸ, ਹੋਚੀਸਨ ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ, ਪੰਨਾ 106

3. ਉਕਤ ਪੰਨਾ 125,

4. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪੰਜਵੀਂ ਸਾਖੀ ਕੀੜਨਗਰ ਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕੀੜਗਰਾਮ ਜਾਂ ਕੀੜਨਗਰ ਜਾਣਾ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਕੀੜਗਰਾਮ ਨੂੰ ਕੀੜੀਆਂ ਦਾ ਨਗਰ ਅੰਕਿਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦ "ਸੀਹਾ ਬਾਜਾ ਚਰਗਾਂ ਕੁਹੀਆਂ ਏਨਾ ਖਵਾਏ ਘਾਹ" ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਾਲਮਪੁਰ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਤੇ ਬੈਜਨਾਥ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੂਗੋਲਕ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬੈਜਨਾਥ-ਕੀੜਗਰਾਮ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

5. Imperial Gazetteer of India, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 14, ਪੰਨਾ 383

ਜ਼ਿਲਾ ਕਾਂਗੜਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਪਿਤ ਕੁਲੂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਤੇ ਲਾਹੌਲ ਸਪਿਤੀ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹੈ। ਕੁਲੂ ਤੋਂ ਲਾਹੌਲ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਰੋਹਤਾਂਗ ਦੌਰੇ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਜਾਣਾ ਪੈਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਪਿਤੀ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਰੋਹਤਾਂਗ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਹਮੜੂ ਅਤੇ ਬੀਗਰੀ ਦਰਿਆ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪੈਦਾ ਸੀ¹। ਰੋਹਤਾਂਗ ਤੋਂ 25 ਮੀਲ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਹਸੜੂ ਜਾ ਚੰਦਰ-ਕਲਾ ਦਰਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਪਿਤੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਚੰਦਰ ਕਲਾ ਦੌਰੇ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਮਲਾਨਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਿਸੇ ਸਾਖੀ ਜਾਂ ਕੋਤਕ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਥੇ ਨਹਿਰਨ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਹੁਣ ਤਕ ਪਰਚੱਲਤ ਹੈ²।

ਸਪਿਤੀ ਜਾਂ ਪਿਤੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਤਿੱਬਤ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਤਿੱਬਤ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦੌਰੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਤਿੱਬਤ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਦੌਰੇ ਬਿਪਕੀ ਦੌਰੇ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਤੇ ਸੋਮਰਾਹੀ ਝੀਲ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਪਰੰਗ ਜਾਂ ਪਰੰਗ ਦੌਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ³। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੌਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਪ੍ਰੈਲ 1841 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਤਿੱਬਤ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਇਕ ਫੌਜੀ ਦਸਤਾ ਇਸ ਪਾਸਿਉਂ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਵੀ ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਚੂਰਿਤ, ਚੌਮੂਰਤੀ ਅਤੇ ਬੋਲਿੰਗ ਦੇ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਪੁਜ ਗਏ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਯਾਤਰੂ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਦੀ ਪਰਕਰਮਾ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਈ ਸਿੱਧ ਮੰਡਲੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ :-

“ਫੇਰ ਜਾ ਚੜੇ ਸੁਮੇਰ ਪਰ ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆਈ”

‘ਸੁਮੇਰ’ ਅਤੇ ‘ਮੇਰੂ’ ਸਮਾਨਾਰਥਕ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਪਿਤੀ ਅਤੇ ਪਿਤੀ ਜਾਂ ਸਪਰੰਗ ਅਤੇ ਪਰੰਗ। ਚੀਨੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੂ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਇਸਨੂੰ ‘ਮਹਾ ਮੇਰੂ’ ਲਿਖਿਆ ਹੈ⁴। ਚਾਰਲਸ: ਏ: ਸ਼ਰਿੰਗ, ਜੋ ਕਈ ਸਾਲ ਅਲਮੋੜਾ ਜ਼ਿਲਾ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਰਹੇ⁵ ਅਤੇ ਸਵਾਮੀ ਪਰਾਨਵਨੰਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲ ਤਿੱਬਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ

1. Ladakh, and Western Himalayan Politics, C.L. Datta, ਲੱਦਾਖ ਐਂਡ ਵੈਸਟਰਨ ਹਿਮਾਲਾਇਨ ਪਾਲੀਟਿਕਸ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਅਣ-ਛਪਿਆ ਥੀਸਿਸ

2. Punjab, North Western Frontier and Kashmir, James Douie, ਪੰਜਾਬ, ਨਾਰਥ ਵੈਸਟਰਨ ਫਰੰਟੀਅਰ ਐਂਡ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਜੇਮਜ਼ ਡੂਈ। ਕੈਥਿਜ਼, 1916, ਪੰਨਾ 236

3. ਬਿਆਨ ਸ਼ਰਦਾਰ ਸੁਖਲਾਲ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੁਖ ਨਿਵਾਸ ਪਟਿਆਲਾ। ਚੰਦਰ ਕਲਾ ਦਰਾ ਅਤੇ ਮਲਾਨਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਅਧਾਰਤ ਹਨ।

4. History of the Punjab Hill States, J. Hutchison, ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ ਦੀ ਪੰਜਾਬ, ਹਿਲ ਸਟੇਟਸ, ਜੇ ਹਚੀਸਨ ਲਾਹੌਰ 1933, ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ, ਪੰਨਾ 488

5. Geograpohy of the Puranas, S. Muzafar Ali, ਜਿਓਗਰਾਫੀ ਆਫ਼ ਦੀ ਪੁਰਾਨਾਜ, ਐਸ: ਮੁਸਵਰ ਅਲੀ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ 1966.

6. Western Tibet and British Borderland, ਵੈਸਟਵਰਨ ਡਿਬਤ ਐਂਡ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬੋਰਡਰਲੈਂਡ, ਚਾਰਲਸ: ਏ: ਸ਼ਰਿੰਗ, ਲੰਡਨ, 1906, ਪੰਨਾ 51-52

‘ਐਕਸਪਲੋਰੇਸ਼ਨਜ਼ ਇਨ ਤਿੱਬਤ’ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਮੇਰੂ ਪਰਬਤ ਨੂੰ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਸਭ ਪੱਛਮੀ ਵਿਦਵਾਨ ਮੇਰੂ ਨੂੰ ਕੈਲਾਸ਼ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦਾ ਕਥਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਮੇਰ ਗਏ ਤੋਂ ਭਾਵ ਕੈਲਾਸ਼ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜੋ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਕੋਲ ਸਿਧ ਮਿਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਕਈ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਨਾ ਬਿਖੜਾ ਪਹਾੜੀ ਰਾਹ ਲੰਘ ਕੇ ਆਏ ਹੋ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਟੇਕ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਤੇ ਇੱਥੇ ਪੁੱਜ ਗਏ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਸਿੱਧਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਪਹਾੜਾਂ ਤੋਂ ਬੱਲੇ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅੰਧ ਅੰਧਾਰ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਰਾਜੇ ਜੋ ਪਰਜਾ ਦੇ ਰਾਖੇ ਸਨ ਉਹ ਹੀ ਅਤਿਆਚਾਰ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਧਾਰਮਕ ਭਾਵ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਅਸਲ ਗਿਆਨ ਦੀ ਘਾਟ ਕਰਕੇ ਪਾਖੰਡ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਗਿਆ ਹੈ ਹਾਕਮ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਭ ਪਾਸੇਪਾਪ ਹੀ ਪਾਪ ਹੈ। ਫੇਰ ਸਿੱਧਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਦਿਆਂ ਸਿੱਧਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਧ ਤੇ ਪਰਬਤਾਂ ਵਿਚ ਲੁਕ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕਲਿਆਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ¹। ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਿੱਧਾਂਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ।

ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਦੇ ਚਾਰ ਮੰਦਰ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਹਾਂ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰਨਾਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਅਸਥਾਪਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ²। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਤਿੱਬਤੀ ਵਿਦਵਾਨ ਤੁਰੰਗਾ ਤੁਲਕ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤਿੱਬਤੀ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਪਦਮਸੰਭਵ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਸਨ। ਪਦਮਸੰਭਵ ਅੱਠਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਮੰਡੀ ਤੋਂ ਤਿੱਬਤ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤੇ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਤਿੱਬਤ ਵਿਚ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

1. Explorations in Tibet, Swami Pranavanda, ਐਕਸਪਲੋਰੇਸ਼ਨਜ਼ ਇਨ ਤਿੱਬਤ, ਸਵਾਮੀ ਪਰਾਨਵਨੰਦਾ, ਕਲਕੱਤਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, 1950, ਪੰਨਾ 3.

2. ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਪ੍ਰਤਿਭੀ 29ਵੀਂ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਜੋ ਸਿੱਧ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ, ਭਰਥਰੀ, ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਤੇ ਚਰਪਟ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਤੇ ਹੋਰ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਸਮਸਿਆਵਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਜੁਆਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਿੱਧ ਗੋਸ਼ਟਿ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। (ਵੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੰਨਾ 938)

3. Divine Master, ਡੀਵਾਈਨ ਮਾਸਟਰ, ਸੇਵਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ 140.

4. Similarities Between Sikhism and Buddhism, Tarunga Tulku ਵੇਖੋ “ਸਿਮਿਲਿਟੇਟੀਜ਼ ਬੀਟਵੀਨ ਸਿਖਇਜ਼ਮ ਐਂਡ ਬੁਧਾਇਜ਼ਮ” ਤੁਰੰਗਾ ਤੁਲਕੂ, ਇੰਡੀਅਨ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਿਲੀ, ਮਾਰਚ 6.1966.

5. ਪਦਮਸੰਭਵ ਉਰਗਿਆਨ, ਸਵਾਤ ਵਾਦੀ (ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੱਛਮ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਹੈ) ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਤੇ ਤਾਤਰਿਕ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਮਾਹਰ ਸੀ। ਅੱਠਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅਧ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਰਾਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸੱਦਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੇ। ਤਿੱਬਤ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੱਥ (ਬਾਕੀ ਫੁਟਨੋਟ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ)

ਲੱਦਾਖ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਫੋਰੀ-ਬ੍ਰਹਮ ਦਾਸ ਨਾਲ ਚਰਚਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਦੇ ਪੱਖਣ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਗਏ। ਕੈਲਾਸ਼ ਦੀ ਪਰਕਰਮਾ 64 ਮੀਲ ਅਤੇ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਦੀ 32 ਮੀਲ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੈਲਾਸ਼ ਅਤੇ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲੋਂ ਹੋ ਕੇ ਉੱਤਮ ਪੱਛਮ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪਏ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਗੋਰਤੋਕ ਜਿਸ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨਾਂ ਗਾਰੂ ਸੀ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਰੁਤੋਕ ਅਤੇ ਪਾਨਸੋਗ ਝੀਲ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਚਸ਼ੂਲ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ ਲਦਾਖ ਵਿਚ ਆ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਚਸ਼ੂਲ ਤੋਂ ਉਪਸ਼ੀ ਨਾਮ ਦੇ ਨਗਰ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਕਾਰੂ ਨਗਰ ਪੁੱਜ ਗਏ ਜੋ ਉਪਸ਼ੀ ਤੋਂ ਵੀਹ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੀ। ਕਾਰੂ ਦੇ ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਦੇ ਪਿੰਡ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਹੀ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਚਰਨ ਪਾਏ ਸਨ। ਪਰ ਕੋਈ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਿਆ। ਇਹ ਗੱਲ ਇਥੇ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲੱਦਾਖ ਤਿੱਬਤ ਦਾ ਇਕ ਭਾਗ ਸੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਤਿੱਬਤ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਵਾਇਤਾਂ ਲੱਦਾਖ ਆਦਿ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਹੀ ਫੈਲੀਆਂ ਹੋਣ। ਵੈਸੇ ਕੈਲਾਸ਼, ਮਾਨਸਰੋਵਰ, ਗਾਰੂ ਤੇ ਹੋਰ ਇਲਾਕੇ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਹੀ ਭਾਗ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੱਜ ਕਲ ਵੀ ਹਨ।

ਕਾਰੂ ਨਗਰ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਨਾਲ ਹੀ ਲਦਾਖ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁੰਫਾ ਹੋਮਸ ਹੈ। ਇਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਥੇ ਇਕ ਪੱਥਰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤੇ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਹੋਮਸ ਵਿਚ ਕਈਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੁੰਫਾ ਦੀ ਨੀਂਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਹੋਮਸ ਲਦਾਖ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਲੋਹ ਤੋਂ ਪੰਝੀ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਹੈ।

ਲੋਹ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਕਾਰੂ ਤੇ ਹੋਮਸ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਰਸਤੇ ਤੇ ਟੁਰ ਪਏ

(ਪਿਛਲੇ ਫੁਟਨੋਟ ਦੀ ਥਾਵੀਂ)

ਹੈ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੰਡੀ ਨੂੰ ਤਿੱਬਤੀ ਹੱਥ ਲਿਖਤਾਂ ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ “ਜੋਹਰ” ਕਰ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। “2500 Years of Buddhism, 2500 ਬੁੱਧਮਤ ਦੇ ਸਾਲ, ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ, ਡਵੀਜ਼ਨ ਦਿੱਲੀ, ਪੰਨਾ 5-7 Punjab Hill States, J. Hutchison ਪੰਜਾਬ ਹਿਲ ਸਟੇਟਸ, ਜੇ ਹੈਚੀਸਨ, ਲਾਹੌਰ, 1933 ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ, ਪੰਨਾ 373.

1. Explorations in Tibet, Swami Pranavanda, ਐਕਸਪਲੋਰੇਸ਼ਨਜ਼ ਇਨ ਤਿੱਬਤ, ਸਵਾਮੀ ਪਰਾਨਵਨੰਦਾ, ਪੰਨਾ 28

2. ਸਾਰੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਕੈਲਾਸ਼ (ਸੁਮੇਰ) ਪਰਬਤ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਜਾਣਾ ਉੱਤਰ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਤੋਂ ਮੁੜ ਕੇ ਲਦਾਖ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

3. ਬਿਆਨ ਕਰਨਲ ਜੇ: ਐਸ: ਗੁਲੋਰੀਆ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ। ਆਪ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲਦਾਖ ਵਿਚ ਸਪਲਾਈ ਅਫਸਰ ਲਗੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਲਦਾਖ ਸੰਬੰਧੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰੀ ਲਈ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ।

4. ਬਿਆਨ ਕਰਨਲ ਜੇ: ਐਸ: ਗੁਲੋਰੀਆ।

ਜੋ ਦਰਿਆ ਸਿੰਧ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਕਰਦਾ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਕਰਦਾ ਵੀ ਲੋਹ ਵਾਂਗ ਦਰਿਆ ਸਿੰਧ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਸੀ। ਲੋਹ ਤੋਂ 18 ਮੀਲ ਨਿਮੀ ਤੋਂ 32 ਮੀਲ ਖਾਲਸੀ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਨਗਰ ਬਾਸਗੋ ਹੈ। ਬਾਸਗੋ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤਕ ਰਵਾਇਤ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਕ ਰਾਕਸ਼ ਨੇ ਇਥੇ ਪਕੜ ਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੱਛੋਂ ਧਕਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਇਕ ਚਟਾਨ ਤੇ ਵੱਜਾ। ਉਸ ਚਟਾਨ ਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਜੋ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਉਸ ਰਾਕਸ਼ ਦਾ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਕਰਦਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਕਰਦਾ ਤਕ ਜਾਣ ਦੀ ਯਾਦ ਦੁਆਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਗੁਰਦਵਾਰਾ 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਅੱਜ ਕਲ ਸਕਰਦਾ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਹੈ।

ਸਕਰਦਾ ਤੋਂ ਕਰਗਿਲ ਤਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਰਸਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੇ ਚਲਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪਏ ਤੇ ਕਰਗਿਲ ਪੁਜ ਗਏ। ਕਰਗਿਲ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਤੇ ਮੰਦਰ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਰਗਿਲ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਆਉਂਦਿਆਂ ਪੰਜਾਹ ਕੁ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿਥ ਤੇ ਡਰਾਸ ਨਗਰ ਹੈ ਜੋ ਜੀਲਾ ਦਰੇ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਲ ਹੈ। ਜੋ ਜੀਲਾ ਲੰਘ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਲਤਾਲ ਨਗਰ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੀਰਥ ਅਮਰਨਾਥ ਤੇ ਪੁਜ ਗਏ। ਅਮਰਨਾਥ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ।

ਇਹ ਪਹਾੜ ਦੀ ਇਕ ਗੁਫਾ ਵਿਚ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਪਾਣੀ ਟਪਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਪਾਣੀ ਡਿੱਗਣ ਤਕ ਬਰਫ਼ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਯਾਤਰੂ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਅਮਰਨਾਥ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਪਹਿਲਗਾਮ ਦੇ ਰਸਤੇ ਅਨੰਤ ਨਾਗ ਦੇ ਕੋਲ ਮਟਨ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਮਟਨ ਮਾਰਤੰਡ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮੰਦਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਢਾਹਢੇਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਮਾਰਤੰਡ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਚਬੁੱਤੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਢੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਢਹਿ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਇਕ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਟਨ ਤੇ ਮਾਰਤੰਡ, ਕਬਮੀਰ ਦੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਨਗਰ ਅਨੰਤਨਾਗ, ਜਿਸਨੂੰ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮਟਨ ਹਿੰਦੂ ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ ਇਕ ਕੇਂਦਰ ਸੀ। ਹੁਣ ਵੀ ਮਟਨ ਦੇ ਪਾਂਡੇ ਹਰਦੁਆਰ ਦੇ ਪਾਂਡਿਆਂ ਵਾਂਗ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਵਹੀਆਂ ਰਖਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਏ ਗਏ ਯਾਤਰੂਆਂ ਦੀਆਂ ਬੰਸਾਵਲੀਆਂ ਅੰਕਿਤ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

1. ਗੁਟ ਨੰਬਰ 22, Jammu and Kashmir Territories, Fredreck Drew ਜੰਮੂ ਅੰਡ ਕਸ਼ਮੀਰ ਟੈਰੀਟਰੀਜ਼, ਫਰੇਡਰਿਕ ਡਰੀਉ, ਪੰਨਾ 538-39

2. ਬਿਆਨ ਕਰਨਲ ਜੇ: ਐਸ: ਗੁਲੋਰੀਆ।

3. ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ-ਵੇਖੋ ਸ਼ਬਦ "ਮਟਨ ਸਾਹਿਬ"।

4. ਬਿਆਨ ਕਰਨਲ ਜੇ: ਐਸ: ਗੁਲੋਰੀਆ।

5. ਇਸ ਦੌਰੇ ਨੂੰ ਡਿੱਬਰੀ ਤੇ ਲਦਾਖ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਜੋਜੀਲ ਦਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਹੋਰ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਡਰਾਸ ਦਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਨਾਂ ਜੋਜੀਲਾ ਦਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਰਚਲਤ ਹੈ।

6. ਵਰਣਿਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾ: ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨੋਟ ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ ਨੰ: 49 ਪਹਿਲਾ ਨੋਟ।

ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਂ ਇਥੇ ਬੀਜ ਬਿਹਾੜੇ ਦਾ ਵਸਨੀਕ। ਬ੍ਰਹਮ ਦਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਹਰ ਨਵੇਂ ਆਏ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ ਜਾਂ ਫਕੀਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਇਕ ਫਕੀਰ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਇਕ ਮਿਰਾਸੀ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਇਆ। ਆਉਂਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਚਮੜਾ ਕਿਉਂ ਪਾਇਆ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ? ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੀ ਦੱਸੀ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਜਿਸ ਨੇ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਆਸਮਾਨ, ਜ਼ਮੀਨ, ਕਾਇਨਾਤ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ :-

ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿ ਆਪੁ ਪਛਾਣਿਆ॥

ਅਬਰੁ ਧਰਤਿ ਵਿਛੋੜਿ ਚੰਦਿਆ ਤਾਣਿਆ॥

ਵਿਣੁ ਬੀਮਾ ਗਗਨੁ ਰਹਾਇ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣਿਆ॥

ਸੂਰਜੁ ਚੰਦੁ ਉਪਾਇ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣਿਆ॥

ਕੀਏ ਰਾਤਿ ਦਿਨੰਤੁ ਚੋਜਿ ਵਿਛਾਣਿਆ॥

ਤੀਰਥ ਧਰਮ ਵੀਚਾਰ ਨਾਵਣੁ ਪੁਰਬਾਣਿਆ॥

ਤੁਹੁ ਸਰਿ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ਕਿ ਆਖਿ ਵਖਾਣਿਆ॥

ਸਚੇ ਰਖਤਿ ਨਿਵਾਸੁ ਹੋਰ ਆਵਣੁ ਜਾਣਿਆ॥

(ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਕੀ ਮਹਲਾ ੧ ਪਉੜੀ ॥ ੧॥ (੧੨੮੯))

ਬ੍ਰਹਮ ਦਾਸ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਠਹਿਰ ਕੇ ਅਗੇ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣਾ

ਮਟਨ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅਨੰਤ ਨਾਗ (ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ) ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਤੋਂ ਚਾਲੀ ਕੁ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਸੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਪੁਜੇ। ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਮਹਾਰਾਜ ਅਸ਼ੋਕ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਨਗਰ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤੇ ਸੰਕਰਚਾਰੀਆ ਦਾ ਮੰਦਰ ਸੀ ਜ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਤੋਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾਸ ਪੰਡਤ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕੀਤੇ। ਪਰ ਸੰਕਰਚਾਰੀਆ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤੇ ਕੋਈ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਉਦਾਸੀ ਡੇਰਾ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰੇ

1. ਡਾ: ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵੇਖੇ ਝੂਟ ਨੋਟ ਸਾਖੀ ਨੰ: 49 ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਬੀਜ ਬਿਹਾੜਾ ਵੀ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਤੀਰਥ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਕਥਨ ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਟਨ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਸੀ।

2. ਬ੍ਰਹਮ ਦਾਸ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਡਾਵੇਂ ਇਹ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਹ ਸਾਖੀ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

3. ਇਹ ਮਲਾਰ ਦੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਲਾਰ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀਆਂ 27 ਪਉੜੀਆਂ ਮਟਨ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਉਚਾਰੀਆਂ।

4. ਮਹਾਨਕੋਬ ਡਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਵੇਖੋ ਸ਼ਬਦ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੰਬਰ (i)

ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ।

ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਉਸ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲ ਪਏ ਜੋ ਬਾਰਾਮੂਲਾ, ਜਿਸਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ ਵਰਾਮੁਲਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬਾਰਾਮੂਲਾ ਜਿਹਲਮ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਇਕ ਨਗਰ ਸੀ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਤੋਂ ਪੈਂਤੀ ਕੁ ਮੀਲ ਸੀ। ਬਾਰਾਮੂਲੇ ਕੋਲ ਜਿਹਲਮ ਦੇ ਪਾਰ ਹਰਮੁਖ ਗੰਗਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਸ ਪਾਸੇ ਜਾਣ ਦੀ ਯਾਦ ਦੁਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਰਾਮੂਲੇ ਤੋਂ ਜਿਹਲਮ ਦਰਿਆ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲਦੇ ਪੱਛਮ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਉੜੀ ਨਗਰ ਹੈ ਜੋ ਬਾਰਾਮੂਲੇ ਤੋਂ ਤੀਹ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੀ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਹਾਣੇ ਕੋਲ ਪੁਜ ਗਏ।

ਕੋਹਾਣੇ ਤੋਂ 30 ਮੀਲ ਦੂਰ ਮੌਜੂਦਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਤੋਂ ਅੱਠ ਮੀਲ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਕਲਿਆਨਸਰ ਹੈ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸੀ। ਕੁਹਾਣੇ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਚਲਦੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਕੱਚੇ ਰਾਹ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਰੀਨਗਰ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਲੰਘਦਾ ਸੀ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕਲ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਅਟਕ ਤੋਂ 20 ਮੀਲ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਸੀ। ਅਲੈਗਜ਼ਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਥਾਂ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਬੋਧੀ ਅਸਥਾਨ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਨੇ ਸਾਂਗ ਨੇ ਨਾਗਰ ਰਾਜਾ ਅਲਾਪਤਰਾ ਦਾ ਸਰੋਵਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੇ ਉਸਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਬੋਧੀ ਵਿਹਾਰ ਤੇ ਸਟੂਪਾ ਦੇ ਖੰਡਰ ਲਭਦੇ ਹਨ। ਹਸਨ ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਗੁੱਜਰ ਨੇ ਇਕ ਸਰਾਂ ਬਣਾਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਉਸੇ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਰਵਾਇਤ

1. ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀਆਂ ਸੁਧਾਈ ਦੀਆਂ ਟੁਕਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰੀ ਪਰਬਤ ਅੰਦਰ ਜੋ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿਖਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਥਾਂ ਖੋਜ ਕਰ ਕੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਹ ਗਲ ਠੀਕ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰੀ ਪਰਬਤ ਦਾ ਕਿਲਾ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ।

2. ਮਹਾਨਕੋਸ਼ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ-ਵੇਖੋ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੰਬਰ 3

3. ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਤੋਂ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਤਿੰਨ ਰਸਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਨ। (1) ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ, ਬਾਰਾਮੂਲਾ, ਰਾਜੌਰੀ, ਨੋਬਹਿਰਾ, ਭਿੰਬਰ, ਗੁਜਰਾਤ ਜਾਂ ਵਜ਼ੀਰਾਬਾਦ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੇਲੇ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਹੀ ਰਾਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ। ਸਿਖ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੇ ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਜਿਤਿਆ ਸੀ। (2) ਦੂਸਰਾ ਰਸਤਾ ਜਿਹਲਮ, ਕਿਲ੍ਹਾ ਖਾਮਸ, ਪੀਰ ਸਤਵਾਨ, ਚਿੰਗਸ, ਨੋਬਹਿਰਾ, ਰਾਜੌਰੀ, ਬਿਹਰਾਮਗੱਲਾ, ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਰਾਹਵਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੋਈ ਯਾਦਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। (3) ਤੀਸਰਾ ਰਸਤਾ ਜਿਸਦਾ ਵਰਣਨ ਅਸਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਰਾਹ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਕਈ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਆਉਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਇਹ ਰਸਤਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਲਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਜੇ ਦੋਵੇਂ ਰਾਹ ਪੀਰ ਪੰਜਾਲ ਵਿਚੋਂ ਹੋ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਸ ਤੇ ਬਰਫ਼ ਪੈਣ ਨਾਲ ਉਹ ਰਾਹਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸਿਆ ਰਾਹ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਖੁਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

4. ਮਹਾਨਕੋਸ਼-ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੰਬਰ 4

5. Attock District Gazetteer, ਅਟਕ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ਟੀਅਰ-ਲਾਹੌਰ 1932-ਪੰਨਾ 319

6. ਉਕਤ ਗੈਜ਼ਟੀਅਰ ਅਟਕ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਬਦਾਲ ਹਸਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਂ ਸੀ ਪਰ ਅਬਦਾਲ ਦੇ ਅਖਰੀ ਅਰਥ ਹਨ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੋਇਆ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸਰਾਏ ਦਾ ਨਾਂ ਹਸਨ ਅਬਦਲ ਪੈ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਹਸਨ ਨੂੰ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਮਿਲੇ। ਹਸਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਾਲ ਡੰਗਰ ਚਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਫਕੀਰ ਜਾਣ ਕੇ ਦੁਧ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਪੀਤਾ। ਹਸਨ ਦੀ ਕਬਰ ਹੁਣ ਤਕ ਪਹਾੜੀ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੋਲ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸੀਆਂ ਮਤ ਦੇ ਰਾਫ਼ਜ਼ੀ ਫਿਰਕੇ ਵਿਚੋਂ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਨ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਹਾੜੀ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਬਲੇ ਚੜ੍ਹੇ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠੇ। ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਈਰਖਾ ਆਈ ਤੇ ਉਸਨੇ ਇਕ ਪੱਥਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲ ਰੇੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੁਣ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਰੁਖ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਪੱਥਰ ਰਿੜ੍ਹਦਾ ਰਿੜ੍ਹਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੰਜੇ ਨਾਲ ਰੋਕ ਲਿਆ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਯਾਦ ਤਾਜ਼ਾ ਰਖਣ ਲਈ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਪੱਥਰ ਤੇ ਉਕਰਿਆ ਪੰਜਾ ਚੜ੍ਹੇ ਦੇ ਕੋਲ ਰਖ ਕੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। 27 ਦਸੰਬਰ 1835 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਹਾਲੀ ਇਹ ਪੰਜੇ ਵਾਲਾ ਪੱਥਰ ਚੜ੍ਹੇ ਦੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜਰਮਨ ਯਾਤਰੂ ਹੀਊਗਲ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਪੰਜੇ ਵਾਲਾ ਪੱਥਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੋਲ ਪਿਆ ਵੇਖਿਆ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਹਸਨ

1. ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਬਾਬਾ ਸੂਰਪ ਦਾਸ ਫਲਾ

2. Attock District Gazetteer, ਅਟਕ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੇਜ਼ਟੀਅਰ-ਪੰਨਾ 319

3. ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਕੰਧਾਰ ਗਏ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕੰਧਾਰ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ। ਅਟਕ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੇਜ਼ਟੀਅਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਦੀ ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸਿਖ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੋਲ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਹੀਊਗਲ ਜਰਮਨ ਯਾਤਰੂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਦਾ ਚੋਲਾ ਦਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਦੇ ਅਸਲ ਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ।

4. ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ 1658 ਈਸਵੀ ਦੀ ਹੱਥਲਿਖਤ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਾਫ਼ਜ਼ੀ ਤੇ ਸੁੰਨੀ ਇੱਕੋ ਹੀ ਰੱਬ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੂਝਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਰਾਫ਼ਜ਼ੀ ਜੋ ਬੀਆ ਦੀ ਇਕ ਸੰਪਰਦਾ ਹੈ ਵਿਚੋਂ ਸੀ। ਹੋਰ ਜੋ ਸੂਫੀ ਫਕੀਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਹੈ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁੰਨੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਸਨ।

5. ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਰਚੱਲਤ ਰੂਪ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਛੋਹ ਨਾਲ ਇਹ ਧਰਤੀ ਪਵਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਸ ਪਰਚੱਲਤ ਸਾਖੀ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਰੂਪ ਪੈਰਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਥੇ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਿਆ।

6. Travels in Kashmir and Punjab, Baron Charles Hugel, London, ਟ੍ਰੇਵਲਜ਼ ਇਨ ਕਸ਼ਮੀਰ ਐਂਡ ਪੰਜਾਬ, ਬੈਰਨ ਚਾਰਲਸ ਹੀਊਗਲ, ਲੰਡਨ, 1845 ਈਸਵੀ-ਪੰਨਾ 225-26 ਹੀਊਗਲ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਚੜ੍ਹਾ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਅਲਗਜ਼ਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਚੜ੍ਹਾ ਤੇ ਤਲਾ ਬੋਧੀਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੀਊਗਲ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੜ੍ਹੇ ਤੇ ਤਲਾ ਤੋਸਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਇਸ ਚੜ੍ਹੇ ਤੇ ਤਲਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਅਬਦਾਲ ਠਹਿਰੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਇਲਾਹੀ ਸਰੋਦ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚੀਆਂ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਇਆ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਾੜੀ ਤੋਂ ਬਲੇ ਉਤਰ ਆਇਆ ਤੇ ਆ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਸਾਈਂ ਲੋਕ ਤੇਰਾ ਨਾਂ ਕੀ ਹੈ? ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਿਹਾ, ਰੱਬ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ਫੇਰ ਰੱਬ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੁੰਨੀ ਤੇ ਰਾਫਜ਼ੀ ਦੇ ਝਗੜੇ ਬੇਲੋੜੇ ਹਨ। ਫਕੀਰਾਂ ਲਈ ਸਭ ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦੇ ਹਨ। ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਬਾਲਨਾਥ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਉਸ ਕੱਚੀ ਸੜਕ ਤੇ ਸੀ ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਨੇ ਪੱਕਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਤੇ ਰੁਖ ਲਗਵਾਏ ਤੇ ਸਰਾਵਾਂ ਬਣਵਾਈਆਂ ਸਨ। ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਚਲਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਟਿੱਲਾ ਬਾਲ ਗੁਦਾਈ। (ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਜਿਹਲਮ) ਪੁਜ ਗਏ। ਇਹ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਜਿਹਲਮ ਨਗਰ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਸੀ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਕਥਨ ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਧ ਸਾਗਰ ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ ਸ਼ਮਸਾਬਾਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬਾਲ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਟਿੱਲਾ ਬਾਲਨਾਥ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੋਗੀ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬਾਲ ਨਾਥ ਦੇ ਆਸ਼ਰਮ ਤੋਂ ਬੜੀ ਦੂਰ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਬਾਲ ਨਾਥ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਕ ਫਕੀਰ ਉਸਦੇ ਡੇਰੇ ਤੋਂ ਬੜੀ ਦੂਰ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਪੁੱਛਣ ਲਗਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ? ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਕੀ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ :-

ਹਮ ਭੋਲਤ ਬੇੜੀ ਪਾਪ ਭਰੀ ਹੈ ਪਵਣੁ ਲਗੈ ਮਤ ਜਾਈ॥

ਸਨਮੁਖ ਸਿਧ ਭੇਟਣ ਕਉ ਆਏ ਨਿਹਚਉ ਦੇਹਿ ਵਡਿਆਈ॥

ਗੁਰ ਤਾਰਿ ਤਾਰਣਹਾਰਿਆ॥

ਦੇਹਿ ਭਗਤਿ ਪੂਰਨ ਅਵਿਨਾਸੀ ਹਉ ਤੁਝ ਕਉ ਬਲਿਹਾਰਿਆ॥

1. ਬਾਲੇ ਦੀ 1658 ਈਸਵੀ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਸੰਪਰਦਾਈ ਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਉਚੇਰੀ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਸਵਾਏ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

2. ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਟਿੱਲਾ ਬਾਲ ਗੁਦਾਈ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਇਸ ਲਈ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਜੋਗੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਇਸ਼ਤਰੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਵਾਲ ਗੁੰਦੇ ਸਨ।

3. ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਉਲਥਾਕਾਰ ਸਰ ਜਾਦੂਨਾਥ ਸਰਕਾਰ ਜਿਲਦ 2 ਕਲਕੱਤਾ 1949 ਪੰਨਾ 319

4. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ, ਪੰਨਾ 174

ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਜੋਗੀ ਅਰੁ ਜੰਗਮ ਏਕੁ ਸਿਧੁ ਜਿਨੀ ਧਿਆਇਆ॥
ਪਰਸਤ ਪੈਰ ਸਿਭਤ ਤੇ ਸੁਆਮੀ ਅਖਰੁ ਜਿਨ ਕਉ ਆਇਆ॥
ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਬਰਮ ਨ ਜਾਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪੀ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰਾ॥
ਗੁਰ ਪਰਮੇਸਰੁ ਨਾਨਕ ਭੇਟਿਓ ਸਾਚੈ ਸਬਦਿ ਨਿਬੇਰਾ॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧॥ ਘਰ ੧॥ ੬॥ ੮੮)

ਬਾਲਨਾਥ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਰਮੇਸਰ ਪੂਰਣ ਸਿੱਧ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਭਗਤੀ ਹੀ ਇਕ ਵਡਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਉਸ ਕੋਲ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਠਹਿਰੇ। ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਰਨ ਚਿੰਨ ਪੱਥਰ ਤੇ ਉਕਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸੀ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਸਾਧੂ ਪੁਜਾਰੀ ਸੀ।

ਇਸ ਟਿਲੇ ਦੇ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਰੋਹਤਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਿਲ੍ਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਦੀਨਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਰੋਹਤਾਸ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਚਸਮਾ ਵਗਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੌਹਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਚਸਮਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੱਥਰ ਚੁਕ ਕੇ ਇਹ ਚਸਮਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਸਿਆਲਕੋਟ ਜਾਣਾ

ਟਿਲਾ ਬਾਲ ਗੁੰਦਾਈ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਪੂਰਬ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਉਸ ਸੜਕ ਤੇ ਜਿਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦਰੱਖਤ ਲਵਾਏ ਤੇ ਸਰਾਵਾਂ ਬਣਵਾਈਆਂ ਸਨ ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਜਿਹਲਮ ਦਰਿਆ ਤੇ ਚਨਾਬ ਦਰਿਆ ਲੰਘ ਕੇ ਸਿਆਲਕੋਟ ਪੁੱਜੇ ਜੋ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ ਸਿਲਕੋਟ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇਕ ਬੇਰ ਦੇ ਰੁਖ ਥੱਲੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਇਸ ਬੇਰ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਹੁਣ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੈ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਯਾਤਰੂ ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਇਕ ਪੈਸੇ ਦਾ ਝੂਠ ਤੇ ਇਕ ਪੈਸੇ ਦਾ ਸੱਚ ਲੈ ਆਵੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਸਭ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੇ ਗਿਆ ਪਰ ਕਿਸੇ ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਭਾਈ ਮੂਲਾ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਪੁਰਜੇ ਤੇ ਲਿਖ ਦਿਤਾ। “ਮਰਨਾ ਸੱਚ” ਤੇ “ਜੀਉਣਾ ਝੂਠ”

1. ਇਹ ਸਾਖੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹਿਸਾ ਦੂਜਾ ਪੰਨਾ 174 “ਗੋਸ਼ਟ ਬਾਲ ਨਾਥ ਨਾਲ” ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ।

2. ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ।

3. ਚਾਰ ਬਾਗ-ਇ-ਪੰਜਾਬ, ਗਨੇਸ਼ਦਾਸ ਸੰਪਾਦਤ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੰਨਾ 163

4. ਮਹਾਨਕੋਸ਼ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪਟਿਆਲਾ, ਪੰਨਾ 785 ਅਖਿਰ “ਰੋਹਤਾਸ”

5. ਚਾਰ ਬਾਗੇ-ਇ-ਪੰਜਾਬ, ਗਨੇਸ਼ਦਾਸ, ਪੰਨਾ 223 ਅਤੇ 224

ਕਾਗਜਾਂ ਦੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪੁਰਜੇ ਲੈ ਕੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਤੇ ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲੇ। ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਸੱਚ ਤੇ ਭੂਠ ਦਾ ਨਿਸ਼ਤਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਕਿਹਾ ਜੀ ਸੱਚ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਤੋਂ ਐਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਟੁਰਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਸਿਆਲਕੋਟ ਰਹਿ ਕੇ ਅਗੇ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

ਮੀਆਂ ਮਿੱਠੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ

ਸਿਆਲਕੋਟ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇ ਭਾਈ ਮੂਲਾ, ਜੋ ਸਿਆਲਕੋਟ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਟੁਰ ਪਿਆ ਸੀ, ਤਲਵੰਡੀ ਵੱਲ ਚਲ ਪਏ। ਸਿਆਲਕੋਟ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਪਸਰੂਰ ਦੇ ਕੋਲ ਉਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਪੁਜ ਗਏ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਕਲ ਕੋਟਲਾ ਮੀਆਂ ਮਿੱਠਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਥੇ ਇਕ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਕੀਰ ਮੀਆਂ ਮਿੱਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਕੋਟਲੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ ਜਦੋਂ ਮੀਆਂ ਮਿੱਠੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਕ ਫ਼ਕੀਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੁਤਰਬ ਹੈ ਜੋ ਸਰੋਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਮੀਆਂ ਮਿੱਠੇ ਨੇ ਕਿਹਾ :-

ਅਵਲ ਨਾਓ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਦੂਜਾ ਨਬੀ ਰਸੂਲ।

ਨਾਨਕ ਕਲਮਾ ਜੋ ਪੜ੍ਹਹਿ ਤਾਂ ਦਰਗਹ ਪਾਵੇ ਕਬੂਲ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ :-

ਅਵਲ ਨਾਓ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਦੂਜਾ ਨਬੀ ਰਸੂਲ।

ਨਾਨਕ ਕਲਮਾ ਜੋ ਪੜ੍ਹਹਿ ਤਾਂ ਦਰਗਹ ਪਾਵੇ ਕਬੂਲ ¹।

ਤਾਂ ਮੀਆਂ ਮਿੱਠੇ ਆਖਿਆ ਜਿਵੇਂ ਤੇਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੀਵਾ ਰੋਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਸੂਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਜ਼ਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਤੇ ਅੱਲਾ ਨਾਲ ਵਸਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਸਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :-

ਪੋਥੀ ਪੁਰਾਣ ਕਮਾਈਐ। ਭਉਫਟੀ ਇਤੁ ਤਨਿ ਪਾਈਐ।

ਸਚ ਭੂਝਣ ਆਇ ਜਲਾਈਐ

1. ਇਹ ਸਾਖੀ ਸਵਾਏ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਪਰ ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਸਾਡੀ "ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ" ਮੂਲਾ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਭ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਮੰਨੀ ਹੈ।

2. ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੀਠੇ ਮਿੱਠੇ ਨੂੰ ਮਿਠਨਕੋਟ ਦਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਸਰੂਰ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਮੀਆਂ ਮਿੱਠੇ ਦੇ ਕੋਟਲੇ ਵਿਚ ਆਏ। ਪਸਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ ਹੈ।

3. ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉੱਤਰ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹਨ। ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ ਨੰਬਰ 36 ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਸਾਖੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉੱਤਰ ਠੀਕ ਜਾਪਦੇ ਹਨ।

4. ਮੀਆਂ ਮਿੱਠੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤੇ ਵੇਰ ਉੱਤਰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਚਾਰੇ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਪੰਗਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ।

ਇਹੁ ਤੇਲੁ ਦੀਵਾ ਇਉਂ ਜਲੈ॥ ਕਰਿ ਚਾਨਣੁ ਸਾਹਿਬ ਤਉ ਮਿਲੈ॥
 ਇਤੁ ਤਨਿ ਠਾਗੀ ਬਾਣੀਆ॥ ਸੁਖੁ ਹੋਵੈ ਸੇਵ ਕਮਾਣੀਆ॥
 ਸਭ ਦੁਨੀਆ ਆਵਣ ਜਾਣੀਆ॥
 ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ॥ ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਭਾਈਐ॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ॥੩੩॥ (੨੫))

ਮੀਆਂ ਮਿੱਠੇ ਪੁੱਛਿਆ ਉਹ ਕਵਨ ਕੁਰਾਨ ਹੈ ਜਿਤ ਪੜ੍ਹੇ ਕਬੂਲ ਹੋਵੇ? ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਦਰਵੇਸ਼ੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅੱਲਾ ਨਾਲ ਵਸਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਰੋਜ਼ਾ ਤੇ ਕਿਹੜੀ ਨਿਮਾਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨ ਉਸ ਅੱਲਾ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਟਿਕਦਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਬਾਬ ਵਜਾਏ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ :-

ਮਿਰਰ ਮਸੀਤਿ ਸਿਦਕੁ ਮੁਸਲਾ ਹਰੁ ਹਲਾਣੁ ਕੁਰਾਣੁ॥
 ਸਰਮ ਸੁਨਤਿ ਸੀਲੁ ਰੋਜਾ ਹੋਹੁ ਮੁਸਲਮਾਣੁ॥
 ਕਰਣੀ ਕਾਬਾ ਸਚੁ ਪੀਰੁ ਕਲਮਾ ਕਰਮ ਨਿਵਾਜੁ॥
 ਤਸਬੀ ਸਾ ਤਿਸੁ ਭਾਵਸੀ ਨਾਨਕ ਰਖੈ ਲਾਜੁ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ॥ ੭॥ (੧੪))

ਇਸ ਤੋਂ ਮੀਆਂ ਮਿੱਠਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਮੀਆਂ ਮਿੱਠੇ ਕੋਲ ਰਹਿ ਕੇ ਅੱਗੇ ਤਲਵੰਡੀ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

ਤਲਵੰਡੀ ਜਾਣਾ

ਕੋਟਲੇ ਮੀਆਂ ਮਿੱਠੇ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇ ਭਾਈ ਮੂਲਾ ਜੋ ਸਿਆਲਕੋਟ ਤੋਂ ਨਾਲ ਗਲਿਆ ਸੀ, ਤਲਵੰਡੀ ਪੁੱਜੇ ਤੇ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਮਰਦਾਨਾ ਘਰ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਆਏ। ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਈਆਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਘਰ ਆ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਸੋ ਸਭ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਚਾਅ ਹੋਣਾ ਸੁਭਾਵਕ ਸੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਹੁਤ ਭਰਮਣ ਕਰ ਕੇ ਆਏ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਵਧੀਆ ਪਕਵਾਨ ਖੁਆਈਏ। ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਚਾਅ ਸੀ, ਸੋ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਗਈ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਆਖੇਂ ਸੋਈ ਵਸਤੂ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲੈ ਆਵਾਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਹੋਰ ਚੇਸ਼ਟਾ ਸੀ ਜੋ ਸਭ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਤੋਂ ਵਧੇਰੀ ਸੁਆਦੀ ਤੇ ਰਸਦਾਇਕ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਫੇਰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਿਆ:-

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸ਼ਬਦ "ਅਲਾ ਅਲਮ ਖੁਦਾਈ ਬੰਦੇ "ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਮੀਆਂ ਮਿੱਠੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਹਨ।

2. ਇਹ ਸਾਖੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਕਿਤਾਬ ਹਿਰਬਾਨ, ਦੀ ਸਾਖੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ (ਅ) (੮) ਪੰਨਾ 467-ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਅੰਤਕਾ (152-53)

ਸਭਿ ਰਸ ਮਿਠੇ ਮੰਨਿਐ ਸੁਣਿਐ ਸਾਠੋਟੇ॥
 ਖਟ ਕੁਰਸੀ ਮੁਖਿ ਬੋਲਣਾ ਮਾਰਣ ਨਾਦ ਕੀਏ॥
 ਛਤੀਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਾਉ ਏਕੁ ਜਾਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ॥
 ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਖਾਣਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ॥
 ਜਿਤੁ ਖਾਏ ਤਨ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ॥
 ਰਤਾ ਪੈਨਣ ਮਨੁ ਰਤਾ ਸੁਪੇਦੀ ਸਤੁ ਦਾਨੁ॥
 ਨੀਲੀ ਸਿਆਹੀ ਕਦਾ ਕਰਣੀ ਪਹਿਰਣ ਪੈਰ ਧਿਆਨੁ॥
 ਕਮਰਬੰਦੁ ਸੰਤੋਖ ਕਾ ਧਨ ਜੋਬਨੁ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ॥
 ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਪੈਨਣੁ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ॥
 ਜਿਤੁ ਪੈਏ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ॥
 ਘੋੜੇ ਪਾਖਰ ਸੁਇਨੇ ਸਾਖਤਿ ਬੂਝਣ ਤੇਰੀ ਢਾਟੁ॥
 ਤਰਕਸ ਤੀਰ ਕਮਾਣ ਸਾਗ ਤੇਗ ਬੰਦ ਗੁਣ ਧਾਰੁ॥
 ਵਾਜਾ ਨੇਜਾ ਪਤਿ ਸਿਉ ਪਰਗਟੁ ਕਰਮੁ ਤੇਰਾ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ॥
 ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਚਰਣਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ॥
 ਜਿਤੁ ਚੜ੍ਹਿਐ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ॥
 ਘਰ ਮੰਦਰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਮ ਕੀ ਨਦਰਿ ਤੇਰੀ ਪਰਵਾਰੁ॥
 ਹੁਕਮੁ ਸੋਈ ਤੁਧੁ ਭਾਵਸੀ ਹੋਰੁ ਆਖਣੁ ਬਹੁਤ ਅਪਾਰੁ॥
 ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਪੂਛਿ ਨ ਕਰੈ ਬੀਚਾਰੁ॥
 ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਸਉਣਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ॥
 ਜਿਤੁ ਸੁਤੇ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲੈ ਵਿਕਾਰ॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧॥ ੭॥ (੧੬))

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਤਲਵੰਡੀ ਰਹੇ। ਮੂਲਾ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਸਿਆਲਕੋਟ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਣਾ ਤੇ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆ ਗਏ। ਇਥੇ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਤੇ ਹੋਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਦੇਵਨੇਤ ਨਾਲ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਵੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਸੀ। ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਲਾਹੌਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕਦੀ ਕਦੀ ਆਪਣੀ ਜਾਗੀਰ ਤੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਹੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਮੋਦੀ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ਼ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਮਿਲ ਕੇ ਸੁਖ ਸਾਂਦ ਪੁੱਛੀ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤੁਹਾਡਾ ਮੁਕਾਮ ਕਿਥੇ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ :-

ਮੁਕਾਮੁ ਕਰਿ ਘਰਿ ਬੈਸਣਾ ਨਿਤ ਚਲਣੈ ਕੀ ਧੋਖ॥
 ਮੁਕਾਮੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਰਹੈ ਨਿਹਚਲੁ ਲੋਕ॥

1. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿਰਥਾਨ, ਪੰਨਾ 374-76 (ਅੰਤਕ 139-40)

ਦੁਨੀਆ ਕੈਸਿ ਮੁਕਾਮੇ॥
 ਕਰਿ ਸਿਦਭੁ ਕਰਣੀ ਖਰਬੁ ਬਾਧਹੁ ਭਾਗਿ ਰਹੁ ਨਾਮੇ॥
 ਜੋਗੀ ਤ ਆਸਣੁ ਕਰਿ ਬਹੈ ਮੁਠਾ ਬਹੈ ਮੁਕਾਮਿ॥
 ਪੰਡਿਤ ਵਖਾਣਹਿ ਪੈਥੀਆ ਸਿਧਿ ਬਹਹਿ ਦੇਵ ਸਥਾਨਿ॥
 ਸੁਰ ਸਿਧ ਗਣ ਗੰਧਰਬ ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੇਖ ਪੀਰ ਸਲਾਰ॥
 ਕਰਿ ਕੂਚ ਕੂਚਾ ਕਰਿ ਗਏ ਅਵਰੇ ਭਿ ਚਲਣਹਾਰ॥
 ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ ਮਲੂਕ ਉਮਰੇ ਗਏ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੂਚ॥
 ਘੜੀ ਮੁਹਰਿ ਕਿ ਚਲਣਾ ਦਿਲ ਸਮਝੁ ਤੂੰ ਭਿ ਪਹੁਚ॥
 ਸਬਦਾਹ ਮਾਹਿ ਵਖਾਣੀਐ ਵਿਰਲਾ ਤ ਬੂਝੈ ਕੋਇ॥
 ਨਾਨਕ ਵਖਾਣੈ ਬੇਨਤੀ ਜਲਿ ਬਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਸੋਇ॥
 ਅਲਾਹੁ ਅਲਖ ਅਗੰਮੁ ਕਾਦਰੁ ਕਰਣਹਾਰੁ ਕਰੀਮੁ॥
 ਸਭ ਦੁਨੀ ਆਵਣ ਜਾਵਣੀ ਮੁਕਾਮੁ ਏਕੁ ਰਹੀਮੁ॥
 ਮੁਕਾਮ ਤਿਸ ਨੋ ਆਖੀਐ ਜਿਸੁ ਸਿਸਿ ਨ ਹੋਵੀ ਝੋਖੁ॥
 ਅਸਮਾਨੁ ਧਰਤੀ ਚਲਸੀ ਮੁਕਾਮ ਓਹੀ ਏਕੁ॥
 ਦਿਨ ਰਵਿ ਚਠੈ ਨਿਸਿ ਸਸਿ ਚਠੈ ਤਾਰਿਕਾ ਲਖ ਪਠੋਇ॥
 ਮੁਕਾਮ ਓਹੀ ਏਕੁ ਹੈ ਨਾਨਕਾ ਸਬੁ ਬੁਗੋਇ॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧॥ ੧੭॥ (੬੪))

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ "ਅਲਾਹ ਅਲਖ ਅਗੰਮ ਕਾਦਰੁ ਕਰਣਹਾਰੁ ਕਰੀਮ, ਸਭ ਦੁਨੀਆ ਆਵਣ ਜਾਵਣੀ ਮੁਕਾਮ ਏਕੁ ਰਹੀਮ" ਸੁਣ ਕੇ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਕੋਲ ਰਹੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਾਂਤਰਾਂ ਦਾ ਰਟਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੱਕੇ ਮਦੀਨੇ ਨੂੰ ਵੀ ਚਲੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਮੱਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪ ਪਾਕਪਟਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਟੁਰ ਪਏ।

ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਬੇੜੀ ਤੇ ਬੈਠਕੇ ਪਾਕਪਟਨ ਪੁੱਜੇ¹। ਪਾਕਪਟਨ ਭਾਵੇਂ ਅੱਜ ਕਲ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਕੰਢੇ ਤੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੱਤਨ

1. ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਗਵਾਹੀ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮੁਕਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅੰਗੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। "ਸੁਲਤਾਨ" "ਅਮਰਾਓ" "ਖਾਨ" ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਸਿੱਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਉਚ ਪਦਵੀ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਗਲਬਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਝੋਖੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣਾਇਆ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

2. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੇੜੀ ਤੇ ਸਫਰ ਕਰਨ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਉਚ ਸ਼ਰੀਫ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪਰਚੱਲਤ ਹੈ।
 (ਬਾਕੀ ਫੁਟਨੋਟ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ)

ਸੀ ਜਿਸ ਤੇ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਸੜਕਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਕਪਟਨ ਦੂਜਾ ਫੇਰਾ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗੂ ਹੁਣ ਵੀ ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਦਾ ਗੱਦੀ-ਨਸ਼ੀਨ ਸੀ। ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਲ੍ਹਦਿਤਾ ਤੇ ਨਿੱਘੇ ਸੁਭਾ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਵੇਰੇ ਉੱਠ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ, ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬ ਵਜਾਉਂਦਾ ਤੇ ਆਪ ਇਲਾਹੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ। ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਦਰਵੇਸ਼, ਫ਼ਕੀਰ ਤੇ ਸੰਤ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਵਲਵਲਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਪਰੰਪਰਾ ਐਨੀ ਪਰਬਲ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਸੰਤ ਕੋਲ ਤੇ ਹਰ ਫ਼ਕੀਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਚੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੂਫੀ ਫ਼ਕੀਰ ਜਾਂ ਸੰਤ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਲੋਕ ਬੋਲਦੇ ਤਾਂ ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਵਿਚ ਵੀ ਕਵਿਤਾ ਵਾਲਾ ਵਲਵਲਾ ਜਾਗ ਉਠਦਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਰੱਬ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਸਲੋਕ ਬੋਲਿਆ :-

ਫਗੀਦਾ ਪਾਤਿ ਪਟੋਲਾ ਧਜ ਕਰੀ ਕੰਬਲੜੀ ਪਹਿਰੇਉ॥

ਜਿਨੀ ਚੋਸੀ ਸਹੁ ਮਿਲੈ ਸੋਈ ਚੋਸ ਕਰੇਉ॥

(ਸਲੋਕ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਕੇ, ॥ ੧੦੩॥ ਪੰਨਾ ੧੩੮੩)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ :-

ਘਰ ਹੀ ਮੁੰਧਿ ਵਿਦੇਸਿ ਪਿਰੁ ਨਿਤ ਝੂਰੇ ਸੀਮਾਏ॥

ਮਿਲਦਿਆ ਢਿਲ ਨਾ ਹੋਵਈ ਜੇ ਨੀਅਤਿ ਰਾਸਿ ਕਰੇ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਡਹੰਸ ਕੀ ਵਾਰ ॥ ੨॥ (੫੯੮))

(ਪਿਛਲੇ ਫੁਟਨੋਟ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਉਥੇ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਬੇੜੀ ਪਈ ਹੈ ਤੇ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਸ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਬਿਆਨ ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲੜਾ (ਜੋ ਉੱਚ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਈ ਸਾਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਬਨਕੋਕ ਦੇ ਹਨ)।

1. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਾਰੀ ਪਾਕਪਟਨ ਗਏ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

2. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ।

3. ਕਈਆਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਫ਼ਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹੀ ਹੈ ਉਹ ਫ਼ਰੀਦ ਸਾਨੀ ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਰੱਜ-ਇ-ਸ਼ਕਰ ਨੇ ਮੁਲਤਾਨੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੋਹਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਵੇਖੋ Life and Times of Sheikh Farid-u-Din K.A. Nizami, ਲਾਈਡ ਐਂਡ ਟਾਈਮਜ਼ ਆਫ਼ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਉਦੀਨ, ਕੇ.ਏ. ਨਿਜ਼ਾਮੀ, ਮੁਸਲਿਮ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਸਵਾਨਹ ਰਚਰਤ ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ-ਉਦੀਨ, ਮਹਸੂਦ, ਰੱਜ-ਇ-ਸ਼ਕਰ, ਵਹੀਦ ਅਹਿਮਦ ਮਾਹਸੂਦ, ਕਰਾਚੀ, 1965

ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਇਸ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ। ਇਹ ਬਾਣੀ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਨੇ ਮੁਲਤਾਨੀ ਵਿਚ ਦੋਹਰੇ ਕਹੇ ਹੋਣਗੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੁਲਤਾਨੀ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਦਾ ਰਵਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਹਾਨਤਾ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਈ।

4. ਇਹ ਸਾਰਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੰਬਰ 32 (ਅੰਕ 24-32) ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਤਾਂ ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਕਿਹਾ :—

ਫਰੀਦਾ ਠੰਢੀ ਕੰਤੁ ਨ ਰਾਵਿਓ ਵਡੀ ਥੀ ਮੁਈਆਸੁ॥

ਧਨ ਕੁਕੋਦੀ ਗੋਰ ਮੇਂ ਤੇ ਸਹ ਨਾ ਮਿਲੀਆਸੁ॥

(ਸਲੋਕ ਫਰੀਦ ੫੪ (੧੩੮੦))

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ :—

ਮਹਲ ਕੁਚਜੀ ਮਝਵਜੀ ਕਾਲੀ ਮਨਹੁ ਕਜੁਧ॥

ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵਨਿ ਤਾ ਪਿਰੁ ਰਵੈ ਨਾਨਕ ਅਵਗੁਣ ਮੁੰਧ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧॥ ਮਾਰੂ ਕੀ ਵਾਰ ੧੦੮੮)

ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਲੋਕ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਨਿਹਾਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਐਸੀ ਕਾਤੀ (ਛੁਰੀ) ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ :—

ਸਚ ਕੀ ਕਾਤੀ ਸਚੁ ਸਭੁ ਸਾਰੁ॥ ਘਾਤਤ ਤਿਸ ਕੀ ਅਪਰ ਅਪਾਰ॥

ਸਬਦੇ ਸਾਣ ਰਖਾਈ ਲਾਇ॥ ਗੁਣ ਕੀ ਬੇਕੈ ਵਿਚਿ ਸਮਾਇ॥

ਤਿਸ ਦਾ ਬੁਠਾ ਹੋਵੈ ਸੇਖੁ॥ ਲੋਹੁ ਲਝੁ ਨਿਕਥਾ ਵੇਖੁ॥

ਹੋਇ ਹਠਾਲੁ ਲਗੈ ਹਕਿ ਜਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਦਰਿ ਦੀਦਾਰਿ ਸਮਾਇ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ (੯੫੬))

ਸ਼ੇਖ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੋਹਰੇ ਜੋ ਉਸ ਕੋਲ ਲਿਖੇ ਪਏ ਸਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਰਹੇ ਤੇ ਕੁਝ ਪਉੜੀਆਂ ਉਚਾਰੀਆਂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਨੌਂ ਪਉੜੀਆਂ ਬਣੀਆਂ।

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਪਾਕਪਟਨ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਆਪ ਮੁਲਤਾਨ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਚ ਬਹਾ-ਉਦ-ਦੀਨ ਮਖਦੂਮ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ

ਮੁਲਤਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੇ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ। ਅਲਗਜ਼ਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਕੰਦਰ ਆਜ਼ਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੱਲੀ ਕੌਮ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਮੁਲਤਾਨ ਹੀ ਸੀ। ਹਿੰਦੂ ਨਾਗ ਨੇ ਵੀ ਮੁਲਤਾਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੁਲਤਾਨ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ। ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਰਿਆਸਤ ਅਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਰਿਆਸਤ ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਅਤੇ ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੇ ਮਾਰੂ ਬਲਾਂ ਤਕ ਦਾ ਸਾਰਾ ਇਲਾਕਾ ਮੁਲਤਾਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਬੰਧਤ ਸੀ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਤੇ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਇਸੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਹੋਈ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ

1. ਫਲਾਇਡ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਨੌਂ ਪਉੜੀਆਂ ਪਾਕਪਟਨ ਵਿਚ ਉਚਾਰੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀਚਾਰ ਦੱਸੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਛੇਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦੇ ਸਲੋਕ—ਮਿਟੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ... “ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਿਫਤ ਸਰੀਅਤ” ਆਦਿ ਜਿਸ ਤੋਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਕਥਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

2. Ancient Geography of India, ਏਨਥੋਟ ਜਿਊਗਰਾਫੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਅਲਗਜ਼ਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ, ਵਾਰਾਨਸੀ 1963 ਪੰਨਾ 185.

ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਮੁਲਤਾਨ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਕੇਂਦਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਮਸ ਤਬਰੇਜ਼ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ ਅੱਜ ਕਲ ਨਗਰ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਹੈ। ਸ਼ਮਸ ਤਬਰੇਜ਼ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ ਸਮਸਉਦੀਨ ਸੀ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਬਜ਼ਾਵਰ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਸਤਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ। ਸ਼ੇਖ ਬਹਾਉਦ-ਦੀਨ ਜ਼ਕਰੀਆ ਬਾਰੂਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਮਿਜ਼ਾਰਾਂ ਤੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਲੋਕ ਆ ਕੇ ਜ਼ਿਆਰਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮਜ਼ਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਮੁਲਤਾਨ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਅੱਡਾ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਂ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦੇ ਕਈ ਫਕੀਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਸੱਯਦ ਜਲਾਲ ਬੁਖਾਰੀ (ਦਿਹਾਂਤ 1291 ਈਸਵੀ) ਜੋ ਬੁਖਾਰੀ ਘਰਾਣੇ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਚ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਆ ਕੇ ਆਬਾਦ ਹੋਏ ਤੇ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਫਕੀਰ ਮੰਨੇ ਗਏ, ਸ਼ੇਖ ਬਹਾਉਦੀਨ ਜ਼ਕਰੀਆ ਕੁਰੇਸ਼ੀ (ਦਿਹਾਂਤ 1266 ਈਸਵੀ) ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਸਨ¹। ਬਹਾਉਦੀਨ ਜ਼ਕਰੀਆ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਸ਼ਕਰਗੰਜ (ਦਿਹਾਂਤ 1269 ਈਸਵੀ) ਦੇ ਬੜੇ ਗੂੜੇ ਮਿੱਤਰ ਸਨ²। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਚ ਬਹਾਉਦੀਨ ਜ਼ਕਰੀਆ ਦੀ ਔਲਾਦ, ਪਾਕਪਟਨ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਗੰਜ-ਇ-ਸ਼ਕਰ ਦੇ ਗਦੀ-ਨਸ਼ੀਨ ਅਤੇ ਉਚ ਦੇ ਜਲਾਲ ਬੁਖਾਰੀ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਤੋਂ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਸ਼ਾਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਫਕੀਰ ਹੋਏ ਹਨ।

ਪਾਕਪਟਨ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ ਉੱਚ ਵਿੱਚ ਸੱਯਦ ਜਲਾਲ ਬੁਖਾਰੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੋਤੇ ਮਖਦੂਮ-ਇ-ਜਹਾਨੀਆਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ ਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖ ਬਹਾਉਦੀਨ ਜ਼ਕਰੀਆ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ ਸਥਾਨਕ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਾਰਾਂ ਦਾ ਹਰ ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਇਕ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਗੱਦੀ-ਨਸ਼ੀਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਆਮ ਕਰਕੇ ਉਸ ਸ਼ਾਖ ਦੇ ਬਾਨੀ ਦੀ ਔਲਾਦ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਖਦੂਮ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਹੋਰ ਜੋ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਦਮ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਸ਼ਾਖਾਂ ਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮਖਦੂਮ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਹਾਉਦੀਨ ਜ਼ਕਰੀਆ ਦੇ ਮਿਜ਼ਾਰ ਤੇ ਉਸਦੀ ਔਲਾਦ ਵਿਚੋਂ ਬਹਾਉਦ-ਦੀਨ³ ਸੀ। ਸ਼ੇਖ ਬਹਾਉਦੀਨ ਮਖਦੂਮ ਸ਼ੇਖ ਯੂਸਫ ਦਾ ਪੋਤਾ ਸੀ। ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਇਸ ਕੁਰੇਸ਼ੀ ਘਰਾਣੇ ਵਿਚੋਂ ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਵਲ ਸ਼ੇਖ ਯੂਸਫ ਨੇ ਹੀ ਮੁਲਤਾਨ ਤੇ ਸਤਾਰਾਂ ਸਾਲ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਬਹਿਲੋਲ ਲੋਧੀ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਹੋਇਆ⁴। ਸ਼ੇਖ ਬਹਾਉਦੀਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ⁵।

1. Multan Distt. Gazetteer, ਮੁਲਤਾਨ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ਟੀਅਰ, ਲਾਹੌਰ 1923-24, ਪੰਨਾ 238.

2. Oriental Biographical Dictionary, ਓਰੀਐਂਟਲ ਬਾਇਓਗ੍ਰਾਫੀਕਲ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ, ਥਾਮਸ ਵਿਲੀਅਮ ਬੀਲ, ਕਲਕਤਾ 1881 ਪੰਨਾ 130

3. ਆਈਨ-ਅਕਬਰੀ-ਜੋਰਟ ਤੇ ਸਰ ਜਾਥੂ ਨਾਥ ਸਰਕਾਰ, (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ) ਜਿਲਦ ਤੀਜੀ ਪੰਨਾ 40.

4. ਚੀਫਸ ਐਂਡ ਫੇਮਲੀਜ਼ ਆਫ ਨੋਟ, ਲੇਪਲ ਗ੍ਰਿਫਨ, ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ, ਲਾਹੌਰ 1940, ਪੰਨਾ 375.

5. ਉਕਤ।

6. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਪੀਰ ਬਹਾਵਦੀ ਦਾ ਪੋਤਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸ਼ੇਖ ਬਹਾਉਦ-ਦੀਨ ਜ਼ਕਰੀਆ ਤੋਂ ਪੰਜਵੀਂ ਛੇਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੇ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ੇਖ ਬਹਾ-ਉਦ-ਦੀਨ ਜ਼ਕਰੀਆ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਮਖਦੂਮ ਸ਼ੇਖ ਬਹਾ-ਉਦ-ਦੀਨ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਚੱਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ੇਖਾਂ ਹੱਥ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਵਾਂਗਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੜਾ ਚਿਰ ਮੈਨੂੰ ਉਡੀਕਣ ਤੇ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਾ ਜਾਣ। ਜਦੋਂ ਖਾਦਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆਏ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਮਿਲ ਕੇ ਹੀ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਖਾਦਮ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਬੁੱਝੀ ਹੈ। ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਪਿੱਛੋਂ ਮਖਦੂਮ ਸਾਹਿਬ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਉਠ ਕੇ ਮਿਲੇ ਤੇ ਫੇਰ ਹੱਥ ਮਿਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਫੇਰ ਮਖਦੂਮ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਜੀ ਭਲੇ ਹੋ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਭਲੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਮਖਦੂਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖਦੇ ਹੋ ਪਰ ਇਹ ਦੱਸੋ ਕਿ ਰੱਬ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਰੱਬ ਸਭ ਥਾਂ ਤੇ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਰਸ ਮਾਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਭੋਗਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਿਆ :—

ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਆਪਿ ਰਸੁ ਆਪੇ ਰਾਵਣਹਾਰੁ॥
 ਆਪੇ ਹੋਵੈ ਚੋਲੜਾ ਆਪੇ ਸੋਜ ਭਾਤਾਰੁ॥
 ਰੰਗਿ ਰਤਾ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬੁ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰਿ॥
 ਆਪੇ ਮਾਛੀ ਮਛੁਲੀ ਆਪੇ ਪਾਣੀ ਜਾਲੁ॥
 ਆਪੇ ਜਾਲ ਮਣਕੜਾ ਆਪੇ ਅੰਦਰਿ ਲਾਲੁ॥
 ਆਪੇ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਰੰਗੁਲਾ ਸਪੀਏ ਮੇਰਾ ਲਾਲੁ॥
 ਨਿਤ ਰਵੈ ਸੋਹਾਗਣੀ ਦੇਖੁ ਹਮਾਰਾ ਹਾਲੁ॥
 ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਨਕੁ ਬੇਨਤੀ ਤੂ ਸਰਵਰੁ ਤੂ ਹੋਸੁ॥
 ਕਉਲੁ ਤੂ ਹੋ ਕਵੀਆ ਤੂ ਹੋ ਆਪੇ ਵੇਖਿ ਵਿਗੁਸੁ॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧॥ ੨੪ ॥ (੨੪))

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹਾਉਦੀਨ ਮਖਦੂਮ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਮੁਲਤਾਨ ਰਹਿ ਕੇ ਉੱਚ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ। ਉੱਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਹੈ। ਅਲਗਜ਼ਾਡਰ ਕਨਿੰਘਮ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨਗਰ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਸਿਕੰਦਰ-ਇ-ਆਜ਼ਮ ਨੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਸਾਇਆ ਸੀ¹। ਮਹਿਮੂਦ ਗਜ਼ਨਵੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਅਸਥਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿਓਗੜ੍ਹ ਸੀ²। ਇਹ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕੇਂਦਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਦੇ ਇਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ

1. ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਇਕ ਸਾਖੀ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਪੰਨਾ 438 ਅਤੇ 442। ਇਕ ਸਾਖੀ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪੰਜਤਾਲਵੀ ਸਾਖੀ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹਾਉਦੀਨ ਮਖਦੂਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਸੀ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਸਾਖੀ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਹੈ ਤੇ ਆਤਮਕ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਸਦੀ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਸਾਖੀਆਂ ਬਹਾਉਦੀਨ ਮਖਦੂਮ ਦੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਨਿਕਟਤਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

2. Imperial Gazetteer, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 24, ਪੰਨਾ 82.

3. ਮਖਦੂਮ ਜਹਾਨੀਆ ਜਹਾਨ ਗਸ਼ਤ, ਕਰਾਚੀ, 1963, ਪੰਨਾ 73-75.

4. ਉਕਤ।

ਸੂਫੀ ਫਕੀਰ ਜਲਾਲਉਦੀਨ ਬੁਖਾਰੀ ਨੇ ਤੇਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਉੱਚ ਦਾ ਨਗਰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ। ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਉਚ ਨੂੰ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਸੂਬੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਦੱਸਿਆ¹ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਲਾਲਉਦੀਨ ਬੁਖਾਰੀ ਦੀ ਔਲਾਦ ਉਚ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਸੀ। ਜਲਾਲਉਦੀਨ ਬੁਖਾਰੀ ਦੇ ਵਡੇ ਪੁੱਤਰ ਸੱਯਦ ਮੁਹੰਮਦ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜਲਾਲਉਦੀਨ ਮਖਦੂਮ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1383 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ²। ਅਜ ਕਲ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਵਡਾ ਪੁੱਤਰ ਮਖਦੂਮ ਬਣਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਖਦੂਮ-ਇ-ਜਹਾਨੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿਛੋਂ ਉਸਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜੋ ਮਖਦੂਮ ਸੀ ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਔਲਾਦ ਵਿਚੋਂ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ੇਖ ਹਾਜੀ ਅਬਦੁਲ ਸਾਹਿਬ ਬੁਖਾਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਹਾਲ ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1525-26 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ³।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਉੱਚ ਗਏ ਤਾਂ ਉਹ ਮਖਦੂਮ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਠਹਿਰੇ। ਮਖਦੂਮ ਸਾਹਿਬ ਹੱਜ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਉਦ-ਦੀਨ ਵੀ ਉੱਚ ਪੁੱਜ ਗਏ ਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੱਜ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਉਚ ਠਹਿਰ ਕੇ ਮਖਦੂਮ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਹੀ ਮੱਕੇ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

ਹਿੰਗਲਾਜ ਜਾਣਾ

ਉੱਚ ਤੋਂ ਇਕ ਥੋੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਉੱਚ ਦੇ ਮਖਦੂਮ ਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਮਖਦੂਮ ਬੈਠੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਥੋੜੀ ਪੰਜਨਦ ਲੰਘਦੀ ਹੋਈ ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਸੱਖਰ ਪੁੱਜੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਮੁਲਤਾਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਹਾਜੀ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸੱਖਰ ਤੋਂ ਸ਼ਿਕਾਰਪੁਰ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਦਰਾ ਬੋਲਾਨ ਲੰਘ ਕੇ ਮੱਕੇ

1. Imperial Gazetteer, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦ ਪੰਨਾ 82

2. ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਉਲਥਾਕਾਰ ਕਰਨਲ ਜੇਰਟ ਤੇ ਜਾਦੂ ਨਾਥ ਸਰਕਾਰ, ਜਿਲਦ ਤੀਜੀ ਕਲਕਤਾ 1948 ਪੰਨਾ 417

3. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਹੁਣ ਤਕ ਉਸ ਵਿਚ ਪਰਚੱਲਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪੰਜ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਚ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਤੋਸ਼ੇ ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਹਨ। (1) ਲਕੜੀ ਦੀਆਂ ਖੜਾਵਾਂ (2) ਬੇਰਾਗਣ (3) ਪੱਥਰ ਦੇ ਕੜੇ -ਹਥਾਂ ਤੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ (4) ਪੱਥਰ ਦਾ ਗੁਰਜ਼ ਤੇ (5) ਲੱਕੜ ਦੀ ਥੋੜੀ।

ਬਿਆਨ ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲੜਾ ਜੋ ਉਚ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਬਨਕਾਕ (ਥਾਈਲੈਂਡ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ।

4. ਉੱਚ ਵਿਚ ਪਈ ਥੋੜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਵਾਇਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਉਚ ਦੇ ਮਖਦੂਮ, ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਮਖਦੂਮ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਇਕ ਮਸਤ ਕਲੰਦਰ (ਜੋ ਮਰਦਾਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ) ਇਕੋ ਥੋੜੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪੰਜਨਦ ਤਕ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਮੱਕੇ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਮੱਕੇ ਦਾ ਹੱਜ ਕਰਨ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਥੋੜੀਆਂ ਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਆਈ ਹੈ।

ਵੇਖੋ Imperial Gazetteer, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 13, ਪੰਨਾ 126-27

ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਉਦ-ਦੀਨ ਤੇ ਮਖਦੂਮ ਅਬਦਲ ਵਾਹਬ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਮੁਰੀਦਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਦੂਜੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਤੇ ਸਨ, ਸੱਖਰ ਉੱਤਰ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰਪੁਰ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਮੱਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਮਖਦੂਮ ਬੇੜੀ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰਪੁਰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਇਕ ਬੇੜੀ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਸ ਦਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜ ਕਲ ਕੱਛ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕੋਰੀ ਨਦੀ ਤੇ ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਅਨੁਸਾਰ ਲਖਪਤ ਨਦੀ¹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਮੌਜੂਦਾ ਲਖਪਤ ਨਗਰ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭੁੱਜ) ਪੁਜ ਗਏ। ਲਖਪਤ ਤੇ ਕੱਛ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੰਧ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹਿੰਦੂ ਸਾਂਗ ਵੇਲੇ ਕੱਛ ਸਿੰਧ ਦਾ ਇਕ ਸੂਬਾ ਸੀ²। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀਆਂ ਕੱਛ ਵਿਚੋਂ ਹੋ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਡਿਗਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੁਣ ਤਕ ਮਿਲਦੇ ਹਨ³। ਅਰਬ ਲਿਖਾਰੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਦੋ ਨਦੀਆਂ ਮਿਹਰਾਨ ਤੇ ਹਕਾਰਾ ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਰਨ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਡਿਗਦੀਆਂ ਸਨ। 1000 ਈਸਵੀ ਤਕ ਲਖਪਤ ਨਦੀ ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸਦਾ ਪਾਣੀ ਘਟਣਾ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ ਤੇ ਅਠਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਤਕ ਬਹੁਤ ਬੇੜਾ ਪਾਣੀ ਰਹਿ ਗਿਆ⁴। 1819 ਈਸਵੀ ਦੇ ਭੂਚਾਲ ਨੇ ਲਖਪਤ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਬੰਦਰਗਾਹ ਸਿੰਧਰੀ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਥਲੇ ਦੱਬ ਦਿਤਾ ਤੇ 12 ਤੋਂ 15 ਫੁਟ ਜ਼ਮੀਨ ਥਲੇ ਧਸ ਗਈ। 2000 ਵਰਗ ਮੀਲ ਵਿਚ ਸਿੰਧਰੀ ਤੋਂ ਖਾਰਾ ਪਾਣੀ ਫੈਲ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ 18 ਫੁਟ ਤੋਂ 50 ਫੁਟ ਲੰਮੇ 10 ਤੋਂ 15 ਫੁਟ ਚੌੜੇ ਟੁਕੜੇ 600 ਵਰਗ ਮੀਲ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਉਭਰ ਆਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਭੂਚਾਲ ਨੇ ਲਖਪਤ ਨਦੀ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਕੱਛ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਲਖਪਤ ਦਾ ਉਹ ਇਲਾਕਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਚੌਲ ਉਗਦੇ ਸਨ ਬੰਜਰ ਤੇ ਵੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ⁵।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਲਖਪਤ ਦਾ ਨਾਂ ਬਸਤਾ ਬੰਦਰ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਲੱਖ ਕੋਰੀ (ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕ ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਛੇ ਕੋਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ) ਆਮਦਨ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਭ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਬੇੜੀਆਂ ਤੇ ਸਾਮਾਨ ਇਥੋਂ ਲੰਘਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ

1. Imperial Gazetteer, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦ ਬਾਹਰਵੀਂ ਪੰਨਾ 276-77. ਸ਼ਿਕਾਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੱਖਰ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਸਿੰਧ ਤੋਂ ਪਾਰ ਇਕ ਤਹਿਸੀਲ ਹੈ। ਕੋਇਟਾ ਆਬਾਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੌਰਾ ਬੋਲਾਨ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਕੰਧਾਰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਰਾਹ ਸ਼ਿਕਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

2. ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 11 ਪੰਨਾ 84-85.

3. ਏਨਸੈਂਟ ਜਿਊਗਰਾਫੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਅਲਗਜ਼ਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ ਪੰਨਾ 210.

4. Ancient Geography of India, Alexander Cunningham, ਏਨਸੈਂਟ ਜਿਊਗਰਾਫੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਅਲਗਜ਼ਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ, ਪੰਨਾ 212.

5. ਕਛਨੋਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਰਬਨ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕੰਗੀ ਰਾਠੌੜ (ਗੁਜਰਾਤੀ) ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ 1958 ਪੰਨਾ 244-45 ਅਤੇ ਵੇਖੋ ਕੱਛ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਚੈਪਟਰ ਡਿਸਕ੍ਰਿਪਸ਼ਨ.

6. ਉਕਤ, ਕਛਨੋਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਰਬਨ ਦੀਆਂ ਗੁਜਰਾਤੀ ਟੁਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਪਲਟਾਉਣ ਲਈ ਲੇਖਕ ਮਿਸਟਰ ਡੀ.ਕੇ. ਚੋਦਿਆ ਕਿਊਰੇਟਰ ਅਜਾਇਬ-ਘਰ ਭੁਜ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹੈ।

ਲਖਪਤ ਪੈ ਗਿਆ। ਲਖਪਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦਾ ਗਰੰਥੀ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵੱਡੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ ਥਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਿਚ ਪਈ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਂ ਕੁਰਿਆਨੀ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ¹। ਕੁਰਿਆਨੀ ਲਖਪਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦਸ ਬਾਰਾਂ ਮੀਲ ਤੇ ਇਕ ਨਗਰ ਹੈ। ਕੁਰਿਆਨੀ ਵਿਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਸਰੋਵਰ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਾਂ ਨਾਨਕਸਰ ਹੈ। ਕੁਰਿਆਨੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਹੁਣ ਨਵਾਂ ਬਣਿਆ ਹੈ²।

ਲਖਪਤ ਤੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਆਸਾ ਪੂਰਨੀ ਦੇਵੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਲੀ ਮਾਤਾ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਦੀ ਪੂਜਾ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਮੰਦਰ ਲਖਪਤ ਤੋਂ ਚਾਲੀ ਮੀਲ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਹੈ। ਭੁਜ ਤੋਂ ਲਖਪਤ ਜਾਂਦਿਆਂ ਅਜ ਕਲ ਉਸ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਤੇ ਹੈ ਜੋ ਭੁਜ ਤੋਂ ਨਖਤਰਾਨਾ ਹੋ ਕੇ ਲਖਪਤ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲਖਪਤ ਵਿਚ ਰਵਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਆਸਾ ਪੂਰਨੀ ਦੇਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਲਖਪਤ ਆ ਕੇ ਮਿਲੀ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਨਿਵਾਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਕੱਛ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਰਹਿਣ ਦਿਉ। ਇਸ ਰਵਾਇਤ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੱਛ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਲਖਪਤ ਤੋਂ ਹੀ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਗਏ।

ਲਖਪਤ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੁਰਿਆਨੀ ਤੇ ਕੁਰਆਨੀ ਤੋਂ ਕੋਟੇਸ਼ਵਰ ਤੇ ਨਰਾਇਨਾ ਸਵਾਮੀ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮੰਦਰ ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਸਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਬੇੜੀ ਰਾਹੀਂ ਸੋਨਮਿਆਨੀ ਬੰਦਗਰਾਹ ਤੇ ਪੁਜ ਗਏ।

ਸੋਨਮਿਆਨੀ ਬੰਦਗਰਾਹ ਦਾ ਸਥਾਨਕ ਨਾਂ ਮਿਆਨੀ ਸੀ। ਇਹ ਮੌਜੂਦਾ ਕਰਾਚੀ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਪੰਜਾਹ ਮੀਲ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਬਿਲੋਚਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬੰਦਗਰਾਹ ਸੀ। ਕਰਾਚੀ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਧ ਏਸ਼ੀਆ ਦਾ ਵਧੇਰਾ ਵਪਾਰ ਕਲਾਤ ਦੇ ਰਸਤੇ ਇਸ ਬੰਦਗਰਾਹ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ³। ਇਹ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਚਾਰ ਮੀਲ ਚੌੜੇ ਤੇ 28 ਮੀਲ ਦੀ ਅਰਧ ਗੋਲਾਈ ਵਿਚ ਅਸਥਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਕ ਕੁਦਰਤੀ ਬੰਦਗਰਾਹ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਰੈਨਾ ਸਰੋਵਰ ਤੋਂ ਬੇੜੀ ਰਾਹੀਂ ਇਥੇ ਪੁਜ ਗਏ।

1. ਬਿਆਸ ਸ਼ਾਮ ਜੀ ਮਾਊ ਜੀ ਭਾਟਿਆ-ਸਰਪੰਚ ਲਖਪਤ।

2. ਲਖਪਤ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਿਚ ਪਈ ਲਿਖਤ ਜੋ ਗੁਜਰਾਤੀ ਵਿਚ ਹੈ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਮੂਲ ਅਨੁਵਾਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :— ਰਾਉ ਸ੍ਰੀ ਰਾਏ ਧਨ ਜੀ, ਰਾਓ ਸ੍ਰੀ ਗੋਲ ਸੀ ਸੁਭ ਸੰਮਤ 1863 ਅਸਾਡ ਸੁਦੀ ਦੂਜ ਭੁਪਵਾਰ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਓ ਸ੍ਰੀ ਰਾਏ ਧਨਜੀ ਨੇ ਡਰਮਾਇਆ ਕਿ ਲਖਪਤ ਨਗਰ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ ਬ੍ਰਹਮ ਚੇਤਨ ਸੁਭ ਚੋਲਾ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਚੇਤ ਦੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਸਦਾਵਰਤ ਵਾਸਤੇ ਦਰਬਾਰ ਵਲੋਂ ਇਕ ਪਿੰਡ ਕੁਰਿਆਨੀ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਬਟਾਈ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਜੋ ਰਾਜ ਦਾ ਹਿਸਾ ਸੀ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਜੋ ਲਖਪਤ ਤੇ ਕੁਰਿਆਨੀ ਵਿਚ ਸਦਾਬਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਤੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਏ।

3. ਬਿਆਨ ਮੂਲ ਦਾਸ ਗ੍ਰੰਥੀ-ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਲਖਪਤ।

4. ਉਕਤ।

5. Imperial Gazetteer of India, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗੈਜ਼ੇਟੀਅਰ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ, ਪ੍ਰਾਵਿਨਸ਼ਲ ਸੋਰਜ, ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ, ਕਲਕਤਾ-1908, ਪੰਨਾ 193.

ਮਿਆਨੀ ਤੋਂ ਹਿੰਗਲਾਜ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਿੰਗਲਾਜ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਹਿੰਗਲਾਜ ਦਾ ਮੰਦਰ ਹਿੰਗਲਾਜ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਹਿੰਗਲਾਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਪੂਜ ਅਸਥਾਨ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਾਨੀ ਦੇਵੀ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਕਾਲੀ ਮਾਤਾ ਪਾਰਬਤੀ ਦਾ ਮੰਦਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਇਹ ਮੰਦਰ ਇਕ ਉੱਚੀ ਘਾਟੀ ਤੇ ਸੀ ਜੋ ਅਰਧ ਗੋਲਾਈ ਦੀ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਪਉੜੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਜਾਈਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਮੰਦਰ ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੁਝ ਸਾਧੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹਾਜੀਆਂ ਵਾਲਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਅਤੀਤ ਹੈ ਕਿ ਬੈਰਾਗੀ; ਵੈਸ਼ਨਵ ਹੈ ਕਿ ਉਦਾਸੀ, ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਕਿ ਤੁਰਕ, ਖੜੀ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਵੈਸ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਸੂਦਰ। ਤਾਂ ਕੁਝ ਸਾਧੂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆਏ ਤੇ ਆ ਕੇ ਪੁਛਿਆ “ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਤੇਰਾ ਕਵਨ ਭੇਖ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਹੋ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜੁਗਤ ਵੀ ਦਸੋ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਸਕੀਏ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਖਾਂਦੇ ਹੋ ਤੇ ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕੀਏ ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਿਆ:—

ਸਚ ਵਰਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਤੀਰਥੁ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਇਸਨਾਨੁ॥

ਦਇਆ ਦੇਵਤਾ ਖਿਮਾ ਜਪਮਾਲੀ ਤੇ ਮਾਣਸ ਪਰਧਾਨੁ॥

ਜੁਗਤਿ ਧੋਤੀ ਸੁਗਤਿ ਚਉਕਾ ਤਿਲਭੁ ਕਰਣੀ ਹੋਇ॥

ਭਾਉ ਭੋਜਨੁ ਨਾਨਕਾ ਵਿਰਲਾ ਤ ਕੋਈ ਕੋਇ॥

(ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧॥ ੨੧॥ (੧੨੪੫))

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਹ ਵਾਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਉਹ ਚਰਨੀਂ ਲਗੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਹਿੰਗਲਾਜ ਠਹਿਰ ਕੇ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਗਏ।

ਮੱਕੇ ਅਤੇ ਮਦੀਨੇ ਜਾਣਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਹਿੰਗਲਾਜ ਦੇ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਸੋਨ ਮਿਆਨੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੇ ਆਏ। ਇਥੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਫਾਰਸ ਖਾੜੀ ਦੇ ਸਿਰੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਸਕਤ ਦੇ ਨੇੜੇ

1. ਉਕਤ, ਪੰਨਾ 192-93.

2. The Country of Balochistan, A.W. Huggs, ਦੀ ਕਨਟਰੀ ਆਫ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਕਿਤਾਬ ਏ. ਡਬਲਯੂ. ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਰੇਖਾ ਚਿਤਰ।

3. ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਿਤਾਬ ਮਿਹਰਬਾਨ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਸਾਖੀ “ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਿੰਗਲਾਜ ਵਿਚ” ਪੰਨਾ 461-62 ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਮੱਕੇ ਜਾਣ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮੱਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗਏ ਤੇ ਫੇਰ ਬਗਦਾਦ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਮੱਕੇ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਲਖਪਤ, ਨਾਰਾਇਣ ਸਵਾਮੀ ਸਰੋਵਰ ਤੇ ਹਿੰਗਲਾਜ ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬੰਦਰਗਾਹ ਕਲਹੱਟ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ¹ ਅਦਨ ਤੇ ਫੇਰ ਅਦਨ ਤੋਂ ਨਵੀਨ ਜੱਦਾ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਬਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਾਜੀਆਂ ਦੀ ਅਲਅਸਵਦ² ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਮੱਕੇ ਪੁਜ ਗਏ³।

ਮੱਕਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਵਪਾਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਯੂਨਾਨੀ ਲੇਖਕ ਟਾਲਮੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਮਕੋਰਾਬਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੱਕਾ ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਮਜ਼ਮ ਖੂਹ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਸੂਰਾ ਇਕ ਸੌ ਛੇ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ “ਗਰਮੀਆਂ ਤੇ ਸਰਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਰੁਤਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ਲਿਆਂ ਦੀ ਸਦੀਵੀ ਸੰਸਥਾ” ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਮੱਕੇ ਠਹਿਰੇ ਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨ ਦੇ ਬਹਾਉਦੀਨ ਮਖਦੂਮ ਤੇ ਅਬਦਲ ਵਹਾਬ ਮਖਦੂਮ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਰਪੁਰ ਕੋਲੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅੱਛ ਹੋਏ ਸਨ ਆ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੱਕੇ ਪੁੱਜਣ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ⁴।

ਮੱਕੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਦਿਨ ਕਾਬੇ ਵਲ ਪੈਰ ਕਰ ਕੇ ਸੌ ਗਏ। ਸਵੇਰੇ ਜਦੋਂ ਸਭ ਹਾਜੀ ਉੱਠੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰ ਕਾਬੇ ਵਲ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜੀਵਨ ਨਾਮ ਦੇ ਹਾਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਪੈਰ ਹਿਲਾਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਖੁਦਾ ਦੇ ਘਰ ਵੱਲ ਪੈਰ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਅਗੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਮੇਰੇ

1. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮੱਕੇ ਜਾਣਾ ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਤੇ ਬਗ਼ਦਾਦ ਜਾਣਾ ਪਿਛੋਂ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮੀ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮੱਕੇ ਜਾਣਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਮਦੀਨੇ ਜਾਣਾ ਪਿਛੋਂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਮੱਕੇ ਜਾਣ ਦੇ ਦੋ ਹੀ ਰਸਤੇ ਸਨ—ਇਕ ਸਮੁੰਦਰੀ ਰਸਤਾ ਤੇ ਇਕ ਖੁਸ਼ਕੀ ਦਾ ਰਸਤਾ। ਖੁਸ਼ਕੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬਗ਼ਦਾਦ, ਫੇਰ ਮਦੀਨਾ ਤੇ ਫੇਰ ਮੱਕਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਮੱਕਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਮੱਕਾ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ, ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਮੁੰਦਰੀ ਰਸਤੇ ਹੀ ਮੱਕੇ ਗਏ ਹੋਣਗੇ।

2. Encyclopaedia Britannica ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟਨਿਕਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਲਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਮਸਕਤ ਤੇ ਜੱਦਾ ਦੋਵੇਂ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਬਣੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਕਲਹੱਟ ਤੇ ਅਲਅਸਵਦ ਸਨ।

3. ਅਜ ਕਲ ਕਾਬੇ ਦੀ ਜ਼ਿਆਰਤ ਲਈ ਕੇਵਲ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੀ ਮੱਕੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਗ਼ੈਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਏਨੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਫ਼ਕੀਰ ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸੰਪਰਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ ਸਨ। ਗ਼ੈਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀ ਹਾਜੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੱਕੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਦਬਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਏਕਨਾਥ ਦਾ ਮੱਕੇ ਜਾਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਹਾਜੀਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

ਬਾਬਾ ਵਿਰ ਮੱਕੇ ਗਇਆ ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰ ਧਾਰੇ ਬਨਵਾਰੀ।

ਆਸਾ ਹਥਿ ਕਿਤਾਬ ਕੱਛ ਕੂਜਾਂ ਬਾਂਗ ਮਸਲਾ ਧਾਰੀ।

4. Encyclopaedia of Islam ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਆਫ਼ ਇਸਲਾਮ, ਲੱਜਾਕ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ, ਲੰਡਨ, ਜਿਲਦ 43, ਪੰਨਾ 437

5. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੱਕੇ ਪੁੱਜਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਣਾ ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਇਕ ਥੜਾ ਜਾਦੂ ਤੇ ਕਰਾਮਾਤ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਹਾਜੀ ਖੁਸ਼ਕੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਮੱਕੇ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਰਸਤੇ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਮੱਕੇ ਪੁਜਣਾ ਇਕ ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਖੁਸ਼ਕੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ।

ਪੈਰ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਕਰ ਦੇ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਖੁਦਾ ਦਾ ਘਰ ਨਹੀਂ, ਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਅਕੀਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਖੁਦਾ ਰੱਬ ਉਲ-ਆਲਮੀਨ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਭ ਪਾਸੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੈਰ ਘਸੀਟੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਹਬੇ ਦੀ ਮਿਹਰਾਬ ਫਿਰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਾਜੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਕ ਜਿਹਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ "ਏ ਦਰਵੇਸ਼ ਤੇਰੇ ਕਾਂਸਾ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਚਮੜੀ ਆਦਿ ਹੈ? ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ?" ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ:—

ਭਉ ਭੇਰਾ ਭਾਂਗ ਖਲੜੀ ਮੇਰਾ ਚੀਤੁ॥ ਮੈਂ ਦੇਵਾਨਾ ਭਇਆ ਅਤੀਤੁ॥

ਕਰ ਕਾਸਾ ਦਰਸਨ ਕੀ ਭੁਖ॥ ਮੈਂ ਦਰਿ ਮਾਗਉ ਨੀਤਾ ਨੀਤ॥

ਤਉ ਦਰਸਨ ਕੀ ਕਰਉ ਸਮਾਇ॥ ਮੈਂ ਦਰਿ ਮਾਗਤੁ ਭੀਖਿਆ ਪਾਇ॥

ਕੋਸਰਿ ਕੁਸਮ ਮਿਰਗ ਮੈਂ ਹਰਣਾ ਸਰਬ ਸਰੀਰੀ ਚੜਣਾ॥

ਚੰਦਨ ਭਗਤਾ ਜੋਤਿ ਇਨੇਹੀ ਸਰਬੇ ਪਰਮਣੁ ਕਰਣਾ॥

ਪਿਆ ਪਟ ਭਾਂਡਾ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ ਐਸਾ ਭਗਤੁ ਚਰਨ ਮਹਿ ਹੋਇ॥

ਤੇਰੇ ਨਾਮਿ ਨਿਥੇ ਰਹੇ ਲਿਵ ਠਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਦਰਿ ਭੀਖਿਆ ਪਾਇ॥

(ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧॥ ੨॥ (੭੨੧))

ਜਦੋਂ ਹਾਜੀਆਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉੱਤਰ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਿੰਦੂ ਹਨ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕਛ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬ ਰਖਦੇ ਹੋ ਇਸ ਨੂੰ ਖੋਲ ਕੇ ਵਖਾਓ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਹੈ, ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਹੈ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਤੇ ਦਸੋ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਚੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਇਸਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਚੰਗੇ ਅਮਲ ਭਾਵ ਨੇਕੀ, ਸਚਾਈ ਆਦਿ ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਅੱਖੇ ਹੋਣਗੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭਾਵ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਚੰਗੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਮਲ ਚੰਗੇ ਹਨ¹।

1. ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਕਾਹਬਾ ਫਿਰਨ ਜਾਂ ਇਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਸਰੀ ਥਾਂ ਜਾਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੋਂ ਆਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਤਜਕਰਾਤੂ ਔਲੀਆ ਕ੍ਰਿਤ ਫ਼ਰੀਦਉਦੀਨ ਅਤਾਰ (1119-1230 ਈਸਵੀ) ਦੇ ਨੌਵੇਂ ਕਾਫ਼ ਵਿਚ ਹਜ਼ਰਤ ਰਾਖਿਆ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—“ਜਬ ਦੂਸਰੀ ਮਰਤਬਾ ਆਪ ਹਜ਼ ਕੇ ਤਸਰੀਫ ਲੇ ਗਏ, ਜੰਗਲ ਮੈਂ ਦੇਖਾ ਕਿ ਕਾਹਬਾ ਮੁਅਲਾ ਆਪ ਕੇ ਇਸਤਕਬਾਲ ਕੇ ਲੀਏ ਆ ਰਹਾ ਹੈ।” ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਗੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ “ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਮੱਕਾ ਮੁਅਜ਼ਾ ਗਏ...ਚੌਦਾ ਸਾਲ ਕੇ ਅਰਸਾ ਮੈਂ ਮੱਕਾ ਮੁਅਜ਼ਾ ਪਹੁੰਚੇ ਤੋਂ ਕਾਹਬਾ ਵਹਾ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਇਆ, ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਾਹਬਾ ਏਕ ਜ਼ਈਫਾ ਕੇ ਇਸਤਕਬਾਲ ਕੇ ਲੀਏ ਗਿਆ ਹੁਆ ਹੈ।” ਤਜਕਰਾ-ਇ-ਔਲੀਆ ਉਰਦੂ, ਗੁਲਾਮ ਹੁਸੈਨ ਐਂਡ ਸਨਜ਼, ਲਾਹੌਰ ਪੰਨਾ 63-64

2. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੋਈ ਅਜਬ ਗਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਉਹ ਹਾਜੀ ਸਨ ਜੋ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਸਾਪ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੱਕੇ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹਾਜੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਉਚਾਰਿਆ।

3. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸਾਰੀ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

ਪੁਛਨ ਗਲ ਬੀਮਾਨ ਦੀ ਭਾਜੀ ਮੁਲਾਂ ਇਕਠੇ ਹੋਈ।

ਫਭਾ ਸਾਗ ਵਰਤਾਇਆ ਲਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੁਦਰਤਿ ਕੋਈ।

ਪੁਛਨਿ ਖੋਲ ਕਿਰਾਥ ਨੋ ਬਾਥਾ ਹਿੰਦੂ ਫਭਾ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨੋਈ।

ਬਾਥਾ ਆਖੇ ਹਾਜੀਆ ਸੁਭ ਅਮਲਾਂ ਬਾਝੁ ਦੋਵੇਂ ਹੋਈ।

ਇਹ ਉੱਤਰ ਸੁਣ ਕੇ ਹਾਜੀ ਚੁਪ ਕਰ ਗਏ।

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਮੱਕੇ ਰਹੇ ਤੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੱਕੇ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਲ ਮਦੀਨੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖੜਾਵਾਂ ਮੱਕੇ ਛੱਡ ਆਏ ਤੇ ਉੱਚ ਦੇ ਮਖਦੂਮ ਨੇ ਉਥੋਂ ਖੜਾਵਾਂ ਲੈ ਆਂਦੀਆਂ ਤੇ ਇਹ ਖੜਾਵਾਂ ਅੱਜ ਕਲ ਉੱਚ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਤੇਸ਼ੇ ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ।

ਮਦੀਨੇ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ “ਅਲ ਮਦੀਨਾ” ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਹੈ “ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ”। ਮਦੀਨਾ ਨਾਂ ਕੁਰਾਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਯਸਰਬ ਸੀ। ਮੱਕਾ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਸੀ ਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਵੀ। ਪਰ ਮਦੀਨਾ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਵਫਾਤ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਇਕ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਬਣਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਦੀਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਥੇ ਹਜ਼ਰਤ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ ਬਣਿਆ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮਦੀਨੇ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਨਗਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਮਜ਼ਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿਆਰਤ ਕਰ ਆਉ। ਮਰਦਾਨਾ ਜ਼ਿਆਰਤ ਕਰ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਮਜ਼ਾਰ ਤੇ ਗਏ ਫੇਰ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਮਦੀਨੇ ਠਹਿਰ ਕੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ।

ਬਗਦਾਦ ਜਾਣਾ

ਮਦੀਨੇ ਤੋਂ ਬਗਦਾਦ ਜਾਣ ਦੇ ਦੋ ਰਸਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਨ। ਇਕ ਵਪਾਰੀ ਕਾਫਲਿਆਂ ਦਾ ਤੇ ਦੂਜਾ ਹਾਜੀਆਂ ਦਾ। ਕਾਫਲਿਆਂ ਦਾ ਰਾਹ ਜੋ ਆਮ ਚਲਦਾ ਸੀ ਮਦੀਨੇ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਮਿਸ਼ਕ, ਜੋ ਮਦੀਨੇ ਤੋਂ 820 ਮੀਲ ਹੈ, ਹੋ ਕੇ ਫੇਰ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਮੁੜ ਕੇ ਬਗਦਾਦ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਹਾਜੀ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਮਦੀਨੇ ਤੋਂ ਬਗਦਾਦ ਇਸ ਰਸਤੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਚਲਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰਾਹ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਹਾਜੀਆਂ ਦਾ ਮਦੀਨੇ ਤੋਂ ਬਗਦਾਦ ਜਾਣ ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਇਕ ਛੋਟਾ ਰਾਹ ਸੀ ਜੋ ਮਦੀਨੇ ਤੋਂ ਫੈਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਿਧਾ ਬਗਦਾਦ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਮਾਰੂਥਲ ਵਾਲਾ ਰਸਤਾ ਹਾਜੀਆਂ ਲਈ ਖਲੀਫਾ ਹਾਰੂਨ-ਰਸ਼ੀਦ ਦੀ ਬੇਗਮ ਜੁਬੈਦਾ

1. ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਪੀਰ ਰੁਕਨਦੀਨ ਤੇ ਪੀਰ ਪਤਲੀਆ ਨਾਲ ਗੱਲਵਾ ਹੋਈ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। “ਪੀਰ ਪਤਲੀਆ” ਨੂੰ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ “ਪੀਰ ਪਟਨੀਆ” ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਪਾਕਪਟਨ ਦੇ ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਾਕਪਟਨ ਵਿਚ ਗੱਲਵਾ ਕੀਤੀ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਮਖਦੂਮ ਤੇ ਉੱਚ ਦੇ ਮਖਦੂਮ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਮੱਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਪੜਾ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੁਕਨਦੀਨ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ।

2. Encyclopaedia Britannica ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟੈਨਿਕਾ “ਮਦੀਨਾ”

3. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਦੀਨੇ ਦਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮੱਕੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਦੀਨੇ ਜਾਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਮਦੀਨੇ ਜਾਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮਦੀਨਾ, ਮੱਕੇ ਤੇ ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਮਦੀਨੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਧਾ ਰਾਹ ਬਗਦਾਦ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਦੀਨੇ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

4. ਇਹ ਵਿਸਥਾਰ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਕੇਵਲ ਮਦੀਨੇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

5. Encyclopaedia Britannica, ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟੈਨਿਕਾ ਮਦੀਨਾ।

ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮਦੀਨੇ ਤੋਂ ਫੈਜ਼ 235 ਮੀਲ ਸੀ। ਫੈਜ਼ ਨਜ਼ਦ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ। ਫੈਜ਼ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਬਗਦਾਦ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕੇਵਲ ਬਹੁਤ ਟੰਗ ਰਸਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਬਨ ਬਤੂਤਾ "ਇਕ ਬਿਖੜਾ ਰਾਹ" ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਇਬਨ ਬਤੂਤਾ ਇਸ ਰਸਤੇ ਤੋਂ 1326 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਬਗਦਾਦ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਰਸਤਾ ਸੌਲਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਚਲਦਾ ਸੀ। ਸ਼ੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਮਦੀਨੇ ਤੋਂ ਇਸ ਰਸਤੇ ਬਗਦਾਦ ਪੁੱਜੇ। ਇਹ ਰਸਤਾ ਅਜਕਲ ਵੀ ਚਲਦਾ ਹੈ।

ਇਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਆਫ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਬਗਦਾਦ ਇਕ ਈਰਾਨੀ ਨਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ "ਰੱਬ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਤੋਅਫ਼ਾ"। ਬਗਦਾਦ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ 3000 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਇਸੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਨਗਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ। ਸਮੁੰਦਰੀ ਰਸਤਾ ਲਭਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਗਦਾਦ ਮਕੇ ਵਾਂਗੂ ਪੂਰਬ ਤੇ ਪੱਛਮ ਵਲੋਂ ਕਾਫ਼ਲਿਆਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ। ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਕਾਲ ਨੌਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਖਲੀਫ਼ਾ ਹਾਰੂਨ ਰਸ਼ੀਦ ਦੇ ਉੱਤਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਖਲੀਫ਼ਾ ਅਲ ਮਾਮੂਨ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕੇਂਦਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਇਸਦਾ ਪਤਨ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਹਲਾਕੂ ਖਾਂ ਨੇ 1258 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਉਜਾੜਿਆ। ਸੌਲਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਬਗਦਾਦ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਗਦਾਦ ਈਰਾਨੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ। 1507-8 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਬਗਦਾਦ ਨੂੰ ਸਫ਼ਵੀ ਸ਼ਾਹ ਇਸਮਾਈਲ ਨੇ ਜਿੱਤਿਆ ਤੇ 1524 ਈਸਵੀ ਤਕ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਿਹਾ। ਸਫ਼ਵੀ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਹੀਆ ਮੰਤ ਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਹੀਆ ਦੀਆਂ ਮਸਜਦਾਂ ਦੀ ਜਿਥੇ ਜ਼ਿਆਰਤ ਕੀਤੀ ਉਥੇ ਕਈ ਸੁਨੀ ਮਸਜਦਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਮਾਮਾਂ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਇਹ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ।

1. A History of Explorations, Percy Syles, ਏ ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ ਐਕਪਲੋਰੇਸ਼ਨਜ਼, ਪਰਸੀ ਸਾਈਲ, ਨਿਊਯਾਰਕ 1961, ਪੰਨਾ 86.

2. Travels in Asia and Africa, Ibin Batuta, ਟਰੈਵਲਜ਼ ਇਨ ਏਸ਼ੀਆ ਐਂਡ ਅਫਰੀਕਾ ਆਫ ਇਬਨ ਬਤੂਤਾ, ਲੰਡਨ, 1963 ਪੰਨਾ 80.

3. ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ "ਫੇਰ ਹੁਮ ਸ਼ਾਮ ਕਾਬਲ ਦੇਖ ਭਰਿ ਪਿਸਉਰ ਸਾਰਾ ਪਛਮ ਦੇਖਿ ਕਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਤੇ ਸੈਦਪੁਰ ਸਲੋਈ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ।" ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸ਼ਾਮ ਤੇ ਹੁਮ ਵਿਚੋਂ ਹੋ ਕੇ ਬਗਦਾਦ ਆਉਣਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਤੇ ਹੁਮ ਵਿਚ ਕਾਹੂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰਵਾਇਆ, ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਸੀਹਤਨਾਮਾ ਉਚਾਰਨਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਪਰ "ਨਸੀਹਤ ਨਾਮਾ" ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੈ, ਹੋਰ ਵੀ ਕੋਈ ਯਾਦਗਾਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਾਰਡਨ ਜਾਂ ਸੀਰੀਆ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੰਮੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਬਗਦਾਦ ਆਉਣਾ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਛੋਟਾ ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਰਸਤਾ ਮੌਜੂਦਾ ਹੋਵੇ।

4. Encyclopaedia Britannica ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟੈਨਿਕਾ-ਬਗਦਾਦ।

5. Encyclopaedia Britannica ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟੈਨਿਕਾ-ਬਗਦਾਦ।

6. Encyclopaedia of Islam ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਆਫ ਇਸਲਾਮ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 568.

7. Iraq. Stephens and Hemis ਈਰਾਕ, ਸਟੀਫਨ ਐਂਡ ਹੇਮਿਸ, ਲੰਡਨ, 1958, ਪੰਨਾ 69.

ਬਗਦਾਦ ਸ਼ਹਿਰ ਦਜਲਾ ਦੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਸੀ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਕੰਢੇ ਤੇ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਉਥੋਂ ਉਜੜ ਕੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ ਤੇ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ¹। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਗਦਾਦ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ ਤੇ ਆਬਾਦ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਮੌਜੂਦਾ ਰੋਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜੋ ਪੱਛਮੀ ਕੰਢੇ ਤੇ ਹੈ ਤੇ ਪੁਲ ਨਾਲ ਸ਼ਹਿਰ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਜਿੱਥੇ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਪੁਰਾਣਾ ਕਬਰਸਤਾਨ ਹੈ ਆ ਠਹਿਰੇ²। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵਾਂਗੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠੇ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਸ ਪਉੜੀ ਦਾ ਗਾਇਨ³ ਕੀਤਾ:—

ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸਾ॥
ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਇ ਥਕੇ ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਰ॥
ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ ਅਸੁਛੁ ਇਕੁ ਧਾਤੁ॥
ਭੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ ਭੇਖੇ ਹੋਇ ਵਿਟਾਸੁ॥
ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੁ॥

(ਜਪੁਜੀ-ਪਉੜੀ॥ ੨੨॥ (੫))

ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਇਹ ਸਰੋਦ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਨਗਰ ਵਿਚ ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਸ਼ਰੀਅਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰੋਦ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਸੀ।

ਬਗਦਾਦ ਵਿਚ ਕਾਦਰੀ ਸੂਫੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਸ਼ਾਹ ਮਹੀਉਦੀਨ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਗੀਲਾਨੀ (1077-1168 ਈਸਵੀ) ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ ਸੀ। ਇਹ ਮਜ਼ਾਰ ਉਸ ਦੇ ਪੁਤਰ ਜੋ ਉਸਦੇ ਪਿਛੋਂ ਗੱਦੀ ਨਸ਼ੀਨ ਬਣਿਆ, ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਸੱਤਾਂ ਮੁਨਾਰਿਆਂ ਵਾਲੀ ਮਸਜਦ ਸੀ⁴। ਅਜ ਕਲ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਹਾਲਤ ਨਹੀਂ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ ਸੀ।

ਬਰਾਉਨ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਦਰੀ ਸੂਫੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਕਈ ਅਰੰਭਕ ਰਸਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਰੱਬ ਦੇ ਸੱਤ ਨਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਅੱਡ ਅੱਡ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਨਿਸਚਿਤ ਗਿਣਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਰਸਮ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਨਵਾਂ ਇਸ ਸੰਪਰਦਾ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਮੁਰੀਦ ਆਪਣਾ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਦੋਹਾਂ ਹਥਾਂ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਖੜੇ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ

1. Encyclopaedia Britannica ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟੈਨਿਕਾ ।

2. ਵਿਰਿ ਬਾਬਾ ਗਇਆ ਬਗਦਾਦਿ ਨੋਂ ਬਾਹਰਿ ਜਾਇ ਕੀਆ ਅਸਥਾਨਾ।

ਇਕੁ ਬਾਬਾ ਅਕਾਲ ਰੂਪੁ ਦੂਜਾ ਰਬਾਬੀ ਮਰਦਾਨਾ।

(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਪਉੜੀ ੩੫, ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ)

3. ਜਿਵੇਂ ਹਰਦੁਆਰ ਵਿਚ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੇ, ਮੱਕੇ ਵਿਚ ਕਾਬੇ ਵਲ ਪੈਰ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਗਦਾਦ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ।

4. ਲਖ ਆਕਾਸ਼ ਪਤਾਲ ਲਖ ਅਖਿ ਭੂਰਕ ਵਿਚਿ ਸਭਿ ਦਿਖਲਾਈ।

(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਪਉੜੀ ੩੬, ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ)

5. Encyclopaedia of Religion and Ethics, ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਆਫ ਰੀਲੀਜਨ ਐਂਡ ਐਥਿਕਸ ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ, ਪੰਨਾ 10-12 ਅਤੇ ਸਵੀਨਾਰਡਲ ਐਲੀਆ, ਦਾਗ ਸ਼ਿਕੋਹ, ਕਰਾਚੀ 196, ਪੰਨਾ 84

ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਦੋਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਾਦਰੀਆਂ ਵਿਚ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੂੰ “ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ” ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਹੈ “ਹੱਥ ਪਕੜਨ ਵਾਲਾ ਪੀਰ” ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਸ਼ੇਖ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਗੀਲਾਨੀ ਦੇ ਮਜ਼ਾਰ ਦੇ ਗਦੀ ਨਸ਼ੀਨ ਨੂੰ ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਰੋਦ ਬਾਰੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਰੋਲਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਭੁਝ ਲੋਕ ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ ਕੋਲ ਵੀ ਆਏ। ਪੀਰਦਸਤਗੀਰ ਕੋਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਖੜਾ ਸੀ। ਸੋ ਪੀਰ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਇਸ ਅਨੋਖੇ ਫਕੀਰ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਨਗਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਭੀੜ ਅਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋ ਤੇ ਕਿਸ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਸੰਪਰਦਾ ਵਿਚੋਂ ਹੋ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਫਿਰਕੇ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਕਾਫ਼ਰ ਹੋ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੰਗਸਾਰ (ਪੱਥਰ ਮਾਰਨਾ) ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਬਾਂਗ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੇ ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ ਤੇ ਹੋਰ ਸਭ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਜੋ ਇਹ ਸਰੋਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਮਸਤਾਨਾ ਫਕੀਰ ਹੈ। ਫਿਰ ਪੀਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਰੋਦ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸਰੋਦ ਮਨ੍ਹਾ ਹੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਰੱਬ ਕੀ ਉਸਤਤ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਰੂਹ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਹੈ। ਰਸੂਲ ਨੇ ਤਾਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਵਾਲਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਸਰੋਦ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ ਕਿ ਅਨੇਕਾਂ ਪਤਾਲ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਅਕਾਸ਼ ਹਨ ਇਹ ਕੁਝ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਸਤ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਸਤ ਪਾਤਾਲ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਰੱਬ ਦੀ ਲੀਲਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸੁਮਾਰ ਨਹੀਂ। ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਦਿਸਦੀਆਂ ਤੇ ਅਦਿਖ ਵਸਤੂਆਂ ਬੇਅੰਤ ਹਨ। ਇਸ ਤੇ ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਕੇ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬਗਦਾਦ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਫਕੀਰ ਬਹਿਲੋਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣਿਆ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਸਵਾਮੀ ਅਨੰਦਾ ਅਚਾਰੀਆ ਦੇ ਲੱਭੇ ਸਿਲਾਲੇਖ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ

1. Glossary of the Tribes and Castes of the Punjab and North Western Frontier., ਗਲਾਸਰੀ ਆਫ਼ ਦੀ ਟਰੀਬਜ਼ ਐਂਡ ਕਾਸਟਜ਼ ਆਫ਼ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਨਾਰਥ ਵੇਸਟਰਨ ਫ਼ਰੰਟੀਅਰ, ਏ: ਡਬਲਯੂ. ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ ਪੰਨਾ 538-39.

2. ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਕਥਨ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

3. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

4. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—

ਦਿਤੀ ਬਾਂਗਿ ਨਿਮਾਜ ਕਰ ਸੁੰਨਿ ਸਮਾਨਿ ਹੋਆ ਜਹਾਨਾ।

ਸੁੰਨਿ ਮੁੰਨਿ ਨਗਰੀ ਭਈ ਦੇਖਿ ਪੀਰ ਭਇਆ ਹੈਰਾਨਾ।

ਢੇਖੇ ਧਿਆਨੁ ਲਗਾਇ ਕਰਿ ਇਕੁ ਫਕੀਰ ਝਛਾ ਮਸਤਾਨਾ।

(ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ੩੫)

ਜਿਸ ਦਾ ਕਥਨ ਉਸ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ, 'ਸਨੋ ਬਰਡਜ਼' ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਲਾਲੇਖ ਬਗਦਾਦ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਾਰ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਿਲਾਲੇਖ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਨ:—

ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫ਼ਕੀਰ ਬਹਿਲੋਲ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਥੋਂ ਈਰਾਨ ਤੋਂ ਜਾਣ ਦੇ ਸੱਠ ਸਾਲ (ਸੱਠ ਸਰਦੀਆਂ) ਪਿਛੋਂ ਬਹਿਲੋਲ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਿਕੀ ਰਹੀ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀ ਮੱਖੀ ਸ਼ਹਿਦ ਦੇ ਉਸ ਫੁਲ ਤੇ ਬੈਠੀ ਰਹੇ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਲੋਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੋਵੇ।¹

ਇਸ ਅਰਬੀ ਦੀ ਸਿਲਾਲੇਖ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਨਾਮਲੇਵਾ ਫ਼ਕੀਰ ਬਹਿਲੋਲ ਸੱਠ ਸਾਲ ਤਕ ਬਗਦਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਬਹਿਲੋਲ ਫ਼ਕੀਰ ਕੌਣ ਸੀ? ਇਸਦਾ ਠੀਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ।

ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਸਨ ਉਥੇ ਇਕ ਕਬਰ ਤੇ ਇਕ ਬੜਾ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਬਰ ਬਹਿਲੋਲ ਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬੜਾ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਬੜਾ ਤਿੰਨ ਫੁਟ ਚੌੜਾ ਤੇ ਚਾਰ ਫੁਟ ਲੰਮਾ ਹੈ ਤੇ 2 ਜਾਂ 3 ਫੁਟ ਉੱਚਾ ਹੈ। 1918 ਈ: ਵਿਚ ਜੋ ਇਸ ਮਜ਼ਾਰ ਦਾ ਮਜ਼ਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸਯਦ ਯੂਸਫ਼ ਸੀ। ਕਮਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਵਿਹੜਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਅਨਾਰਾਂ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਵਿਹੜੇ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਇਕ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਲਈ ਇਕ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੈ। ਬੜੇ ਉੱਤੇ ਤੁਰਕੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿਲਾਲੇਖ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਉਲਥਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:—

“ਵੇਖੋ ਮਹਾਨ ਈਸ਼ਵਰ ਨੇ ਮੁਰਾਦ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਬਣੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਤਾਂ ਰੱਬੀ ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਤੀ 927 (ਹਿਜਰੀ) ਬਣਦੀ ਹੈ। ਖੁਸ਼ਨਸੀਬ ਚੇਲੇ ਨੇ ਧਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਵ ਪਰਵਾਹ ਚਲਾਇਆ।”

ਇਸ ਸਿਲਾਲੇਖ ਦੀ ਮਿਤੀ 927 ਹਿਜਰੀ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ 1520 ਈਸਵੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤਕ “ਅਲ ਸਬੀਆ” “ਸਬੀਅਨ” ਜਾਂ ਸੁਬੀ ਲੋਕ ਵਸਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਾਨਕ ਦੇ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਰਾਕ ਦੇ ਹਨ।

1. ਇਹ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ:—

ਪੁਛੇ ਪੀਰ ਤਕਰਾਰ ਕਰਿ ਏਹ ਫ਼ਕੀਰੁ ਬੜਾ ਆਤਾਈ।

ਏਥੇ ਵਿਚਿ ਬਗਦਾਦ ਏ ਫ਼ਕੀਰੁ ਬਰਾਮਾਤਿ ਦਿਖਲਾਈ।

ਪਾਤਾਨਾ ਆਕਾਸ ਲਖਿ ਓੜਕਿ ਭਾਈ ਮਖਰਿ ਸੁਣਾਈ।

(ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ੩੬)

2. Snow Birds, Ananda Swami, ਸੋਨ ਬਰਡਜ਼, ਅਨੰਦਾ ਸਵਾਮੀ, ਪੰਨਾ 182.

3. ਸੇਵਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਹਿਲੋਲ ਫ਼ਕੀਰ ਬਹਿਲੋਲ ਦਾਨਾ ਦਾ ਗੱਦੀ ਨਸ਼ੀਨ ਸੀ ਤੇ ਬਹਿਲੋਲ ਦਾਨਾ ਬਗਦਾਦ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫ਼ਕੀਰ ਹੋਇਆ ਹੈ।

Divine Master, Sewa Ram Singh, ਡਿਵਾਇਨ ਮਾਸਟਰ, ਸੇਵਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਲਾਹੌਰ, 1930, ਪੰਨਾ 156.

4. Iraq the Land the People ਇਰਾਕ ਦੀ ਲੈਂਡ ਐਂਡ ਦੀ ਪੀਪਲ, ਦੀਵਾਨ ਬਦਰੀ

(ਬਾਕੀ ਡੁਟਨੋਟ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ)

ਇਹ ਇਰਾਕ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦਾੜੀਆਂ ਤੇ ਕੇਸ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਗਲਿਆਂ ਦੁਆਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਲਟਕਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਨਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕਹਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੋਰ ਇਰਾਕ ਦੇ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬਗਦਾਦ ਵਿਚ ਰਹਿ-ਕੇ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਚਲ ਪਏ।

ਮਸ਼ਹੂਦ (ਈਰਾਨ) ਜਾਣਾ

ਬਗਦਾਦ ਤੋਂ ਤਬਰੇਜ਼ ਦਾ ਰਾਹ ਆਮ ਚਲਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਚਲਦਾ ਹੋਇਆ ਇਬਨ ਬਤੌਤਾ¹ ਦਸਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬਗਦਾਦ ਤੇ ਤਬਰੇਜ਼ ਪੁਜਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਬਗਦਾਦ ਤੋਂ ਤਬਰੇਜ਼ ਪੁਜ ਗਏ। ਤਬਰੇਜ਼ ਈਰਾਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਸੀ। ਇਹ ਭੂਚਾਲਾਂ ਕਰਕੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਵਸਿਆ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਜੜਿਆ ਸੀ। ਇਬਨ ਬਤੌਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੰਗੋਲਾਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ਾਹ ਇਸਮਾਈਲ ਪਹਿਲੇ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ²।

ਤਬਰੇਜ਼ ਤੋਂ ਤਹਿਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਕ ਰਸਤਾ ਮਸ਼ਹੂਦ ਪੁਜਦਾ ਸੀ³। ਮਸ਼ਹੂਦ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ ਰੂਸ ਸੀ। ਇਸੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਫਰਦੌਸੀ ਤੇ ਅਲਗਜ਼ਾਲੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤਬਰੇਜ਼ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਦ ਪੁਜੇ। ਮਸ਼ਹੂਦ ਸ਼ਈਆ ਮਤ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਕੇਂਦਰ ਸੀ। ਮਸ਼ਹੂਦ ਦੇ ਕੋਸ਼ ਗਤ ਅਰਥ ਹਨ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ। ਇਥੇ 809 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਖਲੀਫਾ ਹਾਫ਼ ਅਲ ਰਸ਼ੀਦ ਦਾ ਅਚਾਨਕ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋਇਆ ਸੀ, 819 ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਕਬਰ ਦੀ ਜ਼ਿਆਰਤ ਕਰਨ ਆਇਆ। ਉਸ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਦਾਮਾਦ ਅਲ ਰਜ਼ਾ ਆਇਆ। ਅਲ ਰਜ਼ਾ ਅੰਗੂਰ ਖਾ ਕੇ ਇਥੇ ਹੀ ਫੌਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੋ ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਨ ਤੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਸ਼ਈਆ ਲੋਕ ਜ਼ਿਆਰਤ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਸਨ⁴।

(ਪਿਛਲੇ ਡੁਟਨੋਟ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਨਾਥ ਅਫ਼ਰੋ ਏਸ਼ੀਅਨ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਪੰਨਾ 61.

1. ਕਲਚਰਲ ਅਟੈਚੀ ਇਰਾਕ, ਨਵੀਂ ਐਂਬੈਸੀ ਦਿੱਲੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਲ ਸਾਬੀਆ ਲੋਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਰਾਕ ਦੀ ਵਸੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਲੋਕ ਦਾੜੀਆਂ ਰਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

ਡਾਕਟਰ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਕਈ ਸਾਲ ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਰਹੇ, ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਨਾਮ-ਲੇਵਾ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਵੇਖੋ ਅਰਥ ਤੇ ਈਰਾਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਧਰਮਾਵਲੰਬੀ, ਸੂਬੀ ਤੇ ਆਬਦ" ਅਕਾਲੀ ਤੇ ਪਰਦੇਸੀ। ਨਵੰਬਰ 25, 1931.

2. Travels of Ibin Batuta, ਟਰੇਵਲਜ਼ ਆਫ ਇਬਨ ਬਤੌਤਾ, ਰੋਟਲੈਜ਼ ਐਂਡ ਕਾਗਨਪਾਲ, ਲੰਡਨ 1963, ਪੰਨਾ 101.

3. Encyclopaedia Britannica, ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟੈਨਿਕਾ-1966 ਤਬਰੇਜ਼। ਖਲੀਫਾ ਹਾਫ਼-ਅਲਰਸ਼ੀਦ ਦੀ ਬੇਗਮ ਜ਼ੁਬੇਦਾ ਨੇ 791 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਭੂਚਾਲ ਪਿਛੋਂ ਵੇਰ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ।

4. Historical Atlas of India, ਹਿਸਟਾਰੀਕਲ ਐਟਲਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ- ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਕੋਹਲੀ ਐਂਡ ਹਰੀ ਰਾਮ ਗੁਪਤਾ ਪੰਨਾ 15.

5. Enayclopaedia Britannica, ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟੈਨਿਕਾ-1966-ਮਸ਼ਹੂਦ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਨਗਰ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਮਜ਼ਾਰ ਤੇ ਨਾ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਆਮ ਹਾਜ਼ੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਨਗਰ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਉਕਸਾਹਟ ਹੋਈ ਕਿ ਪਤਾ ਕਰੀਏ ਇਹ ਫਕੀਰ ਕਿਸ ਸੰਪਰਦਾ ਵਿਚੋਂ ਹਨ। ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਛਣ ਆਏ ਤੇ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਹਜ਼ਰਤ ਰਸੂਲ ਅੱਲਾ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੋ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮੁਹੰਮਦ ਤਾਂ ਇਕ ਪੈਗੰਬਰ ਸੀ ਤੇ ਪੈਗੰਬਰ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਸੁਨੇਹਾ ਪੁਚਾਉਣ ਵਾਲਾ। ਉਹ ਰੱਬ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਜੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਉਹ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਰਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦਾ ਮੰਨਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੀ ਰੱਬ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ। ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾ ਆਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਪੀਰ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਕੌਲ ਚਲੋ। ਪੀਰ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਗੁਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਤੇ ਮਸ਼ਹੂਦ ਦੀ ਜ਼ਿਆਰਤ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਤੇ ਉਹ ਲੋਕ ਪੀਰ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਕੌਲ ਆ ਗਏ। ਪੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਥੇ ਸਭ ਲੋਕ ਸ਼ਈਆ ਹਨ ਜੋ ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਦਸੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਈਆ ਹੋ ਕਿ ਸੁੰਨੀ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੱਬ ਦਾ ਨੂਰ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਸਾਰੇ ਪੈਗੰਬਰ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਨੂਰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਵਿਚ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਖ਼ੁਦੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਨੂਰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਤੇ ਮਸ਼ਹੂਦ ਦੇ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਮਸ਼ਹੂਦ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ।

ਕਾਬਲ ਜਾਣਾ

ਮਸ਼ਹੂਦ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਉੱਤਰੀ ਈਰਾਨ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਨਗਰ ਬਲਖ ਪੁੱਜ ਗਏ, ਬਲਖ ਅੱਜ ਕਲ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਸੂਬੇ ਮਜ਼ਾਰ-ਇ-ਸ਼ਰੀਫ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਇਸਦਾ ਨਵੀਨ ਨਾਂ ਵਜ਼ੀਰਾਬਾਦ ਹੈ। ਇਹ ਬਲਖ ਦਰਿਆ ਤੇ ਅਸਥਿਤ ਸੀ ਜੋ ਪੰਜਤਾਲੀ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਅਮੂ ਦਰਿਆ ਔਕਸ ਵਿਚ ਡਿਗਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਰਾਜਨੀਤਕ ਉਤਾਰ ਚੜ੍ਹਾਅ ਕਰਕੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਜੜਿਆ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਵਸਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਇਹ ਫਿਰ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ। ਬਲਖ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਕਾਬਲ ਪੁੱਜ ਗਏ।

1. ਇਹ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਸ਼ਹੂਦ ਬਗਦਾਦ ਤੋਂ ਕਾਬਲ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰਾਹ ਤੇ ਸੀ।

2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਵਾਚੀਏ ਤਾਂ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਦੇ ਗੁਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਾਸੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

3. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਬੰਬਈ ਛਾਪਾ, ਪੰਨਾ 183-6

4. ਇਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟੈਨਿਕਾ-1966

5. ਬਲਖ ਬਗਦਾਦ ਤੋਂ ਕਾਬਲ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਤੇ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ (ਬਾਕੀ ਫੁਟਨੋਟ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ ਦੇਖੋ)

ਕਾਬਲ ਜੋ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਿਆ ਜਦੋਂ 1504 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਬਾਬਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਿਤਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਾਬਲ ਕਈ ਰਸਤੇ ਆਕੇ ਮਿਲਦੇ ਸਨ। ਉੱਤਰ ਵਲੋਂ ਬਲਖ ਤੋਂ, ਦੱਖਣ ਵਲੋਂ ਕੰਧਾਰ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਵਲੋਂ ਬੰਨੂ ਤੇ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਤੋਂ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਾਬਲ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵਲ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਇਥੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁਝ ਫਕੀਰ ਮਿਲੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਹੋ, ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸੰਭਲ ਕੇ ਰਹਿਣਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੱਬ ਦਾ ਨੂਰ ਸਭ ਵਿਚ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਰੱਬ ਨੇ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਸੁੰਨਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਜੰਝੂ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਫਕੀਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਕਾਬਲ ਰਹਿ ਕੇ ਅੱਗੇ ਟੁਰ ਪਏ।

ਪਿਸ਼ਾਵਰ (ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ) ਜਾਣਾ

ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਦੌਰਾ ਖੈਬਰ ਦੇ ਰਸਤੇ 181 ਮੀਲ ਸੀ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਰਾਹ ਬਹੁਤ ਬਿਖੜਾ ਸੀ। ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਰਸਤਾ ਚਾਲੂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਖੇਨ ਬਣਾਇਆ। ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬਰ ਨੇ ਕਾਬਲ ਨੂੰ 1504 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਕੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਹਿੰਦ ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਹਮਲਾ ਖੈਬਰ ਦੌਰੇ ਰਾਹੀਂ ਕੁਹਾਟ ਤੇ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਆਉਣ ਲਈ ਕੁਰਮ ਦੌਰੇ ਵਾਲਾ ਰਸਤਾ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦਾ ਫੁਟਨੋਟ)

ਜੀ ਦਾ ਕੰਧਾਰ ਜਾਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਵੇਰ ਕੰਧਾਰ ਤੋਂ ਕਾਬਲ ਆਉਣਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਅਟਕ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਗੈਜ਼ਟੀਅਰ ਅਨੁਸਾਰ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕੰਧਾਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਭੂਗੋਲਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੋਣ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਗਦਾਦ ਤੋਂ ਉੱਤਰੀ ਰਸਤੇ ਕਾਬਲ ਪੁਜਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

1. ਇਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟੈਨਿਕਾ।

2. ਕਾਬਲ ਜਾਣ ਦੀ ਸਾਖੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਿਚੋਂ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਕਾਬਲ ਬਗਦਾਦ ਤੋਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਬਲ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

3. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ (ਬੰਬਈ ਛਾਪਾ) ਪੰਨਾ 280

4. ਡਾ. ਗੋਡਾ ਸਿੰਘ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਕ-1952, ਸਿਖ ਹਿਸਟਰੀ ਸੋਸਾਇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੰਨਾ 48

5. Encyclopaedia Britannica ਇਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟੈਨਿਕਾ-ਕਾਬਲ।

6. ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਉਲਥਾ ਐ: ਐਸ: ਜੈਰਟ ਐਡ ਜਾਦੂ ਨਾਥ ਸਰਕਾਰ, ਕਲਕੱਤਾ 1949, ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ, ਪੰਨਾ 406

ਆਮ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਹੀ ਆਏ। ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਾਚਿਨਾਰ ਤੇ ਕੁਰਮ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜੋ 1947 ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਲੋਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪੇਵਾੜ ਨਗਰ ਵਿਚ ਸੀ। ਇਹ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਪਾਰਾਚਿਨਾਰ ਤੋਂ ਥਲੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਪਾਰਾਚਿਨਾਰ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿਥ ਤੇ ਮੌਲਾਨਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸੀ ਜਿਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਸੋਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਠਹਿਰਨ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਦਾ ਨਾਂ ਪਾਰਾਸ਼ਾਵਰ ਸੀ ਜੋ ਨਾਂ ਬਾਬਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤੇਜ਼-ਕਿ-ਬਾਬਰੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਨਾਂਗ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਲੁਸਾਹਪੁਲੁ ਲਿਖਦਾ ਹੈ¹। ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਨਾਂ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਪੈ ਗਿਆ। ਅਬੂਲ ਫਜ਼ਲ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ “ਇਥੇ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੋਰਕਟੜੀ (ਭਾਵ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜੋਗੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਰਸਕਿਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸਰਾਂ ਗੋਰਕਟੜੀ (ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ) ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਬਣਾਈ ਸੀ²। ਸਰ ਅਲਗਜ਼ਾਂਡਰ ਕਨਿੰਘਮ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਬੋਧੀ ਅਸਥਾਨ ਸੀ। ਇਥੇ ਬੜਾ ਪੁਰਾਣਾ 100 ਫੁਟ ਉੱਚਾ ਪਿੱਪਲ ਦਾ ਦਰੱਖਤ ਸੀ, ਬੋਧੀ ਇਸ ਦਰੱਖਤ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਇਸ ਥੱਲੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਬਾਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਇਹ ਵੱਡਾ ਪਿੱਪਲ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ 1505 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਇਸ ਪਿੱਪਲ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਥਨ ਉਸ ਨੇ ਤੇਜ਼-ਕਿ-ਬਾਬਰੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ³।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਗੋਰਖ ਪੰਥੀ ਜੋਗੀ ਇਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ⁴। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ

1. ਬਿਆਨ ਸ: ਖੜਕ ਸਿੰਘ, ਕੁਲਦੀਪ ਨਿਵਾਸ, ਨੇੜੇ ਵਿਜੀਕਲ ਕਾਲਜ ਆਫ਼ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਪਟਿਆਲਾ। ਇਹ ਸਜਣ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਪਾਰਾਚਿਨਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਸਰਦਾਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਰੇਲਵੇ ਬੋਰਡ ਗੋਟਾਡਿਡ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਸ ਪਾਸੇ ਰੇਲਵੇ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਵੇਖੇ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਕੁਰਮ ਵਾਦੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉੱਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਜ਼ਾਦੇ, ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਲੈ ਗਏ। ਸਥਾਨਿਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਥਾਂ ਸ਼ਾਹਕੋਟ ਸੀ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੈ।

2. ਏਨਸੈਂਟ ਸਿਉਗਰਾਵੀ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ, ਵਾਰਨਸੀ, 1963 ਪੰਨਾ 66

3. ਉਕਤ ਪੰਨਾ 68

4. ਉਕਤ ਪੰਨਾ 67

5. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਜਾਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ ਸੀ।

ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭੰਡਾਰਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹੋ ਕੇ ਉਦਾਸੀ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਸ ਜੋਗੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਨਸ਼ਾ ਵਰਤਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਗਿਆਨ-ਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਆਪਣੇ ਹੀ ਧੰਧਿਆ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੰਨ ਪੜਵਾ ਕੇ ਮੁੰਦਰਾਂ ਪਾ ਕੇ ਜੋਗੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੀਦਾ। ਜੋਗੀ ਲਈ ਜੋ ਗੁਣ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਹ ਹਨ:—

ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਤੇ ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਕਾਇਆ ਕੀਜੈ ਖਿੰਬਾਤਾ॥
ਪੰਚ ਚੇਲੇ ਵਸਿ ਕੀਜਹਿ ਰਾਵਲ ਇਹੁ ਮਨੁ ਕੀਜੈ ਭੰਡਾਰਾ॥
ਜੋਗ ਚੁਗਤਿ ਇਵ ਪਾਵਸਿਤਾ॥
ਏਕੁ ਸਬਦੁ ਦੂਜਾ ਹੋਰੁ ਨਾਸਤਿ ਕੰਦ ਮੂਲਿ ਮਨੁ ਠਾਵਸਿਤਾ॥
ਮੁੰਡਿ ਮੁੰਡਾਇਐ ਜੇ ਗੁਰੁ ਪਾਈਐ ਹਮ ਗੁਰੁ ਕੀਨੀ ਗੰਗਾਤਾ॥
ਕ੍ਰਿਤਵਣ ਤਾਰਣਹਾਰੁ ਸੁਆਮੀ ਏਕੁ ਨ ਚੇਤਸਿ ਅੰਧਾਰਾ॥
ਕਰਿ ਪਟੇਬੁ ਗਲੀ ਮਨੁ ਠਾਵਸਿ ਸੰਸਾ ਮੂਲਿ ਨ ਜਾਵਸਿਤਾ॥
ਏਕਸੁ ਚਰਣੀ ਜੇ ਚਿਤੁ ਠਾਵਹਿ ਲਖਿ ਲੋਭਿ ਕੀ ਪਾਵਸਿਤਾ॥
ਜਪਸਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਰਚਸਿ ਮਨਾ॥
ਕਾਹੇ ਬੋਲਹਿ ਜੋਗੀ ਕਪਟੁ ਘਨਾ॥
ਕਾਇਆ ਕਮਲੀ ਹੰਸੁ ਇਆਣਾ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰਤ ਬਿਹਾਣੀਤਾ॥
ਪ੍ਰਣਵਰਿ ਨਾਨਕੁ ਨਾਗੀ ਦਾਏ ਫਿਰਿ ਪਾਏ ਪਛਤਾਣੀਤਾ॥

(ਗਉੜੀ ਚੋਤੀ ਮਹਲਾ ੧॥ ੧੫॥ (੧੫੫))

ਫਿਰ ਸਿੱਧਾਂ ਕਿਹਾ ਜੀ ਕੋਈ ਕਰਾਮਾਤ ਵਖਾਵੋ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਇਆ:—

ਪਹਿਰਾ ਅਗਨਿ ਹਿਵੈ ਘਰੁ ਬਾਧਾ ਭੋਜਨੁ ਸਾਰੁ ਕਰਾਈ॥
ਸਗਲੇ ਦੂਖ ਪਾਣੀ ਕਰਿ ਪੀਵਾ ਧਰਤੀ ਹਾਕ ਚਲਾਈ॥
ਧਰ ਤਾਰਾਜੀ ਅੰਬਰੁ ਤੋਲੀ ਪਿਛੈ ਟੰਗੁ ਚੜਾਈ॥
ਏਵਡ ਵਧਾ ਮਾਧਾ ਨਾਹੀ ਸਭਸੈ ਨਥਿ ਚਲਾਈ॥
ਏਤਾ ਤਾਣੁ ਹੋਵੈ ਮਨ ਅੰਦਰਿ ਕਰੀ ਤਿ ਆਖ ਕਰਾਈ॥
ਜੇਵਡੁ ਸਾਹਿਬੁ ਤੇਵਡ ਦਾਤੀ ਦੇ ਦੇ ਕਰੇ ਰਜਾਈ॥
ਨਾਨਕ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਜਿਸੁ ਉਪਰਿ ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਵਡਿਆਈ॥

(ਮਾਥ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧॥ ੧੬॥ (੧੪੭))

1. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕ੍ਰਿਤ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਿਚ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਜਾਣ ਦੀ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਇਹ ਵਾਰਡਾਲਾਪ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

2. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੱਧ ਗੋਸ਼ਟਿ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਉਚਾਰੀ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਸਿੱਧ ਗੋਸ਼ਟਿ ਦਾ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਉਚਾਰਨ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

3. ਇਹ ਵਾਰਡਾਲਾਪ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਸਾਖੀ "ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟਿ-ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ" ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਹੈ।

ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਇਕ ਦਿਨ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਬਾਹਰਲੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਮਹਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ ਅਤੇ ਰਿਧੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਤਾਂ ਦਸੋ ਕਿ ਜੋਗੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :—

ਸੁਰਤਿ ਸਬਦੁ ਸਾਖੀ ਮੇਰੀ ਸਿੰਝੀ ਬਾਜੇ ਲੋਕੁ ਸੁਣੇ॥
ਪਤੁ ਭੋਲੀ ਮੰਗਣ ਕੇ ਤਾਈ ਭੀਖਿਆ ਨਾਮੁ ਪੜੇ॥
ਬਾਬਾ ਗੋਰਖੁ ਜਾਗੇ॥ ਗੋਰਖੁ ਸੋ ਜਿਨਿ ਗੋਇ ਉਠਾਲੀ
ਕਰਤੇ ਬਾਰ ਨ ਲਾਗੇ॥
ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਾਣ ਪਵਣਿ ਬੰਧਿ ਰਾਖੇ ਚੰਦੁ ਸੂਰਜ ਮੁਖ ਦੀਏ॥
ਮਰਣ ਜੀਵਣ ਕਉ ਧਰਤੀ ਦੀਨੀ ਏਤੇ ਗੁਣ ਵਿਸਰੇ॥
ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਅਰੁ ਜੋਗੀ ਜੰਗਮ ਪੀਰ ਪੁਰਸ ਬਹੁਤੋਰੇ॥
ਜੇ ਤਿਨ ਮਿਲਾ ਤ ਕੀਰਤਿ ਆਖਾ ਤਾ ਮਨੁ ਸੇਵ ਕਰੇ॥
ਕਾਗੜੁ ਲੂਣੁ ਰਹੈ ਘ੍ਰਿਤੁ ਸੰਗੇ ਪਾਣੀ ਕਮਲ ਰਹੈ॥
ਐਸੇ ਭਗਤ ਮਿਲਹਿ ਜਨ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਜਮੁ ਕਿਆ ਕਰੇ॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧॥ ੪॥ (੮੭੭))

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿਧਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਥੇ 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਵੀ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਰਹੇ ਕੇ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ।

ਸੱਯਦਪੁਰ ਦੀ ਤਬਾਹੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਤੋਂ, ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਤੋਂ, ਟਿੱਲਾ ਬਾਲ ਗੁਦਾਈ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਸੱਯਦਪੁਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸੱਯਦਪੁਰ ਸਲੋਈ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਤੋਜ਼ਕੇ-ਬਾਬਰੀ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ੇਰਗੜ੍ਹ ਪੈ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ 1582 ਇਸਵੀ ਵਿਚ ਮੁਹੰਮਦ ਅਮੀਨ ਕਰੋੜੀ ਨੇ ਇਸ ਨਗਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਤੇ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਐਮਨਾਬਾਦ ਪਿਆ। ਸੱਯਦਪੁਰ ਸਲੋਈ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਆਪ ਪਹਿਲਾਂ ਰਹੇ ਸਨ ਉਹ ਉਜੜਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਮਕਾਨ ਢੱਠੇ ਪਏ ਹਨ ਤੇ ਸਭ ਪਾਸੇ ਉਜਾੜ ਹੀ ਉਜਾੜ ਹੈ। ਭਾਈ ਲਾਲੋ, ਜੋ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਅਗੋਂ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਗਈ ਹੈ। ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਮਾਰੇ ਗਏ

1. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਾਬਲ ਪਸ਼ੋਰ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਤੋਂ ਸੈਦਪੁਰ ਆਏ।

ਤੇ ਮੁਗਲ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਕੇ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ।¹ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਬੱਚੇ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਮੁਗਲ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਸੁਣੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੀ। ਆਪ ਖੁਰਾਸਾਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਮਸ਼ਹਦ ਤੇ ਬਾਬਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਹਿੰਦ ਤੇ ਬਾਬਰ ਦੇ ਹੱਲੇ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੁਣ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਸੱਯਦਪੁਰ ਦਾ ਹਾਲ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੀਰ² ਜ਼ਹੀਰ-ਉਦ-ਦੀਨ ਬਾਬਰ ਨੇ ਖੁਰਾਸਾਨ³ ਦੇ ਕੁਝ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਕਾਬਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਇਆ।⁴ ਤੇ ਹਿੰਦ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਹੱਲੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਨੇ ਹੀ ਸੱਯਦਪੁਰ ਤੇ ਐਨੇ ਜ਼ੁਲਮ ਢਾਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਦਸ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :—

ਜੇਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਏ॥
ਪਾਪ ਕੀ ਜੰਝਣੈ ਕਾਬਲਹੁ ਪਾਇਆ ਜੋਰੀ ਮੰਗੀ ਦਾਨੁ ਵੇ ਲਾਏ॥
ਸਰਮੁ ਧਰਮੁ ਦੁਇ ਛਪਿ ਖਲੋਏ ਗੁਣੁ ਫਿਰੇ ਪਰਧਾਨੁ ਵੇ ਲਾਏ॥
ਕਾਜੀਆ ਬਾਮਣਾ ਕੀ ਗਣ ਬਕੀ ਅਗਦੁ ਪੜੈ ਸੈਤਾਨੁ ਵੇ ਲਾਏ॥
ਮੁਸਲਮਾਨੀਆ ਪੜਹਿ ਕਤੇਬਾ ਕਸਟ ਮਹਿ ਕਹਹਿ ਖੁਦਾਇ ਵੇ ਲਾਏ॥
ਜਾਤ ਸਨਾਤੀ ਹੋਰਿ ਹਿੰਦਵਾਣੀਆ ਏਹਿ ਭੀ ਲੋਧੇ ਲਾਇ ਵੇ ਲਾਏ॥
ਖੁਨ ਕੇ ਸੋਹਿਏ ਗਾਵੀਅਹਿ ਨਾਨਕ ਰਤੁ ਕਾ ਭੁੰਗੁ ਪਾਇ ਵੇ ਲਾਏ॥

(ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧॥ ੫॥ (੭੨੨))

1. ਤੋਜ਼ਕ-ਇ-ਬਾਬਰੀ ਵਿਚ ਸੱਯਦਪੁਰ ਦੇ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਦਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੇ ਈਨ ਮੰਨ ਲਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ। ਪਰ ਸੱਯਦਪੁਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੇ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਤੇ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਲਿਆ। "ਮੈਮਾਇਰਜ਼ ਆਫ਼ ਜ਼ਹੀਰ-ਉਦ-ਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ ਬਾਬਰ (ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ), ਲਕਸ਼ ਕਿੰਗ, ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 149 ਲਿਆ।

2. "ਮੀਰ" ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਬਰ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ।

ਕੌਟੀ ਰੂ ਪੀਰ ਵਰਜਿ ਰਹਾਏ ਜਾ ਮੀਰੁ ਸੁਣਿਆ ਪਾਇਆ॥

(ਪੰਨਾ 890)

ਅਫ਼ਗਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ।

3. ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟੈਨਿਕਾ ਅਨੁਸਾਰ ਖੁਰਾਸਾਨ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਭਾਵ ਹੈ "ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ" ਹੈ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਦਾ ਖੁਰਾਸਾਨ ਜੋ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਖੀਵਾ (ਰੂਸ) ਤੋਂ, ਦੱਖਣ ਵਲ ਈਰਾਨ ਦੇ ਮਾਰੂਥਲ ਅਤੇ ਸੀਸਤਾਨ ਤੋਂ, ਪੂਰਬ ਵੱਲ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਗੁਜ਼ ਤੇ ਗੁਰਗਾਨ ਦੇ ਥਲਾਂ ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ-ਰੂਸ, ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਵਧੇਰਾ ਭਾਗ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਖੁਰਾਸਾਨ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਹਿੱਸੇ ਤੇ ਈਰਾਨੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ।

4. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਾਬਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬਰ ਨੇ 1504 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਕਾਬਲ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਇਆ ਸੀ।

5. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸੱਯਦਪੁਰ ਵਿਚ ਉਚਾਰਿਆ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ (ਬਾਕੀ ਫੁਟਨੋਟ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ)

ਸਯਦਪੁਰ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਠਾਨਾਂ ਦਾ ਪਤਨ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ। ਇਉਂ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਪਠਾਨੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ਾਨ ਤੇ ਸ਼ੌਕਤ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :—

ਕਹਾ ਸੁ ਖੇਲ ਤਬੇਲਾ ਘੋੜੇ ਕਹਾ ਭੇਰੀ ਸਹਨਾਈ॥
 ਕਹਾ ਸੁ ਤੇਗਬੰਦ ਗਾਢੇਹੜਿ ਕਹਾ ਸੁ ਠਾਲ ਕਵਾਈ॥
 ਕਹਾ ਸੁ ਆਰਸੀਆ ਮੁਹ ਬੰਕੇ ਐਥੇ ਦਿਸਹਿ ਨਾਹੀ॥
 ਇਹੁ ਜਗੁ ਤੇਰਾ ਤੂੰ ਗੋਸਾਈ॥
 ਏਕ ਘੜੀ ਮਹਿ ਬਾਪਿ ਉਥਾਪੇ ਜਰੁ ਵੀਡਿ ਦੇਵਹਿ ਭਾਈ॥
 ਕਹਾ ਸੁ ਘਰ ਦਰ ਮੰਡਪ ਮਹਲਾ ਕਹਾ ਸੁ ਬੰਕ ਸਰਾਈ॥
 ਕਹਾ ਸੁ ਪਾਨ ਤਬੋਲੀ ਹਰਮਾ ਹੋਈਆ ਛਾਈ ਮਾਈ॥
 ਇਸੁ ਜਰ ਕਾਰਣਿ ਘਣੀ ਵਿਗੁਤੀ ਇਨਿ ਜਰ ਘਣੀ ਖੁਆਈ॥
 ਪਾਪਾ ਬਾਬਹੁ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ ਮੁਇਆ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਈ॥
 ਜਿਸ ਨੋ ਆਪਿ ਖੁਆਏ ਕਰਤਾ ਖੁਸਿ ਠਏ ਚੰਗਿਆਈ॥

(ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧॥ ੧੨॥ (੪੧੭))

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਕੋਲ ਰਹੇ ਤੇ ਫੇਰ ਤਲਵੰਡੀ ਚਲੇ ਗਏ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਸਾਉਣਾ^੨

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਸੰਯਦਪੁਰ ਤੋਂ ਤਲਵੰਡੀ ਆ ਗਏ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਤਲਵੰਡੀ ਰਹੇ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਆਪਣੇ ਬਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ

(ਪਿਛਲੇ ਫੁਟਨੋਟ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਰਾਗ ਆਸਾ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪੰਗਤੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਪੰਗਤੀ ਜੋ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਪੰਗਤੀ ਵਿਚ ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਦੇ ਪਤਨ ਤੇ ਇਕ ਮਰਦ ਦੇ ਚੇਲੇ ਦੇ ਉਥਾਨ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਹਨ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੀ ਪੰਗਤੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਅਖ਼ਰੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਜਦੋਂ ਹਿਮਾਚਲ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਕੋਲੋਂ ਭਾਜ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਸਾਂ ਪਹਿਲੀ ਪੰਗਤੀ ਇਥੇ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੰਯਦਪੁਰ ਵਿਚ ਉਚਾਰੀ ਸੀ।

1. ਸਾਰੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੰਯਦਪੁਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਚਾਰਿਆ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਰਾਗ ਆਸਾ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਪੰਗਤੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪੰਗਤੀਆਂ ਜੋ ਅਸਾਂ ਇਥੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਸੰਯਦਪੁਰ ਦੇ ਹਾਲ ਦਾ ਹੀ ਵਰਣਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਅਗਲੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਵਿਚ ਮੁਗਲਾਂ ਤੇ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਵੰਡੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਵਰਣਨ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜੋ 1526 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਪਾਟੀਪਤ ਹੋਈ ਜਿਥੇ ਕਿ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

ਮੁਗਲ ਪਠਾਣਾ ਭਈ ਲੜਾਈ ਰਣ ਮਹਿ ਤੇਗ ਵਗਾਈ॥ ਓਨੀ ਰੂਪਕ ਤਾਣ ਚਲਾਈ ਓਨੀ ਹਸਤਿ ਚਿੜਾਈ॥ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਪੰਗਤੀਆਂ 1526 ਪਿਛੋਂ ਲਿਖੀਆਂ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤੇ ਜਾਪਦੇ ਸਨ।

2. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਬਾਰਾਂ ਸ਼ਾਲ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਪਿਛੋਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਸਾਉਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪੂਰਬ ਤੇ ਦੱਖਣ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਪਿਛੋਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਸਾਉਣਾ (ਬਾਕੀ ਫੁਟਨੋਟ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ)

ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਹੁਣ ਬਿਰਧ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤੇ ਹੋਰ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਆਮ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਵਾਗੂੰ ਰਹਿਣ। ਪਰ ਕੁਝ ਸੋਚ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਟੁਰ ਪਏ। ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਵਲ ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਲਾਹੌਰ ਆ ਗਏ। ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬ ਵਲ ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪੰਜਾਹ ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਰਾਵੀ ਦਾ ਇਹ ਸੁਹਾਵਣਾ ਕੰਢਾ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਆਇਆ ਤੇ ਇਥੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਇਥੇ ਨਾਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਇਕ ਦੋਦੇ ਗੋਤ ਦਾ ਜੱਟ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਤੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਛਕਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਸੀਸ ਨਾਲ ਦੋਦੇ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਹੁਤ ਵਧਿਆ ਫੁਲਿਆ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਥੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਇਕ ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਰੱਬ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਇਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਲੋਕ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਲੱਗੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਕੁਝ ਫਕੀਰ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਏ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੈ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚ ਰਹੀ”

ਇਸ ਤੁਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਟੁੰਬਿਆ ਤੇ ਕੁਝ ਸਰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਕਾਨੇ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਵਜਾਉਣ ਲਗੇ ਤੇ “ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੈ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚ ਰਹੀ” ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਲਗੇ ਜਿਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਇਹ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਫੈਲ ਗਈ।

ਜਦੋਂ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕਰੋੜੀਏ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਕ ਫਕੀਰ ਇਥੇ ਡੇਰਾ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਈਰਖਾ ਆਈ ਉਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੁਝ ਸਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਉਸ ਫਕੀਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਉਠਾ ਦੇਵੇ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਚਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਘੋੜਾ ਬਿਦਕ ਗਿਆ ਸੋ ਉਹ ਉਸ ਦਿਨ ਨਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਟੁਰਿਆ ਅਤੇ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪੈ ਗਿਆ। ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉਤਰਨਾ ਪਿਆ। ਹੁਣ ਤਕ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਰ ਨਾਲ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ

(ਪਿਛਲੇ ਫੁਟਨੋਟ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੱਕੇ ਮਦੀਨੇ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਪਿੱਛੋਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਸਾਇਆ। ਲੰਮੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਸਾਉਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਨਵਾਂ ਪਿੰਡ ਵਸਾਉਣ ਲੱਗਿਆਂ ਕੁਝ ਔਕੜਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਉਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ।

1. ਦੋਦੇ ਗੋਤ ਦਾ ਜੱਟ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੇ ਦੁੱਧ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ।

2. ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਾਨਿਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਤੁਕ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਨਾ, ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

3. ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਕਰੋੜੀਆਂ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਦਾਰ ਵੀ ਸੀ।

ਕਿ ਦੋ ਵਾਗੀ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਫਕੀਰ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਵੱਲੀ ਅੱਲਾਹ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾ ਆਈ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਮੰਦ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਉਹ ਫਕੀਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਸਦੀ ਐਨੀ ਮਹਿਮਾ ਲੋਕ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਇਆ।

ਜਦੋਂ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕਰੋੜੀਏ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੂੰ, ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਤਾਰਿਆ ਸੀ, ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ 50 ਕੁ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਕਾਨ ਬਣਵਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਏ ਗਏ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਨਵੇਂ ਨਗਰ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰੱਖਿਆ।

ਅਜਿਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਇਕੋ ਗੋਤ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਤਪਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ¹। ਇਕ ਤਪੇ ਵਿਚ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਗੋਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਧਦੀ ਘਟਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਜਿੱਥੋਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨਗਰ ਵਸਿਆ ਸੀ ਉਹ ਥਾਂ ਰੰਧਾਵੇ ਗੋਤ ਦੇ ਤਪੇ ਕੋਲ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਸੋਂ ਰੰਧਾਵਿਆਂ ਦੀ ਸੀ²।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ ਪੱਖੋਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਸੀ ਜਿੱਥੋਂ ਦਾ ਪਟਵਾਰੀ ਮੂਲਾ ਚੋਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੌਹਰਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਹਿੱਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਜਿਤਾ ਰੰਧਾਵਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ³। ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਬਣਿਆ⁴।

1. ਕਰੋੜੀ ਦੀ ਸਾਖੀ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਨਵੇਂ ਪਿੰਡ ਵਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਅੰਕੜਾ ਆਉਂਦੀ ਸੀ।

2. ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਕਰੋੜੀ ਮਲ ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਵੇਖੋ "ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨਿਸਤਾਰਾ" ਮਾਲਸਾ ਟੈਕਟ ਸੋਸਾਇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼, ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ।

3. ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼ ਜਿਲਦ ਤੀਜੀ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪਟਿਆਲਾ, ਪੰਨਾ 165 ਅਨੁਸਾਰ ਤਪਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਇਲਾਕਾ ਜਾਂ ਪਰਗਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਤਪੇ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਗੋਤ ਦੀ ਇਕਸਾਹਤਾ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਸੀ।

4. ਅੱਜ ਕਲ ਵੀ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਰੰਧਾਵਿਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਹਨ।

5. ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅਜਿਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਨੂੰ ਪੱਖੋਂ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

6. ਮਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਹਿਸਟਰੀ ਰੀਸਰਚ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਹਥ-ਲਿਖਤ "ਸਾਖੀ ਅਜਿਤਾ ਰੰਧਾਵਾ" "S.H.R. 1445" ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਅਜਿਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਦੀ ਸਾਖੀ ਕੇਵਲ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਮੁਤਾਬਕ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਰਾਵੀ ਲੰਘਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਵਟਾਲੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਸੜਕ ਉਤੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਇਕ ਪਿੰਡ ਜੋੜੀਆਂ (ਜਉੜੀਆਂ) ਸੀ। ਇਥੇ ਇਕ ਪਠਾਨ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਇਹ ਸ਼ੇਖ ਮਾਲੋ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਸੀ। ਸ਼ੇਖ ਮਾਲੋ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਰੱਬ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਹੋ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੇਵਲ ਰੱਬ ਹੀ ਸਥਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਨਾ ਹਿੰਦੂ ਸਥਿਰ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਅੱਲਾ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਝਗੜਾ ਵਾਧੂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹ ਚਰਨੀ ਲੱਗਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੇ ਰਹਿਮਤ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰੋ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਰੱਬ ਰਹਿਮਤ ਕਰੇਗਾ। ਫੇਰ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਵਿਦਿਆ ਹੋਇਆ। ਜੋੜੀਆਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਜਿਮੀ ਦਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਅਬਦਲ ਰਹਿਮਾਨ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਚੁਭਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਅਬਦਲ ਰਹਿਮਾਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਧਰਮ ਕੀ ਹੈ ਹਿੰਦੂ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਉਸ ਰੱਬ ਦਾ ਸਚਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਅਬਦਲ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ? ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਹੜੇ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹਨ, ਰੱਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਹੈ ਉਹ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਝਗੜੇ, ਬੇਦ ਅਤੇ ਕਤੋਬ ਦੇ ਝਗੜੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ। ਰੱਬ ਦੀ ਸਾਰੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਹੈ। ਅਮੀਰ, ਗਰੀਬ, ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਸਭ ਉਸ ਨੇ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਸਭ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਨੂਰ ਹੈ ਜੋ ਖੁਦੀ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਅਬਦਲ ਰਹਿਮਾਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਡਿਗ ਪਿਆ।

1. ਜੋੜੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕੋਲ ਪਿੰਡ ਹੁਣ ਤਕ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਚਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸੇ ਨੂੰ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਜੋੜੀਆਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਤੇ ਫੇਰ ਅਗੋਂ ਕਾਪੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ "ਸਉੜੀਆਂ" ਹੀ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

2. ਇਹ ਸਾਖੀ ਕੇਵਲ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਵੇਖੋ ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 231-36 (ਅੰਤਕਾ 315-18) ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੇ ਝਗੜੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਖਿਆਲਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਾਖੀ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

3. ਇਹ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਸਮੇਂ ਤੇ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਜਿਥੇ ਇਕ ਦੋਹੇ ਗੱਲ ਦੇ ਜੱਟ ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਰੰਧਾਵਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਣ ਗਏ ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਈਰਖਾ ਨਾਲ ਵੇਖਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਸਾਖੀਆਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਗਰ ਵਸਾਉਣ ਲੱਗਿਆਂ ਕਈ ਛੋਟੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਅੰਕੜਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਦਾ ਮਿਲਣਾ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮੁਕਤਸਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਕਤਸਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਇਲਾਕਾ ਵੀਰਾਨ ਸੀ। ਕਿਧਰੇ ਕਿਧਰੇ ਕੋਈ ਪਿੰਡ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕਤਸਰ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ) ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਸੱਤ ਅੱਠ ਮੀਲ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਇਕ ਪਿੰਡ ਮਤੇ ਦੀ ਸਰਾਏ ਸੀ। ਇਸ ਨਿਕੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਖੱਤਰੀ ਤ੍ਰਹਿਣ ਭਾਈ ਫੇਰੂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਦੁਕਾਨ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਨੌਕ ਕਮਾਈ ਤੇ ਚੰਗੇ ਆਚਰਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਦਾ ਨਾਂ ਰਾਮੋ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ 1504 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਇਕ ਬਾਲਕ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਜਿਸਦਾ ਨਾਂ ਲਹਿਣਾ ਰੱਖਿਆ। ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਧਾਰਮਕ ਰੁਚੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸਨ।

ਬਾਬਰ ਨੇ ਹਿੰਦ ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਹੱਲਾ 1504 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਤੇ ਤੀਜਾ ਹਮਲਾ 1519 ਤੇ 1520 ਈਸਵੀ ਵਿਚ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਮਲਿਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਤੈਮੂਰ ਦਾ ਹਮਲਾ ਯਾਦ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ। 1520 ਵਿਚ ਸੱਯਦਪੁਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੋ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਧੁੰਮਾਂ ਪੈ ਗਈਆਂ। ਮਤੇ ਦੀ ਸਰਾ ਉਸ ਰਸਤੇ ਤੇ ਸੀ ਜੋ ਲਾਹੌਰ, ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੇ ਬਠਿੰਡੇ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਦਿਲੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੁਗਲਾਂ ਤੋਂ ਬਲੋਚੀਆਂ ਨੇ ਮਤੇ ਦੀ ਸਰਾ ਨੂੰ ਲੁਟ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਮਤੇ ਦੀ ਸਰਾ ਦਾ ਨਗਰ ਉਜੜਨਾ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਭਾਈ ਫੇਰੂ ਆਪਣਾ ਪਰਿਵਾਰ ਲੈ ਕੇ ਪੁਰਾਣੀ ਸੜਕ ਤੋਂ ਜ਼ਰਾ ਹਟਵੇਂ ਹਰੀ ਕੇ ਪੱਤਨ ਆ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਥੇ ਵੀ ਆਪ ਦਾ ਵਪਾਰ ਨ ਚਲਿਆ ਤੇ ਆਪ ਸਤਲੁਜ ਤੇ ਬਿਆਸ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਖੰਡੂਰ ਨਗਰ ਵਿਚ ਆ ਵਸੇ।

ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਖੀਵੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਖੀਵੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਵੀ ਮਤੇ ਦੀ ਸਰਾ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ ਹੋਏ। ਇਕ ਲੜਕੀ ਅਤੇ ਦੋ ਲੜਕੇ-ਬੀਬੀ ਅਮਰੋ, ਦਾਸੂ ਤੇ ਦਾਤੂ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਖੰਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਧਾਰਮਕ ਭਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਹਰ ਸਾਲ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਦਾ ਮੰਦਰ ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਾਂਗੜਾ ਵਿਚ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੰਦਰ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪੂਜਣ ਲਈ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਲੋਕ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੋਣ

1. ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਹਾਕਮ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਸਨ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਹੋਣ ਦੀ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਤੇ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਤੀਜੀ ਥਾਂ ਜਾਣਾ ਵੀ ਇਹ ਹੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਨਹੀਂ ਸਨ।

2. ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜਨ, ਮੈਕਾਲਫ, ਜ਼ਿਲਦ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 1

3. ਮਤੇ ਦੀ ਸਰਾ ਦਾ ਨਗਰ ਸਾਰਾ ਉਜੜ ਗਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਇਕ ਨਾਗੇ ਸਾਧੂ ਨੇ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕਲ ਨਾਗੇ ਦੀ ਸਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

4. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਦੋਵੇਂ ਦੇ ਭਵਨ ਜਾਣ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਪਰ ਮੁਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਭੱਲਾ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਜਾਣ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਇਹ ਸਥਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੀਰਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੀ। ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਜਾਣ ਦੇ ਕਈ ਰਸਤੇ ਸਨ। ਇਕ ਰਸਤਾ ਕਹਿਲੂਰ ਰਿਆਸਤ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੰਡੀ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਗਏ ਸਨ (ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲਈ ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਜਾਣਾ)। ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਹ ਮੁਜ਼ੋਦਾ ਪਠਾਨਕੋਟ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕਾਂਗੜੇ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਤੋਂ ਕਰ ਵਸੂਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਗਲ ਸੈਨਾ ਪੈਸਾਨ (ਮੌਜੂਦਾ ਪਠਾਨਕੋਟ) ਯਮੋਰੀ (ਮੌਜੂਦਾ ਨੂਰਪੁਰ) ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਕਾਂਗੜੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ।¹ ਖਡੂਰ ਤੋਂ ਪਠਾਨਕੋਟ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਵਾਂ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ।

ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਸਮੇਤ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਸੀ। ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਸ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕਰਦੇ ਚਲੀਏ।² ਸੋ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਯਾਤਰੂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆ ਗਏ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਭ ਸ਼ੰਕੇ ਮਿਟ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਜਿਸ ਦੇਵੀ ਦਾ ਪੂਜਣ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਹਰ ਸਾਲ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰਨ ਗਏ। ਤਾਂ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਚਲੇ ਸਾਂ ਹੁਣ ਸੰਗ ਛੱਡਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਸੰਕਲਪ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਦੇਵੀ ਦੇ ਭਵਨ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਉਹ ਇਥੋਂ ਹੀ ਪੂਰਣ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤੁਹਾਡੀ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾ ਕਰੇ। ਸਭ ਯਾਤਰੂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ਤੇ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਛੱਡ ਕੇ ਅੱਗੇ ਚਲ ਪਏ।³

ਥੋੜੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਉਹ ਯਾਤਰੂ ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਖਡੂਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਦੇਵੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਆਏ ਸਨ ਮੁੜਦੀ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਠਹਿਰ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵਾਪਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚਲਣ। ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਹੀ ਰਹਾਂਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਘਰ ਪਤਾ ਦੇ ਦੇਣਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਯਾਤਰੂਆਂ ਆ ਕੇ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ।

1. History of the Punjab Hill States, J. Hutchison, ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਹਿਲ ਸਟੇਟਸ, ਰਚੀਸਨ, ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ ਪੰਨਾ 140 ਅਤੇ 143.

2. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਕ ਸਿੱਖ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਲਗੀ। ਸਭ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਦਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਹੈ।

3. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਨਜ਼ਰੀ ਆਈ। ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ ਨੰ: 53, (ਅੰਤਕਾ 54)

4. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 67 (ਅੰਤਕਾ 164-5)

5. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 67 (ਅੰਤਕਾ 164) ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਵਾਪਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚਲਣ ਪਰ ਆਪ ਨਾ ਗਏ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਖਡੂਰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਗਏ ਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਹੀ ਰਹਿ ਪਏ।

ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਤਨੋ ਮਨੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੁਟ ਪਏ।

ਇਕ ਸੁਘੜ ਬਾਲਕ ਦਾ ਮਿਲਣਾ

ਇਕ ਵਾਗੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕਬੂ ਨੰਗਲ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵਾਰ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਇਹ ਪਿੰਡ ਮੌਜੂਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ 12 ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਹੈ। ਇਹ ਰੰਧਾਵਿਆਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇਕ ਬਾਲਕ ਡੰਗਰ ਚਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਿਥੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਉਥੇ ਇਹ ਬਾਲਕ ਵੀ ਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਬਾਲਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ¹।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਤੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਬਾਲਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ ਤੂੰ ਅੱਗ ਬਾਲ ਤੇ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਨਿੱਕੀਆਂ ਲਕੜਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਪਹਿਲਾਂ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿਛੋਂ ਤੇ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਨਿੱਕਾ ਹੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਨਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵਾਂ। ਸੋ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਉੱਤਰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਤੇ ਬਾਲਕ ਦਾ ਨਾਂ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਬੁੜਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਪਤੇ ਦੀਆਂ ਤੇ ਸਿਆਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇਰਾ ਨਾਂ ਬੁੱਢਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਬਾਲਕ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਬਣਿਆ ਤੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਕ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੰਬਰ 53 (ਅੰਤਕਾ 53-54)

2. ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲਕ ਨੇ ਘਰੋਂ ਘਿਉ ਦਾ ਕੁੱਜਾ ਕੁੱਕ ਲਿਆਂਦਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ।

Glossary of the Castes and Tribes of the Punjab and North Western Frontier Province, A.H. Rose. ਗਲਾਸਰੀ ਆਫ਼ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਕਾਸਟਜ਼ ਐਂਡ ਟਰਾਈਬਜ਼ ਏਐਚ.ਰੋਜ਼ ਜਿਲਦ ਤੀਜੀ ਪੰਨਾ 320 ਵਿਚ ਰੰਧਾਵਾਂ ਗੋਤ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਬਲੇ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਉਥੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬੁੜਾ ਬਾਲਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮਾਲ ਡੰਗਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੈਲੀ ਵਿਚ ਵੱਡ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਪੈਲੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬੁੜੇ ਨੂੰ ਲੱਭਦਾ ਲੱਭਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੋਲ ਪੁਜ ਗਿਆ। ਉਸ ਪੁੱਛਿਆ ਬੁੜਾ ਬਾਲਕ ਵਾਗੀ ਇਥੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਥੇ ਤਾਂ ਇਕ ਬੁੱਢਾ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਪੈਲੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਬੁੜੇ ਬਾਲਕ ਦੀ ਥਾਂ ਇਕ ਬੁੱਢਾ ਮਨੁੱਖ ਚਿਟੀ ਦਾੜੀ ਵਾਲਾ ਨਜ਼ਰੀ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹ ਉਥੋਂ ਵਾਪਸ ਚਲਿਆ ਗਿਆ।

ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਸਾਖੀ ਨੰਬਰ 39 (ਅੰਤਕਾ 38) ਵਿਚ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਸੱਤਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਬਾਲਕ ਰੋਜ਼ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਆਂਵਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ ਕੇ ਚੁਪ ਚੁਪੀ ਤੇ ਹੀ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਬਾਲਕ ਜਦੋਂ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਪਕੜ ਲੈਣਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਉਪਰ ਲਿਖੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰੰਧਾਵਿਆਂ ਦੇ ਨਗਰ ਕਬੂ ਨੰਗਲ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਹੋਈ। ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿੰਡ ਕਬੂ ਨੰਗਲ ਜਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਬਟਾਲੇ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਹੈ।

3. ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੁੜੇ ਨੂੰ ਬੁੱਢਾ ਆਖਿਆ ਫੇਰ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਨਾਂ ਪੈ ਗਿਆ।

ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਹਰਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਏ। ਆਪ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1831 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਸ ਬਾਲਕ ਦੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਠਹਿਰ ਕੇ ਫੇਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ।

ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਜਾਣਾ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ¹ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਜਾਣ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ² ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਪੁਜ ਗਏ। ਅਚਲ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਾ ਪੁਤਰ ਕਾਰਤਕ ਸਵਾਮੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰਕੇ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਠਹਿਰਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਮੰਦਰ ਤੇ ਤਲਾਅ ਹੈ। ਮੰਦਰ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਅਚਲ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਟਾਲੇ ਤੋਂ ਚਾਰ ਕੁ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਚਲ ਵਟਾਲਾ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤਲਾਅ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਕਈ ਮੂਰਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਇਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਔਰਗੰਜੇਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਅੱਜ ਕਲ ਤਲਾਅ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਮੰਦਰ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ 1911 ਬਿਕਰਮੀ (1854 ਈ:) ਦਾ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੰਦਰ ਰਾਮਦਿਆਲ ਭੰਡਾਰੀ ਨੇ 1854 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਬਣਵਾਇਆ। ਇਸ ਸ਼ਿਵਾਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਦੀ ਕੱਧ ਤੇ ਇਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਖਿਚੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਸਿੱਧ ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮੰਦਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿਵ ਮਤ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਅਚਲ ਜਾਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤਲਾਅ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਉਚਾਈ ਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਬੇਰੀ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਬਾਉਲੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਖੂਹ ਵਿਚ ਬਦਲ ਲਿਆ

1. ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਰ ਦਿਤੇ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ ਹੋਵੇਗਾ।

2. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਭਾਈ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ (ਪਿਸ਼ਾਵਰ) ਲਿਖੀ ਦਸੀ ਹੈ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਟਿੱਲਾ ਬਾਲਗੁਦਾਈ (ਜ਼ਿਲਾ ਜ਼ਿਹਲਮ) ਵਿਚ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਨੂੰ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਲਿਖਣਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਤੋਂ ਅਚਲ ਆਉਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਅਚਲ ਜਾਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਹੈ।

3. ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਤ ਮਤਾੜਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਅੱਡ ਅੱਡ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਲੈ ਗਏ। ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਦਾ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅਚਲ ਜਾਣ ਦੀ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਦੇ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਲਹਿਣੇ ਦਾ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

4. ਸਿੱਧ ਗੋਸ਼ਟ ਸਟੋਕ ਭਾ: ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਖਾਲਸਾ ਟ੍ਰੈਕਟ ਸੋਸਾਇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਟ੍ਰੈਕਟ ਨੰਬਰ 1364-593 ਅਗਸਤ 1969, ਪੰਨਾ 19-20

ਗਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਾਸਤੇ ਚਮੀਨ ਲਵਾਈ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਦਾ ਮੇਲਾ ਵੱਗਣ ਵਦੀ (ਭਾਵ ਫ਼ਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਦੇ ਮਹੀਨੇ) ਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤਲਾਅ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਾਲੀ ਉੱਚੀ ਥਾਂ ਤੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਧਾਰਮਕ ਮੇਲਿਆਂ ਤੇ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪਦੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਭਗਤੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਪਦੇ ਸੁਣਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਲੋਕ ਸ਼ਰਧਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਾਮ (ਇਕ ਰੁਪਏ ਦੇ ਚਾਲੀ ਦਾਮ ਹੁੰਦੇ ਸਨ) ਦੇਂਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪਦੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭਗਤੀਏ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤੀਆਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮੇਲੇ ਤੇ ਆਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੀ ਆ ਗਏ। ਭਗਤੀਏ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵੇਲੇ ਕੀਰਤਨ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਸੀ। ਸੋ ਭਗਤੀਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਦੇ ਸੁਣਨ ਲਈ ਸਾਰੇ ਮੇਲੇ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਸ਼ਿਵਾਲੇ ਵਿਚ ਜੋ ਜੋਗੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਬਹੁਤ ਈਰਖਾ ਆਈ ਕਿ ਸਭ ਲੋਕ ਇਥੇ ਨਵੇਂ ਆਏ ਸਾਧੂ ਕੋਲ ਜਾ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤੇ ਜਿਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਮੇਲਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਉਸ ਵਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਉਸ ਪਾਸੇ ਭਗਤੀਏ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਤੇ ਜੋ ਦਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਸਨ ਉਹ ਇਕ ਲੋਟੇ ਵਿਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਭਗਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਲੋਟਾ ਲੁਕਾ ਲਿਆ। ਭਗਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪੈਸਿਆਂ ਵਾਲਾ ਲੋਟਾ ਨਾ ਦਿਸਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਘਬਰਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਦੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਲੋਕ ਵੀ ਤਿੱਤਰ ਬਿੱਤਰ ਹੋਣ ਲਗੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਦੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਥਾਂ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ਜਿਥੇ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਲੋਟਾ ਲੁਕਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਉਥੋਂ ਪੈਸਿਆਂ ਵਾਲਾ ਲੋਟਾ ਲੈ ਆਏ। ਇਸ ਤੇ ਜੋਗੀ ਬਹੁਤ ਅਚੁਖੇ ਹੋਏ ਤੇ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆ ਬੈਠੇ।

ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਜੋ ਜੋਗੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਗੋਰਖਪੰਥੀ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਤਰੀ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਜੋਗੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਦੇ ਹੀ ਚੇਲੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਗੋਰਖ ਪੰਥੀਆਂ ਵਿਚ

1. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 150 ਘੁਮਾਉ ਚਮੀਨ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਲੰਗਰ ਤੇ 50 ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਾਸਤੇ ਲਵਾਏ। ਵੇਖੋ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਨਾ 33

2. ਅੱਜ ਕਲ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਦਾ ਮੇਲਾ ਨੌਵੀਂ ਤੇ ਦਸਮੀ ਸੁਦੀ ਕਰਕੇ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਦਾ ਮੇਲਾ ਕਦੋਂ ਲਗਣਾ ਬੰਦ ਹੋਇਆ ਤੇ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਦਾ ਮੇਲਾ ਨੌਵੀਂ ਦਸਮੀ ਕਰਕੇ ਤੋਂ ਕਦੋਂ ਲਗਣਾ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾ: ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਅਚਲ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਇਹ ਮੇਲਾ ਲਗਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

3. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸਧਾਰੀਏ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹਿੰਸਾ ਦੂਜਾ ਨੇ ਪਦੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਗਤੀਏ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

4. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ, ਪਉੜੀ 39

5. Religious Sects of the Hindus, H.H. Wilson, ਹਿਨੀਜ਼ਸ ਸੈਕਟਸ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਿੰਦੂਜ਼, ਐਚ.ਐਚ. ਵਿਲਸਨ, ਕਲਕੱਤਾ 1958 ਪੰਨਾ 115 ਅਤੇ 119

ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣੇ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ। ਸੋ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਜੋ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਉਲਾਹਮਾ ਸੀ। ਜੋਗੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਭੇਖ ਉਤਾਰ ਕੇ ਸੰਸਾਰੀ ਕਿਉਂ ਬਣ ਗਏ ਹੋ। ਇਹ ਇਵੇਂ ਹੋ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਖਟਿਆਈ ਪਾ ਦੇਵੇ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰ ਲਵੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਤ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ਮਤ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮਨ ਬੁਧੀ ਸਵੱਛ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਦੁਧ ਉਸ ਵਿਚ ਫਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗ੍ਰਹਸਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਠੀਕ ਰਖਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੋਗੀ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਦੇ ਦਾਨ ਤੇ ਹੀ ਪਲਦੇ ਹਨ।

ਫੇਰ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਿੜਕਣ ਵਾਲੀ ਘਿਓ ਕਢਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਰਿੜਕਣ ਨਾਲ ਮੱਖਣ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਇਸ ਲਈ ਘਿਓ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ? ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਘਿਓ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਹੈ, ਭਾਂਡੇ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਰਿੜਕਣ ਵਾਲੀ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਹੈ? ਇਸ ਸਾਰੇ ਅਲੰਕਾਰ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਰਿੜਕਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਭਾਂਡਾ ਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਦੁਧ ਗਿਆਨ ਹੈ ਤੇ ਘਿਓ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਰਮਕਾਂਡ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਕਿਸ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਸਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਇਆ। ਜਿਸਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਭਾਵ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਭਾਂਡਾ ਠੀਕ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਠੀਕ ਫਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ:—

ਭਾਂਡਾ ਹਫਾ ਸੋਇ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵਸੀ॥

ਭਾਂਡਾ ਅਤਿ ਮਲੀਨੁ ਧੋਤਾ ਹਫਾ ਨ ਹੋਇ ਸੀ॥

ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੈ ਹੋਇ ਸੋਝੀ ਪਾਇਸੀ॥

ਏਕ ਦੁਆਰੈ ਧੋਇ ਹਫਾ ਹੋਇਸੀ॥

ਜੇਖ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ਤੇਰਾ ਹੋਇਸੀ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਉ ਆਪਿ ਵਰਤਾਇਸੀ॥

ਚਠਿਆ ਪਤਿ ਸਿਉ ਜਨਮ ਸਵਾਰਿ ਵਾਜਾ ਵਾਇਸੀ॥

ਮਾਣਸ ਕਿਆ ਵੇਚਾਰਾ ਤਿਹੁ ਲੋਕ ਸੁਣਾਇਸੀ॥

ਨਾਨਕ ਆਪਿ ਨਿਹਾਨੁ ਸਭ ਕੁਲ ਤਾਰਸੀ॥

(ਸੂਚੀ ਮਹਲਾ ੧॥੬॥ (੭੨੬))

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਰਿਧੀਆਂ ਤੇ ਸਿਧੀਆਂ ਤੇ ਕਰਮਾਤਾਂ ਵਿਖਾਉਣੀਆਂ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਰਮਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿੱਧਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਯਕੀਨ ਨਾ ਆਇਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੇਰ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਕਰਮਾਤ ਵਿਖਾਈ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਅਜ਼ਮਤ ਦਾ ਭੇਦ ਦੱਸੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਫੇਰ ਕਿਹਾ

1. ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਪਉੜੀ ੪੦ਵੀਂ।

2. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਪੰਨਾ 70-71 (ਅੰਤਕਾ 166-7)

“ਬਾਬਾ ਸਚੇ ਨਾਮ ਦੇ ਹੋਰ ਕਰਾਮਾਤ ਅਸਾਥੇ ਨਹੀਂ। ਆਪਣੇ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਇਥੇ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ। ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਦਾ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦਿਤਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਉਹ ਰਚਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿੱਧਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਹਨ।”

ਜਦੋਂ ਅਚਲ ਦੇ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ।¹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਟੁਰੇ।

ਕਿੜੀ ਅਫ਼ਗਾਨਾਂ (ਪਠਾਣਾਂ) ਜਾਣਾ

ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਬਟਾਲੇ ਤੋਂ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਟੁਰ ਪਏ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਕੋਲ ਪਿੰਡ ਕਿੜੀ ਅਫ਼ਗਾਨਾਂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿੜੀ ਪਠਾਣ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕਿੜੀ ਅਫ਼ਗਾਨਾਂ ਦੀ ਵਸੋਂ ਅੱਜ ਕੱਲ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਥਾਣਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਹੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਪਠਾਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬਣੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਰਾਗ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ² :—

1. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪਉੜੀ 42

2. ਭਾਵੇਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਦੇ ਵਿਤਾਂਤ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਕਿ “ਬਾਬੇ ਕੀਤੀ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦ ਸਾਂਤ ਸਿਧਾ ਵਿਚ ਆਈ” ਪਰ ਜੇ ਨਾਉਂ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਦੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਦੱਸੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਆਦਿ, ਉਹ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਉਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਨਾਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਆਦਿ, ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਧ ਗੋਸ਼ਟ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੇ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਣਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਸਿਧਾਂਤ ਜ਼ਰੂਰ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਵੀ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਗਵਾਹੀ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ। ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਹੈ।

3. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੀ 44ਵੀਂ ਪਉੜੀ “ਸਿਧ ਬੋਲਣ ਸੁਭ ਬਚਨ ਧੰਨ ਨਾਨਕ ਤੇਰੀ ਵਡੀ ਕਮਾਈ”।

4. Directory of Villages, Gurdaspur Distt, Director Land Record Punjab ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਆਫ਼ ਵਿਲੇਜਿਜ਼, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਲੈਂਡ ਰੀਕਾਰਡ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, 1958, ਪੰਨਾ 26, ਇਸ ਨਗਰ ਦੀ ਆਬਾਦੀ 1135 ਦੱਸੀ ਹੈ।

5. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਿੜੀ ਪਠਾਣਾਂ ਜਾਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ ਨੰਬਰ 34 (ਅੰਤਕਾ 32) ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਿੜੀ ਪਠਾਣਾਂ ਜਾਂ ਅਫ਼ਗਾਨਾਂ ਜਾਣ ਦਾ ਕਥਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸਾਖੀ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਿੰਡ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ, ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪਠਾਣਾਂ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਬਣਨਾ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

6. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਿੜੀ ਪਠਾਣਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਤਿਨਿ ਦੇਖਿਆ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਰੇ ਭਾਈ॥
ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਕਰੇ ਆਪਿ ਜਿਨਿ ਵਾੜੀ ਹੈ ਲਾਈ॥
ਰਾਇਸਾ ਪਿਆਰੇ ਕਾ ਰਾਇਸਾ ਜਿਤੁ ਸਦਾ ਸੁਖ ਹੋਈ॥
ਜਿਨਿ ਰੰਗਿ ਕੰਤੁ ਨ ਰਾਵਿਆ ਸਾ ਪਛੋ ਰੇ ਤਾਣੀ॥
ਹਾਥ ਪਛੋੜੈ ਸਿਰੁ ਹੁਣੈ ਜਬ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ॥
ਪਛੋਤਾਵਾ ਨਾ ਮਿਲੇ ਜਬ ਚੁਕੈਗੀ ਸਾਰੀ॥
ਤਾ ਫਿਰਿ ਪਿਆਰਾ ਰਾਵੀਐ ਜਬ ਆਵੈਗੀ ਵਾਰੀ॥
ਕੰਤੁ ਲੀਆ ਸੋਹਾਗਣੀ ਮੈ ਤੇ ਭਧਵੀ ਏਹ॥
ਸੇ ਗੁਣ ਮੁਝੈ ਨ ਆਵਨੀ ਕੇ ਜੀ ਦੋਸੁ ਪਰੇਹ॥
ਜਿਨੀ ਸਖੀ ਸਹੁ ਰਾਵਿਆ ਤਿਨ ਪੁਛਉਗੀ ਜਾਏ॥
ਪਾਇ ਲਗਉ ਬੇਨਤੀ ਕਰਉ ਛੋਉਗੀ ਪੰਥੁ ਬਤਾਏ॥
ਹੁਕਮ ਪਛਾਣੈ ਨਾਨਕਾ ਭਉ ਚੰਦਨੁ ਠਾਵੈ॥
ਗੁਣ ਕਾਮਣ ਕਾਮਣਿ ਕਰੇ ਤਉ ਪਿਆਰੇ ਕਉ ਪਾਵੈ॥
ਜੋ ਦਿਲਿ ਮਿਲਿਆ ਸੁ ਮਿਲਿ ਰਹਿਆ ਮਿਲਿਆ ਕਹੀਐ ਰੇਸੋਈ॥
ਜੇ ਬਹੁਤੇਰਾ ਲੋਚੀਐ ਬਾਤੀ ਮੇਲੁ ਨ ਹੋਈ॥
ਧਾਰ ਮਿਲੈ ਭੁਨਿ ਧਾਤੁ ਕਉ ਲਿਵ ਲਿਵੈ ਕਉ ਧਾਵੈ॥
ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਜਾਣੀਐ ਤਉ ਅਨ ਭਉ ਪਾਵੈ॥
ਪਾਨਾ ਵਾੜੀ ਹੋਇ ਘਰਿ ਖਰੁ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੈ॥
ਰਸੀਆ ਹੋਵੈ ਮੁਸਕ ਕਾ ਤਬ ਫੁਲੁ ਪਛਾਣੈ॥
ਅਪਿਓ ਪੀਵੈ ਜੋ ਨਾਨਕਾ ਕ੍ਰਮ ਕ੍ਰਮਿ ਸਮਾਵੈ॥
ਸਹਜੇ ਸਹਜੇ ਮਿਲਿ ਰਹੈ ਅਮਰਾ ਪਦੁ ਪਾਵੈ॥

(ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧॥ ਘਰ ੨॥ ੧॥ (੭੨੪))

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਿੜੀ ਅਫ਼ਗਾਨਾਂ ਰਹੇ ਤੇ ਫੇਰ ਉਥੋਂ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ।

ਬੀਕਾਨੇਰ ਜਾਣਾ

ਕਿੜੀ ਪਠਾਣਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਦੱਖਣ ਵਲ ਜਾਂਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਖੜੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਦਾ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ, ਤੋਂ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਲੰਘ ਕੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਮੱਤੇ ਦੀ ਸਰਾਂ ਪੁਜ ਗਏ। ਜਿਸਨੂੰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਨਾਂਗੇ ਦੀ ਸਰਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਪਿੰਡ ਸੀ ਤੇ ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣਿਆ¹

1. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵੇਰਵਾਨ ਤੇ ਵੇਰਵਾਲ ਤੋਂ ਕਿੜੀ ਪਠਾਣਾਂ ਹੀ ਜਾਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਰਸਤੇ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਪਰ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਿੜੀ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਤੋਂ ਆਉਣ ਦਾ ਇਹ ਰਾਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਤੋਂ ਕਿੜੀ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਕਿੜੀ ਗਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ।

2. ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ।

ਹੈ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਥੇ ਚਰਨ ਪਾਏ ਹਨ। ਮੱਤੇ ਦੀ ਸਰਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਰਸੇ ਨਗਰ ਆਏ। ਸਰਸਾ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ ਸਰਸੌਤੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਰਾਜਾ ਸਾਰਸ ਨੇ ਇਥੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਵਾ ਕੇ ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ ਸੀ। ਵਾਸਫ਼ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਚੌਧਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਇਹ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਸੀ। ਤੈਮੂਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਿੱਤਿਆ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਰਾਉ ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਸੇ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਆ ਗਏ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਪੂਤ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਜਮੇਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ। ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿਚ ਆਇਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਮੇਰ, ਜੋਧਪੁਰ, ਸਰੋਹੀ, ਹਾਦੋਤੀ ਜਾਂ ਨਾਗੌਰ ਬੀਕਾਨੇਰ ਅਤੇ ਮਾਰਵਾੜ ਦੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਸਨ¹। ਮਾਰਵਾੜ ਰਾਠੌਰ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅਸਥਾਨ ਸੀ। ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਮਾਰਵਾੜ ਦੇ ਰਾਜੇ ਰਾਏ ਜੋਧਾ ਦੇ ਛੇਵੇਂ ਪੁੱਤਰ ਬੀਕਾ (1439-1504) ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਾਚੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਉਹ ਇਲਾਕਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਬੀਕਾਨੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਤ ਕੇ 1485 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਾ ਬੀਕਾਨੇਰ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਇਕ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਵਾਇਆ ਤੇ ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ²। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬੀਕਾਨੇਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨਗਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਰਸੇ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬੀਕਾਨੇਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਟੁਰ ਪਏ। ਬੀਕਾਨੇਰ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੇ ਇਕ ਨਗਰ ਵਿਚ ਠਹਿਰੇ। ਇਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਵੈਸ਼ਨੂੰ ਮਤ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਸ ਸੇਵਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਯਤਨ ਨਾਲ ਉਸ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਚਾਕਰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦੇ ਭਾਣੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਹੀ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤਕ ਪੁੱਜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਆਪ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਇਆ:-

ਰੂਕੋ ਠਾਕੁਰ ਮਾਹਰੋ ਰੂੜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ॥
 ਵਡੇ ਭਾਗਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਪਾਈਐ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਣੀ॥
 ਮੈ ਓਲਗੀਆ ਓਲਗੀਆ ਹਮ ਛੋਰੁ ਥਾਰੇ॥
 ਜਿਉ ਤੂੰ ਰਾਖਹਿ ਤਿਉ ਰਹਾ ਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਹਮਾਰੇ॥
 ਦਰਸਨ ਕੀ ਪਿਆਸਾ ਘਣੀ ਭਾਣੈ ਮਨਿ ਭਾਈਐ॥
 ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਹਾਥ ਵਡਿਆਈਆ ਭਾਣੈ ਪਤਿ ਪਾਈਐ॥
 ਸਾਚਉ ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਣੀਐ ਅੰਤਰਿ ਹੇ ਸੋਈ॥
 ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਰਵਿ ਰਹੇ ਕਿਨਿ ਕੀਮਤਿ ਹੋਈ॥
 ਆਪਿ ਕਰੇ ਆਪੇ ਹਰੇ ਛੋਪੇ ਵਡਿਆਈ॥
 ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਨਿਹਾਲੀਐ ਇਉ ਕੀਮਤਿ ਪਾਈ॥

1. Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ ਜਿਲਦ 23, ਪੰਨਾ 45-46
2. ਆਇਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ-ਜੋਰਟ ਤੇ ਜੋ:ਐਨ: ਸਰਕਾਰ ਪੰਨਾ 273-77
3. Imperial Gazetteer ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਗਜ਼ੇਟੀਅਰ, ਜਿਲਦ 4, ਪੰਨਾ 202
4. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਮਿਰਥਾਨ ਪੰਨਾ 345-349 (ਅੰਤਕਾ 134-5)

ਜੀਵਦਿਆ ਲਾਹਾ ਮਿਲੈ ਗੁਰ ਕਾਰ ਕਮਾਵੈ॥
 ਪੁਰਬਿ ਹੋਵੈ ਠਿਖਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਾਵੈ॥
 ਮਨਮੁਖਿ ਭੱਟਾ ਨਿਤ ਹੋ ਭਰਮਹਿ ਭਰਮਾਏ॥
 ਮਨਮੁਖੁ ਅੰਧੁ ਨ ਚੇਤਈ ਕਿਉਂ ਦਰਸਨੁ ਪਾਏ॥
 ਤਾਂ ਜਗਿ ਆਇਆ ਜਾਣੀਐ ਸਾਰੈ ਠਿਥ ਲਾਏ॥
 ਗੁਰ ਭੇਟੇ ਪਾਰਸੁ ਭਏ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਠਾਏ॥
 ਅਹਿ ਨਿਸਿ ਰਹੈ ਨਿਰਾਲਮੋ ਕਾਰ ਧੁਰ ਕੀ ਕਰਣੀ॥
 ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਸੰਤੋਖੀਆ ਰਾਤੇ ਹਰਿ ਚਰਣੀ॥

(ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧॥ ੧੯॥ (8੨੧))

ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਰਨ ਪਕੜੇ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਉਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਅੱਗੇ ਟੁਰ ਪਏ।

ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੇ ਇਕ ਨਗਰ ਵਿਚੋਂ ਉਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਨਗਰ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਉਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਵੈਸ਼ਨੋ ਮਤ ਦੇ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋਕੇ ਆ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕਿਥੇ ਵਸਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪਾਈਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ:—

ਅਲਗਉ ਜੋਇ ਮਧੁਕਝਉ ਸਾਰੰਗ ਪਾਣਿ ਸਥਾਇ॥
 ਹੀਰੇ ਹੀਰਾ ਬੋਧਿਆ ਨਾਨਕ ਕੀਨਿ ਸੁਭਾਇ॥
 ਪੁਰਬਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਿਰਾਣਿ ਲੈ ਮੋਟਉ ਠਾਕੁਰੁ ਮਾਣਿ॥
 ਮਾਥੈ ਉਡੈ ਜਮ ਮਾਰਸੀ ਨਾਨਕ ਮੇਲਣੁ ਨਾਮਿ...
 ਸਰਬੇ ਜੋਇ ਅਗਛਮੀ ਦੂਖ ਘਨੇਰੇ ਆਬਿ॥
 ਕਾਲਰੁ ਠਾਦਸਿ ਸਰੁ ਠਾਘਟਉ, ਠਾਕੁ ਨ ਪ੍ਰਜੀ ਸਾਬਿ॥
 ਪ੍ਰਜੀ ਸਾਚਉ ਨਾਮੁ ਰੂ ਅਖਟਉ ਦਰਸੁ ਅਪਾਰੁ॥
 ਨਾਨਕ ਵਖਰੁ ਨਿਰਮਲਉ ਧੰਨੁ ਸਾਹੁ ਵਾਪਾਰੁ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ॥ ੧॥ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ॥ ੫॥ (੧੦੯੦))

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੈਸ਼ਨਵਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਠਹਿਰ ਕੇ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਟੁਰ ਪਏ।

ਸਰਸੇ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਚਲਦੇ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਬੀਕਾਨੇਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਕੁਝ ਸਾਧੂ ਜੋ ਵੈਸ਼ਨੋ ਮਤ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਨ

1. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਪੰਨਾ 350-52 (ਅੰਤਕਾ 135-36)

2. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬੀਕਾਨੇਰ ਜਾਣਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬੀਕਾਨੇਰ ਜਾਣਾ ਦਾ ਕਥਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬੀਕਾਨੇਰ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਫਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਦਾ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਤੋਂ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿਸਾ ਦੂਜਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਆਪ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤੇ ਮਿਲ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਭੋਗ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਸਫਲ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੇਵਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਨਾਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆ ਜਾਏ ਉਸ ਦੇ ਸਭ ਦੁਖ ਕਲੇਸ਼ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਇਆ:—

ਭੁੱਡੀ ਚਾਣ ਚਰਣ ਕਰ ਖਿਸਰੇ ਤੁਝਾ ਦੇਹ ਕੁਮਲਾਨੀ॥
ਨੇੜੀ ਧੁੰਧਿ ਕਰਨ ਭਏ ਬਹਰੇ ਮਨਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਨ ਜਾਨੀ॥
ਅਧਿਠੇ ਕਿਆ ਪਾਇਆ ਜਗਿ ਆਇ॥
ਰਾਮ ਰਿਦੈ ਨਹੀਂ ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਚਾਣੇ ਮੂਲੁ ਗਵਾਇ॥
ਜਿਹਵਾ ਰੰਗਿ ਨਹੀਂ ਹਰਿ ਰਾਤੀ ਜਬ ਬੋਠੈ ਤਬ ਵੀਕੈ॥
ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਵਿਆਪਸਿ ਪਸੂ ਭਏ ਕਦੇ ਹੋਹਿ ਨ ਨੀਕੈ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾ ਰਸੁ ਵਿਰਲੀ ਪਾਇਆ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲਿ ਮਿਠਾਏ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਸਬਦ ਭੇਦੁ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਤਬ ਲਗੁ ਕਾਲੁ ਸੰਤਾਏ॥
ਅਨ ਕੋ ਦਰੁ ਘਰੁ ਕਬਹੂ ਨ ਜਾਨਸਿ ਏਕੋ ਦਰੁ ਸਚਿਆਰਾ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਪਰਮ ਪਦ ਪਾਇਆ ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਬਿਚਾਰਾ॥

(ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੧॥ ੪॥ (੧੧੨੬))

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ।

ਮੁਲਤਾਨ ਜਾਣਾ

ਬੀਕਾਨੇਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਉੱਚ (ਨਵੀਨ ਰਿਆਸਤ ਬਹਾਵਲਪੁਰ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਆ ਗਏ। ਇੱਥੋਂ ਦਾ ਸ਼ੇਖ ਹਾਜੀ ਅਬਦੁਲਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੱਕੇ ਮਿਲਿਆ ਸੀ^੧ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1525-26 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ^੨। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉੱਚ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਮੁਲਤਾਨ ਪੁਜ ਗਏ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮੁਲਤਾਨ ਗਏ ਤਾਂ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦੁੱਧ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਭਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।^੩ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਸੀ ਕਿ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ

1. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 253-55 (ਅੰਤਕਾ 136) ਵਿਚ ਬੀਕਾਨੇਰ ਉਚਾਰਨਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

2. ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ "ਮੱਕੇ ਜਾਣਾ"

3. ਆਈਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ, ਉਲਥਾਕਾਰ ਜੇਰਟ ਐਂਡ ਸਰਕਾਰ 417

4. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

ਮੇਲਿਓ ਬਾਬਾ ਉਠਿਆ ਮੁਲਤਾਨੇ ਦੀ ਜਾਰੀਤ ਜਾਈ।
ਅਗੋਂ ਪੀਰ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਦੁਧਿ ਕਟੋਰਾ ਭਰਿ ਭੈ ਆਈ।
ਬਾਬੇ ਕਾਥਿ ਕਹਿ ਬਗਲ ਤੇ ਚੰਬੋਲੀ ਧੁੰਧਿ ਵਿਚਿ ਮਿਠਾਈ।
ਜਿਉ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਗੰਗ ਸਮਾਈ। (ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ, ਪਉੜੀ 88)

ਹੀ ਫ਼ਕੀਰ ਕਾਫ਼ੀ ਹਨ ਤੇ ਇਥੇ ਹੋਰ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਚੰਬੇਲੀ ਦਾ ਫੁਲ ਉਸ ਦੁੱਧ ਦੇ ਕਟੋਰੇ ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੇ ਫ਼ਕੀਰ ਉਥੇ ਹੋਣ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਉਂ ਰਲ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਦਰਿਆ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੁਲਤਾਨ ਜਾ ਕੇ ਆਪ ਬਹਾਉਦੀਨ ਜ਼ਕਰੀਆ ਦੇ ਮਜ਼ਾਰ ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਬਹਾਉਦ-ਦੀਨ ਜ਼ਕਰੀਆ ਦੇ ਮਜ਼ਾਰ ਤੇ ਬਹਾਉ-ਦੀਨ ਦੀ ਅੱਲਾਦ ਵਿਚੋਂ ਬਹਾਉਦ-ਦੀਨ ਮਖਦੂਮ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਫ਼ੁਲੀ ਹਾਲੀ ਰੱਬ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਗੋਸ਼ਾ-ਨਸ਼ੀਨੀ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਪਦੀ। ਹਾਲੀ ਸਫਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ? ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਫਰ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਗੋਸ਼ਾ-ਨਸ਼ੀਨੀ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਅਸਲ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ। ਸੋਚਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅਵਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਜਾਏ। ਆਪਣੇ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਇਆ^੧ :—

ਆਵਉ ਵੰਝਉ ਫੁੰਮਨੀ ਕਿਤੀ ਮਿਕੁ ਕਰੇਉ॥
 ਸਾਧਨ ਢੋਈ ਨ ਲਹੈ ਵਾਢੀ ਕਿਉ ਧੀਰੇਓ॥
 ਮੈਛਾ ਮਨੁ ਰਤਾ ਆਪਨੜੇ ਪਿਰ ਨਾਇ॥
 ਹਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਪੰਨੀਐ ਕੀਤੀ ਹਿਕ ਭੋਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲਿ॥
 ਪੇਈਅੜੇ ਭੋਹਾਗਣੀ ਸਾਹੁਰੜੇ ਕਿਉ ਜਾਉ॥
 ਮੈ ਗਲਿ ਅਉਗਣ ਮੁਠਕੀ ਬਿਨੁ ਪਿਰ ਭੂਰਿ ਮਰਾਉ॥
 ਪੇਈਅੜੇ ਪਿਰੁ ਸਮਲਾ ਸਾਹੁਰੜੇ ਘਰਿ ਵਾਸੁ॥
 ਸੁਖਿ ਸਵਾਧਿ ਸੁਹਾਗਣੀ ਪਿਰੁ ਪਾਇਆ ਗੁਣਤਾਸੁ॥
 ਲੋਭੁ ਨਿਹਾਲੀ ਪਟ ਕੀ ਕਾਪੜੁ ਅੰਗਿ ਬਣਾਇ॥
 ਪਿਰੁ ਮੁਤੀ ਭੋਹਾਗਣੀ ਤਿਨ ਫੁਖੀ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਇ॥
 ਕਿਤੀ ਚਖਉ ਸਾਡੜੇ ਕਿਤੀ ਵੇਸ ਕਰੇਉ॥
 ਪਿਰ ਬਿਨੁ ਜੋਬਨੁ ਬਾਦਿ ਗਇਅਮੁ ਵਾਢੀ ਭੂਰੇਦੀ ਭੂਰੇਇ॥
 ਸਚੇ ਸੰਦਾ ਸਦੜਾ ਸੁਣੀਐ ਗੁਰ ਵੀਚਾਰਿ॥
 ਸਚੇ ਸਚਾ ਬੈਠਣਾ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਪਿਆਰਿ॥

1. ਦੁੱਧ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਭਰ ਕੇ ਭੋਜਨ ਵਾਲੀ ਵਾਰਤਾ ਤਕਰੀਬਨ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਭੀ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਕਈ ਵਾਰੀ ਦੁਹਰਾਈ ਗਈ ਹੋਵੇ। Encyclopaedia of Religion and Ethice, ਐਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਆਫ ਰਿਕੀਜਨ ਐਂਡ ਐਥਿਕਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੇਖ ਅਬਦਲ ਕਾਦਰ ਗੀਲਾਨੀ ਜੋ ਕਾਦਰੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਥਾਨੀ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਬਗਦਾਦ ਗਏ ਤਾਂ ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਨੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਭਰ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁੱਧ ਦੇ ਕਟੋਰੇ ਤੇ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਫੁੱਲ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। Multan District Gazetteer, ਮੁਲਤਾਨ ਗਜ਼ਟੀਅਰ ਪੰਨਾ 288 ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸ਼ੇਖ ਤਬਰੇਜ਼ ਮੁਲਤਾਨ ਆਇਆ ਉਦੋਂ ਵੀ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਦਾ ਲੋਟਾ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲ ਦਾ ਪੱਤਾ ਉਸ ਉੱਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ।

2. ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ ਮੱਕੇ ਦੀ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਕਰਕੇ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

3. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪੰਨਾ 334-37 (ਅੰਤਕਾ 143-44) ਥਾਂਵੇਂ ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਬਹਾਉ-ਦੀਨ ਮਖਦੂਮ ਨਾਲ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਗਿਆਨੀ ਅੰਜਨੁ ਸਚ ਕਾ ਡੇਖੇ ਡੇਖਣਹਾਰੁ॥
 ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝੈ ਜਾਣੀਐ ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਨਿਵਾਰਿ॥
 ਤਉ ਭਾਵਨਿ ਤਉ ਜੋਹੀਆ ਮੁ ਜੋਹੀਆ ਕਿਤੀਆਹ॥
 ਨਾਨਕ ਨਾਹੁ ਨ ਵੀਛੁੜੈ ਤਿਨ ਸਚੈ ਰਤੜੀਆਹ॥

(ਮਾਰੂ ਕਾਫ਼ੀ ਮਹਲਾ ੧॥ ਘਰ ੨॥ ੯॥ (੧੦੧੪))

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹਾਉਦੀਨ ਮਖਦੂਮ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਰੱਬ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਵਾਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਵੱਡੇ ਪੀਰ ਬਹਾਉਦੀਨ ਜ਼ਕਰੀਆ ਦੀ ਕਮਾਈ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਫ਼ਕੀਰ ਹੋ। ਬਹਾਉਦੀਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਵੱਡੇ ਪੀਰ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਹੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੱਬ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਵਾਏ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨ ਵਿਚ 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁਜਾਰੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਨ।¹ ਮੁਲਤਾਨ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ।

ਸੱਯਦ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਗੀਲਾਨੀ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਮੁਲਤਾਨ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਪਾਲਪੁਰ (ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ) ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ੇਰਗੜ੍ਹ (ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ) ਪੁੱਜ ਗਏ। ਸ਼ੇਰਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਦਾਉਦ ਕਿਰਮਾਨੀ ਇਕ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਕੀਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 1574 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ²। ਇਹ ਫ਼ਕੀਰ ਸੱਯਦ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਗੀਲਾਨੀ ਲਾਹੌਰੀ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਸੀ³। ਸੋ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਇਸ ਨੇ ਸ਼ੇਖ ਅਬਦਲ ਕਾਦਰ ਦੀ ਬਹੁਤ ਤਾਰੀਫ਼ ਕੀਤੀ⁴। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਅਬਦਲ ਕਾਦਰ ਗੀਲਾਨੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਨਿਸਚਾ ਕਰ ਲਿਆ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ੇਰ ਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਚੂਹਨੀਆਂ⁵ ਤੋਂ ਕੰਗਟਪੁਰ⁶ ਅਤੇ

1. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪੰਨਾ 438.

2. ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਨਾ 741.

3. ਤਜਕਰਾ-ਇ-ਸੂਫੀਆਇ-ਪੰਜਾਬ, ਅਹਿਜਾਜ਼ੁਲ ਹੱਕ ਕਦੂਸੀ, ਕਰਾਚੀ 1962 ਪੰਨਾ 273, ਸ਼ੇਰਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਦਾਉਦ ਕਿਰਮਾਨੀ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ ਹੁਣ ਤਕ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਜ਼ਿਆਰਤ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

4. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੂਜਾ ਵਿਚ ਪੰਨਾ 182 ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ "ਮੀਏਂ ਦਾਉਦ ਸ਼ੇਰਗੜ੍ਹ ਵਾਲੇ ਪੀਰ ਉਸ ਸਾਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਗੋਸ਼ਟ ਕੀਤੀ"।

5. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿੱਸਾ ਪਹਿਲਾ ਪੰਨਾ 511 (ਅੰਤਕਾ 155) ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸ਼ੇਰਗੜ੍ਹ ਜਾਣਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਦਾਉਦ ਕਿਰਮਾਨੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ ਉਹ ਸ਼ੇਰਗੜ੍ਹ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ) ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਦਾਉਦ ਕਿਰਮਾਨੀ ਦਾ ਕਥਨ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਪੰਨਾ 182 (ਅੰਤਕਾ 178) ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

6. ਚੂਹਨੀਆਂ ਤੇ ਕਸੂਰ ਦੋਵੇਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਚੂਹਨੀ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ ਚੂਹਨੀ ਪੀਰ ਕਮਾਲ ਦੀ ਹੈ। ਪੀਰ ਕਮਾਲ ਇਕ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਕੀਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਔਰਤ ਜੋ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਅੰਨੀ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ 1536-37 ਵਿਚ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ। ਵੇਖੋ ਤਾਰੀਖ-ਇ-ਮਖਜਨੇ-ਪੰਜਾਬ, ਮੁਫ਼ਤੀ ਗੁਲਾਮ ਸਰਵਰ ਪੰਨਾ 233। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਇਹ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ।

7. ਕੰਗਟਪੁਰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਹੈ ਜੋ ਕਈ ਵਾਰੀ ਵਸਿਆ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਜੜਿਆ। ਇਹ (ਬਾਕੀ ਫੁਟਨੋਟ ਦੇਖੋ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਤੇ)

ਕਸੂਰ¹ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਲਾਹੌਰ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਸੱਯਦ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਗੀਲਾਨੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਬਹਿਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਲੰਘਦਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਆਪਦਾ ਅਸਥਾਨ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਸੀ। ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਗੀਲਾਨੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸੱਯਦ ਜਮਾਲਉਦੀਨ ਸਨ ਜੋ ਬਗਦਾਦ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਵਸੇ ਸਨ। ਇਹ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਸਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਲੜਕੇ ਸੱਯਦ ਹਾਜੀ, ਸੁਲਤਾਨ ਅਕਬਰ ਤੇ ਗਿਆਸਉਦੀਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 942 ਹਿਜਰੀ ਅਰਬਾਤ 1535-36 ਵਿਚ ਹੋਇਆ²।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਏ। ਬੈਠ ਕੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਖ ਸੱਚ ਜਾਣਨ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਰੱਬ ਸੱਚੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਿਚ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਵੇਰਾਗ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅੱਥਰੂ ਆ ਗਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਹ ਪਰਮੇਸਰ ਹੀ ਸੱਚਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਭ ਦੁਨੀਆਂ ਭੂਠੀ ਨਾਸਵੰਤ ਹੈ। ਉਸ ਸੱਚੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ³ :—

ਅਮਰੁ ਗਲੋਂਤਾ ਰੂੜ ਕਾ ਦਿਤਾ ਦੇਵਟਹਾਰਿ॥
ਮਤੀ ਮਰਣ ਵਿਸਰਿਆ ਖੁਸੀ ਕੀਤੀ ਦਿਨ ਚਾਰਿ॥
ਸਚੁ ਮਿਲਿਆ ਤਿਨ ਸੋਢੀਆ ਰਾਖਣ ਕਉ ਦਰਵਾਰੁ॥
ਨਾਨਕ ਸਾਚੇ ਕਉ ਸਚੁ ਜਾਣੁ॥
ਜਿਤ ਸੇਵਿਐ ਸੁਖ ਪਾਈਐ ਤੇਰੀ ਦਰਗਾਹ ਚਲੈ ਮਾਣੁ॥
ਸਚੁ ਸਰਾ ਗੁੜ ਬਾਹਰਾ ਜਿਸੁ ਵਿਚਿ ਸਚਾ ਨਾਉ॥
ਸੁਣਹਿ ਵਖਾਣਹਿ ਜੇਤਕੇ ਹਉ ਤਿਨ ਬਠਿਹਾਰੈ ਜਾਉ॥
ਤਾ ਮਨੁ ਖੀਵਾ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਮਹਲੀ ਪਾਏ ਬਾਉ॥
ਨਾਉ ਨੀਰੁ ਚੰਗੀਆਈਆ ਸਰੁ ਪਰਮਲੁ ਤਨਿ ਵਾਸੁ॥
ਤਾ ਮੁਖੁ ਹੋਵੈ ਉਜਲਾ ਲਖ ਦਾਤੀ ਇਕ ਦਾਤਿ॥
ਦੁਖ ਤਿਸੈ ਪਹਿ ਆਖੀਅਹਿ ਸੁਖ ਜਿਸੈ ਹੀ ਪਾਸਿ॥
ਸੋ ਕਿਉ ਮਨਹੁ ਵਿਸਾਰੀਐ ਜਾ ਕੇ ਜੀਅ ਪਰਾਣੁ॥

(ਪਿਛਲੇ ਡੁਟਨੋਟ ਦੀ ਥਾਕੀ)

ਚੂਹਨੀਆ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਬਾਰਾਂ ਮੀਲ ਤੇ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਰਾਣੀ ਕੰਗਣ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਸੱਤਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ। ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਥੇ ਕਿਲਾ ਬਣਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਵੇਰ ਆਬਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਵੇਖੋ ਭਾਰੀਖ ਮਖੜਨੇ ਪੰਜਾਬ, ਮੁਫਤੀ ਗੁਲਾਮ ਸਰਵਰ, ਪੰਨਾ 235

1. ਕੰਗਣਪੁਰ ਤੇ ਕਸੂਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕਥਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹਿੰਸਾ ਪਹਿਲਾ ਪੰਨਾ 511 ਤੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

2. ਤਜਕਰਾ-ਏ-ਸੂਫੀਆ-ਏ, ਪੰਜਾਬ, ਅਹਿਜਾਜ਼ੁਲ ਹੱਕ ਕਦੂਸੀ, ਪੰਨਾ, 359

3. ਇਹ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿੰਸਾ ਦੂਜਾ ਪੰਨਾ 179-182 (ਅੰਤਕਾ 177-78) ਦੀ ਸਾਖੀ "ਗੋਸ਼ਟ ਪੀਰ ਅਬਦੁਲ ਗੀਲਾਨੀ ਨਾਲ" ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਵੇਖੋ (ਅੰਤਕਾ 177-8) ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਹਾਲਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਤਿਸ ਵਿਣੁ ਸਭ ਅਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜੇਤਾ ਪਰਿਨਟ ਖਾਣੁ॥
ਹੋਰਿ ਗਲਾ ਸਭਿ ਕੂੜੀਆ ਰੂਪੁ ਭਾਵੈ ਪਰਵਾਣੁ॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧॥ ਪੁ॥ ੫੫)

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਅਬਦਲ ਗੀਲਾਨੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਰੱਬ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਉਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸੰਗਤਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਚੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੀਆਂ। ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਵੇਲੇ ਸੋਦਰ ਤੇ ਆਰਤੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਬਾਣੀ ਨਿਸਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਇਕ ਬਾਣੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸੰਗਤਾਂ ਪੜ੍ਹਨ। ਇਸ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜਪੁ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਸੰਪੂਰਣ ਰਚਨਾ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚੀ ਬਾਣੀ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦੀ ਉਸਤਤ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ। ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਮੁਢ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ :—

ਆਇ ਸਚ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚ ਹੈ ਭੀ ਸਚ, ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚ।

ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਪਉੜੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤੀ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਪਉੜੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚੋਂ ਅਠੱਤੀ ਪਉੜੀਆਂ ਚੁਣ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈਆਂ। ਇਹ ਅਠੱਤੀ ਪਉੜੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ। ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਜਪੁ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਪਉੜੀਆਂ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸੁਣਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਉਸਤਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

1. ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਪਉੜੀ 38

ਸੋਦਰ ਆਰਤੀ ਗਾਵੀਐ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਪੁ ਉਚਾਰਾ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਸਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਦਰ ਤੇ ਆਰਤੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ ਤੇ ਜਪੁਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਲੰਮੇਰੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਉਚਾਰੀਆਂ।

2. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਪੰਨਾ 248-250 (ਅੰਤਕਾ 184-5)

3. ਉਕਤ

4. ਉਕਤ

5. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 125 ਦੀ ਸਾਖੀ "ਜਪੁ ਜੀ" ਦੀਆਂ ਅੰਤਿਮ ਪਉੜੀਆਂ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਗਿਆਰਾਂ ਪਉੜੀਆਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੱਖ ਗੋਸ਼ਟ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਚਾਰੀਆਂ ਸਨ।

ਫੇਰ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਚੁਣੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਦੇਣੀ ਅਰੰਭੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਪਉੜੀਆਂ ਜੋੜ ਜੋੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਤਰਤੀਬ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਜਪੁਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਆਪ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਜਪੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਜਪੁ ਪੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

“ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਪ ਉਚਾਰਾ”

ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਸਿਆਲਕੋਟ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮੂਲਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਸਫ਼ਰ ਵੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਕੀਤਾ ਤੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸਿਆਲਕੋਟ ਗਏ। ਮੂਲੇ ਦੇ ਘਰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮੂਲਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ।

ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡਰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਅੱਗੇ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਇਸੇ ਫਕੀਰ ਨਾਲ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਘਰ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਹੁਣ ਫੇਰ ਇਹ ਕਿਧਰੇ ਘਰੋਂ ਨਾ ਨਿਕਲ ਜਾਏ, ਉਸ ਨੇ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਲੁਕਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੂਲਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਥੋਂ ਟੁਰ ਪਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਭਾਈ ਮੂਲਾ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਚਲੇ ਗਏ। ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹ ਡਿਗ ਪਿਆ। ਠੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਜਦੋਂ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲ ਚੁਕੇ ਸਨ।

ਇਹ ਦੁਰਘਟਨਾ ਵੇਖ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਦੇ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਗਰ ਭੱਜੇ। ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਹੋਇਆ ਹੈ।

1. ਇਹ ਸਾਖੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 248-50 (ਅੰਤਕਾ 184-6) ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਪਰ ਇਹ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਤਰਤੀਬ ਦੇਣਾ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਖੀਰ ਤੇ ਸਲੋਕ “ਪਵਨ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ” ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਖੀਰ ਤੇ ਇਹ ਸਲੋਕ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮੁਹਰ ਲਾਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

2. ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਪਉੜੀ 38ਵੀਂ।

3. ਵੇਖੋ ਸਾਖੀ ਸਿਆਲਕੋਟ ਜਾਣਾ।

4. ਇਹ ਸਾਖੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 163-4 (ਅੰਤਕਾ 174-5) ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

5. ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚੋਂ ਜਿਥੇ ਕਿ ਉਹ ਲੁਕਿਆ ਸੀ ਸੱਪ ਲੜ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਮਿਰਤੂ ਹੋ ਗਈ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਿਚ ਅੰਕਤ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੇ ਦੁਖ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹ ਡਿਗ ਪਿਆ ਤੇ ਉਸਦੀ ਮਿਰਤੂ ਹੋ ਗਈ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈ ਮੂਲਾ ਜਿਸ ਮਰਨਾ ਸੱਚ ਤੇ ਜੀਉਣਾ ਭੂਠ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਿਯੋਗ ਹੋਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਭ ਹਾਲ ਦਸਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੂਲੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਕੱਲ ਆਏ।
ਉਸ ਦੀ ਮਿਰਤੂ ਤੇ ਸ਼ੋਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਹ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰਿਆ:—

ਨਾਲਿ ਕਿਰਾਕਾ ਦੋਸਤੀ ਕੂੜੈ ਕੂੜੀ ਪਾਏ॥

ਮਰਵੁ ਨ ਜਾਪੈ ਮੁਲਿਆ ਆਵੈ ਕਿਤੈ ਥਾਇ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ॥ ੧॥ ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ੧॥ ਵਧੀਕ॥ ੨੧॥ (੧੪੧੨))

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਿਆਲਕੋਟ ਰਹੇ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਵਾਪਸ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆ ਗਏ।

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ ਮਿੱਤਰ ਦਾ ਮਿਲਣਾ

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਹੋਰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦਾ ਖੱਤਰੀ ਜੋ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਹ ਚੰਗਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਵੈਸ਼ਨੂੰ ਮਤ ਦਾ ਧਾਰਣੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਫਕੀਰੀ ਬਾਣਾ ਧਾਰ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਾਂਤਰਾਂ ਦਾ ਰਟਨ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਕੋਲ ਹੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ^੧। ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਸੋ ਜਦੋਂ 1524 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਬਾਬਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਵਾਪਸ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਨੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਮੁਗਲ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਭਾਂਜ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਇਬਰਾਹੀਮ ਲੋਧੀ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਆਈਆਂ ਸਨ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਨੇ ਹਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ 1525 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਬਾਬਰ ਨੇ ਫੇਰ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਨੂੰ ਹਾਰ ਹੋਈ। ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਬਣਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲਿਆਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ^੨। ਇਹ ਘਟਨਾ 1526 ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ। ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਦੇ ਅਮਲੇ ਦੇ ਆਦਮੀ ਅੱਡ ਅੱਡ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਛੇਰਾ ਲਾਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆਇਆ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆ ਕੇ ਇਸ ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਬਿਤਾਇਆ ਜੀਵਨ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਪੁਰਾਣੇ ਮਿੱਤਰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਪਾਰੀ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਵੇਂ ਵਾਲਾ ਸੌਦਾ ਕਰ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕਿਥੋਂ ਮਾਲ ਖਰੀਦਿਆ ਤੇ ਕਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹੋਇਆ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਐਨੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧਤਾ

1. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ 164-5

2. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ (ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ) ਪੰਨਾ 255, (ਅੰਤਕਾ 181-2)

3. Memoirs of Zahir-ud-Din Mohammad Baber, Lucas King, ਮੈਮੋਇਰਜ਼ ਆਫ਼ ਜਹੀਰਉਦ-ਦੀਨ-ਮੁਹੰਮਦ ਬਾਬਰ, ਲੂਕਸਕਿੰਗ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ, ਸਫ਼ਾ 172

4. ਇਹ ਸਾਖੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ 235-37 (ਅੰਤਕਾ 181-82) ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਸ ਦੋਸ਼ੇ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦਸੋ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਸ ਪਏ ਤੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ :—

ਜੋ ਤਿਨਿ ਕੀਆ ਸੋ ਸਬੁ ਬੀਆ॥ ਅਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਆ॥
ਹਿਰਦੈ ਨਾਮੁ ਨਾਹੀ ਮਨਿ ਭੰਗੁ॥ ਅਨਦਿਨੁ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੈ ਸੰਗੁ॥
ਹਰਿ ਜੀਉ ਰਾਖਹੁ ਆਪਨੀ ਸਰਣਾਈ॥
ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਹਰਿ ਰਸੁ ਪਾਇਆ॥ ਨਾਮ ਪਦਾਰਥੁ ਨਉ ਨਿਧਿ ਪਾਈ॥
ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਬੁ ਸਾਚਾ ਨਾਉ॥ ਤਾ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ਜਾਉ॥
ਜੋ ਹਰਿ ਰਾਤੇ ਸੋ ਜਨ ਪਰਵਾਣੁ॥ ਤਿਨ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਪਰਮ ਨਿਧਾਨੁ॥
ਹਰਿ ਵਡੁ ਜਿਨਿ ਪਾਇਆ ਧਨ ਨਾਰੀ॥ ਹਰਿ ਸਿਉ ਰਾਤੀ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰੀ॥
ਹਮਰੀ ਜਾਤਿ ਪਰਿ ਸਬੁ ਨਾਉ॥ ਕਰਮ ਧਰਮ ਸੰਜਮੁ ਸਤ ਭਾਉ॥
ਨਾਨਕ ਬਖਸੇ ਪੁਣ ਨ ਹੋਇ॥ ਦੂਜਾ ਮੇਟੇ ਏਕੋ ਸੋਇ॥

(ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧॥ ੧੪॥ (੩੫੨))

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਆਏ ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਿਹਾ ਫੇਰ ਉਥੋਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ।

ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਦੀ ਘਾਲਣਾ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ। ਜੋ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਉਹ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ। ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਗੋਡੀ ਦੇਂਦੇ ਅਤੇ ਬੀਜਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਅਨਾਜ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਉਸ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਚਲਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਸਾਲ ਫਸਲ ਨਾ ਹੋਈ ਤੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਭੁੱਜੇ ਛੋਲੇ ਵਰਤੀਣ ਲਗ ਪਏ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੋਲ ਆਉਂਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਕਹੀ ਅਤੇ ਰੰਬਾ ਆਦਿ ਦੇ ਦੋਂਦੇ ਤੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਉਥੇ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹਰ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਖੇਤਾਂ ਵੱਲ ਭੇਜਣਾ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਵਾਪਸ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਾਂਦੇ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਮਾਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਰਹੇ। ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਤੇ ਘਰ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਘਰ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨਾ ਡੋਲੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਰਹੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਇਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਮਿੱਤਰ ਮਿਲਣ ਨੂੰ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ

1. ਇਹ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿਸਾ ਦੂਜਾ ਪੰਨਾ 146-147.

ਕੀਤਾ ਚਾਰ ਪੰਜ ਦਿਨ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ। ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਹ ਮਿੱਤਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਦੇ, ਸੰਗਤ ਜੁੜਦੀ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਪਰਵਾਹ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਜੋ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦਾ ਉਹ ਪੈਰੀ ਪਉਣਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਬਾਂ 'ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ' ਆਖਦਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੋਂ 'ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ' ਆਖਦੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਦੋ ਸਿੱਖ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਤਾਂ ਇਕ ਕਰਤਾਰ ਤੇ ਦੂਜਾ ਸਤਿਕਰਤਾਰ ਆਖਦਾ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਪੰਜ ਦਿਨ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਹਿ ਕੇ ਵਾਪਸ ਘਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਧੀਆਂ, ਨੂਹਾਂ ਆਦਿ ਸਭ ਨੂੰ ਸਦਾ ਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸਣ ਲੱਗਾ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੇ। ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਇਹ ਦੁਖਦਾਇਕ ਖ਼ਬਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਖਤ ਹਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਸਲੋਕ ਸੁਣਾਇਆ :—

ਨਾਨਕ ਢੇਰੀ ਢਹਿ ਪਈ ਮਿਟੀ ਸੰਦਾ ਕੋਟ॥

ਭੀਤਰਿ ਚੰਨੁ ਬਹਾਲਿਆ ਖੋਟੁ ਵੇ ਜੀਆ ਖੋਟੁ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧॥ ਸਾਰੰਗ ਵਾਰ ॥ ੧੭॥ (੧੨੪੪))

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਸਰੀਰ ਮਿਟੀ ਦੀ ਢੇਰੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸਾਹ ਆਵੇ ਤਾਂ ਚਲਦਾ ਹੈ ਨਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਸਾਂਤ ਹੋਏ ਤੇ ਉਹ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ।

ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ

ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਕਈ ਸਾਲ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਕਈ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਦੇ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖੀ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਤਾਂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਦਕ ਦਾ ਪਰਤਾਵਾ ਹੋਣਾ ਸੀ।

1. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ (ਪੋਥੀ ਚਤੁਰ੍ਭੁਜ) ਪੰਨਾ 565-66 (ਅੰਤਕਾ 208)

2. ਉਕਤ

3. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਪੰਨਾ 144-45, (ਅੰਤਕਾ 169) ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:— "ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਗਿਆਨੀ ਪਿਆਨੀ, ਬੇਰਾਗੀ, ਉਦਾਸੀ, ਅਤੀਤ, ਭਗਵਾਨ ਮੁੰਡੀਆ, ਬੈਸਨੇ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਜੋਗੀ, ਦਿਗੰਬਰ, ਸੰਨਿਆਸੀ, ਤਪਸੀ, ਦੁਧਾ-ਧਾਰੀ, ਭਗਤੀਆਂ, ਰਬਾਬੀ, ਬਿਰਹੀ, ਭੋਖਧਾਰੀ, ਸਿੱਧੂ, ਸਾਧੂ, ਫਕੀਰ, ਕਾਮਲ ਦਰਵੇਸ਼, ਸਾਬਰ, ਫਕੀਰ, ਗਉਸ, ਅਉਲੀਆ, ਉਲਮਾਉ, ਖੋਜੀ, ਵਾਦੀ, ਪੀਰ ਪੈਕਬਰ, ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਗੁਰਸਤੀ, ਉਦਾਸੀ, ਰਾਜਾ ਰੰਕ, ਜਤੀ ਸਤੀ, ਹਠੀ ਤਪੀ, ਖੜੀ, ਬ੍ਰਹਮਨ, ਵੇਸ, ਸੂਦ ਚਾਰੇ ਵਰਨ, ਪੰਡਤ ਕਵਿਤ, ਕਵੀਸ਼ਰ, ਗੁਨੀਸਨ, ਕਿ ਕੋਈ ਸੁਸੁ ਸਭ ਲਗਾ ਆਵਣ।"

4. ਵੇਖੋ ਜਪੁਜੀ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ।

ਸਰਦੀ ਦਾ ਮੌਸਮ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੀਂਹ ਅਤੇ ਅਨ੍ਹੇਰੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਰਾਵੀ ਤੇ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਗਏ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਵੀ ਵਿਚ ਵੜੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਵ ਲਗ ਗਈ ਤੇ ਉਹ ਦੇਰ ਨਾਲ ਦਰਿਆ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਬਾਹਰ ਕੰਢੇ ਤੇ ਖੜੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੀਂਹ ਅਤੇ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਚਲਣ ਕਰਕੇ ਸਰਦੀ ਲੱਗ ਗਈ। ਸਰਦੀ ਨਾ ਸਹਾਰ ਸਕਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਬੇਸੁਰਤ ਹੋ ਕੇ ਡਿਗ ਪਏ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਰਿਆ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਸੁਰਤ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਉਠਾਇਆ ਅਤੇ ਡੇਰੇ ਤੇ ਲੈ ਗਏ। ਗਰਮ ਕਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵਲੋਟਿਆ ਬੜੇ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਰਤ ਆ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਖਡੂਰ ਆਏ। ਵੇਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਵਾਪਸ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਘਰ ਗਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਘਾਹ ਦੀ ਪੰਡ ਬੰਨ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਘਾਹ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਤੇ ਚਿਕੜ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਘਾਹ ਦੀ ਪੰਡ ਫੜ ਲਈ ਅਤੇ ਚੁਕ ਕੇ ਘਰ ਲੈ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਘਾਹ ਦੀ ਪੰਡ ਚੁਕੀ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਘਾਹ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਤੇ ਚਿਕੜ ਨਾਲ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੇ ਕਪੜੇ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਜੋ ਭਲਾ ਆਦਮੀ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚਿਕੜ ਦੀ ਪੰਡ ਚੁਕਾ ਦੇਂਦੇ ਹੋ। ਵੇਖੋ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਕਪੜੇ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾ ਪਏ ਤੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਚਿਕੜ ਨਹੀਂ ਕੇਸਰ ਹੈ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰਿਆਈ ਸੋਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਨਾ ਉਤਰੇ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਹਰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਉਤਰਿਆ।

1. ਇਹ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ ਪੰਨਾ 144-5 (ਅੰਤਕਾਪੰਨਾ 169) ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਪਰ ਹਾਲਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

2. ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਵੇਖੋ ਅੰਤਕਾਪੰਨਾ 54, 327, 385

3. ਭਾਵੇਂ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਪਰ ਸੱਤੇ ਬਲਵੰਤ ਦੀ ਵਾਰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ "ਪ੍ਰਤੀ ਕਉਲ ਨ ਪਾਲਿਓ" ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨ ਮੰਨਣ ਦੀਆਂ ਕਈ ਮਿਸਾਲਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਵੇਖੋ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 580 (ਅੰਤਕਾ 398-9) ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੰਨਾ 265 (ਅੰਤਕਾ 327)

ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਟੁਰੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਿਆ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਚਲੋ ਜਾਵੋ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਗਏ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਫੇਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੋ। ਜੋ ਸਿੱਖ ਹਾਲੀ ਤਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਉਹ ਵੀ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਗਏ। ਕੇਵਲ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਵਾਪਸ ਨਾ ਮੁੜਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਿਹਾ ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਆਉਣ ਤੋਂ ਵਰਜਦੇ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਇਕ ਮੁਰਦਾ ਪਿਆ ਵੇਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੁਰਦਾ ਖਾ ਜਾਉ। ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਸਦਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, ਕਿਹੜੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਖਾਵਾਂ, ਪੈਰਾਂ ਵਲੋਂ ਕਿ ਸਿਰ ਵਲੋਂ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪੈਰਾਂ ਵਲੋਂ। ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਮੁਰਦੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਲ ਹੋਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਪੈਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਲੇਟ ਗਏ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਅੱਜ ਤੋਂ ਤੇਰਾ ਨਾਂ ਅੰਗਦ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੋਵੇਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ।

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨੇੜੇ ਜਾਣ ਕੇ ਸਭ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਅੰਗਦ ਜੀ ਅੱਗੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਰਖ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੀ ਰਚੀ ਬਾਣੀ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ। ਅੰਗਦ ਜੀ ਬਹੁਤ ਨਿਮਰਤਾ ਵਿਚ ਸਨ ਅਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਪੁਰਖਾ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮੰਗ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਬਣ ਆਵੇ, ਜੋ ਸੰਗਤ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟੀ ਹੈ ਮਿਲ ਜਾਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਿਹਾ ਤੇਰਾ ਸਦਕਾ ਸਭ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ।

1. ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ, ਥਾਲੇ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

2. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਚਾਦਰ ਚੁੱਕੀ ਤਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਲੇਟੇ ਹਨ।

3. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:— “ਤਿਤੁ ਮਹਲਿ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਹੋਆ ਸੋ ਪੋਥੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੋਗ ਮਿਲੀ” ਵੇਖੋ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮਸਾਖੀ, ਸਾਖੀ ਨੰਬਰ 57, ਅੰਤਕਾ 57 ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਸਾ ਜੀ ਵਾਰ ਦਾ 21ਵਾਂ ਸਲੋਕ ਅਤੇ ਪਉੜੀ। ਸਲੋਕ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦਾ ਅਤੇ ਪਉੜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ :— ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੨ :—

ਚਾਕਰ ਲਹੀ ਚਾਕਰੀ ਨਾਲੇ ਗਾਰਬੁ ਵਾਦੁ॥

ਇਸੇ ਸਲੋਕ ਦੀ ਪਉੜੀ :—

ਚਾਕਰੁ ਲਹੀ ਚਾਕਰੀ ਜੋ ਚਲੈ ਖਸਮੈ ਭਾਇ.....

ਇਹ ਸਾਰਾ ਵਰਣਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਵਰਣਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਪਰ ਇਹ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਅੱਗੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਰਖ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਾ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੱਤਰ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜੀਵੇ।¹ ਆਪ ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ 10 ਸੰਮਤ 1596 ਅਰਥਾਤ 23 ਅਸੂ ਸੰਮਤ 1596 ਬਿਕਰਮੀ ਮੁਤਾਬਕ 22 ਸਤੰਬਰ 1539 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ।² ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਤੇ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਪਰਕਾਰ ਦਾ ਝਗੜਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ।³

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਗੀਠੇ ਤੇ ਇਕ ਸਮਾਧ ਬਣਾਈ ਗਈ ਜੋ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਨੇ ਖੋਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਨਗਰ ਵੀ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਨੇ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।⁴ ਹੁਣ ਉਸ ਨਗਰ ਦੀ ਥਾਂ ਕੇਵਲ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨਾਂ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ਜੋ 1870 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਾ ਕੇ ਬਚਾਇਆ ਸੀ।⁵

1. ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਦੀ ਉਮਰ ਸੱਤਰ ਸਾਲ, ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਤੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪੁਰਬ ਨਿਰਣਯ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੰਨਾ 57.

2. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਹੀ ਮਿਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ (ਹਥਲਿਖਤ 1658 ਈਸਵੀ) ਵਿਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

3. ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਿੰਦੂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦੇਹ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਦਫ਼ਨਾਉਣਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੇ ਝਗੜੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਝਗੜੇ ਦਾ ਕਥਨ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਗਈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਦਾਬਿਸਤਾਨ-ਇ-ਮਜ਼ਾਹਬ ਨਾਮੀ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ ਗਈ। ਦਾਬਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇਨ ਬਿਨ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਝਗੜੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਮਗਰੋਂ ਹੋਈ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਵੇਖੋ Dabistan, School of Manners, David Shea and Anthony Troyer, ਦਾਬਿਸਤਾਨ, ਸਕੂਲ ਆਫ ਮੈਨਰਜ਼, ਡੇਵਿਡ ਸ਼ੀਆ ਐਂਡ ਐਨਥਨੀ ਟਰਾਏਅਰ, ਪੈਰਿਸ, 1843, ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ ਪੰਨਾ, 191.

4. ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਰਾਹ ਬਦਲਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਸੁਜਾਨ ਰਾਏ ਕਰਤਾ "ਮੁਲਾਸਾ ਤਤੁ ਤਵਾਰੀਖ" ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਬਟਾਲਾ ਨਗਰ ਵੀ ਰਾਵੀ ਨੇ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਨਗਰ ਵਾਸੀਆਂ ਨਵੀਂ ਥਾਂ ਤੇ ਆ ਕੇ ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ "ਵਟਾਲਾ ਜਾਂ ਬਟਾਲਾ" ਰੱਖਿਆ ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਥਾਂ ਬਦਲਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਹੈ। 1397 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਪੂਰਬ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਵਲ ਵਗਦਾ ਸੀ ਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਤੋਂ 28 ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਇਸ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਤਕ ਇਹ ਹੀ ਅਸਥਿਤੀ ਰਹੀ। ਜਦੋਂ ਰਾਵੀ ਨੇ ਤੇ ਬਿਆਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਬਦਲਿਆ। ਮੁਹੰਮਦ ਲਤੀਫ਼ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ 1661 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੁਗਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਬੰਨ੍ਹ ਲਾ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਰਾਵੀ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ। ਇਸ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇ ਪੱਛਰ ਹੁਣ ਵੀ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

5. History of the Punjab, Mohammad Latif, ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਪੰਜਾਬ, ਮੁਹੰਮਦ ਲਤੀਫ਼ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ 1964 ਪੰਨਾ 8

[illegible]

1. ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪਟਿਆਲਾ, ਪੰਨਾ 486

ਅੰਤਿਕਾ

ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ੫—੬੪
ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ੬੫—੧੭੬
” (ਦੂਜੀ ਜਿਲਦ) ੧੭੭—੨੪੦
ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ੨੪੧—੩੫੬
ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ੩੫੭—੪੩੪

ਅੰਤਿਕਾ

ਇਸ ਅੰਤਿਕਾ ਵਿਚ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਕਰਮਵਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।
ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ੧੬੪੮ ਈਸਵੀ ਦੀ ਇਕ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਤੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਭ
ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਪਾਠ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹਨ :-

੧. ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ੧੯੫੯)
੨. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਹਿਸਾ ਪਹਿਲਾ, ਪੋਥੀ ਸਚਖੰਡ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਖਾਲਸਾ
ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ੧੯੬੨)
੩. ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ, ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਹਿਸਾ ਦੂਜਾ, ਪੋਥੀ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ
(ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ੧੯੬੯)
੪. ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ (੧੬੫੮ ਈਸਵੀ ਹਥ-ਲਿਖਤ)
੫. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ (ਛਾਪਾ ਬੰਬਈ ੧੮੯੨ ਈਸਵੀ)।

ਇਸ ਅੰਤਿਕਾ ਵਿਚ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਪਾਠ ਦੇਣ ਲਗਿਆਂ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਗੱਲਾਂ
ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ :-

੧. ਹਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸਾਖੀਆਂ ਜਿਸ ਕਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ ਉਸੇ ਕਰਮ ਅਨੁਸਾਰ
ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਥਾਈਂ ਵਾਰਤਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਦੋ ਕਰਮਵਾਰ ਗੋਸਟਾਂ ਜਾਂ
ਸਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ।

੨. ਸਵਾਏ ਹਰ ਸਾਖੀ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇਣ ਦੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਅਖਰ ਵਾਧੂ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ
ਗਿਆ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਬਰੈਕਟਾਂ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਪਰਮਾਰਥਾਂ
ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਥੋਂ ਪਾਠ ਛੱਡਿਆ ਹੈ ਨੁਕਤੇ ਲਾਏ ਹਨ।

੩. ਹਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜੋਤੀ
ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤਕ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ।

ਇਸ ਅੰਤਿਕਾ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪਰਮਾਣੀਕ ਪਾਠ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ।
ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਚਲਤ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਨਪੇੜਨਾ ਤੇ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨਾ
ਹੈ। ਇਸ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅੰਤਿਕਾ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਮਨ
ਲਿਖਤ ਅੰਸ਼ ਕੱਢ ਦਿਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨ ਉਸਾਰੀ ਵਿਚ ਜਨਮ
ਸਾਖੀਆਂ ਦੀ ਦੇਣ ਨਿਗਰ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਾਠਕਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਸਕੇ :-

੧. ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਤੱਥ ਤੇ ਪੁਰਾਣਕ ਗਾਥਾਵਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟ, ਰਾਮ
ਚੰਦਰ, ਰਾਵਨ ਤੇ ਭਿਭੀਖਨ ਦੀਆਂ ਗਾਥਾਵਾਂ, ਧੂ ਭਗਤ, ਰਾਧਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਦਤਾਤ੍ਰੇ ਆਦਿ
ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪ।

੨. ਉਹ ਸਾਖੀਆਂ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਇਸ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ “ਮਾਤਾ ਮਝੌਤ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ”, “ਸਹਿਜ ਕੁਸਹਿਜ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ” ਆਦਿ।

੩. ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਵਾਰਤਾਵਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਤੇਲੀ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਦਾ ਸੇਵਕ ਹੋਣਾ ਆਦਿ। ਬਾਬਾ ਹੰਦਾਲ ਬਾਰੇ ਦਿਤੀ ਭਵਿੱਖ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕਈਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਸਮਝ ਆ ਸਕੇ।

੪. ਉਹ ਸਾਖੀਆਂ ਜਾਂ ਗੋਸ਼ਟਾਂ, ਜਾਂ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥਾਂ ਦਾ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪੱਖ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ “ਮਨ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ”, “ਗੋਸ਼ਟ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ”, “ਸਾਖੀ ਮੋਹ ਬਬੇਕ ਕੀ” ਆਦਿ।

੫. ਉਹ ਸਾਖੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਟਿਕਾਣੇ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਕ ਜਾਦੂਗਰ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸੜ ਚੁਕੇ ਬਾਲਕ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਇਕੱਤਰ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਹਨੇਰੀ, ਬੱਦਲ ਤੇ ਮੀਂਹ ਲਿਆ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਲੈਣਾ, ਬਿਰਧ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਫੌਰਨ ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲੈਣਾ ਆਦਿ।

੬. ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਕੇਵਲ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਜੋ ਵੀ ਹੈ, ਦੇ ਕੇ ਰਾਗ ਦਾ ਅੰਕ ਅਤੇ ੧੪੩੦ ਸਵੇ ਦੀ ਬੀੜ ਦਾ ਪੰਨਾ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਫਾਰਸੀ ਤੇ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਤੇ ਅਰਥ ਵੀ ਕੱਢ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸੀਆਂ ਉਹ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਲੈ ਲਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜੀਵਨ ਉਸਾਰੀ ਨਾਲ ਹੈ।

੭. ਕਈ ਵਾਰਾਂ ਇਕੋ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਵੇਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ। ਦੁਹਰਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਤਰਾਂ ਜਾਂ ਪੈਰ੍ਹੇ ਕੱਢ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤੇ ਭਾਵਪੂਰਤ ਸਤਰਾਂ ਲੈ ਕੇ ਵਾਰਤਾ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ।

੮. ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਵਾਰਤਾਲਾਪ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਹਿਸਾ ਪਹਿਲਾ ਤੇ ਦੂਜਾ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

੯. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹਿਸਾ ਪਹਿਲਾ ਤੇ ਦੂਜਾ ਵਿਚ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਸ਼ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਿਧਾ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

੧੦. ਜੋ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਸ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਲਾਈਨਾਂ ਵੰਨਗੀ ਮਾਰਰ ਹੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ

ਅਵਤਾਰ ਤੇ ਬਾਲਪਨ

੧੯ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਗਤ ਨਿਸਤਾਰਣ ਯੁ ਆਇਆ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਹੋਇ ਜਨਮਿਆ। ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਨਿਜ ਭਗਤੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਸੰਮਤ ੧੫੨੬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜਨਮਿਆ, ਵੈਸਾਖ ਮਾਹਿ ਤ੍ਰਿਤੀਆ, ਚਾਨਣੀ ਰਾਤਿ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ, ਪਹਰ ਰਾਤ ਰਹੰਦੀ ਕੁ ਜਨਮਿਆ। ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਵਾਜੇ। ਤੈਤੀਸ ਕਰੋੜੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ, ਚਉਸਠ ਜੋਗਣੀ, ਬਵੰਜਾਹ ਬੀਰ, ਛਿਆਂ ਜਤੀਆਂ, ਚੌਰਾਸੀਆਂ ਸਿੱਧਾਂ, ਨਵਾਂ ਨਾਥਾਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ, ਜੋ ਵਡਾ ਭਗਤ ਜਗਤ ਨਿਸਤਾਰਣ ਕਉ ਆਇਆ : “ਇਸ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਜੀਐ ਜੀ।”

ਤਬ ਕਾਲੂ ਪੱਤੀ ਜਾਤ ਵੇਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਇ ਭੱਟੀ ਕੀ ਵਸਦੀ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਆਹਾ, ਓਥੇ ਜਨਮ ਪਾਯਾ। ਵਡਾ ਹੋਆ ਤਾਂ ਲਗਾ ਬਾਲਕਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਪਰ ਬਾਲਕਾਂ ਤੇ ਇਸ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਅਉਰ ਆਵੇ, ਆਤਮੇ ਅਭਿਆਸ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ, ਕਰੇ। ਜਬ ਬਾਬਾ ਬਰਸਾਂ ਪੰਜਾਂ ਕਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਲਗਾ ਬਾਤਾਂ ਅਗਮ ਨਿਗਮ ਕੀਆਂ ਕਰਨ, ਜੋ ਕਿਛ ਬਾਤ ਕਰੇ ਸੋ ਸਮਝਿ ਕਰੇ, ਤਿਸਤੇ ਸਭਸੁ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿਸਾ ਹੋਇ ਆਵੇ। ਹਿੰਦੂ ਕਹਨਿ ਜੋ ਕੋਈ ਦੇਵਤਾ ਸਰੂਪ ਪੈਦਾ ਹੋਯਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਿਨ ਜੋ ਕੋਈ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਸਾਦਿਕੁ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪਟੀ, ਪਾਂਧਾ

ਜਬ ਬਾਬਾ ਬਰਸਾਂ ਸੱਤਾਂ ਕਾ ਹੋਇਆ ਤਬ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ : ‘ਨਾਨਕ ! ਤੂੰ ਪੜ੍ਹ’। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਉ ਪਾਂਧੇ ਪਾਸ ਲੈ ਗਇਆ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ : ‘ਪਾਂਧੇ ! ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇ’। ਤਬ ਪਾਂਧੇ ਪੱਟੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ, ਅੱਖਰਾਂ ਪੋਤੀਸ ਕੀ ਮੁਹਾਰਣੀ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲਗਾ ਪੜ੍ਹਨ। ਰਾਗ ਆਸਾ ਵਿਚ ਪਟੀ ਮ: ੧, ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਹੋਈ :- ਰਾਗ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਪਟੀ ਲਿਖੀ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਸਸੈ ਸੋਇ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਜਿਨਿ ਸਾਜੀ ਸਭਨਾ ਸਾਹਿਬੁ ਏਕੁ ਭਇਆ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਪਟੀ ਲਿਖੀ (੪੩੨)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਕ ਦਿਨ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹਿਆ। ਜਾਂ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹਿਆ ਤਾਂ ਪਾਂਧੇ ਪੁਛਿਆ : ‘ਨਾਨਕ ! ਤੂੰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?’ ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

ਕਹਿਆ : 'ਪਾਧਾ ! ਤੂੰ ਕੁਛ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈਂ ਜੋ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ?' ਤਬ ਪਾਧੇ ਕਹਿਆ
'ਮੈਂ ਸਭੋ ਕਿਛ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿਛ ਹੈ, ਬੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹਾਂ; ਜਮਾਂ ਖਰਚ, ਰੋਜ਼ ਨਾਵਾਂ,
ਖਾਤਾ, ਲੇਖਾ, ਮੈਂ ਸਭ ਕਿਛ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹਾਂ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ : 'ਪਾਧਾ ! ਇਨ੍ਹੀ ਪੜ੍ਹੇ ਗਲ
ਵਾਹੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਨ, ਇਹ ਜੋ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਸਭ ਬਦਾ ਹੈ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਉਠਾਇਆ :-
'ਜਾਲਿ ਮੇਰੁ ਘਸਿ ਮਸੁ ਕਰਿ ਮਤਿ ਕਾਗਦੁ ਕਰਿ ਸਾਰੁ'॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੧੬॥ (੧੬)]

ਤਬ ਪੰਡਿਤ ਹੋਰਾਨ ਹੋਇ ਗਇਆ, ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੋਸੁ, ਜੋ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਹੈ : 'ਜੋ
ਤੇਰੇ ਆਤਮੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਸੋ ਕਰਿ'। ਤਬ ਗੁਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਘਰਿ ਆਇਕੋ ਬੈਠ ਰਹਿਆ। ਬੋਲੋ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਕੁੜਮਾਈ, ਵਿਆਹ

ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰੁ ਕੀ ਹੋਈ ਜੋ ਕਿਰਤਿ ਕੁਛ ਨ ਕਰੈ। ਜੋ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਬੈਠਾ ਹੀ ਰਹੈ,
ਜਾਂ ਸੋਵੇ ਤਾਂ ਸੋਇਆ ਹੀ ਰਹੈ। ਫਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਮਜਲਸ ਕਰੈ। ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ ਹੋਰਾਨੁ ਹੋਇ
ਗਇਆ, ਕਹਿਆ ਸੁ 'ਨਾਨਕ ! ਤੂੰ ਇਵੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਕਿ ਹੋਵੈ?'

ਜਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਰਸਾਂ ਨਵਾਂ ਕਾ ਹੋਆ ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਤੋਰਕੀ ਪੜ੍ਹਨ ਪਾਇਆ। ਵਤ
ਘਰ ਬਹਿ ਗਇਆ, ਦਿਲ ਦੀ ਖਬਰ ਗਲ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕਰੇ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ
ਆਖਿਆ : 'ਕਾਲੂ ! ਇਸ ਦਾ ਵਿਵਾਹ ਕਰ'। ਤਬ ਕਾਲੂ ਉਠ ਖੜਾ ਹੋਇਆ, ਚਿਤਵਨੀ ਕੀਤੀਆਸੁ
ਜੋ ਕਿਵੇ ਕੁੜਮਾਈ ਹੋਵੈ। ਤਦ ਮੂਲਾ ਖੱਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ ਚੋਣਾ ਤਿਸਦੇ ਘਰ ਕੁੜਮਾਈ ਹੋਈ।

ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬਰਸਾਂ ਬਾਰਾਂ ਕਾ ਹੋਇਆ ਤਬ ਵੀਵਾਹਿਆ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਲੱਗਾ ਸੰਸਾਰ
ਕੀ ਕਿਰਤ ਕਰਣ, ਪਰ ਚਿਤ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਲਾਇ ਨਹੀਂ, ਘਰ ਦੀ ਖਬਰ ਲਏ ਨਾਹੀਂ, ਘਰ ਦੇ
ਆਦਮੀ ਆਪਣੇ : 'ਜੋ ਅੱਜ ਕਲ ਫਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਉਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ'। ਬੋਲੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਖੇਤ ਹਰਿਆ

ਤਬ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਹੋਈ, ਜੋ ਇਕ ਦਿਨ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ : 'ਨਾਨਕ ਏਹ
ਘਰ ਦੀਆਂ ਮਹੀਂ ਹਨ, ਤੂੰ ਚਾਰ ਲੈ ਆਉ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹੀਂ ਲੈ ਕਰ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਤਾਂ
ਚਰਾਇ ਲੈ ਆਇਆ। ਫਿਰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਗਇਆ ਤਾਂ ਮਹੀਂ ਛੱਡਕੇ ਕਣਕ ਦੇ ਬੰਨੇ ਪੈ
ਸੁੱਤਾ, ਤਬ ਮਹੀਂ ਜਾਇ ਕਣਕ ਨੂੰ ਪਈਆਂ, ਤਬ ਕਣਕ ਉਜਾੜ ਦੂਰ ਕੀਤੀ। ਤਬ ਇਕ
ਭੱਟੀ ਥਾ ਕਣਕ ਦਾ ਖਾਂਵਦ। ਉਹ ਆਇ ਗਇਆ; ਉਨ ਭੱਟੀ ਕਹਿਆ : 'ਭਾਈ ਵੇ ! ਤੈਂ ਜੋ
ਖੇਤ ਉਜਾੜਿਆ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਉਂ ਉਜਾੜਿਆ ਹੈ? ਇਸ ਉਜਾੜੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਹ'। ਤਬ ਗੁਰੂ
ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ : 'ਭਾਈ ਵੇ ! ਤੇਰਾ ਕਿਛ ਨਹੀਂ ਉਜਾੜਿਆ। ਕਿਆ ਹੋਇਆ ਜਿ ਕਿਸੇ
ਮਹੀਂ ਮੂੰਹ ਪਾਇਆ? ਖੁਦਾਇ ਇਸੇ ਵਿਚ ਬਰਕਤ ਘੱਤਸੀ'। ਤਾਂ ਭੀ ਉਹ ਰਹੇ ਨਾਹੀ, ਗੁਰੂ
ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਲੜਨ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਭੱਟੀ ਝਗੜਦੇ ਝਗੜਦੇ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ
ਪਾਸ ਆਇ ਖੜੇ ਹੋਏ, ਤਬ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਕਹਿਆ : 'ਏਹ ਦਿਵਾਨਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਕਾਲੂ ਨੂੰ
ਸਦਾਵਹੁ'। ਤਬ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਸਦਾਇਆ। ਤਬ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆਖਿਆ : 'ਕਾਲੂ ਇਸ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ

ਸਮਝਾਇਆ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀ, ਜੋ ਪਰਾਈ ਖੇਤੀ ਉਜਾੜ ਆਇਆ ਹੈ? ਭਲਾ ਦਿਵਾਨਾ ਕਰ ਛੋਡਿਆ ਆਹੀ। ਭਾਈ ਵੇ। ਏਹ ਉਜਾੜਾ ਜਾਇ ਭਰ ਦੇਹ, ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਤੁਰਕਾਂ ਪਾਸ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਸੀਆ। ਤਬ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ, 'ਜੀ ਮੈਂ ਕਿਆ ਕਰੀਂ? ਏਹ ਅਜੇ ਭੀ ਦਿਵਾਨਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ'। ਤਬ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆਖਿਆ, 'ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤਾਈ ਗੁਨਾਹ ਬਖਸਿਆ, ਪਰ ਤੂੰ ਇਸ ਦਾ ਉਜਾੜਾ ਭਰ ਦੇਹ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, 'ਜਾਇ ਦੇਖਹੁ ਓਥੇ ਕਿਛ ਨਾਹੀ ਉਜੜਿਆ'।

ਤਬ ਭੱਟੀ ਕਹਿਆ : 'ਜੀ ਮੇਰਾ ਖੇਤ ਉਜੜਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਖੂਠਾ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਤੋ ਖੇਤ ਉਜੜਿਆ ਹੈ ਮੇਰਾ ਤਪਾਵਸੁ ਕਰਿ, ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਰਕਾਂ ਪਾਸ ਵੇਂਦਾ ਹਾਂ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ : 'ਦੀਵਾਨ ਸਲਾਮਤਿ ! ਜੇ ਹਿਕੁ ਪਠਾ ਭੁੜਿਕਾ ਟੁਕਿਆ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਜਬਾਬੁ ਕਰਣਾ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਆਦਮੀ ਭੇਜਿ ਕਰਿ ਦੇਖਹੁ'। ਤਬ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਦੇ ਭੇਜੇ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਆਦਮੀ ਜਾਵਨਿ ਤਾਂ ਖੇਤੀ ਸਬੂਤ ਖੜੀ ਹੈ, ਇਕ ਪਠਾ ਖੇਤੀ ਦਾ ਉਜੜਿਆ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਸਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ :-

ਜੋਗੀ ਹੋਵੈ ਜੋਗਵੈ ਭੋਗੀ ਹੋਵੈ ਖਾਇ ॥

[ਸੁਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੬ ॥ ੭ ॥ (੭੩੦)]

ਤਬ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਉਸ ਭੱਟੀ ਕਉ ਖੂਠਾ ਕੀਤਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਕਾਲੂ ਦੋਵੇਂ ਘਰਿ ਆਏ।

ਬ੍ਰਿਛ ਦੀ ਛਾਂ ਨਾ ਫਿਰੀ

ਤਬ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਹੋਈ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰਿ ਦੁਇ ਬੇਟੇ ਹੋਇ : ਲਖਮੀ ਦਾਸੁ ਤੇ ਸਿਰੀਚੰਦ। ਪਰ ਬਾਬੇ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਮਿਟੇ ਨਾਹੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰੁਖੀ ਬਿਰਖੀ ਜਾਇ ਉਦਾਸੁ ਰਹੇ। ਤਬ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਾਇ ਕਰਿ ਬਾਗ ਵਿਚ ਸੁਤਾ, ਫਿਰਿ ਦਿਨੁ ਲਥਾ ਉਠੇ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਦੇਵ ਭੱਟੀ ਸਿਕਾਰਿ ਚੜਿਆ ਥਾ, ਆਉਂਦਾ ਆਉਂਦਾ ਜਾਂ ਬਾਗ ਵਿਚ ਆਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦਰਖਤ ਹੇਠਿ ਸੁਤਾ ਪਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਜਾਂ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਛਾਇਆ ਚਲਿ ਗਈ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਸ ਦਰਖਤੁ ਦਾ ਪ੍ਰਛਾਵਾਂ ਖੜਾ ਹੈ। ਤਬ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆਖਿਆ, 'ਇਸਨੂੰ ਜਗਾਇਹੁ'। ਜਬਿ ਉਠਾਇਆ, ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁਤੁ ਹੈ। ਤਬ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆਖਿਆ, 'ਯਾਰੋ ! ਕਲ ਵਾਲੀ ਭੀ ਗਲਿ ਡਿਠੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਏਹ ਭੀ ਦੇਖਹੁ, ਏਹ ਖਾਲੀ ਨਾਹੀ'। ਤਬ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਭੱਟੀ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਸਦਾਇਓਸੁ, ਅਰੁ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਕਾਲੂ ! ਮਤੁ ਇਸੁ ਪੁਤ੍ਰ ਨੋ ਫਿਟ ਮਾਰੁ ਦੇਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਏਹ ਮਹਾਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਮੇਰਾ ਸਹਰੁ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਕਾਲੂ ਤੂੰ ਭੀ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਭੀ ਨਿਹਾਲੁ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਇਹੁ ਪੈਦਾ ਹੋਆ ਹੈ'। ਤਬ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ, 'ਜੀ ਖੁਦਾਇ ਦੀਆਂ ਖੁਦਾਇ ਹੀ ਜਾਣੇ'। ਕਾਲੂ ਘਰਿ ਆਇਆ।

ਖੇਤੀ, ਵਣਜ, ਸਉਦਾਗਰੀ, ਚਾਕਰੀ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਫਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਮਜਲਸਿ ਕਰੈ। ਹੋਰੁ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗਲ ਕਰੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਸਭੁ ਪਰਵਾਰੁ ਦੁਖਿਆ। ਆਖਨਿ : 'ਜੇ ਏਹੁ ਕਮਲਾ ਹੋਆ ਹੈ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ

ਮਾਤਾ ਆਈ, ਉਸ ਆਖਿਆ : 'ਬੇਟਾ ਤੁਹਾਡੀ ਫਕੀਰੀ ਨਾਲ ਬੈਠਿਆਂ ਸਰਦੀ ਨਾਹੀ, ਤੈਨੂੰ ਘਰ ਬਾਹਰੋਂ ਆਇਆ, ਧੀਆਂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੋਏ, ਰੁਜਗਾਰ ਭੀ ਕਰਿ। ਨਿਤ ਨਿਤ ਭਲੇਰੀਆਂ ਗਲਾਂ ਛਡਿ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਹਸਦੇ ਹੋਨਿ, ਜੋ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮਾਖਣੁ ਹੋਆ ਹੈ'। ਜਾਂ ਏਹੁ ਗੱਲਾਂ ਮਾਤਾ ਆਖੀਆਂ, ਪਰੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਿਲਿ ਕਾਈ ਲਗੀਆਂ ਨਾਹੀ। ਫਿਕਰਵਾਨ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪੈ ਰਹਿਆ। ਜਿਉਂ ਪਇਆ, ਤਿਉਂ ਦਿਹਾਰੇ ਚਾਰਿ ਗੁਜਰਿ ਗਏ। ਜਾਂ ਮਲਿ ਚੁਕੀ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਸੁ ਪਾਸਿ ਆਈ। ਉਨਿ ਆਖਿਆ : 'ਸਸੁ ! ਤੂੰ ਕਿਆ ਬੈਠੀ ਹੈ ? ਜਿਸ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪਇਆ ਹੈ ਚਉਥਾ ਦਿਹਾੜਾ ਹੋਆ ਹੈ ! ਖਾਂਦਾ ਪੀਂਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ'। ਤਬਿ ਮਾਤਾ ਆਈ, ਉਨਿ ਆਖਿਆ : 'ਬੇਟਾ ! ਤੁਧ ਪਇਆਂ ਬਣਦੀ ਨਾਹੀ' ਕੁਛ ਖਾਹਿ ਪੀਉ, ਖੇਤੀ ਪਤੀ ਦੀ ਖਬਰ ਸਾਰਿ ਲਹੁ, ਕਿਛੁ ਰੁਜਗਾਰ ਦੀ ਖਬਰਿ ਲਹੁ, ਤੇਰਾ ਸਭ ਕੁਟੰਡ ਦਿਲਗੀਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਬੇਟਾ ਜੋ ਤੁਧੁ ਨਾਹੀ ਭਾਵਦਾ, ਸੁ ਨਾ ਕਰਿ, ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਛੁ ਨਹੀਂ ਆਖਦੇ, ਤੂੰ ਫਿਕਰਵਾਨੁ ਕਿਉਂ ਹੈ ?' ਤਬਿ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਖਬਰਿ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਇਆ, ਆਖਿਆ : 'ਬਚਾ ! ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿ ਆਖਦੇ ਹਾਂ ? ਪਰੁ ਰੁਜਗਾਰ ਕੀਤਾ ਭਲਾ ਹੈ ! ਜਿ ਖੱਤ੍ਰੀਆਂ ਦਿਆਂ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਪਾਸਿ ਪੰਜੀਹੇ ਹੋਏ ਹੋਨ ਤਾਂ ਰੁਜਗਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਨਿ। ਰੁਜਗਾਰੁ ਕੀਤਾ ਭਲਾ ਹੈ, ਬੇਟਾ ! ਅਸਾਡੀ ਖੇਤੀ ਬਾਹਰਿ ਪਕੀ ਖੜੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਤੂੰ ਓਜਾੜ ਨਾਹੀ, ਕਿਉਂ ਜਿ ਵਿਚਿ ਖਲਾ ਹੋਵੇਂ ਤਾਂ ਆਖਿਨ, ਜੋ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਭਲਾ ਹੋਆ ਹੈ। ਬੇਟਾ ! 'ਖੇਤੀ ਖਸਮਾਂ ਸੇਤੀ'। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, 'ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਅਸਾਂ ਨਵੇਕਲੀ ਖੇਤੀ ਵਾਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਤਕਰੀ ਰਖਦੇ ਹਾਂ, ਅਸਾਂ ਹਲੁ ਵਾਹਿਆ ਹੈ, ਬੀਉ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਵਾੜਿ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਠੇ ਪਹਿਰ ਖੜੇ ਰਖਦੇ ਹਾਂ। ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਖੇਤੀ ਸੰਭਾਲ ਸੰਘਦੇ ਨਾਹੀ, ਪਰਾਈ ਦੀ ਸਾਰ ਕਿਆ ਜਾਣਹਿ'। ਤਬਿ ਕਾਲੂ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਆਖਿਆਸੁ : 'ਵੇਖਹੁ ਲੋਕੋ ਇਹੁ ਕਿਆ ਆਖਦਾ ਹੈ'। ਤਬਿ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ : 'ਤੈ ਨਵੇਕਲੀ ਖੇਤੀ ਕਦਿ ਵਾਹੀ ਹੈ ? ਕਮਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਛਡਿ, ਅਗੈ ਅਗੇਰੇ ਪਰੁ, ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵਸੀ, ਤਾਂ ਅਗਲੀ ਫਸਲੀ ਤੈਨੂੰ ਨਵੇਕਲੀ ਖੇਤੀ ਵਾਹਿ ਦੇਸਾਂ ਹੇ। ਦਿਖਾ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਪਕਾਇ ਖਾਵਿਸੀ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ : 'ਪਿਤਾ ਜੀ, ਅਸਾਂ ਖੇਤੀ ਹੁਣਿ ਵਾਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਲੀ ਜੰਮੀ ਹੈ। ਦਿਸਣਿ ਪਾਸਣਿ ਭਲੀ ਹੈ'। ਤਬ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ : 'ਬੱਚਾ ! ਅਸਾਂ ਤੇਰੀ ਖੇਤੀ ਡਿਠੀ ਕਾਈ ਨਾਹੀ'। ਤੂੰ ਕਿਆ ਆਖਦਾ ਹੈ ? ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, 'ਪਿਤਾ ਜੀ ਅਸਾਂ ਏਹੁ ਖੇਤੀ ਵਾਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਤੂੰ ਸੁਣੇਗਾ ?' ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਇਕੁ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ :-

ਮਨੁ ਹਾਲੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਣੀ ਸਰਮੁ ਪਾਣੀ ਤਨੁ ਖੇਤੁ॥

[ਸਿਰਠਿ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੧ ਚਉਪਦੇ ॥ ੨ ॥ (੫੯੫)]

ਤਬ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ 'ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਅਸਾਡੀ ਖੇਤੀ ਬੀਜੀ ਸੁਣੀਆ ਜੀ, ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਅਸਾਡੀ ਖੇਤੀ ਬੀਜੀ ਖਰੀ ਜੰਮੀ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਇਸ ਖੇਤੀ ਦਾ ਇਤਨਾ ਆਸਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਾਸਲੁ ਦੀਵਾਨ ਕਾ ਸਭੁ ਉਤਰੇਗਾ, ਤਲਬ ਕੋਈ ਨਾ ਕਰੇਗਾ। ਪੁੱਤ੍ਰ ਧੀਆਂ ਸੁਖਾਲੇ ਹੋਵਨਿਗੇ, ਅਤੇ ਫਕੀਰ ਭਿਰਾਉ ਭਾਈ ਸਭ ਕੋਈ ਵਰੁਸਾਵੇਗਾ। ਜਿਸੁ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੈਂ ਕਿਰਸਾਣੀ ਵਾਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਮੇਰਾ ਬਹੁਤ ਖਸਮਾਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸੁ ਦਿਨ ਦੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲਿ ਬਣ ਆਈ ਹੈ ਤਿਸੁ ਦਿਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਰਹੰਦਾ ਹਾਂ। ਜੋ ਕਿਛੁ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ, ਜੋ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਅਸਾਂ ਏਵਾਡੁ ਸਾਹਿਬੁ ਟੋਲਿ ਲਧਾ ਹੈ। ਸਉਦਾਗਰੀ ਚਾਕਰੀ ਹਟੁ ਪਟਣੁ ਸਭੁ ਸਉਪਿ ਛਡਿਆ ਹੈਸੁ'।

ਤਬ ਕਾਲੂ ਹੋਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਇਆ, ਆਖਿਓਸੁ : ਬੇਟਾ ! ਤੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਾਂ ਡਿਠਾ ਸੁਣਿਆ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ : 'ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਜਿਨਾ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਡਿਠਾ ਹੈ, ਤਿਨਾ ਸਲਾਹਿਆ ਹੈ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਿਕੁ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ :-

ਸੁਣਿ ਵਡਾ ਆਖੈ ਸਭ ਕੋਈ॥ ਕੇਵਡੁ ਵਡਾ ਡੀਠਾ ਹੋਈ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰੁ ੨ ॥ ੨ ॥ (੩੪੮)]

ਤਬਿ ਫਿਰ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ, 'ਏਹ ਗਲਾਂ ਛਡਿ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਾਰਗੁ ਪਕੜੁ। ਕਿਰਤਿ ਬਿਨਾ ਜੀਵਣੁ ਬੋਝਾ ਹੈ'। ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਿਆ। ਕਾਲੂ ਉਠ ਗਇਆ, ਜਾਇ ਕਿਰਤਿ ਲਗਾ। ਆਖਿਓ ਸੁ : ਏਹ ਅਸਾਡੇ ਕੰਮਹੁ ਕਾਜੋ ਗਇਆ। ਪਰੁ ਬਾਹਰੋ ਖੇਤੀ ਉਜੜੇ ਨਾਹੀ।

ਤਬਿ ਮਾਤਾ ਆਈ। ਆਇ ਕਰਿ ਲਗੀ ਉਪਦੇਸਨਿ। ਆਖਿਓਸੁ : ਬੇਟਾ ! ਤੂੰ ਚਾਰਿ ਦਿਨਿ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਦੇਹਿ, ਅਤੇ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਹੁ। ਕਪੜੇ ਲਾਇ, ਗਲੀ ਕੂਚੇ ਫਿਰਿ, ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸਾਹੁ ਹੋਵੇ, ਸਭ ਕੋਈ ਆਖੈ ਜੋ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਚੰਗਾ ਹੋਆ'। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਸਬਦੁ :-

ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਵਿਸਰੈ ਮਰਿ ਜਾਉ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰੁ ੨ ॥ ੩ ॥ (੩੪੯)]

ਤਬਿ ਮਾਤਾ ਉਠਿ ਗਈ, ਜਾਇ ਖਬਰਿ ਕੀਤੀ ਪਰਵਾਰ ਵਿਚਿ। ਤਬ ਸਾਰਾ ਪਰਵਾਰੁ : ਸਭੁ ਕੁਟੰਬੁ ਵੇਦੀਆਂ ਕਾ ਲਾਗਾ ਝੂਰਣਿ, ਆਖਣੇ ਲਗੇ, ਜੋ 'ਵਡਾ ਹੈਡੁ ਹੋਆ, ਜੋ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਦਿਵਾਨਾ ਹੋਆ'।

ਵੈਦ

ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਮਹੀਨੇ ਤਿੰਨ ਤਾਈ ਖਾਵੇ ਪੀਵੇ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਅੰਦਰ ਚੁਪ ਕਰ ਪੈ ਰਿਹਾ। ਸਾਰਾ ਪਰਵਾਰੁ ਵੇਦੀਆਂ ਕਾ ਓਦਰਿਆ, ਸਭੇ ਲਗੇ ਆਖਣਿ : 'ਕਾਲੂ ਤੂੰ ਕਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਪਇਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਕੋਈ ਵੈਦੁ ਸਦਿ ਲੈ, ਕਿਛੁ ਦਾਹੁ ਕਰਿ। ਕਿਆ ਜਾਪੇ ਕਖੇ ਦੇ ਓਲੈ ਲਖੁ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਪੰਜੀਹੋ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਹੋਵਨਗੇ'। ਤਬ ਕਾਲੂ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਜਾਇ ਕਹੁ ਵੈਦੁ ਸਦਿ ਘਿਨਿ ਆਇਆ। ਤਬਿ ਵੈਦੁ ਆਇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ, ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਹ ਪਕੜਿ ਲਗਾ ਨਾਟਕਾ ਦੇਖਣਿ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਹੁ ਖਿੱਚਿ ਘਿਧੀ, ਪਰ ਛਿਕਿ ਕਰ ਉਠ ਬੈਠਾ, ਆਖਣਿ ਲਗਾ : 'ਰੇ ਵੈਦ ! ਤੂੰ ਕਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ?' ਤਬਿ ਵੈਦ ਕਹਿਅਹ : 'ਜੋ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਆਤਮੇ ਰੋਗੁ ਹੋਵੈ ਸੋ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਹਸਿਆ, ਸਲੋਕੁ ਦਿਤੋਸੁ :-

ਵੈਦੁ ਬੁਲਾਇਆ ਵੈਦਗੀ ਪਕੜਿ ਢੰਢੋਲੇ ਬਾਂਹ॥

[ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਕੀ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੩॥ (੧੨੭੯)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਫਿਰਿ ਵੈਦ ਕੇ ਪਰਥਾਇ ਏਕੁ ਸਬਦੁ ਕੀਤਾ :-

ਦੁਖੁ ਵੇਛੋੜਾ ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਭੂਖ॥

[ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੨ ॥ ੭॥ (੧੨੫੬)]

ਦੁਖੁ ਮਹੁਰਾ ਮਾਰਣੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ॥

[ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੨ ॥ ੮॥ (੧੨੫੬)]

ਤਬਿ ਵੈਦੁ ਡਰਿ ਹਟਿ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਆਖਿਓਸੁ : ਭਾਈ ਵੇ ! ਤੁਸੀ ਚਿੰਤਾ ਕਿਛੁ ਨ
ਕਰੋ ਏਹੁ ਪਰਿਦੁਖੁ ਭੰਜਨਹਾਰ ਹੈ ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਵਿਚਿ :-

ਕਤ ਕੀ ਮਾਈ ਬਾਪੁ ਕਤ ਕੇਰਾ ਕਿਦੂ ਬਾਵਹੁ ਹਮ ਆਏ॥

[ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੧੭॥ (੧੫੬)]

ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਨੂੰ ਤਿਆਰੀ

ਤਬਿ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਹੋਈ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਹਰਿ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ
ਨਾਨਕ ਦਾ ਬਹਣੋਯਾ ਜੈਰਾਮੁ ਥਾ, ਜੋ ਨਵਾਬ ਦਊਲਤ ਖਾਨ ਦਾ ਮੋਦੀ ਸਾ, ਜੈਰਾਮ ਸੁਣਿਆ,
ਜੋ ਨਾਨਕੁ ਹੋਰਾਨ ਰਹੰਦਾ ਹੈ, ਕੰਮੁ ਕਾਜ ਕਿਛੁ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਤਬਿ ਓਨਿ ਕਿਤਾਬਤ ਲਿਖੀ,
ਜੋ ਨਾਨਕ ਤੂੰ ਅਸਾਂ ਜੋਗੁ ਮਿਲੁ। ਤਬਿ ਇਹ ਕਿਤਾਬਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੜੀ ਤਾਂ ਆਖਿਓ ਸੁ,
ਹੋਵੈ, ਤਾਂ ਜੈਰਾਮ ਜੋਗੁ ਮਿਲਹਾਂ। ਤਬਿ ਘਰ ਦਿਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਆਖਿਆ, ਜੋ ਇਹੁ ਜਾਵੈ
ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੋਵੈ, ਮਤੁ ਇਸ ਦਾ ਮਨੁ ਉਹਾ ਟਿਕੈ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲਗਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਕਉ
ਲਗਾ ਪਹੁੰਚਣ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਠਿ ਚਲਿਆ, ਤਬ ਬਾਬੇ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਗੀ ਬੈਰਾਗ ਕਰਣੇ
ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਤੂੰ ਅਸਾਂ ਜੋਗੁ ਅਗੇ ਨਾਹਿ ਸੀ ਮੁਹਿ ਲਾਇਦਾ, ਪਰਦੇਸ ਗਇਆ ਕਿਉਂ
ਕਰਿ ਆਵਹਿਗਾ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, 'ਭੋਲੀਏ ! ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਕਿਆ ਕਰਦੇ ਆਹੋ? ਅਰੁ
ਓਥੇ ਕਿਆ ਕਰਹਗੇ? ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡੇ ਕਿਤੇ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀ'। ਤਬਿ ਓਨਿ ਫਿਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀਆਸੁ,
'ਜੋ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਘਰਿ ਬੈਠੇ ਹੋਦੇ ਆਹੋ, ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਦੀ ਪਤਿਸਾਹੀ ਹੋਦੀ
ਆਹੀ, ਜੀ ਏਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਮੇਰੇ ਕਿਤੇ ਕਾਮਿ ਨਾਹੀ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੋਆ। ਆਖਿਓਸੁ,
ਤੂੰ ਚਿੰਤਾ ਕਿਛੁ ਨਾ ਕਰ; ਦਿਨੁ ਦਿਨੁ ਤੇਰੀ ਪਤਿਸਾਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਤਬਿ ਓਨਿ ਕਹਿਆ, 'ਜੀ
ਮੈਂ ਪਿਛੇ ਰਹਦੀ ਨਾਹੀ, ਮੈਨੂੰ ਨਾਲੈ ਲੈ ਚਲੁ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, 'ਪਰਮੇਸਰ ਕੀਏ ! ਹੁਣ
ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਰੁਜਗਾਰ ਦੀ ਕਾਈ ਬਣਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਦਾਇ ਲੈਸਾਂ। ਤੂੰ ਆਗਿਆ
ਮੰਨਿ ਲੈ'। ਤਬਿ ਓਹੁ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹੀ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਭਾਈਆਂ ਬੰਧਾਂ ਪਾਸੂ ਬਿਦਾ ਕੀਤਾ
ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਕਉ ਚਲਿਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਸੰਭਾਲਿਆ

ਜਾਂ ਭਾਣਾ ਤਾਂ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਕਉ ਗਇਆ। ਤਬ ਜੈਰਾਮ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਜੈਰਾਮ
ਬਹੁਤੁ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਆ। ਆਖਿਓਸੁ, 'ਭਾਈ ਵੇ ! ਨਾਨਕ ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਹੈ'। ਤਬ ਜੈਰਾਮੁ ਦਰਬਾਰਿ
ਗਇਆ, ਜਾਇ ਕਰ ਦਊਲਤਖਾਨ ਜੋਗ ਅਰਜੁ ਕੀਤੋਸੁ, ਆਖਿਓਸੁ, 'ਨਵਾਬ ਸਲਾਮਤ !
ਮੇਰਾ ਇਕੁ ਸਾਲਾ ਪਿਛੋਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਨਵਾਬ ਜੋਗੁ ਮਿਲਿਆ ਚਾਹਦਾ ਹੈ'। ਤਬਿ ਦਊਲਤਖਾਨ
ਕਹਿਆ, 'ਜਾਇ ਘਿੰਨਿ ਆਣੁ'। ਤਬਿ ਜੈਰਾਮੁ ਆਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਗੁ ਘਿੰਨਿ ਲੈ
ਗਇਆ। ਕਿਛੁ ਪੇਸਕਸੀ ਆਗੈ ਰਖਿ ਕਰਿ ਮਿਲਿਆ। ਖਾਨੁ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇਆ, ਖਾਨ
ਕਹਿਆ, 'ਇਸ ਕਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ?' ਤਬਿ ਜੈਰਾਮ ਅਰਜੁ ਕੀਤੀ, 'ਜੀ ਇਸ ਕਾ ਨਾਉ'

ਨਾਨਕ ਹੈ'। ਤਬਿ ਖਾਨ ਕਹਿਆ, 'ਏਹ ਭਲਾ ਦਿਆਨਤਦਾਰੁ ਨਦਰਿ ਆਵਦਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਕੰਮੁ ਇਸ ਕੈ ਹਵਾਲੇ ਕਰਹੁ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕਰ ਮੁਸਕਰਾਇਆ, ਖਾਨਿ ਸਿਰੋਪਾਉ ਦਿੱਤਾ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੈ ਜੈਰਾਮੁ ਘਰਿ ਆਏ। ਲਗੇ ਕੰਮ ਕਰਣਿ। ਐਸਾ ਕੰਮੁ ਕਰਨਿ, ਜੋ ਸਭੁ ਕੋਈ ਖੁਸੀ ਹੋਵੈ, ਸਭ ਲੋਕ ਆਖਨਿ ਜੋ 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕੋਈ ਭਲਾ ਹੈ'। ਸਭ ਕੋ ਖਾਨ ਆਗੈ ਸੁਪਾਰਸ ਕਰੇ। ਖਾਨੁ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਹੋਆ। ਅਰੁ ਜੋ ਕਿਛੁ ਅਲੁਫਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਗੁ ਮਿਲੇ, ਖਾਵੈ ਸੋ ਖਾਵੈ, ਹੋਰੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਅਰਥਿ ਦੇਵੈ ਅਤੇ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਰਾਤਿ ਕਉ ਕੀਰਤਨੁ ਹੋਵੈ। ਪਿਛੋਂ ਮਰਦਾਨਾ ਭੂਮੁ ਆਇਆ। ਤਲਵੰਡੀਓਂ ਆਇ ਬਾਬੇ ਨਾਲਿ ਟਿਕਿਆ। ਅਰੁ ਜੋ ਹੋਰੁ ਪਿਛੋਂ ਆਵਨਿ, ਤਿਨਾਂ ਜੋਗੁ ਖਾਨ ਤਾਈਂ ਮਿਲਾਇ ਕਰ ਅਲੁਫਾ ਕਰਾਇ ਦੇਵੈ, ਸਭਿ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾਵਨਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੈ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਭਿ ਖੁਸੀ ਹੋਏ। ਅਰੁ ਜਾਂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਰਸੋਈ ਹੋਵੈ, ਤਾਂ ਸਭ ਆਇ ਬਹਿਨਿ ਅਤੇ ਰਾਤਿ ਨੂੰ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਕੀਰਤਨੁ ਹੋਵੈ। ਅਰੁ ਜਿਥੈ ਪਹਰੁ ਰਾਤਿ ਰਹੈ ਤਿਥੈ ਬਾਬਾ ਦਰਿਆਇ ਜਾਵੈ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਣਿ। ਅਰੁ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਹੋਵੈ, ਤਾਂ ਕਪੜੇ ਲਾਇਕੇ ਤਿਲਕੁ ਚੜਾਇ ਕਰਿ ਦਰਬਾਰਿ ਦਫਤਰ ਮਨਾ ਘਿੰਨਿ ਲਿਖਣ ਬਹੈ।

ਵੇਈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼

ਇਕਿ ਦਿਨਿ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਹੋਈ, ਜੋ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਦਰੀਆਉ ਵੇਦਾ ਆਹਾ, ਸੁ ਇਕਿ ਦਿਨਿ ਇਕੁ ਖਿਜਮਤਿ ਦਾਰੁ ਲੋਕਰਿ ਗਇਆ, ਕਪੜੇ ਲਾਹਿ ਖਿਜਮਤਿਦਾਰ ਕੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ, ਆਪਿ ਨਾਵਣਿ ਪਇਆ। ਜਿਉਂ ਪਇਆ ਤਿਉਂ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਨਾਲਿ, ਸੇਵਕ ਲੈ ਗਏ ਦਰਗਾਹ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ। ਸੇਵਕਾਂ ਜਾਇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ : 'ਜੀ ਨਾਨਕ ਹਾਜਰੁ ਹੈ'। ਤਬਿ ਸਚੀ ਦਰਗਾਹੁ ਦਰਸਨੁ ਹੋਆ, ਸਾਹਿਬੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਆ। ਤਬਿ ਉਹੁ ਖਿਜਮਤਦਾਰੁ ਕਪੜਿਆਂ ਉਤੇ ਖੜਾ ਆਹਾ, ਸੋ ਖੜਾ ਖੜਾ ਹੁਣਿ ਗਇਆ। ਓਨਿ ਆਖਿਆ ਜੋ 'ਨਾਨਕ ਦਰੀਆਇ ਵਿਚ ਪਇਆ ਆਹਾ ਸੋ ਨਿਕਲਿਓ ਨਾਹੀ'। ਓਸਿ ਆਇ ਖਾਨ ਪਾਸਿ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੋਸੁ : 'ਖਾਨ ਸਲਾਮਤਿ। ਨਾਨਕ ਦਰੀਆਉ ਵਿਚਿ ਪਇਆ ਆਹਾ ਸੋ ਨਿਕਲਿਓ ਨਹੀ'। ਤਬਿ ਖਾਨੁ ਅਸਵਾਰੁ ਹੋਇਆ, ਬਾਹਰਿ ਆਇਆ। ਦਰੀਆਉ ਉਪਰਿ ਆਇਆ, ਮਲਾਹ ਬੁਲਾਏ, ਅਰੁ ਜਾਲਬੰਧਿ ਪਵਾਏ। ਤਬਿ ਮਲਾਹ ਸੋਧਿ ਬਕੇ, ਪਰੁ ਲਧੋ ਨਾਹੀ'। ਤਬਿ ਖਾਨੁ ਬਹੁਤ ਦਿਲਗੀਰੁ ਹੋਆ। ਫਿਰਿ ਅਸਵਾਰੁ ਹੋਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਨਾਨਕੁ ਭਲਾ ਵਜੀਰੁ ਬਾ'। ਖਾਨੁ ਘਰਿ ਆਇਆ।

ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਹੋਈ, ਜੋ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤ ਹਾਜਰੁ ਹੋਆ, ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਭਰਿ ਭਰਿ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ। ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ : 'ਨਾਨਕ ! ਇਹੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਕਾ ਪਿਆਲਾ ਹੈ, ਤੂ ਪਿਉ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਤਸਲੀਮ ਕੀਤੀ, ਪਿਆਲਾ ਪੀਤਾ, ਸਾਹਿਬੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਆ : 'ਨਾਨਕ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਜੋ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਲੇਵੇਗਾ ਸੋ ਸਭ ਮੈਂ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਤੇ ਹੋਨਿ। ਤੂ ਜਾਇ ਕਰਿ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਜਪਿ, ਅਰੁ ਲੋਕਾਂ ਥੀਂ ਭੀ ਜਪਾਇ। ਅਰੁ ਸੰਸਾਰ ਥੀਂ ਨਿਰਲੇਪੁ ਰਹੁ ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਇਸਨਾਨੁ, ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚਿ ਰਹੁ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ਆਪਣਾ ਨਾਮੁ ਦੀਆ ਹੈ। ਤੂ ਏਹ ਕਿਰਤਿ ਕਰਿ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ, ਖੜਾ ਹੋਆ, ਤਬਿ ਹੁਕਮੁ ਆਇਆ, ਆਗਿਆ ਹੋਈ : 'ਨਾਨਕ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕੈਸੀ ਹੈ? ਕਹੁ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਧੁਨਿ ਅਨਹਦੁ ਉਠੀ :-

ਕੋਟਿ ਕੋਟੀ ਮੇਰੀ ਆਰਜਾ ਪਵਣੁ ਪੀਅਣੁ ਅਪਿਆਉ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ॥ ੨॥ (੧੪)]

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਅਵਾਜ ਹੋਆ : 'ਨਾਨਕ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਤੇਰੀ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ਹੈ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕਰੁ। ਜੇ ਕਿਸੀ ਕਿਆ ਕਿਆ ਹੋਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਦਰਿ ਵਿਚ ਕਿਆ ਕਿਆ ਸੁਣਿਆ ਬਜੰਤੁ ਗਾਵਨ ਹਾਰੇ'। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਧੁਨਿ ਉਠੀ :-

ਰਾਗ ਆਸਾ ਜਪੁ ਮ: ੧ ॥ ਸਲੋਕ ॥

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ॥ ੧ ॥

ਜਪੁ ਸੰਪੂਰਣੁ ਕੀਤਾ ॥

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਆਗਿਆ ਆਈ, ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ : 'ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਉਪਰਿ ਤੇਰੀ ਨਦਰਿ, ਤਿਸੁ ਉਪਰਿ ਮੇਰੀ ਨਦਰਿ॥ ਜਿਸ ਉਪਰਿ ਤੇਰਾ ਕਰਮੁ, ਤਿਸੁ ਉਪਰਿ ਮੇਰਾ ਕਰਮੁ। ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸਰੁ, ਅਰ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸਰੁ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੈਰੀ ਪਇਆ, ਸਿਰਪਾਉ ਦਰਗਾਹੋਂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਸਬਦੁ ਧੁਨਿ ਉਠੀ ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ ਹੋਆ, ਮਹਲਾ ੧ ਆਰਤੀ :-

ਗਗਨ ਮੈ ਬਾਲੁ ਰਵਿ ਚੰਦੁ ਦੀਪਕ ਬਨੈ ਤਾਰਿਕਾ ਮੰਡਲ ਜਨਕ ਮੋਤੀ॥

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਆਰਤੀ ॥ ੧ ॥ (੬੬੩)]

ਤਬਿ ਆਗਿਆ ਉਨਾਂ ਸੇਵਕਾ ਨੋ ਹੋਈ, ਜੋ 'ਨਾਨਕ ਕਉ ਘਾਟਿ ਪਹੁਚਾਇ ਆਵਹੁ।' ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੇ ਤਾਈਂ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨਿ ਉਸੀ ਘਾਟਿ ਆਇ ਨਿਕਾਲਿਆ। ਦਰੀਆਉ ਵਿਚੁ ਨਿਕਲਿਆ ਤਬ ਲੋਕਾਂ ਡਿਠਾ। ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਆ, 'ਯਾਰੇ, ਇਹੁ ਤਾਂ ਦਰੀਆਇ ਵਿਚ ਪਇਆ ਆਹਾ, ਏਹੁ ਕਿਥੁ ਪੈਦਾ ਹੋਆ?' ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਡੇਰੇ ਆਇ ਕਰਿ ਵਡਿਆ। ਡੇਰਾ ਸਭੁ ਲੁਟਾਇ ਦੂਰਿ ਕੀਤੋਸੁ। ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਜੁੜਿ ਗਏ, ਖਾਨੁ ਭੀ ਆਇ ਗਇਆ, ਆਖਿਓਸੁ, 'ਨਾਨਕ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ਕਿਆ ਹੋਆ ਹੈ'। ਤਬਿ ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਆ, 'ਜੀ ਏਹੁ ਦਰੀਆਉ ਵਿਚਿ ਪਇਆ ਆਹਾ, ਦਰੀਆਉ ਵਿਚੋਂ ਚੋਟਿ ਖਾਧੀ'। ਤਬਿ ਖਾਨ ਕਹਿਆ, 'ਯਾਰੇ ਵਡਾ ਹੈਡੁ ਹੋਆ'। ਖਾਨੁ ਦਿਲਗੀਰ ਹੋਇ ਕਹਿ ਉਠਿ ਗਇਆ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੇ ਤੇਤਿ ਇਕਾ ਲੰਗੋਟੀ ਰਹੀ; ਹੋਰੁ ਰਖਿਓਸੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਫਕੀਰਾਂ ਨਾਲਿ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਨਾਲੇ ਮਰਦਾਨਾ ਡੂਮੁ ਜਾਇ ਬੈਠਾ।

ਕਾਜੀ ਚਰਚਾ, ਨਿਮਾਜ, ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਤਿਆਗ

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਿਆ।

ਤਬਿ ਇਕੁ ਦਿਨ ਗੁਜਰ ਗਇਆ। ਤਬਿ ਅਗਲੇ ਦਿਨਿ ਬਕਿ ਖਲਾ ਹੋਇਆ, ਜੋ 'ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਨਾ ਕੋ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ'। ਜਬ ਬੋਲੈ, ਤਾਂ ਇਹੋ ਅਵਾਜ ਕਰੇ। ਤਬਿ ਲੋਕਾਂ ਜਾਇ ਕਰਿ ਖਾਨ ਜੋਗੁ ਕਹਿਆ, 'ਜੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਨਾ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਨਾ ਕੋ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ'। ਤਬਿ ਖਾਨ ਕਹਿਆ, 'ਇਸਕੇ ਖਿਆਲ ਨਾਹੀ ਪਉਣਾ, ਇਹੁ ਫਕੀਰੁ ਹੈ'। ਤਬਿ ਇਕੁ ਨੇੜੈ ਕਾਜੀ ਬੈਠਾ ਬਾ, ਉਨਿ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ, 'ਖਾਨ ਜੀ! ਅਜਬੁ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਆਖਿਦਾ ਹੈ? - ਨਾ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਨਾ ਕੋ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ'। ਤਬਿ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਆਦਮੀ

ਤਾਈ, ਜੋ 'ਬੁਲਾਇ ਆਇ'। ਤਬ ਆਦਮੀ ਆਇਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗੇ, 'ਨਾਨਕ! ਤੇਰੇ ਤਾਈ ਖਾਨੁ ਬੁਲਾਇਦਾ ਹੈ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, 'ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਖਾਨ ਦੀ ਕਿਆ ਪਰਵਾਹਿ ਪਤੀ ਹੈ?' ਤਬ ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਆ, 'ਇਹੁ ਕਮਲਾ ਦਿਵਾਨਾ ਹੋਆ ਹੈ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, 'ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ; ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਕੀਤਾ, ਬਾਬੈ ਸਬਦ ਉਠਇਆ :-

ਕੋਈ ਆਖੈ ਭੂਤਨਾ ਕੋ ਕਹੈ ਬੇਤਾਲਾ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਚਉਪਦੇ ॥ ੭ ॥ (੯੯੯)]

ਤਬ ਫਿਰਿ ਬਾਬਾ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਿਆ। ਜਾਂ ਕੁਛੁ ਬੋਲੈ ਤਾਂ ਏਹੀ ਵਚਨ ਕਹੈ, ਜੋ 'ਨਾ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਨਾ ਕੋ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ'। ਤਬ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ : 'ਖਾਨ ਜੀ ਇਹੁ ਭਾਲਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਹੰਦਾ ਹੈ-ਨਾ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਨਾ ਕੋ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ-' ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ, 'ਜਾਇ ਕਰਿ ਨਾਨਕ ਫਕੀਰ ਤਾਈ ਲੈ ਅਵਹੁ'। ਤਾਂ ਪਿਆਦੇ ਗਏ। ਓਨਿ ਕਹਿਆ, 'ਜੀ ਖਾਨੁ ਬੁਲਾਇਦਾ ਹੈ। ਖਾਨੁ ਕਹੰਦਾ ਹੈ, -ਅਜ ਬਰਾ ਖੁਦਾਇਕੇ ਤਾਈ ਦੀਦਾਰੁ ਦੋਹਿ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਦੀਦਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹਿੰਦਾ ਹਾਂ-'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਠਿ ਚਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ, 'ਅਬਿ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਸੱਦਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਜਾਵਾਂਗਾ'। ਤਬ ਮੁੜਕਾ ਗਲਿ ਵਿਚ ਪਾਇ ਗਇਆ, ਆਇ ਕਰ, ਖਾਨ ਜੋਗੁ ਮਿਲਿਆ। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ, 'ਨਾਨਕ! ਦੋਸਤੀ ਖੁਦਾਇ ਕੀ, ਗਲੋਂ ਮੁੜਕਾ ਲਾਹਿ, ਕਮਰ ਬੰਧੁ ਤੂ ਭਲਾ ਫਕੀਰ ਹੈ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗਲੋਂ ਮੁੜਕਾ ਲਾਹਿਆ, ਕਮਰ ਬੰਧੀ। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ, 'ਨਾਨਕ ਮੇਰੀ ਕੰਮਖਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਤੁਹਿ ਜੇਹਾ ਵਜੀਰੁ ਫਕੀਰੁ ਹੋਵੈ'। ਤਬ ਖਾਨਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਉ ਆਪਣੇ ਪਾਸਿ ਬਹਾਲਿਆ, ਅਰੁ ਕਹਿਓਸੁ, ਰੇ ਕਾਜੀ! ਕਾਈ ਬਾਤ ਪੁਛਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੁਛ, ਨਾਹੀਂ ਤਾਂ ਏਹੁ ਬਹੁਤਿ ਸੁਖਨੁ ਕਰੇਗਾ ਨਾਹੀ'। ਤਬ ਕਾਜੀ ਦਲਗੀਰੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਹਸਿਆ। ਤਦ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ, 'ਨਾਨਕ ਤੂ ਜੋ ਕਹੰਦਾ ਹੈ, -ਨਾ ਕੋ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ-' ਜੋ ਤੋਂ ਕਿਆ ਪਾਇਆ ਹੈ?' ਤਬ ਬਾਬੈ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਸਲੋਕ, ਰਾਗੁ ਮਾਝ ਵਿਚਿ :-

ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਕਹਾਵਣੁ ਮੁਸਕਲੁ ਜਾ ਹੋਇ ਤਾ ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਕਹਾਵੈ॥

[ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੮ ॥ (੧੪੧)]

ਮਿਹਰ ਮਸੀਤਿ ਸਿਦਕੁ ਮੁਸਲਾ ਹਕੁ ਹਲਾਲੁ ਕੁਰਾਣੁ॥

[ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੭ ॥ (੧੪੦)]

ਜਬ ਇਹੁ ਸਲੋਕੁ ਬਾਬੇ ਦਿਤਾ, ਤਬ ਕਾਜੀ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ, 'ਕਾਜੀ, ਇਸ ਕਉ ਪੁਛਣ ਕੀ ਤਕਸੀਰ ਰਹੀ ਨਾਹੀ'। ਤਦ ਪੇਸੀ ਕੀ ਨਿਮਾਜ ਕਾ ਵਖਤੁ ਹੋਇਆ, ਸਭ ਉਠਿ ਕਰਿ ਨਿਵਾਜ ਗੁਜਾਰਣ ਗਏ, ਅਰੁ ਬਾਬਾ ਭੀ ਨਾਲ ਗਇਆ। ਤਬ ਕਾਜੀ ਸਭਨਾ ਤੇ ਅਗੈ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਨਿਵਾਜ ਲਗਾ ਕਰਣੈ। ਜਬਿ ਬਾਬਾ ਕਾਜੀ ਕੀ ਤਰਫ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਹਸਿਆ। ਤਬ ਕਾਜੀ ਡਿਠਾ ਜੋ ਨਾਨਕੁ ਹਸਦਾ ਹੈ। ਤਬ ਨਿਮਾਜ ਕਰਿ ਆਏ, ਤਬ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ : 'ਖਾਨ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ, ਡਿਠੋ ਕਿਉਂ ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਕੀ ਤਰਫ (ਧਿਰ) ਹਿੰਦੂ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਹਸਦਾ ਹੈ, ਤੂ ਜੋ ਆਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਾਨਕੁ ਭਲਾ ਹੈ'। ਤਬ ਖਾਨਿ

ਕਹਿਆ : 'ਨਾਨਕ ! ਕਾਜੀ ਕਿਆ ਕਹੰਦਾ ਹੈ?' ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ : 'ਖਾਨ ਜੀ ! ਮੈਂ ਕਾਜੀ ਕੀ ਕਿਆ ਪਰਵਾਹ ਪਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਾਜੀ ਕੀ ਨਿਵਾਜ ਕਬੂਲ ਨਾਹੀ ਪਈ, ਮੈਂ ਇਤਿ ਵਾਸਤੇ ਹਸਿਆ ਬਾ'। ਤਬ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ : 'ਖਾਨ ਜੀ ! ਇਨ ਕਾਈ ਪਾਈ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਤਕਸੀਰ ਜਾਹਰ ਕਰਉ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ : 'ਖਾਨ ਜੀ ! ਜਬ ਏਹੁ ਨਿਵਾਜ ਉਪਰਿ ਖੜਾ ਬਾ ਤਬ ਇਨ ਕਾ ਮਨ ਠਉੜ ਨਾ ਬਾ, ਇਨ ਕੀ ਘੋੜੀ ਸੁਈ ਬੀ; ਵਛੇਰੀ ਜਮੀ ਬੀ, ਅਰੁ ਵਛੇਰੀ ਛਡਿ ਕਰਿ ਆਇਆ ਬਾ। ਅਰੁ ਵੇੜੇ ਵਿਚਿ ਖੂਹੀ ਬੀ। ਅਰੁ ਇਨਿ ਕਹਿਆ ਮਤ ਵਛੇਰੀ ਖੂਹੀ ਵਿਚ ਪਉਂਦੀ ਹੋਵੇ। ਇਨਕਾ ਮਨ ਊਹਾਂ ਗਇਆ ਆਹਾ, ਇਸਕੀ ਨਿਮਾਜ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਪੜੀ'। ਤਬ ਕਾਜੀ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਆਖਿਓਸੁ, 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ! ਇਸ ਕਉ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਨਿਵਾਜਸ ਹੋਈ ਹੈ'। ਤਬ ਕਾਜੀ ਪਤੀਣਾ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕੁ ਦਿੱਤਾ :-

ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਮਸਾਵੈ ਆਪੁ॥ ਸਿਦਕੁ ਸਬੂਰੀ ਕਲਮਾ ਪਾਕ॥

ਖੜੀ ਨ ਛੋੜੈ ਪੜੀ ਨਾ ਖਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਭਿਸਤ ਕਉ ਜਾਇ।

ਜਾਂ ਬਾਬੇ ਏਹੁ ਸਲੋਕੁ ਬੋਲਿਆ, ਤਾਂ ਸਯੀਅਦ, ਸੇਖਜਾਦੇ, ਕਾਜੀ, ਮੁਫਤੀ, ਖਾਨ, ਖਨੀਨ, ਮਹਰ, ਮੁਕਦਮ ਹੋਰਾਨ ਹੋਇ ਰਹੈ। ਖਾਨੁ ਬੋਲਿਆ : 'ਕਾਜੀ ! ਨਾਨਕੁ ਹਕੂ ਨੂੰ ਪਹੁਤਾ ਹੈ, ਅਵਰੁ ਪੁਛਣ ਕੀ ਤਕਸੀਰ ਰਹੀ'। ਜਿਤੁ ਵਲਿ ਬਾਬਾ ਨਦਰਿ ਕਰੇ, ਤਿਤੁ ਵਲਿ ਸਭ ਕੋਈ ਸਲਾਮੁ ਕਰੇ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ :-

ਅਮਲੁ ਕਰਿ ਧਰਤੀ ਬੀਜੁ ਸਬਦੋ ਕਰਿ ਸਚ ਕੀ ਆਬ ਨਿਤ ਦੇਹਿ ਪਾਣੀ॥

[ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੩ ॥ ੨੭॥ (੨੩)]

ਜਾਂ ਬਾਬੇ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ, ਤਦਿ ਖਾਨੁ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਤਬ ਲੋਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਆਇ ਲਗੇ ਖਾਨ ਨੂੰ ਕਹਿਣ, 'ਜੋ ਨਾਨਕ ਵਿਚ ਖੁਦਾਇ ਬੋਲਦਾ ਹੈ'। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ : 'ਨਾਨਕ ! ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਹੁਕਮੁ ਹਾਸਲੁ ਸਭਿ ਤੇਰਾ ਹੈ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ : 'ਖੁਦਾਇ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ, ਹੁਣ ਟਿਕਣ ਕੀ ਬਾਤਿ ਰਹੀ; ਰਾਜੁ, ਮਾਲੁ, ਘਰ ਬਾਰ ਤੇਰੇ ਹੈਨਿ, ਅਸੀਂ ਤਿਆਗਿ ਚਲੇ'।

ਜਾਇ ਫਕੀਰਾਂ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ, ਤਬ ਫਕੀਰ ਉਠਿ ਹਥਿ ਬੰਨਿ ਖੜੇ ਹੋਇ ਲਾਗੇ ਸਿਫਤਿ ਕਰਣਿ। ਆਖਨਿ ਜੋ 'ਨਾਨਕੁ ਸਚਿ ਰੋਜੀ ਬੀਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਚਿ ਕੀ ਰੰਗਣ ਵਿਚਿ ਰਤਾ ਹੈ'। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ ਕੀਤਾ, ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ-

ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਹਿਆ ਪਿਆਰੇ ਲੀਤੜਾ ਲਬਿ ਰੰਗਾਏ॥

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੩ ॥ ੨॥ (੭੨੧)]

ਤਬ ਫਕੀਰਾਂ ਆਇ ਪੈਰੁ ਚੁਮੈ, ਦਸਤ ਪੰਜਾ ਲਿਆ। ਬਾਬੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਫਕੀਰਾਂ ਉਪਰਿ, ਬਹੁਤ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇਆ। ਖਾਨੁ ਭੀ ਆਇ ਗਇਆ। ਲੋਕ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜੁ ਕੋਈ ਸਾ ਸਭ ਸਲਾਮ ਕਰਿ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਏ। ਖਾਨੁ ਘਰਿ ਆਇਆ, ਆਇ ਕਰਿ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਕੋਠੜੀਆਂ ਖਜਾਨੇ ਕੀਆ ਭਰੀਆ ਪਈਆਂ ਹੈਨਿ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ, ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਨਾਲੇ ਲੋਕਰਿ ਚਲਿਦਾ ਰਹਿਆ।

ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਾਈ

ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਜੜ ਕਉ ਚਲੇ ਤਬ ਕਿਤੇ ਵਸਦੀ ਵੜੇ ਨਾਹੀ। ਕਿਤੇ ਜੰਗਲਿ ਕਿਤੇ ਦਰੀਆਇ, ਕਿਥਈ ਟਿਕੇ ਨਾਹੀ। ਕਦੇ ਜੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂ ਭੁਖ ਲਗੈ, ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਆਖੈ, 'ਮਰਦਾਨਿਆ ਭੁਖਿ ਲਾਗੀ ਹੀ?' ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਆਖੈ, 'ਜੀ, ਤੂ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ ਹੈ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, 'ਮਰਦਾਨਿਆ, ਸਿਧੋਂ ਹੀ ਵਸਦੀ ਜਾਇ ਖਲੋਉ, ਆਗੈ ਉਪਲਿ ਖੜੀ ਹੈਨਿ, ਤਿਸਦੇ ਘਰਿ ਜਾਇ ਖੜੋਉ, ਚੁਪਾਤੋ, ਓਥੇ ਓਇ ਖਵਾਇੰਦੇ ਹਿਨਿਗੇ। ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੈਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹੀ ਨਾਲਿ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਜੋ ਕੋਈ ਆਇ ਮੁਹਿ ਲਗੇਗਾ, ਸੋਈ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਵੇਗਾ। ਛਤ੍ਰੀਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਆਣਿ ਆਗੈ ਰਾਖਨਿਗੇ। ਕੋਈ ਰੁਪਯੇ ਪਯੀਏ, ਆਣਿ ਰਖਨਿਗੇ, ਕੋਈ ਆਣਿ ਪਰਕਾਲੇ ਰਖਨਿਗੇ, ਕੋਈ ਪੁਛਸੀਆ ਭੀ ਨਾਹੀ, ਜੋ ਤੂ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈ? ਕਿਸਦਾ ਆਦਮੀ ਹੈ? ਜੋ ਕੋਈ ਆਇ ਮੁਹਿ ਲਾਗੇਗਾ ਸੋਈ ਆਖੇਗਾ, -ਜੋ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਰਵਸੁ ਆਣਿ ਅਗੈ ਰਖਾ-। ਆਖਨਿਗੇ, ਜੋ ਅਸੀ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਏ, ਜੋ ਅਸਾਨੂੰ ਇਹੁ ਦੀਦਾਰੁ ਹੋਆ-।'

ਬਾਬੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ, ਮਰਦਾਨਾ ਇਕ ਦਿਨ ਸਹਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ। ਭੇਜਦਿਆਂ ਨਾਲਿ ਪੂਜਾ ਬਹੁਤੁ ਲਾਗੀ। ਜਾਂ ਗਇਆ, ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸਹਰੁ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਜਾਂ ਗਇਆ, ਤਾਂ ਪੰਜੀਹੋ ਕਪੜੇ ਪੰਡਿ ਬੰਨਿਕੇ ਲੈ ਆਇਆ। ਬਾਬਾ ਹਸਦਾ ਹਸਦਾ ਨਿਲੇਟੁ ਹੋਆ। ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਮਰਦਾਨਾ ਕਪੜੇ ਪੰਜੀਹੋ ਲੈ ਆਇਆ। ਬਾਬਾ ਵੇਖੈ, ਤਾਂ ਬੰਨੀ ਪੰਡਿ ਲਈ ਆਵਦਾ ਹੈ, ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆ ਕਿਆ ਆਂਦਾ ਹੀ?' ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ! ਤੇਰੇ ਨਾਵੇ ਦਾ ਸਦਕਾ ਸਾਰਾ ਸਹਰੁ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਜੀਉ ਪਾਤਿਸਾਹ, ਮੈਂ ਆਖਿਆ : ਜੋ-ਇਹ ਵਸਤੁ ਕਪੜੇ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਲੈ ਜਾਂਵਾ-।' ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆ! ਆਂ, ਭਲਾ ਕੀਤੇ, ਪਰੁ ਏਹੁ ਅਸਾਡੇ ਕਿਤੇ ਕੰਮਿ ਨਾਈ'। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੀਉ ਪਾਤਿਸਾਹ, ਕਿ ਕਰੀ?' ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਸੁਟਿ ਘੜੁ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਸਭਿ ਵਸਤੁ ਸੁਟਿ ਘੜੀਆ, ਪੰਡਿ ਸਾਗੀ। ਓਥਹੁ ਰਵੇਦੇ ਰਹੇ। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਅਰਜ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ : ਜੀਉ ਪਾਤਿਸਾਹ, ਇਹੁ ਜੋ ਕੋਈ ਤੇਰੇ ਨਾਉ ਦਾ ਸਦਕਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿਖ ਦੇ ਮੁਹਿ ਪਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਕਿਛੁ ਤੈਨੂੰ ਭੀ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਓਸਦਾ ਭਾਉ? ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਦਿਲਿ ਵਿਚਿ ਵਡਾ ਫਿਕਰੁ ਹੈ, ਜੋ ਤੂ ਕਿਛੁ ਛੁਹੰਦਾ ਨਾਹੀ, ਅਤੇ ਮੁਹਿ ਪਾਂਵਦਾ ਨਾਹੀ, ਤੂ ਕਿਸੇ ਨਾਲੇ ਤ੍ਰਿਪਤਦਾ ਹੈ?' ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆ। ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ :-

ਮਾਤਾ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰੇ ਪੁਤੁ ਖਾਇ॥

[ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮਹਲਾ ੪ ਚਉਪਦੇ ॥ ੪੧॥ (੧੬੪)]

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਤਸਲੀਮ ਕੀਤੀ, ਓਥਹੁ ਚਲੇ।

ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸੇਖ ਸਜਣ ਕੈ ਘਰਿ ਜਾਇ ਨਿਕਲੇ। ਉਸਦਾ ਘਰੁ ਪੈਂਡੇ ਵਿਚਿ ਬਾ। ਅਤੇ ਠਾਕੁਰ ਦੁਆਰਾ ਤੇ ਮਸੀਤ ਕਰਿ ਛਡੀ ਥੀ। ਜੋ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਆਵੈ ਤਾਂ ਠਹੁਰ ਦੇਵੈ। ਅਤੇ ਜੋ

ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤਵਜਹ ਕਰੇ। ਅਰੁ ਜਾਂ ਰਾਤਿ ਪਵੇ ਤਾਂ ਆਪੈ, 'ਚਲੁ ਜੀ ਸੋਵਹੁ'। ਅੰਦਰਿ ਲੈ ਜਾਵੇ, ਖੁਹੈ ਵਿਚਿ ਪਾਇ ਕਰਿ ਮਾਰੇ। ਅਰੁ ਜਾਂ ਸਬਾਹ ਹੋਵੇ, ਤਾ ਆਸਾ ਤਸਬੀ ਹਾਥਿ ਲੈ ਮੁਸਲਾ ਪਾਇ ਬਹੈ। ਜਬਿ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਗਏ, ਤਾਂ ਖਿਚਮਤਿ ਬਹੁਤੁ ਕੀਤੀਓਸੁ। ਅਤੈ ਆਪਣਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਤਾਈ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੋ ਇਸਦੇ ਪਲੈ ਬਹੁਤੁ ਦੁਨੀਆ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਹਜੁ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਹਿ ਵਿਚਿ ਐਸੀ ਭੜਕ ਹੈ ਜੋ ਖਾਲੀ ਨਾਹੀ, ਫੇਲੁ ਕਰਿਕੇ ਫਕੀਰੁ ਹੋਇਆ ਹੈ'। ਜਬਿ ਰਾਤਿ ਪਈ ਤਬਿ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਉਠਹੁ ਜੀ ਸੋਵਹੁ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, 'ਸੱਜਣੇ! ਇਕੁ ਸਬਦੁ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਾ ਆਖਿ ਕਰਿ ਸੋਵਹਿਗੇ'। ਤਬਿ ਸੇਖ ਸਜਨਿ ਆਖਿਆ : 'ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਜੀ, ਆਖਹੁ ਜੀ, ਰਾਤਿ ਬਹੁਤੁ ਗੁਜਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਉ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ। ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ :-

ਉਜਲੁ ਕੈਹਾ ਚਿਲਕਣਾ ਘੋਟਿਮ ਕਾਲੜੀ ਮਸੁ॥

[ਰਾਗ ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੬ ॥ ੧ ॥ (੭੨੯)]

ਤਬ ਦਰਸਨ ਕਾ ਸਦਕਾ ਬੁਧਿ ਹੋਇ ਆਈ। ਜਾਂ ਵੀਚਾਰੇ, ਤਾਂ 'ਸਭ ਮੇਰੇ ਗੁਨਾਹ ਸਹੀ ਹੋਏ ਹੋਨਿ'। ਤਬ ਆਇ, ਉਠਿ ਕਰਿ ਪੈਰੀ ਪਇਆ, ਪੈਰਿ ਚੁੰਮਿਓਸੁ। ਆਖਿਓਸੁ : ਜੀਉ ਮੇਰੇ ਗੁਨਾਹ ਫਦਲੁ ਕਰਿ : 'ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਸੇਖ ਸਜਨਿ! ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਦੁਹੁ ਗਲੀ ਗੁਨਾਹ ਫਦਲੁ ਹੋਏ ਹੋਨਿ'। ਤਬਿ ਸੇਖਿ ਸਜਨ ਅਰਜੁ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ : ਜੀ ਉਹੀ ਗਲ ਕਰੁ, ਜਿਨੀ ਗਲੀ ਗੁਨਾਹ ਫਦਲੁ ਹੋਨਿ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਸਚੁ ਕਹੁ ਜੋ ਤੈ ਖੂਨ ਕੀਤੇ ਹੋਨਿ'। ਤਬਿ ਸੇਖੁ ਸਜਨੁ ਲਾਗਾ ਸਚੇ ਸਚ ਬੋਲਣ। ਕਹਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਬਹੁਤੁ ਪਾਪ ਕੀਤੇ ਹੋ ਹੋਨਿ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ : 'ਜੋ ਕਛੁ ਉਨਕੀ ਬਸਤੁ ਰਹੀ ਹੈ ਸੋ ਘਿੰਨਿ ਆਉ'। ਤਬਿ ਸੇਖ ਸਜਨਿ ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਿਆ, ਬਸਤੁ ਲੈ ਆਇਆ, ਖੁਦਾਇਕੇ ਨਾਇ ਲੁਟਾਈ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗਾ ਜਪਣਿ। ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਸਿੱਖ ਹੋਆ। ਪਹਿਲੀ ਧਰਮਸਾਲ ਓਥੇ ਬੱਧੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ॥

ਗੋਸਟ ਸੇਖ ਬਰਫ

ਤਬਿ ਓਥਹੁ ਰਵੇ, ਪੈਂਡੇ ਪੈਂਡੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀਪਥਿ ਆਇ ਨਿਕਲੇ॥ ਤਬਿ ਪਾਣੀਪਥਿ ਕਾ ਪੀਰੁ ਸੇਖੁ ਸਰਫੁ ਥਾ। ਤਿਸਕਾ ਮੁਰੀਦ ਸੇਖੁ ਟਟੀਹਰੁ ਥਾ। ਓਹੁ ਪੀਰੁ ਕੈ ਤਾਈ ਅਸਤਾਵਾ ਪਾਣੀ ਕਾ ਭਰਣਿ ਆਇਆ ਸਾ। ਅਗੈ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਦੋਨੋ ਬੈਠੇ ਬੇ, ਏਨਿ ਆਇ ਸਲਾਮੁ ਪਾਇਆ। ਆਖਿਓਸੁ : 'ਸਲਾਮਾ ਲੋਕ, ਦਰਵੇਸ਼!' ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਅਲੇਖ ਕਉ ਸਲਾਮੁ ਹੋ, ਪੀਰ ਕੇ ਦਸਤ ਪੇਸ਼!' ਤਬਿ ਸੇਖੁ ਟਟੀਹਰੁ ਹੋਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਆਖਿਓਸੁ : 'ਅਜ ਤੋੜੀ ਸਲਾਮੁ ਕਿਸੇ ਨਾਹੀ ਫੇਰਿਆ। ਪਰੁ ਹੋਵੈ ਤਾ ਮੈ ਆਪਣੈ ਪੀਰ ਨੂੰ ਖਬਰਿ ਕਰੀ'। ਤਬਿ ਆਇ ਅਰਜੁ ਕੀਤੇ ਸੁ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਕ ਦਰਵੇਸੁ ਕਾ ਆਵਾਜੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਹੋਰਾਨੁ ਬੀਆ ਹਾਂ'। ਤਾਂ ਪੀਰ ਆਖਿਆ : 'ਕਹੁ ਦੇਖ ਕੈਸਾ ਹੈ?' ਤਬਿ ਸੇਖ ਟਟੀਹਰੁ ਆਖਿਆ : 'ਜੀਵੈ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ। ਮੈ ਆਸਤਾਵਾ ਭਰਣਿ ਗਇਆ ਆਹਾ, ਓਹੁ ਬੈਠੇ ਆਹੇ ਆਗੈ, ਮੈ ਜਾਇ ਸਲਾਮੁ ਪਾਇਆ-ਆਖਿਆ ਸਲਾਮਾ ਲੋਕ ਹੋ ਦਰਵੇਸ਼!-ਤਬਿ ਓਹੁ ਬੋਲਿਆ ਆਖਿਓਸੁ-ਅਲੇਖ ਕਉ ਸਲਾਮੁ ਹੋ ਪੀਰ ਕੇ ਦਸਤ ਪੇਸ਼-'। ਤਬਿ ਪੀਰ ਕਹਿਆ,

‘ਬਚਾ’ ਜਿਸੁ ਅਲੋਖ ਕਉ ਸਲਾਮੁ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਿਸਕਾ ਦੀਦਾਰੁ ਦੇਖਾ ਹੈ? ਦੇਖਾ, ਕਿਥੇ ਡਿਠੋਸੁ ਅਲੋਖੁ ਪੁਰਖੁ’ ਤਬਿ ਸੇਖ ਸਰਫ ਟਟੀਹਰੁ ਮੁਰੀਦ ਕਉ ਨਾਲੇ ਲੇਕਰਿ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ, ਅਵਾਜੁ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ : ‘ਅਗਰ ਤੁਰਾ ਸੁਆਲ ਮੇ ਪੁਰਸੰ ਅਹਿਲਾ ਜਬਾਬੁ ਬੁਗੋ ਦਰਵੇਸ਼: ਖਫਨੀ ਫਿਰਾਕਿ ਸੁਮਾ ਚਿ ਜ਼ੇਬਾਸਿ?’ ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ :-

ਪੀਰ ਮਤਿ ਮੁਰੀਦ ਹੋਇ ਰਹਨੰ॥ ਖਫਨੀ ਟੋਪੀ ਮਨਿ ਸਬਦੁ ਗਹਨੰ॥ ਬਹਤਾ ਦਰੀਆਉ ਕਰਿ ਰਹੈ ਬਰੇਤੀ॥ ਸਹਜਿ ਬੈਸਿ ਤਹਾ ਸੁਖ ਮਨਾਤੀ॥ ਹਰਖ ਸੋਗੁ ਕੀਨਾ ਅਹਾਰੰ॥ ਪਹਿਰੇ ਖਫਨੀ ਸਭਿ ਦੁਸਟ ਬਿਛਾਰੰ॥ ਸੁੰਨ ਨਗਰ ਲੈ ਬਸਤੀ ਰਹਾਈ॥ ਤਉ ਕਫਨੀ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਪਾਈ॥ ਕੁਟੰਬੁ ਛੋਦਿ ਹੂਆ ਇਕੋਲਾ॥ ਨਾਨਕ ਪਹਿਰਿ ਕਫਨੀ ਭਇਆ ਸੁਹੇਲਾ॥ ੨ ॥

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਸੇਖ ਸਰਫ ਪੁਛਿਆ, ‘ਅਗਰ ਤੁਰਾ ਸੁਆਲ ਮੇ ਪੁਰਸੰ, ਅਹਿਲਾ ਜਬਾਬੁ ਬੁਗੋ ਦਰਵੇਸ਼, ਕੁਪੀਨ ਸੁਮਾ ਚਿ ਜ਼ੇਬਾਸਿ’। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿੱਤਾ :-

ਗੁਰੂ ਸਬਦੁ ਦੀਖਿਆ ਮਹਿ ਸਹਜਿ ਗਹਨੰ॥ ਪੰਚ ਇੰਦ੍ਰੀ ਦਿਲਿ ਅਟਲ ਰਹਨੰ॥ ਦਿਸਟਿ ਬੰਧਿ ਭਰਮਤਾ ਰਹੀਐ॥ ਦਸਹੀ ਦੁਆਰੇ ਤਾਲੇ ਚੜੀਐ॥ ਅਠ ਸਠਿ ਹਾਟ ਤਾੜ ਕਰਨੰ॥ ਲਇ ਲੰਗੋਟੀ ਜਰਾ ਨਾ ਮਰਨੰ॥ ਪਹਿਰਿ ਲੰਗੋਟੀ ਰਹੈ ਇਕੋਲਾ॥ ਉਲਟਿ ਲਬਿ ਕਾ ਪੀਵੈ ਉਵਾ ਜਲਾ॥ ਬਿਲੰਦ ਮਤਿ ਗੁਰ ਹਿਰੀ ਛੋਟੀ॥ ਇਹੁ ਜੁਗਤਿ ਨਾਨਕ ਪਹਿਰਿਬੋ ਲੰਗੋਟੀ॥ ੩ ॥

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਸੇਖ ਸਰਫ ਪੁਛਿਆ : ‘ਅਗਰ ਤੁਰਾ ਸੁਆਲ ਮੇ ਪੁਰਸੰ, ਅਹਿਲਾ, ਜਬਾਬੁ ਬੁਗੋ ਦਰਵੇਸ਼। ਪਾਉਪੋਸ਼ ਤਿਆਗ ਚਿ ਜ਼ੇਬਾਸਿ’। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਬਾਬੁ ਦਿੱਤਾ :-

ਸਰਬ ਗਿਆਨ ਅਹਿਨਿਸ ਡੀਤੰ॥ ਪਾਵਕ ਪਨ ਜਾਤਿ ਮਨਿ ਕੀਤੰ॥ ਧਰਨਿ ਤਰਵਰ ਕੀ ਰਹਤ ਰਹਨੰ॥ ਕਾਟਨ ਖੋਦਨੁ ਮਨ ਮਹਿ ਸਹਨੰ॥ ਦਰੀਆਉ ਸੈਲੇ ਗੀਤ ਬਾਛੰ॥ ਭਾਇ ਭਾਇ ੁਹੁ ਕਰੈ ਹਾਛੰ॥ ਏਹੁ ਮਥਨੁ ਮਥਿ ਕੇ ਰਹੈ ਉਪਾਨੰ॥ ਸਉ ਸਹਜਿ ਪਉਪੋਸ਼ ਹੋਇ ਬ੍ਰਹਮੁ॥ ਬਿਨੁ ਬ੍ਰਹਮ ਚੀਨੈ ਪਾਉਪੋਸ਼ ਤਿਆਗੇ॥ ਕਹੈ ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਤਿਤਿ ਨਾ ਲਾਗੈ॥ ੪ ॥

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਸੇਖ ਸਰਫ ਪੁਛਿਆ, ‘ਅਗਰ ਤੁਰਾ ਸੁਆਲ ਮੇ ਪੁਰਸੰ, ਅਹਿਲਾ, ਜਬਾਬੁ ਬੁਗੋ ਦਰਵੇਸ਼, ਸਫਾ ਦਿਲ ਦਰਵੇਸ਼ ਅਮਲ ਦਾਰਾਏ’।

ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿੱਤਾ, ਆਖਿਓਸੁ : ‘ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ’। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ :-

ਰਾਗੁ ਦੇਵ ਗੰਧਾਰੀ ਮ: ੧

ਜੀਵਤਾ ਮਰੇ ਜਾਗਤ ਫੁਨਿ ਸੋਵੈ॥ ਜਾਨਮ ਆਪੁ ਮੁਸਾਵੈ॥ ਸਫਲ ਸਫਾ ਹੋਇ ਮਿਲ ਖਾਲਕ ਕਉ ਤਉ ਦਰਵੇਸੁ ਕਹਾਵੈ॥੧॥ ਤੇਰਾ ਜਨੁ ਹੈ ਕੋ ਐਸਾ ਦਿਲਿ ਦਰਵੇਸੁ॥ ਸਾਦੀ ਗਮੀ ਤਮਕ ਨਹੀ ਗੁਸਾ ਖੁਦੀ ਹਿਰਸੁ ਨਹੀ ਇਸੁ॥ ਰਹਾਉ॥ ਕੰਚਨੁ ਖਾਕੁ ਬਰਾਬਰਿ ਦੇਖੇ ਹਰੁ ਹਲਾਲੁ ਪਛਾਣੈ॥ ਆਈ ਤਲਬ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਮਾਨੈ ਅਵਰ ਤਲਬ ਨਾਹੀ ਜਾਨੈ॥ ੨ ॥ ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਆਸਣਿ ਬੈਠੇ ਅਨਹਦੁ ਨਾਦੁ ਵਜਾਵੈ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਕੀ ਮਹਮਾ ਬੇਦ ਕੁਰਾਨੁ ਨਾ ਪਾਵੈ॥ ੩ ॥

ਤਬਿ ਸੇਖ ਸਰਫ ਆਖਿਆ, 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਖੁਦਾਇ ਦਿਆ ਸਹੀ ਕਰਣਿ ਵਾਲਿਆ ਦਾ
ਕਿਆ ਸਹੀ ਕੀਚੇ, ਉਨਕਾ ਦੀਦਾਰੁ ਹੀ ਬਹੁਤੁ ਹੈ'। ਤਬਿ ਆਇ ਦਸਤਪੋਸੀ ਕੀਤੀਓਸੁ,
ਅਤੇ ਪੈਰ ਚੁਮਿਓਸੁ, ਡੇਰੇ ਕਉ ਹੋਆ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਰਵਦੇ ਰਹੇ।

ਦਿੱਲੀ ਜਾਣਾ

ਆਇ ਦਿੱਲੀ ਨਿਕਲੇ। ਤਬਿ ਦਿੱਲੀ ਕਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸੁਲਤਾਨੁ ਬ੍ਰਹਮਬੋਗ ਥਾ।
ਉਹਾਂ ਜਾਇ ਰਾਤਿ ਰਹੈ ਮਹਾਵਤਾਂ ਵਿਚਿ, ਓਨਿ ਖਿਜਮਤਿ ਬਹੁਤ ਕੀਤੀ। ਤਬਿ ਇਕੁ ਹਾਥੀ
ਪਾਸਿ ਮੁਆ ਪਇਆ ਥਾ, ਲੋਕੁ ਪਿਟਦੇ ਰੋਂਦੇ ਆਹੇ। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ : 'ਤੁਸੀ ਕਿਉਂ ਰੋਂਦੇ
ਹੋ?' ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤਾ, 'ਜੀ ਅਸੀਂ ਹਾਥੀ ਦੇ ਪਿਛੇ ਰੋਂਦੇ ਹਾਂ।' ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ :
'ਹਾਥੀ ਕਿਸ ਦਾ ਥਾ?' ਤਬਿ ਮਹਾਵਤਿ ਕਹਿਆ, 'ਹਾਥੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ਦਾ ਥਾ, ਇਕੇ ਖੁਦਾਇ
ਦਾ ਥਾ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ : 'ਤੁਸੀ ਕਿਉਂ ਰੋਂਦੇ ਹਉ?' ਤਾਂ ਉਨਾ ਆਖਿਆ, 'ਜੀ, ਅਸਾਡਾ
ਰੁਜਗਾਰ ਥਾ'। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਹੋਰੁ ਰੁਜਗਾਰ ਕਰਹੁ'। ਤਬਿ ਓਨਾ ਕਹਿਆ : 'ਜੀ !
ਬਣੀ ਥੀ, ਟਬਰ ਸੁਖਾਲੇ ਪਦੇ ਖਾਂਦੇ ਸੇ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਮੇਹਰ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੇ ਏਹੁ ਹਾਥੀ
ਜੀਵੈ ਤਾ ਰੋਵਹੁ ਨਾਂਹੀ?' ਤਬਿ ਓਨਾ ਆਖਿਆ, 'ਜੀ ਮੁਏ ਕਿਥਹੁ ਜੀਵੈ ਹੈਨਿ?' ਤਬਿ ਬਾਬੇ
ਆਖਿਆ : 'ਜਾਇ ਕਰ ਇਸਦੇ ਮੁਹਿ ਉਪਰਿ ਹਥੁ ਫੇਰਹੁ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਖਹੁ'। ਤਬਿ ਓਨਿ
ਆਗਿਆ ਮਾਨੀ, ਜਾਹਿ ਹੱਥੁ ਫੇਰਿਆ, ਤਾਂ ਹਾਥੀ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਯਾ। ਤਬਿ ਅਰਜ ਪਾਤਿਸਾਹੁ
ਕਉ ਪਹੁੰਚਾਈ, ਆਖਿ ਸੁਣਾਈ। ਤਬਿ ਸੁਲਤਾਨ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਗ ਹਾਥੀ ਮੰਗਾਇਆ। ਚੜਿ ਕਰਿ
ਦੀਦਾਰ ਨੂੰ ਆਇਆ, ਆਇ ਬੈਠਾ। ਆਖਿਓਸੁ : ਏ ਦਰਵੇਸ ! ਏਹੁ ਹਾਥੀ ਤੁਸਾਂ ਜੀਵਾਇਆ
ਹੈ?' ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਾਰਣਿ ਜੀਵਾਲਣ ਵਾਲਾ ਖੁਦਾਇ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੁਆਇ ਫਕੀਰਾਂ
ਰਹਮੁ ਅਲਾਹ ਹੈ'। ਤਉ ਫਿਰਿ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਆਖਿਆ : 'ਮਾਰਿ ਦਿਖਾਲੁ' ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਸਲੋਕ ॥ ਮਾਰੈ ਜੀਵਾਲੈ ਸੇਈ॥ ਨਾਨਕ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨਾ ਕੋਈ॥੧॥

ਤਬਿ ਹਾਥੀ ਮਰਿ ਗਇਆ। ਬਹੁੜਿ ਪਾਤਿਸਾਹਿ ਆਖਿਆ : 'ਜੀਵਾਲੁ'। ਤਬ
ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, 'ਹਜਰਿਤ ! ਲੋਹਾ ਵਿਚਿ ਤਪਿ ਲਾਲੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਓਹੁ ਰਤੀ ਹਥ ਉਪਰਿ
ਟਿਕੈ ਨਾਹੀ, ਅਤੇ ਅੰਗਿਆਰੁ ਕੋਈ ਰਤੀ ਰਹੈ, ਕਿਉਂ?' ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਵਿਚਿ ਫਕੀਰ ਲਾਲੁ ਹੋਏ
ਹੈਨਿ, ਅਤੇ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਸਟੀ ਓਹੁ ਉਠਾਇ ਲੈਇਨ, ਪਰ ਉਨਕੀ ਸਟੀ ਉਠਣੁ ਰਹੀ'। ਤਬਿ
ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸਮਝਿ ਕਰਿ, ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਹੋਆ। ਤਬਿ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ, ਕੁਛੁ ਕਬੂਲ ਕਰੁ'। ਤਬਿ
ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :

ਸਲੋਕ ॥ ਨਾਨਕ ਭੁਖ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਬਿਆ ਬੇਪਰਵਾਹੀ॥

ਅਸਾਂ ਤਲਬ ਦੀਦਾਰ ਕੀ ਬਿਆ ਤਲਬ ਨ ਕਾਈ॥

ਤਬਿ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸਮਝਿ ਕਰਿ ਉਠਿ ਗਇਆ। ਬਾਬਾ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ।

ਉਦਾਸੀ ਪਹਿਲੀ ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਅਤੇ ਸ਼ੇਖ ਬਜੀਦ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਉਦਾਸੀ ਕੀਤੀ ਪੂਰਬ ਕੀ। ਤਿਤੁ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲਿ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ ਬਾ। ਤਦਹੁ ਕੁ ਪਉਣੁ ਅਹਾਰੁ ਕੀਆ। ਪਹਿਰਾਵਾ ਬਾਬੇ ਕਾ :- ਏਕੇ ਬਸਤਰੁ ਅਬਿਆ, ਏਕੁ ਬਸਤਰੁ ਚਿੱਟਾ। ਏਕੁ ਪੈਰਿ ਜੁਤੀ, ਏਕੁ ਪੈਰਿ ਖੰਊਸ, ਗਲਿ ਖਫਨੀ, ਸਿਰਿ ਟੋਪੀ ਕਲੰਦਰੀ, ਮਾਲਾ ਹਡਾਂ ਕੀ; ਮਥੈ ਤਿਲਕੁ ਕੇਸਰ ਕਾ। ਤਦਹੁ ਰਾਹ ਵਿਚਿ ਸੇਖ ਬਜੀਦੁ ਸਈਯਦੁ ਮਿਲਿਆ। ਸੁਖਪਾਲ ਵਿਚਿ ਚੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਆਹਾ। ਤਿਸਕੇ ਲਕੜਿਆਂ ਨਾਲ ਛਿਆ ਕਹਾਰੁ ਬੇ। ਤਬਿ ਓਹੁ ਜਾਇ ਉਤਰਿਆ ਏਕ ਦਰਖਤ ਤਲੈ। ਤਾਂ ਓਹੁ ਲਾਗੇ ਚਿਕਣ ਅਤੇ ਝਲਣਿ। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ! ਖੁਦਾਇ ਏਕੁ ਹੈ, ਕਿਉਂ?' ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਹੇ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਖੁਦਾਇ ਏਕੁ ਹੈ'। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਅਰਜ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ! ਓਹੁ ਕਿਸ ਕੀ ਪੈਦਾਇਸ ਹੈ, ਅਤੇ ਓਹੁ ਕਿਸ ਕੀ ਪੈਦਾਇਸ ਹੈ ਜੋ ਸੁਖਪਾਲਿ ਵਿਚਿ ਚੜਿਆ ਆਇਆ ਹੈ? ਅਤੇ ਓਹੁ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਉਪੋਹਾਣੇ ਭੀ ਹੈਨਿ; ਅਤੇ ਪਿੰਡੇ ਨਾਂਗੇ; ਕਾਂਧੇ ਈਥੇ ਤੇ ਲੇਈ ਆਇ ਹੈਗੇ, ਅਤੇ ਓਹੋ ਬੈਠੇ ਚਿਕਦੇ ਹਿਨਿ'। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਸਲੋਕੁ॥ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਕੇ ਤਪੀਏ ਪਾਲੇ ਸਹਿਆ ਛੰਗੁ॥

ਤਬਿ ਕੇ ਬਕੇ ਨਾਨਕਾ ਅਬਿ ਮੰਡਾਵਨਿ ਅੰਗੁ॥੧॥

ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤਪ ਤੇ ਰਾਜੁ ਹੈ, ਰਾਜ ਤੇ ਨਰਕੁ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਆਇਆ ਹੈ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ ਤੇ, ਨਾਂਗਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੁਖ ਦੁਖ ਪਿਛਲਾ ਲੇਖੁ ਚਲਿਆ ਜਾਇ'। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਰੀ ਪਇਆ।

ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਚਤੁਰ ਦਾਸ

ਓਥਹੁ ਚਲੇ, ਬਨਾਰਸਿ ਆਏ। ਤਬਿ ਆਏ ਚਾਉਕੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ। ਤਬਿ ਬਨਾਰਸ ਕਾ ਪੰਡਿਤ ਚਤੁਰਦਾਸ ਬਾ। ਸੋ ਇਸਨਾਨ ਕਉ ਆਇਆ ਬਾ, ਆਇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕੀਤੀਓਸੁ। ਭੇਖ ਦੇਖਿਕੈ ਬੈਠਿ ਗਇਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਏ ਭਗਤਿ! ਤੇਰੇ ਸਾਲਗਿਰਾਮ ਨਾਹੀ, ਤੁਲਸੀ ਕੀ ਮਾਲਾ ਨਾਹੀ, ਸਾਲਗਿਰਾਮ ਨਾਹੀ, ਸਿਮਰਣੀ ਨਾਹੀ, ਗੋਪੀ ਚੰਦਨ ਕਾ ਟਿਕਾ ਨਾਹੀ, ਅਤੇ ਤੂੰ ਭਗਤਿ ਕਹਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਤੁਮ ਕਿਆ ਭਗਤਿ ਪਾਈ ਹੈ?' ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ। ਰਾਗੁ ਬਸੰਤੁ ਕੀਤਾ। ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ :-

ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਬਿਪ ਪੂਜਿ ਮਨਾਵਹੁ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਤੁਲਸੀ ਮਾਲਾ॥

[ਬਸੰਤੁ ਹਿੰਡੋਲ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ॥੧॥ (੧੧੭੧)]

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਪੰਡਿਤ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਤੁਮ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਭਗਤ ਹੋ, ਪਰੁ ਜੀ, ਇਸ ਨਗਰੀ ਕਉ ਭੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰੁ, ਕੁਛ ਇਸਕਾ ਭੀ ਗੁਨੁ ਲੇਵਹੁ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ : 'ਇਸਕਾ ਗੁਨ ਕੈਸਾ ਹੈ?' ਤਬ ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ : 'ਜੀ, ਇਸਕਾ ਗੁਨੁ ਵਿਦਿਆ ਹੈ; ਜਿਸੁ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਰਿਧਿ ਆਇ ਰਹੈ, ਅਤੇ ਜਹਾਂ ਬੈਠਹੁ ਤਹਾਂ ਸੰਸਾਰੁ ਮਾਨੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਮਤੇ ਲਾਈ ਤੇ ਮਹੰਤ ਹੋਵਹੁ'। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ : ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਬਸੰਤ ਵਿਚ :-

ਰਾਜਾ ਬਾਲਕੁ ਨਗਰੀ ਕਾਚੀ ਦੁਸਟਾ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੋ॥

[ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ॥੨॥ (੧੧੭੧)]

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਚਤੁਰਦਾਸ ਪੰਡਤ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ, ਏਹੁ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਤਾਈਂ ਪੜਾਵਤੇ ਹੈਂ, ਅਰੁ ਅਸੀਂ ਪੜਤੇ ਹੈਂ, ਕੁਛ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਨਾਉ? ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ : 'ਏ ਸੁਆਮੀ! ਤੁਮ ਕਿਆ ਪੜਤੇ ਹੋ? ਅਰੁ ਕਵਨ ਵਸਤੁ ਸੰਸਾਰ ਜੋਗੁ ਪੜਾਇਦੇ ਹੋ? ਅਰੁ ਕਿਆ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਾਵਦੇ ਹੋ ਚਾਟੜਿਆਂ ਜੋਗੁ?' ਤਬਿ ਪੰਡਤ ਕਹਿਆ : 'ਜੀ, ਵਚਨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਿਉ, ਪਹਲੀ ਪਟੀ ਪੜਾਵਉ ਸੰਸਾਰ ਜੋਗੁ'। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਓਅੰਕਾਰਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਤਪਤਿ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਦਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰੁ (੯੨੯)]

ਤਬਿ ਪਉੜੀਆਂ ਚਉਰੰਜਹ ਪੁਰ ਓਅੰਕਾਰੁ ਹੋਇਆ। ਤਬਿ ਪੰਡਤੁ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ, ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਹੋਆ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗਾ ਜਪਣਿ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਓਬਹੁ ਰਵਦੇ ਰਹੇ।

ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਬਟ

ਤਬ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਆਇ ਨਿਕਲੇ। ਤਬ ਇਕਸੁ ਬੜੁ ਕੇ ਤਲੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ, ਓਹੁ ਬੜੁ ਸੁਕਾ ਖੜਾ ਬਾ ਕਈ ਬਰਸਾਂ ਕਾ। ਓਥੇ ਧੁੰਦੀ ਓਹੁ ਹਰਿਆ ਹੋਆ, ਸਿਧਾਂ ਡਿਠਾ, ਆਇ ਬੈਠੇ। ਤਬਿ ਸਿੱਧਾਂ ਪੁਛਿਆ : 'ਹੇ ਬਾਲਕੇ! ਤੂ ਕਿਸਕਾ ਸਿਖੁ ਹੈ? ਦੀਖਿਆ ਤੈਂ ਕਿਸਤੇ ਲਈ ਹੈ?' ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ :-

ਕਉਣ ਤਰਾਜੀ ਕਵਣੁ ਤੁਲਾ ਤੇਰਾ ਕਵਣੁ ਸਰਾਫੁ ਬੁਲਾਵਾ॥

[ਸੁਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ॥ ੨॥ (੭੩੦)]

ਤਬਿ ਸਿਧਾਂ ਆਖਿਆ : 'ਬਾਲਕੇ! ਤੂੰ ਜੋਗੀ ਹੋਇ, ਦਰਸਨੁ ਭੇਖੁ ਲੇਉ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ :-

ਜੋਗੁ ਨ ਖਿੰਬਾ ਜੋਗੁ ਨ ਛੱਡੈ ਜੋਗੁ ਨ ਭਸਮ ਚੜਾਈਐ॥

[ਸੁਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੭ ॥ ੧ ॥ (੭੩੦)]

ਤਬਿ ਸਿਧਾਂ 'ਆਦੇਸੁ ਆਦੇਸੁ' ਕੀਤਾ, ਜੋ ਇਹੁ ਕੋਈ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਬੈਠਣੇ ਸਾਥਿ ਬੜੁ ਹਰਿਆਂ ਹੋਆ ਭੰਡਾਰੇ ਕਾ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਬਹੁ ਰਵਿਦਾ ਰਹਿਆ।

ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦੇ ਟਾਂਡੇ

ਇਕਤੁ ਟਾਂਡੇ ਆਇ ਨਿਕਲੇ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਕੈ, ਤਬਿ ਨਾਇਕ ਕੇ ਬਾਰਿ ਆਇ ਬੈਠੇ। ਉਸ ਦੇ ਘਰਿ ਪੁਤ੍ਰੁ ਹੋਆ ਬਾ, ਅਤੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤੁ ਮੁਬਾਰਖੀ ਦੇਵਣਿ ਆਵਨਿ, ਕੋਈ ਆਇ ਅਲਤਾ ਪਾਵੇ, ਕੋਈ ਲਖ ਅਸੀਸਾ ਦੇਵੇ। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਬੈਠਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖੇ। ਜਾ ਲਹੁੜਾ ਦਿਨੁ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਓਹੁ ਉਠਿ ਗਇਆ ਘਰਿ, ਖਬਰਿ ਲੀਤੀਆ ਨਹੀ। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਭੁਖ ਲਗੀ ਖਰੀ ਬਹੁਤੁ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀਵੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਇਸ ਤਾਂ ਅਸਾਡੀ ਖਬਰਿ ਕਿਛੁ ਨਾ ਲਈ, ਏਸ ਦੇ ਘਰਿ ਅਜੁ ਪੁਤ੍ਰੁ ਹੋਆ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਹੂਇ ਹਵਾਇ ਨਾਲਿ ਉਠਿ ਗਇਆ। ਪਰੁ ਜੀ! ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਘਰਿ ਜਾਵਾਂ। ਇਹੁ ਪੁਤ੍ਰੁ ਦੀ ਵਧਾਈ ਮੰਗਤਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਕੁਛ ਮੈਂ ਭੀ ਲੈ ਆਵਾਂ।' ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਹਸਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਮਰਦਾਨਿਆ! ਇਸ

ਦੇ ਘਰਿ ਪੁਤ੍ਰ ਨਾਹੀ ਹੋਆ, ਇਸ ਦੇ ਘਰਿ ਏਕੁ ਕਰਜਾਈ ਆਇਆ ਹੈ। ਚੁਪਾਤਾ ਰਹੁ ਰਾਤਿ ਰਹੇਗਾ, ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰੁ ਤੇਰੇ ਮਨਿ ਆਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਹਿ। ਪਰੁ ਅਸੀਸ ਦੇਹੀਈ ਨਾਹੀ, ਚੁਪਾਤਾ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਉ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ : 'ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਜੀ, ਜਾਇ ਦੇਖਾਂ'। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨਾ ਗਇਆ, ਜਾਇ ਖੜੋਤਾ ਚੁਪਾਤਾ, ਖਬਰਿ ਕਿਸੇ ਨਾ ਲੀਤੀ, ਉਠਿ ਆਇਆ, ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇਆ, ਰਾਗੁ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ ਕੀਤਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ :-

ਪਹਿਲੈ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ ਹੁਕਮਿ ਪਇਆ ਗਰਭਾਸਿ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਪਹਰੈ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੧॥ (੭੪)]

ਜਬਿ ਭਲਕੁ ਹੋਆ, ਤਾਂ ਓਹੁ ਲੜਕਾ ਚਲਿਆ, ਤਾਂ ਹੋਂਦੇ ਪਿਟਦੇ ਨਿਕਲੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਅਰਜ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਇਸਦੇ ਸਾਬਿ ਕਿਆ ਵਰਤੀ? ਕਲਿ ਅਲਤਾ ਪਏਂਦੇ ਆਹੇ, ਹਸਦੇ ਥੇ, ਖੇਡਦੇ ਥੇ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕੁ ਦਿੱਤਾ :-

ਸਲੋਕੁ॥ ਜਿਤੁ ਮੁਹਿ ਮਿਲਨਿ ਮੁਬਾਰਖੀ ਲਖ ਲਖ ਮਿਲੈ ਅਸੀਸ॥ ਤੇ ਮੁਹੁ ਫਿਰਿ ਪਿਟਾਈਅਨ ਮਨੁ ਤਨੁ ਸਹੇ ਕਸੀਸ॥ ਇਕ ਮੁਏ ਇਕ ਦਬਿਆ ਇਕ ਦਿਤੇ ਨਦੀ ਵਹਾਇ॥ ਗਇਆ ਮੁਬਾਰਖੀ ਨਾਨਕਾ ਭੀ ਸਚੇ ਨੂੰ ਸਲਾਹ॥ ੧॥

ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਓਥਹੂੰ ਚਲੇ॥

ਪਾਲੀ ਨੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ

ਤਬਿ ਰਾਹ ਵਿਚਿ ਇਕ ਚੰਣਿਆ ਦੀ ਵਾੜੀ ਆਇਓਸੁ। ਤਬਿ ਪਾਲੀ ਉਸ ਕਾ ਲਗਾ ਹੋਲਾਂ ਕਰਣਿ। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਕੇ ਜੀ ਆਈ 'ਜੋ ਬਾਬਾ ਚਲੈ ਤਾਂ ਦੁਇਕ ਬੂਟੇ ਲੈਹਿ'। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਮੁਸਕਾਇਆ, ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਬ ਉਸ ਪਾਲੀ ਹੋਲੇਂ ਅਗੇ ਆਇ ਰਖੇ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਦੇਤੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਲੜਕੇ ਦੇ ਜੀਅ ਆਈ, -ਜੁ ਕਿਛੁ ਘਰਿ ਤੇ ਲੈ ਆਵਾਂ, ਫਿਕੀਰਾਂ ਦੇ ਮੁਹਿ ਪਾਵਣ ਤਾਂਈ। ਤਬਿ ਓਹੁ ਉਠਿ ਚਲਿਆ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ, ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਕੁਛੁ ਘਰੋਂ ਲੈ ਆਵਾਂ, ਤੇਰੇ ਮੁਹ ਪਾਵਣ ਤਾਂਈ'। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਲੋਕੁ ਦਿਤਾ :-

ਸਲੋਕੁ॥ ਸਬਰੁ ਤੇਰਾ ਲੇਛੁ ਨਿਹਾਲੀ ਭਾਉ ਤੇਰਾ ਪਕਵਾਨੁ॥ ਨਾਨਕ ਸਿਫਤੀ ਤ੍ਰਿਪਤਿਆ ਬਹੁ ਰੇ ਸੁਲਤਾਨ॥ ੧ ॥

ਤਬਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਮਿਲੀ ਚੰਣਿਆ ਦੀ ਮੁਠਿ ਦਾ ਸਦਕਾ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਉਥਹੂੰ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ।

ਮੁਹਰਾ ਦੇ ਕੋਲੇ ਤੇ ਸੂਲੀ ਦੀ ਸੂਲ

ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ : ਜੀ, ਕਿਥਾਊ ਬੈਠੀਐ ਚਉਮਾਸਾ' ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਭਲਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਕੋਈ ਗਾਉ ਆਵੈ ਤਹਾਂ ਬੈਠਣਾ'। ਤਬਿ ਸਹਰ ਤੇ ਕੋਸ ਏਕ ਉਪਰਿ ਆਇ ਬੈਠੇ ਗਾਉ ਵਿਚਿ। ਤਬਿ ਉਸ ਗਾਉ ਵਿਚਿ ਏਕਸ ਖੜ੍ਹੀ ਦੀ ਲਗ ਆਹੀ। ਉਹੁ ਇਕ ਦਿਨ ਆਇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਣੇ ਆਇਆ। ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਣੇ ਨਾਲ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਆਵੈ ਸੇਵਾ ਕਰਨਿ। ਤਬਿ ਇਕ ਦਿਨੇ ਨੇਮੁ ਕੀਤੋਸੁ, ਜੋ ਦਰਸਨ ਬਿਨਾ ਲੇਨਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਲੁ ਪਾਨੁ।

ਤਬਿ ਏਕਨਿ ਪਾਸਲੇ ਹਟਵਾਣੀਏ ਪੁਛਿਆ : 'ਜੋ ਭਾਈ ਜੀ, ਤੂੰ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ ਗਾਉਂ?' ਆਗੈ ਕਿਤੇ ਸੰਜੋਗ ਪਾਇ ਜਾਂਦਾ ਸਹਿ। ਤਾਂ ਉਨਿ ਸਿਖ ਆਖਿਆ : 'ਭਾਈ ਜੀ ! ਇਕ ਸਾਧੂ ਆਇ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਕੇ ਦਰਸਨਿ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ'। ਤਬਿ ਉਸ ਕਹਿਆ 'ਜੀ, ਉਸਕਾ ਦਰਸਨ ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਕਰਾਇ'। ਤਬਿ ਉਸ ਸਿਖ ਕਿਹਾ : 'ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਥੀ ਕਰਹੁ'। ਤਬਿ ਇਕ ਦਿਨਿ ਉਹ ਭੀ ਨਾਲ ਆਇਆ। ਆਵਦਿਆਂ ਆਵਦਿਆਂ ਇਕ ਲੰਊਡੀ ਸਾਥਿ ਅਟਕਿਆ। ਤਬਿ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਘਰਿ ਤੇ ਇਕਠੇ ਆਵਨਿ, ਤਾਂ ਉਹ ਜਾਵੇ ਲੋਲੀਖਾਨੇ ਅਤੇ ਉਹੋ ਜੋ ਆਗੈ ਆਵਦਾ ਆਹਾ, ਸੋ ਆਵੇ ਗੁਰ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਣਿ। ਤਬਿ ਇਕ ਦਿਨਿ ਉਸ ਕਹਿਆ : 'ਭਾਈ ਜੀ ! ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਵਿਕਰਮ ਕਰਣਿ, ਅਤੇ ਤੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਿ। ਅਜੁ ਤੇਰਾ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਕਰਾਰੁ ਹੈ, ਜੋ ਦੇਖਾ ਤੈਨੂੰ ਕਿਆ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਆ ਮਿਲੇਗਾ'। ਤਬ ਉਹਨਾਂ ਟਿਕਾਣਾ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤਾ; ਤਾਂ ਆਖਿਓਨੁ : 'ਜੋ ਤੂੰ ਆਗੈ ਆਵਹਿ, ਤਾਂ ਈਹਾ ਆਇ ਬੈਠਣਾ ਅਤੇ ਜੋ ਮੈਂ ਆਵਾਂ ਤਾਂ ਆਇ ਬੈਠਣਾ। ਆਜੁ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਚਲਣਾ'। ਜਬਿ ਉਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲੰਊਡੀ ਡੇਰੇ ਨਾਹੀ। ਤਬਿ ਉਹ ਦਲਗੀਰੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਉਠ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਟਿਕਾਣੇ ਉਪਰਿ ਆਇ ਬੈਠਾ। ਫਿਕਰਿ ਨਾਲਿ ਲਗਾ ਧਰਤੀ ਖੋਦਣਿ। ਜੇ ਦੇਖੈ, ਤਾਂ ਇਕ ਮੁਹਰ ਹੈ। ਤਬ ਫੁਰੀ ਕਢਿ ਕਰਿ ਲਗਾ ਖੋਦਨਿ। ਜੇ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਕੋਲੇ ਹੋਨਿ ਮਟੁ ਭਰਿਆ ਹੋਆ।

ਤਬਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਸਿਖੁ ਪੈਰੀ ਪੈਇ ਕਰਿ ਚਲਿਆ, ਤਾਂ ਦਰਿ ਤੈ ਬਾਹਰਿ ਕੰਡਾ ਚੁਭਿਓਸੁ। ਤਾਂ ਕਪੜੇ ਸਾਥਿ ਪੈਰੁ ਬੰਨਿ ਕਰਿ ਆਇਆ। ਇਕੁ ਜੁਤੀ ਚੜ੍ਹੀ, ਇਕੁ ਜੁਤੀ ਭੰਨੀ। ਤਬਿ ਉਸ ਪੁਛਿਆ : 'ਭਾਈ ਜੀ ! ਜੁਤੀ ਚੜ੍ਹਾਇ ਲੇਹਿ'। ਤਬਿ ਉਸ ਕਹਿਆ : 'ਭਾਈ ਜੀ ! ਮੇਰੇ ਪੈਰਿ ਕੰਡਾ ਚੁਭਿਆ ਹੈ'। ਤਬਿ ਉਸ ਭਾਈ ਜੀ ! ਅਜ ਮੈਂ ਪਾਈ ਮੁਹਰ, ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਚੁਭਿਆ ਕੰਡਾ, ਇਹ ਬਾਤ ਪੁਛੀ ਚਾਹੀਐ, ਜੋ ਤੂੰ ਜਾਵੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਿਨਿ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ ਪਾਪ ਕਮਾਵਨਿ'। ਤਬਿ ਦੋਵੇ ਆਇ; ਆਇ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਹਕੀਕਤਿ ਆਖਿ ਸੁਣਾਈ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ : 'ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹੁ, ਫੋਲੋਂ ਕਾਈ ਨਹੀਂ'। ਤਾਂ ਉਨਿ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ਬਹਰੀ ਕੀਚੈ'। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਉਹੁ ਜੋ ਮਟੁ ਕੋਲਿਆ ਦਾ ਥਾ, ਸੋ ਸਭ ਮੁਹਰਾਂ ਥੀਆਂ। ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਕਾ ਬੀਜਿਆ ਹੈ, ਇਕ ਮੁਹਰੁ ਸਾਧੂ ਕੇ ਹਥਿ ਦਿਤੀ ਥੀ, ਤਿਸਦਾ ਸਦਕਾ ਮੁਹਰਾਂ ਹੋਈਆਂ ਥੀਆਂ। ਪਰੁ ਜਿਉ ਜਿਉ ਵਿਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਦਉੜਿਆ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਮੁਹਰਾਂ ਦੇ ਕੋਇਲੇ ਹੋਇਗੈ। ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਲੇਖ ਸੂਲੀ ਥੀ, ਜਿਉ ਜਿਉ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਆਇਆ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਸੂਲੀ ਘਟਿ ਗਈ। ਸੂਲੀ ਦਾ ਕੰਡਾ ਹੋਇਆ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸਦਕਾ'। ਤਬਿ ਉਇ ਉਨਿ ਪੈਰੀ ਪਏ; ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਸਿੱਖ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣਿ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦ ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਵਿਚਿ :-

ਕਰਣੀ ਕਾਗਦੁ ਮਨੁ ਮਸਵਾਣੀ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਦੁਇ ਲੇਖ ਪਏ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ॥ ੩॥ (੯੯੦)]

ਠੱਗਾਂ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਤਖ ਓਥਹੁ ਚਲੈ। ਪੈਡੇ ਵਿਚ ਠਗ ਮਿਲਿ ਗਏ। ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਆਖਿਓਨੇ : 'ਜਿਸਦੇ

ਮੁਹਿ ਵਿਚਿ ਐਸੀ ਜੋਤਿ ਹੈ, ਸੋ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੇ ਪੱਲੇ ਬਹੁਤ ਦੁਨੀਆ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਣੀ ਹੈ।
 ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਉਵੇਰਿ ਆਇ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਤਬਿ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਣੇ ਨਾਲਿ ਸਭ ਆਇ ਅੰਦਰਹੁ
 ਨਿਬਲੁ ਭਏ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਪੁਛਿਆ : 'ਤੁਸੀ ਕਵਨ ਅਸਹੁ?' ਤਬਿ ਉਇ ਕਹਿਨਿ : 'ਅਸੀ ਠੱਗ
 ਹਾਂ, ਤੇਰੇ ਮਾਰਣ ਕਉ ਆਏ ਹਾਂ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਭਲਾ ਹੋਵੇ, ਇਕੁ ਕੰਮ ਕਰਿਕੈ
 ਮਾਰਹੁ'। ਤਬਿ ਓਨਾ ਕਹਿਆ : 'ਕੰਮ ਕੋਹਾਂ ਹੈ?' ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਕਿਹਾ : 'ਓਹੁ ਜੋ ਧੂਆਂ ਨਦਰਿ
 ਆਵਦਾ ਹੈ, ਤਹਾਂ ਤੇ ਆਗ ਲੈ ਆਵਹੁ, ਮਾਰਿ ਦਾਗੁ ਦੇਹਿ'। ਤਬਿ ਠਗਾਂ ਆਖਿਆ : 'ਕਹਾਂ
 ਆਗਿ ਕਹਾਂ ਹਮਿ, ਮਾਰਿ ਦੂਰਿ ਕਰਹੁ'। ਤਬਿ ਇਕਨਾ ਆਖਿਆ : 'ਅਸਾਂ ਬਹੁਤੁ ਜੀਅ ਮਾਰੇ
 ਹੈਨਿ, ਪਰੁ ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਿਸੇ ਨਾਹੀ ਕਹਿਆ-ਜੋ ਮਾਰੁ-ਆਸਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ'। ਤਬਿ
 ਦੁਇ ਠਗ ਦਉੜੇ ਆਗਿ ਨੂ, ਜਬ ਜਾਵਨਿ ਤਾਂ ਅਗੈ ਚਿਖਾ ਪਈ ਜਲਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਰਾਮ
 ਗਣ ਤੇ ਜਮ ਗਣ ਖੜੇ ਝਗੜਦੇ ਹੋ। ਤਬਿ ਠਗਾਂ ਪੁਛਿਆ : 'ਤੁਸੀ ਕਵਨ ਹਉ?' ਕਿਉਂ
 ਝਗੜਦੇ ਹਉ?' ਤਬਿ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ : 'ਅਸੀ ਜਮ ਗਣ ਹਾਂ, ਆਗਿਆ ਪਾਇ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ
 ਨਾਲਿ ਇਸ ਜੀਅ ਕਉ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕਿ ਲੈ ਚਾਲੇ ਹੋ। ਅਤੇ ਇਹ ਪਿਛਹੁ ਰਾਮ ਗਣ ਆਏ ਹਨਿ,
 ਅਸਾਂ ਤੇ ਖੋਸ ਲੈ ਚਲੇ ਹੋ। ਤੁਮ ਪੁਛੋ ਜੋ ਕਿਉਂ ਖੋਸ ਲੈ ਚਲੇ ਹੈ?' ਤਬਿ ਠਗਾਂ ਪੁਛਿਆ :
 'ਤੁਸੀ ਕਿਉਂ ਖੋਸਿ ਲੈ ਚਲੇ ਹਉ, ਇਨਾਂ ਪਾਸਹੁ?' ਤਬਿ ਰਾਮ ਗਣਾ ਆਖਿਆ : 'ਇਹ ਮਹਾਂ
 ਪਾਪੀ ਥਾ, ਇਸਨੁ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਮੈ ਦੇਣਾ ਥਾ, ਪਰ ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸਰ ਕਉ ਤੁਮ ਮਾਰਣਿ ਆਏ
 ਹੋ, ਤਿਸਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਇਸਕੀ ਚਿਖਾ ਕਾ ਧੂਆਂ ਪਇਆ ਹੈ। ਤਿਸਕਾ ਸਦਕਾ ਬੈਕੁੰਠ ਕਉ
 ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਇਆ ਹੈ'। ਤਬਿ ਠਗ ਸੁਣਤੇ ਹੀ ਦਉੜੇ ਆਏ, ਆਖਿਓ ਨੇ : 'ਜਿਸਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ
 ਧੂਆਂ ਪਵਤੇ ਸਾਰ ਮੁਕਤਿ ਪਰਾਪਤਿ ਭਇਆ ਹੈ, ਤਿਸਕੇ ਮਾਰਣ ਕਉ ਅਸੀ ਆਏ ਹੈ'। ਤਬਿ
 ਓਹ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਏ। ਅਗਲਿਆ ਪੁਛਿਆ, ਇਹ ਕਿਆ ਹੁਆ ਹੈ, ਜੋ ਆਇਕੈ ਪੈਰੀ ਪਏ
 ਤੁਸੀ?' ਉਨਾਂ ਸਭ ਬਾਤ ਆਖਿ ਸੁਣਾਈ : 'ਇਹ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੈ'। ਤਬਿ ਓਹੁ ਭੀ ਆਇ ਪੈਰੀ
 ਪਏ। ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਲਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਣਿ, ਆਖਿਓਨੈ : 'ਜੀ ਅਸਾਂ ਕਉ ਨਾਉਧਰੀਕ
 ਕਰੁ, ਅਸਾਡੇ ਪਾਪ ਬਿਨਾਸ ਕਰਿ, ਅਸਾਂ ਮਹਾਂ ਘੋਰੁ ਪਾਪ ਕਮਾਏ ਹੈ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ
 ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਆ। ਆਖਿਓਸੁ : 'ਤੁਸਾਡੇ ਪਾਪ ਤਬ ਹੀ ਬਿਨਾਸ ਹੋਵਨਿ, ਜਾ ਇਹੁ ਕਿਰਤਿ
 ਛੋਡਹੁ, ਅਤੇ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਹੁ, ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਛ ਵਸਤੁ ਰਹੰਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਇ ਦੇਹੁ,
 ਅਤੀਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਮੁਹਿ ਪਾਵਹੁ'। ਤਬਿ ਓਨਾਂ ਆਗਿਆ ਮੰਨਿ ਲਈ, ਜੋ ਕੁਛ ਵਸਤੁ ਬੀ,
 ਸੋ ਆਣਿ ਆਗੈ ਰਾਖੀ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗੈ ਜਪਣਿ। ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਿਆ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :--

ਲਬੁ ਕੁਤਾ ਕੁੜੁ ਚੁਹੜਾ ਠਗਿ ਖਾਧਾ ਮੁਰਦਾਹੁ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ॥ ੪॥ (੧੫)]

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖੁਸੀ ਹੋਈ, ਓਥਹੁ ਰਵਦੇ ਰਹੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਨੂਰ ਸ਼ਾਹ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਤਦ ਕਉਰੂ ਦੇਸ ਆਇ ਨਿਕਲੇ। ਤਬਿ ਏਕ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਭੁਖ ਲਗੀ, ਤਾਂ
 ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ : 'ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਰਹ ਵਿਚ ਜਾਈ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ :

‘ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਹ ਕਾਵਰੂ ਦੇਸ ਹੈ, ਤ੍ਰਿਆ ਰਾਜ ਹੈ, ਤੂੰ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਹ’। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਉਠ ਗਇਆ, ਜਾਇ ਕਰ ਏਕ ਤ੍ਰਿਮਤ ਦੇ ਦਰਿ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਓਸ ਬੁਲਾਇ ਲੀਆ, ਪੁਛਿਓਸੁ। ਖਾਣੇ ਕਉ ਲੱਗਾ ਮੰਗਣ। ਤਬ ਉਸ ਤ੍ਰਿਮਤ ਅੰਦਰ ਬੁਲਾਇਆ। ਜਾਂ ਅੰਦਰ ਗਇਆ ਤਬਿ ਧਾਗਾ ਬੰਨਿ ਕਰਿ ਮੇਢਾ ਕਰਿ ਬੈਠਲਾਇਆ। ਬੰਨਿ ਕਰਿ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਗਈ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਕਰਕੇ ਵੇਖੇ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਮੇਢਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਆਇਆ। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਵਲੋਂ ਦੇਖਿ ਕਰ ਲਗਾ ਮੇਆਕਣਿ। ਤਬ ਓਹੁ ਘੜਾ ਲੇਕਰਿ ਆਈ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਛੀ, ਆਖਿਆ : ਅਸਾਡਾ ਆਦਮੀ ਇਥੇ ਆਇਆ ਹੈ?’ ਤਬਿ ਉਸਿ ਕਹਿਆ : ‘ਇਥੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਆਇਆ, ਦੇਖਿ ਲੈ’। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਸਲੋਕੁ॥ ਕਲਰੂ ਕੀਆ ਬਣਜਾਰੀਆ ਝੂਗੈ ਮੁਸਕੁ ਮੰਗੇਨ। ਅਮਲਾ ਬਾਝੂ ਨਾਨਕਾ
ਕਿਉ ਕਰਿ ਖਸਮਿ ਮਿਲੇਨ॥੧॥

ਤਬਿ ਉਸਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਘੜਾ ਰਹਿਆ, ਉਤਰੈ ਨਾਹੀ। ਕੂੜਿ ਕਾ ਸਦਕਾ ਲਈ ਵਿਰੇ, ਤਬਿ ਨੂਰਸਾਹਿ ਨੂੰ ਖਬਰਿ ਹੋਈ, ਜੋ ਏਕੁ ਐਸਾ ਮੰਤ੍ਰਵਾਨ ਆਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਸਿਰ ਤੇ ਘੜਾ ਨਾਹੀ ਉਤਰਦਾ। ਤਬਿ ਨੂਰਸਾਹਿ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ : ਜੋ ਕੋਈ ਸਹਰਿ ਵਿਚ ਮੰਤ੍ਰਵਾਨ ਹੈ, ਸੋ ਰਹਿਣਾ ਨਾਹੀ। ਤਦ ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਤਾਈ ਕੋਈ ਮੰਤ੍ਰਵਾਨ ਥੀ, ਸੋ ਸਭ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਵਿਦਿਆ ਲੈ ਆਈਆ। ਕਈ ਦਰਖਤ ਉਪਰਿ ਚੜਿ ਆਈ। ਕਈ ਮਿਰਗਛਾਲਾ ਉਪਰਿ ਚੜਿ ਆਈ। ਕੋਈ ਚੰਦ ਉਪਰਿ ਚੜਿ ਆਈ। ਕਾਈ ਕੰਧ ਉਪਰਿ ਚੜਿ ਆਈ। ਕੋਈ ਬਾਗੁ ਸਾਥਿ ਲੈ ਆਈ। ਕਾਈ ਢੋਲ ਲੇ ਵਜਾਵਦੀ ਆਈ। ਤਬਿ ਆਇ ਕਰ ਲਗੀਆਂ ਕਾਮਣ ਪਾਵਣ। ਧਾਗੇ ਬੰਨਿ ਬੰਨਿ ਕਰਿ। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਮਰਦਾਨੇ ਬੰਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਮੇਆਕਣਿ; ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਹਸਿਆ। ਆਖਿਓਸੁ : ‘ਮਰਦਾਨਿਆ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਕਰਿ ਮਥਾ ਟੇਕੁ’। ਗਲੇ ਧਾਗਾ ਤੁਟ ਪਇਆ, ਰਬਾਬੁ ਲੇਕਰਿ ਆਇਆ। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : ‘ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ’। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ ਰਾਗੁ ਵਡਹੰਸੁ ਮ: ੧ ਸਬਦ ਕੀਤਾ :-

ਗੁਣਵੰਤੀ ਸਹੁ ਰਾਵਿਆ ਨਿਰਗੁਣਿ ਕੂਕੇ ਕਾਇ॥

[ਵਡਹੰਸ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ॥ ੨॥ (੫੫੭)]

ਤਾਂ ਜਬਾਬੁ ਕੁਛੁ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ। ਤਬਿ ਨੂਰਸਾਹਿ ਕਉ ਖਬਰਿ ਹੋਈ, ਜੋ ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਕੁਛੁ ਨਾਹੀ ਚਲਤਾ। ਤਬਿ ਨੂਰ ਸਾਹ ਸਭਨਾ ਕੀ ਸਿਰਦਾਰਨੀ ਥੀ। ਖਾਸੀਆ ਚੋਲੀਆਂ ਸਾਥਿ ਅਡੰਬਰ ਕਾਗਦਾ ਕੇ ਉਪਰਿ ਚੜਿ ਕਰਿ ਆਈਆਂ। ਆਇ ਕਰ ਲਗੀ ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਕਰਣਿ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ :-

ਮੰਝੁ ਕੁਚਜੀ ਅੰਮਾਵਣਿ ਡੋਸੜੇ ਹਉ ਕਿਉ ਸਹੁ ਰਾਵਣਿ ਜਾਉ ਜੀਉ॥

[ਰਾਗ ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਕੁਚਜੀ ॥ ੧॥ (੭੬੨)]

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ‘ਵਾਹ ਵਾਹ’ ਕਰਿ ਉਠਿਆ। ਤਬਿ ਨੂਰਸਾਹਿ ਭੀ ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਥਕੀ, ਕਿਛੁ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ, ਤਾਂ ਹੁਕਮੁ ਕੀਤੋਸੁ, ‘ਸੋ ਗੁਨਹੁ ਪਾਇਆ। ਮੁਹ ਤਲੈ ਕਰਿ ਰਹੀ। ਢੋਲਕੀਆਂ ਭੀ ਖੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਲਗੀਆਂ ਨਚਣਿ ਗਾਵਣਿ। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ’। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ :-

ਤਾਲ ਮਦੀਰੇ ਘਟ ਕੇ ਘਾਟ॥
ਦੌਲਕ ਦੁਨੀਆ ਵਾਜਹਿ ਵਾਜ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੨ (੪) (੩੪੯)]

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕੁ ਦਿੱਤਾ :-

ਗਲੀ ਅਸੀ ਚੰਗੀਆ ਆਚਾਰੀ ਬੁਗੀਆਹ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੭॥ (੮੫)]

ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਏਹੁ ਸਲੋਕ ਬੋਲਿਆ, ਤਬਿ ਨੂਰਿਸਾਹੁ ਕਹਿਆ : 'ਜੋ ਮਾਇਆ ਨਾਲਿ ਮੋਹਉ'। ਤਾਂ ਅਨੇਕ ਪਰਕਾਰ ਕੀ ਮਾਇਆ ਲੈ ਲੈ ਆਈਆ। ਮੋਤੀ, ਹੀਰੇ, ਜਵਾਹਰ, ਸੁਇਨਾ, ਰੂਪਾ, ਗੁਲੀ, ਕਪੂਰ, ਜੋ ਕੁਛ ਭਲੀ ਵਸਤੁ ਸੀ ਸੋ ਆਣਿ ਆਗੈ ਰਾਖੀ। ਤਬਿ ਬੇਨਤੀ ਲਗੀਆ ਕਹਣਿ : 'ਜੀ ! ਕੁਛ ਤਮਾ ਲੇਵਹੁ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਰਾਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗੁ ਕੀਤਾ :-

ਇਆਨਤੀਏ ਮਾਨੜਾ ਕਾਇ ਕਰੇਹਿ॥

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੩ ॥ ੪॥ (੭੨੨)]

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਪੈਰੀ ਆਇ ਪਈਆ। ਗਲ ਵਿਚਿ ਪੱਲਾ ਪਾਇ ਕਰਿ ਖੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਆਖਣਿ ਲਗੀਆਂ : 'ਆਸਾਡੀ ਗਤਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਵੈ ? ਅਤੇ ਇਸ ਕਿਅਹੁ ਸਿਰਹੁ ਘੜਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਉਤਰੇ ?' ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਿਕੇ ਇਸ ਦਿਅਹੁ ਸਿਰਹੁ ਘੜਾ ਉਤਾਰਹੁ। ਅਤੇ ਤੁਸਾਡੀ ਭੀ ਗਤਿ ਹੋਵੇਗੀ, ਤੁਸੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਹੁ'। ਤਬਿ ਓਹੁ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਈਆ, ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਸਿਖਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ॥ ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ॥

ਕਲਜੁਗ

ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਓਬਹੁ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ। ਜਾਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਉਦਿਆਨ ਵਿਚਿ ਗਇਆ, ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਤਬਿ ਪਰਮੇਸਰਿ ਕੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲਿ ਕਲਿਜੁਗ ਛਲਣਿ ਕਉ ਆਇਆ। ਆਇ ਰੂਪੁ ਧਰਿਓਸੁ, ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਅੰਧੇਰੀ ਬਹੁਤ ਆਈ, ਦਰਖਤ ਲਗੇ ਉਭਣਿ। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨਾ ਬਹੁਤ ਭੈਮਾਨੁ ਹੋਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀਉ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ! ਆਣਿ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚ ਪਾਇ ਮਾਰਿਓ, ਗੋਰ ਖਫਣਹੁ ਭੀ ਗਏ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਕਾਹਲਾ ਹੋਹੁ ਨਾਹੀ'। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ : 'ਅਜ ਤੋੜੀ ਏਡਾ ਹੋਆ ਹਾਂ; ਇਹੁ ਬਲਾ ਤਾਂ ਨਾਹੀ ਡਿਠੀ, ਜੁ ਇਹੁ ਕਿ ਆਇਆ ਹੈ ਅਸਾਡੇ ਜੀਅਝੇ ਤਾਂਈ ?' ਤਬਿ ਅਗਨਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਦਿਖਾਲਿਆ। ਜੋ ਧੂਆਂ ਚਉਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਤੇ ਉਠਿਆ, ਚਾਰੇ ਕੁੰਡਾਂ ਅਗਨਿ ਹੋਈਆਂ। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨਾ ਮੁਹੁ ਢਕਿਕੇ ਪੈ ਰਹਿਆ; ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀਵਣਾ ਰਹਿਆ'। ਤਬਿ ਫੇਰ ਪਾਣੀ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੋਆ। ਘਟਾਂ ਬੰਨਿ ਆਇਆ। ਲਗਾ ਬਰਸਣਿ ਪਾਣੀ। ਪਰੁ ਬਾਬੇ ਤੇ ਦੂਰਿ ਪਵੇ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਮੁਹੁ ਉਘਾੜ, ਉਠਿ ਬੈਠ, ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਹਿ ਮਰਦਾਨਾ ਉਠਿ ਬੈਠਾ। ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਓਸੁ। ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਕੀਤਾ, ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ :-

ਡਰਪੈ ਧਰਤਿ ਅਕਾਸ ਨਖੁਤ੍ਰਾ ਸਿਰਿ ਉਪਰਿ ਅਮਰੁ ਕਰਾਰਾ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰ ੨ ॥ ੧ ॥ (੯੯੮)]

ਤਬਿ ਦੈਤ ਕਾ ਰੂਪ ਧਾਰਿ ਆਇਆ। ਚੋਟੀ ਆਸਮਾਨ ਨਾਲਿ ਕੀਤੀਆਸੁ॥ ਜਿਉ ਜਿਉ ਨੇੜੇ ਆਵੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਘਟਦਾ ਜਾਵੈ। ਤਬਿ ਮਨੁਖ ਕਾ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਆਇਆ। ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਕਰ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ : 'ਭਾਈ ! ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ ?' ਤਬਿ ਉਨ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ! ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ ? ਮੈਂ ਕਲਿਜੁਗ ਹਾਂ, ਅਰ ਤੇਰੇ ਮਿਲਨੇ ਨੂੰ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਕਾ ਵਜੀਰ ਹੈਂ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਨਿਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਕਿਛੁ ਮੈਤੇ ਲੇਹੁ, ਮੇਰੇ ਵਚਨਿ ਚਲੁ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ : 'ਤੈਂ ਪਾਸਿ ਕਿਆ ਹੈ ?' ਤਾਂ ਕਲਿਜੁਗ ਆਖਿਆ : 'ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਹੈ, ਜੇ ਆਖਹੁ ਤਾਂ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਉਸਾਰਹ, ਅਤੇ ਰਤਨਾਂ ਕਾ ਲਾਲਾਂ ਦਾ ਜੜਾਉ ਕਰਾਵਾਂ, ਅਗਰ ਚੰਦਨਕਾ ਲੇਪੁ ਦੇਵਾਂ' : ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ :—
ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਉਸਰਹਿ ਰਤਨੀ ਤ ਹੋਹਿ ਜੜਾਉ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ॥ ੧॥ (੧੪)]

ਤਬਿ ਕਲਜੁਗ ਪਰਦੱਖਣਾ ਕੀਤੀ, ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ, ਮੇਰੀ ਗਤਿ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੋਵੇ ?' ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ : 'ਮੇਰਾ ਸਿਖੁ ਕੋਟ ਮਧੇ ਕੋਈ ਹੋਵੈਗਾ; ਤਿਸਦਾ ਸਦਕਾ ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਹੋਵੇਗੀ'। ਤਬਿ ਕਲਿਜੁਗ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਬਾਬੇ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਕੀੜ ਨਗਰ

ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਰਵਦੇ ਰਹੇ, ਆਇ ਕੀੜ ਨਗਰ ਪ੍ਰਗਟੇ। ਜਾਂ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਰੁਖੁ ਬਿਰਖੁ ਸਭੁ ਸਿਆਹੁ ਨਦਰਿ ਆਵੈ, ਧਰਤੀ ਸਾਰੀ। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨਾ ਬਹੁਤ ਭੈਮਾਨੁ ਹੋਆ, ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਇਥੋਂ ਚਲੀਏ, ਏਡਾ ਕਾਲਾ ਅਸਾਂ ਕਦੇ ਨਾਹੀ ਡਿਠਾ, ਇਸੁ ਕਾਲੇ ਤੇ ਚਾਲੁ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਇਨ ਕੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਹੈ, ਭਾਵੈ ਕੋਈ ਸਉ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਾਉ, ਜੇ ਕੋਈ ਜਾਨਵਰ ਦਾ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਖਾਇ ਜਾਵਨ, ਅਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਸਪ ਦਾ ਆਂਡਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਖਾਇ ਜਾਵਨਿ, ਪਰ ਤੇਰੇ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਂਵਦਾ'। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਅਰਜ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਕਦੇ ਇਥੇ ਕੋਈ ਆਇਆ ਡੀ ਹੈ ?' ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਇਕ ਦਿਨਿ ਇਕੁ ਰਾਜਾ ਚੜਿਆ ਥਾ, ਬਾਨਵੈ ਖੂਹਣੀ ਲਸਕਰਿ ਲੈਕਰਿ, ਇਕ ਰਾਜੇ ਉਪਰ ਚੜਿਆ ਥਾ, ਸੋ ਇਤੁ ਧਰਤੀ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ, ਤਬਿ ਇਕ ਕੀੜੀ ਜਾਇ ਮਿਲੀ, ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ—ਹੇ ਰਾਜਾ ! ਇਤੁ ਰਾਹਿ ਚਾਲੁ ਨਾਹੀ ਅਤੇ ਜੇ ਚਲਦਾ ਹੈਂ, ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਰਜਾਇ ਵਿਚਿ ਚਾਲੁ—, ਤਬੁ ਰਾਜੇ ਪੁਛਿਆ—ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਰਜਾਇ ਹੈ ?—। ਤਬੁ ਕੀੜੀ ਕਹਿਆ—ਹੇ ਰਾਜਾ ! ਮੇਰੀ ਏਹ ਰਜਾਇ ਹੈ, ਜੋ ਮੇਰੀ ਰੋਟੀ ਖਾਇ ਕਰਿ ਜਾਹਿ—। ਤਬਿ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ—ਮੈਂ ਬਾਵਨਿ ਖੂਹਣੀ ਕਾ ਰਾਜਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਰੋਟੀ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਖਾਵਾਂ—। ਤਬਿ ਕੀੜੀ ਕਹਿਆ,—ਹੇ ਰਾਜਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜੁਝੁ ਕਰਿਕੇ ਜਾਹੈ—। ਤਬਿ ਰਾਜਾ ਚੁਧੁ ਲਗਾ ਕਰਣਿ ਬਾਵਨਿ ਖੂਹਣੀ ਲੈਕਰਿ ਕੀੜੀ ਸਾਥਿ। ਤਬ ਇਕਨ ਕੀੜੀ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕੀੜੀਆਂ ਤਾਈਂ—ਜਾਇ ਕਰਿ ਬਿਖੁ ਲਿਆਵਹੁ—। ਤਬਿ ਕੀੜੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਪਿਆਲੁ ਤੇ ਬਿਖੁ ਮੁਹੁ ਭਰਿ ਲੈ ਆਈਆਂ। ਜਿਸ ਕਉ ਲਾਇਨ ਸੋ ਸੋਅਹੁ ਹੋਇ ਜਾਇ। ਹੋ ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਬਾਵਨ ਖੂਹਣੀ ਲਸਕਰੁ ਸਭੇ ਮੁਆ, ਪਰਮੇਸਰੁ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥ, ਤਬਿ ਇਕੋ ਰਾਜਾ ਰਹਿਆ।

ਤਬਿ ਓਹੁ ਕੀੜੀ ਗਈ, ਆਖਿਓਸੁ- ਹੋ ਰਾਜਾ। ਬਾਤ ਸੁਨ, ਅਬਿ ਮੇਰੀ ਰੋਟੀ ਮਨਹਿਗਾ?-। ਤਬਿ ਰਾਜਾ ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਆਖਿਓਸੁ-ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਜੀ-। ਤਬਿ ਉਸਿ ਕੀੜੀ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕੀੜੀਆਂ ਜੋਗੁ-ਜਾਹੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੇਆਵਹੁ। ਅਤੇ ਸਤ ਕੁੰਡੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੇ ਹੋਨ ਪਤਾਲ ਬਿਖੇ, ਅਤੇ ਸਤ ਕੁੰਡ ਬਿਖ ਕੇ ਹੋ ਪਤਾਲ ਬਿਖੇ-। ਤਬਿ ਓਹੁ ਕੀੜੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਾਇ ਕਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਮੁਖੁ ਭਰਿ ਲੇ ਆਈਆਂ, ਜਿਸ ਕਉ ਓਹੁ ਲਾਵਨਿ ਸੋਈ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਵੇ। ਤਬਿ ਬਾਵਨਿ ਖੂਹਣੀ ਲਸਕਰੁ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਪਰਮੇਸਰਿ ਕੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲਿ। ਤਬਿ ਰਾਜਾ ਉਠਿ ਕਰ ਰੋਟੀ ਖਾਵਣਿ ਗਇਆ ਬਾਵਨ ਖੂਹਣੀ ਸਾਥਿ। ਜਬਿ ਰੋਟੀ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਠੰਢੀ, ਅਤੇ ਜਾਂ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਘਾਸੁ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਭਿੰਨਾ ਹੋਆ, ਅਤੇ ਦਾਣਾ ਮਿਲਿਆ ਸੋ ਚਿਥਿਆ ਹੋਆ। ਤਬਿ ਰਾਜੇ ਪੁਛਿਆ :-ਐਸੀ ਰੋਟੀ ਠੰਢੀ ਕਿਉਂ ਮਿਲੀ? ਅਤੇ ਘਾਸੁ ਭਿੰਨਾ, ਦਾਣਾ ਚਿਥਿਆ?-। ਤਬਿ ਕੀੜੀ ਕਹਿਆ : ਹੋ ਰਾਜਾ! ਅਗੈ ਇਕੁ ਰਾਜਾ ਆਇਆ ਥਾ, ਤਿਸ ਕਉ ਮੈਂ ਰੋਟੀ ਕੀਤੀ ਆਹੀ, ਤਿਸਤੇ ਜੋ ਰਹਿਆ ਥਾ ਸੋ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਲਸਕਰ ਕਉ ਪਰੋਸਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੋ ਉਸਦਿਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਦਾਣਾ ਬਚਿਆ ਥਾ ਸੋ ਤੇਰਿਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਕਉ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਜੋ ਉਸਦਿਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਘਾਸੁ ਰਹਿਆ ਥਾ, ਸੋ ਤਿਰਿਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਤਾਈ ਪਾਇਆ-। ਜਬਿ ਰਾਜਾ ਜਾਇ ਕਰ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਕਈ ਅੰਬਾਰ ਹੀ ਭਰੇ ਪਇ ਹੋਨਿ। ਤਬਿ ਰਾਜੇ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ਦੂਰਿ ਹੋਆ। ਆਖਿਓਸੁ :-ਐਸੇ ਰਾਜੇ ਵਰਤੇ ਹੋਨ-। ਤਬਿ ਰਾਜਾ ਫਿਰਿ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਸੀਹਾ ਬਾਜਾ ਚਰਗਾ ਕੁਹੀਆ ਏਨਾ ਖਵਾਲੇ ਘਾਹ॥

[ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੧੪॥ (੧੪੪)]

ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਵਸਦਾ ਰਹੇ.

ਓਥਹੁ ਰਵਦੇ ਰਹੇ॥ ਜਾਇ ਇਕਤੁ ਗਾਉਂ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ। ਤਬਿ ਉਸ ਗਾਉਂ ਵਿਚਿ ਕੋਈ ਬਹਣਿ ਦੇਵੇ ਨਾਹੀ। ਲਾਗੇ ਮਸਕਰੀਆਂ ਕਰਣਿ। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕੁ ਕਹਿਆ :-

ਏਸ ਕਲੀਓ ਪੰਜ ਭੀਤੀਓ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਰਖਾ ਪਤਿ॥ ਜੇ ਬੋਲਾ ਤਾਂ ਆਖੀਐ ਬੜ ਬੜ ਕਰੈ ਬਹੁਤ॥ ਚੁਪ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਆਖੀਐ ਇਤ ਘਟਿ ਨਾਹੀ ਮਤਿ॥ ਜੇ ਬਹਿ ਰਹਾਂ ਤਾਂ ਆਖੀਐ ਬੈਠਾ ਸਥਰ ਘਰੁ॥ ਉਠ ਜਾਈ ਤਾਂ ਆਖੀਐ ਫਾਰ ਗਇਆ ਸਿਰ ਘਤਿ॥ ਜੇਕਰਿ ਨਿਵਾਂ ਤਾਂ ਆਖੀਐ ਭਰਦਾ ਕਰੇ ਭਗਤ॥ ਕਾਈ ਗਲੀ ਨਾ ਮੇਵਟੀ ਜਿਥੇ ਕਢਾ ਝਤਿ॥ ਏਥੇ ਓਥੇ ਨਾਨਕਾ ਕਰਤਾ ਰਖੈ ਪਤਿ॥੨॥

ਉਜੜ ਜਾਵੇ.

ਤਬਿ ਅਗਲੇ ਸਹਰਿ ਗਏ, ਤਬਿ ਓਨਾਂ ਬਹੁਤੁ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਓਥੇ ਰਾਤਿ ਰਹੇ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਚਲੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ : ਜੇ 'ਇਹੁ ਸਹਰੁ ਉਜਾੜਿ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਠਵਾਟੁ ਹੋਵੇ'। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ, ਤੇਰੇ ਦਰਿ ਭਲਾ ਨਿਆਉ ਡਿਠਾ, ਜਿਥੇ ਬੈਠਣੇ ਨਾ ਮਿਲੇ। ਸੋ ਵਸਾਇਆ, ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਬੰਦਗੀ ਬਹੁਤੁ ਕੀਤੀ ਸੋ ਸਹਰੁ ਉਜਾੜਿਆ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਉਸ ਸਹਰ ਕਾ ਆਦਮੀ ਅਵਰ ਸਹਰਿ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਭੀ

ਵਿਗੜਨਿਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਸਹਰ ਦਾ ਆਦਮੀ ਹੋਰਤ ਸਹਰਿ ਜਾਵੈਗਾ ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਦੀ ਭੀ ਗਤਿ ਕਰੈਗਾ, ਅਤੇ ਸੁਮਤਿ ਦੇਵੈਗਾ'। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ਤਉ ਭਾਵੈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਭੀ ਗਤਿ ਕਰਹਿ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਸਬਦ ਕੀਤਾ ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ ਵਿਚਿ :-

ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਹਸਣਾ ਸਉਣਾ ਵਿਸਰਿ ਗਇਆ ਹੈ ਮਰਣਾ॥

[ਰਾਗ ਮਲਾਰ ਚਉਪਦੇ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ॥ ੧॥ (੧੨੫੪)]

ਆਸਾ ਦੇਸ, ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ.

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਆਸਾ ਦੇਸ ਕਉ ਆਇਆ। ਅਗੇ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਬਾ ਜੰਗਲ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ, ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਭੀ ਆਇਆ। ਤਬ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਬੋਲਿਆ : 'ਅਲਹੁ ਅਲਾ ਦਰਵੇਸ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ ਅਵਾਜੁ : 'ਅਲਹ, ਫਰੀਦ ਜੁਹਦੀ, ਹਮੇਸ ਆਉ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਜੁਹਦੀ, ਅਲਹੁ ਅਲਹ'। ਤਬ ਦਸਤ ਪੰਜਾ ਲੇਕਰ ਬਹਿ ਗਇਆ। ਤਬਿ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਬਾਬੇ ਦਾ ਰੂਪੁ ਦੇਖਿ ਕਰ ਬੋਲਿਆ, ਗੋਸ਼ਟਿ ਕੀਤੀਆ ਸੁ, ਸੇਖਿ ਫਰੀਦ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ :-

ਅਕੇ ਤਾ ਲੋਭੁ ਮੁਕਦਮੀ ਅਕੈ ਤੇ ਅਲਹੁ ਲੋਭੁ॥ ਦੁਹੁ ਬੇੜੀ ਨਾ ਲਤ ਧਰੁ ਮਤੁ ਵੰਢਹੁ ਵਖਰੁ ਬੋਝਿ॥

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ :-

ਸਲੋਕੁ॥ ਦੁਹੀ ਬੇੜੀ ਲਤ ਧਰੁ ਦੁਹੀ ਵਖਰੁ ਚਾੜਿ॥ ਕੋਈ ਬੇੜੀ ਫੁਬਸੀ ਕੋਈ ਲੰਘੇ ਪਾਰਿ॥ ਨਾ ਪਾਣੀ ਨ ਬੇੜੀਆ ਨਾ ਫੁਬੈ ਨਾ ਜਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਵਖਰੁ ਸਚੁ ਧਨੁ ਸਹਜੇ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥ ੧॥

ਤਬ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਕਹਿਆ :-

ਸਲੋਕੁ॥ ਫਰੀਦਾ ਚੂੜੇਲੀ ਸਿਉ ਰਤਿਆ ਦੁਨੀਆ ਕੂੜਾ ਭੇਤੁ॥ ਨਾਨਕ ਆਖੀ ਦੇਖਦਿਆ ਉਜੜਿ ਵੰਢੇ ਖੇਤੁ ॥ ੧॥

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ :-

ਸਲੋਕੁ॥ ਫਰੀਦਾ ਧੁਰਹੁ ਧੁਰਹੁ ਹੋਂਦਾ ਆਇਆ ਚੂੜੇਲੀ ਸਿਉ ਹੇਤੁ॥ ਨਾਨਕ ਖੇਤੁ ਨ ਉਜੜੈ ਜੇ ਰਾਖਾ ਹੋਇ ਸੁਚੇਤ ॥ ੧॥

ਤਬ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦ ਬੋਲਿਆ :-

ਸਲੋਕੁ॥ ਫਰੀਦਾ ਤਨੁ ਰਹਿਆ ਮਨੁ ਫਟਿਆ ਤਾਗਤਿ ਰਹੀ ਨਾ ਕਾਈ॥ ਉਠ ਪਿਰਿ ਤਬੀਬ ਬੀਓ ਕਾਰੀ ਦਾਰੂ ਲਾਇ ॥ ੧॥

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ :-

ਸਲੋਕੁ॥ ਸਜਣ ਸਚੁ ਪਰਖਿ ਮੁਖਿ ਅਲਾਵਣੁ ਬੋਝਰਾ॥ ਮੰਨ ਮਝਾਹੁ ਲਖਿ ਤੁਧਹੁ ਦੂਰਿ ਨ ਸੁ ਪਿਰੀ ॥ ੩॥

ਤਬ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਬੋਲਿਆ ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਵਿਚਿ :-

ਬੇੜਾ ਬੰਧਿ ਨ ਸਕਿਓ ਬੰਧਨ ਕੀ ਵੇਲਾ॥

[ਸੂਹੀ ਲਲਿਤ ਸੇਖ ਫਰੀਦ (੭੯੪)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ ਸਬਦੁ ਕੀਤਾ :-

ਜਪ ਤਪ ਕਾ ਬੰਧੁ ਬੋਲੁ ਲਾਜਿ ਲੰਘਹਿ ਵਹੇਲਾ॥

[ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੬ ॥ ੧॥ (੭੨੯)]

ਤਬ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਬੋਲਿਆ ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਵਿਚਿ :-

ਦਿਲਹੁ ਮੁਹਬਤਿ ਜਿੰਨ ਸੇਈ ਸਚਿਆ॥

[ਆਸਾ ਸੇਖ ਫਰੀਦ (੪੮੮)]

ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਵਿਚਿ :-

ਜਾ ਤੂ ਤਾ ਮੈ ਸਭੁ ਕੋ ਤੂ ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰੀ ਰਾਸਿ ਜੀਉ॥

[ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਸੁਚਜੀ (੭੬੨)]

ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਦੁਇ ਏਕ ਰਾਤਿ ਇਕਠੇ ਰਹੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚਿ। ਤਬਿ ਇਕੁ ਬੰਦਾ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਉਹ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਘਰਿ ਉਠਿ ਗਇਆ। ਤਬ ਏਕ ਤਬਲਬਾਜ਼ ਦੁਧ ਕਾ ਭਰ ਕੇ ਲੇ ਆਇਆ, ਵਿਚਿ ਚਾਰਿ ਮੁਹਰਾ ਪਾਇ ਕਰਿ, ਪਿਛਲੀ ਰਾਤਿ ਨੂੰ ਲੇ ਆਇਆ। ਤਬਿ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਆਪਣਾ ਬਖਰਾ ਪਾਇ ਲਇਆ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਖਰਾ ਰਖਿ ਛਡਿਉਸੁ। ਤਬ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਬੋਲਿਆ :-

ਸਲੋਕੁ॥ ਪਹਿਲੈ ਪਹਿਰੈ ਫੁਲੜਾ ਫਲੁ ਭੀ ਪਛਾ ਰਾਤਿ॥ ਜੋ ਜਾਗੰਨਿ ਲਹੰਨਿ ਸੇ
ਸਾਈ ਕੰਨੋ ਦਾਤਿ ॥੧੧੨॥

ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ-

ਸਲੋਕੁ॥ ਦਾਤੀ ਸਾਹਿਬ ਸੰਦੀਆ ਕਿਆ ਚਲੈ ਤਿਸੁ ਨਾਲਿ॥ ਇਕਿ ਜਾਗੰਦੇ ਨਾ
ਲਹੰਨਿ ਇਕਨਾ ਸੁਤਿਆ ਦੇਇ ਉਠਾਲਿ ॥੧੧੩॥

ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, 'ਸੇਖ ਫਰੀਦਾ! ਇਸੁ ਦੁਧ ਵਿਚਿ ਹਾਥੁ ਫੇਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੁ
ਕਿਆ ਹੈ'। ਜਾਂ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਮੁਹਰਾਂ ਚਾਰਿ ਅਸਨਿ, ਤਬਿ ਉਹੁ ਤਬਲਬਾਜ਼ ਛੋਡਿ
ਕਰਿ ਚਲਦਾ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮ: ੧ :-

ਪਹਲੈ ਪਹਰੈ ਨੈਣ ਸਲੋਨੜੀਏ ਰੈਣਿ ਅੰਧਿਆਰੀ ਰਾਮ॥

[ਤੁਖਾਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੨॥ (੧੧੧੦)]

ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਓਥਹੁ ਰਵੈ, ਜਬ ਉਹੁ ਆਇਕੈ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਤਬਲਬਾਜ਼
ਪਇਆ ਹੈ, ਜਬ ਉਹੁ ਚਕੈ ਤਾਂ ਸੁਇਨੋ ਕਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੁਹਰਾਂ ਨਾਲਿ ਭਰਿਆ ਹੋਆ ਹੈ। ਤਬ
ਉਹੁ ਲਗਾ ਪਛੋਤਾਵਣ, ਆਖਿਉਸੁ : 'ਉਹੁ ਦੁਨੀਆਦਾਰ ਫਕੀਰੁ ਬੇ ਜੋ ਦਿਲ ਉਤੇ ਆਵਤਾ
ਤਾਂ ਦੀਨੁ ਪਾਵਤਾ, ਦੁਨੀਆ ਲੈ ਆਇਆ ਬਾ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆ ਮਿਲੀ'। ਤਬਿ ਉਹੁ ਤਬਲਬਾਜ਼
ਲੈ ਕਰਿ ਘਰਿ ਆਇਆ।

ਤਬਿ ਉਥਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਆਸਾ ਦੇਸਿ ਆਏ, ਤਬਿ ਆਸਾ ਦੇਸ ਦਾ
ਰਾਜਾ ਸਮੁੰਦਰ ਬਾ, ਸੋ ਉਸਕਾ ਕਾਲੁ ਹੋਆ ਬਾ। ਤਬ ਉਸਕੀ ਖੋਪਰੀ ਜਲੈ ਨਾਹੀ, ਅਨੇਕ
ਜਤਨ ਕਰਿ ਰਹੈ; ਤਬਿ ਜੋਤਕੀ ਪੁਛੇ ਤਾਂ ਜੋਤਕੀਆਂ ਆਖਿਆ : 'ਇਨ ਏਕ ਬਾਰਿ ਮਿਥਿਆ
ਕਹਿਆ ਹੈ, ਤਿਸ ਤੇ ਇਸਕਾ ਜੀਉ ਕਸ਼ਟਿ ਪਇਆ ਹੈ। ਅਰ ਆਸਾ ਦੇਸ ਕਾ ਲੋਕੁ ਸਤਿਬਾਦੀ

ਥਾ, ਦਿਨ ਕਉ ਬੀਜਦਾ ਹੈ ਅਰ ਰਾਤਿ ਕਉ ਲੁਣਦਾ ਹੈ'। ਤਬ ਆਸਾ ਦੇਸ ਕੇ ਲੋਕ ਲਾਗੇ 'ਹਾਇ। ਹਾਇ।' ਕਰਣਿ। ਤਾਂ ਜੋਤਕੀਆਂ ਆਖਿਆ : 'ਜੋ ਇਸ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਤਬ ਹੋਵੈ ਜਾਂ ਸਾਧੂ ਕੇ ਚਰਣ ਲਗਨਿ'। ਤਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਸਾ ਦੇਸ ਕਾ ਰਾਹ ਬੰਦ ਕਰਿਆ ਏਕੁ ਦਰਵਾਜਾ ਰਖਿਆ ਥਾ, ਜੋ ਕੋਈ ਫਕੀਰੁ ਆਵੈ ਤਾਂ ਓਤੈ ਦਰਵਾਜੇ ਕਢੀਐ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਜਾਇ ਨਿਕਲੇ। ਜਬ ਨੇੜੈ ਗਏ ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ : 'ਸੇਖੁ ਫਰੀਦਾ ਪੈਰੁ ਧਰਿ'। ਤਬ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦ ਕਹਿਆ : 'ਜੀ ਮੇਰੀ ਕਿਆ ਮਜਾਲ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਆਗੈ ਪੈਰੁ ਧਰਾਂ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਪੈਰੁ ਧਰਿਆ ਤਾਂ ਬੇਪਰੀ ਫੁਟਿ ਗਈ। ਉਸ ਜੀਅ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਹੋਈ, ਤਬ ਸਾਰਾ ਆਸਾ ਦੇਸੁ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਵਿਚਿ ਮ: ੧॥

ਮਿਲਿ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਪਿੰਡੁ ਕਮਾਇਆ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਚਉਪਦੇ ॥ ੨॥ (੯੮੯)]

ਤਬ ਰੋਟੀਆਂ ਲੈ ਲੈ ਆਵਨਿ, ਜੋ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਕੂ ਦੇਵਨਿ ਤਿਸ ਕਉ ਆਖੇ: 'ਮੈਂ ਖਾਧੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਲੈ ਭੀ ਬੰਧੀ ਪਈ ਹੈ'। ਤਬ ਆਸਾ ਦੇਸ ਕਿਆ ਲੋਕਾ ਆਖਿਆ: 'ਹੋ ਬੰਦੇ ਖੁਦਾਇਕੇ। ਤੂੰ ਕੋਈ ਉਸੀ ਮੁਲਖ ਕਾ ਕੁੜਿਆਰ ਹੈਂ ਜਿਸ ਮੁਲਖ ਫਰੀਦੁ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਜੋ ਰੋਟੀ ਕਾਨ ਕੀ ਹੈਸੁ ਅਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਰੋਟੀ ਦੇਂਦਾ ਹੈਸੁ ਤਾਂ ਆਖਦਾ ਹੈ-ਜੋ ਮੈਂ ਖਾਧੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਲੈ ਭੀ ਬੰਧੀ ਹੈ-'। ਤਬ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਰੋਟੀ ਕਾਨਿ ਕੀ ਸੁਟ ਪਾਈ। ਆਖਿਓਸੁ : 'ਇਕ ਵਾਰੀ ਕੁੜ ਆਖੇ ਦਾ ਸਦਕਾ ਰਾਜੈ ਇਤਨੀ ਸਜਾਇ ਪਾਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਕਿਆ ਹਵਾਲ ਹੋਵੇਗਾ?' ਤਬ ਬਾਬੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ, ਸੇਖੁ ਫਰੀਦ ਵਿਦਿਆ ਕੀਤਾ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ : 'ਸੇਖੁ ਫਰੀਦ! ਤੁਸਾਂ ਵਿਚਿ ਖੁਦਾਇ ਸਹੀ ਹੈ, ਪਰੁ ਤੂੰ ਪੀਰੁ ਕਰੁ'। ਤਬ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ ਵਿਦਾ ਹੋਆ, ਗਲੇ ਵਿਚਿ ਲਾਗਿ ਮਿਲੇ; ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਵਿਚਿ :-

ਆਵਹੁ ਭੈਣੇ ਗਲਿ ਮਿਲਹ ਅੰਕਿ ਸਹੇਲੜੀਆਹ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੧੦॥ (੧੭)]

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋਈ ਦਿਨੁ ਆਸਾ ਦੇਸ ਵਿਚ ਰਹਿਆ, ਸਾਰਾ ਆਸਾ ਦੇਸੁ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗਾ ਜਪਣ, ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਸਿਖ ਹੋਏ, ਏਕ ਮੰਜੀ ਆਸਾ ਦੇਸ ਵਿਚਿ ਹੈ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਆਸਾ ਦੇਸ ਉਪਰਿ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਬਿਸੀਅਰ ਦੇਸ ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ, ਜੁਗਾਵਲੀ.

ਓਥਹੁ ਰਵਦੇ ਰਹੇ। ਤਬ ਬਿਸੀਅਰ ਦੇਸ ਆਇ ਪ੍ਰਗਟੇ, ਤਬ ਉਹਾ ਕੋਈ ਬੈਠਣ ਦਵੈ ਨਾਹੀ, ਜਹਾਂ ਜਾਇ ਖੜੋਵਨਿ ਤਹਾਂ ਲੋਕ ਚਉਕਾ ਦੇ ਲੈਨਿ, ਕਾਸਾ ਦੇਖਿ ਕਰ। ਤਬ ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ, ਤਬ ਓਹੁ ਘਰਿ ਲੈ ਗਇਆ, ਪੈਰ ਧੋਇ ਕਰਿ ਪੀਤਿਆਸੁ, ਪੀਵਣੈ ਨਾਲਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਇਓਸੁ, ਉਦਾਸੀ ਹੋਆ ਨਾਲਿ ਲਾਗਾ ਫਿਰਨਿ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਲਿਖਤ ਜੁਗਾਵਲੀ ਮ: ੧॥ ਤਿਸੁ ਸਮੇਂ ਬੈਠਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੀ ਬਰੋਤੀ ਮਹਿ ਪਉਣੁ ਅਹਾਰੁ ਕੀਆ ਨਾਲੇ ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ ਬਿਸੀਅਰ ਦੇਸ ਕਾ, ਤਿਸ ਕਉ ਜੁਗਾਵਲੀ ਪਰਾਪਤ ਹੋਈ, ਝੰਡਾ ਨਾਲਿ ਨਿਬਹਿਆ, ਨਗਰੁ ਛੁਠਘਾਟਕਾ ਤਿਤੁ ਸਮੇਂ ਬਿਸਮਾਦੁ ਪੜੀਦਾ ਥਾ, ਆਗੈ ਜੁਗਾਵਲੀ ਚਲੀ।

ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਭੁਖ ਗਵਾਈ.

ਤਬ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਓਥਹੁ ਰਵਦੇ ਰਹੇ, ਜੋ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਵਡੀ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਜਾਇ ਪਏ, ਤਬ ਉਥੇ ਕੋਈ ਮਿਲੇ ਨਾਹੀ, ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਭੁਖ ਲਾਗੀ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ : 'ਸੁਹਾਣਿ ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਫੂਮ ਸੇ, ਮੁਲਖ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਮੰਗਿ ਖਾਂਦੇ ਥੇ, ਓਥਹੁ ਭੀ ਗਵਾਇਆ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਵਡੀ ਉਜਾੜ ਵਿਚਿ ਆਇ ਪੈਇ ਹਾਂ। ਕਦੇ ਖੁਦਾਇ ਕਾਵੇ ਤਾਂ ਨਿਕਲਹਿ, ਹੁਣਿ ਕੋਈ ਸੀਹੁ ਬੁਕਿ ਪਵੈਗਾ ਤਾਂ ਮਾਰਿ ਜਾਵੈਗਾ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਤੇਰੇ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ ਆਵਦਾ ਪਰ ਤੂ ਉਸੀਅਰ ਹੋਹੁ'। ਆਖਿਓਸ : 'ਜੀ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਉਸੀਆਰੁ ਹੋਵਾਂ, ਉਜਾੜ ਵਿਚਿ ਆਇ ਪਇਆ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਅਸੀ ਉਜਾੜ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਵਸਦੀ ਵਿਚਿ ਹਾਂ, ਜਿਥੇ ਨਾਉ ਚਿਤਿ ਆਵਦਾ ਹੈ'। ਓਥੇ ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ।

ਦੇਵਤਿਆ ਦਰਸਨ ਕੇ ਤਾਈ ਦੁਖ ਭੂਖ ਤੀਰਥ ਕੀਏ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੩੩॥ (੩੫੮)]

ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਸਬਦੁ ਚਿਤਿ ਕਰਿ, ਤਉ ਬਾਬੂ ਬਾਣੀ ਸਰਿ ਨਾਹੀ ਆਵਦੀ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਮੇਰਾ ਘਟੁ ਭੁਖ ਦੇ ਨਾਲਿ ਮਿਲਿ ਗਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਹੁ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ ਨਾਹੀ ਸਕਦਾ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆ! ਚਲੁ ਪਿਛੇ ਕਿਸੇ ਵਸਦੀ ਜਾਹਾ'।

'ਅਜੀ ਮੈਂ ਵਸਦੀ ਭੀ ਨਾਹੀ ਜਾਇ ਸਕਦਾ, ਮੇਰਾ ਭੁਖ ਨਾਲਿ ਘਟੁ ਮਿਲਿ ਗਇਆ ਹੈ, ਹਉਂ ਮਰਦਾ ਹਾਂ'।

ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਹਉਂ ਤੈਨੂੰ ਆਈ ਬਿਨਾ ਮਰਣਿ ਨਾਹੀ ਦੇਂਦਾ, ਉਸੀਆਰੁ ਹੋ'। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਓਸ: 'ਜੀ, ਹਉਂ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਉਸੀਆਰੁ ਹੋਵਾਂ? ਹਉਂ ਮਰਦਾ ਹਾਂ, ਜੀਵਣੇ ਦੀ ਗਲਿ ਰਹੀ'। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਦੁਖ ਨਾ ਦੇਹਿ'। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਸ ਰੁਖੁ ਦੇ ਫਲ ਖਾਹਿ, ਪਰੁ ਰਜਿ ਕੇ ਖਾਹਿ, ਜਿਤਨੇ ਖਾਇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਹੋਰੁ ਪਲੈ ਬੰਨਿ ਨਾਹੀ'। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਭਲਾ ਹੋਵੇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਖਾਣਿ. ਫਲਾਂ ਕਾ ਸੁਆਦ ਆਇਓਸ, ਆਖੇ: 'ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਭੇ ਖਾਇ ਲਈ, ਫਿਰਿ ਹਥਿ ਆਵਨਿ ਕਿ ਨਾ ਆਵਨਿ, ਕੁਛੁ ਪਲੈ ਭੀ ਬੰਨਿ ਲੇਈ, ਮਤੁ ਹਥਿ ਆਵਨਿ ਕਿ ਨਾ ਆਵਨਿ'। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: 'ਭੁਖ ਲਗੇਗੀ ਤਾਂ ਖਾਵਾਂਵਾ'। ਮਰਦਾਨੇ ਪਲੈ ਭੀ ਬੰਨਿ ਲਏ। ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਮਰਦਾਨੇ ਫਿਰ ਭੁਖ ਲਾਗੀ ਤਾਂ ਆਖਿਓਸ: 'ਕੁਛੁ ਖਾਵਾਂ'। ਜਾਂ ਮੁਹਿ ਪਾਏ ਤਾਂ ਉਤੈ ਵੇਲੈ ਢਹਿ ਪਇਆ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਕਿਆ ਹੋਆ ਵੇ ਮਰਦਾਨਿਆਂ?' 'ਜੀਉ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਤੁਧੁ ਆਖਿਆ ਸੀ ਜੋ ਖਾਹਿ ਸੋ ਖਾਹਿ ਵਧਦੇ ਪਲੈ ਬੰਨਿ ਨਾਹੀ, ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਕੁਛੁ ਪਲੈ ਬੰਨਿ ਲਈ, ਮਤ ਹਥਿ ਆਵਨਿ ਕਿ ਨਾ ਆਵਨਿ, ਸੇ ਮੈਂ ਮੁਹਿ ਪਾਏ ਸਿਨਿ, ਮੇਰਾ ਏਹੁ ਹਵਾਲੁ ਹੋਇ ਗਇਆ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੁਧੁ ਬੁਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਮੁਹਿ ਪਾਏ ਸਨਿ, ਏਹੁ ਬਿਖ ਫਲ ਸਨਿ, ਪਰ ਬਚਨ ਕਰਿਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਹੋਇ ਸਨ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਮਥੈ ਉਪਰਿ ਪੈਰੁ ਰਖਿਆ, ਤਬ ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਹੋਆ ਉਠਿ ਬੈਠਾ। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: 'ਸੁਹਾਣੁ ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਨੂੰ, ਅਤੇ ਤੇਰੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਫੂਮਿ ਮੰਗਿ

ਪਿਨਿ ਖਾਧਾ ਲੋੜਹਾਂ। ਤੂੰ ਅਤੀਤੁ ਮਹਾਂਪੁਰਖੁ ਖਾਹਿ ਪੀਵਹਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਅਤੇ ਵਸਦੀ ਵੜੇ ਨਾਹੀ, ਹਉਂ ਹਉਂ ਕਰਿ ਤੁਹੁ ਨਾਲਿ ਰਹਾਂ? ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰਿ। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆ! ਮੇਰੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਤੁਹੁ ਉਪਰਿ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਵਿਦਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਮੇਥਾਵਹੁ’। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: ‘ਸੁਹਾਣਾ ਤੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਰੁ ਮੇਰੀ ਵਿਦਾ ਕਰਿ, ਹਉ ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਜਾਵਾਂ’। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆ! ਕਿਵੇਂ ਰਹੈ ਭੀ?’ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: ‘ਹਉ ਤਾਂ ਰਹਾਂ ਜੇ ਮੇਰੀ ਭੁਖ ਗਵਾਵਹਿ, ਜੇ ਤੇਰਾ ਅਹਾਰੁ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਮੇਰਾ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਮੇਰਾ ਅਹਾਰੁ ਕਰਹਿ। ਜੇ ਤੂੰ ਏਹਾ ਕੰਮ ਕਰਹਿ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਰਹਾਂ। ਜਾਂ ਏਹੁ ਬਚਨੁ ਕਰਹਿ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਕਰਮ ਭੀ ਨਾ ਬਚਾਰਹਿ ਤਾਂ ਹਉ ਤੇਰੇ ਨਾਲੇ ਰਹਾਂ, ਜੇ ਇਹੁ ਤੂੰ ਕੰਮ ਕਰੇ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰਿ’। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ‘ਜਾਹਿ ਵੇ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੂੰ ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਆ’। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨਾ ਉਭਰਿ ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਇਤਨੀਆਂ ਵਸਤੂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਮੱਥਾ ਚੁਕਦਿਆਂ ਨਾਲਿ ਅਗਮ ਨਿਗਮ ਕੀ ਸੋਝੀ ਹੋਇ ਆਈ, ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਬਾਬੇ ਨਾਲਿ ਲਗਾ ਫਿਰਣਿ। ਤਬ ਉਦਾਸੀ ਕਰਕੇ ਘਰ ਆਏ।

ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਮੇਲ.

ਜਬਿ ਉਦਾਸੀ ਕਰਿਕੇ ਆਏ ਬਾਰਹੀ ਬਰਸੀਂ ਤਬਿ ਆਇ ਕਰਿ ਤਿਲਵੰਡੀ ਤੇ ਕੋਸ ਦੁਇ ਬਾਹਰਿ ਆਇ ਬੈਠੇ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ। ਤਬਿ ਘੜੀ ਇਕੁ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਅਰਜੁ ਕੀਤੀ ਜੋ ‘ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਘਰਿ ਜਾਵਾਂ, ਘਰਿ ਕੀ ਖਬਰਿ ਲੈ ਆਵਾਂ, ਦਿਖਾਂ ਅਸਾਡੇ ਆਦਮੀ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੈਨਿ, ਕੋਈ ਰਹਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ’ ਰਹਿਆ’। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਹਸਿਆ, ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੇਰੇ ਆਦਮੀ ਮਰੇਗੇ ਤੂੰ ਸੰਸਾਰੁ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਰਖਹਿਗਾ? ਪਰੁ ਤੇਰੇ ਆਤਮੇ ਆਵਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਜਾਹਿ, ਮਿਲਿ ਆਉ, ਪਰੁ ਤੁਰਤੁ ਆਈਂ ਅਤੇ ਕਾਲੂ ਦੇ ਘਰਿ ਭੀ ਜਾਵੈ, ਅਸਾਡਾ ਨਾਉਂ ਲਈ ਨਾਹੀ’। ਤਬਿ ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਰੀਂ ਪੈਇ ਕਰ ਗਇਆ। ਤਲਵੰਡੀ ਆਇਆ, ਜਾਇ ਘਰ ਵੜਿਆ, ਤਬਿ ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਜੁੜਿ ਗਏ, ਸਭ ਕੋਈ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਵੈ, ਅਤੇ ਸਭ ਲੋਕ ਆਖਿਨਿ: ‘ਜੋ ਮਰਦਾਨਾ ਭੂਮ ਹੈ ਪਰੁ ਨਾਨਕ ਕਾ ਸਾਇਆ ਹੈ, ਏਹੁ ਓਹੁ ਨਾਹੀ, ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਵਧਿ ਹੋਆ ਹੈ’। ਜੋ ਆਵਦਾ ਹੈ ਸੋ ਆਇ ਪੈਰੀਂ ਪਵਦਾ ਹੈ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਘਰੁ ਬਾਰੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਕਾਲੂ ਦੇ ਵ੍ਹੇੜੇ ਵਿਚ ਗਇਆ, ਜਾਇ ਬੈਠਾ, ਤਬ ਬਾਬੇ ਦੀ ਮਾਤਾ ਉਭਰਿ ਗਲੇ ਨੂੰ ਚਮੜੀ। ਲਗੀ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਣਿ। ਬੈਰਾਗ ਕਰਿਕੇ ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆ! ਕਿਥਾਉਂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਖਬਰਿ ਦੇਹ’। ਤਬ ਸਾਰੇ ਵੇਹੜੇ ਦੇ ਲੋਕ ਜੋੜਿ ਗਏ। ਸਭ ਲੋਕ ਪੁਛਣਿ ਲਾਗੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: ਭਾਈ ਵੇ! ਜਾਂ ਬਾਬਾ ਸੁਲਤਾਨਿ ਪੁਰਿ ਆਹਾ ਤਾਂ ਭੂਮ ਨਾਲੇ ਆਹਾ, ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਪਿਛਲੀ ਖਬਰਿ ਨਾਹੀ’। ਤਬ ਘੜੀ ਇਉਂ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਮਰਦਾਨਾ ਉਠਿ ਚਲਿਆ, ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਦੀ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ: ‘ਭਾਈ ਵੇ! ਏਹੁ ਜੋ ਤੁਰਤ ਵੇਹੜੇ ਵਿਚਹੁ ਜੋ ਗਇਆ, ਸੋ ਖਾਲੀ ਨਾਹੀ’। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਉਠਿ ਖੜੀ ਹੋਈ, ਕੁਛ ਕਪੜੇ, ਕੁਛ ਮਿਠਆਈ ਲੈ ਕਰਿ ਪਿਛਹੁ ਆਇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਇ ਮਿਲੀ। ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਮਰਦਾਨਿਆ! ਮੈਨੂੰ ਨਾਨਕੁ ਮਿਲਾਇ’। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਿਆ। ਓਥਹੁ ਚਲੇ, ਆਵਦੇ ਆਵਦੇ ਜਾਂ ਕੋਹਾਂ ਦੁਹੁ ਉਪਰਿ ਆਏ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਤਬ ਬਾਬੇ ਡਿਠਾ ਜੋ ਮਾਤਾ

ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਆਏ, ਤਬ ਆਇ ਕਰਿ ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ, ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਲਗੀ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਣਿ, ਸਿਰਿ ਚਮਿਓਸੁ। ਆਖਿਓਸੁ: ਹਉ ਵਾਰੀ ਬੇਟਾ ਹਉ ਤੁਧੁ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰੀ, ਤੇਰੇ ਨਾਉ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰੀ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰੀ, ਜਿਥੈ ਤੂੰ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਤਿਸ ਥਾਉਂ ਵਿਟਹੁ ਹਉ ਵਾਰੀ, ਤੁਧੁ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਤੀ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੁਹੁ ਵਿਖਾਲਿਓ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਮਾਤਾ ਕਾ ਹੇਤੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਗੁਦਗੁਦੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਲਗਾ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਣਿ, ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਿਕੈ ਹਸਿਆ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ' ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਕੀਤਾ:-

ਅਮਲੀ ਅਮਲੁ ਨ ਅੰਬੜੈ ਮਛੀ ਨੀਰੁ ਨ ਹੋਇ॥

[ਵਡਹੰਸ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ॥ ੧॥ (੫੫੭)]

ਤਬ ਫਿਰਿ ਮਾਤਾ ਕਪੜੇ ਮਿਠਿਆਈ ਆਗੇ ਰਾਖੀ। ਤਬਿ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ 'ਬਚਾ! ਤੂੰ ਖਾਹਿ'। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਾਤਾ! ਹਉ ਰਜਿਆ ਹਾਂ'। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ: 'ਬੇਟਾ ਤੂੰ ਕਿਤੁ ਖਾਧੈ ਰਜਿਆ ਹੈ? ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਕੀਤਾ ਰਾਗ ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਵਿਚਿ-

ਸਭਿ ਰਸ ਮਿਠੇ ਮੰਨਿਐ ਸੁਣਿਐ ਸਾਲੋਣੇ।

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੭॥ (੧੬)]

ਤਬਿ ਫਿਰਿ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ: 'ਬਚਾ! ਤੇਰਾ ਜੀਉ ਕਿਤੁ ਗਲੇ ਖਟਾ ਹੋਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦਸਿ, ਜੋ ਆਖਹਿ ਤਾਂ ਹੋਰੁ ਵੀਵਾਹੁ ਕਰੀ, ਭਲੀ ਜੰਵਿ ਚਾੜੀ, ਅਛੰਬਰ ਨਾਲਿ ਵੀਵਾਹੁ ਕਰਾਈ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਵਿਚਿ:-

ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਤਿਨਿ ਦੇਖਿਆ ਜਗੁ ਧੰਧੜੈ ਲਾਇਆ।

[ਸੂਹੀ ਛੰਡ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੪॥ (੭੬੫)]

ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮਾਤਾ ਜੀ! ਓਹੁ ਬਿਧਾਤਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਓਹੁ ਭੁਲਣੈ ਵਿਚਿ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਓਸਿ ਸੰਜੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਭਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ'। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ: 'ਬੱਚਾ! ਤੂੰ ਉਠਿ ਚਾਲੁ, ਅਵਾਈਆਂ ਛੋਡੁ, ਫਿਰਿ ਕਿਆ ਸੰਜੋਗ ਬਣੇਗਾ, ਜਿਤੁ ਫਿਰਿ ਮਿਲਹਿਗਾ'। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਕੀਤਾ:-

ਪਿਛਹੁ ਰਾਤੀ ਸਦੜਾ ਨਾਮੁ ਖਸਮ ਕਾ ਲੇਹਿ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ॥ ੯॥ (੯੮੯)]

ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮਾਤਾ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਜੋ ਆਏ ਹਾਂ, ਜੋ ਕਹਿਆ ਥਾਂ ਆਵਹਿਗੇ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣਿ ਆਗਿਆ ਮੰਨਿ ਲੈਹੁ। ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਉਦਾਸ ਹਾਂ'। ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ: 'ਬੇਟਾ! ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਤੂੰ ਬਹੁਤੀ ਵਰ੍ਹੀ ਉਦਾਸੀ ਕਰਿਕੇ ਆਇਆ ਹੈ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ: 'ਮਾਤਾ! ਤੂੰ ਬਚਨ ਮੰਨ, ਤੈਨੂੰ ਸੰਤੋਖੁ ਆਵੇਗਾ'। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹੀ।

ਸੇਖ ਬ੍ਰਿਹਮ ਨਾਲ ਗੋਬਟ.

ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਥਹੁ ਚਲਿਆ। ਰਾਵੀ ਚਨਾਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਉਜਾੜਿ ਉਜਾੜਿ

ਪੈ ਚਲਿਆ, ਪਟਣ ਦੇਸ ਵਿਚਿ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਪਟਣ ਤੇ ਕੋਸ ਤਿਨਿ ਉਜਾੜਿ ਬੀ, ਓਥੇ ਜਾਇ ਬੈਠਾ, ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਲਿ ਆਹਾ। ਪਟਣ ਕਾ ਪੀਰੁ ਸੇਖ ਫਰੀਦੁ ਬਾ, ਤਿਸਕੇ ਤਖਤਿ ਤੇ ਸੇਖੁ ਬ੍ਰਿਹਮੁ ਬਾ। ਤਿਸ ਕਾ ਇਕੁ ਮੁਗੀਦੁ ਸੁਬਾ ਕੇ ਵੇਲੇ ਲਕੜੀਆਂ ਖੁਟਿਣ ਆਇਆ ਬਾ, ਤਿਸਕਾ ਨਾਉਂ ਸੇਖੁ ਕਮਾਲੁ ਬਾ, ਸੋ ਪੀਰ ਕੇ ਮੁਦਬਰ ਖਾਣੇ ਕੀਆਂ ਲਕੜੀਆਂ ਚੁਣਟਿ ਗਇਆ ਬਾ। ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਅਕੈ ਕੋਲਿ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਦੋਵੇਂ ਬੈਠੇ ਹਨਿ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਸਬਦੁ ਗਾਵਣਿ ਲਾਗਾ, ਸਲੋਕੁ ਦਿਤੋਸੁ ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਵਿਚ ਗੋਸਟਿ ਸੇਖ ਬ੍ਰਿਹਮ ਬਾਬੇ ਨਾਲਿ ਕੀਤੀ :-

ਸਲੋਕ॥ ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ ॥

ਏਕੇ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ ॥੨॥

ਜਬ ਏਹੁ ਸਲੋਕੁ ਕਮਾਲਿ ਫਕੀਰ ਸੁਣਿਆਂ ਤਬਿ ਲਕੜੀਆਂ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਆਇ ਗਇਆ, ਅਰਜੁ ਰਖੀਅਸੁ : 'ਜੀਉ। ਇਸ ਰਬਾਬੀ ਕਉ ਹੁਕਮੁ ਕੀਜੇ ਜੋ ਇਹੁ ਬੈਂਤੁ ਫਿਰਿ ਆਪੇ'। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਹੁਕਮੁ ਜੋ 'ਇਹੁ ਸਲੋਕੁ ਫਿਰਿ ਦੇਹਿ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਸਲੋਕੁ ਫਿਰਿ ਦਿਤਾ। ਕਮਾਲਿ ਸਿਖਿ ਲੈਇਆ। ਜੋ ਕੁਛ ਲਕੜੀਆਂ ਚੁਣੀਆਂ ਬੀਆਂ ਸੋਈ ਘਿਨਿ ਕਰਿ ਸਲਾਮੁ ਕੀਤੋਸੁ। ਪਟਣਿ ਆਇਆ, ਲਕੜੀਆਂ ਸੁਟਿ ਕਰਿ ਜਾਇ ਆਪਣੇ ਪੀਰ ਕਉ ਸਲਾਮੁ ਕੀਤੀਅਸੁ ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ। ਮੈਨੂੰ ਏਕੁ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ'। ਤਾਂ ਪੀਰੁ ਕਹਿਆ : 'ਕਮਾਲਿ! ਕਿਥਹੂੰ ਮਿਲਿਓ?' ਤਾਂ ਕਮਾਲਿ ਕਹਿਆ : 'ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ। ਮੈਂ ਲਕੜੀਆਂ ਚੁਣਟਿ ਗਇਆ ਬਾ, ਉਸਕੇ ਨਾਲਿ ਇਕੁ ਰਬਾਬੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾਉ ਨਾਨਕ ਹੈਸੁ, ਆਪਣੇ ਸਲੋਕੁ ਆਖਦਾ ਹੈ'। ਤਬ ਪੀਰ ਆਖਿਆ : 'ਬੱਚਾ! ਕੋਈ ਤੈਂ ਬੀ ਬੈਂਤੁ ਸਿਖਿਆ?' ਤਬ ਕਮਾਲਿ ਆਖਿਆ : 'ਜੀਵੈ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ। ਹਿਕੁ ਬੈਂਤੁ ਮੈਨੇ ਭੀ ਹਾਸਲੁ ਬੀਆ ਹੈ'। ਪੀਰ ਆਖਿਆ : 'ਅਲਾਇ ਡੇਖਾ ਕੇਹਾ ਹੈ?' ਤਾਂ ਕਮਾਲਿ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ! ਉਹੁ ਆਖਦਾ ਹੈ ਜੋ-

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ॥

ਏਕੇ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ ॥੨॥

ਤਾਂ ਪੀਰ ਆਖਿਆ : 'ਬੱਚਾ! ਕਿਛੁ ਸਮਝਿਓ ਕਿ ਨਾ? ਇਸ ਬੈਂਤ ਕਾ ਬਿਆਨੁ'। ਤਾਂ ਕਮਾਲਿ ਆਖਿਆ : 'ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ। ਤੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਛੁ ਰੋਸ਼ਨ ਹੈ'। ਤਾਂ ਪੀਰ ਆਖਿਆ : 'ਬੱਚਾ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਖਿਆ ਹੋਆ ਇਹੁ ਬੈਂਤੁ ਹੈ, ਤਿਸਦਾ ਦੀਦਾਰੁ ਦੇਖਾ ਹੈ, ਓਹੁ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਫਕੀਰੁ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਲੈ ਚਲੁ, ਓਸਿ ਤਾਂ ਖੁਦਾਇ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰੀਆਂ ਹਨਿ'। ਤਬਿ ਸੇਖੁ ਬਿਰਾਹਮੁ ਸੁਖਵਾਸਣਿ ਚੜਿ ਚਲਿਆ, ਕਮਾਲੁ ਨਾਲਿ ਲੀਤਾ। ਆਵਦਾ ਆਵਦਾ ਕੋਹ ਤਿਹੂੰ ਉਪਰਿ ਆਇਆ। ਜਾ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਬ ਸੇਖੁ ਬਿਰਾਹਮੁ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਆਖਿਓਸੁ : 'ਨਾਨਕ! ਸਲਾਮਾ ਅਲੋਕਮ'। ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, 'ਅਲੋਖਮ ਅਸਲਾਮ, ਪੀਰ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਆਈਐ, ਖੁਦਾਇ ਅਸਾਨੂੰ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਆ, ਤੁਸਾਡਾ ਦੀਦਾਰੁ ਪਾਇਆ'। ਤਬ ਇਨ੍ਹੋਂ ਉਨ੍ਹੋਂ ਦਸਤਪੋਸੀ ਕਰ ਬਹਿ ਗਏ। ਤਬ ਪੀਰ ਪੁਛਣਾ ਕੀਤੀ : 'ਜੇ ਨਾਨਕ। ਤੇਰਾ ਇਕੁ ਬੈਂਤੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਹੋਰਾਨੁ ਹੋਆ ਹਾਂ, ਆਖਿਆ ਜਿਸੁ ਏਹੁ ਬੈਂਤੁ ਆਖਿਆ ਹੈ ਤਿਸਦਾ ਦੀਦਾਰੁ ਦੇਖਾ ਹੈ'। ਤਬਿ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੀਉ ਅਸਾਨੂੰ ਨਿਵਾਜ਼ਸ

ਹੋਈ ਹੈ, ਜੋ ਤੁਸਾਡਾ ਦੀਦਾਰੁ ਪਾਇਆ। ਤਬ ਪੀਰ ਕਹਿਆ : 'ਨਾਨਕ! ਇਸ ਬੰਤੁ ਦਾ ਬਿਆਨੁ ਦੇਹਿ, ਤੂੰ ਜੋ ਆਖਦਾ ਹੈਂ-ਹਿਕ ਹੈ ਨਾਨਕ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂੰ?-'।

ਪਰੁ ਏਕੁ ਸਾਹਿਬੁ ਤੈ ਦੁਇ ਹਦੀ। ਕੋਹੜਾ ਸੇਵੀ ਤੇ ਕੋਹੜਾ ਰਦੀ?

ਤੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈ ਹਿਕੋ ਜੋ ਇਕੋ ਹਿਕੁ ਹੈ, ਪਰ ਹਿੰਦੂ ਆਖਦੇ ਹਨ : ਜੋ ਅਸਾਂ ਵਿਚ ਸਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਖਦੇ ਹਨ ਅਸਾਂ ਹੀ ਵਿਚਿ ਸਹੀ ਹੈ। ਆਖੁ ਵੇਖਾਂ ਕਿਸੁ ਵਿਚਿ ਸਹੀ ਕਰੇਹਾਂ? ਅਰੁ ਕਿਸੁ ਵਿਚਿ ਅਣਸਹੀ ਕਰੇਹਾਂ?' ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ : 'ਜੀ ਹਿਕੋ ਸਾਹਿਬੁ ਹਿਕਾ ਹਦਿ। ਹਿਕੋ ਸੇਵਿ ਤੇ ਦੂਜਾ ਰਦਿ।'

ਸਲੋਕੁ॥ ਸਦਾ ਸਦਾ ਸੇ ਸੇਵੀਐ ਜੋ ਸਭ ਮਹਿ ਰਹੈ ਸਮਾਇ॥

ਅਵਰ ਦੂਜਾ ਕਿਉ ਸੇਵੀਐ ਜੰਮੇ ਤੈ ਮਰਿ ਜਾਇ॥

(ਪੰਨਾ ੫੦੬)

ਜਬ ਇਹੁ ਸਲੋਕੁ ਬਾਬੇ ਦਿਤਾ, ਤਬ ਪੀਰੁ ਪੁਛਣਾ ਕੀਤਾ :-

ਫਰੀਦਾ ਪਾੜਿ ਪਟੋਲਾ ਧਜ ਕਰੀ ਕੰਬਲੜੀ ਪਹਿਰੇਉ॥

ਜਿਨੀ ਵੇਸੀ ਸਹੁ ਮਿਲੈ ਸੇਈ ਵੇਸ ਕਰੇਉ॥ ੧੦੩॥

ਤਬ ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ :-

ਕਾਇ ਪਟੋਲਾ ਪਾੜਤੀ ਕੰਬਲੜੀ ਪਹਿਰੇਇ॥

ਨਾਨਕ ਘਰ ਹੀ ਬੈਠਿਆ ਸਹੁ ਮਿਲੈ ਜੇ ਨੀਅਤਿ ਰਾਸਿ ਕਰੇਇ ॥ ੧੦੪॥

ਘਰ ਹੀ ਮੁੰਧਿ ਵਿਦੇਸਿ ਪਿਰੁ ਨਿਤ ਝੂਰੇ ਸੰਮਾਲੇ॥

ਮਿਲਦਿਆ ਢਿਲ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਨੀਅਤਿ ਰਾਸਿ ਕਰੇ ॥ ੧॥

(ਪੰਨਾ ੫੧੪)

ਜਾ ਏਹੁ ਜਬਾਬੁ ਬਾਬੇ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਪੀਰੁ ਪੁਛਣਾ ਕੀਤਾ :-

ਸਲੋਕੁ॥ ਫਰੀਦਾ ਨੰਦੀ ਕੰਤੁ ਨ ਰਾਵਿਚਿ ਵਡੀ ਬੀ ਮੁਈਆਸੁ॥

ਧਨ ਕੂਕੇਦੀ ਗੋਰ ਮੇਂ ਤੈ ਸਹ ਨਾ ਮਿਲੀਆਸੁ ॥ ੫੪॥

[ਸਲੋਕ ਫਰੀਦ]

ਤਬ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ :-

ਸਲੋਕੁ॥ ਮਹਲ ਕੁਚਜੀ ਮੜਵੜੀ ਕਾਲੀ ਮਨਹੁ ਕਸੁਧ॥

ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵਨਿ ਪਿਰੁ ਰਵੈ ਨਾਨਕ ਅਵਗੁਣ ਮੁੰਧ ॥ ੧॥

[ਮਾਰੂ ਵਾ: ਸ: ਮ: ੧ (ਪੰਨਾ ੧੦੮੮)]

ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਪੀਰੁ ਪੁਛਣਾ ਕੀਤਾ :-

ਸਲੋਕੁ॥ ਕਵਣੁ ਸੁ ਅਖਰੁ ਕਵਣੁ ਗੁਣੁ ਕਵਣੁ ਸੁ ਮਣੀਆ ਮੰਤੁ॥

ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਸੋ ਹਉ ਕਰੀ ਜਿਤੁ ਵਸਿ ਆਵੈ ਕੰਤੁ ॥ ੧੨੬॥

ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ :-

ਸਲੋਕੁ॥ ਨਿਵਣੁ ਸੁ ਅਖਰੁ ਖਵਣੁ ਗੁਣੁ ਜਿਹਬਾ ਮਣੀਆ ਮੰਤੁ॥

ਏ ਤ੍ਰੈ ਭੈਣੇ ਵੇਸ ਕਰਿ ਤਾਂ ਵਸਿ ਆਵੀ ਕੰਤੁ॥ ੧੨੭॥

ਸੇਵਾ ਕਰੈ ਜੁ ਕੰਤੁ ਕੀ ਕੰਤ ਤਿਸੀ ਕਾ ਹੋਇ॥

ਨਾਨਕ ਸਭੇ ਸਹੀਆ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਕੰਤਿ ਤਿਸੀ ਪਹਿ ਹੋਇ॥

ਜਾਂ ਬਾਬੇ ਇਹੁ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ, ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਪੀਰਿ ਆਖਿਆ : 'ਨਾਨਕ! ਮੈਨੂੰ ਏਕੁ

ਕਾਤੀ ਲੋੜੀਦੀ ਹੈ, ਓਹੁ ਕਾਤੀ ਮੇਨੂੰ ਦੇਹਿ। ਜਿਸ ਦਾ ਕੁਠਾ ਆਦਮੀ ਹਲਾਲੁ ਹੋਵੈ; ਇਹ ਜੋ ਕਾਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲਿ ਜਨਾਵਰੁ ਕੁਸਦੇ ਹੈ ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਗਲਿ ਵਹੈ ਤਾਂ ਹਲਾਲੁ ਹੋਵੇ ਮੇਨੂੰ ਓਹੁ ਕਾਤੀ ਦੇਇ ਜਿਸਦਾ ਕੁਠਾ ਮਾਣੁ ਹਲਾਲੁ ਹੋਵੇ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ : 'ਪੀਰ ਜੀ ਲਈਐ :-

ਸਲੋਕੁ॥ ਸਚ ਕੀ ਕਾਤੀ ਸਚੁ ਸਭੁ ਸਾਰੁ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ॥ ੧੯॥ (੯੫੬)]

ਜਾਂ ਇਹੁ ਕਾਤੀ ਬਾਬੇ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਪੀਰ ਸਿਰੁ ਫਿਰਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਵਾਹ ਵਾਹ ਖੁਦਾਇ ਸਹੀ ਕਰਣੈ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ਖੁਦਾਇ ਵਡੀ ਨਿਵਾਜਸ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਨਾਨਕਾ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਕਉ ਪੁਛਣਾ ਸੋ ਗੁਸਤਾਕੀ ਹੈ।' ਤਬ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕੁ ਦਿਤਾ :-

ਰੂਪੇ ਕਾਮੈ ਦੋਸਤੀ ਭੁਖੈ ਸਾਦੈ ਗੰਢੁ॥ ਲਬੈ ਮਾਲੈ ਘੁਲਿ ਮਿਲਿ ਮਿਚਲਿ ਊਘੈ
ਸਉੜਿ ਪਲੰਘੁ॥ ਭਉਕੈ ਕੋਪੁਖਆਰੁ ਹੋਇ ਫਕਤੁ ਪਿਟੇ ਅੰਧੁ॥ ਚੁਪੈ ਚੰਗਾ ਨਾਨਕਾ
ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਮੁਹਿ ਗੰਧੁ॥

[ਮਲਾ: ਵਾ: ਮ: ੧ (ਪੰਨਾ ੧੨੮੮)]

ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਪੀਰ ਕਹਿਆ : 'ਨਾਨਕ! ਹਿਕ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਵਾਰ ਸੁਣਾਇ, ਅਸਾਨੂੰ ਦੇਹ ਮਖਸੂਦੁ ਹੈ; ਜੋ ਵਾਰ ਦੁਹੁ ਬਾਬੁ ਹੋਂਦੀ ਨਾਹੀ, ਅਤੇ ਤੂ ਹਿਕੋਹਿਕੁ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਵੇਖਾਂ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਸਰੀਕੁ ਤੂ ਕਵਣ ਕਰਸੀ?' ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਕੀਤਾ, ਬਾਬੇ ਸਲੋਕੁ ਦਿਤਾ, ਸਲੋਕੁ, ਸਤਿਗੁਰੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ਦਿਉਹਾੜੀ ਸਦ ਵਾਰ॥

[ਵਾਰ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੧॥ (੪੬੨)]

ਪਉੜੀਆਂ ਨਉਂ ਹੋਈਆਂ ਏਤੁ ਪਰਬਾਇ। ਤਬ ਫਿਰਿ ਪੀਰੁ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਆਇ ਦਸਤਪੋਸੀ ਕੀਤੀਅਸੁ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਨਾਨਕ! ਤੁਧੁ ਖੁਦਾਇ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਤੁਧੁ ਅਰੁ ਖੁਦਾਇ ਵਿਚ ਭੇਦ ਨਾਹੀ, ਪਰ ਤੂ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਹੁ, ਜੋ ਅਸਾਡੀ ਭੀ ਖੁਦਾਇ ਨਾਲਿ ਰਹਿ ਆਵੈ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ। ਤੇਰੀ ਖੋਪ ਖੁਦਾਇ ਨਿਬਾਹੈ'। ਤਬ ਪੀਰ ਨੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ਬਚਨ ਦੇਹਿ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ : 'ਜਾਹ ਬਚਨੁ ਹੈ'। ਤਬ ਸੇਖੁ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਬਾਬੇ ਸੇਖ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ; ਬਾਬਾ ਭੀ ਉਠਿ ਰਵਿਆ।

ਕੋਹੜੀ ਫਕੀਰ ਨਿਸਤਾਰਾ.

ਦਿਪਾਲਪੁਰ ਪਾਸਦੇ, ਕੰਡਣਪੁਰ ਵਿਚਦੇ, ਕਾਸੂਰ ਵਿਚਦੇ, ਪਟੀ ਵਿਚਦੇ, ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਆਇ ਰਹਣ ਲਾਗਾ। ਤਾਂ ਕੋਈ ਰਹਿਣ ਦੇਵੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਇਕ ਫਕੀਰੁ ਥਾ, ਤਿਸਕੀ ਝੁਗੀ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਰਹਿਆ। ਓਹੁ ਫਕੀਰ ਕੋਹੜੀ ਥਾ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਆਖਿਓਸੁ : 'ਏ ਫਕੀਰ। ਰਾਤਿ ਰਹਨਿ ਦੇਹਿ'। ਤਬ ਫਕੀਰ ਅਰਜੁ ਕੀਤਾ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਮੇਰਿਅਹੁ ਪਾਸਹੁ ਜਾਨਵਰ ਨਸਦੇ ਹੈਨਿ, ਪਰੁ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਕਰਮੁ ਹੋਆ ਹੈ ਜੋ ਆਦਮੀ ਦੀ ਸੂਰਤਿ ਨਦਰਿ

ਆਈ ਹੈ'। ਤਾਂ ਉਥੇ ਰਹਿਆ। ਫਕੀਰ ਲਾਗਾ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਣਿ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-
ਜੀਉ ਤਪਤੁ ਹੈ ਬਾਰੋ ਬਾਰ॥

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ॥ ੫॥ (੬੬੧)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਆ, ਆਖਿਓਸੁ 'ਮਰਦਾਨਿਆ' ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ' ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ
ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ। ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਕੀਤੀ, ਬਾਬੇ ਸਬਦ ਉਠਾਇਆ :-

ਕਰਹਲੇ ਮਨ ਪਰਦੇਸੀਆ ਕਿਉ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ ਮਾਇ॥

[ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮਹਲਾ ੪ ਕਰਹਲੇ ॥ ੧॥ (੨੩੪)]

ਤਬ ਦਰਸਨ ਕਾ ਸਦਕਾ ਕੋਝੁ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਗਇਆ, ਦੇਹੀ ਹੱਛੀ ਹੋਈ, ਆਇ ਪੈਰੇ
ਪਇਆ, ਨਾਉਂ ਧਰੀਕੁ ਹੋਆ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗਾ ਜਪਣਿ। ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਉਬਹੁ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ।

ਕਿੜੀਆਂ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀਆਂ

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚਦੇ, ਵੈਰੋਵਾਲ, ਜਲਾਲਾਵਾਦ ਵਿਚਦੇ, ਕਿੜੀਆਂ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀਆਂ
ਵਿਚਿ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ॥ ਓਥੇ ਪਠਾਣ ਲੋਕ ਮੁਰੀਦ ਕੀਤਿਅਸੁ। ਤਬ ਓਹੁ ਪਠਾਣ ਲੋਕ ਲੈ
ਲੈ ਸਰੋਦਿ ਦਰ ਤੇ ਲਾਗੇ ਵਜਾਵਣਿ। ਆਖਨਿ, 'ਦਮਸਾਹ ਨਾਨਕ'। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਹੁਕਮੁ
ਹੋਆ, ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇਆ, ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ ਕੀਤਾ, ਬਾਬੇ ਸਬਦ
ਉਠਾਇਆ :-

ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਤਿਨਿ ਦੇਖਿਆ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਰੇ ਭਾਈ॥

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ॥ ੧॥ (੭੨੪)]

ਤਬ ਪਠਾਣ ਲੋਕ ਮੁਰੀਦ ਹੋਇ ਲਾਗੇ 'ਦਮਸਾਹ ਨਾਨਕ' ਕਰਣਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ
ਓਬਹੁ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ।

ਸੈਦਪੁਰ ਦੀ ਬੰਦ.

ਫਿਰ ਫਿਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਵਟਾਲੇ ਵਿਚਿਦੇ ਸੈਦਪੁਰਿ ਸੰਡੇਆਲੀ ਜਾਇ ਨਿਕਲੇ। ਅਗੈ
ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਘਰੀਂ ਵੀਵਾਹ ਹੋਦੇ ਹਿਨਿ, ਅਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਲਿ ਕੁਛ ਫਕੀਰ ਭੀ ਥੇ, ਪਰੁ ਖੁਧਿਆਰਬੂ
ਥੇ। ਉਥੇ ਬਾਬਾ ਜਾਇ ਬੈਠਾ, ਤਾਂ ਖਬਰ ਕਿਸੇ ਨ ਲਧੀ॥ ਅਤੇ ਫਕੀਰ ਭੁਖ ਆਜਜੁ ਕੀਤੇ।
ਤਬਿ ਬਾਬਾ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਫਕੀਰ ਨਾਲੇ ਲੀਤੇ, ਨਾਲੇ ਮਰਦਾਨਾ ਲੀਤਾ, ਜਾਇ ਸੁਆਲੁ
ਪਾਇਆ, ਪਰੁ ਸੁਆਲੁ ਕਿਨੇ ਮੰਨਿਓ ਨਾਹੀ, ਤਬ ਬਾਬਾ ਬਹੁਤੁ ਕਰੋਪਿ ਹੋਆ। ਆਖਿਓਸੁ :
'ਮਰਦਾਨਿਆ' ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗੁ ਕੀਤਾ,
ਬਾਬੇ ਸਬਦ ਉਠਾਇਆ ਕਹਰ ਵਿਚੋਂ :-

ਜੈਸੀ ਮੇ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੇ॥

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੫॥ (੭੨੨)]

ਜਾਂ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਬਾਬੇ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਕੁ ਬਿਰਾਮਣੁ ਮੇਵੇ ਕੀ ਚੰਗੇਰਿ ਘਿੰਨਿ ਆਇਆ,
ਆਇ ਮਿਲਿਆ। ਆਖਿਓਸੁ : 'ਮਿਹਰਵਾਨ, ਏਹੁ ਜੋ ਸਬਦੁ ਗਜਬ ਕਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸੋ ਫੇਰੀਐ'।
ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਸੁਆਮੀ ਹੁਣਿ ਫਿਰਣ ਤੇ ਰਹਿਆ, ਹੁਣਿ ਵਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਤੂੰ ਆਇ
ਮਿਲਿਆ ਹੈਂ ਸੋ ਬਖਸਿਆ ਹੈ, ਪਰੁ ਬਾਰਾ ਕੋਸ ਏਥਹੁ ਇਕ ਟੋਬਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਓਥੇ ਆਪਣਾ ਕੁਟੰਬੁ

ਲੈਕਰਿ ਜਾਹਿ, ਏਥੇ ਰਹਿਣਾ ਨਾਹੀ। ਜੇ ਏਥੇ ਰਹੈਗਾ, ਤਾਂ ਮਾਰੀਅਹਿੰਘਾ। ਤਬ ਓਥਹੁ ਬਾਮਣੁ
ਟਬਰ ਲੈਇ ਕਰਿ ਬਾਰਹ ਕੋਸ ਲੈ ਗਇਆ। ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਜਿਥੇ ਕੁਦਰਤਿ
ਨਾਲਿ ਸੁਬਾਹ ਹੋਈ ਤਿਥੇ ਮੀਰੁ ਬਾਬਰੁ ਪਤਸਾਹੁ ਪਇਆ। ਜਿਉ ਪਇਆ, ਤਿਉ ਸੈਦ ਪੁਰੁ
ਮਾਰਿਓਸੁ॥ ਆਸਿ ਪਾਸਿ ਗਿਰਾਉ ਸਭ ਮਾਰੇ। ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਿ ਸਭਿ ਕਤਲਾਮ ਕੀਤੇ। ਘਰ
ਲੁਟੇ, ਢਾਹੇ। ਇਜੇਹੀ ਮਾਰੁ ਬਾਬੇ ਦੇ ਸਬਦਿ ਕੀਤੀ ਪਠਾਣਾਂ ਜੋਗੁ। ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਗਜ਼ਬੁ
ਹੋਆ, ਖੁਦਾਇ ਮੰਨੇ ਫਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਫਕੀਰਾਂ ਮੰਨਿਆ ਖੁਦਾਇ। ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਅਰਾਧਿਆ ਖੁਦਾਇ
ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੁਛ ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਦਿਲਿ ਹੋਂਦੀ ਹੈ, ਸਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੋ ਫਕੀਰ ਕਵਣ ਹੈ?
ਜਿ ਮਿਹਰ ਮੁਹਬਤਿ ਵਿਚਿ ਹੈਨਿ, ਕਮ ਸੁਆਲ ਹਨਿ, ਸਿਦਕ ਸਬੂਰੀ ਵਿਚ ਹਨਿ, ਪੰਚਭੂ
ਆਤਮਾ ਵਸਿ ਕੀਤੇ ਹੈਨਿ, ਦੂਰਿ ਅੰਦੇਸੀ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰਿਦੇ, ਫਿਕਰਵਾਨਿ, ਮੋਮ ਦਿਲ ਸਾਦਿਕ
ਹੈ, ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਦਰਵੇਸ ਹੈ, ਸਿ ਫਕੀਰ ਉਹੁ ਹੈ। ਇਸ ਗ੍ਰਿਹੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਭੀ ਲੋੜੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੋ
ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਵਿਚਿ ਫਕੀਰੀ ਦਾ ਬੇਖੁ ਕਰੈ, ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਚੋਰ, ਜਾਰੂ, ਵਟਵਾੜਾ ਤਿਸਕੀ
ਸੇਵਾ ਕਰਣੀ, ਕਰਮ ਨਾਹੀਂ ਬੀਚਾਰਣਾ।

ਤਬ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਬੰਦਿ ਵਿਚਿ ਆਏ ਸੈਦਪੁਰ ਕੀ। ਤਬ ਮੀਰ ਖਾਨ ਮੁਗਲ
ਕੇ ਹਥਿ ਚੜੇ। ਤਬ ਮੀਰ ਖਾਨਿ ਮੁਗਲਿ ਆਖਿਆ: 'ਇਲ ਗੋਲੇਆਂ ਤਾਈਂ ਲੈ ਚਲਹੁ'। ਤਬ ਬਾਬੇ
ਦੇ ਸਿਰਿ ਪੰਡ ਮਿਲੀ, ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਘੋੜਾ ਪਕੜਾਇਆ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਸਬਦੁ :-

ਮੁਲ ਖਰੀਦੀ ਲਾਲ ਗੋਲਾ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਸੁਭਾਗਾ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਚਉਪਦੇ ॥ ੬॥ (੯੯੧)]

ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਅਰਜੁ ਕੀਤਾ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਬਿ ਕਿਆ ਵਰਤੀ? ਜੋ
ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਉਬਾਹਣੀਆਂ ਹੈਨਿ, ਅਤੇ ਰੋਂਦੀਆਂ ਹੈਨਿ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ!
ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਮੇਰੇ ਹਥਿ ਘੋੜਾ ਹੈ'। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ:
'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਕੇ ਘੋੜਾ ਹਥਹੁ ਛੋਡਿ ਦਿਹ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਿ ਘੋੜਾ ਛੋਡਿ ਦਿਤਾ, ਰਬਾਬੁ
ਵਜਾਇਆ, ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ ਕੀਤਾ, ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ:-

ਹਰਿ ਕੀਆ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਗੁਰਿ ਮੀਤਿ ਸੁਣਾਈਆ

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੪ ਘਰ ੨ ॥ ੨॥ (੭੪੫)]

ਜਬ ਬਾਬੇ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਮੀਰਖਾਨੁ ਮੁਗਲੁ ਆਇ ਗਇਆ। ਜਾਂ ਆਇਕੈ
ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਪੰਡ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਹਥੁ ਭਰਿ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਘੋੜਾ ਪਿਛੇ ਲਗਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਬ
ਸੁਲਤਾਨ ਬਾਬਰ ਪਤਿਸਹ ਨੂੰ ਖਬਰਿ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਜੀ ਇਕੁ ਫਕੀਰੁ ਜੋ ਬੰਦਿ ਵਿਚਿ
ਆਇਆ ਹੈ, ਤਿਸਦੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਹਥ ਭਰ ਪੰਡ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਇਕ ਭ੍ਰਮ ਹੈ ਤਿਸਦੇ
ਪਿਛੇ ਘੋੜਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ'।
ਤਾਂ ਪਾਤਿਸਾਹਿ ਆਖਿਆ: 'ਐਸਿਆ ਫਕੀਰਾਂ ਹੁੰਦਿਆ ਸਹਰੁ ਮਾਰਣਾ ਨਾਹ ਬਾ'। ਤਾਂ ਮੀਰ
ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਕਰਮੁ ਕਰਿਕੈ ਦੇਖਹੁ'।

ਤਬ ਡੇਰੇ ਜਾਇ ਪਾਏ ਕੋਹਾਂ ਦੁਹੁ ਉਪਰਿ। ਤਬ ਚਕੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਆਖਿਓਨੇ ਜੋ
'ਦਾਣਾ ਦਲਹੁ ਸਰਕਾਰ ਕਾ'। ਪਾਠਾਣੀ ਅਤੇ ਖਤਰਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਮਣੀਆਂ ਸਭੇ ਇਕਠੀਆਂ
ਬਹਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਚਕੀਆਂ ਅਗੇ ਮਿਲੀਆਂ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਭੀ ਇਕ ਚਕੀ ਮਿਲੀ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ

ਕੀ ਚਕੀ ਆਪੇ ਫਿਰੇ। ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਗਾਲਾ ਹੀ ਪਾਵੇ। ਤਦਿ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਆਇ ਗਇਆ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ :-

ਜਿਨਿ ਸਿਰਿ ਸੋਹਨਿ ਪਟੀਆ ਮਾਂਗੀ ਪਾਇ ਸੰਗੁਰੁ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ ॥ ੧੧॥ (੪੧੭)]

ਤਦਹੁ ਪਾਤਿਸਾਹਿ ਪੁਛਿਆ, ਬਾਬਰੁ। ਤਦੋਂ ਬਾਬਾ ਬਿਸਮਾਦ ਕੇ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਤਦਹੁ ਕਰਮਾਤ ਲਗਾ ਮੰਗਣਿ। ਉਤ ਮਹਿਲਿ ਸਬਦੁ ਹੋਆ ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚਿ ਮ: ੧॥

ਜਿਸ ਤੂੰ ਰਖਹਿ ਮਿਹਰਿਵਾਨੁ ਕੋਈ ਨ ਸਕੈ ਮਾਰੇ॥

[(ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ)]

ਜਾਂ ਬਾਬੇ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਆਖਿਆ, ਤਾਂ ਪਾਤਿਸਾਹਿ ਬਾਬਰ ਆਇ ਪੈਰ ਚੁੰਮੇ। ਆਖਿਓਸੁ: 'ਇਸੁ ਫਕੀਰ ਦੇ ਮੁਹ ਵਿਚਿ ਖੁਦਾਇ ਨਦਰਿ ਆਵਦਾ ਹੈ'। ਤਬ ਲੋਕ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਭ ਸਲਾਮਾ ਲਗੇ ਕਰਣਿ। ਤਾਂ ਪਾਤਿਸਾਹਿ ਆਖਿਆ: 'ਏ ਦਰਵੇਸ਼! ਕੁਛ ਕਬੂਲ ਕਰੁ'। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਅਸਾਡੇ ਕੰਮਿ ਕੁਛ ਨਾਹੀ, ਪਰੁ ਏਹੁ ਜੋ ਬੰਦਿ ਹੋਈ ਹੈ ਸੈਦਪੁਰ ਕੀ, ਸੋ ਛਡਿ ਦੇਹਿ, ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾ ਜੋ ਕਛੁ ਗਇਆ ਹੈ ਸੋ ਫਿਰਿ ਦੇਹਿ'। ਤਬ ਬਾਬਰਿ ਪਾਤਿਸਾਹਿ ਹੁਕਮੁ ਕੀਤਾ: 'ਜੋ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਛੋਡ ਦੇਹੁ, ਅਤੇ ਵਸਤੁ ਫਿਰਿ ਦੇਹੁ'। ਤਾਂ ਸੈਦਪੁਰ ਕੀ ਬੰਦਿ ਦਰੋਬਸਤੁ ਛੋਡਿ ਦਿਤੀ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਬਿਨਾਂ ਜਾਵਨਿ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨਿ ਸੈਦਪੁਰ ਫਿਰਿ ਆਇਆ। ਜਾਂ ਆਇ ਕਰਿ ਦਿਖੇ ਤਾਂ ਕੀ ਵੇਖੇ, ਸਭ ਕਤਲਾਮ ਪਏ ਹੋਨਿ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਹ ਕਿਆ ਵਰਤੀ?' ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ। ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਣਾ ਸਾਈ ਵਰਤੀ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਕੀਤਾ, ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਉਠਾਇਆ:-

ਕਹਾ ਸੁ ਖੇਲ ਤਬੇਲਾ ਘੋੜੇ ਕਹਾ ਭੇਰੀ ਸਹਨਾਈ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ ॥ ੧੨॥ (੪੨੭)]

ਤਬ ਬਾਬਰਵਾਣੀ ਪੂਰੀ ਹੋਈ, ਲਾਇ ਕਰ ਘਰ ਆਇਆ। ਤਿਤੁ ਮਹਿਲੇ ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਕੀਤਾ ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ ਵਿਚਿ:-

ਗਈ ਬਹੋੜੁ ਬੰਦੀ ਛੋੜੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਦੁਖਦਾਰੀ॥

[ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰ ੩ ਚਉਪਦੇ ॥ ੬੨॥ (੬੨੪)]

ਤਬ ਬਾਬਾ ਸੈਦਪੁਰ ਵਿਚਿ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਲੋਕ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲਾਗੇ ਮੁਰਦੇ ਦਬਣਿ, ਜਲਾਵਣਿ। ਘਰਿ ਘਰਿ ਲਗੇ ਰੋਵਣਿ ਪਿਟਣਿ। ਓਹੁ ਓਹੁ ਲਗੇ ਕਰਣਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬਿਸਮਾਦ ਵਿਚਿ ਆਇਆ। ਤਿਸੁ ਮਹਿਲੇ ਸਬਦੁ ਹੋਆ:-

ਜੈਸੇ ਗੋਇਲਿ ਗੋਇਲੀ ਤੈਸੇ ਸੰਸਾਰਾ॥

[ਆਸਾ ਕਾਫੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੮ ਅਸਟਪਦੀਆ ॥ ੧੩॥ (੪੧੮)]

ਤਬ ਇਕ ਦਿਨਿ ਮਰਦਾਨੇ ਅਰਜੁ ਕੀਤਾ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਜੀ ਇਹੁ ਤਾਂ ਇਕਸੇ ਵਿਗਾੜਿਆ, ਅਤੇ ਇਤਨੇ ਕਿਉਂ ਮਾਰੇ?' ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਓਸ ਦਰਖਤ ਤਲੈ ਜਾਇ ਸਉਂ, ਜਾਂ ਉਠਹਿਗਾ ਤਾਂ ਜਬਾਬੁ ਦੇਹਗੇ'। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਜਾਇ ਸੁਤਾ।

ਤਾਂ ਏਕ ਬੁੰਦ ਚਿਕਣਾਈ ਕੀ ਪਈ ਥੀ ਸੀਨੇ ਉਪਰਿ, ਰੋਟੀ ਖਾਂਦਿਆਂ। ਜਿਉ ਸੁਤਾ ਬਾ, ਤਿਉ ਕੀਤੀਆਂ ਆਇ ਲਗੀਆਂ। ਇਕ ਜੋ ਕੀਤੀ ਲੜੀ ਸੁਤੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਹਥਿ ਨਾਲਿ ਸਭੇ ਮਲਿ ਸਟੀਆਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ : 'ਕਿਆ ਕੀਤੋ ਵੇ ਮਰਦਾਨਿਆਂ?' ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ਕੋਈ ਹਿਕ ਜੋ ਲੜੀ ਸਭੇ ਮਰਿ ਗਈਆਂ'। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਹਸਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਵੇ ਹੀ ਮਰਦੀ ਆਈ, ਇਕਸ ਦਾ ਸਦਕਾ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਆਇ ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ। ਤਬ ਸੈਦਪੁਰ ਕਾ ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਨਾਉਂ ਧਰੀਕ ਸਿਖ ਹੋਆ। ਤਬ ਝਾਡੂ ਕਲਾਲੁ ਬੰਦਿ ਵਿਚ ਬਾ, ਓਨਿ ਲਿਖ ਲਇਆ, ਖਰੜ ਖਾਨ ਪੁਰ ਕਾ ਬਾ ਪਰੁ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚਿ ਗਵਿਆਛਟੀ, ਤਵ ਕਾ ਉਦਾਸੀ ਹੋਆ। ਤਦਹੁ ਬਾਬਾ ਓਥਹੁ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ। ਬੋਲੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਗੋਸਟ ਮੀਆ ਮਿੱਠਾ.

ਪਸਰੂਰਿ ਵਿਚਿਦੋ ਮੀਯੇ ਮਿਠੇ ਦੇ ਕੋਟਲੇ ਵਿਚਿ ਆਇ ਨਿਕਲੇ ਕੋਸ ਅਧ ਉਪਰਿ। ਓਥੇ ਬਾਗ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਬ ਮੀਏ ਮਿਠੇ ਨੂੰ ਅਗਾਹ ਹੋਈ, ਆਪਣਿਆਂ ਮੁਰੀਦਾਂ ਵਿਚਿ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੋ ਨਾਨਕੁ ਭਲਾ ਫਕੀਰੁ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੋ ਆਸਾਨੋ ਮਿਲੇਗਾ ਤਾਂ ਇਉਂ ਤਾਰਿ ਲੈਹਿਗੇ ਜਿਉਂ ਦੁਧ ਉਪਰਹੁ ਮਲਾਈ ਤਾਰਿ ਲਈ ਦੀ ਹੈ'। ਤਬ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਸੁਣਿ, ਮਿਠਾ ਕਿਆ ਆਖਿਆ ਹੈ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ਤੇਰਾ ਜੰਤੁ ਹੈ ਵਜਾਇਆ ਵਜਦਾ ਹੈ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਜਾਂ ਮਿੱਠਾ ਅਸਾਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ, ਤਾਂ ਇਉਂ ਨਿਚੋੜ ਲੈਹਿਗੇ ਜਿਉਂ ਨਿੰਬੂ ਵਿਚਹੁ ਰਸੁ ਨਿਚੋੜਿ ਲੀਚਦਾ ਹੈ'। ਤਬ ਮੀਆਂ ਮਿਠਾ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਚਾਲਹੁ ਯਾਰੋ। ਨਾਨਕ ਦਾ ਦੀਦਾਰੁ ਕਰੇਹਾ'। ਤਾਂ ਮੁਰੀਦਾਂ ਆਖਿਆ : 'ਤੁਸਾਂ ਅਗੇ ਅਵਾਜੁ ਕੀਤਾ ਆਹਾ, ਜੋ ਨਾਨਕੁ ਅਸਾਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ, ਤਾਂ ਇਉਂ ਤਾਰਿ ਲੈਹਿਗੇ ਜਿਉਂ ਦੁਧ ਉਪਰਹੁ ਮਲਾਈ ਤਾਰਿ ਲਈ ਦੀ ਹੈ'। ਤਾਂ ਮੀਆਂ ਮਿਠਾ ਬੋਲਿਆ : 'ਜੋ ਓਥਹੁ ਅਵਾਜੁ ਆਇਆ ਹੈ-ਜਿਉਂ ਨਿੰਬੂ ਨਿਚੋੜਿ ਲੀਚਦਾ ਹੈ ਤਿਉਂ, ਜਾਂ ਮਿਲੇਗਾ ਤਾਂ ਇਉਂ ਨਿਚੋੜ ਲੈਹਿਗੇ-। ਤਾਂ ਦੁਧ ਕਾ ਕੁਛ ਨ ਜਾਵੇਗਾ ਮਲਾਈ ਉਤਾਰੀ, ਅਤੇ ਨਿੰਬੂ ਨਿਚੋੜਿਆਂ ਫੋਗੁ ਹੋਵੇਗਾ'। ਤਦ ਮੀਆਂ ਮਿਠਾ ਦੀਦਾਰੁ ਦੇਖਣਿ ਆਇਆ, ਆਇ ਦੁਆਇ ਸਲਾਮ ਕਰਿਕੇ ਬੈਠਿ ਗਇਆ, ਗੋਸਟ ਮਹਲਾ ੧॥ ਤਬ ਮੀਆਂ ਮਿਠਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਸਲੋਕ॥ ਅਵਲ ਨਾਉ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਦੂਜਾ ਨਬੀ ਰਸੂਲ॥

ਨਾਨਕ ਕਲਮਾ ਜੇ ਪੜਹਿ ਤਾ ਦਰਗਹ ਪਵਹਿ ਕਬੂਲ॥

ਤਬ ਬਾਬੈ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ :-

ਅਵਲਿ ਨਾਉ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਦਰਿ ਦਰਵਾਨ ਰਸੂਲ॥

ਸੇਖਾ ਨੀਅਤਿ ਰਾਸਿ ਕਰਿ ਤਾਂ ਦਰਗਹਿ ਪਵਹਿ ਕਬੂਲ ॥੧॥

ਤਾਂ ਬਾਬੈ ਆਖਿਆ : ਸੇਖ ਮਿਠਾ! ਉਸ ਦਰ ਦੁਇ ਦੀ ਠਉਤ ਨਾਹੀ, ਜੋ ਕੋਈ ਰਹਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਹਿਕੋ ਹੋਆ ਰਹਦਾ ਹੈ'। ਤਾਂ ਸੇਖਿ ਮਿਠੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੋ ਨਾਨਕ। ਬਿਨੁ ਤੇਲੁ ਦੀਵਾ ਜਲਦਾ ਹੈ?' ਸਲੋਕ :-

ਅਛਲ ਛਲਾਈ ਨਹ ਛਲੇ ਨਹ ਘਾਉ ਕਟਾਰਾ ਕਰਿ ਸਕੈ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੫ ॥ ੩੩॥ (੨੫)]

ਤਾਂ ਸੇਖਿ ਮਿਠੇ ਅਰਜੁ ਕੀਤਾ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਓਹੁ ਕਵਨੁ ਕੁਰਾਨੁ ਹੈ ਜਿਤੁ ਪੜੈ

ਕਬੂਲੁ ਪਵੈ? ਅਤੇ ਜੀ ਓਹੁ ਕਵਨ ਕਤੇਬ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਕਾਮਾਏ ਤੇ ਸਹੀ ਥੀਵੈ? ਅਤੇ ਉਹੁ ਕਵਨ ਦਰਵੇਸੀ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਦਰ ਕੀ ਲਾਇਕ ਥੀਵੈ? ਅਤੇ ਉਹੁ ਕਵਨ ਰੋਜਾ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਦਿਲੁ ਰਹੈ, ਜਾਇ ਨਾਹੀ ਅਤੇ ਓਹੁ ਕਵਨ ਨਿਵਾਜ ਹੈ, ਜਾ ਕੇ ਗੁਜਾਰੇ ਤੇ ਨਜਰਿ ਗੁਜਰੇ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦੇਤਾ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ। ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੈ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ, 'ਬਾਬੇ ਸਬਦੁ ਕੀਤਾ ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਵਿਚਿ :-

ਅਲਹੁ ਅਗਮੁ ਖੁਦਾਈ ਬੰਦੇ।

[ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮਹਲਾ ੫ ॥ ੨॥ (੧੦੮੩)]

ਤਬ ਸੇਖ ਮਿਠੈ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ! ਤੁਸਾਂ ਜੋ ਹਿਕ ਨਾਵੈ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਕੀਤੀ, ਸੇ ਹਿਕੁ ਨਾਮੁ ਕੌਸਾ ਹੈ? ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਸੇਖ ਮਿਠਾ! ਹਿਕ ਨਾਵੈ ਦੀ ਕੀਮਤਿ ਕਿਸ ਨਉ ਆਈ ਹੈ?' ਤਾਂ ਸੇਖ ਮਿਠੈ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ਮਿਹਰ ਕਰਿ ਦਸਿ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸੇਖ ਮਿਠੈ ਕੀ ਬਾਂਹ ਪਕੜੀ, ਗੋਸੈ ਲੈ ਗਇਆ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਸੇਖ ਮਿਠਿਆ! ਇਕੁ ਨਾਮੁ ਖੁਦਾਇਕਾ ਸੁਣੁਬਾ'। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ : 'ਅਲਹ'। ਆਖਿਣ ਨਾਲਿ ਦੂਸਰਾ ਭਸਮੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤਬ ਸੇਖ ਮਿਠਾ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਆ। ਜਾਂ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਇਕੁ ਮੁਠੀ ਭਸਮੁ ਕੀ ਹੈ। ਤਬ ਫਿਰਿ ਅਵਾਜ ਆਇਆ ਹੈ, 'ਅਲਾਹ'। ਇਤਨਿ ਕਹਣੈ ਨਾਲਿ ਉਠੀ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਤਬ ਸੇਖ ਮਿਠੈ ਆਇ ਪੈਰ ਚੁਮੇ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬਿਸਮਾਦ ਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ।

ਤਬ ਬਾਬੇ ਮੀਆ ਮਿਠਾ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਓਥਹੁ ਰਹਿਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨਿਸਤਾਰਾ.

ਤਬ ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਲਹੌਰਿ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਤਬ ਲਹੌਰ ਦੇ ਪਰਗਣੇ ਦਾ ਕਰੌੜੀ, ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਧੁਪੜ ਖੱਤੀ ਬਾ; ਤਿਸ ਕੇ ਪਿਤਾ ਕਾ ਸਰਾਧੁ ਬਾ, ਉਸ ਸੁਣਿਆਂ ਜੋ ਨਾਨਕੁ ਤਪਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਬ ਓਹੁ ਆਇ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਭਾਉ ਕਰਿਕੈ ਲੈ ਗਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਜਾਇ ਬੈਠਾ, ਤਬ ਓਸ ਬਸਤੁ ਬਾਹੁ ਗੀਤ ਅਣਾਈ, ਫੁਰਮਾਇਸਿ ਕੀਤੀ, ਦੁਧੁ ਦਹੀ, ਲਕੜੀਆਂ। ਤਾਂ ਅੰਨੁ ਤਈਆਰੁ ਹੋਆ, ਬ੍ਰਮਣ ਜੋਵੈ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਭੀ ਬੁਲਾਵਣਿ ਆਇਆ। ਤਦਹੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੁਛਿਆ : 'ਤੇਰੇ ਕਿਆ ਹੋਆ ਹੈ?' ਤਦ ਉਸ ਕਹਿਆ : 'ਜੀ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਕਾ ਸਰਾਧੁ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੇ ਨਾਉਂ ਕੇ ਬਮਣ ਜਿਵਾਇ ਹੈਨਿ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ : 'ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਅਜੁ ਤੀਸਰਾ ਦਿਨੁ ਹੋਆ ਹੈ, ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਖਾਧਾ ਅਤੇ ਤੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਸਉ ਮਨੁਖੁ ਜਿਵਾਇਆ ਹੈ'। ਤਬ ਦੁਨੀ ਚੰਦੁ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਓਹੁ ਕਿਥੇ ਹੈ?' ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਓਹੁ ਇਕ ਮਾਲ ਵਿਚਿ ਹੈ ਪਇਆ ਹੋਆ, ਕੋਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਉਪਰਿ, ਬਘਿਆੜ ਕਾ ਜਨਮੁ ਹੈ ਪਰੁ ਤੂੰ ਜਾਇ ਪਰਸਾਦੁ ਲੋਕਰਿ, ਪਰੁ ਡਰਣਾ ਨਾਹੀ, ਤੇਰੇ ਜਾਣੈ ਨਾਲਿ ਉਸਕੀ ਬੁਧਿ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਹੋਇ ਆਵੇਗੀ। ਪਰਸਾਦੁ ਖਾਵੇਗਾ, ਅਰ ਬਾਤਾਂ ਭੀ ਕਰੇਗਾ'। ਤਬ ਦੁਨੀ ਚੰਦੁ ਪਰਸਾਦੁ ਲੈ ਗਇਆ, ਜਾਇ ਪੈਰੀ ਪਉਣਾ ਕਹਿਓਸੁ। ਪਰਸਾਦੁ ਆਗੈ ਰਾਖਿਓਸੁ, ਤਬ ਇਸੁ ਪੁਛਿਆ, ਆਖਿਆ : 'ਪਿਤਾ ਜੀ। ਤੂੰ ਇਤੁ ਜਨਮਿ ਕਿਉ ਆਇਆ?' ਤਬ ਇਸਿ ਆਖਿਆ : 'ਗੁਰੂ ਪੂਰੈ ਬਿਨਾ ਇਤੁ ਜਨਮਿ ਆਇਆ, ਮੈਂ ਏਕ ਅਚਾਰੀ ਕਾ ਸਿਖ ਬਾ, ਓਸ ਮੇਰੇ ਪਾਸਹੁ ਸਗਉਤੀ ਮਛੀ ਛਡਾਈ ਥੀ, ਜਬ ਮੇਰੇ ਕਾਲ ਕਾ ਸਮਾਂ ਹੋਆ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੁਬੀ ਹੋਆ

ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਸਗਉਤੀ ਰਿੰਨਦੇ ਸੇ, ਮੈਨੂੰ ਵਾਸਨਾ ਆਈ, ਮੇਰੀ ਮਨਸਾ ਉਹਾ ਗਈ, ਤਿਸਕਾ ਸਦਕਾ ਏਡੁ ਜਨਮਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਉਹੁ ਉਠਿ ਚਲਿਆ, ਅਤੈ ਉਹੁ ਭਜਿ ਗਇਆ। ਤਦਹੁ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਘਰਿ ਲੈ ਗਇਆ, ਉਸ ਕੇ ਦਰ ਉਪਰਿ ਸਤ ਧਜਾ ਬੰਧੀਆ ਥੀਆ, ਲਾਖ ਲਾਖ ਕੀ ਇਕ ਧਜ ਬੀ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ : 'ਇਹ ਧਜਾ ਕਿਸ ਕੀਆਂ ਹੈਨਿ?' ਤਬ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ਇਹਿ ਧਜਾ ਮੇਰੀਆਂ ਹੈਨਿ'। ਤਦਹੁ ਬਾਬੇ ਇਕ ਸੂਈ ਦਿਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੇ ਅਸਾਡੀ ਰਾਖੁ, ਅਸੀਂ ਆਗੈ ਮੰਗਿ ਲੈਹਿਗੈ'। ਤਬ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਸੂਈ ਤ੍ਰੀਮਤਿ ਪਾਸਿ ਲੈ ਗਇਆ। ਆਖਿਓਸੁ : 'ਇਹ ਸੂਈ ਰਖੁ, ਗੁਰੂ ਦਿਤੀ ਹੈ : ਅਤੈ ਆਖਿਆ ਹੈਸੁ, ਜੁ ਅਗੈ ਮੰਗਿ ਲੈਹਿਗੈ'। ਤਦਹੁ ਤ੍ਰੀਮਤਿ ਆਖਿਆ : 'ਏ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ! ਇਹ ਸੂਈ ਤੇਰੇ ਸਾਥਿ ਚਲੈਗੀ ਆਗੈ?' ਤਾਂ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਆਖਿਆ : 'ਕਿਆ ਕਰੀਐ?' ਤਾਂ ਤ੍ਰੀਮਤਿ ਆਖਿਆ ਜਾਹਿ ਦੇ ਆਉ'। ਤਬ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਸੂਈ ਫੇਰਿ ਲੈ ਆਇਆ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ। ਆਇ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਇਹ ਸੂਈ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਅਗੈ ਚਲਣੈ ਕੀ ਨਾਹੀ, ਫੇਰਿ ਲੇਵਹੁ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਇਹ ਧਜਾ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਪਹੁੰਚਾਵਹਿਗਾ, ਜੋ ਸੂਈ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਇ ਸਕਦਾ?' ਤਬ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਉਠਿ ਆਇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਓਹੁ ਬਾਤ ਕਰਿ ਜਿਤੁ ਅਗੈ ਪਹੁੰਚੈ'। ਤਦਹੁ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ : 'ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਤੂੰ ਦੇਹਿ। ਅਤੀਤਾ, ਅਭਿਆਗਤਾ ਦੇ ਮੁਹਿ ਪਾਇ, ਇਉਂ ਸਾਥਿ ਪਹੁੰਚੈਗੀ'। ਤਬ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਸਤ ਲਖ ਕੀਆ ਧਜਾ ਲੁਟਾਇ ਦੁਰਿ ਕੀਤੀਓਸੁ। ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਿਆ। ਹੁਕਮੁ ਗੁਰੂ ਕਾ ਐਸਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੋਈ ਮੰਨੈਗਾ ਤਿਸਕੀ ਗਤਿ ਹੋਵੈਗੀ। ਤਦਹੁ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨਾਉਧਰੀਕੁ ਸਿਖ ਹੋਆ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗਾ ਜਪਣਿ। ਬੋਲਹੁ ਬਾਹਿਗੁਰੂ॥ ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ! ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ'। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਿ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਆ। ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਕੀਤੀ, ਪਉੜੀਆਂ ੧੫ ਪਰਬਾਇ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਕੇ ਕੀਤੀਆਂ।

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਸੁਚ ਰਸੋਈ.

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਘਰਿ ਆਇਆ, ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚਿ ਕੋਈ ਦਿਨੁ ਰਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਇਕੁ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਅਚਾਰੀ ਆਇਆ ਖੁਧਿਆਰਬੁ, ਤਾਂ ਆਇ ਅਸੀਲ ਬਚਨੁ ਕੀਤੋਸੁ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਰਸਾਦ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ ਬਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ : 'ਅਵਹੁ ਮਿਸਰ ਜੀ ! ਪਰਸਾਦੁ ਤਈਆਰ ਹੈ'। ਤਾਂ ਪੰਡਤਿ ਕਹਿਆ : 'ਮੈਂ ਇਹੁ ਪਰਸਾਦੁ ਨਾਹੀਂ ਖਾਂਦਾ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕਰਿ ਖਾਵਾਂਗਾ, ਜਬ ਹਥ ਭਰਿ ਧਰਤੀ ਉਖਣਾਂਗਾ, ਅਤੇ ਚਉਂਕਾ ਦੇਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਜਾਇਕੈ ਗਿਠ ਭਰਿ ਧਰਤੀ ਉਖਣਾਂਗਾ ਤਾਂ ਚੁੱਲਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਲਕੜੀਆਂ ਧੋਇ ਕਰਿ ਚਾੜਾਂਗਾ। ਏਹੁ ਰਸੋਈ ਕੀ ਧਰਤੀ ਕੈਸੀ ਹੈ? ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਾਹੀਂ ਖਾਂਦਾ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਇਸ ਪੰਡਤਿ ਕਉ ਰਸੋਈ ਕੋਰੀ ਦੇਵਹੁ'। ਤਬ ਕੋਰੀ ਰਸੋਈ ਮਿਲੀ। ਪੰਡਤੁ ਬਾਹਰਿ ਲੈ ਗਇਆ, ਜਾਇ ਲਗਾ ਚਉਂਕਾ ਬਣਾਵਣਿ, ਧਰਤੀ ਧੋਦਣਿ, ਜਿਥੈ ਧਰਤੀ ਧੋਦੈ, ਓਥੈ ਹਡੀਆਂ ਨਿਕਲਿਨਿ। ਤਬ ਚਾਰਿ ਪਹਿਰਿ ਖੋਦਦਾ ਫਿਰਿਆ। ਜਾਂ ਭੁਖਾ ਆਜਜੁ ਹੋਆ, ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ : 'ਬਾਬੇ ਤੇ ਜਾਵਾਂ'। ਤਾਂ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਜੀ ਓਹੁ ਪਰਸਾਦੁ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੈ, ਮੈਂ ਭੁੱਖਾ ਮੁਆ ਹਾਂ'। ਤਦਹੁ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ : 'ਸੁਆਮੀ ! ਓਹੁ ਵਖਤੁ ਗਇਆ ਪਰਸਾਦੁ ਕਾ, ਪਰੁ ਜਾਹਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਿਕੈ ਧਰਤੀ ਧੋਦੁ, ਰਸੋਈ ਕਰੁ ਖਾਹਿ'।

ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਸੁਣਿਨੇ ਕਾ ਚਉਕਾ ਕੰਚਨ ਕੁਆਰਾ॥

[ਬਸੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ॥ ੩॥ (੧੧੬੯)]

ਇਕ ਵੈਰਾਗੀ ਬਾਲਕ.

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ, ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਪਹਰਿ ਰਾਤਿ ਕਉ ਕੀਰਤਨ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਇਕੁ ਲੜਕਾ ਬਰਸਾਂ ਸਤਾਂ ਕਾ ਘਰ ਤੇ ਉਠਿ ਆਵੈ, ਆਇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਪਿਛੇ ਖੜਾ ਹੋਵੈ। ਜਬ ਆਰਤੀ ਕੀਰਤਿ ਹੋਵੈ, ਤਾਂ ਉਠਿ ਜਾਵੈ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਇਕ ਦਿਨਿ ਕਹਿਆ : 'ਅਜੁ ਏਹੁ ਲੜਕਾ ਪਕੜਿ ਰਖਣਾ'। ਜਬ ਮਥਾ ਟੇਕ ਕਰਿ ਚਾਲਿਆ, ਤਾਂ ਸੰਗਤਿ ਪਕੜਿ ਰਖਿਆ, ਆਣਿ ਹਾਜਰੁ ਕੀਤਾ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ, ਆਖਿਆ : 'ਏ ਲੜਕੇ ! ਤੂੰ ਜੋ ਇਤੁ ਵਖਤਿ ਉਠਿ ਆਂਵਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਉ ਆਂਵਦਾ ਹੈ ? ਅਜੇ ਤੇਰਾ ਵਖਤੁ ਖਾਵਣ ਖੇਡਣ ਸਉਣ ਦਾ ਹੈ'। ਤਦਹੁ ਉਸਿ ਲੜਕੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੀ ! ਇਕ ਦਿਨਿ ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜੋ ਬੋਟਾ-ਤੂ ਆਗਿ ਬਾਲੁ-ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਗਿ ਲਗਾ ਬਾਲਣਿ। ਜਾਂ ਲਕੜੀਆਂ ਪਈਆਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਨਿਕੜੀਆਂ ਕਉ ਲਗੀ, ਤਾਂ ਪਿਛਹੁ ਵਡੀਆਂ ਕਉ ਲਾਗੀ। ਤਦਹੁ ਮੈਂ ਭਉ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਮਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨਿਕੜੇ ਚਲਿ ਜਾਹਿ, ਵਡੇਰੇ ਹੋਣਿ ਮਿਲਹਿ ਕਿ ਨ ਮਿਲਹਿ ਲਕੜੀਆਂ ਕੀ ਨਿਆਈ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਖਿਆ : ਜੋ ਗੁਰੂ ਜਪਿ ਲੇਹਿ'। ਤਦਿ ਸੰਗਤਿ ਹੋਰਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹੀ ਸੁਣਿਕੈ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ, ਲੜਕਾ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਤਿਤੁ ਮਹਿਲਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :-

ਘੜੀ ਮੁਹਤ ਕਾ ਪਾਹੁਣਾ ਕਾਜ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੫ ॥ ੭੪॥ (੪੩)]

ਤਦਹੁ ਬਾਬਾ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ ਘਰ ਤੇ।

ਕਰੋੜੀਆ.

ਤਬ ਬਾਬਾ ਦਰੀਆਉ ਉਪਰਿ ਬਹਿ ਗਇਆ, ਤਲਵੰਡੀ ਕੇ ਨਜੀਕ ਇਕ ਥਾਂਉ ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਗਉਗਾ ਚਲਿਆ। ਜੋ ਕੋਈ ਸੁਨੈ, ਸੋ ਸਭ ਆਵੈ। ਲੋਕ ਆਖਣ ਜੋ 'ਕੋਈ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਫਕੀਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਨਾਉਂ ਹੈਸੁ, ਆਪਣੇ ਖੁਦਾਇ ਨਾਲ ਰੱਤਾ ਹੈ'। ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਜੁੜਿਆ, ਮੁਰੀਦ ਭੀ ਹੋਵਨ। ਜੋ ਆਵੈ, ਸੋ ਪਰਚਾ ਜਾਵੈ। ਜੋ ਬਾਬਾ ਸਲੋਕ ਕਰਦਾ ਬਾ; ਸੋ ਪਰਗਟ ਹੋਏ। ਇਹੁ ਸਲੋਕ ਕੀਤੇ ਸੇ, ਫਕੀਰ ਕਾਨਿਆ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਸੇ :-

ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ॥

ਤਬ ਨਾਨਕ ਕੇ ਘਰ 'ਏਕੋ ਨਾਮ ਵਖਾਣੀਐ'। ਬਹੁਤ ਉਸਤਤ ਹੋਵਨ ਲਗੀ, ਖਰਾ ਬਹੁਤ ਗਉਗਾ ਹੋਇਆ। ਜੋ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਜੋਗੀ, ਸੰਨਿਆਸੀ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਤਪੀਏ, ਤਪੀਸਰ, ਦਿਗੰਬਰ, ਬੈਸਨੋ, ਉਦਾਸੀ, ਗ੍ਰੰਥੀ, ਬੈਰਾਗੀ, ਖਾਨ, ਖਨੀਨ, ਉਮਰੇ, ਉਮਰਾਉ, ਕਰੋੜੀਏ, ਜਿਮੀਦਾਰ, ਭੂਮੀਏ, ਜੋ ਕੋ ਆਵੈ, ਸੋ ਪਰਚਾ ਜਾਵੈ। ਸਭੇ ਲੋਕ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨ।

ਤਬ ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਗਿਰਾਉਂ ਪਾਸ ਇਕ ਕਰੋੜੀਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਓਨ ਕਹਿਆ : 'ਏਹ ਕਉਣ ਹੈ ? ਜੋ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸੋ ਸਭ ਇਸਕਾ ਨਾਉ ਲੈਤੇ ਹੋਨ। ਹਿੰਦੂ

ਤਾਂ ਖਰਾਬ ਕੀਏ ਥੇ ਪਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕਾ ਭੀ ਇਮਾਨ ਪੋਇਆ। ਕਿਆ ਈਮਾਨ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕਾ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਉਪਰ ਈਮਾਨ ਕਰਤੇ ਹੈਨ? ਪਰ ਚਲਹੁ ਅਸੀਂ ਬੰਨ ਲੈ ਆਵਹਿ। ਜਾਂ ਚੜਿਆ ਘੋੜੇ ਉਪਰਿ, ਤਾਂ ਘੋੜਾ ਫਰਕ ਪਇਆ। ਫਿਰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਚੜਿਆ, 'ਤਾਂ ਆਵਦਾ ਆਵਦਾ ਰਾਹਿ ਵਿਚ ਅੰਧਾ ਹੋਇ ਗਇਆ, ਸੁਝਸ ਕਿਛ ਨਾਹੀ, ਤਾਂ ਬਹਿ ਗਇਆ। ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਆ : 'ਜੀ ਅਸੀਂ ਡਰਦੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਪਰ ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਪੀਰ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਉਸਕੀ ਬੰਦਗੀ ਸਿਮਰਣ ਕਰਹੁ'। ਤਾਂ ਕਰੋੜੀਆ ਸਿਫਤ ਲਗਾ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਕਰਣ। ਅਤੇ ਪਾਸ ਲੋਕ ਭੀ ਲੱਗੇ ਬਾਬੇ ਵਲ ਸਿਜਦਾ ਕਰਣ। ਤਾਂ ਕਰੋੜੀਆ ਅਸਵਾਰ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਪੱਟ ਘੋੜੇ ਉਪਰਹੁੰ ਢਹਿ ਪਇਆ, ਦਿਸੈ ਕਿਛ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਆ : 'ਦੀਵਾਨ ਜੀ! ਤੂੰ ਭੁਲਦਾ ਹੈਂ ਜੋ ਘੋੜੇ ਚੜਦਾ ਹੈਂ, ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਪੀਰ ਹੈ, ਤੂੰ ਪਿਆਦਾ ਹੋਇ ਕਰਿ ਚਲ, ਜੋ ਤੂੰ ਬਖਸੀਐ'। ਤਾਂ ਕਰੋੜੀ ਪਿਆਦਾ ਹੋਇ ਚਲਿਆ। ਜਿਥੇ ਬਾਬੇ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਦਿਸ ਆਈ, ਤਾਂ ਤਿਥੇ ਖੜਾ ਹੋਇ ਕਰ ਲਗਾ ਮਲਾਮ ਕਰਣ। ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਇਹ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਬਾਬੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਕੀਤੀ। ਬਾਬੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਰਖਿਆ, ਬਾਬਾ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਆ। ਤਾਂ ਕਰੋੜੀ ਅਰਜ ਕੀਤੀ : 'ਬਾਬਾ ਜੀ। ਤੇਰਾ ਹੁਕਮ ਹੋਵੈ, ਤਾਂ ਇਕ ਚਕ ਬਨਾਵਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਂਵ ਕਾ, ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਨਾਉਂ ਰਖੀਐ, ਧਰਮਸਾਲਾ ਪਾਈਐ'। ਤਾਂ ਕਰੋੜੀਆ ਵਿਦਿਆ ਹੋਇਆ। ਬੋਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਭਾਗੀਰਥ, ਮਨਸੁਖ ਤੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ.

ਤਾਂ ਪਿਛਹੁ ਕਾਨ੍ਹ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀ ਸਭ ਲੋਕਰ ਬਾਬੇ ਪਾਸ ਆਇਆ। ਬਾਬਾ ਟਿਕਿਆ। ਸੰਗਤ ਸਿਖ ਲੱਗੇ ਹੋਂਦੇ ਜਾਣ। ਬਾਬੇ ਉਹ ਭੇਖ ਉਤਾਰਿਆ। ਇਕ ਚਾਦਰ ਤੇੜ ਇਕ ਉਪਰ, ਇਕ ਪਟਕਾ ਸਿਰ, ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਾ ਸਰੂਪ ਧਰਿਆ ਜਗਤ ਨਿਸਤਾਰਣ ਕੇ ਤਾਂਈ। ਜਗਤ ਵਿਚ ਭੱਰੀ ਉਭਰ ਗਈ, ਜੋ 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ! ਨਾਨਕੁ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਵੱਡਾ ਭਗਤ ਪੈਦਾ ਹੋਆ ਹੈ'।

ਤਬ ਇਕ ਖੱਤਰੀ ਥਾ, ਖਰਾ ਗਰੀਬ ਯਤੀਮ ਸਾ। ਉਸ ਕੇ ਘਰ ਇਕ ਕੁੜੀ ਸੀ; ਘਰਹੁ ਖਰਾ ਆਜਜ਼ ਸੀ; ਸਰ ਕਿਛ ਨਾ ਸੀ ਆਵਦਾ। ਉਨ ਬਾਬੇ ਪਾਸ ਆਇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ : 'ਅਜੀ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ। ਮੇਰੇ ਤੇ ਸਰ ਕਿਛ ਨਾਹੀ ਆਵਦੀ, ਬੇਟੀ ਕੁਆਰੀ ਹੈ ਕਿਛ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ, ਖਸਮਾਨਾ ਹੋਵੇ'। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, 'ਜਿ ਕਿਛੁ ਵਸਤੁ ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਤੂੰ ਲਿਖਾਇ ਲੈ ਆਉ, ਅਸੀਂ ਅਣਾਇ ਦੇਹਾਂਗੇ। ਉਨ ਖੱਤਰੀ ਵੀਵਾਹ ਦੀ ਵਸਤੁ ਸਭ ਲਿਖ ਆਂਦੀ; ਜਿਤਨੀ ਲੋੜੀਦੀ ਸੀ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ : 'ਭਾਗੀਰਥ! ਆਣ ਦਿਨੋਂ। ਭਾਈ ਭਾਗੀਰਥਾ, ਤੂੰ ਲਾਹੌਰ ਜਾਇ, ਜਿਤਨੀਆਂ ਵਸਤੂ ਲੋੜੀਦੀਆਂ ਹੋਨ ਅਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ, ਸੋ ਸਭਿ ਲੈ ਕੇ ਤੁਧ ਆਵਣੀਆਂ। ਜੇ ਭਲਕੇ ਰਹਿਓ ਤਾਂ ਜਨਮ ਵਿਗੜੀਗਾ'। ਉਹ ਭੈਮਾਨ ਹੋਕਰ ਉਠ ਦਊੜਿਆ, ਲਾਹੌਰ ਆਇਆ। ਇਕ ਬਾਹ ਬਾਣੀਏ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ : 'ਮੈਨੂੰ ਇਤਨੀਆਂ ਵਸਤੂ ਲੋੜੀਦੀਆਂ ਹੋਨ, ਮੈਨੂੰ ਆਣ ਦੇਹਿ'। ਤਬ ਉਨ ਬਾਣੀਏ ਕਹਿਆ : 'ਅੱਜ ਰਹੁ, ਭਲਕੇ ਨੂੰ ਸਭੇ ਵਸਤੂ ਹੋਇ ਆਵਣਗੀਆਂ'। ਤਾਂ ਭਾਗੀਰਥ ਆਖਿਆ : 'ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਰਹਿੰਦਾ ਨਾਹੀ'। ਤਾਂ ਉਨ ਬਾਣੀਏ ਆਖਿਆ : 'ਜੋ ਵਸਤੂ ਸਭ ਹੋਵਣਗੀਆਂ, ਪਰ ਇਕ ਚੂੜਾ ਨਾ ਹੋਸੀਆ, ਚੂੜੇ ਚੀਰੀਦੇ ਰੰਗੀਦੇ ਰਾਤ ਪਵੇਗੀ।

ਅੱਜ ਤੂੰ ਰਹੁ ਭਾਗੀਰਥਾ।' ਭਾਗੀਰਥ ਆਖਿਆ : 'ਮੈਂ ਤ੍ਰਣੀਕਾਲ ਰਹਾਂ ਨਾਹੀ'। ਬਾਣੀਏ ਆਖਿਆ : 'ਅੱਜ ਰਹੇ ਬਾਝ ਕੰਮ ਹੋਂਦਾ ਨਹੀ'। ਤਬ ਉਨ ਬਾਣੀਏ ਆਖਿਆ : 'ਤੂੰ ਸਾਮ ਸਾਮ ਰਹੁ ਜੇ ਕੰਮ ਚੁੜੇ ਦਾ ਤੈਂ ਕਰਣਾ ਹੈ'। ਤਾਂ ਭਾਗੀਰਥ ਕਹਿਆ : 'ਜੋ ਅਜ ਕੰਮ ਨਾਹੀ' ਸਉਰਦਾ, ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਸਿਰ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਵਿਗੜੇਗਾ'। ਤਾਂ ਉਨ ਬਾਣੀਏ ਆਖਿਆ : 'ਭਾਈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਸਾਹਿਬ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਕਰੜਾ ਤਾਂ ਉਹ ਚਾਕਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ- , ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਖਿਝੇਗਾ, ਮੇਰਾ ਵਜਹੁ ਕਟੇਗਾ-ਤੂੰ ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ- , ਜੋ ਹੁਕਮ ਸਿਰ ਨਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਵਿਗੜੇਗਾ-। ਸੋ ਤੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਕੈਸਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਕੋਪ ਤੇ ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਵਿਗੜੇਗਾ?' ਤਾਂ ਭਾਗੀਰਥ ਕਹਿਆ : 'ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਜੇ ਹਉਂ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਸਿਰ ਨਾ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਵਿਗੜੇ'। ਤਾਂ ਉਨ ਬਾਣੀਏ ਕਹਿਆ : 'ਭਾਈ ਅੱਜ ਕਲੀਕਾਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕਿਆ ਹੈਨ, ਜਿਨਕੇ ਕਹੇ ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਵਿਗੜੇ?' ਤਾਂ ਭਾਗੀਰਥ ਆਖਿਆ, ਜੋ 'ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੈ'। ਤਾਂ ਉਨ ਬਾਣੀਏ ਕਹਿਆ ਜੋ 'ਰੇ ਘਰ ਬੂਭੇ। ਕਾਲੀਕਾਲ ਮਹਿ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕਹਾਂ ਹੈ?' ਤਬ ਆਖਿਆ : 'ਨਾਂ ਜੀ, ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਪੂਰਨ ਹੈ, ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਨਿਰੰਜਨ ਰੂਪ ਹੈ'। ਤਬ ਉਨ ਬਾਣੀਏ ਕਹਿਆ : 'ਚਲ ਹਉ ਤੇਰੇ ਸਾਥ ਚਲਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਚੁੜਾ ਹੈ ਮੇਰੇ ਘਰ ਰੰਗਿਆ ਹੋਆ, ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਗ੍ਰਹ ਬੰਧ ਰੱਖ। ਜਉ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੋਇਗਾ, ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਭੀ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਭੀ ਗੁਰੂ, ਅਰ ਜੋ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨਾ ਹੋਆ, ਤਾਂ ਵਸਤੂ ਦੇਵਾਂਗਾ ਅਰ ਮੁੱਲ ਲੇਵਾਂਗਾ?'

ਤਾਂ ਭਾਗੀਰਥ ਅਰ ਬਾਣੀਆਂ ਦੋਨੋਂ ਚਲੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੋਲ ਆਏ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਅਗੋਂ ਕਹਿਆ : 'ਭਾਗੀਰਥਾ! ਜਿੱਧਰ ਜਾਹਿ, ਤਿੱਧਰ ਬਹਿ ਰਹੇ, ਜਬਾਬ ਨਾ ਲੈ ਆਵਹਿ'। ਅਜੇ ਉਹ ਆਵਦੇ ਸੇ ਰਾਹਿ ਵਿਚ, ਉਨ ਵਾਕ ਸੁਣ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਬਾਣੀਏ ਕੇ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ, ਜੋ ਏਹ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਹੈ। ਆਇ ਪੈਰੀਂ ਪਏ। ਤਬ ਉਸ ਬਾਣੀਏ ਕੀ ਨਿਸਾ ਭਈ ਦਰਸਨ ਦੇਖਣੇ ਨਾਲ, ਪੈਰੀਂ ਪਉਂਦੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤੀਨ ਬਰਸ ਬਾਬੇ ਕੋਲ ਰਹਿਆ, ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਵਿਦਿਆ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਬਹੁਤ ਸਿਖੀਆਸੁ, ਪੋਥੀਆਂ ਸਿਖ ਲੀਤੀਓਸੁ। ਗੁਰੂ ਪਾਸਹੂੰ ਵਿਦਿਆ ਹੋਆ, ਵਿਦਿਆ ਹੋਇ ਘਰਿ ਆਇਆ ਲਹੋਰ ਵਿਚ।

ਓਨ ਵਪਾਰੀ ਸਾਹ ਲੋਕ ਬੁਲਾਏ, ਹੱਟ ਦੀ ਵਸਤੂ ਸਭ ਸਉਂਪੀ, ਆਪ ਸਮੁੰਦਰ ਜਹਾਜ ਕਰ ਚਲਿਆ। ਜਹਾਂ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭਿ ਰਹਿੰਦਾ ਬਾ ਉਸ ਨਗਰੀ ਜਾਹਿ ਰਹਿਆ। ਵਪਾਰ ਲੱਗਾ ਕਰਣ, ਵੱਡੀ ਰਾਤ ਤਾਈਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰੇ। ਜਿਥੇ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹੇ, ਤਿਥੇ ਉਠ ਕਰ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਨ੍ਹਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਆਗਿਆ : 'ਜੋ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਨਾਵੇਗਾ, ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਉਂ ਜਪਹਿਰੇ ਉਨ ਕਉ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਐਗਾ, ਅਜੂਨੀ ਸੰਭੂ ਸੰਗ ਸਮਾਵੇਗਾ। ਜਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ, ਤਹਾਂ ਉਹ ਰੱਖੀਅਹਿਗੇ'। ਅਰ ਬੇਦ ਕਹਿਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਸਿਉਂ ਨਾਵੇਗਾ ਤਿਸ ਕਿਉਂ ਸਵਾ ਮਣ ਸੋਨੇ ਕਾ ਪੁੰਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੋ ਚਉ ਘੜੀਆਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨਾਵੇਗਾ ਤਿਸਨੂੰ ਸਵਾ ਮਣ ਪਾਣੀ ਕਾ ਪੁੰਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੋ ਦਿਨ ਚੜੇ ਨਾਵੇਗਾ, ਤਿਸ ਨੂੰ ਪੁੰਨ ਨਾ ਪਾਪ'। ਏਹ ਤਾਂ ਬੇਦ ਕਹਿਤਾ ਹੈ, ਅਰ ਬਾਬੇ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ 'ਜੋ ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਪ੍ਰਾਤਕਾਲ ਨਾਵੇਗਾ, ਸਿਰ ਪਾਣੀ ਠੰਢਾ ਪਾਵੇਗਾ, ਤਿਸ ਕੀ ਪਰਮ ਗਤਿ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੀਵਦਾ ਭੀ ਮੁਕਤਾ ਅਰ ਮੁਆ ਭੀ ਮੁਕਤਾ'।

ਅਰ ਓਹ ਬਾਣੀਆਂ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਨਾਵੇ ਪਾਣੀ ਠੰਢੇ ਨਾਲ। ਨਾਇ ਕਰ ਜਪ ਪੜੈ, ਅਰ ਪੋਥੀ ਸਬਦ ਪੜਕੇ ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ ਹੋਂਦੇ ਨੂੰ ਪਰਸਾਦਿ ਜੇਵਕੈ ਜਾਇ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਕਰੇ। ਰਾਤੀਂ ਆਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦ ਗਾਵੇ। ਅਰ ਉਸ ਵਲ ਕੇ ਲੋਕ ਦਿਨ ਚੜੇ ਇਸਨਾਨ ਕਰਹਿ। ਦੁਆਦਸ ਟਿਕੇ ਚੜਾਵਹਿ, ਅਰ ਆਇਤਵਾਰ, ਅਮਾਵਸ, ਇਕਾਦਸੀ ਬਰਤ ਕਰਹਿ। ਦੇਹੁਰੇ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰਹਿ, ਠਾਕਬ ਦੁਆਰੇ ਭੀ ਜਾਂਹਿ। ਓਹ ਬਾਣੀਆਂ ਨਾ ਵਰਤ, ਨਾ ਪੂਜਾ, ਨਾ ਅਮਾਵਸ, ਨਾ ਆਇਤਵਾਰ ਉਨਕੀ ਕਾਈ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ ਨ ਕਰੇ। ਇਸ ਵੱਲ ਕੇ ਜੇ ਹਿੰਦੂ ਜਾਂਹਿ, ਤਿਸਕੋ ਓਹ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਕਰ ਘੱਤਨ। ਤਬ ਲੋਕਉ ਉਸ ਬਾਣੀਏ ਕੀ ਚਰਚਾ ਚਲਾਈ। ਤਬ ਚਲੀ ਚਲੀ ਬਾਤ ਰਾਜੇ ਸਿਭਨਾਭਿ ਪਾਸ ਚਲ ਪਈ, ਜੋ 'ਜੀ ਇਕ ਜੋ ਬਾਣੀਆ ਹੈ, ਹਿੰਦੂ ਕਹਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਕਰਮ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ'। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ : ਜੋ 'ਰੇ, ਉਸ ਬਾਣੀਏ ਕਉ ਬੁਲਾਇ ਲੇ ਆਵਹੁ, ਮੈਂ ਉਸ ਕਉ ਪੁਛਹੁ'। ਜੋ, 'ਰੇ ਉਹ ਕਿਉਂ ਐਸੀ ਬਾਤ ਕਰਤਾ ਹੈ ਹਿੰਦੂ ਜਨਮ ਹੋਇਕੈ?' ਤਬ ਰਾਜੇ ਕੇ ਦੂਤ ਉਸ ਬਾਣੀਏ ਕਉ ਬੁਲਾਇ ਲੇ ਆਏ। ਤਬ ਓਹ ਬਾਣੀਆਂ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਕੈ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇ ਕਰ ਨਲੀਏਰ ਦੇ ਮਿਲਿਆ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਜੋ 'ਰੇ ਬਾਣੀਏ! ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਜਨਮ ਹੈ, ਤੂੰ ਬਰਤ ਨੇਮ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ, ਸੋ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ?'

ਜੋ, 'ਜੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਤੁਮ ਬਰਤਨੇਮ ਸੰਜਮ ਕਰਤੇ ਹੋ, ਸੋ ਵਸਤ ਮੈਂ ਪਾਈ ਹੈ। ਕਿਆ ਵਰਤ ਨੇਮ ਕਰਉ?'

ਤਬ ਰਾਜੇ ਪੁੱਛਿਆ : 'ਕਉਣ ਵਸਤ ਤੈਂ ਪਾਈ? ਜਿਸ ਤੇ ਤੇਰਾ ਸੰਤੋਖ ਹੁਆ ਹੈ'। ਕਹੇ, 'ਜੀ ਮੈਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕਾ ਦਰਸਨ ਕੀਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਦਰਸਨ ਮੁਕਤਿ ਪਾਈ ਹੈ'। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ : 'ਤੇਰੀ ਨਿਸ਼ਾ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਦਰਸਨ?' ਤਬ ਬਾਣੀਏ ਕਹਿਆ : 'ਜੀ ਪਰਮੇਸਰ ਮਿਲਿਆ, ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਾ ਦੀ ਕਿਆ ਚੱਲੀ ਹੈ?' ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ : 'ਰੇ ਬਾਣੀਏ! ਕਲਜੁਗ ਮੈ ਐਸਾ ਕਉਣ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜਿਸਕੇ ਦਰਸਨ ਮੁਕਤਿ ਪਾਈਐ?' ਕਹੇ : 'ਜੀ ਐਸਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਹੈ, ਜਿਸਕੇ ਨਾਮ ਲੀਐ ਮੁਕਤਿ ਪਾਈਤੀ ਹੈ'। ਤਬ ਉਨ ਬਾਣੀਐਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੀ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਭਿ ਬਾਣੀ ਸੁਣੀ, ਸੁਣਿਕੈ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਰੋਮ ਰੋਮ ਮਗਨ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜੋ ਸੁਣੀ ਰਾਜੇ ਸਮਝੀ। 'ਰੇ ਬਾਣੀਐ! ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਅਪਨੇ ਨਾਲ ਲੈ ਚੱਲ ਜਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਹੈ, ਮੈਂ ਦਰਸਨ ਦੇਖਉ'। ਤਬ ਉਨ ਬਾਣੀਐਂ ਕਹਿਆ : 'ਜੀ ਇਉਂ ਤੂੰ ਚਲੈ, ਤਾਂ ਕਿਆ ਜਾਪੈ ਤੂੰ ਪਹੁੰਚ ਸਕਹਿ ਕਿ ਨਾ ਸਕਹਿ? ਪਰ ਤੂੰ ਜੀਅ ਵਿਚ ਅਰਾਧ, ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ਈਹਾਂ ਹੀ ਮਿਲੈਗਾ'। ਤਬ ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਭਿ ਕਹਿਆ : 'ਜਿਸ ਧਰਤੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਰਹਿਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਕਹੁ'।

ਕਹੈ : 'ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਕੋਸ ਪੰਦਰਾਂ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਬੰਨਿਆ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਮਾਹਿ, ਉਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਰਹਿਤਾ ਹੈ। ਸਥਾਨ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਇ ਭੱਟੀ ਕੀ, ਰਾਵੀ ਕੇ ਪਾਰ, ਨਾਮ ਸੁਥਾਨ ਰਾਵੀ ਦੇ ਉਰਾਰ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਬੰਨਿਆ ਹੈ, ਉਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਰਹਿਤਾ ਹੈ। ਸਭਨੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਅਰਾਧੀਐ, ਤਹਾਂ ਤਹਾਂ ਹਾਜਰ ਹੈ'। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ : 'ਤਉ ਚਲੋ ਲਾਹੌਰ ਕਉ, ਜੋ ਜਾਇਕਰ ਦਰਸਨ ਕਰਉ'। ਤਬ ਉਨ ਬਾਣੀਐਂ ਕਹਿਆ : 'ਜੀ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕਾ ਸੁਭਾਉ ਹੈ, ਚੱਲ ਕੈ ਕੋਈ ਨਾਂਹੀ ਅਪੜਿਆ ਹੈ'। ਕਹੈ : 'ਜੀ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਤਮੇ ਅੰਦਰ ਅਰਾਧ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੈ, ਤੁਝ ਕਉ ਈਹਾਂ ਹੀ ਮਿਲੈਗਾ'। ਤਬ

ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਭਿ ਏਹੁ ਬਾਤ ਮੰਨ ਲੀਤੀ। ਤਬ ਉਹ ਬਾਣੀਆਂ ਵਿਦਾ ਹੋਆ। ਉਨ ਬਾਣੀਐ ਚਲਤੀ ਵੇਰੀ ਕਹਿਆ: 'ਜਿ ਰਾਜਾ ਜੀ, ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈਂ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ, ਪਰ ਤੂੰ ਲਖ ਸਕਹਿੰਗਾ ਨਾਹੀ'। ਕਿਆ ਜਾਪੇ ਕਿਤ ਰੂਪ ਤੁਝ ਕਉ ਆਇ ਦਰਸਨ ਦੇਇਗਾ? ਜੋਗੀ ਕੇ ਰੂਪ, ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੇ ਰੂਪ, ਕਿ ਭੰਡਾਰੀ ਕੇ ਰੂਪ, ਕਿ ਦਿਗੰਬਰ ਕੇ ਰੂਪ, ਕਿ ਖੱਤ੍ਰੀ ਕੇ ਰੂਪ, ਕਿ ਬੈਰਾਗੀ ਦੇ ਰੂਪ, ਕਿ ਸੰਨਿਆਸੀ ਕੇ ਰੂਪ, ਅਤੇ ਸਭੇ ਰੂਪ ਉਦੇ ਹੋਨ। ਇਉਂ ਨਾ ਜਾਣੀਐ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ਕਿਤ ਰੂਪ ਦਰਸਨ ਦੇਵੇਗਾ। ਓਹ ਅਥਿਨਾਸੀ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਤੂੰ ਸਮਝਤਾ ਰਹੀਐ'।

ਤਬ ਓਹ ਬਾਣੀਆਂ ਉਹਾਂ ਤੇ ਜਹਾਜ ਭਰ ਕੇ ਚਲਿਆ। ਰਾਜੇ ਕਉ ਪਿਛੇ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸੀ ਹੋ ਰਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੀ। ਸਦਾ ਸਦਾ ਚਿਤਵਨੀ ਕਰੈ, ਸੋਵਤੇ, ਬੈਠਤੇ, ਉਠਤੇ ਅਠ ਪਹਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਚਾਹ ਵਿਚ ਰਹੇ, ਅਉਰ ਠਉਰ ਮਨ ਠਹਰਾਵੇ ਨਹੀਂ, ਨਿਤਾ-ਪ੍ਰਤਿ ਬਾਬੇ ਹੀ ਕੀ ਚਾਹ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਜੀਅ ਨਾਲ ਕੀਤਾ, ਜੋ-ਕਾਈ ਗਲ ਪਿਛੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਲਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਹੋਰਤ ਗੱਲੇ ਨਹੀਂ ਹੱਥ ਆਵਣਦਾ, ਇਤ ਗਲ ਹੱਥ ਆਵੇ, ਜੋ ਭਲੀਆਂ ਸਰੂਪੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ, ਉਨ ਕਉ ਰਾਜੇ ਕਹਿ ਛਡਿਆ, ਜੋ 'ਕੋਈ ਚਹੁ ਵਰਨਾਂ ਵਿਚ ਫਕੀਰ ਉਦਾਸੀ ਆਵੇ, ਤਿਸਕੀ ਖੂਬ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਅਰ ਉਸਕੋ ਮੋਹ ਲੈ ਜਾਣਾ', ਮਤਲਬ ਏਹ ਜੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਮੋਹਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇਗਾ-। ਅਬ ਰਾਜੇ ਭਲੀਆਂ ਸਰੂਪੀਆਂ ਚੇਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਨ ਕਉ ਕਹਿਆ: 'ਜੋ ਕੋਈ ਆਵੇ, ਤਿਸਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਹੁ। ਕੋਈ ਸੰਨਿਆਸੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਚਾਰੀ, ਜੋਗੀ, ਦਿਗੰਬਰ, ਵੈਸ਼ਨੋ, ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਵੇ, ਫਕੀਰ ਦਰਵੇਸ਼ ਹੋਵੇ, ਅਤੀਤ ਬੈਰਾਗੀ ਹੋਵੇ, ਤਿਸਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਹੁ। ਐਸੀ ਸੇਵਾ ਕਰਹੁ ਜਿ ਉਸਦਾ ਧਰਮ ਛੁਟ ਜਾਇ'। ਰਾਜੇ ਕੇ ਜੀਅ ਏਹ ਵਰਤੀ, -ਜਿ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਹੋਇਗਾ, ਸੋ ਤਿਸਕਾ ਧਰਮ ਰਹੇਗਾ, ਅਰ ਜੋ ਕਲੀ ਕਾਲ ਕਾ ਹੋਇਗਾ ਤਿਸਕਾ ਧਰਮ ਨਾ ਰਹੇਗਾ। ਕਲਿ ਮਹਿ ਪੂਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਹੈ ਅਵਰ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ। ਪਾਈਐ ਤਾਂ ਇਸ ਹੀ ਬਾਤ ਪਾਈਐ, ਨਾਤਰ ਹੋਰ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਪਾਵਣੇ ਕੀ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਰਾਜੇ ਕੇ ਅਰਾਧਨੇ ਕਰਕੇ ਆਵੇਗਾ। ਤਬ ਉਹ ਬਾਣੀਆਂ ਉਹਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਜਾਇ ਪਹੁਤਾ। ਬੋਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਉਦਾਸੀ ਦੂਸਰੀ

ਦੂਜੀ ਉਦਾਸੀ ਦੱਖਣ ਦੀ, ਸੈਦੇ ਸੀਹੋਂ ਤੇ ਵਰੁਣ .

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਦੁਤੀਆ ਉਦਾਸੀ ਕੀਤੀ ਦੱਖਣ ਕੀ। ਅਹਾਰੁ ਤਲੀ ਭਰਿ ਰੇਤ ਕੀ ਕਰਹਿ। ਤਦਹੁ ਪੈਰੀ ਖੜਾਵਾਂ ਕਾਠ ਕੀਆਂ। ਹਥ ਆਸਾ। ਸਿਰਿ ਰਸੇ ਪਲੇਟੇ। ਬਾਹਾਂ ਜਾਂਘਾਂ ਰਸੇ ਪਲੇਟੇ। ਮਥੇ ਟਿਕਾ ਬਿੰਦੁਲੀ ਕਾ। ਤਦਹੁ ਨਾਲਿ ਸੈਦੇ ਜਟੁ ਜਾਤ ਘੋਹੇ ਬਾ। ਤਦਹੁ ਬਾਬਾ ਧਨਾਸਰੀ ਦੇਸਿ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਤਬ ਕੋਈ ਦਿਨ ਉਹਾ ਰਹੇ। ਤਬ ਰਾਤਿ ਕੈ ਸਮੇਂ ਸੈਦੇ ਅਤੇ ਸੀਹੋਂ ਜਾਤ ਘੋਹੇ ਦੋਵੇ ਦਰੀਆਇ ਜਾਵਨਿ, ਸੇਵਾ ਕਰਨਿ ਪਹਿਰੁ ਰਾਤਿ ਰਹੰਦੀ ਨੂੰ ਜਾਵਨਿ। ਅਤੇ ਮਨਿ ਵਿਚਿ ਧਾਰਨਿ ਜੋ ਗੁਰੂ ਖੋਆਜੇ ਤੇ ਪਾਈ ਹੈ। ਤਉ ਗੁਰੂ ਉਤੇ ਬਾਇ ਪਾਈ ਹੈ। ਇਕ ਸਖੇ ਓਨਾਂ ਆਖਿਆ: 'ਜੋ ਅਸੀ ਭੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾ ਤਿਤ ਦਰੁ'। ਏਕ ਦਿਨ, ਇਕ ਰਾਤਿ ਕਉ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਇਕੁ ਮਰਦੁ ਚਲਿਆ ਆਂਵਦਾ ਹੈ, ਹਥ ਮਛੀ ਹੈਸੁ। ਤਾਂ ਓਸੁ ਮਰਦ ਪੁਛਿਆ: 'ਤੁਸੀ ਕਉਣ ਹਉ?' ਤਦਹੁ ਸੈਦੇ ਅਤੇ ਸੀਹੋਂ ਬੋਲਿਆ: 'ਜੋ ਅਸੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੇ ਸਿਖ ਹਾਂ'। ਤਬ ਰਾਤਿ ਕੈ

ਸਮੇਂ ਉਸ ਮਰਦ ਪੁਛਿਆ: 'ਤੁਸਾਂ ਕਹਾਂ ਚਲੇ ਹਉ?' ਤਬ ਸੈਦੋ ਬੋਲਿਆ ਜੋ 'ਜੀ ਅਸੀਂ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤ ਪਹਰੁ ਰਾਤਿ ਨੁ ਖੋਆਜੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਣਿ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਅਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਖੋਆਜੇ ਤੇ ਹੀ ਪਾਇਆ ਹੈ'। ਤਬ ਸੈਦੋ ਪੁਛਿਆ: 'ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕਉਣ ਹਉ? ਕਿਥੇ ਜਾਵਹੁਗੇ? ਤਬ ਓਹੁ ਮਰਦੁ ਬੋਲਿਆ, ਜੋ 'ਮੈਂ ਖੋਆਜਾ ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਪਾਸਿ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਇਤੁ ਸਮੇਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਣਿ। ਅਜੁ ਮਛਲੀ ਭੋਟਿ ਲੈ ਚਲਿਆ ਹਾਂ'। ਤਬ ਸੈਦੋ ਸੀਹੋ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਏ, ਆਖਿਓਨੇ: 'ਜੀ! ਅਸੀਂ ਆਖਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ-ਗੁਰੂ ਤੁਸਾਂ ਤੇ ਪਾਇਆ ਹੈ-ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਖਦੇ ਹਉ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤ ਸੇਵਾ ਕਰਣਿ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਅਜੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਭੋਟਿ ਮਛਲੀ ਲੈ ਚਲੇ ਹਾਂ-'। ਤਦਹੁ ਖੁਆਜੇ ਖਿਦਰਿ ਆਖਿਆ: 'ਏ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਲੋਕੁ! ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਓਹੁ ਪਉਣੁ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰ ਉਸ ਤੇ ਉਪਜਿਆ ਹਾਂ, ਅਰੁ ਕਈ ਵਾਰ ਉਸ ਮਹਿ ਸਮਾਇ ਗਇਆ ਹਾਂ'। ਤਬ ਸੈਦੋ ਅਤੇ ਸੀਹੋ ਜਾਤਿ ਘੋਹੇ ਦੋਵੇ ਸਿਖ ਆਇ ਗੁਰੂ ਪਾਸਿ ਪੈਰੀ ਪਏ। ਤਦਹੁ ਗੁਰੂ ਪੁਛਿਆ: 'ਅਜੁ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਖਤੇ ਕਿਉਂ ਆਏ? ਆਗੇ ਦਿਨਿ ਚੜੇ ਆਵਤੇ'। ਤਬ ਸੈਦੋ ਘੋਹੇ ਦੁਹੀਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਿ ਸੁਣਾਈ ਖੁਆਜੇ ਮਿਲੇ ਕੀ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਸਲੋਕੁ (ਮਹਲਾ: ੨)॥ ਅਠੀ ਪਹਰੀ ਅਠ ਖੰਡ ਨਾਵਾ ਖੰਡੁ ਸਰੀਰੁ॥

ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਨਉਨਿਧਿ ਨਾਮੁ ਏਕੁ ਭਾਲਹਿ ਗੁਣੀ ਗਹੀਰੁ॥ ਕਰਮਵੰਤੀ ਸਾਲਾਹਿਆ ਨਾਨਕ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਪੀਰੁ॥ ਚਉਥੇ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੇ ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ॥ ਤਿਨਾ ਦਰੀਆਵਾ ਸਿਉ ਦੋਸਤੀ ਮਨਿਮੁਖਿ ਸਚਾ ਨਾਉ॥ ਓਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਵੰਡੀਐ ਕਰਮੀ ਹੋਇ ਪਸਾਉ॥ ਕੰਚਨ ਕਾਇਆ ਕਸੀਐ ਵੰਨੀ ਚੜੇ ਚੜਾਉ॥ ਜੇ ਹੋਵੇ ਨਦਰਿ ਸਰਾਵ ਕੀ ਬਹੁਤਿ ਨ ਪਾਈ ਤਾਉ॥ ਸਤੀ ਪਹਰੀ ਸਤੁ ਭਲਾ ਬਹੀਐ ਪੜਿਆ ਪਾਸਿ॥ ਓਥੇ ਪਾਪੁ ਪੁੰਨੁ ਬੀਚਾਰੀਐ ਕੂੜੇ ਘਟੇ ਰਾਸਿ॥ ਓਥੇ ਖੋਟੇ ਸਟੀਅਹਿ ਖਰੇ ਕੀਚਹਿ ਸਾਬਾਸਿ॥ ਬੋਲਣੁ ਫਾਦਲੁ ਨਾਨਕਾ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਖਸਮੇ ਪਾਸਿ ॥੧॥

(ਪੰਨਾ ੧੪੬)

ਮ: ੨॥ ਪਉਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ॥

ਦਿਨਸੁ ਰਾਤਿ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਖੇਲੈ ਸਗਲ ਜਗਤੁ। ਚੰਗਿਆਈਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਚੇ ਧਰਮੁ ਹਦੂਰਿ। ਕਰਮੀ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਕੇ ਨੇੜੇ ਕੇ ਦੂਰਿ॥ ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ॥ ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਹੋਰ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲ ॥੨॥

(ਪੰਨਾ ੧੪੬)

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਧਨਾਸਰੀ ਦੇਸਿ ਕਈ ਦਿਨੁ ਰਹਿਆ। ਓਥੇ ਲੋਕ ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਸਿਖ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗੇ ਜਪਣਿ।

ਅਨਭੀ ਸਰੋਵੜਾ.

ਤਬ ਇਕ ਸਰੋਵੜੇ ਕਾ ਮਟੁ ਥਾ, ਉਸ ਕੀ ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਪੂਜਾ ਕਰੈ। ਤਬ ਉਸ ਸੁਣਿਆ ਜੋ ਗੁਰੂ ਆਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹੁ ਆਪਣੇ ਸਿਖ ਮੇਲਿ ਕਰਿ ਲੈ ਆਇਆ। ਆਇ ਦਰ ਕੇ ਬਾਹਰਿ ਵਾਰਿ ਵਿਛਾਵਣਿ ਕੀਤੇ ਬਾਹਰ ਬੈਠਾ, ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਜੋਗੁ ਆਖਿ ਭੋਜਿਓਸੁ, ਜੋ ਬਾਹਰਿ ਆਉ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬਾਹਰਿ ਆਇਆ। ਤਦਹੁ ਅਨਭੀ ਸਰੋਵੜੇ ਪੁਛਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੋਗੁ, ਜੋ 'ਤੁ

ਅੰਨ੍ਹ ਨਵਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਖਾਵਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਚੰਨਿ ਭੁਨੇ ਖਾਵਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਠੰਢਾ ਪੀਵਤਾ ਹੈ
ਬਿਨੁ ਛਾਣਿਆ, ਬਿਨੁ ਝੂਣਿ ਝੂਣਿ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕਹਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਤੇ ਕਿਆ ਗੁਣ
ਪਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਜੀਅ ਮਾਰਦਾ ਹੈ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਰਾਗੁ ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ
ਪਉੜੀ :-

ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਤ ਸਰਧਾ ਪੂਰੀਐ॥

[ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੨੫॥ (੧੪੯)]

ਸਿਰੁ ਬੇਹਾਇ ਪੀਅਹਿ ਮਲਵਾਣੀ ਜੂਠਾ ਮੰਗਿ ਮੰਗਿ ਖਾਹੀ।

[ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੨੬॥ (੧੪੯)]

ਜਬ ਗੁਰ ਬਾਬੇ ਇਹੁ ਸਲੋਕੁ ਆਖਿਆ, ਤਾਂ ਅਨਭੀ ਸਰੋਵੜਾ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ।
ਨਾਉ ਧਾਰੀਕੁ ਸਿਖ ਹੋਆ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗਾ ਜਪਣਿ। ਤਿਤੁ ਮਹਲਿ ਬਿਸਮਾਦਿ ਵਿਚਿ ਧਨਾਸਰੀ
ਦੇਸ ਏਹ ਵਾਰੁ ਹੋਈ ਸਾਪ੍ਰਨੁ ਮਾਝ ਕੀ, ਤਦਹੁ ਸੈ ਘੋਰੇ ਲਿਖੀ ਸੰਪੂਰਨੁ ਪੜਣੀ। ਤਬ ਧਨਾਸਰੀ
ਦੇਸਿ ਬਹੁਤ ਨਾਉ ਧਰੀਕੁ ਸਿਖ ਹੋਏ। ਇਕ ਮੰਜੀ ਊਹਾ ਭੀ ਹੈ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਤਦਹੁ
ਬਾਬਾ ਜੀ ਓਥਹੁ ਰਵਦੇ ਰਹੇ।

ਕਉਡਾ ਰਾਖਸ਼

ਤਦਹੁ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੀ ਬਰੇਤੀ ਕੇ ਅਧ ਵਿਚਿ ਭਖ ਬਿਲਾਇਤੀ ਨਿ ਹੈ। ਊਹਾ ਰਾਕਸ਼
ਆਦਮੀ ਭਖਦਾ ਥਾ। ਧਨਾਸਰੀ ਦੇਸ ਕਾ। ਤਹਾਂ ਬਾਬਾ ਜਾਇ ਪ੍ਰਗਟਿਆ, ਨਾਲਿ ਸੈਦੋ ਸੀਹੋ
ਜਟ ਜਾਤ ਘੋਰੇ ਥੇ। ਤਬ ਰਾਕਸ਼ ਆਇਆ। ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਕੜਾਹਾ ਤਪਾਇਆ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੋਗੁ
ਪਕੜਿ ਲੈ ਗਇਆ, ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਹਸਿਆ। ਤਬ ਸੈਦੋ ਅਤੇ ਸੀਹੋ ਲਗੇ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਣਿ, ਆਖਿਓਨੇ
ਜੋ 'ਅਸਾਡੇ ਜੀਅਝੇ ਭੀ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚਿ ਤਲੀਅਨਿਗੇ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਤਪਤੇ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚਿ
ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਤਦਹੁ ਇ .ਾਦ ਕੈ ਘਰਿ ਆਇਆ, ਤਿਤੁ ਮਹਿਲ ਸਬਦੁ ਹੋਆ

ਫੂਟੋ ਆਂਡਾ ਭਰਮ ਕਾ ਮਨਹਿ ਭਇਓ ਪਰਗਾਸੁ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੩॥ ੧੪॥ (੧੦੦੨)]

ਤਦਹੁ ਭੁਖ ਵੇਲਗਾਈ। ਰਾਕਸ਼ ਕਾੜਾ ਤਪਤਿ ਰਹਿਆ, ਕੜਾਹਾ ਤਪੈ ਨਾਹੀ
ਸੀਤਲ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤਬ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ, ਤਾਂ ਆਖਿਓ ਸੁ: 'ਜੀ ਮੇਰੀ ਮੁਕਤਿ ਕਰੁ'।
ਤਬ ਸੀਹੋ ਪਹੁਲ ਦਿਤੀ। ਨਾਉ ਧਰੀਕੁ ਸਿਖ ਹੋਆ। ਮੁਕਤਿ ਕਉ ਚਲਿਆ, ਮੁਕਤਿ ਭਇਆ।
ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ, (ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ)

ਤਦਹੁ ਬਾਬਾ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ, ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੀ ਬਰੇਤੀ ਵਿਚਿ, ਅਗੇ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ
ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚਿ ਮੁਸਲੇ ਉਪਰਿ ਪਇਆ ਖੋਲਦਾ ਥਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਭੀ ਜਾਇ ਪ੍ਰਗਟਿਆ। ਤਬ
ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਸਲਾਮੁ ਪਾਇਆ, ਆਖਿਓਸ: 'ਸਲਾਮਾਅਲੋਕ ਦਰਵੇਸ'। ਤਬ
ਬਾਬੇ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ, ਆਖਿਓਸ: 'ਅਲੋਕਮ ਸਲਾਮ ਵਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਕੁਰੇਸੀ'। ਤਬ ਦਸਤਪੈਸੀ
ਲੇਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਇਆ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: 'ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ! ਚਲੁ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕਾ
ਸੈਲੁ ਕਰਿ ਆਵਹੇ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ! ਕਦੇ ਸੈਲੁ ਕਰਦੇ ਨੂ ਕਛੁ

ਨਦਰਿ ਭੀ ਆਇਓ?' ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: 'ਨਾਨਕ! ਇਕ ਦਿਨਿ ਇਕ ਮੁਨਾਰਾ ਨਦਰਿ ਆਇਆ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਜਾਹਿ ਉਸ ਕੀ ਖਬਰਿ ਲੈ ਆਉ'। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: 'ਬਚਨ ਹੋਵੈ ਜੀ'। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਮੁਸਲਾ ਸਮੁੰਦ ਵਿਚਿ ਪਾਇਆ, ਖੇਡਦਾ ਖੇਡਦਾ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਜਾਂ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਇਕ ਮੁਨਾਰਾ ਹੈ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਉਥੇ ਗਇਆ। ਅਗੈ ਜਾਵੈ, ਤਾਂ ਬੀਸ ਮਰਦ ਬੈਠੇ ਹਨਿ। ਓਥੇ ਜਾਇ ਸਲਾਮ ਪਾਇਓਸੁ, ਦਸਤਪੰਜਾ ਲੈਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਇਆ। ਜਬ ਰਾਤਿ ਪਈ, ਤਬ ਇਕੀਸ ਭਾਂਡੇ ਖਾਣਿ ਕੇ ਅਰਸ ਤੇ ਉਤਰੇ। ਤਦਹੂੰ ਖਾਣਾ ਫਕੀਰਾਂ ਖਾਧਾ, ਚਾਰੇ ਪਹਰ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਜਬ ਦਿਨੁ ਚੜਿਆ ਤਬ ਓਹ ਬੀਸ ਮਰਦ ਚਲਦੇ ਰਹੇ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਓਹੁ ਦਿਨੁ ਭੀ ਓਥੇ ਹੀ ਰਹਿਆ। ਜਬ ਪਹਰੁ ਦਿਨੁ ਚੜਿਆ, ਤਬ ਇਕੁ ਬੋਹਿਥਾ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ, ਫਿਰਿ ਓਹੁ ਲਗਾ ਫੁਬਣਿ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਖੁਦਾਇ ਆਗੈ ਹਥ ਖੜੇ ਕੀਤੇ 'ਜੋ ਏਹੁ ਬੋਹਿਥਾ ਮੈਂ ਖੜਿਆ ਨਾ ਫੂਬੈ'। ਤਬ ਬੋਹਿਥਾ ਫੁਬਣੈ ਤੇ ਰਹਿ ਗਇਆ। ਜਬ ਰਾਤਿ ਪਈ ਤਬ ਓਇ ਮਰਦ ਫਿਰਿਆਏ, ਆਇ ਰਾਤਿ ਇਕਠੇ ਰਹੇ। ਤਬ ਅਗਾਸ ਤੇ ਖਾਣਾ ਉਤਰੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਰਾਤਿ ਭੀ ਫਕੀਰ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰੁ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਜਬ ਸੁਬਾਹ ਹੋਈ, ਤਬ ਓਹੁ ਮਰਦ ਫਿਰਿ ਚਲਦੇ ਰਹੇ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਓਹੁ ਦਿਨੁ ਭੀ ਉਥੇ ਰਹਿਆ, ਤਬ ਓਹੁ ਮਰਦ ਉਠਿ ਗਏ। ਜਬ ਦੂਸਰਾ ਦਿਨੁ ਹੋਆ, ਤਬ ਓਹੁ ਮੁਨਾਰਾ ਲਗਾ ਢਹਣਿ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਭੀ ਹਥਾਂ ਜੋੜੇ, ਆਖਿਆ: 'ਜੋ ਮੈਂ ਬੈਠਿਆਂ ਮੁਨਾਰਾ ਨਾ ਢਹੈ'। ਤਬ ਮੁਨਾਰਾ ਢਹਣਿ ਤੇ ਰਹਿ ਗਇਆ। ਜਬ ਰਾਤਿ ਪਈ, ਤਬ ਭੀ ਓਹੁ ਮਰਦ ਆਏ, ਰਾਤ ਇਕਠੇ ਮਿਲਿ ਬੈਠੇ। ਤਬ ਫਿਰਿ ਖਾਣਾ ਅਰਸ ਤੇ ਉਤਰੇ ਨਾਹੀ। ਤਦਹੂੰ ਉਨਾ ਯਾਰਾਂ ਆਖਿਆ, 'ਜੋ ਕਿਸਿ ਬਦਬਖਤ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਕੀਤੇ ਵਿਚਿ ਫੇਰੁ ਪਾਇਆ ਹੈ'। ਤਬ ਆਪੇ ਵਿਚੀ ਲਗੇ ਵਿਚਾਰੁ ਕਰਣਿ, ਪੁਛਣਿ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ, 'ਜੋ ਮੈਂ ਬੋਹਿਥਾ ਅਤੇ ਮੁਨਾਰਾ ਰਖਿਆ ਹੈ'। ਤਬ ਓਨਾਂ ਮਰਦਾਂ ਪੁਛਿਆ 'ਏ ਦਰਵੇਸ਼! ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ?' ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ, 'ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਪੀਰੁ ਹੈ'। ਤਬ ਓਨਾ ਮਰਦਾਂ ਆਖਿਆ: 'ਏ ਦਰਵੇਸ਼! ਏਥੇ ਪੀਰਾਂ ਪਾਤਸਾਹਾਂ ਕੀ ਠਉਂਡਿ ਨਾਹੀ, ਪੀਰ ਪਾਤਸਾਹ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚਿ ਸੋਹਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਖੁਦਾਇਕੇ ਰਾਹ ਕਾ ਦਰੁ ਨੀਵਾਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੀਰਾਂ ਪਾਤਸਾਹਾਂ ਕਾ ਸਿਰੁ ਉਚਾ ਹੈ'। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਸਲਾਮਾਅਲੋਕ ਕਰਿਕੇ ਮੁਸਲਾ ਚਲਾਇੰਦਾ ਰਹਿਆ, ਆਣਿ ਮੁਸਲਾ ਸਮੁੰਦ ਵਿਚਿ ਪਾਇਓਸੁ। ਮਸਲੇ ਉਪਰਿ ਚੜਿ ਬੈਠਾ, ਪਰੁ ਮੁਸਲਾ ਚਲੇ ਨਾਹੀ, ਚਾਰਿ ਪਹਰ ਦਿਨੁ ਦਰੀਆਉ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ ਰਹਿਆ, ਜਾਂ ਦਿਨੁ ਲਗਾ ਲਹਿਣ, ਤਾਂ ਓਹੁ ਮਰਦ ਭੀ ਆਏ, ਤਬ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਸਮੁੰਦ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਬ ਓਨਾਂ ਮਰਦਾਂ ਪੁਛਿਆ 'ਜੋ ਏ ਦਰਵੇਸ਼ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਬੈਠਾ ਹੈ?' ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: 'ਜੋ ਮੇਰਾ ਮੁਸਲਾ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ'। ਤਬ ਓਨਾਂ ਸਿਖਾਂ ਆਖਿਆ 'ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਉਂ ਲਿਖੁ, ਜੋ ਤੇਰਾ ਮੁਸਲਾ ਚਾਲੇ'। ਤਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਲਿਖਿਆ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਕਾ ਮੁਸਲਾ ਚਲਿਆ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਆਇਆ, ਸਲਾਮੁ ਕਰਿਕੇ ਬੈਠਿ ਗਇਆ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ: 'ਕਿਆ ਡਿਠੋ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ?' ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਤੂੰ ਸਭ'

ਕੁਛ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਤੇਰਿਆਂ ਦਾਸਾਂ ਦਾ ਸਦਕਾ ਤਉ ਤਾਈਂ ਆਇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹਾਂ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਸਲੋਕ ਮ: ੧॥ ਸਉ ਓਲਾਮੇ ਦਿਨੈ ਕੇ ਰਾਤੀ ਮਿਲਨਿ ਸਹੰਸ॥

ਸਿਫਤ ਸਲਾਹਣੁ ਛਡਿਕੈ ਕਰੰਗੀ ਲਗਾ ਹੰਸੁ ॥੧॥

ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ। ਕਰਮ ਕਰੰਗੁ ਹੈ; ਓਥੇ ਹੰਸਾ ਦਾ ਕੰਮ ਨਾਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਓਥੇ ਬਹਨਿ'। ਤਦਹੁ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਇ ਪੈਰ ਚੁਮੇ। ਤਿਤੁ ਮਹਲਿ ਸਬਦੁ ਹੋਆ ਰਾਗੁ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚਿ :-

ਮੁਕਾਮੁ ਕਰਿ ਘਰਿ ਬੈਸਣਾ ਨਿਤ ਚਲਣੈ ਕੀ ਧੋਖ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ॥ ੧੭॥ (੬੪)]

ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਮੁਸਲਾ ਹਥੁ ਸਟਿ ਪਾਇਆ। ਤਦਹੁ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ: ਜੋ ਜਾਹਿ ਤੂ ਪੀਰੁ ਕਰਿ'। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਮੈ ਕਿਸਨੂੰ ਪੀਰ ਕਰਾਂ?' ਤਬ ਬਾਬੇ ਬਚਨੁ ਕੀਤਾ: 'ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਕੀਤਾ ਹੈ'। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਸਲਾਮੁ ਕੀਤਾ, ਦਸਤ ਪੰਜਾ ਲੀਆ, ਬਾਬੇ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸਟ.

ਬਾਬਾ ਭੀ ਉਥਹੁ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ, ਸਮੁੰਦਰ ਕੇ ਅਧ ਵਿਚਿ ਗਇਆ। ਅਗੈ ਮਛਿੰਦਰ ਅਤੇ ਗੋਰਖੁ ਨਾਥ ਬੈਠੇ ਬੇ। ਤਬ ਮਛਿੰਦਰ ਡਿੱਠਾ, ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਆਖਿਓਸੁ: 'ਗੋਰਖਨਾਥ! ਏਹ ਕਉਣੁ ਆਵਦਾ ਹੈ ਦਰੀਆਉ ਵਿਚਿ?' ਤਬ ਗੋਰਖਨਾਥ ਆਖਿਓਸੁ: 'ਜੀ ਏਹੁ ਨਾਨਕ ਹੈ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਜਾਇ ਪ੍ਰਗਟਿਆ; 'ਆਦੇਸੁ ਆਦੇਸੁ' ਕਰਿਕੈ ਬੈਠਿ ਗਇਆ। ਤਬ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਪੁੱਛਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਨਾਨਕ! ਸੰਸਾਰੁ ਸਾਗਰੁ ਕੇਹਾ ਕੁ ਡਿਠੈ? ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਦਰੀਆਉ ਤਰਿਓ?' ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਸਬਦੁ ਰਾਗ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚਿ:-

ਜਿਤ ਦਰਿ ਵਸਹਿ ਕਵਨੁ ਦਰੁ ਕਹੀਐ ਦਰਾ ਭੀਤਰਿ ਦਰੁ ਕਵਨੁ ਲਹੈ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੧ ॥ ੩॥ (੮੭੭)]

ਤਿਤੁ ਮਹਲਿ ਸਬਦੁ ਹੋਆ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚਿ:-

ਸੁਰਤਿ ਸਬਦੁ ਸਾਖੀ ਮੇਰੀ ਸਿੰਛੀ ਬਾਜੈ ਲੋਕੁ ਸੁਣੈ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੧ ॥ ੪॥ (੮੭੭)]

ਤਬ ਫੇਰ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਬੋਲਿਆ। ਆਖਿਓਸੁ: 'ਨਾਨਕ! ਜੋਗੁ ਲੈ, ਜੋ ਡੋਲਣੈ ਤੇ ਰਹੈ, ਭਵਜਲੁ ਸੁਖਾਲਾ ਤਰਹਿ'। ਤਦਹੁ ਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ, ਸਬਦੁ ਰਾਗ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚ:-

ਸੁਣਿ ਮਾਛਿੰਦ੍ਰਾ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ॥

ਵਸਗਤਿ ਪੰਚ ਕਰੇ ਨਹ ਡੋਲੈ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੧ ॥ ੫॥ (੮੭੭)]

ਤਬ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਓਸੁ 'ਜੀ ਗੁਰ ਪੀਰੀ ਤੁਸਾਡੀ ਰਹੁਰਾਸਿ ਹੈ। ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਚਲੀ ਆਈ ਹੈ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਕਵਨ ਗੁਰੁ ਕਰਹ ਗੋਰਖ ਨਾਥ?' ਤਬ ਗੋਰਖਨਾਥ ਆਖਿਆ, 'ਜੀਉ ਐਸਾ ਕਉਣੁ ਹੈ? ਜੋ ਤੁਮਾਰੈ ਮੱਥੇ ਹਥੁ ਰਖੈ: ਪਰੁ

ਓਹੋ ਈ ਤੁਮਰਾ ਗੁਰੂ, ਜੋ ਤੁਮਾਰੇ ਅੰਗ ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ।' ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਭਲਾ ਹੋਵੇ'।
ਤਦਹੁ ਬਾਬਾ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ। ਗੋਸਟਿ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਲਿ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਈ।

ਬਾਣੀ ਸੈਦੋ ਜਟ ਜਾਤ ਘੋਹੋ ਲਿਖੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਸਿਵਨਾਭ, ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ

ਤਬ ਸਿੰਘਲਾਦੀਪ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਹੋਈ। ਜਾਇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਅਸਗਾਹ ਵਿਚਿ ਖੜੇ ਹੋਇ। ਤਬ
ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਏਹਾ ਅਸਗਾਹ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਤਰੀਐ, ਲੰਘੀਐ'। ਲਦਹੁ ਸਿਖਾਂ ਬੇਨਤੀ
ਕੀਤੀ, ਸੇਦੋ ਅਤੇ ਸੀਹੋ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਤੇਰੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲਿ ਪਹਾੜ ਤਰਨਿ'। ਤਬ ਗੁਰੂ
ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ, ਜੋ 'ਏਹੁ ਸਲੋਕ ਪੜਦੇ ਅਵਹੁ':-

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਜਿਸੁ ਸਿਖ ਦੇ ਮੁਹਿ ਏਹੁ ਸਲੋਕੁ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ
ਓਹੁ ਪੜਦਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਿਛੈ ਜਿਤਨੀ ਸੁਣੇਗੀ, ਤਿਤਨੀ ਸਭ ਭਵਜਲੁ ਪਾਰਿ
ਲੰਘੇਗੀ'। ਤਬ ਸਿਖ ਪੈਰੀ ਪਏ, ਆਖਿਓਨੇ: 'ਜੀ ਜਿਸਨੂੰ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਤਿਸਨੂੰ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਿ'।
ਤਦਹੁ ਪਾਰਿ ਗਏ। ਸਿੰਘਲਾਦੀਪ ਸਿਵਨਾਭਿ ਰਾਜੇ ਕੇ ਗਇਆ, ਰਾਜੇ ਕੇ ਬਾਗਿ ਬਸੇਰਾ
ਕੀਆ, ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੇ ਪਾਰਿ ਤਬ ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭਿ ਕਾ ਨਉਲਖਾ ਬਾਗੁ ਸੁਕਾ ਪਇਆ ਬਾ, ਸੋ
ਹਰਿਆ ਹੋਆ। ਫੁਲੁ ਵਾਲੈ ਫੁਲੁ ਪੜਿਆ, ਪਤਾ ਵਾਲੈ ਪਤੁ ਪੜਿਆ, ਫਲ ਵਾਲੈ ਫਲੁ
ਪੜਿਆ। ਤਬ ਮਘੋਰ ਬਾਗਵਾਨ ਦੇਖੇ, ਤਾ ਬਾਗ ਬਰਸਾਂ ਕਾ ਸੁਕਾ ਪੜਿਆ ਬਾ, ਸੋ ਹਰਿਆ
ਹੋਆ ਹੈ। ਤਦਹੁ ਬਹੁਰਿ ਜਾਇ ਖਬਰਿ ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਭਿ ਪਾਸਿ ਕੀਤੀਆਸੁ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਜੀ
ਬਾਹਰਿ ਆਉ! ਇਕਸ ਫਕੀਰ ਕੇ ਬੈਠਣਿ ਨਾਲਿ ਬਾਗ ਹਰਿਆ ਹੋਆ ਹੈ'। ਤਬ ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਭਿ
ਚੇਰੀਆਂ ਭੇਜੀਆਂ ਪਦਮਣੀਆਂ। ਪਦਮਣੀਆਂ ਆਇ ਨਿਰਤਿ ਲਾਗੀਆਂ ਕਰਣਿ। ਅਨੇਕ
ਰਾਗ ਰੰਗ ਕੀਤੇ, ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਓ ਨਾਹੀ, ਧਿਆਨ ਵਿਚਿ ਹੀ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਪਿਛੁਹੁ
ਰਾਜਾ ਸਿਉਨਾਭੁ ਆਇਆ, ਆਇਕੈ ਲਗਾ ਪੁੱਛਣਿ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਗੁਸਾਂਈ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ
ਕਿਆ ਹੈ? ਕਵਨ ਜਾਤਿ ਹੈ? ਤੁਮ ਜੋਗੀ ਹਉ? ਕਿਰਪਾ ਕਰੀਐ, ਤਾਂ ਭੀਤਰਿ ਮਹਲੀ ਚਲਹੁ'।
ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਵਿਚਿ:-

ਜੋਗੀ ਜੁਗਤਿ ਨਾਮੁ ਨਿਰਮਾਇਲੁ ਤਾ ਕੈ ਮੋਲੁ ਨ ਰਾਤੀ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ੧ ॥ ੧੧॥ (੯੯੨)]

ਜਬ ਗੁਰੂ ਭੋਗੁ ਪਾਇਆ, ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ, ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀਅਸੁ, ਆਖਿਓਸੁ
'ਜੀ ਮਿਹਰਿ ਕਹਿਕੈ ਘਰਿ ਚਲਹੁ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜੋ 'ਮੈਂ ਪਿਆਦਾ ਨਾਹੀ ਚਲਦਾ'। ਤਦਹੁ
ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਭਿ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਤੇਰਾ ਦਿਤਾ ਸਭ ਕਿਛੁ ਹੈ, ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਘੋੜੇ ਹਾਥੀ
ਚੜੀਐ, ਅਤੇ ਜੀ ਤਖਤ ਰਵਾਂ ਚੜੀਐ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਜੋ ਹੋ ਰਾਜਾ! ਅਸੀ ਮਨੁਖ
ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਮਨੁਖ ਭੀ ਬਹੁਰਿ ਹੈਨਿ ਚੜਿ ਚਲੀਐ'। ਤਬ
ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਹੇ ਰਾਜਾ! ਓਹੁ ਮਨੁਖੁ ਹੋਵੈ ਜੋ ਰਾਜ-ਕੁੰਇਰੁ ਹੋਵੈ, ਅਤੇ ਨਗਰ ਕਾ ਰਾਜਾ ਹੋਵੈ,
ਤਿਸਕੀ ਪਿਠਿ ਉਪਰਿ ਚੜ੍ਹਾਂ'। ਤਬ ਰਾਜੇ ਆਖਿਆ: 'ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਰਾਜਾ ਮੈਂ ਹਾਂ,
ਚੜਿ ਚਲੀਐ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਰਾਜੇ ਕੀ ਪਿਠਿ ਉਪਰਿ ਚੜਿਆ। ਤਬ ਲੋਕ ਲਗੇ ਆਖਣਿ: 'ਜੋ
ਰਾਜਾ ਕਮਲਾ ਹੋਆ ਹੈ'। ਤਬ ਚੜਿ ਕਰਿ ਗਇਆ, ਜਾਇ ਬੈਠਾ।

ਤਬ ਰਾਣੀ ਚੰਦਰਕਲਾ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਸਿਵਨਾਭੁ ਹਥਿ ਜੋਤਿ ਖੜੇ ਹੋਏ, ਲਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਣਿ ਜੋ 'ਜੀ ਪਰਸਾਦ ਦਾ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੇ'। ਤਦਹੁ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਜੋ ਹਮਾਰੇ ਬਰਤੁ ਹੈ'। ਤਬ ਰਾਜੇ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਅਸਾਡਾ ਭਲਾ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੋਵੇ?' ਤਬ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ: 'ਜੋ ਮਨੁਛ ਕਾ ਮਾਸੁ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਅਹਾਰੁ ਕਰਾਂ'। ਤਬ ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਭਿ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਤੇਰਾ ਸਦਕਾ ਆਦਮੀ ਭੀ ਬਹੁਤੁ ਹੋਨਿ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਹੋ ਰਾਜਾ! ਓਹੁ ਆਦਮੀ ਹੋਵੇ ਜੋ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰਿ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਰਾਜਕੁੰਇਰੁ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਬਾਰਹ ਬਰਸਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਤਿਸਦਾ ਮਾਸੁ ਅਹਾਰੁ ਕਰਾਹਾ'। ਤਬ ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਚੰਤਾਵਾਨ ਹੋਏ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਆਖਿਆ: 'ਹੋ ਪਰਮੇਸਰ ਜੀ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰਿ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ?' ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਕਹਿਆ: 'ਤੇਰੇ ਕਹੇ ਸਿਉ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਦੇਵੈਗਾ, ਜਬ ਉਸ ਸਾਥਿ ਜੁਧ ਕੀਚੇ, ਜਬ ਓਹੁ ਜੀਤੀਐ, ਤਾਂ ਪੁਤ੍ਰ ਦੇਵੈ, ਅਤੇ ਇਥੇ ਹੁਣ ਚਾਹੀਐ'। ਤਬ ਰਾਣੀ ਆਖਿਆ: 'ਹੋ ਰਾਜਾ! ਅਸਾਡੇ ਘਰਿ ਤਾਂ ਇਕੋ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ, ਉਸ ਕੀ ਜਨਮ ਪਤ੍ਰੀ ਦੇਖੁ'। ਤਬ ਜਨਮ ਪਤ੍ਰੀ ਦੇਖੀ, ਜਦ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਬਾਰਹ ਬਰਸਾਂ ਕਾ ਹੋਆ ਹੈ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ: 'ਬੇਟਾ ਤੇਰਾ ਸਰੀਰੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕੰਮਿ ਆਵਦਾ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਮਨਸਾ ਹੈ?' ਤਾਂ ਲੜਕਾ ਬੋਲਿਆ: 'ਪਿਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਕਿਆ ਭਲਾ ਹੈ? ਜੋ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰੁ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੰਮਿ ਆਵੈ'। ਤਬ ਰਾਜੇ ਆਖਿਆ: 'ਜੇ ਇਸਨੂੰ ਸਤ ਦਿਨ ਵੀਵਾਹ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹੋਨਿ, ਇਸਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭੀ ਪੁਛੀ ਚਾਹੀਐ'। ਤਬ ਰਾਣੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਆਇ ਨਹੁ ਕੈ ਪਾਸਿ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਬ ਰਾਜਾ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਬੇਟੀ! ਤੇਰੇ ਭਰਤੇ ਕਾ ਸਰੀਰੁ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੰਮਿ ਆਵਦਾ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਰਜਾਇ ਹੈ?' ਤਬ ਓਹੁ ਲੜਕੀ ਬੋਲੀ: 'ਪਿਤਾ ਜੀ! ਏਸ ਦਾ ਸਰੀਰੁ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੰਮਿ ਆਵੈ, ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਰੰਡੇਪਾ ਗੁਰੂ ਉਪਰਿ ਹੋਵੈ, ਇਸ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿਆ ਭਲਾ ਹੈ'।

ਤਬ ਚਾਰੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸਿ ਆਇ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਤਦ ਰਾਜਾ ਸਿਉਨਾਭੁ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਜੀ! ਏਹ ਲੜਕਾ ਹਾਜਰੁ ਹੈ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਹੋ ਰਾਜਾ! ਇਉਂ ਮੇਰੇ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀ ਪਰੁ ਮਾਤਾ ਇਸਕੀ ਬਾਂਹਾ ਪਕੜੇ, ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਸਕੇ ਪੈਰ ਪਕੜੇ ਅਤੇ ਤੂੰ ਹਥੇ ਛੁਰੀ ਲੈਕਰਿ ਜਬਹਿ ਕਰਹਿ, ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਹੈ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਿਆ। ਹਥਿ ਛੁਰੀ ਲੈਕਰਿ ਬੇਟਾ ਜਬਹਿ ਕੀਤਾ, ਰਿਨਿ ਕਰਿ ਆਣਿ ਆਗੈ ਰਾਖਿਆ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, 'ਹੋ ਰਾਜਾ! ਤੁਸੀ ਤਿਨੇ ਅਖੀ ਮੀਟਿ ਕਰਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਖਿ ਕਰਿ ਮੁਹਿ ਪਾਵਹੁ'। ਤਬ ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਰਾਣੀ, ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਕੀ ਨਹੁ ਤਿਹਾਂ ਅਖੀ ਮੀਟੀਆਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਿਕੇ ਜਾਂ ਮੁਹਿ ਪਾਇਆ, ਤਾਂ ਚਾਰੇ ਬੈਠੇ ਹੋਨ। ਪਰ ਜਾਂ ਅਖੀ ਖੋਲਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਰਾਜਾ ਬਿਆਕੁਲ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਉਦਿਆਨੁ ਪਕੜਿਅਸੁ। ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਉਬਾਹਣਾ, ਸਿਰ ਤੇ ਨੰਗਾ, 'ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ' ਕਰਦਾ ਫਿਰੇ। ਤਬ ਬਾਰਹ ਮਹੀਨਿਆਂ ਪਿਛੇ ਆਇ ਦਰਸਨੁ ਦਿਤੋਸੁ। ਚਰਨੀ ਲਾਇਓਸੁ। ਜਨਮ ਮਰਣੁ ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭਿ ਕਾ ਕਟਿਆ, ਸਿਖੁ ਹੋਆ। ਸੈਦੇ ਜਟੁ ਜਾਤਿ ਤੇਹੋ ਪਾਹੁਲਿ ਹੁਕਮ ਨਾਲਿ ਦਿਤੀ, ਸਾਰਾ ਸਿੰਘਲਾਦੀਪ ਸਿਖੁ ਹੋਆ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗਾ ਜਪਣਿ। ਸਾਰਾ ਖੰਡੁ ਬਖਸਿਆ ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਭਿ ਕੇ ਪਿਛੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਸਿੰਘਲਾਦੀਪ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਰਹੁਰਾਸਿ॥

ਜਬ ਰਾਤਿ ਪਵੈ ਤਾਂ ਸਭੇ ਇਕਠੇ ਆਇ ਬਹਿਨਿ ਧਰਮਸਾਲਾ। ਤਬ ਇਕੁ ਸਿਖੁ ਪਰਸਾਦੁ ਰਾਤੀ ਕਹਿ ਜਾਵੈ, ਭਲਕੇ ਇਕਠੇ ਜਾਇ ਖਾਵਨਿ। ਜਿਸ ਸਿਖ ਦੇ ਪਰਸਾਦੁ ਹੋਵੈ,

ਤਿਸਕੇ ਇਕੀਸ ਮਣ ਲੂਣ ਰਸੋਈ ਪਵੇ। ਤਿਤੁ ਮਹਿਲ ਗੁਹਜੀ ਬਾਣੀ ਪਰਗਾਸ ਹੋਈ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਲਿਖਤ ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ, ਸੁੰਨ ਮਹਲ ਕੀ ਕਥਾ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਾ ਧਿਆਨ, ਗੁਹਜੀ ਬਾਣੀ ਬਾਬੇ ਕਾ ਬੋਲਣਾ, ਪ੍ਰਾਨ ਪਿੰਡ ਕਾ ਮਾਥੰਤ, ਤਦਹੁੰ ਬਾਬਾ ਪਉਣੁ ਅਹਾਰ ਕਰਦਾ ਥਾ। ਸਮੁੰਦ ਕੇ ਪਾਰਿ ਹੋਈ। ਸਿੰਘਲਾ ਦੀਪ ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਡ ਕੀ ਧਰਤੀ ਹੋਈ। ਤਦਹੁੰ ਨਾਲਿ ਸੈਦੇ ਅਤੇ ਸੀਹੋਂ ਬੇ ਸਿਖ, ਤਬ ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ ਹੋਈ।

ਤਿਤੁ ਮਹਿਲ ਪ੍ਰਾਨ ਸੰਗਲੀ ਹੋਈ। ਦੇਹੀ ਕੀ ਚੀਨ ਮਥੀ ਪਰੁ ਲੈ ਕਿਨੈ ਨ ਸਕੀਆ, ਓਥੇ ਹੀ ਛਡੀ ਸੈਦੇ ਘੇਹੇ ਲਿਖਾਈ ਚਰਣ ਮਝਾਰ ਕੈ, ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਪਾਸਿ। ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਕੈ ਪਾਸਿ ਇਕ ਚਉਕੁ ਹੈ ਦੋ ਕੋਹ ਕਾ, ਉਸ ਮੜੀ ਤੋ ਚਾਰਿ ਕੋਸ ਹੈ। ਤਿਸ ਵਿਚਿ ਅਲਿਪਤੁ ਰਹਿਣ ਲਗਾ। ਪਰਗਟਿ ਕੀਤੀ ਨਾਹੀ ਅਨਾਹਦ ਬਾਣੀ, ਪਰੁ ਅਧ ਵਿਚਿ ਨ ਪਈਐਗੀ, ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਡਿ ਜੋਗੁ ਮਿਲੀ। ਬਚਨੁ ਹੋਆ, ਜੋ ਇਕੁ ਆਦਮੀ ਆਵੇਗਾ ਜੰਬੂ ਦੀਪ ਤੇ, ਉਸ ਜੋਗੁ ਲਿਖਿ ਦੇਵਣੀ। ਸਲੋਕ ੧੫। ਸੈਦੇ ਬੇ ਸੰਪੂਰਣੁ ਥੀ, ਦੁਏ ਉਦਾਸੀ ਹੋਏ, ਬਾਬੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲਿ ਰਖੇ, ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਡਿ ਜੋਗੁ ਇਕ ਮੰਜੀ ਮਿਲੀ। ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਡਿ ਜੋਗੁ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਓਥਹੁੰ ਰਵਦੇ ਰਹੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਬਾਬੀ ਦੀ ਝੁੰਗੀ ਢਾਹੀ.

ਏਕਸੁ ਬਾਬੀ ਕੈ ਆਇ ਰਾਤਿ ਰਹੇ। ਉਨਿ ਸੇਵਾ ਭਾਉ ਬਹੁਤੁ ਕੀਤਾ। ਮੰਜੀ ਡਾਹਿ ਦਿਤੀਆਸੁ। ਬਾਬਾ ਰਾਤਿ ਸੁਤਾ, ਭਲਕੇ ਹਥ ਨਾਲਿ ਝੁੰਗੀ ਦੀ ਲਕੜੀ ਪਕੜੀਅਸੁ, ਅਤੇ ਪਸਵਾੜੇ ਨਾਲਿ ਮੰਜੀ ਭੰਨੀਅਸੁ। ਜਬ ਬਾਹਰਿ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਸੈਦੇ ਸਿਖਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਆਖਿਉਸ, 'ਜੀ। ਸਾਰੇ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਕੋਈ ਜਾਗਾ ਨਾਹੀ ਸਾ ਦੇਂਦਾ, ਇਸ ਬਾਬੀ ਠਉੜ ਦਿਤੀ, ਤਿਸ ਕੀਆ ਵਸਤੂ ਭੀ ਗਵਾਈਆ। ਇਕ ਝੁੰਗੀ ਅਤੇ ਮੰਜੀ ਥੀ ਸੋ ਭੀ ਢਾਹਿ ਭੰਨਿ ਚਲਿਓਹਿ, ਉਸ ਕੈ ਬਾਬਿ ਕਿਆ ਵਰਤੀ?' ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਸੈਦੇ, ਉਸਕਾ ਭਾਉ ਬਾਇ ਪਇਆ ਹੈ'। ਤਬ ਓਹੁ ਘਰਿ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਓਹੁ ਚਾਰੇ ਪਾਵੇ ਧਰਤਿ ਵਿਚਿ ਫੁਬ ਗਏ ਹੈਨਿ। ਉਨਕੇ ਤਲੇ ਚਾਰੇ ਤਾਵੜੇ ਮਾਲ ਕੇ ਹੈਨਿ। ਅਰੁ ਉਸ ਝੁੰਗੀ ਕੇ ਮਹਿਲ ਉਸਾਰੇ ਹੋਨ। ਅਤੇ ਉਸ ਮੰਜੀ ਕੇ ਪਲੰਘ ਹੋਇ ਹੈਨ। ਤਬ ਸੈਦੇ ਅਤੇ ਸੀਹੋਂ ਪੈਰੀ ਪਏ। ਤਬ ਘਰਿ ਆਏ ਕੋਈ ਦਿਨੁ ਘਰਿ ਰਹੇ, ਤਬ ਫੇਰਿ ਰਵੇ।

ਤ੍ਰਿਤੀਆ ਉਦਾਸੀ

ਤੀਜੀ ਉਦਾਸੀ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾਸ ਪੰਡਤ.

ਤ੍ਰਿਤੀਆ ਉਦਾਸੀ, ਉਤਰ ਖੰਡ ਕੀ ਉਦਾਸੀ ਕਰਣਿ ਲਗੇ। ਤਿਤੁ ਉਦਾਸੀ ਅਕ ਦੀਆਂ ਖਖੜੀਆਂ ਅਤੇ ਫੁਲ ਅਹਾਰੁ ਕਰਦਾ ਥਾ, ਪਰਿ ਸੁਕੇ। ਅਤੇ ਪੈਰੀ ਚਮੜਾ, ਅਤੇ ਸਿਰਿ ਚਮੜਾ, ਸਾਰੀ ਦੇਹ ਲਪੇਟਿਅਸੁ, ਅਤੇ ਮਾਥੇ ਟਿਕਾ ਕੇਸਰ ਕਾ। ਤਦਹੁੰ ਨਾਲਿ ਹਸੁ ਲੁਹਾਰੁ ਅਤੇ ਸੀਹਾਂ ਛੀਂਬਾ ਬੇ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਗਇਆ। ਕੋਈ ਦਿਨੁ ਓਥੇ ਭੀ ਰਹਿਆ। ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਹੋਏ। ਤਬ ਕਸ਼ਮੀਰ ਕਾ ਪੰਡਿਤ ਬ੍ਰਿਹਮਦਾਸੁ ਥਾ, ਉਸ ਸੁਣਿਆ: 'ਜੋ ਇਕ ਫਕੀਰ ਆਇਆ ਹੈ' ਤਬ ਉਸਕੇ ਸਾਥਿ ਦੁਇ ਉਠ ਪੁਰਾਣਾ ਕੇ ਚਲਨਿ, ਅਤੇ ਗਲਿ ਵਿਚਿ ਆਕੁਰ ਹੈ। ਆਇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕੀਤੀਓਸੁ। ਕਰਿਕੈ ਬੈਠ ਗਇਆ। ਤਬ ਭੋਖੁ ਦੇਖਿ ਕੈ ਆਖਿਓਸੁ: 'ਤੂ

ਏਹਾ ਸਾਧੂ ਹੈ? ਤੇ ਚਮੜੇ ਕਿਉਂ ਪਹਰੇ ਹਨਿ। ਅਤੇ ਰਸੇ ਕਿਉਂ ਲਪੇਟੇ ਹੋਨਿ? ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਿਆ ਕਰਮ ਕਿਉਂ ਛੋਡਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਮਾਸ ਮਛਲੀ ਕਿਉਂ ਲਗੇ ਹਉ? ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ: ਪਉੜੀ ਰਾਗੁ ਮਲਾਰੁ ਵਿਚਿ, ਤਿਤੁ ਮਹਲਿ ਵਾਰ ਹੋਈ:-

ਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਮਨੁ ਰਹਸੀਐ ਜਿਉ ਵੁਠੈ ਧਰਣਿ ਸੀਗਾਰੁ॥

[ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਕੀ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੩ ॥ ੧॥ (੧੨੭੮)]

ਵਾਰ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਈ ਮਲਾਰ ਕੀ ੨॥ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾਸੁ ਪੰਡਤੁ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ, ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ 'ਜੀ! ਜਾਂ ਏਹ ਵਸਤੁ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਹਾਂ ਬਾ? ਤਦਹੁ' ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ,

ਅਰਬਦ ਨਰਬਦ ਧੰਧੁਕਾਰੁ॥

[ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੧੫॥ (੧੦੩੫)]

ਤਬ ਬ੍ਰਹਮਦਾਸੁ ਪੰਡਤੁ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ, ਗਲ ਤੇ ਪਥਰੁ ਸੁਟਿ ਪਾਇਆ, ਨਾਉ ਧਰੀਕੁ ਹੋਆ। ਸੇਵਾ ਲਾਗਾ ਕਰਣਿ, ਪਰੁ ਮਨ ਤੇ ਬਾਸਨਾ ਜਾਵਸੁ ਨਾਹੀ। ਜੋ ਸੇਵਾ ਕਰੇ, ਸੋ ਸਾਸੁ ਭਰਿ ਸਹਿਜਿ ਸੁਭਾਇ ਕਰੇ; ਮਨ ਉਤੈ ਆਣੈ, ਜੋ 'ਮੈ' ਅਗੈ ਭੀ ਏ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਬਾ। ਤਬ ਹਉਮੈ ਕਾ ਸਦਕਾ ਬਾਇ ਪਵੈ ਨਾਹੀ। ਤਦਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਏਕ ਦਿਨਿ ਆਖਿਆ: ਜੋ 'ਜਾਹਿ ਗੁਰੂ ਕਰੁ'। ਤਬ ਪੰਡਤ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਕਉਣੁ ਗੁਰੂ ਕਰਾਂ?' ਤਦਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜੋ 'ਜਾਹਿ ਉਦਿਆਨ ਵਿਚਿ ਇਕੁ ਕੋਠਾ ਹੈ। ਤਿਥੈ ਚਾਰਿ ਫਕੀਰ ਬੈਠੇ ਹੋਨਿ, ਓਹ ਤੇਨੂੰ ਦਸਨਗੇ'। ਤਬ ਓਥਹੁ ਬ੍ਰਹਮਦਾਸੁ ਚਲਿਆ, ਜਾਇ ਪੈਰੀ ਪਉਣਾ ਕਹਿਆ। ਤਬ ਇਕ ਘੜੀ ਸਸਤਾਇਕੈ ਓਨਾਂ ਸਿਖਾਂ ਕਹਿਆ: 'ਓਸ ਮੰਦਰ ਵਿਚਿ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਹੈ'। ਤਬ ਪੰਡਤੁ ਆਇਆ, ਆਇ ਤਸਲੀਮ ਕੀਤੀਅਸੁ॥ ਤਬ ਅਗੈ ਸੂਹੈ ਬਸਤ੍ਰ ਪੋਧੈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੜੀ ਬੀ। ਤਬ ਲੋਕਰਿ ਪੇਜਾਰਿ ਬੁਰੇ ਹਾਲਿ ਮਾਰਿਆ। ਤਬ ਰੋਂਦਾ ਰੋਂਦਾ ਆਇਆ। ਤਬ ਓਨਾਂ ਸਿਖਾਂ ਪੁਛਿਆ: ਜੋ 'ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਓ?' ਤਬ ਓਸ ਆਪਣੀ ਹਕੀਕਤ ਆਖਿ ਸੁਣਾਈ। ਤਬ ਓਨੀ ਸਿਖੀ ਆਖਿਆ: 'ਭਾਈ ਜੀ! ਉਹੁ ਮਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਤੂੰ ਬਾਸਨਾ ਕਰਦਾ ਬਾ, ਓਹੀ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਬੀ'। ਤਬ ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ, ਦੋਵੇਂ ਉੱਟ ਪਰਾਣਾਂ ਦੇ ਸੁਟਿ ਪਾਏ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗਾ ਜਪਣਿ, ਸੰਗਤੀ ਦੀ ਚਰਣ ਰੇਣਿ ਹੋਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਤਤੁ ਬਾਣੀ ਹਸੁ ਲੁਹਾਰ ਅਤੇ ਸੀਹੈ ਛੀ ਬੇ ਲਿਖੀ ਤਬ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕੁ ਆਖਿਆ:-
ਸਹੰਸਰ ਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰੁ ਰੋਆਇਆ॥ ਪਰਸਰਾਮੁ ਰੋਵੈ ਘਰਿ ਆਇਆ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੧੪॥ (੯੫੩)]

ਤਬ ਬਾਬੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਓਥਹੁ ਰਵਦੇ ਰਹੇ।

ਸੁਮੇਰ ਤੇ ਅਚਲ ਪਰ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ.

ਸਵਾਲਾਸੁ ਪਰਬਤੁ ਲੰਘਿ ਅਗੈ ਸੁਮੇਰਿ ਜਾਇ ਚੜਿਆ, ਜਹਾਂ ਮਹਾਂਦੇਵ ਕਾ ਅਸਥਾਨੁ ਬਾ। ਤਬ ਅਗੈ ਮਹਾਂਦੇਵ, ਅਤੇ ਗੋਰਖ ਨਾਥ, ਅਤੇ ਭਰਥਰੀ, ਅਤੇ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਅਤੇ ਚਰਪਟੁ ਬੈਠੇ ਬੇ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਜਾਇ 'ਆਦੇਸੁ! ਆਦੇਸੁ!' ਕੀਤਾ, ਬਾਬਾ ਬੈਠਿ ਗਇਆ। ਤਦਹੁ ਸਿਧਾਂ ਛਿਬੀ ਦਿਤੀ, ਤਾਂ ਆਖਿਓਨੇ: 'ਜਾਹਿ ਜੀ ਭਰ ਲੈਆਉ ਕਲਜੁਗੁ ਕੇ ਬਾਲਕੇ'। ਤਦਹੁ

ਬਾਬਾ ਡਿਥੀ ਭਰਣਿ ਗਇਆ। ਜਾ ਪਾਣੀ ਵਿਚਿ ਪਾਏ, ਤਾਂ ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ ਵਿਚਿ ਲਗੇ ਪਵਣਿ।
ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਡਿਥੀ ਧਰਤੀ ਨਾਲਿ ਮਾਰੀ, ਤਬ ਠੀਕਰੀਆਂ ਹੋਇ ਗਈਆਂ। ਤਦਹੂੰ ਬਾਬੇ
ਠੀਕਰੀਆਂ ਜੋੜੀਆਂ, ਜੋੜਿ ਕੇ ਸਲੋਕ ਦਿਤਾ :-

ਸਲੋਕ॥ ਭਾਨੈ ਘੜੇ ਸਵਾਰੇ ਸੋਇ॥

ਨਾਨਕ ਸਚਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰ ਨਾ ਕੋਇ ॥੧॥

ਤਬ ਮੰਤਰਾਂ ਕੀ ਕਲਾ ਦੂਰਿ ਹੋਈ। ਤਬ ਡਿਥੀ ਵਿਚਿ ਪਾਣੀ ਪਾਇਆ। ਤਬ
ਪਾਣੀ ਪਾਇਆ ਤਬ ਸਿੱਧਾਂ ਪਾਸਿ ਭਰ ਲੈ ਆਇਆ। ਤਬ ਸਭਨਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ, ਪਰੁ
ਪਾਣੀ ਨਿਖੁਟੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਮਹਾਂਦੇਉ ਪੁਛਿਆ: 'ਤੂੰ ਗਿਰਹੀ ਹੈਂ ਕਿ ਉਦਾਸੀ ਹੈਂ?' ਤਦਹੂੰ ਬਾਬੇ
ਆਖਿਆ: ਜੋ 'ਉਦਾਸੀ ਕੇ ਲਛਣ ਕਉਣ ਹੈਨਿ ਅਰੁ ਗਿਰਹੀ ਕੇ ਲਛਣ ਕਉਣ ਹੈਨਿ?' ਤਬ
ਮਹਾਂਦੇਉ ਬੋਲਿਆ :-

ਸਲੋਕੁ॥ ਸੋ ਗਿਰਹੀ ਜੋ ਨਿਗਹੁ ਕਰੈ॥ ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਭੀਖਿਆ ਕਰੈ॥ ਪੁੰਨ ਦਾਨ
ਕਾ ਕਰੈ ਸਰੀਰੁ॥ ਸੋ ਗਿਰਹੀ ਗੰਗਾ ਕਾ ਨੀਰੁ॥ ਬੋਲੈ ਈਸਰੁ ਸਤਿ ਸਰੂਪੁ। ਪਰਮ ਤੰਤ
ਮਹਿ ਰੇਖ ਨ ਰੂਪੁ ॥੨॥ (ਪੰਨਾ ੯੫੨)

ਤਬ ਗੁਰੂ ਜਬਾਬੁ ਦਿਤਾ :-

ਕਿਉ ਮਰੇ ਮੰਦਾ ਕਿਉ ਜੀਵੈ ਜੁਗਤਿ॥ ਕੰਨ ਪੜਾਇ ਕਿਆ ਖਾਜੈ ਭੁਗਤਿ॥
ਆਸਤਿ ਨਾਸਤਿ ਏਕੋ ਨਾਉ॥ ਕਉਣੁ ਸੁ ਅਖਰੁ ਜਿਤੁ ਰਹੈ ਹਿਆਉ॥ ਗੁਪ ਛਾਵ
ਜੋ ਸਮਕਰਿ ਸਹੈ॥ ਤਾ ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਗੁਰੁ ਕੋ ਕਹੈ॥ ਛਿਆ ਵਰਤਾਰੇ ਵਰਤਹਿ
ਪੂਤ॥ ਨਾ ਸੰਸਾਰੀ ਨਾ ਅਉਧੂਤ॥ ਨਿਰੰਕਾਰਿ ਜੋ ਰਹੈ ਸਮਾਇ॥ ਕਾਹੇ ਭੀਖਿਆ
ਮੰਗਣਿ ਜਾਇ ॥੩॥ (ਪੰਨਾ ੯੫੩)

ਤਬ ਫਿਰਿ ਗੋਪੀ ਚੰਦੁ ਬੋਲਿਆ, ਗੋਪੀ ਚੰਦੁ ਉਦਾਸੀ ਥਾ, ਉਦਾਸ ਕਾ ਗੁਣ ਲੈ
ਬੋਲਿਆ :-

ਸੋ ਉਦਾਸੀ ਜਿ ਪਾਲੇ ਉਦਾਸੁ॥ ਅਰਧ ਉਰਧ ਕਰੇ ਨਿਰੰਜਨ ਵਾਸੁ॥ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਕੀ
ਪਾਏ ਗੰਢਿ॥ ਤਿਸੁ ਉਦਾਸੀ ਕਾ ਪੜੈ ਨ ਕੰਧੁ॥ ਬੋਲੈ ਗੋਪੀ ਚੰਦੁ ਸਤਿ ਸਰੂਪੁ॥
ਪਰਮਤੰਤ ਮਹਿ ਰੇਖ ਨ ਰੂਪੁ ॥੪॥ (ਪੰਨਾ ੯੫੨)

ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਵਿਚਿ:-

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਮਨੈ ਮਹਿ ਮੁੰਦਾ ਖਿੰਬਾ ਖਿਆ ਹਛਾਵਉ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੬ ॥ ੩੭॥ (੩੫੯)]

ਤਦਹੂੰ ਸਿਧ ਬੋਲੇ 'ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਅਚਲ ਚਲੁ, ਮੋਲਾ ਹੈ, ਦਰਸਨੁ ਸਿਧਾਂ ਕਾ ਮੋਲਾ
ਹੈ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਅਚਲੁ ਕਿਤਨਿਆਂ ਦਿਨਾਂ ਕੀ ਵਾਟ ਹੈ?' ਤਬ ਸਿਧ ਬੋਲੇ: 'ਨਾਨਕ!
ਅਚਲੁ ਤਿਹੁ ਦਿਨਾ ਕਾ ਪੈਂਡਾ ਹੈ, ਅਸਾਡਾ ਹੈ ਜੋ ਪਉਣ ਕੀ ਚਾਲ ਚਲਦੇ ਹਾਂ'। ਤਬ ਬਾਬੇ
ਆਖਿਆ: ਤੁਸੀਂ ਚਲਹੁ, ਅਸੀਂ ਧੀਰੇ ਭਾਇ ਆਵਹਿਗੇ'। ਤਬ ਸਿਧ ਓਥਹੂੰ ਚਲੇ। ਤਬ ਪਿਛਹੂੰ
ਬਾਬਾ ਭੀ ਚਲਿਆ ਮਨਸਾ ਕੀ ਚਾਲ, ਇਕ ਪਲ ਮਹਿ ਗਇਆ। ਆਇ ਬੜ ਤਲੈ ਬੈਠਾ।
ਪਿਛਹੂੰ ਸਿਧ ਆਏ। ਜਾਂ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਅਗੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਬ ਸਿਧਾਂ ਪੁਛਿਆ: 'ਏਹ ਕਦਿ ਕਾ

ਆਇਆ ਹੈ?’ ਤਬ ਅਗਹੁ ਸਿਧਾਂ ਕਹਿਆ: ‘ਜੋ ਇਸ ਨੋ ਆਇਆ ਆਜੁ ਤੀਸਰਾ ਦਿਨੁ ਹੋਆ ਹੈ’। ਤਬ ਸਿਧ ਹੋਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਏ।

ਤਦਹੁ ਪਿਆਲੇ ਕਾ ਵਖਤੁ ਹੋਯਾ, ਸੁਰਾਹੀ ਫਿਰੀ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਭੀ ਲੇ ਆਏ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ: ‘ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੈ?’ ਤਬ ਸਿਧਾਂ ਆਖਿਆ ‘ਏਹੁ ਸਿਧਾਂ ਕਾ ਪਿਆਲਾ ਹੈ?’ ਤੂੰ ਪੀਉ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ‘ਇਸ ਵਿਚਿ ਕਿਆ ਪਾਇਆ ਹੈ?’ ਤਬ ਸਿਧਾਂ ਆਖਿਆ: ‘ਇਸ ਵਿਚਿ ਗੁੜ ਅਤੇ ਧਾਵੇ ਕੇ ਫੁਲ ਪਏ ਹਨਿ’। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ:—

ਗੁੜੁ ਕਰਿ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕਰਿ ਧਾਵੇ ਕਰਿ ਕਰਣੀ ਕਸੁ ਪਾਈਐ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੬ ॥ ੩੮॥ (੩੬੦)]

ਤਬ ਸਿਧਾਂ ‘ਆਦੇਸੁ! ਆਦਿਸੁ’ ਕੀਤਾ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ: ‘ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਕਉ ਆਦੇਸੁ’ ਓਥਹੁ ਰਵਦਾ ਰਹਿਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਚਉਥੀ ਉਦਾਸੀ

ਚਉਥੀ ਉਦਾਸੀ ਪੱਛਮ ਦੀ. ਮੱਕਾ.

ਚਉਥੀ ਉਦਾਸੀ ਪੱਛਮ ਕੀ ਹੋਈ॥

ਪੈਰ ਖੰਊਸਾ ਚੰਮ ਕੀਆਂ, ਅਤੇ ਚੰਮ ਕੀ ਸੁਥਣਿ। ਗਲ ਵਿਚਿ ਹਡੀਆਂ ਕੀ ਮਾਲਾ, ਮੱਥੇ ਟਿਕਾ ਬਿੰਦੀ ਕਾ, ਬਾਲਕਾਂ ਵਿਚਿ ਖੇਡੇ, ਤਬ ਨੀਲੇ ਬਸਤ੍ਰ ਬੇ, ਖੇਡਦਾ ਖੇਡਦਾ ਹਜ ਵਿਚਿ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ, ਤਦਹੁ ਇਕੁ ਹਾਜੀ ਮਿਲਿਆ, ਰਾਤਿ ਇਕਠੇ ਰਹੇ। ਤਬ ਹਾਜੀ ਪੁਛਿਆ ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਏ ਦਰਵੇਸ਼। ਤੇਰੇ ਕਾਸਾ ਲਕੜੀ, ਚਮੜੀ, ਭੰਗੜੀ ਕੁਛੁ ਨਾਹੀ, ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ?’ ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ:—

ਭਉ ਤੇਰਾ ਭਾਂਗ ਖਲੜੀ ਮੇਰਾ ਚੀਤੁ॥

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ॥ ੨॥ (੭੨੧)]

ਤਬ ਫਿਰਿ ਹਾਜੀ ਕਹਿਆ: ‘ਜੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚਿ ਰਹੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸਾਡਾ ਕਿਆ ਹਵਾਲੁ ਹੋਵੇਗਾ? ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ:—

ਖਾਕ ਨੂਰ ਕਰਦੇ ਆਲਮ ਦੁਨੀਆਇ॥

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰ ੧ ॥ ੧॥ (੭੨੩)]

ਤਬ ਓਥਹੁ ਚਲੇ। ਮੱਕੇ ਨੂੰ ਰਵਦੇ ਰਹੇ। ਰਾਹ ਵਿਚਿ ਆਏ, ਤਾਂ ਬਦਲੀ ਉਪਰਿ ਹੋਇ ਚਲੀ। ਤਬ ਹਾਜੀ ਡਿਠਾ, ਆਖਿਓਸੁ: ‘ਜੁ ਇਹਿ ਬਦਲੀ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਹੈ’। ਤਾਂ ਆਖਣਿ ਲਾਗਾ, ਜੋ ‘ਹਿੰਦੂ ਤਾਂ ਮੱਕੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਗਇਆ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲਿ ਚਲੁ ਨਾਹੀ। ਅਗੈ ਹੋਹੁ, ਕਿ ਪਿਛੈ ਹੋਹੁ’। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: ‘ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਜੀ, ਤੁਸੀ ਅਗੈ ਚਲਹੁ’। ਤਬ ਉਹੁ ਆਗੈ ਹੋਇਆ। ਜਾ ਇਹ ਫਿਰਿ ਦੇਖੇ, ਤਾਂ ਨਾ ਬਾਬਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਉਹੁ ਬਦਲੀ ਹੈ। ਤਬ ਹਾਜੀ ਲਗਾ ਹਥ ਫਾਟਣਿ। ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ ਜੋ ‘ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਦੀਦਾਰੁ ਹੋਆ ਆਹਾ, ਪਰੁ ਭਲਿ ਨਾ ਸਕਿਓ, ਛਲਿ ਗਇਆ’। ਤਬ ਬਾਬਾ ਮੱਕੇ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਵੜਿਆ ਹੋਆ। ਤਬ ਅਗੈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚਿ ਲਿਖਿਆ ਆਹਾ, ਜੋ ਇਕਿ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ਼ੁ ਆਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਮੱਕੇ ਦੇ ਖੂਹਾਂ ਵਿਚਿ ਪਾਣੀ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਮੱਕੇ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਵੜਿਆ; ਜਾਇ ਕਰਿ ਸੋਇ ਰਹਿਆ। ਪੈਰਿ ਮੱਕੇ ਦੀ ਤਰਫ ਕਰਿਕੈ ਸੁਤਾ। ਤਬ ਪੇਸ਼ੀ ਕੀ ਨਿਮਾਜ ਕਾ ਵਖਤੁ ਹੋਇਆ। ਤਬ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨ ਦੀਨ

ਨਿਮਾਜ ਕਰਣਿ ਆਇਆ। ਦੇਖੇ ਨਦਰਿ ਕਰਿਕੇ ਆਖਿਓਸੁ: 'ਏ ਬੰਦੇ ਖੁਦਾਇ ਕੇ? ਤੂੰ ਜੋ ਪੈਰ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਘਰ ਵਲਿ ਕੀਤੇ ਹੈਨਿ, ਅਤੇ ਕਾਬੇ ਕੀ ਤਰਫਿ, ਸੋ ਕਿਉਂ ਕੀਤੇ ਹੈਨਿ?' ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਜਿਤੁ ਵਲ ਖੁਦਾਇ ਅਤੇ ਕਾਬਾ ਨਹੀਂ, ਤਿਤੁ ਵਲਿ ਮੇਰੇ ਪੈਰੁ ਘਸੀਟਿ ਕਰਿ ਛੁਡੁ।' ਤਬ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨ ਦੀ ਬਾਬੇ ਕੇ ਪੈਰ ਫੇਰੇ, ਜਿਤੁ ਵਲਿ ਬਾਬੇ ਦੇ ਪੈਰੁ ਫੇਰੇ, ਤਿਤੁ ਵਲਿ ਮਿਹਰਾਬ ਕਾ ਮੁਹੁ ਫਿਰਦਾ ਜਾਵੇ। ਤਬ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨ ਦੀ ਹੋਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਇਆ, ਪੈਰੁ ਚੁੰਮਿਅਸੁ ਅਰ ਆਖਿਓਸੁ: 'ਏ ਦਰਵੇਸ਼! ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ?' ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚਿ :-

ਰੋਜਾ ਬੰਦਗੀ ਕਬੂਲੁ॥ ਦਸ ਦੁਆਰੇ ਚੀਨਿ ਮਰਦਾ ਹੋਇ ਰਹੁ ਰੰਜੂਲੁ ॥੧॥

(ਇਹ ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ)

ਜਬ ਬਾਬੇ ਭੋਗੁ ਪਾਇਆ ਤਬ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨ ਦੀ ਸਲਾਮੁ ਕੀਤਾ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਅਜੁ ਖੁਦਾਇ ਤੇ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਪਾਇਆ ਹੈ।' ਤਬ ਜਾਇ ਪੀਰ ਪਤਲੀਏ ਪਾਸਿ ਕਹਿਓਸੁ: 'ਜੋ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ਼ ਆਇਆ ਹੈ।' ਤਬ ਪਤਲੀਆ ਪੀਰੁ ਦੀਦਾਰੁ ਦੇਖਣਿ ਨੂੰ ਆਇਆ। ਆਇ ਸਲਾਮੁ ਪਾਇਸੁ, ਦਸਤਪੰਜਾ ਲੇਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਇਆ। ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਲਗੇ ਕਰਣਿ। ਤਬ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨ ਦੀ ਪੁਛਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਜੀ ਏਹ ਜੋ ਤੀਸ ਹਰਫ ਪੜਦੇ ਹੈਨਿ, ਕੁਛ ਇਸ ਵਿਚਿ ਭੀ ਹਾਸਲੁ ਥੀਵਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਹੀ?' ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਗੋਸਟ ਮਹਲਾ ੧ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨ ਦੀਨਿ ਕੈ ਪਰਬਾਇ ਹੋਈ। ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ਬਾਬੇ ਕਾ ਬੋਲਣਾ ਹੋਆ। ਸ਼ੇਖ ਰੁਕਨ ਦੀ ਮੱਕੇ ਕਾ ਕਾਜੀ ਥਾ। ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਅਲਫ ਅਹਲ ਕਉ ਯਾਦਿ ਕਰਿ ਗਫਲਤ ਮਨਹੁ ਵਿਸਾਰਿ।

(ਇਹ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ)

ਤਬ ਕਾਜੀ-ਰੁਕਨ ਦੀ ਬੋਲਿਆ, 'ਜੋ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ਼। ਇਹ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਪੜਦੇ ਹੈਨਿ, ਸੋ ਖੁਦਾਇ ਪਾਇਨਗੇ ਕਿ ਨਾ ਪਾਨਗੇ?' ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚਿ :-

ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਇਫਤਰਾ ਭਾਈ ਦਿਲ ਕਾ ਫਿਕਰੁ ਨਾ ਜਾਇ।

[ਤਿਲੰਗ ਬਾਣੀ ਫਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ॥ ੧੧॥ (੭੨੭)]

ਤਬ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨ ਦੀ ਆਖਿਆ ਜੋ ਜੀ ਏਹੁ ਭੀ ਨਾਹੀ ਪੜਦੇ, ਅਤੇ ਬਦਅਮਲ ਕਮਾਵਦੇ ਹੈਨਿ। ਕਦੇ ਰੋਜਾ ਨਿਮਾਜ ਭੀ ਨਾਹੀ ਕਰਦੇ; ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਹੈਨਿ, ਭੰਗ ਬੰਜਾ ਪੀਂਦੇ ਹੈਨਿ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਜ ਕਿਆਮਤ ਕਉ ਕਿਆ ਹਵਾਲੁ ਹੋਵੇਗਾ?' ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਰੇ ਮਨਾ ਸੁਣੀਐ ਸਿਖ ਸਹੀ।

[ਮਲਾਰ ਕੀ ਵਾਰ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੧੩॥ (੯੫੩)]

ਤਬ ਪੀਰੁ ਪਤਲੀਐ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ! ਅਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਕੇ ਮੁਕਾਮ ਵਿਚ ਖੜੇ ਹਾਂ, ਖੁਦਾਇ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹਾਸਲੁ ਥੀਵੇਗਾ।' ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ। ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚਿ :-

ਯਕ ਅਰਜ ਗੁਫਤਮ ਪੇਸਿ ਤੋ ਦਰ ਗੋਸ ਕੁਨ ਕਰਭਾਰ।

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧॥ ੧॥ (੭੨੯)]

ਜਬ ਬਾਬੇ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ ਤਬ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨਦੀ ਅਤੇ ਪੀਰ ਪਤਲੀਐ ਆਇ ਦਸਤਪੋਸੀ ਕੀਤੀ, ਪੈਰ ਚੁਮੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿਣ ਨਾਲਿ ਪਾਣੀ ਖੂਹੇ ਵਿਚਿ ਪੈਦਾ ਹੋਆ, ਬਾਬੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਉਥਹੁ ਰਵਦੇ ਰਹੇ, ਘਰਿ ਆਇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਉਦਾਸੀ ਪੰਜਵੀਂ

ਉਦਾਸੀ ਪੰਜਵੀਂ, ਸਿਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਬਟ (ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ)।

ਉਦਾਸੀ ਪੰਜਵੀਂ। ਬਾਬਾ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਗਇਆ। ਉਥੇ ਸਿਧਾਂ ਡਿਠਾ, ਸਿਧਾਂ ਪੁੱਛਣਾ ਕੀਤਾ: 'ਜੋ ਤੂੰ ਕਉਣੁ ਖੜੀ ਹੈਂ?' ਤਬ ਬਾਬੇ ਭੀ ਆਖਿਆ: 'ਨਾਨਕੁ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ'। ਤਬ ਚਉਰਾਸੀਹ ਸਿਧ ਆਸਣਿ ਕਰਿ ਬੈਠੇ। ਤਦਹੁ ਸਿਧਾਂ ਆਖਿਆ: 'ਭਗਤ ਕੁਛ ਜਸੁ ਕਰੁ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ: ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਗੋਸਟਿ ਮਹਲਾ ੧, ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚਿ ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ ਹੋਈ॥ :-

ਸਿਧ ਸਭਾ ਕਰਿ ਆਸਣ ਬੈਠੇ ਸੰਤ ਸਭਾ ਜੈਕਾਰੋ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ (੯੩੮)]

ਪੰਝੀਆਂ ੭੩। ਤਬ ਸਿਧਾਂ ਪਿਆਲਾ ਦਿਤਾ ਪੰਜਾਂ ਸੇਰਾਂ ਕਾ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਧਰਤੀ ਵਿਚਿ ਪਾਇਆ, ਤਬ ਸਿਧਿ ਆਫਿਰਿ ਗਇ। ਤਬ ਸਿਧੀ ਆਖਿਆ: 'ਤੂ ਕੁਛ ਦੇਖੁ, ਕੈ ਦਿਖਾਲੁ'। ਤਦਹੁ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ 'ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਜੀ, ਜੋ ਕੁਛੁ ਕਰਹੁਗੇ ਤਾਂ ਦੇਖਹੁਗੇ'। ਤਬ ਸਿਧ ਆਪਣਾ ਬਲੁ ਲਗੇ ਵਿਖਾਵਣਿ। ਕਿਸੇ ਮਿਰਗਛਾਲਾ ਉਡਾਈ, ਕਿਸਿ ਸਿਲਾ ਚਲਾਈ, ਕਿਸਿ ਅਗਨਿ ਹਕੀ, ਕਿਸਿ ਕੰਧਿ ਦਉੜਾਈ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬਿਸਮਾਦਿ ਸੁਮਾਰ ਵਿਚਿ ਆਇ ਗਇਆ। ਤਿਤੁ ਮਹਿਲਿ ਸਲੋਕੁ ਕੀਤਾ :-

ਪਹਿਰਾ ਅਗਨਿ ਹਿਵੈ ਘਰੁ ਬਾਧਾ ਭੋਜਨੁ ਸਾਰੁ ਕਰਾਈ॥

[ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧॥ ੧੯॥ (੧੪੭)]

ਤਬ ਸਿਧੋ 'ਆਦੇਸੁ ਆਦੇਸੁ' ਕੀਤਾ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, 'ਆਦਿ ਕਉ ਆਦੇਸੁ'। ਤਿਤੁ ਮਹਿਲ ਸਬਦੁ ਹੋਆ, ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਵਿਚਿ :-

ਪ੍ਰਥਮੇ ਗਰਭ ਵਾਸ ਤੇ ਟਰਿਆ।

[ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫ ਅਸਟਪਦੀਆ ॥ ੪॥ (੨੩੭)]

ਤਬ ਸਿਧੀ 'ਆਦੇਸੁ!!!' ਕੀਤਾ, ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ: 'ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਕਉ ਆਦੇਸੁ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਘਰਿ ਆਇਆ।

ਸ੍ਰੀ ਲਹਣਾ ਪ੍ਰੀਖਯਾ.

ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਹੋਈ, ਜੋ ਇਕੁ ਸਿਖੁ ਜਾਤਿ ਭੌਲਾ ਖਡੂਰ ਵਿਚਿ 'ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ' ਜਪੈ। ਅਤੇ ਹੋਰੁ ਸਾਰਾ ਖਡੂਰ ਦੁਰਗਾ ਨੂੰ ਮੰਨੈ। ਅਤੇ ਓਸ ਸਿਖ ਦੇ ਨਾਲਿ ਸਭ ਖੋਚਰੀ ਕਰਨਿ: ਤਿਹਣਾ ਦੇ ਮਹਲੈ ਰਹੇ, ਤਿਸ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਲਹਿਣਾ ਰਾਹੈ। ਤਬ ਇਕ ਦਿਨਿ ਉਹੁ ਸਿਖੁ ਬੈਠਾ ਜਪੁ ਪੜਦਾ ਬਾ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਜੀ ਸੁਣਿਆ, ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਪੁਛਿਆ: 'ਜੋ ਏਹੁ ਸਬਦ ਕਿਸ ਦਾ ਹੈ?' ਤਬ ਉਹੁ ਸਿਖੁ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਜੀ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਹੈ'। ਤਦਾਹੁ

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਉਸ ਸਿਖ ਦੇ ਨਾਲਿ ਰਲਿ ਅਇਆ, ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਣੇ ਨਾਲੇ ਹਥਹੁ ਪੈਰਹੁ ਘੰਗਰੂ ਤੋੜਿ ਸੁਟਿਅਸੁ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗਾ ਜਪਣਿ। ਟਹਲ ਕਰਣਿ ਆਵੈ, ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜੈ, ਪਖਾ ਫੇਰੈ।

ਤਬ ਇਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤਿ ਗਏ, ਤਾਂ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਸੂਹੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪੈਏ ਬੈਠੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਚਿਕਦੀ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ: 'ਜੋ ਜੀ! ਏਹੁ ਕਉਣੁ ਥੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ!' ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਅੰਗਦਾ! ਏਹੁ ਦੁਰਗਾ ਥੀ, ਅਠਵੈਂ ਦਿਹਾੜੈ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਣਿ ਆਂਵਦੀ ਹੈ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਤਬ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਨਾਲਿ ਇਕ ਦਿਨਿ ਬਾਬੇ ਦਾ ਪੈਰੁ ਹਲਦਾ ਥਾ। ਜਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਕਈ ਜੀਅ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲਿ ਵਿਦਾ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨਿ।

ਤਦਹੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂ ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਹੁਰਿਓਂ ਕਪੜੇ ਆਏ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਜੋੜਾ ਲਾਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ 'ਜਾਹਿ ਘਾਸੁ ਲੈ ਆਉ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਘਾਸੁ ਲੈ ਆਇਆ ਧਾਈਆਂ ਵਿਚਹੁ। ਤਬ ਕਪੜੇ ਸਭੇ ਚਿਕੜ ਨਾਲਿ ਭਰੇ। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਡਿਠਾ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਕਲਪਣਿ ਲਾਗੀ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਨਾਨਕ! ਤੈਂ ਇਹੁ ਭੀ ਗਵਾਇਆ ਸੰਸਾਰ ਦਿਹੁ ਕੰਮਹੁ ਪੁਤ੍ਰ ਪਰਾਇਆ। ਜੋ ਕਪੜਿਆਂ ਉਪਰਿ ਚਿਕੜ ਪਾਇ ਲੈ ਆਇਆ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਹਸਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਮਾਤਾ! ਏਹੁ ਚਿਕੜ ਨਾਹੀ, ਇਹੁ ਚੰਦਨ ਹੈ ਦੀਨ ਦੁਨੀਆ ਕਾ'। ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹੀ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਾਇ ਸੁਤਾ। ਰਸੋਈ ਕਾ ਵਖਤੁ ਹੋਇਆ ਤਬ ਬਾਂਦੀ ਲਗੀ ਜਗਾਵਣਿ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਰਣ ਜੀਭ ਨਾਲਿ ਚਟਿਓਸੁ। ਚਟਣੇ ਨਾਲਿ ਜਬ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚਿ ਖੜਾ ਹੈ। ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਬੋਹਿਬੁ ਨਾਲ ਧਕਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਕਢਦਾ ਹੈ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਭੀ ਆਇ ਗਈ। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਆਖਿਓਸੁ: 'ਨਾਨਕ ਜਾਗਿਆ ਹੈ?' ਤਬ ਬਾਂਦੀ ਆਖਿਓਸੁ: 'ਨਾਨਕੁ ਏਥੈ ਨਾਹੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ! ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚਿ ਖੜਾ ਹੈ'। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਬਾਂਦੀ ਜੋਗੁ ਲਗੀ ਮਾਰਣਿ। ਆਖਿਓਸੁ: 'ਏਹੁ ਭੀ ਲਗੀ ਮਸਕਰੀਆਂ ਕਰਣ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਜਾਗਿਆ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ: 'ਬੇਟਾ, ਇਹੁ ਭੀ ਗੋਲੀ ਲਗੀ ਮਸਕਰੀਆਂ ਕਰਣ, ਆਖੈ ਜੁ-ਨਾਨਕੁ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚਿ ਖੜਾ ਹੈ-'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਮਾਤਾ ਜੀ! ਕਮਲੀ ਗੋਲੀ ਦੇ ਆਖਿਐ ਲਗਣਾ ਨਾਹੀ'। ਤਬ ਬਾਂਦੀ ਕਮਲੀ ਹੋਇ ਗਈ। ਪਰੁ ਦਰਸਨ ਕਾ ਸਦਕਾ ਸੰਗਤਿ ਰਲੀ। ਤਬ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਨਾਉਂ ਧਰੀਕ ਹੋਏ।

ਲਹਿਣੇ ਤੋਂ ਅੰਗਦ

ਤਦਹੁ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਗੋਰਖਨਾਥੁ ਆਇ ਗਇਆ ਬਾਬੇ ਪਾਸ, ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ: 'ਬਹੁਤ ਪਸਾਰਾ ਕੀਤੋ ਹੀ?' ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, 'ਗੋਰਖਨਾਥੁ! ਅਸਾਡੈ ਕੋਈ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਆਪੇ ਦੇਬਹੁਗੇ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਾਹਰਿ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਲੋਕ ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਪਿਛੇ ਬਹੁਤ ਲਾਗੇ। ਤਾਂ ਆਗਿਆ ਨਾਲਿ ਧਰਤੀ ਪੈਸਿਆਂ ਕੀ ਹੋਈ। ਤਬ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਪੈਸੇ ਲੋਕਰਿ ਉਠਿ ਆਏ। ਜੋ ਅਗੈ ਜਾਵਨਿ, ਤਾਂ ਰੁਪਈਯੇ ਪਏ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਰੁਪਈਯੇ ਲੋਕਰਿ ਉਠਿ ਆਏ। ਜਬ ਆਗੈ ਜਾਵਨਿ ਤਾਂ ਮੁਹਰਾਂ ਪਈਆਂ ਹੈਨਿ, ਜੋ ਕੋਈ ਰਹਿਆ ਥਾ ਸੋ ਮੁਹਰਾਂ ਲੋਕਰਿ ਉਠਿ ਆਇਆ। ਤਦ ਦੁਇ ਸਿਖ ਨਾਲਿ ਰਹੇ। ਤਬ ਆਗੈ ਜਾਵਨਿ, ਤਾਂ ਇਕੁ ਚਿਖਾ ਜਲਦੀ

ਹੈ, ਤਿਸ ਕੇ ਉਪਰਿ ਚਾਰਿ ਚਰਾਗਿ ਜਲਦੇ ਹੋਨਿ, ਅਤੇ ਚਾਦਰ ਤਾਣੀ ਮੁਰਦਾ ਸੁਤਾ ਪਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਦੁਰਗੰਧ ਬਾਸੁ ਆਵਦੀ ਹੈ। ਤਬ ਬਾਬੈ ਬਚਨੁ ਕੀਤਾ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਕੋਈ ਹੈ ਜੁ ਇਸ ਨੂ ਭਖੈ?' ਤਬ ਦੂਸਰਾ ਸਿਖੁ ਜੋ ਥਾ, ਸੋ ਉਨਿ ਮੁਹੁ ਫੇਰਿ ਕਰਿ ਬੁਕੁ ਸੁਟੀ, ਬੁਕਾ ਸੁਟਿ ਕਰਿ ਚਲਦਾ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਇਕ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਇ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਬਚਨੁ ਲੈਕਰਿ ਜਾਇ ਖੜਾ ਰਹਿਆ। ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ: 'ਜੀ ਕਿਸ ਵਲਿ ਤੇ ਮੁਹੁ ਪਾਈ?' ਤਬ ਬਚਨੁ ਹੋਇਆ: 'ਪੈਰਾਂ ਵਲ ਮੁਹੁ ਪਾਵਣਾ'। ਜਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਚਾਦਰ ਉਠਾਵੈ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੁਤਾ ਪਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਕਾ ਬਚਨੁ ਹੋਇਆ: 'ਨਾਨਕ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਸੋਈ, ਜੋ ਤੇਰੇ ਅੰਗ ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਵੈਗਾ'। ਤਬ ਲਹਿਣੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨਾਉਂ ਰਖਿਆ, ਤਾਂ ਗੋਰਖਨਾਥੁ ਵਿਦਾ ਹੋਇਆ। ਬਾਬਾ ਛੇਰੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਲੋਕ ਬਹੁਤੁ ਪਛੋਤਾਵਣਿ ਲਗੇ ਜੋ ਪੈਸਿਆ ਵਾਲੇ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ: 'ਜੋ ਅਗੈ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਰੁਪਈਐ ਲੈ ਆਵਦੇ'। ਅਤੇ ਰੁਪਈਆ ਵਾਲੇ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ: 'ਜੋ ਅਸੀਂ ਅਗੈ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਮੁਹਰਾਂ ਲੈ ਆਵਦੇ'। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸਬਦੁ ਰਾਗੁ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ ਵਿਚ :-

ਲੇਖੈ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲਣਾ ਲੇਖੈ ਖਾਣਾ ਖਾਉ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੧ ॥ ੩॥ (੧੫)]

ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਦਾ ਚਲਾਣਾ।

ਤਬ ਇਕ ਦਿਨ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਜੋ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਮੁਲਤਾਨ ਕਾ ਪੀਰੁ ਮਸੀਤ ਕਉ ਆਇਆ ਥਾ, ਈਦਗਾਹ ਕੇ ਦਿਨਿ, ਮੁਰੀਦ ਲੋਕ ਬਹੁਤੁ ਨਾਲਿ ਆਏ ਥੇ ਨਮਾਜ਼ ਗੁਜਾਰਣਿ। ਤਦਹੁ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਕੀ ਅਖੀ ਭਰਿ ਆਈਆ ਅੰਝੂ, ਲਗਾ ਬੈਰਾਗ ਕਰਣਿ। ਤਬ ਮੁਰੀਦਾਂ ਪੁਛਿਆ ਜੋ 'ਜੀਵੈ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ! ਸੁ ਤੁਸੀ ਜੋ ਰੋਏ ਸੋ ਕਿਉਂ ਰੋਏ?' ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: 'ਏ ਬੰਦਿਓ ਖੁਦਾਇ ਕਿਓ। ਇਹ ਬਾਤਿ ਕਹਣੇ ਕੀ ਨਾਂਹੀ'। ਤਾਂ ਮੁਰੀਦਾਂ ਆਖਿਆ: 'ਜੀਵੈ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤ ਮਿਹਰਿ ਕਰਕੈ ਆਖੀਐ'। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: 'ਏ ਯਾਰੋ! ਅਜ ਤੇ ਈਮਾਨੁ ਕਿਸੇ ਕਾ ਠਉੜ ਰਹੇਗਾ ਨਾਂਹੀ, ਸਭ ਬੇਈਮਾਨ ਹੋਇ ਜਾਵਨਿਗੇ'। ਤਬ ਮੁਰੀਦਾ ਕਹਿਆ: 'ਜੀਵੈ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤ! ਮਿਹਰਿ ਕਰਕੈ ਦਸੀਐ'। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: 'ਯਾਰੋ! ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਜਬ ਭਿਸਤ ਕਉ ਆਵੈਗਾ। ਤਬ ਭਿਸਤ ਵਿਚ ਉਜਾਲਾ ਹੋਵੈਗਾ'। ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਸਿਆਣੇ ਥੇ, ਤਿਤਨਿਆ ਕਾ ਇਮਾਨ ਠਉੜ ਨ ਰਹਿਆ, ਤਾਂ ਲਗੈ ਆਖਣਿ: 'ਜੀਵੈ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ! ਜੋ ਪੜੇ ਲੋਕ ਆਖਦੇ ਹਿਨਿ, ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਕਉ ਭਿਸਤੁ ਲਿਖਿਆ ਨਾਹੀ, ਅਤੇ ਤੁਸਾਂ ਇਉਂ ਅਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਜਾਣੀਐ'। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: 'ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਵਿਚਿ ਕੋਈ ਭਲਾ ਪੜਿਆ ਸਿਆਣਾ ਹੋਵੈ ਸੋ ਲੈ ਆਵਹੁ'। ਤਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਲਮਵਾਨ ਹਾਜਰੁ ਕੀਤਾ, ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਇਕੁ ਸਲੋਕੁ ਲਿਖਿ ਦਿਤਾ :-

ਜੋ ਅਸਾ ਲਦਣੁ ਲਦਿਆ ਅਸਾਡੀ ਕਰਿ ਕਾਇ॥

ਅਤੇ ਮੁਹੁ ਆਖਿਓਸੁ: ਜੋ 'ਨਾਨਕ ਨਾਉਂ ਹੈ ਸੁ ਦਰਵੇਸ ਕਾ, ਤਲਵੰਡੀ ਰਹੰਦਾ ਹੈ। ਜਬ ਮਾਂਗੈ ਤਾਂ ਦੇਵਨਾ'। ਤਦਹੁ ਆਦਮੀ ਤਲਵੰਡੀ ਆਇਆ, ਕੋਹਾਂ ਦੋਹੁ ਉਪਰਿ ਆਇ

ਬੈਠਾ, ਅਤੇ ਆਖਿਓਸੁ: 'ਜੋ ਸਚੁ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਉ ਸਦਾਇ ਲੇਵੇਗਾ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਭਸਮਾ ਸਿਖ ਭੇਜਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ: 'ਬਾਗ ਵਿਚਿ ਜੋ ਆਦਮੀ ਹੈ ਸੋ ਮੁਲਤਾਨ ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਕਾ, ਸੋ ਸਦ ਲੈਆਓ'। ਤਬ ਓਹੁ ਗੁਰੂ ਪਾਸਿ ਲੇਇ ਆਇਆ। ਆਇ ਪੈਰਿ ਚੁਮਿਆਸੁ। ਕਾਗਦੁ ਗੁਰੂ ਮੰਗਿ ਲਇਆ। ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਜੋ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-

ਜੋ ਅਸਾ ਲਦਣੁ ਲਦਿਆ ਅਸਾਡੀ ਕਰਿ ਕਾਇ॥
ਤਬ ਬਾਬੇ ਲਿਖਿਆ ਸਲੋਕੁ ਉਸਕੇ ਸਲੋਕ ਉਪਰ ਕੀਤਾ :-
ਜੋ ਭਰਿਆ ਸੋ ਲਦਸੀ, ਸਭਨਾ ਹੁਕਮੁ ਰਜਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਚਲੇ ਹਕੁ ਕਮਾਇ॥੧॥

(ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ)

ਤਬ ਬਾਬੇ 'ਮੁਕਤੁ ! ਮੁਕਤੁ !' ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਕਉ ਲਿਖਿਆ: 'ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਚਲਹੁ, ਅਸੀਂ ਭੀ ਆਵਹਗੇ ਚਾਲੀਹ ਦਿਨ ਪਿਛੇ'। ਤਿਤੁ ਮਹਿਲ ਸਬਦੁ ਹੋਇਆ, ਰਾਗੁ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚਿ :-

ਧਨੁ ਜੋਬਨੁ ਅਰੁ ਫੁਲੜਾ ਨਾਠੀਅੜੇ ਦਿਨ ਚਾਗਿ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ॥ ੨੪॥ (੨੩)]

ਤਬ ਓਹੁ ਆਦਮੀ ਮੁਲਤਾਨ ਗਇਆ। ਤਦਹੁ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਪਣਿਆਂ ਮੁਰੀਦਾਂ ਨਾਲਿ ਬਾਹਰਿ ਆਇਆ। ਅਗਹੁ ਓਹੁ ਇਕੁ ਨਾਉ ਲੈ ਆਇਆ। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਲਾਗਾ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਣਿ। ਤਬ ਮੁਰੀਦਾਂ ਪੁਛਿਆ 'ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਰੋਇ?' ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਆਖਿਆ: 'ਯਾਰੋ ! ਅਸਾਂ ਲਿਖਿਆ ਆਹਾ, ਜੋ-ਤੁਸੀਂ ਚਲਹੁ, ਤ ਨਾਲ ਚਲਹੁ ਇਕਠੇ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਜਾਵਹਿ-। ਤਾਂ ਓਨਾ ਅਗਿਅਹੁ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ-ਤੁਸੀਂ ਚਲਹੁ ਅਸੀਂ ਭੀ ਆਵਹਗੇ ਚਾਲੀਹ ਦਿਨ ਪਿਛਹੁ-। ਤਾ ਯਾਰੋ ! ਅਸਾਂ ਓਨਾ ਚਾਲੀਹਾ ਦਿਨਾਂ ਕਾ ਫਿਕਰ ਹੈ, ਜੋ ਚਾਲੀਹ ਦਿਨ ਅੰਨ੍ਹੇ ਰਹਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਏ ਯਾਰੋ ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਰੋਂਦਾ ਹਾਂ, ਜੋ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਗੁਦਰਾਨੁ ਰੋਵਨਿਗੇ। ਜੇ ਓਹੁ ਚਲਦੇ, ਤਾਂ ਸੁਖਾਲੇ ਚਾਨਣੇ ਨਾਲਿ ਜਾਂਦੇ'। ਤਬ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਕਾ ਚਲਾਣਾ ਹੋਇਆ। ਤਦਹੁ ਮੁਰੀਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਿ ਕਰਾਰੁ ਆਇਆ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ.

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆਇਆ। ਤਦਹੁ ਪੈਸੇ ਪੰਜ ਬਾਬੇ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕੇ ਅਗੈ ਰਖਿਕੇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਤਦਹੁ ਪਰਵਾਰ ਵਿਚ ਖਬਰਿ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਸਰਬਤਿ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚਿ ਖਬਰਿ ਹੋਈ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਚਲਾਣੇ ਦੇ ਘਰਿ ਹੈ। ਤਦਹੁ ਸੰਗਤੀ ਦਰਸਨਿ ਆਈਆਂ। ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਭਿ ਆਏ। ਤਦਹੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ: 'ਕੁਛੁ ਮੰਗੁ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਆਖਿਆ: 'ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ। ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਤਾਂ

ਏਹ ਜੋ ਸੰਗਤਿ ਨਾਲਹੁ ਭੁਟੀ ਹੈ, ਸੋ ਲੜਿ ਲਾਈਐ ਜੀ। ਤਬ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਜੋ 'ਤੇਰਾ ਸਦਕਾ ਸਭਾ ਬਖਸ਼ੀ'। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਉਤ ਮਹਿਲ ਸਬਦੁ ਹੋਇਆ ਰਾਗ ਮਾਝ ਵਿਚਿ :-

ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਸੇਵਕ ਸੰਗਿ ਰਾਤਾ॥

[ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫ ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੧ ॥ ੧੮॥ (੧੦੧)]

ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣਾ।

ਤਦਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸਰੀਹ ਤਲੀ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਸਰੀਹੁ ਸੁਕਾ ਬਾ, ਸੋ ਹਰਿਆ ਹੋਆ। ਪਾਤ ਭੁੱਲ ਪਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਬੈਰਾਗੁ ਲਗੀ ਕਰਣਿ। ਤਿਤੁ ਮਹਿਲ ਸਬਦੁ ਹੋਇਆ। ਭਾਈ ਬੰਧੁ ਪਰਵਾਰੁ ਸਭ ਲਗੇ ਰੋਵਣਿ। ਤਦਹੁ ਰਾਗ ਵਡਹੰਸੁ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਹੋਇਆ :-

ਪੰਨੁ ਸਿਰੰਦਾ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਜਿਨਿ ਜਗੁ ਧੰਧੈ ਲਾਇਆ॥

[ਵਡਹੰਸੁ ਮਹਲਾ ੧ ਅਲਾਹਣੀਆ (੫੦੯)]

ਤਬ ਸੰਗਤਿ ਲਗੀ ਸਬਦੁ ਗਾਵਣਿ ਅਲਾਹਣੀਆ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬਿਸਮਾਦ ਦੇ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਤਿਤੁ ਮਹਿਲ ਹੁਕਮੁ ਹੋਇਆ, ਰਾਗੁ ਤੁਖਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਬਾਰਹਮਾਹਾ, ਰਾਤਿ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੋਆ, ਚਲਾਣੇ ਕੈ ਵਖਤਿ :-

ਤੂ ਸੁਣਿ ਕਿਰਤ ਕਰੰਮਾ ਪੁਰਬਿ ਕਮਾਇਆ॥

[ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ਬਾਰਹਮਾਹਾ (੧੧੦੭)]

ਤਿਤੁ ਮਹਿਲ ਜੋ ਸਬਦੁ ਹੋਆ, ਸੋ ਪੋਥੀ ਜੁਬਾਨਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੋਗ ਮਿਲੀ। ਤਦਹੁ ਪੁਤ੍ਰ ਆਖਿਆ : 'ਅਸਾਡਾ ਕਿਆ ਹਵਾਲ ਹੋਵੇਗਾ?' ਤਬ ਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ ਬਚਨੁ, ਆਖਿਆ ਜੋ ਬੇਟਾ! ਗੁਰੂ ਕਿਆ ਕੁਤਿਆ ਨੂੰ ਭੀ ਕਮੀ ਨਾਹੀ, ਰੋਟੀਆਂ ਕਪੜੇ ਬਹੁਤ ਹੋਵਨਿਗੇ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਹੁਗੇ ਤਾਂ ਜਨਮ ਸਵਰੇਗਾ। ਤਬ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਲਗੇ ਆਖਣਿ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਲਗੇ ਆਖਣਿ : 'ਅਸੀ ਦਬਹਿਗੇ'। ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਲਾਗੇ ਆਖਣਿ : 'ਜੇ ਅਸੀ ਜਲਾਹਾਂਗੇ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ : 'ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਲੀ ਫੁਲ ਰਖਹੁ, ਦਾਹਣੀ ਵਲਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਕੇ ਰਖਹੁ, ਅਤੇ ਬਾਵੀ ਵਲਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੇ ਰਖਹੁ, ਜਿਸ ਦੇ ਭਲਕੇ ਹਰੇ ਰਹਿਨਿਗੇ, ਜੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਕੇ ਹਰੇ ਰਹਿਨਿ ਤਾਂ ਜਾਲਹਿਗੇ ਅਤੇ ਜੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੇ ਹਰੇ ਰਹਿਨਿਗੇ ਤਾਂ ਦਬਹਿਗੇ'। ਤਬ ਬਾਬੇ ਸੰਗਤਿ ਨੂੰ ਹੁਕਮੁ ਕੀਤਾ, 'ਕੀਰਤਨੁ ਪੜਹੁ'। ਤਬ ਸੰਗਤਿ ਲਗੀ ਕੀਰਤਨ ਪੜਣਿ :-

ਜੈ ਘਰਿ ਕੀਰਤਿ ਆਖੀਐ ਕਰਤੇ ਕਾ ਹੋਇ ਬੀਚਾਰੋ॥

[ਸੋਹਲਾ ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਦੀਪਕੀ ਮਹਲਾ ੧ (੧੨)]

ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਹੋਯਾ, ਆਰਤੀ ਗਾਵੀ। ਤਿਤੁ ਮਹਿਲ ਕੀਰਤਨੁ ਹੋਆ ਸਬਦ, ਤਬ ਸਲੋਕ ਪੜਿਆ :-

ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ॥
 ਦਿਵਸੁ ਰਾਤਿ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਖੇਲੈ ਸਗਲ ਜਗਤੁ॥
 ਚੰਗਿਆਈਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਚੈ ਧਰਮੁ ਹਦੂਰਿ॥
 ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕੋ ਨੇੜੈ ਕੇ ਦੂਰਿ॥
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ॥
 ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ ॥੧॥

ਜਬ ਸਲੋਕ ਪੜਿਆ, ਤਬਿ ਬਾਬੈ ਚਾਦਰ ਉਪਰਿ ਲੈ ਕਰਿ ਸੁਤਾ। ਸੰਗਤਿ ਮਥਾ
 ਟੇਕਿਆ। ਜਬ ਚਾਦਰ ਉਠਾਵਨਿ ਤਾ ਕੁਛੁ ਨਾਹੀ। ਤਦਹੁ ਫੁਲ ਦੁਹਾਂ ਕੇ ਹਰੇ ਰਹੈ। ਹਿੰਦੂ
 ਆਪਣੇ ਲੈ ਗਏ, ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਪਣੇ ਲੈ ਗਏ। ਸਰਬਤਿ ਸੰਗਤਿ ਪੈਰੀ ਪਈ। ਬੋਲਹੁ
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ॥੧॥ ਸੰਮਤ ੧੫੯੫ ਮਿਤੀ ਅਸੂ ਸੁਦੀ ੧੦॥ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸਮਾਣੈ ਕਰਤਾਰ
 ਪੁਰਿ। ਬੋਲਣਾ ਹੋਆ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਸਾਖੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਈ।

--00--

ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ

ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ

(ਪੋਥੀ ਸਚ ਖੰਡ)

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਾਲੂ ਕੇ ਘਰਿ ਤਿਪਰਾ ਕੇ ਉਦਰਿ, ਬੇਦੀ ਕੇ ਬੰਸਿ ਖੜੀ ਕੇ ਜਨਮਿ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਚਾਹਲਾ ਵਾਲੇ, ਸੰਮਤ ੧੫੨੬ ਵੈਸਾਖ ਮਾਸਿ ਬਿਤਿ ਤ੍ਰਿਤੀਏ ਚਾਨਣੀ ਕਉ, ਪਹਰੁ ਰਾਤਿ ਪਿਛਲੀ ਰਹਤੀ ਕਉ ਅੰਬ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਜਨਮੁ ਲਇਆ, ਕਲਿ ਕੇ ਬਿਖੇ ਆਇ ਅਵਤਰੇ, ਅਨਾਹਦ ਸਬਦ ਵਾਜੇ, ਤ੍ਰੇਤੀਸ ਕਰੋੜੀ ਦੇਵਤਿਅਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ; ਨਵਹੁ ਨਾਬਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ; ਛਿਅਹੁ ਜਤੀਅਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ; ਚਉਰਾਸੀਹੁ ਸਿਧਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ; ਗੁਪਤ ਪਰਗਟਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ; ਸਿਧਹੁ ਸਾਧਿਕਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਕੋਟ ਕਰੋੜੀ ਬੈਸਨਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਬਾਜੰਤ੍ਰ ਬਾਜੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਜਨਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਕਈ ਬੰਦੀ ਜਨ ਮੁਕਤੋ ਭਏ। ਕਈ ਜੀਵ ਦਾਲਧੀ ਬੇ ਸੇ ਧਨਵੰਤ ਭਏ। ਕਈ ਜੀਵ ਰੋਗੀ ਬੇ ਤਿਨ ਕੇ ਰੋਗ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੇ ਜਨਮ ਕੇ ਸਾਬ ਸਭ ਜੀਵ ਅਨੰਦ ਮਹਿ ਭਏ। ਦੇਵ ਪਿਤਰ ਸਰਸੇ ਭਏ। ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਸੁਖੁ ਉਪਜਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੇ ਜਨਮਿ ਸਾਥਿ। ਅਵਰਾ ਬਾਲਕਾ ਕਾ ਸੁਭਾਉ ਰੋਵਣੈ ਕਾ “ਊਆਂ ਊਆਂ” ਅਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਾ ਸੁਭਾਉ ਏਹੀ ਕਹੈ “ਤੇਰੇ ਨਾਉ, ਤੇਰੇ ਨਾਉ”। ਪਣੁ ਪੈਛਾਣਿ ਕੋਈ ਨ ਸਕੈ ਜੇ ਏਹੁ ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਗੁੜਤੀ ਜਬ ਮਿਲੈ ਤਬ ਲੇ ਨਾ, ਨਾਤਰਿ ਪੜਿਆ ਅੰਗੁਸਤੁ ਚੁਸੇ। ਮਾਤਾ ਜਬ ਅਸਥਨੁ ਦੇਇ ਤਉ ਦੇਇ, ਨਾਤਰਿ ਰੋਇ ਕਰਿ ਨ ਲੇਇ। ਸਹਜ ਸਉ ਦੇਇ ਤਉ ਦੇਇ। ਨਾਤਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਾ ਜਨਮ ਸੁਭਾਉ ਇਵ ਹੀ ਹੈ : “ਤੇਰੇ ਨਾਉ ਤੇਰੇ ਨਾਉ”। ਲੋਕ ਜਾਣਹਿ ਜਿ ਇਹੁ ਬਾਲਕੁ ਹੈ, ਸੁਭਾਉ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜਦਿ ਜਨਮਿਆ ਤਬ ਕਪੜੇ ਦਾਮ ਬਾਂਟੇ, ਬਧਾਈਆਂ ਡੋਮਾਂ ਕਉ ਮਿਲੀਆ। ਕਈ ਸੇ ਟਕੇ ਖੇਰਾਇਤ ਦਾਦੈ ਕਾਲੂ ਬਾਂਟੈ। ਕਈ ਜੀਵ ਭੂਖੇ ਪਿਆਸੇ ਬੇ ਤੇ ਅਘਾਏ। ਫੇਰਿ ਛਠੀ ਹੁਈ, ਜਿਤਨਾ ਪਰਵਾਰੁ ਬਾ ਬੇਦੀ ਕਾ ਤਿਤਨਿਅਹੁ ਆਇ ਆਇ ਜੋਵਿਆ। ਬੰਸ ਮਹਿ ਉਦੇ ਕਲਾਸੁ ਹੁਆ, ਕੁਲਿ ਤਾਰਕੁ ਜਨਮਿਆ, ਛਠੀ ਤੇ ਨਿਕਲਿਆ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਵਾਲਿਆ ਅਹੁ ਮਾਤਾ ਜੀ ਆਪਿ ਠਾਈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਵੇ ਤੀਨੇ ਬਸਤਰਿ ਪਹਿਰੇ। ਦੇਵ ਮਨਾਏ, ਪਿਤਰੀ ਆਇ ਸਵਧਾਨੁ ਹੋਈਆਂ ਜਿ ਹਮਾਰਾ ਨਿਸਤਾਰਣਹਾਰਾ ਜਨਮਿਆ ਹੈ ਹਮਰੀ ਕੁਲ ਮਹਿ। ਕਲਿ ਮਹਿ ਵਿਗਾਸੁ ਹੁਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੇ ਜਨਮਿ ਸਾਥਿ। ਜੇ ਕੋਈ ਖੜੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਵੈਸ ਸੂਦੁ ਬਾ ਸੇ ਸਭੋ ਕੋਈ ਅਨੰਦਮਾਨ ਹੁਆ। ਜਿਤਨੇ

ਮਹਾਜਨ ਲੋਕ ਬੇ, ਜਿਤਨੇ ਤੁਰਕ ਬੇ, ਜਿਤਨੇ ਜਟ ਠਾਕੁਰ ਬੇ, ਏਤਨੇ ਸਭਿ ਆਇ ਕਾਲੂ ਕਉ
ਮੁਮਾਰਖੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ ਦੇਨਿ। ਤ੍ਰੀਮਤੀ ਮਾਤਾ ਤਿਪਰਾ ਕਉ ਮੁਮਾਰਖੀ ਵਧਾਈਆਂ ਦੇਨਿ।
ਸੋਹਲੇ ਗਾਇ ਜਾਨਿ। ਜਨਮੁ ਸੁਥਾਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਸੁਭੁ ਅਸਥਾਨੁ ਚਾਹਿਲਾ ਵਾਲੇ
ਰੰਘੜਾ ਦੇ ਕਰਿ, ਬਾਠਾਂ ਦੇ ਪਾਸਿ ਚਾਹਿਲਾ ਵਾਲੇ ਜਨਮੁ ਹੋਆ। ਜਦ ਨਵਾਂ ਦਿਨਾਂ ਕਾ ਹੂਆ
ਤਬ ਨਾਉ ਕਰਣੁ ਹੂਆ। ਜਦਿ ਦਾਸਿ ਦਿਨਾ ਕਾ ਹੂਆ ਤਬ ਲਾਗਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ
ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਮੁਖਿ ਲਾਵਣੇ। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਜੇ ਕੋਈ ਬੁਚਕਾਰੈ ਤਿਸ ਕੀ ਤਰਫ
ਨੇਤ੍ਰਾ ਕੀ ਤਾਰਿ ਲਾਇ ਰਹੈ। ਜਬ ਦੁਹੁ ਤ੍ਰਿਹੁ ਮਹੀਨਿਆਂ ਕਾ ਹੂਆ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ
ਧਵਣਿ ਟਿਕਾਈ। ਜਬ ਚਾਰਿ ਮਹੀਨੇ ਕਾ ਹੂਆ ਤਬ ਭੁਗਲੀ ਪਹਿਰਾਈ। ਪਲਨੇ ਬਹਾਲਿਆ,
ਲਾਗਾ ਭੂਲਿ ਭੂਲਿ ਆਈਣੇ। ਜਬ ਪੰਚ ਮਹੀਨੇ ਕਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਹੂਆ ਤਬ ਲਾਗਾ
ਗੁਟਿਕਿ ਪਵਾਣੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਬੁਲਾਵੇ ਗੁਟਿਕਿ ਗੁਟਿਕਿ ਮੁਖਿ ਲਾਗੈ। ਤਬ ਜੰਡੀਆਂ ਹੋਈਆਂ।
ਸਗਲਾ ਪਰਵਾਰੁ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਕੇ ਘਰਿ ਮੇਲੁ ਹੂਆ। ਅਨੰਦ ਮੰਗਲ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਏ, ਜੰਡੀਆਂ
ਹੋਈਆਂ। ਜਬ ਛਿਆਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਕਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਹੂਆ ਤਬ ਜੇ ਕੋਈ ਬੁਲਾਵੇ ਤਬ
ਆਗੈ ਤੇ ਹੂੰਗਾਰਾ ਭਰੇ, ਹਾਂ ਭਾਵਣੈ। ਜਬ ਸਤਾ ਮਹੀਨਿਆਂ ਕਾ ਹੂਆ ਤਬ ਲਾਗਾ ਚਕ੍ਰ ਮਾਰ
ਬੈਠਣੇ, ਜੋਗਿੰਦ੍ਰ ਕੀ ਜੈਸੀ ਬੈਠਕ ਬੈਸੇ। ਸਤਿ ਮਹੀਨੇ ਕਾ ਬਾਲਕੁ ਅਰੁ ਕੈਸੇ ਬੈਠਤਾ ਹੈ। ਤਬ
ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕਹਹਿ ਜਿ ਮਤੁ ਇਸ ਕੀ ਟੰਗੜੀ ਮਹਿ ਵਲੁ ਪੜਿ ਜਾਤਾ ਹੋਇ। ਤਬ ਓਹਿ
ਜੁਗਿੰਦ੍ਰ ਚਕ੍ਰ ਕੀ ਗੋਠਿ ਉਤਾਰਿ ਕਰਿ ਸੀਧੀ ਗੋਠਿ ਹੋਇ ਬੈਠਾਵਹਿ। ਜਬ ਲਗੁ ਫੜਿ ਰਾਖਹਿ
ਤਬ ਲਗੁ ਸੀਧੀ ਗੋਠਿ ਹੋਇ ਜਬ ਛੋਡਿ ਦੇਹਿ ਤਬ ਬਹੁੜਿ ਜੋਗ ਚਕ੍ਰ ਗੋਠਿ ਹੋਇ ਜਾਇ। ਤਬ
ਲੋਕ ਕਹਹਿ ਜਿ ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ! ਏਸੁ ਕੀ ਕੈਸੀ ਗੋਠਿ ਹੈ ਬੈਠਣੇ ਕੀ, ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਬੈਠਤਾ ਹੈ ਸਾਤ
ਮਹੀਨੇ ਕਾ ਬਾਲਕੁ, ਅਰੁ ਏਸ ਕੀ ਬੈਠਕ ਜੋਗ ਚਕ੍ਰ ਹੋਇ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਜਬ ਆਠ ਮਹੀਨੇ ਕਾ
ਭਾਇਆ ਤਬ ਲਾਗਾ ਏਕ ਗੋਡੇ ਪਰਣੈ ਹੋਵਣੈ। ਜਬ ਨਵਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਕਾ ਹੂਆ ਤਬ ਲਾਗਾ
ਦੋਨੋ ਗੋਡੇ ਪਰਣੈ ਹੋਵਣੈ। ਜਬ ਦਸ ਮਹੀਨੇ ਕਾ ਹੂਆ ਤਬ ਲਾਗਾ ਗੋਡੀਆਂ ਪਰਣੈ ਰੁੜਣੈ ਅਰੁ
ਖੜੋਵਣੈ। ਜਬ ਬਾਰਹ ਮਹੀਨੇ ਕਾ ਹੂਆ ਤਬ ਲਾਗਾ ਪਗਹੁ ਚਲਣੈ, 'ਬਾਬਾ-ਬਾਬਾ' 'ਮਾਤਾ-
ਮਾਤਾ' ਲਾਗਾ ਕਰਣੈ। ਜਬ ਛੂਝੁ ਬਰਸ ਕਾ ਹੂਆ ਤਬ ਲਾਗਾ ਚੋਪਟਿ ਬੋਲਣੈ। ਜਬ ਦੋ ਬਰਸ
ਕਾ ਹੂਆ ਤਬ ਲਾਗਾ ਬਾਲਕਾ ਸਾਥਿ ਖੇਲਨੈ। ਜਬ ਤੀਨਿ ਬਰਸ ਕਾ ਭਾਇਆ ਤਬ ਭਦਣੁ ਹੂਆ।
ਤਬ ਲੋਕ ਸਾਕ ਸਕੇ ਸਮਧੀ ਆਏ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਕੇ ਮੇਲੁ ਹੂਆ। ਅਨੰਦ ਮੰਗਲ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਏ।
ਭਦਣੁ ਹੂਆ। ਜਬ ਚਾਰਿ ਬਰਸ ਕਾ ਹੂਆ ਤਬ ਗੋਲੀਐ ਟੇਟੀਐ ਲਾਗਾ ਖੇਲਨੈ ਬਾਲਕਾ
ਸਾਥਿ। ਅਵਰੁ ਬਾਲਕਾ ਕੀ ਅਵਰੁ ਚੇਸਟਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਕਿਛੁ ਅਵਰੁ ਚੇਸਟਾ।
ਜਬ ਪੰਜਿ ਛਿਆਂ ਬਰਸਾਂ ਕਾ ਹੂਆ ਤਬ ਖੇਲੈ ਬਾਲਕਹੁ ਸਾਥਿ ਅਰੁ ਬੋਲੈ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੁ,
ਨਸੀਹਤਿ ਦੇ ਬਾਲਕਾਂ ਕਉ ਅਰੁ ਵਡਿਆਂ ਕਉ, ਬਿਗਿਆਨੀਆਂ ਕਉ। ਜੇ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਜਨਮੁ
ਦੇਖੇ ਸਿ ਕਹੈ, "ਪੰਨਿ ਗੋਬਿੰਦ! ਏਤਾ ਕੁ ਬਾਲਕੁ ਹੈ ਅਰੁ ਕਹਾ ਸੁਭ ਬਚਨ ਕਹਤਾ ਹੈ ਤੈਸਾ ਹੀ
ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਹੈ ਅਰੁ ਤੈਸੇ ਹੀ ਸੁਭ ਬਚਨ ਬੋਲਤਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਰੂਪ ਹੈ"। ਅਰੁ ਜੇ
ਕੋਈ ਤੁਰਕੁ ਦੇਖੇ ਸੁ ਇਵੇ ਹੀ ਕਹੈ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਖੁਦਾਇ। ਤੇਰੀ ਪੈਦਾਸਿ, ਕੈਸਾ ਲੜਕਾ
ਖੂਬਿਸਸੂਰਤਿ ਹੈ ਅਰੁ ਬੋਲਤਾ ਕੈਸੀ ਨਸੀਹਤਿ ਹੈ। ਅਰੁ ਨਿਸਾ ਕੈਸੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਏਸ ਕੇ ਬੋਲਣੇ
ਸਾਥਿ। ਵਡਾ ਕੋਈ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਨੇਕੁ ਹੈ"। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਪੰਨ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ

ਰਾਮ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਤਿ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ। ਜਨਮੁ ਸੁਥਾਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਚਾਹਿਲਾ ਵਾਲਾ। ਚਾਹਿਲਾ ਵਾਲੇ ਤੇ ਵਟਾਲੇ ਆਏ, ਕਈ ਕਿ ਦਿਨਿ ਵਟਾਲੇ ਰਹਿ ਕੇ ਫੇਰਿ ਰਾਇ ਭੋਏ ਭਟੀ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਆਇ ਟਿਕੇ।

ਪਾਂਧੇ ਪਾਸ ਪੜ੍ਹਨਾ

ਜਬ ਸਤਾ ਬਰਸਾ ਕਾ ਹੁਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤਬ ਪਾਂਧੇ ਕੇ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਪੜ੍ਹਣੇ ਬਾਹਿਆ। ਤਬ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ! ਤੂ ਪਾਂਧੇ ਪਾਸਿ ਪੜ੍ਹ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੇ, “ਬਾਬਾ ਜੀ! ਭਲਾ ਹੋਵੇ”। ਤਬ ਪਾਂਧੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਪਟੀ ਲਿਖਿ ਦਿਤੀ। ਤਬ ਲਗਾ ਮੁਹਾਰਣੀ ਦੇਣੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ। ਪਟੀ ਲਿਖਿ ਦਿਤੀਅਸੁ ਜੇ, “ਪੜ੍ਹ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਧੋਭਾਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਚੁਪਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਭੀ ਪਾਂਧੇ ਕਹਿਆ, “ਪੜ੍ਹ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਸਿਧੋਭਾਇਆ”। ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਚੁਪਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਪਾਂਧੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂ ਪੜ੍ਹਤਾ ਕਿਉ ਨਾਹੀ, ਬਾਪਿ ਪੜ੍ਹਣੈ ਬਾਹਿਆ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਪਾਂਧਾ ਜੀ! ਤੂ ਕਿਛੁ ਆਪਿ ਭੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਜਿ ਤੂ ਮੇਰੇ ਤਾਂਈ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਚਾਹਦਾ ਹੈ”। ਤਬ ਪਾਂਧੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਮੈਂ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹਾਂ। ਸਿਧੋਭਾਇਆ ਬੈਰਾਖੜੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹਾਂ। ਉਟੇ ਦਫਤਰ ਦਾ ਹਿਸਾਬ, ਜਿਮੀ ਕਛ ਕਾ ਹਿਸਾਬ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹਾਂ। ਜਮੇਬੰਦੀ ਬੰਨ੍ਹਣੀ, ਸਮਝਣਾ-ਸਮਝਾਵਣਾ, ਜਿਤਨਾ ਕਿਛੁ ਹਸੇਬੁ ਹੈ ਤਿਤਨਾ ਮੈਂ ਸਭੋ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਫੇਰੁ ਪੇਚੁ ਜਿਥਹੁ ਲੈ ਕੇ ਹੈ, ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਸਭੁ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਸਰੀਅਤਿ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿ :-

ਜਾਲਿ ਮੋਹੁ ਘਸਿ ਮਸੁ ਕਰਿ ਮਤਿ ਕਾਗਦੁ ਕਰਿ ਸਾਰੁ॥

[ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੬॥ (੧੬)]

ਤਬ ਪਾਂਧੇ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਕਿਸੀ ਕਾ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਹਮਾਰਾ ਤੂਹੀ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਜਿਸੁ ਕਉ ਏਹੁ ਬੁਧਿ ਆਈ ਹੈ। ਜਿਉ ਤੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਤਿਉ ਤੂੰ ਚਲਾਉ”। ਬਾਹਾਨਾਂ ਪਾਂਧੇ ਕਾ ਹੁਆ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਸਭੁ ਬਾਤ ਕੀ ਗੱਮਿ ਥੀ, ਓਹੁ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ ਅਵਤਾਰੁ ਬਾ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਬਾਲ-ਲੀਲਾ ਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਪਾਸ ਪੜ੍ਹਨਾ

ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਠਾ ਬਰਸਾ ਕਾ ਹੁਆ ਤਬ ਬਾਲਕਾ ਸਾਥਿ ਖੇਲੈ। ਦਸ ਬੀਸ ਬਾਲਕ ਸਾਥਿ ਹੋਇ, ਤਿਨਹੁ ਸਾਥਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਕੀਆ ਬਾਤਾ ਕਥਾ ਬਾਰਤਾ ਕਰੈ। ਉਨ ਕਾ ਅਭਿਆਸੁ ਭੀ ਇਹੀ ਬਾਤ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਕੀ ਸੁਨਣੈ ਕਉ ਜੀਉ ਹੋਇ, ਹੋਰੁ ਕਾਈ ਬਾਤ ਚਲਾਵਹਿ ਨਾਹੀ। ਜਿ ਸਾਖੀ ਕਹਾਨੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰੈ ਸਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਕੀ ਕਰੈ। ਓਹਿ ਜਿ ਸੰਗਿ ਬਾਲਕ ਹੋਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸਿ ਏਈ ਗੋਬਿੰਦ ਹੀ ਕੀਆ ਕਥਾ ਸੁਨਿਆ ਕਰਹਿ। ਓਹਿ ਬਾਲਕ ਕੋਈ ਪੰਚ ਬਰਸ ਕਾ, ਕੋਈ ਸਾਤ ਬਰਸ ਕਾ, ਕੋਈ ਆਠ ਬਰਸ ਕਾ, ਓਹਿ ਬਾਲਕ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹੀ ਕੇ ਮਗਰਿ ਲਾਗੈ ਫਿਰਹਿ। ਉਨ ਕਾ

ਜੀਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਹੀ ਸਾਥਿ; ਨ ਉਨਹੁ ਖਾਣੈ ਕੀ ਨ ਉਨਹੁ ਪੀਣੈ ਕੀ। ਬਾਬੇ ਹੀ ਸਾਥਿ ਉਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ। ਜੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਧਿਛਾਣੈ ਹੀ ਉਨ ਕਉ ਲੇ ਜਾਇ, ਖਲਾਵੈ ਤਉ ਖਾਹਿ। ਨਾਤਰ ਖਾਣ ਪੀਣ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਕਾਈ ਨ ਕਰਹਿ, ਸਭ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਹਿ। ਪਣੁ ਬਾਲਕ ਖੇਲਣੈ ਭਾਇ ਖੇਲਨਿ। ਖੇਲਣੈ ਕੈ ਸੁਭਾਇ ਖਾਣਾ ਬਿਸਰਿ ਜਾਇ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਪੜਾਵਣੈ ਕੀ ਮਨਸਾ ਕਰੀ ਜਿ ਨਾਨਕ ਕਉ ਤੋਰਕੀ ਪੜਾਵਉ। ਤਬ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਮਕਦੂਮ ਸਦਾਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮੁਲਾ ਜੀ! ਨਾਨਕ ਕੈ ਤਾਈ ਤੂ ਪੜਾਇ”। ਤਬ ਮੁਲਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਜੀ, ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਸਬਾਹੁ ਭੁਧਵਾਰੁ ਹੈ ਤੁਸੀ ਨਾਨਕੁ ਮੇਰੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਹੁ, ਨਾਨਕ ਕਉ ਮੈ ਖਿਜਮਤਿ ਕਰੇਸਾਂ। ਤੁਸਾਡੇ ਦਰ ਅਗੈ ਮਕਤੂਮੁ ਹੈ, ਸੁਬਾਹ ਆਵਹੁ ਜੇਹੀ ਅਸਾਡੀ ਪੜਾਵਣੈ ਦੀ ਖਿਜਮਤਿ ਹੋਸੀ ਤੇਹੀ ਕਰੇਸਾ ਹੈ। ਜੇ ਖੁਦਾਇ ਭਾਵੈ ਏਹੁ ਤੈਡਾ ਬੇਟਾ ਵਲੀ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਹੈ ਝਬ ਹੀ ਪੜਿ ਵੈਸੀ। ਐਨਿਸਾਲਾਹਤਾਲਹ ਅਸੀ ਏਸ ਦੇ ਪੜਾਵਣੈ ਨੋ ਤਕਸੀਰ ਨ ਕਰੇਸਾ ਹੋ। ਸੁਬਾਹ ਮਰਦਾਂ ਮੈ ਤਖਤੀ ਲਿਖ ਦੇਸਾ ਅਫਲ ਬੇ ਦੀ”। ਮੁਲਾ ਆਖਦੇ ਵਿਦਾ ਹੋਇਆ। ਸੁਬਾਹ ਜਬ ਕੋਈ ਤਬ ਤਖਤੀ ਲੇ ਕਰਿ ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੈ ਤਾਈ ਮੁਲਾ ਪਾਸਿ ਲੈ ਗੈਆ। ਮੁਲਾ ਕਤੇਬ ਵਾਚਿ ਦੇਖੀ ਜਿ ਅਜੁ ਭਲਾ ਰੋਚੁ ਹੈ। ਭੁਧਵਾਰ ਕੈ ਦਿਨਿ ਮੁਲਾ ਤਖਤੀ ਲਿਖਿ ਦਿਤੀ। ਰੁਪਯਾ ਭੋਟ ਮੁਲਾ ਨੋ ਮਿਲਿਆ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਤੋਰਕੀ ਪੜਣੈ ਪਾਇਆ, ਤੋਰਕੀ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਪਾਇਆ। ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੜਣੈ ਪਾਇਆ ਤੋਰਕੀ ਤਬ ਉਨਹੁ ਬਾਲਕਹੁ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੜ੍ਹਨੇ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਓਹਿ ਸਭਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਮੁਹਬਤ ਦੇ ਲੀਤੇ ਸਭਿ ਤੋਰਕੀ ਲਗੇ ਪੜ੍ਹਣੈ। ਅਲਫ ਬੇ ਤੇ ਸੇ ਜੀਮ ਹੇ ਖੇ ਦਾਲੁ ਜਾਲੁ ਰੇ ਜੇ ਸੀਨੁ ਬੀਨੁ ਸੁਆਦੁ ਜੁਆਦੁ ਤੁਏ ਜੁਏ ਐਨੁ ਗੀਨੁ ਫੇ ਕਾਫੁ ਕਾਫੁ ਲਾਮੁ ਮੀਮੁ ਨੂਨ ਵਾਉਹੇ ਲਾਮੁ ਮਮਜਾ ਅਲਫੁ ਯੇ। ੧। ਤਬ ਏਹੁ ਤਖਤੀ ਪਹਿਲੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਲਾਗਾ ਪੜਣੈ। ਜੇ ਕਿਛੁ ਮੁਲਾ ਆਖੈ ਏਕ ਬਾਰਿ ਸੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਹਰਫੁ ਜਬਤਿ ਕਰਿ ਲਏ। ਜਿਤੁ ਸੰਨਤਿ ਮੁਲਾ ਤਖਤੀ ਲਿਖਿ ਪੜਿ ਸੁਣਾਏ ਤਿਤੈ ਸੰਨਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਤਖਤੀ ਜਬਤਿ ਕਰਿ ਲਏ। ਮੁਲਾ ਭੀ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਇਆ ਜੇ ਸੁਹਾਨ ਰੱਬਲਿ ਆਲਮੀਨ ਤੋਰਕੀ ਦਾ ਪੜਣਾ ਅਰੁ ਇਕੋਰਾ ਹੀ ਹਉ ਏਸ ਕੈ ਤਾਈ ਕਹਦਾ ਹਾਂ ਸੋ ਕਿਤਾਬਤਿ ਖਤੁ ਜਬਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਏਹੁ ਕੋਈ ਵਲੀ ਹੈ ਜਿ ਇਕੋਰਾ ਦਾ ਆਖਿਆ ਹਰਫੁ ਚਟਕਦੇ ਸਿਖਿ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਤਬ ਮੁਲਾ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜੇ, “ਸੁਬਹਾਨ ਯਾ ਰੱਬਲਿ ਆਲਮੀਨ! ਏਹਾ ਫਹਮੁ ਮੈ ਕਿਸੈ ਕਾ ਨਾਹੀ ਦੇਖਿਆ। ਇਸੁ ਦੇ ਤਾਈ ਵਡੀ ਇਨਾਇਤਿ ਰਬਲਿ ਆਲਮੀਨ ਦੀ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਤਾਈ ਜਿ ਇਸੁ ਜਹਾਨ ਵਿਚਿ ਇਉ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਪੜਿ ਸਕਦਾ ਜੇ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਜਬਤਿ ਕਰਿ ਲਏ। ਏਹੁ ਕੋਈ ਵਲੀ ਹੈ ਜਿ ਸੁਣਦਿਆਂ ਸਾਰ ਜਬਤਿ ਕਰਿ ਲੈਂਦਾ ਹੈ”। ਕਿਤਨਿਆਂ ਕਿ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦਫਤਰ ਦਾ ਹਸੇਬੁ, ਜਮਾ-ਖਰਚ, ਵਾਸਲ ਜਿਤਨਾ ਸਾ ਸਭੁ ਮੁਲਾ ਤੇ ਸਿਖਿ ਲੀਆ। ਜਹਾਨੁ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ ਬਹੁਤੁ ਪਹੁਚਿ ਹੈ ਇਸ ਬਾਲਕ ਦੀ, ਜਿ ਇਤਨਿਆਂ ਕਿ ਦਿਨਾ ਵਿਚਿ ਪੜਿ ਪਹੁਚਿਆ”। ਤਬ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਮੁਲਾ ਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਖੁਦਾਇ! ਏਨਾ ਚਿਮਨਿਆਂ ਦਸ ਦਸ ਬਰਸਿ ਪੜਦਿਆਂ ਹੋਇ ਹੈਨਿ। ਅਜਹੁ ਹਰਫ ਸਨਾਖਤ ਨਾਹੀ ਹੋਏ। ਅਰੁ ਏਸ ਨੋ ਇਨਾਇਤਿ ਹਕ ਤਾਲਹ ਦੀ ਹੈ ਜਿ ਬੋਝਿਆਂ ਹੀ ਦਿਨਾ ਵਿਚਿ ਪੜਿ

ਹਾਫ਼ਜ਼ ਹੋਆ ਹੈ”। ਤਬ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਾਜੀ ਮੁਲਾਂ ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਵੇ ਤਿਸੁ ਦੇ ਤਾਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨਸੀਹਤਿ ਦੇਵੇ ਦੀਨ ਦੇ ਰਾਹਿ ਦੀ। ਜਹਾਨੁ ਸਭੁ ਸਿਫਤਿ ਲਗਾ ਕਰਨੇ ਜਿ ਬਡਾ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ ਨਾਨਕੁ ਬੇਦੀ ਕਾਨ੍ਹ ਬੇਦੀ ਦਾ ਪੁਰ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਵਿਚਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾ ਕਰੇ। ਹਿੰਦਵੀ ਵਿਚਿ ਹਿੰਦਵਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾ ਕਰੇ। ਸਭੁ ਲੋਕੁ ਸੰਤੋਖਿਆ ਜਾਇ। ਸਭ ਕੋਈ ਆਖੇ ਜੇ ਨਾਨਕ ਜੀਮਦੇ ਨੋ ਹੀ ਮਿਹਰ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਹੋਈ ਹੈ ਹਿੰਦਵੀ ਪਾਰਸੀ ਅਰਬੀ ਤੋਰਕੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਸਭ ਜਥਤਿ ਕੀਏ। ਜਬ ਮਹੀਨੇ ਕਿਤਨਿਆਂ ਕਿ ਹੋਏ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਹੋਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗੈਆ। ਬੇਖੁਦ ਹੋਏ ਗੈਆ। ਨ ਬੋਲੈ ਨ ਬਕੈ, ਨ ਸਵੈ ਨ ਜਾਗੈ, ਨਾ ਕਿਸੀ ਕੀ ਤਰਫ ਦੇਖੈ ਨ ਸੁਣੈ, ਸੁਮਾਰ ਕੈ ਘਰਿ ਹੋਇ ਗੈਆ। ਤਬ ਦਾਦੇ ਕਾਨ੍ਹ ਮੁਲਾਂ ਸਦਾਇਆ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੈ ਤਾਈ ਮੁਲਾਂ ਆਇ ਕੈ ਵਦੀਡਾ ਪੜਿਆ ਅਰੁ ਅਫਸੂ ਕੇ ਤਵੀਤ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਬੰਨ੍ਹੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲੇ ਮੁਤਲਕ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਜਿਤਨਾ ਲੋਕੁ ਬਾ ਸਭੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਦੇਖਣੇ ਆਇਆ। ਲੋਕ ਕਹਣ ਲਾਗੇ, “ਯਾਰੇ। ਨਾਨਕ ਦੇ ਤਾਈ ਕਿਛੁ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਬਾਤ ਹੋਇ ਗਈ ਹੈ, ਕਿਸਿ ਹੋਰਾਨੁਗੀ ਦੇ ਘਰਿ ਹੋਇ ਗੈਆ ਹੈ। ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣੀਤਾ ਜਿ ਕਿਆ ਹੋਇ ਗੈਆ ਹੈ ਜਿ ਬੋਲਤਾ ਬਕਤਾ-ਕਿਸੀ ਸਾਥਿ ਨਾਹੀ”। ਤਬ ਮੁਲਾਂ ਬਹੁਤੁ ਦਿਲਗੀਰੁ ਹੋਇ ਗੈਆ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੀ ਤਰਫ ਦੇਖਿ ਕਰਿ। ਤਬ ਓਹੁ ਮਕਦੂਮ ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਤਾਈ ਪੜਾਇਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਉਨਿ ਮੁਲਾਂ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ। ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਨਾਇ ਬੋਲੁ। ਰਜਾਇ ਖੁਦਾਇ ਆਪਣੇ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਅਰਬ ਬੋਲਿ, ਏਕੁ ਤੋਰਾ ਕੁ ਬੋਲਿ ਰਜਾਇ ਖੁਦਾਇ”। ਜਬ ਮੁਲਾਂ ਕਹਿਆ ਰਜਾਇ ਖੁਦਾਇ ਬੋਲਿ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੁਲਾਂ ਦੀ ਤਰਫ ਚਸਮਾ ਲਾਇ ਕਰਿ ਉਠੀ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਮੁਲਾਂ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕਰ ਦੁਆਇ ਪੜੀ ਜਿ, “ਰਖ ਪੀਰਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇ ਤਉ ਕੁ। ਕੁਵਤਿ ਮੁਰਤਜਾ ਅਲੀ ਦੀ ਹੋਵੇ ਤਉ ਕੁ। ਪਨਾਹ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਹੋਵੇ ਤਉ ਕੁ। ਮਦਾਹ ਹਜਰਬ ਰਸੂਲ ਦੀ ਹੋਵੇ ਤੇਰੇ ਤਾਈ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੂੰ ਬਖਸਿਆ ਰੂਹੁ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਹੈ। ਹਕ ਤਾਲਹ ਤੂੰ ਬਖਸਿਆ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੀ ਬਹੁਤੁ ਲੋਕ ਤੇਰੇ ਏਸੁ ਅਣਬੋਲਣੇ ਸਾਥਿ ਰੰਜ ਹੋਇ ਗਏ ਹੋਨਿ। ਤੂੰ ਇਕੋਰਾ ਏਨਾ ਲੋਕਾ ਕੂ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ ਜਬਾਬੁ ਦੇਹਿ। ਤੂੰ ਬੁਲਾਇ ਜਿ ਖਾਤਰਿ ਸਭਣਾ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮੁਲਾ ਮਕਦੂਮ ਸਾਥਿ ਬੋਲਿਆ। ਤਰੀਕਤਿ ਦੇ ਘਰਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ। ਤਿਲੰਗ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ :-

“ਦੁਨੀਆ ਮੁਕਾਮੇ ਫਾਨੀ

ਤਹਕੀਕੁ ਦਿਲ ਦਾਨੀ॥

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੧॥ (੭੨੧)]

ਤਬ ਮੁਲਾਂ ਤਜੀਮ ਕੀਤੀ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੂ ਕਹਿਓਸੁ ਜਿ; “ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਹੁਣਿ ਹੀ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਭੈ ਵਿਚਿ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਹੁਣਿ ਹੀ ਖੁਦਾਇ ਕੂ ਅਪੜਿਆ ਹੈ। ਅਬ ਅਜਾਡਾ ਬੀ ਖਸਮਾਨਾ ਕਰਿ, ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਜੋ ਕਿਛੁ ਹਥਿ ਆਵਸੀ ਵਬੁ ਤਾ ਹਭਨਾ ਕੂ ਹਥਿ ਆਵਸੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਤਰਫ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਦਰੂਦ ਪੜਿਓ ਨੇ ਅਰੁ ਸਲਾਮੁ

ਕੀਆ ਜਿ, “ਵਾਹੁ ਖੁਦਾਇ ਅਤੈ ਵਾਹੁ ਹੋ ਨਾਨਕ ਜੈ ਕੂੰ ਇਵੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚਿ ਖੁਦਾਇ ਦਿਤੀ ਹੈ”। ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਹਿੰਦੂ ਬੇ ਤਿਨਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੀ ਤਰਫ਼ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿ, “ਧੰਨੁ ਹੋ ਨਾਨਕ! ਜਿਨ ਬਾਲਪਨ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਾਣਿਆ ਹੈ”।

ਜੰਝੂ-ਸੰਸਕਾਰ

ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਨਵਾਂ ਬਰਸਾ ਕਾ ਹੁਆ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਉਟੇਤੁ ਹੁਆ, ਜਨੇਊ ਲਾਗੇ ਬਾਹਣੇ। ਬ੍ਰਹਮਣ ਚਉਕਾ ਦੇ ਕਰਿ ਸਿਖਾਂ ਲਾਗੇ ਦੇਵਣੇ। ਪ੍ਰਾਤ ਸੰਧਿਆ ਸੰਧਿਆ। ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਸੰਧਿਆ। ਤਰਪਣ। ਗਾਇਤ੍ਰੀ। ਲਗਾ ਬ੍ਰਹਮਣ ਸਿਖਾਲਣੇ। ਅਰੁ ਸਿਖਾ ਸੂਤ ਧੌਤੀ ਜਨੇਊ ਮਾਲਾ ਕੀ ਸੂਚ ਲਾਗਾ ਸਿਖਾਲਣੇ। ਸਾਸਤ੍ਰ ਬੇਦ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਲਾਗਾ ਸਿਖਾਲਣੇ। ਖਟ ਕਰਮ ਲਾਗਾ ਬਤਾਵਣੇ। ਸਾਲਗਿਰਾਮ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗਾ ਸਿਖਾਲਣੇ। ਜਿਤਨਾ ਬੇਦੁ ਕਹਤਾ ਬਾ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮੁ ਸਭੁ ਪਰਕਿਰਤਿ ਲਾਗਾ ਸਿਖਾਵਣੇ। ਤਬ ਪੰਡਿਤ ਚਉਕਾ ਦੇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਨਵਾਇ ਕਰਿ ਆਣਿ ਚਉਕੇ ਉਪਰਿ ਬੈਠਾਇਆ, ਜਨੇਊ ਲਾਗਾ ਪਾਵਣੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਪੰਡਿਤ! ਤੁ ਜਿ ਜਨੇਊ ਬਾਹਤਾ ਹੈ ਸਿ ਏਸੁ ਜਨੇਊ ਬਾਹਣੇ ਕਾ ਕਵਣੁ ਧਰਮੁ ਹੈ?” ਤਬ ਬ੍ਰਹਮਣਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਏਸੁ ਜਨੇਊ ਪਾਵਣ ਕਾ ਏਹੁ ਬੀਚਾਰੁ ਹੈ। ਏਹੁ ਅਰਥਿ ਪਉਦਾ ਹੈ ਜਿ ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਉ ਨੇਮੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜਿ ਬਿਨਾ ਚਉਕੇ ਤੇ ਭਿਟਾ ਅੰਨੁ ਜੇਵਣਾ ਨਾਹੀ। ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਉ ਜਨੇਊ ਕੀ ਸਰਮ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਜਿ ਕੁਚੀਲ ਬਸਤੁ ਕੇ ਨੇੜੇ ਨ ਜਾਣੇ ਜਣੇਊ ਹੋਦੇ ਕੁਚੀਲੁ ਰਹਣਾ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਬਿਨਾ ਨਾਤੇ ਤੇ ਚਉਕੇ ਨਾ ਜਾਣੇ। ਜਬ ਏਸ ਕਉ ਜਨੇਊ ਪੜੈ ਤਉ ਖਤ੍ਰੀ ਧਰਮ ਮਹਿ ਆਵੈ। ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਤਰਪਨੁ ਸੰਧਿਆ ਸੇਵਾ ਕਰੈ, ਭਲੀ ਜੁਗਤਿ ਮਹਿ ਰਹੈ, ਇਸਿ ਨਿਮਤਿ ਕਾਰਣਿ ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਉ ਜਨੇਊ ਪੜਤਾ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਜਨੇਊ ਤੇ ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਾ ਧਰਮੁ ਕਰਤਾ ਨਾਹੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ, “ਏ ਪੰਡਿਤ! ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਾ ਧਰਮੁ ਜਨੇਊ ਸਉ ਰਹਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਧਰਮੁ ਰਹਤਾ ਹੈ”? ਜਬ ਏਹੁ ਬਾਤ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹੀ ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਲੋਕ ਇਕਤ੍ਰ ਭਏ ਬੇ ਸਭਿ ਹੈਰਾਨਿ ਭਏ, ਜਿ “ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ! ਏਹੁ ਤਉ ਬਾਲਕੁ ਹੈ, ਪਣੁ ਕੈਸੀ ਬਾਤ ਕਰਤਾ ਹੈ”। ਤਬ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਜਿਤੁ ਕਰਮਿ ਧਰਮਿ ਏਸੁ ਕਾ ਧਰਮੁ ਰਹਤਾ ਹੈ ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਾ ਸੁ ਬਤਾਈਐ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਉਪਦੇਸੀ :-

ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੂਤੁ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਆਸਾ ॥ ੧੫॥ (੪੭੧)]

ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਪਤਿ ਉਪਜੈ ਸਾਲਾਹੀ ਸਚੁ ਸੂਤੁ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਆਸਾ ॥ ੧੫॥ (੪੭੧)]

ਤਬ ਉਨਿ ਪੰਡਿਤ ਅਰੁ ਸਭਨਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿ, “ਵਾਹੁ ਨਾਨਕੁ! ਧੰਨੁ ਨਾਨਕੁ! ਸਤਿ ਨਾਨਕੁ”।

ਖੇਤ ਹਰਿਆ

ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦਸਾ ਬਾਰਹ ਬਰਸਾ ਕਾ ਭੋਆ, ਤਬ ਦੇਹੁ ਬਾਲਕ ਸਰੂਪੁ,

ਮਤਿ ਅਗਾਹੁ ਸੰਪੂਰਨ ਮਤਿ, ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਲਾਗਾ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨੇ। ਲੋਕ ਕਹਿਣੈ ਲਾਗੇ ਜਿ, “ਭਾਈ, ਕਾਲੂ ਬੇਦੀ ਦਾ ਜਿ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ਦਿਨਾ ਮਹਿ ਛੋਟਾ ਹੈ ਬਾਲਕ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਪਣੁ ਕਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਜੋਤਿ ਹੈ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ; ਦੇਖੀਐ ਤਉ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ, ਬੋਲੈ ਤਉ ਗਿਆਨੁ ਅਨੂਪ। ਐਸਾ ਹੈ ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਹੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ, ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਬਾਲਕ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਕਾਲੂ ਬੇਦੀ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ, ਪਣੁ ਵਡਾ ਆਚਰਜੁ ਬਾਲਕ ਹੈ”। ਸੈਸਾਰ ਮਹਿ ਬਾਤ ਚਲਿ ਚਲਿ ਪੜੀ ਲਗਾ ਲੋਕੁ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ। ਤਬ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਕਿਛੁ ਟਹਲ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਚਾ! ਕਿਛੁ ਘਰ ਕੀ ਟਹਲ ਕਰੀਐ ਤਉ ਭਲਾ ਹੈ”। ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਕੀ ਕਵਨੁ ਪਰ ਕਿਰਤਿ ਹੋਤੀ, ਛਿਅ ਰੁਤਿ ਬਾਰਹ ਮਾਹ ਖੇਤੀ ਕਰਤਾ, ਹੋਰੁ ਸਉਦਾ ਬੈਪਾਰੁ ਕਿਛੁ ਨ ਕਰਤਾ, ਖੇਤ੍ਰੀ ਹੀ ਕਰਤਾ। ਮਹੀ ਗਾਈ ਘੋੜੀਆਂ ਹੀ ਹੋਤੀਆਂ। ਮਹੀ ਪਿਛੇ ਮਾਹੀ ਹੋਤਾ, ਘੋੜੀਆਂ ਪੀਛੇ ਘੋੜਿਵਾਲੁ ਹੋਤਾ। ਗਉਆਂ ਪੀਛੇ ਪਾਲੀ ਹੋਤਾ। ਖੇਤੀ ਕਉ ਹਾਲੀ ਕਮਾਵਤੇ ਜੈਸੇ ਭੂਮੀਆਂ ਸਿਰਿ ਬਡੇ ਭੂਮੀਏ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਐਸਾ ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ ਬਾ। ਰਾਇ ਭੋਏ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਰਹਤਾਂ ਪੰਚਾ ਮਹਿ ਨਾਇਕੁ। ਸਭਨਾ ਪੰਚਾ ਕਾ ਮੁਖੀ, ਚਉਕੜੀਆ। ਇਤੁ ਨਗਰ ਮਹਿ ਸ੍ਰੇਸਟ, ਦੀਬਾਨਿ ਮਹਿ ਸ੍ਰੇਸਟ, ਘਰਿ ਦਰੁ ਈਸਰੁ ਪੁਰਖਾਪਤਿ ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ। ਤਿਸ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬਰਸਾ ਦਸਾ ਬਾਰਹ ਕਾ ਬਾ ਜਦਿ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ! ਅਜੁ ਮਾਹੀ ਖੰਧਾ ਛਡਿ ਗਇਆ ਹੈ, ਅਜੁ ਤੂੰ ਮਹੀ ਪਿਛੇ ਜਾਹਿ, ਜਾਂ ਮਾਹੀ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਨਾ ਜਾਈ, ਅਜੁ ਖੰਧਾ ਤੁਹੈ ਉਛੇਰਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਵੈ, ਮੈਂ ਹੀ ਜਾਊਗਾ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜਿਤ ਵਖਤਿ ਮਹੀ ਕਾ ਉਛੇਰੁ ਸਾ, ਉਤੁ ਵਖਤਿ ਲੈ ਉਛਰਿਆ ਮਹੀ ਨੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਿਉ ਮਹੀ ਆਇ ਕਰਿ ਚਰਹੇ ਪਿੰਡਾਈਆਂ, ਤਬ ਲਗੀਆਂ ਚਰਣੇ ਅਰੁ ਆਪਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਲਾਗਾ ਸਿਮਰਣੁ ਕਰਣੇ। ਤਬ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਤਾ ਕਰਤਾ ਧਿਆਨ ਬਿਖੇ ਹੋਇ ਗਇਆ ਅਰੁ ਖੰਧਾ ਜਾਇ ਧਾਨਾ ਦੇ ਖੇਤਿ ਪੜਿਆ। ਖੰਧੇ ਖਾਇ ਕਰਿ ਵਿਚੇ ਖੇਤੀ ਦੇ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ। ਰਜਿ ਕਰਿ ਵਿਚੇ ਮਹੀ ਬੈਠਿ ਗਈਆ। ਤਬ ਖਸਮੁ ਜਬ ਭਲਕੇ ਫੇਰਾ ਕਰਣ ਆਵੈ ਤਾਂ ਮਹੀ ਧਾਨਾ ਦਾ ਖੇਤੁ ਸਭੇ ਖਾਧਾ ਹੈ। ਖਾਇ ਕਰਿ ਵਿਚੇ ਖੇਤੀ ਦੇ ਬਹਿ ਰਹੀਆਂ ਹੋਨਿ। ਖਸਮੁ ਵੇਖਿ ਕਰਿ ਵਿਸਮਾਦ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਸੁ ਜਾਤੈ ਨੁ ਜਿ ਏਹੁ ਖੰਧਾ ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਦਾ ਹੈ, ਪਾਸੇ ਖੇਤ੍ਰੀ ਦੇ ਨੀਗਰੁ ਸੁਤਾ ਪਇਆ ਹੈ। ਤਬ ਉਨਿ ਖੇਤ੍ਰੀ ਦੇ ਖਸਮਿ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਖੇਤ੍ਰੁ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਉਜੜਿਆ ਹੈ, ਹੁਣਿ ਨੀਗਰੁ ਭੀ ਸੁਤਾ ਰਹਉ, ਹਉ ਜਾਇ ਕਰਿ ਵਸਦੀ ਦੇ ਪੰਚ ਲਿਆਵਾਂ ਜੇ ਓਇ ਉਜੜਾ ਆਇ ਕਰਿ ਵੇਖਨਿ” ਤਬ ਓਹੁ ਰਾਹਕੁ ਵਸਦੀ ਆਇ ਕਰਿ ਰਾਇ ਭੋਏ ਬੇ ਉਨਿ ਪੁਕਾਰਿ ਕੀਤੀ ਜਿ, “ਰਾਇ ਜੀ! ਰਜਾਇ ਖੁਦਾਇ ਮੇਰਾ ਤਪਾਵਸ ਕਰਿ। ਜਿਤਨਾ ਖੇਤੁ ਸਾਸਿ ਕਾਲੂ ਦੇ ਖੰਧੇ ਉਜੜਿਆ ਹੈ”। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਏ ਉਸੁ ਨਾਲਿ ਆਦਮੀ ਦਿਤੇ ਜਿ ਜਾਹੁ ਤੁਸੀ ਜਾਇ ਕਰਿ ਉਜੜਾ ਵੇਖਿ ਆਵਹੁ। ਤਬ ਓਹੁ ਲੈ ਕਰਿ ਉਨਾ ਪੰਚਾ ਨ ਓਤੈ ਆਇਆ। ਜਾਂ ਉਹੁ ਆਇ ਕਰਿ ਦੇਖਿਨਿ ਤਾ ਖੰਧਾ ਵਖਿ ਚਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੇਤ੍ਰੁ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਮਮੂਰੁ ਜੰਮਿਆ ਹੈ, ਇਕੁ ਪਠਾ ਭੀ ਟੁਕਿਆ ਨਾਹੀ, ਖੰਧਾ ਪਾਸਿ ਚਰਦਾ ਹੈ। ਓਹਿ ਜਿ ਉਜੜਾ ਵੇਖਣ ਗਏ ਸੇ ਓਨੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਏ ਸਾਈ ਦਿਆ। ਖੇਤ੍ਰੁ ਏਹੋ ਆਖਦਾ ਹੈ ਉਜੜਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ਹੈ?” ਕਹੇ, ਖੇਤ੍ਰੁ ਉਜੜਿਆ ਹੈ ਏਈ ਮਹੀ ਵਿਚੇ

ਖੇਡੇ ਦ ਛਡਿ ਗਇਆ ਸਾ ਹਉ”। ਤਬ ਉਨੀ ਵਿਸਟੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਾਈ ਦਿਆ ਸਵਾਰਿਆ ਖੇਡ ਦੇ ਬੰਨੇ ਦੀ ਬਖੀਲੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਹਾ ਤੇਰਾ ਖੇਡੁ ਜੰਮਿਆ ਹੈ ਏਹਾ ਸਭਨਾ ਦਾ ਜੰਮਉ। ਸਾਈ ਦਿਆ ਸਵਾਰਿਆ। ਏਵੇ ਨਹਕਿ ਖੇਪ ਘਤੀਐ, ਨ ਕਿਛੁ ਉਜੜਿਆ ਹੈ ਨਾ ਖਾਧਾ ਹੈ। ਕਾਇਦੁ ਏਵੇ ਨਹਕਿ ਕੂੜੁ ਢਾਹਿਓ। ਕੀ ਆਖੀਐ ਤੇ ਭਲੇ ਆਦਮੀ ਨੋਂ। ਕੋਈ ਨਹਕਿ ਭੀ ਫਿਰੀਆਦ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਤਿਉ ਤੇ ਰਾਇ ਪਾਸਿ ਜਇ ਫਿਰੀਆਦਿ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਏਵ ਭੀ ਕਰਦਾ ਹੈ?” ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮੀਆਂ! ਜਿਉ ਮੈ ਦੇਖਹੁ ਤਿਉ ਉਜੜਿਆ ਖੇਡੁ ਛਡਿ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਵਿਚੇ ਖਾਇ ਕਰਿ ਮਹੀ ਬੈਠੀਆਂ ਸੀਆਂ। ਮੈ ਨਹੀ ਜਾਣਦਾ ਜਿ ਏਹੁ ਕਿਆ ਕੁਦਰਤਿ ਹੋਇ ਗੁਦਰੀ ਹੈ?” ਤਬ ਉਨੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਨਾ ਤੂੰ ਕੂੜੁ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਬੰਨੇ ਗਈਆਂ ਮਹੀ ਦਿਸਿ ਆਈਆਂ ਹੋਨਿ, ਸੁੰਵੀਆਂ ਜਾਤੋ ਜਿ ਪਈਆਂ ਹੋਨਗੀਆਂ। ਸਿ ਪਈਆਂ ਨਾਹੀ ਪਈਆਂ ਹੋਨਿ ਤਾ ਖਾਧੇ ਬਾਝੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਹਨਿ। ਪਣੁ ਪਈਆਂ ਨਾਹੀ ਬੰਨੇ ਲਗਿਓੜੀਆਂ ਹੋਨਿ ਬਨੇ ਲਗੀਆਂ ਦੀ ਬਖੀਲੀ ਕਰਦਾ ਹੈ”॥ ਤਬ ਉਨਿ ਖਸਮਿ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਏ ਖੁਦਾਇ ਦਿਅਹੁ। ਜੇ ਹੋਰੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀ ਏਸੁ ਕਾਲੂ ਦੇ ਨੀਗਰ ਨੋ ਡਰਾਇ ਜਾਹੁ ਜਿ ਵੇਖੀ ਵੇਖੀ ਮਤ ਖੇਡੁ ਖਵਾਲ ਦੇਹਿ। ਅਜੁ ਛਡਿਆ ਹੈ ਪਰੁ ਜੇ ਫੇਰਿ ਏਧਰਿ ਖਧਾ ਆਏ ਤਾ ਵੇਖਦਾ ਹੋਈ”। ਤਬ ਉਨਾ ਸਮਝਾਇਆ ਜਿ, “ਵੇਖੀ ਕਾਲੂ ਦਿਆ। ਏਸ ਦੇ ਖੇਤ ਦੇ ਬੰਨੇ ਮਹੀ ਢੋਇਦੋਹੁ”। ਏਤਨੀ ਗੱਲ ਆਖਿ ਕਰਿ ਨਾਲੇ ਖਸਮੁ ਨਾਲੇ ਓਇ ਰਾਇ ਪਾਸਿ ਆਏ। ਆਵਦਿਆਂ ਰਾਇ ਭੋਐ ਪੁਛੈ ਜਿ, “ਯਾਰੋ, ਤੁਸਾ ਕਿ ਡਿਠਾ?” ਉਨਾ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਰਾਇ ਜੀ! ਚਉਹਾਂ ਬੰਨਿਆਂ ਉਪਰਿ ਖੇਡੁ ਜੰਮਿਆ ਹੈ, ਪਠਾ ਇਕੁ ਭੀ ਟੁਕਿਆ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਏਵੇ ਖਿਲਾਫੁ ਕਹਦਾ ਸਾ”। ਤਾਂ ਰਾਇ ਭੋਐ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਵੈ, ਤੂ ਕਿਓ ਕੂੜੀ ਹੀ ਫਿਰੀਆਦਿ ਕਰਦਾ ਸਹਿ, ਉਜੜਾ ਨ ਸੀਓ ਹੋਇਆ?” ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਇ ਜੀ! ਉਜੜਾ ਸਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਮਹੀ ਖਾਇ ਕਰਿ ਵਿਚੇ ਬੈਠੀਆਂ ਸਨਿ, ਜਾ ਫਿਰਿ ਪੰਚ ਜਾਇ ਦੇਖਨਿ ਤਾ ਖੇਡੁ ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਹੈ, ਮਹੀ ਅਡ ਚਰਦੀਆਂ ਹੋਨਿ, ਏਵਡੁ ਕੋਈ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਤਮਾਸਾ ਹੋਦਾ ਹੈ”। ਤਬ ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏਹੁ ਕੀ ਆਖਦਾ ਹੈ?” ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਇ ਜੀ! ਉਜੜਾ ਤਾਂ ਉਜੜੇ ਨਾਲਿ ਹੈ ਪਰੁ ਨਾਨਕੁ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁਤੁ ਐਸੀ ਅਜਮਤਿ ਨਾਲਿ ਡਿਠਾ, ਵਡੀਆਂ ਖੁਦਾਇ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਏਹੀਆਂ ਨਸੀਹਤੀ ਦੇਦਾ ਹੈ ਜਿ ਸੁਣਿਐ ਹੋਇਐ ਤਬਾ ਕਿਸੀ ਦੀ ਨਾਹੀ ਰਹਦੀ”। ਤਬ ਰਾਇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਇਨਾਇਤਿ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਹੈ, ਕਿਆ ਮੁਸਕਲੁ ਹੈ ਖੁਦਾਇ ਸਵਾਰ ਦੇ? ਕਿਆ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਓਸੁ ਸਵਾਰਿਆ ਭਾਵੈ?” ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ।

ਦਰਖਤ ਦੀ ਛਾਂ ਨਾ ਢਲਨੀ

ਜਦ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੋਰਹ ਚਉਦਹ ਬਰਸਾ ਕਾ ਭੋਆ ਤਬ ਦਾਦੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ! ਅਜੁ ਹਾਲੀ ਪਾਲੀ ਰਖੇ ਸਭਿ ਜਿਮੀ ਗੋਡਣਿ ਗਏ ਹੈ, ਬਚਾ। ਤੂ ਖੇਡੁ ਦੇ ਬੰਨੇ ਜਾਇ ਪੜਾ ਹੋਹਿ ਜਿ ਚਿੜੀਆਂ ਖੇਡੁ ਖਾਇ ਨ ਜਾਨੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਵੇ”। ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜਾਹਿ ਪਿਛੁ ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ। ਖੇਡੁ ਰਖਾ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਖੇਡੁ ਕਣਕ ਦਾ ਰਖਾ ਚਲਿਆ। ਰਖੇ ਦੀ ਖੰਡਾਣੀ ਲੈ ਕਰਿ

ਜਾਇ ਖੇਤ੍ਰ ਫੇਰਾ ਦਿਤੋਸੁ। ਦੇ ਕਰਿ ਫੇਰਾ ਖੇਤ੍ਰ ਦੇ ਬੰਨੇ ਇਕੁ ਬਿਰਖ ਥਾ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਉਸੁ ਰੁਖ ਹੇਠਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਪੈ ਸੁਤਾ। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਆ ਉਸੁ ਰਾਹਿ ਅਸਵਾਰ ਹੋਆ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਰਾਇ ਭੋਆ ਨਫਰ ਕੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਦੇਖੋ, ਯਾਰੇ ਕੋਈ ਏਹੁ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਸਬਾਹ ਦੇ ਹੀ ਪਹਰਿ ਸੰਵਿ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਦੇਖਹੁ। ਦਿਖਾ। ਏਹੁ ਕਉਣ ਸੁਤਾ ਹੈ?” ਓਹੁ ਨਫਰ ਜਾਂ ਦਵੜਿ ਕਰਿ ਦੇਖਨਿ ਤਬ ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੁਤਾ ਪੜਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਉਨਿ ਨਫਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਰਾਇ ਜੀ! ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੁਤਾ ਪੜਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਆ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਤਾ ਰਹਣਿ ਦੇਹਿ ਕਿਛੁ ਨ ਕਹੁ”। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਆ ਚਲਦੇ ਰਹਿਆ। ਪਹਰ ਕੁ ਦਿਨੁ ਰਹਦੇ ਨੇ ਰਾਉ ਭੋਆ ਭਟੀ ਫੇਰਿ ਓਤੈ ਰਾਹਿ ਆਇਆ। ਜਾ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਓਸੇ ਰੁਖ ਹੇਠਿ ਪੈਆ ਹੈ ਸੁਤਾ। ਓਤੈ ਇਕ ਤੇ ਪਾਸਿ ਹੈ। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਆ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਯਾਰੇ ਏਹੁ ਓਹੋ ਸੁਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ਹੈ ਸੁਤਤਾ”। ਜਾ ਓਹਿ ਨਫਰ ਦਉੜਿ ਕਰਿ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਨਾਨਕੁ ਹੀ ਸੁਤਾ ਪੈਆ ਹੈ; ਕਹੈ “ਜੀ, ਓਹੋ ਹੀ ਸੁਤਾ ਪੈਆ ਹੈ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ”। ਕਹੈ, “ਜੀਵਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਸਾਸੁ ਤਾ ਹੋਸੁ”। ਤਬ ਰਾਉ ਭੋਆ ਘੋੜਿਅਹੁ ਉਤਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਉਪਰਿ ਆਇ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਜਾ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਹੋਰਨਾ ਰੁਖਾ ਦੀ ਛਾਵ ਚਲਿ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਸੁ ਰੁਖ ਹੇਠਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸੁਤਾ ਥਾ, ਉਸੁ ਬਿਰਖ ਦੀ ਛਾਇਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਉਪਰਿ ਖੜੀ ਹੋਇ ਰਹੀ ਹੈ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਰਾਉ ਭੋਆ ਹੋਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗੈਆ ਜਿ, “ਯਾਰੇ, ਦੇਖਹੁ ਤੋ ਕੁਦਰਤਿ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਏਸੁ ਬਾਲਕ ਉਪਰਿ ਛਾਵ ਟਿਕੀ ਖੜੀ ਹੈ, ਹੋਰਨਾ ਰੁਖਾ ਦੀ ਛਾਵ ਚਲਿ ਗਈ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਿਤੁ ਪਾਸਿ ਪੈਆ ਹੈ ਓਹੋ ਬਾਲਕੁ ਓਤੈ ਹੀ ਪਾਸਿ ਪੈਆ ਹੈ, ਪਾਸੁ ਪਉਟਿਆ ਮੁਤਲਕਿ ਨਾਹੀ। ਵਡਾ ਹੋਰਾਨੁ ਹੋਆ ਹੈ ਕੋਈ ਵਲੀ ਖੁਦਾਇ ਏਹੁ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਸਿਧਾ ਮਨੁਖੁ ਨਾਹੀ”। ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਰਾਉ ਭੋਆ ਹੋਰਾਨੁ ਹੋਆ, ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲਗਾ ਕਰਨੇ ਜਿ, “ਵਾਹੁ ਖੁਦਾਇ! ਵਾਹੁ ਖੁਦਾਇ! ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਕਉ ਕੁਰਬਾਨ। ਤੈ ਏਹੁ ਤਮਾਸਾ ਵੇਖਾਲਿਆ ਤੇਰੇ ਤਮਾਸੇ ਤੇ ਹਉ ਕੁਰਬਾਨੁ ਜਾਂ”। ਹੋਰਾਨੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਰਾਉ ਭੋਆ ਖੜਾ ਹੋਆ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਤੋੜੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕਰਿ ਕੇ ਉਠਿ ਬੈਠਾ ਰਾਉ ਭੋਆ ਜਾਇ ਪੈਰੀ ਪੈਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਆਉ ਰਾਇ ਜੀ। ਖੁਦਾਇ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ”। ਜਾ ਦੇਖ ਰਾਉ ਭੋਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰਸਨ ਦੀ ਤਰਫ, ਓੜਕੁ ਪੁਰਿ ਧਿਰਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਅਗਾਹੁ ਵਸਤੁ ਹੈ, ਅਨੁਪ ਦਰਸਨੁ ਹੈ। ਉਹੁ ਜਿ ਛਾਵ ਸੀ ਸਿ ਉਥਾਉ ਜਾਇ ਖੜੀ ਹੋਈ। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਆ ਓਹੁ ਭੀ ਤਮਾਸਾ ਅਖੀ ਡਿਠਾ, ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਸਿਰੁ ਫੇਰਿਓਸੁ, ਹੋਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗੈਆ। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਆ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਅਜਬੁ ਹੋਰਾਨੁ ਡਿਠਾ। ਸਬਾਹ ਅਸੀ ਏਤ ਰਾਹਿ ਗਏ ਤਾਂ ਭੀ ਸੋਏ ਦੇਖੇ ਜਾਂ ਹੁਣਿ ਅਸੀ ਆਏ ਤਾਂ ਭੀ ਤੁਸੀ ਸੋਏ ਹੀ ਦੇਖੇ। ਅਜਬ ਹੋਰਾਨ ਦੇਖਿਆ ਖੁਦਾਇ ਕਾ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਗਵੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ, ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਨੀ ਤਰੀਕਤਿ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿ ਜਿ :-

ਰੈਣਿ ਗਵਾਈ ਸੋਇ ਕੈ, ਦਿਵਸੁ ਗਵਾਇਆ ਖਾਇ॥

[ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੧੮॥ (੧੫੬)]

ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਆ ਕਹਿਆ ਜਿ, ‘ਏ ਨਾਨਕ! ਮੈ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਜਿ ਏਹੁ ਵਡਿਆਈ ਖੁਦਾਇ ਤੁਝੇ ਹੀ ਨੇ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਕਿਛੁ ਅਸਾਡੇ ਬਾਬਿ ਤੂੰ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਹਿ ਜੀ’। ਤਬ ਗੁਰੂ

ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਹਸ ਪੜਿਆ ਜਾ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਬਜਿਦਿ ਹੋਇ ਲਗਾ ਹੈ ਰਾਇ ਭੋਆ, ਮਿਟਦਾ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਰਾਇ ਜੀ! ਤੇਰੀ ਜਿ ਮਨਸਾ ਹੈ ਸਿ ਤੂ ਮੰਗੁ”। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਆ ਕਹਿਆ ਜਿ ਤੂ ਜਾਣਹਿ ਸਿ ਦੇਹਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਤੇਰੀ ਸਰਮ ਖੁਦਾਇ ਦੀਨ ਮਹਿ ਭੀ ਰਖੇਗਾ ਅਰ ਦੁਨੀਆਂ ਮਹਿ ਭੀ ਰਖੇਗਾ”। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਆ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਅਗੇ ਪਿਛੇ ਸਰਮ ਰਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਇ ਜੀ! ਤੇਰੀ ਕੁਰਸੀ ਬਕੁਰਸੀ ਖੁਸਹਾਲ ਰਹੇਗੀ”। ਰਾਇ ਭੋਆ ਪੈਰੀ ਪੈ ਕਰਿ ਉਠਿ ਕਰਿ ਤਸਲੀਮ ਕੀਤੀਅਸੁ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ, “ਜਾਹਿ ਰਾਇ ਜੀ! ਵਿਦਿਆ ਹੋਹਿ, ਤੇਰਾ ਜਿ ਹੋਵਣਾ ਸਾ ਸਿ ਸਕਸੂਦ ਵੁਦਾਇ ਕੀਤਾ, ਜਾਹਿ ਅਸਵਾਹੁ ਹੋਹੁ”। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਆ ਕੁਰਨਸਿ ਕਰਿ ਵਿਦਾ ਹੋਆ। ਅਗੇ ਦੂਰਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਕੁਨਸਿ ਲਗਾ ਕਰਣੇ, ਚਲੇ ਚਲਿ ਕਰਿ ਕੁਨਸਿ ਕਰੇ-ਪੈਰੁ ਪਿਆਦਾ ਹੀ ਘਰੀ ਆਇਆ।

ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਆ ਘਰਿ ਆਇ ਕਰਿ ਸਮਝਾ ਜਿ ਤਿਸੁ ਦਿਨਿ ਖੇਤ੍ਰ ਵਾਲਾ ਪੁਕਾਰਦਾ ਆਇਆ ਸੀ ਜਿ ਮੇਰਾ ਖੇਤ੍ਰ ਮਹੀ ਖਾਧਾ ਹੈ ਸੁ ਏਹੁ ਬਾਤ ਸਚੁ ਸੀ ਜਿ ਆਖਦਾ ਸਾ। ਏਸ ਸੁਤੇ ਹੀ ਬਾਵਹੁ ਖੇਤ ਮਹੀ ਖਾਧਾ ਤਹਿ ਤੀਕ ਪਣੁ ਏਸ ਦੀ ਅਜਮਤਿ ਸਾਥਿ ਖੇਤ੍ਰ ਫੋਲਿਆ ਹੈ ਫੇਰਿ। ਜਿਉ ਅਜੁ ਸੁਤਾ ਸੀ ਤਿਵੇ ਹੀ ਤਿਸੁ ਦਿਨਿ ਭੀ ਸੁਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਉ ਅਜੁ ਪ੍ਰਫਾਵਾ ਖੜਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਸਾ ਤਿਉ ਉਸੁ ਦਿਨਿ ਖੇਤ ਭੀ ਖਾਧਾ ਹੋਆ ਹਰਿਆ ਹੋਆ ਸਾ। ਏਸੁ ਵਿਚਿ ਅਜਮਤਿ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਹੈ। ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਆ ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਦੇ ਘਰਿ ਗਇਆ। ਜਬ ਰਾਇ ਭੋਆ ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਦੇ ਘਰਿ ਗਇਆ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਰਾਇ ਆਇਆ ਐ”। ਕਾਲੂ ਅਗਹੁ ਉਹਾ ਆਇ ਮਿਲਿਆ। ਤਬ ਰਾਇ ਆਇ ਕਾਲੂ ਦੇ ਘਰਿ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਕਾਲੂ ਅਗੇ ਵਿਛਾਵਣੇ ਵਿਛਾਵਾਏ। ਰਾਇ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਲੈ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ ਕਾਲੂ! ਤਿਤੁ ਦਿਹਿ ਜਿ ਤੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਉਜਾੜਾ ਕੀਤਾ ਸਾ ਕਿ ਅਜੁ ਉਹ ਉਜਾੜਾ ਮੇ ਸਹੀ ਕੀਤਾ, ਜਿ ਉਹ ਉਜਾੜਾ ਸਹੀ ਹੋਆ ਹੈ, ਜਾਇ ਤੁਸੀ ਉਸੁ ਖਸਮ ਦਾ ਦਿਲਾਸਾ ਕਰਹੁ”। ਤਬ ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਜਿ ਰਾਇ ਕਿਛੁ ਲੈਣ ਨੋ ਹੋਆ ਹੈ ਜਾ ਫੇਰਿ ਗਲਿ ਉਬੱਲੀ ਹੋਸੁ। ਤਾ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਰਾਇ ਜੀ। ਜਾਂ ਬਿਨਾ ਉਜਾੜੇ ਮੈ ਤੇ ਦਿਵਾਇਆ ਭਾਵਦਾ ਹੈ ਤਾ ਸਾਡਾ ਕਿਆ ਚਾਰਾ ਹੈ”। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਆ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾ ਨਾ, ਬਿਨਾ ਉਜਾੜੇ ਤੇ ਕਹੈ ਸਿ ਬਖ ਮਾਰੇ, ਮੈ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਦੀ ਸਹੁਰਾਂਦ ਹੈ ਜੇ ਮੈ ਖੂਨੁ ਕਹਾ, ਉਜਾੜਾ ਸਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ”। ਤਾ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਰਾਇ ਜੀ। ਭਲਾ ਹੋਵੈ। ਜਾਂ ਤੁਸਾਂ ਸਹੀ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਹੀ ਹੋਆ”। ਰਾਇ ਭੋਆ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਨਾ ਨਾ! ਉਸੁ ਖਸਮੁ ਦਾ ਤੁਸੀ ਦਿਲਾਸਾ ਕਰਹਿ ਜਿਸ ਦਾ ਉਜਾੜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ”। ਤਬ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਰਾਇ ਜੀ! ਜਾਂ ਤੁਧੁ ਵਿਣੁ ਉਜਾੜੇ ਹੋਏ ਹੀ ਤੇ ਦਿਵਾਇਆ ਭਾਵਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੇਹਿਗੇ”। ਤਾਂ ਰਾਇ ਭੋਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਿ ਉਠਿਆ ਜਿ, “ਕਾਲੂ! ਏਹੁ ਜਿ ਤੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ਸਿ ਵਡੀ ਅਜਮਤਿ ਸਾਥਿ ਹੈ, ਏਸ ਦੀ ਮਿਤਿ ਕਿਛੁ ਕਹੀ ਨਹੀ ਜਾਂਦੀ। ਏਸੁ ਵਿਚਿ ਮੈਂ ਜਾਹਰਾ ਕਰਮਾਤਿ ਡਿਠੀ ਹੈ”। ਜਿਵ ਜਿਵ ਰਾਇ ਭੋਆ ਕਰਮਾਤਿ ਡਿਠੀ ਸੀ, ਜਿਉ ਜਿਉ ਰਾਇ ਭੋਆ ਦਰਖਤ ਦੀ ਛਾਂਵ ਡਿਠੀ ਥੀ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਨੋ ਰਾਇ ਆਖਿ ਸੁਣਾਇਆ। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਆ ਓਹੁ ਜਟੁ

ਭੀ ਸਦਾਇਆ। ਜਾਂ ਓਹੁ ਜਟੁ ਭੀ ਆਇਆ ਓਨਿ ਆਇ ਕਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰੁ ਨਿਵਾਇਆ। ਰਾਇ ਓਹੁ ਜਟੁ ਸਦਿ ਕਰਿ ਨਿਜੀਕ ਬੈਠਾਇਆ। ਤਦਿ ਰਾਇ ਭੋਏ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਕਿਉ ਮੀਆਂ ਵੇ ਜਟਾ! ਤਿਤੁ ਦਿਨਿ ਤੇਰਾ ਉਜਾੜਾ ਹੋਆ ਹੈ ਤੇ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਸਹੁ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਈਵੇ ਆਖਦਾ ਸਹਿ। ਜਿਉ ਉਜਾੜਾ ਹੋਆ ਹੈ ਤਿਵੇ ਤੂੰ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਸਹੁਗੰਦ ਹੈ ਜੇ ਬਿਨਾ ਡਿਠੇ ਹੋਤੁ ਗਲਿ ਕਾਈ ਕਰਹਿ। ਜਿਉ ਡਿਠਾ ਹੀ ਤਉ ਕਹੁ”। ਤਬ ਉਨਿ ਜਟਿ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਰਾਇ ਜੀ! ਖੁਦਾਇ ਉਗਾਹੁ ਹੈ, ਕੈ ਖੁਦਾਇ ਓਗਾਹੁ ਹੈ, ਜੇ ਹਉ ਹੋਤੁ ਕਾਈ ਗਲਿ ਕਰਸਾਂ। ਜਿਉ ਡਿਠੀ ਹੈ ਤਿਉ ਕਹਦਾ ਹਾ ਰਾਇ ਜੀ! ਮਹੀਂ ਸਹੀ ਉਜਾੜਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਾਇ ਕਰਿ ਦੇਖਾ ਤਾ ਨਵੇ ਗੋਚੇ ਮੰਨਲਾ ਧਾਨਾਂ ਦਾ ਖੇਤੁ ਹੋਆ ਹੈ। ਖਾਇ ਕਰਿ ਮਹੀ ਵਿਚਿ ਬੈਠੀਆਂ ਹੋਨਿ ਹਉ ਭੱਜਾ ਤੁਸਾਂ ਬੈ ਫਿਰਿਆਦਿ ਕਰਣੇ ਆਇਆ ਸਾ। ਏਥਹੁ ਜਟਿ ਆਇਆ ਤਦਿ ਨਾਲਿ ਮੁਸਫ ਲੈ ਗਇਆ ਸੀ। ਜਾ ਫੇਰਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਦੇਖਾ ਤਾ ਇਕੁ ਪਠਾ ਭੀ ਨਾਹੀ ਟੁਕਿਆ, ਅਤੇ ਰਾਇ ਜੀ! ਹੋਰਨੀ ਸਮੀਹੂ ਚਉਣੇ ਧਾਨ ਹੋਏ ਉਦੂ ਖੇਤੁ। ਏਹੀ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਕਾਈ ਮਿਹਰ ਹੋਈ”। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਏ ਸਿਰੁ ਫੇਰਿਆ, ਲਗਾ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਨੇ ਜਿ, “ਵਾਹੁ ਖੁਦਾਇ! ਤੁਧੁ ਏਸੁ ਵਿਚਿ ਏਹੀ ਅਜਮਤਿ ਰਖੀ ਹੈ”। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਏ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਭਾਈ ਕਾਲੂ! ਤੂ ਏਵ ਕਰਿ, ਮਤੁ ਜਾਣਹਿ ਜਿ ਏਹੁ ਪੁਤ੍ਰ ਮੇਰਾ ਹੈ, ਮੈ ਪਾਲਿ ਪੋਸਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਤ ਏਹ ਗਲ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵਹਿ ਕਿ ਕਾਈ ਗਲ ਟਹਲ ਫੁਰਮਾਇਸਿ ਕਰਦਾ ਹੋਵਹਿ। ਓਹੁ ਤੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਨਾਹੀ, ਵਡਾ ਬਜ਼ੁਰਕ ਹਈ, ਕੋਈ ਖੋਲੁ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਹਈ, ਪਰੁ ਅਜਮਤਿ ਸਾਥਿ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਤੂ ਏਸ ਦੀ ਖਿਜਮਤਿ ਹੀ ਕਰਦਾ ਰਹੁ ਜੇ ਕਿਤੇ ਮਰਾਤਬੈ ਪਹੁਚਿਆ ਲੋੜਦਾ ਹੈ, ਨਾਹੀ ਤਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਹਿਗਾ। ਚੇਤਾ ਕਰਦਾ ਰਹੈ, ਮੈ ਓਸ ਦੀ ਜਾਹਗੀ ਕਰਾਮਤਿ ਨਜਰਿ ਆਈ ਹੈ ਜਿ ਗਉਸ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਹੈ, ਦੇਖੀ ਚੇਤਾ ਕਰੀ”। ਤਬ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਰਾਇ ਜੀ! ਖੁਦਾਇ ਉਸ ਦੀ ਰਖੇਗਾ। ਤਬ ਉਸੁ ਪਿਛੇ ਖੁਦਾਇ ਸਭਨਾ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ”। ਤਬ ਰਾਇ ਭੋਆ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਨੇ ਕਹਦੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਗਇਆ ਅਰੁ ਰਾਖਾ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਖੇਤੁ ਰਖਣੇ ਕਉ ਭੇਜਿ ਦੀਆ। ਓਹੁ ਜਾਇ ਖੇਤ ਖਲਾ ਹੋਆ ਰਖਣ ਦੇ ਤਾਈ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਵਿਆਹ

ਜਦ ਪੰਦਰਹ ਸੌਲਹ ਬਰਸਾ ਕਾ ਹੋਆ, ਰਾਇ ਭੋਏ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਕੁੜਮਾਈ ਆਈ ਵਟਾਲੇ ਤੇ, ਮੂਲੇ ਚੋਣੇ ਭੋਜੀ ਕੁੜਮਾਈ ਬੋਟੀ ਦੀ ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੋ-ਨਾਨਕ ਕਉ ਕੁੜਮਾਈ, ਵੈਸਾਖੀ ਦੇ ਦਿਨਿ ਕੁੜਮਾਈ ਆਈ ਸੰਮਤ ੧੫੪੨, ਵਰਖੇ ਮਾਹੁ ਵੈਸਾਖ ਵਦੀ ੧ ਏਕਮ ਕੇ ਦਿਨਿ, ਨਲੀਏਰੁ ਰੁਪਯਾ ਕਟੋਰਾ ਮੂਲੇ ਚੋਣੇ ਭੋਜਿਆ, ਮੂਲੇ ਚੋਣੇ ਦੇ ਪੁਰੋਹਿਤ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਇਆ ਨਲੋਰ, ਨਾਲੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਪਿਤੀਅਹੁਰਾ ਬਾ ਨਾਲੇ ਸਾਹਾ ਗਣਾਇ ਕੈ ਵੀਵਾਹੁ ਦੇ ਗਇਆ ਪੁਰੋਹਤ ਚੋਣਿਆ ਕਾ। ਵੇਦੀ ਜਨੋਤ ਦੇ ਆਹਰਿ ਪਏ, ਤਬ ਜਿਤਨਾ ਵੇਦੀਆ ਕਾ ਪਰਵਾਰੁ ਬਾ ਸਭ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਵਿਵਾਹ ਦੇ ਉਪਰਿ ਆਇਆ, ਜੇ ਕੋਈ ਭਲਾ ਕੁੜਮ ਬਾ ਸੁ ਸਭ ਸਦਾਇਆ, ਬਹੁਤ ਮੇਲੁ ਹੋਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਜਨੋਤ ਉਪਰਿ। ਪਹਿਲਾਂ ਲਗਣੁ ਆਇਅਹਾ,

ਤੇਵਰ ਬੇਵਰ, ਸੁਇਨਾ ਰੂਪਾ, ਘੋੜਾ, ਸੁਇਨੇ ਕਾ ਜਨੇਊ ਲਗਣੁ ਆਇਆ। ਉਨਹੁ ਦਿਨਹੁ ਅਨਾਜੁ ਸਉ ਗੁਣਾ ਸੁਕਾਲੁ ਹਸਤਾ ਬਾ ਅਰੁ ਹਾਲਾ ਬੋੜਾ ਲੀਚਤਾ। ਅਮਰੁ ਨਿਆਉ ਕਰਤੇ; ਰਯਤਿ ਮਹਿ ਧਰਮੁ ਬਾ; ਦਿਨ ਖਰੇ ਭਲੇ ਬੇ; ਸਭੁ ਕੋਈ ਸੁਖੀ ਰਹਤਾ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਜੇਵਣਵਾਰ ਹੋਵਣੈ ਲਾਗੀ। ਪਹਿਲਾ ਗਿਰਦਿ ਨਿਵਾਹੀ ਕੋ ਗਿਰਾਵ ਜਿ ਮੇਲੀ ਬੇ ਸਿ ਜਿਮਾਏ, ਫਿਰਿ ਤਲਵੰਡੀ ਕੇ ਲੋਕ ਸਭਿ ਤਥਾ ਚਾਕਰ ਜਿਮਾਏ। ਫੇਰਿ ਮਹਾਜਨੁ ਤਲਵੰਡੀ ਕਾ ਜਿਮਾਇਆ। ਖੜੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਸਭੁ ਜਿਮਾਏ। ਫੇਰਿ ਸਕੇ ਜਿਤਨੇ ਅੰਗ ਪਰਸੰਗ ਅਪਣਾ ਪਰਵਾਰੁ ਵੇਦੀਆ ਕਾ ਬਾ ਓਹੁ ਜਿਮਾਏ, ਜਿਮਾਏ ਕਰਿ ਸਭਿ ਖੁਸੀ ਕੀਏ, ਸਭਨਹੁ ਅਸੀਰਬਾਦੁ ਦੀਆ ਜਿ ਪਰਮੇਸਰੁ ਤੂੰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਭਲਾ ਕਰਿ। ਜਿਸਦੇ ਪਰਸਾਦਿ ਏਤਨੇ ਲੋਕ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ਹੋਨਿ, ਪਰਮੇਸਰੁ ਤੂੰ ਇਸ ਕਾ ਭਲਾ ਕਰਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਨਵਾਲਣੇ ਲਗੈ। ਚਉਥੁ ਪੂਰਾਇ ਕਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਖਾਰੇ ਉਪਰਿ ਬੈਠਾਇਆ, ਨਵਾਲਿਆ, ਉਪਰਿ ਲਾਲੁ ਪਛੇਵੜਾ ਤਾਣਿਆ ਅਰੁ ਇਸਤ੍ਰੀਅਹੁ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਏ, ਚਿਕਿ ਮਲਿ ਕਰਿ ਪੁਰਖਹੁ ਨਵਾਲਿਆ, ਤੇਲ ਫੁਲੇਲੁ ਲਗਾਇਆ, ਜਲਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਨਵਾਲਿ ਕਰਿ ਜਨੇਊ ਧੌਤੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਪਹਰਾਏ। ਭੀਨੀ ਧੌਤੀ ਉਤਾਰਿ ਰਾਖੀ। ਖਾਰੀ ਤੇ ਉਠਿ ਕਰਿ ਜੁਤੀ ਪਹਿਰਿ ਕਰਿ ਚਪਣੀਆਂ ਫੋਰੀਆਂ। ਫੋੜਿ ਕਰਿ ਜਹਾ ਵਿਛਾਵਣੇ ਬਾਹੇ ਬੇ ਊਹਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਇ ਬੈਠਾ, ਜੋੜਾ ਪਹਿਰਾਇਆ, ਤਿਲਕੁ ਲਗਾਇਆ, ਮੁਕਟੁ ਸਿਰਿ ਬਾਧਿਆ, ਸੋਹਰੇ ਸਿਰਿ ਬ੍ਰਹਮਣ ਚਾੜ੍ਹੇ, ਗਨੇਸ ਪੂਜਾ ਕਰੀ। ਕੁਲਿ ਪਰਵਾਰੁ ਜਿਤਨਾ ਬਾ ਤਥਾ ਮਹਾਜਨੁ ਸਭਨਾਹੁ ਤੰਬੋਲੁ ਪਾਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੇ। ਕੁਲਿ ਜਨੇਤ ਜਿਤਨੇ ਚਲਾਏ ਬੇ ਓਤਨਿਆਂ ਕਉ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ ਜਿ ਸਭਿ ਪਹੁਚਿ ਆਵਹੁ। ਕਈਕ ਸਵਾਰ, ਕਈਕ ਪਿਆਦੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਜਨੇਤ ਚੜ੍ਹੇ। ਤਬ ਚਲਤੇ ਚਲਤੇ ਮਜਲ ਦਰਿ ਆਏ। ਆਇ ਵਟਾਲੇ ਦੇ ਕੋਲਿ ਢੁਕੇ, ਬਾਗਿ ਜਾਇ ਉਤਰੇ। ਅਗੈ ਖਬਰਿ ਗਈ ਜਿ ਜਨੇਤ ਬਾਗਿ ਉਤਰੀ ਹੈ। ਤਬ ਚੋਣੇ ਅਗੇ ਤੇ ਪੂੜੇ ਹਕ ਲੈ ਆਏ। ਮੇਵਾ ਪਕਵਾਨੁ, ਆਟਾ, ਚਾਵਲ, ਵੜੀਆਂ, ਪਾਪੜ, ਪਕਵਾਨ, ਬਕਰੇ, ਭੰਡਰੇ ਘਿਉ, ਸਕਰ ਲੈ ਆਏ। ਅਗਰੁ, ਤੇਲੁ, ਫੁਲੇਲ, ਚੋਆ, ਕੇਸਰੁ ਘਸਿ ਕਰਿ ਲੈ ਆਏ। ਵਾਜਿਆਂ ਵਜਦਿਆਂ ਸਾਥਿ ਚੋਣੇ ਵੇਦੀਆ ਕਉ ਪੂੜੇ ਹਕ ਲੈ ਆਏ। ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਿਲੇ, ਬਜੰਤੁ ਲਾਗੇ ਬਾਜਣ, ਗਲਿ ਮਿਲਿ ਖੇਮ ਕੁਸਲ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠੇ। ਲਾਗਾ ਚੋਆ ਚੰਦਨੁ, ਕੁੰਗੁ, ਅਗਰੁ ਲਗਾ ਲਗਾਈਯਣੇ। ਲਾਗੇ ਮਾਵੀਆਂ ਜਾਂਵੀਆਂ ਨੇ ਅਗਰੁ ਪਲਟਣੇ। ਕੇਸਰੁ ਅਲਤਾ ਲਾਗੇ ਪਲਟਣੇ, ਕਪੜੇ ਚੋਐ ਚੰਦਨੁ ਕੇਸਰਿ ਜਨੇਤ ਚਰਚਿ ਕਰਿ ਪਾਨਾ ਦੇ ਬੀੜੇ ਖਵਾਲਿ ਕਰਿ, ਪੂੜੇ ਹਕ ਜਾਂਵੀਆ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੀ, ਹਵਾਲੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਾਂਵੀ ਘਰੀ ਗਏ, ਰਸੋਈ ਬਾਹਰਿ ਹੋਈ, ਪਰਸਾਦਿ ਲੀਏ। ਤਬ ਸਵੈ ਫੇਰਿ ਪੈਸਕਾਰਾ ਹੁਆ, ਜਨੇਤ ਬਾਲਕੁ ਸਦਾਈ, ਜੰਵ ਕਉ ਭਲੀ ਭਾਤਿ ਸਉ ਭਲੇ ਭਲੇ ਲੈਣੇ ਆਏ। ਜਬ ਨਜੀਕਿ ਨਗਰਿ ਕੇ ਗਏ ਤਬ ਜਾਂਵੀ ਮਾਂਵੀ ਆਪਹਿ ਮਿਲੇ। ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਜਾਂਵੀ ਮਾਂਵੀ ਪਾਵ ਪਿਆਦੇ ਹੋਇ ਚਲੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਅਸਵਾਰੁ ਹੀ ਹੋਇ ਚਲੇ। ਮੁਕਟੁ ਬਧੇ ਸਾਥਿ ਸਾਬਾਲੇ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਚੜਿਆ ਹੀ ਅੰਦਰਿ ਜਾਇ ਵੜਿਆ। ਜਨੇਤ ਡੇਰੇ ਜਾਇ ਉਤਰੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਘੋੜੀ ਤੇ ਉਤਾਰਿ ਕਰਿ ਕੁਛੜਿ ਉਠਾਇ ਕਰਿ ਲੈ ਗਏ। ਤਬ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਆਪਣਾ ਅਚਾਰੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਤਣੀ ਛੁਹਾਈ, ਤਣੀ ਛੁਹਾਇ

ਕਰਿ ਲਿਜਾਇ ਜਨੇਤ ਮਹਿ ਬੈਠਾਇਆ। ਤਬ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਮਿਲਿ ਕਰਿ, ਘੋੜਾ ਬਹੇੜਾ ਲੇ
ਕਰਿ ਆਈਆਂ, ਸੋਹਿਲੇ ਲਗੀਆਂ ਗਾਵਣੇ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਇਸਤ੍ਰੀਅਹੁ ਜਿ ਭਲੇ ਘਰਿ ਮਹਿ
ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਉਨ ਕਾ ਰਾਗੁ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਖੁਸੀ ਭੇਆ
ਜਿ, “ਭਾਈ। ਏ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਹੋਇ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਸੋਹਿਲੇ ਕਿਉ ਗਾਵਦੀਆਂ ਹੈਨਿ, ਮੈ
ਆਪੁਨੇ ਲਾਨਨ ਕੇ ਸੋਹਿਲੇ ਕਿਉ ਨਾਹੀ ਗਾਵਤਾ, ਜਿਸੁ ਸਿਉ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ
ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪ੍ਰੇਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਸਾਥਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ, ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਸਿਫਤੀ ਛੰਤੁ, ਜਿ-

ਹਮ ਘਰਿ ਸਾਜਨ ਆਏ॥

ਸਾਚੇ ਮੋਲਿ ਮਿਲਾਏ॥

[ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ॥ ੨॥ (੭੬੪)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਮਹਲ ਅੰਤਰਿ ਤਣੀ ਛੁਹਾਵਣੀ ਲੇ ਗਏ। ਤਬ
ਇਸਤਰੀਅਹੁ ਤਣੀ ਛੁਹਾਈ। ਅਪਣਾ ਅਚਾਰੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ
ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ :-

ਆਵਹੁ ਸਜਣਾ, ਹਉ ਦੇਖਾ ਦਰਸਨ ਤੇਰਾ ਰਾਮ॥

[ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੩ ॥ ੩॥ (੭੬੪)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਰਾਤਿ ਕੈ ਸਮਉ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਕੀਆ। ਅਰੁ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿਪਾਤ
ਸਮਉ ਜਨੇਤ ਮਹਿ ਆਇ ਬੈਠਾ। ਅਲਾਪਿ ਕਰਿ ਰਾਗੁ ਮੰਦਰੀ ਬਿਲਾਵਲੁ ਅਰੁ ਪੀਛੇ ਤੇ
ਅਲਾਪਿ ਕਰਿ ਰਬਾਬੀ ਜਾਜਕ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਵਹਿ ਅਰੁ ਆਗੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਗਾਵੇ।
ਪਰੁ ਜਿਨਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗਾਵਤਾ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਸਦੇਹ ਪਰਮਗਤਿ ਗਏ। ਜਿਨਹੁ
ਸੁਣਿਆ ਦੇਖਿਆ, ਜਿਨਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦਾ ਸਬਦੁ ਬਿਰਾਨੇ ਮੁਖਿ ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਭੀ ਮੁਕਤੇ
ਭਏ। ਤਿਹੁ ਲੋਆਂ ਮਹਿ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰੁ ਹੋਇਆ। ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਮੰਨਿ ਲੀਆ। ਖੜੀ
ਬ੍ਰਹਮਣ ਸੁਦੁ ਵੈਸੁ ਜਿਤਨਾ ਸਾ, ਜਿਤਨਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਸਾ, ਸਿ ਸਭ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ
ਉਸਤਤਿ ਲਾਗੈ ਕਰਨੇ। ਜਿ “ਪੰਨ ਹੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ
ਖਟ ਧਰੀ, ਤੇਵਰ ਬੇਵਰ, ਸੁਇਨਾ ਰੂਪਾ, ਜਵੇਹਰ ਮੋਤੀ ਕਪੜੇ ਕੇ ਸਬ ਪਟ ਕਰਮ, ਅਨੇਕ
ਅਨੇਕ ਬਸਤਰ, ਪਕਵਾਨ, ਹੰਡਵਾਈਆਂ ਘੋੜੇ-ਜੋੜੇ, ਗਊਆਂ, ਵਾਹਣੀ ਜੋਇ ਮਿਲੀਆਂ,
ਰੂਪ ਰੰਗ ਸਾਥਿ ਬੀਆਹੁ ਹੋਆ। ਜਨੇਤ ਕਉ ਬਸਤਰ ਮੂਲੇ ਪਹਿਰਾਏ, ਐਸਾ ਧਰਮ ਕਾ ਬੀਆਹੁ
ਹੂਆ। ਦਾਜ ਦਖਣਾ ਦੇ ਕਰਿ ਬਿਦਾ ਕੀਏ। ਬੀਆਹੁ ਕਰਿ ਕੈ ਤਲਵੰਡੀ ਆਏ, ਘਰਿ ਆਇ
ਵੜੇ ਦਾਜੁ ਬਿਸਤਾਰਿ ਕਰਿ ਕੁੜਮਾ ਪੰਚਾ ਨੋ ਦਿਖਾਇਆ। ਜਿਨ ਜਿਨ ਕਉ ਬਸਤਰ ਦੇਣੇ ਸੇ
ਤਿਨ ਤਿਨ ਕਉ ਤੇਵਰ ਬੇਵਰ ਬਾਟਿ ਦੀਏ। ਲਾਗੀਅਹੁ ਲਾਗ ਲੀਏ; ਭਟਾਂ ਬ੍ਰਹਮਣਹੁ ਕਉ
ਪਟੰਬਰ ਪਾਏ, ਸਰਬ ਲੋਕ ਖੁਸੀ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਬੀਆਹੁ ਹੋਆ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਚੁਪ ਰਹਿਣਾ

ਜਬ ਅਠਾਰਹ ਬਰਸਾਂ ਕਾ ਹੂਆ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਤਲਵੰਡੀ
ਰਾਇ ਭੋਇ ਕੀ। ਜਬ ਬੀਆਹੁ ਹੋਆ ਤਬ ਚੁਪਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ, ਨ ਬੋਲੈ ਨ ਬਕੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ
ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜੀ, “ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ! ਤੂੰ ਅਠੇ ਪਹਰ ਜੇ ਚੁਪਿ ਕਰਿ ਰਹੰਦਾ

ਹੈ ਸਿ ਕਿਉ ਰਹੰਦਾ ਹੈ। ਅਸਾਡੇ ਮਨਿ ਬਹੁਤੁ ਸੰਸਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ ਜੇ ਤੂੰ ਕਿਛੁ ਗਲਿ ਬਾਤ ਅਸਾ ਨਾਲਿ, ਭਿਰਾਵਾ ਨਾਲਿ, ਕੇ ਵਸਦੀ ਦੇ ਭਲੇ ਭਲੇ ਲੋਕ ਆਵਦੇ ਹੋਨਿ, ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਤੇਰੀ ਤਰਫਹੁ ਉਠਿ ਜਾਂਦੇ ਹੋਨਿ। ਜੇ ਤੂੰ ਇਨਾ ਸਾਥਿ ਬਾਤਾ ਕਰਹਿ ਤਾ ਅਸਾਡਾ ਭੀ ਜੀਉ ਸਰਸਾ ਹੋਵੇ। ਤੂੰ ਕਿਤੇ ਘੜੀ ਹੋਰ ਬੈ ਜੀਉ ਲਾਇਹਿ ਨਾਹੀ। ਬਚਾ! ਤੇਰਾ ਜੀਉ ਕਿਥੇ ਹੈ? ਅਤੇ ਬਚਾ! ਤੂੰ ਅਠੇ ਪਹਰ ਕਿਤੁ ਧਿਆਨਿ ਹੋਦਾ ਹੈ, ਸਚੁ ਆਖੁ”। ਜਬ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ ਜੇ, “ਤੂੰ ਸਚੁ ਆਖੁ” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਾਤਾ ਸਾਥਿ ਬੋਲਿਆ। ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :-

ਗੁਰ ਬਚਨੀ ਮਨੁ ਸਹਜ ਧਿਆਨੇ॥

ਹਰਿ ਕੇ ਰੰਗਿ ਰਤਾ ਮਨੁ ਮਾਨੇ॥

[ਬਿਲਾਵਲ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ॥ ੪॥ (੭੯੬)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਜੇ ਕਰਿ ਮੁਝ ਕਉ ਏਕ ਤਿਲ ਭਰ ਵਿਸਰ ਪੰਨਿਤਾ ਹੋਈ, ਤਿਹੁ ਲੋਕਾ ਮਾਹਿ। ਉਨਹੀ ਕੀ ਦਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਸਾਬਾਸਿ ਹੁਈ, ਜਿਨਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿਆ। ਮਾਤਾ ਜੀ! ਏਹੁ ਖਜਾਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ ਮੁਝ ਕਉ ਦੀਆ ਹੈ। ਸੋ ਆਪਣੇ ਦਾਸਨ ਕੇ ਦਾਸ ਉਪਰਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰੀ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ! ਮੁਝ ਕਉ ਬਕਸਿ ਕਰਿ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਠਾਕਰਿ ਹਰਿ ਧਨੁ ਦੀਆ ਹੈ। ਤੂੰ ਦੇਖਹਿਗੀ ਜਿ ਏਹੁ ਹਰਿ ਧਨੁ ਕੈਸਾ ਹੋਇਗਾ”। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਸਭੇ ਹੀ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਖਰੀ ਖੁਸੀ ਹੋਈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿ, “ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ! ਤੂੰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਭਗਤਿ ਅਸਥਿਰੁ ਕਰਿ। ਏਹੁ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਕੀ ਸਰਣਿ ਪੜਿਆ ਹੈ”। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਪੰਨ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਚੁਪ ਦਾ ਉਪਾਇ

ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਛਬੀਹਾ ਬਰਸਾ ਕਾ ਹੋਆ ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਏ ਕੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਹੋ ਘਰਿ ਥਾ। ਤਬ ਬੋਲਣੇ ਤੇ ਰਹਿ ਗਇਆ। ਅਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਤੇ ਮਨੁ ਉਦਾਸ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਮਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਟਿਕੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਮਾਤਾ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਝੂਰੈ: “ਹੇ ਪਰਮੇਸੁਰ! ਨ ਏਹੁ ਬੋਲਤਾ ਹੈ ਨ ਬਕਤਾ ਹੈ। ਏ ਨਾਰਾਇਣ ਜੀ! ਨਾਨਕੁ ਉਦਾਸੁ ਹੀ ਰਹਦਾ ਹੈ ਸੁ ਭੀ ਕਿਛੁ ਹੋਵੈ ਜੇ ਨਾਨਕੁ ਸਹਜੇ ਹੀ ਨਾਲਿ ਬੋਲੈ ਚਲੈ ਕਿਸੀ ਸਾਥਿ”। ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ! ਅਜੁ ਹਉ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਸਨਮੁਖ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪੂਛਉ ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਉਦਾਸੁ ਹੋਇ ਗਇਆ ਹੈ। ਬੋਲਦਾ ਨਾਹੀ ਜਿ ਨਾਨਕ ਦੇ ਜੀ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪਾਸਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਆਈ। ਤਬ ਆਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਾਸਿ ਖੜੋਇ ਰਹੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਾਤਾ ਜੀ ਬਹੀਐ”। ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੇ, “ਸੁਕਰੁ ਤਾ ਬੋਲਿਆ ਹੈ”। ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਵਾਰੀ ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ ਜੀ! ਬਹਦੀ ਹਾ, ਪਣੁ ਮੇਰਾ ਜੀਉ ਖਰਾ ਅੰਦੇਸਮਾਨੁ ਹੈ”। ਤੇਰੇ ਜੀ ਅੰਦੇਸਾ ਹੈਸੁ ਕਿਸੁ ਬਾਤ ਕਾ ਹੈ?” ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਚਾ! ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਏਹੀ ਅੰਦੇਸਾ ਹੈ ਜਿ ਤੂੰ ਨ

ਬੋਲਹਿ ਨ ਚਲਹਿ ਸਦਾ ਹੀ ਉਦਾਸੁ ਰਹਹਿ। ਨਾਨਕ ਜੀ! ਪਰਮੇਸਰੁ ਕੈ ਅਰਥਿ ਤੂੰ ਆਖੁ ਜਿ ਤੇਰਾ ਜੀਉ ਕਿ ਆਖਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਤੂੰ ਬੋਲਤ ਕਿਸੀ ਸਉ ਨਾਹੀ”।

ਤਬ ਜਬ ਪਰਮੇਸਰੁ ਕਾ ਅਰਥੁ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪਾਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਹਸਿਆ ਅਰੁ ਹਸਿ ਕਰਿ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, “ਮਾਤਾ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਏਤੈ ਵਾਸਤੇ ਉਦਾਸੁ ਹੈ ਜਿ ਮੁਖ ਨੋ ਪਰਮੇਸਰੁ ਕਾ ਲੋਕੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਮਿਲਤਾ, ਜਿਸੁ ਸਾਥਿ ਮੈ ਪਰਮੇਸਰੁ ਜੀ ਕੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰੀ, ਜਿ ਮੇਰਾ ਜੀਉ ਖੁਸੀ ਹੋਇ। ਮੈ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਇਸੇ ਹੀ ਬਾਤ ਕਾ ਲੀਆ ਚੁਪਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ ਹਉ”।

ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਚੁਪਾਤੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਇਕਸੁ ਪੰਡਤ ਕਉ ਬੁਲਾਇ ਲੈ ਆਈ। ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇਖੇ ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪੰਡਤ ਕਉ ਬੁਲਾਇ ਲੈ ਆਈ ਹੈ। ਤਬ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਖਰਾ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ, ਮਾਤਾ ਕਾ ਹਿਤੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਜਿ, “ਧੰਨੁ ਹੋ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਤੂੰ ਧੰਨਿ ਜਿ ਮੇਰੇ ਜੀ ਕੈ ਵਾਸਤੇ ਜਾਇ ਕਰਿ ਪੰਡਤ ਕਉ ਬੁਲਾਇ ਲੈ ਆਈ ਹੈ। ਵਾਹੁ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਪਰਮੇਸਰੁ ਕੀ ਪਿਆਰੀ। ਧੰਨੁ ਹੋ ਮਾਤਾ! ਜਿਨਿ ਏਹੁ ਬਾਤ ਸਮਝੀ ਹੈ। ਜੇ ਭਾਈ ਪਰਮੇਸਰੁ ਜੀ ਕੀ ਕਥਾ ਪੰਡਤ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹੋਨਿ, ਹਉ ਪੰਡਤ ਜੀ ਕਉ ਬੁਲਾਇ ਲਿਆਵਉ। ਜੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਾਥ ਪਰਮੇਸਰੁ ਜੀ ਕੀਆ ਬਾਤਾ ਕਰੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਖਰਾ ਖੁਸੀ ਹੋਆ ਜਿ, “ਵਾਹੁ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਜਿਸੁ ਕੀ ਏਹੁ ਬੁਧਿ ਹੈ, ਸੁ ਧੰਨਿ ਹੋ ਮਾਤਾ ਜੀ!” ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ! ਏਹੁ ਪੰਡਤ ਹੈ ਜਿ ਏਸ ਕਉ ਤੂੰ ਪੁਰਾਣਿ ਬੈਠਾਇ ਕਰਿ ਕਥਾ ਪਰਮੇਸਰੁ ਜੀ ਕੀ ਤੂੰ ਸੁਣਿ ਇਸ ਤੇ। ਏਹੁ ਭਲਾ ਪੰਡਤ ਹੈ, ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪਕਾ ਹੈ ਅਰ ਤੂ ਸੁਣਿ। ਅਤੇ ਜੇ ਕਿਛੁ ਪੁਰਾਣ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹੈ ਸੁ ਸਭੁ ਹਉ ਚੜਾਈਗੀ। ਹੋਰ ਜੇ ਕਿਛੁ ਪੰਡਤ ਕਾ ਛਾਜਨੁ ਭੋਜਨੁ ਹੈ ਸੋ ਸਭੋ ਹੀ ਚਲਾਈਗੀ। ਪਰੁ ਬਦ : ਤੂੰ ਏਹੁ ਪੰਡਤ ਬਹਾਲਿ ਪੁਰਾਣਿ ਪੜੈਗਾ, ਅਤੇ ਤੂੰ ਸੁਣਿ ਜੇ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਕੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਹੈ ਸੋ ਸਭੋ ਹੀ ਤੂੰ ਇਸ ਕਉ ਪੂਛੁ। ਏਹੁ ਕਹਦਾ ਜਾਇਗਾ ਤੂੰ ਸੁਣਿਤਾ ਜਾਹਿ”। ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਇ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਪੰਡਤ ਬਹਾਲਹਿਗੇ। ਪਣੁ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਪੰਡਤ ਕਉ ਪੂਛਉ ਸੋ ਪੰਡਤ ਉਤਰੁ ਦੇਇ ਤਉ ਸਹੀ ਬਣਿ ਆਵੈ”। ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ, “ਹਾਂ ਬਚਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਏਹੁ ਪੰਡਤੁ ਜਿ ਹੈ ਸੋ ਬਡਾ ਸੁਰਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਛ ਤੂ ਪੁਛਹਿਗਾ ਸੁ ਪੰਡਤ ਉਤਰੁ ਦੇਗਾ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਇ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਹਉ ਪੂਛਤਾ ਹਉ, ਤੂ ਭੀ, ਸੁਣਿ”। ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਜੇ, “ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਬੇਟਾ ਜੀ! ਹਉ ਭੀ ਸੁਣੀਗੀ ਪਰਮੇਸਰੁ ਜੀ ਕੀਆਂ ਬਾਤਾਂ”। ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੇ, “ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੂ ਪਰਮੇਸਰੁ ਜੀ ਕੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਿ ਭੀ ਅਰੁ ਪੰਡਤ ਪਾਸ ਤੇ ਕਰਾਇ ਭੀ ਜਿ ਹਉ ਸੁਣੀ, ਮੇਰਾ ਮਨ ਖੁਸੀ ਹੋਵੈ ਤੇਰੀਆਂ ਗਲਾਂ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ, ਅਤੇ ਜਿਉ ਜਿਉ ਤੇਰਾ ਜੀਉ ਖੁਸੀ ਹੋਵੈ ਤੂ ਸਾਈ ਗਲਿ ਕਰਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਮਲਾਰ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ।

ਪਵਣੈ ਪਾਣੀ ਜਾਣੈ ਜਾਤਿ॥ ਕਾਇਆਂ ਅਗਨਿ ਕਰੇ ਨਿਭਰਾਂਤਿ॥

[ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ॥ ੬॥ (੧੨੫੬)]

ਤਬ ਓਹੁ ਪੰਡਿਤ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਸਿਖੁ ਭਇਆ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗਾ ਜਪਣੇ ਜਿ ਪੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਵੈਦ ਬੁਲਾਇਆ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਹੀਨੇ ਚਾਰਿ ਪੰਜਿ ਹੋਏ, ਨ ਅੰਨੁ ਹੀ ਜੇਵੇ, ਨ ਕਿਸੀ ਸਉ ਬੋਲੈ, ਨ ਬਕੈ, ਨ ਕਿਛੁ ਖਾਇ ਨ ਪੀਐ, ਬੈਠਾ ਹੀ ਰਹੈ, ਹਿਕੈ ਪੜਿਆ ਰਹੇ, ਨ ਕਿਸੀ ਸਉ ਬਾਤ ਨ ਚੀਤ। ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਨਾਨਕ ਕੇ ਸਕੇ ਬੇ, ਅੜੋਸੀ-ਪੜੋਸੀ ਬੇ, ਜਿਤਨੇ ਨਗਰਿ ਕੇ ਲੋਕ ਬੇ, ਏਤਨੇ ਸਭਿ ਹੋਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਏ ਜਿ, ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ। ਏਸੁ ਚਾਰਿ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਪੜੇ ਹੋਇ ਹੈਨਿ, ਨ ਕਿਛੁ ਖਾਇ ਨ ਪੀਐ, ਨ ਬੋਲੈ ਨ ਬਕੈ, ਏਹੁ ਜੀਵਤਾ ਕਿਤੁ ਅਧਾਰਿ ਹੈ? ਤਬ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਕਉ ਸਾਰਿਅਹੁ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਕਾਲੂ! ਤੇਰਾ ਹੀਆ ਕੈਸਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਕਿਆ ਕਰਤਾ ਹੈ? ਤੇਰਾ ਬੇਟਾ ਐਸਾ ਨਾਇਕ, ਮਹਾ ਨਾਇਕੁ, ਪੜਿਆ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਦਯ ਕੇ ਸਵਾਰੇ! ਦਿਖਾ, ਤੈਨੋਂ ਕਿਉਂ ਭੁਘ ਪਵਦੀ ਹੈ? ਏਸ ਕਉ ਕੋਈ ਅਵਖਦੁ ਕਰਿ। ਅਕੈ ਕੋਈ ਬੈਦ ਬੁਲਾਉ, ਅਕੈ ਕੋਈ ਕਹੀ ਸਿਆਣਾ ਹੋਇ, ਦੇਵਾਲੇ ਪਤਵਾਲੇ ਜਾਹਿ, ਤੂੰ ਭਲਾ ਹੈ, ਭਾਈ ਜੀ! ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਸਾਰਿ ਨਾਹੀ ਕਰਦਾ।” ਤਬ ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ ਜਾਇ ਕਰਿ ਬੈਦੁ ਬੁਲਾਇ ਲੈ ਆਇਆ। ਬੈਦੁ ਆਇ ਕੈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਨਜੀਕਿ ਬੈਠਾ। ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਨਜੀਕਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਬਾਂਹ ਪਕੜੀ। ਬਾਂਹ ਪਕੜਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਨਾੜੀ ਦੇਖਿ ਕੈ ਜਿ, “ਏਸ ਨੋਂ ਉਦਮਾਦੀ ਝੋਲਾ ਹੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਬੈਦ ਤੇ ਬਾਂਹ ਛੁਟਕਾਇ ਲੀਤੀ, ਝੋਲਿ ਕੈ ਪਗਿ ਉਠੀ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :-

ਵੈਦੁ ਬੁਲਾਇਆ ਵੈਦਗੀ, ਪਕੜਿ ਢੰਢੋਲੇ ਬਾਂਹ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧॥ ਵਾਰ ਮਲਾਰ ॥ ੩॥ (੧੨੭੬)]

ਤਬ ਉਨਿ ਬੈਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਲਹਾਰਿ ਜਾਉ, ਹਮ ਇਨ ਹੀ ਰੋਗਹੁ ਕਉ ਜਾਣਤੇ ਬੇ ਅਰੁ ਤੈ ਕਹਿਆ ਜਿ ਏਹਿ ਰੋਗ ਨਾਹੀ, ਰੋਗ ਹੇ ਸਿ ਤੂ ਹਮ ਕਉ ਸੁਣਾਉ ਤੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਨਿਮਿਤ। ਤੂ ਹਮਾਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੋਗਾਂ ਕਾ ਦਸਣਹਾਰਾ ਗੁਰੂ ਹੁਆ।”

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਲਾਰ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ। ਸਾਵਣ ਕਾ ਮਹੀਨਾ ਥਾ, ਉਪਰ ਤੇ ਮੈਘ ਬਰਸਤਾ ਥਾ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਅਲਾਪਿ ਕਰਿ ਮਲਾਰੁ ਬਾਣੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :-

ਦੁਖੁ ਵੇਛੋੜਾ ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਭੁਖ॥

[ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੭॥ (੧੨੫੬)]

ਤਬ ਉਨਿ ਬੈਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੁਮਿ ਜਿ ਹਰੁ ਸਿ ਹਮਾਰੀ ਬੈਦਗੀ ਤੁਮ ਆਗੇ ਕਾਈ ਨਹੀ ਚਲਦੀ। ਅਬ ਹਮ ਕਉ ਬਿਦਾ ਹੋਇ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ :-

ਦੁਖੁ ਲਾਗਾ ਦਾਰੂ ਘਣਾ, ਬੈਦ ਖੜੋਏ ਆਇ॥

ਕਾਇਆ ਰੋਵੈ ਹੰਸੁ ਪੁਕਾਰੇ, ਬੈਦ ਨਾ ਦਾਰੂ ਲਾਇ॥

ਜਾਹਿ ਵੇਦ ਘਰਿ ਆਪਣੈ, ਜਾਣੈ ਕੋਇ ਮਕੋਇ॥

ਜਿਨਿ ਕਰਤੇ ਦੁਖੁ ਲਾਇਆ, ਨਾਨਕ ਲਾਹੇਗਾ ਸੋਇ॥

(ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ)

ਤਬ ਓਹੁ ਬੈਦੁ ਬਹੁੜਿ ਲਾਗਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਪੁਛਣੇ। ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਏਹਿ ਜਿ ਰੋਗੁ ਹੈ ਸਗਲ ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਵ ਹਮ ਜਾਣਤੇ ਹੈ, ਪਣੁ ਜੀ ਏਹਿ ਰੋਗੁ ਤੁਮਹੁ ਗਣੇ ਤਿਨਕਾ ਅਵਖਲੁ ਬਤਾਇ ਦੇਹਿ ਪਰਮੇਸਰੁ ਜੀ ਕੀ ਨਿਮਿਤ। ਤਬ ਮਲਾਰੁ ਰਾਗ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :-

ਦੁਖੁ ਮਹੁਰਾ ਮਾਰਣੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ॥

[ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੮॥ (੧੨੫੬)]

ਤਬ ਉਹ ਬੈਦੁ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪੜਿਆ। ਜਿ, “ਜੀ, ਇਥ ਤੇ ਪੀਛੇ ਹਮ ਭੂਲੇ ਫਿਰਤੇ ਹੈ। ਇਥ ਤੂ ਹਮਾਰਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਹਮ ਤੇਰੇ ਸਿਖ ਹੈ, ਤੂ ਦੇਆ ਕਰਿ ਜਿ ਹਮ ਨਾਮ ਸਿਮਰਿਹਿ”। ਤਬ ਉਹ ਵੈਦੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਸਿਖ ਭੋਆ, ਲਾਗਾ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੈ। ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ, ਪੰਨ ਗੁਰੂ।

ਅਸਲ ਖੇਤੀ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਏ ਕੀ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ। ਜਦਿ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੀਤਿ ਉਪਜੀ ਤਬ ਬੈਠ ਰਹਿਆ, ਨਾ ਬੋਲੇ ਨਾ ਬਕੇ, ਨਾ ਗਾਵੇ ਸੁਨੇ ਸੁਨਾਵੇ, ਨਾ ਕਿਸੀ ਸਉ ਬਾਤ ਕਰੇ, ਨਾ ਘਰਿ ਕੀ ਕਿਰਤਿ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਕਾਈ, ਅਚਿੰਤੁ ਹੀ ਰਹੇ। ਤਬ ਲੋਕ ਕਹੈ ਜਿ, “ਏਸ ਕਾ ਕਵਣੁ ਸੁਭਾਉ ਹੈ ਜਿ ਏਹੁ ਚਿੰਤਾ ਕਿਸੀ ਦੀ ਨਾਹੀ ਕਰਦਾ, ਏਹੁ ਤਉ ਬੁਰੇ ਸੁਭਾਇ ਹੈ, ਜੇ ਏਹੁ ਚਿੰਤਾ ਘਰਿ ਕੀ ਛੋਡਿ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਏਹੁ ਬਿਗੜਿਆ, ਏਸੁ ਕਉ ਸਮਝਾਵਣਹਾਰਾ ਕੋਈ ਹੋਇ ਤਉ ਭਲੀ ਬਾਤਿ ਹੋਇ; ਬਿਗੜਿ ਜਾਇਗਾ ਏਹੁ”। ਤਬ ਭਲੇ ਭਲੇ ਜਿ ਤਾਏ ਪਿਤੀਏ ਬੇ, ਤਾਏਰੇ ਪਿਤੀਏਰੇ ਭਾਈ ਬੇ, ਉਹਿ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ, ਸਭ ਪਰਵਾਰ ਕੇ ਸ੍ਰਸਟਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਬੁਲਾਇ ਆਣਿ ਬੈਠਾਇ ਜਿ, “ਭਾਈ! ਤੁਸੀ ਅਸਾਡੇ ਪਰਵਾਰਿ ਸ੍ਰਸਟ ਹਹੁ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੁਆਇ ਰਹੇ ਹਹਿ, ਨਾ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲਿ ਕਾਈ ਬਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਾਈ ਰੁਜਗਾਰ ਦੀ ਗਲਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਤੁਸੀ ਆਇ ਕਰਿ ਨਾਨਕ ਕਉ ਸਮਝਾਇਅਹੁ, ਮਤੁ ਤੁਸਾਡੇ ਕਹਿਐ ਨਾਨਕੁ ਲਗੈ”। ਤਬ ਓਹਿ ਬਡੇ ਸਾਹ ਲੋਕ ਬੇ, ਘਰਿ ਧਨੁ ਪਰ ਬਾਹਰਿ ਭੂਮੀਆਂ ਵਿਚਿ ਜਿ ਵਸਨਿ ਸਿ ਰਾਹਕੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਬਹੁਤੁ ਕਰਨਿ, ਘਰਿ ਘਰਿ ਸਉ ਦੁਇ ਦੁਇ ਸੈ ਵਿਘੇ ਖੇਤ੍ਰੀ ਹੋਇ, ਸਾਂਵਣੀ ਭੀ ਵਾਹਿਨ ਅਤੇ ਹਾੜੀ ਭੀ ਵਾਹਿਨ, ਹਟਿ ਕੋਈ ਨ ਬੈਠੇ, ਸਭਨਾ ਖੇਤੀ ਦਾ ਹੀ ਸੁਭਾਉ। ਜੇ ਬੈਪਾਰੁ ਕਰਨਿ ਤਾ ਭੀ ਅੰਨ ਕਾ ਹੀ ਕਰਨਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਓਹਿ ਸਾਹ ਲੋਕ ਸਾਹ ਪਰਵਾਰ ਕੇ ਸ੍ਰਸਟਿ ਸਭਿ ਆਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਉਠਿ ਬੈਠਾ। ਆਇਆਂ ਹੋਇਆਂ ਤਬ ਓਨ੍ਹੀ ਕਹਿਆ ਜੀ, “ਨਾਨਕ! ਉਠ ਬੈਠੁ ਕਰਿ, ਕਿਛੁ ਬੋਲਿਆ ਚਲਿਆ ਕਰਿ ਜਿ ਲੋਕਾ ਕਾ ਭੀ ਜੀਉ ਸਰਸਾ ਹੋਇ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਭੀ ਮਨੁ ਸਰਸਾ ਹੋਇ ਜਿ ਭਾਈ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲਦਾ-ਚਲਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਤੂ ਬੋਲਹਿ ਨਾ ਉਠੀ ਬਹਹਿ। ਤੂ ਜਿ ਬੋਲਦਾ ਬਕਦਾ ਨਾਹੀ ਸਿ ਕਿਤੁ ਵਾਸਤੇ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ ਕੰਮ ਬਾਝਹੁ ਨਾਹੀ ਜਿ ਬੋਲਹਿ,

ਕੰਮ ਮੁਢ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਕਮਾਂਦੇ ਕਮਾਂਦੇ ਹੁਣਿ ਪਉਂਦੇ ਹਨ, ਲੋਕ ਕੂਆਇਆ ਲੋੜਦੇ ਹੈਨਿ, ਬਕਿਆ ਬੋਲਣੁ ਆਸਗਿ ਨਾਹੀ ਆਵਦਾ”। ਤਾਂ ਉਨੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਮਾਇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, “ਕਿਉ, ਜਾਂ ਨਾਨਕੁ ਅਠੇ ਪਹਰ ਕੰਮੇ ਹੀ ਵਿਚਿ ਹੋਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਕੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ? ਜਾਂ ਬਕਿ ਪਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਿ ਆਖਦੀ ਸੁ ਕਿ ਕਰਦੀ ਸੁਬਾਇ ਕਰਿ?” ਆਖੈ, “ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਿਅਹੁ ਪਿਆਰਿਅਹੁ! ਏਵੈ ਹੀ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਏਹ ਮੰਜਿਅਹੁ ਪਇਆ ਉਠਦੇ ਨਾਹੀ, ਕਿਤੇ ਘਰਿ ਬੋਲਦਾ ਹੈ; ਏਹੁ ਨਾਨਕੁ ਨਾਹੀ, ਕੋਈ ਹੋਰੋ ਬੋਲਦਾ ਹੈ”। ਤਬ ਉਨ੍ਹੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਅਸਾਡਾ ਕੰਮੁ ਬਚਾ! ਏਹੁ ਖੇਤੀ ਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਭੁੰਦਿ, ਸਵਾਰੈ, ਕੋਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਸੀ ਵਧੀ ਸਵਾਰੈ; ਕੋਈ ਬਲਦਾ ਦੀ ਸਾਰ ਕਰੈ; ਕੋਈ ਹਾਲੀ ਹੋਇ ਹਲੁ ਵਾਹੇ, ਕੋਈ ਪਿਛਹੁ ਲਿਜਾਹਿ ਬੀਉ ਦੇ ਵਖਤਿ ਸਿਰਿ ਜਿ ਭਲਾ; ਜਿ ਹਾਲੀ ਬੀਅ ਨੋ ਤਜੇ ਤਾਂ ਅਕੈ ਕੁਵਤਿ ਹੋਇ ਜਾਇ ਅਕੈ ਭੁੰਦਿ ਬੋੜੀ ਵਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਪਿਛਹੁ ਬੀਉ ਲੈ ਜਾਇ, ਤਿਚਰੁ ਹਾਲੀ ਵਡੁ ਸਿਰਿ ਵਧੇਰੇ ਜਿਮੀ ਵਾਹੇ, ਬਾਉ ਬਲਾਏ ਲੈ, ਪੈ ਦਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਦੇ ਹਾਲੀ, ਖਸਮ ਨੀਗਰ-ਬਕਰ, ਰੰਨਾਂ ਕੰਵਾ ਸਭਿ ਰਲਿ ਕਮਾਂਦੇ ਹੈਨਿ ਖੇਤੀ ਨੂੰ, ਤਾਂ ਜਾਇ ਕਰਿ ਬੋਹਲਿ ਬਹੀਦਾ ਹੈ, ਸੁਖਾਲਿਆ ਵਖਤਿ ਸਭ ਕਟੀਦੇ ਹੈਨਿ, ਦੀਬਾਨੁ ਦਾ ਹਾਸਲੁ ਭੀ ਲਾਹਦੇ ਹੈਨਿ, ਤੂੰ ਜੁਆਨੁ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਾਂ ਤੂੰ ਬਹਿ ਰਹਿ ਤਾਂ ਖੇਤੀ ਕਿਥਹੁ ਜੰਮੇ? ਖੇਤੀ ਖਸਮਾਂ ਸੇਤੀ”। ਕਹੈ, “ਭਾਈ ਜੀ! ਮੈ ਏਸੇ ਖੇਤੀ ਵਿਚਿ ਹੀ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ਖਲੇ ਹੀ ਵਿਹਾਵਦੀ ਹੈ”। ਏਹ ਖੇਤੀ ਦੀ ਪਾਲ ਹਉ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜੀ”। ਕਹੈ, ਜੀ, ‘ਐਥੇ ਅਸਾਡੀ ਵਾਹੀ ਵਿਚਿ ਤੂੰ ਕਦੇ ਨਾਹੀ ਖੜਾ ਹੋਦਾ ਡਿਠਾ ਅਸਾਂ। ਕਾਈ ਹੋਰ ਬੇ ਤੇ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਸਾ ਉਹੁ ਖੇਤੀ ਆਸਨੋ ਭੀ ਦਸਿ ਜਿ ਅਸੀਂ ਹੁ ਅਭ ਤੁਧਿ ਵਾਹੀ ਹੈ?” ਤਬ ਆਪਣੀ ਖੇਤੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਲਗਾ ਦਸਣੇ :-

ਭਉ ਭੁਇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਾਣੀ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਬਲੇਦ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰੁ ॥ ੭॥ (੯੫੫)]

ਤਬ ਉਇ ਉਠਿ ਸਭ ਪੈਰੀ ਪਏ ਜਿ, “ਤੁਧੁ ਸਾ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਤੁ ਅਸਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰੁ ਹੋਆ”। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ, ਪੰਨ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਇ ਦੀ ਜਬ ਬਲਿਪਣੁ ਮਹਿ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੇ ਘਰਿ ਬਾ, ੨੨ ਬਾਈਹਾ ਵਿਚਿ ਬਾ, ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਨਾਮ ਕੀ ਡੋਰੀ ਲਾਗੀ, ਤਬ ਚੁਪਾਤਾ ਹੀ ਹੋਇ ਗਇਆ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਜਿ ਕੁਟੰਬ ਕੇ ਜਿ ਮਨੁਖ ਬੇ : ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਭਤੀਜੇ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਆਏ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ। ਤਬ ਸਭਨਹੁ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੇਰਾ ਮਨੁ ਗੀਤ ਉਪਰਿ ਹੋਤਾ ਤੂੰ ਗਾਵਦੋਹਿ, ਹੁਣਿ ਤੂੰ ਗਾਵਣੈ ਤੇ ਭੀ ਰਹਿ ਗਇਆ, ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਤੂੰ ਹਸਦੋਹਿ, ਹੁਣਿ ਤੂੰ ਹਸਣੇ ਤੇ ਭੀ ਰਹਿਆ! ਭਲੀਆਂ ਭਲੀਆਂ ਚੰਚਲਾਈ ਕੀਆਂ ਬਾਤਾ ਕਰਦਹੁ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੀ ਭੀ ਰਹਿ ਗਇਉਹਿ। ਅਨੇਕ ਤੂ ਰਸ ਭੋਗ ਕਰਦਹੁ, ਹਰਖਮਾਨ ਹੋਇ ਕਰਿ ਅਨੇਕ ਫੁਰਮਾਇਸੀ ਕਰਦੋਹਿ, ਹੁਣਿ ਆਖਣਾ ਤੇ ਭੀ ਰਹਿ ਗਇਉਹਿ। ਭਲੇ ਭਲੇ ਤੂ ਜੋੜੈ ਪੈਨੁਦੋਹਿ, ਉਨਾ ਤੇ ਪੈਨੁਣੈ ਖਾਣੇ ਤੇ ਤੂ ਭੀ ਰਹਿ ਗਇਉਹਿ। ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੋਆ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੇਰਾ ਜੀਉ ਕਿਥ

ਜਾਇ ਪਇਆ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਰਭਾਤੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :-
ਗੀਤ ਨਾਦ ਹਰਖ ਚੜ੍ਹਾਈ॥ ਰਹਸ ਰੰਗ ਫੁਰਮਾਇਸਿ ਕਾਈ॥

[ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੧੪॥ (੧੩੩੧)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਧੰਨਿ ਹੋ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੂੰ ਧੰਨਿ ਜਿਸ ਕਉ ਏਹੁ ਨਾਮੁ ਰਸੁ ਆਇਆ"। ਤਬ ਜਿਤਨਾ ਪਰਵਾਰੁ ਸਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਏਤਨਿਆਂ ਹੀ ਨਿਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿ, "ਧੰਨੁ ਨਾਨਕੁ! ਧੰਨੁ ਨਾਨਕੁ! ਜਿਸੁ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭਗਤਿ ਆਈ ਹੈ, ਤੂੰ ਧੰਨਿ ਹੈ ਜੀ!" ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਜਸ

ਜਦ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਚੌਥੀਸ ਬਰਸ ਕਾ ਹੁਆ, ਤਬ ਏਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਗਰਿ ਤਲਵੰਡੀ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਕੈ ਘਰਿ ਜੁ ਰਹਤਾ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੈ ਘਰਿ, ਤਬ ਚਉਮਾਸੇ ਕੇ ਦਿਨ ਬੇ ਅਰੁ ਘਟਾਂ ਸਾਵਨ ਕੀ ਉਮੰਡਿ ਉਮੰਡਿ ਲਾਗੀ ਬਰਸਨੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਰਾਤਿ ਕੇ ਸਮੇ ਅਪਨੈ ਘਰਿ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਬਾ। ਤਬ ਜਿਉ ਜਿਉ ਮੇਘੁ ਗਰਜਿ ਗਰਜਿ ਬਰਸੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਮਨੁ ਉਮੰਡਿ ਉਮੰਡਿ ਲਾਗਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਜਸੁ ਗਾਵਣੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਗਾਵਤੇ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਚਾ! ਰੰਚਕ ਇਕੁ ਸੋਵਹਿ ਤਾ ਭਲਾ ਹੋਵੈ"। ਜਬ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਮੁਖ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਤਬ ਬਬੀਹਾ ਬੋਲਿਆ। ਤਬ ਬਬੀਹੈ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਪਿਉ ਪ੍ਰਿਉ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਾਤਾ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਜਿ ਸਰੀਕੁ ਹੈ ਸਿ ਜਾਗਦਾ ਹੈ, ਮੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਸੋਵਾ?" ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਚਾ! ਸੁ ਤੇਰਾ ਸਰੀਕੁ ਕਵਣੁ ਹੈ ਜਿਸੁ ਕਾ ਲੀਆ ਤੂੰ ਜਾਗਤਾ ਹੈ?" ਤਬ ਮਲਾਰ ਰਾਗ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :-

ਰੈਨਿ ਬਬੀਹਾ ਬੋਲਿਓ ਮੇਰੀ ਮਾਈ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥

[ਸਾਰਾ ਸਬਦ, ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧॥ ੧੦॥ (੧੨੭੪)]

ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਖੁਸੀ ਭਈ ਜਿ, "ਧੰਨਿ ਮੇਰੇ ਭਾਗਿ। ਜਿਸਕਾ ਨਾਨਕ ਪੁਤ੍ਰੁ ਹੈ"। ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਲਾਗੀ ਅਸੀਸ ਦੇਵਣੇ ਜਿ, "ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ! ਤੂੰ ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਤੋੜਿ ਨਿਬਾਹਿ"। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ

ਤਬ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਤਲਵੰਡੀ ਪਹਿਲੀ ਹੁਬਿ ਜਦ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਬਿਰਹੁ ਉਪਜਿਆ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਘਰਿ ਮਹਿ ਬੈਠਿ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਮਾਤਾ ਆਈ, ਆਇ ਕਰਿ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ!" ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ: ਜੀਉ ਮਾਤਾ।" "ਬੇਟਾ ਇਕਿ ਕਲੰਦਰ ਜੇਹੈ ਆਏ ਹੈਨਿ, ਤੀਰਥਾ ਨੋ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ। ਮੈ ਆਖਿਆ ਜਿ ਅਜੁ ਕਲਿ ਨਾਨਕ ਭੀ ਮੈਨੋ ਛਡਿ ਜਾਇਗਾ, ਏਨਾਂ ਵਾਂਗ ਤੀਰਥੀ। ਬੇਟਾ! ਮੇਰਾ ਬੈਰਾਗੁ ਰਹੈ ਨਾਹੀ, ਮੈ ਕਹਿਆ ਜਿ ਏਵੇ ਏਨੀ ਮਾਂਵਾਂ ਛਡੀਆਂ; ਹੈਨਿ ਤਿਉ ਅਸੁ ਕਲਿ ਨਾਨਕੁ ਭੀ ਏਵੇ ਜਾਗੁ। ਅਸਾ ਨਾਲਿ ਬੋਲਦਾ

ਨਾਹੀ, ਚਲਦਾ ਨਾਹੀ, ਸੈਸਾਰ ਦੇ ਸੂਤ ਕਿਸੇ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀ, ਉਦਾਸੁ ਵਾਸੁ ਹੋਇਦਾ ਹੈ ਅਜੁ ਕਲਿ ਦਿਗੰਬਰੁ ਹੋਇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਨਾਂ ਹੀ ਵਾਗਿ ਕਿਨੀ ਤਟੀ ਤੀਰਥੀ ਜਾਇਗਾ, ਪਣੁ ਬੋਟਾ ਨਾਨਕਾ। ਏਨੀ ਕਲੰਦਰੀ ਤਾਂ ਘਰ ਬਾਰ ਛਡੇ, ਪਣੁ ਏਨਾ ਨੂ ਕਲੰਦਰਾ ਹੋਇਆਂ, ਤੀਰਥੀ ਗੋਆਂ ਕਿਛੁ ਪਲੇ ਪਵੈਗਾ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਾਤਾ! ਕਿਛੁ ਪਲੇ ਨ ਪਵੈਗਾ" ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਚਾ! ਕਿਤੁ ਗਲੇ ਕਿਛੁ ਪਲੇ ਨ ਪਵੈਗਾ ਏਣਾ ਨੇ?" ਤਬ ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਲੇ ਉਠਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ :-

ਮਨੁ ਮੰਦਰੁ, ਤਨੁ ਵੇਸ ਕਲੰਦਰੁ, ਘਟਿ ਹੀ ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ॥

[ਬਿਲਾਵਲ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ॥ ੨॥ (੫੯੪)]

ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਚਾ! ਉਸੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਦੀਆ ਗਲਾਂ ਤੂਹੈ ਹੀ ਜਾਣਹਿ, ਪਰੁ ਅਸਾਡੀ ਕਿਰੈ ਸਰਮਾ ਰਹੈ ਤਾ ਭਲਾ ਹੋਇ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਾਤਾ ਜੀ! ਤੁਸਾਡੇ ਪਿਛੇ ਹੋਰਨਾ ਦੀ ਭੀ ਲਜਾ ਰਹੈਗੀ" 'ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਬਚਾ! ਗਲ ਮੇਰੇ ਜੀ ਹੈ ਜਿ ਕਿਵੇ ਹੀ ਅਸਾਡੀ ਲਜਾ ਰਹੈਗੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪਰਮੇਸਰੁ ਲਜਾ ਰਖੈਗਾ"। ਤਬ ਜਾਇ ਮਾਤਾ ਕੈ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਬਸੰਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ

ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜੀਸ ਛਬੀਸ ਬਰਸ ਕਾ ਭੋਆ ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਏ ਦੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅੰਦਰਿ ਘਰਿ ਕੈ ਬਿਖੇ ਪੜਿਆ ਹੀ ਰਹਤਾ। ਜਬ ਕਈ ਮਾਸ ਦਿਨ ਪੜਿਆ ਹੀ ਰਹਿਆ ਤਬ ਬਸੰਤੁ ਚੜਿਆ। ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਲੋਕ ਤਲਵੰਡੀ ਕੇ ਬੇ ਏਤਨਿਆਂ ਲੋਕ ਮਿਲਨਿ ਆਏ ਜਿ "ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੈ ਬਹੁਤੁ ਦਿਨ ਮਾਹ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹੈਨਿ ਅੰਦਰੇ, ਪਰੁ ਹੁਣਿ ਚੇਤ੍ਰ ਬਸੰਤੁ ਚੜਿਆ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਿ ਬਸੰਤੁ ਚੜਿਐ ਖੁਸੀ ਹੋਤੇ ਹੈ; ਬਾਹਰਿ ਚਲੀਐ, ਏਕ ਬਾਰ ਚੇਤ ਕੀ ਬਹਾਰ ਲੀਜੀਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਸੰਤ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :-

ਮਾਹਾ ਮਾਹ ਮੁਮਾਰਖੀ ਚੜਿਆ ਸਦਾ ਬਸੰਤ॥

[ਬਸੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ॥ ੧॥ (੧੧੬੮)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਭਨਹੁ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ ਜਿ "ਪੰਨੁ ਨਾਨਕੁ ਪੰਨੁ ਨਾਨਕੁ ਜਿਸੁ ਕਉ ਐਸੀ ਬੁਧਿ ਆਈ ਹੈ ਬਲਿਮਨ ਮਾਹਿ" ਤਬ ਓਹਿ ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਲਾਗੇ ਕਰਣੇ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਵਾਹਗੁਰੂ, ਪੰਨ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਅਸਲ ਰੋਜ਼ਗਾਰ

ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸਤਾਈਆਂ ਅਠਾਈਆਹ ਬਰਸਾਂ ਕਾ ਭਇਆ ਤਬ ਲਖਮੀ ਦਾਸੁ ਅਰੁ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਕਾ ਜਨਮੁ ਭਇਆ। ਜਬ ਤੀਸ ਬਰਸ ਕਾ ਹੋਇਆ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੈ ਆਤਮੇ ਉਦਾਸੀ ਬਸੀ, ਕਿਰਤਿ ਵਿਰਤਿ ਸੈਸਾਰ ਕੀ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਨਾਹੀ-ਬੈਠਾ ਹੀ ਰਹੈ। ਅਕੈ ਕਿਸੀ ਜੋਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ਪਾਸਿ ਬੈਠਾ ਪਰਮੇਸਰੁ ਕੀਆਂ ਕਥਾ ਬਾਤਾਂ ਕਰੈ

ਅਰੁ ਸੁਣੈ। ਸੈਸਾਰੀ ਲੋਕ ਸਾਥਿ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸਾਥਿ, ਭਾਈ ਭਤੀਜੇ ਸਾਥਿ ਬੋਰੀ ਬਾਤ ਕਰੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸਰੁ ਕੀ ਬਾਤ ਕਰਤਾ ਹੋਇ ਤਿਸੇ ਹੀ ਸਿਉ ਬਾਤਾਂ ਕਰੇ, ਹੋਰੁਸੁ ਕਿਸੀ ਸਿਉ ਨ ਬੋਲੈ। ਤਬ ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ ਦਾਦੀ ਤਿਪਰਾ ਕਿਛੁ ਕਹਿ ਨ ਸਕਨੀ ਜਿ, “ਜੀ, ਤੂੰ ਕਿਛੁ ਕਿਰਤਿ ਘਰ ਕੀ ਕਰੁ ਜੋਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ਸਿਉ ਨਾ ਮਿਲੁ”। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਕਿਛੁ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕਹਿ ਨ ਸਕਹੀ, ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ ਭਾਵੈ ਨਾ ਬੋਲੈ, ਭਾਵੈ ਘਰਿ ਬੈਠੇ ਭਾਵੈ ਬਾਹਰਿ ਬੈਠੇ। ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਬਿਰਕਤੁ ਹੋਆ। ਸੈਸਾਰ ਕੀ ਧਵਰਤਾ ਤੇ ਬਿਰਕਤੁ ਹੋਆ। ਲਖਮੀ ਮਾਇਆ ਤੇ, ਸੁਤ-ਬਨਤਾ ਗ੍ਰਿਸਤ ਬਿਉਹਾਰ ਤੇ ਬਿਰਕਤੁ ਹੋਆ ਉਦਾਸੁ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਤਮੇ ਪਰਮੇਸਰੁ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਉਪਜੀ। ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਿਆਨ, ਗੁਰ ਜੀ ਕਾ ਧਿਆਨੁ ਉਪਜਿਆ। ਸਿਵ ਸੰਜਮੁ ਸੁਰਤਿ ਉਪਜੀ, ਸਤ ਸੰਤੋਖੁ ਉਪਜਿਆ, ਬਿਤਿ ਜੁਗਤਿ ਉਪਜੀ, ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਉਪਜਿਆ, ਕੁਬੁਧਿ ਨਾਸੀ। ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧ ਅਹੰਕਾਰੁ ਨਸਿ ਗਏ। ਤਿਹੁ ਗੁਣਾ ਕੀ ਪਰਕਿਰਤਿ ਮਿਟਿ ਗਈ, ਚਉਥੇ ਗੁਣ ਕੀ ਪਰਕਿਰਤਿ ਉਪਜੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਮਾਤਾ ਤਿਪਰਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ! ਤੇਰਾ ਬੈਠਿ ਰਹਣਾ ਭਲਾ ਨਾਹੀ, ਕਿਛੁ ਕਿਰਤਿ ਰੁਜਗਾਰੁ ਕੀਤਾ ਚਾਹੀਐ। ਏਵ ਭਲਾ ਨਾਹੀ ਜਿ ਤੂੰ ਪੜਿਆ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਘਰ ਬੈਠੇ ਹੋਏ, ਬੈਠੀਆ ਹੋਈਆ, ਏਨਾ ਦੇ ਮੁਖਿ ਪਾਇਆ ਲੋੜੀਐ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇਰੀ ਕਿਛੁ ਖਾਧਾ ਪੈਧਾ ਚਾਹੈ, ਤੂੰ ਬਚਾ ਰੋਜਗਾਰੁ ਕਰਿ ਜਿ ਰੋਟੀ ਕਪੜਾ ਜੁੜਿ ਆਵੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਜਿ ਮਸਤੀ ਕਾ ਪਿਆਲਾ ਜਿ ਆਇਆ ਮੁਟਕੜੀ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਪੜਿ ਰਹਿਆ, ਨਾ ਬੋਲੈ ਨਾ ਬਕੈ, ਨਾ ਖਾਇ ਨਾ ਪੀਵੈ। ਮਸਤੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪੜਿਆ ਦਿਨ ਰਾਤਿ ਪੰਜਿ ਹੁਏ ਬੇ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਘੁੰਮੀ ਦਾਦੀ ਤਿਪਰਾ ਪਾਸਿ, ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਸੁ! ਤੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਦਿਨਾਂ ਪੰਜਾਂ-ਚਹੁ ਦਾ ਪੜਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਸੀ ਸਾਥਿ ਬਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਛੁ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਪੜਿਆ ਹੀ ਰਹਦਾ ਹੈ—ਪੜਿਆ ਹੀ ਰਹਦਾ ਹੈ : ਨਾ ਕਿਛੁ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਪੀਦਾ ਹੈ”। ਇਤਨੀ ਹੀ ਗਲਿ ਮਾਤਾ ਘੁੰਮੀ ਦੀ ਦਾਦੀ ਤਿਪਰਾ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਈ। ਤਬ ਦਾਦੀ ਤਿਪਰਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਕਹਿਆ, “ਹਉ ਵਾਰੀ ਪੂਤਾ। ਤੂੰ ਪੈ ਕਿਉ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਕਿਛੁ ਹੀਲਾ ਤਾ ਨਾਹੀ ਕਿਨਾ।” ਕਹੈ, “ਮਾਤਾ! ਅਨੰਦੁ ਹੈ ਮਾਤਾ ਜੀ। ਹੀਲਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ”। ਤਬ ਦਾਦੀ ਕੈ ਜੀਅ ਵਿਚਿ ਕਰਾਰ ਹੋਆ ਜੋ ਸੁਕਰੁ ਕਾ ਬੋਲਿਆ ਹੈ ਹਿੰਜਾਰ ਹਾ”। ਤਬ ਮਾਤਾ ਬੋਲੀ ਜੀ, “ਾਚਾ! ਇਸੁ ਤੇਰੇ ਪੈ ਰਹਣੇ ਸਾਥਿ ਅਸਾਨੋਂ ਮਹਾ ਦੁਖੁ ਉਪਜਦਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਪੜਿਆ ਨ ਰਹੁ ਜਿ ਅਸੀ ਖੜੀ, ਕਿਛੁ ਟਹਲ ਭੀ ਕੀਤੀ ਲੋੜੀਐ”। ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਤ੍ਰ! ਤੂੰ ਹੁਣਿ ਉਠਿ ਕਰਿ ਨਾਉ, ਨਾਵਿ ਕਰਿ ਜੇਵਿ, ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੁ, ਕਪੜੇ ਪਹਿਰਿਕੇ ਕਿਛੁ ਕਿਰਤਿ ਟਹਲ ਕਰਿ, ਰੋਜਗਾਰੁ ਜਿਸ ਤੇ ਚਲੈ, ਤੂੰ ਸਾਈ ਕਾਰ ਕਰੁ”।

ਤਬ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਨੇ ਖਬਰਿ ਹੋਈ ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਪੜਿਆ ਰਹਿਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਛੁ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿਛੁ ਪੀਂਦਾ ਹੈ। ਤਬ ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ ਭੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ! ਪੈ ਰਹਣਾ ਭਲਾ ਨਾਹੀ। ਤੂੰ ਉਠੁ, ਉਠਿ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਪਰਸਾਦੁ ਜੇਵਿ। ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੁ, ਹਸੁ ਖੇਡੁ, ਤੁਰੁ ਫਿਰੁ, ਜਿਤੁ ਗਲ ਤੇਰਾ ਜੀਉ ਲਗੈ ਤੂੰ ਸਾਈ ਗਲਿ ਕਰਿ। ਅਤੈ ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ। ਅਸੀ ਰਾਹਕ ਹਰ ਰੋਜਗਾਰੁ

ਬਹੁਤ ਹੈ, ਬਿੰਦਕ ਤੂੰ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਹਿ ਤਾ ਭਲਾ ਕਿਉ ਜਿ ਤੇਰੇ ਘਰਿ ਖੇਇਐ ਬਣਦੀ ਨਾਹੀ, ਤੂੰ ਖੇਤ ਵਲਿ ਜਾਹਿ। ਖੇਤੀ ਜਮੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਗਵਾਇ ਨਾਹੀ। ਰਖੁ ਖੇਤੀ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਆਵੇਗੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਜਿ :-

ਮਨੁ ਹਾਲੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਣੀ ਸਰਮੁ ਪਾਣੀ ਤਨੁ ਖੇਤੁ॥

[ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ॥ ੨॥ (੫੯੫)]

ਤਬ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿ, “ਪੰਨ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਅਸੀਹੁ ਦੇਹੁ ਚਾਕਰੀ ਨਹੀ ਹੋਇ ਆਵਦੀ ਅਰੁ ਤੇ ਚਾਕਰੀ ਕਮਾਈ ਹੈ ਤੂੰ ਅਸਾ ਉਪਰਿ ਕਿਰਪਾਲੁ ਹੋਹਿ ਜਿ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਸਾਡਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ; “ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੇਰੀਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੇ ਅਸਾਡੀ ਚਾਕਰੀ ਬਾਂਦਿ ਪੜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਘਤੀ ਤਾ ਤੇਰਾ ਸਰਵੰਸੁ ਹੀ ਤਰੈਗਾ, ਤੇਰੇ ਤਰਣ ਦੀ ਕਿਆ ਹੈ।” ਤਬ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਫੇਰਿ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਅਸਲ ਫਸਲ

ਜਬ ਬਤੀਸ ਬਰਸ ਕਾ ਹੋਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਨਗਰਿ ਤਲਵੰਡੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ ਕੈ ਘਰਿ ਬਾ। ਤਬ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਵ ਕੀ ਉਪਜੀ, ਸੈਸਾਰ ਕੀ ਕਿਰਤਿ ਕੰਮ ਤੇ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਲਾਗਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰਣੈ, ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕਉ ਲਾਗਾ ਸਿਮਰਣੈ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੰਮੁ ਕਰਾਇਆ ਚਾਹਹਿ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਉ ਕਿਛੁ ਕਹਿ ਭੀ ਨ ਸੰਕਹੀ ਜਿ ਕੰਮੁ ਕਿਰਤਿ ਕਿਛੁ ਤੂੰ ਕਰੁ ਅਰੁ ਸਬਬੀ ਸਬਬੀ ਆਖਿ ਭੀ ਕਰਾਇਆ ਚਾਹਹਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਉ ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ! ਅਜੁ ਜੇ ਤੂੰ ਕਿਛੁ ਟਹਲ ਕਰਹਿ ਤਉ ਭਲਾ ਕਰਹਿ।” ਕਹੈ, “ਬਾਬਾ ਜੀ! ਕੋਹੀ ਟਹਲ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਹਲਾ ਪਾਸਿ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਹਿ, ਹਲ ਕਿਛੁ ਮੰਗਿ ਮੰਗਿ ਲੀਤੇ ਹੋਨਿ; ਖਸਮਾ ਬਗੈਰ ਹਾਲੀ ਕੰਮੁ ਕਰਦੇ ਨਾਹੀ। ਬਚਾ। ਜੇ ਤੂੰ ਬਿੰਦਕ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਵਹਿ ਤਾਂ ਕੰਮੁ ਚਲੈ, ਮੇਰਾ ਜਾਣੁ ਹੋਦਾ ਨਾਹੀ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ! ਹਲ ਜਿ ਤੁਸੀ ਵਾਹਿਦੇ ਹਹੁ, ਏਸ ਦਾ ਹਾਲਾ ਤਾਂ ਦੀਬਾਨੁ ਲਏਗਾ ਕਿ ਨਾ ਲਏਗਾ?” ਕਹੈ, “ਬੱਚਾ! ਦੀਬਾਨੁ ਹਾਲਾ ਲਏਗਾ।” ਕਹੈ, “ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮਸਕਤਿ ਅਸੀ ਕਰਹਿ ਅਤੇ ਹਾਲਾ ਦੀਬਾਨੁ ਲਏ, ਸੁ ਏਤੁ ਟਹਲੈ ਹਉ ਨਾਹੀ ਜਾਦਾ। ਪਣੁ ਜੇ ਹਾਲਾ ਦੀਬਾਨੁ ਨਾ ਲਈ ਤਾਂ ਹਉ ਜਾਈ।” ਕਹੈ, “ਬੱਚਾ! ਹਾਲਾ ਤਾ ਨ ਲਈਐ ਜੇ ਦੀਬਾਨ ਦੀਅਹੁ ਦਰਗਾਹੁ ਲਿਖਾਇਆ ਜਿ ਭਾਈ ਵਾਹੀ ਇਨਾਮਿ ਛੁਟੀ, ਤਾਹੀ ਹਾਲਾ ਨਾ ਲਈਐ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ! ਪਿਛਿ ਏਵ ਮੈ ਕਿਉ ਜਾਉ ਇਸੁ ਕਾਨ ਕਉ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਸੇ ਹੀ ਪਰਥਾਇ ਸਲੋਕੁ ਕੀਆ ਜਿ :-

ਫਸਲਿ ਅਹਾੜੀ ਏਕੁ ਨਾਮੁ, ਸਾਵਣੀ ਸਚੁ ਨਾਉ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਕੀ॥ ੧੯॥ (੧੨੮੬)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਉ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬੱਚਾ ਨਾਨਕ! ਜੇ ਤੁਧੁ ਦਰਗਾਹੁ

ਇਨਾਮੁ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਭੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਵਹਿਗੇ। ਅਸਾਡੀ ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਭੁਖ ਉਤਰੀ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿਹੋ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਜਿ ਕੋਈ ਤੁਮਾਰਾ ਸਹਲੰਗੀ ਹੋਇਗਾ ਤਿਸੁ ਕੀ ਭੀ ਭੁਖ ਜਾਇਗੀ।” ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਬਹੁਣੋਈ ਬਾ ਜੈਰਾਮੁ ਉਪਲੁ, ਓਹੁ ਖਾਨ ਪੁਰ ਰਹਦਾ ਬਾ। ਦਉਲਤ ਖਾਨ ਕਾ ਚਾਕਰੁ ਬਾ। ਦਉਲਤ ਖਾਨ ਲੋਦੀ ਕਾ ਓਹੁ ਮੋਦੀ ਬਾ। ਪਣੁ ਖਰਾ ਭਲਾ ਬਾ, ਦਉਲਤ ਖਾਨ ਕਾ ਇਤਬਾਰੀ ਬਾ। ਤਿਨਿ ਸੁਣਿ ਪਾਇਆ ਜੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਘਰ ਕਾ ਕਾਮੁ ਛੋਡਿਆ ਹੈ। ਉਹੁ ਉਦਾਸੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਘਰਿ ਜੀਉ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਟਿਕਤਾ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਉਨਿ ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿ ਭੋਜਿਆ, ਆਪਣੇ ਨਵਰ ਹਥਿ ਕਿਤਾਬਤ ਲਿਖਿ ਭੋਜੀ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਨੇ ਜਿ, “ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਿਰਕਤੁ ਹੋਆ ਹੈ ਸੈਸਾਰ ਤੇ, ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਤੁਸੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਭੋਜਿ ਦੇਹੁ ਜਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਜੀਉ ਲਗੈ ਹਮ ਸਾਥਿ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਮੇਰੇ ਸਾਥਿ ਬਹੁਤ ਇਕਲਾਸੁ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸਾਥ ਇਸਕਾ ਜੀਉ ਲਗੈਗਾ। ਤਬ ਏਕ ਚੀਰੀ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਨੇ ਜੈ ਰਾਮਿ ਭੋਜੀ ਜਿ, “ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਭੋਜਣਾ”, ਇਕ ਕਿਤਾਬਤਿ ਜੈ ਰਾਮਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਭੋਜੀ ਜਿ, “ਜੀ ਅਸਾਡੇ ਜੀ ਬਹੁਤ ਚਾਹ ਹੈ ਤੁਸਾਡੇ ਦਰਸਨ ਦੀ, ਤੁਸਾਂ ਅਸਾਂ ਉਪਰਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੈ ਦਰਸਨੁ ਦੇਵਣਾ, ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਮਿਤ ਅਸਾਂ ਪਾਸਿ ਆਵਣਾ”। ਤਬ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਭੀ ਭਲਾ ਮਨਾਇਆ। ਅਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੈ ਜੀ ਪਾਸਿ ਬਸੀ “ਜਿ ਜਾਈਐ”। ਜੀ ਬਸੀ ਜਿ ਕਿਛੁ ਰੁਜਗਾਰ ਕੇ ਮਿਲਣੁ ਕੀ ਸੁਖ ਕੈ ਵਾਸਤੇ? ਜੀ ਨਾ ਬਸੀ; ਪਣੁ ਲੇਖੁ ਪਰ ਗਇਆ, ਆਇ ਲੇ ਚਲਿਆ ਸੰਜੋਗੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਕਉ ਚਲਿਆ। ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਪਹੁਚਾਇਆ, ਜੋੜੇ ਸੀਵਾਏ, ਘੋੜੇ ਪਹੁਚਾਏ; ਜਿ ਘੋੜੇ ਦੁਇ ਕੋਤਲ ਇਕ ਹੇਠਿ ਦੁਇ ਉਠ ਅਸਥਾਬ ਨੇ, ਤੰਬੂ, ਸਰਾਇਚੇ, ਵਿਛਾਵਣੇ, ਕਨਾਤਾ, ਅਸਥਾਬ, ਕਪੜੇ, ਹੰਡਵਾਈਆ ਲਦਣੇ ਨੇ ਨਵਰ ਸਾਥ ਮਿਲੇ ਖਰਚੀ ਰੁਪਯੇ ਦੰਮ ਸਾਥ ਮਿਲੇ। ਦਸ ਅਸਵਾਰ ਸਾਥਿ ਚਲੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੈ ਸਾਥਿ, ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨਗਰ ਕਉ ਚਲੇ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਤੇ ਨਗਰ ਕੇ ਲੋਕ ਬਿਦਾ ਹੋ ਗਏ। ਅਰੁ ਜਿਤਨੇ ਬੇਦੀ ਬੇ: ਤਾਏ, ਪਿਤੀਏ ਭਾਈ-ਭਤੀਜੇ ਸਭਿ ਬਿਦਾ ਭਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਾਥਿ ਅਗੈ ਹੀ ਬਲਿਪਣ ਮੈ ਭੀ ਸਾਥੇ ਖੇਲਤਾ ਮਰਦਾਨਾ ਛੂਮੁ ਕਲਾਲਾ ਕਾ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਐ ਕੀ ਰਹਦਾ, ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਦਾ, ਨਾਮ, ਕੰਬੀਰ, ਤਿਲੋਚਨ, ਰਵਿਦਾਸ, ਧੰਨੇ, ਬੇਣੀ ਕੇ ਪਦੇ ਗਾਵਤਾ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੈ ਅਗੈ ਪਦੇ ਗਾਵਤਾ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਜੀਉ ਉਸ ਹੀ ਸਾਥਿ ਲਗਤਾ। ਸਾਰੇ ਲੋਕੁ ਸੈਸਾਰ ਤੇ ਜਿਤਨਾ ਤਲਵੰਡੀ ਬਸਤਾ ਆਪਣਾ ਪਰਾਇਆ ਬਾ ਤਿਤਨਿਆਂ ਸਾਥਿ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਾ ਜੀਉ ਮਰਦਾਨੇ ਸਾਥਿ ਲਗਤਾ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਾਥਿ ਲਿਆ। ਤਬ ਅਵਰੁ ਲੋਕ ਬਾਬੇ ਜੀ ਸਾਥਿ ਤੇ ਬਿਦਾ ਹੋਏ। ਕਈ ਕ ਲੋਕ ਜਿਤਨੇ ਸਾਥਿ ਬੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਬੇ ਤੇ ਅਗੈ ਅਭੜ ਵੱਜਣ ਕਉ ਸਾਥਿ ਚਲੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਅੰਦਰਿ ਵਿਦਾ ਕਰ ਗਏ। ਸ੍ਰੀ ਚੰਦੁ ਲਖਮੀ ਦਾਸੁ ਪੈਰੀ ਪਾਇ ਕਰਿ ਦਾਦੀ ਲੈ ਖੜੀ ਹੋਈ। ਦਾਦੀ ਕਉ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਜਿ ਏਨਾ ਕਉ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਲੈ ਜਾਹਿ। ਤਬ ਦਾਦੀ ਸਿਰੁ ਨਿਵਾਇ ਕਰਿ ਬਾਲਕਾ ਕਉ ਡੇਰੇ ਲੈ

ਗਈ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਘੁੰਮੀ ਮੂਲੋਂ ਧੀ ਚੋਣੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੈਰੀ ਪੜੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪਰਮੇਸੁਰ ਅਰਾਧਣਾ, ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਹੀ ਕਰਣੀ ਅਸੀਂ ਝਬ ਹੀ ਆਵਹਿਗੇ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਘੁੰਮੀ ਬੈਰਾਗੁ ਲਗੀ ਕਰਣੇ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪਿਆਰੀ? ਤੂੰ ਬੈਰਾਗੁ ਕਿਉਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਫਿਰਿ ਝਬ ਆਵਹਿਗੇ”। ਤਬ ਘੁੰਮੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਜਾ ਤੂੰ ਐਥੇ ਸਹਿ ਤਾ ਅਸਾਨੂੰ ਮੁਹਿ ਨ ਲਾਇਦੋਹੀ, ਹੁਣਿ ਤੂੰ ਓਥੇ ਗਏ ਥੇ ਕਿਆ ਆਵਹਿ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਪਿਆਰੀਐ। ਐਥੇ ਹੋਏ ਤੁਸਾ ਨੋ ਕਿਆ ਕਰਦੇ, ਚਾਰਿ ਦਿਨ ਉਥਾਊ ਹੀ ਜਾਇ ਬੈਠਹਿ”। ਤਬ ਘੁੰਮੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਜਾ ਤੂੰ ਐਥੇ ਤਾ ਹਉ ਜਾਣਦੀ ਜਿ ਦੀਨ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਪਾਤਸਾਹੀ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਹੈ। ਹੁਣਿ ਮੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਾਰੇ ਸੈਸਾਰੁ ਉਜਾੜਿ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਸੈਸਾਰੁ ਕਿਤੁ ਕੰਮ ਹੈ, ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਜੀ। ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ”। ਤਬ ਇਤਨੇ ਕਹਣੇ ਸਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜਾਹਿ ਘੁੰਮੀਏ! ਦੀਨ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਪਾਤਸਾਹੀ ਤੁਧ ਨੋ ਹੋਈ”। ਤਬ ਫੇਰਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਮੈ ਦੀਨ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਕਿਆ ਕਰਣੇ ਹੋਨਿ, ਮੇਰੇ ਕੰਮਿ ਰੂਹੇ ਹੈ। ਨਾ ਹਉ ਦੀਨ ਦੀ ਭੁਖੀ ਹਾ; ਨ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਭੁਖੀ ਹਾਂ-ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਦੀ ਭੁਖੀ ਹਾਂ, ਮੈਨੋਂ ਜੀ ਤੂੰ ਨਾਲੇ ਲੈ ਚਲੁ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਦੇਖੁ, ਹੁਣਿ ਜਾਂਦੇ ਹਹ, ਜਬ ਕਿਛੁ ਰੁਜਗਾਰ ਹੋਵੈਗਾ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਤਾਈ ਸਦਾਇ ਲਈਗਾ ਤਬ ਘੁੰਮੀ ਬੋਲੀ ਜਿ, “ਜੀ, ਤੇ ਮੇਰੀ ਕਿਆ ਪੜੀ ਹੈ ਜਿ ਤੂੰ ਮੈਨੋਂ ਸਦਾਇ ਲੈਹਿ, ਮੇਰਾ ਕਿ ਬਿਚੁ ਹੈ ਜਿ ਤੂੰ ਮੈਨੋਂ ਸਦਾਇਹਿ, ਪਣੁ ਤੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਵਚਨੁ ਦੇਹਿ ਜਿ ਭਰੋਸਾ ਹੋਵੇ ਤੇਰੇ ਵਚਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ, “ਜਾਹਿ ਮੂਲੋਂ ਧੀਏ! ਮੇਰਾ ਵਚਨੁ ਹੈ ਤੈਨੋਂ ਸਦਾਇ ਲਈਗਾ, ਕੈ ਮੈ ਆਵਾਂਗਾ”। ਤਬ ਮਾਤਾ ਘੁੰਮੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰੀ ਅਰੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ। ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਾਤਾ ਘੁੰਮੀ ਬਿਦਾ ਭਈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਹਰਿ ਆਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਵਰ ਲੋਕੁ ਬੇ ਨਗਰ ਕੇ ਤਿਨਾ ਸਾਥਿ ਬਿਦਾ ਕਰੀ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਘੁੰਮੀ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਅਰੁ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਅਸੀਰਬਾਦੁ ਦੀਆ ਜਿ, “ਬਚਾ! ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋਇ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੈਨੋਂ ਸਿਧੀ ਪਾਏ”। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੈ ਜੀ ਬਸੀ ਜਿ, “ਐਥੇ ਉਦਾਸੁ ਵਾਸੁ ਰਹਦਾ ਹੈ, ਮਤੁ ਓਥੇ ਜੀਉ ਨਾਨਕ ਕਾ ਲਾਗੈ। ਜਿਉ ਜਾਇ ਤਿਉ ਭਲਾ ਹੋਇ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰੀ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕਉ, ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਲੋਕੁ ਕੁਟੰਬ ਸਭੁ ਬਿਦਾ ਹੋਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਘੋੜੇ ਅਸਵਾਰੁ ਹੋਆ, ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਕਉ ਚਲੇ। ਮਜਲ ਦਰਿ ਮਜਲ ਚਲਤੇ ਚਲਤੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰਿ ਆਇ। ਪੈਂਤੀਸ ਬਰਸਾਂ ਕਾ ਅਰ ਛਿਆਂ ਸਾਢਿਆਂ ਮਾਹਾਂ ਦਾ ਜਬ ਹੋਆ ਤਬ ਆਇ ਜੈ ਰਾਮੁ ਨੋ ਮਿਲੇ। ਜੈ ਰਾਮੁ ਸਉਹਾਂ ਆਇ ਮਿਲਿਆ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਕੈ ਗਲਿ ਮਿਲੇ। ਜੈ ਰਾਮਿ ਗਲਿ ਮਿਲਿ, ਸੁਖੁ ਪੁਛਿ ਕਰਿ ਘਰਿ ਲੈ ਆਇਆ। ਵਿਛਾਵਣੇ ਵਿਛਾਏ, ਆਇ ਘਰ ਬੈਠਾ। ਅਗਲੀ ਪਿਛਲੀ ਬਾਤ ਪੂਛ ਕਰਿ ਨਿਸਾ ਕੀਨੀ। ਪਰਸਾਦੁ ਜੋਵਿਆ, ਅਸਾਇਸ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੋਏ। ਪ੍ਰਾਤ ਸਮੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰਿ ਪਛਮ ਕੀ ਦਿਸਾ ਕੀ ਤਰਫ ਆਇ ਬਾਹਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕੀਆ, ਦਰੀਆਵ ਉਪਰਿ। ਬਹੁੜਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ, ਤਿਲਕੁ ਚੜਾਇ ਕਰਿ, ਕਪੜੇ ਪਹਰਿ ਕਰ ਆਇ ਡੇਰੇ ਬੈਠੇ।

ਜੇ ਰਾਮੁ ਭੀ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਤਰਪਣੁ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਪੜਿ ਕਰਿ, ਤਿਲਕੁ ਚੜਾਇ ਕਰਿ
ਕਪੜੇ ਪਹਿਰਿ ਕਰਿ ਆਏ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲਿਆ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ
ਨਾਨਕ ਜੀ ਭੀ ਬਹੁਤ ਆਦਰੁ ਕੀਆ, ਉਠਿ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਤਬ ਜੇ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬੈਠੀਐ
ਜੀ, ਬੈਠੀਐ”। ਜੇ ਰਾਮੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈਠਿ ਗਏ, ਬੈਠ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜੇ ਰਾਮ ਜਿ,
“ਨਾਨਕ ਜੀ। ਇਉਂ ਬਣਤੀ ਹੈ ਰੁਜਗਾਰ ਭੀ ਹੋਇ ਅਰੁ ਸਿਰਿ ਕਾਰਿ ਭੀ ਹੋਇ, ਕਿਉ ਜਿ
ਬਡੇ ਆਦਮੀ ਸਿਉ ਕੋਈ ਅਸਨਾਉ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸਿ ਤਿਸ ਕਾ ਰੁਜਗਾਰ ਭੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਕੈ
ਬਿਖੈ ਸ੍ਰੀਕਾਰੁ ਭੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜਿ ਫਲਾਨਾ ਫਲਾਨੇ ਕਾ ਅਸਨਾਉ ਹੈ ਚਾਕੁਰ ਹੈ; ਏਹੁ ਬਡਾ
ਆਦਮੀ ਹੈ-ਚਾਰਿ ਕੰਮ ਹਮਾਰੇ ਸਵਾਰੇਗਾ, ਕੈ ਏਕ ਦਿਨਿ ਕੰਮ ਆਵੇਗਾ। ਲੋਕਾ ਮਾਹਿ ਸ੍ਰੀ
ਕਾਰੁ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਏਹੁ ਪਾਤਸਾਹ ਕਾ ਦਰਬਾਰੁ ਹੈ, ਇਕ ਟਹਲ ਹਵਾਲੈ ਹੋਇ ਓਹਿ ਉਸ ਹੀ
ਟਹਲ ਮਹਿ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇ ਜਾਤੇ ਹੈ। ਤੁਮਹਾਰੀ ਮਨਸਾ ਕਿਉ ਹੈ? ਤੁਮਰੀ ਇਛਾ ਹੋਇ ਬੈਠੇ
ਅਸਾਇਸਿ ਕਰਹੁ ਤਉ ਹਮਰਾ ਸਿਰੁ ਤੁਮਾਰੇ ਪਾਵ, ਬੈਠੇ ਅਸਾਇਸਿ ਕਰਹੁ। ਅਰ ਜੇ ਕਿਛੁ
ਰੁਜਗਾਰੁ ਭੀ ਏਕ ਬਾਰ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਕਉ ਮਿਲੀਐ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਰੁਜਗਾਰੁ ਭੀ ਕਰੀਐ। ਤਬ
ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਇ ਜਿਉ ਤੁਮਾਰੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ਤਿਵ ਕਰਹੁ
ਰੁਜਗਾਰੁ ਕਰਣਹਾਰਾ ਆਪੇ ਹੈ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਉਸੁ ਕਰਣਾ ਹੈ ਤਿਉ ਹੀ ਕਰਹਿਗੇ ਹਮਿ, ਪਣੁ ਜੀ
ਏਕ ਬਾਰਿ ਮਿਲਿਆ ਚਾਹੀਐ”। ਕਹੈ, “ਸਹੀ”। ਕਹੈ, “ਸਹੀ”। ਤਬ ਜੈਰਾਮਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ
ਕਉ ਬੈਠਾਇ ਕਰਿ ਜਾਇ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਕਉ ਮਿਲਿਆ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਅਰਜੁ ਕੀਆ ਅਰ
ਪਸਤੋ ਮਹਿ ਸਮਝਾਇਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਏਕ ਮੇਰਾ ਸਾਕੁ ਹੈ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨਾ ਆਦਮੀ ਹੈ, ਖੂਬੁ
ਲਾਇਕੁ ਹੈ। ਮੁਹੀਮ ਸਰਿ ਕਰਣਹਾਰਾ ਹੈ, ਜੇ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੈ ਤਾ ਪਾਵ ਦੇਖੇ”। ਤਬ ਖਾਨ ਕਹਿਆ
ਜਿ, “ਵਾਹੁ। ਵਾਹੁ। ਬਹੁਤ ਖੂਬ, ਬੁਲਾਈਐ”। ਤਬ ਜੇ ਰਾਮੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ
ਆਇ ਮਿਲਿਆ, ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜੀ, “ਜੀ, ਚਲੀਐ ਅਰੁ ਕਿਛੁ ਪੇਸਕਸੀ ਕੀਚੈ”।
ਕਹੈ, “ਜੀ ਭਲਾ ਹੋਇ”। ਏਕ ਕੋਤਲੀ ਪਾਕ ਐਰਾਕੀ ਘੋੜਾ ਬਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ,
ਓਹੁ ਸਵਾਰਿ ਪਹਿਰਾਇ ਕਰਿ ਪੇਸ ਕਸੀ ਕਉ ਕੀਆ ਅਰੁ ਰੁਪਯੇ ਪਰਕਾਲੇ ਪੇਸਕਸੀ ਕਉ
ਕੀਏ। ਤਬ ਦਿਨ ਚੜਤੇ ਸਾਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਪੇਸਕਸੀ
ਗੁਦਰਾਨੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਸੂਰਤਿ ਦੇਖ ਕਰਿ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਲੋਦੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ
ਹੋਇ ਗਇਆ। ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਖੁਦਾਇ! ਤੇਰੀ ਪੈਦਾਇਸਿ, ਤੂ
ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ। ਐ ਜੈ ਰਾਮੁ!” ਕਹੈ, “ਜੀਵੈ ਖਾਨੁ”। “ਈ ਮਰਦ (ਰਾ) ਨਾਮੁ ਚੀਸਤ?” “ਖਾਨ
ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਨਾਨਕੁ ਅਸਤ ਈ ਮਰਦ ਨਾਮੁ”। ਕਹੈ, ਜੈ ਰਾਮ। ਈ ਮਰਦ ਖੁਦਾਈ ਸੂਰਤਿ
ਨਜ਼ਰਿ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਨੇਕ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਤੂ ਕਹਤਾ ਬਾ ਤਿਸ ਤੀ ਭੀ ਬਲਕਿ
ਜਾਜਤਿ ਹੈ। “ਖਾਨ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਗਰੀਬ ਤੁਮਾਰਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਗਰੀਬੁ ਨਿਵਾਜੁ ਹੈ”। ਤਬ ਖਾਨ
ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਐ (ਜੈਰਾਮ!) ਖੁਦਾਇ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ, ਏਸ ਕਉ ਖੁਦਾਇ ਨਿਵਾਜੇਗਾ ਅਰੁ
ਜੈਸੀ ਬਰਬਸਤਿ ਹਮ ਬੋ ਹੋਇ ਆਵੇਗੀ ਤੈਸੀ ਤਕਸੀਰ ਨ ਕਰਹਗੇ। “ਨਾਨਕ ਕੈ ਤਾਈ
ਸਰੁਪਾਓ ਦੇਹੁ”। ਤਬ ਸੁਨਹਰੀ ਸਰੁਪਾਉਂ ਆਇਆ, ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਅਣਾਇ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਜੀ
ਕਉ ਪਹਿਰਾਇਆ। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ, “ਜਿਤਨੀ ਮੇਰੀ ਏਹੁ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਤਿਤਨੀ ਸਭੁ
ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੈ ਹਵਾਲੈ ਕਰਹ”। ਜਿਤਨੀ ਬਿਸਾਤਿ ਮੇਰੀ ਹੈ ਏਤਨੇ ਕਾ ਸਾਮਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੈ

ਹਵਾਲੇ ਹੋਇ। ਜਿਤਨੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਏਤਨੀ ਕਾ ਖਰਚੁ ਸਭ ਕਾ ਨਾਨਕ ਕੇ ਹਥਿ ਬਿਚੁ ਕਰਿ ਹੋਇ। ਜਬ ਜੈਰਾਮ ਤਸਲੀਮ ਕਰੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭੀ ਤਸਲੀਮ ਕਰੀ। ਸਰਪਾਉ ਪਹਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਡੇਰੇ ਆਏ। ਤਬ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਖਰਚੁ ਵਾਸਲੁ ਜੋੜ ਜਮਾ ਦਿਹਾੜੀਆਂ ਕਾ ਆਣ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਕਾ ਜਿ ਕਿਛੁ ਹਸੇਬੁ ਬਾ ਸਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਮਝਿ ਲੀਆ। ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਆਪਿ ਦਿਆਨਤਦਾਰੁ, ਕਿਸੀ ਦਾ ਕਿਛੁ ਲੇ ਨਾਹੀ, ਹੋਰਸ ਕਾ ਹਕੁ ਗਵਾਏ ਨਾਹੀ। ਧਰਮੋ ਧਰਮੀ ਖਰਚੁ ਚਲਾਏ। ਅਗੈ ਜਿ ਲੋਕ ਪੀਛੇ ਲਾਗੈ ਫਿਰਤੇ, ਹਕੁ ਨਾ ਪਾਵਤੇ ਤੇ ਸਭਿ ਹਕਿ ਪਹੁਚੇ, ਸਭਿ ਦੁਆਇ ਲਗੇ ਦੇਣੇ ਜਿ: “ਯਾ ਖੁਦਾਇ ਤੂੰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਭਲਾ ਕਰਿ। ਜੇ ਸਭਨਾ ਦਾ ਹਕੁ ਪਹੁਚਾਇਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੀ ਨੇ ਰੱਜੁ ਨਾਹੀ ਕਰਦਾ।” ਜਿਤਨਾ ਸਗਿਰਦ ਪੇਸਾ ਹੈ ਸਭਿ ਦੁਆਈ ਲਗੈ ਦੇਵਣੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ। ਆਗੈ ਜੇ ਮੋਦੀ ਥੇ ਸਿ ਦਹਨੀਮੀ ਕਾਟਿ ਲੈਦੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਿਸੀ ਕੀ ਦਮੜੀ ਨਾ ਰਾਖੇ। ਆਪਣਾ ਹਕੁ ਜਾਣੈ ਨ ਦੇਈ, ਪਰਾਇਆ ਹਕੁ ਲਏ ਨਾਹੀ। ਦੀਬਾਨ ਕਾ ਜਾਜਤਿ ਕਿਛੁ ਜਾਣੇ ਦੇ ਨਾਹੀ, ਜਿਤੁ ਗਲੈ ਕਿਛੁ ਭਲਾ ਹੋਇ ਸਾਇ ਬਾਤ ਕਰੈ। ਦੀਬਾਨ ਤੇ ਸੁਰਖਰੂ। ਸਭੁ ਜਿਤਨਾ ਲਸਕਰੁ ਲੋਕੁ ਸਗਿਰਦ ਪੇਸਾ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਕਾ ਬਾ ਸਭੁ ਦੁਆਇ ਦੇਨਿ, “ਯਾ ਖੁਦਾਇ! ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਭਲਾ ਹੋਇ।” ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਬਦੀ ਕੋਈ ਨ ਕਰੈ, ਸਭੁ ਕੋਈ ਨੇਕੀ ਹੀ ਕਰੈ। ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਹਰਿ ਕੋਈ ਸਪਾਰਸ ਕਰੇ। ਸਭੁ ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ, “ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ! ਨਾਨਕੁ ਦਿਆਨਤਦਾਰੁ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਸਭ ਲਸਕਰ ਕੇ ਲੋਕ ਸਗਿਰਦ ਪੇਸੇ ਕੀ ਮਉਤਾਦ ਬਧੀ, ਬਾਧਿ ਕਰਿ ਮਉਤਾਦ ਜਿ ਇਤਨਾ ਤੁਮ ਖਾਹ, ਇਤਨਾ ਤੁਮ ਘਰੀ ਭੋਜਹੁ। ਸਭੁ ਕੋਈ ਬਾਫਰਾਤੁ ਰੋਟੀ ਖਾਇ। ਦੀਬਾਨ ਕਾ ਕੰਮ ਚਲਿਆ ਜਾਇ। ਦੀਬਾਨੁ ਭੀ ਖੁਸੀ ਹੋਆ ਜਿ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਦੂਣਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਲੋਕ ਖੁਸੀ ਹੋਏ। ਜਿ ਬਾਫਰਾਤੁ ਰੋਟੀ ਲਗੈ ਖਾਣੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਐਸਾ ਧਰਮੁ ਵੀਚਾਰੁ ਚਲਾਇਆ। ਸਭੁ ਕੋਈ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਪਿਛਲਿਆ ਤਲਵੰਡੀ ਕਿਆ ਲੋਕਾ ਨੇ ਖਬਰਿ ਹੋਈ ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਜਾਦੋ ਹੀ ਵਧਿਆ ਹੈ, ਚਲਹੁ ਅਸੀ ਰੁਜਗਾਰੁ ਕਰਿ ਆਵਹਿ। ਤਬ ਜੇਹੇ ਫਰਕ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਵੇ ਤੇਹੀ ਤੇਹੀ ਟਹਲਿ ਤਿਸਨੇ ਮਿਲੇ। ਸਭੁ ਕੋਈ ਸਦਕਾ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦਾ ਬਾਫਰਾਤੁ ਰੋਟੀ ਖਾਨਿ। ਕੰਮ ਪਾਤਸਾਹੀ ਜੋੜ ਛੋੜਿਓਸੁ ਸੇ ਉਸ ਹੀ ਭਾਂਤਿ ਕੰਮੁ ਸਿਰਕਾਰ ਕਾ ਚਲੈ।

ਆਪਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਰਾਤਿ ਕੈ ਸਮੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰੈ-ਕਰਾਇ ਅਰੁ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤਿ ਨਾਵਣਿ ਜਾਇ। ਨਾਇ ਕਰਿ ਦਰਿਆਇ ਉਪਰਿ ਸਿਮਰਨੁ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰੈ। ਕੀਰਤਨੁ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪਰਸਾਦੁ ਜੇਵਿ ਕਰਿ, ਊਖਾ ਕਾਲ ਦੀਬਾਨ ਲਗਦੇ ਅਗੇ ਦੇ ਹੀ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਵੇ। ਊਹਾ ਜਾਇ ਦੀਬਾਨ ਪਾਸਿ ਸਿਰੁ ਨਿਵਾਇ ਕਰਿ ਜੇ ਕਿਛੁ ਦੀਬਾਨ ਕਾ ਕੰਮੁ ਹੋਇ ਸਿ ਸਰਿ ਕਰੈ। ਅਵਰੁ ਕਿਸੀ ਕਾ ਕੰਮੁ ਕਾਰਜੁ ਹੋਇ ਤਿਸ ਕਾ ਕਾਰਜ ਸਿਧਿ ਕਰੈ। ਸਭਸ ਕੇ ਕਾਰਜ ਸਾਰੇ। ਪਰਉਪਕਾਰੁ ਕਮਾਵੈ; ਬਿਰਥਾ ਕਿਸੀ ਕਉ ਨਾ ਛੋਡੈ। ਦੀਬਾਨ ਵਿਚਿ ਅੜਿਆ ਕਿਸੀ ਕਉ ਨ ਦੇਈ ਰਹਣੇ, ਭੂਮੀਆ ਚਉਧਰੀਆ ਕਾ ਵੇਸਾਹੁ, ਕਾਨ੍ਹਗੋਆ, ਕਰੋੜੀਆਂ ਕਾ ਵੇਸਾਹੁ, ਗਰੀਬ ਰਿਵਾਇਤਿ ਰਯਤਿ ਕਾ ਭੀ ਵੇਸਾਹ। ਸਭੁ ਜਿਤਨੀ ਰਯਤਿ ਸਭੁ ਦੁਆਈ ਲਾਗੀ ਦੇਵਣੇ, ਜਿ, “ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ! ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਤੂੰ ਭਲਾ ਕਰਿ। ਜੇ ਨ ਰਯਤਿ, ਨ ਚਉਧਰੀ, ਨਾ ਕਾਨ੍ਹਗੋਆ, ਨਾ ਸਿਕਦਾਰੁ ਕੋਈ ਝਗੜਦਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ,

ਨਾ ਕੋਈ ਡੰਨੀਦਾ ਹੈ, ਰਾਮੁ ਕਾ ਰਾਜੁ ਗੁਦਰਦਾ ਹੈ। ਧੰਨੁ ਹੋ ਨਾਨਕ। ਜਿਸ ਦੇ ਆਵਣੇ ਸਾਥਿ ਸਭੁ ਕੋਈ ਸੁਖੀ ਹੋਇ ਗਇਆ ਹੈ। ਲੋਕਹੁ ਬਹੁਤੁ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਹੈ।” ਏਹੁ ਰਾਜ ਪਰਕਿਰਤਿ ਲਾਗਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਮਾਵਣੈ। ਇਉਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਾਜੁ ਕੀਆ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ।

ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰਿ ਜਦਿ ਪਹਿਲਾ ਹੋ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਨੇ ਮਿਲਿਆ, ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਸਰੁਪਾਉ ਘੋੜਾ ਦਿਤਾ, ਸਗਿਰਦ ਪੇਸੇ ਦਾ ਖਰਚੁ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ। ਤਸਲੀਮ ਕਰਿ ਡੇਰੇ ਆਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸੰਕੋਚ ਵਿਚਿ ਪੈਆ, “ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ! ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਏਸੁ ਗਲਿ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਗਲਿ ਅਚਾਣਕ ਮੇਰੇ ਗਲਿ ਬਧੀ। ਮੇਰਾ ਧਿਆਨੁ ਕਿਥਾਉਂ ਹੋਰ ਬੈ, ਏਹੁ ਗਲਿ ਕਿਛੁ ਹੋਰੁ। ਏਹਬ ਕਿਆ ਹੋਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸੰਕੋਚ ਵਿਚਿ ਪੜਿਆ, ਤਬ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਿਆ। ਚੁਪ ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਤਮ ਪਰਬੋਧੀ ਸਬਦੁ ਸੁਹੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਲੇ ਉਠਾ ਜਿ :-

ਐਸਾ ਗਿਆਨੁ ਜਪਹੁ ਮਨ ਮੇਰੇ॥

[ਸਬਦ, ਸੁਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ (੭੨੮)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਤਮਾ ਪਰਬੋਧੀ ਏਹੁ ਗਿਆਨੁ ਗੋਸਟਿ ਕਰੀ। ਫਿਰਿ ਉਠਿ ਕਰਿ ਰਾਜੁ ਚਲਾਵਣ ਲਾਗਾ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਿਖਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਬਾ ਅਰੁ ਜਦਿ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਲੋਦੀ ਕਾ ਚਾਕੁਰੁ ਹੋਆ ਮੋਦੀ ਆਪਣੇ ਕੀ ਟਹਲ ਹਵਾਲੇ ਹੋਈ। ਤਬ ਹਰਿ ਦਿਨਿ ਜਿ ਸਿਰਕਾਰ ਕਾ ਖਰਚੁ ਹੋਇ ਸਿ ਲਿਖਦਾ ਜਾਇ। ਅਰੁ ਜਿ ਦਿਨਿ ਲਿਖੈ ਖਰਚੁ ਸਿ ਰਾਤਿ ਬੈਠਾ ਜੋੜੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬੈਠਾ ਬਾ ਖਰਚੁ ਕਾਗਦ ਉਪਰਹੁ ਜਿਉ ਬੈਠਾ ਜੋੜਦਾ ਬਾ ਤਿਉ ਰਾਤਿ ਕੈ ਸਮਉ। ਅਰੁ ਚਰਾਗ ਜਲਦੈ ਹੋਨਿ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜਿਉ ਬੈਠਾ ਲੇਖਾ ਜੋੜਦਾ ਹੈ ਤਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਮਨੁ ਬਿਰਕਤੁ ਹੋਇ ਗਇਆ, ਓਹੁ ਕਾਗਦੁ ਹਬਹੁ ਸਟਿ ਬਹਿਓਸੁ। ਲਾਗਾ ਮਨ ਕਉ ਸਮਝਾਵਣੇ। ਤਬ ਆਤਮੇ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ, ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਮਹਿ ਆਤਮ ਪਰਬੋਧੀ ਜਿ :-

ਚਿਤ ਚੇਤਸਿ ਕੀ ਨਹੀ ਬਾਵਰਿਆ॥

[ਸਾਰਾ ਸਬਦ, ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ॥ ੩॥ (੯੯੦)]

ਤਬ ਰਾਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਅਰਾਧਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸਰ ਜੀ ਕਉ, ਰਤੀ ਕੁ ਟਿਕਿ ਕਰਿ, ਫੇਰਿ ਦਰੀਆਵ ਨਾਵਣੇ ਗਇਆ। ਗੁਰੂ ਕਉ ਅਰਾਧਤਾ ਬਾ ਜਿ “ਮੁਝ ਕਉ ਗੁਰੂ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਹੋਇ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਬਤਾਇ ਦੇਇ”। ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਐਸੀ ਕਿਰਪਾ ਭਈ ਤਿਸੀ ਦਿਨਿ ਸਾਵਧਾਨੁ ਦਰਸਨ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਾ ਭਇਆ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਨਿਤ ਦਾ ਨੇਮ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਨਗਰਿ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰਿ, ਜਦਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੇ ਭਾਈ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਲੋਦੀ ਮੋਦੀ ਕੀਆ, ਤਬ ਏਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਲੇਖਾ ਹਿਸਾਬੁ ਕਰਤੇ ਰਾਤਿ ਵਡੀ ਹੋ ਗਈ, ਹੋਰਨੀ ਦਿਨਿ ਸੰਵੀ ਸੰਵ ਬੈਠਿ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ, ਤਿਤੁ ਦਿਨਿ ਲੇਖਾ ਹਿਸਾਬ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿਰਕਾਰ ਦਾ ਰਾਤਿ ਵਡੀ ਹੋਈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮਹ ਡਰਿ ਗਇਆ ਜਿ, “ਹਾਇ ਹਾਇ ਮੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲਾਲਚਿ ਲਗਿਆ ਮੇਰਾ ਨੇਮੁ ਖੰਡਿਤੁ ਹੋਆ, ਮੇਰੇ ਸਿਰਿ ਕਿਆ ਹੋਇਗਾ”, ਡਰਿ ਗਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ “ਹਾਹਾ, ਦੇਖਹੁ ਭਾਈ। ਰਾਤਿ ਵਡੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਅਗੇ ਰਸੋਈਆ ਬੈਠਾ ਉਡੀਕਤ ਹੈ, ਰਸੋਈ ਹੋਈ ਪੜੀ ਹੈ ਅਰੁ ਰਾਤਿ ਵਡੀ ਹੋ ਗਈ”। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਉਹਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਆਇਆ। ਤਬ ਰਸੋਈਐ ਕਹਿਆ ਜੇ, “ਬਾਬਾ ਜੀ! ਪਰਸਾਦੁ ਸੀਤਲੁ ਭਇਆ ਹੈ”। ਤਬ ਜਦ ਏਹੁ ਬਾਤਿ ਰਸੋਈਐ ਕਹੀ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਕਿਆ ਕਰੀਐ ਭਾਈ। ਜਦਿ ਸਿਰਕਾਰ ਦਾ ਹਿਸਾਬੁ ਕਰਿ ਪਹੁਤੇ ਤਬ ਡੇਰੇ ਆਏ”। ਤਬ ਰਸੋਈਐ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ! ਰਸੋਈ ਬਡੀ ਡੇਰ ਕੀ ਹੋਈ ਪੜੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਉਠਿ ਕਪੜੇ ਉਤਾਰਹੁ, ਪਰਸਾਦੁ ਲੇਹੁ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੇ, “ਸੁਆਮੀ ਜੀ! ਪਰਸਾਦੁ ਤਉ ਜੈਮੀਐਗਾ, ਪਣੁ ਕੀਰਤਨੁ ਨਾਹੀ ਕੀਤਾ”। ਕਹੈ, “ਜੀ, ਸਵੇਰੇ ਆਈ ਦਾ ਤਾਂ ਜੋਵਿ ਕਰਿ, ਸਵੇਰੇ ਐਤੁ ਵਖਤਿ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਿ ਸਵੀਦਾ, ਹੁਣੁ ਜੇਵਿ ਕਰਿ ਸੰਵਿ ਰਹੀਐ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੈਰ ਸਾਲ ਗਲ ਆਖੀਆ, ਸੰਵੀਐ ਕਿਉ ਕਰਿ? ਜੇਵਿ ਕਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰੀਐ”। ਕਹੈ, “ਜੀ, ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਕਰੀਐ, ਪਣੁ ਜੇਵਿ ਲੀਜੀਐ”। ਕਹੈ, “ਭਲਾ ਹੋਇ, ਪਰੋਸੀਐ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਪੜੇ ਉਤਾਰੇ, ਹਥ ਪਾਉ ਧੋਇ ਕਰਿ ਧੋਤੀ ਵਿਚਿ ਹੋਇ ਰਸੋਈ ਉਪਰ ਜਾਇ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਰਸੋਈਐ ਬਾਲੀਆ ਸਾਲਣਿਆਂ ਕੀਆਂ, ਪਕ ਪਰਸਾਦੁ ਦੀਆ ਆਗੈ ਰਾਖੀਆਂ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਰਸਾਦੁ ਲੀਆ, ਪਰਸਾਦੁ ਲੈ ਕਰਿ ਛਿੰਗ ਚੁਲੀ ਤਰਿ ਕਰਿ, ਬਸਤੁ ਲੈ ਕਰਿ ਉਪਰਿ ਜਹਾ ਸਿਮਰਣੁ ਕਰਤਾ ਥਾ ਤਹਾ ਜਾਇ ਬੈਠਾ, ਲਾਗਾ ਸਿਮਰਣੁ ਕਰਣੇ। ਤਬ ਨਿੰਦੁ ਆਈ, ਸੋਇ ਗਇਆ। ਪੈ ਸੁਤਾ ਦਿਨੁ ਚੜ੍ਹਿ ਗਇਆ, ਫੇਰਿ ਦਉਲਤ ਖਾਨ ਦਾ ਕੰਮੁ ਸਾ-ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਨਾਲਿ ਲੋਕ ਆਇ ਤੁਜੁ ਹੋਏ। ਫੇਰਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚਿ ਓਹੋ ਵੇਲਾ ਹੋਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਮਨ ਮਹਿ ਬਿਰਕਤਿ ਆਇ ਗਈ। ਤਬ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :-

ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਾਲਿ, ਜਿਨਿ ਜਲਿਐ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਸੁਹੀ ਕੀ ਵਾਰ ॥ ੧੧॥ (੭੮੬)]

ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਅਵਾਜੁ ਆਇਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਮੇ ਬਖਸਿਆ ਹੈ, ਏਸੇ ਮਾਇਆ ਵਿਚਿ ਬਕਸਿਆ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਏਵ ਨਾਹੀ ਬਕਸਿਆ, ਜਾ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮਾਇਆ ਵਿਚਿ ਘਤਦਾ ਹੈ ਤਾ ਮੇਰਾ ਭੁਲਾਵਣਹਾਰੁ ਏਹੁ ਮਾਇਆ ਹੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਜਿਸ ਨੇ ਭੁਲਾਇਦਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਮਾਇਆ ਵਿਚਿ ਘਟਿ ਭੁਲਾਇਦਾ ਹੈ, ਜਾ ਮਾਇਆ ਦੂਰਿ ਕਰਹਿ ਤਾ ਮੈ ਜਾਣਾ ਜਿ ਤੇਰੀ ਮਿਹਰ ਹੈ”। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੇ, ‘ਏ ਨਾਨਕ! ਮਾਇਆ ਮੇਰਾ ਸਾਥਿ ਹੈ ਤੂੰ ‘ਮਾਇਆ-ਮਾਇਆ’ ਕਿਆ ਕਰਤਾ

ਹੈ, ਮਾਇਆ ਮੈਂ ਕਿਸੀ ਕਉ ਨਾਹੀ ਦੀਨੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸਮਝ ਗਇਆ, ਜਾਂ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਓਹੁ ਮਾਇਆ ਕਿਸੀ ਪਾਸਿ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਮਾਇਆ ਕਾ ਸਾਇਆ ਹੈ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦੇਖੇ ਤਬ ਏਸੁ ਕਉ ਏਸੁ ਮਾਇਆ ਹੀ ਕੀ ਹਿਰਸ ਵਿਗੋਇਦੀ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਾਹਿਬੁ! ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ! ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਾਹਿਬੁ! ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ! ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ! ਵਾਹੁ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਏ ਸਾਹਿਬ ਜੀ। ਮਾਇਆ ਤੇਰੀ ਤੂ ਮਾਇਆ ਕਾ, ਏਹੁ ਮੁਝ ਕਉ ਹਿਰਸ ਮਾਰਤੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਏਹੁ ਮੇਰੀ ਹਿਰਸ ਮਾਰਿ”। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਆਵਾਜੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਆਇਆ ਜੇ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਤੇਰੀ ਮੈਂ ਹਿਰਸ ਮਿਟਾਈ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਉਪਰਿ ਹਉਂ ਕਰਪਾਲੁ ਹਾਂ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਤੁਈ ਲੋਕ ਨਾਥ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਹੁਆ ਜਿ “ਨਾਨਕ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਹੈ”। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਪੰਨ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਵੇਈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਣੇ ਦਰੀਆਇ ਜਾਤਾ। ਜਦਿ ਸਵਾ ਪਹਰੁ ਰਾਤਿ ਰਹਤੀ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਣੇ ਦਰੀਆਇ ਜਾਤਾ। ਏਕੁ ਨਵਰ ਸਾਥਿ ਜਾਤਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਤਾ, ਓਹੁ ਕਪੜੇ ਪਕੜਿ ਨਵਰੁ ਘਾਟਿ ਉਪਰਿ ਬੈਠਿ ਰਹਤਾ। ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਨਿਕਲਤਾ ਤਬ ਓਹੁ ਕਪੜੇ ਅਗੇ ਆਟਿ ਧਰਤਾ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪਗ ਬਾਂਧਿ ਕਰਿ, ਧੋਤੀ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਚਾਦਰ ਓਢਿ ਕਰਿ, ਤਰਪਨ ਨੇਮ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਪੜ੍ਹਿ ਕਰਿ, ਸਿਮਰਨੁ ਧਿਆਨੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਬਾਹਰਿ ਦਰੀਆਵ ਉਪਰਿ ਤੇ ਫੇਰਿ ਘਰਿ ਆਇਕੈ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਤਾ। ਪੁਲਹੁ ਜੇਵੜੀ ਆਵੀ ਹਿਕਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ਪੁਰਹੁ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਜਾਇਆ ਵਾਵੀ ਤਰਫ, ਗੋਇੰਦਵਾਲਹੁ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੇ ਪੁਲਿ ਚੜ੍ਹਿਆ ਨੇ ਦਾਹਣੀ ਤਰਫ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਹਰੁ ਰਾਤਿ ਨਾਵਣਿ ਗਇਆ। ਜਿਉ ਕਪੜੇ ਉਤਾਰਿ ਨਵਰ ਕਉ ਪਕੜਾਏ, ਜੁੜਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿਉ ਦਰੀਆਵ ਵਿਚਿ ਦੁਬਕੀ ਮਾਰੀ, ਤਿਉ ਫੇਰਿ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਪਰਮੇਸਰੁ ਕੇ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਉ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪਾਸਿ ਲੇ ਗਏ। ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਘੜੀ ਕਿ ਟੁਬਕੀ ਮਾਰੀ ਹੋਇਆ, ਤਬ ਉਨਿ ਨਵਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਪਰਮੇਸਰੁ ਜੀ! ਨਾਨਕ ਜੀ ਤਾਂ ਨ ਨਿਕਲਿਆ। ਟੁਬਕੀ ਮਾਰੀ ਹੋਇ ਗਇਆ ਕਿਤੈ ਧਰਿ। ਮਤ ਹੇਠਲੀ ਵਲਿ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਵੈ?” ਤਬ ਓਹੁ ਨਵਰੁ ਹੇਠਲੀ ਵਲਿ ਜਾਇ ਲਾਗਾ ਦੇਖਣੇ, ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਰਹਿਆ ਨਾਹੀ ਨਜਰਿ ਕਿਬਾਉ ਆਵੈ ਨਾਹੀ। ਪਣੁ ਓਸਨੋ ਆਵਾਜੁ ਆਵੈ ਜਿ ‘ਕਾਹਲਿਆ ਨਾਹੀ ਹੋਵਣਾ’। ਤਬ ਓਹੁ ਆਵਾਜੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਚਉਧਕਿਓ ਰਹਿਆ ਜਿ, “ਏਹੁ ਜੇ ਆਵਾਜੁ ਆਵਤਾ ਹੈ ਸਿ ਕਿਬਹੁ ਆਵਦਾ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਟੁਬਕੀ ਮਾਰੀ ਪਹਰੁ ਏਕੁ ਹੋਆ, ਤਬ ਉਨਿ ਨਵਰ ਓਦੁ ਬਾਵਹੁ ਦੇਖਿ ਰਹਿਆ, ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਰਦਾ ਫਿਰੈ ਜਿ ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਿਥੈ ਗਇਆ, ਕਿਥੈ ਰਹਿਆ। ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਿਆ ਹੋਆ?” ਓਹੁ ਬਹੁਤੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਹਿਤਕਾਰੀ ਬਾ। ਹਾ ਹਾ ਬਿਲਾਪ ਕਰਦਾ ਫਿਰੈ, ਨਾ ਘਰਿ ਜਾਇ ਸਕੈ, ਨਾ ਦਰੀਆਵ ਵਿਚਿ ਵੜਿ ਸਕੈ। ਲਾਗਾ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਣੈ। ਕਦੇ ਹੇਠਾੜਿ ਜਾਇ ਕਦੇ ਉਤਾੜਿ ਜਾਇ। ਦਰੀਆਵ ਦੇ ਕੰਨਾਰੈ ਫੇਰਿਆ ਕਰੈ। ਕਰਿ ਕਿਛੁ ਨਾ ਸੰਕਈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਦਰੀਆਵ ਵਿਚਿ ਪਹਰੁ

ਰਾਤਿ ਹੋਈ, ਪ੍ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਹੋਆ। ਤਬ ਲੋਕ ਸਹਰ ਕੇ ਲਾਗੇ ਦਰੀਆਵ ਉਪਰਿ ਫਿਰਣੈ। ਕੋਈ ਨਾਵਣੈ ਕੋਈ ਉਜ੍ਜੁ ਸਾਜਣੈ, ਕੋਈ ਨਿਵਾਜੀ-ਕੋਈ ਪੂਜਾਗੀ, ਕੋਈ ਹਾਜਤਵੰਤੁ, ਕੋਈ ਹਥ ਮੁਹੁ ਧੋਵੈ। ਦਰੀਆਵ ਉਪਰਿ ਲੋਕੁ ਵਹਿ ਗਏਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦਰੀਆਵ ਵਿਚੇ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਉਨਿ ਨਫਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ! ਮੈਂ ਏਸੁ ਜਾਇ ਕਿਆ ਖੜਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਘਰੀ ਜਾਈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਦਰਬਾਰਿ ਜਾਇ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਤਬ ਮਹਿਤਾਦੀ ਲੋਕੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਦਰਬਾਰਿ ਜਾਇ ਖੜੇ ਹੋਏ ਹੋਨਿ। ਆਪਣੇ ਬਿਗਾਨੇ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਕੇ ਲੋਕ ਸਭਿ ਜਿਤਨੇ ਥੇ ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਉਡੀਕਦੇ ਹੋਨਿ, ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਆਵੈ ਤਬ ਕਿਸੀ ਕਿਸੀ ਕਉ ਕਿਛੁ ਪਲੈ ਪਵੈ। ਤਬ ਉਨਿ ਨਫਰਿ ਦਰਬਾਰ ਜਿਉ ਉਹਿ ਲੋਕ ਉਡੀਕਦੇ ਥੇ ਬਾਬੇ ਕਉ ਸਿ ਬਾਬੇ ਬਿਨਾ ਉਸ ਕਾ ਮਨੁ ਫੁਟਿ ਗਇਆ, ਗਦ ਗਦ ਹੋਇ ਗਇਆ, ਲਾਗਾ ਰੋਵਣੇ। ਤਬ ਲੋਕੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਇ ਹਾਇ ਰੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਨਫਰ! ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਰੋਤਾ ਹੈ?” ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਤਰੁ ਕਹਿਣਾ ਕਿਛੁ ਆਵੈ ਨਾਹੀ, ਓਹੁ ਰੋਇਆ ਹੀ ਕਰੈ, ਬੋਲਿ ਕਿਛੁ ਨਾ ਸਕਈ। ਜਬ ਓਹੁ ਰੋਇ ਰੋਇ ਸਾਬਤੁ ਹੋਆ ਤਬ ਓਹੁ ਲੋਕੁ ਪੁਛਿਆ ਜਿ “ਕਿਉਂ ਰੇ ਰਾਮ ਕੇ, ਕਿਉਂ ਭਾਈ, ਕਿਆ ਹੁਆ? ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਰੋਤਾ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਕਿਆ ਨ ਰੋਵਉ, ਜਿਉ ਪ੍ਰਾਤ ਕਾਲਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਰੀਆਇ ਨਾਵਣ ਜਾਂਦਾ ਜਿਉ ਨਾਵਣੈ ਵਡਿਆ ਅਰੁ ਟੁਬਕੀ ਮਾਰੀ ਤਿਉ ਫੇਰਿ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ, ਮੈਂ ਦੇਖਿ ਢੂਢਿ ਰਹਿਆ, ਨਾ ਜਾਣੀਐ ਜਿ ਕਿਸੁ ਤਰਫ ਗਇਆ ਹੈ?” ਕਈ ਹਜਾਰੁ ਲੋਕ ਲਾਗੇ ਰੋਵਣੇ। ਤਬ ਜੇ ਰਾਮ ਕਉ ਖਬਰਿ ਭਈ, ਉਨਿ ਲਾਹਿ ਪਗ ਭੁਇ ਨਾਲਿ ਮਾਰੀ, ਸਿਆਪਾ ਹੂਆ। ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਕੇ ਲੋਕ ਜਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਬੁਲਾਵਤੇ ਥੇ ਸਿ ਖਾਨਿ ਪਾਸਿ ਜਾਇ ਖੜੇ ਹੋਏ ਜਿ, “ਜੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਲੋਕ ਅਗੈ ਸਭ ਰੋਤੇ ਹੈ। ਜਿਉ ਨਾਵਣੈ ਗਇਆ ਬਾ ਦਰਿਆਇ ਟੁਬਕੀ ਮਾਰੀ ਤਿਉ ਫੇਰਿ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਜੀ, ਇਉ ਬਾਤ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਹੋਈ ਹੈ”। ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੇ ਰਾਮ ਕੇ ਭਾਈ ਬੁਲਾਇ ਲੇ ਆਵਹੁ”। ਤਬ ਜੇਰਾਮ ਕੇ ਭਾਈ ਖਾਨ ਕੇ ਲੋਕ ਜਾਇ ਕਰਿ ਬੁਲਾਇ ਲੇ ਆਏ। ਤਬ ਜੇ ਰਾਮੁ ਸਿਰਿ ਪਟੁਕੈ ਥਧੈ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਪਾਸਿ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੇ ਰਾਮੁ! ਨਾਨਕ ਕਾ ਵਾਕਾ ਕਿਵ ਕਰਿ ਹੁਆ?” ਤਬ ਜੇ ਰਾਮੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਨਫਰੁ ਸਾਥੇ ਗੈਆ ਬਾ। ਉਸ ਕਉ ਸਾਰੀ ਹਕੀਕਤਿ ਮਲੂਮੁ ਹੈ, ਜੇ ਸਾਥਿ ਗਇਆ ਬਾ”। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਐ ਜਾ ਕਰਿ ਓਹੁ ਨਫਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਬੁਲਾਇ ਲਿਆਵਹੁ”। ਤਬ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਨਫਰ ਉਨਹੁ ਖਾਨ ਕਿਅਹੁ ਲੋਕੁ ਬੁਲਾਇ ਆਇਆ। ਜਬ ਆਇਆ ਤਬ ਉਨਹੁ ਜਾਇ ਅਰਜੁ ਕੀਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਨਫਰੁ ਆਇਆ ਹੈ”। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਕੇ ਨਫਰੁ ਕਉ ਆਗੈ ਲਿਆਵਹੁ”। ਤਬ ਓਹੁ ਨਫਰੁ ਆਗੈ ਖੜਾ ਕੀਆ। ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹੇ! ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਨਫਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਹਕੀਕਤਿ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਿਉ ਤੂੰ ਕਹੁ”। ਤਬ ਉਨਿ ਨਫਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਖਾਨ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਹੋਇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਹਰਿ ਦਿਨ ਨੇਮੁ ਬਾ ਜਿ ਸਵਾ ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਪਿਛਲੀ ਕਉ ਹਰਿ ਰੋਜ ਦਰੀਆ ਜਾਇ ਨਾਵਦਾ। ਪਵਣੁ ਚਲੈ ਮੀਹੁ ਚਲੈ, ਪਣੁ ਨਾਨਕ ਕਾ ਨੇਮੁ ਨਾ ਚਲਈ, ਰੋਜ ਬਰੋਜ ਦਰੀਆਇ ਜਾਇ ਨਾਵਦਾ ਜਦਿ ਪਹਰੁ ਰਾਤਿ ਪਿਛਲੀ ਹੋਈ; ਅਰੁ ਜੀ ਮੈ ਸਾਥਿ ਹੀ ਜਾਦਾ। ਅਜੁ ਜਿਉ ਕਪੜੇ ਉਤਾਰਿ ਕਰਿ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ਪਕੜਾਏ ਆਪਿ ਜਾਇ

ਦਰੀਆਇ ਵਡਿਆ, ਜਿਉ ਟੁਬਕੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਾਰੀ ਤਿਉ ਫੇਰਿ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ, ਵਿਚੇ ਗਾਇਬੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਹਉ ਕਹਾ ਜਿ ਹੁਣਿ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਖਾਨੁ ਸਲਾਮਤਿ! ਜਦਿ ਘੜੀਆ ਚਾਰਿ ਪੰਜਿ ਹਉ ਦੇਖਿ ਭਾਲਿ ਰਹਿਆ ਜਿ ਕਿਛੁ ਨਜਰਿ ਨਾ ਆਵਈ ਤਾ ਮੈ ਉਠਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਖਬਰਿ ਕੀਨੀ। ਖਾਨਿ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਇਉ ਹਕੀਕਤਿ ਹੋਈ ਹੈ। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਯਾਰਹੁ। ਕੋਈ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਨੇਕੁ ਬਾ”। ਤਬ ਖਾਨਿ ਹਥ ਫਾਟੇ ਜਿ, “ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਿਆ ਦਿਆਨਤਦਾਰੁ ਹਿੰਦੂ ਬਾ”। ਸਿਰੁ ਫੇਰਿ ਕਹਿਆ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਜਿ, “ਐ ਜੈ ਰਾਮੁ! ਅਬ ਦਰੀਆਵ ਮਹਿ ਜਾਲ ਬਾਹੀਅਹਿ ਜਿ ਕਾਈ ਬਲਾਇ ਖਾਇ ਨਾਹੀ ਗਈ ਤਬ ਉਸਕਾ ਕਲਬੁਤੁ ਪਾਈਐਗਾ। ਅਰੁ ਜੇ ਭੂਬਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਜੇ ਕਾਈ ਬਲਾਇ ਖਾਇ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਹਵਾਲੇ। ਤਬ ਬਹੁਤੁ ਜਾਲ ਲੇ ਕਰਿ ਮਲਾਹ ਬੁਲਾਵਹੁ ਅਰੁ ਬੋਝੀਆ ਸਾਥਿ ਜਾਲ ਮਹਾ ਬਹਾਇ ਕਰ ਦਰੀਆਵ ਕੇ ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ ਜਾਲ ਰਖਾਇ ਕਰਿ ਕੋਸ ਤੀਨ ਚਾਰਿ ਉਪਰਿ ਦਰੀਆਉ ਸੋਧੀਐ। ਜੇ ਮਤੁ ਕਲਬੁਤੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਪਾਈਐ”। ਤਬ ਆਪਿ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਮਲਾਹਿ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ ਘਾਉ ਜਾਲ ਬਹਾਏ, ਕੋਸ ਤੀਨ ਚਾਰਿ ਮਹਿ ਪਾਨੀ ਦਰੀਆਉ ਗਾਹਨੁ ਕੀਆ। ਕਲਬੁਤੁ ਕਹੀ ਨਾ ਪਾਇਆ। ਚਾਰ ਪਹਰਿ ਦਿਨਿ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਢੂਢਿ ਰਹਿਆ ਦਰੀਆਉ : ਸਾਥਿ ਕਉ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਜੈ ਰਾਮੁ ਕਉ ਸਰਪਾਉ ਪਹਰਾਇਆ। ਜੈਰਾਮ ਕਉ ਕਹਿਆ ਦਵਲਤ ਖਾਨ, ਜਿ, “ਐ ਜੈਰਾਮ! ਤੂ ਖਾਤਰਿ ਜੰਮੈ ਰਖੁ। ਏਹੁ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਬਾਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਚਾਰਾ ਖੁਦਾਇ ਸਿਉ ਕਿਸੀ ਕਾ ਨਾਹੀ ਚਲਤਾ। ਖੁਦਾਇ ਏਵੇ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਤੂੰ ਖਾਤਰਿ ਕਰਾਰਿ ਲਿਆਉ”। ਜੈ ਰਾਮੁ ਕਉ ਖਾਨ ਸਰਪਾਉ ਪਹਿਰਾਇਆ। ਜੈਰਾਮੁ ਤਸਲੀਮ ਕਰੀ। ਬਹੁਤਿ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਐ ਜੈ ਰਾਮ! ਹਮਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਕਾ ਹਿਸੇਬੁ ਹੈ ਸਿ ਨਾਨਕ ਕੇ ਕਾਗਦ ਮੰਗਾਇ ਕਰਿ ਤੂ ਜਮਾ ਸਮਝਿ ਲੇਹਿ”। ਤਬ ਜੈਰਾਮੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਖਾਨੁ ਸਲਾਮਤਿ! ਨਾਨਕੁ ਰੋਜ ਕਾਗਦੁ ਪਹੁਚਾਵਦਾ ਬਾ। ਈਵ ਨਾਹੀ ਜਿ ਇਕੁ ਫਲੂਸ ਤਾਈ ਕਿਛੁ ਤਮਾ ਹੋਇ। ਓਹੁ ਬਡਾ ਬੇ ਤਮਾਉ ਬਾ, ਉਸ ਕਉ ਕਿਛੁ ਤਮਾ ਕੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਥੀ, ਓਹੁ ਗਉਸ ਕੋਈ ਉਸ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਬਾ। ਓਹੁ ਇਸੁ ਜਹਾਨੁ ਕੀ ਬਾਤ ਕਾਈ ਨਾ ਬਾ ਕਰਤਾ”। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਐ ਜੈ ਰਾਮ! ਮੈ ਭੀ ਬਹੁਤੁ ਕਰਿ ਜਾਣਦਾ ਬਾ। ਜੇ ਨਾਨਕੁ ਖੁਦਾਈ ਬੰਦਾ ਹੈ”। ਜੈ ਰਾਮ ਪਾਸਿ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ, ਜਿ “ਸਾਦਕ ਨੋ ਖੁਦਾਇ ਏਸੁ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚਿ ਰਹਿਣੈ ਨਾਹੀ ਦੇਦਾ। ਇਸੁ ਜਾਹਗਾ ਉਸੁ ਨਾਹਾ ਰਹਣਾ, ਪਰੁ ਜਿਸੁ ਜਾਹਗਾ ਦਾ ਸੀ ਸੋ ਖੁਦਾਇ ਤਿਸੀ ਜਾਹਗਾ ਲਿਜਾਇ ਰਖਿਆ”। ਤਬ ਜੈਰਾਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਖਾਨਿ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਜੇ ਕਿਛੁ ਸਰਕਾਰ ਥੀ ਪਾਵਤਾ ਬਾ ਸੋ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਰਾਹਿ ਦੇਤਾ। ਅਰੁ ਜੇ ਕਿਛੁ ਹੋਤਾ ਸਿ ਏਕੁ ਦੰਮੜਾ ਪਰਾਇਆ ਹਕੁ ਉਸ ਕਉ ਹਰਾਮ ਬਾ, ਰਵਾ ਕਿਸੀ ਕਾ ਨ ਰਖਤਾ, ਹੋਛੁ ਹੈ ਖਾਨਿ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਹਮ ਕਉ ਖੁਦਾਇ ਤਾਲਹ ਫਉਤੁ ਨਾਹੀ ਕਰਤਾ”। ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਜੈ ਰਾਮ! ਕਿਛੁ ਓਹੁ ਤਮਾਰੇ ਹੀ ਕਾਮ ਕਉ ਨਾ ਬਾ, ਓਹੁ ਹਮਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਕਾ ਕਮੁ ਬਹੁਤੁ ਸਵਾਰਤਾ ਬਹੁਤੁ ਦਿਆਨਤਦਾਰ ਬਾ, ਪਣੁ ਕਿਛੁ ਖੁਦਾਇ ਸਉ ਕਿਆ ਚਲਤਾ ਹੈ। ਜਾਹੁ ਤੁਮ ਡੇਰੇ, ਖੁਦਾਇ ਸਭੁ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ”। ਜੈ ਰਾਮੁ ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਕੇ ਡੇਰੇ ਆਇਆ। ਤਬ ਜੈਰਾਮ ਆਇ ਕੇ ਡੇਰੇ ਜਿ ਕੋਈ ਲੋਕੁ ਬਾ ਸਿ ਤਿਸ ਕਉ ਨਿਸਾ ਕੀਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ! ਖੁਦਾਈ ਬਾਤ ਸਉ ਚਾਰਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ”। ਤਬ ਲੋਕ ਰੋਇ ਪੀਟਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਰਹੇ।

ਤਬ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਜਾਹੁ, ਜਾਇ ਕਰਿ ਤੁਮੁ ਨਾਨਕ ਕਉ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਲੇ ਆਵਹੁ”। ਤਬ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਆਇ ਕਰਿ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖੁ ਕੇ ਲੋਕ ਲੇ ਗਏ, ਲਿਜਾਇ ਜਹਾ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਥਾ ਉਹਾ ਹੀ ਲਿਜਾਇ ਖੜਾ ਕੀਆ। ਅਗੈ ਨਿਰੰਜਨੁ ਪੁਰਖੁ ਕਰਤਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਸੁਪੇਦ ਦਾੜੀ ਹੈ, ਲਾਲੁ ਬਾਣਾ ਹੈ, ਸੁੰਨਹਰੀ ਪਲੰਘੁ ਹੈ। ਤਿਸੁ ਉਪਰਿ ਸੁਪੇਦ ਨਿਹਾਲੀ ਹੈ ਵਿਛਾਈ ਹੋਈ। ਤਿਸੁ ਉਪਰਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਬਡਾ ਤਕੀਆ ਹੈ। ਆਸ ਪਾਸਿ ਜਿਮੀ ਸਬਜ ਹੈ, ਲਾਲ ਸਿਆਹ ਜਰਦ ਸੁਪੇਦ ਮੂੰਗੈ ਸਬਜ ਰੰਗ ਰੰਗ ਕੇ ਬਿਛਾਵਣੇ ਬਿਛਾਏ ਹੋਏ ਹੈ, ਜਿਤਨੇ ਟਹਲੂਏ ਸਾਥਿ ਹੈ ਏਤਨਿਆਂ ਸਭਿ ਲਾਲ ਬਾਣੇ ਹੈ। ਏਕ ਭੈਸ ਅਗੈ ਘਾਸੁ ਖੜੀ ਚਰਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਕੈ ਪਾਸਿ ਦੁਇ ਜਣੇ ਲਾਲੀ ਕਪੜੀ ਖੜੇ ਝਲਤੇ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਉਨਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਿਆਹੁ ਲੋਕਹੁ ਲਿਜਾਇ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੇ ਆਗੈ ਖੜਾ ਕੀਆ। ਤਬ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਨਾਨਕੁ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਕਹਿਓ ਸੁ ਜਿ, “ਵਾਹੁ, ਵਾਹੁ ਤੂ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ। ਤੂ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ!” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਡੰਡਉਤਿ ਕਰੀ ਲੰਬੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਅਰੁ ਕਹੈ, “ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ! ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ!! ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ! ਤੂ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਤੂ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ!” “ਤਾ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਏ ਨਾਨਕ! ਜੀਉ ਤਉ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੈ?” ਕਹੈ, ਜੀ, “ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖੇ ਭਲਾ ਹੈ”। ਕਹੈ “ਨਾਨਕ, ਤੂ ਖਰਾ ਚੰਗਾ ਹੈ?” ਕਹੈ ਜੀ, “ਆਜੁ ਚੰਗਾ ਹਉ ਜਾ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿਆ ਹੈ”। ਤਬ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰ ਬੈਠਾ ਹੈ ਮੂਰਤਿਮਾਨੁ ਜੀਆਂ ਕਾ ਦਾਤਾ। ਸੇਤ ਕੇਸ ਲਾਲ ਰੂਪੁ। ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀਆ ਕਾ ਦਾਤਾ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਅਥਿਨਾਸੀ, ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਸੀ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖਿ ਕਹਿਆ, ਜਿ “ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂ ਅਗੈ ਆਉ। ਅਗੈ ਆਇ ਕਰਿ ਤੂ ਮੇਰੇ ਚਰਨਾ ਉਪਰਿ ਸਿਰੁ ਰਾਖੁ”। ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀਕੇ ਉਪਰਿ ਸਿਰੁ ਰਾਖਾ। ਤਬ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖਿ ਓਹੁ ਭੈਸ ਦੁਹਾਈ। ਦੁਹਾਇ ਕਰਿ ਕਟੋਰਾ ਦੁਧ ਕਾ ਭਰਿਆ, ਭਰਿ ਕਰਿ ਹਾਥਿ ਲੀਆ। ਹਾਥਿ ਲੋਕਰਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਕਹਿਆ, ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਦੁਧ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਏਹੁ ਪੀਉ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ, “ਏ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ! ਤੈ ਤੇ ਅਗੈ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਪੀਵਾਂ?” ਤਬ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਏਹੁ ਦੁਧ ਨਾਹੀ ਜਿ ਤੂ ਦੁਧੁ ਜਾਨਤਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਤੁਮ ਕਉ ਨਾਮ ਸਿਮਰਣ ਕਾ, ਭਗਤਿ ਭਾਵ ਕਾ, ਸਤ ਸੰਤੋਖ ਕਾ, ਸੀਲ ਸੰਜਮ ਕਾ ਪਿਆਲਾ ਮਿਲਤਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਦੁਧ ਨਾਹੀ ਤੁਮ ਕਉ ਏਹੁ ਅੰਬ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਮਿਲਤਾ ਹੈ, ਤੂ ਲੋਕਰਿ ਪੀਉ”। ਤਬ ਆਗਿਆ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖਿ ਕੀ ਸਾਥਿ ਕਟੋਰਾ ਦੁਧ ਦਾ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਹਾਥ ਤੀ ਪੀ ਲਇਆ। ਪੀਵਤੇ ਸਾਰਿ ਮਸਤਾਨੁ ਹੋਇ ਗੀਆ। ਅਰੁ ਸਗਲ ਭਵਨ ਕੀ ਸੋਝੀ ਹੋਈ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ। ਲਾਗਾ ਡੰਡਉਤੁ ਕਰਨੈ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਮੈ ਮੁਕਤਾ ਕੀਆ। ਜਿ ਕੋਈ ਤੁਮ ਕਉ ਦੇਖਹਿਗੇ ਸਿ ਮੁਕਤੇ ਕੀਏ। ਜਿ ਤੁਮ ਕਉ ਸੁਣਹਿਗੇ ਸੇ ਮੈ ਮੁਕਤੇ ਕੀਏ। ਜਿ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਲੇਹਿਗੇ ਸੇ ਮੈ ਮੁਕਤੇ ਕੀਏ। ਜਿਨ ਕਉ ਤੂ ਬਖਸਹਿਗਾ ਤਿਨ ਕਉ ਮੈ ਬਖਸਉਗਾ, ਤੂ ਮੈਂ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਆ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਿ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਲੇਹਿਗੇ ਤੇ ਮੈ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਏ ਹੈ। ਏ ਨਾਨਕ! ਤੈ ਮੇਰਾ ਨਾਮੁ ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਬਿਖੈ ਜਪਾਵਣਾ; ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਬਿਖੈ ਜਪਾਵਣਾ ਅਰੁ ਦਿੜਾਵਣਾ ਸੈਸਾਰ ਕਉ, ਮੇਰਾ ਜਸੁ ਕਰਣਾ ਕਰਾਵਣਾ। ਸੁਧਰਮੁ ਦਿੜਾਵਣਾ, ਬਤਾਵਣਾ

ਜਿਸ ਤੇ ਸੈਸਾਰ ਕਾ ਭਲਾ ਹੋਇ ਅਰੁ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ! ਤੂੰ ਦੇਆ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਹੋਹਿ ਜਿ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਰਖੁ ਕਲੀ ਕਾਲੁ ਮਹਾ ਕਠਨੁ ਹੈ, ਤੂੰ ਦਇਆ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਲਜੁਗ ਤੇ ਰਾਖੁ। ਸੈਸਾਰੁ ਕਲਿਜੁਗਿ ਭਰਮਾਇ ਸਟਿਆ ਹੈ, ਕਲਿਜੁਗ ਤੇ ਰਾਖੁ”। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜਾਹਿ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਮੇ ਬਖਸਿਆ ਹੈ ਤੇਰੇ ਪੀਛੇ ਜਗਤੁ ਬਖਸਉਂਗਾ”। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ ਨਾਨਕੁ ਬਿਦਾ ਕੀਆ। ਆਪਣੀ ਭਗਤਿ ਨਾਮੁ ਸਿਪਤਿ ਸਲਾਹ ਦੇ ਕਰਿ ਬਿਦਾ ਕੀਆ। ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਥਿਤਿ ਜੁਗਤਿ ਸੀਲੁ ਸੰਜਮੁ ਬਕਸਿ ਦੇ ਕਰਿ ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਬਿਖੇ ਜੀਵ ਨਿਸਤਾਰਨ ਕਉ, ਪੰਥ ਚਲਾਵਨ ਕਉ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਬਿਦਾ ਕੀਆ। ਉਹਾ ਕਾ ਏਹੁ ਦਿਨੁ ਈਹਾ ਸੈਸਾਰ ਮਹਿ ਤੀਨਿ ਦਿਨਿ ਵਰਤੇ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਨਾਨਕੁ ਬਿਦਾ ਕੀਆ। ਸਾਥਿ ਸੇਵਕ ਦੀਨੇ। ਤਦ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨਿਕਲਿ ਆਇਆ। ਸੰਮਤਿ ੧੫੬੪ ਭਾਦੋ ਸੁਦੀ ੧੫ ਪੂਰਨਮਾ ਕੇ ਦਿਨਿ ਭਲਕੇ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਵ ਕਾ ਪਰਗਾਸੁ ਹੋਆ, ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਸਾਵਧਾਨ ਨਦੀ ਕੇ ਬਿਖੇ ਮਿਲਿਆ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ। ੩੬ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਸਾਢਿਆ ਛਿਆ ਮਹੀਨਿਆ ਕੇ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਵਧਾਨੁ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸੁ ਵਖਤਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਨੇ ਵੜਿਆ ਥਾ ਉਸੀ ਵਖਤਿ ਨਿਕਲਿ ਆਇਆ। ਉਸੁ ਨਵਰ ਕਉ ਅਭਿਆਸੁ ਜਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਲਾਗਾ ਉਹ ਹਰਿ ਦਿਨ ਉਸੇ ਹੀ ਘਾਟ ਉਪਰਿ ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਰਹਤੀ ਕਉ ਉਹਾ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ‘ਨਾਨਕ ਜੀ-ਨਾਨਕ ਜੀ’ ਬੈਠਾ ਕਰੇ। ਜਿਉਂ ‘ਨਾਨਕ ਜੀ-ਨਾਨਕ ਜੀ’ ਬੈਠਾ ਕਰਤਾ ਥਾ ਤਿਉ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਨਜਰਿ ਆਇ ਗਿਆ। ਉਹੁ ਉਠਿ ਪੈਰੀ ਪੜਿਆ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ। “ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਅਰੁ ਧੰਨੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਿਨਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਦੇਖਾਲਿਆ”। ਉਨਿ ਕਪੜੇ ਅਗੈ ਰਖੇ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਪੜੇ ਪਹਰਿ ਕਰਿ ਘਰ ਆਇਆ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਤਿਆਗ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨਿ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰਿ ਦਰੀਆਵ ਤੇ ਨਿਕਲਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਜਹਾਨ ਮਹਿ ਹੈਰਾਨਗੀ ਹੋਇ ਰਹੀ ਜੇ, ‘ਦੇਖਿਹੁ ਯਾਰਹੁ! ਏਹੁ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਵਡਾ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਵੇਦੀ ਡੁਬਾ ਹੋਆ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨਿ ਫੇਰਿ ਏਸੁ ਜਹਾਨ ਮਹਿ ਆਇਆ ਹੈ, ਤਬ ਲੋਕੁ ਲਾਗਾ ਉਸਤਤਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਕਰਨੇ। ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ ਗਉਸੁ ਹੈ; ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ ਕੁਤਬੁ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ ਸਿਧੁ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ ਸਾਧੂ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ ਸੰਤੁ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਾ ਲੋਕੁ ਹੈ। ਤਬ ਸੈਸਾਰ ਐਸੇ ਹੀ ਉਸਤਤਿ ਲੇ ਉਠਾ। ਜਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸੁਣੈ ਜਿ ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਉਸਤਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ, “ਮੈ ਲੋਕਾ ਸਿਉ ਕਿਆ ਹੇ?” ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ “ਏਹੁ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨਿ ਪਾਣੀ ਤੇ ਨਿਕਲਿਆ ਡੁਬਾ ਹੋਆ, ਸਿ ਕਿਤੁ ਜੋਰਿ ਨਿਕਲਿਆ? ਏ ਸਾਹਿਬ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਕਉ ਬਲਿ ਜਾਈਐ”। ਤਾ ਬਹੁਤੁ ਲੋਕ ਝੁਝਿ ਪੜਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਦਰਸਨ ਦੇਖਣੇ ਕਉ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏਹੁ ਜਹਾਨੁ ਤਮਾਸਗੀਰੁ ਹੈ, ਬਾਜੀ ਕੀ ਨਿਆਈ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਮੈ ਕਿਆ ਹੈ ਏਸੁ ਸਾਥਿ ਜਿ ਕੋਈ ਨਿੰਦਾ ਕਰੈ ਤਉ ਹੀ ਭਲਾ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ

ਨਾਨਕ ਜੀ ਡੇਰਾ ਲੁਟਾਇ ਦੂਰਿ ਕੀਆ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜਾਇ ਫਕੀਰਾ ਸਾਥਿ ਬੈਠਾ। ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਕਉ ਖਬਰਿ ਹੋਈ ਜਿ ਨਾਨਕ ਡੇਰਾ ਲੁਟਾਇ ਕਰਿ ਜਾਇ ਫਕੀਰਾ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਕੁਲਿ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਈ ਕਿ ਨਾਨਕੁ ਡੇਰਾ ਲੁਟਾਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਜਾਇ ਫਕੀਰਾ ਸਾਥਿ ਰਲਿਆ ਜਿਤਨਾ ਅਸਥਾਬੁ ਥਾ ਲੁਟਾਇ ਦੂਰਿ ਕੀਆ। ਲੰਗੋਟੀ ਪੈਨਿ ਕਰਿ ਫਕੀਰੁ ਹੂਆ। ਤਬ ਜਹਾਨੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਲੇ ਉਠਿਆ ਜਿ, 'ਨਾਨਕੁ ਦਾਨਾ ਥਾ ਭਲਾ, ਪਣੁ ਦੇਵਾਨਾ ਹੂਆ'। ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ, 'ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਖੇਵ ਵਿਚਿ ਆਈ ਗਇਆ ਹੈ, ਬੇਖੁਦੁ ਹੋਇ ਗਇਆ ਹੈ ਦੇਵਾਨਾ'। ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ 'ਦਰੀਆਵ ਤੇ ਕਿਛੁ ਲਾਗਾ ਹੈ'। ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ, 'ਬੇਤਾਲਾ ਹੋਆ ਹੈ'। ਕੋਈ ਕਹੈ, 'ਭੂਤਨਾ ਲਾਗਾ ਹੈਸੁ, ਏਹੁ ਭੂਤਨਾ ਹੂਆ ਹੈ'। ਕੋਈ ਕਹੈ, 'ਜਿ ਨਾ, ਸਾਦਕੁ ਦੇਵਾਨਾ ਬਕਾਉ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਦਮੀ ਹੀ ਹੈ'। ਕੋਈ ਕਹੈ ਕਿਛੁ, ਕੋਈ ਕਹੈ ਕਿਛੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਲੋਕਾ ਕੇ ਅਵਾਜ਼ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਜਿ ਏਵ ਕਹਦੇ ਹੈਨਿ। ਤਬ ਲੋਕੁ ਜਿਉ ਜਿਉ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰੇ ਤਿਉ ਤਿਉ ਬਾਬਾ ਜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਦਾ ਜਾਇ। ਤਬ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਜਿ :-

ਕੋਈ ਆਖੈ ਭੂਤਨਾ, ਕੋ ਕਹੈ ਬੇਤਾਲਾ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਚਉਪਦੇ ॥ ੭॥ (੯੯੧)]

ਤਬ ਲੋਕੁ ਲਾਗਾ ਕਹਣੇ, "ਨਾਨਕੁ ! ਅਗੈ ਤੂ ਕਿਛੁ ਹੋਰ ਥਾ, ਅਬ ਤੂ ਹੋਰੁ ਹੋਆ। ਹੁਣ ਕਿਛੁ ਹੋਰੁ ਲਗਾ ਆਖਣੇ। ਇਕੁ ਹਿੰਦਵਾ ਦਾ ਰਾਹ ਹੈ ਇਕੁ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਦਾ ਰਾਹੁ ਹੈ, ਪਰ ਤੂੰ ਕੇਹੜੇ ਰਾਹਿ ਵਿਚਿ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੇ, "ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਸ ਦੇ ਰਾਹਿ ਹੋਵਾਂ? ਮੈ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਰਾਹਿ ਹੋਵਾਂ। ਖੁਦਾਇ ਨ ਹਿੰਦਸ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ, ਮੈ ਜਿਹਾ ਸਿ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਰਾਹਿ ਹਾਂ"। ਤਬ ਲੋਕੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਰਾਹ ਹੋਇਅਹੁ। ਪਣੁ ਇਸੁ ਜਹਾਨੁ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਰਾਹਿ ਵਿਚਿ ਇਕਿ ਹਿੰਦੂ ਹੈਨਿ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈਨਿ, ਦੇਖਾ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਵਣੁ ਹਾਲੁ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾ ਕੋ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੈ। ਜਾ ਹਿੰਦੂ ਹੋਇ ਪਹੁਚੈ ਤਾ ਹੀ ਜਾਣੀਐ। ਅਰੁ ਜਾ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੋਇ ਪਹੁਚੈ ਤਾ ਜਾਣੀਐ। ਅਸਾਡੀ ਨਜਰਿ ਵਿਚਿ ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ, ਰਾਹਿ ਸਿਰਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਏਸੁ ਲੋਕ ਕੀ ਪਚਾਰ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਵ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੋਵੈ ਸੁ ਪਾਏ"। ਸਹਰ ਕਾ ਜਿ ਕਾਜੀ ਥਾ ਸਿ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ਥਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਕਾ, ਓਨੀ ਜਾਇ ਕਰਿ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਪਾਸਿ ਕਹਿਆ ਜੀ, "ਜੀ, ਓਹੁ ਜਿ ਨਾਨਕ ਹਿੰਦੂ ਥਾ ਓਹੁ ਦੇਵਾਨਾ ਹੋਇ ਗਇਆ ਹੈ, ਅਰ ਡੇਰਾ ਲੁਟਾਇ ਕਰਿ ਖਵਨੀ ਪਹਿਰਿ ਕਰਿ ਨਿਕਲਿਆ ਗਇਆ"। ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾ ਰੇ ! ਉਹੁ ਭਲਾ ਹਿੰਦੂ ਥਾ, ਹਮਾਰੇ ਘਰ ਕੇ ਕਾਮ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਲੋਚਦਾ ਥਾ, ਖਰਾ ਭਲਾ ਹਿੰਦੂ ਥਾ। ਉਸ ਕਉ ਕਿਆ ਹੂਆ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੂਆ ਉਸ ਕਉ ਸਿ ਦਰੀਆਵ ਤੇ ਹੂਆ। ਬਡੇ ਬਖਤਿ ਦਰੀਆਇ ਜਾਇ ਨਾਵਤਾ ਥਾ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਲਗਾ ਉਸ ਕਉ ਸੁ ਦਰੀਆਵ ਤੇ ਹੀ ਲਗਾ, ਡੇਰਾ ਲੁਟਾਇ ਖਵਨੀ ਪਹਿਰਿ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ"। ਤਬ ਖਾਨ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਚੇਰੇ ! ਕਿ ਹੋਇ ਗੋਆ?" ਕਹੈ, "ਜੀ ਅਜ ਹੂ ਗੋਆ ਨਾਹੀ, ਪਣੁ ਫਕੀਰਾ ਕੇ ਭੇਸਿ ਜਾਇ ਫਕੀਰੁ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਹੈ"। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜੀ, "ਰੇ ! ਜਾਹੁ ਨਾਨਕ ਕਉ ਕਹਹੁ ਜਿ ਖਾਨੁ ਬੁਲਾਵਤਾ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਤੂ

ਆਉ”। ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਕੇ ਲੋਕ ਦਵੜਤੇ ਗਏ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ। ਜਾਇ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਾਸਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਜੀ! ਖਾਨੁ ਬੁਲਾਵਤਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਆਉ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਕਵਨੁ ਖਾਨੁ ਬੁਲਾਵਤਾ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਦਵਲਤ ਖਾਨੁ ਬੁਲਾਵਤਾ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਮੈ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਸਾਥਿ ਕਿਆ ਹੈ, ਜਦਿ ਮੇਰਾ ਖਾਨੁ ਬੁਲਾਵੈਗਾ ਤਾ ਮੈ ਜਾਵਾਂਗਾ”। ਤਬ ਓਹਿ ਵੇਰਿ ਗਏ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਪਾਸਿ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਨ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ

ਤਬ ਓਹੁ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਪਾਸਿ ਖਾਨਿ ਕੇ ਲੋਕ ਜਾਇ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਉਨਹੁ ਜਾਇ ਕਹਿਆ ਜੀ, “ਜੀ, ਨਾਨਕੁ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ”। ਕਹੈ, “ਰੇ! ਤੁਮਹੁ ਕਿਆ ਕਹਿਆ ਬਾ?” ਕਹੈ, “ਜੀ ਹਮਹੁ ਕਹਾ ਬਾ ਜਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੁਮ ਕਉ ਖਾਨੁ ਬੁਲਾਵਤਾ ਹੈ”। ਕਹੈ, “ਜੀ ਹਮਹੁ ਕਹਾ ਜਿ ਦਵਲਤ ਖਾਨੁ ਲੋਦੀ ਬੁਲਾਵਤਾ ਹੈ”। ਤਬ ਆਗੇ ਤੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ! ਮੈ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਲੋਦੀ ਸਾਥਿ ਕਿਆ ਹੈ। ਜਾਂ ਮੇਰਾ ਖਾਨੁ ਬੁਲਾਵੈਗਾ ਤਾ ਮੈ ਜਾਵਾਂਗਾ”। ਤਬ ਖਾਨਿ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ! ਤੁਮ ਇਉ ਜਾਇ ਕਰਿ ਕਹਹੁ ਜਿ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਤੂੰ ਰਜਾਇ ਖੁਦਾਇ ਤੂੰ ਆਉ”। ਤਬ ਓਹੁ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਕੇ ਲੋਕ ਬਹੁੜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਗਏ। ਉਨਹੁ ਜਾਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਜੀ! ਖਾਨੁ ਕਹਦਾ ਹੈ ਜਿ ਰਜਾਇ ਖੁਦਾਇ ਏਕ ਬਾਰਿ ਈਹਾ ਆਉ, ਆਪਨਾ ਦੀਦਾਰੁ ਦੇਹਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਚਲੀਐ ਅਬ ਮੇਰੇ ਖਾਨ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਆਇਆ ਹੈ, ਚਲੀਐ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਗਲੇ ਵਿਚਿ ਮੁਤਕਾ ਬਾਹਿ ਕੈ ਆਪਣੇ ਗਲਿ ਮਹਿ ਉਨਹੁ ਨਵਰਹੁ ਕੈ ਹਾਥਿ ਦੀਆ, “ਜੇ ਭਾਈ! ਮੇਰੇ ਖਾਨ ਕਾ ਅਬੁ ਹੁਕਮੁ ਆਇਆ ਹੈ, ਤੁਮ ਮੁਝ ਕਉ ਗਲਿ ਮੁਤਕਾ ਬਾਹਿ ਕਰਿ ਲੈ ਚਲਹੁ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਹਮਰੀ ਕਵਨੁ ਹਦ ਹੈ ਜਿ ਹਮਿ ਗਲਿ ਬਾਹਿ ਕਰਿ ਲੈ ਜਾਹਿ”। ਤਬ ਓਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ ਲੈ ਗਏ ਪਰੁ ਮੁਤਕਾ ਬਾਬੇ ਕੇ ਗਲਿ ਹੀ ਮਹਿ ਆਪਣੇ ਹਾਥਿ ਸਿਉ ਪਕੜਿਆ ਹੁਆ ਜਾਇ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਲੋਦੀ ਪਾਸ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਆਈਐ ਜੀ, ਆਈਐ ਜੀ ਨਾਨਕ! ਬੈਠੀਐ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਦਸਤ ਪੰਜਾ ਲੈ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਇਆ। ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਜੀ! ਅਸਾਂ ਵਿਚਿ ਏਹੁ ਬਹੁਤ ਗੁਸਤਾਕੀ ਪਈ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰਿਆਂ ਪੈਰਾ ਪਾਸਿ ਨਾਹੀ ਗਏ। ਸਾਹ ਜੀ! ਰਜਾਇ ਖੁਦਾਇ ਏਹੁ ਗੁਸਤਾਕੀ ਮਾਫ਼ ਕਰਣੀ। ਅਰੁ ਜੀ, ਏਹੁ ਮੁਤਕਾ ਗਲਿ ਥੀ ਉਤਾਰਣਾ, ਰਜਾਇ ਖੁਦਾਇ ਅਸਾ ਉਪਰਿ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਵਣਾ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਖਾਨਿ ਜੀ! ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਅਮਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਮੰਨੇਗਾ ਤਿਸ ਦੇ ਗੁਨਾਹ ਸਭੁ ਮਾਫ਼ੁ ਹੋਵਨਗੇ”। ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਲੋਦੀ ਕਾਜੀ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਕਾਜੀ! ਤੂੰ ਜਿ ਕਿਛੁ ਬਾਤ ਕਰਤਾ ਬਾ ਸਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਜ਼ੂਰਿ ਹੈ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਪੁਛਣਾ ਹੈ ਸਿ ਪੁਛਿ ਲੇਹੁ, ਪਸਗੈਬਤ ਕਰਣੀ ਭਲੀ ਨਾਹੀ”। ਤਬ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਜੇ ਕਹਦਾ ਹੈ ਜਿ ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹੈ ਸਿ ਏਹੁ ਬਾਤ ਕਿਉ ਕਹਦਾ ਹੈ? ਤੈ ਜਿ ਦੋਵੇ ਰਾਹ ਰਦ ਕਰੇ ਸਿ ਕਿਉ? ਜਿ ਹਿੰਦੂ ਅਰੁ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਨਾ ਹਿੰਦੂ ਤਉ ਰਹੇ, ਪਣੁ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਭੀ ਨਾਹੀ ਕੋਈ? ਨਾ, ਸਰਾ ਮੁਸਤਵਾਹ ਕਾ ਹਕੁ ਦੀਨੁ ਮੁਹੰਮਦ ਕਾ ਕਾਇਮ ਹੈ? ਅਰੁ ਤੂੰ ਜਿ ਕਹਤਾ ਹੈ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਸਿ ਏਹੁ ਬਾਤ ਕਿਉ ਕਹਦਾ ਹੈ?”

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਰੀਅਤਿ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ :-

ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਕਹਾਵਣੁ ਮੁਸਕਲੁ ਜਾ ਹੋਇ ਤਾ ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਕਹਾਵੈ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ॥ ੮॥ (੧੪੧)]

ਹਕ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸੁ ਸੁਅਰ ਉਸੁ ਗਾਇ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ॥ ੭॥ (੧੪੧)]

ਪੰਜਿ ਨਿਵਾਜਾ ਵਖਤ ਪੰਜਿ ਪੰਜਾ ਪੰਜੇ ਨਾਉ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ॥ ੭॥ (੧੪੧)]

ਮਿਹਰ ਮਸੀਤਿ ਸਿਦਕ ਮੁਸਲਾ ਹਕੁ ਹਲਾਣੁ ਕਰਾਣੁ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ॥ ੭॥ (੧੪੦)]

ਜਬ ਏਹੁ ਸਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਖਾਨ ਦੀ ਮਜਲਸ ਬੈਠੇ ਬੇ ਏਤਨੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹੇ। ਜਿ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਬਾ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਜਿ ਕੋਈ ਮੁਗਲ ਪਠਾਣ ਬਾ, ਕਾਜੀ ਮੁਲਾ ਮਉਲਾਣਾ ਸਈਅਦ, ਜੇ ਕੋਈ ਬਾ ਸਿ ਸਭ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇ ਗਏ। ਲਗੈ ਸਿਫਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਕਰਣੇ “ਜਿ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਨਾਨਕ ਜੀ। ਸਹੀ ਤੇਰੇ ਤਾਈ ਖੁਦਾਇ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਸਹੀ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ਸਹੀ ਵਡੀ ਨਵਾਜਸੁ ਹਕ ਤਾਲਹ ਦੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਹੋਈ ਹੈ” ਸਭ ਕੋਈ ਲਗਾ ਕਹਣੇ। ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਬੋਲਿਆ, “ਏ ਕਾਜੀ! ਨਾਨਕੁ ਹਕ ਨੇ ਪਹੁਚਿਆ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਦੇ ਤਾਈ ਪੁਛਣਾ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਤਕਸੀਰ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਣਾ ਕਿਸੀ ਬਾਤ ਕਉ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਖੁਦਾਇ ਨੇ ਅੰਬੜਿਆ ਪਹੁਤਾ ਹੈ”। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਨਿਮਾਸ਼ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ

ਤਬ ਤਾਂ ਤੋੜੀ ਨਿਵਾਜ ਕਾ ਵਖਤ ਹੋਆ, ਪੇਸੀ ਵਖਤ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜ ਨੀਅਤਿ ਉਚੁ ਸਾਜਿ ਨਿਵਾਜ ਨੀਅਤਿ ਖੜੇ ਹੋਏ, ਅਗੈ ਕਾਜੀ ਹੋਆ, ਪਿਛੇ ਹਥਿ ਬੰਨਿ ਖਾਨਿ ਸਾਥਿ ਹੋਰ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਤਬ ਕਾਜੀ ਸਿਜਦਾ ਦਿਤਾ, ਸਭਨਾ ਸਿਜਦਾ। ਨਿਵਾਜ ਦਾ ਹਕ ਅਦਬੁ ਏਵੇ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਸੇ ਕੰਮੀ ਜਾਜਤਿ ਕਰਣੀਆ ਨਾਹੀ। ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਹਕਹ ਹਸਿਆ। ਜਦ ਫੇਰਿ ਨਿਵਾਜ ਉਪਰਿ ਖੜਿਆ ਸਿਜਦਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਹਸਿਆ। ਜਾ ਓਹਿ ਨਿਵਾਜ ਅਦਾ ਕਰਿ ਪਹੁਤੇ ਤਾ ਬਾਬੇ ਚੁਪਿ ਕੀਤੀ। ਜਾਂ ਓਨਾ ਹਥਿ ਖੜੇ ਕੀਤੇ, ਦੁਆਇ ਪੜੀ, ਸਿਜਦਾ ਦਿਤਾ; ਕਲਮਾ ਆਖਿਆ ਤਾ ਫਿਰਿ ਬੈਠੇ, ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਤਰਫ ਕਾਜੀ ਦੇਖਿ ਕੈ ਜਲਿ ਗਇਆ। ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਖਾਨਿ ਜੀ। ਸਲਾਮਤਿ। ਨਿਵਾਜ ਉਪਰਿ ਖੜਿਆ ਤੁਸਾਂ ਅਸਾਂ ਡਿਠਾ ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਹਸਿਆ, ਕਿਛੁ ਅਸਾਂ ਵਿਚਿ ਤਕਸੀਰ ਹੈ ਕਿ ਨਿਵਾਜ ਵਿਚਿ ਤਕਸੀਰ ਹੈ? ਏਹਬ ਬਾਤ ਤੁਮਿ ਨਾਨਕ ਕਉ ਪੁਛੀਐ ਜਿ ਏਹੁ ਕਿਉ ਹਸਿਆ? ਏਹੁ ਕਿਆ ਹਿਸਾਬੁ ਹੈ ਜਿ ਨਿਵਾਜ ਵਿਚਿ ਹਸਿਆ ਹੈ?” ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਜੀ! ਕਾਜੀ ਕਿਆ ਕਹਦਾ ਹੈ? ਏਹੁ ਤਕਸੀਰ ਕਿਸੁ ਵਿਚਿ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, “ਖਾਨਿ ਜੀ। ਏਹੁ ਤਕਸੀਰ ਕਾਜੀ ਵਿਚਿ ਹੈ, ਹੋਰਸੁ ਕਿਸੇ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀ”। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜੀ, “ਭਰਮਾਈਐ ਜੀ, ਜਿ ਕਾਜੀ ਵਿਚਿ ਕਿਆ ਤਕਸੀਰ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੇ, “ਕਾਜੀ ਜੀ ਪੁਛੀਐ, ਆਪਣਾ ਐਬੁ

ਆਪਣੇ ਮੁਹਿ ਮੰਨੇਗਾ”। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਕਾਜੀ ਜੀ! ਨਾਨਕ ਜੀ ਫੁਰਮਾਇਦਾ ਹੈ : ਭੁਸੀ ਹੀ ਕਹਹੁ ਜਿ ਭੁਧੁ ਵਿਚ ਐਬੁ ਹੈ”। ਤਬ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਖਾਨਿ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਬੇਐਬ ਖੁਦਾਇ ਹੈ, ਪਣੁ ਅਜੁ ਤਾਂ ਖੈਰਿ ਹੈ”। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਜੀ! ਕਾਜੀ ਕਿਆ ਕਹਦਾ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਕਾਜੀ! ਆਪਣਾ ਐਬੁ ਆਪਣੇ ਮੁਹਿ ਕਹਉ”। ਤਬ ਕਾਜੀ ਕਹਾ, “ਜਿ ਕਿਛੁ ਅਸਾ ਵਿਚਿ ਐਬੁ ਹੈ ਸੁ ਨਾਨਕੁ ਹੀ ਕਹਉ”। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜੇ, “ਨਾਨਕ ਜੀ! ਭੁਮ ਹੀ ਕਹਉ, ਕਾਜੀ ਤਾ ਮੁਕਰਿ ਪੜਾ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਬੋਲਿਆ, ਜਿ, “ਖਾਨਿ ਸਲਾਮਤਿ! ਕਾਜੀ ਦੀ ਨਿਵਾਜ ਬਾਇ ਨ ਪਈਆ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚਿ”। ਤਬ ਖਾਨਿ ਨੋ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਜਦਿ ਏਹੁ ਨਿਵਾਜ ਉਪਰਿ ਖੜਾ ਹੋਆ ਤਬ ਏਸਦਾ ਜੀਉ ਹੋਰ ਬੈ ਗੋਆ, ਘੋੜੀ ਘਰਿ ਸੂਈ ਸਸੁ ਜਾਂ ਨਿਵਾਜ ਉਪਰਿ ਖੜੋਤੇ ਸਿਜਦਾ ਦੇਦੇ ਹੀ ਉਸੁ ਘੋੜੀ ਵਿਚ ਜਾਇ ਜੀਉ ਪਇਓਸੁ, ਏਹੁ ਗਲਿ ਜੀ ਵਿਚਿ ਧਾਰੇ ਜਿ, ਜਾਹਿ ਜਾਂਦੀ, ਏਹੁ ਜੀ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚਿ ਖੂਹੁ ਸੀ, ਵਿਚਿ ਘੋੜੀ ਬਾਧੀ ਹੈ, ਪਿਛੇ ਵਛੋਰਣੁ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਘੋੜੀ ਪਾਸਿ ਆਦਮੀ ਬਹਾਲਿਆ ਨਾ ਘੋੜੀ ਹੀ ਵਖਿ ਬਧੀ। ਇਆਣਾ ਵਛੋਰਣੁ ਹੈ ਖੂਹੇ ਵਿਚਿ ਪੈ ਮਰੇਗਾ। ਏਥੇ ਸਿਜਦਾ ਦੇਦੇ ਜੀਉ ਘੋੜੀ ਵਿਚਿ, ਏਤੁ ਤਕਸੀਰ ਕਰਿ ਕੈ ਏਸ ਦੀ ਨਿਵਾਜ ਬਾਇ ਨ ਪਈਆ। ਕਾਜੀ ਪੁਛੀਐ ਜੀ : ਏਹੁ ਬਾਤੁ ਸਚੁ ਹੈ ਕਿ ਨਾ?” ਤਬ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ, “ਖਾਨ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਹੁ ਬਾਤੁ ਸਚੁ ਹੈ”। ਤਬ ਜਿਤਨੀ ਮਜਲਸ ਬੈਠੀ ਸੀ, ਦੀਬਾਨੁ ਲਗਾ ਬਾ, ਸਭੇ ਹੋਰਾਨੁ ਹੋਇ ਜਿ “ਸੁਬਹਾਨੁ ਅਲਹੁ ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕੁ ਖੁਦਾਇ ਅਕੈ ਨਾਨਕੁ, ਦਿਲ ਦੀ ਬਾਤ ਸਭੁ ਜਾਨਤਾ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਵਿਚਿ ਵਡੇ ਵਡੇ ਐਬ ਹੈਨਿ, ਜੇ ਅਸਾਂ ਸਭਨਾ ਦੇ ਏਨਿ ਐਬ ਜਾਹਰੁ ਕੀਏ ਤਬ ਖਾਨੁ ਅਸਾਂ ਸਭਨਾ ਨਾਲ ਰੱਜ ਹੋਵੇਗਾ”। ਜਿਧਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਨਜਰਿ ਕਰੇ ਤਿਧਰਹੁ ਹੀ ਸਭੇ ਸਿਜਦਾ ਦੇਨਿ, ਸਿਰੁ ਨਿਵਾਇਨਿ ਜਿ “ਏ ਖੁਦਾਇ! ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਸਾਡੇ ਖਿਆਲਿ ਨਾ ਪਾਇਓ”। ਸਭੁ ਮਜਲਸ ਡਰਿ ਗਈ, ਲਗੇ ਸਿਫਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਕਰਣੇ, ਜੇ, “ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਸਹੀ ਤੇਰੇ ਤਾਂਈ ਖੁਦਾਇ ਮਿਲਿਆ, ਤੂੰ ਸਹੀ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ਸਹੀ ਵਡੀ ਨਿਵਾਜਸ਼ ਹਕ ਤਾਲਹ ਦੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੋ ਹੋਈ ਹੈ”। ਸਭੁ ਕੋ ਲਗਾ ਸਿਫਤਿ ਕਰਣ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ। ਤਬ ਖਾਨਿ ਕਾਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਕਾਜੀ! ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਕ ਨੂੰ ਪਹੁਚਿਆ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਜੇ ਹੈ ਸਿ ਤਕਸੀਰ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੁਛਣਾ ਕਿਸੀ ਬਾਤ ਕਉ ਨਾਹੀ, ਏਹੁ ਖੁਦਾਇ ਨੂੰ ਅਬਤਿਆ ਹੈ, ਪਹੁਤਾ ਹੈ”।

ਤਬ ਮੁਲਾ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਆ ਜਿ, “ਕਿਆ ਹਿੰਦੂ ਕਿਆ ਮੁਸਲਮਾਨੁ, ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਤੂੰ ਏਹੁ ਰਾਹੁ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਬਤਾਇ ਅਸਾ ਕਉ ਜਿਤੁ ਖੁਦਾਇ ਪਾਈਐ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ-ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਸਰੀਤਿ ਮਾਹਿ ਜੀ :-

ਮਤੁ ਜਾਣ ਸਹਿ ਗਲੀ ਪਾਇਆ॥

[ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੨੭॥ (੨੪)]

ਤਾ ਖਾਨੁ ਸਿਰ ਰਖਿ ਰਹਿਆ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਿਆ ਪੈਰਾ ਉਪਰਿ। ਤਾ ਖਾਨਿ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਤੇਰੇ ਦੀਦਾਰ ਦੇਖਣੇ ਦਾ ਅਸਾਨੋਂ ਏਹੁ ਹਾਸਲੁ ਹੋਵੈ ਜਿ ਅਸਾਨੋਂ ਖੁਦਾਇ ਕਿਵੇ ਬਖਸੈ”। ਤਬ ਬਾਬੇ ਦਿਅਹੁ ਮੁਹੁ ਵਚਨੁ ਨਿਕਲਿਆ ਜਿ,

“ਜਾਹਿ ਖਾਨਿ ! ਤੇਰਾ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਜਮਾਨ ਹਉ, ਤੈਨੋਂ ਭਿਸਤਿ ਖੁਦਾਇ ਕੰਨਹੁ ਪਾਵਾਇਸਾ। ਤੇਰਾ ਨਾ ਕੋਈ ਏਥੇ ਹਿਸਾਬੁ ਲਏਗਾ ਨਾ ਆਗੇ ਕੋਈ ਲਏਗਾ, ਤੂੰ ਖੁਦਾਇ ਖਲਾਸੁ ਕੀਤਾ ਹੈ”। ਤਬ ਬਾਬੇ ਦਿਆਂ ਕਦਮਾਂ ਉਪਰਹੁ ਦਵਲਤ ਖਾਨੁ ਖਾਕੁ ਲੈ ਲੈ ਆਪਣੇ ਮਥੇ ਲਾਵੇ। ਤਬ ਦਉਲਤ ਖਾਨਿ ਥਾਵਹੁ ਵਿਦਾ ਹੋਏ, ਸਲਾਮਾ ਲੇਖੁ ਅਲੇਕੁ ਸਾਲਾਮੁ। ਓਥਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਵਿਦਾ ਹੋਆ। ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਿਤਨੇ ਥੇ ਏਤਨੇ ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਸਾਥਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਲਾਗੇ ਕਰਣੇ, ਜਿ, “ਵਾਹੁ ਨਾਨਕ ! ਵਾਹੁ ਨਾਨਕ ! ਧੰਨੁ ਨਾਨਕ ! ਘਰ ਭੰਡਾਰ ਦੁਨੀਆ ਕੇ ਸੁਖ ਤਿਆਗਿ ਨਿਕਲਿਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੈ ਭੈ ਕਰਿ ਕਰਿ”। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰੋਂ ਚੱਲੇ-ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ

ਤਬ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਮਰਦਾਨੇ ਕਉ ਸਾਥਿ ਲੇ ਕਰਿ ਚਲੇ ਤਬ ੨ ਬਰਸ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਰਹਿਆ। ਬਹੁੜਿ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਤੇ ਰਮੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਜਦ ਪਹਿਲੀ ਹੁਬਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੀ ਲਾਗੀ, ਤਬ ਉਦਾਸੀ ਬਾਨੀ ਤਰੀਕਤਿ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿ ਲੈ ਉਠਾ, ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਕਹਿਆ, ਜੋ, “ਸਾਹਿਬ ਕਉ ਮਿਲਉ ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਲਉ, ਕਿਸ ਕੀ ਨਿਆਈ?” ਕਹੈ :-

ਹਰਣੀ ਹੋਵਾ ਬਨਿ ਬਸਾ, ਕੰਦ ਮੂਲ ਚੁਣਿ ਖਾਉ॥

[ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਗੀ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ॥ ੨੫॥ (੧੫੭)]

ਅਵਰ ਠਵਰ ਮਨੁ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਜੋਤਿ ਮਹਿ ਸਮਾਇ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਪੂਰਨੁ ਧਿਆਨੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਿਨ ਹੀ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਮਿਲਤਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਜੋਤਿ ਉਨ ਮਹਿ ਲਪਟੀ ਹੈ। ਉਹ ਐਸਾ ਸਾਹਿਬੁ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਹੈ। ਬੋਲੇ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਡਰ ਦੂਰਿ ਕੀਤਾ ਤੇ ਭੂਖਿ ਮਿਟਾਈ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਰਾ ਨਾਨਕੁ ਵਸਦੀ ਕਦੇ ਜਾਇ ਨਾਹੀ ਜਾਂ ਕਦੇ ਉਖਮਾ ਜਾਗੇ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹੈ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ! ਤੈਨੋਂ ਕਿਛੁ ਉਖਮਾ ਜਾਗੀ ਹੈ। ਐਤੁ ਸੇਧਿ ਇਕੁ ਪਿੰਡੁ ਹੀ, ਉਤੁ ਪਿੰਡਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਤੂ ਬਚਾ। ਪਰਸਾਦੁ ਲੈ ਆਉ” ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਉਸੁ ਠਵਰ ਤੀ ਚਲਿਆ, ਉਸ ਪਿੰਡਿ ਜਿ ਕੋਈ ਸ੍ਰੇਸਟੁ ਹੋਇ ਤਿਸੁ ਦੇ ਮਰਦਾਨਾ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਆਇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਪੈਰੀ ਪਵੇ। ਓਹੁ ਆਗੇ ਤੇ ਕਹੈ, “ਆਵਹੁ ਜੀ, ਆਈਐ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕਉ, ਹਮਾਰੇ ਭਾਗਿ ਜਿ ਏਹੁ ਦਰਸਨੁ ਤੇਰਾ ਅਸਾਨੇ ਹੋਆ ਹੈ”। ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਦਰਸਨ ਡਿਠਿਆ ਲੋਕ ਮਿਲ ਜਾਹਿ, ਜਿ ਏਵ ਕੋਈ ਨਾ ਪੂਛਈ, ਜਿ “ਤੂ ਕਵਣੁ ਹੈ, ਕਿਥਹੁ ਹੈ”। ਜਿ ਕੋਈ ਮਿਲੈ ਸੋ ਸੇਵਾ ਕਰੈ। ਤਿਸ ਕੀ ਮਨਸਾ ਸਭੁ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸੇਵਕ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਕਰੈ ਸੁ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵੇ। ਖਾਇ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਵੇ। ਤਾਂ ਜਬ ਏਕ ਦੋਇ ਹੋਵਹਿ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਫਿਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਵਿਦਾ ਕਰੇ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ ! ਐਤੁ ਤਰਫ ਇਕੁ ਪਿੰਡੁ ਹੈ, ਤੈਨੇ ਖੁਧਿਆ ਜਾਗੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਜਾਹਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਕਿਛੁ ਮੁਖਿ ਪਰਸਾਦੁ ਪਾਇ ਆਉ”। ਤਬ ਉਸੁ ਠਵਰ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਵਿਦਾ ਹੋਵੇ। ਤਬ ਚਲਤਾ ਚਲਤਾ

ਇਕਤੁ ਨਗਰਿ ਜਾਇ ਵੜਿਆ। ਉਤੁ ਨਗਰਿ ਜਿ ਪੂਜਾ ਹੋਈ ਮਰਦਾਨੇ ਕੀ, ਮਰਦਾਨਾ ਪੂਜਾ ਲੈ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਏਹੁ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ, ਜਿ ਤੁ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈ?” ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਤੇਰੇ ਅਰਥਿ ਲੋਕੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕਿਛੁ ਰੁਪਯੇ ਹੋਨਿ, ਕਿਛੁ ਪਰਕਾਲੇ ਹੋਨਿ। ਲੋਕਾ ਜਿ ਆਣਿ ਚੜ੍ਹਾਏ ਸੇ ਮੇ ਆਣੇ ਹੋਨਿ। ਜਿਵ ਰਜਾਇ ਹੋਵੇ ਤਿਵ ਮੇ ਕਰੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੇ ਤਾਂ ਏਹਿ ਆਂਦੇ ਸਿ ਭਲਾ ਕੀਤਾ, ਪਣੁ ਏਹਿ ਅਸਾਡੇ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀ, ਪਏ ਭਠਿ” ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਮੇ ਕਿ ਕਰੀ ਹੁਣਿ ਏਸੁ ਗੰਢੜੀ ਦਾ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਏਹੁ ਸਟਿ ਘੜੁ ਏਥਾਉ”। ਮਰਦਾਨੇ ਸਟਿ ਘੜਿਆ ਉਹੁ ਬੁਗਚਾ ਰੁਪਯਾਂ ਅਤੇ ਕਪੜਿਆਂ ਦਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਉਹਾਂ ਤੇ ਚਲਿਆ, ਜਾਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਜਾਇ ਮਹਾ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਪਇਆ, ਜਿ ਜਹਾਂ ਸੇ ਕੋਹਾਂ ਦੀ ਉਜਾੜਿ ਸੀ ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਪਇਆ। ਅਗੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਚਲਿਆ ਜਾਇ, ਪਿਛੇ ਮਰਦਾਨਾ ਚਲਿਆ ਜਾਇ। ਏਹੀ, ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਪਏ ਜਿ ਝੰਘੜਾਰ ਬੇਲੇ ਤਿਨਾ ਕਾ ਕਿਛੁ ਕਹਿਆ ਨ ਜਾਈ ਜਿ ਅਨੇਕ ਬਿਰਖ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਮੇ ਤਉ ਭੂਖਾ ਆਜਜੁ ਹੋਆ ਹਾਂ, ਪਰੁ ਕੋਈ ਏਹਾ ਬਿਰਖੁ ਜਿ ਹਮਿ ਟਿਕਹਿ। ਅਰੁ ਜੀ, ਮੇ ਏਹੁ ਉਜਾੜਿ ਦੇਖਿ ਡਰਿ ਗਇਆ ਹਾਂ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ! ਸੁਹਾਣੇ ਹੇ ਤੁਧਨੇ ਅਤੇ ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਨੋ, ਤੁ ਜਿ ਐਸ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਲੈ ਪੈਆ ਹੈ, ਹੁਣਿ ਕਿ ਬਿੰਦੇ ਕੋਈ ਸੀਹੁ ਬੁਕਿ ਕੇ ਅਸਾਨੂੰ ਮਾਰੇਗਾ, ਅਕੈ ਕੋਈ ਰਾਖਸੁ ਹੀ ਖਾਇਗਾ। ਤੂੰ ਜਿ ਅਸਾਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਏਸੁ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਪਾਇਕੇ ਕੀ ਮਾਰਦਾ ਹੈ? ਸੁਖਾਲੇ ਟੁਕ ਮੰਗਿ ਖਾਏ ਸੇ, ਓਨੀ ਹੂ ਭੀ ਤੁਧੁ ਗਵਾਏ, ਤੇ ਵਡੀ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਪਏ, ਹੁਣਿ ਜੇ ਖੁਦਾਇ ਕਵੈ ਤਾਂ ਨਿਕਲ ਹਾ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਹੁਸੀਆਰੁ ਹੋਹਿ, ਤੇਰੇ ਨੇੜੇ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਆਵਦਾ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਕਿ ਹੁਸੀਆਰੁ ਹੋਵਾਂ! ਜਾ ਉਜਾੜਿ ਪਾਇ ਮਾਰੇ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਏ ਉਜਾੜਿ ਨਾਹੀ, ਵਸਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੈ ਪਰਮੇਸਰੁ ਕਾ ਨਾਉ ਚਿਤਿ ਆਵਦਾ ਹੈ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਜੀ, ਸਿਧਿ ਸਾਧਕ ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਤੇਤੀਸ ਕਰੋੜੀ ਦੇਵਤੇ ਪੀਰ ਪੈਕੰਬਰ ਏਹਿ ਜਿ ਹੋਨਿ ਸਿ ਏਸੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚਿ ਹੋਏ ਹੋਨਿ, ਉਪਰਹੁ ਕੋਈ ਲਥਾ ਨਾਹੀ। ਧਰਤੀ ਤੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਨਿਕਲਿਆ ਤੁ ਹੈ ਆਖਦਾ ਹੈ ਜਿ ਉਜਾੜਿ ਭਲੀ ਹੈ, ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਤਾ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਰਹਦਾ। ਸਭੁ ਕੋਈ ਏਸੇ ਦੁਨੀਆਂ ਹੀ ਵਿਚਿ ਹੋਇਆ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤਰੀਕਤਿ ਦੇ ਘਰਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲ ਉਠਾ। ਰਾਗ ਆਸਾ ਮਹਿ ਜਿ :-

ਦੇਵਤਿਆ ਦਰਸਨ ਕੈ ਤਾਈ ਦੂਖ ਭੂਖ ਤੀਰਥਿ ਕੀਏ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੩੩॥ (੩੫੮)]

ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਸੰਤੋਖਿਆ ਲਗਾ ਬਾਬੇ ਦੇ ਨਾਲਿ ਉਦਿਆਨ ਫਿਰਣੇ। ਅਜੁ ਐਤੁ ਉਜਾੜਿ, ਭਲਕੇ ਐਤੁ ਉਜਾੜਿ। ਇਕਿ ਬੇਠਨਿ ਨਾਹੀ। ਵਸਦੀ ਕਿਤੇ ਜਾਨਿ ਨਾਹੀ। ਉਦਿਆਨ ਹੀ ਵਿਚਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਰਹਨਿ।

ਤਬ ਕਈ ਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨੇ ਉਦਿਆਨ ਵਿਚਿ ਫਿਰਦਿਆਂ ਹੋਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਲਿਹੁ ਮਰਦਾਨਾ ਪਿਛੈ ਰਹਿਆ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਾ ਪਿਛੈ ਰਹਿ ਗਇਆ, ਮਰਦਾਨੇ ਨੋ ਹਉ ਮੇਲਿ ਲਈ।” ਮਰਦਾਨਾ ਆਇ ਕੈ ਅੰਨ੍ਹਾਲੀ ਡਿਗਿ ਪਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਫਿਰਿ ਜਾਇ ਮਰਦਾਨੇ ਬੈ ਖੜਾ ਹੋਆ ਜੇ, “ਮਰਦਾਨਿਆ ਕਿਉ ਪੈ ਗਇਓਹਿ?” ਆਖੈ, “ਜੀ ਭੁਖ ਮਰਿਆ ਹਾਂ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਉਠਿ ਬਹੁ, ਰਬਾਬ ਵਜਾਇ, ਸਬਦੁ ਗਾਉ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਿਛੁ ਭੁਖ ਦਾ ਭੀ ਕਰੇਗਾ।” ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਵਣੇ ਗਲਿ ਖਲੋਈ ਹੀ, ਜੀਉ ਬੋੜਾ ਹੋਆ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਚਲੁ ਤੇਰੇ ਲਈ ਅਸੀ ਭੀ ਕਿਤੈ ਵਸਦੀ ਜਾਹਾ।” ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਮਤਿ! ਜਾਣੇ ਗਲਿ ਰਹੀ ਹੈ, ਘਟੁ ਮਿਲਿ ਗੈਆ ਹੈ, ਤਬਕ ਚੁੜਿ ਗਏ ਹੈਨਿ, ਹਉ ਮਰਦਾ ਹਾਂ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੁਧ ਨੋ ਮਰਣੇ ਨਾਹੀ ਦੇਦੇ, ਤੂ ਹੋਹਿ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਅਹਿ ਜਿ ਦਿਸਦਾ ਹੀ ਰੁਖੁ ਸਉਹਾ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਦਿਸਦਾ ਹੈ।” ਕਹੈ, “ਏਸਦੇ ਫਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਮਹਾਂ ਅਨੂਪੁ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਖਰੇ ਸੋਭਾਵੰਤ ਹੈਨਿ ਏਸ ਦੇ ਫਲੁ।” ਕਹੈ ਉਠੁ ਜਾਇ ਕਰਿ ਖਾਹਿ ਏਹਿ ਫਲੁ।” ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਉਠਿਆ, ਉਠਿ ਕਰਿ ਜਾਇ ਫਲ ਲਾਗਾ ਖਾਵਣੈ। ਤਬ ਜਾ ਚਖੇ ਤਾ ਮਹਾਂ ਅੰਬਿਤ ਵਸਤੁ ਹੈ, ਚਖਿ ਕਰਿ ਮਰਦਾਨਾ ਖਰਾ ਖੁਸੀ ਹੋਆ। ਰਜਿ ਕਰਿ ਫਲ ਖਾਧਿਆ ਸੁ, ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਕੀਤੀਆਸੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜੀ, “ਮਰਦਾਨਿਆ ਏਹਿ ਫਲ ਖਰੇ ਭਲੇ ਹੈਨਿ ਕਿ ਨਾ? ਕਹੈ, “ਜੀ, ਤੁਹੇ ਜਾਣਹਿ ਜਿ ਜੇਹੇ ਦੇਹਿ ਫਲ ਹੈਨਿ, ਨਾ ਕਦੇ ਡਿਠੇ ਹੈਨਿ ਨਾ ਸੁਣੇ ਹੈਨਿ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਹੁਣਿ ਕਿਛੁ ਹੁਚਦਾ ਹੈ ਸਿ ਖਾਹਿ, ਪਣੁ ਪਲੈ ਬੰਨ੍ਹੀ ਨਾਹੀ।” ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਐਹੇ ਜੇਹੇ ਫਲ ਫਿਰਿ ਕਿ ਜਾਪੈ ਹਥਿ ਆਵਦੇ। ਅਸਾਂ ਉਦਿਆਨਿ ਫਿਰਣੇ ਫਿਰਣਾ। ਏਹਿ ਫਲਿ ਫੇਰਿ ਕਿ ਜਾਪੈ ਹਥਿ ਆਵਦੇ।” ਕਿਛੁ ਖਾਧਿਆਸੁ ਸਿ ਖਾਧਿਆਸੁ ਹੋਰਿ ਬੰਨ੍ਹ ਲੀਤੀਆਸੁ। ਜਾ ਕਈਕ ਦਿਨ ਹੋਏ ਤਾ ਭੁਖ ਜਾਗੀਆਸੁ ਤਾ ਲਗਾ ਫਲਾ ਨੋ ਖਾਵਣੇ। ਸੋ ਮੁਹ ਸਾਮੁਣੇ ਕੀਤੀਆਸੁ। ਸੁ ਸਿਰ ਪਰਣੈ ਢਠਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਫਿਰਿ ਡਿਠਾ। ਜਾਂ ਵੇਖੇ ਤਾ ਮਰਦਾਨਾ ਫਿਰਿ ਢਹਿ ਪੈਆ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਹੁਣਿ ਕਿ ਹੋਇਓ ਜਿ ਡਿਗਿ ਪਈਓਹਿ?” ਮਰਦਾਨਾ ਹੋਇ ਤਾ ਬੋਲੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਲੈ ਕਰਿ ਪਗ ਕਾ ਅੰਗੁਸਟੁ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਸਿਰਿ ਉਪਰਿ ਰਖਿਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਉਠਿ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੈਨੇ ਕਿਆ ਹੋਆ ਸਾ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਬਾਬਾ ਸਲਾਮਤੀ! ਮੈ ਲਬੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਓਇ ਫਲ ਪਲੈ ਬੰਨ੍ਹ ਰਖੇ ਸੇ, ਤੇਰਾ ਵਚਨੁ ਨਾ ਸੀਓ ਜਿ ਪਲੈ ਬੰਨਣੇ ਨਾਹੀ, ਓਹਿ ਮੈ ਲਬੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਲੈ ਬਧੇ ਸੇ, ਹੁਣਿ ਮੈ ਆਖਿਆ ਜਿ ਏਨਾ ਨੋ ਹਉ ਖਾਵਾਂ। ਸੋ ਜੀ, ਓਹੁ ਲਬੁ ਮੇਰੇ ਸਿਰਿ ਚੜਿਆ। ਸੋ ਮੈ ਮੁਹ ਦੀ ਤਰਫ ਫਲੁ ਕੀਤਾ ਸੋ ਹਉ ਮਰਿ ਗੈਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਹੁਣਿ ਜਾਂ ਤੈ ਬੁਲਾਇਆ ਹਾਂ ਤਾ ਸੂਰਤਿ ਹੋਈ ਜਿ ਬਾਬਾ ਮੈਨੋ ਕੁਆਇਦਾ ਹੈ। ਹਉ ਕਿਥੇ ਹਾਂ?” ਕਹੈ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੂੰ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ ਸਹਿ ਜਿ ਓਹੁ ਰੁਖੁ ਕਿਆ ਸਾ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਹਉ ਕਿਆ ਜਾਣਾ, ਤੂੰਹੇ ਜਣਹਿ ਤੇਰੀ ਗਹਨਗਤਿ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ

ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਓਹੁ ਬਿਖ ਫਲੁ ਸਾ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਕੈ ਵਚਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਿਖੁ ਤੇ ਅੰਬਿਤੁ ਹੋਆ”। ਫਿਰਿ ਮਰਦਾਨਾ ਬੋਲਿਆ, ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਤੂੰ ਸੁਣਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜੇ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਆਖਿ ਜਿ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੈ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਪਾਤਸਾਹੁ ਸਲਾਮਤਿ! ਅਸੀ ਮਲ ਮੂਤ ਧਾਰੀ ਜੀਵ, ਤੂੰ ਅਤੀਤੁ ਪੁਰਖੁ, ਖਾਂਹਿ ਨਾਹੀ, ਕਿਛੁ ਪੀਅਹਿ ਨਾਹੀ। ਤੂੰ ਨਿਰਬਾਣੁ ਦੁਖਹੁ ਸੁਖਹੁ ਪਾਕੁ। ਪਣੁ ਜੀ ਅਸੀ ਪਿੰਨਣੀ ਜਾਤਿ ਪਿੰਨ ਖਾਧਾ ਲੋੜੀਐ, ਤੂੰ ਵਸਦੀ ਕਿਤੇ ਵੜਹਿ ਨਾਹੀ, ਮਨੁਖ ਦੇ ਮੁਖ ਲਗਹਿ ਨਾਹੀ, ਛਿਅ ਰੁਤੀ ਬਾਰਹ ਮਾਸ ਤੂੰ ਉਦਿਆਨ ਹੀ ਮਹਿ ਫਿਰਹਿ, ਦਿਖਾ ਜੀ ਅਸਾਡਾ ਕਵਣੁ ਹਾਲੁ? ਅਸਾਡੇ ਬੁਝੈ ਕਿਛੁ ਇਹਿ ਮਿਹਨਤਿ ਕੀਤੀ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੀ, ਤੂੰ ਦੋਆ ਨਾਬੁ ਹੋਹਿ, ਦੋਆ ਕਰਿ ਤੇ ਮੇਰੇ ਤਾਂਈ ਵਿਦਾ ਦੇਹਿ, ਜਿ ਮੈ ਫਿਰਿ ਘਰ ਜਾਵਾ, ਮੈ ਜੀ ਹੁਣਿ ਨਾਹੀ ਰਹਿ ਸਕਦਾ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, ਮਰਦਾਨਿਆ! ਮੇਰੀ ਤੁਧੁ ਉਤੈ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਸੀ, ਪਰ ਤੁਧੁ ਏਹੁ ਗਲਿ ਕਿਉ ਆਖੀ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਸੁਹਾਣੁ ਹੈ ਇਸ ਤੋਰੀ ਖੁਸੀ ਨੂੰ, ਤੂੰ ਮੈਨੋਂ ਵਿਦਾ ਕਰਿ, ਜਿ ਮੈ ਘਰੀ ਜਾਂਵਾ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਰਹਹਿ ਭੀ ਅਸਾ ਨਾਲਿ”। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਹਉ ਤਾ ਹੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਾਂ ਜਾਂ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਜੇਹਾ ਧੀਰਜ ਦੇਹਿ। ਅਰੁ ਜਿਉ ਤੁਧਨੋ ਭੁਖ ਤ੍ਰਿਹ, ਤਿਵੇ ਮੈਨੋਂ ਭੀ ਨਾ ਹੋਵੈ, ਅਰੁ ਜੀ ਜਿਥੇ ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਿਥੇ ਤੂੰ ਮੈਨੋਂ ਭੀ ਉਥਾਊ ਲੈ ਜਾਹਿ, ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਕਰਮ ਵੀਚਾਰਹਿ ਨਾਹੀ, ਤਾਂ ਹਉ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਰਹਾਂ। ਤੂੰ ਭਗਤਿ ਕਮਾਵਹਿ ਹਉ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਲਗਾ ਫਿਰਾ, ਹੋਰੁ ਮੈ ਤੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਹੋਇ ਆਵਦਾ। ਜੇ ਏਹੀ ਦਿਸਟਿ ਕਰਹਿ ਤਾ ਰਹਾ, ਨਾਹੀ ਤਾ ਜੀ ਮੈਨੋਂ ਵਿਦਾ ਕਰਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਹਸਿਆ, ਹਸਿ ਕਰਿ ਦੋਆਲੁ ਹੋਆ ਮਰਦਾਨੇ ਉਪਰਿ, ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ, “ਸਾਬਾਸਿ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੇ ਭਲੀ ਵਸਤੁ ਮੰਗੀ”। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਪਾਹਿ ਪੈਰੀ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪੜਿਆ। ਜਾਂ ਸਿਰੁ ਪੈਰਾ ਉਪਰਿ ਰਖਿਆਸੁ ਤਾ ਭੁਖ ਤ੍ਰਿਹ ਦੋਵੇ ਮਿਟਿ ਗਈਆਂ। ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਗੈਓਸੁ। ਜਾਂ ਫੇਰਿ ਸਿਰੁ ਉਚਾ ਕਰੇ ਤਾ ਅਰਮੁ ਨਿਗਮੁ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਨਜਰਿ ਆਇਗੈਓਸੁ। ਜਾ ਮਰਦਾਨਾ ਵੇਖੇ ਤਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸੈਸਾਰ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀ, ਹੋਰਬੈ ਹੈ : ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਲੈ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ :-

ਇਕੋ ਨਾਉ ਤਕੜਾ ਕੀਓਨੁ ਹੋਰ ਨਾਵ ਸਭਿ ਕੀਅਨੁ ਖਰਾਬਾ॥

ਨੇੜੈ ਨਜੀਕਿ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਬਾਬਾ”।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, “ਪੂਰਾ ਜੀ ਪੂਰਾ ਉਹੀ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸਲਾਹਣਾ। ਮਰਦਾਨਿਆ! ਅਸੀ ਕਵਣ ਕੀਟ ਜਿ ਉਸਦੇ ਪਹੁਚਹੁ, ਕੋਈ ਸੁਫਨਾ ਤੁਧ ਨੋ ਆਖਿਆ, ਹੋਗੁ, ਪਰਮੇਸਰੁ ਅਰਾਧਿ, ਜਿਤੁ ਅਰਾਧਿਐ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਲੈ ਪਵੀ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੇ ਸਾਖਿ ਉਦਿਆਨ ਹੀ ਵਿਚ ਲਾਗਾ ਰਹਣੇ।

ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਤਪੁ ਅਰੰਭਿਆ। ਕੈਸਾ ਤਪੁ? ਬਰਸ ਦਿਨਾ ਇਕੁ ਤਲੀ ਰੇਤ ਦੀ ਭਖੇ ਅਰੁ ਇਕੁ ਅਕ ਦੀ ਖਖੜੀ ਭਖੇ। ਤਪਸਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਬਲੀਆ ਵਿਚ ਅਰੰਭੀ। ਮਹਾਂ ਉਦਿਆਨ ਵਿਚਿ, ਪੂਰਬ ਕੀ ਧਰਤੀ। ਦੁਹੁ ਕੋਹਾ ਉਪਰਿ ਦਾਈ ਬਧੀ, ਢੇਰੀਆਂ ਰੇਤੁ

ਕੀਆਂ, ਇਕ ਸਾਹਾ ਇਕ ਸਾਹਾ ਸਿਮਰਣੁ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ, ਪਰਮੇਸਰੁ ਜਪਦਾ ਜਪਦਾ, ਓਤੁ ਢੇਰੀ ਜਾਇ ਕਦੇ ਓਤੁ ਢੇਰੀ ਜਾਇ, ਅਤੇ ਸਲੋਕੁ ਏਹੋ ਪੜੀਐ ਜਿ-

ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਸੁਹਾਵਾ, ਵਖਤ ਸੁਹਾਵਾ, ਮੁਖਿ ਆਖਾ ਮਨਿ ਚਾਉ ॥੧॥

ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਨਾਉ ਲਏ, ਏਹੁ ਤਪਸਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀਤੀ ਕਈਕ ਦਿਨ। ਤਬ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾ ਹੁਕਮੁ ਆਇਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਡੇਰੀ ਤਪਸਿਆ ਪੂਰੀ ਪਈ ਹੈ। ਤਬ ਉਹਾਂ ਥੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੀਰਥਾਂ ਕਉ ਰਮਿਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਦਿਲੀ ਜਾਣਾ

ਇਕਿ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਦਿਲੀ ਕੀ ਧਰਤੀ, ਨਗਰਿ ਮਹਿ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੁਆ ਥਾ। ਉਹਾ ਕਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸਲੇਮ ਸਾਹੁ ਪਠਾਣੁ ਥਾ ਸੁ ਦਿਹਾਨਗੀ ਖੂਨ ਕਰਤਾ ਥਾ। ਤਬ ਜਦਿ ਦਿਲੀ ਸਹਰ ਮਹਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਜਾਇ ਬਸਿਆ ਤਬ ਉਹਾ ਲੋਕਾ ਮਹਿ ਬਹੁਤੁ ਸੋਰੁ ਉਠਿਆ ਜੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਇਆ ਹੈ। ਸਾਰੈ ਦਿਲੀ ਕੇ ਲੋਕ ਤਮਾਸਗੀਰ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਵ ਕੇ ਖੋਜਣਹਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਆਏ, ਜਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਵੱਡਾ ਫਕੀਰੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਸਿ ਆਇਆ ਹੈ, ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਣੇ ਕੀ ਨਿਮਤਿ ਸਭ ਆਏ। ਜਹਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਾ ਥਾ ਤਹਾ ਸਭੁ ਆਇ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਕੇ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਬਾਬੇ ਸਭਨਹੁ ਕਉ ਆਦਰੁ ਦੀਆ। ਤਬ ਜਹਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬੈਠਾ ਥਾ ਤਹਾ ਨਜੀਕਿ ਹੀ ਸਲੇਮ ਸਾਹੁ ਪਾਤਸਾਹੁ ਕਾ ਲੰਗਰੁ ਬਾਟੀਤਾ ਥਾ। ਤਬ ਜਿਤਨਾ ਕੋਈ ਫਕੀਰੁ ਮੰਗਤਾ ਥਾ ਸੁ ਸਭੁ ਉਹਾ ਜਾਇ ਖੇਰਾਇਤਿ ਲੈਨਿ ਲਾਗੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਈਹਾਂ ਜਿ ਏਹੁ ਲੋਕੁ ਬੋਲਤਾ ਹੈ ਸਿ ਕਿਆ ਹੈ?” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਸਲੇਮ ਸਾਹੁ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਕਾ ਲੰਗਰੁ ਬਾਟੀਤਾ ਹੈ, ਖੇਰਾਇਤਿ ਭਲੇ ਤੇ ਹੈ, ਉਹਾ ਗਲਬਤਾ ਹੋਤਾ ਹੈ”। ਕਹੈ, “ਖੇਰਾਇਤ ਭਲੇ ਕਉ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਕਿਉ ਜਿ ਹਮਾਰਾ ਭਲਾ ਹੋਇ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਖੇਰਾਇਤਿ ਕੀਤੇ ਕਿਛੁ ਭਲਾ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਸਕੈ ਖੇਰਾਇਤਿ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਨਾਇ। ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਹਮਹੁ ਸੁਨਿਆ ਹੈ ਜੇ ਕੋਈ ਖੇਰਾਇਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੁ ਪਾਰਿ ਖੜਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੀ ਬੇਦੁ ਭੀ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਕਤੇਬ ਭੀ ਕਹਤੀ ਹੈ, ਦਿਖਾ ਜੀ ਏਹੁ ਬਾਤ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ਜੀ? ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੇ ਹਮ ਕਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ, ਜਿ ਏਹੁ ਬਾਤਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜੀ :-

ਅੰਧੀ ਕੰਮੀ ਅੰਧੁ ਮਨੁ ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਤਨੁ ਅੰਧੁ॥

[ਮਹਲਾ ੧ ਮਲਾਰ ਕੀ ਵਾਰ ॥ ੩॥ (੧੨੮੭)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਲੋਗਹੁ-ਪੰਡਿਤਹੁ, ਕਾਜੀਅਹੁ, ਹਿੰਦੂਅਹੁ, ਮੁਸਲਮਾਨਹੁ, ਸਭਨਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਸਲਾਮ ਕੀਆ, ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਧੰਨ ਹੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਜਿਨਿ ਏਸੁ ਕਲੀ ਕਾਲ ਮਹਿ ਸੈਸਾਰ ਕਉ ਨਾਮੁ ਧਰਮੁ ਦਿੜਾਇਆ। ਸਿ ਤੂੰ ਧੰਨਿ ਹੈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ!” ਤਬ ਓਇ ਦਿਲੀ ਕੇ ਲੋਕ ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸਿਪ ਭਏ। ਲਾਗੇ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੇ ਅਰੁ ਧਰਮੁ ਕਮਾਵਣੇ। ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ। ਓਇ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੋਏ ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਪਹਿਲਾ ਗੰਗਾ ਇਸ਼ਨਾਨ

ਤਬ ਦਿਲੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗੰਗਾ ਤੀਰਥ ਕਾਉ ਚਲਿਆ। ਆਇ ਗੰਗਾ ਉਤਰੇ। ਪਰਬੁ ਥਾ ਅਰੁ ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਲਾਗਾ ਆਵਣੈ। ਅਰੁ ਨਾਵਣੈ ਕਾਉ ਕਈ ਸਹੰਸ ਜੀਅ ਲਾਗੇ ਆਵਣੈ, ਗੰਗਾ ਨਾਵਣੈ ਕਾਉ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨਾਲਿ ਮਰਦਾਨਾ ਸਾ। ਉਨਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜੀ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ। ਏਤਨੇ ਲੋਕ ਗੰਗਾ ਤੀਰਥ ਆਏ, ਨਾਤੇ, ਏ ਤਉ ਖਰੇ ਹੈ। ਕਿਉ? ਜਬ ਏਹਿ ਭਲੇ ਹੈ, ਇਨ ਕੇ ਜੀ ਕਿਛੁ ਭਲਾਈ ਹੈ, ਤਉ ਏਹਿ ਈਹਾ ਆਏ ਹੈ। ਜਾਂ ਜੀ, ਏ ਖਰੇ ਹੈ ਤਬ ਹੀ ਏਹਿ ਆਏ ਹੈ। ਜਬ ਏਹਿ ਖੋਟੇ ਹੋਤੇ ਤਬ ਈਹਾ ਕਿਉ ਆਵਤੇ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਹਸਿਆ, ਹਸਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :-

ਨਾਨਕ ਬਦਰਾ ਮਾਲ ਕਾ ਭੀਤਰਿ ਧਰਿਆ ਆਇ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਸੁਹੀ ॥ ੧੨॥ (੭੮੬)]

ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਗਾ ਜਿ, ਸਤਿ ਜੀ, ਸਤਿ ਏਵੈ ਹੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ।

ਗੰਗਾ ਤੀਰਥ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਗੰਗਾ ਤੀਰਥ ਕੇ ਉਪਰਿ ਬੈਠਾ ਬਾ। ਅਗੈ ਪੁਰਬ ਲਗਾ ਹੈ ਵੈਸਾਖੀ ਕਾ, ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਕਾ ਜੁੜਿਆ ਹੈ। ਉਹਾਂ ਹੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਾਇ ਬੈਠਾ ਗੰਗਾ ਕੇ। ਉਪਕੰਠੇ। ਤਬ ਮੇਲਾ ਬਹੁਤ ਹੋਆ, ਲੋਕ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਪਣੁ ਥਾਂਇ ਕਿਸੀ ਕਾ ਨਾਹੀ ਪੜਤਾ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾਉ ਦਿਬ ਦਿਸਟਿ ਲੋਕਾਂ ਕਉ ਚੰਮ ਦਿਸਟਿ। ਲੋਕ ਇਸ਼ਨਾਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲਾਗੇ ਸੂਰਜ ਕੀ ਕੁੰਟ ਪਾਣੀ ਦੇਣੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਵੀ ਲਾਗਾ ਇਸ਼ਨਾਨੁ ਕਰਣੇ। ਲੋਕ ਦੇਤੇ ਬੇ ਸੂਰਜ ਕੀ ਕੁੰਟ ਕੀ ਤਰਫ ਪਾਣੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਲਾਗਾ ਪਛਮ ਕੀ ਤਰਫ ਪਾਣੀ ਦੇਣੈ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਰਾਮ। ਏਹਿ ਜਿ ਪਛਮ ਕੀ ਤਰਫ ਪਾਣੀ ਦੇਤਾ ਹੈ ਸਿ ਕਵਣੁ ਹੈ?” ਕਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਕੋਈ ਦਿਵਾਨਾ ਹੈ, ਅਕੈ ਕੋਈ ਤੁਰਕੁ ਹੈ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ, “ਦਿਖਾ ਪ੍ਰਫੀਐ ਜਿ ਤੂ ਕਉਣੁ ਹੈ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ, “ਰੇ ਭਾਈ, ਬੀਰ, ਰਾਮ ਕੇ! ਤੂ ਇਸ ਕਉ ਪ੍ਰਫ ਜਿ ਤੇਰੀ ਮਤਿ ਕਿਆ ਹੈ, ਜਿ ਤੂ ਪਛਮ ਕੀ ਤਰਫ ਕਿਸੁ ਕਉ ਪਾਣੀ ਦੇਤਾ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਤੁਮਿ ਜਿ ਸੂਰਜ ਕੀ ਕੁੰਟ ਪਾਣੀ ਦੇਤੇ ਹਉ ਸੋ ਕਿਸੁ ਕਉ ਦੇਤੇ ਹਉ?” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਮਿ ਪਿਤਰੀ ਕਉ ਦੇਤੇ ਹੈ ਪਾਣੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਤੁਮਰੀਆਂ ਪਿਤਰੀ ਕਹਾਂ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਦੇਵ ਲੋਕ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਦੇਵ ਲੋਕੁ ਈਹਾਂ ਤੇ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਦੇਵ ਲੋਕੁ ਉਣਵੰਜਹ ਕਰੋੜੀ ਹੈ ਈਹਾਂ ਤੇ, ਹਮ ਉਹਾਂ ਕਉ ਪਾਣੀ ਦੇਤੇ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਈਹਾਂ ਕਾ ਦੀਆ ਪਾਣੀ ਉਹਾਂ ਪਹੁਚਤਾ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਪਹੁਚਤਾ ਹੈ”। ਕਹੈ, “ਜੀ ਸਹੀ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਸਹੀ”। ਕਹੈ, “ਜੀ, (ਤੂ) ਪਛਮ ਕੀ ਤਰਫ ਪਾਣੀ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਸੇ ਕਿਸੁ ਨਮਤਿ ਦੇਤਾ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਜੀ ਮਨ ਜਿ ਦੇਤੇ ਹੈ ਸਿ ਲਹੌਰਿ ਕੇ ਨਜੀਕਿ ਹਮਰਾ ਘਰੁ ਹੈ ਅਰੁ ਖੇਤੁ ਹੈ, ਉਹਾਂ ਬਢੇ ਮੀਹ ਪੜਿ ਰਹੇ ਹੈ, ਪਣੁ ਓਤੁ ਮੇਰੇ ਖੇਤੁ ਮੀਹੁ ਕਦੇ ਨਾਹੀ ਪੜਿਆ, ਮੈਂ ਉਸੁ ਖੇਤੁ ਕਉ ਪਾਣੀ ਦੇਤਾ

ਹਉ”। ਤਬ ਉਇ ਲੋਕ ਹਸਿ ਪੜੇ ਜਿ, “ਕੋਈ ਏਹੁ ਹੈ ਸਿ ਬਾਵਲਾ ਹੈ”। ਕਹੈ, “ਦਾਯ ਕੇ ਸਵਾਰੇ। ਕਿਥਾਉ ਲਹੌਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਭੀ ਈਹਾਂ ਕਾ ਪਾਣੀ ਜਾਤਾ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਉਣਵੰਜਾ ਕਰੋੜੀ ਦੇਵਲੋਕ ਜਾਇਗਾ ਅਰੁ ਲਾਹੌਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਾ ਜਾਇਗਾ? ਈਹਾਂ ਤੇ ਧਰਤੀ ਉਪਰਿ ਰਿੜਾਇਆ ਅਰੁ ਗੋਆ। ਉਪਰਿ ਦੇਵਿ ਲੋਕ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਇਗਾ ਜਾ ਲਹੌਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਾ ਜਾਸੀਓ? ਦਿਖਾ ਲਹੌਰ ਤਉ ਈਹਾਂ ਤੇ ਨਵੇ ਵੀਹਾਂ ਕੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੈ, ਈਹਾਂ ਕਿਉ ਨਾ ਜਾਇਗਾ। ਇਕਾ ਏਹੁ ਸੀਰੰਦਿ ਲੰਘਣੀ ਹੈ, ਪਰੇ ਆਪੈ ਜਾਇ ਪੜੈਗਾ”। ਤਬ ਓਹਿ ਲੋਕ ਸਮਝਿ ਗਏ ਜਿ ‘ਏਹੁ ਬਾਵਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਏਹੁ ਜਿ ਕੋਈ ਹੈ ਸਿ ਮਹਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ’। ਤਬ ਨਾਵਿ ਕਰਿ ਬਾਹਲਿ ਨਿਕਲੇ, ਲਗੈ ਤਰਪਨੁ ਨੇਮੁ ਕਰਣੇ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਲਗੇ ਉਚਰਣੇ, ਧਿਆਨੁ ਲਗਾਇ ਕੈ ਲਗੇ ਮੰਤ ਪੜਣੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਇ ਹਾਇ! ਨਰਕ ਨਾ ਜਾਹੁ, ਹਾਇ ਹਾਇ! ਨਰਕਿ ਨ ਜਾਹੁ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਜਿ, “ਕਿਉ ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੋਤੇ ਨਰਕਿ ਜਾਹਿਗੇ?” ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਬਾਬਾ! ਤੁਮਿ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਪਤੇ ਹੋਵਹੁ ਤਉ ਨਰਕਿ ਨ ਜਾਹੁ, ਜਾਂ ਤੁਮਿ ਕਿਛੁ ਹੋਰੁ ਜਪਹੁ ਤਬ ਤੁਮ ਬੇਕੁੰਠਿ ਕੈਸੇ ਜਾਹੁ?” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਪੜਤੇ ਹੈ, ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਤੇ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਕਾ ਧਿਆਨੁ ਕਰਤੇ ਹਹ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹੇ ਰਾਮ ਕੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਥਿ ਤੇ ਧਿਆਨੁ ਕਦਿ ਲਗਾਇਆ?” ਕਹੈ, “ਜੀ ਹੋਰੁ ਕਹਾਂ ਲਗਾਇਆ ਹੈ?” ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਚਾ। ਕਾਬਲਿ ਤੇਲੁ ਬੇਚਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸਹਿ। ਤੁਧੁ ਕਾਬਲਿ ਤੇਲੁ ਛਡਿ ਕਰਿ ਆਇਆ ਸਹਿ, ਫੇਰਿ ਤੇਲੁ ਤੂ ਵੇਚਣਿ ਗੋਆ ਅਰੁ ਤਕੜੀ ਲੋਈ ਕਾਬਲਿ ਵਿਚਿ ਫਿਰਦਾ ਸਹਿ ਵੇਚਦਾ”। ਤਾ ਓਹਿ ਖੜੀ ਛਡਿਏ ਹੀ ਮਾਲਾ, ਜਾਇ ਪੈਰੀ ਪਿਆ ਅਤੇ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀਅਸੁ ਜਿ, “ਰੇ ਭਾਈ! ਜਿਸੁ ਕਿਸੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਨਾਹੀ ਕੀਆ, ਸੋ ਆਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਕਰਹੁ। ਰੇ ਭਾਈ ਲੋਕਹੁ। ਸਾਵਧਾਨੁ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਰੇ ਭਾਈ! ਸਾਵਧਾਨੁ ਨਾਰਾਇਣੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਜੇ ਠਾਗੁਰੁ ਕਹੀਦਾ ਬਾ ਸਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਬੀਸ ਪੁਰਖਾ। ਬੰਮਿ ਜਾਹਿ, ਮੇਰਾ ਬਚਾ!” ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਬੇ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਤੂ ਅਸਾਨੇ ਦੀਖਿਆ ਦੇਹਿ। ਤੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ, ਅਸੀ ਤੇਰੇ ਸਿਖ ਹੋਵਹ”।.....ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਉਨੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਤੂੰ ਭਾਵੈ ਸਿ ਆਖੁ, ਅਸੀ ਤੁਧ ਨੇ ਛਡਦੇ ਨਾਹੀ। ਤੂ ਜੀ ਅਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਤੂ ਅਸਾਨੇ ਦੀਖਿਆ ਦੇਹਿ ਭਾਵੈ ਨਾ ਦੇਹਿ। ਜੀ ਤੂੰ ਅਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਓਨਾ ਨੇ ਸੰਤੋਖਣ ਲਗਾ। ਤਬ ਓਹਿ ਸਿਖ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਓਨਾ ਨੇ ਲਾਗਾ ਉਪਦੇਸਣੇ।

ਤਾਂ ਰੋੜੀ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਹੋਇਆ, ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਉਠਿ ਖੜੇ ਹੋਏ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਪਰਸਾਦਿ ਹੋਆ ਹੈ ਉਠੀਐ ਜੋਮੀਐ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪਿਆਰੇ। ਅਸੀ ਪਰਸਾਦੁ ਲੈ ਨਾਹੀ ਸਕਦੇ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਅਰਥਿ ਪਰਸਾਦੁ ਕੈ ਅਰਥਿ ਪਰਸਾਦੁ ਲੀਜੀਐ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਜਾਂ ਉਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਅਰਥੁ ਪਾਇਆ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਰਹਿ ਸਕਿਓ ਨਾਹੀ, ਜਾਇ ਚਉਕੈ ਬੈਠਾ। ਉਨੀ ਵਿਚ ਕਾਰਾਂ ਕੱਢ ਲਈਆਂ,

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ “ਚਉਕਾ ਤਾ ਭਿਟਾ ਹੈ, ਤੁਸਾਂ ਕਾਰਾਂ ਕਿਉ ਕਢੀਆਂ?” ਤਬ ਉਨਾ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਨਾ ਜੀ, ਆਪਣੀ ਨਜਰਿ ਵਿਚਿ ਅੰਨੁ ਕਰਾਇਆ ਹੈ, ਭਿਟਣੇ ਨਾਹੀ ਦਿੱਤਾ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾ ਬੱਚਾ! ਜਿਚਰੁ ਤੁਸੀ ਨਾ ਸਹੁ ਚੜਦੇ ਚਉਕੇ ਤਿਚਰੁ ਚਉਕਾ ਸੁਚਾ ਸੀ। ਤੁਸਾ ਚੜਦਿਆ ਸਾਕਿ ਚਉਕਾ ਭਿਟਾ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਬੱਚਾ! ਤੁਸਾ ਚੜਦਿਆ ਨਾਲਿ ਨੀਚ ਚੜੇ”। ਤਬ ਉਨੀ ਆਖਿਆ, “ਅਸਾ ਤਾ ਨਾ ਆਇਆ ਦਿਸਿ ਨੀਚ ਚੜਦੇ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, “ਅਜੇ ਤੁਸਾਂ ਹੀ ਨਾਲਿ ਬੈਠੇ ਹੋਨਿ, ਮੈਨੋ ਦਿਸਦੇ ਹੋਨਿ, ਤੁਸਾਂ ਨੋ ਨਾਹੀ ਦਿਸਦੇ?” ਤਬ ਉਨੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਅਸਾਨੋ ਭੀ ਵੇਖਾਲੀਅਨਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੋਲਿਆ ਬਾਨੀ ਸਰੀਅਤਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਹਿ, ਸਲੋਕੁ ਜਿਕਰਿ ਉਨਾ ਕਉ ਸਮਝਾਇਆ ਅਰੁ ਦਿਖਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਕਿ ਆਖਦਾ ਹੈ?—

ਕੁਝਧਿ ਫੁਮਣੀ ਕੁਦਇਆ, ਕਸਾਇਣਿ ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਘਟ ਚੁਹੜੀ ਮੁਠੀ ਕ੍ਰੋਧ ਚੰਡਾਲਿ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ ॥ ੨੦॥ (੯੧)]

ਤਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਡੇਰੇ, ਘਰ, ਵਾਹਣੀਆ, ਅਸਥਾਬੁ ਕਪੜੇ ਲੁਟਾਇਦੇ ਹੀ ਬਾਬਾ ਸਾਬਿ ਲੈ ਚਲਿਆ.....ਪਹਿਲੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਓਹਿ ਸਿਖ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੀਖਿਆ ਦਿਤੀਅ ਸੁ। ਉਨ ਕੇ ਭਰਮੁ ਕੇ ਕਿਵਾਰ ਉਤਾਰਿ ਦੁਰਿ ਕੀਏ।

ਗੰਗਾ ਤੀਰਥ ਤੇ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੂਰਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਗੰਗਾ ਤੀਰਥਿ ਪੂਰਬ ਕੈ ਸਮੇ ਨਾਵਣ ਕਉ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਊਹਾ ਗਇਆ, ਤਬ ਸਭ ਲੋਕ ਜਿਤਨੇ ਥੇ ਸਭਿ ਲੈ ਉਠੇ ਜਿ “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗੰਗਾ ਆਇਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਈਹਾ ਆਇਆ। ਜਗਤ ਮਹਿ ਏਸੁ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ, ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਿਆ ਹੈ”। ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ ‘ਨਾਨਕੁ ਆਇਆ’। ਅਹੁ ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ ਵਡਾ ਭਗਤੁ ਆਇਆ ਹੈ। ਡੇਰਾ ਲੁਟਾਇ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ। ਅਗਮੁ ਨਿਗਮੁ ਸਭ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਜਿਤਨੇ ਲੋਕ ਥੇ ਤਿਤਨੇ ਸਭਿ ਆਏ ਲਾਗੇ ਦਰਸਨੁ ਕਰਨੇ। ਇਕਿ ਦਰਸਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਟਿ ਜਹਿ, ਇਕਿ ਆਇ ਕਰਹਿ। ਇਕ ਮਹਾ ਪੂਰਨ ਜਿ ਗਿਆਨੀ ਥੇ ਤਿਨਹੁ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿ ਕਾਈ ਬਾਤ ਪੂਛਨੀ ਹੈ ਸਿ ਅਜੁ ਪੂਛਿ ਲੈਹੁ”। ਤਬ ਓਹਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਬੈਸਨਉ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਏ। ਆਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਮ ਰਾਮ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ। ਰਾਮ ਰਾਮ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਮ ਰਾਮੁ ਰਾਮੁ ਸਤਿ। ਗੁਰੂ ਸਤਿ ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ। ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਣੁ ਰਾਮੁ ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਣੁ ਰਾਮੁ। ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਠੀਐ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ, ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਠੀਐ ਜੀ!” ਤਬ ਉਨਹੁ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਡੰਡਉਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਜਿ, “ਭਲੇ ਹਹੁ ਜੀ?” ਕਹੈ, “ਜਿ, ਆਜੁ ਭਲੇ ਹੈ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖੇ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਹਿ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ। ਏਕੁ ਬੇਨਤੀ ਪੂਛਨੇ ਕੀ ਹਮਾਰੈ ਜੀ ਹੈ, ਜਿ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਾ ਕਹਹ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਇ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੇ ਜੀ ਹੈ ਸਿ ਪੂਛੀਐ ਜੀ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ

ਕਹਿਆ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਏਹਿ ਜੇ ਬੈਸਨਉ ਹੈ, ਚਉਕਾ ਦੇਤੇ ਹੈ, ਕਾਰਾ ਕਢਤੇ ਹੈ, ਸੂਚਾ ਪਾਣੀ ਲੇ ਆਵਤੇ ਹੈ, ਕੋਰੀ ਗਾਗਰੀ ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤਿ ਕੋਰੀ ਕੀ ਕੋਰੀ ਅਰੁ ਖੀਰ ਭੋਜਨੁ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਐਸੀ ਕਠਨੁ ਕਰਿ ਜੋਮਤੇ ਹੈ। ਕਿਛੁ ਏਹੁ ਬਾਤ ਭੀ ਪਰਮੇਸਰੁ ਲੇਖੈ ਪਾਵੈਗਾ ਕਿ ਨਾ ਪਾਵੈਗਾ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਸੰਤ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :-

ਸੁਇਨੇ ਕਾ ਚਉਕਾ ਕੰਚਨ ਕੁਆਰਾ॥

ਰੁਪੇ ਕੀਆ ਕਾਰਾ ਬਹੁਤੁ ਬਿਸਥਾਰੁ॥

[ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ, ਬਸੰਤ ਮਹਲਾ ੧॥ ੩॥ (੧੧੬੬)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਪੁਰਖਾ! ਪਰਮੇਸਰੁ ਤੁਮਾਰਾ ਭਲਾ ਕਰੈਗਾ। ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਹੁ ਅਰੁ ਸਿਮਰਾਵਹੁ ਸਰਬ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁਗੇ”। ਤਬ ਓਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਏਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੇ ਬਿਦਾ ਭਏ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਵੈਸਾਖੀ ਸਮੇਂ ਹਰਿਦਵਾਰ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਹਰਿ ਦੁਆਰ ਕੇ ਵਿਖੈ ਬੈਠਾ ਬਾ ਅਰੁ ਵੈਸਾਖੀ ਕਾ ਨਾਵਣੁ ਹੈ, ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਚੁੜੇ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਸਾਥਿ ਸੇਵਕ ਬੇ ਤਿਨਹੁ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਬਹੁਤੁ ਲੋਕ ਆਏ ਹੈ, ਬਡਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ ਕਿਛੁ ਤਉ ਲੋਕ ਕਾ ਭਲਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਤਨੇ ਜੀਵ ਗੰਗਾ ਆਵਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਨਾਵਤੇ ਹੈ”। ਤਬ ਉਸੁ ਪਰਥਾਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ :-

ਗੁਰੂ ਸਾਗਰੁ ਰਤਨੀ ਭਰਪੂਰੇ॥

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ਦੂਜਾ ਅਸਟਪਦੀਆ ॥ ੧॥ (੬੬੫)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿ ਪੰਨੁ ਹੋ ਨਾਨਕ, ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਪਰਯਾਗ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੰਗਾ ਜੀ ਹਰਿਦੁਆਰ ਕੇ ਵੈਸਾਖੀ ਕੇ ਨਾਵਣ ਕਾ ਕਉਤਕੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਅਗਮ ਕਉ ਚਲਿਆ। ਤਬ ਜਾਤੇ ਜਾਤੇ ਪੂਰਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਪਿਰਾਗਿ ਜਾਇ ਨਿਕਲੇ। ਤਬ ਤਹਾ ਗੰਗਾ ਜਮਨਾ ਸੁਰਸਤੀ ਕ੍ਰਿਬੇਣੀ ਸੰਗਮੁ ਹੈ ਤਿਸੁ ਉਪਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ। ਤਬ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਆਇ ਚੁੜਿ ਗਏ। ਆਗੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਹਾ ਕਹਾ ਪ੍ਰਗਟਿ-ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਬਾ। ਸੋ ਜਹਾ ਲੋਗਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸੁਣਿਆ, ਤਹਾ ਸਭਿ ਲੋਗ ਆਇ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਤਬ ਏਕਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਆਏ, ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੀ, ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਅਰੁ ਪਰਦਖਣਾ ਦੇ ਕਰਿ, ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰਿ ਕੇ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨਾ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਭਾਉ-ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਾਥਿ ਲਾਗਾ ਬੁਲਾਵਣੇ। ਤਬ ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਅੰਬਿਤ ਬਚਨ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬਹੁਤੁ ਹਰਖਪੰਤ ਭਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਨਾ ਸਾਥਿ ਲਾਗਾ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀਆ ਬਾਤਾ ਕਰਨੇ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ। ਅਬ ਤੂੰ ਖੁਸੀ ਕੈ ਘਰਿ ਬਾਤਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਏਕ ਬਾਤ ਹਮ

ਕਾਉ ਪੂਛਨੀ ਹੈ ਜੇ ਤੂੰ ਆਗਿਆ ਕਰਹਿ ਤਉ ਬੇਨਤੀ ਕਰਹਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਹੁ ! ਕਿਛੁ ਤੁਮਹੁ ਕਾਈ ਬਾਤ ਪੂਛਨੀ ਹੈ ਸੋ ਨਿਸੰਕ ਹੋਇ ਕੈ ਪੂਛਹੁ, ਮੈ ਖੁਸੀ ਹੋ, ਤੁਮ ਸੰਕੋਚ ਮਤੁ ਕਰਹੁ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ ਬੋਲਿ ਉਠੇ ਜਿ, “ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ! ਹਮਾਰੀ ਏਹੁ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜਿ ਜੀ, ਏਕਿ ਐਸੇ ਹਠੀ ਜੀਅ ਹੋਨਿ ਜਿ ਸਿਰਿ ਕਲਵਤੁ ਧਰਾਵਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਦੇਹ ਤਿਆਗਤੇ ਹੈ, ਐਸਾ ਦੁਖੁ ਸਹਤੇ ਹੈ; ਅਰੁ ਇਕਿ ਦੇਹ ਕਾਉ ਸੁਖੀ ਰਾਖਤੇ ਹੈ, ਕਹਤੇ ਹੈ ਜਿ ਆਤਮਾ ਰਾਮੁ ਹੈ, ਹਮ ਇਸ ਕਾਉ ਦੁਖੁ ਨਾਹੀ ਦੇਤੇ, ਏਹੀ ਰਾਮੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਇਕਿ ਤਪਸਿਆ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਕਿ ਅਗਨਿ ਤਪ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਜਲੁ ਤਪ ਕਰਤੇ ਹੈ; ਇਕਿ ਮੁੱਢੁ ਮੁਢਾਇ ਕਰਿ ਦੇਸੰਤਰੀ ਕ੍ਰਮਤੇ ਹੋਨਿ, ਅਰੁ ਇਕ ਨਾਗੋ ਰਹਤੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਸੰਗਲੁ ਗਲਿ ਬਾਹਿ ਕਰਿ ਫਿਰਤੇ ਹੈ; ਇਕਿ ਉਰਧੁ ਤਪ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਬੈਠੇ ਹੀ ਰਹਤੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਫਿਰਿਆ ਹੀ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਉਦਿਆਨ ਹੀ ਮਹਿ ਰਹਤੇ ਹੈ, ਨਗਰੀ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਵੜਤੇ, ਅਰੁ ਇਕਿ ਨਗਰੀ ਹੀ ਮਹਿ ਰਹਤੇ ਹੈ ਬਾਹਰਿ ਜਾਤੇ ਹੀ ਨਾਹੀ ਜੀ, ਅਨੇਕ ਸੇਵਾ ਹੈ ਅਰੁ ਅਨੇਕ ਸੇਵਾ ਕਰਣ ਹਾਰੇ ਹੈ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਕਿਸੁ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਜੀ? ਤੁਮ ਕਿਰਪਾਲੁ ਹੋਇ ਹਮ ਕਾਉ ਸਮਝਾਇ ਦੇਹੁ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :-

ਨਾ ਸਤਿ ਦੁਖੀਆ ਨਾ ਸਤਿ ਸੁਖੀਆ ਨਾ ਸਤਿ ਪਾਣੀ ਜੰਤ ਫਿਰਹਿ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ॥ ੧੨॥ (੯੫੨)]

ਜਬ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਅਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਅਰੁ ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦਿ ਸਾਥਿ ਇਸੁ ਕਾ ਮਨੁ ਰਵੇ, ਤਬ ਓਹੁ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜੁ ਇਸ ਕਾਉ ਮਿਲੇ”। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕਿਸਨ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਬਨਾਰਸ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਪਿਰਾਗ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੰਨਾਰਸੀ ਨਗਰ ਮਹਿ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਏ। ਤਬ ਜਬ ਉਹਾ ਦੇਖੇ ਤਬ ਬੰਨਾਰਸੀ ਕੇ ਬਿਖੇ ਪੰਡਿਤ ਪੁਸਤਕ ਪੜਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਬਾਬੇ ਕੇ ਜਿ ਸਾਥਿ ਕੇ ਤਿਨਹੁ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜੇ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਏਹਿ ਪੁਸਤਕ ਪੜਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਏਨ ਕਾਉ ਕਉਣ ਪੁੰਨ ਹੈ ਜੀ? ਏਹੁ ਕਿਆ ਪਾਵਹਿਗੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਸੁਨਿਹੋ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ! ਉਸ ਦੀ ਗਹਣ ਗਤਿ ਓਹੀ ਜਾਣੈ ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਸੁ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਕਿਆ ਜਾਣੈ ਉਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਗਹਣ ਗਤਿ?” ਤਬ ਉਨਹੁ ਸੇਵਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ! ਸੇ ਤਉ ਤੁਮ ਹੀ ਗਹਣਗਤਿ ਜਾਨਣਹਾਰੇ ਹੋ, ਹੋਰੁ ਕਵਣੁ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਉਸੁ ਪਰਬਾਇ ਸਲੋਕ ਕੀਆ:-

ਪੜਿ ਪੜਿ ਗਭੀ ਲਦੀਅਹਿ ਪੜਿ ਪੜਿ ਭਰੀਅਹਿ ਸਾਬ॥

[(ਦੋਵੇਂ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਆਸਾ ॥ ੯॥ (੪੬੭)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਨਸਮਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪਿਰਾਗ ਤੇ ਪੂਰਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਬੰਨਾਰਸੀ ਮਹਿ ਜਾਇ ਪ੍ਰਗਟੇ। ਤਬ ਉਹਾ ਬੰਨਾਰਸੀ ਮਹਿ ਬਹੁਤੁ ਪੰਡਿਤ ਕਠਨਾਈ ਰਹਤੇ ਹੈ। ਉਹਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ

ਨਾਨਕ ਕਉ ਓਹਿ ਪੰਡਿਤ ਲਾਗਿ ਪੜੇ ਜਿ, “ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਬਡਾ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਭਲਾ ਅਤੀਤੁ ਹੈ, ਪਣੁ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਆਜੁ ਹਮ ਕਉ ਭੀ ਕਿਰਤਾਰਥ ਕਰਹੁ, ਕਿਉ ਜਿ ਹਮ ਤੁਮਾਰੇ ਹੀ ਹਹਿ। ਬੈਸਨਉ ਧਰਮ ਮਾਹਿ ਸਭੁ ਕੋਈ ਹੈ ਜਿਤਨਾ ਕੋਈ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਾ ਸੇਵਕੁ ਹੈ, ਹੋਇ ਜਿ ਤੁਮ ਆਜੁ ਹਮਾਰੇ ਪਰਸਾਦੁ ਲੇਹੁ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਇ ਮਿਸਰ ਜੀ! ਹਮ ਜੇਮਹਿਗੋ ਬਾਬਾ, ਪਣੁ ਖਰੀ ਸੂਰਖਾ ਸਾਥਿ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਹੋਇ ਅਪਰਸੁ ਹੋਇ ਸੁ ਕੋਈ ਤਿਸੁ ਪਾਸ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਕਰਾਵਣਾ, ਖਰੀ ਭਲੀ ਜਗਤਿ ਸਾਥਿ, ਅਉਰੁ ਕੋਈ ਉਹਾ ਨਾਹੀ ਭਿਟਕ ਦੇਣਾ। ਜਉ ਖਰੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਸਾਥਿ ਰਸੋਈ ਹੋਇਗੀ ਤਉ ਮੈ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਲੇਉਗਾ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਜੀ, ਉਠੀਐ ਉਹਾਂ ਚਲੀਐ ਤੀਰਥ ਕੇ ਉਪਕੰਠਿ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਰਸੋਈ ਕਰੀ ਬਾਬੇ ਕੇ ਹਜੂਰਿ। ਕਹੈ, “ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਮ ਹਜੂਰਿ ਬੈਠੇ ਦੇਖਹੁ।” ਜਬ ਪਰਸਾਦੁ ਹੋਆ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਜਾਇ ਨਿਕਟਿ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਰਸੋਈ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੰਡਿਤਹੁ ਜੀ! ਹਮਾਰਾ ਜੀਉ ਨਾਹੀ ਏਸ ਤੁਮਾਰੀ ਰਸੋਈ ਉਪਰ, ਤੁਮਾਰਾ ਜੀਉ ਠਹਰਾਵਤਾ ਨਾਹੀ।” ਕਹੈ ਜੀ, “ਕਿਉ?” ਕਹੈ, “ਜੀ ਇਉ ਜਿ ਤੁਮਹੁ ਕੋਈ ਬੈਸਨਉ ਨਾ ਲਗਾਇਆ ਜਿਸੁ ਤੇ ਪਾਕੁ ਪਰਸਾਦੁ ਸੂਚਾ ਹੋਇ।” ਕਹੈ, “ਜੀ ਓਹਿ ਜਿ ਬੈਸਨਉ ਹੈ ਸਿ ਐਸੇ ਓਹਿ ਹੈ, ਸੇ ਕੈਸੇ ਬੈਸਨਉ ਹੈ ਓਹਿ ਜਿ ਖਰੇ ਨੇਮ ਕੀ ਸੂਚ ਰਹਤੇ ਹੈ, ਖਰੇ ਅਪਰਸੁ ਰਹਤੇ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਤੁ ਪਰ ਸਥਾਇ ਸਲੋਕੁ ਕੀਆ ਜਿ :-

ਜਿਉ ਜੋਗੁ ਸਿਰਨਾਵਣੀ, ਆਵੈ ਵਾਰੋ ਵਾਰ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਵਾਰ ਆਸਾ, ੧੭ (੪੭੨)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਪੰਡਿਤਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਜਬ ਏਹੁ ਮਨੁਖ ਕਿਛੁ ਭਲਿਆਈ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ ਮੈ ਕੀਆ। ਅਰੁ ਬੁਰਿਆਈ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ ਏਹੁ ਬਾਤ ਮੁਝ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਰਾਈ। ਏਹੁ ਬਾਤ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਿਹੋ ਪੰਡਿਤਹੁ! ਨਰਕਿ ਭੀ ਤਾਹੀ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜਾ ਭਲੀ ਬਾਤ ਆਪਸ ਤੇ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਬੁਰਿਆਈ ਕੀ ਬਾਤ ਠਾਕੁਰ ਕਉ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਨਾ, ਜਬ ਐਸੇ ਘਰਮਹਿ ਰਹੈ : ਜਿ ਨਾ ਹਮਾਰੇ ਹਾਥਿ ਭਲਾ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਨਾ ਹਮਾਰਾ ਕੀਆ ਬੁਰਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਸੁ ਆਪਿ, ਤਬ ਏਸੁ ਕਉ ਕੋਈ ਦੁਖੁ ਨਾ ਲਾਗੈ।” ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਤਬ ਓਹਿ ਪੰਡਿਤ ਉਠਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੈ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖਿ ਭਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਏਕਿ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੂਰਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਬੰਨਾਰਸੀ ਬਾ। ਅਰੁ ਏਕ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਹਿ ਆਏ। ਆਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਮ ਰਾਮ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਰਾਮ ਰਾਮ!” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ, ਕਰਣ ਕਾਰਣੁ ਸਮਰਥੁ ਰਾਮ, ਆਵਹੁ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਠੀਐ ਜੀ।” ਤਬ ਓਹ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਉ ਕਹਿਹ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੇ ਜੀ ਹੈ

ਸੁ ਕਹੀਐ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ! ਬਲਿਹਾਰਿ ਜਾਉ, ਕਿਵੇ ਹੀ ਏਹੁ ਜਮਕਾਲ ਤੇ ਬਾਚੀਐ ਭੀ? ਤੁਮਹੁ ਸਾਧਹੁ ਕੈ ਬਚਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਿਵੇ ਹੀ ਏਹੁ ਜਮਕਾਲ ਛੁਟੈ ਭੀ? ਸੋ ਭੀ ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਉਪਾਉ ਹੈ ਜਿ ਏਸ ਕਾ ਜਨਮੁ ਸਵਰੈ ਅਰੁ ਜਮਕਾਲ ਤੇ ਛੁਟੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਭੈਰਉ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ :-

ਨੈਨੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਨਹੀ ਤਨੁ ਹੀਨਾ, ਜਰਿ ਜੀਤਿਆ ਸਿਰਿ ਕਾਲੋ॥

[ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੫॥ (੧੧੨੫)]

ਤਬ ਓਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਉਠਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਿ ਗੁਰੂ ਭੀ ਤੂ ਹੈ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸਰ ਭੀ ਤੂ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਬ ਹਮ ਤੇਰੀ ਸਰਣਿ ਪੜੇ ਹੈ ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ ਤਿਉ ਲਜਾ ਰਾਖਹੁ, ਹਮ ਕਉ ਜਮ ਸਾਸਨਾ ਤੇ ਰਖਿ ਲੇਹੁ ਜੀ ਤੇਰੀ ਸਰਨ ਹੈ ਜੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ਪੁਰਖਾ! ਤੁਮ ਗੋਬਿੰਦੇ ਸਿਮਰਣੁ ਕਰਹੁ ਠਾਕਰ ਤੁਮਾਰਾ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ। ਤਬ ਓਹਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਸਿਮਰਣੇ। ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ ਕਹਣੇ ਲਾਗੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਤਬ ਬੰਨਾਰਸੀ ਮਹਿ ਧੁੰਮ ਪੜੀ ਜਿ, “ਭਾਈ ਬਡਾ ਮਹਾ ਪੁਰਖੁ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕੇ ਬੰਨਾਰਸੀ ਕੇ ਪੰਡਿਤ ਸਿਖ ਹੋਏ। ਸਿ ਧੰਨਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ!” ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਲੋਕ ਥੇ ਬੰਨਾਰਸੀ ਕੇ ਸਭਿ ਭੈ ਚਕਿਤ ਰਹੇ, ‘ਜਿ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਈਉ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਬੇਦੁ ਈਉ ਕਹਦਾ ਹੈ। ਕਬਹੂ ਬੇਦੁ ਅਵਰੁ ਹੋਇ ਅਰੁ ਗਿਆਨ ਅਵਰੁ ਹੋਇ। ਕਬਹੂ ਇਉ ਭੀ ਹੋਵੈ’। ਈਹਾਂ ਭੀ ਭਰਮਿ ਗਏ ਲੋਗ। ਤਬ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਹਿ ਆਏ, “ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਰਾਮ ਰਾਮ”। ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਭਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ!” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਹਮਰੇ ਜੀ ਮਹਿ ਰਹਮੁ ਪੜਿ ਗਇਆ ਹੈ, ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਆਗੈ ਕਿਛੁ ਕੀਆ ਸਾ ਸਭਿ ਭਰਮਿ ਗਏ, ਜਿ ਹਮਿ ਪੀਛੈ ਕੀਆ ਸਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਅਗੈ ਭੀ ਏਹਿ ਬੇਦ ਕੀ ਚਾਲ ਨਾਹੀ ਚਲਤੇ, ਜਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਿਛੁ ਅਵਰੁ ਬਾਤ ਕਹੀ ਹੈ ਗਿਆਨ ਕੀ ਅਰੁ ਬੇਦ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਅਵਰੁ ਹੈ। ਇਸੁ ਮਹਿ ਸਹੀ ਨਾਹੀ ਉਸੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੀ ਸਾਖੀ ਮਹਿ ਕਹਤੇ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਹਿ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਏ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਅਕੈ ਗਿਆਨੁ ਅਰੁ ਬੇਦੁ ਮਿਲਾਇ ਦੇਹਿ, ਅਕੈ ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਕਰਿ ਦੇਹਿ। ਏਕੁ ਸਹੀ ਕਰਿ ਦੇਹਿ ਇਨਾ ਦੂਹੁ ਮਾਹਿ ਥੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :-

ਬੇਦੁ ਪੁਕਾਰੇ ਪੁੰਨੁ ਪਾਪੁ ਸੁਰਗ ਨਰਕ ਕਾ ਬੀਉ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ ॥ ੧੬॥ (੧੨੪੩)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ! ਸਿ ਕਵਣੁ ਸਿਮਰਣੁ ਜਿ ਕੀਜੀਐ?” ਕਹੇ, “ਪੁਰਖਾ! ਸਿਮਰਣੁ ਉਹੀ ਜਿ ਭਗਤੀ ਜਸ ਕਿਆ ਹੈ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ, ਸੋਈ ਤੁਮ ਗਾਵਹੁ। ਬੇਦ ਕੀ ਚਾਲ ਚਲਹੁ, ਪਰਮੇਸਰੁ ਕਾ ਸਿਮਰਣੁ ਕਰਹੁ”। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮੇ ਕੰਬੀਰ ਰਵਿਦਾਸ ਕੇ ਪਦੇ, ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸੋਨ, ਬੇਟੀ ਕੀ ਬਾਣੀ ਲਾਗੈ ਗਾਵਣੇ, ਪ੍ਰੇਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ। ਸਭਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੰਨਾਰਸੀ ਨਗਰਿ ਤੀਰਥ ਉਪਰਿ ਬੈਠਾ ਬਾ। ਤਬ ਦੇਖੇ

ਤਉ ਕਈ ਪੰਡਿਤ ਬੈਠੇ ਪੁਸਤਕੁ ਬਾਚਤੇ ਹੈ, ਕਈ ਚਾਟੜੇ ਬੈਠੇ ਪੰਡਿਤ ਪਾਹਿ ਬਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਤੇ ਹੈ, ਕਈ ਬੈਸਨਉ ਬੈਠੇ ਸਾਲਗਿਰਾਮੁ ਪੂਜਤੇ ਹੈ, ਓਹਿ ਪੂਜਾ ਹੀ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਕਈ ਨਿਰਬਾਣ ਬੈਠੇ ਤਪਸਿਆ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਕਈ ਮਸਾਣ ਭੂਮੀ ਹੀ ਤਾੜੀ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਰਹਤੇ ਹੈ। ਜਾ ਦੇਖੇ ਤਉ ਕਈ ਬੰਨਾਰਸੀ ਮਹਿ ਠਗ ਹੀ ਠਗ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੀ ਕਾਈ ਮਿਤਿ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਓਇ ਲਾਗਿ ਪੜੇ ਬਨਾਰਸੀ ਕੇ ਲੋਕ ਜਿ, "ਜੀ, ਕਿਛੁ ਪੜ੍ਹੀਐ, ਬਿਦਿਆ ਲੀਜੀਐ, ਕਿਛੁ ਪੂਜਾ ਕੀਜੀਐ, ਕਿਛੁ ਤਪਸਿਆ ਕਰੀਐ। ਅਰੁ ਜੀ, ਕਿਛੁ ਰੁਜਗਾਰੁ ਕਰਣਾ ਹੋਇ ਤਉ ਗੁਜਗਾਰੁ ਭੀ ਈਹਾ ਬਹੁਤੁ ਹੈ। ਜੀ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਮਾਇਆ ਕਾ ਰੁਜਗਾਰੁ ਕੀਜੀਐ ਤਉ ਭਲਾ ਹੀ ਹੈ"। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ :-
ਦੁਖਿਧਾ ਨ ਪੜਉ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਹੋਰੁ ਨ ਪੂਜਉ, ਮਝੈ ਮਸਾਣਿ ਨਾ ਜਾਈ॥

[ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧॥ ੩॥ (੬੩੪)]

ਤਬ ਓਇ ਪੰਡਿਤੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ, ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖਿ ਹੁਏ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਕਹਾਇ ਉਸਤਤਿ ਲਾਗੇ ਕਰਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ।

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੂਰਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਬੰਨਾਰਸੀ ਬੈਠਾ ਬਾ, ਤਬ ਉਹਾ ਜਿ ਲੋਕੁ ਬਾ ਸੁ ਬਹੁਤੁ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਇਆ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਇਆ ਹੈ"। ਨਗਰਿ ਮਹਿ ਬਹੁਤੁ ਬਾਤ ਚਲਿ ਪੜੀ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਡਾ ਭਗਤੁ ਹੈ"। ਜਿਤਨੇ ਬੰਨਾਰਸੀ ਮਹਿ ਲੋਕ ਬੇ ਤਿਤਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਏ। ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਪੰਡਿਤ ਬੇ ਬੰਨਾਰਸੀ ਬੀਚਿ ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ "ਏਹੁ ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਨਾਨਕ ਕਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਿ ਏਹੁ ਕਵਨੁ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ ਮਹਾ 'ਪੂਰਬ' ਹੈ"। ਕਹੈ, "ਏਹੁ ਜਾਤਿ ਕਾ ਕਵਨੁ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਖੜੀ ਹੈ"। "ਏਹੁ ਗੋਤੁ ਕਾ ਕਵਨੁ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਵੇਦੀ ਹੈ"। ਕਹੈ, "ਰੂਪ ਕੈਸੇ ਕਿ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਅਤੀਤ ਕੈ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਪੰਡਿਤਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਖਾਤਾ ਪੀਤਾ ਕਿਛੁ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਨਾ, ਕਿ ਨਾ ਹੀ ਕਦੇ ਕਿਛੁ ਖਿਲਾਇਆ ਹੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਦੇ ਕਿਛੁ ਕਿਸਹੀ ਖਾਤਾ ਦੇਖਿਆ ਹੈ"। ਕਹੈ, "ਸੋਭਾਵੰਤੁ ਕੈਸਾ ਕੁ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ, ਸੋਭਾ ਦਰਸਨ ਕੀ ਕਿਛੁ ਬਚਨੀ ਨਹੀ ਜਾਤੀ"। ਤਬ ਪੰਡਿਤਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਖਾਤਾ ਪੀਤਾ ਕਿਛੁ ਨਾ ਹੋਇਗਾ ਜਿਸ ਕੀ ਐਸੀ ਸੋਭਾ ਹੈ?" ਤਬ ਉਨਹੁ ਪੰਡਿਤਹੁ ਸਭਨਹੁ ਇਕਤ੍ਰ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਕੀਆ ਚਾਹੀਐ। ਸਤਿਵਾਦੀ ਕਹੀਤਾ ਹੈ; ਸੋਭਾ ਅਨੰਨ ਗਿਆਨ ਗੰਮਿ ਹੈ, ਹੋਇ ਜਿ ਦਰਸਨੁ ਕੀਜੀਐ।" ਤਬ ਓਇ ਸਭ ਪੰਡਿਤ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਏ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਿਸਰਾਤਿ ਕੇ ਉਪਰਿ ਗੰਗਾ ਕੇ ਉਪਰ ਕੰਠੇ ਬੈਠਾ ਬਾ। ਤਬ ਪੰਡਿਤ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਵੇਦੁ-ਮਿਰਜਾਦਾ ਕੀ ਬਾਤ ਪੂਛਨੇ ਆਏ। ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ 'ਰਾਮ ਰਾਮ' ਕਰੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਅਗੇ ਬੀ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਉਨਹੁ ਪੰਡਿਤਹੁ ਆਗੇ ਤੇ ਅਸੀਰਵਾਦੁ ਦੀਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਆਈਐ ਜੀ, ਪੰਡਿਤਹੁ ਜੀ। ਸਨਾਥ ਕੀਏ, ਧੰਨਿ ਹਮਾਰੇ ਭਾਗਿ ਜਿ ਤੁਮਹੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰੀ"। ਪੰਡਿਤਹੁ ਕਉ ਡੰਡਉਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈਠਾਏ। ਪੰਡਿਤ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਤਉ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਖੁਸੀ ਹੋਏ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਪੰਡਿਤਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ

ਜਗਤੁ ਗੁਰੂ ! ਏਕ ਬਿਧਿ ਹਮ ਕਉ ਸਮਝਾਇ ਦੇਹਿ : ਏਹੁ ਜਿ ਬਾਤ ਵੇਦ ਬਤਾਈ ਹੈ ਸੁ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ ਹੈ ਕਿ ਨਾਹੀ ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਆਮੀ ਜੀ ! ਹਮ ਕਉਨ ਜੁ ਏਹੁ ਲੇਖੇ ਕੀ ਬਾਤ ਜਾਨਹਿ, ਜਿਸ ਕੀ ਏਹੁ ਬਾਤ ਹੈ ਸੋਈ ਜਾਨੈ"। ਕਹੈ, "ਜੀ, ਭਗਤੁ ਅਰੁ ਭਗਵਾਨ ਮਹਿ ਭੇਦੁ ਨਾਹੀ, ਜਿਸ ਕਉ ਤੁਮਿ ਲੇਖੇ ਬਾਹੁਗੇ, ਸੋਈ ਭਗਵਾਨ ਭੀ ਲੇਖੇ ਬਾਹੇਗਾ। ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਜੁ ਆਗਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਜਿਉ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸਰ ਸਾਥਿ ਲੇਖੇ ਪੜੈ ਤਿਵੇ ਹੀ ਤੁਮਿ ਕਹਿ ਦੇਹਿ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਨਿਮਿਤ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :-

ਕਥਾ ਕਹਾਣੀ, ਬੇਦੀ ਆਣੀ, ਪਾਪੁ ਪੁੰਨ ਬੀਚਾਰੁ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ ॥ ੧੬॥ (੧੨੪੩)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਪੰਡਿਤਹੁ ਸਭਨਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ।

ਤਬ ਬੰਨਾਰਸੀ ਉਪਰਿ ਪੰਡਿਤਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਦੀਖਿਆ ਲੀਨੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਹਿ। ਉਨਹੁ ਪੰਡਿਤਹੁ ਵੇਰਿ ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ। ਕਹਿਆ ਜੇ, "ਕਿਛੁ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤੇਰੀ ਸਿ ਹਮ ਕਰਹਿ। ਅਬ ਹਮ ਕਉ ਸੁਮਤਿ ਦਿਝਾਇ ਜਿਸ ਉਪਰਿ ਹਮਾਰਾ ਮਤਿ ਟਿਕਿਆ ਰਹੈ ਜੀ। ਤੇਰੇ ਉਪਦੇਸਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਮਿ ਟਿਕੈ ਰਹਹਿ ਜੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਪਦੇਸ ਦੇਤਾ ਹੈ ਪੰਡਿਤਾ ਕਉ। ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਮਹਿ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :-

ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਬੰਧਨੀ ਭਾਈ, ਕਰਮ ਧਰਮ ਬੰਧਕਾਰੀ॥

[ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ ॥ ੨॥ (੬੩੫)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ! ਕਾ ਤੇ ਤੁਮ ਹੀ ਧੰਨਿ। ਵਾਹੁ ਤੂ ! ਵਾਹੁ ਤੂ !" ਤਿਨਹੁ ਸਭਨਹੁ ਭੰਡਵਤ ਪ੍ਰਨਾਮੁ ਕੀਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਰਾਜਾ ਹਰਿਨਾਥ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਦ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੰਨਾਰਸੀ ਤੇ ਰਮਿਆ, ਖੇਲਤਾ ਖੇਲਤਾ ਰਾਜੇ ਹਰਿਨਾਥ ਕੇ ਨਗਰਿ ਆਇਆ। ਪੂਰਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਆਇ ਟਿਕਿਆ। ਲੋਕ ਆਵੇ ਸੁ ਆਇ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕੇ ਬੈਠੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਚੁਪਿ ਕੇ ਘਰਿ ਆਇ ਗਇਆ, ਕਿਸੀ ਸਾਥਿ ਨਾ ਬੋਲੈ ਨਾ ਬਕੈ, ਨਾ ਸੁਣੇ ਨਾ ਸੁਣਾਵੇ। ਸੁ ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ ਮੋਨੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ ਗੁੰਗਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ ਕਾਮਲੁ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਹੈ ਦਰਵੇਸੁ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ ਕੰਮ ਸੁਆਲੁ ਹੈ। ਜਿ ਕੋਈ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ਸੁ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇ। ਲੋਕ ਪਾਸਿ ਆਇ ਬੈਠਨਿ ਸਿ ਜਾਇ ਕਹਨਿ ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਵਡਾ ਅਨੂਪੁ ਦਰਸਨੁ ਹੈ, ਪਰੁ ਬੋਲਤਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਉਹੁ ਜਿ ਰਾਜਾ ਹਰਿਨਾਥ ਬਾ ਤਿਸ ਕਉ ਖਬਰਿ ਜਾਇ ਪਹੁਚੀ ਜਿ "ਏਕੁ ਐਸਾ ਜੇਸਾ ਅਤੀਤੁ ਦਰਸਨੁ ਹੈ ਪਰੁ ਬੋਲਤਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਖਾਤਾ ਪੀਤਾ ਭੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਐਸਾ ਅਨੂਪੁ ਦਰਸਨੁ ਹੈ ਜਿਸ ਕੀ ਕਿਛੁ ਸੋਭਾ ਕਹੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ। ਪੜ੍ਹ ਜੀ ਦੇਖੋ ਹੀ ਬਣਿ ਆਵੇ"। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜੀ, "ਰੇ, ਏਹੁ ਮੋਨੀ ਹੈ"। ਕਹੈ, "ਜੀ, ਮੋਨੀ ਤੋ ਸੈਨੀ ਕਰਿ ਕੇ ਸਮਝਾਵਤਾ ਹੈ, ਆਗੈ ਜਉ ਪਰਸਾਦੁ ਅੰਨ ਰਖੀਏ ਸੋ

ਖਾਤਾ ਭੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੀ ਏਹੁ ਜਿ ਅਤੀਤੁ ਹੈ ਸੁ ਨ ਸੋਨੀ ਕਰੈ ਨਾ ਕਰਾਵੈ, ਨਾ ਸਮਝੈ ਨਾ ਸਮਝਾਵੈ। ਅਤੀਤ ਕਉ ਦੇਖੇ ਦਿਸੈ ਅਉਰ ਠਉਰ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ। ਦੇਖੀਐ ਉਹੁ ਤਉ ਹੀ ਜਾਨੀਐ ਜਿ ਐਸਾ ਹੈ”। ਤਬ ਰਾਜੇ ਹਰਿ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, “ਜਉ ਐਸਾ ਅਨੂਪੁ ਦਰਸਨੁ ਹੈ ਤਉ ਦੇਖਿਆ ਚਾਹੀਐ”। ਕਹੈ, “ਹਾਂ ਜੀ, ਦੇਖੀਐ”। ਤਬ ਰਾਜਾ ਪਾਉ-ਪਿਆਦਾ ਹੀ ਹੋਇ ਕੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਗੈ ਧਿਆਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ‘ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ’ ਕਹੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਆਈਐ ਜੀ, ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ। ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਮ ਉਪਰਿਹੁ”। ਇਤਨੀ ਬਾਤਿ ਬੋਲਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਚੁਪ ਕਰਿ ਗਇਆ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਫੇਰਿ ਬੁਲਾਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੋਲੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, “ਏ ਅਤੀਤ ਗੁਸਾਈ ਜੀ! ਦਿਖਾ, ਏਹੁ ਬਾਤ ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਇ ਤੂ ਕਹੁ, ਤੂ ਜਿ ਬੋਲਤਾ ਨਾਹੀ ਸੁ ਕਿਉ ਨਾਹੀ ਬੋਲਤਾ?” ਜਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਅਰਥੁ ਪੜਿਆ ਤਬ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲ ਉਠਾ ਜਿ :-
ਬਹੁਤਾ ਬੋਲਣੁ ਭਖਣੁ ਹੋਇ।

[ਸਾਰਾ ਸਬਦ ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ॥ ੫॥ (੬੬੧)]

ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮੈ ਜਿਹਾ ਸਿ ਮਹਾ ਪਾਪੀਆ ਤੇ ਪਾਪੀ ਹਾਂ, ਨਰਕੀ ਜੀਉ ਮੈ ਹਾਂ ਜੀ। ਮੁਝ ਕਉ ਤੂ ਅਪਨੀ ਚਰਨੀ ਲਗਾਇ ਲੇਹਿ ਜਿ ਤੇਰੇ ਪਰਸਾਦਿ ਨਾਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ। ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖਣੇ ਕਾ ਬਿਸੇਖੁ ਏਹੀ ਹੋਇ ਜਿ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਲਗਿ ਨਿਸਤਰਾਂ। ਅਰੁ ਜੀ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਤਾਈ ਅਬ ਚੇਲਾ ਕਰਿ। ਪੜਿਆ ਭਠਿ ਏਹੁ ਰਾਜ-ਪਾਟੁ ਧਨੁ ਬਿਭਉ ਜੋਬਨੁ ਜੀ, ਮੁਝ ਕਉ ਅਬ ਆਪਣੇ ਸਾਥਿ ਲੇ ਚਲੁ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਰਾਜਾ! ਮੇਰੇ ਮਿਲਣੇ ਸਉ ਤੁਮ ਕਉ ਇਉ ਨਾ ਹੋਇ ਜਿ ਰਾਜੁ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਤੂ ਭੀਖ ਮਾਗਤਾ ਫਿਰਹਿ, ਨਾ ਹਮਾਰੇ ਮਿਲਣੇ ਕਾ ਬਿਸੇਖੁ ਤਾਂ ਜਾਂ ਤੂੰ ਰਾਜੁ ਹੀ ਮਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਵਹਿ। ਰਾਜ ਮਹਿ ਜੋਗ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪਰਮੇਸਰ ਜੀ ਕਾ ਸਿਮਰਣ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ਤੂੰ। ਮੈ ਰਾਜ ਹੀ ਮਹਿ ਤੂੰ ਮੁਕਤਾ ਕੀਆ ਹੈ”। ਤਬ ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ। ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਸੀਲੁ ਸੰਜਮੁ ਦੁਇ ਭਾਉ ਗਰੀਬੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਰਾਜੇ ਹਰਿ ਨਾਥਿ ਕਉ ਦਿੜਾਇਆ, ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ। ਰਾਜੇ ਕੇ ਭਰਮ ਕੇ ਬੰਧਨ ਕਾਟੇ। ਰਾਜਾ ਲੇ ਉਠਾ ਜਿ, “ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ” ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਕਬੀਰ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਤਬ ਉਸ ਹਰਿ ਨਾਥ ਨਗਰੀ ਤੇ ਜਹਾ ਗੁਸਾਈ ਕੰਬੀਰ ਕੇ ਘਰ ਬੇ ਤਹਾ ਜਾਇ ਨਿਕਲਾ। ਤਬ ਕੰਬੀਰ ਗੁਸਾਈ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਰਾਮ! ਈਹਾ ਇਸ ਧਰਤੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਇਆ ਹੈ ਅਰੁ ਈਹਾ ਨਾਮੁ ਪੜਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਕੰਬੀਰ ਕਾ ਅਸਥਲੁ ਹੈ”। ਕੰਬੀਰ ਗੁਸਾਈ ਆਇ ਮਿਲੇ। ਤੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਪਛਾਨਿਆ, ਕੰਬੀਰ ਬਾਬਾ ਪਛਾਨਿਆ। ਬਾਬਾ ਉਠਿ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਕੰਬੀਰ ਕਹਿਆ :- “ਜਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ, ਜੀਉ, ਬੈਠੇ ਰਹੀਐ ਹਰਿ ਬੋਲੀਐ। ਹਰਿ ਬੋਲੀਐ, ਹਮ ਐਸੇ ਕਵਨ ਕਹਾਵਹਿ ਜਿਨਿ ਕਉ ਉਠਿ ਉਠਿ ਠਾਢੇ ਭਏ

ਤੁਮ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਜਿ "ਅਮਰ ਆਏ ਲੋਕੀ ਕਉ ਬੈਠੇ ਹੈ"। ਤਬ ਕੰਬੀਰ ਕਹਿਆ "ਨਾ ਜੀ, ਤੂੰ ਜਗਤੁ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਹਮ ਤੇਰੇ ਦਾਸ ਹੈ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ, ਸਿਫਤਿ ਜਿ—

ਐਸੇ ਦਾਸੁ ਮਿਲੇ ਸੁਖੁ ਹੋਈ॥ ਦੁਖੁ ਵਿਸਰੈ ਪਾਵੈ ਸਚੁ ਸੋਈ

[ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ ॥ ੮॥ (੨੨੪)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੰਬੀਰ ਗੁਸਾਈ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏਹ ਦੁਲੰਡ ਦਰਸਨੁ ਹਮ ਕਉ ਹੂਆ"। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ। ਤਬ ਕੰਬੀਰ ਗੁਸਾਈ ਆਪ ਮਹਿ ਬਿਦਾ ਕਰ ਕਰ ਰਾਮ ਰਵਤ ਭਏ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਪੰਨ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਹਾਜੀਪੁਰ ਪਟਨੇ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਗੁਸਾਈ ਕੰਬੀਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਪੂਰਬਿ ਹਾਜੀ ਪੁਰਿ ਪਟਨੇ ਜਾਇ ਬਸਿਆ। ਤਬ ਲੋਕਾ ਬਾਤ ਸੁਣਿ ਪਾਈ ਜਿ, "ਈਹਾ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ ਆਇਆ ਹੈ"। ਤਬ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਇਕਿ ਬੈਸਨੇ ਗੁਰੂ ਪਾਹਿ ਆਏ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਬੈਠੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਕਉ ਆਦਰੁ ਦੀਆ ਜਿ, "ਆਈਐ ਜੀ! ਬੈਠੀਐ ਜੀ!" ਜਬ ਓਹਿ ਬੈਠੇ ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਏਹੁ ਜਿ ਕਾਲੀ ਕਾਲੁ ਹੈ, ਮਹਾ ਕਠਨੁ ਹੈ। ਏਹੁ ਜਿ ਮਨੁ ਹੈ ਸੁ ਧਨੁ ਚਾਹਦਾ ਹੈ, ਇਉ, ਚੁ ਧਨੁ ਹੈ ਸੁ ਇਉ ਪਾਈਤਾ ਨਾਹੀ, ਬਿਨਾ ਤਨ ਹੋਮੇ ਤੇ ਰਾਮ ਕੀ ਪਦਵੀ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਈਐ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :-

ਤਨੁ ਬਿਨਸੈ ਧਨੁ ਕਾ ਕੋ ਕਹੀਐ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ ੧੦ (੪੧੬)]

ਤਦ ਓਇ ਬੈਸਨਉ ਉਠਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਜੀ ਹਮਾਰੇ ਸਚਾ ਗੁਰੂ ਗੁਰਦੇਉ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੁਰੂ ਕਉ ਜਿ, "ਸਚਾ ਤੂੰ ਗੁਰੂ"। ਤਬ ਓਹਿ ਬੈਸਨਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਹਾਜੀਪੁਰ ਤੇ ਅਗੇ ਪੂਰਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਹਾਜੀਪੁਰ ਪਟਨੇ ਤੇ ਆਗੇ ਪੂਰਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਏਕ ਨਗਰ ਮਹਿ ਜਾਇ ਬਸਿਆ। ਤਬ ਉਸੁ ਨਗਰ ਕੇ ਲੋਕ ਸਾਰੇ ਮਿਲਿ ਆਏ ਲਾਗੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਰੂਪੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨੇ ਲਾਗੇ, ਜਿ, "ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਭਲਾ ਭਲਾ ਰੂਪਵੰਤ ਹੈ"। ਜਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਅਨੂਪੁ ਦਰਸਨੁ ਦਿਸਟਿ ਆਵੈ ਤਿਉ ਤਿਉ ਦੇਖਿ ਸਾਲਾਹਹਿ। ਲੋਕਾ ਨਗਰਿ ਮਹਿ ਬਾਤ ਚਲਾਈ ਜਿ "ਭਲੇ ਅਤੀਤ ਆਏ ਹੈ, ਪਣੁ ਐਸਾ ਅਤੀਤੁ ਪੀਛੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਆਇਆ। ਸਰੂਪੁ ਐਸਾ ਸੋਹਣਾ ਹੈ ਜਿ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਬਣਿ ਆਵੈ"। ਤਬ ਬਹੁਤੁ ਲੋਕ ਦੇਖਣੇ ਆਏ, ਬਹੁਤੁ ਇਸਤ੍ਰੀਆ ਦੇਖਣੇ ਆਈਆ। ਭਾਈ ਕਹੈ ਜਿ, "ਰੰਭੀਆ ਬੈਠਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਐਸਾ ਖਸਮ ਅਤੀਤੁ ਹੂਆ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੀ ਮਹਰੀ ਕਿਆ ਕਰਤੀ ਹੋਇਗੀ ਉਹਾ,

ਦੇਖਾ ਦੇਖਿ ਰੋਇਆ ਹੀ ਕਰਹਿ”। ਕੋਈ ਕਹੈ, “ਹਾਇ ਹਾਇ! ਕਾਈ ਮਹਤਾਰੀ ਗਾਲੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਐਸਾ ਪੂਤ੍ਰ ਹੂਆ ਹੈ। ਸਿ ਓਹੁ ਮਹਤਾਰੀ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜੀਵਤੀ ਹੋਇਗੀ। ਓਇ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਰੋਇਆ ਹੀ ਕਰਹਿ”। ਕਾਈ ਕਹੈ ਜਿ, “ਹਾਇ ਹਾਇ! ਕਾਈ ਬਾਈ ਗਾਲੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਐਸਾ ਭਾਈ ਅਤੀਤ ਹੂਆ ਹੈ। ਸਿ ਓਹੁ ਬਹਣ ਕਿਆ ਕਰਤੀ ਹੋਇਗੀ?” ਕਾਈ ਕਿਛੁ ਕਹੈ ਕਾਈ ਕਿਛੁ ਕਹੈ। ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਮਹਿ ਐਸਾ ਅਚਰਜੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਅਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਿਆ ਰਹਿਆ। ਨਾ ਬੋਲੇ ਨਾ ਬਕੈ। ਭਲੇ ਭਲੇ ਨਗਰ ਕੇ ਠਾਕੁਰ ਲੋਕ ਮਿਲਿ ਆਇ ਬੈਠੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸਿ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੋਲੈ ਕਿਸੈ ਸਾਥਿ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਪੰਚਾਇਤ ਕਿਆ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ! ਏਹੁ ਅਤੀਤੁ ਦਰਸਨੁ ਅਤਿ ਭਲਾ ਹੈ, ਪਣੁ ਬੋਲਤਾ ਨਾਹੀ। ਏਸਕੇ ਅੰਤਰਿ ਕਿਆ ਹੈ?” ਓਇ ਬੁਲਾਇਆ ਚਾਹਹਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੋਲੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, ਜੀ ਕਿਛੁ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਕੀਜੀਐ, ਜੇ ਅਪਨੇ ਹਾਥਿ ਲੋਹੁ ਤਉ ਤੋਸਾ ਕੀਜੀਐ, ਜਿ ਕੀਆ ਜੇਮਹੁ ਤਉ ਤੋਸਾ ਕੀਜੀਐ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਸੈਨੀ ਸਾਥਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਮਿ ਅਹਾਰੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਲੇਤੇ ਨੇਮੀ ਹੈ”। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੈਨੀ ਸਿਉ ਸਮਝਾਇਆ। ਓਇ ਸਮਝਿ ਗਏ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਸਾਈ ਜੀ! ਅਤੀਤ ਜੀ! ਕਿਛੁ ਪੈ ਆਹਾਰੁ ਕਰਹੁਗੇ ਜੇ ਤੋ ਪੈ ਆਵਹਿ?” ਭੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸੈਨੀ ਕਰੀ ਜਿ, ਨਾਹੀ”। ਕਹੈ, “ਜੀ, ਕਿਛੁ ਕੰਦ੍ਰ ਮੂਲੁ ਮੇਵਾ ਕੋਈ ਗਰੀ ਛੁਹਾਰੇ ਬਦਾਮ ਦਾਖ ਕਿਸਮਿਸ ਕੋਈ ਮੇਵਾ ਚਾਹੀਐ, ਕਿਛੁ ਮੁਖ ਪਾਵਹੁ ਸੁ ਲੇ ਆਵਹਿ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਹੁਤਿ ਸੈਨੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਨਾਹੀ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਗੁਸਾਈ ਜੀ! ਤੂੰ ਅਭਿਆਗਤੁ ਹਮ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ, ਜਬ ਤੁਮ ਹਮਾਰੇ ਭੋਜਨੁ ਨ ਕਰਹੁਗੇ ਤਬ ਹਮ ਕਉ ਸ੍ਰਾਪੁ ਹੋਇਗਾ, ਜੇ ਹਮ ਭੋਜਨੁ ਤੁਮ ਬਿਨਾ ਕਹਿਹੁ ਹਮ ਭੋਜਨੁ ਕਰਹਿ ਅਰੁ ਤੁਮ ਨ ਕਰਹੁ ਤਉ ਹਮ ਕਉ ਵਡਾ ਦੋਖੁ ਲਾਗੈ, ਹਮ ਕਉ ਸ੍ਰਾਪੁ ਹੋਇ, ਗੁਸਾਈ ਜੀ। ਉਠਹੁ, ਉਠਿ ਕਰਿ ਹਮਾਰੇ ਗ੍ਰਿਹਿ ਭੋਜਨੁ ਕਰਹੁ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਪਦੇਸ ਕੇ ਘਰਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :-

ਅਭਿਆਗਤਿ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ, ਜਿ ਪਰ ਘਰਿ ਭੋਜਨੁ ਕਰੇਨਿ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੩, (ਪੰਨਾ ੯੪੯)]

ਤਬ ਓਇ ਸਾਰੇ ਠਾਕੁਰ ਲੋਕ ਜਿ ਬੇ ਨਗਰ ਕੇ, ਓਇ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ ਕਹੈ, “ਜੀ ਅਵਰ ਹਮ ਕਿਛੁ ਨ ਜਾਨਹਿ, ਪਣੁ ਹਮ ਇਸੀ ਬਾਤ ਸਉ ਸਮਝੇ ਹਹਿ ਜਿ ਖਾਣੇ ਪੀਣੇ ਤੇ ਬਾਹਰਾ ਹੈ, ਸਿ ਐਨ ਠਾਕੁਰ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ। ਜੀ, ਤੂੰ ਐਨ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਜੀ। ਤੂੰ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਹੈ ਜੀ, ਪਣੁ ਹਮ ਨੋ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਨਿਸਤਾਰਿ, ਹਮ ਤੇਰੇ ਚਰਨ ਪਕੜੇ ਹੋਨਿ। ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾ ਕੀ ਲਾਜਾ ਰਾਖੁ ਜੀ! ਜਾਂ ਤੂੰ ਈਹਾ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਹਮ ਕਉ ਉਧਾਰੁ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਜਾਹੁ ਪੁਰਖਾ! ਤੁਮਾਰਾ ਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਉਧਾਰੁ ਕਰੇਗਾ”। ਤਬ ਓਇ ਸਭ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ, ਉਨ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਾਮੁ ਭਗਤਿ ਦਿੜਾਇਆ। ਓਇ ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਸਿਮਰਣੇ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਪੂਰਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵਲ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਸ ਨਗਰ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦਖਣ ਦਿਸਾ ਕੱਢੇ ਚਲੇ। ਤਬ ਇਕੁ ਰਾਜਾ ਉਸ ਉਦਿਆਨ ਕੇ ਬਿਖੇ ਮਿਲਿ ਗਿਆ। ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ, “ਅਹਿ ਜਿ ਕੋਈ ਫਕੀਰੁ ਅਤੀਤ ਰੂਪੀ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਆਵਹੁ ਇਸ ਕੱਢੇ ਹਮਿ ਪੂਛਹਿ ਜੇ ਏਹੁ ਕੈਸਾ ਫਕੀਰੁ ਹੈ ਕੋਈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਥਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਉਨਹੁ ਆਇ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਆਵਹੁ ਜੀ, ਆਵਹੁ ਜੀ ਰਾਜਾ। ਆਈਐ ਜੀ”। ਤਬ ਫੇਰਿ ਉਨਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ, ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਹਾਂ, ਰਾਜਾ! ਜੇ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੇ ਜੀ ਹੈ ਬਾਤ ਪੂਛਨੇ ਕੀ ਸਿ ਤੁਮਿ ਪੂਛਿ ਲੇਹੁ”। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਬਾਬਾ ਸਲਾਮਤਿ। ਪੂਛਨਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜੇ ਤੁਮਿ ਦੇਆਲੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਸੁਨਹੁ ਤਬ ਹਮ ਕਹਹਿ”। ਕਹੈ, “ਰਾਜਾ! ਖੁਸੀ ਹੈ ਜਿ ਕਿਛੁ ਪੂਛਨਾ ਹੈ ਸਿ ਪੁਛੀਐ”। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਹੁ ਜਿ ਕਾਲੁ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕਉ ਗ੍ਰਾਸਤਾ ਹੈ ਜਿ ਕਿਵ ਹੀ ਇਸ ਕਾਲੁ ਨ ਗ੍ਰਾਸੇ ਭੀ? ਸੁ ਸੰਜਮ ਕਵਣੁ ਹੈ ਜਿਤੁ ਏਸ ਕਉ ਕਾਲੁ ਨ ਗ੍ਰਾਸੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗਵੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਤਰੀਕਤ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿ ਜਿ :-

ਪ੍ਰਥਮੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਾਲੈ ਘਰਿ ਆਇਆ॥

[ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੧॥ ਅਸਟਪਦੀਆ ॥ ੧੪॥ (੨੨੭)]

ਤਬ ਏਸ ਕਉ ਕਾਲ ਨਾ ਗ੍ਰਾਸ ਸਕੇ, ਦੁਖ ਨ ਵਿਆਪ ਸਕੇ ਜਬ ਐਸੀ ਦਿੜਤਾ ਕਰੈ, ਐਸਾ ਸ੍ਵਣੀ ਸੁਣੈ ਐਸਾ ਮੁਖ ਤੇ ਬੋਲੇ ਤਉ ਅਕਾਲੁ ਹੋਇ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਦਖਣ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ

ਤਬ ਦਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਥਾ, ਤਬ ਜਾਤੇ ਜਾਤੇ ਏਕੁ ਨਗਰ ਆਇ ਗਿਆ। ਤਬ ਤਹਾ ਤਿਸਿ ਨਗਰ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸਹਜੇ ਹੀ ਰਾਤ ਕਉ ਰਹਿ ਗਏ। ਤਬ ਐਸੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਭਈ ਜੁ ਉਸ ਨਗਰ ਕੇ ਲੋਕਾ ਜੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਅਨੂਪੁ ਦਰਸਨੁ ਦਿਸਟਿ ਪੜਿਆ ਸੁ ਓਏ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਦਰਸਨ ਸੰਭੂ ਉਨ ਕਾ ਮਨੁ ਅਨੰਦਮਾਨੁ ਹੋਇ ਗਿਆ। ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਉ ਛੋਡਿ ਨ ਸੰਕਹਿ। ਜੁ ਕੋਈ ਏਕ ਬਾਰ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ਤਿਸੁ ਕਉ ਪਿਛਲੀ ਗ੍ਰਿਹ ਕੀ ਕਿਰਤਿ ਸਭੁ ਭੂਲਿ ਜਾਇ। ਜੁ ਕੋਈ ਆਵੈ ਸੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖਿ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਜਾਇ। ਤਬ ਇਸੀ ਭਾਂਤਿ ਆਵਤੇ ਆਵਤੇ ਨਗਰ ਕੇ ਜਿ ਲੋਕ ਥੇ ਸੁ ਸਭਿ ਖਤੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਨ, ਵੈਸ, ਸੂਦ, ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ, ਉਦਾਸੀ, ਤੀਰਥ ਵਾਸੀ, ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕੁ ਜਿ ਕੋਈ ਥਾ ਸੁ ਸਭੁ ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਇਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਖਾਣੇ ਪੀਣੇ ਤੇ ਰਹਤੁ ਜੋ ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਆਗੈ ਆਇ ਰਾਖੈ ਸੁ ਬਾਇ ਮਿਲੇ। ਸੁ ਏਹੁ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਇਵੇ ਹੀ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਰਚੀ ਹੈ ਜਿ ਜਿਸੁ ਨਗਰ, ਜਿਸੁ ਗਾਉ ਸਾਧ-ਸੰਗਤ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਹਾ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਜੀਵ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈ। ਸਾਧ ਮਹਿ ਐਸਾ ਤੇਜੁ ਅਪਨਾ ਕਰਤੇ ਰਾਖਿਆ ਹੈ ਜੁ ਸਾਧ ਕੇ ਤੇਜੁ ਅਗੇ ਅਉਰੁ ਜੀਉ ਕੋਈ ਠਹਿਰਾਇ ਨਹੀ ਸਕਦਾ। ਤਿਸਤੇ ਜਿ ਕੋਈ ਆਵੈ ਸੁ ਚੁਪਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਜਾਇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਉ ਕਿਛੁ

ਨ ਕਹਿ ਸੰਕੇ, ਨ ਪੁਛਿ ਸੰਕੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਪ੍ਰਤਾਪੁ ਤੇਜੁ ਮਹਾ ਪ੍ਰਬਲੁ, ਐਪਰੁ ਏਹੁ ਸਭਨਹੁ ਜੀਅਹੁ ਕੇ ਮਨਿ ਬਸੀ ਜਿ, 'ਏਹੁ ਜਿ ਕੋਈ ਹੈ ਸੁ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਹੈ'। ਤਬ ਜਦਿ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਕਾਲੁ ਬੀਤਿਆ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਹੁ। ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਿਸੀ ਕੇ ਮਨਿ ਕਾਈ ਪੁਛਣੇ ਕੀ ਹੈ ਸੁ ਪੁਛਿ ਲੇਹੁ, ਸੰਕਾ ਮਤਿ ਕਰਹੁ। ਜੇ ਕਾਈ ਤੁਮਹੁ ਮਨ ਮਹਿ ਚਿਤਵੀ ਹੈ ਸਾ ਪੁਛਹੁ। ਸਾਧ-ਸੰਤ ਮਿਲੇ ਕਾ ਗੁਣੁ ਏਹੀ ਹੈ ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਾਈ ਮਨਿ ਮਹਿ ਹੋਇ ਸੁ ਪੁਛਿ ਲੀਜੀਐ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਕਹਣੇ ਸਾਥਿ ਓਇ ਸਭ ਲੋਕ ਮਹਾ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋਇ ਗਏ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਹਾਥ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਹਮਾਰੇ ਪੁਛਣੇ ਕੀ ਕਾਈ ਨਾਹੀ ਰਹੀ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖਣੇ ਹੀ ਸਾਥਿ ਹਮਾਰਾ ਸੰਤੋਖ ਹੋਆ ਹੈ"। ਤਬ ਓਇ ਜਿ ਦੋਇ ਚਾਰਿ ਉਨਹੁ ਮਹਿ ਗਿਆਨੀ ਆਪਸ ਕੰਉ ਕਹਾਵਤੇ ਥੇ, ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ; "ਜੀ, ਏਕ ਹਮਾਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਜੇ ਤੁਮਾਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਉ ਕਹਹਿ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਲਾ ਹੋਇ ਪੁਰਖਾ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਜੀ ਹੈ ਸੁ ਕਹਹੁ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਸੈਸਾਰੁ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ ਸਿਧ ਹੈ ਸੁ ਸਦਾ ਜੀਵਤੇ ਹੈ, ਓਇ ਮਰਤੇ ਕਬਹੂ ਨਾਹੀ। ਸੁ ਜੀ, ਹੋਹੁ ਤਉ ਸੈਸਾਰੁ ਸਭ ਮਰਤਾ, ਆਵਤਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੀ, ਏਹੁ ਬਾਤ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ਜੀ? ਕੋਈ ਏਹੁ ਭੀ ਉਪਾਉ ਹੈ ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਹਮ ਭੀ ਜੀਵਤੇ ਰਹਿਹ, ਮਰਹਿ ਨਾਹੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੁਸਕ੍ਰਾਇ ਕਰਿ ਸਲੋਕੁ ਕਹਿਆ ਜਿ :-

ਦਸ ਬਾਲਤਣਿ ਬੀਸ ਰਵਣਿ ਤੀਸਾ ਕਾ ਸੁੰਦਰੁ ਕਹਾਵੈ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ ॥ ੩॥ (੧੩੮)]

ਤਬ ਓਇ ਲੋਗ ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਓਇ ਸਭ ਸਿਖ ਭਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ, ਕਹਣੇ ਲਾਗੇ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਫਿਰ ਪੂਰਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਅਜੁਧਿਆ ਵਿਚ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਉਸ ਨਗਰ ਤੇ ਉਸ ਪਟੇਲ ਕੰਉ ਨਾਮੁ ਦਿੜਾਇ ਕਰਿ ਪੂਰਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਅਜੁਧਿਆ ਜਾਇ ਬਸੇ। ਤਬ ਉਹਾ ਏਕਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਗਏ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਹਿ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਆਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ, "ਰਾਮ ਰਾਮ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਰਾਮ ਰਾਮ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ, ਆਈਐ ਜੀ! ਬੈਠੀਐ"। ਤਬ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਡੰਡਉਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਓਇ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਹਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਏ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਬਲਿਹਾਰ ਜਾ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕੰਉ, ਹਮਿ ਤਉ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਆਏ ਥੇ; ਪਣੁ ਜੀ, ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਭੀ ਕਰਤੇ ਹੈ ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਉ ਕਹਹਿ ਜੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, "ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੈ ਮਨੈ ਮਹਿ ਹੈ ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ"। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੰਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਇਕਿ ਪੁੰਨੁ ਦਾਨੁ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਹੋਮ ਜਗ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਤਪਸਿਆ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਪੂਜਾ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਨਾਗੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਸਿਰਿ ਕਲਵਤੁ ਧਰਾਵਤੇ ਹੈ। ਇਕਿ ਜਲੁ ਤਪੁ ਅਗਨਿ ਤਪੁ ਉਰਧ ਤਪੁ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਇਕਿ ਦੇਹੀ ਕੰਉ ਬਹੁਤੁ ਦੁਖੁ ਦੇਤੇ

ਹੈ, ਤਿਨਕੀ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇਗੀ ਕਿ ਨਾ ਹੋਇਗੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਭੈਰਉ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ:-

ਜਗਨ ਹੋਮ ਪੁੰਨ ਤਪ ਪੂਜਾ ਦੇਹ ਦੁਖੀ ਨਿਤ ਦੁਖ ਸਹੈ॥

[ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ॥ ੭॥ (੧੧੨੭)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ! ਤੇ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਤੇ ਹੀ ਗਾਇਆ ਹੈ; ਅਰੁ ਤੇ ਹੀ ਧਿਆਇਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਤੁਹੀ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਅਰੁ ਤੁਹੀ ਕਰਨਹਾਰੂ ਹੈ, ਹਮਿ ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਪੜੇ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਹਮ ਕਉ ਰਾਖਿ ਲੇਹਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ! ਤੁਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮ ਅਰਾਧਹੁ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੁਮਾਰਾ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ"। ਤਬ ਉਹਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ। ਉਨ ਕੈ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ। ਕਹਣੇ ਲਾਗੇ ਜਿ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਅਜੋਧਿਆ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਅਜੋਧਿਆ ਬਿਖੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬੈਠਾ ਭਗਤ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਭਗਤਾਂ ਕਉ ਆਗਿਆ ਆਈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਕੀ ਜਿ, "ਨਾਨਕੁ ਜੁਹਦੀ ਮੇਰਾ ਬਡਾ ਭਗਤੁ ਹੈ, ਸੁ ਅਜੋਧਿਆ ਮਹਿ ਆਇਆ ਹੈ, ਤੁਮ ਜਾਹੁ, ਜਾਇ ਕਰਿ ਨਾਨਕ ਭਗਤ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਕਰਿ ਆਵਹੁ, ਜਿ ਤੁਮਿ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਮਾ ਅਧਿਕ ਪਛਾਨਹੁ ਅਰੁ ਮੇਰੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ। ਮੇਰੀ ਜਿ ਉਸਤਤਿ ਹੈ ਸੁ ਨਾਨਕੁ ਜਾਨਤਾ ਹੈ।" ਤਬ ਸਾਰਿਅਹੁ ਭਗਤਹੁ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, "ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ! ਤੇਰੀ ਜਿ ਉਸਤਤਿ ਹੈ ਸੁ ਨਾਨਕੁ ਜਾਨਤਾ ਹੈ। ਸੁ ਕਿਆ ਤੇਰੀ ਉਸਤਤਿ ਹੈ ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜਿਤੁ ਤੂ ਖੁਸੀ ਹੋਦਾ ਹੈ?" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹੇ ਭਗਤਹੁ! ਮੇਰੀ ਜਿ ਉਸਤਤਿ ਸਿ ਇਹੀ ਹੈ: ਕਿਸੀ ਬਾਤ ਕਾ ਦਾਵਾ ਨਾਹੀ ਧਰਤਾ-ਨ ਕਮਾਈ ਕਾ, ਨ ਭਗਤਿ ਕਾ; ਨ ਸਿਮਰਨ ਕਾ ਨ ਜਪ ਕਾ, ਨ ਤਪ ਕਾ; ਨ ਸੀਲ ਕਾ, ਨ ਸੰਜਮ ਕਾ; ਨ ਜੁਗਤਿ ਕਾ, ਨ ਰਹਿਤ ਕਾ, ਨ ਕਰਮ ਕਾ, ਨ ਧਰਮ ਕਾ, ਨ ਪੁੰਨ ਕਾ, ਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਾ; ਨ ਨਾਮ ਕਾ, ਨ ਕਾਹੂ ਸੇਵਾ ਕਾ, ਆਪ ਕਉ ਕੀਟੁ ਕਰਿ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਕਰਨ ਹਾਰ ਮੁਖ ਕਉ ਪਛਾਨਤਾ ਹੈ। ਕਰਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਿਹਕਰਮੁ ਆਪ ਕਉ ਜਾਨੈ, ਸੁ ਏਹੀ ਮੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਹੀ ਮੇਰੀ ਸਾਲਾਹ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਹੀ ਮੇਰੀ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਸੋਈ ਮੇਰਾ ਭਗਤੁ ਸੇਵਕ ਸੰਗੀ ਹੈ। ਅਵਰਿ ਜਿ ਭਗਤ ਹੈ ਸਿ ਕਿਛੁ ਆਪਨੀ ਕਮਾਈ ਜਨਾਇ ਜਾਤੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਨਾਨਕੁ ਜੇ ਭਗਤੁ ਹੈ ਸੁ ਮੁਖ ਹੀ ਕਉ ਜਾਨਤਾ ਹੈ, ਆਪ ਕਉ ਕੀਟੁ ਕਰਿ ਮਾਨਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਕਰਨਹਾਰ ਮੁਖ ਕਉ ਪਛਾਨਤਾ ਹੈ ਮੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਤੁਮਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਨਾਨਕ ਭਗਤ ਤੇ ਸੁਨਹੁ ਜੇ ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ"। ਤਬ ਸਭਨਹੁ ਭਗਤਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿ, "ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਬਲਿਹਾਰਿ ਜਾਉ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਕਉ ਅਰੁ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾਂ ਕਉ, ਜਿ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਤੇ ਜਾਨਤੇ ਹੈ, ਹਮ ਉਨ ਕੈ ਬਲਿਹਾਰਿ ਜਾਹਿ"।

ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੁਹਦੀ ਅਜੋਧਿਆ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਪਰਲੀ ਦਖਣ ਕੀ ਤਰਫ, ਏਕੁ ਪੰਜ ਤੀਰਥੀ ਥੀ ਉਸ ਕੇ ਉਪਰਿ ਏਕ ਮਟੁ ਥਾ, ਉਸ ਹੀ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਤਾ ਥਾ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ ਸਭਿ ਭਗਤ ਮਿਲੇ, ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਮਿਲਨੈ ਆਏ-

ਨਾਮਾ, ਜੇ ਦੇਉ, ਕੰਬੀਰੁ, ਤਿਲੋਚਨੁ, ਰਵਿਦਾਸੁ, ਸੈਨੁ, ਸਧਨਾ, ਧੰਨਾ, ਬੇਟੀ। ਅਵਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਭਗਤੁ ਥਾ ਸਿ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਹਿ ਆਏ। ਤਬ ਭਗਤਹੁ ਸੈਨੁ ਸੇਵਕੁ ਭੋਜਿਆ ਜਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਤੂ ਦੇਖੁ ਭਗਤੁ ਧਿਆਨ ਕੇ ਬਿਖੇ ਹੈ ਕਿ ਸਿਮਰਨ ਕੇ ਬਿਖੇ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲ ਸੁਭਾਵ ਕੇ ਬਿਖੇ ਹੈ। ਜਿਉ ਹੈ ਤਿਉ ਜਾਇ ਕਰਿ ਦੇਖੁ। ਜੇ ਭਗਤੁ ਸਿਮਰਨ ਕੇ ਬਿਖੇ ਹੋਇਗਾ ਕਿ ਧਿਆਨ ਕੇ ਬਿਖੇ ਹੋਇਗਾ ਤਬ ਹਮਰਾ ਨਾਮੁ ਤੁਮ ਮਤੁ ਲੇਹੁ। ਅਹੁ ਜੇ ਬਿਲਾਸ ਭਾਵ ਕੇ ਬਿਖੇ ਹੋਇਗਾ ਤਬ ਹਮਰੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਜੇ, “ਜੀ ਸੇਵਕ ਠਾਢੇ ਹੋਨਿ, ਦਰਸਨੁ ਚਾਹਤੇ ਹੈ ਕਿਵ ਆਗਿਆ ਹੈ?” ਤਬ ਜਦਿ ਸੈਨੁ ਸੇਵਕੁ ਆਇ ਕੇ ਦੇਖੇ ਤਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬਿਲਾਸ ਭਾਵ ਕੇ ਬਿਖੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਅਹੁ ਆਗੇ ਹੀ ਅਗਮੁ ਹੋਆ ਹੈ। ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਆ, “ਹਉ ਬਲਿਹਾਰਿ ਜਾਉ, ਆਈਐ ਜੀ!” ਆਈਐ ਜੀ! ਇਉ ਹੀ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਸੈਨੁ ਸੇਵਕੁ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਆ ਅਰੁ ਭੰਡ ਪੁਣਾਮ ਕੀਆ, ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਾਮ ਕਿਸਨ ਕੀਨੀ। ਤਬ ਭਗਤਾ ਕੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਕਿਉ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਦਰਸਨੁ ਚਾਹਤੇ ਹੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਕਹੈ “ਜੀ, ਢੀਲਿ ਮਤਿ ਕਰਹੁ, ਆਈਐ ਜੀ!” ਤਬ ਸੈਨੁ ਸੇਵਕੁ ਬਹੁਤਿ ਫਿਰਿ ਭਗਤਹੁ ਪਾਸਿ ਆਇ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਕਹੈ, “ਜੀ, ਆਗੇ ਹੀ ਅਗਮੁ ਹੋਆ ਹੈ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ, ਅਹੁ ਖੜਾ ਤੁਮਾਰੇ ਮਾਰਗ ਕਉ ਦੇਖਤਾ ਹੈ, ਭੰਡਉਤੁ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਕਹੈ ਜੀ ‘ਆਈਐ ਜੀ। ਬਲਿਹਾਰਿ ਜਾਉ, ਆਈਐ ਜੀ’; ਇਵੇ ਹੀ ਕਹਤਾ ਹੈ।” ਤਬ ਭਗਤ ਸਭੇ ਹੀ ਆਇ ਆਇ ਨਮਸਕਾਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਕੀਆ। ਆਗੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭੀ ਨਮਸਕਾਰੁ ਭੰਡਉਤਿ ਕਰੀ। ਅਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਆਵਹੁ ਜੀ!” ਉਸ ਤਰਫ ਤੇ ਭਗਤ ਆਇ ਠਾਢੇ ਭਏ। ਉਸ ਤਰਫ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਇ ਠਾਢਾ ਭੋਆ। ਉਸ ਤਰਫ ਤੇ ਭਗਤ ਭੰਡਉਤਿ ਲਾਗੇ ਕਰਨੇ। ਉਸ ਤਰਫ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਭੰਡਉਤਿ ਕਰਨੇ। ਤਬ ਆਪਸ ਮਹਿ ਮਿਲੇ ਜਦਿ ਮਿਲੇ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ :-
ਆਵਹੁ ਭੈਣੇ ਗਲਿ ਮਿਲਹ ਅੰਕਿ ਸਹੇਲਤੀਆਹ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧॥ ੧੦॥ (੧੭)]

ਤਬ ਭਗਤ ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਕਰਿ ਸਚਖੰਡ ਕਉ ਸਿਧਾਰੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਅਦੇਸ ਅਦੇਸ ਅਦੇਸ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਅਦੇਸ। ਸਕਲ ਸਾਧੂਆਂ ਕਉ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਕਉ ਅਦੇਸ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਜਗਨਾਥ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਅਜੋਧਿਆ ਆਇਆ। ਅਜੋਧਿਆ ਤੇ ਜਗਨ ਨਾਥ ਗਇਆ, ਜਹਾਂ ਠਾਕੁਰ ਕਾ ਦੇਵਾਲਾ ਥਾ ਤਹਾ ਗਇਆ। ਉਹਾ ਜਗਨ ਨਾਥ ਗਇਆ, ਉਹਾ ਰਾਜਾ ਭਰਥਰੀ ਮਿਲਿ ਗਇਆ। ਉਹਾ ਅਤੀਤ ਉਦਾਸੀ ਬੈਰਾਗੀ ਗ੍ਰਿਸਤੀਆ ਕਾ ਮੇਲਾ ਬਹੁਤ ਥਾ। ਤਬ ਉਹਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭਰਥਰੀ ਪਛਾਤਾ ਅਰੁ ਭਰਥਰੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪਛਾਤਾ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨਮਸਕਾਰੁ ਭਰਥਰੀ ਕਉ ਕੀਆ। ਭਰਥਰੀ ਨਮਸਕਾਰੁ ਬਾਬੇ ਕਉ ਕੀਆ। ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਕੋਈ ਪਛਾਨਿ ਨ ਸਕੈ ਕਵਣ ਹੈ, ਕੋਈ ਸਿਧੁ ਹੋਇ ਸਿ ਪਛਾਨੈ। ਲਾਗੇ ਕੁਸਲ ਪੁਛਣੇ। ਤਬ ਆਗੈ ਭਰਥਰੀ ਕਉ ਜਬ ਬਾਬਾ ਮਿਲਿਆ ਥਾ ਤਬ

ਭਰਥਰੀ ਕੇ ਸਾਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਤਰੀਕਤਿ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿ ਬਾ। ਜਬ ਬਹੁੜਿ ਭਰਥਰੀ ਦੇਖੇ ਤਉ ਤਰੀਕਤਿ ਕੇ ਘਰ ਤੇ ਉਤਰਿਆ ਹੈ ਬਾਬਾ। ਤਬ ਗੁਸਾਈ ਭਰਥਰੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਖੁਸੀ ਅਨੰਦ ਮਹਿ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤਬ ਗੁਸਾਈ ਭਰਥਰੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ। ਇਥ ਕਿਛੁ ਬਸਤੁ ਪਾਈ ਹੈ”। ਕਹੈ, “ਜੀ, ਤੇਰੇ ਪਰਸਾਦਿ”। ਤਬ ਗੁਸਾਈ ਭਰਥਰੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਕਹਾਂ ਤੇ ਪਾਈ ਸਾ ਵਸਤੁ? ਤੇਰਾ ਜਿ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਸਿ ਕਹਾਂ ਤੇ ਮਾਨਿਆ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਗਵੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਹਕੀਕਤਿ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਜਿ :-

ਨਿਧਿ ਸਿਧਿ ਨਿਰਮਲ ਨਾਮੁ ਬੀਚਾਰੁ॥

[ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਅਸਟਪਦੀਆ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੧॥ (੨੨੦)]

ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰਿ ਇਹ ਸਹਿਜ ਸਮਾਵਤਾ ਹੈ। ਗੁਸਾਈ ਭਰਥਰੀ ਜੀ। ਇਸ ਸੰਜਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਸੀ ਸੰਜਮਿ ਜੇ ਕੋਈ ਪਾਵੇਗਾ ਸੋ ਪਾਵੇਗਾ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਪੂਰਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਤੀਨਿ ਬਰਸ ਪੂਰਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਸਭੁ ਦੇਖੀ, ਫੇਰਿ ਪੂਰਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਦੱਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਕਉ ਰਮੇ। ਤਬ ਜਾਤੇ ਜਾਤੇ ਦੂਰਿ ਗਏ। ਤਬ ਜਾ ਦੇਖੇ ਤਉ ਉਹਾ ਏਕੁ ਦੇਹੁਰਾ ਹੈ ਗਚਗੀਰੀ, ਅਰੁ ਗਚਗੀਰੀ ਹੀ ਚਉਤਰਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਆਸਿ ਪਾਸਿ ਉਜਾੜਿ ਹੈ। ਉਸ ਦੇਹੁਰੇ ਵਿਚਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਾਇ ਵੜਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਮਰਦਾਨਿਆਂ। ਹੁਣਿ ਈਹਾਂ ਅਸਾਡੀ ਠਵਰ ਬੈਠਣ ਦੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਬੈਠਾ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਿ ਅਰੁ ਅਸੀ ਤਪਸਿਆ ਕਰਦੇ ਹਹਿ।” ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਭਲਾ ਹੋਵੈ, ਬੈਠੀਐ ਜੀ!” ਤਬ ਉਹਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਗੋਠਿ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਪਟ ਉਪਰਿ ਪਟ ਦੜਾਇ ਕਰ ਬੈਠਾ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨਾ ਜਿਵ ਨਿਵਾਜੀ ਬੈਠਦੇ ਹੋਨਿ ਤਿਵ ਬਾਬੇ ਆਗੈ ਕਰਵਾਂ ਚਹੁ ਪੰਜਾਂ ਦੀ ਵਿਥਿ ਬੈਠਾ। ਜਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਤਪਸਿਆ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਕਰਵਾਂ ਪੰਜਾਂ ਦੀ ਵਿਥਿ ਬੈਠਦਾ। ਜਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸਹਜ ਦੇ ਘਰਿ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਖਰਾ ਨਜੀਕਿ ਬਾਬੇ ਨਾਲਿ ਗੋਡਿਅਹੁ ਗੋਡਾ ਕਰਿ ਬੈਠਦਾ। ਜਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤਪਸਿਆ ਬੈਠਾ ਤਿਉ ਬਾਬੇ ਬੈਠੇ ਬਰਸੁ ਦਿਨਾ ਗੁਜਰਿ ਗੋਆ ਧਿਆਨਿ ਕੀਤੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਤਾੜੀ ਬਰਸ ਦਿਨਾ ਜਾਇ ਖੁਲੀ। ਜਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਧਿਆਨੁ ਖੇਲਿ ਕਰਿ ਬਾਤ ਕਰਦਾ ਸਾ ਤਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਉ ਉਪਰਹੁ ਇਟ ਛੜਕਿ ਕਰਿ ਮਥੇ ਉਪਰਿ ਲਾਗਿ ਕਰਿ, ਧਰਤਿ ਉਪਰਿ ਪੜੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਨੋ ਉਸੁ ਇਟ ਲਗੀ ਹੋਈ ਪੀੜ ਹੋਈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਇ ਹਾਇ! ਦੇਖਹੁ, ਭਾਈ, ਅਜੇ ਮੇਰੀ ਦੇਹੀ ਕਚੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਭੀ ਪੀੜ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੁ ਮੈਂ ਅਜੇ ਕਚਾ ਹਾਂ ਜਿ ਮੈਨੋ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਅਜੇ ਵਿਆਪਦਾ ਹੈ ਹਾਇ ਹਾਇ! ਜਾ ਅਜੇ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਵਿਆਪਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਅਰਾਧਿਆ ਸੇਵਾ ਸਭੁ ਨਿਹਫਲ ਗਈ, ਜਦਿ ਅਜੇ ਤੀਕੁ ਫੇਰਿ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਲਗਾ ਵਿਆਪਣੇ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਾਹੇ ਨੋ ਘਰੁ ਰਾਜੁ ਪਾਟੁ ਛਡਿਆ ਜਾ ਮੈਂ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਅਰਾਧਿਆ ਅਰੁ ਅਜੇ ਤੀਕੁ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਵਿਆਪਦਾ ਹੈ”। ਤਬ ਏਹੁ ਬਾਤ ਬੁਝਿ ਕਰਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬੈਰਾਗੁ ਲਾਗਾ ਕਰਣੇ। ਤਬ

ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜਿਉ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਦਾ ਸਾ ਤਿਉ ਅਵਾਜੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਜੀ ਕਾ ਆਇਆ ਜਿ
ਏ ਨਾਨਕ ਤੂੰ ਜਿ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਿ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਹੈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਅਰਦਾਸਿ
ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਏ ਨਿਰਭਵ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੰਭਵ ਜੀ ਸਾਹਿਬ। ਜਾ ਮੈ ਤੇਰਾ
ਨਾਮੁ ਅਰਾਧਿਆ ਤਾ ਕਿਆ ਜਾ ਭੀ ਅਜੈ ਤੀਕ ਦੁਖੁ ਸੁਖ ਦੇਹੀ ਨੇ ਵਿਆਪਦਾ ਹੈ? ਤਾਂ ਮੇਰਾ
ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰੇ ਦਾ ਕਿਆ ਫਲੁ ਹੈ? ਮੈ ਏਤੁ ਅਰਥਿ ਰੋਂਦਾ ਹਾਂ"। ਤਬ ਹੁਕਮੁ ਸਾਹਿਬ ਦਾ
ਆਇਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ। ਜਿਤਨਾ ਸੈਸਾਰੁ ਹੈ ਮੈ ਸਭੁ ਦੁਖੁ ਦੇ ਵਸਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਿ ਕੋਈ
ਸੈਸਾਰਿ ਵਿਚਿ ਰਚਿਆ ਹੈ ਸੋ ਸਭੁ ਮੈ ਰੋਵਾਇਆ ਹੈ। ਸਨਕਾਦਿ ਕੀ ਹੁ ਲਾਇ ਕਰਿ, ਬ੍ਰਹਮਾਦਿ
ਕੀ ਹੁ ਲਾਇ ਕਰਿ, ਸਿਧੀ ਹੁ ਸਾਧੀ ਹੁ ਲਾਇ ਕਰਿ, ਦੇਵੀ ਦਾਨਵੀ ਹੁ ਲਾਇ ਕਰਿ, ਸੇਖੀ ਹੁ
ਪੀਰੀ ਹੁ ਲਾਇ ਕਰਿ, ਰਾਜਿਅਹੁ ਪਰਜਿਅਹੁ ਲਾਇ ਕਰਿ ਜਿ ਕੋਈ ਮੈ ਏਸੁ ਦੇਹੀ ਵਿਚਿ
ਆਂਦਾ ਹੈ ਨਾਨਕ। ਬਿਨਾ ਰੁਆਇਆ ਛਡਿਆ ਕੋਇ ਨਾਹੀ। ਸਿ ਕਵਣਿ ਕਵਣਿ ਜੋਧੇ?

ਸਹੰਸੁ ਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦੁ ਰੋਆਇਆ॥ ਪਰਸ ਰਾਮੁ ਰੋਵੈ ਘਰਿ ਆਇਆ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੧੪॥ (੯੫੩)]

ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ 'ਜੀ ਤੂੰ ਪਰਮੇਸਰੁ ਹੈ'। ਤੇਰੇ ਨਿਜੀਕ ਕਲਿਜੁਗੁ ਕਹਾ
ਆਵੈ। ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਲੈਨਗੇ ਤਿਨ ਕਉ ਕਲਿਜੁਗੁ ਪੋਹਿ ਨਾ ਸਕੇਗਾ। ਤਬ ਉਹਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ
ਨਾਨਕੁ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨਾ ਅਗੰਮ ਕਉ ਚਲੇ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਸਬਾਸਿ ਗੁਰੂ ਜਿਸੁ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ ਜਨਮੁ ਮਰਨੁ ਕਟੀਐ ਸੋ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਦਖਣ ਦੀ ਧਰਤੀ-ਸਮੁੰਦਰ ਕੰਢੇ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਦੇਹੁਰੇ ਤੇ ਦੱਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨਾ ਅਗੰਮ ਕਉ
ਚਲੇ। ਤਬ ਜਾਤੇ ਜਾਤੇ ਏਕ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕਾਛਲ ਮਹਿ ਜਾਇ ਪੜੇ, ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਪੜੇ ਜਹਾਂ ਤਾਰੇ
ਕੇ ਰੇਤੁ, ਤਹਾਂ ਪਾਣੀ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਬਾਣੂ ਰੇਤੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਕਾਹਲਿਆ
ਪੜਿਆ, "ਜਿ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਏਥੇ ਬਾਬੇ ਪਾਸਹੁ ਪਾਣੀ ਮੰਗੀਐ। ਏਥੇ ਇਸੁ ਰੋਹੀ ਵਿਚਿ ਬਾਬਾ
ਪਾਣੀ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ"। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਸਲਾਮਤਿ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਭੂਖ
ਪਿਆਸ ਗਈ ਹੈ, ਪਣੁ ਪਾਣੀ ਦਿਸਦਾ ਨਾਹੀ, ਜੀਉ ਬੋੜਾ ਹੋਇ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਡੇ ਬਲ ਰੇਤ ਕੇ
ਟਿਥੇ ਇਕੋ ਨੀਹਲ ਪਣੁ ਧਰਤੀ ਸਭੁ ਰੇਤ ਕੀ, ਤਹਾ ਪਾਣੀ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ
ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ! ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੈ ਤੇਰਾ ਜੀਉ?" ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ,
"ਜੀ, ਤੁਹਿ ਵਲਿ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਮਨੁ ਹਿੰਝਾਰਿ ਹੈ। ਪਣੁ ਜੀ ਤ੍ਰਿਖਾ ਮਲਿਆ ਹਾਂ, ਅੰਤਿ ਆਈ
ਹੈ ਗਲਿ, ਪ੍ਰਾਨ ਹਤੁ ਹੋਦੇ ਹੋਨਿ ਬਿਨਾ ਪਾਣੀ ਤੇ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, "ਹੁਸੀਆਰੁ
ਹੋਹੁ, ਪਾਣੀ ਭੀ ਹੋਸੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨਾ ਚਲੇ ਅਗੰਮ ਨੇ, ਟਿਥੇ ਨੀਹਲ ਲਗੇ
ਭਾਲਣੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਨਿਮਿਤਿ।

ਤਬ ਗਿਦੜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਨਜਰਿ ਆਇ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ
ਜਿ, "ਮਰਦਾਨਿਆ! ਪਾਣੀ ਨਾਹੀ ਨਜਰਿ ਆਇਆ, ਪਣੁ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਨੀਸਾਣੀਆਂ
ਨਜਰਿ ਆਈਆਂ ਹੋਂ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਬੈ ਮਰਦਾਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਜੀ, ਤੂੰ ਸਭੁ ਕਿਛੁ
ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਪਣੁ ਅੰਤ ਆਇਆ ਹੈ ਜੀਉ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਪੈਰੀ ਪਏ

ਆਇ ਕਰਿ ਗਿਦੜਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਏਹੁ ਕਵਣੁ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਏਹਿ ਜੰਬੂ ਹੈ ਗਿਦੜਿ।” ਕਹੈ, “ਜੀ ਏਹੁ ਵਡਾ ਅਚਰਜੁ ਹੈ ਜਿ ਏਹਿ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਏ ਹੋਨਿ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਹੁਕਮਿ ਵਿਚਿ ਏਹਿ ਆਏ ਹੋਨਿ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹੋ ਦੀਪ ਪਤੀ! ਪਾਣੀ ਭੀ ਕਿਸੀ ਜਾਹਗਾ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੈ ਆਗੈ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪਸਚਮ ਕੁੰਟ ਦੀ ਤਰਫ ਹੋਇ ਚਲਿਆ ਏਕੁ ਗਿਦੜੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਗਿਦੜਿ ਸਿਆਣੇ ਨੀ, ਏਸੇ ਗਿਦੜੁ ਦੇ ਮਗਰਿ ਚਲੁ ਜਾਹਾ” ਕਹੈ, “ਜੀ ਭਲਾ ਹੋਵੈ।” ਤਦ ਉਸ ਹੀ ਗਿਦੜੁ ਕੈ ਪਾਛੇ ਚਲੇ। ਜਾਤੇ ਜਾਤੇ ਅਗੈ ਗਿਦੜੁ ਚਲਿਆ ਜਾਇ ਪੀਛੇ ਪੀਛੇ ਮਰਦਾਨਾ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਚਲੇ ਜਾਹਿ। ਤਬ ਓਹੁ ਗਿਦੜੁ ਏਕੁ ਨੀਹਲ ਘਠਰ ਮਹਿ ਜਾਇ ਵੜਿਆ। ਉਸ ਕੈ ਆਸ ਪਾਸ ਟਿਬੇ ਹੈ, ਚਉਗਿਰਦ ਬਡੇ ਉਚੇ ਟਿਬੇ, ਤਿਨ ਕੈ ਬੀਚਿ ਖਗ ਭੁੰਘਾ ਨੀਹਲੁ ਘਠਰੁ, ਉਸੁ ਵਿਚਿ ਦੁਇ ਸੂਹੜੇ ਪਾਣੀ ਕੇ ਬੇ। ਇਕਸੁ ਸੂਹੜੇ ਨੋ ਗਿਦੜੁ ਸੁੰਘਿ ਕੈ ਅਰੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇ ਕਰਿ ਫਿਰਿ ਨਿਕਲਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਏਹਿ ਗਿਦੜਿ ਸਿਆਣੇ ਹੋਨੀ। ਅਸਾ ਨੋ ਪਾਣੀ ਵੇਖਾਲਿ ਗਏ, ਪਰੁ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਏਹਿ ਜੀ ਇਕੁ ਛਪੜੀ ਸਿੰਘਿ ਗੋਆ ਅਤੇ ਏਹੁ ਨ ਸਿੰਘੀਅਸੁ, ਏਹੁ ਕੀ ਕਰਿ ਗੋਆ?” ਕਹੈ, “ਜਿ, ਏਹੁ ਗਲਿ ਤੂ ਹੈ ਜਾਣਹਿ, ਮੈ ਕਿਆ ਜਾਣਾ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਅਹਿ ਜਿ ਨਾਹੀ ਸੁ ਸਿੰਘਿਆ ਸੂਹੜਾ ਸੁ ਏਹੁ ਕਉੜਾ ਹੋਇਗਾ। ਅਤੇ ਜਿ ਸਿੰਘਿਆ ਹੋਸੁ ਪਾਣੀ ਸੋ ਮਿਠਾ ਹੋਵੀਗਾ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਪੀਉ ਐਦੁ ਪਾਣੀ ਜੇਹੜਾ ਸੂਹੜਾ ਸਿੰਘਿਆਨੁ।” ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਿਤਨਿਆਂ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛਹੁ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ। ਤਬ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਹੁ ਪਾਣੀ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਸਚਖੰਡਿ ਕਾ ਹੈ, ਐਸੁ ਜਹਾਨ ਵਿਚਿ ਏਹਾ ਪਾਣੀ ਨਾਹੀ ਕਦੇ ਪੀਤਾ। ਪਣੁ ਜੀ ਇਸੁ ਸੂਹੜੇ ਦਾ ਪਾਣੀ ਨ ਚਖਿਓ, ਜਿ ਕੇਹਾ ਹੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਅਸੀ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦੇ ਨਾਹੀ। ਪਣੁ ਜਿ ਗਿਦੜੀ ਦਸਿਆ ਹੈ ਸੋਈ ਅਸਾਂ ਤੁਧ ਨੋ ਦਸਿਆ ਹੈ।” ਕਹੈ, “ਏਹੁ ਮਿਠਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ?” ਕਹੈ, “ਬਾਬਾ ਜੀ! ਏਹੁ ਮਿਠਾ ਹੈ।” ਕਹੈ, “ਪਿਛੁ ਛਡਿ ਏਸ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਿ ਜਾਪੈ ਕੇਹਾ ਹੈ ਏਹੁ ਪਾਣੀ।” ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਤੂੰ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਪਣੁ ਜੀ ਮੇਰੇ ਜੀ ਧੋਖਾ ਰਹੈਗਾ ਏਸੁ ਪਾਣੀ ਦਾ, ਜਿ ਦੇਖਾਂ ਏਸੁ ਦਾ ਸੁਆਦੁ ਕੇਹਾ ਹੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਆਖਿਆ, “ਤੇਰਾ ਜੀਉ ਹੈ ਤਾਂ ਚਖਿ ਦੇਖੁ।” ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਸੋ ਚਖਿਆ, ਮੁਖਿ ਲਾਇਆ, ਸੋ “ਹਾਇ! ਹਾਇ!” ਕਰਿ ਉਠਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏਹੁ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਕਿ ਹੋਇਓ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਜਿਹਬਾ ਛਾਲੇ ਪੈ ਗਏ, ਏਹੁ ਪਾਣੀ ਕਉੜਾ ਹੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਫੇਰਿ ਉਸ ਸੂਹੜੇ ਮਿਠਾ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀਉ, ਜਿ ਜਿਹਬਾ ਚੰਗੀ ਹੋਇ ਜਾਇ।” ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਫੇਰਿ ਉਸ ਸੂਹੜੇ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ ਤਬ ਸੀਤਲੁ ਹੋਇ ਗੋਆ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਜਿਚਰੁ ਪਾਣੀ ਨ ਸੀਓ ਪੀਦਾ ਤਿਚਰੁ ਭੁਖ ਨ ਸੀਆ ਹੁਣ ਪਾਣੀ ਪੀਦਿਆਂ ਹੀ ਨਾਲਿ ਭੁਖ ਜਾਗਿ ਆਈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਖਰੀ ਭੁਖ ਲਗੀ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਖਰੀ ਭੁਖ ਲਗੀ ਹੈ।” ਤਬ

ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਪਿਛੁ ਤੂੰ ਏਹਿ ਮੇਰੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪਕੜਿ ਕਰਿ ਖੜਾ ਹੋਹੁ, ਹੋਇ ਨਾਵ ਨਿਕਲਾ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਸਤ੍ਰ ਛਡਿ ਕਰਿ ਉਸੁ ਛਪੜੀ ਵਿਚ ਨਾਵਣ ਵੜਿਆ। ਤਬ ਜਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਟੁਬਕੀ ਮਾਰੀ ਤਿਵ ਵਿਚਿ ਹੀ ਰਹਿਆ, ਫੇਰ ਨਾ ਨਿਕਲਿਓ। ਮਰਦਾਨਾ ਖੜਾ ਵੇਖੇ, ਜਿ ਹੁਣਿ ਬਾਬਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਘੜੀ ਕੁ ਗੁਦਰੀ ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਜਾਨਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸੁਖਿ ਨਾ ਰਹਿਆ, ਜਿ ਏਚਰੁ ਤੀਕ ਛਪੜੀ ਵਿਚਿ ਰਹਿਆ”। ਘੜੀ ਗੁਦਰੀ, ਮੁਹਤੁ ਗੁਦਰਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ ਜਿ, “ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ! ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ਗੁਪਤੁ ਹੋਇ ਗਿਆ ਜਿਸਦੇ ਜੋਰਿ ਹੋਇ ਰਹਦਾ ਥੀ, ਦਿਖਾ ਹੋਇ ਜਿ ਜਾਉ ਸਿ ਕਿਸੁ ਜਾਹਗਾ ਬਾਬੇ ਕਉ ਚੂਢਣਿ ਜਾਉ?” ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, “ਪਹਿਲਾ ਤਾ ਏਹੁ ਛਪੜੀ ਹੀ ਸੋਧਾਂ ਮਤੁ ਬਲੈ ਬੈਠਾ ਹੋਇ ਅਤੇ ਜੇ ਏਹੁ ਛਪੜੀ ਅਗਾਹ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਡੂਬਿ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋਇ ਭੀ ਏਸੇ ਵਿਚਿ ਡੂਬਾਂ ਹੁਣਿ ਮੇਰਾ ਕਿਤੁ ਕਰਮਿ ਹੋ ਰਹਿਆ”। ਤਬ ਓਸੇ ਵਿਚਿ ਪੈਆ ਮਰਦਾਨਾ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਗਲਿ ਆਇਆ ਪਾਣੀ ਉਹੁ ਛਪੜੀ ਦਾ। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਚੂਢਿ ਨਿਕਲਿਆ ਛਪੜੀ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਵਡਾ ਕਹਰੁ ਕੀਤਾ ਬਾਬੇ ਮੇ ਨਾਲਿ ਕੁ ਜਾਹਗਾ ਛਡਿ ਗਿਆ, ਜੇ ਤਾ ਡੂਬਾ ਹੈ ਤਾ ਏਸੇ ਛਪੜੀ ਵਿਚਿ ਹੋਵੈ, ਪਣੁ ਬਾਬਾ ਮੇ ਥਾਵਹੁ ਖੇਲੁ ਕਰਿ ਗਿਆ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਬੋਲਾ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਰੋਵਣੇ ਜਿ, “ਮੇਰਿਆ ਬਾਬਲਾ! ਮੈਨੇ ਕੁਥਾਇ ਛਡਿ ਜਾਂਦਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ! ਹੁਣਿ ਮੇਰਾ ਕਵਣੁ ਹਾਲੁ? ਹੋਇ ਕਿਥੇ ਪਾਂ? ਤੁਧ ਨਾਲਿ ਸੀ ਤਾਂ ਜਾਣਦਾ ਸਾ, ਕਈ ਨਗਰਿ ਕਈ ਸਹਸਰ ਸਹਰ, ਕਈ ਦੇਸ, ਕਈ ਸਜਣ ਮਿਤ੍ਰ, ਕੁਟੰਬ, ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਮੇਰੇ ਸਾਥਿ ਹੈਨਿ, ਬਾਬਾ! ਹੋਇ ਕਿਆ ਕਰੀ? ਮੇਰਿਆ ਬਾਬਲਾ ਉਜਾੜਿ ਛਡਿ ਦਿਆ ਮੇ ਕਿਥੇ ਪਾਂ? ਬਾਬਾ!” ਤਬ ਏਤਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਰੋਵਣੇ ਨਾਲਿ ਬਾਬਾ ਓਸੇ ਛਪੜੀ ਵਿਚਹੁ ਨਿਕਲਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਹਥਾਂ ਉਪਰਿ ਮੈਦੇ ਦਾ ਪ੍ਰਗੜ ਅਤੇ ਹਲਵਾ ਖੰਡੁ ਦਾ ਲੈਦੇ ਆਇਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਡਡਿਆਇ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਦੇ ਗਲਿ ਚੰਬੜਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ! ਬਾਬਾ ਜੀ! ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਥੇ ਛਡਿ ਗਿਆ ਸਹਿ ਜੀ, ਤੁਧ ਬਾਬਹੁ ਮੇਰਾ ਕਵਣੁ ਹੈ ਜੀ”। ਤਬ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੇਰਾ ਲੈਆ ਅਰੁ ਤੇਰੀ ਭੁਖ ਦਾ ਲੈਆ ਹੋਇ ਦਰਗਾਹ ਗੋਆ ਸਾਂ, ਘਣੇ ਸਾਦ ਸਾਲਣੇ ਲੈ ਆਵਾ ਹਾਂ, ਪਣੁ ਤੇਰੇ ਰੋਵਣੇ ਦੇ ਵਾਸੈਤ ਬਬ ਹਲਵਾ ਰੋਟੀਆਂ ਲੈ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਤੂ ਖਾਹਿ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਭਲਾ ਹੋਵੈ”। ਮਰਦਾਨੇ ਹਥ ਅਡੇ। ਬਾਬੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦਿਆ ਹਥਾ ਉਪਰਿ ਹਲਵਾ ਰੋਟੀ ਰਖੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, “ਹਾ ਹਾ ਜੀ, ਹਥ ਜਲਿ ਗਏ ਜੀ।” ਤਬ ਫੇਰਿ ਬਾਬੇ ਹਥ ਉਪਰਿ ਲਏ ਪ੍ਰਗੜ ਹਲਵਾ। ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੂੰ ਸਟਣ ਲਗਾ ਸਹਿਜੇ ਸਟਦੇਹੁ ਤਾਂ ਵਡਾ ਕਹਰੁ ਕਰਦਾ ਅੰਨੁ ਨਫਤਿ ਹੋਇ ਜਾਂਦਾ ਜਹਾਨ ਤੀ, ਪਣੁ ਤੂੰ ਹੁਣਿ ਮੇਰਿਆ ਹੱਥਾਂ ਉਪਰਿ ਖਾਹਿ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਹੋਇ ਤੇਰਿਆਂ ਹਥਾਂ ਉਪਰਿ ਜੇਵ ਨਾਹੀ ਸਕਦਾ”। ਤਬ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਏਹੁ ਕੁਦਰਤੀ ਖਾਣਾ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਹੈ, ਭੁਇ ਨਾਹੀ ਰਖਣਾ-ਤੂੰ ਮੇਰਿਆਂ ਹਥਾਂ ਉਪਰਿ ਖਾਹਿ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੇਵਾਇਆ, ਜੇਵਾਇ ਕਰਿ ਪਾਣੀ ਪੀਆਇ ਕਰਿ ਫੇਰਿ ਸਾਥਿ ਲੈ ਚਲਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਮੁੰਦਰ ਕੰਢੇ ਇਕ ਉਜਾੜ ਵਿਚ

ਤਬ ਗਿਦੜਹੁ ਪਾਣੀ ਦਿਖਾਇਆ ਦਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਮਰਦਾਨੇ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ। ਤਬ ਅਗੈ ਕਉ ਚਲੈ। ਦਖਣ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਏਕ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੀ ਕਾਛੁਲ ਮਹਿ ਜਾਇ ਪੜੇ, ਜਹਾ ਰੇਤੁ ਕੈ ਤਾਰੇ ਹੋਰੁ ਕਿਛੁ ਪਾਈਐ ਹੀ ਨਾਹੀ; ਮਰਦਾਨਾ ਅੰਤਿ ਆਇ ਗਿਆ। ਤਬ ਗਿਦੜਹੁ ਪਾਣੀ ਬਾਬੇ ਕਉ ਦਿਖਾਇਆ। ਤਬ ਉਹਾ ਬੀ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕਰਿ ਅਗੈ ਕਉ ਚਲੇ। ਤਬ ਜਾਤੇ ਜਾਤੇ ਤਹਾ ਗਏ ਜਹਾ ਝਾੜੀ ਨਾ, ਬੂਟੀ ਨਾ, ਰੋੜਾ ਨਾ, ਠਿਕਰੀ ਨ, ਸਰਵਾੜੁ ਨ, ਕਖੁ, ਨ ਬੂਟੁ ਨ ਤ੍ਰਿਣ, ਨ ਬਿਰਖੁ ਨ ਉਸੁ ਧਰਤੀ ਜਾਇ ਪੜੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਸ ਹੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਚਲਤੇ ਚਲਤੇ ਕਈ ਦਿਨੁ ਭਏ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਏ ਪਰਮੇਸਰੁ! ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਦਾ ਮਨੁਖੁ ਕੋਈ ਦਿਸੈ ਤਾਂ ਭੀ ਜੀਵਾਂ, ਜਿ ਕੋਈ ਕੁਤਾ ਬਿਲਾ ਗਿਦੜੁ ਬਘਿਆੜੁ ਦਿਸੈ ਤਾਂ ਭੀ ਜੀਵਾਂ; ਜਿ ਕੋਈ ਮਿਰਗੁ ਪੰਖੀ ਨਜਰਿ ਆਵੈ ਉਸੁ ਵਲਾਇਤ ਦਾ ਤਾਂ ਭੀ ਨਿਹਾਲ ਹੋਵਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਰੁਖ ਦਰਖਤ ਨਜਰਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਭੀ ਨਿਹਾਲ ਹੋਵਾਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਝਾੜੀ, ਬੂਟੁ, ਕਖੁ ਨਜਰਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਭੀ ਨਿਹਾਲ ਹੋਵਾਂ, ਉਸ ਦੇ ਗਲਿ ਲਗਿ ਕਰਿ ਰੋਵਾਂ। ਪਣੁ ਆਇ ਕਿਤੇ ਵਿਦੇਸਿ ਪਏ ਜਿਥੇ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਨਜਰਿ ਆਵਦਾ। ਅਕੈ ਤਾਰੇ ਅਕੈ ਰੇਤੁ”। ਜਾ ਏਹੁ ਬਾਤ ਮਰਦਾਨੇ ਚਿਤਵੀ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਫਿਰਿ ਖੜਾ ਹੋਆ, ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਓਸੁ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਜੀਉ ਕਾਹਲਾ ਹੋਇਆ ਹੀ?” ਅਖੈ, ਜੀ ਕਿ ਕਾਹਲਾ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ, ਤਿਤੁ ਧਰਤੀ ਆਇ ਪਏ—ਅਕੈ ਤਾਰੇ ਅਕੈ ਰੇਤੁ, ਜਿਥੇ ਓਹੁ ਧਰਤੀ ਹੀ ਨਾਹੀ ਓਸ ਧਰਤੀ ਦਾ ਜੀਉ ਕੋਈ ਹੀ ਨਾਹੀ, ਕੋਈ ਮਿਰਗੁ ਪੰਖੀ ਨ ਗਿਦੜੁ ਨ ਬਘਿਆੜੁ, ਉਸੁ ਧਰਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਰੁਖੁ ਬਿਰਖੁ, ਨ ਝਾੜੁ ਨ ਬੂਟੁ, ਨ ਕਖੁ ਨ ਕਾਂਨੁ, ਨ ਰੋੜੁ ਠਿਕਰੀ—ਜੇ ਤਾਂ ਕਾਈ ਢੀਮ ਠਿਕਰੀ ਹਥਿ ਆਵੈ ਤਾ ਮੈ ਉਸ ਦੇ ਗਲਿ ਲਗਿ ਕਰ ਜੀਵਾਂ, ਪਣੁ ਜੀ ਤਿਤੁ ਦੇਸਿ ਪਏ ਜਿਥੇ ਕਿਛੁ ਨ ਹੋਵੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜੀ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਅਸੀ ਏਤੁ ਧਰਤੀ ਕਿਉ ਪਏ? ਮਰਾ ਜਿ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ ਸਿ ਖਰਾ ਖੁਨਸੀ ਹੈ; ਜੇ ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਭਰਿ ਉਸੁ ਬਿਨਾ ਹੋਰਬੈ ਚਿਤੁ ਕਿ ਨਜਰਿ ਜਾਇ ਲਗੈ ਤਾ ਮਾਰਿ ਗਰਤ ਗੋਰ ਕਰੈ। ਪਣੁ ਮਰਦਾਨਿਆ ਤਿਥੈ ਆਏ ਹਾਂ ਜਿਥੇ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਨਜਰਿ ਆਵਦਾ, ਅਕੈ ਤਾਰੇ ਅਕੈ ਰੇਤੁ। ਏਹੁ ਜੀਉ ਜਿ ਹੈ ਦੇਖੈ ਸਾਮ ਸਾਮ ਲੋਚੈ, ਪਣ ਲੋਚੈ, ਮਰਦਾਨਿਆ! ਮੈ ਜਿ ਨਠਾ ਹਾਂ ਓਦੁ ਧਰਤੀ ਅਹੁ ਸਿ ਏਤੈ ਵਾਸਤੇ ਨਠਾ ਹਾਂ। ਨ ਕੁਤਾ ਦੇਖੈ ਨ ਭਉਕੈ, ਨ ਏਹੁ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਖੈ ਨ ਲੋਚੈ। ਡਰਦਾ ਮੈ ਆਪਣੈ ਸਾਹਿਬ ਬੀ ਮੈ ਏਤੁ ਧਰਤੀ ਆਇਆ ਹਾਂ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਏਹੁ ਬਾਤ ਕਹੀ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਭਲਾ ਜੀ, ਜਾ ਤੇਰੀ ਏਵੈ ਰਜਾਇ ਹੈ ਤਾ ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਚਲੀਐ”। ਏਹੁ ਬਾਤ ਚਲਦਿਆ ਹੀ ਕੀਤੀ ਓਤੈ ਫੇਰਿ ਚਲਦੇ ਹੀ ਰਹੇ। ਫੇਰਿ ਕਈ ਦਿਨ, ਕਈ ਮਾਸ ਚਲਦਿਆ ਹੀ ਚਲਦਿਆ ਹੋਇ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਜੀ ਬਸੀ ਜਿ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਜਾਂ ਜੀ ਕਾਈ ਬਾਤ ਬਸੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਫੇਰਿ ਕਰਿ ਪੁਛਦਾ ਮਰਦਾਨੇ ਜੋਗੁ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੇਰੇ ਜੀ ਕਿਛੁ ਕਾਈ ਗਲਿ ਹੈ ਸੁ ਕਹੁ”। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਅਸਾਂ ਕਈ ਦਿਨ, ਕਈ ਮਾਸ ਚਲਦਿਆ ਹੀ ਚਲਦਿਆ ਹੋਏ ਹੈ, ਅਸਾਨੇ ਓਹੁ ਬਾਤ ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਹੈ। ਦੁਇ ਪਹਰਾਂ ਕਿ ਇਕੁ ਪਹਰੁ ਕਿ ਘੜੀ ਜਿ ਦਿਖਾ ਅਸੀ ਕਦੇ ਬੈਠਦੇ ਬੇ ਕਿ ਨ ਬੈਠਦੇ, ਓਹੁ ਬਾਤ ਹਮ ਕਉ ਬਿਸਰੇ ਹੀ ਗਈ ਹੈ”। ਤਬ ਦੁਇ ਪਹਰਾਤਿ ਆਗੈ ਹੈ ਦੁਇ ਪਹਰਾਤਿ ਪਿਛੈ ਹੈ,

ਜਿਸ ਵਖਤਿ ਏਹੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਮਰਦਾਨੇ ਪਾਸ ਤੇ ਪੁਛੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਜਿ ਤੇਰੈ ਜੀ ਹੇ ਤਾ ਪਿਛੁ ਬਹੁ”। ਅਪੈ, “ਜੀ, ਬਿੰਦਕ ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਜੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਬਾਤ। ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਹੈ ਦਿਖਾ, ਬੈਠਿ ਦੇਖਾ ਹਾ ਜਿ ਬੈਠਣਾ ਕੈਸਾ ਹੋਤਾ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਪਿਛੁ ਬੈਠੁ” ਤਬ ਪਿੰਨੀਆ ਦੇ ਪਰਣੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨਾ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਮੁਖ ਅਗੈ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਵਲਹੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਤਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਏ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਹਉ ਤੁਧੁ ਵੇਖਿ ਕਰਿ ਜੀਵਦਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਤਾਰਿਆ ਦੀ ਤਰਫ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਹਉ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਕਿਸੁ ਨਾਲਿ ਬਾਤਾ ਕਰੀ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਤਾਰਿਆ ਤੇ ਨਜਰਿ ਉਤਾਰਿ ਕਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਕੀ ਤਰਫਿ ਕੀਤੀ। ਤਬ ਜਦ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਕੀ ਤਰਫ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਬਾਤਾ ਲਗਾ ਕਰਣੇ ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ ਏ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਦਿਖਾ, ਜਿ ਤੇਰੀ ਨਜਰਿ ਤਾਰਿਆ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਰਹੀ ਸਿ ਏਹਿ ਜਿ ਤਾਰੇ ਹੈ ਸਿ ਕਵਣਿ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਏਹਿ ਜਿ ਤਾਰੇ ਹੈਨਿ ਸਭਿ ਮਨੁਖੁ ਹੈਨਿ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਹਿ ਜਿ ਮਨੁਖੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਇਸੁ ਠਵਰ ਤੀ ਊਹਾਂ ਜਾਇ ਪਹੁਚੇ, ਈਹਾ ਏਨ ਕੀ ਜੋਤਿ ਹੋਤੀ ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਈ? ਈਹਾ ਜਿਨਹੁ ਵਾਸਾ ਪਾਇਆ ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਇਆ?” ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਗੁਰੂ ਕਿਆਹੁ ਪਿਆਰਿਅਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ, ਮਰਦਾਨਿਆ! ਏਹਿ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਪਹੁਚੇ ਨੀ ਈਹਾਂ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਸਿ ਕਵਣ ਸੇਵਾ ਹੈ ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹਿ ਈਹਾਂ ਪਹੁਚੇ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸੀਲ ਸੰਜਮ ਦੇਆ ਧਰਮ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੇਵਾ, ਭਗਤਿ ਤਪਸਿਆ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤਾ ਏਹ ਈਹਾਂ ਪਹੁਚੇ ਨੀ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏਹਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਹੁਚੇ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏਹਿ ਭਲੇ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਈਹਾਂ ਪਹੁਚੇ ਨੀ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਤੇ ਏਹਿ ਬਾਤ ਕੀਤੀ ਤਾ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਗਈ। ਏਹੁ ਬਾਤ ਕਿ ਵਿਸਰਿ ਗਈ। ਏਹੁ ਬਾਤ ਕਿ ਜਾਣੀਐ ਕੂੜੁ ਹੈ ਕਿ ਸਚੁ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੇਰਾ ਜੀਉ ਕੀ ਆਖਦਾ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਮੇਰਾ ਜੀਉ ਇਹੋ ਆਖਦਾ ਹੈ ਜਾ ਕਿਛੁ ਆਖੀ ਦੇਖਾ ਤਾ ਮੰਨੀ, ਜਾਂ ਤੂੰ ਮੈਨੋਂ ਏਨਾ ਨੋ ਅਖੀ ਦੇਖਾ ਲਹਿ ਤਾਂ ਹੀ ਪਰਤੀਤਿ ਆਵੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੇ, “ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੇਰਾ ਦੇਖਣੇ ਉਪਰਿ ਚਾਉ ਹੈ”। ਕਹੈ, “ਜੀ, ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਤਾ ਦੇਖਾ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਪਿਛੁ ਅਖੀ ਮੀਟਿ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਅਖੀ ਮੀਟੀਆਂ ਸੋ ਮੀਟੀਆਂ, ਜਣੁ ਤਾਰਿਆਂ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਅਹਿ ਤਾਰੇ ਮੰਡਲੁ ਹੀ। ਅਹਿ ਧਰੁ ਹੀ, ਅਹਿ ਸੁਕਰੁ ਹੀ, ਅਹਿ ਬੁਧੁ ਹੀ। ਅਹਿ ਸਭੋ ਤਾਰੇ ਨੀ, ਦੇਖ ਏਨਾ ਦੀ ਪੁਰੀ ਹੀ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਤਾਰੇ ਮੰਡਲੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਮੈਨੋਂ ਫਿਰਿ ਉਸ ਹੀ ਜਾਹਗਾ ਲੈ ਜਾਈਐ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਮੀਟਿ ਅਖੀ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਅਖੀ ਮੀਟੀਆਂ ਸੁ ਮੀਟੀਆਂ ਜਾਂ ਦੇਖੇ ਤਾ ਉਤੈ ਬਾਇ ਓਵੈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀਉ

ਬੈਠਾ ਹੈ ਪਿੰਨੀਆਂ ਦੇ ਪਰਣੇ, ਓਵੇ ਲਾਈਐ ਰਬਾਬਿ ਮਰਦਾਨਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਚਲਿਤੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਾ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਿਆ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਵਾਹੁ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ”। ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਰਾ ਉਪਰਿ ਪੈ ਰਹਿਆ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜੀ, “ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ। ਤੂੰ ਅਜੁ ਕਿਉ ਪੈਰੀ ਪਵਦਾ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਜੀ! ਹਉ ਕਿ ਪੈਰੀ ਪਵਾਂ ਤੂੰ ਜਗਤੁ ਕਾ ਕਰਤਾ, ਤੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਕੀਮਤਿ ਤੂੰ ਹੈ ਜਾਣਹਿ। ਤੂੰ ਹੈ ਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਹਉ ਕਿਰਾੜ ਹਾਂ, ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਜਿ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਿ ਰਹਦੇ ਸੇ। ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੁਧਨੋਂ ਕੋਈ ਏਵੇ ਭਖਲਾਉ ਆਇਆ ਹੈ। ਅਸੀ ਓਹਿ ਕਿਰਾੜ ਹਾਂਹ, ਅਸਾਡਾ ਵਿਚੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਸਹੀ ਤਾਂ ਨਾਨਕੁ ਕਲ੍ਹਾਅੰਣਿ ਜਿਨਿ ਸਿਰੀ ਭੁਨਿ ਤਿਸਹੀ ਗੋਈ। ਜੇ ਤੁਧੁ ਜੇਵਡੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੋਇ ਤਾਂ ਹੋਈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ, “ਹੈ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਨਾਉ ਲਇ, ਬਸਿ ਹੁਣਿ ਏਦੂ ਅਗੈ ਹੋਰੁ ਨਾਹੀ ਆਖਣਾ, ਆਖਣਾ ਸੀ ਸੁ ਆਖਿ ਨਿਬੜਿਆ ਹੈ। ਬਸਿ, ਮਰਦਾਨਿਆ! ਮੇਰੀ ਖੁਸੀ ਹੈ, ਹੁਣਿ ਅਗੈ ਨਾਹੀ ਚਲਣਾ ਚਲਾਵਣਾ ਅਖਰੁ ਕੋਈ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਰੀ ਪੈਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਸੇਤੁਬੰਧਿ ਰਾਮੇਸੁਰ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਜਦਿ ਦਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਸੇਤਿਬੰਧਿ ਰਾਮੇਸੁਰਿ ਗਏ ਤਬ ਦੇਖਿ ਕਰ ਸੇਤੁ ਬੰਧੁ ਰਾਮੇਸੁਰ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਿਆ। ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ! ਦਿਖਾ ਜਿਨ੍ਹੀ ਏਹੁ ਸਾਗਰੁ ਸਮੁੰਦ੍ਰੁ ਬੰਧੇ ਬੇ ਤੇ ਕਹਾਂ? ਜਿਨਹੁ ਲੰਕਾ ਲੀਨੀ ਸੇ ਕਹਾਂ? ਅਰੁ ਜਿਨਹੁ ਲੰਕਾ ਪਤੀ ਕਹਾਇਆ ਸੇ ਕਹਾਂ? ਅਰੁ ਜਗੁ ਕਹਾਂ? ਅਰੁ ਜਗੁ ਕੇ ਆਦਮੀ ਕਹਾਂ? ਏਹੁ ਕਿਆ ਤੇ। ਚਲਤੁ ਹੈ ਜੀ ਬਲਿਹਾਰਿ ਜਾਂ, ਜਿਉ ਹੈ ਤਿਉ ਤੂੰ ਹੈ ਜਾਣਹਿ ਜੀਹਮਹੁ ਕਉ ਕਿਛੁ ਸੂਝ ਬੂਝ ਨਾਹੀ ਪੜਤੀ ਜੀ”। ਤਬ ਹੈਰਾਨਗੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ (ਨੇ) ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਪਣੇ ਪਾਸਿ ਬੁਲਾਇਆ। ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਤੁਮ ਕਉ ਹੈਰਾਨਗੀ ਲਾਗੀ ਹੈ ਸੁ ਮੇ ਸਮਝੀ ਹੈ। ਪਣੁ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਕਿਛੁ ਸਮਝਿਆ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਤੇਰਾ ਸਮਝਣੁ ਤੂਹੇ ਜਾਣਹਿ, ਮੈ ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਜੀ! ਮੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਸਮਝਤਾ-ਇਹੀ ਹੈਰਾਨਗੀ ਆਈ ਹੈ”। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜੀ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਤੈ ਜਿ ਆਰਤੀ ਗਾਈ ਹੈ ਓਹੁ ਤੂੰ ਪੜੁ ਅਰੁ ਪੜਿ ਕਰਿ ਉਸਕਾ ਪਰਮਾਰਥ ਸਮਝੁ। ਜਿਤੁ ਕਰਿਕੈ ਏਹੁ ਤੇਰੀ ਹੈਰਾਨਗੀ ਮਿਟੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਰਤੀ ਪੜੀ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ :-

ਗਗਨ ਮੈ ਬਾਲੁ ਰਵਿ ਚੰਦੁ ਦੀਪਕ ਬਨੇ, ਤਾਰਿਕਾ ਮੰਡਲ ਜਨਕ ਮੋਤੀ॥

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਆਰਤੀ (੬੬੩)]

ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਖੁਸੀ ਭਇਆ, ਕਹਿਆ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਜਿ, “ਜਾਹਿ ਨਾਨਕ! ਤੇਰਾ ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਨਾਮੁ ਹੈ ਸਿ ਇਹੀ ਮੇਰਾ ਨਾਮੁ ਹੁਆ। ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਨਾਨਕੁ ਕਰੈਗਾ ਜੈਸਾ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਲੀਐ ਪੁੰਨੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮਿ ਲੀਐ ਪੁੰਨੁ ਹੋਇਗਾ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ

ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੰਉ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਿਰਪਾ ਕਾ ਜਲੁ ਪੀਲਾਇਆ, ਪੀਲਾਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਿਦਾ ਕੀਆ। ਫੇਰਿ ਸੇਤਬੰਧਿ ਰਮੇਸਰਿ ਆਇਆ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਸੇਤਬੰਧ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਸੇਤਬੰਧੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੈ ਜੀ ਬਸੀ ਜਿ, “ਈਹਾ ਕੋਈ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕੁ ਭੀ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਹੈ ਜੀ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕੁ।” ਕਹੈ, “ਕਵਨੁ ਠਵਰ ਉਸ ਕਾ ਅਸਬਲੁ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਜੀ ਉਹੁ ਠਾਕੁਰੁ ਦੁਆਰਾ ਹੈ, ਉਹਾ ਠਾਕੁਰੁ ਜੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਉਹਾ ਹੀ ਜਾਈਐ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੈ ਸਾਥਿ ਸੇਵਕ ਬੇ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਜਹਾਂ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਹੈ ਤਹਾਂ ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਏਕੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਕਵਣੁ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ, ਸਚ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਿਫਤੀ ਉਪਦੇਸੀ ਗਵੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ :-

ਦੂਜਾ ਕਉਣੁ ਕਹਾ ਨਹੀ ਕੋਈ॥ ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਈ॥

[ਗਉੜੀ ਅਸਟਪਦੀਆ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੫॥ (੨੨੩)]

ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੀ ਰੂਪੁ ਨ ਜਾਤਿ, ਨਾ ਵਰਨੁ ਨ ਭੋਖ, ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਖਾਲੀ, ਸਭਨਾ ਮਹਿ ਏਕੋ ਠਾਕੁਰੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਿ ਸਾਲਾਹੀਐ ਸਿ ਉਹੀ ਸਾਲਾਹੀਐ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ। ਉਸੁ ਇਕਸੁ ਬਿਨਾ ਜਿਤਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਦੂਜਾ ਜਾਨੈ ਸਿ ਨਰਕਪਾਤੀ ਹੋਇ। ਏਹੁ ਬੀਚਾਰੁ ਇਉ ਹੈ”। ਭਾਈ ਜੀ ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਦਖਨ ਦੀ ਧਰਤੀ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਸੇਤਬੰਧ ਤੇ ਅਗੈ ਕਉ ਚਲੇ। ਜਾਤੇ ਜਾਤੇ ਦਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਤਿਸੁ ਵਲਾਇਤਿ ਗਏ ਜਿ ਉਹਾ ਕੀ ਬੋਲੀ ਸਮਝੀ ਨ ਜਾਈ। ਜਾਂ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਉਸੁ ਠਵਰ ਕੀ ਅਵਰ ਬੋਲ ਹੈ, ਅਵਰੁ ਰਾਜਾ ਹੈ, ਅਵਰੁ ਜਿਨਸਿ ਹੈ, ਪਣੁ ਉਹਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਏਕੋ ਹੈ। ਸਭੁ ਕੋਈ ਉਸ ਹੀ ਤੇ ਮੰਗਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਹੀ ਕੰਉ ਅਰਾਧਤਾ ਹੈ। ਉਹਾ ਭੀ ਉਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ। ਤਬ ਉਹੁ ਵਲਾਇਤ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਅਵਰ ਵਲਾਇਤਿ ਗੋਆ। ਜਬ ਉਹਾ ਜਾਇ ਕਰਿ ਦੇਖੇ ਤਉ ਅਵਰੁ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਉਹਾ ਅਵਰੁ ਰਾਜਾ ਹੈ, ਉਹਾ ਅਵਰੁ ਬਿਉਹਾਰੁ ਹੈ, ਉਹਾ ਅਵਰੁ ਬੋਲੀ ਹੈ; ਅਵਰੁ ਹੀ ਸੋਭਾਉ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਉਹੀ ਏਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਸਭੁ ਕੋਈ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਅਰਾਧਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਉਸ ਹੀ ਪਾਸ ਤੇ ਮੰਗਤੇ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ਏ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਤੂੰ ਧੰਨਿ ਹੈ। ਕਈ ਦੇਸ ਦੇਖੇ, ਕਈ ਪਰਦੇਸ ਦੇਖੇ : ਕਈ ਵਲਾਇਤਾਂ ਦੇਖੀਆਂ, ਅਵਰ ਰਾਜੇ ਅਵਰਿ ਅਵਰਿ ਦੇਸ, ਅਵਰਿ ਅਵਰਿ ਭੋਸਿ, ਅਵਰਿ ਮਨੁਖ ਅਵਰਿ ਠਵਰ, ਜਹਾ ਜਾਉ ਤਹਾਂ ਏਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰੁ। ਪਣੁ ਭਾਈ ਦਿਖਾ ਅਗੈ ਕੰਉ ਜਾਉ, ਦਿਖਾ ਅਗੈ ਕਿਆ ਹੈ? ਅਰੁ ਉਹਾ ਜਿ ਭੂਮਿ ਹੈ, ਦੇਸ ਹੈ, ਮੰਡਲ ਹੈ ਦਿਖਾ ਓਇ ਕਿਸੁ ਕੰਉ ਅਰਾਧਤੇ ਹੈ? ਤਬ ਉਹਾ ਉਸੁ ਵਲਾਇਤਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਦੇਖੇ ਤਬ ਉਹਾ ਅਵਰ ਰਾਜਾ, ਅਵਰੁ ਰੂਪੁ। ਉਹਾ ਰਾਜਾ ਪਰਜਾ ਕੈਸਾ ਹੈ ਓਇ ਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕੰਉ ਅਰਾਧਤੇ ਹੈ ਉਹਾ ਤੇ ਆਗੈ ਕੰਉ ਚਲੇ। ਜਬ ਉਹਾ ਜਾਇ ਕਰਿ ਦੇਖੇ ਤਉ ਉਹਾ ਭੂਤਾਂ ਕੀ ਧਰਤੀ ਹੈ ਉਹਾ ਉਸ ਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਾ ਸਿਮਰਣੁ ਕਰਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਉਸ ਹੀ ਪਾਸ ਤੇ ਮੰਗਤੇ ਹੈ,

ਉਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਉਹੀ ਹੈ। ਜਬ ਉਹ ਧਰਤੀ ਛੋਡਿ ਅਵਰੁ ਧਰਤੀ ਕਉ ਗੈਆ। ਜਬ ਉਹ ਜਾਇ ਤਉ ਉਹ ਪ੍ਰੇਤਹੁ ਕੀ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਭੀ ਉਹੀ ਠਾਕੁਰੁ ਹੈ, ਉਹ ਭੀ ਉਸ ਹੀ ਪਾਸ ਤੇ ਮੰਗਤੇ ਹੈ, ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਅਰਾਧਤੇ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਤੂੰ ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ। ਈਹਾ ਭੀ ਤੂੰ ਉਹਾ ਭੀ ਤੂੰ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਹੀ ਅਮਰੁ, ਤੂੰ ਧੰਨੁ ਠਾਕੁਰੁ।” ਤਬ ਉਹਾ ਤੇ ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜਾਇ ਆਗੈ ਉਹਾ ਅਵਰੁ ਧਰਤੀ ਹੈ। ਉਹਾ ਸਰਪ ਹੀ ਸਰਪ ਰਹਤੇ ਹੈ। ਉਹਾ ਭੀ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ, ਉਸ ਹੀ ਪਾਸ ਤੇ ਮੰਗਤੇ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਤੂੰ ਦਇਆਲੁ।” ਇਨ ਮਹਿ ਭੀ ਤੁਹੈ ਹੀ ਹੈ, ਤੇ ਬਿਨਾ ਠਵਰ ਕਾਈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਉਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਭੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਗੈ ਕਉ ਚਲਿਆ। ਫੇਰਿ ਅਵਰੁ ਧਰਤੀ ਗੈਆ। ਜਬ ਉਹਾ ਉਸ ਧਰਤੀ ਦੇਖੇ ਤਬ ਉਹਾ ਉਸ ਧਰਤੀ ਅਵਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਉਦਿਆਨੁ ਹੀ ਹੈ ਅਰੁ ਰਿਛ, ਬੰਡਰ ਬਨ ਬੰਡਰ ਮਹਿ ਸੀਹ ਹੀ ਹੈ, ਅਵਰੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਜਦਿ ਉਹਾ ਦੇਖੇ ਉਹਾ ਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਓਇ ਜੀਅ ਅਰਾਧਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਮੰਗਤੇ ਹੈ, ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਤੇ ਹੈ, ਪਣੁ ਅਸੁਰਤਿ ਭਾਂਇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਾਮੁ ਲੇਤੇ ਹੈ, ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਾਹੀ ਲੇਤੇ। ਪਣੁ ਸਭੁ ਕੋਈ ਉਸ ਹੀ ਪਾਸ ਤੇ ਮੰਗਤਾ ਹੈ। ਜਹਾ ਕਹਾ ਜਲਿ ਬਲਿ ਉਡਿ ਅਕਾਸਿ ਪੈਲਾਲਿ ਜਹਾ ਕਹਾ ਜਾਇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਤਹਾ ਉਹੀ ਏਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ। ਤੂੰ ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ। ਜਹਾ ਕਹਾ ਤੂੰ ਹੈ ਹੀ ਹੈ, ਤੇ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ।” ਤਬ ਉਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਗੈ ਕਉ ਚਲਿਆ। ਤਬ ਜਬ ਅਗਮ ਧਰਤੀ ਕਉ ਜਾਇ ਤਬ ਉਹਾ ਭੀ ਅਵਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜੀਉ ਜੰਤ੍ਰ, ਏਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ—ਧਰਤੀ ਅਕੈ ਅਕਾਸੁ ਹੈ। ਅਵਰੁ ਵਣੁ ਤ੍ਰਿਣੁ ਨਾ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਬੁਝੀਤਾ ਜਿ ਕਹਾ ਤੇ ਆਏ, ਕਹਾ ਤੇ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ। ਕੁਦਰਤਿ ਤੇਰੀ। ਤਿਤੁ ਧਰਤੀ ਆਣਿ ਬਾਹੇ ਜਿਥੇ ਕਿਛੁ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ਨ ਦੀਸੈ, ਨ ਕਿਛੁ ਸੁਣੀਐ, ਅੰਧੇਰੀ ਮਹਿ ਆਣਿ ਬਾਹੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ ਤਾਂ ਈਹਾ ਭੀ ਹੈ ਜਿਸੁ ਸਾਥਿ ਮੈ ਬਿਓਹਾਰੁ ਹੈ ਸੋ ਤਾਂ ਸਭਨੀ ਬਾਈ ਹੈ। ਹਉ ਕਿਉ ਕਾਹਲਾ ਪਾਦਾ ਹਾਂ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਫਤਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ :—

ਤੂੰ ਸਭਨੀ ਬਾਈ ਜਿਥੇ ਹਉ ਜਾਈ ਸਾਚਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ ਜੀਉ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਛੰਤ ਘਰ ੨ ॥ ੧॥ (੪੩੮)]

ਤਬ ਉਹਾ ਇਸੁ ਸਮੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਕੀਆ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਗਾਵੈ, ਜਿ ਸਿਖੇ, ਜਿ ਕਮਾਵੈ ਸੁ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵੈ। ਸੋ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ। ਜਿਨਿ ਅੰਧੇਰੇ ਮਹਿ ਚੰਦਨੁ ਕੀਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਦਖਣ ਵਿਚ ਕਲਜੁਗ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਤਬ ਸੇਤਬੰਧੁ ਰਮੇਸਰ ਅਰੁ ਉਸ ਅੰਧਿਆਰੇ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦਖਣ ਮਹਿ ਦੂਰਿ ਜਾਇ ਪੜੈ। ਤਬ ਜਾਤੇ ਜਾਤੇ ਏਕ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨਾਹੀ ਕੋਈ; ਕੋਈ ਦੇਸੁ ਬੋੜਾ ਨਾਹੀ; ਕੋਈ ਮੁਲਖੁ ਬੋੜਾ ਨਾਹੀ; ਭੂਮੀ ਕੋਈ ਬੋੜੀਆ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕੋਈ ਹੈ ਸਿ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਅਰਾਧਤਾ ਹੋਇ ਜੀਉ ਜੰਤ੍ਰ। ਤਬ ਏਕ ਸਮੰਦੁ ਕੀ ਕਾਛਲ ਜਿ ਪੜੈ। ਜਾਤੇ ਜਾਤੇ ਜਾ ਦੇਖਨਿ ਤਬ ਏਕੁ ਬਡਾ

ਪਹਾੜ ਚਲਿਆ ਆਵਦਾ, ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖ ਕਰਿ ਡਰਿ ਗਇਆ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ,
 “ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਘਟੀਆ ਬਾਈ ਉਬਰੇ ਜੇ, ਪਰੁ ਹੁਣਿ ਸਿ ਪਰਮੇਸਰ ਕਵੈ ਤਾ
 ਨਿਕਲਹਿ। ਅਹਿ ਜਿ ਕੋਈ ਪਹਾੜ ਜੇਵਡ ਚਲਿਆ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਸਿ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਨਾਹੀ ਜਾਣ
 ਦੇਦਾ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਏਹੁ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਕੋਈ
 ਸਕਤਾ ਹੋਇ। ਏਸ ਅਸਾਥੇ ਹੀ ਆਵਣਾ ਹੈ, ਤੁਧੁ ਓਦਰਣਾ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਜਿ ਆਵਗੁ ਤਾ
 ਤਾਹੀ ਆਵਗੁ। ਜਾ ਏਦੁ ਰੂਪਹੁ ਮਨੁਖ ਦੇ ਰੂਪ ਹੋਇ ਆਵੈਗਾ। ਏਸੁ ਅਸਾ ਸਾਬਿ ਬਾਤਾ
 ਕਰਣੀਆ ਹੋਨਿ। ਏਦੁ ਡਰਣਾ ਨਾਹੀ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਚੁਪ ਕਰਿ ਗਇਆ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ
 ਜੀਅ ਵਿਚ ਕਰਦਾ ਆਵੈ ਪਿਛੈ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ। ਬੋਲਣ ਤੁਰਤਿ ਗਇਆ ਭੈ ਦਾ
 ਮਾਰਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਬਾਤਿ ਕਾਈ ਚਲਾਇ ਸਕੇ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਤਾਂ ਤੋੜੀ
 ਕਲਜੁਗ ਨੇੜੇ ਆਇਆ। ਉਦੁ ਰੂਪਹੁ ਲਗਾ ਨਿਵਰਦਾ ਆਵਣ। ਨਿਵਰਦਾ ਨਿਵਰਦਾ ਨਿਵਰ
 ਕੇ ਰੂਪ ਮਨੁਖ ਦਾ ਰੂਪ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਮਿਲਿਆ। ਹਥਿ ਅਗਨਿ ਮੁਖ ਮਾਸ
 ਕਚਾ, ਦੇਹੀ ਕਚ ਕੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਹੋਇ ਹੋਰਾਨੁ ਗਇਆ, “ਏ
 ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸਰ! ਦਿਸੇ ਰੂਪ ਮਨੁਖ ਕਾ, ਕਹੀ ਕਚਾ ਹੀ ਮੁਖ ਮਾਸ, ਹਥਿ ਬੈਸੰਤਰੁ ਅਗਨਿ।
 ਏਹੁ ਰੂਪ ਕਿਆ ਹੈ? ਏ ਪਰਮੇਸਰ! ਏਹੁ ਰੂਪ ਕਿਆ ਹੈ? ਏਹੁ ਕਵਣੁ ਹੋਇ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ
 ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲਿਆ। ਜਿ, “ਹੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਪਿਆਰੇ! ਤੂ ਕਵਣੁ ਹੈ?” ਤਬ ਕਲਜੁਗ
 ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਮੈਨੋਂ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ”। ਕਹੈ, “ਜੀ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ”। ਤਬ
 ਕਲਜੁਗ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਹਉ ਕਲਿਜੁਗ ਹਾਂ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ
 ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਤਾ। ਆਗੈ ਥੀਂ ਕਲਿਜੁਗ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਕਲਿਜੁਗ ਬੋਲਿਆ ਜਿ,
 “ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਬਡਾ ਡਗਤੁ ਹੈ, ਹਉ ਤੁਮ ਨੇ ਮਿਲਣੈ ਆਇਆ ਹਾਂ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ
 ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਉ ਤੇਰੀ ਵਾੜੀ ਵਿਚਿ ਅੰਗੂਰ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਸਾਰ ਕਹੇ ਨਾਹੀ ਤਾ ਹੋਰੁ
 ਕਵਣੁ ਕਹੈ”। ਤਬ ਕਲਿਜੁਗ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਉਪਰਿ ਬਹੁਤੁ ਦਇਆਨਾਥੁ ਹੋਇਆ। ਤਬ
 ਕਲਿਜੁਗ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਜਿ ਆਗੈ ਹੀ ਆਗੈ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਿਖਾ,
 ਤੂੰ ਅਗਮ ਅਗਮ ਕਿਆ ਦੇਖਦਾ ਢੂਢਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ
 ਜਿ, “ਜੀ, ਹਉ ਪਰਮੇਸਰ ਢੂਢਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ”। ਕਹੈ, “ਪਰਮੇਸਰ ਤੂੰ ਜਿ ਪਾਇਆ ਅਰੁ
 ਦੇਖਿਆ ਚਾਹਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੇਖਣ ਸਾਰਖਾ ਪਰਮੇਸਰੁ ਨਾਹੀ। ਜਿ ਤੂੰ ਦੇਖਿਆ ਚਾਹਦਾ ਹੈ। ਤਿਸੁ
 ਦਾ ਬਾਉ ਬੇਹੁ ਪਾਈਐ”। ਤਬ ਕਲਿਜੁਗ ਹਸਿਆ, ਕਹੈ “ਨਾਨਕ! ਤੇ ਪਿਛੈ ਉਸਦਾ ਬਾਉ
 ਨਵਰ ਕਾਈ ਕਿਛੁ ਪਾਈਆ ਨਾਹੀ”। ਤਬ ਕਲਿਜੁਗ ਹਸਿ ਕਰਿ ਭੀ ਕਹਿਆ। ਕਹੈ ਜਿ,
 “ਆਗੈ ਆਗੈ ਜਾਹਿਗਾ ਤਾ ਆਗੈ ਭੀ ਐਵੇ ਹਈ, ਨ ਪਿਛਲੀ ਜੁਗੀ ਕਿਨੈ ਖੋਜ ਕੈ ਡਿਠਾ
 ਨਾਹੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਜਿ, “ਜੀ, ਜਿਚਰੁ ਜੀਵਦਾ ਹਾਂ ਤਿਚਰੁ
 ਢੂਢਦਾ ਹੈ। ਜਾ ਮਰਿ ਜਾਊਗਾ ਤਾ ਮਰਿ ਜਾਊਗਾ। ਜੀਵਦਾ ਉਸੀ ਕੀ ਢੂਢ ਕਰੀਗਾ”। ਤਬ
 ਕਲਿਜੁਗ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਬੁਰਾ ਹਨੁ ਬਧਾ ਹੈ”। ਤਉ ਨਾਨਕ ਕਉ ਸਮਝਾਈ।
 ਤਬ ਕਲਿਜੁਗ ਕਹਿਆ ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ :-

ਸੋਈ ਚੰਦੁ ਚੜਹਿ ਸੋਈ ਤਾਰੇ ਸੋਈ ਦਿਨੀਅਰੁ ਤਪਤੁ ਰਹੈ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ॥ ੧॥ (੬੦੨)]

ਤਬ ਕਲਿਜੁਗ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਾਧ ਧਰਤੀ ਨਾਲਹੁ ਹੈਨਿ। ਜਿਉ ਧਰਤੀ ਬੀਜੁ ਨਾਹੀ ਸੁਟਦੀ ਤਿਉ ਸਾਧ ਭੇਟ ਨਾਹੀ ਸੁਟਦੇ, ਮੇਰੀ ਕਿਛੁ ਭੇਟ ਲੀਜੀਐ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਜੀ ਓਹੀ ਭੇਟ ਜਿ ਮੰਗੀ ਹੈ ਜਿ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਹੋਇ ਤਿਸ ਕਉ ਨਾਹੀ ਦੁਖ ਦੇਣਾ। ਕਹੈ, “ਜੀ ਇਹੁ ਮੈ ਹੀ ਵਚਨੁ ਕੀਆ ਹੈ, ਅਬ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਿਆ ਕਹਉ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਜਿ “ਉਹੀ ਬਾਤ ਮੇਰੀ ਭੇਟ ਏਹ ਰਾਤ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਬਖਸਣੀ।” ਕਹੈ “ਜੀ ਭਲੀ ਬਾਤ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵਿਦਿਆ ਹੋਇ ਕਰਿ ਰਮੇ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਪੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ, ਵਾਹਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ, ਰਾਮ ਸਤਿ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਾਖਸ ਤਾਰੇ

ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦਖਣ ਕੀ ਭੂਮਿ, ਰਾਖਸਾਂ ਕੀ ਧਰਤੀ ਆਏ। ਰਾਖਸ ਫੜਿ ਲੈ ਗਏ ਮਰਦਾਨੇ ਅਰੁ ਬਾਬੇ ਕਉ। ਲੈ ਜਾਇ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਨਾਲਹੁ (ਵਿਛੋੜ ਕੇ) ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚਿ ਘਤਿਓ ਨੇ, ਕੜਾਹਾ ਠੰਢਾ ਹੋਇ ਗੋਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਏਹੁ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਰਬਾਬੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਆ ਕਹਦੇ ਅਹਹ?” ਤਬ ਰਾਖਸਾਂ ਕਹਿਆ ਸਿ, “ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਅਸਾਡਾ ਭਖੁ ਅਹਹੁ।” ਤਬ ਕੜਾਹੇ ਹੇਠਿ ਅਗਿ ਬਾਲਿ ਰਹੇ, ਕੜਾਹਾ ਤਪੈ ਨਾਹੀ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਲੋਚ ਰਹੇ, ਅਗਿ ਬਲੇ ਨਾਹੀ ਮੂਲੇ। ਤਬ ਰਾਖਸ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਏ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨਾਂ ਪਾਸਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਮਰਾਇਆ। ਓਇ ਰਾਖਸ ਕੀਤੇ ਸਿਖ-ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੁਏ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ। ਸੁ ਪੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ। ੧੧।

ਦਖਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਕਤ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ

ਤਬ ਰਾਖਸਾਂ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖ, ਦਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਧਰਤੀ ਭੇਟ ਦਿਤੀ। ਕਿ ਕੋਈ ਫਕੀਰੁ, ਕਿ ਕੋਈ ਮੰਗਤਾ, ਕਿ ਕੋਈ ਭੂਮੁ ਆਇ ਸਿਰੁ ਨਿਵਾਇਦਾ ਪੇਟਾਰਬੁ ਤਿਸ ਕੋ ਕਹਦਾ ਜਿ, “ਇਸੁ ਠਾਂਇ ਮੈ ਵਸਤੁ ਕਿਛੁ ਰਖੀ ਸੀ ਬਚਾ। ਉਹੁ ਦਉਤਿ ਕਰਿ ਜਾਇ ਲਏ। ਜੇ ਕਿਛੁ ਵਸਤੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹੈ, ਸਾਈ ਹੋਇ। ਤਬ ਉਇ ਸਿਫਤਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਕਰਦੇ ਜਾਨਿ, ਕਹਨਿ ਜਿ, “ਵਾਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਪੰਨੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਬਡਾ ਬੁਜਰਕਵਾਰੁ, ਵਡਾ ਸੇਖੁ ਹੈ, ਵਡਾ ਸਾਦਕੁ ਹੈ, ਵਡਾ ਅਉਲੀਆ ਹੈ, ਵਡਾ ਫਕੀਰੁ ਹੈ, ਵਡਾ ਪੀਰੁ ਹੈ।” ਕੋਈ ਕਹੈ; ਵਡਾ ਦਰਵੇਸੁ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਹੈ ਵਡਾ ਭਗਤੁ ਹੈ; ਵਡਾ ਸੰਤੁ ਹੈ, ਵਡਾ ਸਾਧੂ ਹੈ, ਜਹਾਨ ਦਾ ਜਿ ਕੋਈ ਪਾਰਖੂ ਫਕੀਰੁ ਸੀ; ਸੁ ਉਸਤਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਲਾਗਾ ਸੈਸਾਰੁ ਕਰਣੇ ਜਿ, “ਵਾਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਪੁਰਖੁ! ਮਾਨੁ ਭੰਗੁ ਕਿਸੈ ਦਾ ਨ ਕਰਈ।” ਅਰੁ ਮਨਸਾ ਕੀ ਚਾਲਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ। ਜੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨਿ ਜਾਣਾ ਹੋਇ ਤਾਂ ਧਿਆਨੁ ਕੀਆ, ਉਹਾਂ ਹੀ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਇ। ਜੇ ਖੁਰਾਸਾਨਿ ਜਾਣਾ ਹੋਇ ਤਾਂ ਖੁਰਾਸਾਨਿ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਇ। ਜੇ ਕਿਸੀ ਵਲਾਇਤਿ ਜਾਣਾ ਹੋਇ ਤਾਂ ਮਨਸਾ ਕਰੈ, ਉਹਾਂ ਹੀ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਇ। ਜਿਸੁ ਵਲਾਇਤਿ ਜਾਣਾ ਹੋਇ ਅਰੁ ਮਨਸਾ ਕਰੈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਉਤੁ ਵਲਾਇਤਿ ਡੰਡਿਭੋਰੀ ਪਵੈ, ਸਭੁ ਕੋਈ ਲੋਚੈ ਉਸਤਤਿ ਲੋ ਖੜੇ ਹੋਨਿ। ਫਿਰਿ ਉਹੁ ਵਲਾਇਤਿ ਛੋਡੀ, ਟੁਬਕੀ ਮਾਰੀ ਹੋਰ ਬੈ,

ਹੋਰਤੁ ਵਲਾਇਤਿ ਜਾਇ ਨਿਕਲੇ, ਪਿਛੈ ਲੋਕ “ਨਾਨਕੁ ਨਾਨਕੁ” ਕਰਦੇ ਰਹਿ ਜਾਨਿ। ਤਬ ਦੇਸ ਫਿਰਦਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਤਿਤੁ ਵਲਾਇਤਿ ਜਾਇ ਪਇਆ ਜਿਥੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਕੋਈ ਨ ਲੇਈ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ! ਘਣੇ ਘਣੇ ਦੇਸ ਦਿਸੰਤਰ ਦੇਖੇ ਸੇ, ਪਣੁ ਐਸਾ ਮੁਨਾਫਕੁ ਦੇਸੁ ਕੋਈ ਨਾ ਥਾ ਦੇਖਾ, ਜਹਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਕੋਈ ਨਾ ਲੇ। ਇਸ ਤੀ ਅਵਰੁ ਬੁਰਾ ਦੇਸੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਮੁਨਾਫਕੁ ਦੇਸੁ ਇਹੀ ਹੈ”। ਤਬ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਉਸੁ ਦੇਸ ਕਾ ਠਾਉ “ਮੁਨਾਫਕੁ” ਧਰਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ! ਤੈ ਜਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਧਰਤੀ ਆਂਦੇ ਹਹ, ਸਿ ਤੂੰ ਸਾਈ ਮਿਹਰ ਕਰਿ ਜਿ ਨਾਵ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗੁ ਏਥੈ ਹੋਇ”। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਆਇਆ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ! ਤੂੰ ਜਿ ਮੈਂ ਈਹਾ ਆਇਆ ਹੈ ਸਿ ਇਸ ਹੀ ਨਾਮ ਹੀ ਸਿਮਰਣ ਕਉ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਜਿ ਮੇਰਾ ਨਾਮੁ ਈਹਾ ਤੂੰ ਸਿਮਰਾਵਹਿ ਇਨਾ ਪਾਸ ਤੇ”। ਤਬ ਉਸ ਮੁਲਖ ਵਲਾਇਤਿ ਕਿਆ ਲੋਕਾਂ ਕੀ ਕਵਨੁ ਪਰਕਿਰਤਿ ਹੋਤੀ ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨਾ ਲੇਨ ਦੇ। ਉਹਾ ਨਾ ਖੁਦਾਇ ਨ ਰਾਮੁ, ਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨੁ; ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨਾ ਸਿਮਰੈ। ਉਸ ਦੇਸ ਕੀ ਪਰਕਿਰਤਿ ਜਿ ਕਿਸੀ ਨੇ ਦੁਖ ਲਗੈ ਸਿ ਰਾਜੇ ਪਾਹਿ ਜਾਇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਿ। ਰਾਜਾ ਆਗੈ ਤੇ ਅਸੀਰਵਾਦੁ ਦੇ ਜਿ, “ਤੇਰਾ ਦੁਖ ਜਾਇ”। ਜਬ ਉਨਹੁ ਮੀਹੁ ਚਾਹੀਐ ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਉ ਜਾਇ ਕਹਹਿ ਜਿ, “ਰਾਜਾ ਜੀ, ਮੀਹੁ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ” ਤਬ ਰਾਜਾ ਕਹੈ ਜਿ, “ਮੀਹੁ ਬਰਸੈਗਾ”। ਤਬ ਉਨ ਕਉ ਮੀਹੁ ਬਰਸੈ। ਇਹੀ ਉਨ ਕੀ ਪਰਕਿਰਤੀ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਉਸੁ ਧਰਤੀ ਜਾਇ ਪੈਦਾ ਹੁਆ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਉਸੁ ਸਾਥਿ ਲੰਗੋਟਿਬੰਦ ਬੇ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ ਬਾ। ਤਬ ਉਹਾ ਜਾਇ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਤਬ ਲੰਗੋਟਿ ਬੰਦਾ ਪੂਏ ਉਹਾ ਜਾਇ ਬਾਹੇ। ਤਬ ਗਿਰਾਵ ਤੇ ਕੋਹਾ ਦੁਹੁ ਉਪਰਿ ਪੂਏ ਪਾਏ। ਤਬ ਉਸ ਵਲਾਇਤਿ ਜਿ ਮੀਹੁ ਬਰਸਦਾ ਸੁ ਮੀਹੁ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਤਬ ਅਗੈ ਜਿਉਂ ਬਰਸਦਾ ਤਿਉਂ ਬਰਸੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਲੋਕ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਰਾਜੇ ਪਾਹਿ ਗਏ। ਉਨਹੁ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਜਾ ਜੀ ! ਅਗੈ ਜਿਉਂ ਲੋਕੁ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਆਵਦਾ ਤਬ ਤੂੰ ਕਹਦਾ ਜਿ ਮੀਹੁ ਬਰਸੈਗਾ, ਅਬ ਜੀ ਬਰਸਣੇ ਤੇ ਰਹਿਆ, ਮੀਹੁ ਅਰੁ ਲੋਕੁ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਬਿਨਾ ਬਰਸੇ ਤੇ, ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਮਰੈਗਾ” ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜਾਹੁ ਬਰਸੈਗਾ ਮੇਹੁ”। ਤਬ ਓਹਿ ਲੋਕ ਉਨਿ ਘਰੀ ਆਏ, ਮੀਹੁ ਬਰਸਣੇ ਤੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਤਬ ਕਈਕੁ ਦਿਨ ਹੁਏ ਬਹੁਤਿ ਲੋਕਿ ਜਾਇ ਖੜੇ ਹੁਏ ਰਾਜੇ ਪਾਸਿ ਜਿ, “ਜੀ, ਤੈ ਜੇ ਕਹਿਆ ਥਾ ਜਿ ਮੀਹੁ ਬਰਸੈਗਾ, ਤਾ ਜੀ, ਮੀਹੁ ਵਠੇ ਨਾਹੀ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਮੀਹੁ ਬਰਸੈ ਹੈ ਤਾ ਅਨਾਜ ਕੀ ਓਪਤਿ ਹੋਤੀ; ਮਨੁਖ ਜੀਵਤੇ; ਰਾਜਾ ਜੀ ! ਤੀਹੁ ਮਿਲੇ”। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਲੋਕਹੁ ! ਤੁਮ ਅਬ ਜਾਹੁ, ਹਉ ਆਪਣਾ ਜੋਰੁ ਲਾਇ ਰਹਿਆ ਹਾਂ, ਮੀਹੁ ਬਰਸਦਾ ਨਾਹੀ, ਮੈਂ ਕਿਆ ਕਰਾਂ?” ਤਬ ਲੋਕ ਬੇਉਮੈਦ ਹੋਇ ਕਰਿ ਜਾਇ ਘਰੀ ਬੈਠੇ, ਨਾ ਕੋਈ ਵਾਹੇ ਨ ਕੋਈ ਬੀਜੇ। ਲੋਕ ਬੇਉਮੈਦ ਹੋਇ ਬੈਠੇ। ਜਹਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪੁਆਂ ਬਾਹਿਆ ਥਾ ਓਹੁ ਜਿਸ ਕਾ ਖੇਤੁ ਥਾ ਸੁ ਖੇਤ ਕੰਭਉ ਉਹੁ ਜਾਇ ਕਦੇ ਫੇਰਾ ਕਰਤਾ। ਜਦਿ ਉਹੁ ਉਹਾ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੁਆ, ਤਬ ਉਹਾ ਫਕੀਰ ਪੁੰਦੋਂ ਬਾਹੀ ਬੈਠੇ ਹੈ, ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਉਨ ਕਉ ਓਹੁ ਭੀ ਉਨਿਕੈ ਪਾਸਿ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਤੁਮ ਕਵਨੁ ਹਹੁ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਮੈਂ ਪੁਛਤਾ ਹਾਂ ਤੁਮ ਕਵਨੁ ਹਹੁ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਲੋਕ ਹਾਂ”। ਕਹੈ, “ਜੀ, ਜਉ ਤੁਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਲੋਕ ਹਹੁ, ਤਓ ਇਬ ਬਡਾ ਤਮਾਸਾ ਹੋਆ। ਜਾਂ ਮੀਹੁ ਬਰਸਦਾ ਥਾ ਤਬ ਸਭੁ ਦੇਸੁ ਵਸਦਾ ਥਾ। ਅਬ ਮੀਹੁ

ਬਰਸਣ ਤੇ ਰਹਿਆ, ਲੋਕੁ ਸਭ ਮਰੈਗਾ। ਅਬ ਸਭ ਲੋਕ ਓਦਰਿ ਬੈਠੇ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ ਪੁਰਖੁ ਪਰ ਬਾਲ ਸੁਭਾਇ ਕਰਿ ਪੁਛਦਾ ਹੈ ਲੋਕਾ ਨੇ ਜਿ, “ਤੂੰ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਰੁਜਗਾਰੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ, ਰਹਦਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ?” ਸੁਭਾਇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲੋਕਾ ਬਾਵਹੁ ਬਾਤ ਪੁਛਦਾ। ਸਿ ਉਸਿ ਸਾਥਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬਾਤਾਂ ਲਾਗਾ ਕਰਨੇ। ਪਰ ਸੁਭਾਵ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲਾਗਾ ਉਸੁ ਪਾਸ ਤੇ ਪੁਛਣੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਅਗੈ ਤੁਮ ਕਉ ਕਵਣੁ ਬਸਾਵਦਾ ਸਾ?” ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਅਗੈ ਰਾਜਾ ਵਸਾਵਦਾ ਬਾ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਹੁਣ ਭੀ ਰਾਜੇ ਪਾਸਿ ਜਾਹ”। ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਰਾਜੇ ਪਾਹਿ ਜਾਇ ਰਹੇ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਰਾਜਾ ਭੀ ਨਾਹੀ ਵਸਾਇ ਸਕਦਾ। ਰਾਜੇ ਭੀ ਜਵਾਬੁ ਦਿਤਾ ਜਿ ਮੈ ਤੇ ਰਹੀ ਬਾਤ ਬਰਸਾਵਣੇ ਦੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੁਣ ਭੀ ਮੀਹੁ ਬਰਸਾਵੈ ਜੇ ਤੁਮਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸਿਮਰਹੁ”। ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਿਸੁ ਗਾਇ ਰਹਦਾ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਉ ਹੈ ਸਿ ਘਟ ਘਟ ਰਹਦਾ ਹੈ, ਦੇਸਿ ਦੇਸਿ ਰਹਦਾ ਹੈ, ਜੀਅ ਜੀਅ ਸਾਥਿ ਹੈ, ਅਕਾਸਿ ਪੈਆਲਿ ਸਭਨੀ ਥਾਈ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਸਿਮਰੀਐ ਤਿਥੇ ਤਿਥੇ ਹਾਜਰੁ ਹੈ”। ਕਹੈ, “ਜੀ, ਇਥਿ ਤੇਰੇ ਮੁਹੰਡੇ ਬੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰੁ, ਅਗੈ ਕਬਹੂ ਨਾਹੀ ਸੁਣਿਆ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਹਾਂ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਹੁਣਿ ਤੁਸੀਂ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸਿਮਰਹੁ ਤਾਂ ਹੀ ਮੀਹੁ ਬਰਸੈ, ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਮੀਹੁ ਕਿਥਾਉ ਨਾਹੀ”। ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ, ਜਿ, “ਜੀ ਬਿਨਾ ਦੇਖੇ ਤੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਣੀਐ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਦੇਖਣ ਸਾਰਖਾ ਅਰੁ ਦੇਖਣ ਗੋਚਰਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨਾਹੀ”। ਤਬ ਉਨਿ ਆਖਿਆ ਜੀ, “ਜੀ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜਾਣੀਐ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਕੁਦਰਤਿ ਤੇ ਜਾਣੀਐ”। ਕਹੈ, “ਜੀ, ਕੁਦਰਤਿ ਕਿਆ ਹੋਈ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜਿ, ਕੁਦਰਤਿ ਏਹਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿ ਏਹੁ ਤੇਰਾ ਖੇਤੁ ਹੈ, ਏਸ ਨੇ ਤੂੰ ਹਲੁ ਜੋਇ। ਜੇ ਸੁਕੀ ਜਿਮੀ ਬੀਉ ਦਿਤਾ ਉਗਵਿ ਪਵੈ ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸਚੁ ਹੈ ਅਰੁ ਜੇ ਨ ਉਗਵੈ ਤਾਂ ਝੂਠੁ ਕਰਿ ਜਾਣੀ, ਆਪਣਾ ਬੀਉ ਮਸਕਤਿ ਧਰਿ ਲਈ ਅਸਾਂ ਪਾਸਹੁ”। ਤਬ ਉਨਿ ਆਖਿਆ ਜੀ, “ਜੀ, ਤੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈਂ ਸਿ ਭਲੇ ਹੀ ਆਖਦਾ ਹੈਂ, ਪਣੁ ਬਿਨਾ ਭੁਇ ਭਿਨੀ ਤੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹਲੁ ਲਗੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਤੂੰ ਹਲੁ ਜੋਇ, ਆਪੇ ਲਗਹੁ”। ਤਬ ਉਹੁ ਪੈਰ ਫੜਦੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਘਰ ਆਇਆ। ਘਰ ਆਇ ਕਰਿ ਵਸਦੀ ਨੇ ਗਲਿ ਸੁਣਾਈਅਸੁ ਜਿ, “ਏਕੁ ਜਿ ਬਾਹਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਭਲਾ ਹੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ ਆਣਿ ਕਰਿ ਹਲੁ ਖੇਤੁ ਮਹਿ ਜੋਤਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇ ਕਰਿ ਤੂੰ ਹਲੁ ਜੋਤੁ; ਇਉਂ ਕਰਿ ਮੇਰੇ ਤਾਂਈ ਮੈਂਨੋਂ ਕਹਦਾ ਹੈ—ਬੈਠਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮੂਰਖ ਬਾਵਰੇ ਕਹਾ ਹੀ ਹਲ ਜੋਤੀਤੇ ਹੈਂ, ਬਿਨਾਂ ਬਰਸੇ ਬਿਨਾਂ ਜਿਮੀਂ ਭੀਗੀ ਤੇ”। ਉਹੁਜਿ ਲੋਕਹੁ ਉਦਰਾਇਆ ਸਿ ਬਹੁਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਗੋਆ। ਕਹੈ, “ਜੀ, ਲੋਕ ਮੇਰੇ ਤਾਂਈ ਬਹੁਤੁ ਉਦਰਾਇ ਲੇ ਗਏ, ਰੇ ਬਾਵਰੇ। ਕਹਾਹੀ ਬਿਨਾਂ ਮੇਘ ਖੇਤ੍ਰੀ ਹੋਤ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪਿਆਰੇ। ਜਮਾਵਣ ਦਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਮਾਨੁ ਹੈ। ਤੂ ਲੈ ਆਉ ਹਲੁ, ਢਲਿ ਕਰੁ ਨਾਹੀ”। ਤਬ ਉਹੁ ਗੋਆ, ਜਾਇ ਕਰਿ ਹਲੁ ਬਲਦ ਬੀਜੁ ਲੈ ਆਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ! ਇਕੁ ਜਣਾ ਅਗੈ ਬੀਜਦਾ ਜਾਇ, ਇਕੁ ਜਣਾ ਪਿਛੇ ਹਲ

ਵਾਹਿਦਾ ਜਾਹੁ”। ਤਬ ਜਿਉ ਜਿਉ ਬੀਜਦੇ ਜਾਨਿ ਤਿਵ ਤਿਵ ਉਗਵਦਾ ਜਾਇ। ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਲੋਕ ਬੇ ਗਾਵ ਕੇ ਸਭਿ ਦੇਖਣੇ ਆਏ। ਤਬ ਜਿ ਕੋਈ ਆਵੇ ਸੁ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਵੈ। ਤਿਸਨੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਜਿ, “ਪੁਰਖਹੁ। ਹਲੁ ਲੈ ਆਵਹੁ”। ਸਭੁ ਕੋਈ ਦਉੜਿ ਦਉੜਿ ਲੈ ਲੈ ਹਲ ਆਏ, ਆਇ ਲਗੈ ਬੀਜਣੇ। ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਬੀਜਿਆ, ਤਿਸਕੀ ਉਗਵੀ ਜੰਮੀ। ਏਹੀ ਜੰਮੀ ਜਿ ਬਹੁਤੁ ਖਰੀ ਜੰਮੀ—ਜੰਮਹਿ ਮਣਿ ਹੋਈ ਜੰਮੀ। ਹੋਰਿ ਜਿਤਨੇ ਦੇਸ ਕੇ ਲੋਕ ਬੇ ਸਭਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਆਇ ਮਿਲੈ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜਿਤਨੇ ਦੇਸ ਕੇ ਲੋਕ ਬੇ ਇਤਨੇ ਸਭਿ ਸੰਤੋਖੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਉਨਾ ਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਹੁ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਪਰਮੇਸਰ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ”। ਸਭਿ ਲੋਕ ਸੰਤੋਖੇ ਗਏ। ਤਬ ਕਣਕ ਜੰਮੀ ਪਕੀ। ਤਬ ਲੋਕ ਆਏ ਖੜੇ ਹੋਏ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਅਬ ਕਣਕ ਪਕੀ ਹੈ, ਕਿਆ ਆਗਿਆ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਪੁਰਖਹੁ! ਕਣਕ ਕਟਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਪਰੁ ਪਹਿਲੈ ਇਕੁ ਬੂਟਾ ਪੁਟਿ ਦੇਖਣਾ। ਦਿਖਾ ਕੇਹੈ ਰੰਗਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੈ ਜੰਮੀ ਹੈ”। ਤਬ ਓਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪੈ ਕਰਿ ਜਾਇ ਲਗੈ ਕਟਣੈ। ਤਬ ਉਨੀ ਬੂਟਾ ਪੁਟਿ ਦੇਖਿਆ, ਬੂਟਾ ਪੁਟਿ ਕਰਿ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਹੇਠਹੁ ਅੰਗਿਆਰ ਨਿਕਲਨਿ। ਜਿ ਬੂਟਾ ਪੁਟਿ ਦੇਖਨਿ ਤਿਸਹੀ ਹੇਠਹੁ ਅੰਗਾਰੁ ਨਿਕਲਿ ਆਵਨਿ ਜੀਵਦੇ। ਤਬ ਓਹਿ ਕੁਦਰਤਿ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਹੋਰਾਨਿ ਹੋਇ ਰਹੇ ਜਿ, ਵਾਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ। ਅਰ ਵਾਹੁ ਹੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਜਿਸਕੈ ਵਚਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅੰਗਾਰਾ ਉਪਰਿ ਕਣਕ ਜਮਾਈ”। ਕਣਕ ਵਢਿ ਵਢਿ ਖਲਵਾੜੇ ਕੀਤੇ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਾ ਜਿ ਰਾਜਾ ਬਾ ਉਨਿ ਭੀ ਸੁਣਿ ਪਾਈ ਬਾਤ; ਉਹ ਭੀ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ। ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਿਕੈ ਆਇ ਚਰਨੀਂ ਲਗਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਆਉ ਰਾਜਾ ਪਰਮੇਸਰ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋਇਗਾ, ਤੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਹਿ”। ਤਬ ਉਹੁ ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਾ ਸਿਖੁ ਹੁਆ, ਦੀਖਿਆ ਸਬਦੁ ਲੀਆ। ਰਾਜੇ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ‘ਭਗਤ ਰਾਜ’ ਦੀਆ। ਉਸੁ ਧਰਤੀ ਕੇ ਦੇਸ ਦਾ ਨਾਮੁ “ਸਾਦਿਕੁ” ਰਖਿਆ। ਤਬ ਉਸੁ ਵਲਾਇਤਿ ਕੇ ਲੋਕ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਸੁ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਗੈ ਕਉ ਰਮੇ। ਓਇ ਲੋਕ ਵਿਲੀਪਾਤ ਕਰਤੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਜਿ, “ਈਹਾਂ ਬਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਹਮ ਕਿਛੁ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਨ ਸਕੀ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ। ਹਮਹੁ ਕਿਆ ਕੀਆ?” ਉਸੁ ਧਰਤੀ ਨਿਸਤਾਰਨ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਉਹਾਂ ਗੈਆ ਬਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਕੇ ਓਹਿ ਲੋਕ ਸਾਰੇ ਸਿਖ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਉਨ ਕਉ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ਦਿੜਾਇਆ, ਸਾਰੇ ਦੇਸ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਪਾਇਆ। ਗਾਇ ਗਾਇ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਾਧੀਆਂ, ਆਰਤੀ ਕੀਰਤਿ ਸੋਹਿਲਾ ਬਤਾਇਆ। ਰਾਤਿ ਸਮੇ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਣਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ, ਆਰਤੀ ਸੋਹਿਲਾ ਕੀਰਤਿ ਗਾਵਿ ਕਰਿ ਉਠਿ ਸਵਣਾ। ਵਡੀ ਪ੍ਰਾਤਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਬਹੁੜਿ ਸੈਸਾਰ ਕੀ ਕਿਰਤਿ ਕਰਣੀ। ਉਸ ਦੇਸ ਕਉ ਨਿਸਤਾਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਅਗੈ ਕਉ ਰਮੇ। ਓਹਿ ਲੋਕ ਸਭਿ ‘ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ’ ਭਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੈ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ, ਪੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦੱਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਸਾਦਕ ਦੇਸ ਤੇ ਆਗੈ ਕਉ ਰਮੇ। ਤਬ

ਜਾਤੇ ਜਾਤੇ ਠਗਹੁ ਕੀ ਧਰਤੀ ਆਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਜਾਂ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਰਾਹ ਉਪਰਿ ਬੈਠਾ ਧਰਮਸਾਲਾ ਚਲਾਵਤਾ ਹੈ। ਕੋਰੇ ਘੜੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਭਰੇ ਹੋਨਿ; ਉਪਰਿ ਪੋਣੇ ਬਗੇ। ਕੋਰੇ ਘੜੇ ਭਰੇ ਹੋਏ, ਇਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ, ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਠਵਰੀ ਹਿੰਦੂ ਆਇ ਪਾਣੀ ਪੀਵਨਿ, ਆਪਣੀ ਠਵਰੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਇ ਪੀਵਨਿ। ਪਾਸਿ ਨਗਰੁ ਭਲੇ ਮਹਲ ਵਿਚਿ ਪਰਾਹੇ ਭੁਇ ਹਰੇ ਜੇ ਕੋਈ ਆਵੇ, ਪਾਣੀ ਪੀਵੇ—ਪੀ ਕਰਿ ਬੈਠੇ, ਤਿਸਨੇ ਉਹੁ ਜਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬੈਠਾ ਚਲਾਵੈ ਸਿ ਕਹੈ ਜਿ, “ਬਾਬਾ! ਜੇ ਰਹਣਾ ਹੋਇ, ਟਿਕਣਾ ਹੋਇ, ਰੋਟੀ ਪੋਵਣੀ ਹੋਇ ਤਾਂ ਅਗੇ ਘਰ ਹੋਨਿ, ਨਗਰੁ ਹੈ, ਜਾਇ ਬੈਠੀਐ, ਭਾਵੇ ਰਹੀਐ”। ਜੇ ਕੋਈ ਭੁਖਾ ਹੋਇ—ਆਵੇ, ਆਇ ਉਸੁ ਨਗਰ ਵਿਚਿ ਵੜੇ—ਚਟ ਫਾਹਾ ਦਿਤਾ, ਲਕੁ ਭੁਕੁ ਲੀਤਾ, ਲੇ ਕਰਿ ਲੇ ਜਾਇ ਮਹਲ ਕੇ ਭੁਇ ਹਰੇ ਉਨ ਹੀ ਵਿਚਿ ਸਟਿ ਪਾਇਆ। ਸੁਟਿ ਕਰਿ ਫਿਰਿ ਹੋਰੁਸੁ ਆਵਦੇ ਦੇ ਖਿਆਲਿ ਹੋਇਆ। ਏਤੇ ਜਿਨਸਿ ਜੇ ਕੋਈ ਆਵੇ ਤਿਸਨੇ ਮਾਰਿ ਦੂਰਿ ਕਰੇ। ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ ਉਸੁ ਹੀ ਰਾਹਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਜਦ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਉਸ ਹੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹੁ ਉਠਿ ਖੜਾ ਭੋਆ ਜਿ, “ਆਵਹੁ ਸਾਹ ਜੀ! ਬੈਸੀਐ, ਆਈਐ ਜੀ! ਬੈਸੀਐ ਜੀ! ਕਿਛੁ ਪਾਣੀ ਪੀਵਣ ਦੀ ਚਾਹਿ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੈਠੀਐ, ਪਾਣੀ ਪੀਚੇ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਉਸ ਕੇ ਮੁਹੱਡੇ ਦੀ ਤਰਫ ਹਸਿਆ, ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਕਿਆ ਹੈ?” ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਮੇਰਾ ਨਾਮੁ ਸਜਣੁ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਸਜਣੁ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਜੀਆਇ, ਸਜਣੁ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਸਦੇ ਕਰਮ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਨਾ ਜਿ :—

ਉਜਲੁ ਕੈਹਾ ਚਿਲਕਣਾ ਘੋਟਿਮ ਕਾਲੜੀ ਮਸੁ॥

[ਸੁਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੬ ॥ ੧॥ (੭੨੬)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ! ਏਹਿ ਮਹਲ ਢਾਹਿ”। ਖੜੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਓਹਿ ਮਹਲ ਢਹਾਇ ਦੂਰਿ ਕੀਤੇ। ਉਨਾਂ ਦੇ ਹੋਰਿ ਫੇਰਿ ਘਰਿ ਉਸਰਾਇ ਘੜਾਇਅਨੁ। ਜਿਥੇ ਖੂਨ ਹੋਦੇ ਉਥੇ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬੰਧਾ ਆਨੁ। ਜਿਥੇ ਬੂ ਬੂ ਪਹਰਿਆ ਹੋਦਾ ਸਾ ਓਥੇ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਲਗਾ ਕਰਣ। ਜਿ ਜੀਆ ਜੀਆ ਨੇ ਮਾਰਦੇ ਸੇ। ਸਿ ਲਗੇ ਜੀਆਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨ। ਜਿ ਖੋਹਿ ਲੈਂਦੇ ਸੇ ਹਥਹੁ, ਲਗੇ ਧਰਮੁ ਕਰਨ, ਜਿ ਕੋਈ ਆਇ ਲਹੇ ਸੁ ਸੁਖਾਲਾ ਰਖੀਐ। ਜੇਵਾਲਿ ਪਿਆਲਿ ਕਰਿ ਸੁਖਾਲਾ ਅਭੜਵੰਜਿ ਛੁਟੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਦਰਸਨਿ ਲਗਿਆਂ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ਕਮਾਵਣੇ ਲਗੇ। ਓਹਿ ਸਭਿ ਸਿਖ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ, ਉਹਾਂ ਸੰਗਤਿ ਹੋਈ, ਵਿਚਿ ਸਜਣੁ ਸਨਮੁਖੁ ਹੋਆ। ਧਰਮਸਾਲਾ ਉਹਾ ਜਗਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਬਧੀ। ਧੰਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਜਿ ਇਸੁ ਕਲੀ ਕਾਲ ਵਿਚਿ ਜਿ ਜੀਉ ਆਇਆ ਹੈ, ਸਿ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਪਹੁਚ ਵਿਚਿ ਘਟਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਲੋਚਦਾ ਪਾਪ ਨੇ। ਪਣੁ ਜੇ ਕਿਛੁ ਧਰਮੁ ਦਿੜਾਇਆ ਹੈ ਸਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸੈਂਸਾਰ ਵਿਚਿ ਦਿੜਾਇਆ ਹੈ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਜਿਸ ਕੈ ਪਰਸਾਦਿ ਕਲੀ ਕਾਲ ਵਿਚਿ ਨਾਉ ਪਾਇਆ। ਜਿ ਸੰਗਤਿ ਹੈ ਏਹੁ ਧਰਮਸਾਲਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੈ ਪਰਸਾਦਿ ਕਲੀ ਕਾਲ ਵਿਚਿ ਲੋਕ ਲਗੇ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਣੇ, ਸੁਨਣੇ, ਸਮਝਣੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ।

ਰਾਜਾ ਮਿਤ੍ਰ ਸੈਨ-ਨਿਸਤਾਰਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਦਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਆਇਆ। ਉਦਿਆਨ ਕੇ ਬਿਖੇ ਬੈਠਾ
 ਬਾ। ਏਕੁ ਰਾਜਾ ਉਸੁ ਰਾਹਿ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਤਬ ਉਹੁ ਰਾਜਾ ਦੇਖੇ ਤਉ ਏਕੁ ਅਤੀਤੁ
 ਉਦਿਆਨ ਕੇ ਬਿਖੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਉਤਰਿ ਕਰਿ ਘੋੜੇ ਥੀਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇ ਬੈਠਾ।
 ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਆਵਹੁ ਜੀ, ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਠੀਏ ਜੀ, ਜਾਹਗਾ ਪਰਮੇਸੁਰ
 ਕੀ ਹੈ ਜੀ, ਬੈਠੀਐ”। ਤਬ ਕਾਈ ਕਾਈ ਬਾਤ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਹੁ ਪੁਛੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ
 ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, “ਰਾਜਾ! ਤੁਮਾਰਾ ਗਿਆਨੁ ਕਰਣਾ ਭਲਾ ਨਾਹੀ, ਤੁਮ ਗਿਆਨੁ ਨਾ
 ਕੀਆ ਕਰਹੁ”। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਕਹੇ ਜੀ, ਜੇਵਿ ਕਰਿ ਚੁਲੀ ਕੀਚਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੁਖੁ ਪਵਿਤ੍ਰੁ
 ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜੇ ਨਾਹੀ ਕੀਚਦੀ ਤਾਂ ਮੁਖੁ ਅਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੋਦਾ ਹੈ। ਹਮ ਜਿ ਹੈਂ ਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਦਿਤਾ
 ਖਾਤੇ ਹਰਾ, ਸੁ ਏਹੁ ਪਰਸਾਦੁ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ। ਹਮ ਜਿ ਹੈਂ ਸਿ ਪਰਸਾਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਅਸਾਨੋਂ
 ਭੇਜਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਮ ਖਾਤੇ ਹੈਂ, ਜੇ ਨਾ ਭੇਜੇ ਤਉ ਨਾ ਚਾਹ। ਪਣੁ ਗ੍ਰੰਥਾਂਈ! ਜਦਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ
 ਭੇਜਿਆ ਪਰਸਾਦੁ ਲੀਤਾ ਤਬ ਜਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਦੀਆ ਕਿਛੁ ਗਿਆਨੁ-ਕਥਾ ਕੀਜੀਐ।
 ਤਉ ਪਰਸਾਦੁ ਲੀਏ ਕੁਲੀਨੁ ਨ ਹੋਈ ਜਿ ਪਰਸਾਦੁ ਲੀਆ ਚੁਲੀ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁ ਗੰਦਾ ਹੋਇ
 ਜਾਤਾ ਹੈ; ਤਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁ ਅਰੁ ਮੁਖੁ ਗੰਦਾ ਹੋਇ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ
 ਗਿਆਨ ਕੀ ਚੁਲੀ ਕੀਜੀਐ ਤਉ ਭਲਾ ਹੈ”। ਤਬ ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ
 ਜਿ, “ਨਾ ਰਾਜਾ! ਏਹੁ ਚੁਲੀ ਕੀਤੀ ਮੁਖੁ ਹਛਾ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ, ਤੁਮਨੋਂ ਗਿਆਨੁ ਕੀ ਚੁਲੀ
 ਕੀਜੀਐ ਤਉ ਭਲਾ ਹੈ”। ਤਬ ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਰਾਜਾ! ਤੁਮਨੋਂ ਗਿਆਨ
 ਕੀ ਚੁਲੀ ਨਾਹ ਚੁਲੀ ਨਾਹੀ ਬਰਨੀ, ਹੁਕਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੈ, ਤੁਮਨੋਂ ਗਿਆਨ ਨਾਹੀ ਕਰਣਾ। ਜਿ
 ਤੁਮਨੋਂ ਹੁਕਮੁ ਹੋਇ ਸੁ ਕਰਹੁ ਤਉ ਭਲਾ ਹੋਇ”। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਾਹ ਜੀ! ਫੁਰਮਾਈਐ
 ਜਿ ਕਿਆ ਆਗਿਆ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੋਲਿਆ ਜਿ :-

ਨਾਨਕ ਚੁਲੀਆ ਸੁਚੀਆ ਜੇ ਭਰਿ ਜਾਣੈ ਕੋਇ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਸਾਰੰਗ ਦੀ ਵਾਰ ॥ ੭॥ (੧੨੪੦)]

ਕੀਤਾ ਕਹਾ ਕਰੇ ਮਨਿ ਮਾਨ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੪॥ ੩੨॥ (੨੫)]

ਤਬ ਉਹੁ ਰਾਜਾ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ
 ਉਸ ਕਉ ਆਪਣਾ ਸਿਖੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਉਨਿ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, “ਕਹੇ ਜੀ, ਅਬ ਤੇ ਮੈਨੋਂ ਸਿਖ
 ਕੀਆ ਅਬ ਮੈ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਕੀਆ”। ਰਾਜਾ ਮਿਤ੍ਰ ਸੈਨ ਉਸ ਰਾਜੇ ਕਾ ਨਾਮ ਬਾ। ਤਬ ਉਨਿ ਰਾਜੇ
 ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਤੂੰ ਅਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਮੇਲੁ ਜਿਸ ਕੇ ਲੀਐ ਮੈ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਕੀਆ ਹੈ,
 ਸਾ ਵਸਤੂ ਤੂੰ ਮੁਝ ਕਉ ਦੇਹਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੋਲਿਆ :-

ਗੁਣਵੰਤੀ ਗੁਣ ਵੀਬਰੈ ਅਉਗੁਣ ਵੰਤੀ ਝੂਰਿ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ॥ ੬॥ (੧੭)]

ਤਬ ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਉ ਲਗਿ ਪੜਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜਾਹਿ
 ਰਾਜਾ ਤੇਰੀ ਭੀ ਪਰਮ ਗਤਿ ਹੋਈ”। ਰਾਜਾ ਸਿਖ ਹੂਆ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੂਆ।

ਰਾਜਾ ਜਗਨ ਨਾਥ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਤਬ ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਦਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਆਇਆ। ਇਕੁ ਤੁ ਨਗਰਿ ਆਇ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਉਹਾ ਦਖਣ ਮਹਿ ਬਹੁਤੁ ਗਉਗਾ ਉਠਿਆ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਜਿ, “ਇਕੁ ਐਸਾ ਐਸਾ ਫਕੀਰੁ ਪਛਮ ਕੀ ਧਰਤੀ ਥੀਂ ਈਹਾਂ ਆਇ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੀ ਕਿਛੁ ਮਿਤਿ ਮਿਰਜਾਦਾ ਕਹੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ, ਉਸ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੀ ਮਿਤਿ ਕਿਛੁ ਕਹੀ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੀ ਅਰੁ ਸਬਦੁ ਸੁਧਿ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਹਤਾ ਹੈ ਸੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਬਾਤ ਕੋਈ ਪੂਛਤਾ ਹੈ ਸਾ ਬਾਤ ਪਰਵਾਨੁ ਕਰਿ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਬਡਾ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਨਾਨਕੁ ਨਾਮੁ, ਜਾਤਿ ਕਾ ਬੇਦੀ ਖਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਦਰਸਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਐਸੀ ਉਸਤਤਿ ਦੱਖਣ ਦੀ ਮਾਹਿ ਚਲੀ”। ਤਬ ਦੱਖਣ ਕਾ ਰਾਜਾ ਜਗਨ ਨਾਥ, ਉਸ ਪਾਸਿ ਬਾਤਿ ਚਲੀ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਕਿਵ ਹੀ ਉਸ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਭੀ ਹੋਇ”। ਕਹੈ, “ਜੀ, ਭਾਗਿ ਪੜੀ ਹੋਇ ਤਉ ਉਸ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਹੋਇ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ, ਕਹੈ “ਜੀ, ਉਹੁ ਬਡਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਤੀਰਥ ਕੇ ਉਪਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਉਸ ਕਉ ਉਹਾਂ ਹੀ ਜਾਇ ਮਿਲੀਐ”। ਕਹੈ, “ਜੀ, ਭਲੀ ਬਾਤੁ ਉਹਾਂ ਹੀ ਚਲੀਐ”। ਤਬ ਉਹੁ ਰਾਜਾ ਉਹਾਂ ਤੇ ਅਸਵਾਰੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਉਹਾਂ ਹੀ ਗਇਆ ਜਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਾ, ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਅਸਵਾਰੁ ਅਰੁ ਅਵਰੁ ਲੋਕ ਸਗਲੇ ਹਟਾਏ, ਇਕੋ ਰਾਜਾ, ਇਕੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ, ਕੋਈ ਕੋਈ ਜਿ ਸਮਝੇ ਥੇ ਲੋਕ ਤੇ ਭੀ ਬੁਲਾਇ ਲੀਏ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਜੀ! ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਆਵਹੁ ਜੀ, ਰਾਮ ਸਤਿ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ”। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਿਛੁ ਏਕੁ ਮੇਵਾ ਅਗੈ ਲਿਜਾਇ ਰਖਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਸਕਲ ਜੀਆਂ ਕਉ ਬਾਤਿ ਦੀਆ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਏਕ ਪ੍ਰਸਨੁ ਕੀਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਦੈਆਲੁ ਹੋਹਿ ਇਕੁ ਪ੍ਰੀਛਾ ਹੈ ਹਮਾਰੇ ਅੰਤਰਿ, ਜੇ ਤੁਮ ਦੈਆਲੁ ਹੋਹੁ ਤਬ ਹਮ ਕਹਹ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਜਾ! ਜੇਸੀ ਤੇਰੀ ਮਨਸਾ ਹੈ ਸੁ ਤੂ ਪੂਛ”। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏਹੁ ਸੈਂਸਾਰ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ? ਏਹ ਗਹਨਗਤਿ ਕਿਛੁ ਪਾਈ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ, ਏਹਿ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਜੀਵ ਕੀ ਏਸੁ ‘ਕੋਈ ਕੈਸਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੈਸਾ ਹੈ—ਕੋਈ ਸਾਧੁ, ਕੋਈ ਚੋਰੁ’ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਗਹਨਗਤਿ ਕਿਆ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਏਕੋ ਸਰਵਰੁ ਕਮਲ ਅਨੂਪ॥ ਸਦਾ ਬਿਗਾਸਹਿ ਪਰਮਲ ਰੂਪ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੨ ॥ ੧੨॥ (੩੫੨)]

ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, “ਕਹੈ ਜੀ, ਤੁਮਰਾ ਬਚਨੁ ਹੈ, ਸੁ ਸਤਿ ਹੈ, ਪਣੁ ਜੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕਉ ਸਾਂਤਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ”। ਕਹੈ, “ਜੀ ਜਬ ਲਉ ਗੁਰੂ ਆਪਣੀ ਦੀਖਿਆ ਨ ਮੁਝ ਕਉ ਦੇਹਿ, ਤਬ ਲਉ ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਸਾਂਤਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਉਹੁ ਰਾਜਾ ਸਿਖੁ ਕੀਆ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਿਖ ਸਮਝਾਈ, ਉਹਾਂ ਪਰਮਸਾਲਾ ਬਧੀ। ਸਾਰਾ ਨਗਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲਾਗਾ ਸਿਮਰਣੇ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੋਆ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗਾ ਜਪਣੇ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉਜੈਨ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਉਸੁ ਕਵਲ ਸਰੋਵਰ ਦੱਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਉਜੈਨ ਆਏ। ਭਰਬਰੀ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਸੁਮਾਰਿ ਹੋਇ ਗੋਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਆਵਾਜੁ ਆਇਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਬਿਸਮੁ ਕਿਉਂ ਹੋਇ ਗੋਆ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ! ਕਿਆ ਬਿਸਮਾਦੀ ਨਾ ਹੋਵਉਂ ਜਿ ਸਿਧ ਸਾਧਕ, ਦੇਵਾਲੇ ਸਭਿ ਦੇਖੇ, ਤੇਰੀ ਗਹਨਗਤਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀਂ ਪੜਤੀ। ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਦੇਖੀਐ ਤਉ ਹਜੂਰਿ, ਸੁਨੀਐ ਤਉ ਦੂਰਿ ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ! ਕਿਵ ਹੀ ਮੈਨੇ ਉਹੁ ਠਵਰ ਭੀ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ਜਹਾਂ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਾ ਬਾਸਾ ਹੈ? ਕਿਵ ਕਰਿ ਉਹੁ ਠਵਰ ਪਾਈਐ? ਕਿਸੁ ਸੰਜਮਿ, ਕਿਸੁ ਉਪਾਇ ਉਹਾਂ ਜਾਈਐ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਆਗਸ ਬਾਣੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਆਈ ਜਿ, “ਆਪ ਤੇ ਪਾਈਐ ਨਾਨਕ! ਗੁਰੂ ਤੇ ਦਿਖਾਈਐ, ਕਿਤ ਸੰਜਮਿ ਉਸੁ ਠਵਰ ਜਾਈਐ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਇਹੀ ਬਾਣੀ ਉਮੰਡਿ ਉਠਾ ਜਿ, “ਜੀ, ਆਪ ਤੇ ਪਾਈਐ ਸੁ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਪਾਈਐ?”

ਦਿਸੈ ਸੁਣੀਐ ਜਾਣੀਐ ਸਾਉ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੨ ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ॥ ੨੩॥ (੧੩੯)]

ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜਾਹਿ ਨਾਨਕ! ਜੁਹਦੀ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪੀਛੇ ਜਿ ਲਾਗਹਿਗੇ ਸਿ ਸਭਿ ਬਕਸੇ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਬਕਸ ਬਕਸੀਸ ਨਾਮੁ ਖਜਾਨਾ ਜਗ ਨਿਸਤਾਰਨ ਕਉ ਦੇ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਬਿਦਾ ਕੀਤਾ, ਜਗੁ ਤਾਰਣਿ ਕਉ ਜੁਗਿ ਪਰਗਟੇ।

ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਉਜੈਨ ਤੇ ਦੱਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਤਾ ਦੇਖਤਾ ਵਿਝਣੀ ਆਇਆ, ਜਹਾਂ ਹਾਥੀ ਹੋਤੇ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਸਾਥਿ ਬਾ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਪਾਤਿਸਾਹ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਹਿ ਭੀ ਹਾਥੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਿੰਧੂਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਾਥੀ ਦਰਬਾਰਿ ਪਾਤਿਸਾਹਾਂ ਕੇ ਖੜੇ ਕੀਚਦੇ ਹੈਨਿ, ਤਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਉਇ ਸੋਭਾ ਸਉ ਲਾਗਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਏਹਿ ਮਹਾਂ ਭਰਿਸਟਿ ਸੇ ਲਾਗਤੇ ਹੈਂ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਓਇ ਰਾਜ ਦੁਆਰ ਕੁੰਚਰ ਹੈਨਿ, ਓਹਿ ਸੋਭਾ ਤਉ ਪਾਵਤੇ ਹੈਂ ਜਾਂ ਓਹਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੈਂ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਇਨ ਕਾ ਅਰੁ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਕਾ ਅਰੁ ਮਨਮੁਖਾਂ ਕਾ ਜਿਉਂ ਭਾਉ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਤਿਉਂ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈਐ ਜੀ”। ਤਬ ਉਸੁ ਸੁਭਾਇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਜਿ ਗਵੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਸਰੀਅਤਿ ਕੇ ਘਰਿ, ਮਨ ਪਰਬੋਧੀ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਣੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਮਨੁ ਕੁੰਚਰੁ ਕਾਇਆ ਉਦਿਆਨੈ॥

[ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੪॥ (੨੨੧)]

ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਤੇਰੇ ਵਚਨ ਤੇ ਸਚਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਮਨੁਖ, ਅਵਰ ਕੀ ਕਮਾਈ ਸਉ ਸਚਾ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ! ਜੀ ਤੂੰ ਬਾਬਾ! ਪਾਤਿਸਾਹਿ ਸਾਹੁ ਆਪਿ

ਪਰਮੇਸੁਰ ਏਦੂੰ ਆਪਣਿਅਹੁ ਸਚਹੁ ਤੂ ਭਾਉ ਦੇਹਿ ਜੇ ਤੁਧ ਭਾਵੇ, ਨਾਹ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਫੂਮ
ਕੂੜਿਆਰ ਹਾਹ। ਤੂੰ ਸਹੀ ਨਾਨਕੁ ਜਿ ਕੂੜ ਵਿਚਹੁ ਜੋਰੇ ਜੋਰਿ ਸਚ ਨੇ ਮੇਲਹਿ “ਤਬ ਬਾਬਾ
ਨਾਨਕੁ ਹਸਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਜਾਹਿ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੂੰ ਮੈਂ ਬਕਸਿਆ,
ਮੁਕਤਾ ਕੀਤਾ ਹਹਿ, ਜਿਥੇ ਮੇਰਾ ਵਾਸਾ ਤਿਥੇ ਤੇਰਾ ਵਾਸਾ।” ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਰੀਂ ਪੈਆ, ਗੁਰੂ
ਹਥੁ ਮਥੇ ਰਖਿਓਸੁ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਰਬਦਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ

ਤਬ ਵਿੰਝਵਣੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਰਬਦਾ ਤੀਰਥ ਉਪਰਿ
ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਏਕੁ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੁ ਮਿਲਿ ਗਇਆ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਖੋਜੀ ਸਾ। ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ
ਚਰਨੀਂ ਆਇ ਪੜਿਆ। ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕੈ ਡਡਉਤਿ ਕਰਿ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਭੀ
ਜਾਨਿਆ ਜਿ, “ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਖੋਜੀ ਹੈ।” ਅਰੁ ਉਨ ਭੀ ਜਾਨਿਆ ਜਿ, “ਏਹੁ
ਕੌਈ ਹੈ ਸੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ, ਇਸੁ ਮਿਲੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੇਰਾ ਕਾਰਜੁ ਸਿਧਿ ਹੋਇਗਾ,
ਜੇ ਕਿਛੁ ਮੈ ਚਾਹਤਾ ਹੋਇ ਸਿ ਇਸਿ ਤੇ ਪਾਵਉਗਾ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਰਣ ਕਾਰਣ
ਮਨ ਕਾਮਨਾ ਤੀਰਥੁ, ਜੋਸਾ ਕੌਈ ਚਿਤਵੈ ਤੋਸਾ ਪਾਵੈ। ਤਬ ਉਹੁ ਉਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ
ਪਹਿ ਖੜਾ ਹੂਆ। ਚਿਤਿ ਗਿਰਿ ਸੰਨਿਆਸੀ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਥਾ। ਤਬ ਉਨਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ
ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਏਕ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜਿ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋਇ ਤਾਂ ਮੈ ਕਹਉ?”
ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਆਤਮੇ ਹੈ ਸਿ
ਕਹੀਐ।” ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਜਿ ਵਸਤੁ ਮੈ ਚਾਹਤਾ ਥਾ
ਤਿਸੁ ਵਸਤੁ ਕਾ ਸਾਹੁ ਮੈ ਪਾਇਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਪਣੁ ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਤਾਂ ਬੇਨਤੀ
ਸੁਨੀਐ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਸਾਈਂ ਜੀ! ਵਣਜਾਰੇ ਮਿਲਿਐ ਸਾਹੁ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ
ਹੈ, ਤੂੰ ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਹਹਿਗਾ ਸੋ ਮੈ ਭਾਵਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਬਾਤ ਕਰਹਿਗਾ ਸਿ
ਮੈ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਹੋਵਉਗਾ।” ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ! ਏਸ ਮਨ ਕਾ ਜਿ ਕਾਰਜੁ
ਸਵਰੈ ਸਿ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਸਵਰੈ? ਏਹੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਲਹੁ ਦੂਇ ਹੋਇ ਖੜਾ ਹੋਆ ਜਿ ਕਿਉਂ
ਹੋਇਆ? ਫਿਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਉ ਇਕ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੋਇ ਆਵੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ
ਗਵੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਣੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਜਿ, ਸਰੀਅਤਿ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿ ਉਪਦੇਸੀ, ਬਾਣੀ
ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਖੋਜਣ ਕੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਨਾ ਮਨੁ ਮਰੈ ਨ ਕਾਰਜੁ ਹੋਇ॥ ਮਨੁ ਵਸਿ ਦੂਤਾ ਦੁਰਮਤਿ ਦੋਇ॥

[ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮਹਲਾ ੧॥ ੧॥ (੨੨੨)]

ਤਬ ਓਹੁ ਸੰਨਿਆਸੀ ਉਨ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਸਿਖੁ ਹੂਆ, ਨਾਨਕ ਕੇ
ਪੰਥ ਮਹਿ ‘ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ’ ਹੂਆ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗਾ ਜਪਣੇ।

ਠੱਗਾਂ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਤਬ ਨਰਬਦਾ ਨਦੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੱਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਠੱਗਾਂ ਉਪਰਿ ਜਾਇ
ਪੜਿਆ। ਠੱਗ ਨਾਲਿ ਹੋਇ ਚਲੇ। ਠੱਗੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏਹੁ ਜਿ ਕੌਈ ਹੈ, ਏਸ ਬੈ ਵਡਾ

ਮਾਲੁ ਹੈ। ਏਹੁ ਤਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਭੇਸਿ ਹੈ, ਪਣੁ ਏਸ ਥੇ ਜਰੁ ਬਹੁਤੁ ਹੈ, ਏਸ ਦੇ ਮਥੈ ਮਾਇਆ ਦੀ ਡਲੁਕ ਹੈ, ਭੇਸੁ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਡਲੁਕ ਏਸ ਦੇ ਮਥੈ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰਾਂ ਦੀ ਹੈ”। ਤਬ ਨਾਲਿ ਰਲਿ ਚਲੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਉਨਾਂ ਕੀ ਤਰਫ਼ ਦੇਖੇ ਅਰੁ ਹਸੈ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ! ਅਜੁ ਕਿ ਰਜਾਇ ਹੈ ਜਿ ਹਸੀਦਾ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਕਿਛੁ ਹੈ, ਸਿ ਤੁਧ ਨੋ ਮਲੁਮ ਹੋਵੈਗਾ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬ ਵਿਚਿ ਧਨਾਸਰੀ ਵਜਾਈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਠਗਾਂ ਦੇ ਪਰਬਾਇ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਿ ਛੰਦੁ :—
ਪਿਰੁ ਸੰਗਿ ਮੂਠੜੀਏ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਈਆ ਜੀਉ॥

[ਧਨਾਸਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੩॥ (੬੮੬)]

ਤਬ ਉਹਿ ਠਗ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ ਜਿ, ਧੰਨਿ ਹੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ। ਤਬ ਉਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਹੈ ਜਿਸ ਕੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ ਚੋਰਾਂ ਤੇ ਸਾਧ ਹੋਹਿ, ਸਿ ਧੰਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਜੈਨ ਵਿਚ

ਤਬ ਦੁਪਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਠਗਹੁ ਸਾਥਿ ਗੋਸਟਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਉਜੈਨ ਨਗਰੀ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਤਬ ਉਹਾਂ ਭਰਥਰੀ ਕੀ ਗੁਫਾ ਕਉ, ਜਹਾਂ ਭਰਥਰੀ ਕਾ ਜਨਮੁ ਸਥਾਨੁ ਥਾ, ਗੋਰਖੁ ਕੀ ਗੁਫਾ ਥੀ, ਲੋਕੁ ਦੇਖਣ ਕਉ ਬਹੁਤ ਜੋਗੀ, ਸੰਨਿਆਸੀ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਬੈਰਾਗੀ, ਉਦਾਸੀ, ਗੁਸਤੀ, ਸੈਂਸਾਰੀ ਜਾਤ੍ਰਾ ਕਉ ਜੁੜਿਆ ਹੈ, ਵੇਸਾਖੀ ਕੇ ਨਾਵਣ ਕਉ ਅਵੰਤ-ਕਾ। ਅਰੁ ਉਹੁ ਗੁਸਾਈ ਗੋਰਖ ਭਰਥਰੀ ਕੀ ਗੁਫਾ ਭੀ ਹੈ। ਉਹਾਂ ਲੋਕ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਅਵੰਤਕਾ ਪੁਰੀ ਅਰੁ ਭਰਥਰੀ ਕੀ ਗੁਫਾ ਕੀ ਜਾਤ੍ਰਾ ਕਉ ਆਵਤੇ ਹੈ, ਉਹਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਭੀ ਜਾਇ ਨਿਕਲਾ। ਤਬ ਭਰਥਰੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਈਹਾਂ ਬਡਾ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੁ ਆਇਆ ਹੈਂ ਹਮਿ ਉਸ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਲੇਹਿ ਭੀ ਅਰੁ ਦੇਹਿ ਭੀ”। ਗੁਫਾ ਕੇ ਨਜੀਕਿ ਮਸੀਤਿ ਹੈ ਦਰਵਾਜੇ ਤੇ ਵੜਦਿਆਂ ਸਾਮ੍ਹਣੀ, ਤਿਸੁ ਕੇ ਅਗੈ ਚਉਤੜਾ ਹੈ, ਉਪਰਿ ਅੰਬੁਲੀ ਬਿਰਛੁ ਹੈ; ਅੰਬੁਲੀ ਤੇ ਦਾਹਨੇ ਗੁਫਾ ਕਾ ਦਰੁ ਹੈ; ਤਿਸੁ ਕੇ ਅਗੈ ਅੰਬੁਲੀ ਕਾ ਬਿਰਛੁ ਹੈ; ਅੰਬੁਲੀ ਕੇ ਅਗੈ ਮਸੀਤਿ ਕਾ ਚਉਤੜਾ ਹੈ; ਉਹਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਬ ਉਹਾਂ ਤੇ ਅੰਤਰਿ ਗੁਫਾ ਕਉ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਲੋਕ ਨੀਸਰਤੇ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਾਥਿ ਲੰਗੋਟਿਬੰਦ ਥੇ ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ! ਜਿਤਨੇ ਏ ਲੋਕ ਤੀਰਥ ਜਾਤ੍ਰਾ ਕਉ ਆਏ ਹੈ, ਦਿਖਾ ਇਤਨੇ ਮੁਕਤਿ ਪਾਵਹਿਗੇ? ਇਤਨੇ ਜੋਗੀ, ਸੰਨਿਆਸੀ, ਉਦਾਸੀ, ਬੈਰਾਗੀ, ਗੁਸਤੀ ਜਿ ਲੋਕ ਚਲਿ ਆਏ ਹੈਂ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਜਾਹਿਗੇ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗਵੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਣੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ, ਸਰੀਅਤਿ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਣੀ :—

ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਕਰੇ ਤਾ ਸਾਚਾ॥ ਮੁਕਤਿ ਭੇਦੁ ਕਿਆ ਜਾਣੈ ਕਾਚਾ॥

[ਗਉੜੀ ਅਸਟਪਦੀਆ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੬॥ (੨੨੩)]

ਇਸੁ ਕਾ ਆਇਆ ਨਾਇਆ ਸਭੁ ਤਉ ਹੀ ਬਾਇ ਪੜੈਗਾ ਜਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ

ਬੁਝਹਿਗੇ; ਨਾਤਰ ਜਗਤੁ ਬਪਾਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ ਬੇਗਾਰਿ ਕੀ ਨਿਆਈਂ, ਬਿਨਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਬੂਝੇ ਬਾਇ ਨਾਹੀਂ ਪੜਤਾ ਕਿਛੁ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਗੁਰੂ”।

ਉਜੈਨ ਵਿਚ ਭਰਥਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਭਰਥਰੀ ਸਾਥਿ ਮਿਲਿਆ, ਗੁਫਾ ਕੈ ਬੀਚ ਬੈਠੇ, ਗੋਸਟਿ ਹੋਈ, ਭਰਥਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ। ਤਬ ਫਿਰ ਭਰਥਰੀ ਮਨਿ ਬੀਚਾਰੁ ਕੀਆ ਅਰੁ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਬਡਾ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੁ ਆਇਆ ਹੈ ਅਰੁ ਈਹਾਂ ਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਕਾ ਪੜਿਆ ਹੈ, ਆਏ ਕਾ ਦਰਸਨ ਕੀਜੀਐ ਮਤ ਭ੍ਰਿਸਟਿ ਜਾਤਾ ਹੋਇ ਧਰਤੀ ਕਉ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਭਰਥਰੀ ਜੀ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅਰੁ ਭਰਥਰੀ ਆਪਸ ਮਹਿ ਮਿਲੇ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਭਰਥਰੀ ਜੀ ਗਿਆਨ ਆਹਾਰੁ ਲੇ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਦਰੁ ਦੇਤਾ ਹੈ; ਭਰਥਰੀ ਗਰੀਬੀ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਕਿਆ? ਗਿਆਨੁ ਬਖਿਆਨੁ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਭਰਥਰੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਹਮ ਡਰਤੇ ਹੈਂ, ਤੁਮ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਇਸੁ ਨਗਰੀ ਮਹਿ ਆਏ ਅਰੁ ਹਮ ਥੀਂ ਕਿਛੁ ਭਾਉ ਨਾਹੀਂ ਹੋਇ ਆਵਤਾ। ਹਮਰਾ ਜੋਗੀ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ। ਸੈਂਸਾਰੀ ਭੁਗਤਿ ਕੇ ਤੁਮਿ ਅਹਾਰੀ ਨਾਹੀਂ, ਹਮਿ ਡਰਤੇ, ਕਿਉਂਕਰਿ ਰਹਿ ਆਵੈ। ਹਮਾਰਾ ਬਾਸਾ ਰੁਖਿ ਬਿਰਖੁ ਮਹਿ ਹੈ ਸਿ ਕਿਆ ਕਰਹਿ। ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਤੁਮ ਚਾਹਤੇ ਨਾਹੀਂ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗਵੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਣੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਉਪਦੇਸੀ ਸਰੀਅਤਿ ਕੇ ਘਰ ਮਹਿ :—

ਜੋਗੀ ਕਉ ਕੈਸਾ ਡਰੁ ਹੋਇ॥ ਰੁਖਿ ਬਿਰਖਿ ਗ੍ਰਿਹਿ ਬਾਹਰਿ ਸੋਇ॥

[ਗਉੜੀ ਅਸਟਪਦੀਆ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੭॥ (੨੨੩)]

ਤਬ ਗੁਸਾਈਂ ਭਰਥਰੀ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਆਗੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀਆ। ਤਬ ਗਿਆਨ ਕਾ ਅਹਾਰੁ ਭੋਜਨੁ ਕੀਆ, ਤ੍ਰਿਪਤਾਸੇ, ਸੰਤੋਖੁ ਘਰਿ ਆਇ। ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਬਿਦਾ ਭਏ। ਬੋਲਹੁ ਜੀ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਦਖਣ ਦੇ ਇਕ ਨਗਰ ਵਿਚ

ਤਬ ਉਜੈਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਤੇ ਇਕਤੁ ਨਗਰਿ ਜਾਇ ਉਤਰਿਆ। ਉਸੁ ਨਗਰ ਕਾ ਜਿ ਰਾਜਾ ਬਾ ਸਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਾ ਆਗੈ ਸੈਂਸਾਰ ਪਰਕਿਰਤਿ ਕਾ ਮੇਲੀ ਬਾ। ਜਦਿ ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਪਾਸਿ ਰਹਤਾ ਬਾ ਤਦਿ ਕਾ ਉਹੁ ਮੇਲੀ ਬਾ। ਉਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਿਲਣੇ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਆਇ ਨਗਰ ਕੈ ਨਜੀਕਿ ਉਤਰਿਆ; ਉਸ ਰਾਜੇ ਕਉ ਕਹਾਇ ਭੇਜਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕੁ ਬੇਦੀ ਤੇਰੇ ਨਗਰ ਕੈ ਨਜੀਕਿ ਆਇ ਬੈਠਾ ਹੈ; ਤੁਮ ਰਾਜਾ ਜੀ। ਚਲਹੁ, ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੁ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਕਰਹੁ”। ਤਬ ਉਨਿ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਲਿਹਾਰਿ ਜਾਂ, ਕਿਛੁ ਏਕ ਕਿਰਤਿ ਹੈ, ਉਹ ਹਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਥ ਹੀ ਆਇ ਜਾਤਾ ਹਉ”। ਆਪਣੇ ਲੋਕ ਰਾਜੇ ਸਾਥਿ ਦੀਏ ਜਿ, “ਤੁਮਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਲੇ ਜਾਹੁ, ਉਹਾਂ ਹੀ ਜਾਇ ਕਰਿ ਪਾਕ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਕਰਹ ਅਰ ਮੈਂ ਭੀ ਜਾਤਾ ਹਉ”। ਤਬ ਉਇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੈ ਪਾਸਿ ਆਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਕਿਉਂ ਪੁਰਖਾ। ਰਾਜਾ ਆਇਆ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਆਵਤਾ ਹੈ; ਕਿਛੁ ਏਕੁ ਕਾਮੁ ਬਾ, ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਦੀਆ ਹੈ ਅਰੁ ਆਖਿ ਭੀ ਆਵਤਾ ਹੈ”। ਬਾਬਾ ਸਲਾਮਤਿ ਉਹਾਂ

ਹੀ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਪ੍ਰਾਤ ਕਉ ਰਾਜਾ ਆਇ ਗਿਆ; ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀਂ ਲਾਗਾ, ਪਰਦਖਨਾ ਦੇ ਕਰਿ ਡੰਡਉਤਿ ਕਰਿ ਬੈਠਾ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੁਸਲ ਪੁਛਿਆ, ਪੁਛਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਰਾਜਾ। ਹਮ ਕਾਲ ਕੇ ਈਹਾਂ ਆਏ ਤੇਰੇ ਨਗਰ ਮਹਿ, ਤੁਮ ਏਤੀ ਬਾਰ ਕਿਉਂ ਲਾਈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਮਾਇਆ ਕੀ ਕਿਰਤਿ ਕਿਛੁ ਏਕ ਥੀ ਸੁ ਆਵਨੇ ਨ ਥੀ ਦੇਤੀ; ਜਦਿ ਕਿਰਤਿ ਕਰਿ ਨਿਬੜੈ ਤਬ ਆਏ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਸਕੈ ਪਰਥਾਇ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਰਾਗੁ ਗਵੜੀ ਮਹਿ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਜਿ, ਸੁਨਹੋ ਰਾਜਾ!

ਰਾਮਿ ਨਾਮਿ ਚਿਤੁ ਰਾਪੈ ਜਾ ਕਾ॥ ਓਪਜੰਪਿ ਦਰਸਨ ਕੀਜੈ ਤਾ ਕਾ॥

[ਗਉੜੀ ਅਸਟਪਦੀਆ ਮਹਲਾ ੧॥ ੧੬॥ (੨੨੮)]

ਤਬ ਰਾਜਾ ਚਰਨੀਂ ਲਾਗਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਦੀਖਿਆ ਲੀਨੀ; ਸਿਖੁ ਹੂਆ; ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗਾ ਸਿਮਰਣੇ; ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਦਰਸਨ ਸਾਥਿ ਆਤਮੇ ਪਰਗਾਸੁ ਹੋਇ ਆਇਆ; ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭੋਆ; ਉਸ ਕੇ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ; ਲਾਗਾ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਫਰ ਦਾ ਤਰੀਕਾ

ਤਬ ਉਸੁ ਨਗਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਬਾ। ਅਰੁ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਸੁਭਾਉ ਹੋਤਾ ਜਿ ਕਈ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਚਲਤਾ ਹੀ ਰਹਤਾ, ਕਈ ਦਿਨ ਬੈਠਿ ਹੀ ਰਹਤਾ; ਕਈ ਦਿਨ ਬੈਰਾਗ ਹੀ ਮਹਿ ਰਹਤਾ, ਕਈ ਦਿਨ ਚੁਪ ਹੀ ਕਰਿ ਰਹਤਾ; ਉਦਿਆਨ ਮਹਿ ਰਹੈ, ਮਰਦਾਨਾ ਸਾਥਿ ਬਾ। ਤਬ ਏਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲਿਆ ਮਹਾਂ ਅਨੰਦ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿ, ਮਰਦਾਨੇ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਬੁਲਾਇਆ, ਪਣੁ ਮਹਾਂ ਅਨੰਦ ਚਾਵ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿ। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਬੇਤਾ ਬਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਹਲੁ ਨਜਰਿ ਆਇਆ। ਬਾਬਾ ਅਨੰਦ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕਉ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉਂ ਜੀ! ਤੂੰ ਅਜੁ ਬਡੇ ਅਨੰਦ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਜੀ ਏਕ ਪ੍ਰੀਛਾ ਹੈ ਬਾਤ ਪੁਛਣੇ ਕੀ, ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਉ ਪੁਛਉ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਅਜੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੈ ਸੁ ਪੁਛ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉਂ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕਉ ਜਿ ਤੂੰ ਕਈ ਦਿਨ ਬੈਠਾ ਹੀ ਰਹਾ ਹੈ, ਸਿ ਕਵਨੁ ਹਨੁ ਕੀਆ? ਅਰੁ ਕਈ ਦਿਨ ਚਲਤਾ ਬੈਰਾਗ ਮਹਿ ਰਹਿਆ ਸਿ ਕਵਨੁ ਬੈਰਾਗੁ ਗਿਆਨ ਉਪਜਿਆ? ਕਈ ਦਿਨ ਬੈਠੇ ਹੋਇ ਸਿ ਕਵਨੁ ਤਪੁ ਪਕੜਿਆ? ਅਬ ਤੂੰ ਸਹਜ ਮਹਿ ਹੈਂ ਸਿ ਕਵਨੁ ਚਾਉਂ ਕਿਸੁ ਬਾਤ ਕਾ ਉਪਜਿਆ? ਅਵਰ ਦਿਨ ਨ ਕਿਛੁ ਬੋਲਤਾ ਨ ਬਕਤਾ, ਨ ਕਿਸੀ ਤਰਫ ਦੇਖਤਾ। ਤਬ ਤੇਰਾ ਬਹੁਤ ਅੰਦੇਸਮਾਨੁ ਹੋਤਾ, ਅਬ ਤੂੰ ਹਰਖ ਤਮਾਸੇ ਚਾਉ ਮਹਿ ਨਦਰੀ ਆਇਆ; ਸਿ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਬਹੁਤੁ ਅਜੁ ਖੁਸੀ ਭੋਆ। ਪਣੁ ਜੀ, ਆਜੁ ਤੁਮਾਰੇ ਮਨਿ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਕਿਸੁ ਬਾਤ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ? ਸੁਣਾਈਐ ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਨਮਿਤ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਜਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਅਰਥੁ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗ ਮਹਿ ਛੰਤੁ :—

ਮੇ ਮਨਿ ਚਾਉ ਘਣਾ ਸਾਚਿ ਵਿਗਾਸੀ ਰਾਮ॥

[ਬਿਲਾਵਲ ਮਹਲਾ ੧ ਛੰਤ ਦਖਣੀ॥ ੨॥ (੮੪੩)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ ਮਰਦਾਨਾ। ਤਬ ਚਰਨੀ ਲਾਗਿ ਕਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਏ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ। ਤੂੰ ਹੈਂ ਹੀ ਦਾਨੁ ਦੇਹਿ ਜਿ ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਕਾ ਝਗੜਾ ਮੇਰੇ ਮਨ ਤੇ ਤੂਟੇ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੂੰ ਮੇ ਮੁਕਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੂੰ ਬੰਧਨਾ ਤੇ ਖਲਾਸ ਕੀਆ ਹੈ।” ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜਿ ਪਸਾਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਪਸਾਉ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਪਸਾਉ, ਜਿਸੁ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਦਾਨਿ ਪਾਇਆ। ਸਿ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਜਿਨਿ ਅਪਰੰਪਰੁ ਪੁਰਖੁ ਧਿਆਇਆ ਸੋ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ”।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ

ਤਬ ਦੱਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਤੇ ਦੇਖਤੇ ਉਸੁ ਨਗਰ ਤੇ ਬੀਕਾਨੇਰਿ ਕੀ ਧਰਤੀ ਆਇਆ ਰਜਪੂਤਾਂ ਮਹਿ। ਤਬ ਉਹਾਂ ਏਕਿ ਬੈਸਨਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕੇ ਖੋਜੀ ਮਿਲਿ ਗਏ ਉਸ ਹੀ ਬੀਕਾਨੇਰਿ ਕੀ ਧਰਤੀ। ਉਨਹੁ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹੀ ਜਿ, “ਰਾਮ ਰਾਮ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਰਾਮ ਰਾਮ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ, ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਠੀਐ ਜੀ”। ਅਗੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਾ ਸਿਮਰਨੁ ਧਿਆਨ ਕੈ ਬਿਖੈ ਬਾ। ਤਬ ਉਹਿ ਆਇ ਮਿਲੇ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਭਭਉਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਾਂ ਕਰਹਿ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੈ ਜੀ ਹੈ ਸੁ ਕਹੀਐ?” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਰਿਹਾਰਿ ਜਾਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਸੈਸਾਰੁ ਕੈ ਬਿਖੈ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਪਰਸਿਧ ਹੈ। ਹਮ ਸੁਨਤੇ ਬੇ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ, ਇਬ ਤੇਰਾ ਸਾਵਧਾਨੁ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ਹੈ ਜੀ! ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ ਜੀ! ਕਹਤੇ ਬੇ ਲੋਕ ਜਿ ਐਸੇ ਰੂਪਿ ਹੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ; ਪਣੁ ਹੁਣਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਿਰਪਾ ਕਰੀ ਜਿ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਜੀ। ਪਣੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਨਿਮਤਿ ਉਹ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈਐ ਤਉ ਹਮ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਹਿ, ਨਾਤਰ ਹਮਾਰਾ ਬਿਤੁ ਬੋਰਾ ਹੈ ਅਰੁ ਬਾਤ ਬਡੀ ਹੈ, ਬਡੇ ਕੀ ਬਾਤ ਬਡੇ ਹੀ ਬੁਝੈ। ਪਣੁ ਜੀ ਦੈਆ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਸੁਣਾਈਐ ਜੀ”। ਜਬ ਉਨਹੁ ਆਧੀਨਤਾ ਬਹੁਤ ਕਰੀ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ :—

ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਰਾਂਗਿ ਘਟੋ ਅਤਿ ਰੂੜੋ॥

[ਪਰਭਾਤੀ ਬਿਭਾਸ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੧॥ ੧੫॥ (੧੩੩੧)]

ਤਬ ਉਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਉਠਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੈ ਜਪਣੇ। ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ ਉਨ ਕੈ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਉਪਜਿਆ, ਕਹਣੈ ਲਾਗੈ ਜਿ, “ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ”।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੀਕਾਨੇਰ ਨਗਰ ਵਿਚ

ਤਬ ਬੀਕਾਨੇਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਇ ਵੜਿਆ। ਬੀਕਾਨੇਰਿ ਮਹਿ ਏਕ ਗਿਆਨੀ ਅਪਰਸ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਆਤਮ ਅਭਿਆਸੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲੇ। ਤਿਨਹੁ ਆਇ

ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਰਾਮ ਰਾਮ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ, ਆਵਹੁ ਜੀ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਭਗਤਹੁ! ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਸੀਐ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ”। ਤਬ ਓਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਡਾਂਡਉਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜਿ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਬ ਕਹਹਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੈ ਜੀ ਹੈ ਸਿ ਕਹੀਐ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਬਲਿਹਾਰਿ ਜਾਂ, ਏਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਵਹੀ ਏਹੁ ਪ੍ਰਾਨ ਪੁਰਸੁ ਹੈ, ਕਿਵਹੀ ਏਸੁ ਦੇਹੀ ਤੇ ਉਡਰਿ ਨ ਜਾਈ। ਸੁ ਸੰਜਮ ਭੀ ਹੈ ਜਿਤੁ ਏਹੁ ਦੇਹੀ ਅਸਥਿਰੁ ਰਹੈ, ਧਰਤੀ ਪੜੇ ਨਾਹੀ ਸੁ ਸੰਜਮ ਭੀ ਹੈ? ਅਰੁ ਜੀ ਜਬ ਲਗੁ ਦੇਹ ਦੇਹੀ ਰਹੈ, ਛੀਜੈ ਨਾਹੀ ਐਸੀ ਰਹੈ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਸੋਈ ਸੰਜਮੁ ਬਤਾਈਐ, ਬਲਿਹਾਰਿ ਜਾਂ ਜੀ, ਜਿਤੁ ਏਹੁ ਅਸਥਿਰੁ ਰਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ :—

ਸੁਰ ਸਰੁ ਸੋਸਿ ਲੈ, ਸੋਮ ਸਰੁ ਪੋਖਿ ਲੈ ਚੁਗਤਿ ਕਰਿ ਮਰਤੁ ਸੁ ਸਨਬੰਧੁ ਕੀਜੈ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਚਉਪਦੇ॥ ੯॥ (੯੯੧)]

ਤਬ ਓਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ, ਉਨ ਕੈ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਮਾਰੂ ਬੱਲ ਦੇ ਇਕ ਨਗਰ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਉਸ ਨਗਰ ਤੇ ਆਗੈ ਕਉ ਉਦਿਆਨ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਤੇ ਦੇਖਤੇ ਦੂਰਿ ਜਾਇ ਪੜੇ, ਜਹਾਂ ਮਹਾ ਉਜਾੜਿ ਬਾਲੂ ਰੇਤੁ ਬਲੁ ਵਸਦੀ ਕਹਾ ਹੀ ਨ ਪਾਈਐ। ਜੇ ਪਾਈਐ, ਤਉ ਪੈਡਾ ਦੂਰਿ ਦੂਰਿ ਵਸਦੀ ਜਾਇ ਪਹੁਚਣਾ ਕਠਨੁ, ਪੈਡੇ ਮਹਿ ਠਗਵਾੜੇ ਬਹੁਤ ਮਾਰਣ ਹਾਰੇ। ਜੇ ਕੋ ਉਨਾਂ ਚੋਰਾਂ ਤੇ ਬਾਚੀਐ ਤਾਂ ਪੈਡੇ ਮਹਿ ਪਿਆਸਾ ਹੀ ਮਰ ਜਾਇ। ਬਾਬੇ ਕਉ ਨ ਭੂਖ ਨ ਪਿਆਸ ਥੀ। ਤਬ ਉਹਾ ਮਾਰੂ ਦੇਸ ਕੇ ਬਲ ਮਹਿ ਇਕੁ ਨਗਰੁ ਥਾ, ਉਹਾ ਹੀ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਜਿਤੁ ਰਾਹਿ ਉਦਿਆਨ ਅਰੁ ਦੂਰਿ ਪੈਂਦਾ, ਪਾਣੀ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਸਾਬੇ ਹੀ ਮਰਦਾਨਾ ਥਾ, ਉਸ ਹੀ ਰਾਹਿ ਕੀ ਤਰਫ ਤੇ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਸੁ ਉਨਹੁ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਜੀ, ਤੁਮਿ ਕਿਸੁ ਰਾਹ ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਏ”। ਕਹੈ, “ਜੀ, ਅਮੁਕੀ ਉਜਾੜਿ ਕੇ ਰਾਹਿ ਆਏ”। ਕਹੈ, “ਰੇ ਭਾਈ! ਚਿਤੁ ਰਾਹਿ ਤਉ ਏਕੁ ਬਾਟ ਘਾਟ ਪੇੜੇ ਘੋੜੇ ਕਾ ਡਰੁ। ਜੇ ਪੇੜੇ ਘੋੜੇ ਤੇ ਬਾਚੀਐ ਤਉ ਪਿਆਸਾ ਹੀ ਮਰਿ ਜਾਇ। ਤੁਮ ਜਿ ਇਸੁ ਰਾਹਿ ਆਏ ਸਿ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਆਏ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜਿਸ ਕਾ ਡਰੁ ਥਾ ਤਿਨ ਹੀ ਹਮ ਕਉ ਆਣਿਆ ਹੈ”। ਸਿ ਲੋਕਾਂ ਮਹਿ ਅਚਰਜੁ ਹੋਆ ਜਿ ਜਿਸ ਕਾ ਡਰੁ ਥਾ ਤਿਨੇ ਹੀ ਆਣੇ ਸਿ ਏਹੁ ਬਾਤ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਨਗਰੀ ਕਾ ਜਿ ਸ਼ੇਖੁ ਥਾ ਜਿ ਉਹੁ ਭੀ ਮਿਲਣੇ ਆਇਆ, ਦਸ ਬੀਸ ਲੋਕ ਸਾਥਿ ਲੇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਉਹੁ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਅਰੁ ਉਹੁ ਬਹੁਤ ਗਿਆਨੀ ਭੀ ਥਾ ਅਰੁ ਮਹਾਂ ਧਰਮਾਤਮਾ ਭੀ ਥਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਆਇ ਮਿਲਿਆ, ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕੇ ਆਇ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਲਾਗੈ ਪੈਡੇ ਕੀਆ ਬਾਤਾ ਕਰਣੇ ਜਿ, “ਗੁਸਾਈ ਜੀ! ਕਹਾ ਤੇ ਆਏ! ਕਿਸੁ ਧਰਤੀ ਮਹਿ ਰਮਤੇ ਬੋਲਤੇ ਆਏ? ਈਹਾ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਆਏ ਪਹੁੰਚੇ”। ਤਬ ਗੁਰੂ

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਿ ਹੋ ਬਾਬਾ! ਅਮੁਕੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਏ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਬਿਚੁ ਕਰਿ ਆਏ, ਇਸੁ ਰਾਹਿ ਆਏ”। ਤਬ ਜਿਉਂ ਉਹੁ ਕਠਨ ਰਾਹੁ ਸਾ, ਉਸੁ ਰਾਹੁ ਕਾ ਨਾਮੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਲੀਆ। ਤਬ ਉਹਿ ਕਹਿ ਉਠੇ ਜਿ, “ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਮਿ ਜਿ ਇਸੁ ਡਰ ਮਹਿ ਆਏ ਸਿ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਆਏ? ਬਾਟ ਘਾਟ ਮਹਿ ਭੀ ਡਰੁ ਬਾ। ਜੇ ਬਾਟ ਘਾਟ ਮਾਹਿ ਤੇ ਬਾਚੀਐ ਤਉ ਪੈਡੇ ਤਿਖਾ ਕਾ ਡਰੁ, ਉਸੁ ਰਾਹਿ ਮਨੁਖੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਆਇ ਸਕਤਾ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਮਿ ਜਿ ਆਏ ਸਿ ਕਿਸੁ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਏ? ਬਾਬਾ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਿਖਾ! ਜਿਸ ਕਾ ਡਰੁ ਬਾ ਉਸ ਹੀ ਕੈ ਜੋਰਿ ਆਏ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਉ ਉਨਿ ਪਟੇਲੁ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਏਹੁ ਬਾਤ ਸਮਝਾਈਐ ਜਿ ਏਹੁ ਬਾਤ ਤੁਮ ਕਹਾਂ ਕਹਤੇ ਹਉ?” ਤਬ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਸਬਦਿ ਮਰੈ ਤਾ ਮਾਰਿ ਮਰੁ, ਭਾਗੈ ਕਿਸੁ ਪਹਿ ਜਾਉ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ॥ ੩॥ (੧੦੧੦)]

ਤਬ ਉਹੁ ਪਟੇਲੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀਂ ਲਾਗਾ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗਾ ਜਪਣੇ। ਤਬ ਉਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸਿਖ ਭਏ। ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੁਏ, ਉਨਕੈ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ: ਕਹਣੇ ਲਾਗੇ ਜਿ, “ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ। ਜਗਤ ਉਧਾਰਣੁ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ਕਾ ਦਾਤਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਜਿਸਕੈ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਉਤਮ ਮਤਿ ਆਵੈ। ਸੁ ਧੰਨੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ”।

ਬੀਕਾਨੇਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿਚ

ਤਬ ਉਸੁ ਨਗਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਵਤੇ ਆਵਤੇ ਬੀਕਾਨੇਰਿ ਤੇ ਪਰੇ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਕੀ ਧਰਤੀ ਏਕੁ ਨਗਰਿ ਮਹਿ ਆਇ ਬਸੇ। ਤਬ ਉਸੁ ਨਗਰ ਮਹਿ ਲੋਕ ਖਰੇ ਭਲੇ ਥੇ, ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਬੈਸਨਉ ਹਿੰਦੂ ਕੇ ਨੇਮ ਧਰਮ ਮਹਿ ਖਰੇ ਭਲੇ ਥੇ ਧਰਮਿਆਤਮੇ ਲੋਕ। ਉਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਏ ਬਸੇ। ਤਬ ਲੋਕਾਂ ਪਾਸਿ ਬਾਤ ਚਲੀ ਜਿ, “ਉਹੁ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ ਜਿ ਕਹਤੇ ਥੇ ਅਤੀਤ, ਭਗਤ, ਭਗਵਾਨ, ਮੁੰਡੀਏ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ, ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਬੇਦੀ ਖਤੀ ਦੁਲਿਤ ਖਾਨ ਕਾ ਮੋਦੀ ਡੇਰਾ ਲੁਟਾਇ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਸੁ ਈਹਾਂ ਆਇਆ ਹੈ”। ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਦਰਸਨ ਦੇਖਣ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਆਏ, ਆਈਕੈ ਲਾਗੈ ਦਰਸਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਕਰਨੈ। ਬਹੁਤੁ ਲੋਕੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਆਇ ਚੁੜਿ ਬੈਠੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖਣੇ ਕਉ। ਤਬ ਜਿਉਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਬੈਠੇ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਹਿ ਇਕ ਭਲੇ ਚੰਗੇ ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਖ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਗਏ, ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਮ ਰਾਮ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ! ਰਾਮ ਰਾਮ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ, ਆਈਐ ਜੀ! ਬੈਠੀਐ ਜੀ! ਬਲਿਹਾਰਿ ਜਾ, ਆਈਐ ਜੀ!” ਤਬ ਉਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲੇ ਹੋ ਜੀ, ਬੈਸਨਉ। ਕਲਿਆਣੁ ਹੈ ਜੀ?” ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਗਹਿਆ ਜਿ, ਅਜੁ ਭਲੇ ਹੋ ਜੀ, ਤੇਰੈ ਦਰਸਨ ਦੇਖਿਐ ਭਲੇ ਹੋ ਜੀ, ਸਰਬ ਕਲਿਆਣੁ ਹੈ ਜੀ, ਤੁਮਾਰਾ ਦਰਸਨੁ ਕੀਆ ਹਉ ਅਤਿ ਭਲੇ ਹੈ ਜੀ”। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕੁ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ,

“ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਏਕੁ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜਿ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਬ ਕਰਹਾ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੈ ਮਨ ਮਹਿ ਹੈ ਸੋਈ ਕਹੀਐ ਜੀ!” ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਇਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ ਜਿ ਦਿਖਾ, ਜਿਤਨੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕਿਛੁ ਸੇਵਾ ਰਚੀ ਹੈ, ਸਭਸ ਸੇਵਾ ਸਕਰਮ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਮਹਿ ਸਭਸ ਸੇਵਾ ਤੇ ਰੂੜੀ ਸੇਵਾ ਕਵਣ ਸੀ ਹੈ ਜਿ ਕਰੀਐ? ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਜਿਤੁ ਸੇਵਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਪਾਈਐ, ਸਾਈ ਰੂੜੀ ਸੇਵਾ ਹੈ, ਸਾਈ ਬਤਾਈਐ ਜੀ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਰੂੜੇ ਨਾਕੁਰ ਮਾਹਰੇ ਰੂੜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ॥

[ਆਸਾ ਕਾਫੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੮ ਅਸਟਪਦੀਆ॥ ੧੯॥ (੪੨੧)]

ਏਹੁ ਬਾਤ ਏਵ ਹੈ। ਭਾਈ ਜੀ! ਜਿਨ ਕਉ ਪਰਮੇਸਰ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਤਿਨ ਕੀ ਏਹੁ ਗਤਿ ਹੈ ਜਿ ਅਠੇ ਪਹਰ ਉਨ ਕਉ ਗੁਰੂ ਕਿਆ ਚਰਨਾਂ ਹੀ ਕਾ ਧਿਆਨੁ ਹੈ। ਭਾਈ ਜੀ! ਏਹੁ ਕਥਾ ਏਵ ਹੈ। ਜਿਸੁ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਦਇਆਲੁ ਹੋਇ, ਸੋਈ ਪਾਵੈ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਚਰਨ ਪਕੜੇ; ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ; ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਸਿਮਰਣੈ; ਉਨ ਕੈ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ; ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ; ਕਹਣੇ ਲਾਗੇ, “ਪੰਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।”

ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੇ ਇਕ ਨਗਰ ਵਿਚ

ਤਬ ਉਸੁ ਨਗਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਦੇਖਤਾ ਦੇਖਤਾ ਬੀਕਾਨੇਰਿ ਕੀ ਧਰਤੀ ਏਕੁ ਅਉਰ ਨਗਰਿ ਮਹਿ ਜਾਇ ਬਸਿਆ। ਤਹਾਂ ਉਹਿ ਜਿ ਰਜਪੂਤ ਬੇ ਬੈਸਨਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਹਿ ਮਿਲਿ ਆਏ। ਉਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਮ ਰਾਮ, ਗੁਸਾਈ ਜੀ! ਰਾਮ ਰਾਮ” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ, ਆਵਹੁ ਜੀ, ਬੈਸਹੁ ਜੀ। ਬਲਿਹਾਰਿ ਜਾਂ, ਆਈਐ ਜੀ” ਤਬ ਉਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕਰਿ, ਡੰਡਉਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਏਕੁ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੇ ਤੁਮਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਉ ਕਹਹਾ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੈ ਜੀ ਹੈ ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ!” ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੁ ਬਡਾ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੁ ਸੁਣੀਦਾ ਬਾ, ਭਲਾ ਭਇਆ ਜਿ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਭਇਆ, ਹਮਰੇ ਕਿਛੁ ਭਾਗ ਭਏ ਜਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ; ਪਣੁ ਜੀ ਏਕੁ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਉ ਕਹਹਾ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ, ਰਾਮ ਲੋਕਹੁ! ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੈ ਜੀ ਹੈ ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰਿਕੈ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਾਂ, ਏਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ। ਦਿਖਾ; ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਕਹਾਂ ਬਸਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਪਾਈਐ ਸਿ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਪਾਈਐ? ਜਿਉਂ ਹੈ ਤਿਉਂ ਹੀ ਬਤਾਈਐ ਜੀ!” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਉਨਹੁ ਰਠਉੜਹੁ ਹੀ ਬੋਲੀ ਉਪਰਿ। ਜੇ ਉਨਕੀ ਬੋਲੀ ਗੋਸਟਿ ਮਹਿ ਲਿਖੀਐ ਤਾਂ ਸੁਨਣਹਾਰੇ ਸਮਝਨਿ ਨਾਹੀ, ਪਣੁ ਸਲੋਕੁ ਰਠਉੜੀ ਬੋਲੀ ਹੈ ਅਰੁ ਪਰਮਾਰਥੁ ਸਿੰਧੀ ਬੋਲੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੇ

ਸੁਨਣਹਾਰੇ ਸਮਝਨਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਸਲੋਕ ਜਿ :—

ਅਲਗਉ ਜੋਇ ਮਧੁਕਝਉ ਸਾਰੰਗ ਪਾਣਿ ਸਬਾਇ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਮਾਰੂ ਕੀ ਵਾਰ॥ ੧੨॥ (੧੦੯੦)]

ਭਾਈ ਜੀ ਜਿਸਨੇ ਆਪਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਇ, ਸੋਈ ਪਾਵੈ। ਧੰਨੁ ਉਹੁ ਸਾਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜਿਸ ਕੈ ਨਾਮਿ ਲੀਐ ਸਰਬ ਸੁਖ ਫਲ ਲਾਗਹਿ ਅਰੁ ਧੰਨਿ ਏਹਿ ਵਪਾਰੀਏ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਭਗਤ, ਜਿਨਹੁ ਏਹੁ ਵਪਾਰੁ ਕੀਆ। ਧੰਨਿ ਉਹੁ ਵਪਾਰੁ ਅਰੁ ਧੰਨਿ ਉਹੁ ਸਾਹੁ। ਅਰੁ ਧੰਨਿ ਉਹੁ ਵਪਾਰੀ ਜਿਨਹੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕੀ ਪੂਜੀ ਵਿਹਾਝੀ ਹੈ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਸਚਾ”।

ਬੀਕਾਨੇਰ ਨਗਰ ਵਿਚ

ਤਬ ਬੀਕਾਨੇਰਿ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਤੇ ਬਾਹਰਿ ਉਦਿਆਨ ਤੇ ਬਹੁੜਿ ਬੀਕਾਨੇਰਿ ਕੇ ਸਹਰਿ ਮਹਿ ਜਾਇ ਵੜਿਆ। ਤਬ ਊਹਾ ਏਕਿ ਗਬਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਗਏ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਮ ਰਾਮ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਰਾਮ ਰਾਮ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਆਈਐ ਜੀ। ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ, ਆਈਐ-ਬੈਸੀਐ ਜੀ।” ਤਬ ਓਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕੁ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ ਜਿ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਾਂ ਕਹਹਿ?” ਤਦ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਜੀ ਰਾਮ, ਕੈ ਲੋਕਹੁ। ਜੇ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੇ ਜੀ ਹੈ ਸਿ ਕਹੀਐ ਜੀ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਬਲਿਹਾਰਿ ਜਾਂ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਏਹੁ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ! ਏਹੁ ਸੈਂਸਾਰ ਜੇ ਆਵਤਾ ਜਾਤਾ ਮਰਤਾ ਏਹੁ ਆਵਤਾ ਕਾਹੇ ਕਉ ਹੈ ਅਰਿ ਕਰਿ ਕਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ? ਬਾਬਾ ਜੀ! ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਏਸ ਮਨੁਖ ਕਰਨਾ ਬਾ ਓਹੁ ਬਾਤ ਬਤਾਈਐ। ਅਰੁ ਜਿ ਏਹੁ ਕਮਾਤਾ ਹੈ ਸਾ ਭੀ ਸੁਣਾਈਐ ਜੀ, ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਨਿਮਿਤੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਭੈਰੋ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ :—

ਭੁੰਡੀ ਚਾਲ ਚਰਣ ਕਰ ਖਿਸਰੇ ਤੁਚਾ ਦੇਹ ਕੁਮਲਾਨੀ॥

[ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨॥ ੪॥ (੧੧੨੬)]

ਤਬ ਓਇ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ, ਉਨ ਕੈ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖ ਆਇਆ, ਕਹਣੈ ਲਾਗੇ ਜਿ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ।

ਸੁਰਾਸਟ੍ਰ ਦੇਸ ਵਿਚ

ਤਬ ਬੀਕਾਨੇਰਿ ਕਾ ਸਹਰੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਫੇਰ ਸੋਰਠਿ ਕੀ ਧਰਤੀ ਜਾਇ ਨਿਕਲੇ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਏਹੁ ਕਵਣੁ ਧਰਤੀ ਹੈ ਜੀ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਉਹੁ ਜਿ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗੁ ਗਾਈਤਾ ਹੈ ਤੇਰੀ ਧਰਤੀ ਮਹਿ ਸਿ ਏਹੁ ਸੋਰਠਿ ਕਾ ਦੇਸੁ ਹੈ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਸੋਰਠਿ ਓਹਾ ਹੈ ਜਿ ਬੀਜੇ ਵਾਲੀ ਆਖੀ ਦੀ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ।

ਓਹਾ ਜੀ ਬੀਜੈ ਵਾਲੀ ਏਹੁ ਸੋਰਠਿ ਹੈ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਕਹੈ, “ਜੀ, ਸੋਰਠਿ ਏਹਾ ਸੋਰਠਿ ਵਲਾਇਤਿ ਅਰੁ ਰਾਗੁ ਹੈ, ਏਹਿ ਏਨੇ ਕੀ ਏਹੈ ਕਿ ਨਾ, ਏਹੁ ਰਾਗੁ ਧਰਤੀ ਅਗੈ ਹੀ ਬੇ ਕਿ ਸੋਰਠਿ ਹੀ ਤੇ ਲੈ ਕਰਿ ਹੋਇ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ। ਸੋਰਠਿ ਕੀ ਧਰਤੀ ਅਗੈ ਹੀ ਹੈ, ਓਦੁ ਸੋਰਠਿਅਹੁ ਅਰੁ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗੁ ਭੀ ਅਗੈ ਹੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਏਸੇ ਸੋਰਠਿ ਕੀ ਧਰਤੀ ਮਹਿ ਸੋਰਠਿ ਹੋਈ, ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮੁ ਏਸੇ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗੁ ਸਿਉ ਹੋਆ। ਤਬ ਸੋਰਠਿ ਧਰਤੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੋਰਠਿ ਜਨਮੀ, ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਕਾ ਹੇਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਤਨੀ ਇਨਕਾ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਹੋਇ ਗਇਆ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀਂ ਪੜਿਆ ਜਿ, “ਪੰਨਿ ਜੀ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ! ਜੀਆ ਕਾ ਜਾਨਣਹਾਰੁ! ਜੀ, ਅਗੈ ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਕਹਦਾ, ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਕਹਦਾ, ਅਬ ਏਹੁ ਬਾਤ ਪਾਈ ਜੀ ਤੇਰੈ ਪਰਸਾਦਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਕਰੁ ਦਿਖਾ, ਸੋਰਠਿ ਰਾਗੁ।” ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗੁ ਕੀਆ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕਰਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਜਿ ਸੋਰਠਿ ਅਲਾਪੀ ਅਰੁ ਬਾਬਾ ਜੀ ਖੁਸੀ ਭਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਹਿ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਗ ਤਾਂ ਸਭਿ ਭਲੇ ਹੋਨਿ, ਪਣੁ ਜੀ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗੁ ਸਭਨਾ ਰਾਗਾਂ ਮਹਿ ਖਰਾ ਸੋਹਾਵਣਾ ਰਾਗੁ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗੁ ਕਿਤੁ ਸੋਹਾਵਣਾ ਲਗਦਾ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ ਜਿਉਂ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈਐ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਸਲੋਕੁ ਜਿ:—

ਸੋਰਠਿ ਸਦਾ ਸੋਹਾਵਣੀ ਜੇ ਸਚਾ ਮਨਿ ਹੋਇ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਵਾਰ ਸੋਰਠ ॥ ੧॥ (੬੪੨)]

ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ, ਕਹਣੇ ਲਾਗਾ, “ਸੇ ਐਸੇ ਰਾਗ ਤੂੰ ਹੈ ਕਰਹਿ, ਤੁਮ ਹੀ ਤੇ ਐਸਾ ਰਾਗੁ ਹੋਇ ਜੀ। ਹੋਰੁ ਕਵਣੁ ਕਰਿ ਸਕੈ? ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ”।

ਫੇਰ ਦਖਨ ਵਲ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੀਕਾਨੇਰਿ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਅਰੁ ਸੋਰਠਿ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਤੇ ਦੇਖਤੇ ਫੇਰਿ ਦਖਨ ਕੀ ਦਿਸਾ ਮਾਰੂ ਕੀ ਧਰਤੀ ਚਉਮਾਸ ਕਿਆ ਦਿਨਾਂ ਮਹਿ ਊਹਾਂ ਜਾਇ ਬਸੇ। ਮੇਘ ਮਾਲਾਰੂ ਬਹੁਤੁ ਲਾਗੀ ਬਰਸਣੈ। ਬਰਸੈ ਮੇਘੁ, ਪਣੁ ਪਾਣੀ ਨ ਚਲਈ, ਬਾਣੂ ਰੇਤ ਕੀ ਧਰਤੀ ਪਾਣੀ ਸੋਖਿ ਲਏ; ਰਜੇ ਮੀਹਿ ਨਾਹੀ, ਭਾਵੈ ਤੈਸੀ ਮੂਸਲਾਧਾਰ ਬਰਖਾ ਹੋਇ, ਮਾਰੂ ਕੀ ਧਰਤੀ ਮੀਹਿ ਰਸੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਧਰਤੀ ਕਾ ਸੁਭਾਉ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਸਲੋਕੁ ਜਿ:—

ਮਾਰੂ ਮੀਹਿ ਨ ਤ੍ਰਿਪਤਿਆ ਅਗੈ ਲਹੈ ਨ ਭੁਖ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਵਾਰ ਮਾਝ ॥ ੨੩॥ (੧੪੮)]

ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਸਤਿ ਜੀ, ਸਤਿ ਜੀ, ਏਹੁ ਭੁਖ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਭੁਝ ਹੀ ਕਉ ਹੈ ਜੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਅਰੁ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਅਘਾਇ ਭੀ ਤੁਹੀ ਰਹਿਆ ਹੈ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਰੀਂ ਪੜਿਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਮਰਦਾਨੇ ਉਪਰਿ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਥਰਾ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਦੱਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉੱਤਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਕੱਉ ਰਮੇ।
ਪੰਜਿ ਬਰਸ ਦੱਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਖੇਲੇ, ਤਬ ਦੱਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਮਥਰਾ ਜਮੁਨਾ ਆਇ
ਉਤਰੇ। ਕੇਸੇ ਰਾਇ ਕੇ ਦੇਵਾਲੇ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਕੀਆ। ਜਮੁਨਾ ਇਸਨਾਨੁ ਕੀਆ। ਭਗਤਾਂ ਕਾ
ਮੇਲੁ ਹੂਆ, ਮਥਰਾ ਕੈ ਬਿਖੇ ਬਡੇ ਬਡੇ ਮਹੰਤ ਆਇ ਏਕਠੇ ਭਏ ਸੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਾ ਨਾਮੁ
ਆਗੈ ਹੀ ਪ੍ਰਸਿਧੁ ਹੂਆ ਹੈ ਲੋਕਾਂ ਮਹਿ ਜਿ ਨਾਨਕ ਬੇਦੀ ਭੀ ਭਗਤੁ ਹੂਆ ਹੈ ਕਲਿ ਕੈ ਬਿਖੇ,
ਘਰੁ ਲੁਟਾਇ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ, ਬੈਸਨਉ ਮਾਰਗੁ ਅਤੀਤੁ ਰੂਪਿ ਰਹਤਾ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਕੇ ਪਦੇ ਲੋਕਾਂ
ਮਹਿ ਗਾਈਤੇ ਹੈ, ਲੋਕੁ ਨਾਨਕੁ ਨਾਨਕੁ ਲੇ ਉਠੇ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਡੋਰੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਉਠੀ ਹੈ,
ਅਗੈ ਲੋਕ ਮਥਰਾ ਕੈ ਬਿਖੇ ਪੁਰਬ ਕੱਉ ਏਕਠੇ ਹੁਏ ਹੈ ਅਰੁ ਸਾਧ ਕਾ ਮਹੋਤਸਵੁ ਹੈ, ਉਹਾਂ ਬਾਬਾ
ਨਾਨਕੁ ਭੀ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਜਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਉਹਾਂ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ ਤਬ ਲੋਕ ਲੇ
ਉਠੇ ਜਿ, “ਹੈ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ ਬੇਦੀ ਆਇਆ”। ਲੋਕ ਦੇਖਣਹਾਰੇ ਬਹੁਤੁ ਜੁੜਿ ਗਏ, ਬਾਬਾ
ਨਾਨਕੁ ਏਕਲਾ ਹੀ, ਏਹੁ ਮਰਦਾਨਾ ਸਾਥਿ, ਤੇੜਿ ਚਾਦਰਿ ਉਪਰਿ ਭੀ ਚਾਦਰਿ, ਸਿਰਿ ਅੰਗਉਛਾ,
ਬਾਬਾ ਚਲਦਾ ਚਲਦਾ ਤਹਾਂ ਹੀ ਗਇਆ ਜਹਾਂ ਸਾਧ ਕਾ ਮੋਹਤਸਵੁ ਬਾ, ਉਹਾਂ ਹੀ ਗਇਆ।
ਜਬ ਬਾਬਾ ਉਨ ਕਉ ਨਜਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਓਹਿ ਭਗਤ ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੱਉ ਆਇ
ਮਿਲੇ, ਪਰਦਖਣਾ ਦੇ ਕਰਿ, ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੀ।
ਤਬ ਸਭਨਹੁ ਭਗਤਹੁ ਕੇ ਮਨ ਮਹਿ ਬਿਗਾਸ ਹੂਆ ਜਿ, “ਏਕੁ ਤਾਂ ਸਰਧਾ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਜਿ
ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸੁਨੀਤਾ ਬਾ ਸੋ ਆਪਨੀ ਅਖੀਂ ਦੇਖਾ, ਅਰੁ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਪੁਛਣੀ ਹੈ
ਸਿ ਅਜੁ ਸਭੁ ਪੁਛਿ ਲੀਜੀਐਗਾ। ਪੰਨਿ ਹਮਾਰੇ ਭਾਗਿ ਜਿ ਸਾਧ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਹੂਆ”। ਤਬ
ਮੋਹਤਸਵੁ ਪੂਰਾ ਹੂਆ, ਸਾਧਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ! ਹਮਰੇ ਭਾਗ ਹੈ ਜਿ ਤੁਮਰਾ
ਦਰਸਨੁ ਹੂਆ, ਪਣੁ ਜੀ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਹਮਹੁ ਪੁਛਣੀਆਂ ਹੋਨਿ ਜਿ, ਅਜੁ
ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਈਹਾਂ ਬਸਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਸੁਣਾਈਅਹਿ”। ਸੁ ਜਹਾਂ ਕੋਈ
ਕਹਤਾ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਸੁਣਾਈਅਹਿ ਤਹਾਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ।
ਤਬ ਜਿਨਹੁ ਪੁਰਬਿ ਨਾਵਣਾ ਸਾ ਲੋਕ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਇਕਠੇ ਆਇ ਭਏ ਸੇ ਦਰਸਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ
ਸਾਧਾਂ ਕਾ ਅਰੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦਰਸਨੁ ਗਏ। ਅਰੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮ ਕੇ
ਕਾਂਖੀ ਬੇ ਟਿਕਿ ਰਹੇ, ਸਾਧ ਇਕਤ੍ਰ ਹੋਇ ਬੈਠੇ। ਤਬ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਸਾਧਹੁ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਆ ਜਿ,
“ਬਾਬਾ ਜੀ! ਪੰਨਿ ਹਮਾਰੇ ਭਾਗ, ਜਿ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ਪਣੁ ਜੀ, ਜਿਉਂ ਠਾਕਰ
ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤੁਸਾਂ ਨੋ ਜਿਸੁ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਸਾ ਬਾਤ ਅਸਾਂ ਨੋ ਬਤਾਈਐ ਜੀ,
ਜਿ ਹਮ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਹਿ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਤੁਮਹੁ ਦੇਖਾ ਹੈ, ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਤੁਮ ਪਰਚੇ ਹੋ ਤਿਉਂ
ਤਿਉਂ ਕਹਿ ਸੁਨਾਵਹੁ ਜੀ। ਜਿਸੁ ਘਾਲਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤੁਮ ਕੱਉ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਸਾ ਕਹਿ
ਸੁਨਾਵਹੁ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲ ਉਠਾ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ :—

ਸਹਜਿ ਮਿਲੈ ਮਿਲਿਆ ਪਰਵਾਣੁ॥

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ਅਸਟਪਦੀਆ ॥ ੨॥ (੬੮੬)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੈਸਨਉ ਸਭਨੋਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਸਭਿ ਉਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਹੂਏ; ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ; ਉਨਕੇ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖ ਆਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪੀਛੈ ਏਹੁ ਜਿ ਨਿਰੰਜਨੀਆਂ ਕਾ ਪੰਥੁ ਹੈ ਸਿ ਉਹਿ ਉਹੀ ਹੈ। ਮਥੁਰਾ ਕੇ ਬਿਖੈ ਜਿ ਦਰਸਨੁ ਲੀਆ ਹੈ ਤਿਵ ਹੀ ਜਿ ਬਿਦਾ ਭਏ ਸਿ ਉਨ ਕਾ ਇਹੀ ਬਿਉਹਾਰ, ਉਨਹੁ ਏਹੁ ਬਾਤ ਮੰਨਿ ਲੀਨੀ ਹੈ, ਓਹਿ ਅਵਰੁ ਬਾਤਾਂ ਕਉ ਨਾਹੀ ਮਾਨਤੇ। ਈਹਾਂ ਓਹਿ ਹੈ ਹੀ ਨਾਹੀ। ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਜਾਇ ਰਹੇ ਹੈ। ਉਸ ਹੀ ਤਰਫ ਉਨ ਕੀ ਰਹਤ ਹੈ। ਦਖਣ ਕੀ ਧਰਤੀ ਓਹਿ ਰਹਤੇ ਹੈ, ਉਦਾਸੁ ਹੀ ਫਿਰਤੇ ਹੈ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਮਥਰਾ ਵਿਚ ਵੈਸ਼ਨਵਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਫਿਰਿ ਮਥੁਰਾ ਕੇ ਬਿਖੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਬਾ ਅਰੁ ਏਕੁ ਬੈਸਨੋ ਮਿਲਿ ਗਏ। ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਡਾ ਭਗਤੁ ਹੈ ਨਾਨਕੁ ਕਲਿ ਕੈ ਬਿਖੈ, ਚਲਹੁ ਭਾਈ ਦਰਸਨੁ ਕਰਿ ਆਵਹੁ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਮਥੁਰਾ ਬਾਸੀ ਮਿਲਿ ਆਏ ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਮੁ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮੁ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਤਿ ਰਾਮੁ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਆਈਐ ਜੀ। ਬਲਿਹਾਰਿ ਜਾਂ, ਬੈਠੀਐ ਜੀ”। ਤਬ ਉਹਿ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲੇ ਹਉ ਬੈਸਨਉ ਜੀ। ਕਲਿਆਣੁ ਹੈ?” ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੈਸਨੋ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਭਲਾ ਹਉ ਜੀ। ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਕਲਿਆਣੁ ਹੈ ਜੀ”। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਬੈਸਨਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ। ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਬ ਕਹਹ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜੇ, “ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਜੀ ਹੈ ਸਿ ਕਹੀਐ ਜੀ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ। ਏਹੀ ਬੇਨਤੀ ਜਿ ਦਿਖਾ ਤੁਮਰਾ ਕਵਨ ਪੰਥੁ ਹੈ ਜੀ? ਕਵਨ ਸੇਵਾ ਹੈ ਜੀ? ਕਵਨ ਉਪਦੇਸੁ ਹੈ ਜੀ? ਕਵਨ ਚਾਲਿ ਹੈ ਜੀ? ਕਵਨ ਰਹਤ ਹੈ ਜੀ? ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਤੁਮਰਾ ਮਾਰਗੁ ਪੰਥੁ ਹੈ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਸਿਆ, ਹਸਿ ਕਰਿ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਸਾਰੰਗ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ :—

ਅਪੁਨੇ ਨਾਕੁਰ ਕੀ ਹਉ ਚੇਰੀ॥

[ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ ਚਉਪਦੇ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੧॥ (੧੧੯੭)]

ਤਬ ਉਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ; ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ; ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ; ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ, ਉਨ ਕੇ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖ ਆਇਆ, ਕਹਣੇ ਲਾਗੇ ਜਿ, “ਪੰਨੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ!”

ਕੁਲਖੇਤ੍ਰ ਵਿਚ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮਥੁਰਾ ਤੇ ਕੁਲਖੇਤ੍ਰ ਕੇ ਨਾਵਣ ਕਉ ਚਲਿਆ। ਆਇ ਕੁਲਖੇਤ੍ਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਇਆ। ਆਗੈ ਨਾਵਣੁ ਪੁਰਬ ਕਾ ਹੈ; ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਨਾਵਣ ਕਉ ਆਇਆ ਹੈ, ਖੜੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੂਦ ਵੈਸੁ ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ ਸਿ ਕੁਲਿਖੇਤ੍ਰ ਕੇ ਨਾਵਣ ਕਉ ਆਇ ਏਕਠਾ ਭਇਆ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਭੀ ਉਹਾਂ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਜਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ

ਉਹਾਂ ਗਇਆ ਤਬ ਜਿਤਨਾ ਲੋਕੁ ਸਾ ਸਭੁ ਨਾਨਕ ਦੁਆਲੇ ਆਇ ਬੁਝਿਆ। ਉਹਾਂ ਜਿ ਭਲੇ ਭਲੇ ਰਾਜੇ ਥੇ, ਭਲੇ ਭਲੇ ਪੰਡਿਤ ਥੇ, ਬਡੇ ਬਡੇ ਬੈਸਨੇ ਥੇ ਤੇ ਆਏ, ਆਇ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਪ੍ਰਿਛਾ ਕਰੀ ਜਿ “ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੂੰ ਕਲੀ ਕਾਲ ਮਹਿ ਬਡਾ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੁ ਹੈਂ, ਦਿਖਾ ਤੈਨੋਂ ਲੋਕ ਕਹਦੇ ਹੈਨਿ ਜਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਅਗੰਮ ਅਗਾਧਿ ਕੀ ਖਬਰਿ ਹੈ। ਦਿਖਾ ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੈ ਅਰਥਿ ਤੂੰ ਹਮ ਕਉ ਖਬਰਿ ਦੇਹਿ ਜਿਤਨੇ ਲੋਕ ਇਸੁ ਪ੍ਰਿਥੋਦਕ ਜਲਿ ਨਾਵਣ ਆਏ ਹੈਂ, ਏਨਾ ਕਉ ਆਏ ਕਾ, ਨਾਏ ਕਾ ਫਲੁ ਹੈ ਕਿ ਨਾਹੀ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਉਤੁ ਪ੍ਰਥਾਇ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਮਹਿ, ਉਨ ਕਉ ਸਮਝਾਵਣਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਗੰਮ ਅਗਾਧਿ ਕੀ ਖਬਰਿ; ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਣੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਹੀ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ :—

ਜਿਸੁ ਜਲਨਿਧਿ ਕਾਰਣਿ ਤੁਮਿ ਜਗਿ ਆਏ ਸੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰ ਪਾਹੀ ਜੀਉ॥

[ਸਿਰਠ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਚਉਪਦੇ ॥੬॥ (੫੯੮)]

ਤਬ ਸਕਲ ਜੀਵ ‘ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ’ ਕਰਿ ਉਠੇ ਜਿ, “ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ! ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ!” ਤਬ ਉਹਿ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ; ਉਨ ਕੈ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ; ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਵਿਚ

ਤਬ ਕੁਲਖੇਤ੍ਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰਿ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਲੋਦੀ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਆਉ ਜੀ, ਆਉ ਜੀ, ਨਾਨਕ ਜੀ! ਨਿਹਾਲ ਹੋਏ ਜੀ, ਦੀਦਾਰੁ ਪਾਇਆ ਜੀ। ਨਾਨਕ ਜੀਉ! ਇਥੁ ਮੁਕਾਮੁ ਕਹਾਂ ਹੀ ਕੀਆ ਹੈ? ਜਬ ਈਹਾਂ ਥੇ ਤਾਂ ਦੀਦਾਰੁ ਤੇਰਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਹਮ ਪਾਂਵਦੇ ਥੇ, ਅਬ ਤੁਮਿ ਖੁਦਾਇ ਆਣੇ ਹੋਏ, ਹੁਣਿ ਅਸਾਨੇ ਦੀਦਾਰੁ ਹੋਵਣਹੁ ਰਹਿਆ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਪੁਛੇ ਕਾ ਜਬਾਬੁ ਸੁਆਲੁ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ, ਤਰੀਕਤਿ ਕੇ ਘਰਿ ਮਹਿ ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ :—

ਮੁਕਾਮੁ ਕਰਿ ਘਰਿ ਬੈਸਣਾ ਨਿਤ ਚਲਣੈ ਕੀ ਧੋਖ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ॥੧੭॥ (੬੯)]

ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ, ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਤੂੰ ਓਹੋ ਕੋਈ ਹੈਂ, ਤੇਰਾ ਭੀ ਸੂਮਾਰੁ ਕੀਤਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਸਾਹਿਬੁ ਜਿ ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕੁ ਹੈ ਜੋ ਤਾਂ ਕਿਨੈ ਡਿਠਾ ਨਾਹੀਂ, ਏਥੇ ਤਾਂ ਜਹਾਨ ਵਿਚਿ ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕੁ ਤੂਹੇ ਹੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ ਦਵਲਤ ਖਾਨੁ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਖਾਨ ਜੀ! ਤੂੰ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਆ; ਤੇਂ ਪਿਛੈ ਅਸੀਂ ਭੀ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਏ ਜਿ ਸਚਾ ਚਿਤਿ ਆਇਆ।”

ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਦੀ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਅਗਲੇ ਦਿਨਿ ਬਹੁੜੇ। ਖਾਨ ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਖੜਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ, ਕਹਣੇ ਲਾਗਾ ਜਿ, “ਏ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਏਹੁ ਰਾਜੁ ਜਿ ਹੈ ਸਭ ਤੇਰਾ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਆਗੇ ਹੈ; ਨੇਕੀ ਕਰਿ ਭਾਵੇਂ ਬਦੀ ਕਰਿ; ਸਿਆਹੀ ਕਰਿ ਭਾਵੇਂ ਸੁਪੈਦੀ ਕਰਿ; ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ ਤਿਉ ਚਲਾਇ। ਇਕੁ ਤਬਰਕੁ ਮੁਝ ਕਉ ਤੂੰ ਦੇਹਿ ਜੇ ਬੈਠਾ ਮੈਂ ਖਾਉਂ, ਹੋਰੁ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਹੈ ਧਨੁ, ਮਾਲੁ, ਰਾਜੁ ਪਾਣੁ। ਤੂੰ ਏਸੁ ਕਾਮ ਕਉ ਕਬੂਲ ਕਰੁ।” ਤਬ ਗੁਰੂ

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਲੋਕੁ ਕੀਆ, ਕਹਿਓਸੁ ਜਿ :—

ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਕੀ ॥ ੨੩॥ (੧੨੮੮)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਖਾਨਿ ਜੀ! ਜੇ ਅਸਾਡੀ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲਿ ਰਹਿ ਆਈ ਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਤੇਰਾ ਭੀ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ, ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਖਾਤਰਿ ਜਮਾ ਕਰਿ”। ਤਬ ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਤਸਲੀਮ ਕੀਤੀ। ਬਾਬੇ ਉਹਾਂ ਥੀਂ ਬਿਦਾ ਕਰੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਤੇ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਸਾਥਿ ਗੋਸਟਿ ਕਰਿ ਕੈ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਤੇ ਉਤਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਸੁਮੇਰ ਕਉ ਚਲਿਆ ਦੇਖਤਾ ਦੇਖਤਾ, ਖੇਲਤਾ ਖੇਲਤਾ ਭਗਵਤੀ ਕੇ ਅਸਥਲ ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਸੁਮੇਰਿ ਜਾਇ ਚੜਿਆ। ਸੁਮੇਰ ਕੀ ਘਾਟੀ ਪਾਈ। ਸੁਮੇਰਿ ਕੈ ਉਪਰਿ ਚੜ੍ਹੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਅਗੇ ਸਿਧ ਬੈਠੇ ਹੋ—ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ, ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥ, ਈਸ਼ਰ ਨਾਥ, ਚਰਪਟ ਨਾਥ, ਬਰੰਗ ਨਾਥ, ਘੋੜਾ ਚੋਲੀ, ਬਾਲ ਗੁੰਦਾਈ, ਭਰਥਰੀ, ਗੋਪੀ ਚੰਦ, ਸਾਰੇ ਸਿਧ ਬੈਠੇ ਹੋਨਿ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਉਹਾਂ ਜਾਇ ਪਰਗਟੇ; ਸੁਮੇਰ ਉਪਰਿ ਜਾਇ ਚੜ੍ਹੇ; ਸਿਧਾਂ ਕਉ ਆਦੇਸੁ ਕੀਆ। ਆਗੈ ਤੇ ਸਿਧਹੁ ਨ ਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਜਬ ਉਪਰਿ ਜਾਇ ਚੜ੍ਹੇ ਤਬ ਸਿਧਾਂ ਸਾਥਿ ਗੋਸਟਿ ਕੀਨੀ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਏਹੁ ਕਵਣੁ ਜਿਨਿ ਏਹੁ ਮਾਰਗੁ ਪਾਇਆ ਸੁਮੇਰੁ ਕੀ ਘਾਟੀ ਚੜ੍ਹਣੈ ਕਾ ਸਿ ਏਹੁ ਕਉਣੁ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕੈ ਚੇਲੈ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜੀ! ਏਹੁ ਨਾਨਕੁ ਵੇਦੀ ਪੀਰ ਵਿਆਹ ਕਾ ਭਗਤੁ, ਵਡਾ ਭਗਤੁ ਹੈ ਨਾਨਕੁ ਵੇਦੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏਹਿ ਸਿਧ ਹੋਨਿ ਜਿਨੀ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਬੁਝਿਆ ਹੈ”। ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਨ ਬਚਾ! ਤੇਰਾ ਕੰਮੁ ਨਾਹੀ, ਇਸੁ ਸਾਥਿ ਗੋਸਟਿ ਕਰਣੀ ਹੈ”। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਬਾਲਿਆ ਤੂੰ ਕਹਾਂ ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਆਸਾ ਅੰਦੇਸੇ ਤੇ ਆਇਆ”। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਥ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਆਸਾ ਅੰਦੇਸ ਮਹਿ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਰਹਤਾ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਆਸਾ ਅੰਦੇਸੇ ਮਹਿ ਇਉਂ ਰਹਤਾ ਹਉ, ਜਿਉਂ ਜਲ ਉਪਰ ਮੁਰਗਾਈ ਬੈਠਤੀ ਹੈ”। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜਲ ਉਪਰਿ ਮੁਰਗਾਈ ਜਿ ਰਹਤੀ ਹੈ ਸਿ ਤਿਸੁ ਕਉ ਸਭੁ ਸੋਝੀ ਦਰੀਆਵ ਕੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤੁ ਇਸੁ ਕਲਿਜੁਗ ਕੀ ਸੋਝੀ ਹਮਾਰੇ ਤਾਈਂ ਦੇਹਿ ਜਿ ਕਲਿਜੁਗ ਕੈਸਾ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਚੁਗ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਕਹਣੈ ਲਾਗਾ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਪਰਿ। ਪਰਕਿਰਤੀ ਬਾਣੀ ਕਰਿ ਕਹਿ ਸੁਨਾਵਤਾ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਉ। ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ?

ਸਚਿ ਕਾਲੁ ਕੂੜੁ ਵਰਤਿਆ ਕਲਿ ਕਾਲਖ ਬੇਤਾਲ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਵਾਰ ਆਸਾ ॥ ੧੧॥ (੪੬੮)]

ਤਬ ਸਿਧ ਪਤੀਜਿ ਗਏ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਉਚੈ ਘਰਿ ਬੋਲਤਾ ਹੈ, ਹਮਾਰੀ ਉਹਾਂ ਪਹੁਚ ਨਾਹੀ”।

ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ, ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਧੰਨਿ ਹੋ ਨਾਨਕ! ਭਗਤ! ਤੂੰ ਧੰਨਿ ਹੈਂ ਜਿਸੁ ਕਉ ਐਸੀ ਗੰਮਤਾ ਆਈ ਹੈ, ਸੁ ਧੰਨਿ ਹੈਂ”।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਚਰਪਟ ਵਣੀ ਤੇ

ਤਬ ਸੁਮੇਰ ਤੇ ਫਿਰਿ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਮਿਲਣੇ ਆਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥ ਮਿਲਿ ਗਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇਖੇ ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥੁ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਾ ਨਾਤਾ ਗੁਰੂ। ਜਦਿ ਮੇਲਾ ਹੋਆ ਚਰਪਟ ਵਣੀ ਮਹਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਜੀ, ਭਈ ਥੀ ਜਿ, “ਹਉ ਚਰਪਟ ਵਣੀ ਦੇਖਿ ਆਵਾਂ, ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥ ਕਾ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਅਸਥਲੁ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕੇ ਨਾਤਾ ਗੁਰੂ ਕਾ, ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥ ਕਾ ਦਰਸਨਿ ਕਰਿ ਆਵਾਂ। ਚਰਪਟ ਵਣੀ ਦੇਖਿ ਆਵਉ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਚਰਪਟ ਵਣੀ ਮਹਿ ਆਇ ਪਰਗਟਿਆ। ਤਬ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮੇਰੀ ਚਰਪਟ ਵਣੀ ਮਹਿ ਕਈ ਬਾਲੇ ਭੋਲੇ ਰਹਦੇ ਹਨਿ, ਮਤੁ ਕੋਈ ਨਾਨਕ ਕਉ ਦੁਖਾਵੈਗਾ ਤਉ ਹਮ ਸਿਧ ਹੈਂ ਉਹੁ ਸਾਧੂ ਹੈ; ਮਤੁ ਓਹੁ ਜੀਉ ਬੁਰਾ ਕਰੇ, ਮੇਰੇ ਪੰਥ ਹੀ ਕਾ ਬੁਰਾ ਕਰੇ। ਤਉ ਪੰਥ ਹੀ ਪਰਲੋਂ ਕਰੇ। ਤਉ ਬੁਰੀ ਬਾਤ ਹੋਇ। ਪਣੁ ਪਹਿਲੈ ਹੀ ਨਾਨਕ ਕਉ ਜਾਇ ਮਿਲਉ”। ਤਬ ਪਹਿਲੈ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਸ੍ਰੀ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥੁ ਮਿਲਿ ਗਇਆ ਚਰਪਟ ਵਣੀ ਮਹਿ, ਅਦੇਸੁ ਕਰਿ ਮਿਲੇ, ਦੋ ਦਰਖਤਿ ਕੇ ਤਲੇ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਭਇਆ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਧਰਤੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕੀਨੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਸਿਧਹੁ ਕੇ ਅਸਥਲ ਹੈ ਤਹਾ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ”। ਕਹੈ, “ਨਾਨਕ ਜੀ! ਸੁ ਤਉ ਤੁਮ ਹੀ ਹਉ”। ਤਬ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਮਾਰਗੁ ਕ ਵਨੁ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਾਰਗੁ ਜੋਗੁ ਮਾਰਗੁ” ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਚਿਹਨ ਜੋਗ ਮਾਰਗ ਕੇ ਬਤਾਇ, ਜਿ ਕਿਆ ਹੈ ਜੋਗ ਮਾਰਗੁ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ :—

ਸੁਰਤਿ ਸਬਦੁ ਸਾਖੀ ਮੇਰੀ ਸਿੰਝੀ ਬਾਜੇ ਲੋਕੁ ਸੁਣੇ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਚਉਪਦੇ ॥ ੪॥ (੮੭੭)]

ਜਿਉ ਘ੍ਰਿਤ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ ਕਾਗਦੁ ਬਾਚਿਆ ਪਾਨੀ ਤੇ ਤਿਉ ਸਾਧ ਕੇ ਮਿਲਣੇ ਸਾਥਿ ਪੀਰ ਪੁਰਖਹੁ ਕੇ ਮਿਲਣ ਸਾਥਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਜਮ ਤੇ ਬਾਚੀਤਾ ਹੈ। ਏ ਸ੍ਰੀ ਨਾਥ ਜੀ ਤੁਮਰੇ ਪਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਮ ਏਵ ਜਮ ਤੇ ਬਾਚੀਤੇ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਥ ਜੀ। ਤੁਮ ਹਮ ਉਪਰਿ ਦਇਆਲੁ ਹੋਹੁ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਤੇ

ਤਬ ਜਗੁ ਨਿਸਤਾਰਣ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਫੇਰਿ ਇਸੁ ਜਹਾਨਿ ਮਹਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਚਰਪਟ ਵਣੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਕੇ ਮੇਲੇ ਜੋਗੀਆਂ ਕੇ ਮਹਿ ਜਾਇ ਨਿਕਲਾ। ਅਗੈ ਜਬ ਦੇਖੇ ਓਹੁ ਜਿ ਜੋਗੀਆਂ ਕਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਸਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਨਿ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ਹੈ ਜਿ, “ਰੇ ਬਾਬਾ! ਜਿ ਕੋਈ ਜਿਸੁ ਜਿਸੁ ਪੰਥ ਕਾ ਆਵੈ ਤਿਸੁ ਕਉ ਮਨਹਿ ਨਾਹੀਂ ਕਰਣਾ, ਏਕ ਸੀ

ਭੁਗਤਿ ਦੋਣੀ, ਭਾਵੈ ਬਾਬੂ ਹੋਵੈ ਭਾਵੈ ਜੋਗੀ, ਬੈਰਾਗੀ-ਗ੍ਰਿਸਤੀ ਹੋਵੈ ਭੁਗਤਿ ਏਕ ਸੀ ਦੋਣੀ, ਭੰਡਾਰਾ ਨਾਥ ਕਾ ਏਕ ਜਾ ਬਾਣਣਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਭੰਡਾਰੇ ਕਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਿਆ, ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਉਸੁ ਸਨਮੁਖ ਜੋਗੀ ਕਉ ਜਾਇ ਮਿਲੈ, ਲਾਗੇ ਗਿਆਨਿ ਕੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਨੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਿਛੁ ਉਨ ਕਉ ਅਧਿਕ ਬਾਤ ਲਾਗਾ ਸੁਨਾਵਨੇ। ਉਨਹੁ ਨ ਜਾਨਾ ਜਿ ਏਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਹੈ। ਤਬ ਉਨਿ ਜੋਗੀ ਬੋਲਾ ਜਿ, ‘ਬਾਬੂ! ਤੂੰ ਗ੍ਰਿਸਤੀ ਹੈਂ ਕਿ ਉਦਾਸੀ ਹੈਂ? ਕਹੋ : “ਜੀ, ਮੈਂ ਗ੍ਰਿਸਤੀ ਹੋਊ”। ਤਬ ਉਨਿ ਜੋਗੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਨਹੋ ਬਾਬੂ।

ਅਮਲੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਰੈ ਧਿਆਨ, ਗ੍ਰਿਸਤੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਰਖੈ ਗਿਆਨ।

ਅਤੀਤੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਚਿਤਵੈ ਆਸਾ, ਪ੍ਰਣਵੈ ਗੋਰਖੁ ਉਹ ਫੂਲੋ ਫਾਸਾ।

(ਇਹ ਸਲੋਕ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ)

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਜਿ ਸੁਨਿ ਹੋ ਜੋਗੀ! ਕਿਛੁ ਕੰਨ ਫਟੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੁੰਦਾ ਪਹਰੀ ਤੇ ਗਿਆਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੋਗੀ ਅਤੀਤੁ ਇਹੁ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਜਿਨਹੁ ਬਸਤ੍ਰਹੁ ਅਰੁ ਬਾਤ ਬੁਝੈ ਇਹੁ ਅਤੀਤੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਬਾਤਾਂ ਤੂ ਸੁਨਿ ਲੇਹਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਗਵੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਜਿ :—

ਮੁੰਦਾ ਤੇ ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਮੁੰਦਾ ਕਾਂਇਆ ਕੀਜੈ ਪਿਥਾਤਾ॥

[ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੋਤੀ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੨੫॥ (੧੫੫)]

ਤਬ ਜੋਗੀ ਨੇ ਆਦੇਸੁ ਕੀਆ ਜਿ, “ਅਦੇਸੁ ਹੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਦੇਸੁ! ਮੈਂ ਜਾਣਿਆ ਜਿ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਕੈ ਵੇਖੈ ਐਸਾ ਕਵਨੁ ਹੈ ਜਿ ਐਸੀ ਕਹਿ ਜਾਣੈ ਬਿਨਾਂ ਸਚ ਥੀਂ। ਸੁ ਸਚਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਹੈ ਜਿਨਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਜਿਸੁ ਆਗੈ ਚਉਰਾਸੀਹੁ ਸਿਧਹੁ ਨਿਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ ਹੈ। ਧੰਨਿ ਹਮਾਰੇ ਭਾਗ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਜਿ ਹਮ ਅਪਤ ਕਉ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਹੋਆ, ਜਿਤਨਾ ਹਮ ਕਿਛੁ ਬੋਲੈ ਹੈ ਸਿ ਸਤੁ ਚੁਕ ਪੜੀ। ਦਇਆਲ ਜੀ! ਅਬ ਤੂੰ ਦਇਆਲੁ ਹੋਹੁ ਜੋਗ ਕੇ ਭੋਖ ਕੀ ਰਾਖੁ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, “ਜਾਹਿ ਰੇ ਜੋਗੀ! ਤੁਮਾਰੀ ਪਰਮਗਤਿ ਹੋਈ। ਸਾਧ ਕੇ ਮਿਲਣੇ ਕਾ ਏਹੁ ਬਸੇਖੁ ਜਿ ਤੁਮਰੀ ਪਰਮਗਤਿ ਹੋਵਉ”। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਮੁਲਤਾਨ ਕੋਲ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ

ਤਬ ਉਤਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਛਮ ਕੀ ਧਰਤੀ ਕਉ ਰਮੇ। ਏਕੁ ਬਰਸੁ ਉਤਰ ਰਹੇ, ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਮੁਲਤਾਨ ਕੀ ਧਰਤੀ ਗਇਆ। ਤਬ ਮੁਲਤਾਨ ਤੀ ਓਰੈ ਰਾਵੀ ਕੀ ਉਤਲੀ ਤਰਫ ਇਸੁ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਮੁਲਤਾਨ ਕਉ ਵਾਵੀ ਤਰਫ ਮਹਾਂ ਜੰਗਲੁ ਉਜਾੜਿ ਥਾ, ਉਹਾਂ ਉਪਰ ਤੇ ਮੇਘੁ ਲਾਗਾ ਬਰਸਣੈ। ਮੇਘ ਦੇ ਵਰਸਣੇ ਸਾਥ ਮੋਰ ਲਾਗੇ ਬੋਲਣੇ। ਮੋਰੀ ਪਾਇਲੁ ਪਾਇਆ ਅਨੰਦ ਬਿਚਿ, ਮੋਰ ਲਾਗੇ ਨਾਚਣੇ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਮੀਂਹੁ ਪਵੇ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਮੋਰ ਪਾਇਲ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਮੋਰ ਦੇਖਦਾ ਹੈਂ ਜਿ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ ਹੋਨਿ”। ਅਖੈ, “ਜੀ, ਆਹੋ! ਮਹਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ ਹੋਨਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਮੋਰ ਮੀਂਹੁ ਦੇਖਿ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਭਰਤਾ ਦੇਖਿ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ, ਭਗਤੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਿਲਿਐ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ। ਦਿਖਾ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਏਹਿ ਤਾਂ

ਕਿੰਨਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ ਜਾਂ ਏਨਾਂ ਦੀ ਉਮੇਦ ਵਰਿ ਆਈ, ਏਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਥਾਂਵਹੁ ਮੀਹੁ ਮੰਗਦੇ ਸੇ,
ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੀਹੁ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ। ਪਣੁ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵਾ ਜਾਂ
ਮਿਹਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਥੀਵੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਵਡਹੰਸ ਰਾਗ
ਵਿਚਿ, ਬਿਰਹੀ ਉਪਦੇਸੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬਾਣੀ ਸਿਫਤਿ ਲੈ ਉਠਾ :—

ਮੋਰੀ ਰੁਣ ਝੁਣ ਲਾਇਆ ਭੈਣੇ ਸਾਵਣੁ ਆਇਆ॥

[ਵਡਹੰਸ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ॥ ੫॥ (੫੫੭)]

.....ਤਾਂ ਸਾਹਿਬੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਆ। ਨਾਨਕੁ ਬੁਲਾਇਆ ਆਪਣੇ ਅੰਗਿ ਨਾਲਿ
ਲਗਾਇਆ।.....ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਚ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੰਗਲ ਤੀ ਮੋਰ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਮੁਲਤਾਨ ਸਹਿਰ ਜਾਇ ਵੜਿਆ।
ਮੁਲਤਾਨ ਕੇ ਲੋਕ ਸਭਿ ਆਇ ਮਿਲੇ। ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਇਕਿ
ਰਾਜੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਧਨ ਪਾਤ੍ਰ ਹੈ, ਇਕਿ ਜੋਗੀ ਹੈ, ਜੋਗੁ ਕਮਾਤੇ ਹੈ, ਇਕ ਭੋਗੀ ਭੋਗ ਕਮਾਤੇ
ਹੈ; ਇਕਿ ਤਟੀ ਤੀਰਥੀ ਨਾਵਤੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਬੈਸਨੋ ਹੈ; ਇਕਿ ਗ੍ਰਿਸਤੀ ਹੈ; ਇਕਿ ਉਦਾਸੀ ਹੈ,
ਇਕਿ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਹੈ; ਤਿਨਾ ਮਹਿ ਉਤਮੁ ਕਰਣੀ ਕਵਣੁ ਹੈ, ਜਿਸੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਸੁ ਜੀਵ ਕਾ
ਭਲਾ ਹੋਇ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਲਲਿਤਾ ਸੂਹੀ ਮਹਿ ਬਾਣੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ :—

ਜੋਗੀ ਹੋਵੈ ਜੋਗਵੈ, ਭੋਗੀ ਹੋਵੈ ਖਾਇ॥

[ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੬ ॥ ੭॥ (੭੩੦)]

ਸਾਰੇ ਓਹੁ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਏ, ਲਾਗੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰਨੇ। ਬਾਬੇ ਕੈ ਉਪਦੇਸਿ
ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿ ਮਹਾਂ ਪਾਪੀ ਬੇ ਤੇ ਮਹਾਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਾਵਨੁ ਭਏ, ਸਭਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ
ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ! ਪੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ !”

ਬਹਾਉਦੀਨ ਜ਼ਿਕਰੀਆ ਦੇ ਪੋਤੇ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮੁਲਤਾਨ ਸਹਿਰ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਬਾਅਰੁ ਪੀਰ ਬਹਾਵਦੀ
ਦਾ ਪੋਤਾ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ। ਤਿਨਿ ਆਇ ਕਰਿ
ਕਹਿਆ ਜਿ, ‘ਸਲਾਮਾਲੇਕ ਨਾਨਕ ਫਕੀਰ, ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਸੀਦ !” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ
ਕਹਿਆ ਜੇ, ‘ਅਲੇਕ ਸਲਾਮੁ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ !” ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਉਠਿ ਕਰਿ ਸਲਾਮੁ
ਦਿਤਾ, ਦਸਤਪੰਜਾ ਲੈ ਮਿਲੇ। ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ, ਲਗੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਣੇ।
ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਮਿਲੇ, ਲਗੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਣੇ
ਦਿਲ ਬਦਿਲ ਥੀ। ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਦਿਖਾ ਆਪਿ ਵਿਚਿ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ
ਬਾਤਾਂ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਨ। ਤਬ ਪੀਰ ਜਾਦੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਤੂੰ ਵਡਾ
ਬੁਜਰਕਵਾਹੁ ਹੈ, ਪਣੁ ਤੈਂ ਇਕੁ ਗੋਸਾ ਪਕੜਿ ਕਰਿ ਬੈਠਕ ਹਿਕੁ ਨ ਕੀਤੀਆ, ਹਿਕੁ ਕੋਈ
ਖਾਦਮੁ ਅਗੈ ਰਖਿ ਕਰਿ ਜਿ ਬੈਠਿਆ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚਿ ਰਹੀਐ। ਅਜੇ ਫਿਰਣ ਹੀ
ਵਿਚਿ ਖਿਆਲੁ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਆਵਉ ਵੱਢਉ ਡੁੱਮਣੀ ਕਿਤੀ ਮਿਕ੍ ਕਰੇਉ॥

[ਮਾਤ੍ਰ ਕਾਫੀ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੧, (੧੦੧੪)]

ਤਾਂ ਪੀਰ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਵਾਹੁ ਸਾਹਿਬ! ਵਾਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਨਾਨਕ! ਅਸੀਂ ਅਗੈਂ ਸਾਹਿਬ ਕੂੰ ਸੁਣਦੇ ਆਹੈ, ਹੁਣਿ ਤੇਰਾ ਜਿ ਦੀਦਾਰੁ ਬੀਆ ਸਿ ਐਨਿ ਸਾਹਿਬ ਸਚੇ ਦਾ ਦੀਦਾਰੁ ਬੀਆ। ਨਾਨਕ ਜੀ! ਅਸਾਂ ਕੂੰ ਇਜੇਹੀ ਦੁਆਇ ਦੇਹਿ, ਅਸਾਡੀ ਭੀ ਉਸੁ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲੋਂ ਰਹਿ ਆਵੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਾਹਿ ਜੀ! ਸਾਹਿਬੁ ਤੇਰੀ ਸਰਪਰ ਰਖੇਗਾ; ਤੂੰ ਪਹੁਚਿਆ ਹੋਆ ਹੈ, ਪੈਰਵੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਪਰਿ ਚਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਮਾਈ ਪੀਰ ਬਹਾਵਦੀ ਦੀ ਪਿਛੈ ਸਾਹਿਬੁ ਤੇਰੀ ਸਰਪਰ ਰਖੇਗਾ”। ਕਹੈ, “ਜੀ, ਸੋ ਪੀਰ ਤੂਹੈ ਹੈ, ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਅਖੀ ਨਾਲਿ ਅਸਾਂ ਕੂੰ ਸਾਹਿਬ ਡਿਖਾਲਿਆ ਹੀ। ਜੀ, ਤੂੰ ਵਡਾ ਪੀਰ ਹੈ, ਤਾਹੁ ਦਾ ਸਦਕਾ ਅਸਾਂ ਕੂੰ ਸਾਹਿਬੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਬੀਵੈ। ਤਬ ਦਸਤ ਪੰਜਾ ਲੈ ਕਰਿ ਪੀਰ ਬਹਾਵਦੀ ਦਾ ਪੋਤਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੇ ਵਿਦਾ ਹੋਆ, ਘਰਿ ਗਇਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਪੀਰ ਬਹਾਉਦੀਨ ਦੇ ਮਿਜਾਰ ਤੇ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਮੁਲਤਾਨਿ ਸਹਰਿ ਪੀਰ ਬਹਾਵਦੀ ਕੀ ਦਰਗਾਹਿ ਮਹਿ ਜਾਇ ਵੜਿਆ। ਤਬ ਦਰਗਾਹਿ ਮਹਿ ਖਬਰਿ ਹੋਈ ਪੀਰ, ਜਾਦਿਆਂ ਕਉ ਜਿ, “ਨਾਨਕੁ ਵੇਦੀ ਜਿ ਡੇਰਾ ਲੁਟਾਇ ਫਕੀਰੁ ਹੋਇ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਸਿ ਪੀਰ ਬਹਾਵਦੀ ਦੀ ਤੁਰਬਤ ਉਪਰਿ ਆਇ ਹੁਜਰੇ ਵਿਚ ਵੜਿਆ ਹੈ, ਤੁਰਬਤ ਕੂੰ ਕੁਰਨਸ ਕੀਤੀ ਹੋਸੁ। ਅਰੁ ਫਕੀਰ ਤਬਾ ਹੈ ਅਰੁ ਮਰਦੁ ਖੂਬ ਦੀਦਾਰੁ ਕਦਾਰੁ ਕਦਾਵਰੁ ਅਜਬੁ ਦੀਦਾਰੁ ਹੈ, ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਬਣਿਆਵੈ ਪੀਰ ਜੀ। ਅਜਬੁ ਫਕੀਰੁ ਸੁਣੀਦਾ ਥਾ ਸਿ ਆਇਆ ਹੈ”। ਤਬ ਉਹੁ ਜੀ ਪੀਰਜਾਦਾ, ਪੀਰ ਬਹਾਵਦੀ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਪੀਰ ਦੀ ਜਾਹਗਾ ਥਾ, ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਯਾਰਹੁ! ਟੁਕੁ ਏਕ ਮੈਂ ਨਿਵਾਜ ਕਰਿ ਲਈ”। ਖਾਦਮਾ ਨੇ ਕਹਿਓਸੁ ਜਿ, “ਦੇਖਿ ਲੇਹੁ ਜੁ ਮਤੁ ਉਨਿ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇ। ਜੇ ਉਨਿ ਚਲੇ ਤਾਂ ਕਹਣਾ ਜਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੁਹਬਤਿ ਟੁਕੁ ਏਕੁ ਬੈਠੀਐ, ਪੀਰੁ ਆਵਦਾ ਹੈ”। ਤਬ ਉਹੁ ਖਾਦਮ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਆਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅਗੇ ਹੀ ਤੇ ਕਹਿ ਉਠਾ ਜਿ, “ਮੀਆਂ ਸਲਾਮਤਿ! ਅਸੀਂ ਪੀਰ ਕੂੰ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਜਾਹਿਗੇ, ਏਵ ਨਾਹੀਂ ਜਾਂਦੇ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਖਾਦਮਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਵਾਹੁ, ਵਾਹੁ ਜੀ! ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਬਾਤਿ ਬੁਝੀ”। ਤਬ ਉਹਿ ਫਿਰਿ ਗਏ, ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ! ਉਹੁ ਪੂਰਾ ਮਰਦੁ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਬੋਲੇ ਭੀ ਨ ਸਿਆਲਾ, ਮਰਦੁ ਅਗੇ ਹੀ ਕਹਿ ਉਠਾ ਜਿ ਮੀਆਂ, ਅਸੀਂ ਪੀਰ ਕੂੰ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਵੈਸਹਾਂ, ਏਵ ਨਾਹੀਂ ਵੈਦੇ”। ਤਾਂ ਪੀਰ ਨਿਵਾਜ ਗੁਜਾਰੀ ਪੋਸੀ ਵਖਤੁ ਕੀ, ਗੁਜਾਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਅਰੁ ਪੀਰੁ ਦਸਤ ਪੋਸੀ ਲੈ ਕਰਿ ਮਿਲੇ, ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਦਰਗਾਹ ਮਹਿ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਪੀਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਜੀ! ਭਲੇ ਹਉ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਿਲੈ ਤਾਂ ਹੀ ਭਲੇ। ਤਬ ਪੀਰ ਕਬੀਰ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਭਲੀ ਬਾਤ ਕਹੀ ਜਿ ਸਾਹਿਬ ਦਿਆਂ ਮਿਲਿਆਂ ਸਾਹਿਬੁ ਯਾਦਿ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਸਚੁ ਹੈ ਏਸੁ ਬਾਤ ਮਹਿ ਸਕੁ ਨਾਹੀਂ”। ਤਬ ਪੀਰ ਕਬੀਰ ਕਹਿਆ, “ਨਾਨਕ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਜਿ ਤੁਸੀ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੂੰ ਸਕੁ ਨਾਹੀਂ ਰਖਤੇ। ਪਣੁ ਜੀ, ਕਾਈ ਜਾਹਗਾ ਸਕ ਦੀ ਭੈ ਹੈ ਜਿ ਕਿਬਾਉਂ

ਸਾਹਿਬ ਦੂਇ ਕਰਿ ਦੇਖਦਾ ਭੀ ਕਰਦਾ ਕਿ ਸਭਨੀ ਥਾਈਂ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਨੋ ਜਾਣੀਐ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੀਰ ਜੀ! ਸਭ ਜਾਹਗਾ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਕਰਿ ਜਾਨਣਾ। ਸਾਹਿਬ ਬਿਨਾ ਜਾਹਗਾ ਕਾਈ ਨਾਹੀ ਜਾਨਣੀ”। ਤਬ ਪੀਰ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ਸਭਨੀ ਥਾਈਂ ਸਾਹਿਬ ਜਾਨਣਾ ਤਾਂ ਅਵਰਤ ਮਰਦ ਇਕਠਿਆਂ ਹੋਇ ਮੁਕਣਾ ਤਾਂ ਓਥੇ ਭੀ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣੀਐ ਤਾਂ ਏਹੁ ਉਸੁ ਸੋਜ ਨੋ ਰਾਂਵ ਨ ਸਕਈ। ਤਬ ਫਿਰਿ ਏਸੁ ਕਾ ਰਸੁ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਰਹੈ, ਏਹੁ ਬਾਤ ਨਾਨਕ ਜੀ। ਅਸਾਨੋ ਸਮਝਾਈਐ ਜਿ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੈ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਹਸਿਆ, ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਆਪਿ ਰਸੁ ਆਪੇ ਰਾਵਣਹਾਰੁ॥

[ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ॥ ੨੫॥ (੨੩)]

ਤਬ ਪੀਰਿ ਕੁਰਨਸ ਕਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੋ। ਕਹਿਓਸੁ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਾਹਿਬ ਜਿਨਿ ਸਾਹਿਬੁ ਤੂੰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਅਤੇ ਵਾਹੁ ਤੂੰ ਜਿਸ ਨੇ ਮਿਹਰ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਾਹਿਬ ਅਸਾਡਾ ਭੀ ਭਲਾ ਕੀਤਾ ਜਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਦੀਦਾਰੁ ਅਸਾਂ ਕੂੰ ਥੀਆ। ਵਾਹੁ ਸਾਹਿਬ। ਵਾਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਤੂੰ ਵਾਹਿ! ਜੇ ਦੀ ਸਚ ਰਜਾਇ”। ਤਬ ਪੀਰਿ ਕਬੀਰ ਸਾਬਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਗੋਸਟਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਫੇਰਿ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਮਕੇ ਦੇ ਰਾਹ ਇਕ ਮਸੀਤ ਵਿਚ

ਤਬ ਮੁਲਤਾਨ ਸਹਰ ਕਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਮੱਕੇ ਕੀ ਜਾਰਤ ਕਉ ਆਵਤਾ ਆਵਤਾ ਏਹੁ ਮਉਲਾਣਿਆਂ ਕਾ ਗਾਉਂ ਸਾ, ਉਹਾਂ ਜਾਇ ਮਸੀਤਿ ਮਹਿ ਸੁਤੇ ਹੋਂਦੀ ਹੀ ਜੁੱਤੀ, ਕਾਅਬੇ ਕੀ ਤਰਫ ਪੈਰਿ ਕਰਿ ਕੈ ਮਸੀਤਿ ਵਿਚ ਸੇਵਿ ਰਹੇ। ਉਹੁ ਸਹਰੁ ਕਾਜੀਆਂ ਕਾ ਥਾ। ਉਸੁ ਸਹਰੁ ਕਾ ਉਹੁ ਸਿਰਦਾਰੁ ਸੀ ਮੁਲਾ, ਜਿਸਦੀ ਉਹੁ ਮਸੀਤਿ ਸੀ। ਉਹੁ ਮੁਲਾ ਉਸੁ ਸਹਰੁ ਕਾ ਸਾਹਿਬੁ ਥਾ। ਉਹੀ ਵਖਤਿ ਮਸੀਤਿ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਾਬ ਉਤਰੀ ਮਸੀਤਿ ਨਿਵਾਜ ਅਦਾ ਕਰਣ ਪੇਸੀ ਦੀ ਆਇ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਐ ਯਾਰਹੁ! ਏਹੁ ਕੋਈ ਵਡਾ ਹੋਵਾਨੁ ਹੈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਿ ਮਸੀਤਿ ਵਿਚ ਹੋਂਦੀ ਹੀ ਜੁੱਤੀ ਸੁਤਾ ਹੈ, ਕਾਬੇ ਤੁਲਹੁ ਕੀ ਤਰਫ ਪਾਵ ਕਰਿ ਕਰਿ। ਐ ਇਸ ਕੈ ਤਾਈ ਉਠਾਇ ਖੜਾ ਕਰਹੁ। ਤਬ ਓਹਿ ਜਿ ਲੋਕ ਦਉੜੇ ਉਨਹੁ ਪਕੜਿ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਜਿ, “ਏ ਬੰਦੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ। ਤੈਂ ਘਰਿ ਵਿਚਿ ਕਿਉਂ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਹੋਂਦੀ ਜੁੱਤੀ ਸੁਤਾ ਸਹਿ ਅਰੁ ਜੁੱਤੀ ਵਿਚਿ ਵਾੜੀ ਹੈ, ਬਾਹਰਿ ਛਡਿ ਆਵਦਾ?” ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੁਹਦੀ ਕਹਿਆ ਜਿ: “ਏ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਦਿਅਹੁ! ਜਿਸੁ ਤਰਫ ਨਾ ਹੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਘਰੁ ਉਸੇ ਹੀ ਜਾਹਗਾ ਏਹੁ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਰਖਿ ਆਵਹੁ। ਅਰੁ ਜਿਸੁ ਤਰਫ ਨਾਹੀ ਕਾਬਾ ਉਸੁ ਤਰਫ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਕਰਹੁ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਹੁ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਕਰਹੁ”। ਐ ਕਹੈ, “ਹਮ ਨਿਵਾਜ ਅਦਾ ਕਰਿ ਲੇਹਿ, ਏਸੁ ਕਉ ਪਕੜਿ ਕਰਿ ਮਸੀਤਿ ਥੀ ਬਾਹਰਿ ਖੜੇ ਕਰਹੁ”। ਤਬ ਉਨਿ ਮੁਲਾ ਨਿਵਾਜ ਅਦਾ ਕੀਤੀ, ਵਦੀਫਾ ਪੜਿਆ, ਪੜਿ ਕਰਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਨਜੀਕਿ ਸਦਾਇ ਲਇਆ ਤਬ ਉਨਿ ਮੁਲਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਐ ਹੋਵਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ। ਜਾਂ ਤੂੰ ਸਭਨੀ ਥਾਈਂ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਏਹਿ ਭੀ ਜਾਹਗਾ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਪਿਛੁ ਇਸੁ ਜਾਹਗਾ ਕੂੰ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਸਜਾਇ ਦੀ ਲਾਇਕ ਹੈਂ ਜਿ

ਈਵ ਇਸੁ ਜਾਹਗਾ ਕੂੰ ਰਦਦਾ ਹੈ”। ਤਬ ਮੁਲਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜਾਹੁ, ਜਾਇ ਕਰਿ ਇਸ ਕੇ ਤਾਈ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਦੇਹੁ”। ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮੁਲਾ! ਇਕੁ ਮੇਰਾ ਅਰਜੁ ਤੂੰ ਸੁਣਿ, ਅਕੈ ਤੇਰੇ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਅਸੀਂ ਪਏ, ਅਕੈ ਸਾਹਿਬ ਬਾਵਹੁ ਗੋਰ ਦੇ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਤੂੰ ਪਵਾਇਆ, ਪਰੁ ਇਕੁ ਅਰਜੁ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਸੁਣਿ ਤੂੰ”। “ਕਹੈ ਕਹੁ”। ਕਹੈ : “ਏ ਸਾਹਿਬ ਦਿਆ ਬਦਰਗਾਰਾ! ਤੁਹੁ ਜਿ ਮੁਲਾ ਨਾਉਂ ਧਰਾਇਆ, ਮੁਲਾ ਨਾਮੇ ਸਾਹਿਬੁ ਸਚਾ, ਤੂੰ ਮੁਲਾ ਕਿਨੀ ਵਸਬੀ ਹੈ?” ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਸਬਦੁ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ ਮਹਿ ਜਿ :—

ਸੋਈ ਮਉਲਾ ਜਿਨਿ ਜਗੁ ਮਉਲਿਆ ਹਰਿਆ ਕੀਆ ਸੰਸਾਰੋ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੪ ॥ ੨੮॥ (੨੪)]

ਤਬ ਮੁਲਾ ਨੇ ਗੋਰ ਮਜਲਿ ਪਹੁਚਾਇ ਆਏ। ਤਬ ਫੇਰਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸਭਿ ਭਾਲਿ ਰਹੇ। ਬਾਬਾ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨਾ ਦੋਵੇ ਅਦਿਸਟੁ ਹੋਏ। ਮੁਲਾ ਸਮਾਇਆ, ਬਾਬਾ ਉਠਿ ਰਮਿਆ। ਰੇ ਭਾਈ ਲੋਕਹੁ! ਫਕੀਰਾਂ ਨੇ ਛੋੜਨਾ ਭਲਾ ਨਹੀ ਕਿ ਜਾਪੇ ਕੋਈ ਕੇਹੇ ਹੀ ਹੈ। ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ। ਵਾਹੁ ਨਾਨਕੁ ਵਾਹੁ ਨਾਨਕੁ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਕੇ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਉਸੁ ਮਉਲਾਨਾ ਕੇ ਨਗਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਕੇ ਕੇਉ ਚਲੇ। ਤਬ ਅਗੇ ਤੇ ਫਕੀਰ ਦੁਇ ਪੈਡੇ ਮਹਿ ਮਿਲਿ ਗਏ ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਲਾਮਾ ਲੋਕ ਉਏ ਬੰਦੇ ਸਾਹਿਬ ਕੇ!” ਤਬ ਆਗੈ ਤੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਅਲੋਕ ਸਲਾਮੁ, ਹੋ ਸਾਹਿਬ ਦਿਅਹੁ ਪਿਆਰਹੁ”। ਤਬ ਦਸਤ ਪੰਜਾ ਦੇ ਮਿਲੇ ਆਪਸ ਵਿਚਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਅਰੁ ਓਹਿ ਫਕੀਰ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਪੁਛੇ ਜਿ, “ਏ ਬੰਦੇ ਸਾਹਿਬ ਕਿਆਹੁ! ਤੁਸਾਂ ਕਿਸੁ ਜਾਹਗਾ ਉਪਰਿ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਉਮੈਦ ਮੰਗੀ ਹੈ?” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮੀਆਂ! ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਫਕੀਰ ਕਹੈ, ਅਸਾਂ ਉਮੈਦ ਮਕੇ ਕੀ ਜਾਰਤ ਕਾਉ ਮਨਸਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿ ਸਾਹਿਬੁ ਪਹੁਚਾਏ”। ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬੰਦੇ ਸਾਹਿਬ ਕਿਆਹੁ! ਅਸੀਂ ਭੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸਹੁ ਮਕੇ ਦੀ ਹੀ ਉਮੈਦ ਮੰਗਦੇ ਹਰਾ, ਜੇ ਸਾਹਿਬੁ ਪਹੁਚਾਏ”। ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮੀਆਂ ਸਲਾਮਤਿ! ਭਲਾ ਹੋਵੈ, ਪਹੁਚਾਵਣਹਾਰਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ; ਚਲਹੁ, ਜੇ ਸਾਹਿਬੁ ਲੈ ਜਾਵੈ ਤਾਂ ਇਕਠੇ ਹੀ ਜਾਵਹਿ”। ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਅਰੁ ਉਹਿ ਫਕੀਰ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ਚਲੇ। ਤਬ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਇਕੁ ਅਗੈ ਗਾਉਂ ਸਾ ਓਥੇ ਜਾਇ ਰਹੇ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਓਨਾਂ ਦੇ ਤਾਈ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮੀਆਂ! ਤੇਰਾ ਕਿਆ ਨਾਮੁ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਨਾਮ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਨਾਮੁ ਮੇਰਾ ਰਹੀਮ ਦੀ ਹੈ”। ਦੂਜੇ ਕਉ ਪੁਛਾ, ਕਹੈ, “ਜੀ, ਤੇਰਾ ਕਿਆ ਨਾਮੁ ਹੈ?” ਕਹੈ, ਜੀ, ਨਾਮੁ ਖਾਕੁ, ਪਣੁ ਜੀ ਬੰਦੇ ਦਾ ਨਾਮੁ ਕਰੀਮ ਦੀ ਹੈ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਫਕੀਰਹੁ ਕਹਿਆ, “ਸਾਹਿ ਜੀ! ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਕਿਆ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਨਾਮੁ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਕਾ, ਪਣੁ ਜੀ ਮਾਉਂ ਬਾਪ ਦਾ ਨਾਉਂ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾਨਕੁ ਹੈ”। ਕਹੈ, “ਮੀਆਂ! ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਜੋਹਾ ਹੈ”। ਕਹੈ, “ਆਇ ਮੀਆਂ! ਅਜੂ ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਹਾਂ”। ਕਹੈ “ਜਾਤਿ ਕਵਣੁ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਜਾਤਿ ਖੜੀ”। ਕਹੈ, “ਗੋਕੁ ਕਵਣੁ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਵੇਦੀ ਖੜੀ ਹਾਂ”। ਕਹੈ “ਨਾਨਕੁ ਵੇਦੀ ਜਿ ਫਕੀਰੁ ਹੋਇ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ, ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰਹੁ ਡੇਰਾ ਲੁਟਾਇ ਕਰਿ ਆਇਆ ਸਿ ਤਉ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਉਸ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸਿ ਕਾ ਓੜਕੁ

ਸੁਮਾਰ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਪਣੁ ਇਕੁ ਏਹਿ ਭੀ ਫਕੀਰ ਨਾਨਕੁ ਹੈ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਹੀ ਕੀਤਾ ਜਿ ਓਹੁ ਨਾਨਕੁ ਹੈ। ਤਬ ਉਹਾਂ ਏਕਿ ਉਸੁ ਵੇਲੇ ਵਿਚਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬੇ, ਸੇ ਖਾਣਾ ਲੈ ਆਏ। ਫਕੀਰ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਫਕੀਰਹੁ ਸਾਹਿਬ ਦਿਅਹੁ। ਏਹੁ ਖਾਣਾ ਹੈ, ਖਾਹੁ”। ਉਨਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਾਣਾ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇ ਰਖਿਆ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਸਾਹਿਬ ਦਿਅਹੁ! ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਹਾਂ, ਏਹਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਨਿ; ਏਹਿ ਖਾਣਾ ਏਨਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕ੍ਰਾਂ ਦੇਵਹੁ”। ਤਬ ਉਨਾਂ ਆਖਿਆ, “ਜੀ, ਏਵ ਕਿਵ ਕਰਿ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਜਿ ਗਿਰਾਵ ਵਿਚਿ ਫਕੀਰੁ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭੁਖਾ ਪਵੈ। ਤਾਂ ਅਸਾਡਾ ਭਲਾ ਕਿਵ ਕਰਿ ਹੋਵੈ? ਜਿ ਤੂੰ ਕਿਛੁ ਸਕਰ, ਗੁਰੁ, ਚਾਵਲ, ਦੁਹੁ ਲੈ ਕਰਿ ਆਪਣੀ ਹਥੀਂ ਕਰਿ ਕੇ ਖਾਹਿ, ਪਰੁ ਜੀ ਏਵ ਅਸਾਡਾ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਭਲਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ”। ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ ਜੀ, ਸਾਹਿਬ ਤੁਸਾਡਾ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ। ਅਸਾਂ ਨੇ ਕਿਤਨਿਆਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਰੋਜਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਸਾਹਿਬੁ ਖਵਾਲੇਸੀ ਤਾਂ ਖਾਸਾਂਹੇ”। ਤਬ ਓਹਿ ਚੁਪਿ ਕਰਿ ਗਏ ਜਿ, “ਏਹੁ ਕੋਈ ਕਾਮਿਲੁ ਦਰਵੇਸੁ ਹੈ, ਜਿਨਿ ਏਹੁ ਕਲਾਮ ਰੋਜੇ ਦੀ ਰਖਿ ਲੀਨੀ ਹੈ”। ਤਬ ਉਸੁ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਧੁੰਮ ਪੈ ਗਈ : “ਭਾਈ ਇਕੁ ਫਕੀਰੁ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਹੁ ਨ ਅੰਨੁ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਨ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦਾ ਹੈ”। ਜਹਾਨ ਨੋ ਅਚਰਜੁ ਹੋਆ ਜਿ ਅੰਨ ਨਾਹੀ ਖਾਂਦਾ, ਪਾਣੀ ਨਾਹੀ ਪੀਂਦਾ, ਸੋ ਦਿਸੈ, ਤਮਾਸ਼ਗੀਰੁ ਲੋਕੁ ਦੇਖਣੇ ਆਇਆ। ਤਬ ਉਨਾਂ ਵਿਚਿ ਏਕੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਖੋਜੀ ਬਾ, ਉਹੁ ਭੀ ਆਇ ਬੈਠਾ ਨਾਨਕ ਅਹੁ ਉਨਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਪਾਸਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਮੁਟਕੜੀ ਪੜਿ ਰਹਿਆ। ਉਹਿ ਫਕੀਰ ਦੋਵੇ ਬੈਠੇ, ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਖਾਣਾ ਲਿਆਵੈ, ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਖਾਣਾ ਲਿਆਵੈ, ਤਬ ਓਹਿ ਰਖਦੇ ਜਾਣਿ। ਤਬ ਜਿ ਓਹੁ ਏਕੁ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਵੈ ਦਾ ਖੋਜੀ ਬਾ ਸੁ ਉਹਾ ਉਠ ਓਨਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਪਾਸਿ ਆਇ ਬੈਠਾ ਬਾ। ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਸਾਹਿਬ ਦਿਅਹੁ ਫਕੀਰਹੁ। ਇਕ ਮੇਰੇ ਜੀ ਗਲਿ ਹੈ ਪੁਛਣੈ ਕੀ। ਜੇ ਤੁਸਾਡਾ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਪੁਛਾਂ?” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਹੁਕਮੁ ਰਜਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਹੀ ਹੈ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੈ ਸਿ ਤੂੰ ਪੁਛੁ”। ਤਬ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਏਹੀ ਪੁਛਤਾ ਹੋਇ ਜਿ ਹਕੁ ਕਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਅਨਹਕੁ ਕਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰਿ ਵਸਤੁ ਹੈ ਨਾਹੀ ਸਿ ਕਿਆ ਹੈ?” ਤਬ ਓਹਿ ਫਕੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੋਰਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹੇ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਫਕੀਰਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮੀਆਂ ਜੀ। ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਤਿ ਸਾਹਿਬੁ ਹੀ ਜਾਣੈ, ਅਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਹੁ ਏਸੁ ਬਾਤ ਦੀ ਸਾਰਿ”। ਤਬ ਉਨਿ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਨਾ ਜੀ, ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਖਬਰਿ ਸਾਹਿਬ ਦਿਆ ਫਕੀਰਾਂ ਤੇ ਪਾਈਤੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਸ ਤੇ ਪਾਈਐ? ਤੁਸੀਂ ਫਕੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਹੁ, ਏਹੁ ਖਬਰਿ ਤੁਸੀਂ ਦੇਹੁ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮੀਆਂ ਜੀ। ਅਸਾਂ ਨੋ ਬਾਤ ਨਾਹੀ ਰੋਸਨੁ”। ਤਬ ਤਾਂ ਤੋੜੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਉਨਿ ਬੈਠਾ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ। ਕਿਆ ਬਾਤ ਕਰਦੇ ਥੇ?” ਤਬ ਉਨਿ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮੀਆਂ ਜੀ! ਹਉਂ ਇਕ ਖਬਰਿ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤੁਸਾਂ ਤੇ ਪੁਛਣੇ ਆਇਆ ਬਾ, ਸਿ ਏਹਿ ਫਕੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਹਦੇ ਹੋਨਿ ਜਿ ਅਸਾਂ ਨੋ ਏਹੁ ਬਾਤ ਨਾਹੀ ਰੋਸਨੁ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਕਹੁ ਕਿਆ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਖਬਰ ਪੁਛਦਾ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਮੈਂ ਏਹੀ ਬਾਤ ਪੁਛਤਾ ਹਾਂ ਜਿ ਹਕੁ ਕਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਨਹਕੁ ਕਿਆ ਹੈ ਅਤੈ ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ ਜਿ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰਿ ਨਾਹੀ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮੀਆਂ ਜੀ! ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਹਾਂ ਅਰੁ ਏ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਂ, ਏਹਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋਨਿ ਮੈਂ ਨਾਹੀ

ਸਮਝਦਾ, ਹਕੂ ਕਿਸੁ ਪਹਿ ਕਹਦੇ ਹੈਨਿ ਅਰੁ ਅਨਹਕੁ ਕਿਸੁ ਪਹਿ ਕਹਦੇ ਹੈਨਿ, ਪਰੁ ਜੀ ਇਤਨੀ ਬਾਤ ਸੁਨੀ ਹੈ ਜਿ ਨਹਕੁ ਝੂਠੁ ਹੈ ਅਰੁ ਹਕੁ ਸਚੁ ਹੈ”। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਚੁ ਆਪਿ ਹੈ, ਜਿਸੁ ਨਾਹੀ ਮਰਣਾ ਅਰੁ ਜਿਸੁ ਮਰਣਾ ਹੈ ਸਿ ਸਭੁ ਝੂਠੁ ਹੈ; ਅਰੁ ਜੀ ਇਕੁ ਨਹਕੁ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰੁ ਨਾਹੀ, ਹੋਰੁ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਹੈ; ਅਰੁ ਫਜ਼ਲੁ ਭੀ ਉਸ ਦਾ ਵਡਾ ਹੈ ਜਿ ਕਰੈ ਸਿ ਸਹੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਓਹਿ ਲੋਕ ਸਭਿ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕਰਿ ਉਠੇ ਜਿ, “ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਹੈ ਤੂੰ ਅਰੁ ਤੇਰਾ ਪੀਰੁ ਮੁਰਸਦੁ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਹੈ ਜੀ। ਅਸੀਂ ਜੀਵੇ, ਤੇਰਾ ਦੀਦਾਰੁ ਹੋਆ। ਅਸਾਡੀ ਖਾਤਰਿ ਨਿਸਾ ਹੋਈ”। ਤਦ ਰਾਤਿ ਗੁਦਰੀ ਸੁਬਾਹਿ ਹੋਈ, ਉਹਿ ਫਕੀਰ ਭੀ ਉਠਿ ਚਲੇ ਮਕੇ ਕੀ ਜਾਰਤ ਕਉ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਭੀ ਉਠਿ ਚਲਿਆ ਮਕੇ ਕਉ। ਤਬ ਜਦਿ ਰਾਹ ਉਪਰਿ ਗਏ ਤਬ ਉਹੁ ਜਿ ਫਕੀਰ ਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਓਹਿ ਕਹਿ ਉਠੇ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ਜੀ। ਤੇਰੀ ਸਾਰ ਕਉਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ? ਤੂੰ ਜਿ ਹੈਂ ਸਿ ਪਹੁਚਿਆ ਹੋਆ ਦਰਵੇਸ਼ ਹੈ, ਪਣੁ ਜੀ ਇਕ ਦੁਇ ਵਾਰੀਆਂ ਅਸੀਂ ਅਗੈ ਭੀ ਮਕੇ ਗਏ ਹੈਂ, ਅਗੈ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਰਾਹੁ ਨਾਹੀ, ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹੈਂ—ਦੇਵ ਕਿਵੇ ਬਾਤ ਹੈ ਜਿਉਂ ਜਾਣੀਐ ਤਿਉਂ ਕੀਚੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਡਲਾ ਹੋਵੇ, ਪਿਛਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਹੁ ਆਗੈ ਜੇ ਸਾਹਿਬੁ ਲਿਆਵਸੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਭੀ ਆਵਸਾਹੇ। ਜੇ ਮਕੇ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਅਸਾਂ ਕੂ ਰਿਜਕੁ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਦੇਸੀ; ਪਰੁ ਜੀ ਏਹੁ ਅਜੁ ਦਾ ਦਿਨੁ ਯਾਦਿ ਰਖਣਾ ਜਿ ਸਾਹਿਬੁ ਦਿਖਾ ਕਿਚਰੀਕਿ ਪਹੁਚਾਏਗਾ”। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸਿ ਮੁਸਾਫ ਸੇ, ਕਲਮ ਦਵਾਤਿ ਥੀ, ਓਆ ਓਹੁ ਰੋਜੁ ਤਰੀਕ ਲਿਖਿ ਲਈ। ਤਬ ਓਹਿ ਉਠਿ ਚਲੇ ਮਕੇ ਨੇ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਉਸ ਹੀ ਸਾਇਤ ਮਕੇ ਜਾਇ ਵੜੇ। ਓਹਿ ਜਿਤੁ ਮੁਦਤ ਪੈਡੇ ਚਲਦਿਆਂ ਅਪੜੀਦਾ ਉਹਿ ਉਤੁਨਿਆਂ ਦਿਨਾਂ ਮਾਹਾਂ ਨੋ ਆਏ। ਜਾਂ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਅਗੈ ਹੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਮਕੇ ਵਿਚਿ। ਤਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਪੁਛੇ ਮਕੇ ਕੇ ਜਿ, “ਮੀਆਂ ਜੀ। ਏਹੁ ਫਕੀਰੁ ਹੈ ਸਿ ਕਿਦੋਕਾ ਕੂ ਏਥੇ ਆਇਆ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਇਤਨਿਆਂ ਦਿਨਾਂ ਇਤਨਿਆਂ ਮਾਹਾਂ ਦਾ, ਇਸੁ ਵਖਤਿ ਏਹੁ ਮਕੇ ਆਇ ਵੜਿਆ ਹੈ”। ਜਦਿ ਓਹਿ ਤਰੀਕਿ ਕਵਿ ਕਰਿ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਉਸ ਹੀ ਤਰੀਕੁ, ਉਸ ਹੀ ਸਾਇਤ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮਕੇ ਆਇ ਵੜਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਪੈਡੇ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ ਜਿ, “ਦੇਖੋ ਯਾਰਹੁ। ਇਤਨਿਆਂ ਦਿਨਾਂ, ਇਤਨਿਆਂ ਮਾਸਾਂ ਕਾ ਏਹੁ ਪੈਡਾ ਬਾ ਅਰੁ ਇਸੁ ਵਕਤਿ ਅਸਾਂ ਨਾਲਹੁ ਏਹੁ ਪਿਛੈ ਰਹਿਆ ਬਾ ਅਰੁ ਉਸ ਹੀ ਵਖਤਿ, ਉਸ ਹੀ ਸਾਇਤ ਸਾਥਿ ਏਹੁ ਮਕੇ ਆਇ ਵੜਿਆ ਹੈ ਜਿ ਏਹੁ ਹਿੰਦੂ ਅਰੁ ਦੇਖਹੁ ਇਸ ਕਉ ਇਤਨੀ ਪਹੁਚਿ ਸਾਹਿਬ ਸਚੇ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਵਡਾ ਹੋਰਾਨੁ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਦੇਖਿਆ”। ਤਬ ਓਹਿ ਮਕੇ ਕੇ ਲੋਕ ਕਹਿ ਉਠੇ ਜਿ, “ਏ ਬੰਦੇ! ਏਸ ਕੇ ਆਵਣੇ ਸਾਥਿ ਸਾਰੇ ਮਕੇ ਕਿਅਹੁ ਲੋਕਹੁ ਕਉ ਨਸੀਹਤਿ ਹਾਸਲੁ ਹੋਈ ਹੈ, ਏਹੁ ਵਡਾ ਸਾਦਿਕ ਦਰਵੇਸ਼ੁ ਹੈ। ਏਸ ਦੀ ਸਾਰ ਸਾਹਿਬੁ ਜਾਣੈ ਅਰੁ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਾਰ ਏਹੁ ਜਾਣੈ; ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਣ ਹਾਰਾ”। ਤਬ ਉਹਾਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬਾਰਹ ਮਹੀਨੇ ਮਕੇ ਮਹਿ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਿਸਮਾਦੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਾਜਸ ਦੇਖਿ ਕਰਿ। ਤਬ ਪਰਮੇਸੁਰ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਕਉ ਦਰਸਨੁ ਦੀਆ; ਜਿ, “ਹੋ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਬਿਸਮਾਦ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ?” ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਾਹਿਬ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਕਉ ਅਰਦਾਸਿ ਕੀਤੀ ਜਿ, “ਏ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਜੀ! ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸਾਜਸ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਹੋਰਾਨ ਹੋਇ

ਗਇਆ ਹਾਂ”। ਤਬ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ! ਤੈਂ ਜੇਹੀ ਸਾਜਸ ਦੇਖੀ ਹੈ ਤੈਸੀ ਕਹੁ”। ਤਬ ਹੁਕਮ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਕੇ ਸਾਥਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕਰਿ ਉਠਾ, ਬੈਸੰਤ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ :—

ਨਉ ਸਤ ਚਉਦਹ ਤੀਨਿ ਚਾਰਿ ਕਰਿ ਮਹਲਤਿ ਚਾਰਿ ਬਹਾਲੀ॥

[ਬੈਸੰਤ ਹਿੰਡਲ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੧॥ (੧੧੯੦)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪਸਾਉ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਮਿਹਰਵਾਨ ਕਾ”। ਤਬ ਜਗੁ ਨਿਸਤਾਰਨਿ ਕੀ ਨਿਮਿਤ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਚੇ ਮਿਹਰਵਾਨ ਈਹਾਂ ਚੁਗ ਮਹਿ ਭੇਜਿਆ। ਬੋਲਹੁ ਰਾਮ ਰਾਮ ਰਾਮ ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ ਸਚਾ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਿੰਡਲਾਜ ਵਿਚ

ਤਬ ਫੇਰਿ ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਮਕੇ ਆਇਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ। ਤਬ ਮਕੇ ਤੇ ਪਛਮ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਤੇ ਦੇਖਤੇ ਪੂਰਬ ਦਿਸਾ ਹਿੰਡਲਾਜ ਮਹਿ ਆਏ। ਉਹਿ ਜਿ ਲੋਕ ਰਹਤੇ ਸਿ ਖਰੇ ਅਪਰਸ ਰਹਤੇ ਹੈਂ ਸਭਿਆਰੁ ਕਠਨੁ ਰਹਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਅਤੀਤੁ ਕੀ ਪੂਜਾ ਭੀ ਬਹੁਤੁ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁਤ ਦਇਆਵੰਤੁ ਲੋਕ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਜਿ ਉਹਿ ਆਇ ਬੈਸਹਿ ਪਰੁ ਬਾਬੇ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਕੋਈ ਸਹੀ ਕਰਿ ਨ ਸਕਨੀ ਕਿ ਕਿਆ ਹੈ, ਅਤੀਤੁ ਹੈ ਕਿ ਬੈਰਾਗੀ ਹੈ ਕਿ ਬੈਸਨਉ ਹੈ, ਕਿ ਉਦਾਸੀ ਹੈ, ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਕਿ ਤੁਰਕੁ ਹੈ, ਕਿ ਖਤ੍ਰੀ ਹੈ, ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੈ, ਕਿ ਸੂਦ੍ਰ ਹੈ, ਵੈਸੁ ਹੈ, ਕਿ ਕਵਨੁ ਰੂਪੁ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਨਿਮਖਾਰ ਤੀਰਥ ਕੇ ਕੰਠੇ ਬੈਠਾ ਹੀ ਨਜਰਿ ਆਵੈ। ਨਾ ਸੇਵਤਾ ਨਜਰਿ ਆਵੈ, ਨ ਚਲਤਾ ਫਿਰਤਾ ਨਜਰਿ ਆਵੈ, ਨ ਕਿਛੁ ਖਾਤਾ ਪੀਤਾ ਨਜਰਿ ਆਵੈ। ਤਬ ਉਹਾਂ ਕੇ ਜਿ ਬੈਸਨਉ ਕੇ, ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ! ਏਹੁ ਕਵਣੁ ਰੂਪੁ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਹਿ ਪੁਛਣੇ ਆਇ, ਆਇ ਕਰਿ ਲਾਗੇ ਕਹਿਣੇ ਜਿ, “ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪਿਆਰੇ! ਤੇਰੀ ਕਵਣ ਗਤਿ ਹੈ। ਤੂੰ ਹਮ ਕਉ ਬਤਾਉ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੀ ਹਮ ਟਹਲ ਕਰਹ। ਛਾਜਨ ਭੋਜਨ ਕੀ। ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਜੁਗਤਿ ਬਤਾਉ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਤੁਮ ਹਮ ਕਉ ਕਿਆ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਹੈ?” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਬੈਸਨਉ ਹੋਤਾ ਹੈ ਉਸਿ ਕੇ ਗਲਿ ਮਾਲਾ, ਹਥਿ ਸਿਮਰਣੀ ਕੁੰਡਿ ਧੋਤੀ, ਮਥੈ ਤਿਲਕੁ ਵਰਤ ਨੇਮ ਰਖਤਾ ਹੈ, ਤੀਰਥ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਅਵਰ ਦੇਵਤੇ ਪੂਜਤਾ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਕਉ ਸ੍ਰੇਸਟ ਬੈਸਨਉ ਹਮ ਕਰਿ ਮਨਤੇ ਹੈਂ, ਚਉਕੇ ਕੀ ਸੁਰਤਿ-ਸੋਚਿ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕਉ ਲਿਜਾਇ ਚਉਕੇ ਮਹਿ ਜੇਵਾਵਤੇ ਹੈਂ, ਤੁਮ ਪਾਸਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਜਮਾਂ ਮਹਿ ਤੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਜਿਵ ਤੇਰੀ ਜੁਗਤਿ ਹੈ ਜੇਵਣੇ ਕੀ ਤਿਉਂ ਤੁਮ ਬਤਾਇ ਦੇਹੁ। ਜੇ ਕਿਛੁ ਛਾਜਨੁ ਭੋਜਨੁ ਹਮ ਕਰਾਵਹਿ ਸੁਆਮੀ ਜੀ!” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ, ਸਲੋਕੁ ਜਿ :—

ਸਚੁ ਵਰਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਤੀਰਥੁ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਇਸਨਾਨੁ॥

[ਸਲੋਕ ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੨੧॥ (੧੨੪੫)]

ਤਬ ਉਹਿ ਬੇ ਹਿੰਡਲਾਜ ਕੇ ਬੈਸਨਉ ਸਿ ਸਭਿ ਜੈ ਜੈਕਾਰੁ ਕਰਿ ਉਠੇ ਜਿ, ਧੰਨਿ ਹੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਧੰਨੁ ਹੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਤਬ ਉਹਿ ਹਿੰਡਲਾਜ ਬਾਨ ਕੇ ਬੈਸਨਉ ਜਿ ਬੇ ਤੇ ਉਹਿ ਸਭਿ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖਿ ਭਏ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ, ਉਨ ਕੇ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ।

ਮਕੇ ਤੋਂ ਵਾਪਸੀ ਤੇ ਸੈਦਪੁਰ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਹਿੰਡਲਾਜ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਫੇਰਿ ਪੂਰਬ ਦਿਸਾ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਕਉ ਚਲਿਆ। ਤਬ ਤਿੰਨ ਬਰਸ ਪਛਮ ਕੀ ਧਰਤੀ ਖੇਲਿਆ, ਫੇਰਿ ਰੂਮ ਸਾਮ ਕਾਬਲ ਕਾ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਪਿਸਤੂਰੁ ਸਾਰਾ ਪਛਮ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ ਤੇ ਸੈਦਪੁਰ ਸਲੋਈ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ ਪਠਾਣਾਂ ਮਹਿ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਸਹਰ ਕਾ ਤੁਮਾਸਾ ਦੇਖੀਐ ਜੇ ਰਜਾਇ ਹੋਇ। ਦਿਖਾ, ਸਹਰ ਮਹਿ ਖੇਰੁ ਮਿਹਰ ਕੇਹੀ ਕਿ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ, ਅਗੰਮ। ਅਗੰਮ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ। ਚਲੀਐ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਚਲੁ”। ਤਬ ਬਾਬੇ ਸਾਥਿ ਮਰਦਾਨਾ ਦੋਵੇ ਹੀ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਸੈਲਿ ਖੇਰ ਮਿਹਰ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਜਾਇ ਵੜੇ। ਸੈਦ ਪੁਰਿ ਘਰਿ ਘਰਿ ਵੀਵਾਹ ਸੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਖਾਲੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੋਵੇ, ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਘਰਿ ਘਰਿ ਵੀਵਾਹ ਬੇ। ਕਿਸੀ ਕੇ ਬੇਟੇ ਕਾ, ਕਿਸੀ ਕੇ ਬੇਟੀ ਕਾ। ਆਪਣੀ ਵੀਵਾਹੀ : ਲਪਟੇ ਪੜੇ ਬੇ, ਕਿਸੀ ਕਾ ਖੇਰੁ ਮਿਹਰ ਸਾਥਿ ਨ ਆਇਆ। ਜਿਸੁ ਘਰਿ ਬਾਬਾ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨਾ ਜਾਇ ਖੜੇ ਹੋਨਿ ਸਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੀ ਤਰਫ ਕੋਈ ਦੇਖੇ ਨਾਹੀ, ਸਭੁ ਕੇ ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਲਾਲਚਿ ਲਪਟਾਇ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਜਿਸੁ ਘਰਿ ਜਾਇ ਸੁਆਲੁ ਕਰਨਿ ਸੋਈ ਸੁਆਲੁ ਰਦੁ ਕਰੇ, ਸੁਣੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀ; ਜਿਉਂ ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਵਿਚਿ ਪੜੇ ਤਿਉਂ ਕਿਸੀ ਨ ਕਹਿਆ ਜਿ ਤੁਮਿ ਫਕੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਰੁ ਕਿ ਕਿਛੁ ਮਿਮ੍ਹਿ ਪਾਇਅਹੁ ਕਿ ਬੈਠਹੁ ਕਿ ਉਠਹੁ ਕਿ ਜਾਹੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ ਗਰਮੁ ਦੀਬਾਨੁ ਬੋਲਿ ਉਠਾ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਮੰਨਿ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਦਿਖਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਕਹੈ, “ਮਰਦਾਨਿਆ।” “ਜੀਉ ਬਾਬਾ ਪਾਤਿਸਾਹ” ਕਹੈ : ਵਜਾਇ, ਤਿਲੰਗੁ ਰਾਗੁ ਬਾਣੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਭੇਜੀ ਹੈ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਉਚਾ ਚੜਾਇ ਕੈ ਸਾਜਿ ਕਰਿ ਤਿਲੰਗੁ ਅਲਾਪੀ, ਲਾਗਾ ਪਠਾਣਾ ਵਜਾਵਣੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ :—

ਜੈਸੀ ਮੇ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੇ॥

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੩ ॥ ੫॥ (੭੨੨)]

ਤਬ ਏਕੁ ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਬਾ ਫਕਰ ਦੋਸੁ ਬਾ, ਓਹੁ ਚੰਗੇਰੀ ਮੇਵੇ ਕੀ ਭਰਿ ਕਰਿ ਆਇ ਮਿਲਿਆ। ਓਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਾਹ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਤੋਂ ਤਾਂ ਏਹੁ ਥਾਤ ਕਹੀ ਸਿ ਸਾਹਿਬੁ ਸਚਾ ਕਰੈਗਾ ਸਚੁ ਹੀ; ਕਿਉਂ ਜਿ ਸਾਹਿਬੁ ਮੰਨ ਫਕੀਰ ਮੰਨਿ, ਸਾਹਿਬੁ ਕਿਛੁ ਅਸਾਡੈ ਬਾਥਿ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਹਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਬ੍ਰਹਮਣ! ਏਹੁ ਨਗਰੁ ਫਕੀਰਾਂ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਪਰੁ, ਤੂੰ ਈਹਾਂ ਤੇ ਨਿਕਲਿ ਜਾਹਿ, ਈਹਾਂ ਰਹੁ ਨਾ, ਨਾਹੀ ਈਹਾਂ ਰਹੈਗਾ ਸਿ ਮਾਰੀਐਗਾ, ਤੂੰ ਈਹਾਂ ਰਹੁ ਨਾਹੀ, ਜਾਹਿ”। ਕਹੈ, “ਜੀ, ਮੇਰੀ ਬੇਟੀ ਕਾ ਵੀਵਾਹੁ ਹੈ, ਜੰਵ ਈਹਾਂ ਢੋਵਣੀ ਹੈ, ਬੇਟੀ ਤੇਲਿ ਪੜੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਜੇ ਜਾਉਂ ਸਿ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਜਾਉਂ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਬ੍ਰਹਮਣ! ਤੂੰ ਜਿ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਿਆ ਕਰਉ, ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਜਾਉਂ। ਜੰਵ ਕਉ ਆਦਮੀ ਭੋਜਿ ਈਹਾਂ ਤੇ, ਪੰਦ੍ਰਹ ਕੋਹ ਇਕੁ ਟੋਭਾ ਹੈ ਉਹਾਂ ਜਾਹ, ਵਸਦੀ ਕਿਤੈ ਜਾਇ ਨਾਹੀ; ਓਜਾੜ ਕਾ ਟੋਭਾ ਹੈ ਉਸ ਹੀ ਠਾਇ ਜਾਹਿ, ਜਾਇ ਕਰਿ ਤੂੰ ਰਹੁ, ਜਨੇਤ ਉਹਾਂ ਹੀ ਸਦਾਇ। ਹਮਰੇ ਕਹਿਐ ਜੇ ਲਾਗਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਹਿ, ਜੇ ਰਹੈਗਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਜਾਣੁ”। ਤਬ ਉਹੁ ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਉਹਾਂ ਤੇ ਗਡੀ ਵਾਹਣੀਆਂ ਲਦਿ ਕਰਿ ਬਾਹਰਿ ਉਸੀ ਠਾਇ

ਗਇਆ ਜਹਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਬਾ। ਤਬ ਏਕੁ ਓਹੀ ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਕੋੜਮੇ ਸਮੇਤ
ਬਾਂਚਿਆ, ਅਵਰ ਸਭਿ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਖਿਆਲ ਦੇ ਮੁਹਿ ਜਿ ਆਏ ਸੁ
ਸੈਦਪੁਰਿ ਸਲੋਇ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਮਰਦਾਨਿਆ! ਆਉ
ਦਿਖਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕੁਦਰਤਿ ਦੇਖਹਿ। ਦਿਖਾ, ਕਿਆ ਹੋਇ ਨਿਬੜੀ। ਤਬ ਆਗਿਆ
ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਸਾਬਿ ਮਰਦ ਕਾ ਚੇਲਾ ਮੀਰੁ ਬਾਬਰੁ ਪਇਆ, ਤਿਨਿ ਮਾਰ ਕਰਿ ਸੈਦ ਪੁਰ
ਗਰਤ ਗੋਰੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸੈਦ ਪੁਰ ਸਲੋਈ ਫਿਰਿ ਆਇਆ ਜਾਂ ਮੀਰ ਬਾਬਰੁ
ਮਾਰਿ ਨਿਕਲਿਆ ਸੈਦ ਪੁਰ ਸਲੋਇ ਕਉ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਸੈਦ ਪੁਰ ਦੀ ਤਬਾਹੀ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਭਲਕੇ ਫੇਰਿ ਸੈਦ ਪੁਰਿ ਸਲੋਈ ਆਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ
ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਦਿਖਾ, ਚਲੁ ਸਲੋਈ ਸੈਦ ਪੁਰਿ ਕਿ ਵਾਪਰਿਆ। ਪਰਮੇਸੁਰ
ਕਾ ਭਾਣਾ ਦੇਖਹਿ ਦਿਖਾ, ਕਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿ ਵਾਪਰਿਆ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ
ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਮਰਦਾਨਿਆ!” ਕਹੈ, “ਜੀਉ, ਬਾਬਾ! ਹਾਂ, ਅਗੰਮ!” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ
ਅਰੁ ਮਰਦਾਨਾ ਫਿਰਿ ਸੈਦ ਪੁਰਿ ਸਲੋਈ ਆਏ, ਆਇ ਕਰਿ ਜਾਂ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖਨਿ,
ਓਥੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਕੁਦਰਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਹੋਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ
ਹੋਰਾਨਗੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ :—

ਕਹਾ ਸੁ ਖੇਲ ਤਬੇਲਾ ਘੋੜੇ ਕਹਾ ਭੇਰੀ ਸਹਨਾਈ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ ਘਰ ੩ ॥ ੨॥ (੪੧੭)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਕਿਸੇ ਕੇ ਹਥਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਜੇ ਕਿਛੁ
ਕਰਤਾ ਹੈ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਸਿ ਆਪੇ ਹੀ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਜਾਇ ਕਰਿ ਕਿਸੁ ਅਗੈ ਕਹੀਐ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ
ਏਹੁ ਭਲਾ ਕੀਆ ਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਏਹੁ ਬੁਰਾ ਕੀਆ। ਆਪੇ ਬਾਪਤਾ ਹੈ ਆਪੇ ਉਬਾਪਤਾ ਹੈ।
ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਉਨਿ ਸਾਹਿਬ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤਿਵ ਹੀ ਤਿਵ ਮਨੁਖ ਕਉ ਪਹੁਚਾਇਦਾ ਹੈ।

ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਤਬ ਸੈਦ ਪੁਰ ਤੇ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਮੀਰੁ ਬਾਬਰੁ ਗਇਆ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ
ਫਿਰਿ ਸੈਦਪੁਰ ਤੇ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਟਿਲੈ ਜਾਇ ਕਰਿ, ਫੇਰਿ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਏ ਭੋਇ ਭਟੀ ਕੀ
ਫਿਰਿ ਜਨਮ ਬਾਨਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਦੁਹੁ ਕੋਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਆਇ ਬੈਠਾ ਤਲਵੰਡੀ
ਤੇ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਰਜਾਇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹਉ ਮਾਣੁਵਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿ ਆਵਾਂ,
ਦਿਖਾ ਭੁਖ ਮੁਏ, ਕਿ ਹੋਆ ਓਨਾਂ ਦੇ ਬਾਬਿ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ!
ਜਾਂ ਭੇਰਿਆਂ ਹੀ ਮਾਣਵਾਂ ਨੇ ਮਾਰਹਿਗੇ ਤਾਂ ਸੈਸਾਰ ਨੇ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਪਾਲਹਿਗੇ, ਪਰੁ ਜਾਹਿ ਤੂੰ
ਭੇਰੈ ਜੀ ਹੈ ਜਾਇ ਕਰਿ ਮਿਲਿ ਆਉ; ਪਣੁ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਲਾਈ ਨਾਹੀ; ਜੇ ਕੋਈ ਪੁਛੀ ਜਿ
ਨਾਨਕ ਦੀ ਕਾਈ ਖਬਰਿ ਤਾਂ ਤੂੰ ਏਵੈ ਆਖੀਂ ਜਿ ਭਾਈ ਜਿਉਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸੁਲਤਾਨ
ਪੁਰਹੁ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ ਤਿਉਂ ਉਸ ਦੇ ਬਿਰਹਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਸੀਂ ਭੀ ਓਸੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਜਪਦੇ
ਫਿਰੇ, ਓਸੇ ਦੀ ਗਲ ਓਹੋ ਕੋਈ ਜਾਣੈ ਜਿ ਓਹੁ ਕਿਥਾਉਂ ਹੈ ਸਿ ਓਹੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਾਣੈ।” ਤਾਂ
ਫਿਰਿ ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਘਰੀਂ ਆਇਆ, ਲੋਕੁ ਮਿਲਿ ਗਇਆ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ

ਦੁਆਲੇ, “ਹੇ ਮਰਦਾਨਾ ਭੂਮੁ ਆਇਆ, ਜਿ ਨਾਨਕ ਨਾਲਿ ਗਇਆ ਸਾ ਮਰਦਾਨਾ ਆਇਆ”। ਹੋਰੁ ਭੀ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਆਇ ਪੈਰੀਂ ਪਵੈ, ਏਵ ਤਾਂ ਜਾਣਨਿ ਜਿ ਮਰਦਾਨਾ ਭੂਮੁ ਹੈ, ਪਣੁ ਓਹੁ ਜਿ ਬਾਬੇ ਦੇ ਨਾਲਿ ਰਹਿਆ ਸਾ ਸਿ ਸੈਸਾਰ ਥੀ ਉਸ ਦੀ ਜੋਤਿ ਸਬਲੁ, ਸਭੁ ਕੋ ਉਸ ਦੀ ਪੈਰੀਂ ਪਵੈ। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਛੋਤੀ ਛੋਤੀ ਘਰ ਦਿਆ ਮਾਣਵਾਂ ਨੇ ਮਿਲਦੇ, ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਕੈ ਘਰ ਆਇਆ, ਆਇ ਕੈ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ। ਮਾਤਾ ਆਇ ਕੈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਬਹੁਤੁ ਸੰਤੋਖਣ ਲਗੀ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਸੁਖੁ ਹੈ?” “ਮਾਤਾ! ਅਜੁ ਸੁਖੁ ਹੈ”। “ਏ ਮਰਦਾਨਿਆ ਬਚਾ! ਹਉ ਤੁਧ ਨੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਵਾਂਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗਣੀਗੀ, ਵਾਰੀ ਮੇਰਾ ਮਰਦਾਨਾ। ਕਿਥਾਉ ਮੇਰੇ ਨਾਨਕ ਕੀ ਖਬਰਿ?” ਹੋਰੁ ਭੀ ਆਇ ਪੁਛੈ ਜਿ, “ਕਿਥਾਉ ਨਾਨਕ ਦੀ ਖਬਰਿ?” ਹੋਰੁ ਭੀ ਆਵੈ ਸਿ ਆਖੈ ਜਿ; “ਕਿਥਾਉ ਨਾਨਕ ਦੀ ਖਬਰਿ?” ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਜਾਂ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰਹੁ ਲੁਟਾਇਦੇ ਡੇਰਾ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਹਉ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸਾਥਿ ਨਿਕਲਿਆ ਸਾਂ, ਫਿਰਿ ਹਉ ਕਿਹੁ ਨ ਜਾਣੁ, ਕਿਥਾਉ ਕਿਥਾਉ ਗਇਆ। ਓਸੇ ਦੇ ਲਏ ਅਸੀਂ ਹੁਣਿ ਫਿਰਦੇ ਹਹ। ਓਸਦੀ ਸਾਰ ਓਹੋ ਜਾਣੈ ਜਿ ਕਿਥਾਉ ਹੈ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਰਤੀ ਕੁ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਫਿਰਿ ਨਿਕਲਿਆ, ਕਿਨੈ ਡਿਠਾ ਕਿਨੈ ਨ ਡਿਠੈ। ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਮਾਤਾ ਅਟਕ ਲਿਆ ਜਿ, “ਏਹੁ ਆਵਦੇ ਹੀ ਫਿਰਿ ਨਿਕਲਿਆ ਸਿ ਖਾਲੀ ਨਾਹੀ, ਨਾਨਕ ਬੈ ਗਇਆ ਏਹੁ”। ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਿਛੁ ਕਿਛੁ ਮਿਠਿਆਈ, ਕਿਛੁ ਕਿਛੁ ਮੇਵਾ ਕਿਛੁ ਕਿਛੁ ਕਪੜੇ ਲੈ ਕਰਿ ਗੰਢਿ ਬੰਨ੍ਹਦਿਆਂ, ਗਿਰਾਂਵ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਕਰਦੀਆਂ, ਜਿਤੁ ਵਲਿ ਮਰਦਾਨਾ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ ਓਤੇ ਰਾਹਿ ਪਈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਤਲਵੰਡੀਅਹੁ ਕੋਹ ਦੇਇ ਤ੍ਰੈ ਬੈਠਾ ਬਾ। ਤਲਵੰਡੀਅਹੁ ਪਰੈ ਉਜਾੜਿ ਥੀ ਸਾਂਦੜ ਬਾਰਿ ਵਿਚਿ, ਪੀਰ ਵਿਆਹੋ ਹੈ, ਓਥੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਓਥਾਈਂ ਆਇ ਨਿਕਲੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਮਾਤਾ ਨਜਰਿ ਆਇ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਆਵਦੀ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ! ਮਾਤਾ ਆਈ”। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ “ਜੀ, ਆਈ ਮਾਤਾ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਉਠਿਆ, ਉਠਿ ਕਰਿ ਪਰਦਖਨਾ ਦੇ ਕਰਿ ਪੈਰੀਂ ਪਾਇਆ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਕੈ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਗੇ ਖੜਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਮਾਤਾ ਲਗੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਮਥਾ ਚੁੰਮਣ। ਮਾਤਾ ਕਹੈ ਜਿ “ਬੇਟਾ! ਹਉ ਵਾਰੀ। ਬੇਟਾ! ਹਉ ਘੁਮਾਈ ਤੁਧੁ ਵਿਟਹੁ ਹਉ ਵਾਰੀ, ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ, ਬਲਿਹਾਰੁ, ਬਲਿਹਾਰੁ ਕੀਤੀ ਉਸੁ ਰਾਹਿ ਵਿਟਹੁ ਜਿਤੁ ਰਾਹਿ ਆਇਆ ਹੈ; ਉਸੁ ਰਾਹਿ ਵਿਟਹੁ ਭੀ ਵਾਰੀ। ਬੇਟਾ! ਹਉ ਉਸੁ ਧਰਤੀ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰੀ ਜਿਥੈ ਤੂੰ ਫਿਰਦਾ ਸਹਿ। ਬੇਟਾ! ਹਉ ਏਨ੍ਹਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਜਟਾਂ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰੀ। ਬੇਟਾ! ਤੇਰੇ ਇਸੁ ਖਿਲਕੇ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰੀ। ਬੇਟਾ! ਹਉ ਤੇਰਿਆਂ ਪੈਰਾਂ ਉਪਰਹੁ ਵਾਰੀ। ਬੇਟਾ! ਹਉ ਤੁਧੁ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਤੀ, ਮੇਰਾ ਨਾਨਕੁ! ਤੁਧੁ ਮੈਨੇ ਆਪਣਾ ਮੁਖ ਵੇਖਾਲਿਆ। ਬੇਟਾ! ਹਉ ਜੀਵੀ। ਬੇਟਾ! ਹਉ ਅਜੁ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਈ ਜਿ ਤੂੰ ਮੈਂ ਡਿਠੋਹਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਭੁ ਬਿਧਿ ਜਾਣ ਪਰਬੀਣੁ ਬਾਪਣੁ ਮਾਤਾ ਦੇ ਮਿਲਣੇ ਸਾਥਿ ਮਾਤਾ ਕਾ ਹਿਤੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਗਦੁਗਦੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ, ਪਰਾਇਆ ਦੁਖੁ ਸਹਿ ਨ ਸਕੈ, ਰੋਇ ਦਿਤੋਨੁ। ਜਿਥੈ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਦਰਦਵੰਦੁ ਨਜਰਿ ਆਵਦਾ ਤਿਥੈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਰੋਇ ਦੇਂਦਾ। ਦਰਦੁ ਪਰਾਇਆ ਸਹਿ ਨ ਸਕਦੇ ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਵਾਨੁ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬੈਰਾਗੁ ਲਾਗਾ ਕਰਣੇ। ਮਾਤਾ ਜਿ

ਅੰਤਿ ਹਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲਗੀ ਆਖਣੇ ਜਿ, “ਹਉ ਵਾਰੀ, ਹਉ ਵਾਰੀ”। ਜਿ ਮਾਤਾ ਆਖੇ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਏਵ ਬੁਝਿਆ ਜਿ, “ਏਹਿ ਮਾਤਾ ਮਨੁਖ ਦੇ ਹਿਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰੋਂਦੀ ਹੈ, ਵਾਰੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦਿਖਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਹਿਬੁ ਨਾਲਿ ਹਿਤੁ ਹੈ ਸਿ ਕਿਉਂ ਇਵੇਹਾ ਹਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਾਹੀਂ ਰੋਂਦੇ ਵਾਰਿ ਵਾਰਿ ਕਰਿ। ਜਿਉਂ ਮਾਤਾ ਦਾ ਹਿਤੁ ਪੁਤ੍ਰ ਸਾਥਿ ਹੈ ਜਿਸੁ ਵਿਣਸਿ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਏ ਕਦੇ ਕਿਤੇ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀਂ, ਤਿਸ ਨੋ ਈਵ ਹਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਾਤਾ ਰੋਂਦੀ ਹੈ; ਜਿਨਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਦੀਆ ਹੈ, ਸਾਸੁ ਗਿਰਾਸੁ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਸੁਖੁ ਦੁਖੁ ਜਿਸ ਕੈ ਵਸਿ ਹੈ, ਅਸਥਿਰੁ ਹੈ ਸਦਾ, ਦਿਖਾ ਹਉ ਜਿ ਉਸ ਨੋ ਵਾਰਿਆ ਨਾਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਸਿ ਹਉ ਭੂਠਾ ਕਿ ਨਾ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਗਦੁਗਦੁ ਹੋਇ ਗਇਆ ਲਾਗਾ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਣੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਿਹ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਾਲਿ ਲਗਾ ਸਿਫਤਿ ਕਰਨ ਵਡਹੰਸ ਰਾਗ ਵਿਚਿ :—

ਹਉ ਵਾਰੀ ਵੰਞਾ ਖੰਨੀਐ ਵੰਞਾ ਤਉ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਨਾਵੈ॥

[ਵਡਹੰਸ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ॥ ੧॥ (੫੫੭)]

ਤਬ ਇਹੁ ਸਿਫਤਿ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਦੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰੀ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਲਗਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਸਾਰਾ ਜਹਾਨ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਤਾ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਪਰਵਾਰ ਨਾਲ ਬਚਨ

ਤਬ ਜਦਿ ਮਾਤਾ ਤਿਪਰਾ ਸਾਬ ਇਤਨੀ ਗੋਸਟਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰੀ ਤਬ ਊਹਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਫੇਰਿ ਉਠਿ ਕਰਿ ਬਾਹਿਰ ਜੰਗਲ ਕਉ ਚਲਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ, ਭਾਈ-ਭਤੀਜੇ ਸਭੁ ਪਰਵਾਰੁ ਕੇ ਲੋਗ ਬੇ ਅਰੁ ਅਉਰੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਨਗਰ ਕੇ ਲੋਕ ਮਹਾਜਨ ਬੇ ਸਭੁ ਪਿਛੇ ਉਠੀ ਚਲੇ। ਜਹਾਂ ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠਾ ਤਹਾਂ ਲੋਕ ਸਭ ਜਾਇ ਪਾਸਿ ਖੜੇ ਹੋਇ ਰਹੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਮਾਤਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸਿ ਜਾਇ ਬੈਠੀ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਖਰੀ ਅਧੀਨੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ! ਜਦਿ ਤੂੰ ਬਾਲਕ ਅਵਸਥਾ ਮੇਰਾ ਮੰਮਾ ਚੁੰਘਦਾ ਬਾ ਅਰੁ ਮੇਰੀ ਗੋਦ ਮਹਿ ਰਹਤਾ ਬਾ ਹਉ ਅਨੰਦਮਾਨ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਹਤੀ ਥੀ, ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਮੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ, ਵਡਾ ਹੋਆ ਮੈਨੂੰ ਖਟਿ ਖਵਾਲੇਗਾ। ਬੇਟਾ! ਹੁਣ ਤੂੰ ਪਾਲਿ ਪੋਸਿ ਵਡਾ ਕੀਤਹੁ ਅਤੇ ਖਟਣ ਜੋਗਾ ਹੋਇਅਹੁ ਤਾਂ ਤੂੰ ਅਸਾਨੂੰ ਰਜਿ ਕਰਿ ਮੁਹੁ ਭੀ ਵੇਖਾਲਣਹੁ ਰਹਿਅਹੁ। ਬਚਾ! ਹਉ ਤੇਰੀ ਮਾਤ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹਹਿ। ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ! ਹਉ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਜੀਵਾਂ? ਜਾਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦਿਸਿ ਨ ਆਵਹਿ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਕਵਨੁ ਹਵਾਲੁ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਾਤਾ ਜੀ! ਹਉ ਜਿ ਫੇਰਿ ਏਤੁ ਵਲਿ ਆਇਆ ਹਾਂ ਸੁ ਤੇਰੇ ਹੀ ਦਰਸਨ ਦੀ ਪਿਆਸ ਆਇਆ ਹਾਂ”। ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਉ ਵਾਰੀ, ਮੇਰਾ ਬਚਾ! ਤੁਧੁ ਉਤਹੁ ਹਉ ਵਾਰਿ ਵਾਰਿ ਸਟੀ, ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ! ਜਾਂ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਨਿਮਿਤਿ ਆਇਆ ਹੈਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਆਖੇ ਘਰਿ ਚਲ, ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਚਲਿ ਕੈ ਘਰਿ ਲੈ; ਭਲੀਆਂ ਵਸਤੂ ਇਕਿ ਮਿਠਿਆਈਆਂ, ਇਕਿ ਖਟਿਆਈਆਂ, ਇਕਿ ਸਲੂਣੀਆਂ, ਇਕਿ ਕਵਣੇਆਂ, ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਬਿੰਜਨ, ਮੇਵੇ-ਮਿਠਿਆਈਆਂ ਹੋਨਿ, ਚਲਿ ਕੈ ਤੂੰ ਕਿਛੁ ਮੁਹਿ ਪਾਇ ਅਰੁ ਭਲੇ ਭਲੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੁ। ਬੇਟਾ! ਤੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਅਖੀਂ ਅਗੈ ਬੈਠਾ ਰਹੁ, ਤੁਧੁ ਘਰਿ ਹੋਂਦੇ ਹਉ ਈਉ ਜਾਣਾਂਗੀ ਜਿ ਮੈਨੂੰ ਸਭਨਾਂ ਲੋਆਂ ਦੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਆਈ ਹੈ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਚਲਿ

ਕਰਿ ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਵੇਖੁ, ਤਿਨਾਂ ਵਿਚੁ ਰਹੁ, ਬਹੁ ਭਲੇ ਭਲੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰੁ, ਮੇਵੇ ਤੇ ਮਿਠਿਆਈਆਂ ਖਾਹਿ, ਤਾਂ ਤੁਧੁ ਉਤੇ ਮੇਰਾ ਜੀਉ ਖੁਸੀ ਹੋਵੇ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ :—

ਕਾਪੜੁ ਕਾਨੁ ਰੰਗਾਇਆ ਰਾਂਗਿ॥

[ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੧੫॥ (੧੨੪੩)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਹਾਂ ਪੁਤ੍ਰ! ਮੇਰਾ ਏਹੀ ਅਸੀਰਵਾਦੁ ਹੈ ਜਿ ਤੇਰੀ ਪੂਰੀ ਭਗਤਿ ਹੋਵੇ ਅਰੁ ਅਸਥਿਰੁ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਗਲ ਨੂੰ ਤੂੰ ਲਗਾ ਹੈਂ ਸਾ ਮਨਸਾ ਤੇਰੀ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ।” ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਨਾਲ ਬਚਨ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਏ ਕੀ, ਜਦਿ ਉਦਾਸੀ ਤੇ ਫਿਰਿ ਆਇਆ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੀ ਘਰਿ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨ ਕਿਛੁ ਖਾਇ, ਨ ਪੀਐ, ਨ ਸੋਵੇ, ਨ ਕਿਸੀ ਸਿਉ ਬੋਲੈ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਜਿ, “ਬਚਾ! ਤੂੰ ਨ ਕਿਛੁ ਖਾਹਿ, ਨਾ ਪੀਅਹਿ, ਨ ਬੋਲਹਿ, ਨ ਹਸਹਿ, ਨ ਕਿਸੀ ਸਾਥਿ ਬੋਲਹਿ ਨ ਬਕਹਿ। ਵਾਰੀ ਬੇਟਾ! ਤੁਹਨੋਂ ਕਿਆ ਵੇਦਨ ਹੈ? ਜਿ ਕਾਈ ਵੇਦਨ ਹੈ ਸਿ ਤੂੰ ਮੈਨੇ ਸੁਣਾਇ। ਮੇਰਾ ਨਾਨਕੁ! ਹਉ ਤੇਰੀ ਮਾਤਾ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਵੇਦਨ ਮੈਥੇ ਆਖੁ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਮਾਤਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਣੀ ਬੋਲਿ ਉਠਾ ਜਿ :—

ਜੋ ਮੇ ਬੇਦਨ ਸਾ ਕਿਸੁ ਆਖਾ ਮਾਈ॥

[ਮਾਤੁ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਚਉਪਦੇ ॥ ੫॥ (੬੯੦)]

ਤਬ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਸੀਰਵਾਦੁ ਦੀਆ ਜਿ, “ਬਚਾ! ਜੇ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸਾਈ ਬਾਤ ਕਰੈਗਾ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਪਾਕਪਟਨ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਸਿਸਟਿ ਉਧਾਰਣੇ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਫਿਰਿ ਰਾਇ ਭੁਏ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋ ਗਰਬੇ ਵਿਚਦੇ, ਮਾਣੇ ਗੋਪਾਲੇ ਵਿਚਦੇ, ਵਡਿਆਂ ਜੋਧਕਿਆਂ ਵਿਚਦੇ, ਖਾਨਿ ਪੁਰਿ ਸੁਹੰਦੇ ਵਿਚਦੇ ਮਿਠੇ ਅਰਾਈਂ ਵਿਚਦੇ, ਸਤਘਰੇ ਵਿਚਦੇ, ਮਾਝੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚਿ ਕਰਿ, ਰਾਵੀ ਵਿਆਹਿ ਵਿਚਿ ਕਰਿ ਸੇਖ ਫਰੀਦੇ ਦੇ ਪਟਣ ਦੇ ਸਵਾਦਿ ਨਜੀਕਿ ਕੋਹਾਂ ਦੁਹੁ ਕੁ ਦੇ ਫਰਕ ਆਇ ਬੇਠਾ ਬਾਹਰਿ ਜੰਗਲ ਵਿਚ। ਪਟਣ ਦਾ ਪੀਰੁ ਸੇਖੁ ਫਰੀਦੁ, ਫਰੀਦ ਦੇ ਤਖਤਿ ਸੇਖੁ ਬਿਰਾਹਮੁ ਬਾਲਾ ਰਾਜਾ, ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਦਾ ਮੁਰੀਦੁ ਸੁਬਹ ਸਾਥਿ ਲਕੜੀਆਂ ਚੁਨਣੇ ਗਇਆ ਬਾ ਪੀਰ ਕੇ ਮੁਤਪਖਿ ਖਾਨੇ ਕਉ। ਕਾਮਲੁ ਦਰਵੇਸੁ ਖਬਰਿਦਾਰੁ, ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਖਬਰਿ ਜਾਨਤਾ ਬਾ, ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਪਿਆਰਾ ਓਹੁ ਲਕੜੀਆਂ ਚੁਨਦਾ ਬਾ ਕਾਮਲੁ ਦਰਵੇਸੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਲੋਕੁ ਦਿਤਾ ਸਿਫਤਿ ਵਿਚਿ :—

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਕੀ ॥ ੨੮॥ (੧੨੯੧)]

ਤਾਂ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੋ ਖੜਿਆ ਹੋਇ ਕਰਿ ਤਜੀਮ ਕੀਤੀ ਜਿ, “ਤੂੰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ; ਪਣ ਜੀ ਅਸਾਂ ਨੂ ਭੀ ਤੂੰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲਿ ਮੇਲਿ ਜੇ ਅਸਾਂ ਕੂ ਭੀ

ਸਾਹਿਬ ਯਾਦਿ ਆਵੈ”। ਤਬ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਧੰਨ ਹੈ ਨਾਨਕੁ ! ਤੂੰ ਧੰਨੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਵਾਹੁ ਨਾਨਕ ! ਵਾਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਰਜਾਇ ਜਿਨਿ ਤੂੰ ਨਿਵਾਜਿਆ ਹੈ ਵਡੀ ਹੁ ਵਡਾ ਅਪਾਰੁ”।

ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਦੇ ਮਿਜ਼ਾਰ ਤੇ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਫੇਰਿ ਅਰਜੁ ਕੀਤਾ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਜਿ, “ਏ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ! ਏਕੁ ਬਿਆ ਭੀ ਅਰਜੁ ਹੈ ਜੇ ਹੁਕਮੁ ਥੀਵੈ ਤਾਂ ਆਖਾਂ ਹੈ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਸੇਖ ਜੀ ! ਕਹੀਐ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਹੈ ?” ਤਬ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤ ! ਹਿਕੁ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਨਾਵੈ ਦੀ ਵਾਰ ਥੀਵੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨਿਹਾਲੁ ਥੀਵੈ ਹਾਂ। ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਾਰਿ ਗਵਾਹੇ ਹਿਕੁ ਅਸਾਂ ਕੂੰ ਵਾਰਿ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੁਣਾਈਐ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਮਨਿ ਕਾਮਨਾਂ ਸਿਧਿ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਕੋਈ ਬਾਛਾ ਕਰੈ ਅਰੁ ਮੰਗੈ ਸੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪੂਰੀ ਕਰੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਵਾਰਿ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਆ ਕਹੰਦਾ ਹੈ :— ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਵਾਰਿ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੀਨੀ :—

ਪਉੜੀ॥ ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਅਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ॥

[ਵਾਰ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੧॥ (੪੬੩)]

ਤਬ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤ ! ਤੈਂ ਜਿ ਵਸਤੁ ਲੋੜੀਦੀ ਆਹੀ ਸੇ ਪਾਈ, ਹੁਣਿ ਕਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿ ਤੁਸੀਂ ਦੂਢਦੇ ਵਤਦੇ ਹਉ ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ, ਸੇਖ ਜੀ ! ਹੁਣ ਅਸਾਨੁ ਏਹ ਤੁਸਾਡੇ ਦੀਦਾਰ ਦੀ ਚਾਹਿ ਆਹੀ, ਹੋਰੁ ਜਿ ਵਸਤੁ ਸੀ ਸੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਾਈ ਹੈ”। ਤਬ ਸੇਖ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, “ਭੋਰਾ ਤੁਰਬਤਿ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਬਾਬੇ ਦੀ ਭੀ ਦਿਸੈ, ਓ ਜਾਹਗਾ ਭੀ ਨਿਹਾਲੁ ਥੀਵੈ”। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੇਖ ਜੀ ! ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਰਤਿ ਕੀਤੀ ਆਹੀ। ਜਾਰਤਿ ਕਰਕੇ ਤੇਥੇ ਆਏ ਜਾਂ ਤੁਸਾਂ ਸੁਬਾਹ ਨਾਲਿ ਉਚੁ ਨਿਵਾਜਿ ਕੀਤੀ ਆਹੀ, ਉਦੁ ਪਹਰੁ ਰਾਤਿ ਅਗੈ ਜਾਰਤਿ ਜੁਥੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਦੀ, ਤੁਰਬਤਿ ਦੀ ਕਰਿ ਕੇ ਇਥੇ ਆਏ ਆਹੈ। ਅਹਿ ਨੀਸਾਨੀ ਭੀ ਵਿਤੀਆਸੁ”। ਤਬ ਸੇਖੁ ਹੈਰਾਨੁ ਹੋਇਆ, ਸੇਖੁ ਦੇ ਦਿਲੈ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਆਖੀਓਸ, ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਕੀ ਨਿਸਾ ਥੀ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦੀਪਾਲ ਪੁਰ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਪਟਣਿ ਆਇਆ। ਪਟਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦਿਪਾਲ ਪੁਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਦੇਪਾਲ ਪੁਰ ਕੇ ਲੋਕ ਮਿਲ ਗਏ। ਤਬ ਦਿਪਾਲ ਪੁਰ ਕੇ ਲੋਕ ਲੇ ਉਠੇ ਜਿ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਇਆ”। ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਹਰ ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਬਾਹਰਿ ਜਾਇ ਟਿਕਿਆ ਦਰਖਤਿ ਹੇਠਿ। ਤਬ ਉਸੁ ਨਗਰ ਕੇ ਜਿ ਸ੍ਰੇਸਟ ਬੇ ਉਸੁ ਦਰਖਤ ਹੇਠਿ ਬਾਬੇ ਕਉ ਆਇ ਮਿਲੇ। ਤਬ ਉਨੀ ਕਿਛੁ ਏਕੁ ਮੇਵਾ ਪਾਇ ਕਰਿ ਬਾਲੀ, ਕਿਛੁ ਏਕੁ ਭੁਗੜੀਆਂ, ਦੁਇ ਤ੍ਰੈ ਅੰਬ ਲੇ ਕਰਿ ਪੈਰੀ ਆਇ ਪਏ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਹੁ ! ਸੁਖੁ ਹੈ ?” ਕਹੈ, “ਜੀ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਸੁ ਮੇਵੇ ਵਲਿ ਨਜਰਿ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਇਕੁ ਮੇਵਾ ਖੁਰਾਸਾਨ ਦਾ ਹੈ ਬਾਲੀ ਵਿਚ। ਜਾਂ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਇਕਿ ਮੇਵਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਹੈ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ! ਏਹਿ ਜਿ ਅੰਬ ਹੈਨਿ

ਸੁ ਤਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਹੈਨਿ। ਦਿਖਾ, ਪੁਰਖਾ। ਤੈਂ ਏਹਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੈ ਖੁਰਾਸਾਨ ਦੇ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਇਕਠੇ ਕੀਤੇ ਹੈਨਿ?” ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਹਿ ਜਿ ਅੰਬ ਹੈਨਿ ਸਿ ਅਜੁ ਆਏ ਹੈਨਿ ਦਿਲੀ ਤੇ, ਅਸਾਡੇ ਵਣਜਾਰੇ ਲੇ ਆਏ ਸੇ ਇਕ ਟੋਕਰੀ ਅੰਬਾਂ ਦੀ, ਸਿ ਅਸਾਂ ਆਖਿਆ ਜਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜਿ ਸੁਣੀਦਾ ਸੀ ਸਿ ਆਇਆ ਹੈ, ਸਿ ਏਹੁ ਪਹਿਲਾ ਫਲੁ ਬਾਬੇ ਦੇ ਮੁਖਿ ਪਾਇਹਿ ਜਿ ਸਫਲੁ ਹੋਵਹਿ, ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਥੇ ਮੀਰ ਬਾਬਰ ਦਾ ਲਸਕਰੁ ਆਇਆ ਥਾ, ਸੋ ਓਨਾਂ ਤੇ ਓਹਿ ਭੁਗੜੀਆ ਮੇਵਾ ਦਾਖਾ ਏਹਿ ਪਾਏ ਥੇ, ਸੋ ਅਸਾਂ ਰਖ ਛੱਡੇ ਥੇ ਜਿ ਕਿਸੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਲੋਕ ਦੇ ਮੁਖਿ ਪਵਨਿ ਤਾਂ ਏਹਿ ਮੇਵੇ ਸਫਲ ਹੋਵਨਿ। ਅਸਾਡੇ ਭਾਗ ਆਹੇ ਜੋ ਤੁਸਾਡਾ ਦਰਸਨੁ ਹੋਆ; ਏਤੁ ਸਬਥਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਹੁ ਮੇਵਾ ਆਇਆ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਇਕੁ ਅੰਬੁ ਮੁਖਿ ਪਾਇਆ ਇਕੁ ਭੁਗੜੀ ਮੁਖਿ ਪਾਈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਧੰਨੁ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ। ਕਿਸੁ ਥਾਵੇ ਦੇ ਕਿਥੈ ਕਿਥੈ ਮੁਖਿ ਆਣਿ ਘਤਾਇਸੁ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ ਸਲੋਕੁ ਜਿ :—

ਨਕਿ ਨਬ ਖਸਮ ਹਥ ਕਿਰਤੁ ਧਕੇ ਦੇ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੨, ਸੋਰਠ ਕੀ ਵਾਰ ॥ ੨੮॥ (੬੫੩)]

..... “ਅੰਬ ਖਜੂਰੀ ਤੁਸਾਡੈ ਨਗਰਿ ਬਹੁਤ ਹੋਣਗੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਅਤੇ ਖੁਰਾਸਾਨ ਦਾ ਅਧ ਵਿਚ ਦਿਪਾਲ ਪੁਰੁ ਪੁਰਖਾ। ਐਥੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਮੇਵਾ ਭੀ ਹੋਇਗਾ ਅਤੇ ਖੁਰਾਸਾਨ ਦਾ ਮੇਵਾ ਭੀ ਹੋਇਗਾ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦਿਪਾਲ ਪੁਰੁ ਬਖਸਿਆ, ਨਗਰ ਦਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਹੋਈ। ਉਥਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਰਮਿਆ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸੋਰ ਗੜ ਕੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚੁਦੇ, ਮੁਸਤਾਵਾਦ ਕੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚੁਦੇ, ਚੁਹਣੀਆਂ ਕੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚੁ ਦੋ, ਤਲਵੰਡੀ ਕੀ ਧਰਤੀ ਭਟੀਆਂ ਕੀ ਵਿਚੁਦੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਕੰਡਣਿ ਪੁਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਹਰੀ ਕੀ ਆਇਆ। ਹਰੀ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਦੇਵਨਿ ਕਸੂਰ, ਰੋਹੇ ਵਾਲਿ, ਨੰਨੀਏਰਿ, ਬਹਿਕੜੀਆ ਵਿਚੁਦੇ ਖੋਖੇਵਾਲਿ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਬਾਸਿ ਗੁਰੂ, ਜਿਨਿ ਚੰਮ ਦੇ ਚਲਾਏ, ਜਿਸਦੇ ਨਾਵ ਪਿਛੈ ਕੋਈ ਕੋਹੋ ਹੋਵਉ ਜਿ ਕੋਈ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇ ਤਿਸਦੀ ਸੇਵਾ ਸਾਰਾ ਜਗਤੁ ਕਰੇ। ਜਿਸਦਾ ਏਹਾ ਅਮਰੁ ਹੈ ਸੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ, ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਖੋਖੇਵਾਲ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ

ਤਬ ਦੇਪਾਲ ਪੁਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਆਏ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਦਾ ਦੇਖਦਾ ਖੋਖੇਵਾਲ ਵਿਚੁਦੇ ਨਿਕਲਿਆ। ਤਬ ਖੋਖੇਵਾਲ ਦੇ ਪਾਸਿ ਜਾ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਕੁੰਡਿਆਰ ਆਵੀ ਚੜਾਇੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਵੀ ਦੇ ਪਾਸਿ ਨਿਕਲਿਆ; ਮਰਦਾਨਾ ਸਾਥਿ ਹੋ ਅਤੇ ਇਕੁ ਬ੍ਰਹਮਣੇਟਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਦੇ ਪਿਛੈ ਲਗਿ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ। ਮਾਉਂ-ਪਿਉ ਛੋਡਿ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੇ ਦਰਸਨ ਦੇ ਉਜਾਲੇ ਮੁਹਿ ਜਿ ਆਇਆ ਓਸਦਾ ਮੋਹੁ ਤੁਟਿ ਗਇਆ ਮਾਂਇ ਪਿਆ ਸੰਸਾਰੇ ਦਾ; ਉਸ ਦੇ ਜੀ ਵਸੀ ਜਿ ਪਇਆ ਭਠਿ ਸਭੋ ਕਿਹੁ ਮਾਂਉ-ਪਿਉ, ਘਰੁ-ਬਾਰੁ। ਅਹਿ ਜਿ ਕੋਈ ਨਾਨਕੁ ਨਾਨਕੁ ਆਖੀਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਏਸੇ ਨਾਲਿ ਜਾਇ ਰਲਾ, ਓਹੁ ਬ੍ਰਹਮਣੇਟਾ ਭੀ ਨਾਲੇ ਲਗਾ ਆਵਦਾ ਹੈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਵੀ ਦੇ ਪਾਸਿ ਖਲੋਇ ਗਇਆ; ਤਬ ਖੜੋਇਆਂ ਦੇਖੇ ਤਮਾਸਾ। ਜਿਉਂ

ਜਿਉਂ ਓਹੁ ਆਵੀ ਉਪਰਿ ਭਾਂਡੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਵੇਖਿ ਵੇਖਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਜਾਇ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਓਹੁ ਬਾਲਣੁ ਆਰਵੈ ਆਵੀ ਨੂ, ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਓਹੁ ਅਗਿ ਜਲਾਵੈ ਆਵੀ ਨੂ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਵੇਖਿ ਵੇਖਿ ਆਵੀ ਵਲਹੁ ਅਤੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਅਰੁ ਕੁੰਡਿਆਰ ਵਲਹੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਵੇਖੁ ਤੇ ਮਰਦਾਨਿਆ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿ ਕੁਦਰਤਿ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਜਿ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਭੁ ਕੋਈ ਏਸੁ ਅਗਿ ਵਿਚਦੇ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਹਿੰਦੂ ਤਾਂ ਮੁਏ ਹੋਏ ਜਲਾਈਏ ਹੋਨਿ, ਪਰੁ ਜੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤਉ ਜਲਾਈਏ ਨਾਹੀ, ਮਿਟੀ ਮਹਿ ਗਡੀਏ ਹੋਨਿ। ਸੋ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਅਗਿ ਸਾਥਿ ਜਲਦੇ ਹੋਨਿ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਫਤਿ ਮਹਿ ਬਾਣੀ ਬੋਲਿਆ ਸਲੋਕੁ :—

ਮਿਟੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ ਪੇੜੇ ਪਈ ਕੁਮਿਆਰ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਆਸਾ ॥ ੬ ॥ (੪੬੬)]

ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਮਨੁਖ ਕੀ ਬਾਤ ਜਿਵ ਹੈ ਤਿਵ ਸੁਣਾਈਐ ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਬ੍ਰਹਮਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਕੁੰਡਿਆਰੁ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਕੇ ਹਵਾਲੇ ਮਿਟੀ ਹੋਈ ਜਿ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਰਚਨਾ ਰਚੁ, ਜਿਵ ਭਾਂਡੇ ਏਨਿ ਕੁੰਡਿਆਰੁ ਸਵਾਰੈ ਤਿਵੇ ਬ੍ਰਹਮੇ ਏਹੁ ਸੈਸਾਰੁ ਰਚਿਆ ਹੈ— ਆਵੀ ਚੜ੍ਹਾਈ, ਬਿਚਿ ਅਗਨਿ ਜਲਾਇ ਦੀਨੀ; ਉਪਰਿ ਗੁਦੜੁ ਪਾਇਆ ਆਵੀ ਚੜ੍ਹਾਈ। ਜਿਉਂ ਏਹੁ ਕੁੰਡਿਆਰੁ ਆਦਮ ਜਾਤਿ ਭਾਂਡੇ ਘੜਿ ਇਟਾਂ ਘੜਤਾ ਹੈ, ਮਿਟੀ ਧਰਤੀ ਖੋਦਿ ਕਰਿ ਆਵੀ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਆਵੀ ਮਾਹਿ ਮਿਟੀ ਕੇ ਭਾਂਡੇ ਸਾਜਿ ਕਰਿ ਰਖਤਾ ਹੈ, ਆਵੀ ਉਪਰਿ ਬਾਲਣੁ ਬਾਹਿ ਕਰਿ ਜਲਾਇ ਦੇਂਦਾ ਹੈ; ਤਿਉਂ ਬ੍ਰਹਮੇ ਕੁੰਡਿਆਰੁ ਭਾਂਡੇ ਘੜੇ ਏਹਿ ਜੀਅ, ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆਂ ਕੀ ਜੂਨਿ ਘੜੀ; ਭਾਂਡੇ ਹੂਏ ਅਰੁ ਗਰਭ ਕੀ ਆਵੀ ਮਹਿ ਅਨਾਦ ਕਾ ਉਪਰਿ ਬਾਲਣੁ ਬਾਹਿਆ; ਗਰਭ ਕੀ ਅਗਨਿ ਮਹਿ ਜਲਿ ਜਲਿ ਲਾਗੇ ਪੁਕਾਰਣੇ, ਲਾਗੀ ਰੋਵਣੇ। ਗਰਭ ਕੀ ਐਸੀ ਸਜਾਇ ਮਿਲੀ, ਤਿਸੁ ਬਾਲਣੁ ਬਾਹਿ ਕਰਿ ਲਾਗੇ ਝੜਿ ਝੜਿ ਪਵਨ ਲਘ ਸੰਕਾ ਅਰੁ ਬਿਸਟਾ। ਉਸ ਹੀ ਗਰਭ ਕੇ ਵਿਖੇ ਜੀਆ ਕਉ ਲੇਖੁ ਪੜਿਆ। ਜੈਸਾ ਜੈਸਾ ਲੇਖੁ ਭਾਂਡੇ ਕਾ ਪੜਿਆ ਸਾ ਤੈਸੀ ਤੈਸੀ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਲਾਗਾ ਸਾਰ ਕਰਣੇ। ਜੀਅ ਸਭਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ, ਆਵੇ ਕੀ ਭਾਂਤਿ ਏਹ ਜੀਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਰਚੇ ਹੋਂ। ਤਬ ਉਸੁ ਆਵੀ ਕੇ ਭਾਂਡੇ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਐਸਾ ਭਾਉ ਜੀਆਂ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਲਾਇਆ ਆਵੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ”। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਸਚਾ। ਤਬ ਖੋਖੋਵਾਲ ਤੇ ਆਗੇ ਨਦੀ ਕਾ ਢਾਹਾ ਬਾ, ਢਾਹੇ ਕੇ ਹੋਨਿ ਦਰੀਆਉ ਬਾ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ। ਅਰੁ ਨ ਉਸਿ ਢਾਹੇ ਕਉ ਕਿਛੁ ਘਾਟੀ ਬੀ; ਨਾ ਕਿਛੁ ਉਹਾਂ ਰਾਹੁ ਹੀ ਬਾ। ਤਬ ਢਾਹੇ ਕਾ ਏਕੁ ਬਡਾ ਖੋਲ ਬਾ, ਆਸ ਪਾਸਿ ਚਉਗਿਰਦਿ ਢਾਹਾ ਬਾ ਅਰੁ ਆਗੇ ਢਾਹੇ ਕੀ ਢਿਗ ਸਾਥਿ ਖਹਿ ਕਰਿ ਦਰੀਆਉ ਬਾ, ਉਹਾਂ ਘੁਮਣਵਾਣੀ ਬਾ। ਸੁ ਓਸੁ ਢਾਹੇ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਜਿਉਂ ਪੰਖੀ ਉਡਤਾ ਹੈ ਤਿਉਂ ਪੰਖੀ ਕੀ ਨਿਆਈਂ ਉਡਿ ਕੈ ਤਲੈ ਜਹਾਂ ਘੁਮਣਵਾਣੀ ਬਾ, ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਬੈਠਾ, ਸਾਬੇ ਹੀ ਮਰਦਾਨਾ। ਤਬ ਓਹੁ ਬ੍ਰਹਮਣੇਟਾ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਆ ਓਸੁ ਢਾਹੇ ਕੀ ਢਿਗ ਉਪਰਿ ਉਤਰਿ ਸਕੇ ਨਾਹੀ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸਿ ਆਇਆ ਢਾਹੇ, ਪਰੁ ਆਇ ਨ ਸਕੀ; ਲਾਗਾ ਰੋਵਣੇ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ।

ਓਹੁ ਬਮਣੇਟਾ ਪਿਛੈ ਲਗਾ ਆਵਦਾ ਥਾ, ਸਿ ਓਹੁ ਢਾਹੇ ਉਪਰਿ ਖੜਾ ਰੋਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰਿ ਘਰੀ ਜਾਂਦਾ ਨਾਹੀ ਅਤੇ ਹੇਠਿ ਲਹਿ ਸਕਦਾ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਬਾਲਕਾ! ਤੂੰ ਅਸਾਨੋਂ ਕਿ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਜਾਹਿ ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਆਪਣੇ ਮਾਉ ਪਿਉ ਬੇ ਜਾਹਿ, ਅਸਾਂ ਬੇ ਕਿਹੀ?” ਤਬ ਉਨਿ ਬਾਲਕ ਰੋਇਕੈ ਕਹਿਆ ਜਿ, ‘ਆਂ ਆ ਨਾਹੀ ਜੀ। ਪਿਛਾਹਾਂ ਜਾਂਦਾ’। ਕਹੈ, “ਤੂੰ ਪਿਛੈ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ, ਅਸਾਂ ਨਾਲਿ ਕਿ ਹੀ ਤੇਰਾ?” ਅਖੈ, “ਜੀ, ਜੀਉ ਮੇਰਾ ਤੁਧੇ ਨਾਲਿ ਆਇਆ ਲੋੜਦਾ ਹੈ, ਘਰਿ ਨਾਹੀ ਜਾਣਨੋਂ ਕਰਦਾ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਅਸਾਂ ਬੇ ਆਇਕੈ ਕਿਆ ਕਰਹਿਗਾ, ਭੁਖਾ ਮਰਹਿਗਾ? ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਜਾਹਿ। ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਸੁਖਾਲਾ ਰਹਹਿਗਾ, ਖਾਹਿ ਪੀਉ ਆਪਣਿਆ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲਿ, ਤੂੰ ਅਸਾਂ ਨੋਂ ਕਿ ਆਖਦਾ ਹੈ?” ਤੁ ਉਨਿ ਬਮਣੇਟੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਤੂੰ ਮੈਨੇ ਨਾਲਿ ਰਖਹਿ ਤਾਂ ਤੁਧੇ ਨਾਲਿ ਮੇਰਾ ਜੀਉ ਹੈ, ਪਰ ਜੀ, ਹਉ ਘਰਿ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਆਖਿਆ, ਅਖੈ, “ਜੀ, ਏਹੁ ਬਾਲਿਕੁ ਹੈ, ਜਾਂਦਾ ਨਾਹੀ ਕਿਉਂ ਰਜਾਇ ਹੈ ਏਸ ਦੇ ਬਾਬਿ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਦਿ ਲਏ ਸੁ ਜਿ ਆਉ ਹੇਠਿ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਬਾਲਕਾ! ਆਉ ਹੇਠਿ”। ਉਨਿ ਕਹਿਆ, “ਜੀ, ਆਇ ਨਾਹੀ ਸਕਦਾ, ਪਇਆ ਹੋਇਆ ਮਰਿ ਜਾਈਗਾ ਜੀ, ਜਿਮੀ ਹੇਠਿ ਦੂਰਿ ਹੈ ਜੀ।”

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਅਖੀਂ ਮੀਟਿਕੈ ਹੇਠਾਹਾਂ ਛਾਲ ਮਾਰਿ ਪਾਹਿ”। ਤਬ ਉਨਿ ਅਖੀਂ ਮੀਟਿ ਕਰਿ ਛਾਲ ਮਾਰੀ, ਜਿਉਂ ਰੁਖ ਉਪਰਹੁ ਪੰਖੀ ਉਡਿ ਕਰਿ ਭੁੰਦਿ ਜਾਇ ਬੈਠਤਾ ਹੈ ਤਿਉਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਓਹੁ ਬਮਣੇਟਾ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਮੁਣੇਟਿਆ! ਅਸਾਂ ਨਾਲਿ ਕਿ ਕਰਹਿਗਾ, ਘਰਿ ਜਾਹਿ”। ਤਬ ਉਨਿ ਬਮਣੇਟੇ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਹਾਇ ਹਾਇ, ਨਾ ਜੀ! ਹਉ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ, ਮੈਨੇ ਤੂੰ ਆਪਦੇ ਹੀ ਨਾਲਿ ਰਖੁ”। ਤਬ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹੋਹਿ ਜੀ, ਹੋਇ ਭਾਈ। ਤੇਰੀ ਮਨਸਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋਹਿ”।

ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਅਚਾਣਿਚਕਿ ਇਕੁ ਸਲੋਆ ਜੇਹਾ ਮਰਦੁ, ਵਡੀ ਪਗ ਸੁਪੇਦੀ ਕਪੜੀ, ਖਰੀ ਭਲੀ ਕਪੜੀ; ਜਿਨਾਂ ਦੀ ਕਿਛੁ ਮਿਤਿ ਕੀਤੀ ਨ ਜਾਈ, ਹਥਿ ਕੀਤੇ ਡੰਬਰੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਬੈ ਆਇ ਗਇਆ, ਆਵਦੋਂ ਹੀ ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ, ਡੰਬਰਾ ਆਣਿ ਅਗੈ ਰਖਿਓਸੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਭਾਉ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਗਲਿ ਵਿਚਿ ਲਇਆ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਓਹੁ ਫੇਰਿ ਫੇਰਿ ਪੈਰੀਂ ਪਾਇ; ਘੜੀਂ ਕਿ ਬਹਿ ਕਰਿ ਓਹੁ ਵਿਦਿਆ ਹੋਇਆ, ਫੇਰ ਜਾਂ ਓਹੁ ਗਇਆ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਹੁ ਕਵਣੁ ਸੀ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ, “ਹੇ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਜਿਸ ਨੇ ਡੂਮ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ, ਜਿ ਪੀਰਾ ਗੁਰੂ ਸਭਨਾਹਾਂ ਜਿੰਦਾ, ਏਹੁ ਓਹੋ ਸੀ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਰੀ ਪਇਆ ਜਿ, “ਸਤਿ ਜੀ, ਸਤਿ ਬਾਬਾ ਪਾਤਿਸਾਹ। ਤੂੰ ਏਵਡੋਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੋ, ਸਚੁ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ, ਬਾਬੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਦੀ ਬਾਬਾ ਜਿੰਦਾ ਭੇਟ ਲੈ ਆਇ ਮਿਲਿਆ, ਪਰ ਜੀ ਐਸੁ ਡੰਬਰੇ ਦਾ ਕਿ ਕੀਚੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ, ਮਰਦਾਨਿਆ! ਡਾਰਿ ਦੇਹਿ ਦਰੀਆਵ ਵਿਚਿ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਏਹੁ ਤਾਂ ਮਰਿ ਗਇਆ ਹੈ ਜੀ, ਜੀਵਦਾ ਨਾਹੀ ਜਿ ਦਰਿਆਵ ਵਿਚਿ ਘੜੀਐ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਹ, “ਫੇਰਿ ਜੀਵਿਆ, ਵਗੁ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਪਾਣੀ ਵਿਚਿ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, ਸਤਿ ਜੀ, ਸਤਿ। ਤੇਰਾ ਵਚਨੁ, ਜੀਵਗੁ ਜੀ, ਤੇਰੇ ਵਚਨਿ ਕਰਿ ਕੈ

ਸਟਿ ਘਤਦਾ ਹਾਂ”। ਕਹੈ, “ਸਟਿ ਘਤਿ”। ਮਰਦਾਨੇ ਸਟਿ ਘਤਿਆ, ਵਚਨਿ ਬਾਬੇ ਦੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਫੇਰਿ ਜੀਵਿਆ, ਗਗੋਰਿ ਵਾਂਗੋ ਤਰਦਾ ਫਿਰੈ। ਡਰਦਾ ਤਰਦਾ ਡੰਡਰਾ ਟੁਬਕੀ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਰਲਿ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਗਇਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ। ਬਮਣੇਟਾ ਬੈਠਾ ਤਮਾਸਾ ਵੇਖੇ। ਤਬ ਘੜੀਆਂ ਦੁਇ ਕਿ ਗੁਦਾਰੀਆਂ ਤਾਂ ਇਕਿ ਟਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਆਇ ਨਿਕਲੇ, ਓਨੀ ਸਕਰ ਦੀ ਭਰਿ ਕਰਿ ਚੰਗੇਰਿ ਆਇ ਆਗੈ ਰਖੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਿਅਹੁ। ਤੁਸਾ ਸਾਨੂ ਕਿ ਵੇਖਿ ਕਰਿ ਸਕਰ ਅਗੈ ਆਇ ਰਖੀ ਹੈ?” ਤਾਂ ਓਨੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਤੂੰ ਕੋਈ ਗਉਸੁ ਸਾਹਿਬ ਸਾਦਿਕੁ ਨਜਰਿ ਆਇ ਗਇਆ ਹੈ”, ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਵੇਖਿ ਕਰਿ ਅਸਾਂ ਭੇਟਿ ਆਇ ਰਖੀ ਹੈ ਜੀ”। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਹਾ ਹਾ, ਭਾਈਜ਼ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਭੁਲੇ ਹੋ, ਹਉ ਓਹੁ ਨਾਹੀ ਜੁ ਤੁਸੀਂ ਭਾਲਦੇ ਹਹੁ, ਹਉ ਜੁਲਾਹਾ ਹਾਂ, ਵਡੇ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਜੁ ਵੈਗਾਰਿ ਪਈ ਹੈ ਹਉ ਓਦੁ ਵੈਗਾਰੀ ਹੂੰ ਡਰਦਾ ਐਥੇ ਆਇਕੈ ਛਪਿ ਬੈਠਾ ਹਾਂ, ਹਉ ਓਹੁ ਨਾਹੀ ਜੁ ਤੁਸੀਂ ਭਾਲਦੇ ਹਉ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਓਨੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਤੁ ਅਸਾਨੇ ਭੁਲਾਇੰਦਾ ਕਿ ਹੈਂ ਤੂੰ ਕੋਈ ਹੈਂ ਸਿ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ। ਹਉ ਤਾਂ ਹਵੇਹਾ ਨਾਹੀ ਜੇਹਾ ਤੁਸੀਂ ਆਖਦੇ ਹਹੁ, ਪਰੁ ਜਾਹੁ ਤੁਸੀਂ ਅਜੇ ਹੀ ਏਤੁ ਰਾਹਿ ਫੇਰਿ ਆਵਹੁਗੇ ਤੁਸਾਡੀ ਵਸਤੁ ਵਿਕਾਗਿ ਤੁਸਾਨੋ ਲਾਹਾ ਦੇ ਕਰਿ ਹੋਰਿ ਲੈ ਜਾਨਿਗੇ”। ਤਬ ਉਹਿ ਪੈਰੀਂ ਪਏ, ਵਿਦਿਆ ਹੋਇ ਕਰਿ ਫੇਰਿ ਤਲੇ ਨੂ ਆਇ ਮਿਲੇ। ਅਗਿਅਹੁ ਸਉਹੇ ਜੁ ਓਨਾਂ ਨੇ ਲਾਹੜੀ ਮਿਲੇ ਸਿ ਓਨਾ ਨੂ ਲਾਹਾ ਦੇ ਕਰਿ ਜਿਤ ਉਨੀ ਮੰਗਿਆ, ਏਤਨੇ ਲਾਹਾ ਦੇਕਰਿ ਓਇ ਟਲੇ ਲੈ ਗਏ, ਓਹਿ ਓਦੁਹੁ ਬਾਵਹੁ ਫਿਰਿ ਮੁੜਿ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਦੀ ਪੈਰੀਂ ਆਇ ਪਏ, ਦਸ ਰੁਪਯੈ ਆਇ ਅਗੈ ਭੇਟ ਰਖੇ। ਤਬ ਜਾਂ ਵੇਖਨਿ ਤਾਂ ਓਵੇਂ ਚੰਗੇਰਿ ਪਈ ਹੈ, ਸਕਰ ਭਰੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਓਵੇਂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਓਨਿ ਰੁਪਯੈ ਆਇ ਕਰਿ, ਅਗੈ ਰਖਿ ਕਰਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀਂ ਆਇ ਪਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ! ਤੁਸੀਂ ਕਵਣੁ ਹਹੁ?” ਅਖੈ, “ਜੀ, ਅਸੀ ਓਹੇ ਹਾਂ ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਤੁਹੁ ਕਹਿਆ ਸੀ ਜਿ ਜਾਹੁ ਤੁਸਾਡਾ ਰਖਤੁ ਵਿਕਾਗੁ”। ਕਹੈ, “ਜੀ; ਲਾਹਾ ਦੇ ਕਰਿ ਲਾਹੜੀ ਸਭੁ ਰਖਤੁ ਲੈ ਗਏ, ਤੇਰਾ ਸਦਕਾ ਅਸੀਂ ਹੁਣਿ ਤੇਰੇ ਵਚਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਫੇਰਿ ਘਰੀਂ ਚਲੇ ਹਹਾਂ, ਅਸਾਡੇ ਭਾਗ ਜੁ ਫੇਰਿ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਹੋਇਆ”। ਕਹੈ, “ਭਾਈ। ਜਾਹੁ, ਤੁਸਾਡਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਭਲਾ ਕਰੈਗਾ”। ਤਬ ਓਹਿ ਪੈਰੀਂ ਪਾਂਦਿਆਂ ਉਨਿ ਘਰੀਂ ਗਏ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ! ਏਨ੍ਹਾਂ ਰੁਪਯਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਸਕਰ ਦਾ ਕਿ ਕੀਚੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਦੁਇ ਮੁਠੀ ਸਕਰ ਏਸੁ ਬੁਮਣੇਟੇ ਨੂ ਦੇਹਿ ਅਤੇ ਹੋਰੁ ਸਕਰ ਰੁਪਯੈ ਦਰੀਆਵ ਵਿਚਿ ਘਤਿ ਦੇਹੁ”। ਤਬ ਰੁਪਯੈ ਸਕਰ ਮਰਦਾਨੇ ਦਰੀਆਵ ਵਿਚਿ ਸੁਟਿ ਅਤੇ ਅਹੁ ਦੁਇ ਮੁਠੀ ਅਗੋ ਹੀ ਦੇ ਬਮੁਣੇਟੇ ਨੇ ਦਿਤੀਓਸੁ, ਹੋਰੁ ਸਭੁ ਦਰੀਆਵ ਵਿਚਿ ਘਤਾਇਓਸੁ। ਤਬ ਓਦੁ ਬਾਵਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨਿ ਬਾਹਰਿ ਉਦਿਆਨਿ ਮਾਂਝੇ ਵਿਚਿ ਆਇਆ ਜਿਥੇ ਜੀ ਬਹੁਤੁ ਛਛਰੇ ਥੇ, ਉਥਾਊ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਬੁਮਣੇਟਾ ਭੁਖ ਮਲਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਕਿਉਂ ਪੁਰਖਾ! ਭੁਖ ਮਲਿਆ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਆਹੋ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ, ਓਹੁ ਜਿ ਛਛਰਾ ਹੀ, ਉਸੁ ਵਿਚਿ ਚਾਟੀ ਪਕਵਾਨ ਦੀ ਹੋਈ, ਜਾਇ ਕਰਿ ਲੈ ਆਉ”। ਜਾਂ ਬਮੁਣੇਟਾ ਜਾਇ ਕਰਿ ਵੇਖੇ ਤਾਂ ਕੋਰੀ ਚਾਟੀ, ਉਪਰਹੁ ਆਟੇ ਨਾਲਿ ਲਿੰਬੀ ਹੋਈ,

ਚਪਣੀ ਉਪਰਿ ਸੁਪੇਦ ਕਪੜੇ ਸਾਥਿ ਲਪੇਟੀ ਹੋਈ ਧਰੀ ਹੈ, ਤਬ ਬਮਣੇਟਾ ਚੁਕਿ ਕਰਿ ਲੈ ਆਇ ਅਗੈ ਰਖੀਓਸੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਖਾਹਿ ਉਸੁ ਛਛਰੇ ਹੇਠਿ ਬਹਿ ਕਰਿ”। ਤਬ ਉਨਿ ਬ੍ਰਹਮਣੇਟੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਮੈ ਡੁਹਿ ਬੇ ਅਗੋਇ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਖਾਈ, ਜਾਂ ਤੂੰ ਅਗੈ ਦੀ ਮੁਹਿ ਪਾਇਹਿ ਤਾਂ ਹੋਇ ਪਿਛਹੁ ਦੀ ਖਾਈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ! ਹੋਇ ਖੰਡੁ ਤੈ ਮੰਡੈ ਖਾਈਗਾ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ, “ਜਾਇ ਕਰਿ ਨਿਕੀ ਖੰਡੁ ਅਤੇ ਮੰਡੈ ਲੈ ਆਉ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਜਾਇ ਕਰਿ ਕਕੀ ਰੇਤੁ ਅਤੇ ਛਛਰਿਆਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹ ਲੈ ਆਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਇਕੁ ਰੇਤੁ ਦੀ ਤਲੀ ਮਾਰੀ, ਇਕੁ ਛਛਰੇ ਦਾ ਪੜ੍ਹ ਮੁਹਿ ਘਤਿਆਸੁ। “ਹਾਂ, ਪੁਰਖਾ! ਅਸਾਨੁ ਅਸਾਡੀ ਮਾਤਾ ਭਲੇ ਮੰਡੈ ਅਤੇ ਖੰਡੁ ਪਕਾਇ ਘਲੇ ਹੋਨਿ”। ਤਬ ਏਕ ਤਲੀ ਰੇਤੁ ਦੀ ਇਕੁ ਛਛਰੇ ਦਾ ਪੜ੍ਹ ਮਰਦਾਨੇ ਖਾਧਾ। ਤਬ ਉਸ ਬ੍ਰਮਣੇਟੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੁ ਕੀਤਾ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ! ਅਸਾਂ ਆਪਣਾ ਆਹਾਰੁ ਕੀਤਾ; ਤੂੰ ਭੀ ਜਾਇ ਕੈ ਖਾਹਿ”। ਤਬ ਉਸ ਬ੍ਰਮਣੇਟੇ ਜਾਇ ਕਰਿ ਲਛੁ, ਮਠੇ, ਪਿਰਾਕੜੀਆਂ, ਜਲੇਬੀਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਹੀ ਸਮੀ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਦੇ ਪਕਵਾਨ ਖਾਧਿਆਸੁ; ਖਾਇ ਕਰਿ ਰਜਿਆ, ਕਿਤਨਿਆਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਭੁਖਾ ਸੀ। ਰਜਿ ਕਰਿ ਪਕਵਾਨ ਖਾਧੇਸੁ, ਖਾਇ ਕਰਿ ਰਜਿਆ ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ ਜਿ, “ਜੀ, ਪਕਵਾਨ ਦੀ ਚਾਟੀ ਭਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀ ਮੈਂ ਭੀ ਘਣਾ ਖਾਧਾ ਹੈ, ਰਹਦੀ ਚਾਟੀ ਦਾ ਕਿ ਕਰੀਐ?” ਅਖੇ, “ਪੁਰਖਾ! ਤੇਰੇ ਮਾਇ ਪਿਉ ਆਵਦੇ ਹੋਨਿ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਰਹਣ ਦੇਹਿ”। ਤਬ ਝਟ ਕੁ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬਾਮੁਣੀ-ਬਾਮੁਣ ਆਏ ਪਿਛਹੁ ਭਾਲਦੇ ਭਾਲਦੇ। ਉਸ ਬ੍ਰਮਣੇਟੇ ਦੇ ਮਾਇ ਪਿਉ ਆਏ, ਆਇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀਂ ਪਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਜਿ, “ਆਵਹੁ, ਸੁਆਮੀ ਜੀ। ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਆਵਣਾ ਹੋਇਆ ਹੈ?” ਕਹੇ, “ਜੀ, ਅਸੀਂ ਜਿਉਂ ਆਏ ਹਾਂ ਤਿਉਂ ਤੁਧਨੇ ਸਭ ਕਿਛੁ ਮਲੁਮੁ ਹੈ ਜੀ”। ਤਬ ਬਮਣੇਟਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੰਤੋਖਿ ਕਰਿ ਮਾਊ-ਪੀਉ ਨਾਲ ਦਿਤਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ! ਗੁਰੂ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਹੈ, ਤੂੰ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਨਾਹੀਂ ਤੇਰਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਓਹਿ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ, ਓਸਿ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਭੀ ਸੰਤੋਖਿ ਕਰਿ ਵਿਦਾ ਕੀਤੇ। ਓਹੁ ਬਾਮੁਣ ਵੇਘਲ ਕੀ ਆਇ ਰਹਿਆ; ਕੁਆਰ ਪਾਤ੍ਰ ਹੀ ਰਹਿਆ, ਬਾਬੇ ਦੇ ਵਚਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਹਾਂ ਸੁਖੀ ਰਹਿਆ: ਪਰਵਾਹਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨ ਕਰੀ; ਓਸ ਨੂੰ ਸਭ ਕਿਹੁ ਅਚਿੰਤ ਹੀ ਪਹੁਚੇ, ਐਸੀ ਅਜਮਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਸਾਉਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਖੋਖੇਵਾਲ ਤੇ ਚਲਿਆ, ਕਿੜੀਆਂ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਚਦੇ ਰਮਤਾ ਰਮਤਾ ਪਖੋਂ ਕੀ ਰੰਧਾਵੀ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ, ਟਿਕਾਉ ਕਰਨਿ ਦੇ ਖਿਆਲਿ। ਤਬ ਜਦ ਪਖੋਂ ਕਿਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇਖੀ ਤਬ ਉਹਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਮਨੁ ਟਿਕਾਉ ਦੇ ਘਰਿ ਆਇ ਗਇਆ। ਉਸਿ ਧਰਤੀ ਕਾ ਜੁ ਪੂਰਬਲਾ ਕੋਈ ਭਲਾਂ ਅੰਕੁਰੁ ਥਾ ਸੋ ਆਇ ਪਰਗਟੁ ਭਇਆ। ਤਬ ਰਾਵੀ ਦੇ ਬੰਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਇ ਕੇ ਟਿਕਿ ਗਇਆ। ਤਬ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਿ ਗੁਆਉ-ਗੁਲਗੁਲਾ ਬਹੁਤੁ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਜਿ, “ਇਕੁ ਜੇ ਕੋਈ ਨਾਨਕੁ ਨਾਨਕੁ ਵੇਦੀ ਤਪਾ ਐਥੇ ਆਇ ਟਿਕਿਆ ਹੈ ਸੁ ਓਸ ਦੇ ਜਿ ਕੋਈ ਮਸਤਕਿ ਲਗਦਾ ਹੈ ਸੁ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਦਾ ਹੈ।

ਅਗਮ ਨਿਗਮ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਸਭਿ ਆਖਿ ਸੁਣਾਇੰਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਦਰਸਨੁ ਹੈ ਜਿ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣੀਐ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਬਚਨ, ਬਾਣੀ, ਸਲੋਕ, ਖਿੰਡਿ ਪਦੇ ਸੈਸਾਰ ਵਿਚਿ। ਪਰਬਾਈ ਸਲੋਕ ਜਿ, “ਕੂੜੁ ਨਿਖੁਟੈ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ” ਏਹਿ ਜਿ ਕਾਲੀ ਪੋਸ ਵਕੀਰ ਵਡੇ ਝਲਾਘੇ ਕਾ ਨੰਦਾ ਵਜਾਇਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹੈਨਿ, ਮੁਹਿ ਨਾਲਿ ਓਇ ਸਲੋਕ ਦੇਨਿ, ਲੋਕੁ ਜਿ ਕੋਈ ਸੁਣੈ ਸੁ ਸਭੁ ਕੋਈ ਉਸਤਤਿ ਕਰੈ ਜਿ, “ਭਾਈ, ਨਾਨਕੁ ਭਲਾ ਕੋਈ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਏਹਿ ਵਾਕ ਹੈਨਿ”। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਿ ਬਹੁਤ ਨਾਉਂ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ਆਇਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ। ਤਬ ਲੋਕੁ ਬਹੁਤੁ ਲਾਗਾ ਆਵਣੇ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਸਾ ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੇ ਆਵੈ ਸੁ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਕੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਮੁਖ ਕੇ ਅੰਬ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸੁਣਿ ਕੈ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇ ਜਾਵੈ, ਸਿਖ ਹੋਂਦੇ ਜਾਨਿ। ਤਬ ਬੋਲੇ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਕੇ ਟਿਕਣੇ ਮਾਹਿ ਬਹੁਤੁ ਸਿਖ ਹੋਏ। ਜਿਥੇ ਦਰੀਆਵ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਰਹਦਾ, ਓਥੇ ਲੋਕੁ ਖੁਬਿ ਲਾਗਾ ਪਵਣੇ। ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਜੋਗੀ, ਸੰਨਿਆਸੀ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਤਪਸੀ, ਦਿਗੰਬਰ, ਬੈਨਸਊ, ਉਦਾਸੀ, ਗ੍ਰਿਹੀ, ਬੈਰਾਗੀ, ਖਾਨ-ਖਵੀਨ, ਉਮਰਾਉ, ਕਰੋੜੀਆ, ਭੂਮੀਆ ਜਿ ਕੋਈ ਸੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪੈਦਾ ਕੀਆ ਸੁ ਉਸਤਤਿ ਲੇ ਉਠਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ। ਜਿ ਕੋਈ ਆਵੈ ਸੁ ਸੰਤੋਖਿਆ ਜਾਇ। ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਦਿਆਂ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਹਿ। ਜਿ ਕੋਈ ਵੇਖੇ ਸੁ ਆਖੇ ਜਿ, “ਵਾਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਵਾਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਵਾਹੁ”। ਏਹੋ ਨਾਉਂ ਸੈਸਾਰ ਵਿਚਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅਤੇ ਬਾਬੇ ਦਾ ਪਰਸਿਆ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਤਬ ਉਸ ਬਾਵ ਦਾ ਜਿ ਸਿਕਦਾਰੁ ਜਿ ਉਨਿ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਹੇ ਏਹੁ ਕਉਣੁ ਬਲਾਇ ਪੈਦਾ ਹੂਆ ਹੈ ਜੇ ਜਿਸਦਾ ਸਭੁ ਕੋਈ ਨਾਮੁ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਨਾਨਕੁ ਹੀ ਨਾਨਕੁ ਲੋਕਾਂ ਮਾਹਿ ਪਸਰਿ ਗਇਆ ਹੈ; ਹਿੰਦੂ ਤਉ ਖਰਾਬੁ ਕੀਏ ਬੇ ਪਰੁ ਮੁਸਲਮਾਨਹੁ ਕਾ ਭੀ ਇਨਿ ਈਮਾਨੁ ਖੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਹੀ ਨਾਨਕ ਉਪਰਿ ਈਮਾਨੁ ਸਭੁ ਲੇ ਆਏ। ਅਰੇ, ਚਲਹੁ ਤੇ ਜਾਇ ਕਰਿ ਇਸੁ ਕਉ ਬਾਧਿ ਲੇ ਆਵਹਿ”। ਓਹੁ ਕਰੋੜੀਆ ਏਹੀ ਨੀਅਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਚੜਿਆ। ਘਰ ਤੇ ਜਬ ਅਸਵਾਰੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਚਲਿਆ, ਤਬ ਘੋੜਾ ਉਢੜਕਿ ਪਇਓ ਸੁ। ਤਾਂ ਤਿਸੁ ਦਿਨਿ ਫਿਰਿ ਰਹਿਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨਿ ਭੀ ਚੜਿਆ ਤਾਂ ਆਵਦਾ ਆਵਦਾ ਅਖੀ ਤੇ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋਇ ਗਇਆ, ਕਿਛੁ ਦਿਸਿ ਆਵੈ ਨਾਹੀ, ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਖਿੰਜਿ ਖਲਾ ਹੋਆ। ਤਬ ਕਹਣੇ ਲਾਗਾ ਜੁ “ਐ ਯਾਰਹੁ! ਏਹੁ ਕੀਆ ਬਲਾਇ ਪੜੀ ਜਿ ਮੇਰੇ ਤਾਂਈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਸੂਝਤਾ”। ਤਬ ਘੋੜੇ ਥੀ ਉਤਰਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ, ਦੁਲੀਚਾ ਵਿਛਾਇ ਕੈ ਬੈਠਿ ਗਇਆ। ਝਟੁ ਏਕੁ ਬੈਠਾ, ਪਹਰੁ ਏਕੁ ਬੈਠਾ; ਨਾਹੀ, ਸੂਝੈ ਸੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਹਣ ਲਗਾ ਜਿ, “ਐ ਯਾਰਹੁ! ਏਹੁ ਕੀਆ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜਿ ਮੁਝ ਕਉ ਸੂਝਤਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ”। ਤਬ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਖੁਦਾਇ ਨੋ ਯਾਦਿ ਕਰਿ, ਖੁਦਾਇ ਤੇਰੇ ਤਾਂਈ ਪਨਾਹ ਦੇਗਾ”। ਨਾਹੀ, ਦਿਸਿ ਕਿਛੁ ਆਵੈ ਸੁ ਨਾਹੀ, ਆਪਣੇ ਜੇਹਾ ਬਹੁਤਰਾ ਤਸਬੀ ਭੀ ਫੇਰਿ ਰਹਿਆ ਅਰੁ ਪੀਰਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਯਾਦ ਕਰਿ ਰਹਿਆ, ਨਾਹੀ ਸੁਪੁ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋਇ ਬੈਠਾ, ਨਜਰੀ ਕਿਛੁ ਆਵੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਲੋਕਾਂ ਭੀ ਜਾਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਭੀ ਜੀਅ ਵਿਚਿ ਵਸੀਅਤੁ “ਏਹੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਕੁਦਰਤਿ ਹੋ ਸੁ ਨਾਨਕ ਹੀ ਕੀ ਤਜਵ ਤੇ ਹੈ, ਏਹੁ ਗਲਿ ਖਾਲੀ ਨਾਹੀ”। ਤਬ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਾਹਿਬ ਸਲਾਮਤਿ! ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਨਾਹੀ ਸਕਦੇ, ਪਰੁ ਜੇ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਰਜੁ ਕਰਹਿ ਜੇ ਕਿਆ ਹੂਆ ਹੈ ਏਹੁ ਤੇਰੇ ਤਾਂਈ”।

ਤਬ ਕਹਿਓਸੁ ਜਿ, “ਹਾਂ; ਕਹਹੁ ਏਹੁ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ ਕਿਆ ਹੁਆ ਹੈ”। ਅਖੈ; “ਜੀ, ਜਾਂ ਤੂੰ ਕਲਿ ਚੜਿਆ ਸਹਿ ਤਾਂ ਘੋੜਾ ਸਿਰ ਸਦਕੇ ਹੋਆ ਸੀ ਅਰੁ ਅਜੁ ਈਵ ਕਿਵੇ ਹੁਆ ਹੈ। ਦਿਖਾ, ਉਸੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੇਹੁ, ਮਤੁ ਸਾਹਿਬੁ ਬਖਸੈ”। ਭੀ ਕਹੈ, “ਰੇ, ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਮਹਿ ਭੀ ਏਹੀ ਬਾਤ ਬਸੀ ਹੈ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਕੀਆ ਹੈ ਸੁ ਨਾਨਕ ਹੀ ਕਾ ਕੀਆ ਹੁਆ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਵਡਾ ਪੀਰੁ ਹੈ। ਐਪਰੁ ਯਾਰਹੁ! ਤੁਸੀਂ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਬੰਦਗੀ ਕਰਹੁ ਅਰੁ ਸਭੇ ਕਹਹੁ ਜਿ ਏ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ! ਹਮ ਮਹਿ ਤਖਸੀਰ ਹੁਈ ਹੈ, ਸਾਹਿਬ ਕੈ ਤਾਈਂ ਤੂੰ ਬਖਸੁ, ਜਿ ਤੇਰੇ ਪਾਉ ਜਾਇ ਦੇਖਹਿ”। ਤਬ ਜਿਤਨਾ ਲੋਕੁ ਬਾ ਤਿਨੀ ਸਭਨੀਂ ਹਥ ਜੋੜਿਨੇ ਹਿੰਦੂਏ ਤਬਾ ਮੁਸਲਮਾਨੇ ਜਿ, “ਏ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਅਬ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਹਿ ਬਖਸਿ”। ਸਭਿ ਪੈਰੀਂ ਪਏ ਤਾਂ ਅਖੀਂ ਸੋਝੀ ਹੋਇ ਆਈਅਸੁ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਅਸਵਾਰੁ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਭਿ ਕਹਿ ਉਠੇ ਜਿ, ‘ਵਾਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ! ਵਾਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ’। ਜਾਂ ਅਸਵਾਰੁ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪੇਟਿ ਸੂਲੁ ਉਠਿਓਸੁ ਫਿਰਿ ਉਤਰਿ ਪਇਆ, ਜਾਂ ਉਤਰਿਆ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ, ਢੇਰਿ ਘੋੜੇ ਚੜਿਆ ਤਾਂ ਢੇਰਿ ਪੇਟਿ ਸੂਲੁ ਹੋਇਓਸੁ ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਉਤਰਿ ਪਇਆ, ਏਵੇ ਜਾਂ ਉਤਰੇ ਤਾਂ ਨਿਚੰਗੁ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਚੜੇ ਤਾਂ ਸੂਲੁ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਲੋਕਾਂ ਵਜੀਰਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਵਡਾ ਮਰਦੁ ਹੈ ਅਰੁ ਕਰੜਾ ਹੈ। ਦਿਖਾ, ਤੁਮ ਪਾਉ ਪਿਆਦੇ ਹੀ ਹੋਇ ਚਲਹੁ’। ਜਬ ਪਾਇ ਪਿਆਦਾ ਹੋਇ ਚਲਿਆ ਤਾਂ ਸੁਖੀ ਆਇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਜਿਬਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਦਿਸਿ ਆਈ ਸੁ ਓਤੈ ਬਾਵਹੁ ਲਗਾ ਕੁਰਨਸ ਤਸਲੀਮਾ ਕਰਨੈ, ਤਜੀਮਾ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ ਆਇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦਿਆਂ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਆਇ ਮਿਲਿਆ। ਓਨ੍ਹੀ ਜਾਇ ਮੁਜਰਾ ਕੀਆ, ਆਇ ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ, ਮਰੀਦੁ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਈਕਿ ਦਿਨ ਹਜੂਰਿ ਰਖਿਆ; ਤਬ ਓਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਅਰਜ ਕੀਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਤੂੰ ਜਿ ਹੈਂ, ਪੂਰਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈਂ, ਪਰੁ ਜੀ, ਅਬ ਹਉ ਡੇਰਾ ਮੁਰੀਦੁ ਹਾਂ, ਕਿਛੁ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ ਇਨਾਮ ਦਾ ਹੁਕਮੁ ਮਿਲੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਤੂੰ ਕਿਛੁ ਇਨਾਮੁ ਮੰਗਦਾ ਹੈਂ ਸੁ ਅਸਾਡੇ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀਂ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਮੁਹ ਤੇ ਨਾ ਆਖਿਆ ਜਿ, ‘ਚਰੁ ਬੰਨ੍ਹ’ ਪਰੁ ਓਨਿ ਚਕੁ ਬਧਾ, ਸਿਲਾਬ ਜਿਮੀਂ ਭਲੀ ਵਾਹਣ ਵਾਲੀ ਅਤੈ ਜੰਮਣੀ ਚਕੁ ਬਧਾ। ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਓ ਸੁ ਜਿ, “ਵਾਹਹੁ ਗਾਹਹੁ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਅਤੈ ਜੋ ਕਿਛੁ ਅੰਨੁ ਪੈਦਾ ਹੋਵੈ ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਾਹਹੁ”। ਓਨ੍ਹੀ ਸਭੇ ਸੂਕ੍ ਬਣਾਇ ਛਡੇ। ਓਥੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਟਿਕਾਉ ਕੀਤਾ, ਚਕ ਦਾ ਨਾਉਂ ‘ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੁ’ ਕਰਿ ਰਖਿਆ। ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਵਾਹੁ! ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ। ਸਚੁ ਦਿਖਾਏ ਰਾਹੁ। ਸੇ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਸਚੁ ਪਾਤਿਸਾਹੁ!

ਸਚਖੰਡੁ ਪੋਥੀ ਲਿਖੀ॥੧॥ ਸੰਮਤਿ ੧੮੮੫ ਮਿਤੀ ਚੇਤ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ ਨੋ ਸੁਕਰਿ ਵਾਰ ਸਚ ਖੰਡ ਪੋਥੀ ਦਾ ਭੋਗੁ ਪਾਇਆ, ਸਪੂਰਣੁ ਹੋਈ। ਏਹ ਪੋਥੀ ਸਚ ਖੰਡ ਇਕ ਸਉ ਤ੍ਰਿਵੰਜਹ॥੧੫੩॥ ਗੋਸਟੀ ਹੈਨਿ। ਇਕੁ ਸਉ ਸਤਾਹਟਿ ਗੋਸਟਿ, ਚੌਦਹ ਗੋਸਟੀ ਘਾਟੈ ਹੈਨਿ। ਇਸ ਤੇ ਆਗੈ ਹਰ ਜੀ ਕੀ ਪੋਥੀ ਹੈ॥੬੯॥ ਇਕਾਹਠਿ ਗੋਸਟੀ ਹੈਨਿ। ਤਿਸੁ ਤੇ ਆਗੈ ਚਤ੍ਰ ਭੋਜ ਪੋਥੀ ਹੈ॥੭੪॥ ਚਉਹਤਰ ਗੋਸਟਾ। ਤਿਸੁ ਤੇ (ਆਗੈ) ਕੋਸੇ ਰਾਇ ਪੋਥੀ ਹੈ। ਤਿਸੁ ਤੇ ਆਗੈ ਅਭੈ ਪਦ ਪੋਥੀ ਹੈ। ਤਿਸੁ ਤੇ ਆਗੈ ਪ੍ਰੰਮ ਪਦ ਪੋਥੀ ਹੈ। ਏਹਿ ਛਿ ਪੋਥੀਆਂ ਹੈਨਿ, ਤਿਨਾ ਦਾ ਜੋੜੁ ਪੰਜ ਸੈ ਪਜਹਤਰਿ॥੫੭੫॥ ਗੋਸਟੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਹੋਨ; ਛਿਆਂ ਹੀ ਪੋਥੀਆਂ ਉਤੇ। ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ ਜੀ॥੧॥

ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ
ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ
(ਪੋਥੀ ਹਰਿਜੀ ਅਤੇ ਪੋਥੀ ਚਤੁਰ ਭੁਜ)
ਪੋਥੀ ਹਰਿਜੀ

ੴ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੰਭੈ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀਆ ਗੋਸਟੀ ਲਿਖੀਆ। ਲਿਖੇ ਪੜੇ,
ਸੁਣੇ, ਸਿਖੇ ਗਾਵੇ ਚਿਤੁ ਲਾਇਕੇ, ਤਿਸੁ ਕੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿ ਹੋਵੈ। ਵਚਨੁ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦਾ॥ ਆਦਿ ਸਚੁ
ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥ ਹੈ ਭਿ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭਿ ਸਚੁ ੧।

ਧੰਨੁ ਸੁ ਕਾਗਦੁ ਕਲਮ ਧੰਨੁ ਧਨੁ ਭਾਂਡਾ ਧਨੁ ਮਸੁ॥

ਧੰਨੁ ਲੇਖਾਰੀ ਨਾਨਕਾ ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਲਿਖਾਇਆ ਸਚੁ॥੧॥੨॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਮਲਾਰ ਕੀ ਵਾਰ ॥ ੨੮॥ (੧੨੯੧)]

ਸਾਖੀ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵ ਨਾਭ (ਸ਼ਿਵ ਨਾਥ) ਕੀ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਜਬ ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਥ ਕੈ ਗ੍ਰਹਿ ਮਹਿ ਆਏ ਤਬ ਰਾਜੇ
ਚੋਆ ਚੰਦਨੁ ਪਾਠ ਫੂਲ ਖਸਤਰ ਅਭੂਖਨ ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਭਾਤਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਆਗੇ
ਆਨਿ ਰਾਖੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਰਾਜੇ ਉਪਰਿ ਬਹੁਤੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਥ ਭੋਆ ਤਬ ਤਹਾ ਰਾਜੇ
ਸਿਵਨਾਥ ਕੇ ਜਿ ਬਾਲਕ ਪੜਦੇ ਥੇ ਸਿ ਰਾਜੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਪਾਵਹੁ ਆਣਿ ਬਾਹੇ। ਸਾਥਿ ਹੀ
ਉਨਹੁ ਕਾ ਪੰਡਿਤੁ ਬਾ, ਉਹ ਭੀ ਆਇ ਪਾਵਨਿ ਲਾਗਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਲਕਾਂ ਕਿ
ਸਿਰ ਪਰਿ ਹਾਥੁ ਲਗਾਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਕਿ, “ਪੰਡਿਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਲਕਾ
ਕਉਂ ਤੂ ਪੜਾਵਤਾ ਹੈ।” ਕਹੈ : “ਹਾਂ ਜੀ ਹਉਂ ਹੀ ਪੜਾਵਤਾ ਹੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਸ
ਹੀ ਸੁਭਾਇ ਪੜਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਲਕਾਂ ਕੇ
ਤਾਈ ਕਿਆ ਪੜਾਵਤਾ ਹੈ? ਕਹੈ ਜੀ, “ਅਜਹੁ ਓਨਮ ਸਤੇ ਲਿਖਿ ਦੀਆ ਹੈ, ਏਹੀ ਪੜਾਵਤਾ
ਹੈ। ਤਬ ਇਸ ਥੀ ਪੀਛੇ ਜਿ ਕਿਛੁ ਅਫਰ ਹੈ ਤੇ ਪੜਾਵਉਗਾ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ
ਕਹਿਆ ਜਿ “ਏ ਪੰਡਿਤਾ ਤੂੰ ਪੜ੍ਹ ਦੇਖਾ ਓਨਮ ਸਤੇ ਕੀ ਪਟੀ”। ਤਬ ਉਹ ਪੰਡਿਤ ਲੇ
ਉਠਿਆ, ਓਨਮ ਸਤੇ ਕੀ ਪਟੀ ਲਾਗਾ ਪੜ੍ਹਨੇ। ਤਬ ਕਹਿਣੇ ਲਾਗਾ ਜਿ, “ਜੀ ਇਸਿ
ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਬਿਦਿਆ ਆਵਤੀ ਹੈ। ਕੈਸੀ ਬਿਦਿਆ ਆਵਤੀ ਹੈ ਜਿ ਕਿਛੁ ਲੇਖਾ ਹੈ ਸੁ ਇਸੁ
ਮਹਿ ਬਹੁਤੁ ਸੁ ਰਸੁ ਹੈ ਚੂਕੇ ਨਾਹੀ ਅਰ ਬਾਤ ਕਹਾਵਤ ਤੇ ਚੂਕੇ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਝਗੜੇ ਮਹਿ ਹਾਰੇ
ਨਾਹੀ, ਰਸਨਾ ਬਹੁਤੁ ਚਲੈ ਵਿਦਿਆਵੰਤ ਹੋਵੈ ਅਰ ਜਿ ਕਿਛੁ ਏਕ ਬਾਰ ਸਿਖੇ ਸੁ ਬਿਸਰੇ ਨਾਹੀ

ਸੋਈ ਬਹੁਤੁ ਹੋਇ ਅਰੁ ਵੇਦ ਅਛਰ ਸਮਝੈ ਬੂਝੇ ਸਮੇਂ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਗ੍ਰਹਣ ਕਾ ਸਮੇਂ ਬੂਝੇ ਸਾਹੇ ਕੀ ਮਰਜਾਦਾ ਜਾਣੈ” ਇਸਿ ਪੜੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗ੍ਰਹ ਗੋਚਰ ਕਾ ਗਉ ਜਾਣੇ ਸੋਮਪਾਕ ਮਹਿ ਰਹੇ ਪੜ੍ਹੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਾਪਾਰ ਕੀ ਗਤਿ ਜਾਣੇ, ਪੜ੍ਹੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲਖ, ਪਦਮ, ਸਹਸ੍ਰ, ਨੀਲ, ਧੁਜ ਕੋਟ, ਕਰੋੜੀ ਕਾ ਲੇਖਾ ਏਕ ਘੜੀ ਮਹਿ ਕਰ ਸਮਝਾਇ ਦੇਵੈ। ਇਸਿ ਪੜ੍ਹਨੇ ਮਹਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਹ ਗੁਣ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਪੰਡਿਤਾ ਜੀ। ਤੈ ਤੋ ਇਹੁ ਬਾਲਕ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਨਾਹੀ, ਤੈ ਤਾਂ ਗਵਾਏ ਪੰਡਿਤ ਜੀ। ਤਿਸਿ ਪਗਲ ਉਝੜ ਉਦਿਆਨਿ ਮਹਿ ਤੈ ਏਹ ਪਾਏ, ਜਿਸ ਤੇ ਏਹ ਫੇਰਿ ਕਦੇ ਨਿਕਸਿਹਿ ਨਾਹੀ। ਇਨ੍ਹ ਕਉ ਤੂ ਜਾਂ ਓਅੰਕਾਰ ਕੀ ਪਟੀ ਅਛਰੁ ਸਿਧੋਝਾਇਆ ਲਿਖਿ ਦੇਹਿ, ਜਿਸ ਤੇ ਇਨ੍ਹ ਜੀਅ ਕਾ ਉਧਾਰੁ ਹੋਇ। ਤੈ ਤੋ ਏਹ ਜੀਅ ਸਭਿ ਨਰਕ ਪਾਤੀ ਕੀਏ”। ਤਬ ਉਨਿ ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮ। ਤਿਸੁ ਕਵਨੁ ਸਾਸਤ੍ਰੁ ਪੜ੍ਹਨੁ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹੁ ਜੀਉ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ ਅਰੁ ਬੈਕੁੰਠ ਬਾਸੀ ਹੋਇ ਜੀ। ਸੈਸਾਰ ਕੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਬਿਉਹਾਰ ਤੇ ਏਹੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਜੀ, ਜਿਸੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਜੀ ਜਿਸੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੁਕਤ ਪਾਈਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਵਨੁ ਪੜ੍ਹਨੁ ਹੈ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੰਡਿਤਾਂ ਤੂ ਇਨ ਬਾਲਕਾਂ ਕਉ ਇਹੁ ਓਅੰਕਾਰ ਪੜ੍ਹਾਉ, ਜਿਸ ਥੀ ਇਨ੍ਹ ਕੀ ਪਰਮਗਤਿ ਹੋਇ”। ਤਿਸੁ ਕਾ ਨਾਮੁ ਓਅੰਕਾਰੁ। ਓਅੰਕਾਰ ਕਾ ਬਿਉਹਾਰੁ ਬੀਚਾਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਿ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਕਿਆ ਕਹਿ ਕਹਿ ਸਮਝਾਵਤਾ ਹੈ ਪੰਡਿਤ ਕਉ। ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ। ਤਬ ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਓਅੰਕਾਰ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਲੈ ਉਠਿਆ” ਤਿਸੁ ਸਿਫਤਿ ਮਹਿ ਸਰੀਅਤ ਤਰੀਕਤ ਮਾਰਫਤ ਹਕੀਕਤਿ ਸਰ ਸਮਝਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਸਬਦ ਕੀ ਪਉੜੀ ਬਾਧਤਾ ਹੈ। ਸੈਸਾਰ ਮਹਿ ਜਿ ਕੋਈ ਜੀਉ ਏਹੁ ਓਅੰਕਾਰੁ ਪਟੀ ਕੇ ਅਛਰ ਇਸ ਭਾਤਿ ਪੜ੍ਹੇਗਾ ਸੁ ਸੈਸਾਰ ਸਾਗਰ ਕਉ ਤਰਿ ਕਰ ਸਚਖੰਡ ਕਉ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਪਉੜੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਤਾਇ ਦਿਖਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਸੈਸਾਰ ਕਉ। ਜਿਸ ਕੇ ਭਾਗ ਹੋਹਿਗੇ ਸੇ ਇਤੁ ਪਉੜੀ ਜਾਇ ਚੜ੍ਹੇ। ਚੜ੍ਹਨੇ ਸਾਥਿ ਸਚਖੰਡ ਕਉ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ। ਤਬ ਸਬਦ ਕੀ ਪਉੜੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਬਾਧੀ। ਓਅੰਕਾਰ ਕੀ ਮਹਮਾ ਬਰਨੀ। ਉਸਤਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰੀ।

ਓਅੰਕਾਰਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਤਪਤਿ॥ ਓਅੰਕਾਰ ਕੀਆ ਜਿਨਿ ਚਿਤਿ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਦੁਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰ (੬੨੬)]

ਇਹ ਗੋਸਟਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਜਿ ਕੋਈ ਗਾਵੈ ਪੜ੍ਹੇ, ਸਿਖੇ, ਸੁਣੈ ਲਿਖੇ, ਤਿਸਕਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਟੀਐ ਅਮਰ ਹੋਇ ਜੀਵਤ ਹੀ ਮੁਕਤ ਹੋਇ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਆਦਿਸਟ ਪੁਰਖੁ ਕਉ ਮਿਲੈ। ਜਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰ ਕਰ ਸੁਣੈ ਸਿਖੇ ਕਾ ਵੇ ਤਿਸ ਕੀ ਪਰਮਗਤਿ ਹੋਇ ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹੁਗੁਰੂ। [ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਪਟੀ ੩੩੨] ਅਤੇ ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ਬਾਰਾ ਮਾਹਾ (੧੧੦੧) ਦੇ ਪਾਠ ਤੇ ਪਰਮਾਰਥ ਦਿਤੇ ਹਨ।

ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਦਾ ਸਿਖ ਬਣਨਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਕਉ ਦੀਖਿਆ ਦੀਨੀ, ਸਿਖੁ ਕੀਆ। ਰਾਜੇ ਕੇ ਮਨ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਰਾਜੇ ਕਉ ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਇਸਨਾਨੁ,

ਦੇਆ, ਧਰਮ, ਸੰਤੋਖ, ਸੀਲ, ਸੰਜਮ, ਬਿਬੇਕ ਮਤਿ ਦਿੜਾਈ। ਰਾਜੇ ਕਉ ਸਮਸਤ ਬਾਣੀ ਲਿਖਿ ਦੀਨੀ ਓਹੁ ਪੰਡਿਤ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦਾ ਸਿਖੁ ਹੁਆ। ਤਿਨਹੁ ਏਹੀ ਬਿਬੇਕ ਮਤਿ ਲੀਨੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀਖਿਆ ਦੀਨੀ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਭ ਕਉ ਪੂਰਨ ਸਬਦੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀਆ। ਅਬ ਊਹਾ ਉਸ ਪਾਸਿ ਸਾਰਾ ਲੋਕੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਲਾਗਾ ਸਿਮਰਨੇ। ਰਾਜਾ ਉਸਿ ਦੇਸ ਕਾ ਸਨਮੁਖੁ ਹੁਆ ਦੀਨ ਕਾ। ਊਹਾ ਏਤਾ ਲੋਕੁ ਜੁੜੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖੁ, ਤਿਸ ਕੀ ਮਤਿ ਮਿਰਜਾਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਿ ਕਿਤਨੀਆਂ ਸੰਗਤਿ ਆਇ ਜੁੜੇ। ਐਪਰੁ ਲੂਣ ਤੇ ਜਾਣੀਐ, ਜਿ ਚਾਲੀਸ ਮਣ ਲੋਣੁ ਰਸੋਈ ਅੰਨ ਮਹਿ ਪੜਤਾ ਹੈ। ਐਸੀ ਓਹ ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਬਧੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਤਬ ਊਹਾ ਬੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਰਾਜੇ ਕਉ ਸਬਦੁ ਦੇ, ਅਰੁ ਬਿਦਾ ਹੁਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਸਾਬਿ ਲੇ ਕਰਿ ਖੇਲਤਾ ਖੇਲਤਾ ਰਮਤਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਏ, ਜਗੁ ਨਿਸਤਾਰਨ ਕੀ ਨਿਮਤਿ॥ ੧ ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ। ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ।

ਅੰਗਦ ਜੀ ਦਾ ਮੇਲ

ਤਬ ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਇ ਟਿਕਿਆ, ਤਬ ਐਸੀ ਆਗਿਆ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਭਈ, ਜੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਮਤੇ ਕੀ ਸਰਾਇ ਹਰੀ ਕਾ ਰਹਦਾ ਸੀ ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ, ਜਿ ਹਰੀ ਕੇ ਲੋਕ ਸਭਿ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਭਵਿਣ ਚਲੇ, ਸੁ ਦੁਰਗਾ ਪਰਸਣ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ, ਤਬ ਨਾਉ ਲਹਣਾ ਸਾ। ਸੁ ਲਹਣੇ ਦਾ ਨੇਮੁ ਸੀ, ਜੁ ਬਰਸ ਦਿਨਾ ਭਵਣਿ ਜਾਂਦਾ, ਭਗਉਤੀ ਦੇਸੁ। ਸਭਿ ਲੋਕ ਜਿਤਨੇ ਹਰੀ ਕੇ ਬੇ, ਸੁ ਸਭਿ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਭਵਣਿ ਚਲੇ ਪਰਸਣ। ਤਬ ਲਹਣਾ ਭੀ ਨਾਲੇ ਚਲਿਆ। ਤਬ ਆਵਦੇ ਆਵਦੇ ਜਦਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਦੇ ਪਾਸਿ ਆਏ; ਤਬ ਪੁਛਿਓ ਨੇ ਲੋਕਾ ਨੂੰ, ਜਿ ਏਹੁ ਗਿਰਾਉ ਕਿਸਦਾ ਹੈ? ਕਹੈ ਜੀ ਏਹੁ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੁ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਕਾ। ਸੁ ਆਗੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਨਾਉ ਮਸਹੂਰ ਸੀ। ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਵਡਾ ਭਗਤ ਹੈ। ਸਭ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਸੁਣੇ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਡਿਠਾ ਕਿਨੇ ਨਾ ਸੀਓ। ਤਬ ਸਭਨਾਂ ਲੋਗਹੁ ਕਹਿਆ, “ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਵੇਦੀ ਓਹੋ ਜਿ ਭਗਤੁ ਕਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਖੈ ਓਹੋ? ਤਬ ਲੋਕੀ ਸਭਨੀ ਆਖਿਆ, “ਜਿ ਜਿਸਦਾ ਨਾਉ ਸੁਣਦੇ ਸੇ, ਸੁ ਓਸੇ ਘਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਆਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਹੋਇ ਜਿ ਦਰਸਨੁ ਕੀਚੈ ਤਾਂ”। ਸਭਨੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਵੈ”। ਤਾਂ ਜਿਤਨਾ ਸੰਗੁ ਸਾਬੁ ਸਭੇ ਹੀ ਘੋਮਾ ਖਾਇ ਕੈ ਮੁੜਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪਏ। ਤਿਥੇ ਹੋਰੁ ਲੋਕ, ਹੋਰ। ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਦਿਸਿਟ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੀ ਦਿਸਿਟ ਇਕ ਹੋਇ ਗਈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਤੂ ਕਉਣੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ? ਅਖੈ ਜੀ, ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਂਦਾ ਹਾਂ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, ਕਉਣੁ ਖੜ੍ਹੀ? ਅਖੈ ਜੀ, ਤਿਹੁਣੁ। ਅਖੈ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ? ਅਖੈ ਜੀ ਲਹਣਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, “ਤੇਰਾ ਲਹਣਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਆਂਦਾ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਅੰਗਦੁ ਹੋਇਗਾ। ਤੂ ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਮੇਰਾ ਹੋ। ਤੂ ਮੇਰਾ ਅੰਗ ਬੀ ਜੁਦਾ ਨ ਹੋਹਿਗਾ। ਮੇਰੇ ਹੀ ਅੰਗਦੁ ਤੂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਪੈਰੀ ਪੈਆ। ਤੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਜਿ, “ਕਿਉ ਪੁਰਖਾ, ਕਿਉ ਹੀ ਜੀਆ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, ਜੀ, ਜੀਆ ਨੂੰ ਸਾਂਤਿ

ਆਇ ਗਈ ਹੈ ਜੀ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਡਿਠੇ ਜੀ। ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸਾਥਿ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰਿ ਆਵਾਂ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜਾਹਿ ਵਿਦਿਆ ਕਰਿ ਆਉ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਇ ਕਰਿ ਸੰਗ ਨਾਲਹੁ ਵਿਦਿਆ ਕੀਤੀ। ਜਿ ਭਾਈ ਲੋਕਹੁ ਮੇਰੀ ਸਭਨਾ ਨੇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ। ਤਬ ਸੰਗ ਜਿਭਨਾ ਸੀ, ਸੁ ਨਿਮੂਝਾਣਾ ਹੋਇ ਗਿਆ, ਜਿ ਜੀ, ਸੰਗ ਦੇ ਵਾਲੀ ਤੂ। ਤੇਰੇ ਪਿਛੇ ਸੰਗੁ ਚਲਿਆ ਜੀ। ਤੂ ਏਥੇ ਰਹਦਾ ਹੈ ਜੀ। ਏਵ ਬਣਦੀ ਹੈ? ਸਿ ਤੂ ਵਿਣੁ ਪਰਸੇ ਮਾਈ ਦੇ ਭਵਣਿ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਖਿਆ, “ਜਿਸ ਕਾਰਣਿ ਹੋਇ ਭਵਣਿ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਏਥਾਉਂ ਨਿਸਾ ਕੀਤੀ” ਤਾਂ ਲੋਕੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, ਭਲਾ ਹੋਇ। ਤੇਰੀ ਤਾ ਨਿਸਾ ਹੋਈ, ਪਰੁ ਜੀਅ ਸਾਡਾ ਕਿ ਹਾਲੁ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਹੁਣ ਤੁਸੀ ਜਾਹੁ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਸੁਖੀ ਸਾਦੀ ਲੈ ਆਵੈਗਾ। ਤੁਸਾਡੀ ਭੀ ਆਸਾ ਪੂਰਨ ਹੋਵੈਗੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਫਿਰਿ ਆਇਆ। ਸੰਗ ਨੇ ਅਭੰਝਵੰਜਿ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਸੰਗ ਭਉਣ ਨੇ ਪਰਸਿ ਕਰਿ, ਫੇਰਿ ਉਥਾਉ ਆਇਆ। ਤਬ ਫੇਰਿ ਓਇ ਲੋਕ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਓਇ ਬਹੁਤੁ ਸੰਤੋਖੇ। ਸੰਤੋਖਿ ਕਰਿ ਉਨ ਕੀ ਵਿਦਾ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਰਹਿਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਦਰਸਨ ਨਾਲਿ ਰਹਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਉ ਸਾਂਤਿ ਆਈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਉਤੇ ਖੁਸੀ ਕਿਰਪਾਲ ਹੋਇਆ। ਜੇਹਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਾ, ਤੇਹੋ ਜਿਹਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਹੋਆ। ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ ਗੁਰੂ, ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ ਸਿਖੁ ਹੋਇਆ ਜੋਤਿ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ। ਕਲਾ ਭਰਪੂਰ ਹੋ, ਜੇਹੋ ਕਰਣਾ ਸਾ, ਸੁ ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਕੀਆ। ਤਾ ਭਾਂਡਾ ਜਾ ਪਰਭੂਰੁ ਕੀਤੋਨ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਾ ਦਾ, ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਤੇ ਵਿਦਿਆ ਹੋਆ। ਤੀਸਰੇ ਬਰਸ ਘਰੀ, ਮਤੋ ਦੀ ਸਰਾਇ ਆਇਆ। ਅਗੇ ਹਰੀ ਕਿਆ ਵਿਚਿ ਗਲ ਵਜਿ ਪਈ ਸੀ, ਜੇ ਲਹਣਾ ਤੁਹੁਣ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਰਹਿਆ। ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਭਵਣਿ ਨ ਗਇਓ। ਕਿਹੁ ਜਿ ਹੋਇ ਓਸੁ, ਸੁ ਘਰਿ ਬਾਹੁ ਛੋਡਿ ਦੇ। ਓਸੇ ਦੇ ਨਾਲਿ ਰਲਿ ਗਇਆ। ਜਦਿ ਤੀਸਰੇ ਬਰਸਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਘਰਿ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਕੁਲਿ ਹਰੀ ਕੀ ਮਤਾ ਕੀਤਾ ਜਿ ਅਸਾਡਿਅਹੁ ਲਹਣਾ ਆਇਆ ਹੈ ਨਾਨਕ ਬਾਵਹੁ, ਪਰ ਕੇਹੀ ਹੀ ਵਡੀ ਜੋਤਿ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਚਲਹੁ, ਤੇ ਜਾਇ ਕੈ ਮਿਲਿ ਆਵਹੁ। ਤਬ ਸਭ ਹਰੀ ਕੇ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਮਿਲਣ ਆਏ। ਆਗਿਅਹੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਓਠੀ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਉਠ ਕੈ ਸਭਨਾ ਨੇ ਮਿਲਿਆ। ਹੋਰਿ ਸਭ ਹਰੀਕੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੇ ਗਲਿ ਮਿਲੇ। ਤਖਤਮਲੁ ਪੈਰੀ ਪਿਆ, ਤਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਖਿਆ ਜਿ “ਭਾਈ ਤਖਤ ਮਲ ਤੂ ਮੈਨੇ ਗਲਿ ਮਿਲ”। ਤਬ ਤਖਤ ਮਲ ਆਖਿਆ ਜੀ, “ਜੀ ਤੂ ਵਡੇ ਪੁਰਖ ਬਾਵਹੁ ਆਇਆ ਹੈ ਜੀ। ਅਸਾਨੂੰ ਤੇਰੀ ਪੈਰੀ ਹੀ ਪਈ ਫਾਇਦਾ ਹੈ। ਜੀ ਤੂ ਵਡਾ ਪੁਰਖ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਖੁਸੀ ਕੀਤੀ ਤਖਤ ਮਲ ਨੂੰ, “ਜੇ ਜਾਹਿ ਤੇਰੀ ਪੈਰੀ ਪਏ ਦਾ ਏਹੋ ਵਿਸੇਖੁ ਜਿ ਤੂ ਸਭ ਦੂ ਹੀ ਵਡਾ ਹੋਵਹਿਗਾ। ਤ੍ਰੋਟਿ ਕਿਸੇ ਥੇ ਕਦੀ ਨਾ ਹੋਸੀਆ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕਰੇ”। ਜਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਏਹੁ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਸਭਨਾ ਨੇ ਕੰਨ ਹੋਏ, ਜਿ ਜੀ ਕਿਛੁ ਅਸਾਨੇ ਭੀ ਖੁਸੀ ਹੋਵੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦੋਸਤੁ ਮਿਤ੍ਰ ਵਧਦਾ ਹੈ ਜੀ, ਤਾਂ ਸਭਨਾ ਨੇ ਭਾਉ ਹੋਦਾ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਸੁਹੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ ਜੀ :—

॥ ਸਬਦ ॥

ਜਿਨ ਕਉ ਭਾਂਡੈ ਭਾਉ ਤਿਨਾ ਸਵਾਰਸੀ॥

[ਸੁਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੬ ॥ ੫॥ (੭੨੬)]

ਜਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਤੇ ਵਿਦਿਆ ਹੋਆ ਸੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ, ਤਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਸੀ, ਜਿ “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ, ਤੂ ਓਹੁ ਥਾਉਂ ਛੋਡਿ। ਏਥੇ ਨਜੀਕਿ ਆਇ ਰਹੁ” ਤਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਵਸਾਈ ਜਿ ਸੋ ਉਪਾਉ ਹੋਇ ਜਿ ਲੋਕੁ ਭਿ ਰਹੈ ਅਤੇ ਪਰਲੋਕੁ ਭਿ ਰਹੈ। ਤਾ ਬਲੋ ਚਹਾਈ ਦਾ ਸੰਜੋਗੁ ਹੋਇਆ। ਤਬ ਏਤੋ ਸੰਜੋਗਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ, ਸਟਬਰੋਹੀ ਖਡੂਰਿ ਦੇ ਖਹਿਰਿਆਂ ਆਇਆ। ਟਬਰ ਆਇ ਖਡੂਰਿ ਬਹਾਲੇ। ਆਪਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਥੇ ਆਇਆ। ਤਬ ਅਗੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਧਾਨਾ ਦਾ ਨਿਦੀਣੁ ਕਰਾਇਦਾ ਸੀ। ਉਥਾਉ ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਪੈਰੀ ਪੈਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਬਹੁਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸਿਰੁ ਹਥਾਂ ਵਿਚਿ ਲੀਤਾ। ਜਿਉ ਪਾਣੀ ਸਿਉ ਪਾਣੀ ਮਿਲਿ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਆਇ ਸਮਾਣਾ। ਜਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਦੀਣੁ ਕਰਾਇਕੈ ਚਲਿਆ ਘਰਾਂ ਨੂੰ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਉਤੈ ਜੋਤਾ ਕਪੜਿਆਂ ਦਾ ਅਤਿ ਮਹੀਨੁ ਸੀਤਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਜਿ “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਏਹ ਭਰੀ ਨਦੀਣੁ ਦੀ ਉਚਕਿ ਲੈ”। ਜਿਉ ਧਾਨਾ ਵਿਚਹੁ ਵਹਦੇ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਚਿਕੜਿ ਨਿਕਲੀ ਸੀ ਭਰੀ, ਤਿਉ ਭਰੀ ਦੁਹ ਜਣਿਆ ਚਕਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇ ਸਿਰਿ ਦਿਤੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਘਰਿ ਆਇ ਵੜਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਭਰੀ ਉਤਾਰਿ ਕੈ ਮਾਤਾ ਦੀ ਪੈਰੀ ਜਾਇ ਪੈਆ। ਤਾਂ ਜਦਿ ਮਾਤਾ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਕਿ ਵੇਖੇ, ਕਪੜੇ। ਸਭਿ ਚਿਕੜ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋ ਸੁ। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਤੇਰੀ ਕੋਹੀ ਵਾਣਿ ਹੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਭਲਾ ਮਾਣੁ ਹੈ ਤੇ ਥੇ ਆਵੈ, ਤਿਸਨੁ ਚਿਕੜਿ ਭਰੀ ਹੋਈ ਭਰੀ ਘਾਹ ਦੀ ਉਚਕਿ ਸਿਰਿ ਦੇਹਿ। ਫਿਰਿ ਤੁਧ ਥੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਕੋਈ ਆਵੈ”? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇ ਕੈ ਬੋਲਿਆ, “ਜਿ ਭੋਲੀਏ ਏਹ ਘਾਹ ਦੀ ਭਰੀ ਨਾਹੀ। ਮੈ ਅੰਗਦੁ ਦੇ ਸਿਰਿ ਛਤ੍ਰ ਦਿਤਾ ਹੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਪੈਰੀ ਪੈਆ। ਸੰਗਤਿ ਪੈਰੀ ਪਈ। ਸਭਨੀ ਜਾਤਾ, ਸਿਖਾ ਦੇ ਮਨਿ ਵਸਿਆ, ਜਿ ਏਸੁ ਉਪਰਿ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਦੀ ਨਜਰਿ ਹੋਈ, ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਦੇਵਣ ਦੀ। ਏਹੁ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਪਾਸਲੇ ਜਿ ਸਿਖ ਸੇ, ਸਿ ਸਮਝਿ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਗੁਝੀ ਨ ਰਹੀ। ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ਜਿਸਨੋ ਭਾਵੈ, ਤਿਸਨੋ ਨਿਵਾਜੇ। ਭਾਣੇ ਦਾ ਖਸਮੁ ਭਾਵੈ, ਸੁ ਕਰੇ।

ਅਚਲਵਟਾਲੇ ਵਿਚ ਸਿਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਬਟ

ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਤੇ, ਸਿਵਰਾਤਿ ਦੇ ਮੇਲੇ ਕਉ ਅਚਲਿ ਆਇਆ। ਸੇਵਕ ਸਾਥਿ ਥੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ। ਅਰੁ ਸਾਥਿ ਹੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਵਜੀਰੁ ਸੇਵਕਾ ਬਾ ਪੂਰਾ। ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅਚਲਿ ਜਾਇ ਵੜਿਆ, ਤਬ ਸਭਨਾ ਲੋਕਾ ਵਿਚਿ ਨਾਨਕੁ ਹੀ ਨਾਨਕੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਸਭ ਕੋਈ ਲੈ ਉਠਿਆ, ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ ਜੁ ਕਹੀਦਾ ਬਾ, ਸੁ ਇਥੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਸਬਦ, ਸਲੋਕ ਸੈਸਾਰੁ ਗਾਵਦਾ ਹੈ, ਓਹੀ ਨਾਨਕੁ ਆਇਆ ਹੈ। ਜਿਤਨਾ ਅਚਲ ਵਿਚਿ ਲੋਕੁ ਬਾ, ਸੁ ਸਭੁ ਆਇਆ ਮਿਲਿਆ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਣਹਾਰਾ। ਨਾ ਕੋਈ ਜੋਗੀ ਹੀ ਰਹਿਆ, ਨ ਕੋਈ ਸੰਨਿਆਸੀ ਰਹਿਆ, ਨਾ ਕੋਈ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਹੀ ਰਹਿਆ, ਨ ਕੋਈ ਉਦਾਸੀ ਰਹਿਆ, ਰਹਿਓ ਜੀਉ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਦਕਾ ਦਕ ਜੋ ਕੋਈ ਬਾ, ਸੁ ਸਭ ਲੋਕੁ ਮਿਲਿ ਗਏ, ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਆਇਆ, ਨਾਨਕ ਆਇਆ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਪਾਲਿ ਢਾਬ ਦੀ ਉਪਰਿ ਜਾਇ ਬੈਠਾ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਕੋਲਿ, ਬੋਰਿ ਪਾਸਿ। ਪਰੁ ਲੋਕੁ ਅਮਿਤਾ ਜੁੜਿ ਗਏ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਦਰਸਨ ਦੇਖਣ ਹਾਰੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਆਗੇ ਭਗਤੀਅਹੁ ਆਇ

ਭਗਤਿ ਬਾਹੀ। ਤਬ ਪਵਣ ਨਾਥੁ ਅਰੁ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਉਹਾ ਗੁਪਤ ਆਇ ਖਲੋ ਭਏ। ਤਬ ਉਨਾ ਭਗਤੀਅਹੁ ਕਾ ਲੋਟਾ ਚੁਰਾਇ ਲੀਤਾ। ਤਬ ਜਦਿ ਓਇ ਭਗਤੀਏ, ਦੇਖਹਿ, ਤਉ ਲੋਟਾ ਨਾਹੀ। ਕਿਨ ਹੀ ਲੋਟਾ ਲਿਆ। ਤਬ ਉਨ ਭਗਤੀਅਹੁ ਕਉ ਭਗਤਿ ਬਿਸਰਿ ਗਈ। ਤਬ ਪਵਣ ਨਾਥ ਅਰੁ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਨਾ ਦੇ ਲੋਟੇ ਗਏ ਹੋਇ, ਤਾ ਏਨੀ ਭਗਤਿ ਤਜਿ ਦਿਤੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਏਹ ਕਿਆ ਕਰਨਿ, ਜਾ ਏਨਾ ਪਜੀਹੇ ਦਿਆ ਮੰਗਣ ਹਾਰਿਆਂ ਦਾ ਜੀਉ ਏਨਾ ਪਜੀਹੇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਭਗਤਿ ਪਾਈ ਸੀ। ਤੁਸਾਂ ਰੁਪਈਐ ਦਾ ਲੋਟਾ, ਏਨਾ ਦਾ ਚੁਰਾਇ ਲੁਕਾਇ ਰਖਿਆ। ਏਹਿ ਕਿਆ ਕਰਨਿ? ਜਿਨਾ ਦਾ ਰੁਪਈਐ ਦਾ ਲੋਟਾ ਗੈਆ ਹੈ। ਤਬ ਪਵਣ ਨਾਥ, ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜਿਥੇ ਅਸਾ ਲੋਟਾ ਰਖਿਆ ਹੈ, ਤਿਥਹੁ ਤੁਸੀ ਕਵਿ ਦੇਹੁ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਇਕਸ ਸਿਖ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਜਿ ਪੁਰਖਾ, “ਜਿਥੇ ਪਵਣ ਨਾਥ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਲੋਟਾ ਰਖਿਆ ਹੈ ਉਥਹੁ ਆਇ ਦੇਹਿ। ਤਬ ਓਹੁ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਾਬਿ ਸਿਧਾਂ ਕਾ ਧਰਿਆ ਹੋਆ ਲੋਟਾ ਪਵਣ ਨਾਥ ਦੇ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਓਹੁ ਸਿਖ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਆਗੇ ਕਵਿ ਆਣਿ ਦਿਤਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਪੁਰਖਾ ਏਹੁ ਲੋਟਾ ਏਨਾ ਭਗਤੀਆ ਨ ਦੇਹਿ”। ਤਦ ਓਇ ਭਗਤੀਏ, ਲੋਟੇ ਮਿਲੇ ਹੋਏ, ਸਰਸੇ ਹੋਏ। ਤਬ ਓਨੀ ਪਦੇ ਦਾ ਭੋਗੁ ਪਾਇਆ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਓਨਾ ਦੀ ਬਾਂਛਾ ਮਨ ਵਿਚਿ ਥੀ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨਿ ਕਉ ਦਿਵਾਈ। ਓਹਿ ਭਗਤੀਏ ਖੁਸੀ ਭਏ। ਓਨਾ ਦਾ ਇਛਾ ਦਾਨੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਆ। ਤਬ ਓਹਿ ਭਗਤੀਏ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਵਿਦਿਆ ਕੀਏ। ਤਬ ਸਿਧੀ ਪਵਣ ਨਾਥ, ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕਾ ਇਕ ਦੁਇ ਗਲਾਂ ਅਸਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਕਰਣੀਆਂ ਹੋਨਿ। ਜੇ ਤਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਾਂ ਆਖਹੁ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਇ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ”। ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕਾ ਰਿੜਕਣ ਹਾਰੀ ਘਿਉ ਸੰਜਿਆ ਸੀ, ਪਰੁ ਫੁਲੁ ਸਜਿ ਗਇਆ। ਓਹੁ ਘਿਉ ਖਾਣਹੁ ਸੰਜਣਹੁ ਵੇਚਣਹੁ ਸਭ ਦੁ ਗਇਆ ਘਿਉ ਮਹਿ ਦੋਖੁ ਕਿ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚਿ ਦੋਸੁ? ਕੈ ਸੰਜਣ ਹਾਰੀਆ ਵਿਚਿ ਦੋਸੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਾ ਸਿਖ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੋਲਿਆ। ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ :—

ਭਾਂਡਾ ਹਛਾ ਸੋਇ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵਸੀ॥

[ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੬ ॥ ੬॥ (੭੨੬)]

ਹੈਨਿ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ ਵੈਲ ਫਕਤੁ ਸੰਸਾਰੁ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ (੧੪੧੧)]

ਪਹਿਰਾ ਅਗਨਿ ਹਿਵੈ ਘਰੁ ਬਾਧਾ ਭੋਜਨੁ ਸਾਰੁ ਕਰਾਈ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ ॥ ੧੯॥ (੧੪੭)]

ਸਿਧ ਗੋਸਟ-ਸਿਧ ਸਭਾ ਕਰਿ ਆਸਣਿ ਬੈਠੇ ਸੰਤ ਸਭਾ ਜੈਕਾਰੋ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧, ਸਿਧ ਗੋਸਟ (੯੩੮)]

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦਾ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸਾਖੀ ਸੁਣਾਉਣਾ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਜਿ

ਪਾਤਿਸਾਹ ਜੇ ਤੁਧਿ ਭਾਵੈ ਤਾਂ ਜੰਗਲੁ ਦੇਖੀਐ। ਤਬ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜੰਗਲ ਕੀ ਧਰਤੀ ਆਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਉਦਿਆਨ ਕੇ ਵਿਖੇ, ਜੰਗਲ ਮਹਿ ਅਰੁ ਸਿਖ ਸਾਥਿ ਹੋ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਿਖਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਹਮ ਪਿਆਸੇ ਹਹਿ”। ਕਹੇ, ਰੇ ਤੁਮ ਪਿਆਸੇ ਹਹੁ? ਕਹੇ, “ਜੀ, ਬਹੁਤੁ ਪਿਆਸੇ ਹਹਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਕਿਆ ਕਰੀਐ, ਈਹਾ ਤਉ ਗੰਗਾ ਭੀ ਕਹੀ ਨਜੀਕਿ ਨਾਹੀ”। ਤਬ ਇਤਨੇ ਹੀ ਕਹਣੇ ਸਾਥਿ ਹਵਾਈ ਕੀ ਨਿਆਈ ਗੰਗਾ ਆਇ ਗਈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਿਖਾਂ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਤੁਮ ਪਿਆਸੇ ਹਹੁ, ਪੀਅਹੁ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਿਖਹੁ ਗੰਗਾ ਜਲੁ ਪੀਆ ਭੀ, ਅਰੁ ਅਨਾਏ ਭੀ। ਤਬ ਅਵਰ ਜਿ ਲੋਕ ਥੇ ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਈਹਾਂ ਜੰਗਲ ਮਹਿ ਪਾਨੀ ਨ ਥਾ ਪੈਦਾ ਹੋਤਾ, ਏਹੁ ਦਰੀਆਉ ਕਹਾ ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੂਆ? ਤਬ ਤਮਾਸਗੀਰ ਲੋਕ ਦੇਖਨੇ ਕਉ ਚਲੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏਹ ਲੋਕ ਤਮਾਸਗੀਰ ਹੈ; ਸੋਰੁ ਕਰਹਿਗੇ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੀਛੇ ਕਉ ਹਥੁ ਕੀਆ। ਓਇ ਲੋਕ ਪੀਛੇ ਹੀ ਕਉ ਹਟਿ ਗਏ। ਆਗੇ ਕੋਈ ਆਇ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਏਹ ਸਾਖੀ ਅਕਬਰ ਪਾਤਿਸਾਹ ਕਰਿ ਸੁਨਾਈ ਥੀ। ਜਬ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਲਹੌਰਿ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਥਾ, ਅਕਬਰ ਪਾਤਿਸਾਹ ਕਉ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੀ ਘਾਲਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਇ ਟਿਕਿਆ। ਬੁਝ ਬਣਿਆ ਦੀ ਖੁਡੀ ਉਸਾਰੀ। ਸੂਰਜ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਦਰੁ ਰਖਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਓਹੁ ਦਰੁ ਚਣਾਇ ਕਰਿ ਦਖਣ ਦੀ ਕੁੰਟ ਚੰਨੇ ਕੇ ਵਿਚਿ ਦਰੁ ਰਖਿਆ। ਜਿਤਨੇ ਨਿਵਿ ਕਰਿ, ਇਕੁ ਆਦਮੀ ਵਿਚਿ ਵਡੇ ਲੰਮੀ, ਵਡੀ, ਅਤੇ ਉਤਰ ਕੇ ਚੰਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰਿ ਵਾਰਿ, ਬਾਬੇ ਕੀ ਬੈਸਕ, ਰੋੜਾਂ ਕਾ ਚਉਤੜਾ ਮੰਜੇ ਜਿਤਨਾ ਕੁ, ਉਸ ਉਤੇ ਕਖਾਂ ਦੀ ਪੂਲੀ ਵਿਛਾਇ ਕਰਿ ਬਾਬਾ ਬੈਠੇ। ਰਬਾਬੀ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰੈ, ਸੰਗਤਿ ਪਾਸਿ ਬੈਠੇ। ਜਿਚਰੁ ਤੀਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ, ਰਬਾਬੀ ਨੂ ਹੁਗਾਰਾ ਭਰੇ, ‘ਹੂੰ ਕਰੇ, ਤਿਚਰੁ ਤੀਕੁ ਰਬਾਬੀ ਗਾਵੈ। ਜਾ ਬਾਬਾ ‘ਹੂੰ’ ਕਰਣੇ ਤੇ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਰਬਾਬੀ ਆਰਤੀ ਸੋਹਿਲਾ ਕਰੈ। ਤਬ ਰਬਾਬੀ ਨੇ ਆਗਿਆ ਹੋਵੈ, ਜੁ ਸਵਹੁ ਪੁਰਖਾ। ਤਬ ਸਿਖ ਇਕਤੁ ਤਰਫ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਸਵਿ ਜਾਨਿ। ਦੂਰਿ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਇਕ ਜਾਨਿ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬਿੰਦਕ ਲੰਮੇ ਅਸਣਿ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਫਿਰਿ ਉਠਿ ਦਰੀਆਇ ਜਾਇ। ਹੋਰ ਸਭਿ ਸਵਿ ਜਾਨਿ ਇਕ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨਾਲਿ ਜਾਇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜਾਇ ਕਰਿ ਦਰੀਆਉ ਵਿਚਿ ਖੜਾ ਹੋਇ ਰਹੈ। ਦੋਵੈ ਚਾਦਰਾਂ ਬੰਨੇ ਧਰਿ ਕਰਿ, ਅਰ ਡੰਡਾ ਚਾਦਰਾਂ ਉਪਰਿ ਧਰਿ, ਦਰਆਵ ਵਿਚਿ ਟੁਬਕੀ ਮਾਰਿ ਕਰਿ, ਇਕਾ ਫਿਰਿ ਜਿਬਹੁ ਤਾਈ ਪਾਣੀ ਮੁਹਿ ਆਵੈ, ਤਿਬਹੁ ਲਾਇ ਬਾਬਾ ਦਰੀਆਵ ਵਿਚਿ ਖੜਾ ਰਹੈ॥ ਛੁਢਿਛ ਪਹਰੁ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤਿ ਖੜਾ ਰਹੈ। ਜਦਿ ਸੰਪੂਰਨ ਸੂਰਜ ਚੜੇ, ਤਬ ਬਾਬਾ ਬਾਹਰਿ ਆਵੈ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਵਲਿ ਦੁਰਾਡਾ ਜਾਇ ਕਰਿ, ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਦੂਰਿ ਜੇਹੇ ਬੈਠਿ ਰਹੈ। ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬਾਹਰਿ ਆਵੈ, ਆਇ ਕਰਿ ਅਗਉਛਾ ਸਿਰਿ ਬੰਨੇ, ਕੋਪੀਨ ਸੁਕੀ ਤੇੜਿ ਬੰਨੇ ਭਿੰਨੀ ਨਪੀੜਿ ਕਰਿ ਡੰਡੇ ਸਾਥਿ ਬੰਨਿ ਕਰਿ, ਹਥ ਪਾਵ ਫੇਰ ਹੋਇ ਕਰਿ ਤਾ ਸਵਾ ਕੋਹ ਦੀ ਢੇਰੀ ਹੋਈ :—

“ਨਾਮੁ ਸੁਹਾਵਾ, ਵਖਤੁ ਸੁਹਾਵਾ, ਮੁਖਿ ਆਖਾ ਮਨਿ ਚਾਉ”।

(ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ)

ਏਹੁ ਜਪੁ ਪੜੀਦਾ। ਸਵਾ ਪਹਰ ਤੀਕੁ ਪੜਿ ਕਰਿ, ਇਕ ਡੰਡਾਉਤ ਸੂਰਜ ਕੀ ਤਰਫ ਕਰੇ। ਪਿਛਲੀ ਚੋਟੀ ਅਡੀਆਂ ਉਪਰਿ ਆਣਿ ਰਖੇ। ਇਕ ਡੰਡਾਉਤ ਪਛਮ ਕੀ ਤਰਫ ਕਰੇ। ਸਿਰੁ ਅਡੀਆਂ ਉਪਰਿ ਲਿਜਾਇ ਰਖੇ। ਹਿਕ ਕੀ ਕੰਘੀ ਨਿਕਲਿ ਆਵੈ। ਇਕ ਡੰਡਾਉਤ ਉਤਰ ਕੀ ਤਰਫ ਕਰੇ। ਇਕ ਡੰਡਾਉਤ ਦਖਣ ਦੀ ਤਰਫ ਕਰੇ। ਚਾਰੇ ਡੰਡਾਉਤਾਂ ਕਰਿ ਕੈ, ਫੇਰਿ ਇਕ ਚਾਦਰ ਤੈੜਿ ਕਰੇ ਇਕ ਉਪਰਿ ਕਰੇ। ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬਸਤਰ ਪਹਿਰ ਲਏ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਪੈਰੀ ਪਵੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਆਖੈ ਜਿ, “ਬਸਿ ਪੁਰਖਾ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋਵੈ”। ਤਬ ਬਾਬਾ ਉਥਾਉ ਆਇ, ਆਕੈ ਕਿਸੇ ਬ੍ਰਿਖ ਹੋਠਿ, ਆਕੈ ਕਿਸੀ ਰੋੜੀ ਉਪਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਆਇ ਬੈਠੇ, ਤਬ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਖਬਰਿ ਹੋਵੈ, ਜਿ ਫਲਾਨੀ ਰੋੜੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਸਿਖ ਆਇ ਬੁਝਨਿ ਆਇ ਇਕਠੇ ਹੋਵਨਿ। ਪਰੁ ਨੇੜੇ ਜਾਇ ਕੋਈ ਪੈਰੀ ਪੈ ਸਕੇ ਨਾਹੀ। ਦੂਰਹੁ ਪੈਰੀ ਪੈ ਕੇ ਹਟਿ ਕੇ, ਦੁਰਾਡੇ ਜੇਹੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਦਿਸਟਿ ਵਿਚਿ ਰਖਿ ਕੈ ਬਹਿ ਜਾਨਿ। ਜਦਿ ਕੋਈ ਪੈਰੀ ਪਵੈ, ਤਾਂ ਅਗਿਆਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਏਹੋ ਕਹੈ ਕਿ, “ਬਸਿ ਪੁਰਖਾ ਕਰਤਾਰ ਭਲਾ ਕਰੈਗਾ”। ਜਦਿ ਰਸੋਈ ਤਈਯਾਰ ਹੋਵੇ, ਤਦਿ ਰਸੋਈਆ ਜਾਇ ਖਲਾ ਹੋਵੇ। ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਕੈ, ਆਪੇ ਕਹੈ, ਜਿ ਕਿਉ ਪੁਰਖਾ ਰਸੋਈ ਤਈਯਾਰ ਹੋਈ ਹੈ? ਤਬ ਓਹੁ ਰਸੋਈਆਂ ਪਿਛੋਂ ਦੇ ਕਹੈ ਕਿ, “ਹਾਂ ਜੀ, ਹੋਈ ਹੈ ਰਸੋਈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਹੇ। ਬਹਿ ਕਰਿ ਆਗਿਆ ਕਰੇ, ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਜਾਹੁ ਜੇਵਿਹੁ”। ਜੇ ਸੀਆਲਾ ਹੋਇ, ਤਾਂ ਖਿਚੜੀ ਹੋਟੀ। ਅਤੇ ਉਨਾਲਾ ਹੋਇ, ਤਾਂ ਦਾਲਿ ਰੋਟੀਆਂ। ਜਿਤਨਾ ਆਹਰੁ ਕਿਸੀ ਦਾ ਹੋਇ, ਤਿਤਨਾ ਲੇ ਉਠੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਰਸੋਈ ਨ ਬੈਠਦਾ। ਬਾਬੇ ਦਾ ਏਕੋ ਅਹਾਰੁ ਥਾ। ਬਰਸ ਦਿਨਾ ਬਾਬਾ ਲੈਂਦਾ, ਇਕ ਤਲੀ ਰੋਤੁ ਦੀ ਅਕੈ ਇਕ ਕਕੜੀ ਅਕ ਦੀ। ਏਹੁ ਬਾਬੇ ਦਾ ਅਹਾਰੁ, ਹੋਂਦਾ। ਅਤੇ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਦੋਵੇ ਵਖਤ ਰੋਟੀ ਹੋਂਦੀ। ਜੇਹੀ ਜਿਨਸੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸੈਸਾਰੀ, ਸੇਵਕੁ ਸਿਖੁ ਕੋਈ ਆਵੈ, ਤੇਹਾ ਤੇਹਾ ਪਰਸਾਦੁ ਮਿਲਿਆ। ਸਗਉਤੀ ਭੀਰ ਸੋਇ ਪਵਦੀ। ਤਬ ਲੋਕੁ ਬਹੁਤ ਭੁਭਿ ਪੈਆ। ਨਾਨਕੁ, ਨਾਨਕੁ, ਜਲਿ ਬਲਿ ਹੋਇ ਗੈਆ। ਸੈਸਾਰ ਤਰੁਟ ਪੈਆ। ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਸਭ ਕੋਈ ਸੰਤੋਖਿਆ ਜਾਇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਵਾਹ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਭ ਕੋਈ ਲਾਗਾ ਧਿਆਵਣ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬਾਹਰਿ ਹੋਇ, ਤਾਂ ਬਾਹਰਿ ਕਈ ਹਜਾਰਾ ਮੁਹਿ ਜੁੜਿ ਜਾਇ। ਜੇ ਘਰਿ ਹੋਇ ਤਾਂ ਘਰ ਜੁੜਿ ਜਾਇ। ਤਬ ਇਕ ਦਿਨਿ ਜਿਉ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਨਾਵਦਾ ਸਾ, ਤਿਉ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਨਾਵਿ ਕਰਿ ਪਾਸ ਬਹਿ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਦਰੀਆਵ ਵਿਚਿ ਬਾਬਾ ਖੜਾ ਸੀ। ਸੀਆਲੁ ਮਾਹੁ ਸੀ। ਅਤੇ ਝਖੜੁ ਅਤੇ ਮੀਹੁ ਜਿ ਆਇਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤੁ ਪਾਲਾ ਜਿ ਪੈਆ, ਠਕੇ ਤੇ ਮੀਹ ਜਿ ਮਾਲਿਆ ਗਲਿ ਜੁ ਗਦਰੁ ਸਾ, ਸੁ ਮੀਹ ਨਾਲਿ ਭਿਜਿ ਗੈਆ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੇ ਠੰਢਿ ਲਗਿ ਗਈ। ਅਸੁਰਤੁ ਹੋਇ ਗੈਆ; ਡਿਗਿ ਪੈਆ। ਜਦਿ ਬਾਬਾ ਬਾਹਰਿ ਆਇਆ, ਬਸਤਰ ਲਏ, ਸੇਵਾ ਡੰਡਾਉਤ ਕਰਿ ਪਹੁਚਿਆ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦਿਖੈ, ਤੇ ਅੰਗਦੁ ਆਇਓ ਨਾਹੀ। ਉਤੇ ਬਾਇ ਪੈਆ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅੰਗਦ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਚਰਨਾਂ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕਉ ਟੁੰਬਿਓਸੁ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਰਨ ਸਪਰਸ ਹੋਵਣੇ ਸਾਥਿ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕਉ ਸੁਰਤਿ ਹੋਇ ਆਈ। ਘੜੁ ਘੜੁ ਹੋਇ ਗੈਆ। ਠੰਢਿ ਲਗਿ ਗਈ। ਗਰਮ ਹੋਇ ਗੈਆ, ਉਠਿ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, “ਕਿਉ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਕਿ ਹੋਆ ਸੀ ਤੈਨੂੰ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੂੰ ਸਭਿ ਕਿਹੁ ਜਾਣਦਾ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ

ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਆਖਿ ਸੁਣਾਇ, ਜਿ ਕਿ ਹੋਆ ਸੀ ਤੁਧ ਨੋ? ਅਖੇ ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ
 “ਮੀਹ ਨਾਲਿ ਕਵਾਇ ਭਿਜਿ ਗਈ ਸੀ। ਠਕਾ ਜਿ ਛੁਟਾ, ਸੁ ਠੰਢਿ ਮਾਰਿ ਗਈ। ਦੇਹੀ
 ਅਸੁਰਤਿ ਹੋਇ ਗਈ। ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕਿ ਹੋਆ ਜੀ, ਮੈਨੋ ਖਬਰਿ ਕਾ ਨਾਹੀ ਸੀ ਰਹੀ”।
 ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਹੁਣਿ ਕਿ ਗਲ ਹੈ?” ਅਖੇ ਜੀ ਤੇਰਾ ਸਦਕਾ ਹੁਣੁ
 ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਸੂਰਜ ਦਾ ਬਲੁ ਆਤਮੇ ਨੋ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੀ। ਤੇਰਾ ਸਦਕਾ ਗਰਮੀ ਹੋਈ
 ਹੈ ਜੀ”। ਭਲਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ‘ਸੁਖਾਲਾ ਹੈ, ਕਿ ਨਾ ਪੁਰਖਾ? ਅਖੇ ਜੀ, “ਖਰਾ
 ਸੁਖਾਲਾ ਹਾਂ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਤੁਸਾਡੇ ਥਾਂ ਇਹਵੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।
 ਤੁਸਾਡੇ ਬੁਤ ਏਹ ਸੇਵਾ ਨਾਹੀ ਹੋਇ ਆਵਦੀ ਪੁਰਖਾ। ਹਉ ਜਿ ਏਹ ਘਾਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਸਿ
 ਸਿਖਾਂ ਹੀ ਦੇ ਬਾਇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਜਿ ਕੋਈ ਇਸੁ ਕਲਿ ਵਿਚਿ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਕਹੀਐਗਾ, ਤਿਸ
 ਕੀ ਪਰਮਗਤਿ ਹੋਇਗੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਪੈਰੀ ਪੈਆ। ਤੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਇ ਕਰਿ ਢੇਰੀਆ
 ਵਾਲੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ। ਵਿਚਿ ਚਾਦਰ ਰਖੀ ਦੀ, ਅਤੇ ਮੁਹੋ ਏਹੋ ਆਖੀਦਾ ਫਿਰੀਦਾ ਜਿ। ਤੇਰਾ
 ਨਾਉ ਸੁਹਾਵਾ, ਵਖਤੁ ਸੁਹਾਵਾ, ਮੁਖਿ ਆਖਾ ਮਨਿ ਚਾਉ। ਏਹ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ
 ਫੇਰਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਆਵਦਾ। ਸਿਖਾ ਨੋ ਮਹਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਭੁੰਚਾਈਅਨਿ। ਜਿ ਕੋਈ ਸਿਖੁ ਕਿਛੁ ਲੇ
 ਆਵੈ, ਸੁ ਲਏਐ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਗਿਆਨੀ, ਧਿਆਨੀ,
 ਬੈਰਾਗੀ, ਉਦਾਸੀ, ਅਤੀਤੁ, ਭਗਵਾਨੁ, ਮੁਛੀਆ, ਬੈਸਨੋ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਜੋਗੀ, ਦਿਗੰਬਰੁ
 ਸੰਨਿਆਸੀ, ਤਪਸੀ, ਦੂਧਾ ਧਾਰੀ, ਭਗਤੀਆ, ਰਬਾਬੀ, ਬਿਰ ਹੀ, ਭੇਖਧਾਰੀ, ਸਿਧੁ, ਸਾਧੂ,
 ਫਕੀਰ, ਕਾਮਲੁ ਦਰਵੇਸੁ, ਸਾਬਰੁ ਫਕੀਰ, ਗਉਸ, ਅਉਲੀਆ ਉਲਮਾਉ, ਖੋਜੀ, ਵਾਦੀ, ਪੀਰੁ
 ਪੈਕੰਬਰੁ, ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨੁ, ਗ੍ਰਹਸਤ, ਉਦਾਸੀ, ਰਾਜਾ ਰੰਕੁ, ਜਤੀ, ਸਤੀ, ਹਠੀ, ਤਪੀ,
 ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਨ, ਵੈਸ਼, ਸੂਦ੍ਰ, ਚਾਰੇ ਵਰਨ, ਪੰਡਤ, ਕਵਿਤ, ਕਵੀਸੁਰ, ਗੁਨੀਜਨ, ਜਿ ਕੋਈ
 ਸਸੁ ਸਭੁ ਲਗਾ ਆਵਣ। ਜਿ ਕੋਈ ਕੇਹੀਆ ਮਨਸਾ ਕਰਿ ਆਵੈ, ਸੁਤੇ ਹੀ ਮਨਸਾ ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ।
 ਸੈਸਾਰੁ ਜਿਤੁ ਇਛਾ ਆਵੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਕੀ ਇਛਾ ਪੂਰਨ ਹੋਇ। ਤਬ ਜਲਿ ਬਲਿ, ਨਾਨਕ ਹੀ
 ਨਾਨਕੁ ਹੋਇ ਗਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ, ਸਬ ਪਸਾਰਾ ਪਸਿਰਿਆ, ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ
 ਰਬਾਬੀ, ਅਗੇ ਹੀ ਲਗੋਟੀਆ ਸਾਬੀ ਬਾ, ਸੁ ਸਾਬੇ ਹੀ। ਅਰੁ ਅਉਰ ਮਹਲੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ
 ਜੀ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਵਜੀਰੁ। ਸੇਖ ਮਾਲੋ ਮਹਲੀ ਅਤੇ ਸਰਵਣੁ ਗੁਡੀ ਗੁਡੀਆਂ। ਅਤੇ
 ਰਸੋਈਆ ਘੁੰਮੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦੁ, ਲਖਮੀ ਦਾਸੁ ਏਹ ਦੋਵੇ ਪੁਤ੍ਰ।
 ਭਿਰਾਉ ਗੁਰੂ ਦੇ, ਸੁ ਸਿਖ, ਏਹ ਪਮਾਰਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀਕਾ ਜਾ ਘਰਿ ਟਿਕਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ
 ਜੀ ਕੀ ਸੋਭਾ ਜਗਤ ਵਿਚਿ ਹੋਇ ਰਹੀ। ਸੈਸਾਰੁ ਲਾਗਾ ਮਿਲਦਾ ਜਾਣਿ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਦਾ ਜੀਉ
 ਉਦਾਸੁ ਹੋਇ ਗਿਆ, ਸੈਸਾਰ ਬੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏਹ ਜਿ ਸੈਸਾਰੀ ਲੋਗ ਹੈ, ਸੁ
 ਬਹੁਤੁ ਜੁਝਿ ਚਲੇ ਹੈਨਿ। ਹੋਇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੋ ਛਡਿ ਕਰਿ ਇਕੰਤਿ ਜਾਇ ਬਹੀਐ ਬਹੁਤੁ ਲੋਕਾਂ
 ਛੱਡਿ ਪਾਈ ਹੈ। ਅਸਾ ਕਿਆ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਸੈਸਾਰ ਤੇ। ਇਕੰਤਿ ਗੋਸੇ ਜਾਇ ਬਹੀਅ ਛਪਿ ਕਰਿ
 ਸੈਸਾਰ ਬਾਵਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੋ ਥੇਨੇ ਜਪਹੁ। ਸੁ ਜਿਤੁ ਵਲਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਛਪਿ ਨਿਕਲੇ,
 ਤਿਤੈ ਧਿਰਿ ਕਈ ਹਜਾਰ ਲੋਕ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ਜਾਨਿ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਤ੍ਰਿਹੁ ਲੋਈ ਨਾਉ
 ਮਸਹੂਰ, ਜਿਧਰਿ ਜਾਇ ਤਿਧਰੇ। ਜੇ ਸਤਰਿ ਆਪਨੋ ਛਪਾਏ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਛਪਿਆ ਛਪਦਾ ਹੈ
 ਇਕ ਬਿੰਦਕ ਜਿਥੇ ਜਾਇ ਟਿਕੈ, ਤਿਥੇ ਕਈ ਲੋਕ ਮਿਲਿ ਜਾਨਿ। (ਫਿਰ ਗੋਰਖ ਨਾਲ ਮੇਲ)

.....ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਤੇ ਵਿਦਾ ਹੋਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਘਰ ਗੋਆ ਬੋਲਹੁ
ਵਾਹਗੁਰੂ, ਪੰਨ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ

.....ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਸਿਖਾਂ ਹਥੀ ਵਹੋਲੇ ਦਿਤੇ। ਆਖਿਓ ਸੁ ਜੁ,
“ਪੁਰਖਹੁ ਭੋਇ ਮਾਰਿਹੁ ਗੋਡ ਕਢਹੁ। ਅਤੇ ਰਸੋਈ ਮਨਹਿ ਕੀਤੀ ਸੁ। ਕਹਿਓਸੁ ਜਿ, ਪੁਰਖਹੁ
ਇਕੁ ਡੰਗੁ ਰੋਟੀ ਖਾਹੁ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ ਵਹੋਲੇ ਮਾਰਿਹੁ” ਤਾਂ ਏਤਨੇ ਹੀ ਵਿਚਿ
ਇਕ ਸਿਖ ਗਏ, ਇਕਿ ਕੋਈ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਜਿ, ਪੁਰਖਹੁ ਇਕ
ਡੰਗੁ ਭਿ ਰੋਟੀ ਨਾਹੀ ਦੇਵਣੀ। ਇਕੁ ਸਿਰਸਾਹੀ ਜਵਾਂ ਦਾ ਅਹਾਰੁ ਦੇਵਣਾ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ
ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ ਭੁਇ ਗੋਡਿਹੁ”। ਜਾ ਰਸੋਈ ਮਨਹਿ ਹੋਈ ਸੁਣੀ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਸਿਖ ਭਿ ਨਸਿ
ਗਏ। ਇਕਿ ਥੋੜੇ ਜੇਹੇ ਆਇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੋਡ ਮਾਰਣੀ ਨਾ ਛਡੀਆ। ਤਾਂ ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ
ਨਾਨਕੁ ਦੇਖੇ, ਤਾਂ ਅਜੇ ਭੀ ਕਈਕ ਜਾਣੇ ਗੋਡ ਕਢਦੇ ਹੋਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ,
“ਭਾਈ ਏਹਿ ਹੁਣੁ ਮਰਣੁ ਮੰਡਿ ਬੈਠੇ ਹੋਨਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ,
“ਪੁਰਖਹੁ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਏਸੁ ਭੁਇ ਨੋ, ਰਵਾਇ ਕਰਿ, ਵਾਹਿ ਸਵਾਰਿ ਕਰਿ, ਬੀਜਿ ਕਰਿ, ਤੁਸੀਂ
ਘਰਿ ਆਵਹੁ”। ਓਇ ਸਿਖ ਭੁਇ ਵਾਹਿ, ਸੁਹਾਗਿ ਕਰਿ, ਬੀਜਿ ਕਰਿ, ਵਾੜਿ ਕਢਿ ਗੁਰੂ
ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਆਇ ਪੈਰੀ ਪਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਹੁ ਰਸੋਈ ਕਰਹੁ। ਹੁਕਮੁ
ਹੋਆ ਰਸੋਈਐ ਨੋ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਫਿਰਿ ਓਹੋ ਜੇਹੀ ਰਸੋਈ, ਛਤੀਹ
ਅੰਬੁਤ ਭੋਜਨ ਜੁ ਹੋਦੇ ਸਨਿ, ਸੁ ਰਸੋਈ ਤਈਆਰੁ ਕਰਹੁ। ਜਿ ਮੇਰੇ ਸਿਖ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਪਾਵਹਿ, ਗੁਰੂ
ਕੀ ਰਸੋਈ ਮਹਿ”। ਤਬ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਰਸੋਈ ਹੋਈ। ਲਾਗੇ ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਭੋਜਨ ਭੁੰਚਣ। ਤਬ
ਜਦਿ ਸਾਖ ਪਕੀ, ਤਾਂ ਵਢਣ ਦਾ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ। ਜਿ ਪੁਰਖਹੁ ਵਢਿ ਕਰਿ ਖਲਵਾੜੇ ਕਰਹੁ। ਤਬ
ਓਨੀ ਸਿਖੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ, ਖੇਤ੍ਰੀ ਵਢਿ ਕਰਿ ਖਲਵਾੜੇ ਪਾਏ ਹੋਨਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ
ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਚਲਹੁ ਖਲਵਾੜੇ ਵੇਖਿ ਆਵਹਿ”। ਤਬ ਓਇ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲਿ
ਆਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਖਲਵਾੜਿਆਂ ਵਿਚਿ ਆਇ ਖਲਾ ਹੋਇਆ। ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਖਲਵਾੜੇ,
ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਕਹਣੇ ਲਗਾ ਜਿ, ਸਾਬਾਸਿ ਪੁਰਖਹੁ ਤੁਸਾਡੀ ਘਾਲ ਬਾਇ ਪਈ।
ਭਲੀ ਕਣਕ ਜੰਮੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਡੇ ਖਲਵਾੜੇ ਪਏ ਹੋਨਿ”। ਪਰੁ ਇਕ ਗਲ ਹੰਢਿ ਆਖਾਂ ਜੇ ਤੁਸੀ
ਮੇਰਾ ਆਖਿਆ ਕਰਿਹੁ। ਅਖੈ, ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਿਉ ਤੁਹਿ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਕਰਿ ਜੀ। ਅਸਾਡੇ ਕਿ
ਹਥਿ ਹੈ ਜੀ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਹੁ ਇਸਿ ਲਾਲਚ ਨਾਲ ਅਸਾ ਕਿ ਹੈ?
ਏਨਾ ਖਲਵਾੜਿਆਂ ਨੇ ਫੂਕਿ ਅਗਿ ਦੇਹੁ। ਤਾਂ ਇਕਨੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਹਾਇ ਹਾਇ ਜੀ ਦੁਖ
ਲੈ ਲੈ ਅਸੀਂ ਏਹੁ ਖੇਤ੍ਰੀ ਜਮਾਈ ਹੈ ਜੀ। ਅਸੀਂ ਹੁਣੁ ਆਪਣੀ ਹਥੀ ਅਗਿ ਕਿਉ ਕਰਿ
ਦੇਹਿਆ?” ਤੇ ਇਕਨੀ ਹੀ ਕੂਚਾ ਅਗਿ ਦਾ ਫੂਕਿ ਖਲਵਾੜਿਆਂ ਨੇ ਦਿਤੀ। ਉਠੀਦਿਆਂ ਗੁਰੂ
ਬਾਬੇ ਦੇ ਨਾਲਿ ਚਲੇ।

.....ਤਬ ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇਖੇ, ਤਾਂ ਥੋੜੇ ਜੇਹੇ ਸਿਖ ਆਇ ਰਹੇ, ਹੋਰ ਤਾਂ
ਸਭਿ ਗਏ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹੋਰ ਸਾਂਗੁ ਕੀਆ। ਸੂਅਰੀਆਂ ਆਗੇ ਕੀਤੀਆਂ,
ਅਰੁ ਕੁਤਾ ਕੁਤੀਆਂ ਸਾਥਿ ਲੀਏ, ਅਰੁ ਲਕਿ ਛੁਰਾ ਬਧਾ। ਤਾਂ ਇਤਨੇ ਕਰਣੇ ਸਾਥਿ, ਜਿ ਕੋਈ

ਥਾ, ਸੁ ਸਭਿ ਭਜਿ ਦੂਰਿ ਹੋਇਆ, ਕੋਈ ਨਹਰਾਇ ਨਾ ਸਕਿਓ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸਭ ਕੋਈ ਆਖਣ ਲਗਾ, ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਭਲਾ ਫਕੀਰੁ ਥਾ। ਪਰੁ ਧਾਣਕੀ ਰਲਿਆ, ਬੁਰਾ ਹੋਆ। ਕੇਹਾ ਕਾਮਲੁ ਦਰਵੇਸੁ ਥਾ। ਪਰੁ ਕਿ ਹੋਇ ਗੋਆ? ਧਾਣਕੁ ਹੋਇ ਗੋਆ। ਤਬ ਸਿਖੁ ਬਾਬੇ ਕੇ ਸਾਬ ਕੋਈ ਰਹਿਓ ਨਾਹੀ। ਇਕੋ ਹੀ ਅੰਗਿਦੁ ਆਇ ਰਹਿਆ, ਹੋਰਿ ਸਭਿ ਭਜਿ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਜੀ, ਜਿ, ਕਿਵੇ ਅੰਗਿਦੁ ਭੀ ਜਾਇ ਤਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਓਦੁ ਤਉਰਹੁ ਉਤਰੈ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਇਕੁ ਸਾਂਗੁ ਹੋਰੁ ਹੋਰੁ ਅਰੰਭਿਓਨ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ਸੰਗੀਤ, ਸਿਖੁ ਤਾ ਜਿ ਕੋਈ ਸੀ, ਸੁ ਤਾਂ ਸਭੁ ਤੁਧਿ ਗਵਾਇਆ। ਕੁੰਝਿ ਸਟਿਓ ਜੀ, ਹੁਣੁ ਹੋਰੁ ਭੀ ਜਿ ਸਾਂਗੁ ਕੀਚਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਾਇਸ ਦੇ ਤਾਈ? ਹੁਣੁ ਇਕੁ ਜੀਉ ਮੇਰਾ ਹੈ, ਭਾਵੈ ਮਾਰਿ, ਭਾਵੈ ਛਡਿ। ਜੇ ਤਾਂ ਸਾਮ ਸਾਮ ਤੁਧ ਮੈਨੋ ਭੀ ਮਾਰਣ ਉਤੇ ਖੁਸੀ ਹੋ, ਤਾ ਜੀ ਮੈਨੋ ਭੀ ਤੂ ਮਾਰਿ ਦੂਰਿ ਕਰਿ ਜੀ। ਮੈ ਤੇਰੇ ਅਗੇ ਹਾਂ ਜੀ। ਏਹੁ ਜੀਉ ਤੇਰੇ ਅਗੇ ਹੈ ਜੀ। ਜੇ ਤੇਰੀ ਸਾਮ ਏਵੇ ਰਜਾਇਹੋ, ਤਾ ਮਾਰਿ। ਪਾਤਿਸਾਹ ਮੇਰਾ ਕੀ ਚਾਰਾ ਹੋ ਜੀ? ਹੁਣੁ ਜਿ ਤੇ ਹੋਰੁ ਭੀ ਸਾਂਗੁ ਅਰੰਭਿ ਹੋ, ਸੁ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਅਰੰਭਿਆ ਹੈ ਜੀ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਰਹਦਾ ਨਾਹੀ, ਸੁ ਹੰਉ ਤੇਰੇ ਅਗੇ ਹਾਂ, ਮਾਰੀਆ ਜੀ”। ਤਾਂ ਏਤਨੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਭੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਤਉਤਰਿਓ ਨਾਹੀ। ਪਰੁ ਆਖਿਓਸੁ, “ਜੁ ਜੇ ਮੇਰੇ ਆਖੇ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਹੰਉ ਭਲਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਤੂ ਏਬਹੁ ਹਟਿ ਜਾਇ, ਏਵੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਜਿਉ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਸੀ, ਜਿ ਐਤੁ ਦੇਸਿ ਰਹੀ ਨਾਹੀ। ਮੇਰਿਅਹੁ ਪਾਸਹੁ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਜਾਇ, ਜੇ ਉਬਰਿਆ ਲੋੜਦਾ ਹੈ। ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੈਸਾਰੁ ਡਰਿਅਹੁ ਲਾਇ ਕਰਿ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਫਿਰਿ ਡਿਠੋ ਕੇ ਏਤੁ ਦੇਸਿ ਰਹਿਓਹੁ, ਤਾਂ ਹਾਰ ਆਵੀਗੀ। ਹੰਉ ਕਿਹੁ ਨ ਜਾਣੁ, ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਆਵਣਾ ਮੂਲੇ ਨਾਹੀ। ਤੁਝ ਉਤੇ ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੰਉ ਤੈਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ”। ਤਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਅੰਗਦ ਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਹੋਰਵਉ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਤੂ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਰਹੁ ਨਾਹੀ, ਏਦੁ ਥਾਵਹੁ ਜਾਹਿ”। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਦੇ ਨਠਾ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, “ਜੇ ਫੇਰਿ ਪਿਛਹੁ ਡਿਠੋ, ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ ਪਾਵਸੀ। ਜਿਉ ਛਿਤਰ ਹਥਿ ਲੈ ਕੇ ਭਜਹਿ, ਤਿਉ ਓਰੇ ਨਾਹੀ ਖਲੋਵਣਾ, ਧੁਰਿ ਜਾਣਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਿਦੁ ਜਿਉ ਦਉਡਿਆ ਲਾਹਿ ਕੇ ਛਿਤਰ, ਤਿਉ ਹਰਿ ਜੇ ਪਿਛਹੁ ਮੁੜਿ ਡਿਠੋਸੁ ਤਾਂ ਅਭਿਟੁ ਘਰਿ ਗੋਆ। ਜਿਉ ਧਾੜ ਦੇ ਮੁਹਿ ਸਾਬਿ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਕਿ ਮਾਰੇ ਜਾਦੇ ਹੋਨਿ; ਇਕਿ ਲੁਟੇ ਜਾਦੇ ਹੋਨਿ; ਇਕੁ ਕੋਈ ਉਬਰਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ : ਅਤੇ ਰਹਿਆ ਖੁਹਿਆ ਦੀ ਖਬਰਿ ਲੈਂਦਾ ਹੈ; ਜਿ ਦੇਖਾਂ ਕਿ ਵਾਪਰਿਆ? ਕਉਣੁ ਉਬਰਿਆ? ਕਉਣੁ ਲੁਟਿਆ? ਕਉਣੁ ਮਾਰਿਆ? ਜੇ ਕਿਥਾਈ ਕੋਈ; ਇਕ ਅਧੁ ਉਬਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਫੇਰਿ ਆਇ ਸਭ ਸ੍ਰੇਸਟ ਥੇ ਇਕਠੇ ਹੋਂਦੇ ਹੋਨਿ। ਅਤੇ ਉਹੁ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਭਾਈ ਕਟਕੁ ਧਾੜਿ ਨਾਹੀ ਗਈ, ਅਜੇ ਹੈ। ਤੁਸਾ ਚੇਤਾ ਕਰਣਾ, ਮਤੁ ਫੇਰਿ ਆਇ ਪਾਦੀ ਹੋਇ। ਤੁਸਾ ਸਭਨਾ ਇਕਠਿਆ ਹੀ ਰਹਣਾ। ਅਕੈ ਇਕਠਿਆ ਮੁਏ, ਅਕੈ ਜੀਵੇ। ਤਿਉ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਥੇ ਫੇਰਿ ਆਇ ਇਕਠੇ ਹੋਇ। ਜਿ ਕੋਈ ਮੁਇਆ ਮਾਰਿਆ ਰਹਦਾ ਸੀ, ਸੁ ਆਇ ਆਇ ਲਗੇ ਇਕਠੇ ਹੋਵਣ। ਜਿ ਜੀ, ਏਹੁ ਕਿ ਵਰਤਿਆ? ਕਿ ਹੋਇਆ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਓਨਾ ਸਿਖਾ ਨੋ ਬਹੁਤੁ ਭਾਉ ਕਰੈ। ਜੇਵਾਲੈ, ਪੈਰ ਧੋਇ ਬਹਾਲੇ ਮੰਡੇ, ਬਹੁਤੁ ਭਾਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਅਤੇ ਉਪਦੇਸੁ ਕਰੈ। ਅਖੈ, “ਜਿ ਭਾਈ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ, ਮਾਣੁ ਨਾਹੀ। ਗੁਰੂ ਜੋ ਕਰੇ, ਸੋ ਸਤਿ। ਤੁਸਾ ਭਰਮਣਾ ਮੂਲੈ ਨਾਹੀ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਗਲ,

ਜੀ ਕਾਈ ਨਾਹੀ ਧਾਰਣੀ। ਗੁਰੂ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਹੈ। ਅਤੇ ਭਾਈ ਤੁਸਾ ਗੁਰੂ ਅਗੈ ਆਪਣਾ ਸਿਰੁ ਵੇਚਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀ ਵੇਖਿਅਹੁ ਜੀ ਕਾਈ ਵਸਾਇਦੇ ਹੋਵਹੁ। ਗੁਰੂ ਅਪਾਰ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਐਥੇ ਜੇ ਗੁਰੂ ਹੁਣੁ ਆਵੈ, ਤਾਂ ਡਰਣਾ ਮੂਲੇ ਨਾਹੀ। ਏਹ ਸਾਂਗ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਆਇ ਅੰਤਿ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹੋਨਿ।ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਿਦੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ ਸਿਖਹੁ ਏਹ ਆਇ ਅੰਤਿ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਸਾਂਗੁ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹੋਨਿ। ਤੁਸਾਂ ਜੀ ਵਿਚਿ ਭਰਮ ਕੋਈ ਲੈ ਆਵਣਾ ਨਾਹੀ। ਅਤੇ ਜੇ ਹੁਣੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਆਵੈ, ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਡਰਣਾ ਨਾਹੀ।” ਅਜੇ ਏਈ ਗਲਾਂ ਬੈਠੇ ਕਰਦੇ ਸੇ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਆਇ ਗੈਆ। ਏਹ ਸਭਿ ਉਨਿ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਤਾਂਬੇ ਕੀ ਕਛੋਟੀ, ਸਿਰਿ ਟੋਪੀ ਅਤੇ ਹਥਿ ਕੁਤਕਾ, ਖਵੈ ਉਪਰਿ ਧਰੀ ਹੋਈ, ਹੋਰੁ ਬਸਤਰੁ ਕੋਈ ਨਾ। ਤਬ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਇ ਖਲਾ ਹੋਇਆ, ਤਿਥੇ ਸਿਖ ਸਭਿ ਜਾਇ ਪੈਰੀ ਪਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਐ ਰੇ ਤੁਮਿ ਕਵਣੁ ਹਹੁ?” ਕਹੇ, “ਜੀ ਅਸੀ ਤੇਰੇ ਸਿਖ ਹਹ।” ਜਿਥੇ ਓਨੀ ਆਖਿਆ, ਜਿ ਅਸੀ ਸਿਖ ਹਾਂ, ਤਿਥੇ ਕਥਿ ਕੁਤਕੀ ਪੈਆ। ਇਕ ਇਕ ਕੁਤਕਾ ਸਭਨਾ ਨੇ ਲਾਇ ਗੈਆ। ਇਕਿ ਭਜਿ ਗਏ, ਅਤੇ ਇਕਿ ਖੜੇ ਰਹੇ ਜਣੇ ਬਾਰਹ ਤੋਰਹ ਤਾਂ ਹੋਰੁ ਕੁਤਕਾ ਦੀਆ ਉਨਾ ਨੇ ਲਗਾਈਓਨ। ਤਾਂ ਓਨੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਮਾਰਿ, ਭਾਵੈ ਛਡਿ, ਅਸੀ ਹੁਣੁ ਛਡਿ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੇ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਐ ਰੇ ਤੁਮ ਕਵਣੁ ਹਹੁ?” ਅਖੈ, “ਅਖੈ, “ਜੀ ਅਸੀ ਤੇਰੇ ਸਿਖ ਹਹ। ਸੇ ਓਨੀ ਸਿਖ ਆਖਿਆ ਸੇ ਫੇਰਿ ਕੁਤਕੀ ਕਥਿ ਪੈਆ। ਤਾਂ ਓਨੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਭਾਵੈ ਚੀਣਾ ਚੀਣਾ ਕਰਿ, ਪਰੁ ਅਸੀ ਤੇਰੇ ਸਿਖ ਹਾਂ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮੈ ਤੁਮਾਰੇ ਤਾਈ ਕਥਿ ਸਿਖ ਕੀਆ ਹੈ? ਅਖੈ, “ਜੀ ਤੁਧਨੇ ਕਿਆ ਸਾਡੀ ਪਰਵਾਹ ਪਈ ਹੈ, ਸਿਖ ਕਰਣ ਦੀ। ਪਰੁ ਅਸੀ ਆਪਣੇ ਮਨਿ ਤੂੰ ਮੰਨਿ ਲੈਆ ਹੈ। ਜਿ ਤੂ ਅਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਹੈ।” ਐ “ਕਹੈ ਤੁਮ ਮੇਰੇ ਸਿਖ ਹਹੁ।” ਅਖੈ, “ਜੀ ਅਸੀ ਤੇਰੇ ਸਿਖ ਹਾਂ। ਅਰੇ ਕਹੇ ਮੇਰਾ ਕਹਿਆ ਤੁਮ ਮਾਨਹੁਗੇ?” ਕਹੇ, ਹਾਂ ਜੀ, ਜੁ ਕਿਛੁ ਤੂ ਕਹੈ, ਸੁ ਮਾਨਹਿਗੇ ਜੀ।” ਕਹੇ, “ਪਿਛੁ ਚਲਹੁ ਮੇਰੇ ਸਾਥਿ, ਜਹਾਂ ਹੋਇ ਲੈ ਜਾਤਾ ਹੋਇ।” ਅਖੈ, “ਭਲਾ ਹੋਇ, ਚਲੀਐ ਜੀ।” ਤਬ ਆਗੇ ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ। ਜਾਇ ਪੀਛੇ ਲਾਗੇ ਸਭਿ ਓਇ ਸਿਖ ਜਾਹਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਂਵਦਾ ਆਂਵਦਾ ਵਡੀ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਲੈ ਆਇਆ। ਜਾ ਦੇਖਨਿ, ਤਾਂ ਤਿਸਿ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਇਕ ਝਿੜੀ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚਿ ਚਿਖਾ ਉਸਾਰੀ ਹੈ। ਤਿਸਿ ਚਿਖਾ ਦੇ ਪਾਸਿ ਸਿੜੀ ਉਪਰਿ ਮੜਾ ਪੈਆ ਹੈ। ਸੁਪੇਦੁ ਉਪਰਿ ਖੜਿਣੁ ਹੈ; ਬੰਧ ਬਧੇ ਹੋਏ ਹੋਨਿ। ਸਜਾ ਮੜਾ ਪੈਆ ਹੈ। ਉਸ ਉਪਰਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲਿਆ ਜਿ, “ਜੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀ ਮੇਰੇ ਸਿਖ ਹਹੁ, ਤਉ ਏਹੁ ਮੜਾ ਤੁਸੀ ਖਾਹੁ, ਮੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ।” ਸੁ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਏਹੁ ਮੜਾ ਖਾਹੁ ਕਹਿਆ, ਤਿਥੇ ਹੋਰੁ ਦੇ ਪਿਛੇ, ਹੋਰੁ ਹੋਰਸ ਪਿਛੇ ਨਨੇ। ਝਾੜ ਵਿਚਿ ਦੋਦਿਆਂ ਨਸਦਿਆਂ ਵਾਉ ਹੋਇ ਗਏ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਐ ਓਇ ਕਹਾਂ ਗਏ, ਜਿ ਸਿਖ ਕਹਾਂਵਦੇ ਬੇ? ਆਖੈ, “ਜੀ, ਗਏ” ਐ ਕਹੇ, ਤੂ ਕਿਉ ਖੜਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ? ਤੂ ਭੀ ਜਾਹਿ।” ਅਖੈ, ਜੀ ਹੋਇ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ। ਕਹੇ, “ਰੇ ਤੂ ਕਿਉ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ?” ਕਹੇ “ਜੀ ਹੋਇ ਤੇਰਾ ਸਿਖੁ ਹਾਂ।” ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ ਸਿਖ ਹਾਂ ਤਿਥੇ ਆਖਿਓਸੁ ਜਿ ਐ ਕੁਟਨ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਹੋਇ ਤੇਰਾ ਸਿਖੁ। ਤੂ ਇਵ ਕਿਉ ਕਹਿਤਾ ਹੈ?” ਅਖੈ, “ਜੀ, ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੇ ਤਿਉ ਕਹਉ।” ਕਹੇ, “ਇਉ ਕਹੁ, ਜਿ ਹੋਇ ਤੇਰਾ ਸਿਖ ਨਾਹੀ।” ਅਖੈ, “ਜੀ ਮਾਰਿ ਭਾਵੈ

ਛਡਿ, ਪਰੁ ਮੇਰੇ ਬੁਝੇ ਏਹ ਗਲ ਆਖੀ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ। ਹੈ, ‘ਕਹੈ ਤੂ ਏਹਨ ਕਹੈਗਾ?’ ਕਹੈ, “ਜਿ, ਤੁਧਿ ਭਾਵੈ ਤਾਂ ਏਵ ਗਲ ਹੈ”। ਕਹੈ, ਤੂ ਮੇਰਾ ਸਿਖੁ ਹੈ”। ਕਹੈ, “ਜੀ, ਤੇਰਾ ਸਿਖੁ ਹਾਂ”। ਕਹੈ, “ਪਿਛੁ ਖਾਹਿ ਏਹੁ ਮੜਾ”। ਕਹੈ, “ਜੀ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ”। ਕਹੈ, “ਹਾਂ ਖਾਹਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਕਦੇ ਮੜੇ ਕੇ ਸਿਰ ਕੀ ਤਰਫ ਜਾਵੈ, ਕਦੇ ਪੈਰਾ ਵਲਿ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਤੂ ਖਾਇ ਨਾਹੀ ਸਕਦਾ? ਕਿਆ ਫਿਰਤਾ ਹੈ?” ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਹਉ ਏਉ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ, ਜੁ ਜੇ ਰਜਾਇ ਹੋਵੈ, ਤਾਂ ਸਿਰ ਦੀ ਤਰਫਹੁ ਖਾਉ। ਅਰ ਜੇ ਰਜਾਇ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਪੈਰਾ ਦੀਆਂ ਤਰਫਹੁ ਖਾਉ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਐ ਪੈਰਾਂ ਕੀ ਤਰਫਹੁ ਖਾਹਿ”। ਕਹੈ, “ਜੀ, ਭਲਾ ਹੋਵੈ”। ਕਹੈ ਜੀ, “ਜਿ ਹੁਕਮ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਕਪੜੇ ਸਮੇਤਿ ਖਾਉ, ਜੇ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੈ ਤਉ ਕਪੜਾ ਉਤਾਰਿ ਕੇ ਖਾਉ”। ਕਹੈ, “ਕਪੜਾ ਉਤਾਰਿ ਕਰਿ ਖਾਹੁ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਜਦਿ ਕਪੜਾ ਉਤਾਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੇ, ਤਾਂ ਸੀਰੇ ਦੀ ਲੋਥ ਪਈ ਹੈ, ਮੜਾ ਉੜਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਉਠਿ ਪੈਰੀ ਪੈਆ, ਜਿ ਜੀ, ਤੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈਂ ਜੀ, ਬਖਸਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਕਹ ਕਹ ਹਸਿਆ। ਕਹਿਓਸੁ ਜਿ “ਧੰਨ ਹੋ ਅੰਗਦ ਧੰਨਿ ਪੁਰਖਾ ਉਤਾਰਾ ਨਜਰ ਕਰ ਕਰਿ ਵੇਖੁ ਤਾਂ ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਉਤਾਰਾ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੇ, ਤਾਂ ਜੇਹਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸੀ, ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ ਨਜਰਿ ਆਇਓਸੁ। ਨਿਹਾਲ ਹੋਇ ਗਿਆ। ਜਾਂ ਦੇਖੇ, ਤਾਂ ਨਾ ਕੋਪੀਨ ਹੈ, ਨ ਕੁਤਕਾ ਹੈ। ਜੇਹਾ ਰੂਪੁ ਸਦਾ ਸੁਭਾਉ ਰਹਣ ਦਾ ਸੀ, ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਭਰਮ ਦਾ ਜੁ ਸਾਂਗੁ ਸੀ, ਸੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਫੇਰਿ ਪੈਰੀਂ ਪਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਜਿਹਿ ਪੁਰਖਾ ਜਿ ਕਿਛੁ ਮੇਥੇ ਵਸਤੁ ਸੀ, ਸੁ ਮੈ ਤੁਧ ਨੋ ਦਿਤੀ। ਤੂ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਹੋਆ ਹੈਂ। ਅਰੁ ਜਗਤੁ ਤੇਰਾ ਚੇਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ”। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, “ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹਿ ਸਭਨਾਂ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਤੂ ਰਖੁ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਤੇਰੇ ਪਿਛੇ ਸਭ ਸੰਗਤਿ ਬਖਸੀ। ਸਾਰਾ ਜਹਾਨੁ ਬਖਸਿਆ। ਜਾਹਿ, ਹੁਣ ਤੂ ਘਰਿ ਜਾਇ ਟਿਕੁ। ਹਉ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਹਾਂ। ਅਠੇ ਪਹਰ ਤੇਰੇ ਸੰਗਿ ਹੋਵਾਂਗਾ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਪੈਰੀ ਪਵਦੋ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਗੋਸਟ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨਾਲ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਰੁ ਪਿਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬੇਟਾ ਏਹ ਤੂ ਜਿ ਹੋਰਤ ਕਿਤੇ ਸੁਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਅਰਾਧਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਹ ਗਲ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਤੂ ਤਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਅਰਾਧਿ, ਜਿਉ ਏਹ ਬੈਸਨਉ ਅਰਾਧਦੇ ਹੈਨਿ। ਏਹ ਮਹਾ ਕਠਨ ਜੁਗਤਿ ਰਹਦੇ ਹੈਨਿ, ਅਰੁ ਨੇਮ ਬਰਤ ਮਹਾ ਸੰਜਮ ਵਿਚਿ ਰਹਦੇ ਹੈਨਿ। ਏਹ ਭਲੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਰਗ ਵਿਚਿ ਰਹਦੇ ਹੈਨਿ। ਕੁੰਗੁ ਦੀਆ ਅਰੁ ਅਗਰ ਕੀਆ ਬਾਸਨਾ ਮਹਿ ਰਹਤੇ ਹੈਨਿ, ਅਰੁ ਤੀਰਥ ਕਰਤੇ ਹੈਨਿ। ਏਹਿ ਆਪੁਨੇ ਘਰ ਕੀ ਭੀ ਕਿਰਤਿ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਦੇਖਾ ਓਇ ਕਿਛੁ ਘਟਿ ਗਏ ਹੈਨਿ? ਜਿ ਏਤੁ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਰਾਧਤੇ ਹੈਨਿ। ਬੇਟਾ ਤੂ ਏਹ ਮਤਿ ਛਡਿ। ਨਾ ਤੂ ਟਿਕਾ ਕਰਹ, ਨ ਧੋਤੀ, ਨਾ ਚਉਕਾ। ਬੇਟਾ ਨਾ ਏਹੁ ਬੈਸਨੇ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨ ਸੈਸਾਰੀਆ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਅਉਧੂਤਾਂ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਨਾ ਜੋਗੀਆ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਸੰਨਿਆਸੀਆ ਕਾ ਏਹੁ ਮਾਰਗੁ। ਬੇਟਾ ਕਿਛੁ ਓਨਾ

ਦੀ ਮਤਿ ਬੁਰੀ ਹੈ? ਜਿ ਏਉ ਅਰਾਧਤੇ ਹੈ। ਏਹ ਜਿ ਤੁਸਾਡੀ ਮਤਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ? ਜਿ ਤੁਸੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਸਾ ਅਸਾਨੋਂ ਭੀ ਦਿਖਾਇ ਸਮਝਾਇ ਦੇਹਿ, ਜਿ ਮਤਿ ਤੁਸੀ ਸਮਝੀ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਤਿਤੁ ਪ੍ਰਸਥਾਇ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ :—

ਕੁੰਗੂ ਕੀ ਕਾਇਆ ਰਤਨਾ ਕੀ ਲਲਿਤਾ ਅਗਹਿ ਵਾਸੁ ਤਨਿ ਸਾਸ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ॥ ੮॥ (੧੭)]

.....ਤਬ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਜਿ ਜੀ, “ਪੰਨਿ ਹੈਂ ਤੂ, ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਜਾਨਿਆ ਹੈ”। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਪੰਨਿ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਭਾਈ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਮੁਕਤਾ ਕਰਨਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬੈਰਾਗੀਅਹੁ ਫਕੀਰਹੁ ਕੇ ਰੂਪਿ ਫਿਰੈ। ਏਕੁ ਪੈਰਿ ਕਉਸ, ਏਕੁ ਪੈਰ, ਅਧ ਉਚਾ ਨੀਲਾ ਤਹਮਦੁ, ਤੇੜਿ ਭਗਵੀ ਚਾਦਰ ਪਹਿਰੀ। ਸਿਰਿ ਟੋਪੀ ਨੀਲੀ, ਮਾਥੇ ਤਿਲਕੁ ਦੀਆ। ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਸਹੀ ਕਰੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਸਹੀ ਕਰਿ ਸਕੈ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਕਉ ਹਿੰਦੂਆਂ ਕਾ ਜਬਾਬੁ ਮਿਲੈ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕਉ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕਾ ਜਬਾਬੁ ਮਿਲੈ। ਸੈਸਾਰ ਕਉ ਲਾਗਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਦਿੜਾਵਨ। ਜਿ ਕੋਈ ਦਰਸਨਿ ਲਾਗੈ, ਸੋ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇ। ਸੈਸਾਰ ਵਿਚਿ ਸੁਬਧਿ ਬਿਬੇਕ ਮਤਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ। ਕੁਲਿ ਜਹਾਨ ਵਿਚਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਕਰੀਆਂ। ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ਦਿੜਾਇਆ। ਜਿ ਪੁਰਖਾ ਮੇਰਾ ਜਿ ਕੋਈ ਸਿਖੁ ਹੋਇ, ਸੁ ਕ੍ਰੈਇ ਵਸਤੁ ਦਿੜਤਾ ਕਰਿਹੁ, ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਇਸਨਾਨੁ। ਸੈਸਾਰੁ ਵਿਚਿ ਨਾਨਕੁ ਹੀ ਨਾਨਕੁ ਜਪੀਐ। ਵਾਹ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਵਾਹ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਹੋਵੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਇਕੁ ਮੇਰਾ ਮੇਲੀ ਹੈ ਸੈਸਾਰੀ ਜਦਿ ਹਉ ਸੈਸਾਰੀ ਦੀ ਕਿਰਤਿ ਕਰਦਾ, ਤਬ ਇਕ ਏਹੁ ਮੂਲਾ ਖੜੀ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤੁ ਸਾ ਹੋਇਆ, ਜਿ ਕਿਵੈ ਮਿਲਹੁ ਤਾਂ। ਮੇਰਾ ਜੀਉਹ, ਜਿ ਇਕੋਰਾ ਮਿਲਿਐ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ, “ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ, ਮਿਲੀਐ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਫਕੀਰਾਂ ਕੇ ਰੂਪਿ, ਲੰਗੋਟ ਬੰਦਾਂ ਕੇ ਸਾਥਿ ਬੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ। ਤਬ ਮੂਲੇ ਖੜੀ ਕੀ ਦਹਲੀਜ ਉਪਰਿ ਆਇ ਖੜੇ ਹੁਏ। ਤਬ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਾਬਾ ਨਜਰਿ ਆਇਆ ਮੂਲੇ ਕੀ ਜੋਰੁ ਕਉ। ਤਬ ਓਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਸਿਵਾਡਾ। ਸਿਵਾਣਿ, ਅੰਦਰਿ ਵੜਿ ਗਈ। ਅਗੈ ਮੂਲਾ ਬੈਠਾ ਬਾ। ਤਬ ਓਨਿ ਆਖਿਆ, “ਅਖੈ ਸੁਣਿਦਾ ਹੈ ਤੂ? ਓਹੁ ਜਿ ਤੇਰਾ ਦੋਸਤੁ ਕਿ ਨਹੀ? ਮਾਰਿ ਮੁਹਿ ਲਿਆ ਹੈਸੁ ਬੁਰੇ ਜੇਹੇ ਢਵਿ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਆਗੇ ਬਹੁਤਿਆ ਅਸਵਾਰਾਂ ਨਾਲਿ ਆਵਦਾ। ਸੁਖਪਾਲੀ ਚੜਿਆ ਆਵਦਾ। ਏਹੁ ਤਰੁਟਾ ਖੁਬਾ ਜੇਹਾ ਜੁ ਆਇਆ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਛੁ ਤੈ ਥੀ ਮੰਗਣ ਆਇਆ ਹੈ। ਪਰੁ ਤੂ ਅੰਦਰਿ ਵੜਿ ਕਰਿ ਛਪਿ ਰਹੁ ਤਾਂ। ਤਾਂ ਤੋੜੀ ਬਾਬਾ ਦਰਿ ਆਇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਮੂਲਾ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਛਪਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੂਲੇ ਦੀ ਜੋਰੁ ਪੁਛੀ, ਜਿ ਮੂਲਾ ਕਿਥੇ ਹੈ? ਅਖੈ ਜੀ, “ਘਰਿ ਨਾਹੀ” ਕਿਤੈ ਹੀ ਗਿਰਾਇ ਗੋਆ ਹੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, “ਅਖੈ ਘਰਿ ਨਾਹੀ?” ਅਖੈ ਜੀ “ਘਰ ਨਾਹੀ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ “ਹਾਇ! ਹਾਇ!!” ਸਈਆਦਾ ਕਿਰਾੜਾ। ਅਸੀ ਆਏ ਤੇਰੇ ਮਿਲਣੇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ, ਅਤੇ ਤੂ ਅਗਿਆਹੁ ਛਪਿ ਪੈਆ।” ਤਾਂ ਓਥੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ

ਜੀ ਸਲੋਕ ਕੀਆ :—

ਨਾਲਿ ਕਿਰਾੜਾ ਦੋਸਤੀ ਕੂੜੇ ਕੂੜੀ ਪਾਇ॥

ਮਰਣੁ ਨ ਜਾਪੈ ਮੂਲਿਆ ਆਵੈ ਕਿਤੇ ਥਾਇ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ ॥ ੨੧॥ (੧੪੧੨)]

ਏਹੁ ਸਲੋਕ ਆਖਦੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਚਲਦੇ ਰਹਿਆ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬਾਹਿਰ ਗੋਆ, ਤਾਂ ਓਹੁ ਕਿਰਾੜਾ ਬਾਹਰਿ ਨਿਕਲਿ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਓਨਿ ਕਿਰਾੜਿ ਆਖਿਆ, “ਅਖੈ ਗੋਆ, ਕਿ ਨਾ?” ਅਖੈ “ਗੋਆ”। ਅਖੈ, ਹੋ ਵੈ ਜਯਾਦਣੀਏ “ਮੇਰੇ ਸਿਰਿ ਚੜੀਅਹਿ। ਹੁੰਦੁ ਲਵਾਇਓ” ਅਖੈ, ਕਿਤੁ ਵਲਿ ਗੋਆ? ਏਵੈ ਨਿਕਲਿਆ ਹੀ। ਸਾਥਿ ਫਕੀਰ ਸਸੁ ਲਗੋਟ ਬੰਦ। ਤਾਂ ਮੂਲਾ ਓਤੇ ਹੀ ਥਾਇ ਢਠਾ। ਮੰਜੇ ਘਤਿਆ। ਲੋਕ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਆਏ, ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਏਥੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਏਹੁ ਮਿਲਿਓ ਨਾਹੀ, ਛਪਿ ਪੈਆ। ਹੁਣੁ ਏਹੁ ਮੁਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਦੇ ਖਿਆਲ ਹੇਠਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਮੰਜੇ ਘਤਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਲੈ ਗਏ। ਤਾਂ ਲੋਕ ਹਥ ਬੰਨਿ ਖਲੋਤੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ। “ਜੀ, ਜੀ ਏਹੁ ਭਲਾ ਹੈ। ਤੁਧ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਤੂ ਏਸ ਨੂੰ ਬਕਸਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, “ਜਿ ਹੁਣੁ ਏਹੁ ਜੀਵਣਹੁ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਸਕਤੀ ਸਟ ਹੇਠਿ ਆਇਆ ਹੈ। ਪਰੁ ਏਨਿ ਅੰਤਿ ਵੇਲੇ ਮੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਮੈ ਮੁਕਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਏਸ ਦੀ ਗਤੀ ਹੋਈ। ਲੈ ਜਾਹੁ ਉਚਕਿ ਕੇ ਏਹੁ। ਘਰਿ ਜਾਇ ਚਲੈ। ਤਬ ਉਦੁ ਥਾਵਹੁ ਚੁਕਿ ਕੇ ਲੈ ਗਏ, ਘਰਿ ਜਾਇ ਚਲਿਆ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਪੰਨ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ; ਮੂਲੇ ਦੇ ਘਰ ਥੀ ਰਮਤੇ ਰਮਤੇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਗ੍ਰਹ ਕੇ ਵਿਖੇ ਆਇ ਟਿਕਿਆ। ਤਬ ਇਸਕੀ, ਪੁਤ੍ਰਾਂ, ਧੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਲਾਗਾ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਵਣੇ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਮਾਤਾ .ਕਛੁ ਮੰਗੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਮਾਤਾ ਨੇ ਵਸਤੁ ਅਣਾਇ ਮਿਲੇ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਇਸਕੀ ਮੰਗੈ, ਵਸਤੁ ਖਾਣ, ਪੀਣ, ਪੈਨਣ, ਖਿਲਾਵਣੇ ਕੀ, ਦੇਵਣੇ ਦੀ, ਤਾ ਓਸਨੂੰ ਭੀ ਆਇ ਮਿਲੈ। ਬਾਬਾ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਵਿਚਿ ਟਿਕਿਆ। ਲਾਗਾ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਕਿਆ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਮੁਹਿ ਲਾਵਣ। ਤਾਂ ਸਭਨੀ ਜੀਆ ਜੀਉ ਧਰਿਆ। ਪੁਤ੍ਰੀ, ਭਿਰਾਈ, ਭੈਣੀ, ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾ, ਸਭਨਾ ਜਾਤਾ, ਜਿਤਨੇ ਸੇ, ਜੁ ਹੁਣੁ ਰਲਿਆ ਹੈ ਅਸਾ ਨਾਲਿ। ਤਾਂ ਸਭਿ ਆਵਨਿ। ਬਹਨਿ, ਬਾਤਾਂ ਭੀ ਕਰਨਿ। ਮੰਗਣਾ ਹੋਇ, ਸੁ ਮੰਗਿ ਭੀ ਲੈਨਿ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਬਾਰਹੁ ਭੋਲੜਾ ਭਾਲੜਾ ਹੋਇ ਬੈਠਾ, ਜਿ ਕੋਈ ਕਿਹੁ ਆਖੈ, ਸਿ ਮੰਨਿ ਲਏ। ਅਤੇ ਅਜਾਣੁ ਹੋਇ ਕੇ ਪੁਛੇ, ਜਿ ਅਹਿ ਗਲ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਦੀ ਹੈ? ਸੁ ਭਾਈ ਹੋਇ ਕੇ ਲਗਾ ਸੈਸਾਰ ਦੀਆਂ ਪਰਕਿਰਤਿ ਦੀਆਂ ਗਲਾ ਪੁਛਣੈ। ਭਾਵੜਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਗੈ, ਗਲਾ ਜਿ ਖੁਸਾਮਦੀ ਦੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲਿ ਕਰੈ। ਜਿ ਅਹਿ ਗਲ ਏਵ ਕੀਚੈ ਜੀ। ਅਹਿ ਗਲਿ ਏਵ ਕੀਚੈ। ਅਹਿ ਏਵ ਗਲਿ ਹੋਵੈ, ਤਾਂ ਭਲੀ ਹੋਵੈ ਜੀ। ਲਗੈ ਸੈਸਾਰ ਪ੍ਰਕਿਰਤਿ ਸੁਣਾਵਣ, ਸਮਝਾਵਣ' ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜਿਉ ਜਿਉ ਅਜਾਣੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪੁਛੇ, ਲਿਬਾਸੀ ਗਲਾ ਲਗੇ ਕਰਣ। ਜਿ ਅਹਿ ਗਲ ਏਵ ਕੀਚੈ ਜੀ, ਭਲਾ ਹੈ। ਅਹਿ ਐਵ ਨਾਹੀ ਜੀ ਕਰਣੀ। ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਮਾਤਾ ਦਾ ਆਖਿਆ, ਕਦੇ ਕਾਈ ਗਲ ਸੁਣਦਾ। ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅਠੇ ਹੀ ਪਹਰ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਦਾ, ਸਵਦੋ ਕਦੇ ਨਾਹੀ।

ਸੁ ਭੋਲੀ ਮਾਤਾ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਜਾਇ ਕਰਿ ਕਹਦੀ ਹੈ, ਜਿ। “ਬੇਟਾ ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਬੇਟਾ ਹਉ ਤੇਰੀ ਮਾਤਾ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਐਤਨਾ ਆਖਿਆ ਮੇਰਾ ਮੰਨਿ, ਜਿ ਇਕੁ ਪਹਰੁ ਤੂੰ ਸੁਤਾ ਕਰਿ। ਅਤੇ ਬੇਟਾ ਤੇਰੀਆਂ ਅਖੀ ਲਾਲ ਹੋਇ ਰਹੀਆ ਹੈਨਿ, ਓਣੀਦ੍ਰੇ ਦੀਆ ਮਾਰੀਆ। ਬੇਟਾ ਇਕੁ ਝਟੁ ਪਹਰੁ ਤੂੰ ਸਵਹਿ, ਚੁਪ ਕਰਿ ਕਰਿ। ਇਕ ਬਿੰਦਕ ਸਉ, ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ। ਅਹਿ ਸਬਦ ਉਪਦੇਸ ਦੇ ਆਖਹਿ ਮੂਲੇ ਨਾਹੀ, ਅਤੇ ਵੇਖੁ ਭੀ ਮੂਲੇ ਨਾਹੀ ਬੇਟਾ। ਤੂੰ ਬਿੰਦਕ ਟਿਕੁ ਸਉ, ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ। ਹਉ ਵਾਰੀ ਤੁੱਧ ਵਿਟਹੁ। ਏਤਨਾ ਮੇਰਾ ਆਖਿਆ ਭਿ ਮੰਨਿ ਹਉ ਤੇਰੀ ਮਾਉ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਤੂੰ ਇਕੁ ਝਟੁ ਸਬਦ ਆਖਣਹੁ ਰਹੁ, ਜਿ ਤੂੰ ਬਿੰਦਕ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋਵਹਿ, ਮੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲਾ ਹੀ ਮੁਸਕਾਇ ਕਰਿ ਬੋਲਿਆ, “ਅਖੈ ਮਾਈ ਤੂੰ ਮੈਨੇ ਸੁਖੁ ਦੇਣੇ ਕੇ ਕਿਨਾ ਜਵਾਲਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਖਣਹੁ ਚੁਪੁ ਕਰਾਇਦੀ ਹੈ”। ਅਖੈ, ਆਹੋ ਬੇਟਾ ਜੇ ਤੂੰ ਆਖਣਹੁ ਰਹਹਿ, ਤਾਂ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋਵਹਿ”। ਅਖੈ, ਜੇ ਉਹ ਚੁਪ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਆਖਣਹੁ ਰਹਿਆ, ਜੇ ਹਉ ਮਰਿ ਜਾਗੁ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਸੁਖਾਲੀ ਹੋਵਹਿਗੀ?” ਤਬ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਬੇਟਾ ਹਉ ਸੁਖੁ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਏਹੁ ਗਲ ਆਖਦੀ ਹਾਂ। ਬੇਟਾ ਜਿਤ ਗਲ ਤੂੰ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋਵਹਿ, ਸਾਈ ਗਲ ਕਰਿ। ਬੇਟਾ ਤੂੰ ਜੀਵਦਾ ਕਿਤੁ ਗਲ ਹੈ? ਅਤੇ ਮਰਦਾ ਕਿਤੁ ਗਲੈ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿਆ :-

ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਵਿਸਰੈ ਮਰਿ ਜਾਉ॥ ਆਖਣਿ ਅਉਖਾ ਸਾਚਾ ਨਾਉ॥

[ਸੋਦਰ ਰਾਗ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੨॥ (੯)]

...ਤਬ ਮਾਤਾ ਅਸੀਰਵਾਦੁ ਦੀਆ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਪਾਸ ਤੇ ਅਸੀਰਵਾਦੁ ਲੈ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਮਾਤਾ ਸੰਤੋਖਿ ਛੋਡੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਘਰੁ ਦੇ ਆਦਮੀ, ਖਰਾ ਏਉ ਨ ਜਾਣਦਿਆਂ ਜਿ ਕਰਤਾ ਕਰਨਹਾਰੁ ਹੈ। ਪਰ ਏਵ ਜਾਣਦੇ ਜਿ ਫਕੀਰੀ ਵਿਚਹੁ ਆਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਵੇ ਟਿਕੈ, ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੋਵੈ। ਪਰ ਓਨਾ ਹੀ ਮੁਕਤਿ ਸਤਾਂ ਪੀੜੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਤੀਕੁ ਹੋਇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਏਹੁ ਬਚਨੁ ਹੈ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਪੰਨ ਗੁਰੂ।

ਬਾਲ ਨਾਥ ਨਾਲ ਗੋਸਟ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਉਤਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ਟਿਲੇ ਬਾਲ ਗੋਦਾਈ ਕੇ ਗੈਆ। ਸੁ ਆਗੇ ਸਿਧਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਕਾ ਮੇਲ ਬਾ। ਅਗੇ ਸਭਿ ਮਿਲਤੇ ਜਾਤੇ ਬੇ। ਇਕੋ ਮੇਲਾ ਹੋਵੈ ਬਾਲ ਗੁਦਾਈ ਦੇ ਟਿਲੇ, ਅਤੇ ਇਕੋ ਮੇਲਾ ਹੋਵੇ ਅਚਲਿ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਥ ਦੇ ਟਿਲੇ ਮੇਲਾ ਹੋਆ। ਜੋ ਕੋਈ ਜੋਗੀ, ਸੰਨਿਆਸੀ, ਬੈਸਨਉ ਸੀ, ਸੋਸਾਰੀ ਅਉਧਸਤੀ, ਬੈਰਾਗੀ, ਸੁ ਸਭ ਕੋਈ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਪਾਸ ਚਲਿ ਆਇਆ। ਦੇਖਾਂ, ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਕੈਸਾ ਹੈ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਹਉ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਪਾਹਿ ਜਾਉ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਤੇ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਕੇ ਆਸਣ ਕਉ ਰਮੇ, ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ। ਤਬ ਪੀਰ ਕਉ, ਜਬ ਜਾਇ ਬਾਬਾ ਮਿਲਿਆ, ਤਬ ਪੁਰਖੀ ਪੁਰਖ ਸਿਵਾਤੇ। ਤਬ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏਹੁ ਨਾਨਕੁ ਬੇਦੀ ਆਇਆ, ਪਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਆਇਆ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਉ ਆਇਆ ਹੈ?

ਏਸ ਕਉ ਚਾਹੀਤਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਬਾਲ ਨਾਥ ਹੋਰ ਸੋਸਾਰ ਕੀ ਸੈਨਾ ਸਭ ਛੋਡੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲਿ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਕੀਆ, ਅਰੁ ਇਕੱਤਿ ਲੈ ਬੈਠਾ। ਅਰੁ ਪੁਛਿਆ ਜੀ, “ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਿਉ ਕਰਿ ਆਵਣਾ ਭੋਆ ਹੈ? ਕਿਉ ਕਰਿ ਆਇ ਹੋ ਜੀ? ਤਬ

ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ। ਬਹੁਤ ਆਦੇਸ਼ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ, ਬਾਲ ਨਾਥ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ। ਬਾਲ ਨਾਥ ਜਾਣੈ ਜਿ ਪੂਰਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਪਣੁ ਏਹੁ ਈਹਾਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਉ ਆਇਆ ਹੈ? ਏਸ ਕਉ ਗੋਰਖੁ, ਗੁਸਾਈ ਭਰਥਰੀ, ਚਰਪਟੁ, ਈਸਰ ਨਾਥ ਜਿਤਨੇ ਬਡੇ ਪੁਰਖੁ ਹਮਾਰੇ ਹੈ, ਸੇ ਸਭਿ ਲੋਚਿ ਰਹੇ ਹੈ।ਤਬ ਬਾਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਗ ਹਮਾਰੇ। ਜਿ ਏਹ ਅਸਥਲੁ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੋਵਣਾ, ਜਿ ਸਾਧਹੁ ਦਿਸਟਿ ਧਾਰੀ। ਪਰੁ ਜਿ, ਜਿਤਿ ਮਨਸਾ ਤੁਮਿ ਆਏ ਹਹੁ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲ ਉਠਾ:—

ਹਮ ਭੋਲਤ ਬੇੜੀ ਪਾਪ ਭਰੀ ਹੈ ਪਵਣੁ ਲਗੈ ਮਤੁ ਜਾਈ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਚਉਪਦੇ ॥ ੬॥ (੮੭੮)]

ਤਬ ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਨਾਨਕ! ਸਚ ਕਾ ਸਬਦ ਤੈ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਅਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੈ ਭੋਟਿਆ ਹੈ, ਤਓ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਭਗਤਿ ਮਹਿ ਖੰਡ ਕਿਉ ਮੇਲਤਾ ਹੈ? ਜਾਹਿ ਜਾਇ ਕੈ ਸੈਸਾਰ ਕਉ ਨਾਮੁ ਜਪਾਇ, ਸਿਮਰਾਇ।ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਗਤੁ ਨਿਸਤਾਰਨ ਦੀ ਨਿਮਿਤ ਆਇ ਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨਿਵਾਸੁ ਕੀਆ।ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਸਿਖੁ ਹੁਆ ਸੈਸਾਰੁ। ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਮਹਿ ਹਰਿ ਨਗਰਿ ਹਰਿ ਗਾਉ ਮਹਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀਆਂ ਬਾਧੀਆਂ। ਇਕ ਰੰਗਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਸੈਸਾਰ ਲਾਗਾ ਅਰਾਧਣੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਨਾਮੁ, ਦਾਨੁ, ਇਸਨਾਨੁ ਲਾਗੁ ਸੈਸਾਰ ਕਮਾਵਣੇ।ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਸਬਦਿ ਲਾਗੇਗਾ ਸੋ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਐਸੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੀ ਜਿ ਸਾਰੇ ਜਗਤੁ ਕਉ ਨਾਮੁ ਦਿੜਾਇਆ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜਿਨਿ ਜਗਤੁ ਨਿਸਤਾਰਿਆ। ਸੋ ਧਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ।

ਪੀਰ ਅਬਦੁਲ ਗੀਲਾਨੀ ਨਾਲ ਗੋਬਟ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਪੀਰ ਬਾਲ ਗੋਦਾਈ ਦੇ ਟਿਲੇ ਤੇ ਰਮੇ, ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਤੇ ਲਾਹੌਰਿ, ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਉਪਰਿ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਦੇਖੇ, ਤਾਂ ਇਕਿ ਜੰਮਦੇ ਹੈਨਿ, ਇਕਿ ਮਰਦੇ ਹੈਨਿ। ਇਕ ਆਵਦੇ ਹੈਨਿ, ਇਕਿ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ, ਨਿਹਚਲੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਮਨੁ ਵਿਸਮਾਦਿ ਵਿਚਿ ਪੈ ਗਇਆ। ਤਬ ਵਡਾ ਪੀਰ ਅਬਦੁਲ ਗੀਲਾਨੀ ਮਿਲਿ ਗਇਓਸੁ। ਦਸਤ ਪੰਜਾ ਲੈ ਮਿਲੇ ਦਰਆਵ ਦੇ ਉਪਰਿ। ਤਬ ਪੀਰ ਵਡੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾਨਕਾ! ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਵਿਚ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੁ। “ਅਖੇ, ਮੇਰੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਇਹਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਜਹਾਨੁ ਸਭੁ ਝੂਠੁ ਹੈ, ਜਿ ਜੰਮਣੁ ਅਰੁ ਮਰਣੁ। ਸੁ ਜਹਾਨੁ ਸਭੁ ਝੂਠੁ ਹੈ, ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਵੇਖਿ ਕਰਿ ਜੀਉ ਖਰਾ ਹੋਰਾਨਗੀ ਵਿਚਿ ਪੈਇ ਗਇਆ ਹੈ।” ਤਬ ਪੀਰ ਵਡੇ ਅਬਦੁਲ ਗੀਲਾਨੀ ਕਹਿਆ ਜੀ, “ਏ ਨਾਨਕ ਤੂ ਸਚੇ ਨਾਲਿ ਸਚਾ ਹੋਹਿ। ਸੈਸਾਰ ਨਾਲਿ ਤੇਰਾ ਕਿਆ ਹੈ? ਜਾਂ ਤੂ ਸਚੇ ਨਾਲਿ ਸਚਾ ਹੋਵਹਿਗਾ, ਤਾਂ ਤੇਨੂੰ ਸਚੁ ਹੀ ਸਭੁ ਨਜਰਿ ਆਵਸੀ। ਕਿਉ, ਜਿ ਏਸ ਕੂੜੇ ਹੀ ਜਹਾਨ ਵਿਚਿ, ਤੈ ਜੇਹੇ ਸਾਦਕ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹੈਨਿ। ਸੁ ਏਹੁ ਜਹਾਨੁ ਭੀ ਭਲਾ ਹੈ। ਤਬ ਇਤਨੇ, ਪੀਰ, ਵਡੇ ਅਬਦੁਲ ਗੀਲਾਨੀ ਦੇ ਆਖਣੇ ਨਾਲਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਗਦ ਗਦ ਹੋਇ ਗਏ।

.....ਤਬ ਪੀਰ ਵਡੇ, ਸਿਰੁ ਬਾਬੇ ਦਾ ਫਤਿ ਕਰਿ ਉਪਹਾਰ ਕੀਤਾ। ਤਹਮਦ ਨਾਲਿ
ਬਾਬੇ ਕੀਆ ਹੰਝੁ ਲਾਗਾ ਪੁਝਣੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ :—
ਨਾਨਕ ਸਾਚੇ ਕਉ ਸਚੁ ਜਾਣੁ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ॥ ੫॥ (੧੫)]

ਤਬ ਪੀਰ ਵਡਾ ਅਬਦੁਲ ਗੈਲਾਨੀ, ਖਰਾ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ, ਖੁਦਾਇ ਦੀਆ ਗਲਾ
ਸੁਣਿ ਕਰਿ। ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਖੁਸੀ ਹੋਆ ਪੀਰ ਦੇ ਮਿਲਣੇ ਨਾਲਿ। ਜਿ ਸਿਫਤਿ ਸਾਹਿਬ
ਕੀ ਕੀਤੀ, ਸੁ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸਹਾਲੁ ਭੋਆ। ਤਬ ਪੀਰ ਵਡੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਅਲਾਹ
ਅਲਾਹ” ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, “ਹਰ ਦਮ ਅਲਾਹ ਮਉਜੂਦੁ ਅਲਾਹ”। ਤਬ ਪੀਰ
ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਨਾਨਕ, ਭਲਾ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਅਰੁ ਪੀਰ ਵਡਾ ਅਬਦੁਲ
ਗੈਲਾਨੀ ਵਿਦਾ ਹੋਏ। ਪੀਰ ਵਡਾ ਅਬਦੁਲ ਗੈਲਾਨੀ ਕਉਣੁ। ਜੋ ਪੀਰ ਵਡਾ ਅਬਦੁਲ ਗੈਲਾਨੀ
ਓਹੁ, ਜਿਸ ਕਉ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਜਿ :—

ਪੀਰ ਵਡਾ ਅਬਦੁਲ ਗੈਲਾਨੀ॥

ਭੁਖਿਆ ਕਉ ਅੰਨੁ, ਤ੍ਰਿਹਾਇਆ ਕਉ ਪਾਨੀ॥

ਮੀਏ ਦਾਊਦ ਸੋਰਗੜ ਵਾਲੇ ਕਾ ਪੀਰ, ਉਸ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗੋਸਟਿ
ਕੀਤੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ। ਸਾਬਾਸਿ ਗੁਰੂ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ।

ਪਟੀ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਲਹੌਰ ਤੇ ਗਏ। ਤਬ ਪਟੀ ਮਾਝੇ ਕੀ ਧਰਤੀ ਬੀਚਿ ਚਲੇ
ਆਵਤੇ ਥੇ ਅਰੁ ਸਾਵਣ ਮਾਹੁ ਥਾ। ਕਿਰਸਾਣ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਖੇਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚਿ ਹਲ ਵਾਹਿਦੇ ਥੇ।
ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਏਹੁ ਸੁਭਾਉ ਹੋਤਾ, ਜੁ ਉਦਿਆਨ ਹੀ ਕੇ ਵਿਖੇ ਬਹੁਤੁ ਫਿਰਤਾ। ਤਬ ਜਿਉ
ਉਦਿਆਨ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਥਾ, ਤਿਉ ਇਕਿ ਹਲਾਂ ਵਾਲੇ ਹਲ ਵਾਹਿਦੇ ਥੇ। ਸੁ
ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਨਕੇ ਨਜੀਕਿ ਪਾਸੁ ਦੇ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਤਬ ਉਨਾ ਹਲਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਕਉ
ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਟੁਕ ਏਕੁ ਖਲੋਇ ਗੈਆ। ਓਨਾਂ ਹਲਾਂ ਵਾਹਿਦਿਆਂ ਕੀ ਤਰਫ ਲਾਗਾ
ਦੇਖਣੇ। ਤਬ ਉਨ ਮਹਿ ਜੋ ਇਕੁ ਸਿਰਦਾਰੁ ਥਾ, ਓਨਾ ਹਲਾਂ ਕਉ ਖੜਾ ਹਲ ਹਾਲੀਆਂ ਤੇ
ਵਹਾਇਦਾ ਥਾ, ਓਹੁ ਆਇ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸਿ ਖੜਾ ਹੋਆ। ਤਬ ਉਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ,
“ਗੁਸਾਈ ਤਪਾ ਜੀ ਰਾਮ ਰਾਮ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜੀ “ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ” ਤਬ
ਓਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਗੁਸਾਈ ਜੀ ਤੁਧਿ ਤਾ ਛਡਿ ਕਿ ਨਾ ਦਿਤੀ? ਏਹ ਗਲ ਵਾਹਣ, ਬੀਜਣ
ਦੀ, ਖਟਣ ਘਾਲਣ ਦੀ, ਨਿਚਿੰਦੁ ਕਿ ਨਾ ਹੋਇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ
ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਭਾਈ ਤੁਸੀਂ ਜਿਅਹਿ ਖੇਤ੍ਰੀ ਕਰਦੇ ਹਹੁ, ਸੁ ਕਿਤੁ ਨਿਮਤਿ ਕਰਦੇ ਹਹੁ”।
ਤਬ ਓਨਿ ਰਾਹਕਿ ਲੋਕਿ, ਗਰਬੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਧਨ ਮਾਇਆ ਦਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਤਪਾ ਹਮ
ਏਤੁ ਨਿਮਤਿ ਕਰਦੇ ਹਹ, ਜਿ ਅਨਾਜੁ ਪੈਦਾ ਹੋਵੈ। ਬੇਟੀ, ਬੇਟਾ, ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾ, ਭੈਣ,
ਭਾਈਆਂ ਕੁ ਸਾਕੁ ਜਿ ਕੋਈ ਹੈ, ਸੁ ਸੁਖਾਲਾ ਖਾਏ, ਪਿਐ, ਅਸਾਇਸਿ ਪਕੜੀਐ। ਤੁਧਿ ਜੇਹੇ
ਜਿ ਤਪੇ ਅਤੀਤ ਆਵਨਿ, ਸੇ ਭਿ ਖਾਨਿ। ਕਿਛੁ ਜੀਅ ਕੀ ਗਤਿ ਹੋਵੈ। ਹੋਰੁ ਗਲਾਂ ਸਭਿ ਭੂਣੁ
ਹੈਨਿ। ਬਿਨਾ ਰਾਹਕੀ ਬਿਨਾ ਘਾਲ ਕੀਤੀ, ਹੋਰੁ ਘਾਲ ਭਲੀ ਨਾਹੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ

ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ ਏਤੁ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਜੀਅ ਦਾ ਭਲਾ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦਾ। ਓਹ ਰਾਹਕੀ ਹੋਰੁ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਜੀਅ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ”। ਤਬ ਓਨਿ ਕਿਰਸਾਣਿ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਉਹ ਰਾਹਕੀ ਟਹਲ ਕਵਨ ਹੈ? ਜਿਤੁ ਏਸੁ ਕਾ ਭਲਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਇਹੁ ਤਨੁ ਧਰਤੀ ਬੀਚੁ ਕਰਮਾ ਕਰੇ ਸਲਿਲ ਆਪਾਉ ਸਾਰਿੰਗ ਪਾਣੀ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੩ ॥ ੨੬॥ (੨੩)]

ਤਬ ਓਇ ਜਿ ਜੀਅ ਬੇ ਕਿਰਸਾਨ ਲੋਕ, ਸੇ ਸਭਿ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹੁਗੁਰੂ। ਪੰਨ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਕਵੀਸ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ

ਤਬ ਪਟੀ ਕੀ ਧਰਤੀ ਕਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਬਾਬਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਬੈਠਾ ਬਾ ਆਪਨੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਕੇ ਵਿਖੇ। ਅਰੁ ਇਕ ਕਵੀਸ਼ਰ ਆਇ ਗਏ, ਜਿ ਬਹੁਤ ਕਵਿ ਜਾਨਤੇ ਬੇ। ਅਰੁ ਬਹੁਤ ਸੁਘੜ ਚਤੁਰਾਈ ਜਾਨਤੇ ਬੇ। ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹਮ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਿਮਰਹਿ ਅਰੁ ਕਾਵ ਭੀ ਕਰਹਿ। ਪਰੁ ਹਮਾਰਾ ਕੋਈ ਨਾਮ ਲੇਤਾ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਨਾ ਹਮਾਰੀ ਕੋਇ ਕਵਿ ਹੀ ਸਿਖੈ। ਨਾ ਕੋਈ ਹਮਾਰੇ ਤਾਈ ਮੰਨੇ ਅਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹਮ ਕਉ ਜਾਣੈ। ਹਮ ਕਵਿ ਭੀ ਐਸੀ ਕਰਤੇ ਹਹ, ਜਿਸ ਕਾ ਅਰਥੁ ਪਰਮਾਰਥੁ ਕੋਈ ਬਿਰਲਾ ਸਮਝਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਇਸ ਕੇ ਸੀਧੇ ਪਦੇ ਅਰੁ ਸੀਧੇ ਹੀ ਸਲੋਕੁ, ਸੁ ਤਿਨ ਕਉ ਸਭ ਕੋਈ ਗਾਵੈ ਭੀ ਅਰੁ ਸੀਧੇ ਭੀ। ਸੁਣੈ, ਸਮਝੈ, ਰੀਝੈ ਅਰੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਸਭ ਕੋਈ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰੈ। ਕਿ ਏਹੁ ਤਮਾਸਾ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ? ਇਬ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਚਲਹੁ, ਤੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਏਕ ਬਾਰ ਜਾਇ ਮਿਲ ਆਵਹਿ। ਤਬ ਜਿਉ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਬੈਠਾ ਬਾ ਤਿਉ ਇਕਤ੍ਰ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਿਤਨੇ ਕਿ ਬੈਸਨੋ ਆਇ ਨਿਕਸੇ। ਆਇ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਰਿ ਕੈ ਬੈਸਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਸੀਐ ਜੀ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਕੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਉ ਪ੍ਰਸਨ ਕੀਆ ਜਿ “ਨਾਨਕ ਜੀ। ਆਜੁ ਤੂ ਇਸੁ ਸੈਸਾਰੁ ਬੀਚਿ ਅਰੁ ਏਸੁ ਸਮੇ ਬੀਚਿ ਭਲਾ ਹੈ”। ਤੁਝ ਉਪਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਹੈ ਜੀ। ਦੇਖਾ ਜੀ, ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰੈ, ਸੁ ਭਲਾ ਕਿ ਬੁਰਾ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਜੀ, ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰੈ, ਸੋਈ ਭਲਾ ਹੈ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਾਉ। ਸਾ ਉਸਤਤਿ ਕਹੀਐ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਜਿ ਕਵਿ ਪਰਵਾਨੁ ਪੜੈ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਭਾਤਿ ਕੀ ਪੜੈ? ਕਵਿ ਜਿ ਕਹੀਐ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਜਿ ਹੋਇ ਅਰੁ ਜਿਤੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਇ, ਸੁ ਕਵਿ ਕਉਨੁ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ ਅਬ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਈ” ਜਬ ਇਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੋ ਅਰਥਿ, ਤਾਂ ਅਬ ਕਹਿਆ ਚਾਹੀਐ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਸਚ ਕੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ :—

ਭਉ ਮੁਚੁ ਭਾਰਾ ਵਡਾ ਤੋਲੁ॥ ਮਨ ਮਤਿ ਹਉਲੀ ਬੋਲੇ ਬੋਲੁ॥

[ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਗੀ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੧ ॥ ੧॥ (੧੫੧)]

ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਓਇ ਬੈਸਨਉ ਥੇ, ਸੁ ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਹੋਏ। ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ, ਜਿ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ। ਉਨ ਕੇ ਮਨਿ ਸਾਂਤਿ ਆਈ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਗੈਸਟ ਮਾਤਾ ਨਾਲ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਨਗਰ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਪਨੇ ਗਿਹ ਕੇ ਵਿਖੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਅਰੁ ਮਾਤਾ ਲਾਗੀ ਕਹਨੇ ਜਿ, “ਏ ਬਚਾ ਏਹ ਤੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ ਤੂ ਇਸ ਦਾ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਏਸ ਦੀ ਤੂ ਸਾਰ ਕਰਿ ਜਾ। ਹਉ ਤੇਰੀ ਮਾਤਾ ਹਾਂ ਅਰੁ ਤੂ ਮੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੰਤਤਿ ਹੋਇਆ ਹੈਂ। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਬਿਨਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੰਤਤਿ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦੀ। ਜੇ ਤੁਧਿ ਭਾਵੇ ਤਾ ਮਾਤਾ ਦਾ ਕਹਿਆ ਮੰਨਿ। ਪੁਤ੍ਰ, ਤੂ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਾਂਭਿ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾ ਤੂ ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਅਰੁ ਨ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਪਿਤਾ, ਅਰੁ ਨਾ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ। ਨਾ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਖਸਮ, ਨਾ ਕਾਈ ਕਿਸੀ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ।” ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਤ੍ਰ ਸੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕਉਣ ਹੋਨਿ ਜਿ ਇਸਦੇ ਹੋਨਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀ ਆਵਤੇ।” ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬੋਟਾ ਓਇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕਉਣੁ ਹੋਨਿ? ਜਿ ਕੰਮਿ ਆਵਤੇ ਹੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ ਜਿ :—

ਮਾਤਾ ਮਤਿ ਪਿਤਾ ਸੰਤੋਖ॥ ਸਤੁ ਭਾਈ ਕਰਿ ਏਹੁ ਵਿਸੇਖੁ ॥੧॥

[ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ॥੨॥ (੧੫੧)]

ਤਬ ਮਾਤਾ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਰ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਕਹਿਆ, ਜਿ ਧੰਨਿ ਹੈਂ ਹਮਾਰੇ ਭਾਗ, ਜਿਨ ਕੀ ਕੁਲਿ ਮਹਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ। ਵਾਹ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜਗਤ ਉਧਾਰਨਾ। ਦੁਤਰ ਤਾਰਨਾ। ਸਰਨਿ ਪੜੇ ਕੀ ਲਾਜ ਨਿਵਾਰਨਾ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਕਉ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਨਾ।

ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਬੀਚਿ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਦਾਦਾ ਆਇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ, ਅਰੁ ਕਹਣੇ ਲਗਾ ਜਿ, ਜੀ “ਤੂ ਜਿ ਇਨਾ ਉਝਾਤੁ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਆਵਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਵੰਡਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਨਾ ਕਿਛੁ ਤੂ ਸਉਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨ ਕਿਛੁ ਬਾਪਾਰੁ ਬਿਉਹਾਰੁ ਰੋਜਗਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੀ ਅਰਿ ਤੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਨਿ ਪੋਤ੍ਰੇ ਹੋਨਿ, ਤੁਧੁ ਦੁਆ ਸਿ ਤੇਰੇ ਭਰਾਵ ਹੋਨਿ, ਅਸੀ ਭਿ ਤੇਰੇ ਮਾਪਿ ਹਹ, ਤੇਰੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਹੋਨਿ, ਅਹਿ ਤੇਰੇ ਹੀ ਆਸਰੇ ਸਭਿ ਆਇ ਬੈਠੇ ਹੋਨਿ, ਇਤਨਾ ਆਲਸੁ। ਕਿਛੁ ਕੀਚੈ, ਜਿ ਸਭਨਾ ਦਾ ਰੋਜਗਾਰੁ ਚਲਿਆ ਜਾਵੈ। ਨਿਕੰਮਾ ਬੈਠਾ ਕੋਈ ਹਹੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਕਹ ਕਹ ਹਸਿਆ, ਜਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੂ ਕਿ ਆਖਦਾ ਹੈ? ਏਨਾ ਜੀ ਬੈਠਿਆਂ ਨੇ। ਖਾਂਦੇ ਤਾਂ ਹੋਨਿ ਕਿ ਨਾ ਬੈਠੇ ਹੀ। ਏਹ ਸਭੇ ਜੀਅ ਏਹ ਵਿਚਾਰੇ ਕਿ ਸਉਦਾ ਕਰਨਿ? ਜੇਹਾ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਬੈਠੇ ਖਾਂਦੇ ਹੋਨਿ।” ਤਬ ਫੇਰਿ ਦਾਦੇ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਖਾਂਦੇ ਤਾਂ ਹੋਨਿ ਜੀ; ਪਰੁ ਅਜੁ ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਸਭ ਕਿਛੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਏਹ ਜਿ ਮਾਇਆ ਹੈ? ਸਿ ਬਿਨਾਂ ਸਉਦੇ ਬਾਪਾਰ ਥੀ ਹੋਂਦੀ ਨਾਹੀ। ਏਹ ਕਹਾਵਤ ਵਡੇ ਆਖਿ ਗਏ ਹੋਨਿ ਕਿ ਨਾ? ਜਿ

ਬਾਪਾਰੇ ਬਸਤੇ ਲਖਮੀ। ਜੀ, ਅਜੁ ਤੇਰੇ ਆਖੇ ਸਭੇ ਗਲਾਂ ਹੋਦੀਆਂ ਹੋਨਿ। ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਆਖੇ ਭਿ ਸਭੇ ਲਗਦੇ ਹੋਨਿ, ਖਾਨ ਖਵਾਨੀਨ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ, ਸਉਦੇ ਬਿਉਹਾਰਿ ਲਾਇ ਦੇਹਿ, ਤਾਂ ਸਾਮ ਚਾਰਿ ਪਜੀਹੇ ਜੁੜਿ ਆਵਨਿ। ਤਾਂ ਪਿਛੇ ਤੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਪੋਤ੍ਰੇ ਹੋਨਿ, ਤਾਂ ਏਨਾ ਕੇ ਕੰਮਿ ਆਵਨਿ। ਅਸਥਿਰੁ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਕਿ ਨਾ, ਏਤੁ ਸੈਸਾਰ ਵਿਚਿ। ਜੇ ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਤੈਂ ਬੀ ਕਰਾਏ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਏਹ ਗਲ ਮੇਰੀ ਆਖੀ ਮੰਨਿ। ਏਤੁ ਗਲੈ ਕਿਛੁ ਐਬੁ ਨਾਹੀ। ਤੂੰ ਸੋਈ ਕੋਈ ਸੰਜਮੁ ਬਣਾਇ, ਜਿ ਅਘਾ ਭਿ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਆਵੈ। ਤਾਂ ਵਿਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ :—

ਅੰਧੇ ਜੀਵਨਾ ਵੀਚਾਰਿ ਦੇਖਿ ਕੇਤੇ ਕੇ ਦਿਨਾ॥

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਚਉਪਦੇ ॥ ੨॥ (੬੬੦)]

ਤਬ ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਪੈਰੀ ਪੈਆ ਅਰੁ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤਿ ਚਰਨੀ ਲਾਗੀ, ਜਿ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਹਾਂ ਪਤਿਤ ਜੀਵ ਮੁਕਤੇ ਹੋਹਿ, ਸੋ ਸਤਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਏਕ ਦਿਨਿ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਬਾ। ਅਰੁ ਅੰਗਦ ਸਿਖ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ। “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਜਿ ਕੋਈ ਜਾਤਿ ਕਾ ਨੀਚੁ ਹੋਵੇ, ਅਕੈ ਉਚ ਹੋਵੇ, ਅਰੁ ਓਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਰਨਿ ਪੜੈ; ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਰਨਿ ਪੜਿਆ, ਉਸ ਕਉ ਦੁਖੁ ਵਿਆਪੈ, ਸੁ ਏਹ ਕਵਨੁ ਬੀਚਾਰੁ? ਜਿ ਜਾਂ ਏਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਰਨਿ ਪੜਿਆ, ਅਰੁ ਤਬ ਭੀ ਇਸ ਕਉ ਦੁਖ ਆਇ ਵਿਆਪੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਹਸਿ ਪੜਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਤੂੰ ਏਹ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ? ਜਿ ਏਹ ਬਾਤ ਕਿਉਂ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਮੈਂ ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਜੀ, ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਜਾਣਾਏ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ, ਜਿ ਪੁਰਖਾ ਏਹ ਬਾਤ ਏਵ ਹੈ :—

ਜੇ ਦਰਿ ਮਾਂਗਤੁ ਕੂਕ ਕਰੇ ਮਹਲੀ ਖਸਮੁ ਸੁਣੇ॥

ਭਾਵੈ ਧੀਰਕ ਭਾਵੈ ਧਕੇ ਏਕ ਵਡਾਈ ਦੇਇ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੨ ॥ ੩॥ (੩੪੯)]

.....ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ। ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਮੈਂ ਸਚੁ ਭੀ ਤੂੰ, ਅਤੇ ਸਚੁ ਦੇਣਹਾਰੁ ਭਿ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਸੇਵਕ ਹੈਂ। ਤੁਧ ਉਤੇ ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ਸਚੁ ਦੀਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਉ ਤੂੰ ਸਚੁ ਦੇਹਿਗਾ, ਤਿਸ ਕਉ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇਗਾ। ਜਗਤੁ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਆ ਹੈ। ਬਖਸ਼ੁ ਬਖਸਾਇ, ਜਪਿ ਜਪਾਇ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪੈਰੀ ਪੈਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਬਚਨ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਬਾ। ਅਰੁ ਏਕੁ ਖਤ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਧਰਮ ਭਾਈ ਬਾ, ਸੁ ਓਹੁ ਪੜਿਆ ਬਹੁਤ ਬਾ। ਅਰੁ ਓਹੁ ਗਿਆਨੀ ਭਲਾ ਬਾ। ਬੈਸਨਉ ਮਾਰਗਿ ਰਹਤਾ ਬਾ। ਜਦਿ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਕਾ ਮੋਦੀ

ਥਾ, ਤਬ ਓਹੁ ਦਫਤਰੁ ਲਿਖਤਾ ਥਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜਦਿ ਫਕੀਰੀ ਵਿਚਿ ਆਇਆ ਥਾ, ਤਬ ਓਹੁ ਉਹਾ ਦਫਤਰੁ ਕਰਤਾ ਹੀ ਰਹਿਆ ਥਾ। ਤਬ ਜਦਿ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਫਉਤ ਹੂਆ, ਤਬ ਚਾਕਰ ਲੋਕ ਜਿਤਨੇ ਥੇ, ਸੁ ਸਭ ਆਪੋ ਆਪਨੀ ਠਰਵੀਂ ਗਏ। ਤਿਸ ਥੀਂ ਪਿਛੇ ਚਾਕਰੀ ਕਿਆ। ਦਿਨਾਂ ਥੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਗੁਲਗੁਲਾ ਜਹਾਨ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਵਿਚਿ ਖਰਾ ਬਹੁਤੁ ਹੋਇਆ। ਤਬ ਉਨਿ ਸੁਣਿ ਪਾਇਆ ਜਿ, ਯਾਰਹੁ ਨਾਨਕੁ ਵੇਦੀ, ਸਿ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਕੀ ਚਾਕਰੀ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਫਕੀਰੁ ਹੋਇ ਨਿਕਲਿ ਗੋਆ ਥਾ, ਸੁ ਉਸ ਕਉ ਲੋਗ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ, ਜਿ ਵਡੀ ਅਜਮਤਿ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਸਾਰਾ ਜਹਾਨੁ ਕਹਿ ਉਨਿਆ, ਜਿ ਵਾਹ ਖੁਦਾਇ ਜਿਨਿ ਏਹੁ ਲੁਤਫੁ ਇਸ ਉਪਰਿ ਕੀਆ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਉਮਤਿ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਿ ਉਠੀ, ਜਿ ਵਾਹ ਖੁਦਾਇ, ਜਿਨਿ ਏਵ ਨਾਨਕੁ ਵੇਦੀ ਸਵਾਰਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਖਤ੍ਰੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਯਾਰਹੁ ਉਸਿ ਅਸਾਡੇ ਮਿਤ੍ਰ ਦੀ ਇਵੇਂ ਹੀ ਸਿਫਤਿ ਸੁਣੀਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਨਾਸਬੁ ਹੈ, ਜਿ ਇਕ ਬਾਰ ਜਾਇ ਮਿਲੀਐ, ਨਾਨਕ ਕੇ ਤਾਈ ਦੇਖੀਏ।” ਤਬ ਓਹੁ ਅਸਵਾਰੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਪੈਰੀ ਪੈਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ, ਉਸ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਕੀਆ, ਬਹੁਤੁ ਬਹੁਤੁ ਭਾਉ ਕੀਆ, ਜਿ ਭਾਈ! ਜੀ ਭਲੇ ਹਹੁ? ਤਬ ਓਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਜੁ “ਭਲੇ ਹਹਿ ਜਾਂ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਆ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਉਸਿ ਖਤ੍ਰੀ ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੂਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ ਜੀ ਤਦਿ ਜਾਣਦਾ ਹੈ? ਜਦਿ ਦਉਲਤ ਖਾਨ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਕਰਦੇ, ਇਕਠੇ ਬਹਦੇ, ਇਕਠੇ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ, ਬਹਦੇ, ਉਠਦੇ, ਬਹੁਤੁ ਮਿਲਦੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਉਸ ਖਤ੍ਰੀ ਸਾਥਿ ਲਾਗਾ ਪਿਛਲੇ ਜਿ ਬਾਲਤਨ ਵਿਚਿ ਕੀਆ ਗਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਥੀਆਂ, ਸੇ ਚਿਤਰਣਿ। ਚਿਤਾਰਿ ਚਿਤਾਰ ਉਸ ਸਾਥਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਲਗਾ ਬਾਤਾਂ ਕਰਣ। ਤਬ ਉਨਿ ਖਤ੍ਰੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੀ ਗੁਸਤਾਕੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਜੁ ਤੁਮਾਰੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਇ ਕਰਿ ਗਲ ਪੁਛਣੀ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੇ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਹਹਿ, ਤਉ ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਉ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਸਿ ਪੜੇ ਅਰੁ ਕਹਿਉਸੁ ਜੀ ਕਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੈ ਸੇ ਪੁਛੁ। ਤਬ ਓਨਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਜਿਸਿ ਵਸਤੁ ਨੂੰ ਵਾਪਾਰੀ ਵਿਦੇਸਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਓਹ ਜਦਿ ਪਰਦੇਸਹੁ ਆਵਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿ ਵਸਤੁ ਨੇ ਲੈਣ ਓਹੁ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਵਸਤੁ ਨੂੰ, ਆਏ ਹੋਏ ਓਸ ਦੇ ਮਿਤ੍ਰ ਭਾਈ, ਜਿ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨਿ, ਸਿ ਪੁਛਦੇ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨਿ, ਜਿ ਤੂ ਕਿਉ ਕਰਿ ਗੈਇਓਹਿ? ਕਿਤੁ ਸਹਰਿ ਗਇਓਹਿ? ਅਤੇ ਕਿਦੁ ਸਹਰਹੁ ਏਹ ਤੇ ਵਸਤੁ ਪਾਈ?” ਤਾਂ ਅਗਿਆਹੁ, ਓਹੁ ਜਿਉ ਜਿਉ ਗੈਅ ਹੋਆ ਹੈ, ਸੁ ਓਹ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਸਭਿ ਕਹਿ ਸੁਣਾਇਦਾ ਹੈ। ਜਿ ਭਾਈ ਐਵ ਮੈ ਗੋਆ, ਅਤੇ ਏਹ ਵਸਤੁ ਮੈ ਪਾਈ। ਸੁ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਜਿਸ ਵਸਤੁ ਨੇ ਤੁਸੀ ਛਡਿ ਚਾਕਰੀ ਨਿਕਲੇ ਸਹੁ, ਫਿਰਿ ਉਹੁ ਵਸਤੁ, ਜਿਉ ਜਿਉ ਤੁਸੀ ਪਾਈ ਹੈ, ਸਾ ਸਭ ਬਾਤ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੈ ਸੁਣਾਈਐ ਜੀ। ਜਿ ਕਿਉ ਕਰਿ, ਤੁਸੀ ਵਸਤੁ ਪਾਈ? ਅਰੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਦੇਖੀ? ਅਰੁ ਦਿਵਾਈ ਹੈ। ਅਰੁ ਕਵਣੁ ਵਸਤੁ ਏਹ ਹੈ? ਜੀ, ਏਹ ਗਲ ਵਡੀ ਅਤੇ ਅਸੀ ਹਉਲੇ ਮਾਣੁ, ਪਰੁ ਜੀ, ਜੇ ਦੈਆਲੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਹਹਿ, ਤਾਂ ਅਸੀ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਹ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਹਸਿ ਪੜੇ। ਕਹ ਕਹਾ ਹਸੇ। ਖੁਸੀ ਹੋਏ, ਜਿ ਸਾਬਾਸਿ, ਮੇਰਾ ਭਾਈ ਨਾਮ ਕਾ ਵਪਾਰੀ ਹੈ। ਤੂ ਤੈ ਭਲੀ ਪੁਛੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ

ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਜੋ ਤਿਨਿ ਕੀਆ ਸੋ ਸਚੁ ਬੀਆ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ਚਉਪਦੇ ॥ ੧੪॥ (੩੫੨)]

ਤਬ ਓਸ ਬੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਇਉਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵਚਨੁ ਬੋਲਿਆ। ਤਬ ਓਸ ਖੜ੍ਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਥਾਇ ਏਸ ਸਬਦ ਕੀ ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਰੀ। ਸਿਫਤਿ ਸਰੀਅਤ ਵਿਚਿ, ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਏਸੁ ਗੋਸਟ ਕਾ ਹੋਇਆ, ਸਿਫਤਿ ਸਰੀਅਤ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮੀ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ, ਜਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਉ ਚਿਤਿ ਆਵੈ। ਸੋ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ।

ਅੰਗਦ ਜੀ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ, ਅਰੁ ਅੰਗਦੁ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਏਕੁ ਮੇਰੇ ਜੀ ਪ੍ਰਸਨੁ ਹੈ। ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੁ। ਤੁਝ ਉਪਰਿ ਮੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਹੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਏਸੁ ਗਲ ਦਾ ਸਦਾ ਵਿਸਵਾਸੁ ਰਹਦਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ ਮੇ ਡਰਦਾ ਪੁਛਿ ਸਕਦਾ ਨਾਹੀ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ! ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਕਿਸੇ ਗਲ ਦਾ ਜੀ ਵਿਚਿ ਵਿਸਵਾਸ ਰਹੈ ਸਿਖ ਨੇ, ਤਾਂ ਉਸਿ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਦਾ ਕਿ ਵਸੇਖੁ ਸਿਖ ਨੂੰ? ਪੁਰਖਾ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੋਵੇ, ਸੁ ਪੁਛਿ ਲੈਣੀ। ਜਾਂ ਤੂੰ, ਮੈ ਤੇ ਨਾ ਪੁਛਸਹਿ, ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਕਿਸ ਤੇ ਏਹੁ ਵਸਤੁ ਪਾਵਹਿਗਾ? ਨਾ ਪੁਰਖਾ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੋਵੇ, ਸੁ ਬਾਤ ਪੁਛਿ ਲੈਣੀ। ਡਰਣਾ ਨਾਹੀ, ਪੁਰਖਾ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਬਖਸਿਆ ਹੋਆ ਹੈ। ਜਿਤਨਾ ਤੂੰ ਪੁਛਹਿ, ਤਿਤਨਾ ਤੁਧਿ ਉਤ੍ਰੇ ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, ਬਾਬਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤਿ ਏਹੁ ਜਿ ਜੀਅ ਸਕਲ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਹੈਨਿ, ਸੁ ਇਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਵਰਤਾਰਾ ਏਕੋ ਸੂਤ੍ਰ ਜੰਮਣ, ਮਰਣ, ਜੀਵਣ ਕਾ ਏਕੋ ਹੀ ਕੀਆ ਹੈ ਸੁ, ਪਰੁ ਕਿਛੁ ਫਰਕੁ ਭੀ ਕੀਤੋ ਸੁ ਜੀ ਵਿਚਿ, ਕਿ ਨਾ? ਸਭ ਜੀ ਏਕੇ ਸੇ ਹੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਨਾ ਪੁਰਖਾ ਜੀਅ ਜੀਅ ਦਾ ਬਹੁਤੁ ਫਰਕੁ ਕੀਤਾ ਹੈਸੁ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ :—

ਇਕਿ ਆਵਹਿ ਇਕ ਜਾਵਹਿ ਆਈ॥ ਇਕਿ ਹਰਿ ਰਾਤੇ ਰਹਹਿ ਸਮਾਈ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੨ (੩੫੩)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ.....ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਉ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਦੀਆ। ਅੰਗਦ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਾਰੇ ਜਗਤਿ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਕੀਆ।

ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੀ ਰਾਹੀ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਅਰੁ ਸਾਰੇ ਪੰਡਿਤ ਬੈਸਨਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਆਏ। ਤਿਨਹੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਉ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਮਿਲੇ। ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਅੰਗਦ ਜੀ ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ,

“ਆਈਐ ਜੀ।” ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਆਗੇ ਤੇ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਅਰੁ ਆਦਰੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਉ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ “ਜੀ, ਹਮ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਮਿਲਾਇ ਜੀ। ਹਮ ਦਰਸਨ ਕੀ ਨਿਮਤਿ ਆਏ ਹੈਂ ਜੀ। ਹਮ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਹਿ ਜੀ। ਹਮ ਕਉ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਣੀ ਹੈ।” ਤਬ ਉਨ ਕਉ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਇ। ਬੈਠੀਐ ਜੀ। ਮੈਂ ਜਾਇ ਕਰਿ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਤੁਮ ਕਉ ਲੈ ਜਾਇ ਮਿਲਾਵਉਗਾ।” ਤਬ ਉਨ ਕਉ ਬੈਠਾਇ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਜੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਇਕਿ ਪੰਡਿਤ ਬੈਸਨਉ ਹਹਿ, ਸੁ ਓਇ ਦਰਸਨੁ ਕੀਆ ਚਾਹਦੇ ਹੋਨਿ, ਅਰੁ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭੀ ਖਬਰਿ ਪੁਛਿਆ ਚਾਹਦੇ ਹੋਨਿ।” ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ, ਜੇ ਕੋਈ ਏਵ ਕਹਿਤਾ, ਜਿ ਜੀ ਕਿਛੁ ਹਮਾਰੇ ਤਾਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈਐ, ਤਬ ਉਸ ਉਪਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਹੁਤੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਤਾ। ਤਬ ਏਤਨੀ ਬਾਤ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਕਹੀ ਜਿ, “ਜੀ, ਓਇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਪੁਛਿਆ ਚਾਹਦੇ ਹੋਨਿ। ਸੁ ਤਿਸੁ ਏਤਨੇ ਕਾਹਣੇ ਸਾਥਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਮਹਾ ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਹੋਇ ਗੋਆ। ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਉ ਕਹਿਓਸੁ, ਜਿ ਹਾਂ ਸਾਬਾਸਿ ਪੁਰਖਾ ਤੇਰੇ ਤਾਈ, ਜਾਹਿ, ਉਨ ਕਉ ਲੇ ਆਉ; ਜੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਪੁਛਣੇ ਆਏ ਹੈ। ਧੰਨ ਹੈ ਓਇ ਪੁਰਖਾ। ਉਨਹੁ ਹਮ ਕਉ ਭੀ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਆ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਪੁਛਣੇ ਆਏ ਹੈ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੈਸਨੇ ਅਰੁ ਪੰਡਿਤਹੁ ਆਇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ। ਬਹੁਤਿ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹੀ। ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਿਲੇ। ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਉਨ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ, ਸੰਤੋਖ, ਸਮਾਧਾਨ ਕੀਆ। ਅਰੁ ਬਹੁਤੁ ਭਾਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਿਲਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿ ਸੁਨਾਇਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਏਹ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਲੋਗ ਆਏ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਛੁ ਏਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਪੁਛਿਆ ਚਾਹਤੇ ਹੈ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਪਰਾ ਬਹੁਤੁ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਇਆ, ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਇ ਪੁਰਖਾ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਪੁਛੀਐ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਹੁ ਤੁਮਹੁ ਹਮ ਕਉ, ਤੁਮਹੁ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਆ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕੇ ਖੋਜੀ ਤੁਮ ਆਏ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਮੁਖ ਤੇ ਨਿਕਲੇ ਸੋਈ ਸਾਰੁ ਹੈ; ਪਰੁ ਜੀ, ਏਹਾ ਹੈ ਜਿ, ਸਭ ਕੋਈ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਹੁ, ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਹੁ ਜੀ। ਹਰਿ ਕੋਈ ਇਵ ਹੀ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ, ਓਹੁ ਸੰਜਮੁ ਕਵਨੁ ਹੈ? ਜਿਤੁ ਸੰਜਮਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੀਐ। ਅਰੁ ਓਹੁ ਨਾਮੁ ਕਵਨੁ ਹੈ? ਜਿ ਸਭਨਾ ਨਾਵਾ ਕੇ ਮੁਖਤਾ ਹੈ, ਜਿਤਿ ਨਾਮ ਸਿਮਰਿਆ, ਸਾਰੇ ਨਾਉਂ ਵਿਚਿ ਆਇ ਜਾਨਿ। ਅਤੇ ਜੀ, ਓਹੁ ਕਵਨੁ? ਜਿ ਨਾਮੁ ਬਤਾਇ ਦੇਇ, ਜਿਤਿ ਸਿਮਰੇ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੈ। ਕੋਈ ਐਸਾ ਸਾਧੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹੋਇ, ਜਿਸ ਕੇ ਮਿਲਿਐ, ਏਹੁ ਸੰਜਮੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ। ਅਜੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਦਿਖਾਇ ਦੇਇ, ਜਿ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਪਾਈਐ? ਕਿਵੁ ਕਰਿ ਧਿਆਈਐ? ਹਮਾਰੀ ਏਹ ਬੇਨਤੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਨਿਵਿ ਨਿਵਿ ਪਾਇ ਲਗਉ ਗੁਰ ਅਪੁਨੇ ਆਤਮੁ ਰਾਮੁ ਨਿਹਾਰਿਆ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੨ ॥ ੬॥ (੩੫੩)]

.....ਅਬ ਜਾਹੁ ਤੁਸੀ ਗੁਰੂ ਅਰਾਧਹੁ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੁਮਾਰਾ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ।” ਤਬ ਉਨਕੇ ਵਡੇ ਭਾਗ ਥੇ, ਜਿ ਉਨਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਲੀਆ, ਸਿਖ ਭਏ, ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਚਾਲ ਚਲੇ, ਪਾਈ ਪੜੇ, ਨਿਹਾਲ ਹੁਏ। ਈਹਾਂ ਮਤਿ, ਆਗੇ ਗਤਿ ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ।

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨਾ ਅਤੇ ਤਰਤੀਬ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ, ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਬੈਠਾ ਥਾ,ਤਬ ਇਕਸੁ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਨੋ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ: “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿ ਮੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਣੀ; ਅਰੁ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਭੀ ਕਰਾਵਣੀ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਇਕ ਐਸੀ ਸਿਫਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਰੀਐ, ਜਿਸੁ ਕਾ ਇਕੁ ਜਪੁ ਹੋਇ.....ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਨਾਲਿ ਬੋਲਿਆ ਜਿ:—
ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ॥੧॥

[ਜਪੁਜੀ (੧)]

ਏਹੁ ਸਲੋਕੁ ਮੁਢੁ ਜਪ ਦਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਰਖਿਆ। ਫਿਰਿ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਕਉ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀਅਨੁ, ਜਿ ਪੁਰਖਾ ਤੂ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਹਵੈ ਹਾਂ। ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਮੇਰੇ ਆਖਣ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਸਲੋਕ ਹੋਨਿ, ਸਿ ਤੂ, ਓਇ ਸਲੋਕ, ਸਬਦ ਲੈ ਕੈ, ਸੋਦਰਹੁ ਸਭਿ, ਏਸੇ ਜਪ ਵਿਚਿ ਆਣਿ ਆਣਿ ਬਣਾਇ, ਅਤੇ ਮੇਨੂੰ ਸੁਣਾਇਦਾ ਜਾਹਿ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਹੋਨਿ ਤਿਉ ਤਿਉ ਆਣਿ ਆਣਿ ਬਣਾਇਦਾ ਜਾਹਿ ਜਪੁ ਰਾਸਿ ਕਰਿ। ਸਬਦ, ਸਲੋਕ, ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਹੀ ਦੇ ਮੁਖ ਦੇ ਬਚਨ, ਪਰੁ ਆਗਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਨਾਲਿ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਉਤਮ ਪਉੜੀਆਂ ਸਨਿ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਦੀਆਂ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਬਾਰੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰਿ, ਅੰਗਦੁ ਸਿਖੁ, ਬਣਾਇ ਬਣਾਇ, ਚੁਣਿ ਚੁਣਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਦਾ ਜਾਇ। ਅਗਿਆਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਖੇ, “ਹਾਂ, ਸਾਬਾਸਿ ਪੁਰਖਾ ਏਹੁ ਏਥਾਉ ਲਗਦੀ ਹੈ ਪਉੜੀ, ਏਹੁ ਏਥਾਉ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਸਾਬਾਸਿ ਹੀ ਪੁਰਖਾ ਏਹੁ ਏਸੇ ਥਾਵੈ ਦਾ ਹੈ ਸਲੋਕੁ, ਏਹੁ ਏਥਾਉ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸਾਬਾਸਿ ਪੁਰਖਾ ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਸਭ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਮੁਖ ਕੀ, ਪਰੁ ਬਣਾਵਣੇ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਦੇ ਵਿਚਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਖੁਸੀ ਹੋਇ। ਜਿਉ ਸਰਾਫੁ ਸਰਾਫੀ ਬਹਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਏਕੁ ਸੇਵਕੁ ਟਹਲੂਆ ਨਾਲਿ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਬਲੀ ਚੁਕਣੀ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰਿ ਓਦੁ ਸਰਾਫਹੁ ਲਗਿ, ਉਹੁ ਨਜਰਿ ਪਰਖਣ ਦੀ ਧਰਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਅਹਿ ਬੋਟਾ ਹੈ; ਅਹਿ ਖਰਾ ਹੈ; ਅਹਿ ਗੋਰਿ ਹੈ, ਅਹਿ ਸਾਲੂ ਹੈ, ਅਹਿ ਵਟੇ ਦਾ ਹੈ, ਅਹਿ ਏਹਾ ਹੈ; ਅਹਿ ਏਹਾ ਹੈ; ਤਾਂ ਸਰਾਫ ਦਾ ਭੀ ਮਨੁ ਮੰਨੀਦਾ ਹੈ। ਆਖਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਏਸ ਨੋ ਭੀ ਨਜਰਿ ਹੋਇ ਆਈ ਹੈ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਵੇਖਾਲਣਾ ਹੋਂਦਾਸੁ, ਸੁ ਉਸ ਉਤੈ ਮਨ ਮੰਨੀਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖਾਲਿ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਜਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਭਾਈ ਏਹੁ ਜਿ ਮੇਰਾ ਟਹਲੂਆ ਹੈ, ਸੁ ਚੋਟਾ ਖਾਣਹੁ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਸਰਾਫੀ ਦੀ ਨਜਰਿ ਹੋਈਸ, ਤਾਂ ਆਖਦਾ ਹੈ, “ਓਰੇ ਆਉ ਰਾਸਿ ਮੇਰੀ, ਹਟਿ ਬੈਠਾ ਸਉਦਾ ਕਰਿ ਸਰਾਫੀ ਦਾ, ਅਧ ਲਾਡੀ ਉਪਰਿ ਸਾਂਝ। ਅਧੁ ਲਾਡੁ ਮੇਰਾ, ਅਧੁ ਲਾਡੁ ਤੇਰਾ।” ਤਾਂ ਸਾਹੁ ਓਸ ਨੂੰ ਹਟਿ ਬਹਾਲਦਾ ਹੈ। ਤਿਸੁ ਦੀ ਨਿਆਈਂ, ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਖਜਾਨੇ ਦੀ ਨਜਰਿ ਦਿਸਟਿ ਹੋਇ ਆਈ। ਬਾਣੀ ਪਰਖਣ ਦੀ ਨਜਰਿ ਹੋਈਸ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ,

ਅਪਨਾ ਖਜਾਨਾ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਆ। ਕਹਿਓਸੁ ਜਿ ਪੁਰਖਾ ਹਾਂ ਹੁਣ ਤੂ ਜਪੁ ਰਚਿ, ਸਿਵਤਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰਿ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਜਪੁ ਜੋੜੁ ਬੰਧਿਆ। ਜਪ ਕਾ ਜੋੜੁ॥ ੩੮॥ ਅਠਤੀਹ ਪਉੜੀਆਂ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚਹੁ ਮਥਿ ਕਢਿਆ, ਜਿਉ ਦਹੀਂ ਵਿਚਹੁ ਮਖਣੁ ਮਥਿ ਕਢੀਦਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਸਭ ਅੰਬ੍ਰੁ ਮੇ ਹੈ। ਜਿ ਕੋਈ ਅਖਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ ਥੀ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਸਚੁ ਹੈ, ਮੁਕਤਿ ਕਰਣੇ ਦੀ ਨਿਮਤਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਹਉ ਨਾਵਿ ਕਰਿ ਬਹਦਾ ਹਾਂ, ਅਤੈ ਤੂ ਮੇਰੇ ਆਗੇ ਪੜੁ।” ਤਬ ਜਦਿ॥ ੧੨॥ ਬਾਰਹ ਘੜੀਆਂ ਰਾਤਿ ਰਹੀ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਨਾਤਾ। ਤਾਂ ਛਿਆਂ ਘੜੀਆਂ ਵਿਚਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਧਿਆਨੁ ਕਰਿ ਪਹੁਤਾ। ਜਾਂ ਛਿਆਂ ਘੜੀਆਂ ਧਿਆਨ ਦੀਆਂ ਮੁਕੀਆਂ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਧਿਆਨੁ ਖੋਲਿਆ। ਤਬ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ, ਏਹੁ ਜਿ ਜਪੁ ਸਿਵਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਹੈ, ਸੁ ਹੁਣ ਤੂ ਪੜ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ।” ਜਦਿ ਛਿਆਂ ਘੜੀਆਂ ਰਾਤਿ ਆਇ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਿਛਲੇ ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਵੇਦੀ ਤਦਿ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ, ਅੰਗਦ ਸੇਵਕ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਪੁਰਖਾ ਅਰ ਤੂ ਪੜੁ; ਹੁਕਮੁ ਹੈ, ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਾ। ਤਬ ਅੰਗਦ ਸੇਵਕ ਆਸਾ ਗੂਜਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਪੁ ਲੇ ਉਠਿਆ। ਲਾਗਾ ਪੜਨੇ ਆਦਿ ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪੁ ਦਾ ਏਹੁ :—

॥ ਸਲੋਕ ॥

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ॥

[ਜਪੁਜੀ (੧)]

ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ੧॥

[ਜਪੁਜੀ (੧)]

ਅਬ ਆਗੇ ਜਪ ਕੀ ਪਉੜੀ ਚਲੀ :—

ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ॥

[ਜਪੁਜੀ (੧)]

ਜਦਿ ਏਹੁ ਜਪੁ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਆ, ਬੰਧੋਜੁ ਪਉੜੀਆ ਕਾ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਫੇਰਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਪਾਸ ਗਏ। ਤਬ ਆਗਿਆ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਹੋਈ, ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ਤੁਝ ਕਉ ਮੈਂ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ਥੀ, ਜਪੁ ਕਰਨੇ ਕੀ। ਸੁ ਤੈ ਜਪੁ ਕਾ ਬੰਧੋਜੁ ਕੀਆ।”

.....ਤਬ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਕਉ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ, ਏਹੁ ਬਾਤ ਕਹਿ ਸੁਨਾਈ। ਜਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਏਵ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿ ਇਸਿ ਜਪ ਉਪਰਿ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬਹੁ ਦੇਆਲੁ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿ ਨਾਨਕ, ਜਿ ਕੋਈ ਜੀਉ ਏਹੁ ਜਪੁ ਮੇਰਾ ਪੜੈਗਾ, ਸੁ ਹਉ ਤਿਸ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਕਰਉਗਾ। ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਏਹਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੇਆਲੁ ਹੋਆ ਹੈ। ਪਰੁ ਪੁਰਖਾ ਏਸੁ ਜਪੁ ਨੇ, ਏਹੁ ਸੰਜਮਿ ਪੜਨਾ। ਜਾ ਪਹੁਰੁ ਰਾਤਿ ਆਇ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਉਠੀ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨ ਕਰਣਾ। ਤਦਿ ਏਹੁ ਜਪੁ ਚਿਤ ਲਾਇ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਨਾਲਿ, ਹੋਰਤ ਪਿਰਹੁ ਮਨੁ ਦੂਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਟਾਵਣਾ। ਇਸ ਹੀ ਜਪ ਕਾ ਧਿਆਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪੜਨਾ।

ਜੇ ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਨਾਵਿ ਨ ਸਕੀ, ਤਾਂ ਕੁਇ ਘੜੀਆਂ ਰਾਤਿ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਨੂੰ ਨਾਇ ਕੈ ਪੜੈ। ਜੇ ਤਿਹੁ ਘੜੀਏ ਵੀ ਉਠਿ ਕੈ ਨਾਇ ਨ ਸਕੀ ਤਾਂ ੧ ਇਕਸੁ ਘੜੀ ਰਾਤਿ ਦੀ ਰਹਦੀ ਨੋ ਨਾਵਿ ਕੈ ਪੜੈ। ਜੇ ਘੜੀ ਨੋ ਭੀ ਨਾਇ ਨ ਸਕੀ, ਤਾਂ ਦਿਨ ਉਸੀਰੀ ਦੇ ਨਾਲਿ ਨਾਵੈ, ਜਪੁ ਪੜੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਜਿ ਮੇਰਾ ਸਿਖੁ, ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਰਹਦੀ ਨਾਵਿ ਕੈ, ਜਪੁ ਪੜੈਗਾ, ਸੁ ਮੈਨੂੰ ਆਇ ਮਿਲੈਗਾ। ਜਿ ਤਿਹੁ ਘੜੀਏ ਰਾਤ ਦੀਏ ਨਾਵੈਗਾ, ਜਪੁ ਪੜੈਗਾ, ਸੁ ਸੰਗਤਿ ਨੂੰ ਆਇ ਮਿਲੈਗਾ। ਅਤੇ ਪੁਰਖਾ ਜਿ ਕੋਈ ਘੜੀ ਰਾਤਿ ਦੀ ਰਹਦੀ ਨਾਵੈਗਾ, ਏਸੁ ਜਪੁ ਨੂੰ ਪੜੈਗਾ, ਸੋ ਜਮ ਕੀ ਸਾਸਨਾ ਤੇ ਛੂਟੈਗਾ।.....ਤਬ ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ, ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ, ਏਹੁ ਉਪਦੇਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਦੇ ਤਾਈ ਕਹਿਆ। ਛਿਆ ਘੜੀਆ ਰਾਤਿ ਪਿਛਲੀ ਰਹਦੀ ਬੀ, ਜਦਿ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਕਉ ਏਹੁ ਮੰਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ।

.....ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਵਚਨ ਨਾਲਿ, ਜਿ ਕੋਈ ਸਿਖੁ ਹਜ਼ੂਰਿ ਸੀ, ਤਿਨਾ ਸਭਨਾ ਨੇ ਜਪੁ ਪੜਿ ਸੁਣਾਇਆ। ਅਤੇ ਜਿਉ ਜਿਉ ਬਾਬੇ ਦਾ ਹੁਕਮੁ ਸੀ, ਓਤੈ ਵਿਧਿ ਜਪ ਦੀ ਉਸਤਿਤ ਆਖਿ ਸੁਣਾਈ। ਤਬ ਸਿਖ ਸਭਿ ਸਰਸੇ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੀ ਪੈਰੀਂ ਪਏ ਕਹਣ ਲਗੇ, ਜਿ ਜੀ, ਤੈਂ ਅਸੀਂ ਸਭ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤੇ। ਤੈਂ ਅਸਾ ਨੇ ਵਡਾ ਜੀ ਦਾਨੁ ਦਿਤਾ, ਅਸਾ ਨੇ ਏਹੁ ਜਪੁ ਭੈਜਲ ਸੈਸਾਰ ਤਾਰਣ ਨੇ। ਏਸ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਵਚਨ ਦਾ ਭਰਵਾਸਾ ਹੋਆ ਜੀ। ਅਸੀਂ ਜੀਵੇ, ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਏ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਟਾਲੇ ਵਿਚ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੇ ਵਟਾਲੇ ਮਹਿ ਗੈਆ। ਤਬ ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਕੇ ਲੋਗ, ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਆਏ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ। ਸੁ ਚੁ ਕੋਈ ਆਵੈ, ਸੁ ਆਇ ਬੈਠੇ। ਜਿ ਕੋਈ ਭੇਟ ਸਕਰ, ਗੁੜ, ਦੁਧ, ਚੁ ਕਿਛੁ ਲੇ ਆਵੈ, ਸੁ ਵੰਡਿ ਮਿਲੈ। ਤਬ ਵਟਾਲੇ ਮਹਾਜਨ ਲੋਕਾ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਕਿਛੁ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਕੀਚੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਇ ਪੁਰਖਾ ਕਰਹੁ।” ਤਬ ਰਸੋਈ ਤਿਈਆਰੁ ਹੋਈ। ਜਿਤਨਾ ਨਗਰ ਕਾ ਮਹਾਜਨ ਬਾ, ਸੁ ਸਭ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਬੁਲਾਇਆ। ਜਿਤਨੇ ਵਟਾਲੇ ਸਹਰ ਕੇ ਬੀਚਿ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਬੇ, ਅਰੁ ਸੂਦਰ, ਜਟ, ਤੁਰਕ, ਸੁ ਓਇ ਸਭਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਿਵਾਏ ਅਰੁ ਪੀਛੇ ਤੇ ਮਹਾਜਨੁ ਜੇਵਾਈਅਣ ਲਾਗਾ। ਤਬ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਹਮ ਕਉ ਤੇਰਾ ਕਹਿਆ ਕਰਣਾ। ਜਿਉ ਤੂ ਆਖਹਿਗਾ, ਹਮ ਕਉ ਤਉ ਓਹੀ ਪਰਵਾਨੁ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੀ, ਅਹਿ ਜਿ ਕਿਛੁ ਜਨੇਊ ਅਸਾਡੇ ਗਲਿ ਪੈਆ ਸੀ, ਕਿ ਕਿਛੁ ਏਸ ਦੀ ਭੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਰਖੀਐ, ਕਿ ਨਾ ਰਖੀਐ?” ਓਨਾ ਆਪਣਾ ਨਾਉ ਲੈਆ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਚਾਣਕ ਲਾਈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਸਵਾਮੀ ਜੇ ਤੁਸੀ ਮੈ ਬਾਵਹੁ ਜਨੇਊ ਦੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਰਖਾਇਆ ਚਾਹਦੇ ਹਰੁ, ਤਾਂ ਜਨੇਊ ਮੈ ਪੈਧਾ ਹੈ। ਸੁ ਜਨੇਊ, ਤੁਸਾਂ ਨੋ ਕਿ ਜਾਪੈ ਹਥਿ ਆਵਦਾ? ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਦਿਤੇ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਜੇਹਾ ਜਨੇਊ ਤੁਧ ਨੇ ਹਥਿ ਆਇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਧੰਤੀ, ਟਿਕਾ ਨਾਵਣੁ, ਪੜਨੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਆ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਦੀ ਮਿਰਜਾਦਾ, ਓਹ ਅਸਾਨੂੰ ਭੀ ਮਿਹਰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੁਣਾਈਐ ਜੀ। ਜੇ ਅਸਾਡੇ ਭੀ ਅੰਦਰਿ ਵਸੈਗੀ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਭਿ ਓਸ ਨੋ ਲੱਚਹਗੇ, ਨਾਹੀ

ਤਾਂ ਅਗਲੀ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਨੇ ਕਿ ਛਡਿ ਗਵਾਇਹਿ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਕਾਇਆ ਬ੍ਰਹਮਾ ਮਨੁ ਹੈ ਧੋਤੀ॥ ਗਿਆਨੁ ਜਨੇਊ ਧਿਆਨੁ ਕੁਸਪਾਤੀ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੨ ॥ ੨੦॥ (੩੫੫)]

ਤਬ ਓਇ ਪੰਡਿਤ ਭਰਮੁ ਲਾਹਿ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪੜੇ ਸਿਖ ਹੁਏ। ਉਨ ਕਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਾ ਫਾਹਾ ਕਟਿਆ। ਜੂਨੀ ਕੇ ਫੇਰ ਮਹਿ ਪੜਨੇ ਤੇ ਛੂਟੇ, ਖਲਾਸੁ ਹੁਏ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ, ਓਹ ਬੰਧਨ ਤੇ ਮੁਕਤੇ ਭਏ। ਰੇ ਭਾਈ ਲੋਗਹੁ ! ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪੰਥ ਮਹਿ ਆਵੇਗਾ, ਸੇ ਨ੍ਰਿਸੰਦੇਹ ਮੁਕਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਏਹ ਬਾਤ ਨ੍ਰਿਸੰਦੇਹ ਸਤਿ ਹੈ। ਜਿਉ ਭਾਵੇ ਤਿਉ ਕੋਈ ਸਮਝਿ ਕਰ ਦੇਖੈ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਵਟਾਲੇ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਵਟਾਲੇ ਨਗਰਿ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਕੁ ਸਿਖੁ ਹੋਵਣ ਆਇਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ। ਉਨਿ ਜੀ ਮਹਿ ਚਿਤਵਿਆ, ਜਿ ਭਾਈ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਖਬਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਕੇ ਦਰ ਕੀ ਹੈ, ਸਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜਾਣਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਪੁਛਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਹਤਾ ਭੀ ਹੈ। ਦੇਖਾਂ, ਏਕ ਬਾਰ ਮੇ ਭੀ ਜਾਇ ਕਰਿ ਪੂਛੋਂ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ, ਜਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਿਤਨੇ ਪੰਥ ਹੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ? ਦੇਖਾਂ, ਬਾਬਾ ਜੀ, ਦਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਕੇ ਥਾਇ ਕਿਸ ਕੀ ਪੜੀ? ਸੁ ਇਸਿ ਬਾਤ ਕਉ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਭ ਕਹਿ ਦੇਇਗਾ।" ਤਬ ਓਹੁ ਇਸੇ ਬਾਤ ਕੀ ਮਨਸਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲਿਆ। ਨਮਸਕਾਰੁ, ਡੰਡਉਤ, ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਪ੍ਰਦਖਨਾ ਦੇ ਕੈ ਲੰਬੇ ਹੋਇ ਕੈ ਡੰਡਉਤ ਕਰੀ। ਬਹੁੜਿ ਅਗੁ ਭਾਗ ਹੋਇ ਕੈ ਬੈਠਿ ਗਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਭਲਾ ਹੈ? ਕਹੈ ਜੀ, "ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਆਜੁ ਭਲਾ।" ਕਹੈ, "ਕਰਾਰੁ ਹੈ?" ਕਹੈ, ਜੀ, "ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ ਕਰਾਰੁ ਹੈ।" ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਜਿਤੁ ਮਨਸਾ ਡੂ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸਿ ਡੂ ਕਹੁ, ਡਰਹਿ ਮਤ। ਮੈ ਖੁਸੀ ਹਾਂ।" ਤਬ ਉਨਿ ਦੋਨੋ ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ। ਦਿਖਾ ਜੀ, ਜੋਗ ਕਾ ਪੰਥੁ ਹੈ; ਸੰਨਿਆਸ ਕਾ ਪੰਥੁ ਹੈ; ਕੋਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਉਦਾਸੀ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਜਤੀ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਰਾਮਦਾਸੁ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਬੈਸਨਉ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਜਲ ਤਪੁ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਉਰਧ ਤਪੁ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਬ੍ਰਤ ਨੇਮ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਨਿਰਾਹਾਰ ਰਹਤਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਦੂਧਾ ਧਾਰੀ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ। ਜਿ ਕੋਈ ਕੈਸੀ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਕੋਈ ਪੰਡਿਤ ਕਹਾਵਤਾ ਹੈ। ਦੇਖਾਂ, ਉਨਾਂ ਬੀਚਿ ਬੀ, ਸੇਵਾ ਕਿਸੁ ਕੀ ਥਾਇ ਪੜੀ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜੀ :—

ਸੇਵਕੁ ਦਾਸੁ ਭਗਤੁ ਜਨੁ ਸੋਈ॥ ਠਾਕੁਰ ਕਾ ਦਾਸੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਈ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ਚਉਪਦੇ ॥ ੨੧॥ (੩੫੫)]

ਤਬ ਓਹੁ ਸਿਖੁ ਪੈਰੀ ਪੈਆ। ਉਨਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਓਹੁ ਦੀਬਾਨੁ ਸਚ ਦਾ ਅਤੈ ਅਸੀ ਬੂਠੇ ਹਹ। ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਪਏ ਹਹ। ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ ਤਿਉ ਕਰਿ ਜੀ। ਤੇਰੀ ਸਰਨਿ ਜੀ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਖਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਭ ਕੋਈ ਚਲਾਇਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਮਰੁ ਸੋਈ ਜਿ ਖੋਟਿਆਂ ਨੂੰ ਚਲਾਏ।” ਤਬ ਸੰਗਤਿ ਸਭਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪਈ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਰਸਾਇ, ਸਗਲ ਸੈਸਾਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਮਰਿਆ, ਖੋਟੀ ਕਲਿ ਵਿਚਿ, ਖੋਟੇ ਮਾਨੁਖ ਜਿਨਿ ਤਰਾਏ, ਅਰੁ ਆਗੇ ਭੀ ਤਰਹਿਗੇ। ਸੋ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਵਟਾਲੇ ਤੋਂ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਵਟਾਲੇ ਨਗਰ ਥੀਂ ਜਿ ਚਲੇ, ਤਿਵੁ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਥਾ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਮਾਹਿ। ਅਰੁ ਏਕ ਜਾਇ ਰਾਹ ਛਿੰਝ ਪੜੀ ਥੀ। ਲੋਕੁ ਇਕਠਾ ਹੋਤਾ ਜਾਤਾ ਥਾ। ਅਰੁ ਛਿੰਝ ਵਜਤੀ ਹੈ ਲੋਕ ਤਮਾਸਗੀਰ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੈ? ਜਿ ਲੋਕੁ ਇਕਠਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਦੇਖਤਾ ਹੈ। ਇਕਿ ਘੁਲਦੇ ਹੈਨਿ, ਇਕਿ ਦੇਖਦੇ ਹੈਨਿ। ਇਕਿ ਨਿਹਟੀਦੇ ਹੈਨਿ ਇਕਿ ਜਿਣਦੇ ਹੈਨਿ ਜੀ, ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਏਹੁ ਤਮਾਸਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਦਰਗਾਹ ਕਾ ਜੈਸਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਤਉ ਦੇਖੀਦਾ ਕਿਉ ਨਾਹੀ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜੀ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਭਲਾ ਹੋਇ, ਦੇਖੀਏ। ਪਰੁ ਜੇ ਓਇ ਅਖੀਆ ਹੋਇ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਓਨੀ ਅਖੀਏ ਦੇਖੀਐ, ਸੁ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਦੇਖੀਐ ਜੀ। ਜਾ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋਈ ਅਤੈ ਅਖੀਆਂ ਤੂ ਦੇਇ, ਤਾਂ ਓਇ ਅਖੀਆਂ ਹੋਵਨਿ। ਤਬ ਏਤਨੇ ਕਹਨੇ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ :—

ਨਜਰਿ ਭਲੇਰੀ ਨਾਨਕਾ, ਰਾਖਹੁ ਵਾਰਿ ਵਰਜਿ॥

(ਇਹ ਸਲੋਕ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ)

ਓਹੇ ਚੰਗੇ ਜਿਨਾ ਦੀ ਕਮਾਈ ਥਾਇ ਪਈ। ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਏਹ ਛਿੰਝ ਅਤੈ ਓਹ ਛਿੰਝ ਇਕਾ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਪੈਰੀ ਪੈਆ, ਜਿ ਜੀ, ਜਿਸ ਨੂ ਤੂ ਸਮਝਾਇਹਿ ਸੋਈ ਸਮਝੇ ਜੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਮੁੰਡੀਏ ਬੈਰਾਗੀਆਂ ਦਾ ਸਿਖ ਬਣਨਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਹੁਤਿ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਕੇ ਵਿਖੇ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੋਆ। ਅਰੁ ਏਕ ਦਿਨਿ ਅਪਨੇ ਆਸ੍ਰਮਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਮਹਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਰਬਾਬੀ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਕਾ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ। ਜਿ, “ਵਛੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰਾ।” ਅਰੁ ਇਕਿ ਮੁੰਡੀਏ ਬੈਰਾਗੀ, ਪਰੁ ਅਧਿਆਤਮੀ ਆਇ ਗਏ ਜਿ ਆਤਮੇ ਹੀ ਕਉ ਰਾਮੁ ਕਰਿ ਮਾਨੁਤੇ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਨਾਹੀ ਮਾਨਤੇ, ਜਿ ਕੋਈ ਅਵਤੁ ਦੂਸਰਾ ਭੀ ਹੈ। ਤਬ ਓਇ ਮੁੰਡੀਏ ਆਏ। ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲੇ। ਉਨਹੁ

ਕਹਿਆ ਜਿ, ਨਾਨਕੁ ਨਾਨਕੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਏਕ ਬਾਰ ਇਸ ਕਉ ਭੀ ਦੇਖਿ ਜਾਹਿ। ਤਬ ਓਇ ਆਏ। ਆਇ ਕਰਿ ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਬੈਠਿ ਗਏ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਤੋੜੀ ਰਬਾਬੀ ਸਬਦੁ ਕਾ ਭੋਗੁ ਦੀਆ ਜਿ :—

ਆਖਣ ਵਾਲਾ ਕਿਆ ਵੇਚਾਰਾ॥ ਸਿਫਤੀ ਭਰੇ ਤੇਰੇ ਭੰਡਾਰਾ॥

ਜਿਸੁ ਤੂੰ ਦੇਹਿ ਤਿਸੈ ਕਿਆ ਚਾਰਾ॥ ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਸਵਾਰਣ ਹਾਰਾ॥

[ਸਿਦਰ ਰਾਗ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੨॥ (੯)]

ਤਬ ਇਤਨੇ ਕਹਣੇ ਨਾਲਿ, ਓਇ ਮੁੰਡੀਏ ਚਉਕ ਉਠੇ, ਜਿ ਹੈ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਸ ਕਉ ਕੋਈ ਸਵਾਰਨ ਹਾਰਾ ਅਵਰੁ ਹੈ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਅਵਰੁ ਹੈ? ਅਰੁ ਉਹ ਅਵਰੁ ਹੈ ਜੀ? ਸੁ ਓਹੁ ਅਵਰੁ ਕਉਣੁ ਹੈ? ਜਿਸ ਕਉ ਏਹੁ ਕਹੈ ਜੀ। ਇਸ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਅਵਰੁ ਭੀ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਜੀ; ਕਰਨਹਾਰੁ; ਦੇਨਹਾਰੁ, ਸਵਾਰਨਹਾਰੁ ਅਵਰੁ ਹੈ, ਏਹੁ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਕੀਆ ਹੋਆ ਹੈ। ਏਹੁ ਕਰਨਹਾਰੇ ਕੇ ਬਸਿ ਹੈ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ, “ਜੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਤੂੰ ਜਾਂ ਏਹ ਬਾਤ ਕਹਹਿ ਤਾਂ ਹਮ ਕਿਆ ਕਹਹਿ? ਜੇ ਕੋਈ ਅਵਰੁ ਹੋਤਾ, ਤੋ ਹਮ ਕਿਛੁ ਕਹਤੇ। ਅਬ ਤੁਮ ਸਿਉ, ਹਮ ਕਹਾ ਕਹਹਿ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੇ ਅਬ ਕਿਛੁ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਹੋਇ, ਤਵ ਤੁਮ ਬੀਚ ਬੀਂ ਕੋਈ ਐਸਾ ਹੈ, ਜਿ ਛੁਟਕਾਇ ਸਕੈ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਐਸਾ ਕਉਨੁ ਹੈ? ਜਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਕਉ ਦੂਰਿ ਕਰਿ ਸਕੈ। ਐਸਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਪਰੁ ਜੀ, ਏਹ ਬਾਤ ਕਉਨੁ ਕਰੈ? ਅਰੁ ਕਿਸ ਕਉ ਹੋਇ? ਜਾਂ ਏਹੀ ਹੈ, ਅਵਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਇਸ ਹੀ ਕਾ ਦੁਖੁ, ਇਸ ਹੀ ਕਾ ਸੁਖੁ। ਏਹੀ ਬਖਸ਼ੈ, ਏਹੀ ਮਾਰੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜੀ :—

ਕਾਚੀ ਗਾਗਰਿ ਦੇਹ ਦੁਹੇਲੀ ਉਪਜੈ ਬਿਨਸੈ ਦੁਖੁ ਪਾਈ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ਚਉਪਦੇ ॥ ੨੧॥ (੩੫੫)]

ਤਬ ਓਇ ਮੁੰਡੀਏ ਅਧਿਆਤਮੀ ਜਿ ਬੇ, ਸੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਉਠਿ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ, ਸਿਖ ਭਏ। ਓਨ ਕੀ ਭਰਮ ਕੀ ਭੀਤਿ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਗਈ। ਲਾਗੇ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰਨੇ। ਉਨ ਕਾ ਮਨੁ ਬਿਗਾਸ ਮਹਿ ਆਇਆ। ਜਬ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕੀ ਭਗਤਿ ਲਾਗੇ ਕਰਨੇ, ਉਨ ਕਾ ਭਰਮੁ ਮਿਟਿਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਜਿਨਿ ਹਮ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਬਿ ਮਿਲਾਇ ਦੀਆ। ਆਗੇ ਹਮ ਬਹੇ ਜਾਤੇ ਬੇ। ਧੰਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਜਿਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਦਿੜਾਈ।

ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਅਰੁ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜੀ, “ਜਿ, ਮਿਹਰਵਾਨ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਜੇ ਰੂਪ ਭਾਵੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਆਖੁ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਤੂੰ ਅਰਦਾਸ ਕਰਿ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜਿ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਮੇਰੀ ਏਹ ਅਰਦਾਸ ਹੈ। ਜਿ ਸੈਸਾਰੁ ਕੋਈ ਤੀਰਥੀ ਗੋਆ; ਕਿਨੈ ਵੇਦ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹੀ ਕਿਨੈ ਸੰਨਿਆਸੁ ਮਾਰਗੁ ਕਮਾਇ, ਕੋਈ ਜਤੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਜੋਗੁ ਲਾਗਾ ਕਮਾਵਣ, ਕਿਨੈ ਦੇਹ ਸਾਧੀ, ਨਗਨੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਦਿਗੰਬਰ ਦੇ ਰੂਪਿ ਹੋਇ ਫਿਰਿਆ। ਦਿਖਾ ਜੀ,

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਸਾਡੀ ਕਵਨ ਗਤਿ? ਅਸਾਂ ਤਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਵਿਚਹੁ ਕਾਈ ਗਲ ਨਾ ਹੋਇ ਆਈਆ ਜੀ। ਅਸੀਂ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦੇ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਿਨੀ ਗੁਣੀ ਪਾਈਦਾ ਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੂੰ ਕਵਣ ਸੇਵਾ ਭਾਵਦੀ ਹੈ? ਅਤੇ ਕਿਤੁ ਸੰਜਮਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਜੀ? ਜਿਤੁ ਕਿਤੇ ਗਲ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸੁ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਜੀ, ਅਸਾ ਨੇ ਮਿਹਰ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਓਹ ਗਲ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ, ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਸਾਡੇ ਜੀ ਦੀ ਗਤਿ ਹੋਇ ਜੀ। ਇਸੁ ਜੀਅ ਨੂ ਜਮੁ ਪੋਹਿ ਨਾ ਸਕੈ ਜੀ। ਜਮ ਕੀ ਸਾਸਨਾ ਤੇ ਜਿਤੁ ਏਹੁ ਜੀਉ ਉਬਰੈ, ਸਾ ਵਿਧਿ ਸਮਝਾਈਐ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਵੇਦ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜਿਆ, ਅਰੁ ਬੀਚਾਰਿਆ। ਅਤੇ ਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਸੰਨਿਆਸ ਰੂਪ ਕੀਤੇ। ਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਤੀਰਥੁ ਵਾਸੁ ਕੀਤਿਆ। ਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਜਤਿ ਜੋਗਿ ਕਮਾਇਐ। ਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਦਿਗੰਬਰ ਰੂਪ ਫਿਰਿਆ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ! ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇ ਕੈ ਕਹੀਐ, ਜਿਤੁ ਗਲੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਓਪਦੇਸੀ। ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜੀ :—

ਵਿਦਿਆ ਵੀਚਾਰੀ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ਚਉਪਦੇ ॥ ੨੫॥ (੩੫੬)]

ਪੁਰਖਾ ਬੋਲਣੇ ਕਾ ਏਹੋ ਫਲੁ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਬੋਲੀਐ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮ ਹੀ ਬੋਲੀਐ ਬਿਚਰੀਐ, ਗਾਈਐ, ਸੁਣੀਐ, ਸਿਖੀਐ, ਸਮਝੀਐ। ਤਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਇਸ ਨੂ ਲਾਹਾ ਹੈ। ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤੁ ਭਲਾ ਕੀਆ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਗਲ ਚਿਤਿ ਅਣਾਈ। ਏਤੁ ਗਲ ਕਿਛੁ ਅਸਾਨੇ ਲਾਹਾ ਹੈ। ਪੁਰਖਾ ਮੈ ਭਾਵਦੀ ਹੈ, ਏਹ ਗਲ।” ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ। ਸਾਬਾਸਿ। ਸਾਬਾਸਿ ਗੁਰੂ, ਜਿਸ ਕੇ ਨਾਮ ਲੀਏ ਪਾਪ ਜਾਹਿ।

ਮਾਤਾ ਚੋਨੀ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਐਸੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਭਈ ਜਿ ਸੁਭਾਇ ਪਾਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਮਾਤਾ ਚੋਨੀ ਕੇ ਘਰਿ ਆਇ ਵੜਿਆ। ਮਾਤਾ ਅਗੈ ਤੇ ਪੈਰੀਂ ਪਈ। ਬਹੁੜਿ ਹਥ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਖੜੀ ਹੋਇ ਰਹੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਘਰ ਕੇ ਇਤਰਫ ਸਥਰੁ ਵਿਛਾਇ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਸੁ ਜਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ, ਸੁ ਦੁਇ ਦਿਨਿ ਬੀਤੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨ ਸੋਵੈ, ਨ ਖਾਇ, ਨ ਪੀਐ, ਨ ਬੋਲੈ, ਨ ਬੁਲਾਏ। ਮਾਤਾ ਭੀ ਪਾਸਿ ਬੈਠੀ ਰਹੈ, ਬੈਠੀ ਜਾਗੇ। ਤਬ ਜਦਿ ਕਿ ਦਿਨ ਗੁਦਰੇ, ਤਬ ਮਾਤਾ ਘੁੰਮੀ ਜਾਇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਪਾਸਿ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਸਸੂ ਪੁਤ੍ਰ-ਤੋਰਾ ਆਇਆ, ਪਰੁ ਅਣ ਆਏ ਨਾਹੁ।” ਤਬ ਮਾਤਾ ਤਿਪਰਾ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਬਚੀ ਘੁੰਮੀਏ ਕਿਉ ਤੈ ਏਹ ਗਲ, ਕਿਉ ਆਖੀ?” ਅਖੈ ਸਸੂ ਪੁਤ੍ਰ ਤੋਰਾ, ਨ ਖਾਇ, ਨ ਪੀਐ, ਨ ਸੋਵੈ, ਨ ਬੋਲੈ, ਨ ਕਿਸੇ ਨੋ ਬੁਲਾਏ। ਅਠੇ ਪਹਰ, ਬੈਠਾ ਜਾਗਦਾ ਹੀ ਰਹੈ। ਏਵ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕਿਤੇ ਵਖਤਿ ਇਕ ਬਿੰਦ ਨਿਸਲੁ ਹੋਇ ਕੈ ਸਵੈ, ਕਿ ਆਖਿ ਮੀਟੇ, ਕਿ ਝੂਟਾ ਖਾਇ। ਜਾਗਦਾ ਹੀ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਸਸੂ ਮੇਰੇ ਤਾਂ, ਏਹੁ ਕਿਤੇ ਕੰਮਿ ਨਾਹੀ।” ਤੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਮਾਤਾ ਤਿਪਰਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਈ। ਜਾਂ ਆਇ ਕੈ ਦੇਖੇ, ਤਾਂ ਭੂਇ ਸਥਰੁ ਉਪਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਮਾਤਾ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਏ ਬਚੀ ਚੋਣੀਏ ਤੂ ਸਤਰੰਜੀ ਅਕੈ ਦੁਲੇਹ ਹੋਠਿ

ਵਿਛਾਇ ਦੇਹਿ। ਬੇਟੀ ਤੁਹੂੰ ਸਬਰੁ ਕੀ ਪਾਇ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਹੇਠਿ।” ਅਖੈ ਸਸੂ ਸਬਰੁ ਬਗੈਰਿ ਹੋਰਤੁ ਨਾਹੀ ਬਹਦਾ। ਤੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਧੰਨੁ ਹੈ। ਏਹੁ ਸਬਰੁ, ਜਿ ਜਦਿ ਏਹੁ ਆਇ ਵਡਿਆ ਹੈ, ਘਰ ਵਿਚਿ ਤਾਂ ਇਕੋਰਾ ਹੀ ਬੋਲਿਆ ਹੈ, ਜਿ, “ਸਬਰੁ ਵਿਛਾਇ ਦੇਹਿ, ਹਉ ਬਹਾਂ।” ਵਿਛਾਵਣੇ ਕਿਸੇ ਉਪਰਿ ਬਹੈ ਨਾਹੀ। ਫਿਰਿ ਨ ਬੋਲਣੁ, ਨ ਬੁਲਾਵਣ। ਤਿਦੋ ਕਾ ਬੈਠਾ ਹੀ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਹਉ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦੀ, ਜਿ ਇਸ ਦੀ ਕਿ ਰਜਾਇ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਤਿਪਰਾ ਆਖਿਆ ਜੀ, “ਏ ਬਚਾ ਨਾਨਕਾ ਤੂ ਇਤਨਾ ਮੇਰਾ ਆਖਿਆ ਮੰਨਿ। ਤੂ ਬਹੁਤੋਰਾ ਬਾਹਰਿ ਜਾਗਿਆ ਹੈ। ਬਚਾ ਹੁਣਿ ਬਿੰਦ ਮੇਰੇ ਆਖੀਐ ਸਉ। ਮੇਰਾ ਨਾਨਕੁ ਤੂ ਹੁਣਿ ਇਤਨਾ ਬਹੁ ਨਾਹੀ, ਇਤਨਾ ਜਾਗੁ ਨਾਹੀ। ਤੂ ਹੁਣੁ ਇਤਨਾ ਮੇਰਾ ਆਖਿਆ ਮੰਨਿ। ਉਠਿ ਕਰਿ, ਇਕ ਬਿੰਦ ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤੂ ਸਉ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹ ਕਰ ਹਸਿ ਪੜਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ, ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਿਫਤਿ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਏਕ ਨ ਭਰੀਆ ਗੁਣ ਕਰਿ ਧੋਵਾ॥ ਮੇਰਾ ਸਹੁ ਜਾਗੈ ਹਉ ਨਿਸਿ ਭਰਿ ਸੋਵਾ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ਚਉਪਦੇ ॥ ੨੬॥ (੩੫੬)]

ਤਬ ਮਾਤਾ ਜਗਤ ਦੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪੈਰੀਂ ਪਈ, ਜਿਮੀ ਉਪਰਿ ਮਾਥਾ ਰਾਖਿ ਕਰਿ। ਓਇ ਤਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੁਟੰਬੁ ਸੇ, ਪਰੁ ਜੀ ਜਿਨਹੁ ਕਹਾ ਹੈ, ਜਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਿ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਤਿਨ ਕੇ ਪੀਛੇ ਅਨੇਕ ਪਾਪੀ ਛੁਟਹਿਗੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ

ਤਬ ਐਸੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਭਈ ਜਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਕੇ ਨਜੀਕਿ ਰਾਵੀ ਦਰੀਆਉ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਉਪਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਾਇ ਬੈਠਾ ਰਹਿਆ। ਦਿਨ ਰਾਤਿ ਉਹਾਂ ਹੀ ਰਹੈ, ਘਰਿ ਆਵਣਾ ਛੋਡਿ ਦੀਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਮਨਿ ਤਰਕ ਆਇ ਗਈ। ਕਹੈ ਜਿ, “ਇਥ ਮੇਰਾ ਕਿਆ ਹੈ, ਜਿ ਹਉ ਘਰਿ ਜਾਵਉ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਮਾਤਾ ਕਾ ਜੀਉ ਕਲਮਲਾਇ ਗਿਆ। ਲਾਗੀ ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਰਨੇ। ਜਿ ਹਾਇ ਹਾਇ, ਮਸਾਂ ਜੇਹੇ ਬਾਰਹੀ ਬਰਸੀਂ ਆਇਆ ਸੀ। ਮੈਨੇ ਤਰਸਦੀ ਨੋ ਕਿਵੇ ਨਜਰਿ ਆਇਆ ਸੀ, ਭੀ ਗਿਆ। ਸੁ ਮਾਤਾ ਹਾਇ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਲਾਗੀ ਉਚੀ ਪੁਕਾਰਿ ਪੁਕਾਰਿ ਰੋਵਣੇ। ਸੁ ਮਾਤਾ ਕਾ ਰੁਦਨੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਲੋਕ ਸਭਿ ਮਿਲ ਆਏ, ਜਿ ਹਾਇ ਹਾਇ ਮਾਤਾ ਰੋਤੀ ਹੈ। ਸੁ ਜਾਣੀਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਸਾਇਤ ਨਾਨਕੁ ਫੇਰਿ ਨਿਕਲਿ ਗਿਆ। ਤਬ ਇਕਿ ਲੋਕ ਜਿ ਉਸ ਤਰਫ ਤੇ ਆਏ, ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੂ ਈਹਾ ਕਾਹੇ ਕਉ ਰੋਵਤੀ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦਰੀਆਉ ਉਪਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹੈ, ਵਾਰੀ ਬਚਾ ਤੁਸਾਡੇ ਮੁਹ ਉਤਹੁ। ਤੁਸਾਂ ਦੇਖਿਆ ਮੇਰਾ ਨਾਨਕੁ?” ਕਹੈ, “ਹਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਹਮ ਦੇਖਿਆ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਦਰੀਆਉ ਉਪਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ।” ਮਾਤਾ, ਏਹ ਬਾਤ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਉਠੀ ਦਉੜੀ। ਰੋਤੀ ਰੋਤੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਉ ਆਇ ਮਿਲੀ, ਤਬ ਜਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦੇਖੇ, ਤਾਂ ਮਾਂ ਰੋਤੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਬਿਲੀਤਾਪ ਕਰਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਹਾਂ ਹਾਂ ਮਾਤਾ ਤੂ ਕਾਹੇ ਕਉ ਰੁਦਨ ਕਰਤੀ ਹੈ?” ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਚਾ, ਹਉ ਜਿ ਨ ਰੋਵਾਂ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਨ ਰੋਵਾਂ? ਤੂ ਮੈਨੋ ਮਸਾਂ ਜੇਹੇ

ਨਜ਼ਰਿ ਆਇਆ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਾਂ ਤੂ ਭੀ ਕਹੀ ਉਠਿ ਜਾਹਿ, ਤਾਂ ਹਉ ਕਿਉ ਕਰਿ ਜੀਵਾ? ਬਚਾ ਜਾਂ ਤੂ ਮੇਰੀਆ ਅਖੀ ਅਗੈ ਹੋਹਿ ਤਾਂ ਹੀ ਹਉ ਜੀਵਾਂ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੂ ਜਿ ਰੋਵਤੀ ਹੈ, ਸੋ ਮੋਹ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰੋਵਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਮੋਹੁ ਕੁਟੰਬੁ ਮੋਹੁ ਸਭ ਕਾਰ॥ ਮੋਹੁ ਤੁਮ ਤਜਹੁ ਸਗਲ ਵੇਕਾਰ॥੧॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ਚਉਪਦੇ ॥ ੨੩॥ (੩੫੬)]

ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਹਾਂ ਬਚਾ ਆਜੁ ਥੀਂ ਪੀਛੇ ਮੇ ਜਾਣਦੀ ਥੀ, ਜਿ ਤੂ ਮੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ, ਹਉ ਤੇਰੀ ਮਾਤਾ ਹਾਂ। ਬਚਾ ਸੈਮਾਰ ਦਾ ਮੋਹੁ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਿ ਸਾ। ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ। ਇਥ ਤੂ, ਆਜੁ ਥੀਂ ਲੈ ਕੇ ਮੇਰਾ ਤੇਰਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਮੋਹੁ। ਤੂ ਇਥ ਅਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਹੁਆ, ਏਸੁ ਉਪਦੇਸ ਕਾ। ਜੀ, ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬੁ ਅਸਾਡੇ ਮਨ ਸਾਂਤਿ ਆਈ। ਹੁਣਿ ਭਾਵੈਂ ਤੂ ਰਹੁ ਭਾਵੈਂ ਜਾਹਿ। ਅਸਾਡੇ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਆਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਜਾਹਿ, ਤਾਂ ਅਸਾਡੇ ਹੀ ਸਾਂਤਿ ਹੈ। ਜੇ ਰਹਹਿ, ਤਾਂ ਅਸਾਡੇ ਹੀ ਸਾਂਤਿ ਹੈ ਜੀ। ਹੁਣ ਤੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਬੈ ਏਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰਿ, ਜਿ ਅਸਾਨੂੰ ਭਿ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਚਿਤਿ ਆਵੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਧੰਨੁ ਹੈ ਤੂ, ਜਿਸ ਨੂ ਏਹ ਮਤਿ ਆਈ ਹੈ। ਹਾਂ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੂ ਅਸਾਨੂੰ ਅਸੀਰਬਾਦ ਦੇਹਿ, ਜਿ ਜੇਹੀ ਹਮਰੁ ਉਠਾਈ ਹੈ, ਤੇਹੀਆਂ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨਿਬਾਹੈ।” ਤਬ ਮਾਤਾ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬੇਟਾ ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨਿਬਾਹੈ। ਮੇਰਾ ਇਹੀ ਅਸੀਰਬਾਦੁ ਹੈ। ਜਿ ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨਿਬਾਹੈ, ਤੇਰੀ ਪੂਰੀ ਪੜੈ। ਮੇਰਾ ਇਹੀ ਅਸੀਰਬਾਦੁ ਹੈ, ਜਿ ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਿਬਾਹੈ, ਥਾਂਈ ਪੜੈ” ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਕਾਜੀਆਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਸ ਠਉਰ ਦਰੀਆਵ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਉਠਿ ਕਰਿ, ਆਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਆਏ। ਤਬ ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਬੀਤੇ ਬੇ, ਅਰੁ ਧਰਮਸਾਲਾ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਬਾ। ਅਰੁ ਇਕਿ ਦੋਇ ਕਾਜੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਆਏ, ਆਪਸ ਮਹਿ ਝਗੜਤੇ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕਾ, ਆਪਸ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਬੋਲਤੇ ਝਗੜਤੇ ਹੋਏ ਆਇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਆਇ, ਦੁਆਇ ਸਲਾਮੁ ਕਰਿ ਬੈਠੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਾ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਕੀਆ, ਅਰੁ ਉਨ ਕਉ ਸੰਤੋਖਿਆ। ਸੰਤੋਖਿ ਕਰਿ, ਤਬ ਪੁਛਿਆ ਜਿ “ਕਿਉ ਮੀਆ ਜੀ, ਤੁਮ ਆਪ ਮਹਿ ਕਿਆ ਬੋਲਤੇ ਹਹੁ?” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੂ ਜਿ ਹੇ ਸੁ ਵਡਾ ਮਰਦੁ ਹੈਂ। ਅਜੁ ਇਸਿ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚਿ, ਤੇਰੀ ਪਹੁਚ ਨੇ, ਦੂਜਾ ਹੋਰੁ ਖੁਦਾਇ ਨਾਹੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ। ਤੂ ਜਿ ਹੈਂ, ਸੁ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਾ ਪੀਰ ਹੈਂ ਜੀ। ਅਸਾਨੇ ਏਹੋ ਆਪਿ ਵਿਚਿ ਝਗੜਾ ਹੈ, ਜਿ ਜੀ ਏਹੁ ਕਹਦਾ ਹੈ ਜੀ, “ਸਿਭਾਮਾ ਹੈ, ਸੁ ਹਠ ਵਿਚਿ ਹੈ। ਜੇ ਏਹ ਬੰਦਾ ਹਨੁ ਬੰਧੈ, ਤਾਂ ਖੁਦਾਇ ਨੂ ਪਹੁਚੇ। ਖੁਦਾਇ ਨੂ ਤਾਂ ਮਿਲੈ, ਜਾਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰੈ। ਸੁ ਮਿਹਨਤ ਤਾਂ ਹੋਵੈ, ਜਾਂ ਹਠ ਕਰੈ। ਬਿਨਾ ਹਠ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦੀ। ਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਨੁ ਕਰੈ, ਤਾਂ ਮਿਹਨਤ ਹੋਵੈ। ਜਾਂ ਸੁਖ ਕਰੈ, ਤਾਂ ਮਿਹਨਤ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦੀ। ਬਿਨਾਂ ਹਠ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਹੀ। ਬਿਨਾ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਸੇਵਾ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਬੰਦਾ ਬੰਦਗੀ ਹੀ ਕਰੈ, ਸਿ ਹਨੁ ਕਰਿ ਕਰੈ। ਅਗੈ ਕਬੂਲੁ ਘਤਣਹਾਰਾ ਆਪਿ

ਅਲਾਹ ਹੈ। ਐਪਰ ਏਸ ਦਾ ਹਨੁ ਲੋੜੀਐ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਤੂੰ ਆਖੁ ਮੀਆਂ ਤੂੰ ਕਿ ਕਹਦਾ ਹੈ?” ਤਬ ਉਨ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਮੈਂ ਏਵ ਕਹਦਾ ਹਾਂ, ਜਿ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਸਾਹਿਬ ਕਰਾਇਆ ਭਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਏਸੁ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਜੀ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ : ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ, ਤਿਵੈ ਏਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੀ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਆਪਿ ਕਰੇ ਸਚੁ ਅਲਖ ਅਪਾਰੁ॥ ਹਉ ਪਾਪੀ ਤੂੰ ਬਖਸਣਹਾਰ॥੧॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ਚਉਪਦੇ ॥ ੨੪॥ (੩੫੬)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਉਠਿ ਕਰਿ ਸਿਜਦਾ ਕੀਆ, ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਪੈਰਾਂ ਉਪਰਿ ਗਿਰਿ ਬਹੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਨ ਉਪਰਿ ਬਹੁਤੁ ਦੇਆਲ ਭਇਆ। ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਮੁਰੀਦ ਹੋਏ। ਉਨ ਕੇ ਮਨਿ ਸਾਂਤਿ ਆਈ। ਤਬ ਓਇ ਕਹਣੇ ਲਾਗੇ ਜਿ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਜਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਜਲਤਾ ਜੀਉ ਸਾਂਤਿ ਆਇ ਗੈਆ। ਸੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ।

ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਐਸੀ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਭਈ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਆਇਆ। ਸੁ ਜਬ ਸਹਰ ਮਹਿ ਆਇ ਵੜਿਆ, ਤਬ ਸਹਰ ਕੇ ਲੋਕੋਂ ਜੁ ਸੁਣਿਆ, ਜੁ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ ਜੋ ਸੁਣੀਦਾ ਬਾ, ਜਿਸ ਦਰਸਨ ਕੇ ਲੋਕ ਉਪਜੰਧਿ ਕੇ ਦੇਖਨੇ ਕਉ ਜਾਤੇ, ਸੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਈਹਾਂ ਹੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਸੁ ਲੋਕ ਬਾਬੇ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕਉ ਦੇਖਣੇ ਕੀ ਲਾਲਸਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਲੋਕ ਬਹੁਤੁ ਚੁੜਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਜਾਰ ਮਹਿ ਆਇਆ, ਜਹਾਂ ਵਡੇ ਵਡੇ ਸਰਾਫ ਬਜਾਜ, ਕੋਠੀਵਾਲ, ਸਾਹ ਵਣਜਾਰੇ ਬੈਠੇ, ਆਪਣਾ ਬਿਉਹਾਰੁ ਕਰਤੇ ਬੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਸਾਹ ਲੋਕ ਬੈਠੇ ਲੇਖਾ ਕਰਦੇ ਹੋਨਿ। ਵਣਜਾਰੇ ਵਿਦੇਸਹੁ ਵਪਾਰ ਕਰਿ ਲੈ ਆਏ ਹੋਨਿ। ਵਣਜਾਰੀਂ ਰਖਤ ਆਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਹੀ ਜਿ ਓਨਾਂ ਨੇ ਦੰਮ ਸਉਪੇ ਸਨਿ, ਸੁ ਤਿਸ ਦਾ ਵਪਾਰੁ ਵਣਜਾਰੇ ਖਰੀਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲੈ ਆਏ ਹੋਨਿ। ਸੁ ਸਾਹ ਓਨ੍ਹਾਂ ਬਾਵਹੁ ਆਪਣੀ ਵਥੁ ਸਮਾਲਿ ਸਮਾਲਿ ਲੈਂਦੇ ਹੋਨਿ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਸਿ ਪੁੰਜੀ ਪੂਰੀ ਆਂਵਦੀ ਹੈ, ਤਿਨਾ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਹ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦੇ ਹੋਨਿ, ਅਤੇ ਓਨਾ ਨੇ ਹੋਰ ਰਾਸਿ ਸਉਪਦੇ ਹੋਨਿ। ਅਤੇ ਜਿਨਾ ਵਣਜਾਰਿਆ ਦੀ ਵਥੁ ਸਮਾਲੀ ਹੋਈ, ਲੇਖੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ, ਵਸਤੁ ਤੁਟਦੀ ਹੈ, ਉਨਾ ਨੂੰ ਵੇਖੁਸੀ ਹੋਂਦੇ ਹੋਨਿ। ਤਬ ਓਇ ਸਾਹ ਅਰੁ ਵਣਜਾਰੇ ਆਪਸ ਮਹਿ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਪਾਸਿ ਆਇ ਗਏ। ਤਬ ਓਨਾ ਸਾਹੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਕਿਆ ਕਰਹਿ ਜੀ? ਮੇਰੀ ਪੁੰਜੀ ਸਾਵੀਂ ਵਿਚਹੁ ਏਨਿ ਵਸਤੁ ਤੋੜੀ ਹੈ। ਰਖਤੁ ਘਟਦਾ ਹੈ ਜੀ। ਮੈ ਲਾਹਾ ਛਡਿਆ ਜੀ, ਮੇਰੀ ਮੂੜੀ ਸਾਵੀਂ ਤਾਂ ਪੁਜਾਇ ਦੇਨੁ ਜੀ।” ਤਾ ਵੇਰਿ ਵਣਜਾਰੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਜਾਂ ਅਸਾਨੂੰ ਤੁੱਟਾ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿ ਕਰਹੁ? ਕਿਥਹੁ ਦੇਹ ਜੀ? ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਤੁੱਟਾ ਆਇਆ ਲੋੜੀਦਾ ਨ ਸੀਓ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਕਹ ਕਹ ਹਸਿਆ ਅਰੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਹੁ ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨ ਜੀ! ਏਹੁ ਤਾਂ ਏਥਹੁ ਦਾ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵਪਾਰੁ ਹੈ। ਪਰੁ ਜਿਸਿ ਵਸਤੁ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਏਸੁ ਜਹਾਨ ਵਿਚਿ ਆਏ ਹਹੁ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੁਸੀਂ ਭੇਜੇ ਹਹੁ, ਸੁ ਉਸਿ ਵਪਾਰ ਦੀ ਕਿ

ਗਲ? ਤਬ ਓਨੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਸੁ ਓਹੁ ਵਪਾਰੁ ਕਉਣੁ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਨੀ ਸਰੀਅਤੀ ਨਸੀਹਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਤਾਵਤਾ ਹੈ। ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ :—

ਵਣਜੁ ਕਰਹੁ ਵਣਜਾਰਿਹੋ ਵਖਰੁ ਲੋਹੁ ਸਮਾਲਿ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ॥ ੨੩॥ (੨੨)]

“ਤਬ ਉਨ ਕਉ ਓਹੁ ਮਾਇਆ ਝਗੜਾ ਭੂਲਿ ਗੈਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ। ਉਨ ਕੇ ਆਤਮੇ ਗਿਆਨੁ ਉਪਜਿ ਆਇਆ। ਲਾਗੇ ਗੋਬਿੰਦ ਅਰਾਧਣੇ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਵੈਸ਼ਨਵਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਲਹੌਰ ਸਰਹ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਾ ਬਾ। ਅਰੁ ਏਕ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ ਆਏ, ਬੈਸਨਉ ਮਾਰਗ ਕੇ। ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੀ। ਜਿ “ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਜੀ। ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਾਉ, ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਮ ਵਿਟਹੁ। ਆਈਐ ਜੀ। ਬੈਸੀਐ ਜੀ। ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਜੀ।” ਤਬ ਉਹੁ ਬੈਸਨਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕੀਆ, ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ, ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ। ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਬ ਕਹਿਹ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ, ਕਾਈ ਪੂਛਨੇ ਕੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਮਾਰੀ ਏਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ। ਦਿਖਾ ਜੀ, ਏਹੁ ਜਿ ਮਨੁ ਹੈ, ਸੁ ਨ ਏਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕੀਨੀ, ਨ ਭਗਤਿ ਕੀਨੀ, ਨ ਸੰਤ ਕੀ, ਨਾ ਭਗਤਾਂ ਕੀ। ਕਿਸੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨ ਕਰਿ ਸਕੀ, ਅਰੁ ਨਾ ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਹੀ ਕਹੇ ਚਲਿਆ। ਜੀ, ਏਸ ਕਉ ਗਰਜ ਕਿਸੀ ਬਾਤ ਕੀ ਨਾਹੀ, ਬਿਨਾ ਆਪਣੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੇ ਰਸਾਂ ਭੋਗਾਂ ਬਿਨਾ। ਜੀ ਏਸੁ ਮਨ ਕਉ ਖਾਣੇ ਹੀ ਸਾਥਿ ਗਰਜ ਹੈ ਅਕੈ ਪੈਨਣੇ ਸਾਥਿ ਗਰਜ ਹੈ। ਏਹੁ ਮਨੁ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਤੇ ਉਪਾਇ ਖਾਈਐ ਅਰੁ ਪੈਨੀਐ, ਤਾਂ ਹੀ ਭਲਾ ਹੋਇ। ਦੇਖਾਂ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਸੁ ਮਨ ਕੀ ਕਵਨ ਗਤਿ ਹੋਇਗੀ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਹਸਿਆ, ਹਸਿ ਕਰਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਫਿਟ ਇਵੇਹਾ ਜੀਵਿਆ ਜਿਤੁ ਖਾਇ ਵਧਾਇਆ ਪੇਟੁ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਸੁਹੀ ਕੀ ਵਾਰ ॥ ੧੬॥ (੭੮੦)]

ਤਬ ਓਇ ਬੈਸਨਉ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ। ਜਿ ਧੰਨਿ ਹੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਪੂਰਨ ਭਗਤ, ਜਿਨਿ ਕਰੀ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਏਕੁ ਕਰਿ ਅਰਾਧਿਆ ਤੇ ਸੇ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਸਤਿ॥ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ੨੨੮॥ ੨੨੮॥ ੬੧॥ ੧॥ ਆਦਿ ਪੋਥੀ ਸਚਖੰਡ॥ ੧੬੭॥ ਇਕੁ

ਸਉ ਸਤਾਹਟਿ ਗੋਸਟੀ ਕੀ॥ ਤਿਸੁ ਤੇ ਆਗੇ ਹਰਿ ਜੀ ਪੋਥੀ ਦੂਸਰੀ॥ ੨॥ ੬੧॥ ਇਕਾਹਟਿ ਗੋਸਟੀ ਕੀ॥ ਦੁਹਾਂ ਪੋਥੀਆਂ ਕੀਆਂ ਗੋਸਟੀ॥ ੨੨੮॥ ਸੰਮਤਿ॥ ੧੭੦੭ ਭਾਦਵ ਵਦੀ॥ ੭॥ ਆਇਤਵਾਰ ਮਹਮਦੀ ਪੁਰਿ ਹਰਿ ਜੀ ਪੋਥੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਈ ਗੋਸਟੀ॥ ੬੧॥ ਭਾਈ ਕੇਸੇ ਦਾਸ ਬ੍ਰਹਮਨ ਦੀ ਅਖਰੀ ਲਿਖੀ। ਗੁਰੂ ਮਨਸਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ੧। ਏਹਿ ਤਿਸ ਪੋਥੀ ਉਪਰਹੁ ਉਤਾਰ ਕੀਤਾ॥

ਸੰਬਤ ੧੮੩੭॥ ਵਰਖੇ ਮਾਹ ਮਿਤਿ ਹਾੜ ਸੁਦੀ ੧੦॥ ਵਾਰ ਹਰਿ ਜੀ ਪੋਥੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਈ॥ ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ॥ ੧੮੮੫॥

ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੋਨੀ ਸੈਭੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਬਾਣੀ ਲਿਖੀ ਗੋਸਟੀ ਅਰਥਾ ਸਮੇਤਿ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਬਾਣੀ ਲਿਖੀ ਜੇ ਪੜੇ ਸੁਣੇ ਸਿਖੇ ਗਾਵੇ ਚਿਤੁ ਲਾਇਕੇ ਤਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤਿ ਹੋਵੇ ਵਚਨੁ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਕਾ।

ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਕਰਤਾਰਪੁਰ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਵੇਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਅਪਨੇ ਅਸਥਲਿ ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਦੋਨੋਂ ਹਾਥ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਿਦੁ ਖੜਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਕਿਉ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਕਿਹੁ ਆਖਣਾ ਜੀ ਦੀ ਹੀ, ਸੁ ਆਖੁ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, “ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ ਜੇ ਤੇਰੀ ਰਜਾਇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸੁਣਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਖੋਜੇ, ਤਿਸ ਉਪਰਿ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਖਾ ਜਿ ਗਲ ਜੀ ਹੋਵੇ, ਸੁ ਖੋਜਿ ਲੈਣੀ, ਡਰਣਾ ਨਹੀਂ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਏਹੁ ਜਿ ਨਾਉ ਕਹੀਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਨਾਵ ਦਾ ਪਰਮਾਰਥੁ ਕਿਆ ਹੈ? ਜਿਸ ਕਉ ਨਾਮੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ। ਜਿ ਭਾਈ ਏਨਿ ਨਾਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਪਾਇਆ ਅਰੁ ਸਿਮਰਿਆ ਅਰੁ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਜਾਇ ਮਿਲਿਆ, ਸੁ ਬਾਬਾ ਜੀ ਓਹੁ ਅਰਦਾਸ ਕਵਣ ਹੈ? ਜਿਤੁ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਸਾਹਿਬੁ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਸਾਹਿਬੁ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ ਨਿਜੀਕਿ ਸੁਣੈ, ਅਰੁ ਸਾਹਿਬੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇ। ਅਤੇ ਜੀ ਓਹੁ ਅਰਦਾਸ ਕਉਣੁ ਹੈ? ਜਿਤੁ ਸਾਹਿਬੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਦਰਗਾਹ ਆਪਦੀ ਬੁਲਾਇ ਲੇਇ। ਅਰੁ ਦੀ ਓਹ ਦਰਗਾਹ ਕਉਣੁ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਬੈਸਿ ਕਰਿ ਸਭਸ ਕਉ ਸਮਾਲਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਸਭਸ ਕਉ ਅਹਾਰੁ ਪਹੁਚਾਇਦਾ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਸਿਆ ਅਰੁ ਹਸਿ ਹਸਿ ਕਰਿ ਖੁਸੀ ਭੋਆ। ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਾਬਾਸਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਤੈਂ ਭਲੀ ਬਾਤ ਪੁਛੀ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਰਾਮ ਕਲੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਤੁਧਨੋ ਨਿਵਣੁ ਮੰਨਣੁ ਤੇਰਾ ਨਾਉ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਚਉਪਦੇ ॥ ੮॥ (੮੭੮)]

.....ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ, ਅਰੁ ਕਹਣੇ ਲਾਗਾ ਜਿ, “ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਜੀ”।

ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਇਕ ਜੰਵ ਵੇਖੀ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਲਹੌਰ ਸਹਰ ਮਹਿ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਬਾ। ਜਬ ਦੇਖੇ, ਤਉ ਏਕ ਜਨੇਤ ਚੜੀ ਹੈ, ਅਰ ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਵਾਜੇ ਵਜਤੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਗਭਰੂ ਕਉ ਭਲੇ ਭਲੇ ਉਤਮ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਾਏ ਹੈ। ਅਰੁ ਸਾਬ ਕੇ ਜਨੇਤੀ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਓਇ ਭਲੇ ਭਲੇ ਬਾਗੇ ਪਹਿਰਿ ਪਹਿਰਿ ਸਾਬਿ ਕਪੜੇ ਛਿੜਕੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਕਸਤੂਰੀ ਚੋਏ, ਅਰਗਜੇ ਸਾਬਿ ਗਭਰੂ ਕੇ ਕਪੜੇ ਛਿੜਾਏ ਹੈ। ਅਰੁ ਗਭਰੂ ਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ, ਭਾਈ ਕੁਟੰਬ ਸਭਿ ਪੁਸੀ ਸਾਬਿ ਅਨੰਦ ਕੋਲ ਮੰਗਲ ਕਰਤੇ ਜਾਤੇ ਹੈ। ਜਾਸਕ ਨਾਚਤੇ ਹੈ, ਅਰੁ ਵਾਜੰਤ੍ਰ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਵਾਜਤੇ ਹੈ। ਧ੍ਰੁਗਾ, ਡੂਰੇ, ਛੈਣੇ, ਭੇਰੀ ਸਹਨਾਈ ਵਜਤੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਨਗਰ ਹੀ ਬੀਚਿ ਉਸਿ ਗਭਰੂ ਕੇ ਸਾਹੁਰੇ ਬੇ। ਜਬ ਜਨੇਤ ਉਸ ਸਮਧੀ ਕੇ ਘਰ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਆਈ, ਤਬ ਆਗੇ ਤੇ ਗਭਰੂ ਕਾ ਸਹੁਰਾ, ਸਸੁ, ਸਾਲੇ ਅਰ ਅਉਰ ਕੁਟੰਬ ਲੋਕ, ਅਰੁ ਸਭੁ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸਭੁ ਲੋਕ ਜਨੇਤ ਕਉ ਸਨਮੁਖ ਆਇ ਮਿਲੇ। ਤਬ ਦੁਹਾਂ ਤਰਫਾਂ ਤੇ ਕੁਟੰਬ ਏਕਠੇ ਹੋਇ ਮਿਲੇ। ਤਬ ਤਹਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਹੁਤ ਉਨ ਕਉ ਆਨੰਦ ਉਪਜਿਆ। ਤਬ ਤਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਉਨ ਕੀ ਤਰਫ ਦੇਖਿ ਕੇ ਖਲਾ ਹੋਇ ਗੋਆ। ਸੁ ਕਿਆ ਜਾਣਿ ਕਰਿ? ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ, ਅਗਮੁ ਹੋਵਣਹਾਰ ਦਿਸਟਿ ਆਹਿਆ। ਜਿ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸਿ ਬਾਲਕ ਕਾ ਤੋ ਚਲਣੇ ਕਾ ਸਮਾ ਨਿਕਟਿ ਆਇ ਲਾਗਾ ਹੈ। ਹੇ ਰਾਮ ਏਹ ਤੇ ਗਭਰੂ ਇਬ ਘੜੀ ਕਉ ਉਠਿ ਚਲਤਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਇਸ ਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ, ਭਾਈ, ਕੁਟੰਬ, ਸਸੁ, ਸਹੁਰਾ ਸਾਲੇ ਸਭ ਲੋਕ ਉਸਿ ਬਾਲਕ ਕਉ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਮਹਾਂ ਅਨੰਦਮਾਨ ਹੋਤੇ ਹੈ। ਤਬ ਜਨੇਤ ਸਮੇਤਿ ਗਭਰੂ ਸਾਹੁਰੇ ਘਰ ਮਹਿ ਆਇ ਉਤਰਿਆ। ਤਬ ਬੀਆਹ ਬਾ ਸਮਾ ਭੋਆ। ਜਬ ਹੀ ਬੀਆਹੁ ਹੋਇ ਨਿਬੜਿਆ, ਤਬ ਤਿਤੀ ਸਮੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਐਸੀ ਆਗਿਆ ਭਈ, ਜਿ ਉਸੁ ਗਭਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਛੁਟਕਿ ਗਏ। ਤਬ ਜਿਓ ਓਇ ਲੋਕ ਆਨੰਦਮਾਨ ਬੇ, ਤਿਉ ਹੀ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ, ਭਾਈ ਕੁਟੰਬ, ਸਸੁ, ਸਹੁਰਾ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਭ ਲੋਕ ਸਾਲੇ ਸਾਲੀਆਂ ਸਭ ਲਾਗੇ ਰੋਵਣੇ ਪਿਟਣੇ। ਸਿਰ ਮਹਿ ਧੂੜਿ ਬਾਹਣੇ ਲਾਗੇ, ਅਰੁ ਮਹਾ ਬਿਲੀਪਾਤ ਲਗੇ ਕਰਣੇ। ਲੋਕ ਪਲਕ ਮਹਿ ਅਵਰ ਕੀ ਅਵਰੇ ਹੋਇ ਗਈ। ਤਬ ਉਨ੍ਹ ਕੀ ਤਰਫ ਦੇਖਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਮਾਇ ਬਾਪ ਕੋ ਬੇਟਾ ਨੀਕਾ ਸਸੁਰੇ ਚੜ੍ਹਤੁ ਜਵਾਈ॥

[ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਤ੍ਰਕੇ ॥ ੩॥ (੫੯੬)]

ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਬਿਨਾ ਅਰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਬਿਨਾ ਸਕਲ ਬਾਦ ਹੈ। ਸਿਮਰਨੁ ਹੀ ਸਾਰੁ ਹੈ। ਤਬ ਤਿਤਿ ਸਮੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਕੀਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਇਕ ਵੈਰਾਗੀ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਲਹੌਰ ਸਹਰ ਮਹਿ ਬੈਠੇ ਬੇ। ਅਰੁ ਇਕ

ਅਤੀਤ ਬੈਰਾਗੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸਿ ਬੈਠੇ ਬੇ। ਤਬ ਤਹਾ, ਇਕੁ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਭਲਾ ਮਾਣਸੁ ਵਡਾ ਆਦਮੀ ਮੂਆ ਥਾ। ਤਬ ਤਿਸ ਕਉ ਕੁਟੰਬੁ ਅਰੁ ਲੋਕੁ ਰੋਵਤੇ ਬੇ। ਅਰੁ ਤਹਾ ਸਹਰ ਕੇ ਲੋਗ ਤਿਸਿ ਮਿਰਤਕ ਕੇ ਸਾਬਿ ਬਹੁਤ ਬੇ। ਤਬ ਓਇ ਅਤੀਤ ਜੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਬੈਠੇ ਬੇ; ਨਿਤਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਏਕੁ ਬੇਨਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਹਮ ਕਹਹਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਸੰਤਹੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ ਸੁ ਕਹਹੁ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜੀ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਏਹ ਜਿ ਲੋਗ ਮੂਏ ਕਉ ਰੋਵਤੇ ਹੈ, ਅਰੁ ਬਿਲੀਪਾਤ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਛੁ ਇਨ ਕਾ ਕਾਰਜੁ ਭੀ ਸਉਰਤਾ ਹੈ ਜੀ? ਏਹ ਜਿ ਰੋਵਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਰੋਵਤੇ ਹੈ ਜੀ? ਇਨ ਕਾ ਆਤਮਾ ਸਹਜ ਕੇ ਘਰਿ ਕਿਉ ਨਾਹੀ ਆਵਤਾ ਜੀ। ਸਹਜ ਕੇ ਘਰਿ ਇਨ ਕਾ ਆਤਮਾ ਆਵੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਆਵੈ? ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਏਹ ਬਾਤ ਜਿਵ ਹੈ, ਤਿਵ ਕਹੀਐ ਜੀ”। ਤਬ ਉਨ ਬੈਰਾਗੀਆਂ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਆਸਾ ਰਾਗ ਉਪਦੇਸੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਏਕੁ ਮਰੈ ਪੰਚੇ ਮਿਲਿ ਰੋਵਹਿ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ ਘਰ ੨ ॥ ੪॥ (੪੧੩)]

ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ। ਅਰੁ ਲਾਗੇ ਕਹਣੇ ਜਿ, “ਪੰਠ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਜਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਆਤਮੇ ਤੇ ਭਰਮ ਕੀ ਭੀਤ ਦੂਰਿ ਹੋਈ”। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਭਾਗੋ ਤੇ ਗੰਗੂ ਖਤਰੀ ਦਾ ਜੱਗ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਲਹੌਰ ਮਹਿ ਏਕੁ ਠਉੜ ਬੈਠਾ ਥਾਂ। ਅਰੁ ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ ਲੋਗ ਪਾਸਿ ਬਹੁਤੁ ਬੈਠੇ ਬੇ। ਤਬ ਭਾਗੋ ਖਹੋਰਤੁ ਅਰੁ ਗੰਗੂ ਦਿਲਾਵਰੀ ਖੜੀ ਲਹੌਰ ਕੇ ਚਉਧਰੀ ਭੀ ਬੇ, ਅਰੁ ਹਾਕਮ ਮੁਕਾਤੀ ਭੀ ਬੇ। ਤਿਨ ਕੇ ਏਕੁ ਜਗੁ ਥਾ। ਤਬ ਓਇ ਆਇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਤਬ ਉਨ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਆਵਹੁ ਪੁਰਖਹੁ ਭਲੇ ਹਹੁ, ਕਲਿਆਣ ਹੈ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜਿ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖੇ ਆਜੁ ਕਲਿਆਣ ਹੈ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਜੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜੋ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਏਕੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰਹਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਪੁਰਖਹੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹਹੁ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਲਿਆਰ ਜਾਂ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ। ਆਜੁ ਹਮਾਰੇ ਜਗੁ ਹੈ। ਕਈ ਸੈ ਬ੍ਰਹਮਣ ਨਿਉਤੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਤੁਮਾਰਾ ਭੀ ਆਵਣਾ ਈਹਾਂ ਹੋਆ ਹੈ ਜੀ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਉਹਾਂ ਹਮਾਰੇ ਜਗ ਮਹਿ ਚਲੀਐ। ਉਹਾਂ ਕਾ ਕਉਤਕੁ ਦੇਖੀਐ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਜੀ। ਹਮ ਚਲਤੇ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੀ, ਹਮ ਕਉ ਉਹਾਂ ਜੈਸੀ ਦਿਸਟਿ ਆਵੈਗੀ, ਹਮ ਤੈਸੀ ਹੀ ਕਹਹਿਗੇ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਹੁਤੁ ਭਲਾ ਜੀ। ਜੈਸੀ ਤੁਮ ਦੇਖਹੁਗੇ, ਤੈਸੀ ਹੀ ਕਹੀਅਹੁ। ਉਹਾਂ ਤਉ ਕਿਛੁ ਕਾਈ ਅਥਿਹਿ ਬਾਤ ਨਾਹੀ ਹੋਤੀ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਿਉਤੇ ਹੈ। ਤਿਨ ਕਉ ਖੀਰਿ, ਖੰਡਿ, ਪਕਵਾਨ, ਮੇਵੇ ਇਛਾ ਭੋਜਨੁ ਭੁੰਚਾਈਅਹਿਗੇ। ਉਨ ਕੇ ਮਾਥੇ ਕੇਸਰ ਕਾ ਤਿਲਕੁ ਕੀਜੀਐਗਾ। ਚੰਦੇ, ਚੰਦਨ, ਅਰਗਜੇ ਕਾ, ਉਨ ਕੇ ਅੰਗ ਕਉ

ਲੇਪਨ ਕਰੀਐਗਾ। ਅਉਰ ਉਨ ਕਉ ਭਲੇ ਬਸਤਰ ਧੋਤੀਆਂ ਟਸਰ ਕੀਆਂ ਪਹਿਰਾਈਆਂ ਰੀਆਂ, ਅਰੁ ਭਲੀ ਦਫਨਾ ਮਿਲੈਗੀ। ਅਰੁ ਉਨ ਕੀ ਭਲੀ ਭਾਤਿ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਅਰਾਧਿ ਸੰਤੋਖਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਚਰਨੀ ਲਾਗਿ ਕਰਿ, ਅਸੀਰਬਾਦੁ ਉਨ ਕਾ ਲੇ ਕਰਿ, ਓਇ ਵਿਦਾ ਕਰੀਅਹਿਗੇ। ਤਿਨ ਕੇ ਪੀਛੈ ਅਉਰ ਭਾਈ ਬੰਧ ਇਸਟਿ, ਮਿਤ੍ਰ, ਸਭ ਜੇਵਾਈਅਹਿਗੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਉਹਾ ਏਹੁ ਕਿਛੁ ਹੋਇਗਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ, “ਜਿ ਐਸੀ ਹੈ, ਤੋ ਭਲੀ ਹੈ, ਚਲੀਐ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਉਨ ਕੇ ਸਾਥਿ ਉਠਿ ਚਲਿਆ। ਆਇ, ਉਨ ਕੇ ਜਾਹਿ ਬੈਠਾ। ਸਭ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਿਆ, ਜਿ ਉਨਹੁ ਕਈ ਸੈ ਬ੍ਰਹਮਣ ਜੇਵਾਲੇ। ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਬਿੰਜਨ, ਇਛਾ ਭੋਜਨ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਬ੍ਰਹਮਣ ਕ੍ਰਿਪਤਿ ਕੀਏ। ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਕਉ ਪਾਟੇਬਰੀ ਧੋਤੀਆਂ ਸੇਵਰਨ ਕੇ ਜਨੇਊ ਅਰੁ ਸੇਵਰਨੁ ਹੀ ਦਖਣਾ। ਉਪਰ ਓਢਣੇ ਕਉ ਪਾਬਡੀਆਂ, ਅਰੁ ਲਵੇਰੀਆਂ ਗਊਆਂ ਦੀਆਂ। ਤਬ ਨਗਰ ਮਹਿ ਉਨ ਕੀ ਏਕ ਧੰਨਕਾਰੀ ਉਠੀ, ਜਿ ਵਾਹ, ਵਾਹ, ਸਾਬਾਸਿ ਭਾਗੋ ਵਡਾ ਜਗੁ ਕੀਆ। ਐਸੀ ਸੋਭਾ ਹੋਈ। ਤਬ ਤਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖੇ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਜਗੁ ਹੋਇ, ਓਇ ਦੇਹਿ ਲੇਹਿ, ਜਿਉ ਜਿਉ ਜਗਤੁ ਸੋਭਾ ਕਰੇ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਬੈਠਾ ਸੁਣੇ। ਤਬ ਲੋਕੀ ਆਇ ਉਸਤਤਿ ਕਹੀ, ਭਾਗੋ ਅਰੁ ਗੰਗੁ ਕੇ ਆਗੇ। ਜਿ ਵਾਹ ਵਾਹ ਜੀ, ਵਡਾ ਜਗੁ ਹੁਆ। ਤਬ ਗੰਗੁ ਕਉ ਭਾਗੋ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜਗੁ ਭਲਾ।” ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹੈ ਜਿ, “ਜਗੁ ਭਲਾ ਹੁਆ, ਤਾਂ ਜਗੁ ਭਲਾ।” ਤਬ ਗੰਗੁ ਭਾਗੋ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਿਛੁ ਤੇ ਖੁਸੀ ਆਇਆ ਜਿ ਏਹੁ ਕੈਸਾ ਜਗੁ ਹੁਆ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ ਭਾਗੋ, ਗੰਗੁ ਜੇਹਾ ਜਗੁ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤੇਹਾ ਤੁਸੀ ਸੁਣਿਹੁ। ਇਕੁ ਸਲੋਕੁ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਭੋਜਿਆ ਹੈ।” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਭਲਾ ਸੁਣਾਈਐ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਜੇ ਮੋਹਾਕਾ ਘਰੁ ਮੁਹੈ ਘਰੁ ਮੁਹਿ ਪਿਤਰੀ ਦੇਇ॥

ਅਗੈ ਵਸਤੁ ਸਿਵਾਣੀਐ ਪਿਤਰੀ ਚੋਰ ਕਰੇਇ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਆਸਾ ॥ ੨੭॥ (੪੭੨)]

ਤਬ ਉਨ ਭਾਗੋ ਅਰੁ ਗੰਗੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਹ ਅਗੈ ਦੀ ਬਾਤ ਤੁਧਨੋ ਦਿਸਟਿ ਆਈ ਜਿ ਅਗੈ ਏਹ ਹੋਇ ਵਰਤਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾ ਤੇਰੀ ਏਹ ਪਹੁਚ ਹੈ, ਤਾ ਏਹ ਬਾਤ ਤੈਨੋ ਨਜਰਿ ਆਈ ਜੀ। ਤੁਧਨੋ ਅਗਮ ਨਿਗਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਤਾਂ ਹੈ, ਜਾਂ ਤੂ ਪੂਰਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ ਜੀ। ਤੂ ਪੂਰਾ ਤਾਂ ਭੈਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਤੈਨੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋਈ। ਭਗਤ ਅਰੁ ਭਗਵਾਨ ਮਹਿ ਸਾਧ ਵੇਦ ਕਹਦੇ ਹੋਨਿ, ਜਿ ਅੰਤਰਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਐਪਰੁ ਜੀ, ਜਾਂ ਤੈ ਜੇਹੇ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਇਸਿ ਜਗ ਵਿਚਿ ਆਏ ਜਿਉ ਪਾਡਵ ਕੇ ਜਗ ਵਿਚਿ ਬਾਲਮੀਕ ਆਇਆ ਬਾ, ਸੁ ਭਗਤੁ ਬਾ। ਅਰੁ ਉਨ ਕਾ ਜਗ ਪੂਰਨ ਹੁਆ ਬਾ। ਸੁ ਗੁਰੂ ਜੀ। ਤੂ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਹੈ। ਅਜੁ ਇਸਿ ਕਲੀ ਕਾਲ ਮਾਹਿ ਜੁਗੁ ਨਿਸਤਾਰਨ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ ਤੂ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਹੈ ਜੀ। ਜਾਂ ਤੇਰੀ ਚਰਨੀ ਪੜੀ, ਜਗੁ ਏਹੁ ਵਿਰਥਾ ਜਾਇਗਾ, ਤਾਂ ਤੁਧਨੋ ਸਰਮਾ ਹੈ ਜੀ। ਹਮ ਤਉ ਪਾਪੀ ਹੀ ਹਹਿ ਜੀ। ਹਮਾਰੇ ਕਰਮ ਐਸੇ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਨ ਕਿਸੀ ਕੇ ਪੀਛੈ ਐਸੇ ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਹੋਏ ਹੈ, ਅਰੁ ਨਾ ਆਗੇ ਕਿਸੀ ਕੋ ਹੋਹਿਗੇ ਜੀ। ਹਮ ਤਉ ਜੀ, ਐਸੇ ਹੀ ਪਾਪੀ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ ਤੇਰੇ ਚਰਨ ਈਹਾ ਪੜੇ ਹੈ। ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ, ਤਿਉ ਥਾਈ ਪਾਇ ਜੀ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਸਿਆ।

ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜਾਹਿ ਪੁਰਖਾ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਹੁ ਬੀਜਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਲ ਤਿਲ ਤੀਕੁ ਦਰਗਾਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬਾਇ ਪੜਿਆ। ਤਬ ਭਾਗੋ ਅਰੁ ਗੰਗੁ ਉਠਿ ਕਰਿ ਪੈਰੀਂ ਪਏ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ। ਕਹਣੇ ਲਾਗੇ ਜਿ, ਵਾਹ ਵਾਹ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ।

ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਅਸੀਸ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਲਹੌਰ ਤੇ ਫੇਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਉਪਰਿ ਜਾਇ ਬੈਠਾ, ਸਾਬੇ ਅੰਗਦੁ ਚੋਲਾ ਪੀਛੇ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਅਢਾਈ ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਰਹਤ ਬੀ, ਜਬ ਏਕੁ ਪਹਰੁ ਰਾਤਿ ਪਿਛਲੀ ਆਇ ਰਹੀ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਬਸਤਰ ਉਤਾਰਿ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕੀਆ। ਬਹੁੜਿ ‘ਜਪੁ’ ਪੜਨੇ ਕੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਿਮਰਨਿ ਬੈਠਾ। ਲਾਗਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਨੇ। ਸਾਹਿਬ ਆਪਨੇ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਲਾਗਾ ਕਰਨੇ। ਕਿਆ ਸਿਫਤਿ ਲੇ ਉਠਿਆ :—

ਸਬਾਹੀ ਸਲਾਹ ਜਿਨੀ ਧਿਆਇਆ ਇਕ ਮਨਿ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ ॥ ੧੭॥ (੧੪੫)]

“.....ਜਬ ਐਸਾ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਤਉ ਈਹਾਂ ਭੀ ਤੋਲੁ ਘਟਿ ਨ ਹੋਇ। ਅਰੁ ਊਹਾਂ ਭੀ ਘਟਿ ਨ ਹੋਇ। ਤੇਰੇ ਵਚਨਿ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੁਕਤੀ ਪਦਵੀ ਜਿਉ ਪਾਵੈ। ਪਰੁ ਜੀ, ਜਿਸ ਕਉ ਤੂ ਦੇਆ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਿਲਹਿ ਤਬ ਘਟੈ ਨਾਹੀ” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇਆ ਚੋਲੇ ਅੰਗਦ ਉਪਰਿ। ਕਹਿਉਸ, ਜਿ ਆਉ ਪੁਰਖਾ ਪੈਰੀ ਪਉ। ਤੂ, ਮੈ ਪੂਰਾ ਕੀਆ ਹੈ। ਜਿ ਕੋਈ ਤੁਝ ਕਉ ਮਿਲੇਗਾ, ਸੋ ਭੀ ਪੂਰਾ ਹੋਇਗਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਹਾਥੁ ਰਖਿਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਮਿਹਰ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਅਸਥਰ ਕੇ ਵਿਖੇ। ਅਰੁ ਏਕੁ ਤੀਨਿ ਚਾਰਿ ਬੈਸਨਉ ਗਿਆਨੀ ਆਪਸ ਕਉ ਮਹਾ ਚਤੁਰ ਬੇਤੇ ਜਾਣਿ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਆਇ ਮਿਲੇ। ਆਇ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨੁ ਕਰਿ ਬੈਠੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਕੀਆ। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਦੇਇ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ, ਓਇ ਉਠਿ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨੇ ਲਾਗੇ ਰਾਗ ਕਉ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਅਲਾਪਿ ਕਰਿ ਅਰੁ ਗੀਤਿ ਗੀਤਿ ਅਖੀ ਮੀਟ ਕਰ ਲਾਗੇ ਗਾਵਣੇ। ਅਰੁ ਗਾਵਿ ਗਾਵਿ ਸਾਬੇ ਅਰਥੁ ਲਾਗੇ ਸਮਝਾਵਣੇ, ਆਪ ਕਉ ਚਤੁਰ ਬੇਤੇ ਜਾਣਿ ਕਰਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਗੀ ਪਾਤਸਾਹ ਏਹ ਤਉ ਬਹੁਤੁ ਹੀ ਬਹੁਤੁ ਉਮਗਿ ਉਮਗਿ ਕਰਿ ਰਾਗ ਕਉ ਗਾਵਤੇ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ ਦੇਖਾਂ, ਏਨਾਂ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਬਾਤ ਕਿਵੁ ਕਰਿ ਹੈ?” ਤਬ ਉਨ ਕੇ ਪ੍ਰਬਾਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ, ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ :—

ਗਾਵਹਿ ਗੀਤੇ ਚੀਤਿ ਅਨੀਤੋ॥ ਰਾਗੁ ਸੁਣਾਇ ਕਹਾਵਹਿ ਬੀਤੇ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ ਘਰ ੨ ॥ ੭॥ (੪੧੪)]

ਤਬ ਇਤਨੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕੇ ਕਹਣੇ ਸਾਥਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਉਨ ਬੈਸਨਵਾ ਕੀ ਤਰਫ
ਮਿਹਰ ਕੀ ਦਿਸਟਿ ਦੇਖਿਆ। ਤਬ ਉਨ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਮਾਨਿ ਦਿਸਟਿ ਆਇਆ।
ਓਇ ਉਨਿ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਿਤ ਦਾ ਨੇਮ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਏਹੁ ਸੁਭਾਉ ਹੀ ਥਾ ਜਿ ਸਾਰੀ ਰਾਤਿ ਜਾਗਤਾ ਹੀ
ਰਹਤਾ ਅਰੁ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਤਾ। ਅਰੁ ਜਬ ਰਾਤਿ ਕੇ ਤੀਨਿ ਪਹਰੁ ਬਿਤੀਤ ਹੋਏ ਅਰੁ ਚਉਥਾ
ਪਹਰੁ ਆਇ ਰਹਤਾ, ਤਬ ਜੇ ਤਉ ਦਰਿਆਉ ਨਿਕਟਿ ਹੋਤਾ ਤਉ ਦਰੀਆਇ ਜਾਤਾ, ਅਰੁ
ਜੇ ਦਰੀਆਉ ਨ ਪਾਈਤਾ, ਤਬ ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਤੇ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਿਮਰਨ
ਭਜਨ ਕਰਤਾ। ਪਿਛਲੀ ਰਾਤਿ ਕਾ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਣੇ ਕਾ ਅਵਸਿ ਸੁਭਾਉ ਹੋਤਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ
ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤਿ ਸੁਭਾਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਅੰਗਦ ਚੇਲੇ ਬੋਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ
ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤਿ ਤੇਰਾ ਜਾਗਣੇ ਕਾ ਤੋ ਸੁਭਾਉ ਹੀ ਹੈ ਅਰੁ ਸਿਮਰਨ ਭਜਨ ਕਾ ਨੇਮੁ
ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੀ ਚਉਥੇ ਪਹਰਿ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤਿ ਕੇ ਜੁ ਅਖੰਡ ਇਸਨਾਨੁ ਕੀਜੀਤਾ ਹੈ, ਸੁ
ਕਿਆ? ਕਿਛੁ ਤੀਨਿ ਪਹਰਿ ਰਾਤਿ ਕੇ ਇਸਨਾਨੁ ਤੇ ਕਿਛੁ ਚਉਥੇ ਪਹਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕੇ ਕਾ
ਕਿਛੁ ਵਿਸੇਸਿ ਫਲੁ ਹੈ ਜੀ ਕੇ ਏਹੁ ਭੀ ਇਵ ਹੀ ਸੁਭਾਉ ਹੈ ਜੀ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ
ਕੈ ਕਹੀਐ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਚਉਥੇ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੨ ॥ ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ ॥ ੧੮॥ (੧੪੬)]

ਜਬ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਪੀਰੁ ਏਹੁ ਕਰੈ, ਤਬ ਏਸੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੈ ਨਾਮ ਨਵਨਿਧਿ ਕਉ
ਪਾਵੈ। ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਓਈ ਪੁਰਖ ਕਰਮਵੰਤ ਹੈ ਅਰੁ ਵਡਭਾਗੀ ਹੋਨਿ ਜਿਨਹੁ ਗੁਰਹੁ ਅਰੁ
ਪੀਰਹੁ ਕੋ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਉਸ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਸਲਾਹ ਕਰੀ ਹੈ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ।
ਸਤਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ।

ਗੰਗਾ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰ ਕਰਤਾਪੁਰ ਧਰਮਸਾਲਾ
ਬੀਚਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕਾ ਉਚਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਕੀਰਤਨੀਆ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਤਾ ਹੈ।
ਅਰੁ ਤਿਸ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਜਿਦਿਆ ਵੰਜੰਤ੍ਰਾਂ ਧ੍ਰੰਗਾਂ ਸਹਨਾਈ ਭੇਰੀ ਸਾਥਿ ਚਨਾਓ ਕੀ ਧਰਤੀ ਕੇ
ਲੋਕ ਗੰਗਾ ਚਲੇ ਹੈ। ਸੁ ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ ਏਕੁ ਤੇ ਤੀਰਬੁ ਬਡਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਹੈ।
ਜੇ ਹੋਇ ਤਉ ਦਰਸਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਕੀਜੀਐ। ਅਰੁ ਜੇ ਕਦ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਭੀ
ਗੰਗਾ ਜੀ ਕੇ ਇਸਨਾਨ ਕਉ ਚਲੈ, ਤਉ ਅਤਿ ਹੀ ਭਲਾ ਹੋਇ, ਹਮ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਹਿ। ਤਬ
ਚਨਾਵ ਕੇ ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ ਕੇ ਲੋਕ ਅਰੁ ਪਹਾੜ ਤਲੀ ਕੇ ਸਭ ਲੋਗ ਬਹੁਤੁ ਬੜਾ ਸੰਗੁ ਇਕਠਾ
ਹੋਇ ਕੈ, ਵਡੇ ਵਡੇ ਭੂਮੀਏ, ਅਰੁ ਸਾਹ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਗੰਗ ਜੀ ਕਉ ਚਲੇ ਬੇ। ਤਬ ਓਇ
ਸਮਸਤ ਲੋਕ ਸੰਗ ਕੇ ਜਿਤਨੇ ਬੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੀ ਨਿਮਤਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆਏ।

ਤਬ ਆਗੇ ਕੀਰਤਨ ਹੋਤਾ ਥਾ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠਾ ਸ੍ਵਣ ਕਰਤਾ ਥਾ, ਅਰੁ ਓਇ ਲੋਕ ਆਇ ਪਾਵਨ ਪੜੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਉਨ੍ਹ ਕਉ ਹਾਥ ਕੀਆ। ਲੋਕ ਸਭਿ ਬੈਠ ਗਏ। ਤਬ ਓਇ ਜਿ ਉਸ ਸੰਗ ਕੇ ਸਾਥਿ ਕੀਰਤਨੀਏ ਥੇ, ਅਰੁ ਜਾਚਕ ਥੇ ਓਨਹੁ ਏਕ ਛੰਤੁ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਗਾਵਿਆ। ਜਦਿ ਉਨਹੁ ਛੰਦ ਕਾ ਭੋਗ ਬਾਹਿਆ, ਤਬ ਓਇ ਭੂਮੀਏ ਵਡੇ ਵਡੇ ਜਿ ਲੋਕ ਥੇ, ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਜੇ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀਅ ਹੋਇ ਤਾਂ ਜੀ, ਤੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਜਿ ਦਸਾਹਰੇ ਕਾ ਸ੍ਰੀ ਗੰਗਾ ਜੀ ਕਾ ਪੁਰਬ ਹੈ, ਵਡਾ ਨਾਵਣੁ ਹੈ, ਜੋ ਤੁਮ ਚਲਹੁ ਤਉ ਹਮ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਹਿ ਜੀ, ਤੇਰੇ ਚਲਣੇ ਸਾਥਿ ਜੀ। ਜੇ ਤੇਰੀ ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਇ, ਤਉ ਏਹ ਲੋਗ ਸਭਿ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਹਿ ਜੀ, ਚਲੀਐ”। ਤਬ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਜਿ ਉਨਹੁ ਜਾਚਕਹੁ ਛੰਦੁ ਗਾਇਆ ਥਾ, ਸੁ ਤਿਉ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਛੰਤੁ ਉਠਾਇਆ ਰਬਾਬੀ ਕੀਰਤਨੀਏ ਪੀਛੇ ਲਾਗੇ ਗਾਵਣੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਛੰਤੁ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—
ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਣ ਜਾਉ ਤੀਰਥੁ ਨਾਮੁ ਹੈ।

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਛੰਤ ੧ (੬੮)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾ ਪੁਰਖਹੁ ਤੁਸਾ ਨੋ ਮੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ਹੁਣ ਤੁਸੀ ਜਾਹੁ, ਗੰਗਾ ਨਾਵਿ ਆਵਹੁ”। ਤਬ ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਵਚਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗੰਗਾ ਕਉ ਚਲੇ। ਤਬ ਪੈਂਡੇ ਮਹਿ ਗੰਗਾ ਕੇ ਸੰਗੀ ਕਹੈ ਜੀ, “ਜੈ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਕੀ, ਜੈ”। ਤਬ ਓਇ ਕਹੈ ਜਿ, “ਜੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ, ਜੈ”। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਭੋਖ ਜਾ ਖੰਡਣ

ਤਬ ਜਦਿ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਜਗਤਾਰ ਪੁਰਿ ਟਿਕਿਆ, ਤਬ ਸੈਸਾਰੁ ਬੀਚਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਬਹੁਤੁ ਗਉਗਾ ਪ੍ਰਗਟਿਆ। ਸਭ ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ, “ਨਾਨਕੁ ਵਡਾ ਵਡਾ ਭਗਤੁ ਕਲੀ ਕਾਲ ਮਹਿ ਪ੍ਰਗਟਿ ਭੋਆ ਹੈ। ਜਿ ਕੋਈ ਉਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਕੀ ਮਨਸਾ ਪੂਰਨ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਭਨਹੁ ਮਹਿ ਏਹ ਬਾਤ ਚਲਿ ਪੜੀ। ਤਬ ਜਿਤਨੇ ਕਿ ਲੋਕ ਗਿਰਦ ਨਿਵਾਹੀ ਕੇ ਥੇ, ਕਾਜੀ ਮਉਲਾਨੇ, ਬੈਸਨਉ, ਬ੍ਰਹਮਨ, ਜੋਗੀ, ਸੰਨਿਆਸ ਸੇ, ਸਭਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇ ਰਹੇ, ਜਿ ਰੇ ਭਾਈ, ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਬਾਰਹੀਂ ਬਰਸੀ ਤਉ ਆਇਆ, ਪਰੁ ਏਸੁ ਕੀ ਸੁਧਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਪੜਤੀ, ਜਿ ਇਸ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਕਵਨ ਹੈ। ਨਾ ਏਸੁ ਕਾ ਜੋਗੀ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਏਸੁ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਏਸੁ ਤਪਿਆਂ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਏਸੁ ਕਾਜੀਆਂ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਨਾ ਏਸੁ ਮਉਲਾਨਿਆਂ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਏਸੁ ਹਿੰਦੂਆਂ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕਾ ਮਾਰਗੁ, ਨਾ ਏਹੁ ਵੇਦ ਕੇ ਰਾਹਿ ਨਾ ਕਤੇਬ ਕੇ ਰਾਹਿ ਪਰੁ ਹੋਇ, ਜਿ ਨਾਨਕ ਕਉ ਏਕ ਬਾਤ ਪੁਛੀਐ ਜਿ ਦੇਖਾਂ ਤੂ ਕਉਣੁ ਹੈ? ਤੇਰਾ ਮਾਰਗੁ ਕਿਆ ਹੈ?” ਤਬ ਸਭਨਹੁ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ਦੇਖਾਂ, ਤੂ ਕਹੁ, ਜਿ ਤੇਰਾ ਕਵਨ ਪੈਂਡਾ ਹੈ? ਜੋਗੀ ਹੈ, ਸਿ ਗੋਰਖੁ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਸੰਨਿਆਸੀ ਦਤਾ ਤ੍ਰੇ ਕਹਤੇ ਹੇਨਿ। ਚਰਵੇਸ ਅਲਾਹ ਅਲਾਹ ਕਹਤੇ ਹੈ। ਬੈਸਨਉ ਨਾਰਾਇਣ ਬਿਸਨੁ ਕਹਤੇ ਹੈ। ਜਿਸ ਜਿਸ ਮਾਰਗ ਕਾ ਕੋਈ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਤਿਸ ਮਾਰਗਿ ਸਭ ਕੋਈ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਨਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਕੇ ਰਾਹਿ, ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੇ ਰਾਹਿ, ਨਾ ਜੋਗੀਆਂ, ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ, ਬੈਰਾਗੀਆਂ, ਬੈਸਨਵਾਂ ਕੇ ਰਾਹਿ।

ਇਕੋ ਤਾਂ ਤੂ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਤੇਬ ਕਹਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਰੁ, ਕਾਜੀ ਤੁਥ ਕਉ ਏਉ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਅਰੁ ਹਿੰਦੂ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਜਿ ਕਿਛੁ ਵੇਦੁ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਰੁ। ਏਕ ਕੋਈ ਮਾਰਗੁ ਤੂ ਪਕੜ, ਜਿਸ ਮਹਿ ਟਿਕਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਏਹ ਜਿ ਕਾਗਦ ਉਪਰਿ ਤੁਮਹੁ ਸਿਆਹੀ ਕੇ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਹੈ, ਸਿ ਮੈ ਏਹਿ ਕਿਆ ਮਾਨਉ?” ਕਹੈ, “ਨਾਨਕ ਸੈਸਾਰੁ ਤਉ ਏਹੀ ਲੇਖ ਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਓਇ ਲੇਖ ਕਵਨ ਹੈ? ਜਿਨ੍ਹ ਕਉ ਤੂ ਮਾਨਤਾ ਹੈ?”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਕਾਇਆ ਕਾਗਦੁ ਮਨੁ ਪਰਵਾਣਾ॥

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ॥ ੭॥ (੬੬੨)]

ਤਬ ਓਇ ਜਿਤਨੇ ਲੋਗ ਬੇ, ਸੁ ਸਭਿ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਿ ਉਠੇ ਜਿ, ‘ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ’। ਤਬ ਓਇ ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜੁ ਬੇ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਮੁਰੀਦ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਹਿੰਦੂ ਜੁ ਬੇ, ਸੁ ਸਭਿ ਸਿਖ ਹੋਏ। ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ।

ਅੰਗਦ ਜੀ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ

ਏਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਰਾਵੀ ਦਰੀਆਉ ਉਪਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਥੀ ਪਰੇ ਬੈਠਾ ਦਰੀਆਵ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਰਾਗੁ ਹੀ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਚੂਢਤਾ ਆਇ ਮਿਲਿਆ। ਜਾਂ ਦੇਖੇ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ, ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਬੈਰਾਗ ਕੇ ਘਰਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਬ ਅੰਗਦ ਚੇਲਾ ਹਥ ਬੰਧਿ ਕਰਿ, ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਤਬ ਖੜਾ ਹੋਇ ਕਹਿਆ। ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਸ ਘਰਿ ਥੀ ਉਤਰਿਆ ਤਬ ਅੰਗਦ ਕਉ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਇਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਆਉ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਆਇ ਕਰਿ, ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਦਖਨਾ ਦੇ ਕਰਿ ਖੜਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਕਉ, ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਕਿਛੁ ਕਹੈਗਾ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਮਿਹਰਵਾਨ ਤੂ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਮੈ ਕਿਆ ਕਹਉ ਜੀ। ਤੂ ਦੋਆਲੁ ਹੋਹਿ ਜੀ। ਤੇਰਾ ਬੈਰਾਗ ਕਹਾਂ ਥੀਐ ਜੀ? ਮੇਰੇ ਜੀ ਏਹੁ ਵਡਾ ਅਚਰਜੁ ਹੈ, ਜਿ ਤੁਧੁ ਜਿ ਬੈਰਾਗੁ ਕੀਆ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਸੁ ਸੁਭਾਇ ਕੀਆ ਹੈ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਾਬਾਸਿ ਪੁਰਖਾ ਤੂ ਮੇਰੇ ਹਾਲ ਦਾ ਮਹਰਮੁ ਹੈ। ਪੁਰਖਾ ਸੈਸਾਰੁ ਜਿ ਤਾਲਬੁ ਹੈ, ਸੁ ਮਾਲ ਦਾ ਤਾਲਿਬੁ ਹੈ। ਸਾਬਾਸਿ ਪੁਰਖਾ ਤੇ ਭਲੀ ਖਬਰ ਪੁਛੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਜੀਉ ਡਰਤੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਕੈ ਸਿਉ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ॥

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਚਉਪਦੇ ॥ ੧॥ (੬੬੦)]

ਤਬ ਅੰਗਦ ਚੇਲਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ। ਮੁਖ ਤੇ ਉਸਤਤਿ ਲੇ ਉਠਿਆ ਜਿ, “ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ। ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ। ਦੁਖ ਹਰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ”।

ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ,

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਤਹ ਕਾਲ ਕੇ ਸਮੇ, ਸਿਮਰਨੁ ਨੇਮੁ ਸਭ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਾ ਬਾ। ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕੇ ਜੀ ਹੋਈ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸ ਤੇ ਇਕ ਬਾਤ ਪੁਛਉ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਤੇਰੇ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖੇ ਕਿਛੁ ਕਾਈ ਬਾਤ ਪੁਛਣੇ ਕੀ ਹੈ, ਸਾ ਤੂ ਪੁਛਿ ਲੇਹਿ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਹਾਥ ਦੋਨੋ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪਾਤਿਸਾਹ ਜੀ, ਬਾਤ ਤ ਪੁਛਣ ਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਡਰਦਾ ਹਾਂ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਨਾ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਤੂ ਡਰ ਨਾਹੀ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕੋਈ ਪੁਛਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਖੁਸੀ ਹੋਤਾ ਹੋਂ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਸਿ ਮਾਨੁਖ ਨੂ ਜਿ ਇਥ ਕਿਛੁ ਦੁਖੁ ਲਾਗਤਾ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਸ ਪਾਪ ਕਰਿ ਕਰਿ? ਅਰੁ ਅਉਖਦੁ ਜਿ ਕੀਆ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਕਿਸ ਕਾ ਬੀਏ ਹੈ ਅਉਖਦਿ? ਦੁਖੁ ਲਹਿ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਕੀਆ ਹੈ? ਅਰੁ ਏਹ ਜਿ ਪਾਪ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਏਸ ਕਉ ਪਾਪੁ ਪਹੁਚਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਏਸ ਕੇ ਪਾਪ ਜਿ ਜਾਹਿ, ਸਿ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਜਾਹਿ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਖੁਸੀ ਹੂਆ, ਅਰੁ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਸਿਫਤੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਅਉਖਧ ਮੱਤ੍ਰ ਮੂਲੁ ਮਨੁ ਏਕੈ ਜੇ ਕਰਿ ਦ੍ਰਿੜਿ ਚਿਤੁ ਕੀਜੈ ਰੇ॥

[ਗਉੜੀ ਚੌਤੀ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੧੬॥ ੧੫੬॥]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ। ਜਿ ਏ ਭਾਗ ਹਮਾਰੇ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਧੂੜਿ ਹਮਹੁ ਪਾਈ, ਅਰ ਸੰਗੁ ਪਾਇਆ। ਸੋ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਅੰਗਦ ਜੀ ਤੇ ਬਖਸ਼ਸ਼

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬੀਚਿ ਬੈਠਾ ਬਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕੇ ਜੀ ਕਿਛੁ ਕਹਣੇ ਕੀ ਹੋਇ ਆਇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕੇ ਜੀ ਕੀ ਜਾਣਿ ਕਰਿ ਕਹਿਓ ਸੁ ਜਿ, “ਕਿਉ ਪੁਰਖਾ ਕਿਹੀ? ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੇਰੇ ਜੀ ਆਖਣ ਦੀ ਹੈ, ਸੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰਿ, ਡਰ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੋਨੋ ਹਾਥ ਏਕਠੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਰਿ ਉਠਿਆ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਇਕਿ ਜਪੁ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਇਕਿ ਤਪੁ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਇਕਿ ਸੰਜਮ ਸਾਧਨਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਇਕਿ ਜਾਇ ਤੀਰਥ ਵਾਸੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਅਰੁ ਇਕਿ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਦਿਖਾ ਜੀ, ਹਮਾਰੀ ਕਵਣ ਗਤਿ ਹੋਇਗੀ? ਹਮ ਕੋ ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਆਗਿਆ ਹੋਤੀ ਹੈ? ਹਮ ਕਿਆ ਕਰਹਿ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਸਾਧੀਐ ਤੀਰਥਿ ਕੀਚੈ ਵਾਸੁ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧॥ ੬॥ (੫੬)]

ਤਬ ਏਤਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਕਹਣੇ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਚੰਬੜਿ ਪੈਆ ਜਿ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਸੋ ਤੂ ਹੋਂ ਜੀ, ਅਵਰ ਐਸਾ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜੀ। ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ ਤਿਉ ਬਤਾਇ ਦੇਹਿ ਜੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ “ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ ਜੇ ਤੂ ਮੈਨੂੰ ਪੁਛਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਲਿ ਭਿ ਠਾਕੁਰੁ ਹੈ। ਬਲਿ ਭੀ ਠਾਕੁਰੁ ਹੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ

ਅੰਗਦ ਕਿਹਾ ਜਿ, “ਸੁਣਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਤੈ ਤੈ ਕਹਿਆ ਜੀ ਸਭ ਤੈ ਠਾਕੁਰੁ ਹੈ। ਜੀ, ਜਿ, ਸਾਥਿ ਹੈ। ਜਲਿ ਬਲਿ ਆਕਾਸਿ ਪਾਤਾਲਿ ਹੈ, ਜੀ ਤੈ ਕਹਿਆ ਅਤੇ ਮੈ ਸੁਣਿਆ ਪਰੁ ਜੀ ਆਖੀ ਸੁਣੀ ਬਾਤ ਸਮਝੀ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੀ, ਬਿਨਾ ਅਖੀ ਡਿਠੇ। ਜੀ, ਦੇਖੀ ਜਾਣੀਦੀ ਹੈ। ਜੀ, ਸੁਣੀ ਸੁਣਾਈ ਵਿਸਰਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਉ ਰਜਾਇ ਤੇਰੀ ਹੈ, ਤਿਉ ਕਰੀਐ ਜੀ, ਅਸਾਡੇ ਵਸਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਹਥ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਖੜਾ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹ ਕਹ ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਆਉ ਪੁਰਖਾ ਹਿ ਪੈਰੀ”। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਪੈਰੀ ਪੈਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਮਿਹਰ ਕੀ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਉ ਦੇਖਿਆ, ਤਬ ਦੇਖਣੇ ਹੀ ਸਾਥਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕੀ ਦਿਬਿ ਦਿਸਟਿ ਹੋਰਿ ਆਈ। ਜਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਮਾਥਾ ਉਠਾਇ ਕਰਿ ਦੇਖੇ, ਤਾਂ ਤਿਵੈ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਹਤਾ ਬਾ, ਤਿਵੈ ਹੀ ਹੈ। ਜੀਅ ਜੀਅ ਸਾਥਿ, ਤੀਨਿ ਲੋਕਿ ਮਹਿ, ਕੀਟ ਪਤੰਗ ਸਾਥਿ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਰਵਿ ਰਵਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕੀ ਚਰਮ ਦਿਸਟਿ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਗਈ, ਦਿਬ ਦਿਸਟੀ ਹੋਈ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ, ਜਿਨਿ ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ, ਜਿ ਘਟ ਘਟ ਮਹਿ ਜੀਆ ਸਾਥਿ ਸਰਬਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਦਿਖਾਇਆ।

ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ

ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਅਪੁਨੇ ਗ੍ਰਿਹਿ ਠਾਂਢਾ ਬਾ। ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਥਿ ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ ਮੁਲੇ ਧੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਾਗੀ ਬਾਤਾਂ ਕਰਣੇ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਏਹੀ ਬਾਤ ਕਹਤੀ ਥੀ ਜਿ, “ਅਸਾਡੀ ਕਾਈ ਗਤਿ ਨਾਹੀ। ਜਾਂ ਏਹੁ ਉਦਾਸੀ ਹੋਇ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਰੋਦੇ ਕਰਲਾਂਦੇ ਥੇ, ਤਦਿ ਭੀ ਕੋਈ ਅਸਾਨੋਂ ਸੁਖੁ ਨ ਸੀਓ। ਅਤੇ ਜਾ ਹੁਣੁ ਏਹੁ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਭੀ ਅਸਾਨੋਂ ਸੁਖੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਏਹ ਬਾਤ ਸੁਣੀ ਸੁਣਿ ਕੈ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਮੁੱਧੇ ਗੁਣ ਹੀਣੀ ਸੁਖੁ ਕੇਹਿ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੬ (੫੬)]

ਤਬ ਮਾਤਾ ਘੁੰਮੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਮੈ ਜਣੁ ਅਉਗਟਿਆਰੀ ਹੀ ਹੋਈ, ਪਰੁ ਜੀ, ਭੀ ਤੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੋਈ ਕਿ ਨਾ। ਕਿਛੁ ਤੇਰੀ ਕਮਾਈ ਤੇ ਮੈਨੋ ਭੀ ਭਾਉ ਹੋਇ, ਜੇ ਤੁਧਿ ਭਾਵੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਮਨਿ ਦੋਆ ਪਈ, ਜਿ ਜਾਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪਿਆਰੀ ਜਿਥੈ ਮੇਰਾ ਬਾਸਾ ਹੋਇਗਾ, ਤਿਥੈ ਤੇਰਾ ਬਾਸਾ ਹੋਇਗਾ”। ਤਬ ਮਾਤਾ ਘੁੰਮੀ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪੈਰੀ ਪਏ, ਜਿ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਏ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤੇਰਾ ਵਚਨੁ ਪਰਵਾਨੁ ਹੈ।

ਇਕ ਨਗਰ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਹੈ ਅਰੁ ਬਸੰਤ ਕੇ ਦਿਨ ਹੋਨਿ। ਅਰੁ ਬੈਸਨੇ ਲੋਗ ਬਹੁਤੁ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਇ। ਆਇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਾ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਕੀਆ ਅਰੁ ਅਪਨੇ ਨਿਕਟਿ ਲੇ ਬੈਠਾਏ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਹਮਾਰੀ ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਜਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕੈ ਸੁਣੀਐ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਜੀ, ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਕਿ, “ਜੀ, ਆਜ ਮੋਹਤਸਵ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਡੋਲਿ ਚੜ੍ਹਹਿਗੇ। ਉਹਾਂ ਸਮਸਤ

ਲੋਕ ਆਏ ਹੋ ਅਰੁ ਮੰਡਲੀਆਂ ਹੋ ਕੀਰਤਨੁ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਰੁ ਪੰਡਿਤੁ ਕਥਾ ਭੀ ਕਰਤੇ ਹੈ ਜੀ। ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਉਹਾਂ ਚਲੀਐ ਜਿ ਓਇ ਲੋਗ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਪਾਵਹਿ ਜੀ, ਸਭਨਾ ਕੀ ਲਾਲਸਾ ਹੈ। ਆਗੇ ਜੁ ਤੇਰੀ ਰਜਾਇ ਜੀ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਜੋ ਅਧੀਨ ਹੋਇ ਕੈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਨ ਕੇ ਸਾਥਿ ਉਠਿ ਚਲਿਆ। ਆਇ ਉਨ ਕੇ ਨਗਰਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੋਆ। ਤਬ ਜਦਿ ਉਸੁ ਠਾਕੁਰ ਦੁਆਰੇ ਬੀਚਿ ਆਇ ਵੜੇ, ਤਬ ਆਗੇ ਉਹਾਂ ਜੁ ਲੋਗ ਬੈਠੇ ਬੇ, ਸੁ ਤਿਨਾ ਜੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੋ ਦੇਖਿਆ, ਸੁ ਸਭਿ ਉਠਿ ਖਲੇ ਹੋਏ, ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਾ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਕੀਆ ਸਾਧੂ ਜਾਣਿ ਕਰਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੋ ਲੈ ਕੇ ਸਭਨਾ ਕੇ ਉਪਰਿ ਬੈਠਾਇਆ। ਤਬ ਪੰਡਿਤੁ ਲਾਗਾ ਪੁਰਾਣੁ ਪੜ੍ਹਨੇ ਅਰੁ ਗਿਆਨੀ ਜਿ ਪੁਰਖ ਬੇ ਸਿ ਪੰਡਿਤ ਕਉ ਲਾਗੇ ਗਿਆਨੁ ਪੂਛਣੇ ਅਰੁ ਪੰਡਿਤੁ ਲਾਗਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਉਤਰ ਦੇਣੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮਸਟਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠੇ ਰਹਿਆ, ਬੋਲੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਜਾਣੀਐ ਜਿ ਏਹੁ ਅਤੀਤੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਪੰਡਿਤ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ, “ਗੁਸਾਈ ਜੀ ਏਹਿ ਜਿ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਗਿਆਨੁ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਨਿਹਫਲ ਬਿਰਖ ਕਾ ਜੈਸਾ, ਇਨ੍ਹ ਕਾ ਗਿਆਨੁ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਬਿਰਖ ਕਉ ਛਾਇਆ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਫਲੁ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ ਜੀ। ਬੈਠਣਹਾਰੇ ਕੋ ਛਾਇਆ ਹੀ ਕਾ ਸੁਖੁ ਹੈ ਅਰੁ ਫਲ ਕਾ ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਜੀ ਤੁਮ ਜਿ ਅਤੀਤ ਪੁਰਖ ਹਹੁ, ਸੁ ਤੁਮਾਰਾ ਗਿਆਨੁ ਸੁਫਲੁ ਹੈ। ਕਿਉ ਜਿ ਜੈਸਾ ਤੁਮ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਹੁਗੇ, ਤੈਸਾ ਹੀ ਕਮਾਵਹੁਗੇ। ਗੁਸਾਈ ਜੀ ਕਿਛੁ ਤੁਮ ਭੀ ਪੂਛਹੁ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਪੁਸਨ ਕਰਹੁ, ਜੁ ਤੁਮਾਰੇ ਮੁਖ ਕੇ ਬਚਨ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਇਨ ਲੋਗਹੁ ਕਾ ਕਿਛੁ ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਜੀ, ਚੁਪ ਕਿਆ ਕਰਿ ਰਹੇ ਹਹੁ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਬਸੰਤ ਰਾਗ ਮਹਿ :—

ਰਾਜਾ ਬਾਲਕੁ ਨਗਰੀ ਕਾਚੀ ਦੁਸਟਾ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੇ॥

[ਬਸੰਤ ਹਿਫੋਲ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ॥ ੧੧॥ (੫੧੭੧)]

ਤਬ ਉਹ ਪੰਡਿਤੁ ਅਰੁ ਨਗਰ ਕਾ ਮਹਾਜਨੁ ਖੜੀ, ਖ੍ਰਾਹਮਣ, ਵੈਸ; ਸੂਦ ਜੁ ਉਹਾ ਬੈਠੇ ਬੇ, ਸੁ ਸਭਿ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਪੰਠ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਭ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ।

ਫਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ

ਤਬ ਐਸੀ ਆਗਿਆ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਹੋਈ ਜਿ ਉਸਿ ਨਗਰ ਮਹਿ ਪਾਚਿ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਉਨ ਲੋਗਨ ਕੇ ਹੋਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਹੇ। ਫੇਰਿ ਉਹਾਂ ਤੇ ਉਠੇ, ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਏ। ਤਬ ਦਿਨ ਕੇਤੇ ਕੁ ਬੀਤੇ ਬੇ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਅਪਨੇ ਆਸ੍ਰਮ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਪਾਸਿ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ ਸਬਦ ਕਾ ਉਚਾਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਅਉਰੁ ਸਿਖੁ ਸੰਗਤਿ ਲੋਗ ਭੀ ਪਾਸਿ ਬੈਠੇ ਹੈ। ਅਰੇ ਇਕਿ ਤੀਨਿ ਚਾਰਿ ਫਕੀਰ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਨਾਵ ਦੇ ਤਲਬਦਾਰੁ ਆਇ ਨਿਕਲੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਆਇ ਮੁਜਰਾ ਕੀਆ। ਦੁਆਇ ਕਹਿ ਕੈ, ਸਲਾਮੁ ਕੀਆ ਅਰੁ ਖਲੇ ਹੋਇ ਰਹੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕੇ ਸਬਦ ਕਾ ਉਤਰ ਜਵਾਬੁ ਦੇ ਕਰਿ, ਆਦਰ ਸਾਥਿ ਅਪਨੇ ਪਾਸਿ ਲੈ ਬੈਠਾਏ। ਅਰ ਖੇਰਿ ਸਲਾਹ ਪੂਛੀ ਜਿ ਮੀਆ ਜੀ। ਖੇਰਿ ਖੁਬੀ ਹੈ? ਜਉਕੁ ਹੈ? ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਜੀ ਤੁਸਾਡੇ ਦੀਦਾਰ ਡਿਠੇ ਸਭੇ ਖੁਬੀਆ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਭੇ ਜਉਕ ਹਾਸਲ ਹੋਏ। ਅਸੀ ਜੀਵੇ ਜੀ ਨਿਹਾਲ ਹੋਏ ਜੀ ਤੇਰਾ ਦੀਦਾਰ ਹੋਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ

ਕਹਿਆ ਜਿ, ਜੀ, ਦੀਦਾਰੁ ਤੁਸਾਡਾ ਹੀ ਹੈ। ਤੁਸੀ ਅਜੁ ਬੰਦਾ ਨਿਵਾਜੀ ਕੀਤੀ, ਮਿਹਰ ਕੀਤੀ, ਭਲੀ ਹੋਈ, ਖੁਦਾਇ ਤੁਸੀ ਆਂਦੇ, ਅਸਾਡੇ ਭਾਗ ਹੋਏ ਜੀ।” ਤਬ ਜਦਿ ਘੜੀਆਂ ਦੁਇ ਇਕ ਗੁਦਸਤ ਹੋਈਆਂ, ਤਬ ਓਹ ਫਕੀਰ ਬੋਲਿ ਉਠੇ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ ਅਜੁ ਇਸਿ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚਿ ਖੁਦਾਇ ਤੁਧ ਵਡੀ ਬਰਕਤਿ ਰਖੀ ਹੈ। ਤੂ ਅਜਬੁ ਕੋਈ ਖੁਦਾਇ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤੂ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੂ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾ ਵਾਕਫ਼ ਹੈ। ਤੇਥੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਨਿਸਾ ਹੋਂਦੀ ਹੈ ਜੀ। ਇਕ ਅਸਾਡੇ ਜੀ, ਕਿਛੁ ਅਰਜੁ ਕਰਣੇ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੇਰੀ ਅਜਮਤਿ ਦੇਖਿ ਕੈ ਕਹਿ ਨਾਹੀ ਸਕਦੇ, ਪਰੁ ਜੇ ਤੂ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇ ਕੈ ਫੁਰਮਾਵਹਿ ਤਾਂ ਅਸੀ ਅਰਜੁ ਕਰਹਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਾਰ ਜੀ ਅਸੀ ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਪਾਇ ਖਾਕ ਆਹੇ। ਤੁਸਾਂ ਕਿਛੁ ਮੁਲਾਹਜਾ ਖਾਤਰਿ ਉਪਰਿ ਨਾਹੀ ਲੈ ਆਵਣਾ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਹਣਾ ਪੁਛਣਾ ਹੋਵੈ, ਸੁ ਨਿਸੰਗਿ ਪੁਛਣਾ। ਅਸਾਂ ਤੁਸਾਂ ਵਿਚਿ ਨਿਛਾਕੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਸਾਕੁ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਹੈ।” ਤਬ ਜਦਿ ਇਸਿ ਭਾਂਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਸਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਓਇ ਖੁਸਹਾਲੁ ਹੋਏ। ਤਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਇਕਿ ਜਿ ਪੀਰ ਹੋਇ ਬੈਠੇ ਹੈਨਿ ਅਰੁ ਖਲਕ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਕਉ ਭੂਠੀਆਂ ਥਾਤਾਂ ਕਹਿ ਕਹਿ ਉਪਦੇਸੁ ਕਰਿ ਕਦਰ ਸੁਨਾਵਤੇ ਹੈਂ, ਅਰੁ ਖਲਕ ਉਨ ਕੀਆਂ ਥਾਤਾਂ ਅਰੁ ਸਾਖੀਆਂ ਉਪਰਿ ਰੀਝਤੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਰੀਝਿ ਕਰਿ ਉਨੁ ਕੇ ਮੁਰੀਦ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਅਰੁ ਭਲੀਆਂ ਭਲੀਆਂ ਵਸਤੂ ਜਹਾਨ ਕੀਆਂ ਉਨ ਕਉ ਸਰੀਨੀ ਆਨਿ ਚੜਾਵਤੇ, ਅਰੁ ਓਇ ਪੀਰ ਲੈ ਲੈ ਖਾਤੇ ਹੈਂ, ਅਰੁ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਰਾਹ ਉਪਰਿ ਨ ਪੀਰ ਹੀ ਚਲਤੇ ਹੈਂ, ਨ ਓਇ ਮੁਰੀਦ ਹੀ ਚਲਤੇ ਹੈਂ, ਸੁ ਦਿਖਾ ਜੀ, ਉਨ ਕੀ ਕਿਉ ਕਰਿ ਥਾਤ ਹੈ? ਜਿਵੇ ਹੈ ਤਿਵ ਕਹੀਐ ਜੀ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਕੁਝੁ ਬੋਲਿ ਮੁਰਦਾਰੁ ਖਾਇ॥ ਅਵਰੀ ਨੋ ਸਮਝਾਵਣਿ ਜਾਇ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਮਾਥ ਕੀ ਵਾਰ ॥੫॥ (੧੪੦)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਭੀਰਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ ਤੂ ਖੁਦਾਇ ਨਾਲਿ ਭੀ ਸਚਾ ਹੈਂ, ਅਰੁ ਖਲਕ ਕੇ ਸਾਬਿ ਭੀ ਸਚਾ ਹੈ। ਤੇ ਪਰਵਾਹ ਕਿਸੀ ਕੀ ਨਾਹੀ ਪੜੀ। ਤੂ ਸਚਾ ਫਕੀਰੁ ਹਹਿ।” ਤਬ ਓਇ ਫਕੀਰ ਬਹੁਤੁ ਰਜਾਮੰਦ ਭਏ ਅਰੁ ਬਹੁਤੁ ਸਿਫਤਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਲੇ ਉਠੇ, ਅਰੁ ਪੈਰਾਂ ਉਪਰਿ ਹਥੁ ਰਖਿ ਕੇ ਵਿਦਾ ਹੋਏ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਪੂਰਾ ਪੀਰ, ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ, ਜਿਸ ਸਿਖ ਮੁਰੀਦ ਕਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰੈ, ਤਿਸ ਕੀ ਬੇੜੀ ਪਾਰਿ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਐਸੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਭਈ ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਵੇਰੇ ਹੀ, ਜਿਉ ਘਰ ਤੇ ਬਾਹਰਿ ਨਿਕਲੇ, ਤਿਉ ਗਾਉ ਤੇ ਭੀ ਬਾਹਰਿ ਆਏ। ਸੁ ਜਿਉ ਇਵ ਹੀ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ ਕਰਿ ਬਾਹਰਿ ਨਿਕਲੇ; ਸੁ ਇਵ ਹੀ ਬਾਹਰ ਕਉ ਚਲਤੇ ਹੀ ਰਹੇ। ਤਬ ਚਲਤੇ ਚਲਤੇ ਕੋਸ ਪੰਜ ਸਤਿ ਆਇ ਨਿਕਲੇ। ਤਬ ਤਹਾਂ ਏਕੁ ਗਾਉ ਆਇਆ, ਪਰ ਗਾਉ ਤਹਾਂ ਛੜੀ, ਬਾਹਮਣ, ਜਟ, ਤੁਰਕ ਲੋਕ ਬਹੁਤੁ ਰਹਤੇ ਥੇ ਅਰੁ ਸਭ ਲੋਕ ਲਛਮੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੁਖੀ ਥੇ। ਤਬ ਜਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਸ ਗਾਉ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੋਆ, ਤਿਨ ਲੋਕਹੁ

ਪੈਛਾਨਿਆ। ਤਬ ਓਇ ਸਭ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਆਇ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਤਬ ਓਹ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਜੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਉ ਖੜੀ ਮਿਲਿਆ ਕਾ, ਸੁ ਓਨਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, “ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ। ਜੇ ਤੁਹਿ ਭਾਵੈ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੇਰਾ ਗ੍ਰਿਹ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕੀਚੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦੇਆਵੰਤੁ, ਉਸ ਕੇ ਜਿ ਅੰਤਹਕਰਨ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਖਿਆ, ਸੁ ਕਹਿਆ, ਸੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਪੁਰਖਾ ਚਲੁ ਤੇਰੇ ਹੀ ਆਜੁ ਰਾਤਿ ਗੁਜਾਰਨ ਕਰਹਿਗੇ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਸ ਖੜੀ ਕੇ ਆਇ ਬੈਠਾ। ਉਨਿ ਬਹੁ ਭਾਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵਿਛਾਵਨੇ ਕੀਏ ਅਰ ਲੋਕ ਬਹੁਤੁ ਆਇ ਏਕਠੇ ਹੋਇ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਬਹੁਤੁ ਗੋਸਟਿ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਤਬ ਤਿਸ ਦਿਨਿ ਚੰਦ ਰਾਤਿ ਕਾ ਦਿਨੁ ਥਾ। ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਜੁ ਲੋਕਹੁ ਦੇਖਿਆ, ਸੁ ਫੇਰਿ ਸਭ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਆਇ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ ਅਰ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਜਿ ਮਾਨੁਖ ਥੇ, ਸੁ ਬਡਿਅਹੁ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਤਬ ਉਸ ਖੜੀ ਕੀ ਜਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਥੀ, ਸੁ ਬਡੇ ਠਾਕੁਰ ਲਛਮੀ ਪਾਤ੍ਰ ਕੇ ਘਰ ਕੀ ਬੇਟੀ ਥੀ, ਅਰੁ ਜੋਬਨ ਥੀ। ਅਰੁ ਮਾਇਆ ਕੇ ਮਦਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗਹਰ ਗੰਭੀਰ ਥੀ। ਅਰੁ ਸਸੁ ਸਾਥਿ ਉਸ ਕੇ ਆਤਮੇ ਕਾ ਰੰਗ ਨ ਥਾ। ਤਬ ਚੰਦ੍ਰ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਉਸ ਕਾ ਭਰਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਚਰਨੀ ਆਇ ਲਾਗਾ। ਤਬ ਮਾਤਾ ਉਸ ਕਉ ਆਗੇ ਤੇ ਅਸੀਰਵਾਦੁ ਦੀਆ। ਤਬ ਉਨਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਗੀ ਤੂ ਉਨਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਸਸੁ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੁ, ਸੁਹੀ ਕਰਿ। ਤਬ ਓਹ ਭਰਤੇ ਕੇ ਕਹਿਐ ਤਗਾਫਲੀ ਕਰਿ ਰਹੀ, ਸੁਹੀ ਕਰੈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਭਰਤੇ ਉਸ ਕਉ ਫੇਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੀ ਤੂ ਸਸੁ ਕਉ ਸੁਹੀ ਕਰਿ।” ਓਨਿ ਭੀ ਕਹਿਆ ਨ ਮਾਨਿਆ ਜਿਵ ਜਿਵ ਵਾਰ ਵਾਰ ਭਰਤਾ ਉਸ ਕਉ ਕਹੈ ਅਰੁ ਉਹ ਕਹਿਆ ਨ ਮਾਨੈ, ਤਬ ਮਾਤਾ ਪੂਤ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰੇ ਪੂਤ ਤੂ ਇਸ ਕਿਛੁ ਨ ਕਹੁ। ਇਸ ਕਉ ਅਸਥਨਾ ਕਾ ਭਾਰੁ ਹੈ। ਏਹ ਸੁਹੀ ਕਰਿ ਸਕਤੀ ਨਾਹੀ।” ਤਬ ਏਹ ਬਾਤ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੁਨੀ। ਤਬ ਤਿਤੁ ਪ੍ਰਸਥਾਇ ਮਨਸਾ ਪਰਬੋਧੀ ਬਾਨੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ :—

ਉਤੰਗੀ ਪੈਓਹਰੀ ਗਹਿਰੀ ਗੰਭੀਰੀ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ ੨ ॥ ੧॥ (੧੪੧੦)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਸ ਗੋਸਟ ਮਨਸਾ ਸਾਥਿ ਕਰੀ ਅਰੁ ਰਾਤ੍ਰਿ ਉਹਾ ਬਸੇ। ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਤਉ ਉਹਾ ਤੇ ਬਹੁਤਿ ਸਹਜੇ ਹੀ ਅਪਨੇ ਆਸ੍ਰਮ ਕਉ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ

ਤਬ ਐਸੀ ਆਗਿਆ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਭਈ ਜਿ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੀ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ ਰਬਾਬ ਲੈ, ਤੇ ਅਜੁ ਕਿਤੇ ਇਕੰਤਿ ਜਾਇ ਕੈ ਗੁਜਰਾਨ ਕਰ ਆਈਐ ਇਥੇ ਲੋਕ ਧਿਰ ਧਿਰ ਦੇ ਆਇ ਖੁਬਦੇ ਹੋਨਿ, ਸਬਦ ਨਾਲਿ ਪਰਚਣ ਦੇਂਦੀ ਨਾਹੀ। ਅਖੈ ਜੀ, ਭਲਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਸਾਥਿ ਲੈ ਕੇ ਬਾਹਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਕੋਹ ਇਕ ਦੀ ਵਿਥਿ ਗਿਰਾਵਹੁ ਪਾਇ ਕੈ, ਇਕਤੁ ਕਿਨਾਰੇ ਦਰੀਆਵ ਤੇ ਨੇੜੇ ਭਲੀ ਠਉਤ ਦੇਖਿ ਕੈ, ਰੁਖ ਭੀ ਥੇ ਤਹਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠਿ ਗਿਆ। ਅਰੁ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਆਗਿਆ ਹੋਈ, ਜੁ ਰਬਾਬੁ ਸਾਜਿ ਕਰਿ ਅਤੇ ਉਚੇ ਸੁਰਿ ਹੋਇ ਕੈ ਸਬਦੁ ਉਚਾਰੁ ਕਰਿ।”

ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਸਾਜਿ ਕੀਤਾ, ਰਾਗ ਅਲਾਪਿਆ। ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਗਾਵਟੇ।
ਸੁ ਮਰਦਾਨੇ ਉਪਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸੀ। ਜਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਗਾਵਦਾ, ਤਾਂ ਰੰਗੁ ਸਹਜੇ ਹੀ
ਪਉਂਦਾ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਬਹੁਤੁ ਰੰਗ ਦੇ ਘਰਿ ਹੋਆ। ਤਬ ਲੋਕ ਓਥੇ ਭੀ ਆਇ ਜੁੜਿ ਗਏ। ਤਬ
ਜਦਿ ਮਰਦਾਨੇ ਬਹੁਤ ਸਬਦੁ ਗਾਵੇਂ, ਪਹਰੁ ਇਕੁ ਗੁਦਰਿਆ, ਤਬ ਸਬਦੁ ਕਾ ਭੋਗੁ ਪੈਆ। ਤਬ
ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਲੋਕ ਜੁੜੇ ਬੈਠੇ ਹੋਨਿ। ਤਬ ਗਿਆਨ ਕੀ ਚਰਚਾ ਲਗੀ ਹੋਵਣ। ਤਬ
ਬਹੁਤੁ ਚਿਰ ਤਾਈ ਗਿਆਨ ਕੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਤਬ ਇਤਨੇ ਬੀਚਿ ਕੋਈ ਸਾਧ ਜਨ; ਪੰਜ ਸਤ
ਬਾਬੇ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੇ ਕਾਖੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਘਰਿ ਆਏ। ਤਬ ਉਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨ ਪਾਇਆ।
ਉਨਹੁ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, “ਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਾਂ ਸਿਧਾਰੇ ਹੋ?” ਤਬ ਸੇਵਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਵੇਰ
ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੇ ਸਿਧਾਰੇ ਥੇ, ਪਰੁ ਸੁਧਿ ਪਾਈ ਹੈ, ਜਿ ਦਰੀਆਉ ਉਪਰਿ ਬੈਠੇ ਹੈ? ਲੋਗ ਭੀ ਸਭ
ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ ਹੈ। ਤਹਾਂ ਹੀ ਬੈਠੇ ਹੈ।” ਤਬ ਓਹਿ ਸਾਧ ਭੀ ਉਹਾਂ ਹੀ ਕਉ ਉਠਿ ਚਲੇ।
ਤਬ ਓਇ ਭੀ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ। ਤਬ ਦੇਖਹਿ, ਤਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਅਰੁ ਸਬਦ
ਉਚਾਰੁ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਓਇ ਆਇ ਨਿਕਟਿ ਭਏ ਤਬ ਉਨਹੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੀ,
ਜਿ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਲਿਆਰ ਜਾਉ
ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਮੁ ਉਪਰਹੁ ਅਰੁ ਤੁਮ ਉਪਰਹੁ। ਆਵਹੁ ਜੀ, ਆਈਐ ਜੀ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ
ਜੀ ਉਨ ਕਉ ਆਦਰੁ ਦੇ ਕੇ ਬੈਠਾਇਆ। ਤਬ ਉਨ ਸਾਥਿ ਭੀ ਬਹੁਤੁ ਕਿਛੁ ਗਿਆਨ ਕੀ
ਚਰਚਾ ਭਈ। ਤਬ ਇਤਨੇ ਬੀਚਿ ਕੋਈ ਮਾਨੁਖ ਦਸ ਬਾਹਰ ਆਇ ਨਿਕਲੇ। ਸੁ ਇਨ ਕਉ ਬੈਠੇ
ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਓਇ ਸਕੁਚੇ। ਓਇ ਤੂਰ ਜੈਸੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਬ ਉਨ ਕੇ ਸਾਥਿ ਮਦ ਕਾ ਬਾਸਨੁ
ਭਰਿਆ ਹੋਆ ਬਾ ਅਰੁ ਮਾਸ ਮੰਡੇ ਭੀ ਥੇ। ਓਇ ਲਾਗੇ ਮਰਦਾ ਪਾਨ ਕਰਨੇ। ਤਿਸ ਪੀਛੇ ਮਾਸੁ
ਕੇ ਅਹਾਰੁ ਲਾਗੇ ਕਰਨੇ। ਤਬ ਮਸਤ ਹੋਏ ਲਾਗੇ ਬਾਵਰੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਨੇ। ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਾ
ਪਗ ਉਤਾਰੇ; ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਉ ਢਾਹਿ ਕਰਿ ਉਪਰਿ ਚੜਿ ਬੈਠੇ; ਕੋਈ ਉਠੀ ਨਾਚਣੇ ਲਾਗੇ;
ਕੋਈ ਹਸੇ; ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਕਉ ਮੁਖ ਤੇ ਐਲ ਫੇਲ ਕਾਢੇ; ਕੋਈ ਬਕਬਾਦ ਕੀਆ ਬਾਤਾਂ ਕਰੇ; ਸਭੇ
ਹੀ ਬੁਲਏ ਹੋਏ। ਓਇ ਜਿ ਸਾਧ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਬੈਠੇ ਥੇ; ਤਿਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਦੇਖਹੁ ਤਉ
ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਇਹ ਲੋਕ ਜਿ ਮਦੁ ਪੀ ਪੀ ਅਰੁ ਫਜੀਹਤ ਹੋਤੇ ਹੈ ਜੀ, ਇਨ ਕੀ
ਅਕਲਿ ਮਤਿ ਸਭ ਭ੍ਰਸਟ ਹੋਈ ਹੈ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ
ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਇਨਹੁ ਮਦੁ ਕਿਆ ਪੀਆ ਹੈ, ਜਿ ਸਾਰੇ ਸੈਸਾਰ ਹੀ ਮਦੁ
ਪੀਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸੈਸਾਰ ਸਮੇਤ ਹਮ ਤੁਮ ਸਭਿ ਮਦ ਕੇ ਮਾਤੇ ਹੈ, ਸੁਧਿ ਕਿਸੀ ਕਉ ਰਹੀ
ਨਾਹੀ।” ਤਬ ਉਨਹੁ ਸਾਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਏਹਿ ਭਉ ਪ੍ਰਗਟਿ ਪ੍ਰਤਿਬਿ ਬੈਠੇ
ਮਦੁ ਪੀਤੇ ਦਖੀਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਦਿਵਾਨੇ ਭਏ ਭੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਆਵਤੇ ਹੈ ਜੀ। ਸੈਸਾਰੁ ਕਿਸੁ ਮਦ ਸਾਥਿ
ਖੀਵਾ ਹੈ ਜੀ? ਜਿਵ ਹੈ, ਤਿਵ ਕਹੀਐ ਜੀ।” ਤਬ ਉਨ ਕੇ ਪ੍ਰਸਥਾਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਕਲਿ ਕਲਵਾਲੀ ਕਾਮੁ ਮਦੁ ਮਨੂਆ ਪੀਵਣਹਾਰੁ॥

[ਸਲੋਕ ਮਰਦਾਨਾ ॥ ੧॥ ਬਿਹਾਗੜੇ ਕੀ ਵਾਰ ॥ ੧੨॥ (੫੫੩)]

ਤਬ ਉਨਹੁ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਤਿ ਜੀ, ਸਤਿ। ਤੂ ਪੂਰਾ ਹੈ ਜੀ, ਤੇਰੀ
ਮਤਿ ਪੂਰੀ ਹੈ। ਏਹੁ ਗਿਆਨੁ ਤੈ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਜੀ। ਹਮ ਤੇਰੀ ਸਰਨ ਪੜੇ ਹੈ। ਏਸੁ ਅਪਨੇ

ਮਦ ਤੇ ਹਮ ਕਉ ਭੀ ਭਾਗਾ ਦੇਹਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਕਰਤਾਰੁ ਤੁਮਾਰਾ ਭਲਾ ਕਰੈਗਾ”। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਜੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਰਣ ਕਾਰਣੁ ਸਮਰਥੁ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪੈਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਣਾ

ਤਬ ਐਸੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਭਈ, ਜਿ ਇਵ ਹੀ ਅਪਨੇ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ਜਿਉ ਮਨ ਮਹਿ ਆਈ, ਤਿਉ ਜਿਉ ਨਗਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੀ ਓੜ ਕੇ ਨਿਕਲੇ ਥੇ। ਤਿਉ ਆਵਤੋ ਆਵਤੋ ਲਹੌਰ ਸਹਰ ਮਹਿ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ। ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਗੁਲਾ ਜੋਰਿ। ਜਹਾ ਜਾਇ, ਤਹਾ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜੁੜ ਜਾਹਿ, ਜੁ ਦੇਖੇ ਜੁ ਕੋਈ ਬਾਤ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਮੁਹ ਕੀ ਸੁਨੇ ਸੁ ਮਹਜੂਜੁ ਹੋਇ ਜਾਇ, ਇਉ ਜਾਨੈ ਸਿ ਏਕੁ ਘੜੀ ਭੀ ਜੁਦਾ ਨਾ ਹੋਈਐ, ਸਾਬੇ ਹੀ ਰਹੀਐ, ਤਉ ਭਲਾ ਹੋਇ। ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸਹਰ ਮਹਿ ਆਵਤਾ ਆਵਤਾ, ਸਹਰ ਕੋਟ ਪਕੇ ਬੀਚਿ ਆਇ ਨਿਕਸੇ, ਅਰੁ ਲੋਕ ਸਭਿ ਸਾਥਿ ਚਲੇ ਆਵਤੇ ਹੋ। ਤਬ ਲਹੌਰ ਕੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਮਹਿ ਬਹੁਤੁ ਕਰਿ ਭੀੜ ਹੈ। ਅਰੁ ਇਕੁ ਅਸਵਾਰੁ ਦਾਰੂ ਪੀਤੇ ਹੋਏ ਮਸਤੁ ਵਡੇ ਘੋੜੇ ਉਪਰਿ ਰਉਹਾਲ ਜਿਉ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਥਾ; ਤਿਉ ਗਲੀਆਂ ਮਹਿ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਭੀੜ ਥੀ। ਤਬ ਤਿਸੁ ਭੀੜ ਕੇ ਸੰਜੋਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਉਸ ਕੇ ਘੋੜੇ ਕਾ ਪਾਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਪੈਰ ਉਪਰਿ ਆਇਆ ਅਰੁ ਓਹੁ ਬੇਖਬਰ ਚਲਿਆ ਗੋਆ। ਤਬ ਤਿਤੁ ਸਮੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਮੁਹ ਤੇ ਬਾਨੀ ਉਪਜਿ ਆਈ ਜਿ :—

ਕਮਰਿ ਕਟਾਰਾ ਬੰਕੁੜਾ ਬੰਕੇ ਕਾ ਅਸਵਾਰ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਰਾਮਕਲੀ ਵਾਰ ॥ ੧੯॥ (੯੫੩)]

ਤਬ ਏਹੁ ਸਬਦੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੇ ਮੁਖ ਕੇ ਵਚਨ ਕਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਤਬ ਹੁਕਮੁ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਐਸਾ ਹੋਆ, ਜਿ ਓਹੋ ਘੋੜਾ ਸਿਰ ਭਾਰਿ ਆਇਆ ਅਰੁ ਅਸਵਾਰ ਕਉ ਉਪਰ ਤੇ ਗਿਰਾਇ ਦੀਆ। ਅਰੁ ਘੋੜੇ ਦੇ ਦੋਨੇ ਪਾਉ ਅਸਵਾਰ ਕੀ ਛਾਤੀ ਉਪਰਿ ਆਏ। ਤਬ ਤਤਕਾਲ ਹੀ ਓਹੁ ਅਸਵਾਰੁ ਮਰਿ ਗੋਆ। ਤਬ ਨਗਰ ਕੇ ਲੋਗ, ਜੋ ਉਹਾ ਹਾਜਰੁ ਦੇਖਤੇ ਥੇ, ਸੇ ਸਭ ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਪੈਰਾ ਉਪਰਿ ਗਿਰਿ ਪਰੇ ਅਰੁ ਸਭੇ ਕਹਨੇ ਲਾਗੇ ਜਿ, “ਵਾਹ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਵਾਹ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ” ਵਡਾ ਫਕੀਰੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਕਹਿਆ ਪਾਸਿ ਨਾਹੀ ਪੜਤਾ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਖੁਦਾਇ ਮਾਨਿ ਲੇਤਾ ਹੈ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪੂਰਨ ਭਗਤੁ।

ਭੀੜ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ

ਤਬ ਦਿਨ ਦੋਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਲਹੌਰ ਮਹਿ ਰਹੇ। ਤਬ ਲੋਕ ਸਹਰ ਕੇ ਜਿ ਆਇ ਭੀੜ ਕਰਹਿ, ਤਿਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਏਹੁ ਬਾਤ ਖੁਸੀ ਨ ਆਵੈ ਤਿਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਫੇਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਏ। ਤਬ ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਕਿ ਬੀਤੇ ਥੇ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪਰਮ ਸਾਲਾ ਬੀਚਿ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਅਰੁ ਏਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਏ। ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹੈ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ ਜੀ

ਆਵਹੁ ਜੀ, ਬੈਸਹੁ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਆਈਐ ਜੀ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਰਾਮ ਜਨਹੁ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਹਿ ਕਰਿ, ਡੰਡਉਤ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲੇ ਹੋ? ਬੈਸਨੇ ਜੀ ਕਲਿਆਣ ਹੈ ਜੀ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਆਜੁ ਆਨੰਦੁ ਹੈ ਜੀ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ”। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜੋ ਆਗਿਆ ਹੋਇ ਤਉ ਕਹਹਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਜੀ ਹੈ; ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ ਜੀ। ਦਿਖਾ ਏਹੁ ਜੀਉ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਬਿਖਈ ਹੈ ਜੀ। ਏਹੁ ਪਾਪੀ ਜੀਉ ਜਿ ਤਰੈ, ਸੁ ਕਿਤੁ ਲਗਿ ਤਰੈ? ਅਹੁ ਜੀ ਵੇਦ ਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਅਹੁ ਸਾਧ ਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈ ਜਿ ਆਗੇ ਭੈਜਲੁ ਹੈ, ਸਿ ਖਰਾ ਕਠਨੁ ਹੈ। ਓਹੁ ਜਿ ਲੰਘੀਐ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਲੰਘੀਐ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਜਿਨੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿਆ ਪਿਆਰੇ ਤਿਨ ਕੇ ਸਾਥਿ ਤਰੇ॥

[ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ ॥ ੩॥ (੬੩੬)]

ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੁਏ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ ਜਿ ਧੰਨਿ ਹੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਕ ਮੇਲੀ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਮਾਹਿ ਬੈਠਾ ਬਾ ਅਰੁ ਏਕੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਪੁਰਾਤਨ ਮੇਲੀ ਬਾ, ਸੁ ਆਇ ਗੈਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪੈਆ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਸ ਕਉ ਕਹਿਆ “ਆਉ ਪੁਰਖਾ ਭਲਾ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਆਜੁ ਭਲਾ ਹਾਂ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਸ ਕਉ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਭਾਉ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਆਪਨੇ ਪਾਸਿ ਬੈਠਾਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਸ ਸਾਥਿ ਲਾਗਾ, ਉਇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਬਾਤਾਂ ਕਹਣੇ। ਤਬ ਜਿਉ ਜਿਉ ਪਿਛਲੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਬਾਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਓਸ ਬਾਵਹੁ ਪੂਛੇ, ਤਿਉ ਓਹੁ ਅਗਿਆਹੁ ਗਲਾਂ ਕਰਦਾ ਜਾਇ, ਖਬਰੀ ਦੇਦਾ ਜਾਇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਓਸ ਨੇ ਦਿਨ ਚਾਰਿ ਪੰਜਿ ਰਖਿਆ, ਫਿਰਿ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ, ਓਹੁ ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਜਦ ਓਹੁ ਘਰਿ ਗੈਆ, ਤਾਂ ਓਸਨੇ ਫਿਰਿ ਸੁਫਨੰਤਰੁ ਆਇਆ। ਤਬ ਸਵੇਰ ਹੋਈ, ਕੋੜਮਾ ਸਭੇ ਸਦਾਇਆ ਇਕਠਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਅਰੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਚਾ ਹੁਣਿ ਹਉ ਚਲਦਾ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜਿ ਹੈ ਸੁ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪੁ ਹੈ। ਜਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲਏਗਾ, ਮੁਕਤਿ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਚਾ ਤੁਸਾਂ ਭਿ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣਾ”। ਏਹਾ ਗਲ ਓਸ ਦੇ ਮੁਹਿ ਸੀ, ਜਿ ਓਸ ਦਾ ਸਾਹੁ ਨਿਕਲਿ ਗਿਆ। ਓਹੁ ਜਿਉ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਤਿਉ ਢਹਿ ਪੈਠਾ। ਤਬ ਓਨ੍ਹੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਭਰਾਈ ਓਸ ਨੇ ਮਜਲ ਪਹੁਚਾਇਆ। ਤਬ ਜਾ ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਕਿ ਹੁਦਰੇ ਕਰਮ ਧਰਮ ਓਸ ਦੇ ਹੋਇ ਮੁਕੇ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪੁਤ੍ਰ ਓਸ ਦੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਇ। ਤਬ ਸਿਰਹੁ ਮੁੱਨੇ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪਏ। ਤਦਿ ਸਿਖੁ ਜਿ ਕੋਈ ਆਵਦਾ,

ਸੋ ਏਉ ਨਾ ਆਖਦੇ, ਜਿ ਪੈਰੀ ਪਏ ਜੀ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭਿ ਨ ਆਖਦਿਆਂ। ਜਿ ਕੋਈ ਸਿਖ ਸਿਖ, ਪਾਸਿ ਆਵਦਾ ਜਾਂਦਾ ਮਿਲਦਾ, ਸੁ ਏਵੇਂ ਆਖਦਾ, ਜਿ ਕਰਤਾਰ, ਕਰਤਾਰ, ਗੁਰੂ ਦਿਅਹੁ ਸਿਖਹੁ ਕਰਤਾਰ, ਕਰਤਾਰੁ ਹੈ ਜੀ। ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਸਿਖ ਅਗਿਅਹੁ ਆਖਦੇ ਜਿ, “ਸਤਿ ਕਰਤਾਰੁ”। ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਬੈ ਸਿਖ ਜੀ ਆਵਨਿ ਜਾਨਿ, ਸਿ ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਹੀ ਕਰਤਾਰ ਕਹਨਿ, ਕਰਤਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਵਜੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ, ਓਸ ਸਿਖ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਜਿ ਆਏ, ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ” ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਤਿ ਕਰਤਾਰੁ ਆਵਹੁ ਭਾਈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰਿਹੁ”। ਤਬ ਓਇ ਪੈਰੀ ਪਏ ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਪੁਛੇ ਜਿ, “ਪੁਰਖਹੁ ਪਿਤਾ ਤੁਸਾਡਾ ਚਲਿਆ”। ਆਖੇ, “ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਚਲਿਆ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਕਦਿ ਚਲਿਆ ਅਤੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਚਲਿਆ”? ਅਖੇ, “ਜਾ ਏਥੇ ਤੇ ਬਾਵਹੁ ਆਇ ਕਰਿ ਗਏਆ, ਤਦਿ ਓਸਨੇ ਰਾਤੀ ਜੀ, ਕਿਹੁ ਵੇਖਾਲਾ ਜਹਾ ਹੋਇਆ। ਭਲਕੇ ਸਭਿ ਅਸੀ ਸਦਾਇਆ, ਸੁ ਗਲਾਂ ਲਗਾ ਕਰਣ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ। ਗਲਾ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ, ਗਲ ਮੁਹਿ ਵਿਚੇ ਹੀ ਰਹੀ, ਸਾਹੁ ਨਿਕਲਿ ਗੈਇਓਸੁ। ਬੈਠਾ ਸੀ, ਤਿਉ ਢਹਿ ਪੈਆ”। ਤਬ ਜਿਉ ਹੋਈ ਸੀ ਗਲਿ, ਸੁ ਓਨੀ ਸਭ ਕਹਿ ਸੁਨਾਈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਏਹੁ ਵਿਚੁ ਹੈ ਸੈਸਾਰ ਦਾ ਸਾਹੁ ਆਇਆ, ਨ ਆਇਓ ਦੇਹੁ ਢਹਿ ਪੈਆ”। ਤਬ ਤਿਤੁ ਪ੍ਰਸੰਗਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਨਾਨਕ ਢੇਰੀ ਢਹਿ ਪਈ ਮਿਟੀ ਸੰਦਾ ਕੋਟੁ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ ॥ ੧੭॥ (੧੨੪੪)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਪੁਰਖਾ ਤੁਸਾਡਾ ਭਲਾ ਹੋਗੁ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸਿਮਰਹੁ, ਤੁਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਭਿ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਗਤਿ ਕੀਤੀ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਹੁਕਮੁ ਨਾਲਿ ਚਲਿਆ ਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਓਸ ਨੂੰ ਜਮ ਕੀ ਸਾਧਨਾ ਤੇ ਰਖੇਗਾ। ਓਸ ਦਾ ਭੀ ਭਲਾ ਹੋਆ; ਤੁਸਾਡਾ ਭੀ ਹੋਗੁ। ਤਬ ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪੈਏ, ਵਿਦਾ ਹੋਏ, ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਆਏ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਬਸੰਤ ਪੰਚਮੀ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਐਸੀ ਆਗਿਆ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਹੋਈ ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੀ ਕਉ ਸਾਥਿ ਲੇ ਕਰਿ, ਜਿਉ ਬਾਹਿਰ ਨਿਕਸਿਆ, ਤਿਓ ਇਵ ਹੀ ਅਪਨੇ ਸਹਜ ਸੁਭਾਵ ਸਾਥਿ ਆਵਤਾ ਆਵਤਾ ਲਹੌਰ ਸਹਰਿ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ। ਤਬ ਦੇਖਹਿ, ਤਉ ਕਿਆ ਦੇਖਹਿ, ਜਿ ਆਗੈ ਭਲੇ ਭਲੇ ਲੋਗ, ਬ੍ਰਹਮਣ, ਖਤੀ, ਵੈਸਨੇ ਲੋਕ, ਜਿ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਬੇ, ਸੁ ਆਗੇ ਦੇਖਹਿ, ਤੇ ਸਭ ਬਸੰਤ ਪੰਚਮੀ ਹੈ, ਅਰੁ ਬਸੰਤ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹੈ। ਸਭ ਲੋਕ ਅਪਨੇ ਰੰਗ ਰਸ ਸਾਥਿ ਖੇਲਤੇ, ਗਾਵਤੇ, ਬਜਾਵਤੇ, ਨਾਚਤੇ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ, ਜਿ ਸੇਵਕ ਲੋਗ ਠਾਢੇ ਬੇ, ਤਿਨ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਹੁ ਆਜੁ ਈਹਾਂ ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੈ, ਜਿ ਸਭ ਮਹਾਜਨੁ ਲੋਕੁ ਪੂਜਾ ਕਰਨੇ ਆਏ ਹੈ?” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਈਹਾਂ ਆਜੁ ਬਸੰਤ ਪੰਚਮੀ ਹੈ, ਬਸੰਤ ਕੀ ਬਹਾਰ ਕਾ ਆਗਮੁ ਹੈ; ਤਿਸ ਤੇ ਲੋਕ ਪੂਜਾ ਕਰਤੇ ਹੈ ਜੀ। ਮਹਾਂ ਅਨੰਦ ਮੰਗਲ ਕਾ ਦਿਨੁ ਹੈ,

ਆਜ਼ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਸੰਤ ਹੈ, ਸਭ ਬਨਾਸਪਤੀ ਮਉਲੀਤੀ ਹੈ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਏਹਿ ਜਿ ਲੋਕ ਬਸੰਤ ਹੁਤਿ ਕੋ ਮਉਲਤੇ ਪੂਜਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਛੁ ਰੁਤਿ ਪੂਜੀ ਭੀ ਪੁੰਨ ਫਲੁ ਹੈ ਕਿ ਨਾਹੀ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸੁਨਾਈਐ ਜੀ, ਜਿ ਏਹੁ ਭਰਮੁ ਭੀ ਮਨ ਕਾ ਦੂਰਿ ਹੋਵੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਖਰਾ ਖੁਸੀ ਭੋਆ ਅਰੁ ਹਸਿਆ। ਤਬ ਹਸਿ ਹਸਿ ਕਰਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਪਹਿਲ ਬਸੰਤੈ ਆਗਮਨਿ ਪਹਿਲਾ ਮਉਲਿਓ ਸੋਇ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਸੂਹੀ ਕੀ ਵਾਰ ॥ ੧੯॥ (੭੫੧)]

ਤਬ ਓਇ ਲੋਗ ਸਭ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ ਅਰੁ ਕਹਿ ਉਨੇ ਜਿ, “ਸਤਿ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਤਿ ਜੀ। ਸੁ ਏਹ ਸੇਵਾ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਨੀ ਹੈ ਅਰੁ ਜਿਸ ਕਉ ਤੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਹਿ ਤਿਸ ਕਉ ਜਨਾਵਹਿ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਧੰਨ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰੂ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਾਪਸੀ

ਤਬ ਕੋਈ ਕਿ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਲਹੌਰ ਮਹਿ ਟਿਕੈ, ਬਹੁੜਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਏ। ਤਬ ਕਿਤਨੇ ਕਿ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਬੇ ਅਰੁ ਏਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ। ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ‘ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ, ਬਲਿਹਾਰ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਮ ਉਪਰਹੁ, ਆਈਐ ਜੀ, ਸਾਧਹੁ ਜੀ! ਆਨੰਦ ਕਲਿਆਣ ਹੈ?’ ਕਹੈ, ਜੀ, ਆਜ਼ ਕਲਿਆਣਾ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਤੇ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਕੀਆ ਅਰੁ ਓਇ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਡੰਡਉਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਬਿਲੰਮਿ ਕਰਿ, ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਕਹਹਿ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਇ ਜੀ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ। ਏਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜਿ, ਜੀ, ਏਹੁ ਜਿ ਤਤੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਅਮੁਕਾ ਜਾਇ ਤਤ ਸਿਉ ਸਮਾਇਆ। ਸੁ ਗੁਰੂ, ਏਹੁ ਭੀ ਜਾਂ ਤਤੁ ਹੈ ਅਰੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੋ ਭੀ ਤਤੁ ਹੈ, ਅਰੁ ਤਤ ਕਉ ਤਤੁ ਹੀ ਮਿਲਤਾ ਹੈ, ਤੋ ਏਹੁ ਅਰੁ ਓਹੁ ਏਕ ਹੀ ਸਮਾਨ ਭਏ, ਤਉ ਏਹੁ ਮਾਨੁਖ ਕਿਉ ਹੁਆ? ਜਿ ਇਸ ਕਉ ਮਾਨੁਖ ਅਬ ਕਹਿਤੇ ਹੈ। ਬਹੁੜਿ ਕਹਿਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਏਹੁ ਨਰਕਿ ਗੋਆ। ਬਹੁੜਿ ਕਹਿਤੇ ਹੈ ਜਿ ਇਹ ਭੂਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਏਹ ਭੀ ਤਤੁ ਅਰੁ ਓਹ ਭੀ ਤਤੁ, ਤਉ ਭੂਲਾ ਕਿਉ ਕਹੀਐ ਅਰ ਨਰਕ ਕਿਉ ਜਾਇ? ਅਰੁ ਜੀ, ਇਸ ਕਉ ਬਹੁੜਿ ਦੁਖੁ ਕਿਉ ਬਿਆਪਤਾ ਹੈ? ਅਰੁ ਜੂਨੀ ਮਹਿ ਕਿਉ ਜਾਤਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਹ ਕਥਾ ਹਮਾਰੇ ਤਾਈ, ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਨਿਰਵਾਰਿ ਕਰਿ, ਜਉ ਹਮ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਸਮਝਹਿ, ਤਿਉ ਹੀ, ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ, ਜਿ ਹਮਾਰਾ ਸੰਤੋਖੁ ਹੋਵੈ ਜੀ। ਏਹ ਬਾਤ ਹਮ ਬਹੁਤੁ ਠਉੜ ਸੋਧੀ ਹੈ, ਹਮਾਰਾ ਸੰਤੋਖੁ ਕਿਸ ਹੀ ਤੇ ਹੋਤਾ ਨਾਹੀ। ਤਿਸ ਤੇ ਅਬ ਹਮ ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਪਾਸਿ ਆਏ ਹੈ। ਆਜ਼ ਇਸਿ ਸਮੇਂ ਮਾਹਿ ਤੂ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ। ਤੁਝ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਵਰਨੁ ਭੇਖੁ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸ ਕੀ ਨਿਸਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਪੁਰਖਾ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਸੀ ਕਹਹੁਗੇ, ਸੁ

ਪਰਮੇਸੁਰ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਅਸਾਂ ਤੇ ਅਖਾਏਗਾ, ਸੁ ਆਖਹਿਗੇ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਜਾਣੈ, ਆਦਮੀ ਕਿਆ ਵਖਾਣੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਨੰਦਮਾਨ ਹੋਇ ਕੈ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਹਉ ਮੈ ਕਰੀ ਤਾ ਤੂ ਨਾਹੀ ਤੂ ਹੋਵਹਿ ਹਉ ਨਾਹਿ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧, ਮਾਰੂ ਕੀ ਵਾਰ ॥ ੧੯॥ (੧੦੯੨)]

ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ; ਅਰੁ ਸਿਖ ਭਏ, ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੁਏ; ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ।

ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਝਗੜਾ ਦੂਰ ਕਰਨਾ

ਏਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਬੀਚਿ ਅਪਨੇ ਦੁਆਰੇ ਬੈਠਾ ਬਾ ਅਰੁ ਇਕਿ ਦੁਇ ਭਾਈ ਆਪਸ ਬੀਚਿ ਝਗੜਤੇ ਆਏ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਇ, ਨਮਸਕਾਰ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਪਰੁ ਆਪਸ ਮਾਹਿ ਲਗੇ ਬਾਦ ਬਿਬਾਦੁ ਕਰਨੇ ਅਰੁ ਬੁਰੇ ਬੁਰੇ ਕੁ-ਰਸੇ ਬੋਲ ਆਪਸ ਮਾਹਿ ਲਾਗੇ ਬੋਲਣੇ। ਓਹੁ ਉਸ ਕਉ ਕਿਛੁ ਕਹੈ, ਓਹੁ ਉਸ ਕਉ ਕਹੈ; ਲਾਗੇ ਆਪਸ ਮਹਿ ਬਿਬਾਦੁ ਕਰਨੇ। ਤਬ ਇਕੁ ਕਹੈ ਜਿ, “ਜੀ, ਇਤਨਾ ਏਹੁ ਮੇਰਾ ਦਰਬੁ ਦਬਿ ਪੈਆ ਹੈ ਜੀ; ਦੋਂਦਾ ਨਾਹੀ”। ਆਪਸ ਮਾਹਿ ਲਗੇ ਲੜਨੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਹਸਿ ਪੜਿਆ; ਉਨ ਕਾ ਵੈਰੁ ਵਿਰੋਧ ਦੇਖਿ ਕਰਿ। ਤਬ ਉਨ ਕੇ ਪ੍ਰਸਥਾਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਨਾਨਕ ਦੁਨੀਆ ਕੈਸੀ ਹੋਈ॥ ਸਾਲਕੁ ਮਿਤ ਨ ਰਹਿਓ ਕੋਈ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ ॥ ੫॥ (੧੪੧੦)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਿ ਕਰਿ ਆਗਿਆ ਲੇ ਕਰਿ ਵਿਦਾ ਭਏ। ਅਪਨੀ ਘਰੀ ਆਏ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਕਿਰਤਿ ਲਾਗੇ ਕਰਨੇ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ।

ਫੇਰ ਲਾਹੌਰ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਜਾਇ ਸੰਜੋਗਿ ਪਾਇ ਕਰਿ ਦਿਨ ਵਧੇਰੇ ਬੀਤੇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੀਚਿ, ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਿ, “ਬਾਬਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤਿ। ਬਹੁਤੁ ਦਿਨ ਹੋਏ ਹੈਂ ਬੈਠਿਆਂ, ਤੂ ਤਾਂ ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ, ਪਰੁ ਜੀ; ਜਾਂ ਬਾਹਰੁ ਫਿਰਿ ਤੁਰਿ ਆਈਦਾ ਹੈ; ਤਾਂ ਦਾਣਾ ਕੁ ਜੀਉ ਕਰਾਰਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਸਲਾ ਭੀ ਹੋਇ ਆਈਦਾ ਹੈ, ਜਿਉ ਰਜਾਇ ਤੇਰੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਮਰਦਾਨਿਆ ਕਿਧਰਿ ਚਲਦਾ ਹੈ?” ਅਪੇ ਜੀ, “ਧਿਰ ਕੇਹੜੀ ਦਸਾਵਟੀ ਹੈ? ਕਿਸੇ ਨਾਲਿ ਕਿਹੁ ਸਾਕੁ ਸਾਇਨਾ ਹੈ ਅਸਾਡਾ ਜਿ ਓਥੇ ਚਿਤਿ ਵਿਕੈ। ਓਹੁ ਰਾਹੁ ਦਸਾਇ ਲੈਣਾ ਹੈ ਜੀ, ਧਿਰਾਂ ਭੀ ਸਭੇ ਤੇਰੀਆਂ ਹੋਨਿ ਅਤੇ ਥਾਉ ਭਿ ਸਭੇ ਤੇਰੀਆਂ ਹੋਨਿ ਅਤੇ ਪਰੁ ਜੀ, ਜਾ ਕਦੇ ਕਦੇ ਲਹੌਰ ਉਪਰਿ ਤੇਰੀ ਮਿਹਰ ਹੋਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੀ, ਓਥੇ ਸਭਨੀ ਗਲੀ ਜੀਉ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਸਾਧ, ਸੰਤ, ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ ਭਿ ਓਥੇ ਮਿਲਦੇ ਹੋਨਿ, ਅਤੇ ਵਡਾ ਸ਼ਹਰੁ ਹੈ। ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਰੰਗ ਓਥੇ ਕਰਤੇ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਦੇ ਹੋਨਿ

ਜੀ। ਅਸਾਡਾ ਰੰਗ, ਰੂਪ, ਸੁਖ, ਸਭ ਤਿਥਾਉ, ਜਿਥੇ ਤੂੰ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ, “ਭਲਾ ਮਰਦਾਨਿਆ ਚਲ, ਜਾਂ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ ਸਾਥਿ ਆਇ ਲਹੋਰਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ। ਤਬ ਜਿਉ ਚਲੇ ਆਵਤੇ ਥੇ, ਬਾਜਾਰ ਬੀਚ, ਤਿਉ ਜਹਾਂ ਸਰਾਫ ਹਟਾਂ ਥੇ, ਅਰੁ ਜਵੇਹਰੀ ਥੇ, ਜਹਾਂ ਮੁਹਰਾਂ, ਰੁਪਈਐ ਮੋਤੀ ਲਾਲ ਜਵੇਹਰ ਕਾ ਵਣਜੁ ਹੋਤਾ ਬਾ, ਤਿਤੀ ਨਉੜ ਆਇ ਨਿਕਲੇ। ਤਹਾਂ ਲੋਕਹੁ ਜੁ ਦੇਖਿਆ ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਆਇਆ, ਸੁ ਓਇ ਸਭ ਆਇ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਉ ਉਨਹੁ ਲੇ ਕਰਿ ਬੈਠਾਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਜਬ ਉਹਾ ਆਸਨੁ ਧਾਰਿ ਕਰ ਬੈਠੇ, ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਵੇਖਹੁ ਤੋਂ ਜੀ, ਏਹੁ ਵਡਾ ਅਚਰਜੁ ਹੈ ਜੀ; ਜਿ ਨਾਹੀ ਪਰਖਿ ਜਾਣਦਾ; ਸੁ ਤਿਸੁ ਦੇ ਭਾਣੇ ਸਭ ਕਿਛੁ ਏਕੁ ਸਾ ਹੈ, ਤੇਹਾ ਖੋਟਾ ਅਰੁ ਤੇਹਾ ਹੀ ਖਰਾ। ਅਰੁ ਜੀ, ਸੈਸਾਰੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਐਸਾ ਹੀ ਹੈ, ਅਣਪਾਰਖੁ ਹੀ, ਅਰੁ ਜੀ ਕੋਈ ਕੋਈ ਸੈਯਾਂ ਹਜਾਰਾਂ ਵਿਚਹੁ ਸਰਾਫੁ ਹੈ, ਜਿ ਸਰਾਫੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੁ ਦੇਖਾਂ ਜਿ, ਓਹਿ ਜਿ ਖੋਟੇ ਕੇ ਅਰੁ ਖਰਿਆ ਕੇ ਪਰਖਦੇ ਹੈਨਿ, ਮੁਹਰਾਂ, ਰੁਪਈਆਂ, ਮੋਤੀ, ਹੀਰੇ, ਲਾਲ, ਜਵਾਹਰ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਰਖਦੇ ਹੈਨਿ ਜੀ? ਏਹੁ ਤਾਂ ਵਡਾ ਅਚਰਜੁ ਹੈ, ਜਿ ਓਨਾਂ ਨੇ ਕਾਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਮੋਤੀਆਂ ਰਤਨਾਂ, ਲਾਲ ਜਵਾਹਰਾਂ ਨੇ ਪਰਖਦੇ ਹੈਨਿ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਹ ਵਡੀ ਉਨ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸੁਰਤਿ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਜਿ ਏਹਿ ਲਾਲ, ਮੋਤੀ, ਹੀਰੇ ਰੁਪਈਏ, ਮੁਹਰਾਂ ਪਰਖਦੇ ਹੈਨਿ। ਦਿਖਾ ਜੀ, ਏਹਿ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਪਰਖਦੇ ਹੈਨਿ”? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ ਏਹਿ ਸਭਿ ਅੰਨੇ ਨੀ; ਏਨਾਂ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਿਸੇ ਨੂ ਨਾਹੀ ਜਿ ਹੀਰੇ ਪਰਖਨਿ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਿਹਾ ਜਹ, “ਜੀ ਅੰਨੇ ਕਿਛੁ ਹੈਨਿ? ਜਾਂ ਖੋਟੇ ਖਰੇ ਹੀਰੇ ਨੇ ਸਮਝਦੇ ਹੈਨਿ ਜੀ। ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ, ਦਿਖਾ, ਏਹਿ ਜਿ ਅੰਨੇ ਹੈਨਿ, ਸੁ ਕਿਛੁ ਹੈਨਿ ਜੀ”? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ, “ਮਰਦਾਨਿਆ ਤੂ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇ”। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਸਾਜਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਆਸਾ ਰਾਗ ਕੀ ਅਲਾਪ ਚਾਰੀ ਲੇ ਉਠਿਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਸਬਦੁ ਬਾਣੀ ਲੇ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਆਪੁ ਵੀਚਾਰੈ ਸੁ ਪਰਖੇ ਹੀਰਾ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ ਘਰ ੨ ॥ ੫॥ (੪੧੩)]

ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਪੈਰੀ ਪੈਆ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਲਹੌਰ ਮਹਿ ਰਹੇ। ਤਬ ਤਿਸ ਪੀਛੇ ਫੇਰਿ ਬਾਹਰ ਕੋ ਆਏ। ਤਬ ਇਵ ਹੀ ਅਪਨੇ ਸਹਜ ਸੁਭਾਵ ਸਾਥਿ ਹਰਿ ਜਾਹਗਾ, ਹਰਿ ਨਉੜ ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ, ਖੁਸ਼ਿ ਮੁਕਾਮੁ, ਬਾਗੁ, ਬਗੀਚਾ, ਤਲਾਉ, ਟੋਭਾ ਅਕੇ ਕਾਈ ਊਚੀ ਨਉੜ ਬਿਲੰਦੀ ਹੋਤੀ, ਤਹ ਬੈਠਿ ਜਾਈਐ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਹੁਕਮੁ ਹੋਇ ਜਿ ਪੁਰਖਾ। ਏਹ ਭਲੀ ਨਉੜ ਹੈ। ਏਹਾ ਸਬਦੁ ਗਾਵੀਐ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕੀ ਨਉੜ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਹੇ, ਭਲਾ ਜੀ। ਉਹਾ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬ ਕੋ ਸਾਜਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਰਾਗੁ ਅਲਾਪਿ ਬਾਣੀ ਗਾਵੇ। ਤਬ ਉਹਾਂ ਤੇ ਫੇਰਿ

ਸਹਜ ਹੀ ਸਾਥਿ ਉਠੀਏ, ਅਗੇ ਕੇ ਚਲੀਐ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਸਦਾ ਆਨੰਦੀ ਸਹਜੀ ਪੁਰਖ, ਕਾਈ ਕਿਸੀ ਬਾਤ ਕੀ ਬਾਛਾ ਨਾਹੀ ਵਿਗੜਦੇ ਸਵਰਤੇ ਕੀ, ਅਰੁ ਏਹ ਕਾਈ ਮਨ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਿ ਦਿਨੁ ਉਤਰਤਾ ਹੈ, ਅਵੇਰ ਹੋਤੀ ਹੈ; ਰਾਤਿ ਪੜਿ ਜਾਇਗੀ; ਬਾਹਰਿ ਉਦਿਆਨ ਮਹਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਹੀਐਕਾ। ਜੇ ਹੋਇ ਤਉ ਦਰਹਾਲ ਚਲਿ ਕੈ ਕਿਸੇ ਗਿਰਾਉ ਮਹਿ ਜਾਇ ਪਰੀਐ, ਅਕੈ ਕਿਛੁ ਏਹ ਆਸਾ ਮਨ ਮਹਿ ਹੋਇ ਜਿ ਫਲਾਨੇ ਗਿਰਾਇ ਜਾਈਐ, ਜਿ ਭਾਈ, ਓਥੇ ਫਲਾਨਾ ਮੇਲੀ ਹੈ, ਕੇ ਅਸਨਾਉ ਹੈ, ਕੇ ਸਾਕੁ ਹੈ, ਸਿਖੁ ਹੈ; ਓਥੇ ਜਾਇ ਰਹੀਐ, ਤਾਂ ਸੁਖਾਲਿਆਂ ਰਹੀਐ, ਸੁ ਏਹ ਚਿਤਵਣਾ ਕਾਈ ਹੈ ਹੀ ਨਾਹੀ। ਸੁ ਏਹ ਚਿਤਵਣੀ ਤਾਂ ਹੋਂਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਿਸੇ ਗਲ ਦਾ ਮਖਸੂਦੁ ਅੰਦਰਿ ਹੋਵੈ। ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਮਖਸੂਦੁ ਕੋਈ ਰਹਿਓ ਨਾਹੀ, ਨਾ ਖਾਣ ਦਾ, ਨ ਪੈਨੁਣ ਦਾ, ਨ ਲੈਣ ਦਾ, ਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਅਸਨਾਈ ਸਾਕ ਦਾ, ਨ ਸੁਖ ਦਾ, ਨ ਦੁਖ ਦਾ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਕੋ ਹੀ ਮਨ ਮਹਿ ਮਖਸੂਦੁ ਰਹਿਆ, ਜਿ ਜਹਾਂ ਬੈਸੀਐ, ਜਹਾਂ ਜਾਈਐ, ਜਿਸ ਨਾਲਿ ਗਲ ਕੀਚੈ, ਬੋਲੀਐ, ਤਿਥੇ ਏਹੋ ਹੀ ਮਖਸੂਦੁ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਕੀ ਚਰਚਾ। ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਗਲ ਪੁਛੈ, ਉਸ ਉਪਰਿ ਖੁਸੀ ਹੋਵੈ। ਹੋਰੁ ਏਹੁ ਹੀ ਮਖਸੂਦੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਕਿਸੀ ਕੋ ਉਪਦੇਸੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਬੋਧੁ ਕਰਣਾ ਹੈ। ਤਿਸੁ ਤੇ ਇਵ ਹੀ ਰਮਤੇ ਰਮਤੇ ਏਕ ਸਮੈ, ਐਸਾ ਸੰਜੋਗੁ ਬਣਿਆ, ਜਿ ਕਾਰਤਿਕ ਕੀ ਰਾਤਿ ਹੈ ਅਰੁ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਕਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਛਿਟਕਿ ਰਹਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਨਿਰਮਲੀ ਰਾਤਿ ਹੈ। ਅਰੁ ਬਾਹਰਿ ਖੇਤੀਆਂ ਜਿ ਹੋ ਕਿਰਸਾਨਾਂ ਕੀਆਂ ਤੇ ਭਲੀਆਂ ਜੰਮੀਆਂ ਹੈ। ਅਰੁ ਖੇਤੀਆਂ ਕਉ ਰਾਹ ਕੇ ਮਿਰਗਾਂ ਤੇ ਮੁਲਾਹਜਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਚਉਫੇਰੇ ਵਾੜੀਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੈ। ਅਰੁ ਜਿਮੀਆਂ ਜਿ ਹੋ, ਜਿ ਘਾਸ ਅਰੁ ਤ੍ਰਿਣ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਰੀਆਵਲੀਆਂ ਹੋਇ ਰਹੀਆਂ ਹੈ। ਅਰੁ ਨਿਕਟਿ ਹੀ ਤਹਾਂ ਦਰੀਆਉ ਭੀ ਹੈ; ਤਹਾਂ ਕਵਲਾਲੀ ਭੀ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਹੋਇ ਰਹੀ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਉਸਿ ਨਉੜ ਕਉ, ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਬਹੁਤੁ ਹਰਖਵੰਤੁ ਭੋਆ। ਅਖੈ, “ਪੁਰਖਾ ਮਰਦਾਨਿਆ” ਅਖੈ, “ਜੀਉ, ਬਾਬਾ ਪਾਤਿਸਾਹ” ਅਖੈ, “ਪੁਰਖਾ ਏਥਾਉ ਟਿਕਿ ਜਾਹਿ?” ਅਖੈ, “ਜੀ ਭਲਾ, ਜਿਉ ਰਜਾਇ ਤੇਰੀ ਜੀ। ਸਭੇ ਬਾਉ ਤੇਰੇ। ਜੀ, ਟਿਕੀਏ ਜੀ”। ਤਬ ਤਹਾਂ ਭਲਾ ਸਾ ਨਉੜ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਬੈਠੇ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕੋ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ, “ਪੁਰਖਾ ਚੇਤਿ, ਸਾਹਿਬ ਅਪਨੇ ਕਉ ਯਾਦਿ ਕਰਿ”।

ਤਬ ਮਰਦਾਨਾ ਸਬਦੁ ਲੇ ਉਠਿਆ। ਗਾਵਡਾ ਗਾਵਡਾ ਜਦਿ ਪਹਰੁ ਇਕੁ ਰਾਤਿ ਬੀਤੀ, ਤਬ ਆਰਤੀ ਹੋਈ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਮਸਟ ਦੇ ਘਰਿ ਹੋਆ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਲਾਗਾ। ਤਬ ਇਵ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਹੈ ਅਰੁ ਏਕੁ ਹਰਣੁ ਕਾਲਾ ਮਹਾਂ ਸੂਰਾ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਖੇਤੀ ਕੀ ਵਾੜਿ ਪਾਸਿ ਖਲਾ ਹੋਆ ਅਰੁ ਅੰਦਰਿ ਖੇਤੀ ਮਹਿ ਕੂਦ ਪੜਨੇ ਕੀ ਚਿਤਵਣਾ ਕਰੀ। ਅਰੁ ਆਗੇ ਉਨਿ ਖੇਤੀ ਕੇ ਪਾਵਦ ਕਿਰਸਾਣ ਫਾਹੀ ਸਵਾਰ ਰੋਪੀ ਹੈ। ਤਬ ਮਿਰਗ ਚਾਰੋ ਪਾਉ ਅਪਨੇ ਏਕਨੇ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਜੁ ਊਚਾ ਹੋਹਿ ਕਰਿ ਕੁਦਿਆ, ਸੁ ਉਸਿ ਵਾੜਿ ਕਉ ਟਪਿ ਕਰਿ ਅੰਦਰਿ ਜਾਇ ਪੜਿਆ। ਅਰੁ ਉਸਿ ਫਾਸੀ ਮਹਿ ਉਸ ਕੇ ਪਾਉ ਮਹਿ ਚਟਕ ਵਾਹੀ ਪੜੀ। ਸੋ ਪੈਰ ਫਾਹੀ ਪੜੀ; ਸੋ ਫਾਬਾ, ਅਰੁ ਗਿਰਿਆ, ਅਰੁ ਉਨਿ ਖੇਤ੍ਰ ਦੇ ਖਸਮਿ ਆਇ ਪਕੜਿਆ। ਪਕੜਿ ਕਰਿ ਉਨਿ ਵਸਿ ਕੀਤਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਹ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਵਿਸਮਾਦ ਹੋਇ ਗੋਆ। ਤਬ ਉਸਿ ਹਰਣ ਕਾ ਸੰਤਾਪੁ ਦੁਖੁ ਦੇਖਿ ਕੈ, ਉਸਿ ਹਰਣ ਨਾਲਹੁ ਸਹਸੁਣਾ ਕੁ ਭੈ ਗੁਰੂ

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਮਨ ਮਹਿ ਉਪਜਿਆ, ਜਿ ਹਾਇ ਹਾਇ ਏਹੁ ਹਰਣੁ ਤਾਂ ਕਿਨਾ ਫਾਬਾ ਜਾਂ ਕੁਥਾਇ ਪੈਰੁ ਧਰਿਓਸੁ। ਆਪਣਾ ਜੁ ਖਾਜਾ ਬਾ ਵਣੁ ਤ੍ਰਿਣੁ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਇਸ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਬਾ ਅਰੁ ਓਹੁ ਨਿਰਦੋਖੁ ਬਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਖਾਦੇ ਨੇ ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਕਹਦਾ, ਤਾਂ ਜਾਂ ਏਨਿ, ਉਹੁ ਆਪਣਾ ਖਾਣਾ ਛੋਡਿਆ ਅਤੇ ਪਰਾਏ ਚੰਗੇਰੇ ਉਪਰਿ ਚਿਤੁ ਧਰਿਆ ਸੁ; ਪਰ ਜੇ ਪਰਾਇ ਹਕਿ ਨ ਵੜੀ, ਤਾਂ ਏਸ ਨੂੰ ਕਉਣੁ ਹੈ, ਜਿ ਫਹਾਇ ਸਕੈ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕਉ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜਿ, “ਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਜਿਉ ਏਹੁ ਹਰਣੁ ਦੇਖਹਿ ਤਿਵਹੀ ਤੂ ਆਪ ਕਉ ਦੇਖੁ, ਜਿ ਤੈਂ ਭੀ ਮਰਣਾ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤਿਤੁ ਪ੍ਰਸਥਾਇ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਮਨ ਪਰਬੋਧੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਤੂੰ ਸੁਣਿ ਹਰਣਾ ਕਾਲਿਆ ਕੀ ਵਾੜੀਐ ਰਾਤਾ ਰਾਮ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਛੰਤ ਘਰ ੩ ॥ ੧॥ (੪੩੮)]

ਏਹੀ ਸਾਚੁ, ਜਿ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪਾਵਣੇ ਕੀ ਬਾਂਛਾ, ਅਉਰੁ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ ਕਿਛੁ ਨਾ ਕਰੁ। ਮਨ ਮਹਿ ਭੀ ਏਹੀ ਅਰੁ ਮੁਖ ਕਰਿ ਭੀ ਏਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਿ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਮਿਲੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਤੁਝ ਕਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਮਿਲਾਇ ਦੇਇਗਾ। ਤਬ ਤੇਰੀ ਪੂਰੀ ਪੜੇਗੀ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਾਪਸੀ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਹਰ ਕਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਬਹੁਤਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਕਿ ਬੀਤੇ ਬੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਾ ਬਾ ਅਰੁ ਏਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਏ। ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਜੀ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਤਿ ਰਾਮੁ, ਕਰਨ ਕਾਰਨਹਾਰ, ਤਰਨ ਤਾਰਨਹਾਰ ਰਾਮੁ, ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ। ਆਈਐ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਬੈਠੀਐ ਜੀਉ”। ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕਰਿ, ਨਮਸਕਾਰ ਛੰਡਉਤ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲੇ ਹੋ ਜੀ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਲਿਆਣ ਹੈ ਜੀ?” ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਜੀ, ਆਜੁ ਕਲਿਆਣ ਹੈ; ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖੇ ਤੇ ਆਨੰਦੁ ਹੈ”। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ। ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਬ ਕਹਹਿ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਇ ਸਾਧਹੁ ਜੀ। ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਤ ਭਾਰੀ ਹੈ ਅਰੁ ਹਮ ਤੁਛੁ ਹੋ”। ਕਿਉ ਜਿ ਨ ਹਮ ਕੋ ਏਹ ਬਾਤ ਆਈ ਅਰੁ ਨ ਓਪਜੀ ਹੈ। ਸੁ ਇਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਹਮ ਤੁਛੁ ਹਹਿ। ਅਰੁ ਜਿਸਿ ਵਸਤੁ ਕੋ ਹਮਿ ਪੂਛਤੇ ਹੈ, ਸੁ ਓਹ ਵਸਤੁ ਖਰੀ ਭਾਰੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਤੁਮ ਜਿ ਹਹੁ ਸੁ ਅਪਾਰ ਹਹੁ ਜਿਨ ਕਉ ਇਹ ਵਸਤੁ ਆਈ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਕੀਏ ਜੰਤ ਹਹਿ ਹਮ ਭੀ। ਜੇ ਤੂ ਦੇਆ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੁਨਾਵਹਿ, ਤੇ ਹਮ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਵਹਿ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਨਿਮਿਤਿ, ਸੁਨਾਈਐ ਜੀ ਏਹ ਬਾਤ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਜੀ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮ ਪੂਛਹੁਗੇ ਅਰੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਹਾਵੇਗਾ, ਸੁ ਕਹਹਿਗੇ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ,

“ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਹੀ ਹਮਾਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜਿ, “ਜੀ, ਤੂੰ ਘਰਿ ਤੁਮਾਰਾ ਮਨੁ, ਇਥ ਦਿੜਤਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਟਿਕਿਆ ਹੈ ਸੁ ਓਹ ਬਾਤ ਹਮ ਕਉ ਸੁਨਾਈਐ ਜੀ। ਦਿਖਾ, ਤੁਮ ਜਿ ਆਤਮਾ, ਟਿਕਾਇਆ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਵਸਤੁ ਕਉ ਲੇ ਕਰਿ ਟਿਕਾਇਆ ਜੀ? ਏਹ ਬਾਤ ਪੁਛਣੇ ਕੀ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਕਹਣ ਸਾਰਖੀ ਭੀ ਨਾਹੀ। ਪਰੁ ਜੀ ਤੁਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਕੇ ਪੂਰੇ ਹਹੁ। ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਅਰਥਿ ਕਹਹੁ, ਤੋ ਕਹਹੁ, ਨਾਹੀ ਤੋ ਹਮਾਰਾ ਕਿਆ ਚਾਰਾ ਹੈ ਜੀ?” ਤਬੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਹਸਿਆ ਅਰੁ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਮਰਣੈ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀ ਜੀਵਣ ਕੀ ਨਹੀ ਆਸ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧॥ ੧੮॥ (੨੦)]

ਤਬ ਓਹਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ; ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ। ਕਹਣ ਲਾਗੇ ਜਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਸੁ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ। ਐਸਾ ਤੂਹੇ ਹੈ। ਜਿਉ ਜਾਣਹਿ ਤਿਉ ਮਿਲਾਇ। ਤਬ ਓਇ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ; ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਉਪਰਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰੀ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਸੂਰ ਨਗਰ ਵਿਚ

ਤਬ ਐਸੀ ਆਗਿਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਹੋਈ, ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਹੋਏ ਥੇ, ਅਰੁ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ ਭੀ ਵਿਦਾ ਹੋਇ ਕੈ ਘਰੀ ਆਇਆ ਸੀ। ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਪਨੇ ਹੀ ਸਹਿਜਿ ਸੁਭਾਇ ਕਰਿ, ਬਾਹਰ ਕੋ ਆਇ। ਜਿਉ ਆਵਤੇ ਆਵਤੇ ਰੋਹੇਵਾਲਿ ਆਇ ਨਿਕਲੇ, ਤਹਾਂ ਘੜੀ ਦੋਇ ਤੀਨਿ ਏ ਤਮਾਸ਼ਾ ਜੀਆਂ ਜਹਾਨ ਦਾ ਦੇਖਿਆ, ਤਹਾਂ ਨ ਟਿਕੇ। ਫੇਰਿ ਕੋ ਚਲੇ, ਕਸੂਰ ਆਇ। ਸੁ ਜਦਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੋ ਛੋਕਾਂ ਕੀ ਦਿਸਟਿ ਪੜਿਆ ਅਰੁ ਸਭਿ ਉਠੀ ਦਉਤਿ ਆਇ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਜਿ ਜਿਸ ਕੇ ਦਰਸ ਕੀ ਲਾਲਸਾ ਮਨ ਮਹਿ ਥੀ, ਸੁ ਤਿਸ ਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਈਹਾਂ ਹੀ ਲੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਵਾਹ ਵਾਹ ਭਾਈ ਇਸਿ ਨਗਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਕੇ ਆਜ ਭਾਗ ਉਦੇ ਭਏ ਹੈ। ਤਬ ਸਭਨੇ ਲੋਗ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਹਰ ਮਹਿ ਚਲੀਐ ਜੀ। ਕੋਈ ਕਹੈ, ਜਿ ਮੇਰੇ ਘਰਿ ਚਲੀਐ ਜੀ, ਕੋਈ ਕਹੈ, ਜਿ ਮੇਰੇ ਚਲੀਐ ਜੀ। ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜਿਸ ਕੇ ਜਾਇ? ਤਬ ਆਵਤੇ ਇਵ ਹੀ, ਸਹਜੇ ਹੀ, ਜਿ ਨਗਰ ਮਹਿ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ, ਤਿਉ ਆਗੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਥੇ। ਤਾਲ ਪਖਾਵਜੁ, ਰਬਾਬ ਸਾਜ ਬਾਜ ਬਣਾਏ ਹੋਏ, ਓਇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਨਾਚਤੇ ਥੇ ਅਰੁ ਗਾਵਤੇ ਥੇ। ਪੈਰਹੁ ਸਾਥਿ ਘੁੰਘਰੂ ਬਾਂਧੇ ਨਾਚਹਿ ਅਰੁ ਤਾਲ ਪੂਰਹਿ ਅਰੁ ਫੇਰੀਆਂ ਖਾਇ ਖਾਇ ਅਉਸਰੁ ਪੂਰਾ ਕਰਹਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਭੀ ਊਹਾਂ ਹੀ ਆਇ ਨਿਕਸੇ। ਤਬ ਉਨ ਕੀ ਭਗਤਿ, ਜੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਦਿਸਟਿ ਪੜੀ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਭੀ ਉਹਾਂ ਹੀ ਬੈਠਿ ਗਏ ਅਰੁ ਲੋਕ ਭੀ ਸਾਥ ਕੇ ਸਾਥੇ ਹੀ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕੀਰਤਨੀਅਹੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੋ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੁ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੀ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਮਾਰੀ ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਤਿ ਰਾਮ ਪੁਰਖੁ”। ਕਹੈ, “ਜੀ, ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਏਕ ਵਿਸਨ-ਪਦੁ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕਉ ਤੁਮਾਰੇ ਆਗੇ ਭੇਟ ਦੇਹਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ

ਜਿ, “ਅਤਿ ਭਲਾ, ਕਹੀਐ”। ਤਬ ਓਹ ਸਭ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਏ। ਕਿਨਹੀ ਪਖਾਵਜੁ ਲੀਆ, ਕਿਨਹੀ ਤਾਲ, ਰਬਾਬ ਲੀਏ, ਲਾਗੇ ਬਜਾਵਣੇ ਆਇ ਕਿ, ਪਗਹੁ ਸਾਥਿ ਘੁੰਘਰੂ ਬਾਂਧੇ ਲਾਗੇ ਨਿਰਤੁ ਕਰਣੇ। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਦੋਇ ਤਾਈਂ ਏਕ ਦੋਇ ਵਿਸਨ ਪਦ ਗਾਵੇ। ਦੇਸੀ ਭਾਉ ਦਿਖਾਇਆ, ਨਾਚਿ ਕੂਕਿ ਵਿਸਨ ਪਦ ਕਾ ਭੋਗ ਦੀਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਆਇ ਫੇਰਿ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਉਨ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਪੁਰਖਹੁ ਤੁਮਾਰਾ ਭਲਾ ਹੋਇ। ਤਬ ਓਇ ਭੀ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨ ਕਉ ਪੁਛਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਹੁ ਤੁਮਾਰਾ ਕਉਣ ਬਰਨੁ ਹੈ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਮ ਤੇ ਜਾਤਿ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹਹਿ ਜੀ। ਹੋਰ ਬਾਤ ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੜਨੇ ਕੀ ਹਮ ਤੇ ਛੁਟਿ ਗਈ ਹੈ ਜੀ। ਤਿਸ ਤੇ ਹਮਿ ਭਗਤਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੀ ਉਠਿ ਲਾਗੇ ਹੋ ਜੀ; ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੇ ਭੀ ਗੀਤਾਵਤੇ ਹੋ। ਅਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਸੁਨਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਭੀ ਕਿਰਤਾਰਬੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੀ। ਜੀ, ਹਮਾਰੀ ਏਹਾ ਹੀ ਕਿਰਤਿ ਹੈ ਜਿ ਆਠੇ ਹੀ ਪਹਰ ਤਾਲ ਪਖਾਵਜ, ਬਜਾਹਿ ਅਰੁ ਭਗਤਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੀ ਹੋਇ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਹਸਿਆ ਅਰੁ ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਪੁਰਖਾ ਤੁਸਾ ਤਾਂ ਭਲੀ ਕਹੀ, ਪਰੁ ਠਾਕੁਰ ਜੀ, ਏਤੁ ਭਗਤਿ ਖੁਸੀ ਨਾਹੀ ਹੋਦਾ। ਓਹ ਭਗਤਿ ਹੋਰ ਹੈ। ਓਹ, ਤਾਲ, ਪਖਾਵਜ, ਘੁੰਘਰੂ, ਨਾਚਣਾ, ਕੂਦਣਾ ਹੋਰੁ ਹੈ, ਜਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਖੁਸੀ ਹੋਇ”। ਤਬ ਉਇ ਬੋਲੇ ਜੀ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ, ਹਮ ਤੇ ਏਹਾ ਹੀ ਭਗਤਿ, ਠਾਕੁਰ ਕੇ ਗੀਤਾਵਤੇ ਕੀ ਸਮਝੀ ਬੀ ਅਰੁ ਅਉਰੁ ਜੋ ਕਾਈ ਭਗਤਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੈ ਹਮ ਕਉ ਸੁਨਾਈਐ। ਜਿ ਓਹ ਭੀ ਹਮ ਸਮਝਿਤ ਸਿਖ ਲੇਹਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ ਜਿ :—

ਵਾਜਾ ਮਤਿ ਪਖਾਵਜੁ ਭਾਉ॥ ਹੋਇ ਅਨੰਦੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ॥ ੬॥ (੩੫੦)]

ਤਬ ਓਇ ਉਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਅਰੁ ਜਿਤਨੇ ਲੋਕ ਥੇ, ਸੁ ਕਹਿ ਉਠੇ ਜਿ “ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਵਾਹ ਵਾਹ ਤੁਝ ਬਿਨਾ ਐਸੀ ਕਉਨੁ ਕਹੈ ਅਰੁ ਕਉਨੁ ਸਮਝਾਵੇ। ਤਬ ਓਇ ਲੋਕ ਸਭਿ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਾਗੇ ਜਪਣੇ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖ ਭਏ; ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ। ਕਹਣ ਲਾਗੇ ਜਿ, “ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਪੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ‘ਚੁਹਟੀ ਪੀਰਕਮਾਲ ਦੀ’ ਵਿਚ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਸੂਰ ਤੇ ਰਮੇ। ਆਗੇ ਕੋ ਆਵਤੇ ਆਵਤੇ ਚੁਹਟੀ ਪੀਰ ਕਮਾਲ ਦੀ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਲੋਕ ਸਭ ਸਹਕ ਕੇ ਆਇ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ਗਏ। ਸਭਿ ਆਇ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ; ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ ਜੋ ਕਹੀਦਾ ਥਾ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਿਵੇ ਹੀ ਏਥੇ ਆਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਨਾਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ, ਰਹਿਓ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਤਬ ਜਿਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਾ ਥਾ ਅਰੁ ਲੋਕ ਭੀ ਪਾਸਿ ਜੁੜੇ ਬੈਠੇ ਥੇ, ਤਿਉਂ ਬੈਸਨੇ ਲੋਗ, ਜੁ ਸਹਰ ਕੇ ਥੇ; ਸੁ ਭੀ ਸਭੁ ਹੀ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਆਇ। ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਸਨੇ ਜੀ”। ਤਬ ਓਇ ਬੈਸਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ

ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕਰਿ, ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਬੈਸਨੋ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਕ ਹਮਾਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਕਰਹਿ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਬੈਸਨੋ ਜੀ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੀ ਇਛਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜਿ, ਏਹੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਸਿ ਕਿਆ ਹੈ? ਅਰੁ ਜੇ ਕਿਛੁ ਏਹੁ ਵੇਦ ਸਾਸਤਰੁ ਕਰਮ ਕਰਤੂਤਿ ਬਤਾਵਤੇ ਹੈ ਸੁ ਤਿਸ ਕਾ ਕਿਆ ਬੀਚਾਰ ਹੈ? ਅਰੁ ਜੀ, ਵਲੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਕਰਮ ਕਰਤੂਤਿ ਮਾਹਿ ਹੈ ਕਿ ਜੀ, ਏਸੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਹੀ ਮਹਿ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਹਾਂ। ਤੇਰੇ ਸਮਾਨਿ ਅਉਰੁ ਕਉਨੁ ਮਿਲੈਗਾ। ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ? ਜਿਸ ਪਾਸ ਤੇ ਹਮ ਪ੍ਰਛਹਿਗੇ ਜੀ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ। ਏਹ ਬਿਧਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ ਜੀ। ਇਕਿ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਕਰਮ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰੀਅਹਿ ਤੋ ਰਾਮ ਨਾਮ ਲੇਉ, ਭਾਵੈ ਨ ਲੇਉ। ਅਰੁ ਇਕ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਕਰਮ ਕਰਤੂਤਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ; ਰਾਮ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ। ਸੁ ਬਾਬਾ ਜੀ ਏਹੀ ਝਗੜਾ ਪੜਿਆ ਸੈਸਾਰ ਮਹਿ ਹੋਇਆ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਸੁ ਦਿਖਾ ਜੀ, ਏਹ ਹੈ, ਕਿਉ ਕਰਿ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਕਰਮ ਕਰਤੂਤਿ ਬੋਲਿ ਬਿਸਥਾਰੀ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਵਲੁ ਹੁਆ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੨ ॥ ੮॥ (੩੫੧)]

ਤਬ ਓਇ ਬੈਸਨੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਅਰੁ ਅਉਰ ਜੋ ਲੋਗ ਸਭ ਬੈਠੇ ਥੇ, ਸੁ ਕਹਿ ਉਠੇ ਜਿ, ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਤਲਵੰਡੀ ਹੁਸੰਗ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਚੁਹਣੀ ਤੇ ਤਲਵੰਡੀ ਹੁਸੰਗ ਕੀ ਆਇਆ। ਓਥੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਕਲਾਲਾਂ ਕੀ ਵਿਰਤਿ ਥੀ, ਸੁ ਮਰਦਾਨੇ ਕੇ ਮਾਉ ਸੰਧੂ ਹੁਸੰਗ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਰਹਦੇ ਸੇ। ਸੁ ਮਰਦਾਨਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਓਨਾਂ ਕਲਾਲਾਂ ਪਾਸਿ ਆਇ ਟਿਕੇ ਸੇ, ਰਾਇ ਭੋਏ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਤੇ। ਸੁ ਮਰਦਾਨੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲਣ ਲਈ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੇ ਵਿਦਾ ਲੈ ਕੇ ਸੰਧੂ ਹੁਸੰਗ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਆਇਆ ਸੀ। ਸੁ ਮਰਦਾਨੇ ਕੇ ਲੋਆ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹੁਸੰਗ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਕੇ, ਤਲਵੰਡੀ ਤੇ ਉਗਣ ਕੀ ਤਰਫ ਸਰੀਹੁ ਸਾ, ਉਸ ਹੇਠਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਇ ਬੈਠਾ। ਤਬ ਇਕਸੁ ਮਾਣੂ ਨੂ ਆਖਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਮਰਦਾਨੇ ਨੂ ਸਦਾਇ ਲੋਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪੈਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇਆ ਅਰੁ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਦੇਖਿਕਰਿ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇਆ। ਜਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਆਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ, ਤਬ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰਿ ਹੋਈ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਜਿਤਨੇ ਤਲਵੰਡੀ ਕੀ ਭਟੀ ਕੇ ਰਾਜਪੂਤ ਥੇ, ਏਤਨੇ ਸਭਿ ਆਇ। ਸਭਿ ਗੁਰੂ

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ ਪੁਰਖਾ ਕਰਾਰੁ ਹੈ?” ਕਹੈ, “ਜੀ, ਬਾਬਾ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਾਰੁ ਹੈ ਜੀ। ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਡਿਠੇ ਕਰਾਰੁ ਹੈ ਜੀ। ਅਜੁ ਜੀਵੇ ਜੀ, ਦਰਸਨਿ ਹੋਇਆ। ਬਲਿਹਾਰ। ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨੁ ਵਿਟਹੁ। ਅਜੁ ਜੀਵੇ ਜੀ, ਜਾਂ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਡਿਠਾ ਜੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ ਤੈਂ ਬਿਨਾ ਅਸਾਡਾ ਮਨੁ ਖਰਾ ਉਦਾਸੁ ਹੀ ਰਹਿਆ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਿ ਮਰਦਾਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਜੀ, ਤੇਰੀ ਚਾਲ ਮਨਸਾ ਕੀ ਹੈ? ਪਰੁ ਜੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ਕਾਈ ਧਰਤੀ ਕੋਈ ਨਗਰੁ, ਕੋਈ ਗਿਰਾਉ, ਕੋਈ ਦੇਖਿਆ ਭੀ?” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜਿ, “ਮਰਦਾਨਿਆ ਪੁਰਖਾ ਜਿਉ ਕਰਤਾਰਪੁਰਹੁ ਰਮੇ, ਤਿਉ ਪਟੀ ਕੇ ਗਾਉਂ ਨਗਰ ਧਰਤੀ ਦੇਖਤੇ ਰੋਹੇ ਵਾਲਿ, ਕਸੂਰਿ ਕੀ ਧਰਤੀ ਗਾਉ ਨਗਰੁ ਦੇਖਤੇ ਦੇਖਤੇ, ਚੁਹਣੀ ਨਗਰੁ ਆਇ ਦੇਖਿਆ। ਤਬ ਚੁਹਣੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਉਹਾਂ ਤੇ ਜਿ ਰਮੇ, ਸੁ ਏਥੇ ਤਲਵੰਡੀ ਆਏ।” ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ ਕੋਈ ਏਤਨਿਆਂ ਨਗਰਾਂ ਗਾਵੜਿਆਂ ਵਿਚਿ, ਏਤਨੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚਿ, ਕੋਈ ਕਹਣ, ਸੁਨਣ, ਸਮਝਣ ਸਮਝਾਵਣ ਹਾਰਾ ਭੀ ਮਿਲਿਆ? ਕੋਈ ਪੜਿਆ ਗੁਣੀ ਗਿਆਨੀ, ਸੰਤੋਖੀ, ਸੰਤੋਖਣਹਾਰਾ, ਸੰਤੋਖ॥ ਲੈਣ ਹਾਰਾ, ਕੋਈ ਕਿਤੇ ਮਿਲਿਆ?” ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ, ਏਹ ਭਾਲ ਹੋਂਦੀ। ਏਤੈ ਅਰਥਿ ਫਿਰੀਦਾ, ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਦੇ ਨਾਵੇ ਦਾ ਖੋਜੀ, ਗਿਆਨੀ, ਧਿਆਨੀ, ਮਤੁ ਕੋਈ ਕਿਥਾਈਂ ਮਿਲੇ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਜਬ ਏਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀ, ਜਿ ਜੀ, ਕੋਈ ਕਿਥਾਈਂ ਮਿਲਿਆ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਕਿਸ ਕਉ ਕਹਹਿ ਸੁਣਾਵਹਿ ਕਿਸ ਕਉ ਕਿਸੁ ਸਮਝਾਵਹਿ ਸਮਝਿ ਰਹੇ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰ ੨ ॥ ੧੭॥ (੩੫੩)]

ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਧੰਨਿ ਜੀ, ਤੂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਿਸ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਈਐ। ਸੁ ਜੀ, ਤੂ ਵਾਹ। ਵਾਹ ਬੁਲਹੁ ਭਾਈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਧੰਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਕਉ ਸਾਥਿ ਲੈ ਕਰਿ ਆਗੇ ਕਉ ਰਮੇ। ਆਵਤੇ ਆਵਤੇ ਕੰਡਣਪੁਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਤੇ ਦੇਖਤੇ, ਮਹਮਦੋਟ ਕੇ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਆਇਆ। ਤਬ ਤਹਾਂ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ ਦੇਖਿ ਬਹੁਤੁ ਚੁੜਿ ਗਏ, ਜਿ ਓਹੁ; ਜਿ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ ਕਹੀਤਾ ਥਾ, ਜਿਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖਣੇ ਕੇ ਨਿਮਿਤਿ, ਲੋਕ ਬਹੁਤੁ ਮਿਲਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬੈਠਿ ਗਇਆ ਤਬ ਇਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਗਏ; ਨਗਰ ਕੇ ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਖ ਥੇ। ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ। ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਜੀ।” ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਜੀ, ਆਈਐ ਜੀ। ਪਰਖਹੁ ਭਲੇ ਹੋ ਜੀ? ਕਲਿਆਣ ਹੈ ਜੀ? ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਜੀ, ਆਜੁ ਭਲੇ ਹੋ ਜੀ; ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਿ ਦੇਖਿਐ ਆਨੰਦ ਹੈ ਜੀ।” ਤਬ

ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਆਦਰੁ ਦੇ ਕੈ ਅਰੁ ਬੈਠਾਇਆ। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ। ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਕਹਿਹ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਜੀ, ਭਲਾ ਜੀ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਇਛਾ ਹੈ ਤੁਮਾਰੀ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ, ਨਿਸਕੁ ਜੀ”। ਏਹਾ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜਿ, “ਜੀ, ਸੈਸਾਰ ਮਹਿ ਏਹਾ ਮਾਇਆ ਹੀ ਪਿਆਰੀ ਹੈ ਜੀ। ਸੈਸਾਰੁ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਵਹੀ ਮਾਇਆ ਪਲੈ ਪਵੈ; ਤ ਭਲਾ ਹੋਵੈ। ਜੇ ਬੁਰੇ ਕੀਤੇ ਪਲੈ ਹਥ ਆਵੈ, ਤਾ ਬੁਰਾ ਹੀ ਕਰਨਾ ਭਲਾ ਹੈ, ਜੇ ਮਾਇਆ ਇਵਹੀ ਜੁੜੇ ਜੀ। ਏਸੁ ਮਾਇਆ ਦਾ ਲੈਇਆ, ਕਿਸੇ ਹੀ ਪਾਪ, ਅਪਰਾਧ ਕਰਣੇ ਕੀ ਸਕੁਚ ਮਨ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜੀਆਂ ਦੇ ਮਨਿ ਆਵਦੀ ਜੀ। ਪਰਮੇਸਰ ਨੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਸਿਮਰਦਾ। ਇਕਨਾ ਨੂ ਰਾਜ ਦਾ ਬਲ ਹੈ ਅਰੁ ਇਕਿ ਪਾਤਿਸਾਹ ਕਹਾਂਵਦੇ ਹੋਨਿ। ਨਉਬਤੀ ਵਜਦੀਆਂ ਹੋਨਿ; ਲਖਾਂ ਘੋੜਿਆਂ ਸਾਥਿ ਚੜਦੇ ਹੋਨਿ। ਓਇ ਕਹਦੇ ਹੋਨਿ ਜਿ ਅਸੀ ਹੀ ਹਾਂ, ਹੋਰੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਓਇ ਆਗੇ ਭੀ ਐਸੇ ਹੀ ਹੋਹਿਗੇ, ਕਿ ਨਾ ਆਗੇ ਕਾਈ ਅਵਰ ਬਾਤ ਹੋਇਗੀ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਹ ਬਾਤ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ :—

ਲਖ ਲਸਕਰ ਲਖ ਵਾਜੇ ਨੇਜੇ ਲਖ ਉਠਿ ਕਰਹਿ ਸਲਾਮੁ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੩ ॥ ੧॥ (੩੫੮)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਉਨ ਕਉ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਤੁਸੀ ਪਰਮੇਸਰ ਸਿਮਰਹੁ; ਸਾਚੁ ਬੋਲਹੁ; ਸਚ ਕਾ ਬਿਉਹਾਰੁ ਕਰਹੁ। ਤੁਮ ਇਸ ਹੀ ਸਚ ਤੇ, ਈਹਾਂ ਭੀ ਸੁਖੀ ਹੋਵਹਿਗੇ, ਅਰੁ ਆਗੇ ਭੀ ਤੁਮਾਰੀ ਚਰਗ ਮਹਿ ਪਤਿ ਰਹੇਗੀ”। ਤਬ ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ, ਸਿਖ ਭਏ; ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ; ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਹੁਏ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਕਿਕੜੀਆਣੇ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਫਿਰੋਜਪੁਰ ਤੇ ਕਿਕੜੀਆਣੇ ਵਿਚੁ ਦੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਕਿ ਬੀਤੇ ਬੇ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈਠਾ ਬਾ, ਅਰੁ ਇਕਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਏ। ਤਿਨਹੁ ਆਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ”। ਤਬ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ, ਬਲਿਹਾਰ, ਬਲਿਹਾਰ ਜੀ, ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਮ ਉਪਰਹੁ। ਆਈਐ ਜੀ, ਬੈਸੀਐ ਜੀ”। ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਰਾਮ ਨਸਮਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਉਨ ਕਉ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਹੁਤੁ ਭਾਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਪਨੇ ਨਿਕਟਿ ਲੈ ਬੈਠਾਇਆ। ਤਬ ਜਾਇ ਘੜੀ ਏਕ ਦੋਇ ਬੀਤੀ, ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਕਰਹਿ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਹਾਂ ਜੀ, ਭਲਾ ਹੋਵੇ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੀ ਮਨਸਾ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਮਾਰੀ ਏਹਾ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ, ਓਹੁ ਜੀ ਕੋਈ ਕਰਤਾਰ ਕਰਨਹਾਰੁ

ਕਹੀਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਸਭਨਾ ਕਾ ਧਣੀ ਸਭਸ ਕਾ ਭਰਤਾ, ਸੋ ਕਹਾਂ ਬਸਤਾ ਹੈ? ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਉਨ ਰਚਨੁ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਕੇਤਾ ਕੁ ਹੈ ਜੀ? ਅਰੁ ਜਿਨਹੁ ਓਹੁ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ਹੈ? ਅਰੁ ਜਿਨਹੁ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਕੇਸੇ ਹੈ? ਅਰੁ ਉਨ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਕੈਸੀ ਹੈ ਜੀ? ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, ਸਾਬਾਸਿ ਪੁਰਖਹੁ ਤੁਸਾਂ ਏਹ ਭਲੀ ਬਾਤ ਪੂਛੀ। ਧੰਨੁ ਹੋ ਤੁਸੀ, ਜਿਨ ਕੇ ਮਨਿ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਪੂਛਨੇ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ। ਸੁ ਤੁਸੀ ਭੀ ਕਿਰਤਾਰਬੁ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਸਾਂ ਨੇ ਭੀ ਤੁਸਾਂ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਤਾ। ਤਬ ਸੁਹੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਛੰਤੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਬਾਨੀ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਜਿ :—

ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਤਿਨਿ ਦੇਖਿਆ ਜਗੁ ਧੰਧੜੈ ਲਾਇਆ॥

[ਸੁਹੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੮॥ ੮॥ (੭੬੫)]

ਤਬ ਓਇ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਏ, ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਾਪਸੀ

ਤਬ ਏਕ ਦਿਨਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕੀ ਧਰਤੀ ਨਗਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਬੈਠਾ ਬਾ ਅਰੁ ਏਕ ਲੋਕ ਆਇ ਗਏ। ਉਨਹੁ ਆਇ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਰਾਮ ਰਾਮ ਜੀ”। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਸਤਿ ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ ਜੀ। ਰਾਮ ਕੇ ਲੋਕਹੁ ਆਵਹੁ ਜੀ, ਬੈਸਹੁ ਜੀ, ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ ਜੀ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਰੁ ਨਮਸਕਾਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਬੈਠਿ ਗਏ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਾਈ ਰਾਮਜਨ ਜੀ ਕਲਿਆਣ ਹੈ ਜੀ? ਏਹੋ ਹੈ ਜੀ?” ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖੇ, ਆਜੁ ਆਨੰਦੁ ਹੈ ਜੀ। ਤਬ ਘੜੀ ਏਕ ਸਸਤਾਇ ਕਰਿ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ। ਜੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਕਰਹਿ ਜੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਜੀ। ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਜੀ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸੁ ਕਹੀਐ ਜੀ”। ਤਬ ਉਨਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, “ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਹਾ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ। ਜਿ ਇਕ ਭਲਾ ਖਾਤੇ ਹੈ, ਇਕ ਭਲਾ ਪਹਿਰਾਤੇ ਹੈ, ਅਰੁ ਸੈਸਾਰੁ ਉ ਭਲਾ ਹੀ ਕਰਿ ਮਨਾਵਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੀ, ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਜੀ ਕੀ ਕਥਾ ਓਏ ਕਿਛੁ ਨਾਈ ਸਮਝਤੇ। ਜਹਾਂ ਕਿਛੁ ਆਨ ਸੁਆਦ ਬਿਖਿਆ ਕੇ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਤਹਾਂ ਓਇ ਦਉੜਿ ਮਿਲਦੇ ਹੈ। ਹਰਿ ਕਥਾ, ਹਰਿ ਸਭਾ ਕਉ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਕਰਿ ਜਾਣਤੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿਖਾ, ਉਨ ਕਉ ਤਉ ਈਹਾ ਧਨੁ ਸੁਖੁ ਬਹੁਤੁ ਹੈ। ਦਿਖਾ ਜੀ, ਆਗੈ ਭੀ ਓਇ ਐਸੇ ਹੀ ਹੋਹਿਗੇ ਕਿ ਨ ਹੋਹੋਗੇ ਜੀ? ਉਨ ਕੀ ਕਵਣ ਗਤਿ ਹੋਇਗੀ ਜੀ? ਦਿਖਾ, ਏਹ ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ”। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਸਬਦੁ ਜਿ :—

ਪ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਦੋਹਾਗਣੀ ਮੁਠੀ ਦੂਜੈ ਭਾਇ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ॥ ੧੩॥ (੧੮)]

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਉਨ ਉਪਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਥ ਭੀਆ। ਉਨ ਕਉ ਅਸੀਰ
ਬਾਦੁ ਦੀਆ ਜਿ, ਜਾਹੁ ਪੁਰਖਹੁ। ਤੁਮਾਰਾ ਭਲਾ ਹੋਇਗਾ। ਤੁਸੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੋ ਸਿਮਰਹੁ। ਤਬ
ਓਇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ; ਸਿਖ ਭਏ; ਨਾਨਕ ਪੋਥੀ ਕਹਾਏ। ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ
ਗੁਰੂ ਜਪਣੇ ਜਿ ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ।

ੴ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ॥ ਸੰਮਤ ੧੭੦੮॥ ਵੈਸਾਖ ਵਚ ਏਕਮ॥੧॥ ਨੂੰ ਚਤ੍ਰਭੋਜ ਪੋਥੀ
ਪਰੀ ਹੋਈ, ਵਚਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰਵਾਨ ਨੇ ਲਿਖਾਈ ਜੀ। ਲਿਖੀ ਭਾਈ ਕੇਸੋ ਦਾਸ ਬਰਹਮਨ,
ਸੇਵਕੁ ਗੁਰੂ ਦਾ, ਪੂਰੀ ਹੋਈ। ੭੪ ਗੋਸਟੀ ਲਿਖਿਆ। ਗੁਲਾਮ, ਗੁਲਾਮ ਕਾ ਸੇਵਕੁ, ਸੇਵਕਾਂ ਕਾ
ਸਿਖ, ਸਿਖਾਂ ਕਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਪਛਾਤਾ ਹੈ। ਗੁਲਾਮ ਚਤਰ ਭੋਜ ਕਾ ਸਾਂਸ ਸਾਸ ਕਾ ਪੈਰੀ
ਪਵਣਾ ਵਾਚਣਾ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲਿ ਪੋਥੀ ਸੋਧੀ। ਅਖਰੁ ਘਟਦਾ ਵਧਦਾ ਬਖਸਣਾ ਏਹੋ
ਦਾਨੁ ਦੇਣਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਸਬਦੁ ਅੰਤਰਿ ਵਸੈ ਜੀ॥੧॥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ। ਤਿਸੁ
ਪੋਥੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰੁ ਕੀਤਾ, ਏਹੁ ਪੋਥੀ। ਸੰਬਤ ੧੮੮੫। ਅਸੂ ਸੁਦੀ ਦੁਆਦਿਸੀ, ਐਤਿਵਾਰਿ।
ਪੋਥੀ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥੧॥

ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ

[ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਕਪੂਰ ਦਿਲੀ ਕੋਲ ਹੱਥ ਲਿਖਤ* ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਜੋ ਹੁਨ ਤਕ ਮਿਲੀਆਂ ਸਭ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲਿਖਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ੧੭੧੫ ਬਿਕਰਮੀ, ਭਾਵ ੧੬੫੮ ਈਸਵੀ ਹੈ]

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ॥

ਸੰਮਤ ੧੫੮੨ ਪੰਦ੍ਰਹ ਸੈ ਬੈਆਸੀਆ ਮਿਤੀ ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ "ਪੋਥੀ ਲਿਖੀ ਪੈੜੇ ਮੋਖੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਕੇ ਖਤਰੀ" ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਲਿਖਵਾਈ ਪੈੜਾ ਮੋਖਾ ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਜਟੋਟੇ ਨਾਲਿ ਰਾਇ ਭੋਏ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਆਇਆ ਆਹਾ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੇ ਦੂਢਿਕੈ ਲਧਾ ਆਹਾ। ਦੁਇ ਮਹੀਨੇ ਸਤਾਰਹ ਦਿਨ ਲਿਖਦਿਆ ਲਗੇ ਰਹੇ। ਜੋ ਹਕੀਕਤ ਆਹੀ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਫਿਰੇ ਆਹੇ ਤਿਥੇ ਤਿਥੇ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਸਹਜਿ ਨਾਲਿ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਲਿਖਾਈ। ਬਾਲੇ ਉਪਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇਆ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ ਨਾਲਿ ਫਿਰੇ ਆਹਾ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦੇ ਵਖਤ, ਬਾਲਾ ਨਾਲ ਆਹਾ।

ੴ ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੇ ਦਿਲ ਉਪਜੀ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੂਰਨ ਆਹਾ। ਉਸ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸਰ ਵਿਚਿ ਭੋਏ ਕਿਛ ਨਾਹਾ। ਦਿਖਾ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਜਨਮ ਕਿਸ ਰਹਿਸ ਲਿਤਾ ਆਹਾ। ਏਹ ਚਿਤਵਣਾ ਹੋਇ ਰਹੀ ਆਹਾ ਕਤਕ ਮਾਹ ਪਿਛਲੇ ਪਖ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇ ਦਰਸਨ ਨੂੰ ਆਇਆ ਸੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਛਪਿਆ ਰਹਦਾ ਸੀ। ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਏਹਾ ਚਾਹ ਸੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਪਰਗਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦਰਸਨਿ ਜਾਈਐ। ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਸੁਣਿਆ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਕ ਖਤਰੇਟਾ ਅੰਗਦੁ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਬਾਪਿ ਚਲਿਆ ਹੈ। ਜਾਤਿ ਤਿਰਹੁਨ ਹੈ। ਪਰ ਜਾਣੀਦਾ ਨਾਹੀ ਕੋਹੜੇ ਬਾਉ ਛਪਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਖਡੂਰ ਖਹਿਰਿਆ ਦੀ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਸੁਣਿ ਕੈ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇ ਦਰਸਨਿ ਆਇਆ ਜੋ ਕਿਛੁ ਸਕਤਿ ਆਹੀ ਸੋ ਭੇਟ ਲੈ ਆਇਆ, ਛੂਢਲਧੋਸ਼। ਅਗੈ ਦੇਖੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੈਠਾ ਵਾਣੁ ਵਟਦਾ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਜਾਇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਗੈ ਅੰਗਦੁ ਬੋਲਿਆ ਆਉ ਭਾਈ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਬੈਠੋ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਵਾਣੁ ਵਟਦੇ ਰਹਿ ਗਇਆ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਕੀਤਾ, ਭਾਈ ਸਿਖ ਕਿਥੋਂ ਆਇਓ। ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਆਵਣ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਉਣ ਹੋਂਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਹਥਿ ਜੋੜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਹੋਦਾ ਹਾਂ ਜਟੋਟਾ, ਨਾਉ ਹੈ ਬਾਲਾ, ਗੋਤ ਸੰਧੂ ਵਤਨ ਰਾਇ ਭੋਏ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ

*ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਫੋਟੋ ਕਾਪੀ ਪੰਜਾਬ ਹਿਸਟਾਰੀਕਲ ਸਟਡੀਜ਼ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਸੁਰਖਿਅਤ ਹੈ।

ਦੇ ਦਰਸਨ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੂੰ ਸਿਖ ਕਿਸਦਾ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਕਉਣ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਫੇਰਿ ਬਾਲਾ ਬੋਲਿਆ ਜੀ ਹਉ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਿਖ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਨਾਨਕ ਬੇਦੀ, ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੁਹਿ ਭਿਠਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈਥੀਂ ਤੂੰ ਵਰ੍ਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਨਾਲਿ ਪਿਛੇ ਲਗਾ ਵਿਰਦਾ ਸੀ। ਪਰੁ ਜੀ ਤਦ ਅਸਾਨੂੰ ਏਹੀ ਮਤਿ ਨਾਹ ਸੀ। ਸੋ ਏਵਡ ਗੁਰੂ ਹੈ ਸਲਾਮੀ ਰਹਦੇ ਹੈ। ਏਹ ਗਲ ਜਾ ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਆਖੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦਾ ਬੈਰਾਗ ਛੁਟਿ ਗਇਆ। ਕਿਥਾਉ ਬੰਮੇ ਨਾਹੀ। ਰਾਤਿ ਗੁਜਰ ਫੇਰਿ ਭਲਭੁ ਹੋਆ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਸਦਹੁ। ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਆਇਆ। ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਓਸੁ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕੁਝ ਤੈਨੂੰ ਏਹ ਭੀ ਮਲੂਮ ਹੈ, “ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਨਮਿਆ ਸੋ ਕਿਦੂੰ ਜਨਮਿਆ ਸੀ।” ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ “ਜੀ ਅਹਿ ਮੈਨੂੰ ਮਲੂਮ ਨਾਹੀ। ਪਰ ਜੀ ਇਤਨੀ ਮੈਂ ਸੁਣੀ ਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁਹਹੁ ਹਰਿਦਿਆਲ ਮਿਸਰ ਆਖਦਾ ਸੀ ਜੋ ਭਾਈ ਇਨੇ ਮਹੁਰਤ ਅਤੇ ਸਤਾਈਸ ਨਛਤੁ ਅਤੇ ਕਤਕ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਸੇ ਇਤ ਨਛਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਨਮਿਆ। ਏਹੁ ਕਾਲੂ ਬੇਦੀ ਦੇ ਘਰਿ ਕੋਈ ਵਡਾ ਭਗਤਿ ਜਨਮਿਆ ਹੈ। ਇਤਨੀ ਮੈਂ ਸੁਣਦਾ ਸੀ। ਜੁ ਮਹਤੇ ਕਾਲੂ ਤਿਤੇ ਸਮੇਂ ਜਨਮ ਪਤ੍ਰੀ ਲਿਖਾਈ ਸੀ।” ਸੰਮਤ ੧੫੮੨ ਪੰਦ੍ਰਹ ਸੇ ਬਿਆਸੀਆ ਮਿਤੀ ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਕਹਿਆ “ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕਿਵੇਂ ਜਨਮ ਪਤ੍ਰੀ ਭੀ ਹਥਿ ਆਵੈ” ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਕਹਿਆ “ਗੁਰੂ ਜਾਣੈ ਪਰ ਖੋਜੁ ਕੀਤੀਆਹ ਹਥਿ ਆਵੈ।” ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਕਹਿਆ “ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕੋਈ ਏਹ ਹੈ ਜਿਸ ਥੀ ਖੋਜੁ ਜਨਮ ਪਤ੍ਰੀ ਦਾ ਆਵੈ। ਅਕੇ ਜਨਮ ਪਤ੍ਰੀ ਹੀ ਹਥਿ ਆਵੈ।” ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ “ਜੀ ਢੂੰਢਐ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੁਸੀਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਮਹਰਮ ਹੋ। ਤੁਸਾਂ ਹੀ ਖੋਜੋ ਜਿ ਹਥਿ ਆਵੈ। ਅਕੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਟੋਲਿ ਕਢਹੁ।” ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ “ਜੀ ਕਾਲੂ ਬੇਦੀ ਦਾ ਭਰਾਉ ਲਗਦਾ ਹੈ ਲਾਲੂ ਬੇਦੀ। ਓਸੁ ਪਾਸੁ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਖੋਜੁ ਕਰੋ।” ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਕਹਿਆ, “ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਖੋਜ ਕਰਣਾ” ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ “ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਆਦਮੀ ਦੇਵਹੁ। ਓਹ ਭੀ ਹੋਵੈ ਅਤੇ ਹਉ ਭੀ ਨਾਲੇ ਜਾਇ ਕਰਿ ਲਾਲੂ ਵੇਦੀ ਨੂੰ ਆਖੀਐ।” ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਇਕ ਸਿਖੁ ਹੋਰ ਸਾਥ ਨੂੰ ਹੋਆ ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਅਰਦਾਸੁ ਕੀਤੀ ਜੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ਖੁਸੀ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਖੁਸੀ ਦਿਤੀ। ਭਾਈ ਬਾਲਾ “ਗੁਰੂ ਭਲਾ ਕਰੈਗਾ।” ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਖਡੂਰ ਵਿਚਹੁ ਹੋਦੇ ਹੀ ਜਾਇ ਤਲਵੰਡੀ ਵੜਿਆ। ਆਇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੂ ਸਤਿਕਰਤਾਰ। ਅਗੇ ਲਾਲੂ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸਤਿਕਰਤਾਰ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ “ਭਾਈ ਲਾਲੂ ਜੀ ਬਹੁਤੁ ਬਿਰਧਿ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇਰੇ ਉਪਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਿਹਰਵਾਨਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਜਨਮ ਪਤ੍ਰੀ ਢੂੰਢ ਕੈ ਲੈ ਚਲੇ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਅਸਾਂ ਢੂੰਢਿ ਕੈ ਲਧਾ ਹੈ “ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਅੰਗਦਿ ਵਿਚਿ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਲਾਲੂ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸੰਗਤਿ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਪੂਰਾ ਵਚਨੁ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਜਨਮ ਪਤ੍ਰੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲਿ ਨਾਹੀ।” ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ “ਭਾਈ ਤੂੰ ਕਾਲੂ ਦਾ ਭਰਾਉ ਹੈ। ਤੂੰ ਘਰਿ ਵਿਚਿ ਟੋਲਿ।” ਤਬ ਲਾਲੂ ਕਹਿਆ “ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੂੰ ਨਾਨਕ ਦਾ ਮਿਤ੍ਰ ਹੈ। ਤੂੰ ਸਚੁ ਆਖ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ੍ਰ ਕੇ ਅੰਗਦੁ।” ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ, “ਭਾਈ ਲਾਲੂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਹੋਇਆ। ਜਿਸੁ ਅਗੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਇਕ

ਨਾਰੀਏਲ ਰਖਿ ਕੈ ਮਥਾ ਆਪਿ ਟੇਕਿਆ। ਭਾਈ ਲਾਲੂ ਤਿਸੁ ਨਾਲਿ ਬਰਾਬਰੀ ਕੋਹੀ। ਅਸਾਂ ਢੂੰਢਿ ਕਰਿ ਲਧਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਹੋਰੀ ਅਉਲਾਦਿ ਕਰਿ ਪੂਜੀਅਨਿਗੇ।” ਤਾਂ ਲਾਲੂ ਆਖਿਆ “ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਦਿਖਾਂ ਟੋਲਿਦਾ ਹਾਂ। ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਬੀਬੀ ਭੀ ਚਲਿ ਗਈ ਅਤੇ ਭਾਈ ਕਾਲੂ ਭੀ ਚਲਿ ਗਇਆ।” ਲਾਲੂ ਘਰਿ ਵਿਚਿ ਟੋਲਣ ਲਗਾ। ਪੰਜਵੇਂ ਦਿਨ ਜਨਮ ਪਤ੍ਰੀ ਲਧੀ। ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਲਾਲੂ ਨੂੰ ਜੋ (ਸਿਖ) ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਬਾਲੇ ਦੇ ਨਾਲਿ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਓਨਿ ਕਹਿਆ “ਭਾਈ ਲਾਲੂ ਤੂੰ ਭੀ ਚਲੁ ਬਹੁਤੁ ਉਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।” ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ “ਭਲਾ ਭਾਈ ਲਾਲੂ ਤੂੰ ਭੀ ਚਲੁ” ਤਾਂ ਲਾਲੂ ਕਹਿਆ “ਭਾਈ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਚਲਣਾ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਜਨਮ ਪਤ੍ਰੀ ਲੈ ਜਾਹੋ। ਪਰ ਭਾਈ ਮੇਰੀ ਭੀ ਭੇਟ ਕੁਝ ਲੈ ਜਾਹੁ।” ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ “ਭਲਾ ਭਾਈ ਲਾਲੂ ਜੋ ਕਿਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀਅ ਆਵਦਾ ਹੈ ਸੋ ਭਲੀ ਦੇਹੁ ਤਾਂ ਲਾਲੂ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਇਕ ਨਾਰੀਏਲ ਦਿਤਾ। ਭਾਈ ਮੇਰਾ ਭੇਟ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਰਖਣੀ। ਅਤੇ ਆਖਣਾ ਜੀ ਕਦੀ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਹੋਰੀ ਅਗੇ ਬੁਰਾ ਮੰਨੈ ਤਾ ਤੁਸਾਂ ਖਸਮਾਨਾ ਕਰਣਾ।” ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਕਹਿਆ “ਲਾਲੂ ਧੋਖਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ।” ਜਨਮ ਪਤ੍ਰੀ ਬਾਲਾ ਨਾਲ ਲੈ ਕਰਿ ਖਾਡੁਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਪਾਸਿ ਆਏ। ਆਇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਅੰਗਦੁ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਕਹਿਆ “ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਵਚਨ ਕਰਤਾਰੁ ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਅਜੁ ਤੈ ਅਸਾਨੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਰਸਨ ਕਰਾਇਆ, ਜਾਹ ਹਥਿ ਲੈ ਕੈ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਚੁੰਮੀ।” ਅਖੀਂ ਸਿਰ ਤੇ ਰਖੀ ਦੇਖੇ ਤਾ ਅਖਰ ਸਸਤ੍ਰੀ ਹੋਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਬੀਚਾਰੁ ਕੀਤਾ। ਕੋਹ ਕੋਈ ਇਜੇਹਾ ਸਿਖੁ ਹੋਵੈ ਜੁ ਦੋਵੇਂ ਅਖਰ ਪੜਿਆ ਹੋਵੈ। ਤਾਂ ਮਹਿਮਾ ਖਹਰਾ ਜਟੁ ਬੋਲਿਆ ਜਿਸਦੇ ਘਰੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਰਹਦਾ ਸੀ। “ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਪੈੜਾ ਮੋਖਾ ਖਤ੍ਰੀ ਹੈ। ਓਹੁ ਦੋਵੇਂ ਅਖਰ ਪੜਿਆ ਹੈ।” ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਮਹਿਮਾ ਐਦਾ ਚਾਹੀਐ। ਜਰੂਰਿ ਮਹਮੇ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਜੀ ਹਉ ਲਿਆਵਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਆਖੇ ਝਬਿ ਆਵੇਗਾ। ਮਹਮਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਪੈੜੇ ਮੋਖੇ ਨੂੰ ਲੈ ਆਇਆ ਪੈੜੇ ਆਏ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਉਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਪਤ੍ਰੀ ਦਿਖਾਈ। ਓਹੁ ਤਕਿ ਤਕਿ ਵਾਚ ਗਇਆ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਪੈੜਾ ਏਹ ਸਾਨੁ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਖਰਾਂ ਵਿਚਿ ਲਿਖ ਦੇਹਿ। ਪੈੜੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਚਿ ਲਿਖਿ ਦਿਤੀ।

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨਾ

ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਜਨਮ ਪਤ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਕੀ ਸਮਤੁ ੧੫੨੬ ਸਿਤੀ ਕਤਕ ਸੁਦੀ ਪੂਰਨ ਮਾਸੀ। ਨਾਨਕ ਜਨਮੁ ਲੀਤਾ ਅਧੀ ਰਾਤਿ ਘੜੀ ਉਪਰਿ ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਦੇ ਘਰਿ। ਕਾਲੂ ਦਾ ਕੁਲਾ ਪਰੋਹਿਤ ਹਰਿਦਿਆਲ ਬ੍ਰਹਮਣ ਆਹਾ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਗੁਰਦੇਵ ਆਹਾ। ਵਡੀ ਵੇਲਾ ਕਾਲੂ ਹਰਦਿਆਲ ਦੇ ਘਰਿ ਗਇਆ ਜਾਇ ਕਰਿ ਆਖਿਓਸੁ “ਹਰਿਦਿਆਲੁ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਹੁ ਪੰਡਿਤ ਹਰਦਿਆਲ ਕਹਿਆ ਕਿਉ ਮਹਤਾ ਕਾਲੂ ਇਤ ਵੇਲੇ ਕਿਉ ਆਇਆ ਹੈ। ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਜੀ ਬਾਲਕਿ ਜਨਮੁ ਲੀਤਾ ਹੈ। ਹਰਿਦਿਆਲੁ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਜਨਮ ਪਤ੍ਰੀ ਲਿਖਹੁ। ਫਿਰਿ ਹਰਿਦਿਆਲੁ ਪੰਡਿਤ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਮਹਲਾ ਜੀ ਮੈ ਸੇਵਾ ਪੂਜਾ ਕਰਿ ਕੈ ਆਵਦਾ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਚਲਦਾ ਹਹੁ। ਕਾਲੂ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਪਿਛੋਂ ਪੰਡਿਤ ਪੰਜਾਂ ਘੜੀਆਂ ਦਿਨ ਚੜੇ ਆਇਆ ਆਣਿ ਕਰਿ ਸਦ ਕੀਰੋਸੁ ਕਾਲੂ ਅੰਦਰ ਲੈ ਵੜਿਆ।

ਅਗੋਂ ਕਾਲੂ ਵਿਛਾਵਣੇ ਕਰਿ ਰਖੇ ਆਹੇ। ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਬੈਠਾਇਆ। ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਕਾਗਦੁ ਕੇਸਰੁ ਲੈ ਆਉ। ਕਾਲੂ ਲੈ ਆਇਆ ਫੇਰਿ ਪੰਡਿਤ ਆਖਿਆ, “ਮਹਤਾ ਮੈਨੂੰ ਸਬਦੁ ਸੁਣਾਇ ਕਿਆ ਸਬਦੁ ਲੈ ਜਨਮਿਆ ਹੈ। ਵਖਤ ਬਤਾ ਕਿਸ ਵੇਲੇ ਜਨਮੁ ਲੀਤੀ ਹੈ।” ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਜਨਮ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਖਬਰ ਹੈ। ਹਿਕ ਘੜੀ ਤੈ ਦੁਇ ਪਹਿਰ ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਆਹੇ। ਜਾ ਜਨਮ ਲੀਤਾ ਹੈ। ਹੋਰੁ ਸਬਦ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਖਬਰ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਅੰਦਰੋ ਖਬਰਿ ਪੁਛ। ਕਾਲੂ ਦਉਲਤ ਦਾਈ ਬਾਹਰ ਸਦੀ। ਦਾਈ ਹਈ ਤਾਂ ਓਸ ਥੀ ਪੁਛੀ। “ਕਿਉ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉ ਸਦਿਆ ਹੈ।” ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ, “ਦਾਈ ਕਿਛੁ ਪੰਡਿਤੁ ਪੁਛਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦਸੁ।” ਦਾਈ ਕਹਿਆ ਪੰਡਿਤ “ਜੀ ਕੁਛ ਪੁਛੋ।” ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ “ਦਾਈ ਬਾਲਕ ਕਿਆ ਸਬਦੁ ਲੈ ਜਨਮਿਆ ਹੈ।” ਅਗੋਂ ਦਾਈ ਬੋਲੀ “ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਮੇਰੇ ਹਥ ਵਿਚਿ ਕਿਤਨੇ ਬਾਲਕ ਜਨਮੇ ਹੋਣਿ ਪਰੁ ਅਜੇਹਾ ਬਾਲਕੁ ਇਸ ਤਰਹ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਨਮਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਅਵਾਜੁ ਇਸੁ ਤਰਹ ਨਿਕਲਿਆ ਜਿਸ ਤਰਾ ਕੋਈ ਵਡਾ ਸਿਆਣਾ ਹਸਿਆ ਕਰਿ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਲਕ ਦੀ ਮੈਨੋਂ ਹੋਰਾਨਗੀ ਲਗੀ ਹੈ।” ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ, “ਭਲਾ ਦਾਈ ਜਾਇ।” ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ “ਸੁਣਿ ਕਾਲੂ ਬਾਲਕੁ ਸਤਾਈ ਨਛਤ੍ਰ ਪੂਰੇ ਜਨਮਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਪਹਿਲੇ ਦੁਹ ਪਹਰ ਅੰਦਰ ਜਨਮਿ ਹੋਂਦਾ ਤਾਂ ਸਾਹੁਕਾਰ ਹੋਂਦਾ। ਏਹ ਪਿਛਲੇ ਪਹਰ ਚਲਦੀ ਰਾਤਿ ਜਨਮਿਆ ਹੈ। ਅਜੁ ਵਡੀ ਪੁਰਬੀ ਦੀ ਰਾਤਿ ਆਹੀ ਇਸਦੇ ਸਿਰਿ ਛਤ੍ਰ ਫਿਰਿਆ ਲੋੜੀਐ ਮੈ ਵਡਾ ਹੋਰਾਨੁ ਹਾਂ। ਦਿਖਾ ਕੇਹੜਾ ਛਤ੍ਰ ਫਿਰੇ।” ਪੰਡਿਤੁ ਵਡਾ ਵੀਚਾਰੀ ਆਹਾ। ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ “ਕਾਲੂ ਬਾਲਕ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸਨੁ ਦਿਖਾਉ ਕਾਲੂ ਜਾਇ ਅੰਦਰਿ ਬਾਲਕ ਮੰਗਿਆ ਅਗੋਂ ਬੀਬੀ ਕਾਲੂ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਖਿਆ, “ਮੈ ਨਾਹੀ ਦੇਂਦੀ ਠੰਢਿ ਦੇ ਦਿਨ ਹੈਨਿ ਤਾਂ ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ। ਕਿਛੁ ਇਸ ਦਾ ਵਿਘਨੁ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਬਾਬੁ ਕਰਾ।” ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਨੀਗਰ ਨੂ ਪੋਤੜਿਆ ਵਿਚਿ ਹਥਾ ਤੇ ਬਾਹਰ ਲੈ ਆਇਆ। ਆਨਿ ਪੰਡਿਤ ਅਗੇ ਲੈ ਬੈਠਾ। ਪੰਡਿਤ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਅਗੇ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇਕਰਿ ਦੁਇ ਹਥਿ ਜੋੜ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਪੰਡਿਤ ਆਖਿਆ, “ਕਾਲੂ ਲੈ ਜਾਹਿ।” ਕਾਲੂ ਬਾਲਕ ਨੂ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਇਆ।

ਨਾਮ ਕਰਨ

ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉ ਕੁਛ ਆਖੋ। ਕੋਹੇ ਮਹੂਰਤ ਜਨਮਿਆ ਹੈ। ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ, “ਕਾਲੂ ਮੈ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉ ਸੋਧਿ ਕੈ ਰਖਾਂਗਾ” ਤੇਰਹ ਦਿਨਾ ਨੂ ਨਾਉ ਰਖਾਂਗਾ। ਅਰ ਚੋਲਾ ਭੀ ਪਾਵਾਂਗਾ। ਪੰਡਿਤ ਤੇਰਹ ਦਿਨ ਬੀਚਾਰ ਕਰਦਾ ਰਹਿਆ। ਤੇਰਵੇ ਦਿਨ ਚੋਲਾ ਪਾਇਆ। ਨਾਉ ਰਖਿਆ ਨਿਰੰਕਾਰੀ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਏਹੁ ਨਾਉ ਤੁਸਾਂ ਕਿਉ ਰਖਿਆ। ਏਹੁ ਨਾਉ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕਾ ਦੁਹਾਂ ਦਾ ਸਾਂਵਾਂ ਹੈ। ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ ਏਹੁ ਵਡਾ ਅਵਤਾਰ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਕਾਲੂ ਤੇਰੇ ਘਰਿ ਆਇਆ ਹੈ। ਏਵਡ ਅਓਤਾਰੀ ਅਗੈ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਹੋਇਆ। ਰਾਮ ਚੰਦ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸਨ ਚੰਦ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਪੂਜਦੇ ਹੈਨਿ। ਇਸਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੂਜਨਗੇ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਉ ਜਿਮੀ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚਿ ਰਾਵਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਣੁ ਕ੍ਰਿਣ ਨਾਨਕ ਨਾਨਕ ਹੋਇ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਾਈ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਰਾਹੁ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਰਾਹੁ ਦੇਵੇਗੀ। ਅਸਮਾਨੁ ਰਾਹੁ ਦੇਵੇਗਾ। ਏਹੁ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੀ ਜਪੇਗਾ। ਅਤੇ ਵਡਾ ਇਸਨਾਨੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕੀਤੇ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਹੀ ਜਾਣੇਗਾ। ਹੋਰੁ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਿਣੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਾਣੇਗਾ

ਨਾਹੀ। ਕਾਲੂ ਅਰਮਾਨ ਮੈਨੂੰ ਰਹਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਮਰਾਤਬਾ ਮੈਂ ਨ ਦੇਖਾਂਗਾ। ਕਿ ਜਾਪੈ ਮੇਰੀ ਅਰਬਲਾ ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਹੈ। ਜਾਂ ਨਾਨਕ ਪੰਜ ਵਰਿਆਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਜੋ ਕਿਛੁ ਲੈ ਜਾਇ ਜੋ ਗਵਾਇ ਆਵੈ। ਕਾਲੂ ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਉਲਾਮੇ ਦੇਣੇ ਲਗਾ। ਭਲੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਭਲਾ ਛਤ੍ਰ ਫਿਰਾਇਆ ਹੀ। ਪੰਡਿਤ ਆਖਿਆ ਕਾਲੂ ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਲਾਮੇ ਦੇਨਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਵਖਤ ਆਵਸੀ ਤਾਂ ਸਿਧਾ ਮੂਹ ਭੀ ਨ ਕਰਹਿਗਾ। ਜਾਂ ਨਵਾਂ ਵਰਿਆ ਦਾ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ ਮੱਝੀ ਚਾਰ ਲੈ ਆਉ”।

ਮੱਝੀ ਚਰਾਣੀਆਂ, ਸਰਪ ਛਾਇਆ ਤੇ ਖੇਤੀ ਕਰਨਾ

ਮੱਝੀ ਚਾਰਣਿ ਗਇਆ ਸੀ ਵੈਸਾਖ ਦੇ ਦਿਨ ਆਹੇ ਦੁਪਹਰ ਵੇਲੇ ਆਇ ਇਕਰਿ ਦਰਖਤ ਹੇਠਿ ਟਿਕ ਗਇਆ। ਅਤੇ ਮੱਝੀ ਭੀ ਖੜੀਆਂ ਕੀਤੀਆ। ਜਿਉ ਟਿਕਿ ਗਇਆ ਸੀ। ਤਿਉ ਕਾਲਾ ਨਾਗ ਮਥੇ ਉਪਰਿ ਆਇ ਬੈਠੇ ਸੁ ਫਣ ਕਾਢਿ ਕੈ। ਕਣਕ ਦੇ ਦਿਨ ਆਹੇ। ਕਣਕ ਦੀ ਕਛਕ ਕਰਿ ਕੈ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰੁ ਘਰ ਨੂੰ ਆਵਦਾ ਸੀ। ਤੇ ਦੇਖੈ ਇਕ ਨਿੰਗਰੁ ਸੁਤਾ ਪਇਆ ਹੈ। ਮਥੇ ਉਪਰਿ ਕਾਲਾ ਨਾਗੁ ਫਣੁ ਕਢੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਰਾਇ ਬੁਲਾਰੁ ਹਟਿਆ ਹਟ ਕੈ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਜੀਅ ਵਿਚਿ ਵੀਚਾਰ ਕੀਤੋਸ। ਜੇ ਏਹ ਨੀਗਰ ਜੀਵਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਅੰਬੀਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਸਾਹੁ ਪੀ ਗਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਏਹ ਮੁਆ ਹੈ। ਜਾ ਪਿਛੋਂ ਆਦਮੀ ਆਇ ਪਹੁਚੇ ਤਾਂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਉਨਾ ਨੁ ਆਖਿਆ। ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਏਹੁ ਨੀਗਰ ਕਉਣ ਪਇਆ ਹੈ। ਜਾ ਓਹ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਕਿਆ ਵੇਖਨਿ ਜੋ ਕਾਲੂ ਪਟਵਾਰੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਨਾਨਕ ਪਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਓਨਾਂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਨੂੰ ਆਖਿਆ। ਰਾਇ ਜੀ ਤੇਰੇ ਪਟਵਾਰੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਨਾਨਕ ਪਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆਖਿਆ ਦਿਖਾ ਇਸ ਤਾਈ ਉਠਾਵਹੁ। ਤਾਂ ਓਨਾਂ ਸੁਤੇ ਨੂੰ ਜਗਾਇਆ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਉਠਿ ਬੈਠਾ। ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਸਿਰ ਤੇ ਖੜਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਕੈ ਤਜੀਮ ਕੀਤੀ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰੁ ਘੋੜੀ ਤੋਂ ਉਤਰ ਪਇਆ ਬਗਲ ਵਿਚਿ ਲੀਤੋਸੁ ਅਤੇ ਮਥਾ ਚੁਮਿਓਸੁ। ਬਹੁਤ ਅਦਬ ਲੀਤੋਸ। ਲੋਗ ਹੋਰਾਨ ਹੋਏ ਭਾਈ ਇਸ ਨੀਗਰ ਉਤੇ ਰਾਇ ਬਹੁਤ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਘਰ ਜਾਇ ਕਰ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਸਦਿਓਸੁ ਆਖਿਓਸੁ ਤੇਰੇ ਘਰ ਨਾਨਕ ਜੋ ਪੁਤ੍ਰ ਹਈ। ਏਸ ਨੂੰ ਪੁਤ੍ਰ ਨਾ ਕਰਿ ਜਾਣੇ। ਏਹੁ ਅੰਬੀਆ ਹੋਈ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਰਾਇ ਜੀ ਬਹੁਤ ਭਲਾ। ਜਾਂ ਵਰਿਆ ਬਾਰਹ ਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਜੀ ਵੀਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਪੜਿਆ ਹੈ ਪਰ ਕਿਰਤਿ ਲਾਈਐ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਤੂ ਕਿਤੇ ਕਿਰਤ ਲਗ। ਨਾਨਕੁ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਹੇ ਸੋ ਕਰਾਂ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਫਲਾਣੀ ਜਾਹਗਾ ਪੈਲੀ ਬੀਜਿ ਆਉ। ਨਾਨਕੁ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਬੀਜਿ ਦੇਹੁ। ਨਾਨਕੁ ਨੂ ਸਵਾ ਮਣੁ ਬੀਜੁ ਕਾਲੂ ਦਿਤਾ। ਨਾਨਕ ਲੈ ਗਇਆ ਜਾਇ ਕਰ ਬੀਜ ਘਤਿ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਖੇਤੀ ਉਗਵੀ। ਪਰੁ ਰਖੇ ਕਉਣੁ ! ਕਿਸੇ ਦਾ ਡੰਗਰੁ ਕਿਸੇ ਦਾ ਖੇਤਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵਛੇਰਾ ਚਰਿ ਜਾਵੈ। ਨਾਨਕੁ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹਟਕੈ ਨਹੀਂ। ਕਾਲੂ ਜਾਇ ਕਰ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਭਲੀ ਖੇਤੀ ਜੰਮੀ ਹੈ। ਗੁਸੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਦੁਰਬਚਨ ਬੋਲਿਓਸੁ। ਮੇਰੇ ਘਰਿ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਇਓ। ਚਉੜ ਕਰਨ ਨੂੰ ਅਤੇ ਜਾਇ ਕਰਿ ਹਰਿ ਦਇਆਲ ਪੰਡਿਤੁ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲਗਾ ਭਲੇ ਮੇਰੇ ਘਰਿ ਛਤ੍ਰ ਫਿਰਾਇਆ ਹਈ ਏਹੋ ਜੇਹੇ ਤੇਰੇ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਹੈਨਿ। ਮੇਰੀ ਖੇਤੀ ਜੰਮੀ ਜਾਈ ਉਜਾੜਿ ਕੀਤੀ। ਤਾਂ ਹਰਿ ਦਇਆਲੁ ਬੋਲਿਆ ਕਾਲੂ ਤੈਨੂੰ ਖਬਰਿ ਕਾਈ ਨਹੀਂ।

ਤੂੰ ਕਰਮਹੀਣ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਨਾਨਕ ਪਾਸਹੁ ਕੁਛ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ। ਨਾਨਕ ਪਾਸ ਹੋਰ ਕਈ ਲਾਖ ਜੀਅ ਵਰਸਾਵਨਗੇ। ਆਗੇ ਕਿਤਨਿਆ ਜੀਆ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਈ ਲਾਖ ਜੀਅ ਉਧਰਨਿਗੇ। ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਬਦਿ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਕਮਾਵਨਿਗੇ। ਨਾਨਕ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚਿ ਰੋਸਨੁ ਹੋਵੇਗਾ। ਲੋਗ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਕੇ ਵੇਦ ਕਤੇਬ ਬਕਨਿਗੇ। ਨਾਨਕ ਬਿਨ ਪੜਿਆ ਚਾਰਿ ਬੇਦ ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਨ ਖਟ ਸਾਸਤ੍ਰ ਜਿਤਨੀ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਾ ਅਤੇ ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਹੈਨਿ, ਸਭੇ ਅਚਾਨਕ ਨਾਨਕ ਮੁਖ ਅਜ ਗੋਬੀ ਨਿਕਲਨਗੀਆਂ। ਸੁਣ ਕਾਲੂ ਤੂੰ ਇਸ ਦਾ ਧੋਖਾ ਨ ਕਰੁ। ਏਹ ਆਖਣਾ ਭਾਰੀ ਹੈ। ਜੁ ਦੇਹ ਧਾਰੀ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸਰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਨਾਨਕੁ ਮੈਨੂੰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੀ ਨਜਰ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਇਸੁ ਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਿਚ ਭੇਦੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਿਆ।

ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ

.....ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੁਸੀ ਆਖਹੁਗੇ ਸੋਈ ਕਰਾਂਗਾ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਜੋ ਨਾਨਕ ਤੂੰ ਵੀਹ ਰੁਪਈਯੇ ਲੈ ਜਾਇ ਅਤੇ ਵਸਤ ਚਾਰਿ ਪੰਜ ਲੈ ਆਉ। ਲੂਣ ਭੇਰਿਓ ਲੈ ਆਵਉ। ਫੇਰਿ ਭਾਈ ਹੋਰ ਵਸਤ ਆਖਾਂਗਾ। ਤੇ ਤੂੰ ਇਸ ਵਾਰੀ ਖਰਾ ਸਦਵਾ ਕਰਿ ਅਵਹਿਗਾ। ਫੇਰਿ ਬਹੁਤ ਰੁਪਈਯੇ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਆਪੇ ਤੂੰ ਵੇਖਹਿਗਾ। ਤੇਹਾ ਭਲਾ ਸਵਦਾ ਕਰਿ ਆਵਾਂਗਾ। ਤਾਂ ਵੀਹ ਰੁਪਈਯੇ ਅਤੇ ਇਕੁ ਨਵਰੁ ਲੈ ਕਰਿ ਚਲਿਆ।

ਜਾ ਕੋਹਾ ਬਾਹਰ ਤੇ ਗਇਆ ਅਗੇ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਸਾਧ ਮੰਡਲੀ ਬੈਠੀ ਹੈ ਪਰ ਕੋਹੀ ਜੇਹੀ ਉਨਾ ਨੂੰ ਕੁਪੀਨ ਬਿਨਾ ਕਪੜੇ ਦੀ ਜਾਤਿ ਨਾਹੀ। ਉਨਾ ਦਾ ਇਕ ਮਹੰਤ ਆਹਾ। ਓਸੁ ਨੂੰ ਨਾਨਕੁ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਤੁਸਾ ਨੂੰ ਕਪੜਾ ਹਥਿ ਆਵਦਾ ਨਾਹੀ। ਕੋ ਤੁਸਾਡੀ ਦੇਹੀ ਤੇ ਕਪੜਾ ਸੁਖਾਵਤਾ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਓਹੁ ਮਹੰਤ ਬੋਲਿਆ ਕਿਉ ਭਾਈ ਤੂੰ ਕਿਉ ਪੁਛਦਾ ਹੈ? ਤੈਨੂੰ ਕਿਆ ਪਰੋਜਨ ਹੈ? ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੂੰ ਬਣਜ ਕਰਣਿ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਫਕੀਰਾਂ ਨਾਲਿ ਗੋਸਟਿ ਕਰਣਿ ਆਇਆ ਹੈ। ਚਲ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਹਈ ਸੋ ਸਉਦਾ ਲੇ। ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਮੈਨੂੰ ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਹੈ ਖਰਾ ਸਉਦਾ ਕਰੀ। ਵਤ ਮੈ ਖਰਾ ਕਰਾਂ ਕਿ ਖੋਟਾ। ਤੂੰ ਆਪ ਮੈਨੂੰ ਮਸਲਤ ਦੇਹਿ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਕਾਲੂ ਤੈਨੂੰ ਖਰੇ ਸਉਦੇ ਨੂੰ ਘਲਿਆ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਬਾਲਾ ਅਹਿ ਸਉਦਾ ਖਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਓਹੁ ਸਉਦਾ ਖੋਟਾ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਤੂੰ ਜਾਣ। ਤੂੰ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ਓਹੋ ਪਿਤਾ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਓਨਾ ਨੂੰ ਫਿਰਿ ਪੁਛਿਆ। ਕਿਉ ਜੀ ਤੁਸਾ ਮੈਨੂੰ ਜਬਾਬ ਨ ਦਿਤਾ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਮਹੰਤ ਬੋਲਿਆ ਰੇ ਬਾਲੇ ਹਮ ਨਿਰਬਾਣੀ ਹੈ, ਹਮ ਕਉ ਬਸਤ੍ਰ ਕਾ ਸੰਜਮੁ ਨਾਹੀ ਚਾਹੀਤਾ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਤੁਮ ਖਾਤੇ ਭੀ ਨਾਹੀ? ਮਹੰਤ ਬੋਲਿਆ ਰੇ ਬਾਲੇ ਪਰਮੇਸਰ ਭੋਜਤਾ ਹੈ ਤਉ ਖਾਤੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਉਦਿਆਨ ਬਿਖੇ ਬਸਤੇ ਹੈ। ਸੰਨਿਆਸੀ ਬਸਤੀ ਮੈ ਬੈਠਤੇ ਨਾਹੀ। ਬਸਤੀ ਮੈ ਆਸ ਹੈ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਹੰਤ ਜੀ ਤੁਸਾਡਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ। ਮਹੰਤ ਕਹਿਆ ਭੇਖ ਨਿਰਬਾਣੀ ਨਾਉ ਸੰਤਰੇਣ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ ਆਖਿਆ ਸੁਣਿ ਬਾਲਾ ਮੈ ਏਹੁ ਸਉਦਾ ਛੇਡਿ ਨਾਹੀ ਸਕਦਾ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾਲੂ ਮੇਰੇ ਉਪਰਿ ਰੰਜੁ ਹੋਵੇਗਾ ਤੂੰ ਜਾਣ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਬਾਲੇ ਏਹੁ ਸਉਦਾ ਭਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਟੋਟਾ ਨਾਹੀ ਹਦੋਂ ਵਧ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਵੀਹ ਰੁਪਈਯੇ ਲੈ ਕਰਿ ਪਾਸਹੁ ਮਹੰਤ ਕੇ ਅਗੇ ਰਖੇ ਤਾਂ ਮਹੰਤ ਕਹਿਆ ਕਿਉ
ਰੇ ਬਾਲੇ ਏਹੁ ਹਮਾਰੇ ਕੰਮਿ ਕੇ ਨਾਹੀ। ਅਰੇ ਤੁਝ ਕਉ ਬਾਪ ਨੇ ਦੀਏ ਹੈ ਬੇਪਾਰ ਕੇ ਤਾਈ। ਤੂੰ ਜੋ
ਫਕੀਰੋਂ ਕਉ ਦੇਤਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਆ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਹੰਤ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਪਿਤਾ
ਆਖਿਆ ਹੈ। ਜੁ ਖਰਾ ਸਉਦਾ ਕਰਿ ਆਵੀਂ ਸੋ ਖਰਾ ਸਉਦਾ ਏਹੁ ਹੈ। ਹੋਰ ਸਉਦੇ ਸਭੇ ਖੋਟੇ ਹੈ।
ਤਾਂ ਮਹੰਤ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਰੇ ਬਾਲੇ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ ਤੂੰ ਹੋਤਾ ਕਉਣੁ ਹੈ? ਜੀ ਨਾਉ ਮੇਰਾ
ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ। ਕਾਲੂ ਖੜੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹਾਂ। ਫੇਰਿ ਮਹੰਤ ਕਹਿਆ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਏਹੁ ਕਿਆ
ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਅਰੁ ਖੜੀ ਕਾ ਬੇਟਾ ਕਿਆ ਫੇਰਿ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਦੁਆਪਰ ਜੁਗ ਬਿਖੇ ਹਮ
ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰੀ ਬੀ ਤਬ ਭੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਬੇ। ਅਬ ਭੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਮਹੰਤ
ਕਹਿਆ ਅਰੇ ਬਾਲੇ ਤੂੰ ਕਿਛੁ ਮੰਗੁ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਕਿਆ ਮੰਗਉ। ਏਕ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਮਾਂਗਤਾ
ਹੈ। ਅਉਰ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਮਾਂਗਤਾ। ਮਹੰਤ ਕਹਿਆ ਅਰੇ ਬਾਲੇ ਤੂੰ ਤੋ ਆਪੇ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਹੋਇ
ਰਹਿਆ ਹੈ। ਹਮ ਤੁਝ ਕਉ ਕਿਆ ਦੇਵੈ। ਪਰ ਕਾਮ ਕਰਿ ਏਹੁ ਰੁਪਈਯੇ ਲੈ ਕਰਿ ਆਪਣੀ
ਗੰਠਿ ਬਾਂਧਿ। ਅਤੇ ਤਾਂ ਇਨ ਕਾ ਸੀਧਾ ਲਿਆਉ। ਅਤੀਤਾ ਨੂੰ ਖਲਾਉ। ਹੋਰੁ ਹਮਾਰੇ ਕਾਮਿ
ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਸਾਥਿ ਲੈ ਕਰਿ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਗਇਆ। ਆਇ ਸੀਧਾ ਅਤੇ
ਲਕੜੀਆਂ ਅਤੇ ਕੋਰੇ ਭਾਂਡੇ ਲੀਤੇ। ਜਾਇ ਮਹੰਤ ਕੇ ਅਗੇ ਰਖੇ। ਮਹੰਤ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ
ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਤੂੰ ਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੀ ਹੈ। ਹਮ ਤੁਝ ਕਉ ਖੋਜਿ ਦੇਖਾ। ਸਾਤ ਬਰਤ ਅਤੀਤਾ ਕਉ ਹੋਏ
ਬੇ। ਅਬ ਤੂੰ ਜਾਹਿ ਨਾਨਕ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਉਠਿ ਚਲਿਆ। ਉਸ ਮਹੰਤ ਕਉ ਇਕਸ ਅਤੀਤ
ਪੁਛਿਆ ਤੁਮ ਇਸ ਕੇ ਤਾਈ ਕਿਉ ਉਠਾਇ ਦੀਆ। ਉਸ ਤੁਮਾਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਬੀ। ਮਹੰਤ
ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਅਤੀਤ ਚਿਹੁ ਤੇ ਆਪਿ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਹੈ ਹਮ ਕਉ ਆਪਣਾ ਸੀਧਾ ਲੈਣਾ ਬਾ। ਉਸ
ਪਾਸ ਤੇ ਸੇਵਾ ਨਾ ਬੀ ਕਰਾਵਣੀ। ਉਸ ਕਾ ਤੇਜੁ ਹਮਾਰੇ ਬੁਤੇ ਲੀਆ ਨ ਜਾਤਾ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ
ਹਮ ਉਸ ਕੇ ਤਾਈ ਵਿਦਾ ਦਿਤੀ।

ਜਾਂ ਨਾਨਕ ਕੋਹ ਉਪਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁਛਣ ਲਗਾ, ਬਾਲਾ ਅਸਾ ਕਿਆ
ਕੀਤਾ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੈ ਕਿਛੁ ਖਾਧੇ ਨਹੀਂ। ਤੁਹਿ ਮੰਗੇ ਮੈ ਤੈਨੂੰ ਦਿਤੇ। ਤੂੰ
ਜਾਣ, ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਬਾਲਾ ਅਸੀ ਭੁਲੇ ਨਾਹੀ। ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਭੁਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਜਾਣ,
ਨਾਹੀ ਭੁਲਾ ਤੂੰ ਜਾਣ। ਏਹਾ ਤੂੰ ਅਲੜ ਅਹਿ। ਤੇਹਾ ਮੈ ਅਲੜ ਆਹਾ। ਕਾਲੂ ਜਾਣੈ ਤੂੰ
ਜਾਣ। ਨਾਨਕ ਘਰੁ ਨ ਵੜਿਆ ਬਾਲਾ ਘਰਿ ਆਇਆ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਇ। ਜੋ ਬਾਲਾ
ਨਫਰ ਆਇਆ ਹੈ “ਨਾਨਕ ਨਾਹੀ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਹਉਲ ਪਇਆ। ਕਾਲੂ ਬਾਲੇ ਦੇ
ਘਰਿ ਆਇਆ। ਜਾਇ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਸਦਿਓਸੁ। ਬਾਲਾ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲਿ ਬਾਹਰਿ ਆਇਆ। ਕਾਲੂ
ਪੁਛਿਆ, ਨਾਨਕ ਕਿਥੇ ਹੈ। ਵੀਹ ਰੁਪਈਯੇ ਕਿਥੇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਕਹਿਆ ਮਹੰਤਾ ਕਾਲੂ
ਵੀਹ ਰੁਪਈਯੇ ਜਾਦੇ ਹੀ ਫਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਖਵਾਇਓਸੁ ਤੈਨੂੰ ਨਾਲਿ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਸੋ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ
ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਜੋ ਫਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਖਵਾਇਓਸੁ ਮਹੰਤਾ ਕਾਲੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੀ ਜੋ ਪੁਤ੍ਰ ਤੂੰ
ਖਰਾ ਸਵਦਾ ਕਰਿ ਆਵੀਂ। ਓਸੁ ਮੈਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੁਣਿ ਬਾਲਾ ਅਸਾਂ ਖਰਾ ਸਉਦਾ ਕਰਣਾ ਉਸ
ਖਰਾ ਸਉਦਾ ਕੀਤਾ ਹਈ। ਤੂੰ ਭਾਵੈ ਕੁਝ ਭਾਵੈ ਨਾ ਕੁਝ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਬਾਲਾ ਮੈਨੂੰ ਦਸ ਤਾਂ
ਸਹੀ ਉਹੁ ਕਿਥੇ ਹੈ ਕੈ ਨਹੀਂ? ਬਾਲਾ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਲੈ ਕਰਿ ਝਲਿ ਵਿਚਿ ਆਇਆ। ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ
ਦੇਖ ਮਹੰਤਾ ਜੀ ਨਾਨਕ ਬੈਠਾ ਹਈ। ਆਇ ਕਰਿ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਫੜਿਆ। ਕਾਲੂ ਪੁਛਣਿ ਲਗਾ।

ਅਵੈ ਰੁਪਈਯੈ ਕਿਥੈ ਹੋਨਿ, ਨਾਨਕ ਅਗੈ ਬੋਲੈ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਗੁਸਾ ਖਾਇ ਕੈ ਨਾਨਕ ਕੈ ਦੁਇ ਤਮਾਚੇ ਸਜੇ ਹਥ ਦੇ ਖਬੀ ਗਲ ਤੇ ਮਾਰੇ ਅਤੇ ਹਿਕੁ ਤਮਾਚਾ ਖਬੇ ਹਥ ਦਾ ਸਜੀ ਗਲ ਤੇ ਮਾਰਾ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਹੰਝੂ ਨਿਕਲਿ ਪਇਆ। ਪੀਉ ਅਗੈ ਬੋਲਿਓ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਪਕੜਿ ਕਰਿ ਘਰਿ ਆਇਆ ਆਇ ਕਰਿ ਆਖਿਓਸੁ, ਗਲਾਂ ਤੇ ਨੀਲ ਪੈ ਗਏ, ਨਾਨਕ ਤੂ ਸਮਝਿ ਰੁਪਈਯੈ ਕਿਥੈ ਹੋਨਿ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਨੂੰ ਖਬਰਿ ਹੋਈ। ਨਾਨਕੀ ਦੁਇਤੀ ਕਾਲੂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਢਹਿ ਪਈ ਆਖਿਓਸੁ ਜੀ ਏਹੁ ਗੁਨਾਹੁ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸਿ। ਨਾਨਕੀ ਕਾਲੂ ਦੀ ਧੀ ਗੁਨਾਹ ਮਾਫ਼ ਕਰਵਾਇਓਸੁ।

ਇਕਸ ਆਦਮੀ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਭੋਜਾ, ਜਾਇ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਜੁ ਹਿਕੁ ਆਦਮੀ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇ ਲੈ ਆਵੈ। ਆਦਮੀ ਆਇਆ ਚਲ ਕਾਲੂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਇਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਮੈ ਕਿਆ ਚਲਾ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਪੁਤ੍ਰ ਪਟਿ ਕਢਿਆ। ਉਸ ਆਦਮੀ ਕਹਿਆ ਉਥੇ ਤਾਂ ਚਲ। ਰਾਇ ਹਿਕੁ ਆਦਮੀ ਪਿਛੇ ਹੋਰੁ ਭੋਜਿਆ, ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਭੀ ਲੈ ਚਲ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ ਅਗੈ ਮੇਰੀ ਹੋਦ ਤਜੀਮ ਕਰਣੀ। ਕਾਲੂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਨਾਨਕ ਹਥ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਤੂ ਭੀ ਚਲਹੁ। ਰਾਇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹਥ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਹੀ ਹੈ। ਦੁਹਾ ਨੇ ਲੈਇ ਰਾਇ ਪਾਸਿ ਆਏ। ਜਿਉ ਰਾਇ ਗੁਸੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਤਿਉ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਰਾਇ ਦਾ ਬੈਰਾਗੁ ਛੁਟ ਗਇਆ। ਰਾਇ ਉਠਦਿਆਂ ਹੀ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਬਗਲ ਵਿਚ ਲੀਤਾ, ਮਥਾ ਚੁਮਿਓਸੁ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਚੰਗੇ ਹੈ। ਰਾਇ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗਲੀ ਤੇ ਨੀਲ ਪਏ ਹੋਨਿ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਮੈ ਤੈਨੂੰ ਕਹਿਆ ਸੀ। ਜੁ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਨ ਬੋਲੇ। ਤੈਂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਇਜੇਹੀ ਮਾਰ ਕੀਤੀ। ਨਾ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਆਖੇ ਦਾ ਕਿਛੁ ਅਸਰੁ ਹੋਇਆ। ਨ ਤੈਨੂੰ ਪੁਤ੍ਰ ਦਾ ਮੋਹ ਹੋਇਆ, ਜੁ ਮੇਰੇ ਘਰਿ ਹਿਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ। ਕਾਲੂ ਤੂ ਵਡਾ ਰਾਕਸ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਤੇਰੇ ਘਰਿ ਲਾਇਕਾ ਨਾ ਸੀ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਜੀ ਵੀਹ ਰੁਪਈਯੇ ਦਿਤੇ ਆਹੇ ਨਾ ਸੁਇਦਾ ਨ ਰੁਪਈਯੇ। ਮੈ ਕਿਆ ਕਰਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਆਖੋ। ਨਾਲਿ ਨਫਰ ਦਿਤਾ ਆਹਾ ਓਹੁ ਆਖਣਿ ਲਗਾ ਫਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਖਵਾਇ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਆਖਿਆ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਸਦਹੁ ਨਾਨਕ ਵੀਹ ਰੁਪਈਯੇ ਕਿਥੈ ਘਤੇ, ਬਾਲੇ ਆਇ ਰਾਇ ਅਗੈ ਵਰਤੀ ਆਹੀ ਸੋ ਹਕੀਕਤਿ ਆਖਿ ਸੁਣਾਈ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਇਚਰੁ ਤੋੜੀ ਮੈ ਤੈਨੂੰ ਬੁਰਾ ਕਦੇ ਨਾਹੀ ਆਖਿਆ ਪਰ ਅਜ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਜੋ ਸਈਯਾਦ ਕੰਬਖਤ ਤਉ ਵੀਹ ਰੁਪਈਯਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਏਹੀ ਮਾਰ ਕੀਤੀ। ਜਾਹੁਵੇ ਅੰਦਰਹੁ ਵੀਹ ਰੁਪਈਯੇ ਰਾਣੀ ਉਮੇਦਾ ਪਾਸਹੁ ਆਣਿ ਕਾਲੂ ਸਈਯਾਦ ਦੇ ਹਥ ਦੇਹੋ। ਕਿਆ ਕਰਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੇਰੇ ਖਾਵੈ ਨਾਹੀ ਮੈ ਆਪਣੇ ਹੀ ਘਰਿ ਰਖਾਂ। ਜੁ ਕਾਲੂ ਕਿਥਾਉ ਨਾਨਕ ਫਕੀਰਾਂ ਨਾਲਿ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੀ। ਤਿਚਰ ਨੂ ਉਮੇਦਾ ਰਾਣੀ ਪਾਸੇ ਪਖਰ ਵੀਹ ਰੁਪਈਯੇ ਲੈ ਆਇਆ। ਆਣਿ ਰਾਇ ਦੇ ਅਗੈ ਰਖੇ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਨੇ ਦੇਹੁ। ਕਾਲੂ ਲੇਵੈ ਨਾਹੀ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਰੁਪਈਯੇ ਭੀ ਤੇਰੇ ਮੈ ਭੀ ਤੇਰਾ ਨਾਨਕ ਭੀ ਤੇਰਾ। ਮੈ ਕਿਛੁ ਰੁਪਈਯਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਨਾਹੀ ਬੁਰਦਾ। ਮੈ ਏਸ ਦੇ ਚਲਣ ਨੂੰ ਬੁਰਦਾ ਹਾਂ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਤੂ ਰੁਪਈਯੇ ਲੇਹਿ। ਜਿਚਰ ਨਾਨਕ ਕੇ ਕਦਮ ਇਥੇ ਹੋਨਿ ਤਿਚਰ ਨਾਨਕ ਦੀ ਅਸੀਂ ਖਿਜਮਤਿ ਕਰੀਐਗੇ। ਰਾਇ ਦੇ ਵਜੀਰ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਰੁਪਈਯੇ ਲੈ ਕਾਲੂ ਦਾ ਆਖਿਆ ਫੇਰੁ ਨਾਹੀ। ਰਾਇ ਬੁਰਾ ਮੰਨੀਗਾ। ਤੂ ਖਤਾਂ ਖਾਹਿਗਾ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਖੜੀ ਬੁਹਮਣ ਜਿਤਨੇ ਹਿੰਦੂ

ਤੁਰਕ ਜਟ ਬੂਟ ਆਹੇ, ਸਭੇ ਆਖਣਿ ਤੂ ਕੋਈ ਖੜੀ ਨਹੀਂ ਤੂ ਕੋਈ ਚੰਡਾਲ ਹੈਂ। ਇਕੁ ਲੇ ਜਿਹੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂ ਮਾਰਿਓ। ਅਤੇ ਰਾਇ ਪਾਸਹੁ ਰੁਪਈਯੇ ਲੀਤੇ ਅਗਲੇ ਭਲਕ ਕਾਲੂ ਰਾਇ ਪਾਸਿ ਆਇਆ, ਪੈਰਾ ਉਪਰਿ ਢਹਿ ਪਇਆ। ਆਖਿਓਸੁ ਜੀ ਮੇਰੀ ਜਗਹ ਕਾਈ ਨਹੀਂ। ਰਾਇ ਜੀ ਮੇਨੂੰ ਮਾਰਿ ਨਾਹੀ। ਏਹ ਰੁਪਈਏ ਅਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਨਾਹੀ ਦਿਤੇ ਅਸਾਂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦੇਣੇ ਆਹੇ। ਏਹ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਹੈਨਿ। ਤੇਰੇ ਪਾਸਹੁ ਕੋਹੇ ਵੇਰ ਲਈਅਹਿ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਕਿਥੋ ਆਹੇ ਰੁਪਯੇ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਅਸਾਂ ਉਧਾਰੇ ਲੀਤੇ ਆਹੇ। ਰਾਇ ਜੀ ਨਾਨਕ ਪਾਸਹੁ ਲੀਤੇ ਆਹੇ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਤੈਨੂੰ ਖਬਰਿ ਨਾਹੀ। ਜਿਤਨੀ ਦੁਨੀਆ ਅੰਦਰ ਦੁਉਲਤ ਹੈ ਸਭਨਾ ਦਾ ਨਾਨਕ ਖਾਵੰਦ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਦਿਤਾ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ

ਜਾਂ ਨਾਨਕ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਠਆਰਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਚੇਤੁ ਵੈਸਾਖ ਦੇ ਦਿਨ ਆਹੇ। ਕਛ ਦੇ ਦਿਨ ਆਹੇ ਕਛ ਵਾਸਤੇ ਜੈ ਰਾਮੁ ਪਲਤਾ ਆਇਆ ਸੀ ਅਮਲੁ ਕਰਣਿ ਅਗੇ ਨਾਨਕੀ ਕਾਲੂ ਕੀ ਧੀ ਖੂਹ ਉਤੇ ਪਾਣੀ ਭਰਣਿ ਆਈ ਬੀ ਜੈ ਰਾਮ ਦੀ ਨਜਰ ਪਈ ਖਰੀ ਛੇਲ ਸੀ। ਜੈ ਰਾਮ ਦੇਖਿ ਕੈ ਮੋਹਿ ਗਇਆ। ਜੈ ਰਾਮ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਏਹ ਲੜਕੀ ਕਿਸਦੀ ਹੈ? ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਭਯਾ ਸੀ! ਲੜਕੀ ਕਾਲੂ ਪਟਵਾਰੀ ਦੀ ਹੈ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਕਾਲੂ ਕਉਣ ਲੋਕ ਹੈ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਖੜੀ ਗੋਤੁ ਵੇਦੀ ਹੈ। ਜੈ ਰਾਮੁ ਕਹਿਆ ਜੀ ਇਸਦੀ ਕੁੜਮਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਹੇ ਜੀ ਨਾਹੀ ਹੋਈ। ਰਾਇ ਜੀ ਜੇ ਤੁਸੀ ਕੁੜਮਾਈ ਦੀ ਗਲਿ ਕਹੋ ਤਾਂ ਹੋਇ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਭਯਾ ਜੀ ਜੇ ਹੋਈ ਹੋਇ ਤਾਂ ਹਉ ਆਖਾਂ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਅਸਾਂ ਨਾਲਿ ਬਾਮਣ ਹੈ, ਕੁਲ ਪਰੋਹਿਤ ਅਸਾਂ ਓਸ ਨੂੰ ਪੁਛਹਿਗੇ। ਰਾਇ ਆਖਿਆ ਪੁਛਹੁ ਜੈ ਰਾਮ ਬਾਮਣ ਨਾਲ ਗਲਿ ਕਰੀ। ਕਿਉਂ ਗੁਸਾਂਈ ਜੀ ਅਸਾਡੀਆਂ ਅਤੇ ਵੇਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁੜਮਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹੈਨਿ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਬਾਮਣ ਬੋਲਿਆ ਭਯਾ ਜੀ ਹੋਦੀਆਂ ਹੈਨਿ। ਖਰੀਆਂ ਤਾਂ ਜੈ ਰਾਮ ਰਾਇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ। ਰਾਇ ਨੇ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਸਦਿਆ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਜੈ ਰਾਮ ਖੜੀਆ ਮਲ ਹੈ। ਇਨਾਂ ਅਤੇ ਤੁਸਾਡੀਆਂ ਕੁੜਮਾਈਆਂ ਹੋਦੀਆਂ ਹੈਨਿ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਜੀ ਹੋਦੀਆਂ ਹੈਨਿ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਬੇਟੀ ਤੇਰੀ ਵਡੀ ਹੋਈ ਹੈ; ਜੈਰਾਮ ਨਾਲਿ ਕੁੜਮਾਈ ਕਰਿ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਧੀਆਂ ਵਾਲੇ ਆਪੇ ਨਾਹੀ ਆਖਦੇ। ਸੋਹੇ ਜਿਨਾ ਕੁਛ ਸਾਕ ਕਰਨਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਸੇ ਆਪਣੇ ਮੁਹਹੁ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਸਾਡਾ ਖਿਜਮਤਗਾਰ ਹਾਂ। ਜੇਹੀ ਮੇਰੀ ਸਕਤਿ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਮੈਂ ਖੜਾ ਹੋਵੋਂਗਾ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਧੰਨੁ ਤੁਸਾਡਾ ਜਨਮੁ। ਕਾਲੂ ਬੇਟੀ ਅਸਾਡੀ ਹੈ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਕੀ ਖਬਰਿ? ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਭਯਾ ਜੀ। ਪਰਾਈਆਂ ਬੇਟੀਆਂ ਮੰਗਣੀਆਂ ਅਧੀਨਗੀ ਦੀ ਗਲ ਹੈ। ਏਹ ਬਾਤ ਮਿੰਨਤ ਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਅਸੀਂ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਸਦਿਕੈ ਮਿੰਨਤ ਆਪੇ। ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਆਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਸੇ ਆਖਹਿਗੇ। ਤਾਂ ਜੈ ਰਾਮੁ ਕਹਿਆ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਕਹਾ? ਤੁਸੀਂ ਰਾਜੇ ਲੋਕ ਹੋ ਸਮਝਿ ਦੇਖੋ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਨ ਕਹੋ। ਬਾਮਣ ਤੇ ਕਹਾਵਹੁ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇ ਹੋਹਿ ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਆਖੇ।

ਵਾਰ ਛਨਿਛਰ ਦੇ ਦਿਨ ਪਹਰ ਛੂਢਿ ਦਿਨ ਰਹੇਦੇ ਬਾਮਣਿ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਕਹਿਆ। ਦੇਖੁ

ਮਹਤਾ ਕਾਨ੍ਹ ਤੂ ਭੀ ਖਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜੈ ਰਾਮ ਭੀ ਹਛਾ ਖਤੀ ਹੈ। ਭਲਾ ਸੰਜੋਗ ਹੈ। ਕਰਹੁ ਕੁੜਮਾਈ। ਕਾਨ੍ਹ ਕਹਿਆ ਵੇ ਬਾਮਣ ਤੂ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੈ ਰਾਮ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਨ੍ਹ ਜੈ ਰਾਮ ਕਿਕੂ ਆਖੇ। ਬਾਮਣ ਜੋ ਆਖਦਾ ਹੈ ਸੋ ਓਹੀ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਕਾਨ੍ਹ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਰਾਇ ਜੀ ਤੁਸਾਡਾ ਕਹਿਆ ਅਸਾਡੇ ਮਥੇ ਉਤੇ। ਜੈ ਰਾਮ ਅਤੇ ਨਾਨਕੀ ਦੀ ਕੁੜਮਾਈ ਹੋਈ। ਆਵਦੇ ਮੱਘਰ ਕਾਜੁ ਹੋਇਆ। ਜੈ ਰਾਮ ਡੋਲੀ ਘਰਿ ਲੈ ਗਇਆ। ਪਿਛੋਂ ਕਾਨ੍ਹ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਭੇਜਣਿ ਲਗਾ ਨਾਨਕ ਜਾਵੈ ਨਾਹੀ। ਕਾਨ੍ਹ ਆਖੇ ਜਾਇ ਭੈਣ ਨੂੰ ਲੈ ਆਉ। ਰਾਇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿਤੋਸੁ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਸ ਵਾਰੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਿ ਭੈਣ ਨੂੰ ਲੈ ਆਵਹੁ। ਫਿਰਿ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਨੂੰ ਉਥੇ ਸਉਪਿ ਛਡਹਿਗੇ। ਨਾਨਕ ਜੋ ਕੁਝ ਗੀਤ ਸੀ ਨਾਲਿ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕਰਿ ਗਇਆ। ਜਾਇ ਕਰਿ ਵਿਦਾ ਅਤੇ ਭੈਣ ਨੂੰ ਮੰਗਣ ਲਗਾ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੂ ਭੀ ਇਥੇ ਰਹੁ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਤੂ ਇਸ ਵਾਰੀ ਮੈਨੂੰ ਭੇਜ ਕਾਨ੍ਹ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਦੇਵੇ ਰਾਜੀ ਰਹਸਨਿ। ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਭੀ ਰਾਜੀ ਰਹਸੀ। ਆਖਸੀ ਮੈਂ ਖਾਲੀ ਨ ਫਿਰਿ ਆਇਆ ਫੇਰਿ ਤੂ ਮੈਨੂੰ ਨ ਭੇਜੀਂ ਇਸ ਥੋਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਡਰਦੀ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਜਦ ਸੁਪਨਾ ਆਵਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਏਹੋ ਜੇਹਾ ਆਵਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਛੁ ਇਸਦੇ ਮੂਹਰੁ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਸੋ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤੈਨੂੰ ਆਖਦੀ ਹਾਂ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਜਾਹਿ। ਪਰ ਆਵੀ ਝਬਿ। ਸੁਣੋ ਜੀ ਜਦਿ ਅਮਲੁ ਕਰਣਿ ਆਵੋਗੇ ਤਦਿ ਲੀਤੇ ਆਵਣਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪੇ ਨਾਹੀ ਆਵਣਾ। ਨਾਨਕ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਤੇ ਭੈਣ ਨੂੰ ਲੈ ਆਇਆ। ਆਏ ਮਿਲੇ ਗਿਲੇ। ਜਾਂ ਫਿਰ ਵੈਸਾਖ ਦੀ ਰੁਤਿ ਆਈ। ਜੈ ਰਾਮ ਤਲਵੰਡੀ ਆਇਆ। ਕਛ ਕਰਿ ਕੈ ਮੁਕਲਾਵਾ ਲੈ ਕੇ ਤਈਆਰ ਹੋਇਆ। ਰਾਇ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ। ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਤਵਜਾ ਬੇਨਤੀ ਬਹੁਤ ਕੀਤੀ। ਜੈ ਰਾਮ ਰਾਇ ਉਪਰਿ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਆਖਿਓਸੁ ਰਾਇ ਜੀ ਮੈਂ ਤੁਸਾ ਉਪਰਿ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹਾਂ। ਕੁਛ ਮੈਨੂੰ ਖਿਜਮਤਿ ਫੁਰਮਾਈਐ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਭਯਾ ਜੀ ਮੇਰਾ ਸਹੁਰਾ ਕਾਨ੍ਹ ਮਹਾ ਦੁਰਬਚਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਤੇਰਾ ਸਾਲਾ ਪੂਰਨ ਸਾਧ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਏਹ ਕਹਦੇ ਆਹੇ। ਜੋ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਤੂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰਖਹੁ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚਲੋ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਭਯਾ ਜੀ ਨਾਲਿ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਪਛੋਂ ਦੀ ਮਹੀਨੇ ਤਿਹੁ ਨੂੰ ਘਲਾਂਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਦੀ ਕੁੜਮਾਈ ਉਧਰੇ ਕਰਣੀ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਜੋ ਕਿਛੁ ਰਾਮ ਕਰਸੀ ਸੋ ਭਲਾ ਕਰਸੀ। ਜੈ ਰਾਮ ਮੁਕਲਾਵਾ ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਲੈ ਗਇਆ।

ਗਡਵਾ ਤੇ ਛਾਪ ਦਾਨ ਕਰਨਾ

ਫੇਰਿ ਨਾਨਕ ਜਾਂ ਵਰਿਆਂ ਵੀਹਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਅਤੀਤ ਆਇ ਬੈਠਾ। ਪਰ ਸਹਰੋਂ ਬਾਹਿਰ। ਨਾਨਕ ਦੇ ਹਥਿ ਇਕ ਗਡਵਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕ ਸਜੇ ਹਥਿ ਛਾਪਿ ਸੀ। ਅਤੀਤ ਕਹਿਆ ਤੂ ਕਉਣ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮੈਂ ਖਤੀ ਹਾਂ ਨਾਉਂ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਅਤੀਤ ਕਹਿਆ ਹਮ ਕਿਸ ਕੇ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਤੁਮ ਭੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੋ। ਅਤੀਤ ਕਹਿਆ ਤੂ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਅਰ ਹਮ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹਮ ਤੁਮ ਮੈਂ ਭੇਦੁ ਕਿਆ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭੇਦੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਅਤੀਤ ਕਹਿਆ ਏਹੁ ਛਾਪਿ ਅਰ ਗਡਵਾ ਹਮ ਕੋ ਦੇਓ। ਛਾਪ ਹਥੋਂ ਲਾਹਿ ਕੇ ਅਰ ਗਡਵਾ ਅਤੀਤ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖੋ। ਅਤੀਤ ਕਹਿਆ ਹਮ ਕਉ ਪਹੁਚੇ ਤੂ ਆਪਣੇ ਪਾਸਿ ਹੀ ਰਹਣੇ ਦੇਹਿ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਦੇਵਤਾ ਮੁਹ ਬੀ ਬੁਕਿ

ਸੁਟੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਨਾਹੀ ਉਠਾਈਤੀ। ਅਤੀਤ ਕਹਿਆ ਅਰੇ ਨਾਨਕ ਤੂ ਅਸਲ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ ਹਮ ਨਕਲੀ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਅਤੀਤ ਪਾਸਹੁ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆਇਆ। ਅਤੀਤ ਗਡਵਾ ਤੇ ਛਾਪਿ ਲੈ ਕਰਿ ਚਲਦਾ ਰਹਿਆ। ਕਾਲੂ ਪੂਛੇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਵੇ ਗਡਵਾ ਅਤੇ ਛਾਪ ਕਿਥੇ ਹੀ। ਨਾਨਕ ਚੁਪਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਛਿਥੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ ਜਾਹਿ ਰੇ ਬਾਬਾ ਘਰੋ ਨਿਕਲ ਮੇ ਤੇਰਾ ਫਰੂ ਨਾਹੀ। ਮੈ ਭਉਕਿ ਝਉਕਿ ਰਹਿਆ। ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਸੁਣਿਆ, ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਸਦਹੁ, ਕਾਲੂ ਵਤ ਓਹੋ ਹੋਇਆ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਭਸੁ ਹੋਇਆ। ਛਾਪਿ ਅਤੇ ਗਡਵਾ ਕਿਤੇ ਸਟਿ ਆਇਆ। ਨਾਹੀ ਜਾਣੀਦਾ ਕਿਆ ਕੀਤਾ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਜੇ ਰਾਮ ਬੇ ਘਲਿ ਦੇਈਐ। ਇਥੇ ਤੂ ਭੀ ਖਪਿਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਏਹੁ ਭੀ ਰੰਜੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਹੀ ਕੁਝ ਹੋਵੇ ਸੁ ਹੋਇਗਾ।

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਣਾ

ਰਾਇ ਨੇ ਚੀਰੀਆ ਥਾਣੀ ਦਸਖਤੀ ਜੇ ਰਾਮੁ ਸਿਧੀ ਲਿਖਿ ਦਿਤੀ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਭਯਾ ਜੀ ਅਸਾਂ ਨਾਨਕ ਤੈਨੂੰ ਸਉਪਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਛੁ ਤੇ ਪਾਸਹੁ ਹੋਇ ਸੋ ਢਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰਣੀ।..... ਸੰਮਤ ੧੫੪੪ ਮਘਰ ਸੁਦੀ ੩ ਨਾਨਕੁ ਜੇ ਰਾਮ ਪਾਸਿ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਪੰਜਵੇ ਦਿਨ ਗਇਆ। ਸਤਮੀ ਨੂੰ ਜਾਇ ਪਹੁਚਿਆ। ਨਾਨਕੀ ਭੈਣ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਈ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਭੈਣੇ ਤੂ ਵਡੀ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਮੇ ਤੇਰੇ ਪੈਰੀ ਪਵਾਂ ਕਿ ਤੂ ਮੇਰੀ ਪੈਰੀ ਪਵਹਿ। ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਤੂ ਸਚੁ ਆਖਦਾ ਹੈਂ। ਪਰ ਜੇ ਆਦਮੀ ਹੋਵੇ ਨਾ, ਤੂ ਤਾਂ ਮੇਨੂੰ ਪਰਮੇਸਰ ਦਿਸ ਆਵਨਾ ਹੈਂ। ਜੇ ਰਾਮੁ ਘਰਿ ਨ ਆਹਾ। ਜੇ ਰਾਮੁ ਆਇਆ ਘਰਿ। ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਨਾਨਕੁ ਅਗੈ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਡਿਠਾ ਜੁ ਜੇ ਰਾਮੁ ਆਇਆ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਠਦੇ ਉਸਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਦਉੜਿਆ ਜੇ ਰਾਮੁ ਪਰਾ ਸਿਆਣਾ ਸੀ ਜੇ ਰਾਮੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਹਥਿ ਰਖੇ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀਜਾ ਜੀ ਏਹ ਉਪਠੀ ਗੀਤਿ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੂ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ। ਅਸੀਂ ਸਾਲਾ ਜੀਜਾ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦੇ। ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਪਰਮੇਸਰ ਕਰਿ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਵਡੇ ਭਾਗ ਹੋਏ ਤੂ ਇਥੇ ਆਇ ਪਹੁਚਿਆ ਹੈ। ਤੂ ਕਰ ਕੁਝ ਨਾਹੀ ਬੈਠਾ ਸਹਿਜ ਨਾਲਿ ਗੁਜਰਾਨ ਕਰਿ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਕੁਝ ਕਿਰਤਿ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭਲਾ। ਜੇ ਰਾਮੁ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਤੂ ਸਾਡਾ ਜੀਅ ਵੁਠੀ ਹੈਂ ਤਾਂ ਏਹੁ ਸਹੀਂ। ਕੁਝ ਤੋਰਕੀ ਪੜਿਆ ਹੈਂ। ਕਹੈ ਜੀ ਮੈਂ ਹਿੰਦਗੀ ਪੜਿਆ ਹਾਂ। ਜੇ ਰਾਮੁ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਲੈਨਾ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ ਜੀਜਾ ਜੀ ਕਿਸਦਾ? ਜੇ ਰਾਮੁ ਕਹਿਆ ਨਬਾਬ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਦਾ ਵਡਾ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਹੈ ਜੋ ਹੋਇ ਆਂਦਾ ਤਾਂ ਲੈ। ਭਲਾ ਜੀਜਾ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਰਖਿ ਲੈਸੀ। ਜੇ ਰਾਮੁ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭਲਾ ਹੋਸੀ। ਨਾਨਕੀ ਭੈਣ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਤੂ ਪਰਮੇਸਰ ਸਰੂਪ ਹੈਂ। ਜੇਹਾ ਟੁਕ ਹੈ ਤੇਹਾ ਬੈਠਾ ਖਾਹਿ। ਤੂੰ ਇਨਾ ਜੰਜਾਲਾਂ ਵਿਚਿ ਨ ਪਉ। ਤੂੰ ਇਨਾ ਜੰਜਾਲਾ ਦੇ ਲਾਇਕ ਨਹੀ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਬੇਬੇ ਜੀ ਕਿਰਤਿ ਕਰਿ ਖਾਈਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਈਤਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਤੁਰਕ ਕਹਦੇ ਹੈਨਿ, ਹਲਾਲੁ ਖਾਈਦਾ ਹੈ। ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ। ਭਲਾ ਭਾਈ ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਜੇ ਰਾਮੁ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਤੂ ਇਸ ਦੇ ਹਾਲ ਦਾ ਮਹਰਮ ਹੈ ਕਿ ਨਾਹੀ। ਜੇ ਰਾਮੁ ਕਹਿਆ ਹੈ ਸੋ ਤੂੰ ਆਖੁ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਇਸ ਦੀ ਕਿਥਾਉਂ ਕੁਝਮਾਈ ਕਰੀਐ। ਇਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਨਾਲਿ ਮੋਹੁ ਲਗੇ ਤਾਂ ਕਿਰਤਿ ਹੋਇ। ਜੇ ਰਾਮ

ਕਹਿਆ ਜੇ ਏਹੁ ਕਿਰਤ ਲਗੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਖੜੀ ਕੁੜਮਾਈ ਕਰਸੀ। ਤੂ ਉਤਾਵਲੀ ਨਾ ਹੋਹੁ। ਪਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਚਿਤਿ ਕਰ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਤੁਧੁ ਕੋਲੋਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਿਆਣੀ ਨਾਹੀ। ਨਾ ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਆਖਿ ਛਡਨੀ ਹਾਂ। ਜੇ ਰਾਮੁ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਲਈਐ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ।

ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦੀ ਨੌਕਰੀ

ਸੰਮਤ ੧੫੪੦ ਮੱਘਰ ਸੁਦੀ ਚਉਦਸਿ ਨੂੰ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਦਿਵਾਇਆ। ਨਾਲੇ ਹਿਕੁ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਈਯਾ ਰੋਕ ਦਿਵਾਇਆ। ਨਾਲੇ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਆਹਾ। ਸੋ ਸਾਥਿ ਬੈਠਾਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਈਯਾ ਰੋਕ ਲੀਤਾ। ਅਸਾਨੂੰ ਵਿਦਾ ਦੇਹਿ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕਚੀ ਪਰੀਤਿ ਕੀਤੀ ਆ ਛਡਿ ਚਲਿਓ। ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਤੂ ਖੜੀ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੁਣਿ ਹੋਆ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤਿ ਕਰਣ ਨੂੰ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕੋਈ ਦਿਨ ਝਬਿ ਕਟਿਣਿ ਦੇਹਿ। ਅਸਾਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸਾਡੀ ਕਿਰਤਿ ਹੈ ਸੋਈ ਕਰਹਿਗੇ। ਤੂ ਸਚੁ ਆਖਨਾ ਹੈ। ਤੂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖੁ ਦਿਖਾ ਕਿ ਕਿਆ ਕਰੇਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ। ਬਾਲਾ ਭੀ ਕਿਰਤਿ ਕਰਨ ਲਗਾ।

ਕਾਲੂ ਜੀ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਣਾ

ਕਿਰਤਿ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾ ਵਧੇ ਦੁਇ ਗੁਜਰੇ ਤਾਂ ਪਿਛੋਂ ਕਾਲੂ ਖਬਰ ਸਾਰ ਲੈਣਿ ਆਇਆ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਆਵਦੇ ਹੋਨਿ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਠਿਓ ਹੀ ਦਉੜਿ ਪੈਰੀ ਪਏਆ। ਕਾਲੂ ਮਥਾ ਚੁੰਮਿਆ ਗਲਿ ਵਿਚ ਲੀਤੋਸੁ। ਲਾਗਾ ਪੁਛਣੁ ਪੁਤ੍ਰ ਤੂ ਹੁਨੁ ਦੁਇ ਵਧੇ ਘਾਲਿਦਿਆ ਹੋਇ ਹੋਨਿ। ਕੀ ਖਟਿਆ ਕੀ ਖਾਧਾ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ ਬਹੁਤ ਖਟਿਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਖਾਧਾ। ਪਰੁ ਜੀ ਅਸਾ ਦੇ ਦਮੜੀ ਜੁੜਦੀ ਨਾਹੀ। ਕਾਲੂ ਬਾਲੇ ਨਾਲਿ ਲਗਾ ਦੁਰਬਚਨ ਬੋਲਣਿ। ਲਗਾ ਆਖਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਤਾ ਜੁ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣਿ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਲਗੇ ਹੋ। ਜੇ ਕਿਛੁ ਮੇਰਾ ਗਵਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਹੁਣਿ ਖਟਿਆ ਹੋਗਾ। ਫੇਰਿ ਨਾਨਕੀ ਅਤੇ ਜੇ ਰਾਮ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ। ਹੋ ਤੁਸਾਂ ਕਿਆ ਕੀਤਾ ਕੁਝ ਇਸ ਦੀ ਖਬਰ ਸਾਰ ਲੈਂਦੇ ਰਹੋ। ਨਾ ਤੁਸਾਂ ਖਬਰ ਸਾਰ ਕਿਰਤਿ ਦੀ ਲੀਤੀ, ਨਾ ਤੁਸਾਂ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀ ਕੀਤੀ। ਤੁਸਾਂ ਕੁਝ ਨ ਕੀਤਾ। ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਪਿਤਾ ਜੀ ਇਥੇ ਜੁ ਆਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਕੁਛ ਤੇਰਾ ਗਵਾਇਆ ਨਾਹੀ। ਨਾ ਕਿਛੁ ਅਸਾਡਾ ਗਵਾਇਆ ਹੈ। ਹੋਰੁ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਅਸਾਨੂੰ ਟੋਲਿ ਹੈ। ਅਜੁ ਕਲਿ ਕਿਤੇ ਵਲਿ ਹੋਇ ਪਉਦੀ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਹੋਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਰਿ ਕਿਤੇ ਵਲ। ਜੇਹਾ ਅਸਾਨੂੰ ਦਰਦੁ ਹੈ ਅਸਾਥੋਂ ਤੈਨੂੰ ਵਧੇਰਾ ਦਰਦੁ ਹੈ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਧੀਆ ਮੇਰੀ ਵਲਿ ਹੋਇ.....ਜੇਹੀ ਕੋਹੀ ਕਰਨੀ ਨਾਹੀ। ਫਿਰਿ ਜੇ ਰਾਮ ਆਖਿਆ ਮਹਤਾ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਮਿੰਨਤ ਨਾਹੀ ਲਾਵਣੀ। ਮੂਲਾ ਚੋਣਾ ਖੜੀ ਹੈ ਪਖੋਕੇ ਰੰਧਾਵੇ ਕਾ ਪਟਵਾਰੀ ਉਸ ਦੇ ਘਰਿ ਧੀ ਹੈ। ਓਹੁ ਭੀ ਖਰਾ ਖਾਵਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਦਾ ਪਟਵਾਰੀ ਹੈ। ਪੁੰਨ ਅਰਬ ਕੁੜਮਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਓਥੇ ਕੁੜਮਾਈ ਟੋਲੀ ਹੈ। ਅਗੈ ਕਰਤੇ ਭਾਈ ਸਾਰੀ ਗਲਿ ਹੋਇ। ਮਹਤਾ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਚਿਤਿ ਨਹਿਰਿ ਰਖਹੁ, ਰਾਮੁ ਭਲੀ ਕਰਸੀ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਜੇ ਰਾਮੁ ਸਗਮਾਇਕੇ ਜੇਹਾ ਹੈ। ਪੁਤ੍ਰ ਜਵਾਈਆਂ ਦੀ ਮੈ ਆਪਣੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਆਖਦਾ ਸੀ ਜੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸੁਖੁ ਡਿਠਾ ਹਉ ਠੰਢਾ ਹੋਆ। ਨਾਨਕ ਦਾ ਸੁਖੁ

ਮਰਦਾ ਜੀਵਦਾ ਦੇਖਾਂ। ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਮਨ ਠੰਢਾ ਹੋਇ। ਫਿਰਿ ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਮਹਤਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹੁ। ਅਤੇ ਅੰਮਾ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਸਦਾਇ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਮਹਤਾ ਜੀ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਦੀ ਬਰਾਬਰਿ ਹੈ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਦੇਖੁ ਪੁਤ੍ਰ ਜੈ ਰਾਮ ਜਿਤੁ ਵਖਤ ਨਾਨਕ ਦੀ ਕੁੜਮਾਈ ਹੋਹੀ ਮੈਨੋ ਤੁਰਤ ਖਬਰ ਕਰਣੀ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਨਜਰ ਵਿਚਿ ਰਖਣਾ। ਕੋਈ ਟਕਾ ਪੈਸਾ ਕਿਤੈ ਵਲਿ ਗਵਾਵੈ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੂੰ ਦਿਹਾੜੀ ਕੂਕਦਾ ਆਹੋ। ਜੁ ਅਜੁ ਏਹੁ ਗਵਾਇਆ ਅਜੁ ਏਹੁ ਗਵਾਆਇ। ਹੁਣਿ ਤਾਂ ਖਟਿ ਗਵਾਇਦਾ ਹੈ। ਹੁਣਿ ਜੇ ਫਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਗਵਾਇਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਅਸਾਡਾ ਜੀਉ ਕੰਬਦਾ ਹੈ।...ਸਿਰਕਾਰ ਦੇ ਰੁਪਈਯੇ ਪੈਸੇ ਘਟਹਿ ਨਾਹੀ। ਜਾ ਲੇਖਾ ਦੇਦਾਂ ਹੈ ਤਾਂ ਵਧਿ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਮਹਤਾ ਜੀ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਕਿਹੁ ਨਾਹੀ ਆਖਦੇ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਜਾ ਲੇਖਾ ਦੇਵੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵਧੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਵਲਿ ਛਿਕ ਲੇਉ। ਪੁਤ੍ਰ ਉਸ ਦੇ ਭਾਣੇ ਲਖੁ ਕਖੁ ਬਰਾਬਰਿ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਖਬਰਦਾਰ ਲੋੜੀ ਦੇ ਹੋ। ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਸਦਿ ਸਮਝਾਵਉ। ਜੈ ਰਾਮ ਆਦਮੀ ਭੋਜ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਸਦਿਆ। ਜੈ ਰਾਮ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੂੰ ਨਾਨਕ ਦਾ ਖਾਸ ਕਾਰ ਗੁਜਾਰੁ ਹੈਂ। ਅਸੀਂ ਤੁਧ ਨੋ ਈਵੇ ਜਾਣਦੇ ਆਹੋ। ਜੇਹਾ ਨਾਨਕ ਤੇਹਾ ਤੂੰ। ਤੂੰ ਨਾਨਕ ਦਾ ਖਬਰਦਾਰੁ ਰਹੁ। ਟਕਾ ਪੈਸਾ ਨਾਲਿ ਰਹਦੀ ਮਰਮ ਹੋਦੀ ਹੈ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਅਗੇ ਨੂੰ ਖਬਰ ਲਿਆਂਗਾ।

ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਲਗਾ। ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਮਹਤਾ ਜੀ ਮਤ ਕੋਈ ਜੀ ਤੇ ਗੁਮਾਨੁ ਹੋਵੀ। ਜੋ ਬਾਲਾ ਨਾਨਕ ਦੇ ਨਾਲਿ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਅਸਾਨੂੰ ਘਿਉ ਬੁਰੀ ਵਸਤ ਹਈ। ਅਤੇ ਹੋਰੁ ਲਾਲਚੁ ਅਸਾਨੂੰ ਬੁਰੀ ਵਸਤ ਹਈ। ਅਸਾਨੂੰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਰਮੇਸਰ ਨਦਰਿ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਮਹਤਾ ਕਾਲੂ ਤੈਨੂੰ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਭੁਖ ਹੈ। ਅਤੇ ਅਸਾਨੂੰ ਏਹੁ ਭੁਖ ਹੈ। ਜੋ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰੈ ਸੋ ਹੋਇ। ਜੋ ਕਿਛੁ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਭੁਖ ਹਈ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਪਾਸਿ ਰਹੁ। ਜੋ ਕਿਛੁ ਹਥਿ ਆਵੀ ਸੋ ਲੈਦਾ ਜਾਇ। ਅਸਾਥੋਂ ਏਹੁ ਹੋਦੀ ਨਾਹੀ। ਜੋ ਅਸੀਂ ਕੁਛ ਆਖੀਐ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੰਗਾਲ ਜੇਹੇ ਨਦਰਿ ਆਵਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਸਤਿ ਸਤਿ ਜੀ। ਭਲਾ ਮਹਤਾ ਹੁਣਿ ਤੁਸੀਂ ਸਿਧਾਰੋ। ਜਿਤੁ ਘੜੀ ਕੁੜਮਾਈ ਹੋਈ ਤਿਤੇ ਘੜੀ ਅਸੀਂ ਕਾਰਜੁ ਕਰਣਾ। ਫਿਰਿ ਕਬੀਲੇ ਨਾਲਿ ਮੋਹੁ ਪੈਜਾਸੁਗਾ। ਕਾਲੂ ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਆ ਗਇਆ।

ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ

ਜਾ ਇਕੁ ਮਹੀਨਾ ਗੁਜਰਿਆ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਤੇ ਜੈ ਰਾਮ ਪਾਸਿ ਇਕ ਆਦਮੀ ਭਲੇ ਚੁਗਲੀ ਖਾਧੀ। ਜੈ ਰਾਮ ਤੇਰਾ ਸਾਲਾ ਸਿਰਕਾਰ ਦੇ ਪੈਸੇ ਖੋਇਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਉਸ ਤਾਈ ਸਮਝਾਇ। ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਨਾ ਪਠਾਨਾ ਦੀ ਕੋਸੀ ਖੋਇ ਹੈ। ਜੈ ਰਾਮ ਗੰਮ ਖਾਧੀ ਫਿਰ ਡੇਰੇ ਆਇਆ। ਆਇ ਨਾਨਕੀ ਨੂੰ ਇਕੱਤਿ ਲੈ ਬੈਠਾ। ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਸੁਣਿ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਬੰਦੀ ਇਕ ਆਦਮੀ ਮੈਨੂੰ ਉਲਾਂਭਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੀ ਪੀੜਿ ਕਰਿ ਕੈ ਕਹਿਆ ਜੁ ਦੇਖੁ ਜੈ ਰਾਮ ਸਾਲਾ ਪੈਸੇ ਖੋਇਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤਾਈ ਸਮਝਾਇਦਾ ਨਾਹੀ। ਪਠਾਣਾ ਦੀ ਖੋਇ ਜਾਣਿਦਾ ਹੈਨਾ। ਬਹੁ ਜੀ ਮੈ ਕਿਆ ਕਰਾਂ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਸਾਡੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਆਵਦੀ ਹੈ ਸੋ ਕਰਹੁ। ਮੈ ਕਿਆ ਆਖਣਾ ਹੈ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਤੁਸੀਂ ਮਸਲਤੁ ਦੇਹੁ ਸੋ ਕਰਾਂ। ਫਿਰਿ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ

ਜੀ ਤੁਸਾਨੂੰ ਪਰਤੀਤਿ ਅਜੇ ਨਾਹੀ। ਤੁਸੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਜੁ ਭਿਰਾਵ ਦੀ ਰਖਵੀ ਬਾਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਤੋੜੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਹੈ ਸਭਿ ਨਾਨਕ ਦੇ ਹਥਿ ਹੈ (ਤੇ) ਹਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਇਕੁ ਕੰਮੁ ਕਰੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੁਸੀ ਲੇਖਾ ਸਮਾਲੋ। ਜੇ ਤਾਂ ਲੇਖਾ ਪੂਰਾ ਹੋਇ, ਭਾਵੇਂ ਵਧੇ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਵਧੇ, ਘਟੇ ਨਾਹੀ, ਫਿਰਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਹੇ ਸੁਣੇ ਭਰਮਣਾ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਜੇ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਸਮਾਲਦਾ ਤੁਸਾਨੋਂ ਅਜੇਹੀ ਪਰਤੀਤਿ ਹੈ ਤਾਂ ਸੋ ਕਿਆ ਕਹਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਕਿਰਾੜੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਪਰਤੀਤਿ ਨਾਹੀ ਆਵਦੀ। ਪਰੁ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਪੁਰਿ ਦਾ ਲੇਖ ਨਾਹੀ। ਜੀ ਹੁਣਿ ਤੁਸੀ ਗਲਾਂ ਨਾ ਕਰਹੁ। ਸੈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸਦਦੀ ਹਾਂ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ, ਨੀ ਤੁਲਸਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸਦਿ ਲਿਆਉ। ਤੁਲਸਾ ਲਉਡੀ ਜਾਇ ਕੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕੀਤੀ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਕਿਉ ਤੁਲਸਾ ਅਜੁ ਤੂ ਜੁ ਆਈ ਹੈ ਸਚੁ ਆਖੁ ਕਿਉ ਆਈ ਹੈ। ਤੁਲਸਾ ਕਹਿਆ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਮੈਨਉ ਬਹੁ ਜੀ ਕਹਿ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ਨੂੰ ਸਦਿ ਲੈ ਆਉ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਚਲ ਤੁਲਸਾ ਮੈ ਆਵਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਲਸਾ ਘਰਿ ਗਈ ਬਹੁ ਜੀ ਕਹੰਦਾ ਹੈ ਮੈ ਆਵਨਾ ਹਾਂ। ਪਿਛੋਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਹੁ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਮੈਨੂੰ ਬੇਬੇ ਕਿਉ ਸਦਿਆ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਕਿਤੇ ਵਾਸਤੇ ਸਦਿਆ ਹੋਸੀ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਮੇਰਾ ਮਨ ਉਗਾਹੀ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਚੁਗਲੀ ਖਾਧੀ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੇਰੇ ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਕਿਆ ਚੁਗਲੀ ਕਰਣੀ ਹੈ। ਤੂ ਕਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਪਤਾਸਿਆ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਲੈ ਆਉ। ਬਾਲਾ ਭਾਂਡਾ ਲੈ ਆਇਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਝੋਲੀ ਅਡੀ ਤੇ ਕਿਛੁ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚ ਪਤਾਸੇ ਆਹੇ, ਸੋ ਪਲੇ ਪਾਇ ਲੀਤੇ। ਸੋਰ ਅਢਾਈ ਆਹੇ। ਲੈ ਕਰਿ ਨਾਨਕੀ ਭੈਣ ਪਾਸ ਆਇਆ। ਅਗੋਂ ਨਾਨਕੀ ਉਠਿ ਖੜੀ ਹੋਈ, ਆਉ ਭਾਈ। ਪੀੜਾ ਵਿਛਾ ਦਿਤਾ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੈਠਾ। ਨਾਲੇ ਬਾਲਾ ਆਹਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੁਛਿਆ ਬੇਬੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉ ਸਦਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਜੀ ਬਹੁਤੇ ਦਿਨ ਹੋਏ ਆਹੇ। ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਮੁਖਿ ਦੇਖਣ ਦੀ ਸਿਕ ਆਹੀ। ਇਤ ਵਾਸਤੇ ਮੈ ਤੁਲਸਾ ਭੇਜੀ ਆਹੀ। ਫਿਰਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ। ਬੇਬੇ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸਵਾਸੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਜਿਉ ਸਦਿਆ ਹੈ ਤਿਉ ਹੀ ਆਖੁ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਤੈਨੂੰ ਸਭੋ ਕੁਝ ਮਲੂਮ ਹੈ। ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਕਹਿਆ ਬੇਬੇ ਜੀ ਮੈ ਆਪਣੇ ਮਨਿ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਸੋ ਮੈ ਭੀ ਏਹੋ ਆਖਨਾ ਹਾਂ। ਜੁ ਮੈਥੀ ਲੇਖਾ ਲੀਚੈ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਵਣ ਲਗੀ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਨਾ ਬੇਬੇ ਜੀ ਏਹ ਲੇਖੇ ਦੀ ਗਲਿ ਹੈ। ਇਥੈ ਸਰਮ ਮੁਲਾਹਜਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਭਾਈ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਿ ਸਿਆਣੇ ਹੋ। ਸੰਮਤ ੧੫੪੩ ਮਿਤੀ ਮਘਰਿ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ ਲੇਖਾ ਕੀਤਾ। ਹਿਸਾਬੁ ਦਿਤਾ ਤ੍ਰਿਹੁ ਮਹੀਨਿਆ ਦਾ ਇਕਸਉ ਪੈਤਾਲੀਹ ਰੁਪਯੇ ਵਧੇ। ਖਾਇ ਪੀਇ ਲੋਇ ਦੇਹਿ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜੇ ਰਾਮ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਲੈ ਜੀਜਾ ਜੀ ਹੁਣਿ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਪਾਸਹੁ ਸੁਰਖਹੁ ਹੋਏ। ਏਹੁ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰਸ ਨੂੰ ਸਉਪਹੁ। ਅਸਾਡਾ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਹਈ। ਤਾਂ ਜੇ ਰਾਮ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆ ਅਤੇ ਨਾਨਕੀ ਲਗੀ ਰੋਵਣ। ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਪਹਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਿ ਪਿਛੋਂ ਭਾਵੇਂ ਕਧਰਿ ਜਾਹਿ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਬੇਬੇ ਜੀ ਹੁਣਿ ਤਾਂ ਲੇਖਾ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ। ਜੇ ਕਦੇ ਘਟਿ ਜਾਇ ਤਾਂ ਤੁਸੀ ਕਿਉ ਜੰਜਾਲਿ ਵਿਚਿ ਪਉਦੇ ਹੋ। ਜੇ ਰਾਮੁ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਗੈ ਕੁਛੁ ਮੈ ਜਾਣਦਾ ਆਹਾ। ਕੁਛੁ ਨ ਜਾਣਦਾ ਆਹਾ। ਹੁਣਿ ਮੈਨੂੰ ਦੁਹਿ ਸਿਰਿ ਪਰਤੀਤਿ

ਆਈ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਏਹੁ ਗੁਨਾਹ ਬਖਸ਼। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਭੁਲਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਨਾਨਕੀ ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ। ਭਾਈ ਜੀ ਏਹੁ ਗੁਨਾਹ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼। ਜੇ ਕਿਛੁ ਘਟੇਗਾ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਬਾਬੁ ਕਰਾਂਗੀ ਜਿਥੋਂ ਕਿਥੋਂ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੂੰ ਕੋਈ ਜਾਹਰ ਪੀਰ ਹੈ, ਕਿ ਕੋਈ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦੁ ਕਿਸਨੁ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਅਗੋਂ ਹੀ ਕਿਕੂ ਖਬਰਿ ਹੋਇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਲਾ ਜੀ ਭੈਣ ਤੇ ਜੀਜਾ ਦੋਵੇ ਮਿੰਨਤ ਕਰਦੇ ਹੋਨਿ। ਤੂੰ ਕਰਤਾਰ ਦੇਖੁ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਕਹਿਆ ਫੇਰਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ। ਜੇ ਰਾਮ ਅਤੇ ਨਾਨਕੀ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਆਖਣਿ ਲਗੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤਉ ਅਸਾਨੁ ਅਜ ਨਵੇ ਸਿਰੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸਨੁ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਫੇਰਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਕਸਉ ਪੈਤਾਲੀ ਰੁਪਈਯੇ ਚੁਕਾਇ ਮਿਲੇ। ਅਤੇ ਸਤਰਾ ਸੈ ਰੁਪਯੇ ਹੋਰੁ ਮਿਲੇ। ਲੈਕਰਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੋਦਾਖਾਨੇ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਜਿਤਨੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਆਹੇ ਸਭੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਵਧਾਈਆਂ ਅਤੇ ਮੁਮਾਰਖੀ ਦੇਵਣ ਲਾਗੇ। ਹਮੇ ਸੁਣਾ ਥਾ ਜੋ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਛਡਿਆ। ਹਮ ਦਿਲਗੀਰ ਹੋਏ ਬੇ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਭਨਾ ਨੂੰ ਤਜੀਮ ਲਗਾ ਕਰਣਿ।

ਕੁੜਮਾਈ

ਸੰਮਤ ੧੫੪੪ ਮਿਤੀ ਮੱਘਰੁ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਕੁੜਮਾਈ ਮੂਲੇ ਚੋਟੇ ਦੇ ਘਰਿ ਹੋਈ। ਕਾਲੂ ਦੇ ਘਰਿ ਵਧਾਈ ਹੋਈ। ਜੇ ਰਾਮ ਅਤੇ ਨਾਨਕੀ ਕਾਲੂ ਤੇ ਬੀਬੀ ਅੰਮਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਵਧਾਈ ਲਿਖਿ ਭੇਜੀ ਅਤੇ ਸਦਾਇ ਭੇਜੇ। ਤੁਸੀਂ ਆਵਹੁ ਚਉਕੜਿ ਖਰਚੀਏ। ਕਾਲੂ ਸੁਣਿ ਕੇ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਅੰਮਾਂ ਬੀਬੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਈ ਜੋ ਖਬਰ ਲੈ ਗਇਆ ਸੀ ਤਿਸ ਦਾ ਮੁਹੁ ਖੰਡਿ ਨਾਲਿ ਆਪਨੇ ਹਥੋਂ ਭਰਿਓਸੁ। ਆਖਣਿ ਲਗੀ ਮੈਂ ਵਾਰਿ ਵਾਰਿ ਸਟੀ ਤੇਰੇ ਮੁਹੁ ਜਿਨਿ ਮੈਨੂੰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਵਧਾਈ ਦਿਤੀ। ਰਾਤੀ ਜਿਤਨਾ ਕਬੀਲਾ ਵੇਦੀਆਂ ਦਾ ਆਹਾ। ਤਿਤਨੀਆਂ ਗਾਵਣਿ ਬੈਠੀਆਂ ਆਖਣਿ ਲਗੀਆਂ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੋਈ ਅਸਾਡਾ ਕੁਲੁ ਵਿਚ ਭਲਾ ਜੀਵ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਜੋ ਧਰਮ ਕੁੜਮਾਈ ਹੋਈ। ਅਸਾਡੀ ਕੁਲ ਨਿਰਮਲੁ ਕੀਤੀ। ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਮਾਝੇ ਪੇਕਿਆਂ ਨੂੰ ਖਬਰਿ ਕੀਤੀ। ਰਾਮਾਂ ਭਿੰਗੜੁ ਬੀਬੀ ਦਾ ਪਿਉ ਸੀ ਅਤੇ ਭਰਾਈ ਮਾਉ ਜੀ ਬੀਬੀ ਉਨਾ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿਵਾ ਭੇਜੀ। ਅਤੇ ਸਦਿ ਭੇਜੇ। ਕੋਈ ਆਵਹੁ ਬਹੁਤ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਹਿਕ ਅਧੁ ਅਵਹੁ ਤਾਂ ਓਥੋਂ ਭਿਰਾਈ ਨਾਨੀ ਅਤੇ ਰਾਮਾ ਨਾਨਾ ਅਤੇ ਕਿਸਨਾ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰੈਏ ਸੁਣਦਿਆ ਹੀ ਖੁਸੀ ਹੋਏ। ਤਲਵੰਡੀ ਆਏ। ਰਾਮ ਕਿਸਨਾ ਅਤੇ ਭਿਰਾਈ ਅਤੇ ਕਾਲੂ ਲਾਲੂ ਵੇਦੀ ਅੰਮੀ ਬੀਬੀ ਛਿਏ ਆਦਮੀ ਤਯਾਰੁ ਹੋਏ। ਦੁਇ ਨਵਰ ਰਾਮੇ ਨਾਲਿ ਸੇ। ਤ੍ਰੈ ਨਵਰੁ ਅਤੇ ਇਕੁ ਮਰਦਾਨਾ ਫੂਮਿ ਘਰਿ ਦਾ ਸੀ। ਚਾਰ ਆਦਮੀ ਕਾਲੂ ਨਾਲ ਹੋਏ। ਸਭੇ ਬਾਰਹ ਆਦਮੀ ਹੋਏ। ਪਰ ਰਾਮੇ ਭਿੰਗੜਿ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਨਾਲਿ ਲੀਤਾ। ਜਦਿ ਚਲਣਿ ਲਗੇ ਤਾਂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਪਾਸਿ ਵਿਦਾ ਹੋਵਣਿ ਗਏ। ਰਾਇ ਪੁਛਿਆ ਕਿਉਂ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਨਾਨਕ ਤੁਸਾਡੇ ਗੁਲਾਮ ਦੀ ਕੁੜਮਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੱਕੇ ਰੱਧਾਵੇ। ਚਉਕੜ ਖਰਚਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਸਾਨੂੰ ਰਜਾਇ ਹੋਇ ਤਾਂ ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਭਲਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਕਾਲੂ ਅਗੋਂ ਨਾਨਕ ਹਈ। ਖਬਰਦਾਰਿ ਹੋਵੀ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸਵਾਸੁ ਘਤਿਓ। ਨਾ ਕਾਲੂ ਮੈਂ ਹੋਰ ਵਾਸਤੇ ਆਖਨਾ ਹਾਂ ਤੇਰੀ ਤਰਹ ਕਰੜੀ ਹੈ। ਓਹੁ ਆਗੈ ਸਾਸੁ ਹੈ। ਮਤੁ ਕੋਈ ਬੋਲੁ ਵਿਗਾਰ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਰਾਇ ਜੀ ਏਹੁ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਮੁਰਾਦਿ ਹੈ। ਰਾਇ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਪਰਮੇਸਰ ਜਖ ਕੀਤੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਮਿਹਰਵਾਨਗੀ

ਨਾਲਿ ਆਖੋ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਾਹਿ ਕਾਲੂ ਖੁਦਾਇ ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਰਾਜਿ ਲਿਆਵੈ। ਪਰ ਕਾਲੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਮਥਾ ਚੁੰਮੇ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਹਥ ਲਾਵੀ। ਅਤੇ ਜੇ ਰਾਮ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਬੰਦਗੀ ਕਹੀਂ ਜਾਹਿ ਕਾਲੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਨਾਹ। ਕਾਲੂ ਛਕੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਇਆ। ਆਇਤਵਾਰ ਚਲੇ ਪੰਜਵੇਂ ਦਿਨ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਇ ਪਹੁੰਚੇ। ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਚਲੇ ਪੱਥੇ ਰੱਧਾਵੇ ਦੇ ਖੇੜੇ। ਕਉਣ ਕਉਣ ਗਏ। ਲਾਲੂ ਕਾਲੂ ਰਾਮਾ ਕਿਸਨਾ ਪਰਮਾਨੰਦ ਪਲਤਾ ਜੈ ਰਾਮ ਹੋਰ ਨਫਰ ਚਾਕੁਰ ਅਗੇ ਲੀਤੇ, ਨਿਧਾ ਬਾਮਣ ਸਾਥਿ ਕਰਿ ਲੀਤਾ। ਜੈ ਰਾਮ ਮੂਲੇ ਚੋਟੇ ਦੇ ਘਰਿ ਅਗੇ ਨਿਧਾ ਭੇਜਿ ਦਿਤਾ। ਅਗੇ ਨਿਧੇ ਖਬਰਿ ਵਧਾਈ ਕਹੀ ਪੱਥੇ ਰੱਧਾਵੇ ਦਾ ਪੌਤਾ ਗਹਿਤਾ ਰੱਧਾਵਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਾ ਮੂਲਾ ਪਟਵਾਰੀ ਸੀ। ਜਾ ਨਿਧੇ ਨੇ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਖਬਰ ਸਾਰ ਦਿਤੀ। ਨਿਧੇ ਕਹਿਆ ਮਹਤਾ ਮੂਲਾ ਸੁਖੀ ਰਹੁ। ਮੂਲੇ ਚੋਟੇ ਕਹਿਆ ਨਮਸਕਾਰੁ। ਪਾਧਾ ਆਉ ਭਾਈ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ। ਨਿਧੇ ਕਹਿਆ ਮਹਤਾ ਜੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਇਆ। ਮੂਲੇ ਕਹਿਆ ਪਾਧਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਆਵਣਾ ਹੋਇਆ। ਨਿਧੇ ਕਹਿਆ ਮਹਤਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਭਯਾ ਜੈ ਰਾਮ ਅਤੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਮੂਲੇ ਕਹਿਆ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਨਿਧਾ। ਨਿਧੇ ਕਹਿਆ ਮਹਤਾ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀਓਂ ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਜੈ ਰਾਮ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਚਉਕੜਿ ਖਰਚਣਿ ਦੇ ਵਾਸਤੇ। ਮੂਲੇ ਕਹਿਆ ਆਵਨਿ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਉਤੇ। ਅਰੁ ਅਖੀਆਂ ਉਤੇ ਆਵਨਿ। ਸੰਮਤ ੧੫੪੪ ਮਿਤੀ ਇਤਵਾਰ ਦਸਮੀ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਆਇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਪਲਤੇ ਦੇ ਘਰਿ ਵੜੇ। ਅਗਰੁ ਵਧਾਈਆਂ ਮਿਲਣਿ ਲਗੀਆਂ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਖਬਰਿ ਹੋਈ ਅਤੇ ਸਿਠਣੀਆਂ ਮਿਲਣਿ ਲਗੀਆਂ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਖਬਰਿ ਹੋਈ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਉਠਿ ਦਊੜਿਆ। ਜਾਂਦੇ ਹੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾਲੂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਡਿਗਿ ਪਇਆ। ਕਾਲੂ ਮਥਾ ਚੁੰਮਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਪਿਤਾ ਜੀ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਚੰਗੇ ਬੇ ਨਾ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਭਲਾ ਯਾਦਿ ਦਿਵਾਇਓ। ਰਾਇ ਤੇਰਾ ਮਥਾ ਚੁੰਮਣ ਆਖਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਹਥ ਰਖਣਾ ਕਹਿਆ ਸੀ। ਅਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਵਿਸਰਿ ਗਇਆ ਸੀ। ਫਿਰਿ ਮਾਉ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆ। ਮਾਉ ਮੁਹ ਚੁੰਮਿਆ ਗਲਿ ਨਾਲਿ ਲਾਇਓਸੁ। ਫੇਰਿ ਲਾਲੂ ਦੇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਲਾਲੂ ਗਲਿ ਵਿਚਿ ਲਾਇ ਲੀਤਾ, ਅਤੇ ਆਖਿਓਸੁ ਪੁਤ੍ਰ ਤੈ ਅਸਾਡੀ ਕੁਲ ਨਿਰਮਲ ਕੀਤੀ। ਅਗੇ ਦੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਾਣੇ। ਪਰ ਇਥੇ ਤਾਂ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤੇ। ਫਿਰਿ ਨਾਨਕ ਨਾਨੇ ਦੇ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਤਾਂ ਰਾਮੇ ਲੈਦੇ ਗਲਿ ਵਿਚਿ ਕਦੇ ਛਡੇ ਨਾਹੀ। ਰਾਮਾ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਮੰਗਤਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਨਾਨੀ ਭਿਰਾਈ ਆਖਿਆ ਛਡਿ ਇਸ ਨੂੰ ਗਲਿ ਵਿਚੋਂ ਤਾਂ ਰਾਮਾ ਭਿਰਾਈ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜਾ ਮੇਰੀ ਸਿਕ ਪੂਰੀ ਹੋਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਛਡਾਂਗਾ। ਭਰਾਈ ਆਖਿਆ ਮੇਰੀ ਸਿਕ ਪੂਰੀ ਕਦ ਹੋਸੀ। ਮੈਂ ਵੀਹ ਰੁਪਈਯੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਵਾਰਿ ਸੁਟਾਂਗਾ ਤੇ ਮੇਰੀ ਸਿਕ ਪੂਰੀ ਹੋਸੀ। ਤਾਂ ਭਿਰਾਈ ਆਖਿਆ ਵਾਰਿ ਸੁਟਿ ਰਾਮੇ ਆਖਿਆ ਕੋਈ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਭੀ ਹੋਵੇ ਨਾ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਜਾਹੁ ਕੁਲਸਾ ਕੋਈ ਮੰਗਤੇ ਹੈਨਿ ਤਿਨਾ ਸਦਿ ਲੈ ਆਉ। ਕੁਲਸਾ ਗਈ ਸਦਣਿ, ਆਇ ਕਹੈ ਜੀ ਹੈਨਿ ਮੰਗਤੇ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਨਾਨਾ ਜੀ ਰੁਪਈਯੇ ਰੋਕ ਹੀ ਵਾਰੋਗੇ ਕੇ ਟਕੇ। ਤਾਂ ਰਾਮੇ ਕਹਿਆ ਬੇਟੀ ਤਗ ਆਖਹਿ ਸੋ ਕਰਾ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਨਾਨਾ ਜੀ ਟਕੇ ਮੰਗਾਓ। ਤਾਂ ਰਾਮੇ ਕਹਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਕਿਸਨਾ ਤੂ ਵੀਹ ਰੁਪਈਯੇ ਦੇ ਟਕੇ ਲੈ ਆਉ। ਤਾਂ ਭਿਰਾਈ ਆਖਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਦਸ ਰੁਪਈਯੇ ਮੇਰੇ ਭੀ ਲੈ ਜਾਇ। ਕਿਸਨਾ ਮਾਮਾ ਪੰਜ ਰੁਪਈਯੇ ਆਪਣੇ ਪਾਏ। ਪੈਤੀਆਂ ਰੁਪਈਆਂ ਦੇ ਟਕੇ ਆਂਦੇ। ਵੀਹਾਂ ਦੇ ਰਾਮੇ ਵਾਰਿ ਸੁਟੇ। ਦਸਾਂ ਦੇ ਨਾਨੀ ਵਾਰਿ ਸੁਟੇ। ਪੰਜਾਂ ਦੇ ਮਾਮੇ ਵਾਰਿ

ਸੁਟੇ। ਸੰਮਤ ੧੫੪੪ ਮਿਤੀ ਮਘਰ ਸੁਦੀ ਸਤਮੀ ਵੀਰਵਾਰ ਭਲਾ ਦਿਨ ਵਿਚਾਰਿ ਕੈ ਚੜੇ ਜਾਇ ਸਤਕਰਤਾਰ ਕਹੀ। ਆਉ ਜੀ ਧੰਨ ਕਰਤਾਰ, ਮੂਲੇ ਸਮਾਨੁ ਕਰਿ ਰਖਿਆ ਸੀ। ਜਾਇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਪਲਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਹਥਿ ਚਉਕੜਿ ਖਰਚੀ ਵਧਾਈ ਲੈਂਦੇ ਕੁਝ ਰਾਹੁ ਉਸੀ ਭਲੀ ਹੋਈ। ਦੁਹਾਂ ਵਲੋਂ ਬਹੁਤ ਭਲੀ ਹੋਈ।

ਵਿਆਹ ਨੀਅਤ ਹੋਣਾ

ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਪਰਮਾਨੰਦ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਭਯਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਹਾ ਮੰਗਹੁ। ਪਰਮਾਨੰਦ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਮਹਤਾ ਜੀ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ। ਪਰਮਾਨੰਦ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਇਕੱਠ ਬੈਠਾਇਕੇ ਗਲਿ ਸਾਰੀ ਕਹੀ। ਦੇਖੁ ਮਹਤਾ ਜੀ ਨੀਗਰ ਚੁਆਨ ਹੋ ਅਤੇ ਕੁਝੀ ਵਡੀ ਸੁਣੀਦੀ ਹੈ। ਸਾਹਾ ਭੀ ਦੇਹੋ। ਵੇਦੀ ਤਲਵਡੀਓਂ ਚਲਿ ਆਏ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਮੂਲੇ ਅਗੋਂ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। ਭਾਈ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਖਾਤਰ ਜਮਾ ਕਰੋ। ਹਿਕ ਵਰਾ ਅਸਾਨੁ ਮੁਹਲਤ ਦੇਹੁ ਫਿਰਿ ਸਾਹਾ ਸੁਣਿ ਗਿਣਾਇਕੇ ਲਿਖਿ ਭੇਜਾਂਗੇ, ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ। ਇਜਤ ਪਤਿ ਨਾਲਿ ਵਿਦਾ ਕੀਤੇ। ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਨਾਲਿ ਆਇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵੜੇ। ਵਧਾਈਆਂ ਮਿਲਣਿ ਲਗੀਆਂ। ਨਾਨਕੀ ਸਦੀ ਸਰੀਕਣੀਆਂ ਗਾਵਣਿ ਬਹਾਈਆਂ ਚਉਥੇ ਦਿਨ ਵਿਦਾ ਹੋਵਣਿ ਲਗੇ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਭੂਮਿ ਆਖਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੁਝ ਅਸਾਨੁ ਆਪਣੀ ਵਲੋਂ ਦੇਹਿ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਆਖੁ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਆ ਲੈਨਾ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਕੰਮ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਮੈਨੂੰ ਕਾਈ ਭਲੀ ਵਸਤ ਦੇਹਿ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਭਲੀ ਵਸਤੁ ਤੇ ਰੰਜੁ ਹੋਸੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੂੰ ਭਲੀ ਵਸਤੁ ਦੇਹਿਗਾ ਤਾਂ ਮੈ ਕਿਉ ਰੰਜੁ ਹੋਵਾਂਗਾ, ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਤੁਸੀਂ ਮਿਰਾਸੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਖੋਟੇ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਕਪੜੇ ਉਤੇ ਖੁਸੀ ਹੋਂਦੇ ਹਹੁ। ਅਗਲੀ ਗਲਿ ਜਾਣਦੇ ਨਾਹੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਕਾਈ ਭਲੀ ਵਸਤੁ ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਸਾਈ ਦੇਹਿ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਅਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਤਾਰ ਦਾ ਗੁਣ ਦਿਤਾ। ਏਹੁ ਅਸਾਨੁ ਲੋੜੀਦਾ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਉਠਿ ਕੈ ਤਾਜੀਮ ਕੀਤੀ। ਫਿਰਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗਲੇ ਚੋਲਣਾ ਲਾਹਿ ਕੈ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਗਲਿ ਪਾਇਆ। ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਇਕ ਅਸਾਡਾ ਬਚਨ ਮੰਨ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਫੁਰਮਾਈਐ। ਮਰਦਾਨਾ ਤੂੰ ਵੇਦੀਆਂ ਦਾ ਮਿਰਾਸੀ ਹਹਿ ਹੋਰਸ ਥੇ ਨਾਹੀ ਮੰਗਣਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਅਸਾਡੀ ਸਾਰ ਵਿਚਿ ਰਹਹੁ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਕਰਤਾਰ ਸਭਨਾ ਦੀ ਸਾਰ ਵਿਚਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸਭੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਹੋਏ। ਮਿਲਿ ਗਲਿ ਸੁਖ ਅਨੰਦ ਨਾਲਿ ਗਏ।

ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ

ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਚਾਲੀ ਓਹ ਕਦੀ ਮਿਰਾਸੀ ਕੋਈ ਆਵੇ ਖਾਲੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਛੱਡੇ ਨਾਹੀ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਿ ਗਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹੋਵਨਿ। ਨਾਨਕ ਅਜ ਕਲਿ ਨਸਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਇ ਨਾਨਕੀ ਅਤੇ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸੁਣਾਵਣਿ ਲਗੇ। ਨਾਨਕੀ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਆਖੇ ਦੇਖੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਖੇ ਭਰਮਦਾ ਹੋਵਹਿ। ਜੈ ਰਾਮ ਅੰਦਰਿ ਗਿਣਤੀ ਪਾਏ ਬਾਹਰ ਸਾਹੁ ਨਾ ਕਵੇ। ਫੇਰਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜੀਜਾ ਜੀ ਹਿਸਾਬੁ ਸਿਰਕਾਰ ਦਾ ਦਿਵਾਇਐ। ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਹੋਏ ਹੈਨਿ ਤਾਂ ਜੈ ਰਾਮ

ਦਾ ਨਬਾਬ ਪਾਸ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਨਬਾਬ ਸਲਾਮਤਿ ਮੋਦੀ ਨਾਨਕ ਕਹੰਦਾ ਹੈ, ਹਿਸਾਬ ਲੈ ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੈ। ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ ਜੇ ਰਾਮ ਬੁਲਾਇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਉ। ਜੇ ਰਾਮ ਨਿਧੇ ਬਾਮਣ ਨੂ ਭੇਜਿ ਕਰਿ ਸਦਾਇ ਲੀਤਾ। ਨਿਧੇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਵਹੀ ਲੈ ਆਉ ਹਿਸਾਬੁ ਦੇਹਿ। ਨਾਨਕ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਆਇਆ। ਨਬਾਬ ਦਊਲਤ ਖਾਂ ਅਗੋਂ ਲੋਕ ਦੁਸਟ ਕੰਨ ਭਰਦੇ ਆਹੇ। ਇਤਨੀ ਬਾਤ ਦਊਲਤ ਖਾਂ ਯਾਦ ਰਖੀ ਸੀ। ਤੀਨ ਸੈ ਇਕਤੀ ਰੁਪਈਯੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਜਾਫਾ ਉਠੇ। ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ ਅਰੇ ਹਮਾਰੇ ਰਹੇ ਯਾ ਉਸਕੇ। ਜਦੋਂ ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਨਬਾਬ ਸਲਾਮਤਿ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਦੇਣੇ ਰਹੇ। ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ ਅਰੇ ਲੋਕ ਕਹਤੇ ਬੇ ਜੁ ਪੈਸੇ ਲੁਟਾਵਤਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਭੂਠੇ ਕਿ ਹਮ ਭੂਠੇ। ਜੇ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਨਬਾਬ ਸਲਾਮਤਿ ਤੁਮ ਸਚੇ ਹੋ ਲੋਕ ਭੂਠੇ ਹੋ ਨਬਾਬ ਸਲਾਮਤਿ ਲੋਕ ਦੁਸਮਨੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਾਥਿ ਬਹੁਤ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ ਭਵਾਨੀ ਦਾਸ ਖਜਾਨਚੀ ਕਉ ਬੁਲਾਵਹੁ। ਭਵਾਨੀ ਆਇਆ। ਨਬਾਬ! ਸਲਾਮਤਿ ਗੁਲਾਮ ਹਾਜਰ ਹੈ। ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ ਕਿਉ ਭਵਾਨੀ ਦਾਸ ਜੇ ਕੁਛ ਪੈਸੇ ਖਜਾਨੇ ਕੇ ਨਾਨਕ ਮੋਦੀ ਪਾਸ ਬੇ ਸੋ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਹਾਂ ਨਬਾਬ ਸਲਾਮਤਿ! ਹਿਸਾਬੁ ਹੁਆ। ਦਾਖਲਾ ਦੀਆ ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ ਭਵਾਨੀ ਦਾਸ ਜੇ ਕੁਛ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਸੇ ਹਮਾਰੇ ਉਪਰਿ ਉਠੇ ਹੈਂ ਸੋ ਅਬੀ ਦੇਹਿ। ਭਵਾਨੀ ਦਾਸ ਕਹਿਆ ਦਸੋ ਰਾਇ ਕਿਆ ਉਠਾ ਹੈ। ਕਹੈ ਜੀ ਤੀਨ ਸੈ ਇਕਤੀ ਰੁਪਈਯੇ ਦੇਹੁ। ਫੇਰਿ ਭਵਾਨੀ ਦਾਸ ਕਹਿਆ ਹੁਕਮੁ ਹੈ? ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ ਤੀਨ ਸੈ ਇਕਤੀ ਦੇਹੁ, ਤੀਨ ਹਜਾਰ ਅਉਰ ਦੇਹੁ। ਨਾਨਕ ਖੂਬ ਨਵੀਸੰਦਾ ਹੈ। ਭਵਾਨੀ ਦਾਸ ਤੀਨ ਸੈ ਇਕਤੀਹ ਹਿਕ ਦਿਤੇ। ਅਤੇ ਤੀਨ ਹਜਾਰ ਹੋਰ ਦਿਤੇ। ਤਰੀਕ ਲਿਖਿ ਲਿਤੀ। ਨਾਨਕ ਲੈ ਕਰਿ ਬੈਲੀਆਂ ਘਰਿ ਆਇਆ ਆਇ ਕੁਝ ਬੋਲੇ ਹਟੁ ਲੈ ਗਇਆ, ਅਤੇ ਬਹੁਤੇ ਭੈਣ ਪਾਸਿ ਰਖੇ। ਜੇ ਰਾਮ ਨਬਾਬ ਕਉ ਸਲਾਮ ਕਰ ਕੈ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਆਇਆ ਅਗੋਂ ਨਾਨਕੀ ਪੁਛਿਆ ਕਹੈ ਜੀ! ਹਿਸਾਬੁ ਹੋਇਆ। ਜੇ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਹੋਆ। ਫੇਰਿ ਨਾਨਕੀ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੋਇਆ। ਜੇ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਮੈ ਅਜਬੁ ਹੈਰਾਨੁ ਹਾਂ। ਮੈ ਜਾਣਤਾ ਹਾਂ ਜੇ ਨਾਨਕ ਪੈਸੇ ਲੁਟਾਵਤਾ ਹੈ। ਜਾ ਹਿਸਾਬੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਥੋਂ ਵਧਿ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਅਜੁ ਕਿਆ ਵਧਿ ਨਿਕਲਿਆ। ਜੇ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਅਜੁ ਵਧਿ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ। ਕਹੈ ਤੀਨ ਸੈ ਇਕਤੀ ਰੁਪਈਯੇ ਵਧਿ ਨਿਕਲੇ ਖਾਂਦਿਆਂ ਪੀਂਦਿਆਂ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਜੀ ਨਾਨਕ ਪਾਸੇ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਵਰਸਾਣਾ ਆਹਾ। ਉਸ ਕਉ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਤੀਤ ਆਈ ਥੀ। ਇਤਨਾ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨ ਵਰਸਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਰਸਾ ਵਲ ਹੈ। ਇਸ ਬੇ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਉਧਰਨਗੇ। ਨਾਨਕੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਈ ਜੇ ਰਾਮ ਦੇ ਆਖਣੇ ਨਾਲਿ।

ਵਿਆਹ

ਸੰਮਤ ੧੫੪੫ ਮਿਤੀ ਹਾੜ ਸੁਦੀ ਅਸਟਮੀ ਕਾ ਸਾਹਿ ਇਥੇ ਲਿਖਿਆ। ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਭਾਦੋਂ ਸੁਦੀ ਸਤਮੀ ਦਾ ਸਾਹਾ ਲਿਖਿਆ ਆਇਆ। ਤਬ ਖਬਰ ਨਾਨਕੀ ਕੈ ਘਰਿ ਵਧਾਈ ਆਈ ਅਤੇ ਨਿਧੇ ਬਾਮਣ ਦੇ ਹਥਿ ਕੁੰਗੂ ਨਾਲਿ ਛਿੜਾਕਿ ਭੇਜਿ ਦਿਤੇ। ਕਾਲੂ ਦੇ ਘਰਿ ਅਨੰਦ ਮੰਗਲ ਲਗੇ ਗਾਵਣਿ। ਕਾਲੂ ਆਪਣੇ ਸਾਹੁਰੇ ਮਾਝੇ ਵਿਚਿ ਭੇਜਿ ਦਿਤਾ ਉਥੇ ਵਧਾਈ ਹੋਈ। ਲਗੇ ਭਾਜੀਆ ਵੱਡਣਿ। ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਲਗੇ ਕਰਣਿ ਆਪੇ ਆਪਦੀ ਜਹਗਾ। ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਪਾਸਿ ਕਾਲੂ ਗਇਆ। ਰਾਇ ਜੀ! ਮੁਬਾਰਕਾ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਕੋਹੀ। ਕਹੈ ਜੀ ਨਾਨਕ

ਤੁਸਾਡੇ ਗੁਲਾਮ ਦਾ ਸਾਹਾ ਲਿਖਿਆ ਆਇਆ। ਤਬ ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਤੂ ਵਤ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਨ ਆਖੇ ਭਾਈ ਫੇਰਿ ਅਸੀਂ ਰੰਜੁ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਅਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਅਦਬ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ ਨਾ। ਭਲਾ ਕਾਲੂ ਹੋਰ ਗਲਾਂ ਬੋਲੀਆ ਨਾਹੀ ਅਦਬ ਦੀਆਂ, ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਜੀ। ਕਾਲੂ ਤੂ ਜਾਨਦਾ ਹੈਂ ਜੇ ਨਾਨਕ ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ ਹੈ ਅਰੁ ਮੈ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਖੁਦਾਇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਵਿਚਿ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਭਲਾ ਕਾਲੂ ਖੁਦਾਇ ਪਤਿ ਰਖੇ, ਸਾਹੇ ਉਤੇ ਚਲਣ ਕਉਣ ਕਉਣ। ਕਾਲੂ ਲਾਲਾ ਪਰਸਾ ਰਾਮਾ ਲਾਲੂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਨੰਦ ਲਾਲੂ ਇੰਦ੍ਰ ਸੈਣ, ਫਿਰੰਦਾ ਜਗਤ ਰਾਇ। ਲਾਲ ਚੰਦ ਜੁਗੁ ਮਲ ਸੀਤਾ ਮਲ ਜਟ ਰਾਇ ਜੀ ਇਤਨੇ ਤਾਂ ਵੇਦੀ ਆਹੇ ਨਿਜੀ ਸਭ ਤਯਾਰ ਹੋਈ ਰਹੇ। ਜਾਂ ਭਾਦੋਂ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ ਚੜੀ ਸਤਿ ਦਿਨ ਗੁਜਰੇ ਤਲਵੰਡੀਓ ਚਲੇ। ਮਾਝਿਓ ਨਾਨਾ ਰਾਮਾ ਮਾਮਾ ਕਿਸਨਾ ਆਏ। ਹੋਰ ਉਨਾ ਦੇ ਦੁਇ ਸਰੀਕ ਆਏ। ਆਇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਪਹੁਚੇ। ਆਇ ਪਰਮਾ ਨੰਦ ਅਤੇ ਜੈ ਰਾਮ ਪਲਤੇ ਦੇ ਘਰਿ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਪੰਜ ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਵਿਚਿ ਰਹੇ ਤਾਂ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰੋਂ ਚਲੇ। ਜਾਇ ਬਾਈਵੇ ਸਾਹੇ ਉਪਰਿ ਚਲੇ ਹੋਏ। ਜਾਇ ਬਾਰ ਵਿਚਿ ਉਤਰੇ। ਪਰਮਾਨੰਦ ਨੇ ਨਿਧੇ ਬਾਮਣ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ। ਜਾਇ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਖਬਰ ਕਰਿ ਜੁ ਵੇਦੀਆਂ ਦੀ ਜੰਝ ਆਈ ਹੈ। ਤੁਸਾਨੂੰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ। ਨਿਧੇ ਜਾਇ ਖਬਰਿ ਕੀਤੀ। ਮੂਲੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਆਵਨਿ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਉਤੇ। ਅਗੇ ਮੂਲੇ ਖਬਰਿ ਸਰੀਕ ਭਿਰਾਉ ਇਕਨੇ ਸਾਮਾਨਿ ਲਗਿ ਰਹੇ ਹੋਨਿ। ਅਰ ਹੋਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਪਾਸਿ ਜਾਇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਚਉਧਰੀ ਜੀ ਵੇਦੀਆਂ ਦੀ ਜੰਝ ਆਈ ਹੈ। ਹੋਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਕਹਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਅਜਿਤੀਆ ਮੂਲੇ ਨਾਲ ਜਾਹਿ। ਜੋ ਕਿਛੁ ਮੂਲਾ ਆਖੇ ਸੋ ਸਰਬਰੀ ਕਰ ਦੇਹਿ। ਕੁਝ ਭਾਂਡੇ ਕਪੜੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਸਰਬਰਾਹੀ ਕਰ ਦੇਹੁ। ਮੇਰੀ ਦੇਹ ਵਡੀ ਹੈ। ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਮੂਲਾ ਮੈ ਭੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਹੋਵਾਂ। ਭਲਾ ਚਉਧਰੀ ਜੀ ਤੁਸਾਡਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਹੋ। ਹਿਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਕਹਿਆ ਮੂਲਾ ਭਲੇ ਲੋਕ ਤੇਰੇ ਘਰਿ ਢੁਕੇ ਨੀ ਕੁਝ ਸਰਮ ਨੂੰ ਲੋਚੇ ਅਤੇ ਜਿਹਬਾ ਨੂੰ ਧੰਮੀ। ਅਸਾਡਾ ਆਖਣਾ ਏਹੋ ਹੈ। ਮੈ ਸੁਣਦਾ ਸੀ ਜੋ ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਭਟੀਆਂ ਦਾ ਪਟਵਾਰੀ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤ ਬਰਬੋਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੂ ਭੀ ਜੀਭ ਦਾ ਕਰੜਾ ਹੈ। ਭਲਾ ਮੂਲਾ! ਵਿਚਿ ਪਰਮਾ ਨੰਦ ਤੇ ਜੈ ਰਾਮ ਭਲੇ ਆਦਮੀ ਆਏ ਹੋਨਿ। ਅਸਾਡੀ ਵਲਿ ਵੇਖਣਾ ਆਪਣੀ ਧਿਰੋ ਅਦਬੁ ਕਰਣਾ। ਮੂਲੇ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਚਉਧਰੀ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਅਸਾਡੇ ਪੁਸਤ ਪਨਾਹ ਹੋ। ਅਸਾਨੂੰ ਤੁਸਾਡੀ ਓਟਿ ਹੈ। ਮੂਲਾ ਜਾਇ ਅਗਾ, ਲੈ ਕੁਛ ਕੰਮ ਕਾਜੁ ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਫੁਰਮਾਈ। ਮੂਲੇ ਪੰਚ ਜੋੜਿ ਕੈ ਭਲੀ ਬਟੇਹੜੀ ਭੇਜੀ ਨਾਲੇ ਅਜਿਤਾ ਰੰਧਾਵਾ ਸੀ। ਭਲਾ ਆਦਰੁ ਭਾਉ ਲੀਤਾ। ਰਾਤੀ ਜੰਝ ਚੜੀ ਭਲੇ ਵਾਜੇ ਨਾਲਿ ਅੰਦਰ ਜਾਇ ਵੜੀ। ਆਦਰੁ ਭਾਉ ਭਲਾ ਲੀਤਾ। ਸਵਾ ਪਹਰ ਰਾਤ ਗਈ ਤਾਂ ਲਾਵਾ ਹੋਈਆਂ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਕਹਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈ ਤੁਸਾਂ ਪਾਸ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਸੋ ਮੈ ਅਖੀ ਦੇਖੀਆਂ ਗਲਾਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਮੈ ਸੁਣੀਆਂ ਗਲਾਂ ਨਾਹੀ ਆਖਦਾ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਬਾਜੀ ਗਲ ਸੁਣਿ ਕੈ ਬਿਗਸਦਾ ਹੈ ਬਾਜੀ ਗਲ ਤੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਲਾਵਾਂ ਲੀਤੀਆਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਕੁਛ ਗੁਝਾ ਖਰਚ ਆਹਾ। ਸੋ ਬਾਲੇ ਪਾਸ ਆਹਾ। ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਬਾਲਾ ਤੂ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਹੀ ਰਹਿਣਾ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਜੀ ਹਉ ਪਾਸਿ ਹੀ ਰਹਾਂਗਾ। ਤੂੰ ਦਿਨ ਜੰਝ ਰਹੀ ਚਉਬੇ ਦਿਨ ਵਿਦਾ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਭੋਲਾ ਲੈ ਕਰਿ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਆਏ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਲਾਲੂ ਰਾਮਾ ਕਿਸਨਾ ਆਖਨਿ ਜੋ ਨੀਗਰੁ ਵਹੁਟੀ ਘਰਿ ਚਲਨਿ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭੀ ਆਖੇ ਮੈ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾਨਕੀ ਜੈ ਰਾਮ

ਆਖਨਿ ਜੋ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਨਿ, ਕਿ ਮੋਦੀ ਖਾਨਾ ਦਾ ਕੰਮ ਭੀ ਚਲੇਗਾ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕੀ ਪੁਤ੍ਰ ਤੇਰੀ ਮਾਉ ਉਡੀਕਵਾਣਿ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਉਸ ਭੀ ਸੁਖ ਮੁਰਾਦਿ ਹੈ। ਏਹੁ ਬਗੜਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਿਛੋਂ ਮੂਲਾ ਆਇਆ। ਮੂਲੇ ਆਖਿਆ ਕੁੜੀ ਗਭਰੂ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਨਿ। ਤਲਵੰਡੀ ਨਾ ਭੇਜੋ। ਇਹੋ ਬਗੜਾ ਕਿਤਨੇ ਦਿਨ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਪਰਮਾ ਨੰਦ ਕਹਿਆ ਮੂਲ ਚੰਦੁ ਹੁਣਿ ਪਹਲ ਵੀਕਾਈ ਜਾਏ ਫੇਰਿ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੋਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤਾਈ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਣਾ ਭਲਾ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ ਹੋਰੁ ਜਿਤਨੀ ਜੰਵ ਆਈ ਸੀ ਸੋ ਤਲਵੰਡੀ ਗਈ। ਬਾਲਾ ਮੋਦੀ ਖਾਨੇ ਰਹਿਆ। ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਅਸਾਂ ਆਵਦਿਆਂ ਤੋੜੀ ਤੂੰ ਕੰਮ ਚਲਾਉ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈ ਜਟੁ ਹਾਂ ਮੇਥੋਂ ਕਿਥੋਂ ਕੰਮ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਕੰਮ ਕਰਤਾਰੁ ਚਲਾਏਗਾ ਤੂੰ ਵਿਚਿ ਖੜਾ ਰਹੁ, ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜਰੂਰ ਆਵੀਏਗਾ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ..... ਨਾਨਕ ਜਾਇ ਤਲਵੰਡੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਰਹਿ ਫਿਰਿ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਨੇ ਵਿਦਾ ਮੰਗਣ ਲਗਾ। ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਤੂੰ ਕੋਈ ਦਿਨ ਰਹੁ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਦਾਸ ਹੋਇਆ।

ਚੰਦੋਰਾਣੀ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਉਣਾ

ਫਿਰਿ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਇਆ। ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ ਨੂੰ ਮੂਲਾ ਪਿਉ ਲੈ ਗਇਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਇ ਮੋਦੀ ਖਾਨੇ ਬੈਠਾ। ਲਗਾ ਕੰਮ ਚਲਾਵਣਿ। ਅਗੈ ਕਾਲੂ ਕਿਆ ਆਹ ਜੋ ਉਤੇ ਮੂਲਾ ਮਿਲਿਆ। ਜੋ ਨਾਨਕ ਜੀ ਚਾਲੀ ਆਹੀ ਸੋ ਚਾਲੀ ਜਾਇ। ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਧੀ ਆਖੇ ਪਿਉ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਥੇ ਦਿਤਾ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖਵਾਇਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘਰਿ ਦੀ ਪੀੜਿ ਕਾਈ ਨਾਹੀ। ਮੂਲਾ ਜੋ ਰਾਮ ਬੇ ਆਇਆ। ਖਉਰੂ ਕਰੇ ਆਖੇ ਤੁਸਾ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਧੀ ਨੂੰ ਪਾਇ ਡੋਬਾਇਆ। ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖੇ ਆਵੇ ਤੂੰ ਕਿਥਾਵ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁ ਨੂੰ ਅਵੇ ਕਿਥੋਂ ਲਿਖਿਆ ਆਹੈ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਗੈ ਬੋਲੈ ਨਾਹੀ। ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ ਦਾ ਨਾਉ ਸੁਲਖਣੀ ਆਹਾ। ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਕਰਿ ਕਿ ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ ਸਦੇਦੇ ਆਹੈ। ਅਤੇ ਚੰਦੋ ਰਾਣੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਸਸੁ ਦਾ ਨਾਉ ਆਹਾ। ਚੰਦੋ ਰਾਣੀ ਆਈ ਧੀ ਪਾਸਿ ਧੀ ਮਾਉ ਅਕੇ ਹੁੰਨੀ, ਚੰਦੋ ਨਾਨਕੀ ਨਾਲਿ ਲਗੀ ਲੜਨਿ। ਕਿਉ ਤੁਸੀਂ ਏਹੋ ਜੇਹੇ ਹੋ ਹਕੂਮਤਿ ਲਗੇ ਕਰਣ। ਜੋ ਪਰਾਈਆਂ ਧੀਆਂ ਲਗੇ ਗਾਲਣਿ। ਤੁਸਾਨੂੰ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਭਉ ਨਾਹੀ। ਤੂੰ ਭਿਰਾਵ ਨੂੰ ਸਮਝਾਂਵਦੀ ਨਾਹੀ ਨਾ ਤੂੰ ਭਰਾਵ ਦੀ ਖਬਰਿ ਲੈਨੀ ਹੈ, ਨਾ ਭਣਵਯਾ ਸਾਲੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਂਵਦਾ ਹੈ। ਤੁਸਾਡੇ ਜੀਅ ਕਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਆਖੋ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਸੁਣਿ ਮਾਸੀ। ਭਿਰਾਉ ਮੇਰਾ ਚੋਰੁ ਨਾਹੀ ਜਾਰ ਨਾਹੀ ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਕਰਮੁ ਨਾਹੀ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਦਾਨੁ ਪੁੰਨ ਗਿਆਨੁ ਭੁਖਿਆਂ ਨੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਭਾਵੇ ਸੋ ਕਰੈ। ਤੁਸੀਂ ਉਲਾਭੇ ਤਾਂ ਦੇਹੋ ਜਾਂ ਤੇਰੀ ਧੀ ਭੁਖੀ ਨੰਗੀ ਰਹਿਦੀ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਅਗਲੇ ਨੂੰ ਖੁਆਰੁ ਕਰੇ ਤਾਂ ਤੁਸਾਡੀ ਖੁਸ਼ੀ। ਅਸਾਡਾ ਤਾਂ ਮੁਹੁ ਸੁਆਦੁ ਨਾਹੀ ਦੰਦਾ ਤੁਸਾਨੋਂ ਕੁਝ ਕਿਸੁ ਮੋਹੋ ਆਖੀਐ। ਗਹਣੇ ਦੀ ਜਾਹਗਾ ਗਹਣਾ। ਕਪੜੇ ਦੀ ਜਹਗਾ ਕਪੜਾ ਤੁਸਾਡੀ ਅਕਲ ਗਈ ਹੈ। ਮੈ ਐਸੁ ਮੁਹੋ ਭਾਬੀ ਬਿਨਾ ਕਦੇ ਨਾਉ ਸਦਿਆ ਨੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਖੜੀਆਂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਈਵੇ ਨਾਹਰੁ ਆਖੋ ਤਾਂ ਅਸਾਡਾ ਕਿਆ ਵਸੁ ਹੈ। ਚੰਦੋ ਰਾਣੀ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹੀ। ਜਾਂ ਧੀ ਪਾਸਿ ਚੰਦੋ ਆਈ ਆਖਿਓਸੁ ਬੇਟੀ ਸੁਲਖਣੀ ਤੇਰੀ ਨਿਣਾਨਿ ਮੈਨੂੰ ਹਦੋਂ ਸਰਮਿੰਦਾ

ਕਰਿ ਛਡਿਆ ਤੂ ਭੀ ਕੁਝ ਨਿਵ ਚਲਿਆ ਕਰਿ। ਸੁਲਖਣੀ ਆਖਿਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮੈ ਕੁਝ ਭੁਖੀ ਨਾਹੀ। ਨੰਗੀ ਨਾਹੀ ਸਭੋ ਕੁਝ ਹੈ। ਬੇਟੀ ਸਭੋ ਕੁਝ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਖੜ੍ਹੀ ਪੁਤ ਨੋ ਕਿਉ ਬਦਨਾਵ ਕਰਦੀ ਹੈਂ ਐਮਾਂ ਮੈ ਕੀ ਕਰਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਾਹੀ ਲਾਵਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਸਿਧੇ ਮੁਹਿ ਬੋਲਦਾ ਭੀ ਨਾਹੀ। ਫੇਰਿ ਚੰਦੋ ਰਾਣੀ ਨਾਨਕੀ ਪਾਸਿ ਆਈ ਆਖਣਿ ਲਗੀ ਨਾਨਕੀ ਮੈ ਤੁਸਾਡੇ ਪਰਿ ਕਰਬਾਨੁ ਜਾਈ। ਬੇਟੀ ਤੂ ਮਤਿ ਚੰਗੀ ਹੈ। ਮੈ ਸੁਲਖਣੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਝਿੜਕਿ ਝੰਬਿ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਅਗੋਂ ਆਖਣਿ ਲਗੀ ਮੈ ਭੁਖੀ ਨੰਗੀ ਨਾਹੀ ਮੈਨੂੰ ਨਣਾਨ ਦਾ ਦੁਖੁ ਨਾਹੀ। ਮੇਰੇ ਨਾਲਿ ਸਿਧੇ ਮੁਹ ਬੋਲਦਾ ਨਾਹੀ। ਤਾ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਮਾਸੀ ਚੰਦੋ ਭਾਬੀ ਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਕਰੜੀ ਹੈਂ ਜੇ ਕਦੀ ਮੈ ਸਦਿ ਭੋਜਿਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਆਵਦੀ ਨਾਹੀ। ਜੇ ਕਦੀ ਆਵਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਹੀ ਲਾਖੀ ਲਾਲੀ ਅਖੀਆਂ ਆਵਦੀ ਹੈ। ਮੈ ਏਹ ਜੀ ਵਿਚਿ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜੁ ਮੇਰੇ ਪਾਸਹੁ ਛੋਟੀ ਹੈ। ਮੈ ਆਖਣੀ ਹਾਂ, ਭੀ ਮੇਰੀ ਭਰਜਾਈ, ਮਾਸੀ ਹਥੀ ਮੈ ਜੀਉ ਜੀਉ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਕਿਉ ਜੋ ਅਸਾਂ ਗੋਦੀ ਪਾਇ ਆਂਦੀ ਹੈ। ਭਲੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀ ਧੀ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਕਿਸਨੂੰ ਮਿੰਨਤਾਂ ਨਾਹੀ ਲਾਵਣੀ। ਅਸਾਨੂੰ ਗੱਵਿ ਨਾਹੀ ਆਇ ਲਗਾ। ਚੰਦੋ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਬੇਟੀ ਕਮੀ ਕਿਸੇ ਗਲ ਦੀ ਨਾਹੀ। ਪਰ ਆਪੋ ਹੀ ਜਾਣ ਤ੍ਰੀਮਤਆ ਦਾ ਵਰਤਾਬੁ ਹੈ, ਸੋ ਭੀ ਲੋੜੀਐ ਨਾ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਭਲਾ ਕਰਸੀ। ਮਾਸੀ ਤੂ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਭਰਾਉ ਦੀ ਰਖਣੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈ ਭਿਰਾਉ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸਰ ਹੀ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ। ਤੂ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮੰਨ। ਮੈ ਨਾਨਕ ਪਾਸੋਂ ਏਹੀ ਡਰਦੀ ਹਾਂ ਜੁ ਆਖਣਾ ਨਾਹੀ। ਮਾਸੀ ਤੂ ਹੁਣਿ ਜਾਹਿ ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਭਾਵੈ ਭਾਬੀ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿਵਾਇਆਂਗੀ। ਚੰਦੋ ਆਪੁਣੇ ਘਰ ਗਈ।

ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਸਮਝਾਉਣਾ

ਇਕ ਦਿਨ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਸੀ। ਨਾਨਕੀ ਨੂੰ ਆਇ ਮਿਲਿਆ। ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਅਜੂ ਪਰਮੇਸਰ ਅਸਾਂ ਉਪਰਿ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੁਸਾ ਦਰਸਨੁ ਦਿਤਾ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਬੇਬੇ ਜੀ ਮੈ ਤਾਂ ਤੁਸਾਡਾ ਗੁਲਾਮ ਹਾਂ ਤੂ ਇਤਨੀ ਗਲਿ ਕਿਉ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਤੇ ਏਉ ਕਿਸੇ ਹੋਰਸ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਬੇਬੇ ਜੀ ਤੂ ਮੈਥੀਂ ਵਡੀ ਹੈ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਦਿਨਿ ਵਿਚਿ ਵਡੀ ਹਾਂ। ਪਰ ਕਰਮਾ ਵਿਚਿ ਵਡੀ ਨਾਹੀ। ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਭਗਤਿ ਵਿਚਿ ਵਡੀ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਬੇਬੇ ਤੂੰ ਸਚੀ ਹੈ। ਏਹੁ ਕਰਤਾਰੁ ਤੁਧੇ ਨੂੰ ਬੁਝਾਈ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਉਤੇ ਪਰਮੇਸਰ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੈ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਪਰਮੇਸਰ ਮਿਹਰਵਾਨ ਤਾਂ ਜਾਣਾਗੀ ਤੂ ਮੇਰਾ ਹਿਕੁ ਆਖਿਆ ਮੰਨਹਿਗਾ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਕਹਿਆ ਆਖੁ ਬੇਬੇ ਤੂੰ ਆਖਹਿਗੀ ਸੋ ਮੰਨਾਗਾ। ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਵਡੀ ਭੈਣ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਭੀ ਸਾਕੁ ਭੈਣ ਭਰਾਉ ਆਹਾ।... ਤੇਰਾ ਭਾਰੁ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੈ, ਆਖ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਅਸੀਂ ਸਰਮਿੰਦੇ ਹੋਂਦੇ ਆਹੇ। ਤੂ ਭਾਬੀ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਨਾਹੀ ਦੇਂਦਾ, ਭਲਿਆਂ ਭਿਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਹੈਨਿ। ਅਸਾਂ ਗੋਦੀ ਪਾਇ ਆਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਤੂ ਸਾਧੁ ਹੈ ਆਪਣੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਵਿਚਾਰਿ ਦੇਖੁ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਕਿਉ ਬੇਬੇ ਕਿਸੇ ਗਲੇ ਵਿਰਵੀ ਰਹਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਕਿਉ ਰਹੇ ਵਿਰਵੀ ਸਭੁ ਕੁਛ ਹਾਜਰੁ ਹੈ। ਪਰ ਤ੍ਰੀਮਤ ਨੋ ਏਹੋ ਗਲ ਲੋੜੀਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਬੇਬੇ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਕਹਿਆ ਸਮਝਿਆ। ਬੇਬੇ ਜੀ ਤੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਮਨ ਤੇ ਤੋਖ ਕਰਿ ਤੂੰ ਆਖਿਨੀ ਹੈ ਸੋ

ਕਰਾਗਾਂ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਏਹਿ ਗਲਿ ਛੋੜਿ ਦੇਹ ਤੂੰ ਕਾਈ ਹੋਰੁ ਗਲਿ ਕਰਿ। ਭਾਈ ਜੀ ਹੋਰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਏਹ ਗਲਿ ਹੈ ਤੇਰੀ ਅਉਲਾਦ ਦੇਖਾਂ ਆਪਣੇ ਕੁਛੜਿ ਖਿਲਾਵਾਂ। ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਬੇਬੇ ਜੀ ਜੁ ਕੁਛ ਤੂੰ ਮੰਗਨੀ ਹੈ ਸੋ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਖਿ ਕਰਿ ਚਲਦਾ ਰਹਿਆ। ਆਖਿਆ ਮੰਨਿਉਸੁ ਲਗਾ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ਕਰਣਿ।

ਵਈ ਪਰਵੇਸ਼ ਤੇ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਤਿਆਗ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮਹਲਾ ੧। ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਦਾ ਮੋਦੀ ਆਹਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰਿ ਵਿਚਿ। ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਕਮਾਵਦਾ ਸੀ। ਵਰਿਆਂ ਬਤੀਆਂ ਦਾ ਨਾਨਕ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰਿ ਇਕੁ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਿਰੀ ਚੰਦੁ ਵਰਿਆਂ ਸਾਢਿਆ ਚਹੁ ਦਾ ਅਤੇ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਪੇਟ ਸੀ। ਇਕਿ ਦਿਨ ਇਕ ਗੁਵਿੰਦ ਲੋਕ ਆਇ ਦਿਖਾਈ ਦਿਤੀ। ਤੋਰਕੀ ਜਾਮੇ ਵਿਚਿ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਬੋਲਿਆ, ਕਹਿਅਉਸੁ ਅਜੀ ਬੈਠੋ। ਤਾਂ ਓਹੁ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਬੋਲਿਆ ਏ ਬੰਦੇ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਤੈਨੂੰ ਕਿਆ ਵੇਦਨ ਹੈ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਅਗੋਂ ਕਹਿਆ ਮੀਆਂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਵੇਦਨਿ ਕਾਈ ਨਾਹੀ। ਫਿਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਕਹਿਆ ਜੋ ਤੇਰਾ ਰੰਗ ਜਰਦ ਕਿਉ ਹੈ। ਫਿਰਿ ਨਾਨਕ ਅਗੋਂ ਅਰਜ ਕੀਤੀ ਮੀਆਂ ਜੀ ਅਸੀਂ ਖੜੀ ਜਨਮੁ ਆਹੇ। ਨਾਤੇ ਬਾਬੂ ਖਾਂਦੇ ਨਾਹੀ ਚਾਰਿ ਪਹਰ ਬੈਠੇ ਗੁਜਰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਨਿ ਤਾਂ ਦੁਇ ਘੜੀਆਂ ਦਿਨੁ ਰਹਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਇ ਕਰਿ ਟੁਕ ਮਹਿ ਪਾਈਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਲੋਕ ਉਪਦੇਸ ਦਿਤਾ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਸਭ ਕਿਛੁ ਹਾਜਰੁ ਹੈ। ਤੂੰ ਵਡੇ ਵੇਲੇ ਉਠਦਿਆ ਹੀ ਵੇਈ ਵਿਚਿ ਟੁਬੀ ਮਾਰਿ ਕੈ ਆਇ। ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਬੈਠਾ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਘਿਉ ਗੁੜ ਕਚੇ ਦਾਣੇ ਮੁਹਿ ਚਾਇ ਪਾਵੇਗਾ ਤੇਰਾ ਕਉਲ ਹਰਿਆ ਰਹੇਗਾ, ਕੁਮਲਾਵੇਗਾ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਏਹੀ ਟੇਕ ਪਕੜੀ। ਜਾਂ ਮਹੀਨੇ ਛਿਆ ਗੁਜਰੇ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਟੁਡੀ ਮਾਰੀ ਵੇਈ ਵਿਚਿ ਗੁੰਮ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਅਤੇ ਸਿਰਕਾਰ ਵਿਚਿ ਡੰਡਿ ਪਾਈ ਜੋ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਗੁੰਮ ਹੋਇਆ, ਕੋਈ ਆਖੈ ਜੋ ਸਿਰਕਾਰ ਦੇ ਪੈਸੇ ਖੋਇ ਗਇਆ। ਫਕੀਰਾ ਨੂੰ ਖਵਾਇਦਾ ਸੀ। ਏਹਾ ਡੰਡਿ ਹੋਇ ਰਹੀ। ਤਾਂ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਨਾਨਕ ਬਾਹਿਰ ਨਿਕਲਿਆ, ਸੋਰ ਪਾਇਆ ਨਾਨਕ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਭੂਤਨਾ ਲਗਾ ਖਫਤੀ ਹੋਇਆ। ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਜੇ ਰਾਮ ਨੂੰ ਪਕੜਿ ਮੰਗਾਇਆ ਪੈਸਿਓ ਦਾ ਹਿਸਾਬੁ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਚਲਿ ਕੈ ਹਿਸਾਬੁ ਦੇ। ਨਾਨਕ ਉਠਿ ਨਾਲਿ ਹੋਇਆ ਜਾਇ ਹਿਸਾਬੁ ਦਿਤਾ ਸੁ। ਸਤਿ ਸੈ ਸਠਿ ਰੁਪਯੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਬਾਕੀ ਵਧੇ। ਖਬਰਿ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਨੂੰ ਹੋਈ ਤਦ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, "ਰੇ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਬੈਠੁ ਆਪਣਾ ਹਿਸਾਬੁ ਕੁਛੁ ਆਵੈ ਸੋ ਲੈ। ਅਗੋਂ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਕਾ ਕੰਮੁ ਚਲਾਇ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਖਾਂ ਜੀ ਏ ਪੈਸੇ ਮੇਰੇ ਨਾਹੀ ਏ ਪੈਸੇ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਹੋਨਿ, ਇਹ ਪੈਸੇ ਫਕੀਰਾਂ ਕਉ ਖਲਾਵੇ। ਨਾਨਕ ਫਾਰਕੁ ਹੋਇਆ। ਘਰਿ ਨਾ ਵੜਿਆ ਬਾਹਰ ਮੂਲਾ ਸਹੁਰਾ ਜਲਿ ਕੈ ਅੰਗਿਆਰ ਹੋਇਆ। ਫਿਰਿ ਤੀਸਰੇ ਮਹੀਨੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰਿ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਉਪੰਨਾ। ਮੂਲਾ ਸਹੁਰਾ ਸਾਮੇ ਪੰਡਿਤ ਦਾ ਸੇਵਕ ਆਹਾ। ਮੂਲਾ ਸਾਮੇ ਪੰਡਿਤ ਪਾਸਿ ਜਾਇ ਰੁਨਾ, ਵੇਖੋ ਜੀ ਨਾਨਕ ਨਾ ਕਿਛੁ ਕਿਰਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿਤੇ ਵਲਿ ਨਿਕਲਿਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਸਾਮੇ ਪੰਡਿਤ ਕਹਿਆ ਚਲੁ ਦਿਖਾ ਮੂਲਾ। ਨਾਨਕ ਕਿਥੈ ਹੈ? ਮੂਲੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਉਹ ਗੋਰਾਂ ਵਿਚਿ ਬਹੁਤ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਮੂਲਾ ਸਾਮਾ ਦੋਵੇ ਆਏ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ। ਨਾਨਕ ਗੋਰਾਂ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ ਆਹਾ। ਸਾਮਾ ਪੰਡਤ ਕਹਿਆ, ਨਾਨਕ ਏਹ ਕਿਆ ਸਾਂਗੁ ਬਣਾਇਆ ਹਈ। ਕਿਆ ਕਚੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਚਲੁ ਕਿਛੁ

ਕਿਰਤਿ ਕਰਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਸੰਤ ਦੀ ਰੁਤਿ ਆਹੀ। ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸਬਦ ਪਰਾਪਤੀ ਹੋਆ :—
ਰਾਜਾ ਬਾਲਕੁ ਨਗਰੀ ਕਾਚੀ ਦੁਸਟਾ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੇ॥

[ਬਸੰਤੁ ਹਿੰਡੋਲ ਮਹਲਾ ੧॥ ੩॥ (੧੧੭੧)]

ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੂਲਾ ਚੋਣਾ ਜਾਇ ਨਬਾਬ ਪਾਸਿ ਫਿਰਿਆਦੀ ਹੋਇਆ। ਨਬਾਬ ਦਊਲਤ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਯਾਰ ਖਾਂ! ਯਹ ਕਉਨ ਹੈ ਕਿਸ ਉਪਰਿ ਵਿਰਯਾਦੀ ਹੈ? ਯਾਰ ਖਾਂ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਤੂੰ ਕਉਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਫਿਰਿਆਦੀ ਕਿਸ ਉਪਰਿ ਹੈ? ਮੂਲੇ ਕਹਿਆ ਜੀ, ਮੈ ਨਾਨਕ ਮੋਦੀ ਕਾ ਸਹੁਰਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਨਾਨਕ ਪਰ ਫਿਰਿਆਦੀ ਹੋਂ।... ਮੂਲਾ ਨਬਾਬ ਪਾਸਿ ਕਹਿਆ ਨਬਾਬ ਸਲਾਮਤਿ ਨਾਨਕ ਤੋ ਖਫਤੀ ਨਹੀਂ ਹੂਆ ਉਸਕੇ ਤਾਈ ਕੋਈ ਅਉਲੀਆ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਤੋ ਖਬਰਦਾਰ ਹੈ। ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ ਜੈ ਰਾਮ ਕਉ ਬੁਲਾਉ। ਜੈ ਰਾਮ ਬੁਲਾਇਆ। ਜੈ ਰਾਮ ਆਇ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ। ਜੈ ਰਾਮ! ਕਿਆ ਕਰੀਏ ਏਹ ਮੈਂ ਤੋ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪੈਸੇ ਰਾਖਣੇ ਨਹੀਂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜੈ ਫਕੀਰਾਂ ਕੋ ਖਿਲਾਵੇ। ਅਰੁ ਉਸ ਕਾ ਸੁਸਰਾ ਉਸ ਪਰ ਫਿਰਿਆਦੀ ਹੂਆ ਹਮੇ ਜਾਣਿਆ ਨਾਨਕ ਖਫਤੀ ਹੂਆ ਹੈ ਅਰੁ ਮੂਲਾ ਨੇ ਕਹਿਆ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਖਬਰਦਾਰ ਹੈ ਕਹੁ ਜੋ ਤੂ ਕਹੇ ਸੋ ਕਰੀਐ। ਜੈ ਰਾਮ ਨਾਨਕ ਪਾਸਹੁ ਡਰਦਾ ਆਹਾ। ਜੈ ਰਾਮ ਚੁਪਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ। ਨਬਾਬ ਫਿਰਿ ਕਹਿਆ ਅਰੇ ਜੈ ਰਾਮ ਤੂੰ ਜਬਾਬ ਕਿਉ ਨਾਹੀ ਦੇਤਾ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਨਬਾਬ ਸਲਾਮਤਿ ਨਬਾਬੁ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਸਮਝਦੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਕਿਆ ਜਬਾਬ ਦੇਉ, ਪਰ ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ ਜੈ ਰਾਮ ਹਕ ਕਬੀਲੇ ਕਾ ਭੀ ਹੈ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਨਬਾਬ ਸਲਾਮਤਿ ਨਾਨਕ ਭੀ ਹਾਜਰੁ ਹੈ। ਕਹੀਂ ਦੂਰਿ ਗਇਆ ਨਾਹੀ। ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ, ਨਾਨਕ ਕੋ ਬੁਲਾਵੇ। ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਬੋਲਾਵਣੇ ਗਇਆ ਨਾਨਕ ਆਵੇ ਨਾਹੀ ਆਦਮੀ ਫਿਰਿ ਆਏ। ਆਇ ਨਬਾਬ ਪਾਸਿ ਆਖਣ ਲਗੇ, ਕੈ-ਜੀ ਵਹ ਆਵਤਾ ਨਾਹੀ। ਨਬਾਬ ਦਊਲਤ ਖਾਂ ਗੁਸਾ ਖਾਧਾ ਕਹਿਆ ਜਾਇ ਪਕੜਿ ਲਿਆਉ। ਫਿਰਿ ਆਦਮੀਆਂ ਜਾਇ ਕਹਿਆ, ਏ ਨਾਨਕ ਨਬਾਬ ਬਹੁਤ ਗਿਲਾਵੰਦੁ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਨਿਮਾਜ਼ ਲਈ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਆਇ ਨਬਾਬ ਪਾਸਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਸਲਾਮ ਨਾ ਕੀਤੇਸੁ ਨਬਾਬ ਤਬ ਗੁਸਾ ਖਾਧਾ, ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਨਾਨਕ ਆਵਤਾ ਕਿਉ ਨ ਬਾ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਨਵਾਬ ਜਬ ਤੇਰਾ ਚਾਕਰ ਬਾ ਤਬ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਆਵਤਾ ਬਾ। ਅਬ ਤੇਰਾ ਚਾਕਰ ਨਾਹੀ ਅਬ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਚਾਕਰ ਹੁਏ। ਤਬ ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਤੁਮਿ ਐਸੇ ਹੋਏ ਹੋ ਤੋ ਹਮ ਸਾਥਿ ਚਲ ਕਰਿ ਨਿਮਾਜ਼ ਕਰੇ ਜੁ ਜੁਮੇ ਕਾ ਰੋਜ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਚਲੋ ਜੀ। ਨਾਲੇ ਨਬਾਬ ਨਾਲੇ ਕਾਜੀ ਨਾਨਕ ਨਾਲੇ ਹੋਰੁ ਲੋਕ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਗਿਣੀਏ, ਜਾਇ ਜੁਮੇ ਮਸੀਤ ਵਿਚਿ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਜਿਤਨੇ ਲੋਕ ਮਸੀਤਿ ਵਿਚਿ ਆਹੇ ਤਿਤਨੇ ਆਪਣੀ ਜਹਗਾ ਸਭ ਆਖਣ ਲਗੇ, ਜੋ ਨਾਨਕ ਏਸੁ ਪਲੇ ਆਜੁ ਆਇਆ ਅਤੇ ਜਿਤਨੇ ਮਹਾਜਨੁ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਆਹਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚਿ ਸਭਨਾ ਡੰਡਿ ਪਾਇ ਗਈ। ਜੈ ਰਾਮ ਖਰਾ ਦਲਗੀਰ ਹੋਇਕੇ ਜਾਇ ਘਰਿ ਵੜਿਆ ਨਾਨਕੀ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖੇ ਜੋ ਮੇਰਾ ਖਾਵੰਦ ਬਹੁਤ ਦਲਗੀਰ ਹੈ। ਨਾਨਕੀ ਉਠਿ ਖੜੀ ਹੋਈ ਆਖਿਓਸ ਜੀ ਅਜੁ ਕਿ ਆਵਸਤਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਐਸੇ ਦਲਗੀਰ ਆਏ ਹੋ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਲੋਕੇ ਤੇਰੇ ਭਿਰਾਉ ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਕੀਤਾ ਹੈ ਨਬਾਬ

ਨਾਲਿ ਜੁਮੇ ਮਸੀਤ ਨਿਮਾਜ ਕਰਨਿ ਗਇਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚਿ ਭੱਠਿ ਪਈ ਹੈ। ਜੇ ਅਜ ਨਾਨਕ ਤੁਰਕ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਨ ਦਲਗੀਰ ਹੋਵਾਂ। ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਉਠਿ ਕਰਿ ਰਸੋਈ ਜੇਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਵਲੋਂ ਧੋਖਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕਰੋ ਅਚਿੰਤ ਰਹੋ ਨਾਨਕ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਡਾਢੇ ਦਾ ਹਿਮਾਇਤੀ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਵਲਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਬੁਰੀ ਨਜ਼ਰਿ ਵੇਖਿ ਸਕਦਾ ਉਠ ਤੁਸੀਂ ਅੰਨਦ ਨਾਲਿ ਰਸੋਈ ਜੇਵੇਂ। ਇਤਨੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਆਹੋ ਜੇ ਸੋਹੁ ਪਇਆ ਅਤੇ ਨਿਧਾ ਬਾਮਣੁ ਜੈ ਰਾਮ ਜਸੂਸ ਲਾਇ ਛਡਿਆ ਸੀ। ਬਾਮਣੁ ਫਿਰਿ ਆਇਆ ਆਇ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿਤੀ ਉਸ ਤੋਂ ਨਾਨਕੀ ਜੈ ਰਾਮ ਪੁਛਿਆ ਨਿਧੇ ਨੂੰ ਆਖਿ, ਮਿਸਰ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੋਇ ਨਿਬੜਿ। ਨਿਧੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਨਾਹਾਂ ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਮੁਹੇ ਸੁਣਿਆ ਜੋ ਨਬਾਬ ਨਮਾਜ ਕੀਤੀ ਨਾਨਕ ਖੜਾ ਰਹਿਆ। ਨਬਾਬ ਨਮਾਜ ਕਰਿ ਮੁਕਾ ਤਾਂ ਨਬਾਬ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਕਹਣੇ ਲਗਾ 'ਅਰੇ ਨਾਨਕ ਤੂੰ ਜੋ ਨਮਾਜ ਕਰਨੇ ਆਇਆ ਥਾ ਤੇ ਕਿਉਂ ਨ ਕੀਤੀ।' ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮੈਂ ਕਿਸ ਸੋ ਨਿਮਾਜ ਕਰੋ। ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ, ਤੂੰ ਹਮਸੋਂ ਕਰਤਾ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਕੰਧਾਰ ਘੋੜੇ ਖਰੀਦਨੇ ਗਇਆ ਥਾ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਸੋ ਕਰਾਂ। ਤਾਂ ਦੁਲਿਤ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਇਤਨਾ ਝੂਠੁ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੇ ਈਹਾਂ ਖੜਾ ਹੋਂ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਖਾਨ ਤੇਰੀ ਦੇਹੀ ਈਹਾਂ ਖੜੀ ਥੀ ਅਰੁ ਨਿਮਾਜ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਜੋ ਥਾ ਸੋ ਘੋੜੇ ਖਰੀਦ ਕਰਨੇ ਕੰਧਾਰ ਗਇਆ ਥਾ। ਤਾਂ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ, ਦੇਖੋ ਨਬਾਬ ਸਲਾਮਤਿ ਹਿੰਦੂ ਕਿਤਨਾ ਝੂਠੁ ਬੋਲਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ ਕਾਜੀ ਨਾਨਕੁ ਸਚੁ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਿਜਦੇ ਕੇ ਵਖਤ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਘੋੜਿਆ ਕੋ ਕੰਧਾਰ ਮੇ ਗਇਆ ਥਾ, ਫਿਰ ਕਾਜੀ ਚੁਗਲੀ ਕੀਤੀ ਸੁਣਿ ਖਾਂ ਜੀ ਹਮ ਤੋ ਨਾ ਬੇ ਗਏ, ਹਮ ਸੇਤੀ ਨਿਮਾਜ ਕਰਤਾ। ਫਿਰਿ ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ ਤੂੰ ਕਾਜੀ ਕੇ ਸਾਥਿ ਕਰਤਾ। ਫਿਰਿ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਕਾਜੀ ਤੋਂ ਵਢੇਰੇ ਘਰ ਸਾਭਣੇ ਗਇਆ ਥਾ। ਮਤ ਵਢੇਰਾ ਖਾਤ੍ਰ (ਖਾਤੇ) ਵਿਚਿ ਪਉਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਦੁਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤੀਤਿ ਆਈ ਭਯਾ ਜੀ। ਇਉਂ ਮੈਂ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਬੋਲੀ, ਮਿਸਰ ਨਾਨਕ ਕਿਥੇ ਛੋਡਿਓ। ਨਿਧੇ ਕਹਿਆ, ਜਿਜਮਾਨਿ ਮੈਂ ਉਥੇ ਹੀ ਛੋਡਿਆ ਆਹਾ ਜੈ ਰਾਮ ਨਿਧੇ ਨੂੰ ਲੜਨਿ ਲਗਾ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਾਇਤ ਉਥੇ ਖੜਾ ਹੋਵੇਆ। ਨਿਧੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਉਹੁ ਤਾਂ ਮਸੀਤ ਵਿਚਿ ਆਹਾ, ਅਤੇ ਜਿਤਨੇ ਲੋਕ ਆਹੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਗਏ। ਉਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰਿ ਨਾ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ, "ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਗਿਣਤੀ ਕਾਈ ਨਾ ਕਰੋ ਨਾਨਕ ਹੁਣਿ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਤਿਚਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਨਕ ਜੈ ਰਾਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਇਆ।

ਭੈਣ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣਾ

ਤੁਲਸੀ ਲਉਡੀ ਹੇਠੋਂ ਕੂਕੀ, ਬਹੂ ਜੀ ਤੁਸਾਡਾ ਭਾਈ ਜੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਹਿਕ ਥੀ ਚਾਰਿ ਹੋਇ ਗਈ, ਕਿਵ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਖਦੀ ਸੀ ਜੋ ਨਾਨਕ ਡਾਢੇ ਦਾ ਹਿਮਾਇਤੀ ਹੈਗਾ। ਨਾਨਕ ਦੀ ਵਲਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਦੇਖਿ ਸਕਦਾ। ਜੈ ਰਾਮ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇਆ। ਅਰ ਗਲਾਂ ਲਗਾ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਪੁਛਣ, ਭਾਈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹੋ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਮਜਕੂਰ ਹੋਇਆ। ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹਉਲੁ ਕੀਤਾ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਕਹੋ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜੀਜਾ ਜੀ। ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੋਈ ਸੋ ਹੋਇ ਵਰਤੀ। ਫਿਰਿ ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਜੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਅਸਾਨੂੰ ਪੁਛੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ

ਕਿਆ ਕਹੀਏ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਵਾਈ ਖਬਰ ਕਛ ਨਾਹੀ ਜੋ ਕੁਛ ਮੁਸਾਫੇ ਮੁਹ ਤੇ ਸੁਣੀਏ ਸੋ ਖਰੀ ਖਬਰ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ: ਜੀਜਾ ਜੀ। ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਨਿਵਾਜਿ ਲਗਾ ਕਰਨਿ ਅਤੇ ਕਾਜੀ ਲਗਾ ਕਰਨਿ ਅਸੀਂ ਖੜੇ ਰਹੇ। ਜਾਂ ਨਬਾਬ ਨਿਵਾਜ ਕਰਿ ਮੁਕਤਾ ਅਸਾਨੂ ਲਗਾ ਆਖਣਿ, ਅਰੇ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਨਿਮਾਜ ਕਰਨੇ ਆਇਆ ਥਾ ਕੇ ਖੜਾ ਹੋਵਣੇ ਆਇਆ ਥਾ! ਤੇ ਤੋ ਨਿਵਾਜਿ ਕੀ ਈ ਨਾਹੀ? ਅਸਾਂ ਕਹਿਆ ਜੋ ਮਥਾ ਠੋਕੇ ਜਿਮੀ ਸੇ ਦਿਲ ਉਡੇ ਅਸਮਾਨ ਘੋੜੇ ਕੰਧਾਰ ਖਰੀਦ ਕਰਿ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਪਠਾਣ...। ਅਸਾਂ ਨਿਵਾਜਿ ਕਿਸ ਨਾਲਿ ਕਰਨੀ ਆਹੀ। ਤਾਂ ਕਾਰੀ ਕਹਿਆ ਦੇਖੋ ਖਾਨ ਜੀ ਹਿੰਦੂ ਕਿਤਨਾ ਖੂਨ ਥੋਲਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਖਾਨ ਕਹਿਆ ਕਾਜੀ ਹਿੰਦੂ ਸਚਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਖਤ ਹਮਿ ਸਿਜਦੇ ਮੇ ਗਏ ਥੇ ਉਸ ਵਖਤ ਦਿਲ ਘੋੜਿਓ ਕੋ ਕੰਧਾਰ ਗਇਆ ਥਾ। ਫਿਰਿ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਤੋ ਘੋੜਿਓ ਕੋ ਗਏ ਥੇ ਹਮ ਤੋ ਕਹੀ ਨ ਥੇ ਗਏ ਤਾਂ ਹਮਾਰੇ ਸਾਥਿ ਕਰਤਾ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਅਸਾਂ ਕਾਜੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਾਜੀ ਤੁਮੇ ਮਸੀਤ ਗਇਆ ਅਟਕਣ ਖਟਿਆ ਖਾਤ, ਸਿਜਦਾ ਕੀਤੀ ਜਿਮੀ ਤੇ ਰੁਆਹ ਕੁਰੜ ਕੇ ਸਾਥ। ਫਿਰਿ ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ ਯਹ ਕਿਆ ਕਹਿਆ। ਅਸਾਂ ਕਹਿਆ ਕੇ ਖਾਨ ਜੀ ਕਾਜੀ ਦੀ ਘੋੜੀ ਸੁਈ ਹੈ ਵਛੇਰਾ ਜਣਿਆ ਹੈ ਸੁ ਵੇੜੇ ਵਿਚਿ ਖੜਾ ਹੈ ਕਾਜੀ ਜਿਮੀ ਤੇ ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੁਆਹ ਕਾਜੀ ਦਾ ਵਛੇਰੇ ਵਿਚਿ ਜਾ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਮਤ ਟੋਏ ਵਿਚਿ ਪੈ ਮਰਦਾ ਹੋਵੈ। ਹਮ ਏਹੁ ਕਹਿਆ ਹੈ ਥਾ ਜੀ। ਤਾਂ ਦਉਲਤ ਖਾਨ ਹਸਿਆ ਕਹਨਿ ਲਗਾ ਕਿਉ ਕਾਜੀ ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਸਾਚ ਕਹੀਉ। ਤਾਂ ਕਾਜੀ ਕਹਣੇ ਲਗਾ ਖਾਂ ਜੀ ਐਸੀ ਹੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਤਾਂ ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ ਕਾਜੀ ਨਾਨਕ ਤੋ ਕਾਮਲ ਫਕੀਰ ਹੁਆ ਹੈ।

ਅਬ ਏਸ ਸੇ ਹਰਫੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਚਲਤਾ। ਫਿਰਿ ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਤੇਰੇ ਪੈਸੇ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਤੋ ਹੋ ਮੈ ਰਖਣੇ ਨਾਹੀ। ਤੇਰਾ ਸਸੁਰਾ ਫਰਿਆਈ ਹੁਆ ਥਾ ਜੋ ਹਕ ਕਬੀਲੇ ਕਾ ਹੈ ਅਰ ਤੋ ਕਹੀਆਂ ਜੋ ਫਕੀਰਾਂ ਕੋ ਦੇਹੁ ਅਬ ਕਹੁ ਪੈਸੇ ਕਿਸ ਕੋ ਦੇਹਿ। ਤਾਂ ਅਸਾ ਨਬਾਬ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਕਿਆ ਮੈ ਤੇ ਤੁਮ ਕੋ ਕਹਿ ਚੁਕਾ ਹੋ। ਅਗੇ ਤੂੰ ਜਾਣ। ਨਬਾਬ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਅਧੇ ਪੈਸੇ ਤੇਰੇ ਕਬੀਲੇ ਕਉ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਅਧੇ ਫਕੀਰਾਂ ਕੋ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਹਥਿ ਕਰਿ ਦੇ। ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਕਹਿਆ, ਅਸੀਂ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦੇ ਤੂੰ ਜਾਣ। ਏ ਗਲ ਅਸੀ ਕਰਿ ਆਏ ਆ ਜੀਜਾ ਜੀ। ਅਗੇ ਤੁਸਾਫੇ ਜੀ। ਭਾਵੇ ਭਲੀ ਲਗੇ ਭਾਵੇ ਬੁਰੀ ਲਗੇ। ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਮ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਬੋ ਹੋਈ ਸੇ ਪੂਰੀ ਹੋਈ। ਫਿਰਿ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ, ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਪਤੀਜਦਾ। ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਮ ਕਹਿਆ, ਬਹੁ ਜੀ ਤੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਭੈਣ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਏਦਾ ਕੁਝ ਅਸਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਭਰਮ ਵਿਚਿ ਆਹੇ। ਪੰਨ ਪਰਮੇਸਰ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਨ ਨਾਨਕ ਹੈ ਅਤੇ ਤੂੰ ਭੀ ਪੰਨ ਹੈ ਏਸ ਦੀ ਭੈਣ ਹੈ। ਅਤੇ ਥੋੜੇ ਜੇਹੇ ਅਸੀਂ ਭੀ ਪੰਨ ਆਹੇ ਜੋ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਸੰਗ ਹੈ। ਫਿਰਿ ਮੂਲਾ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਛੱਡੇ ਨਾਹੀ ਅਤੇ ਚੰਦੋਰਾਣੀ ਭੀ ਆਈ ਅਤੇ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਕੁਛ ਆਹਾ। ਅਤੇ ਸਿਰੀ ਚੰਦੁ ਪਉਣਿਆ ਪੰਜਾ ਵਰਿਆ ਦਾ ਆਹਾ। ਜਾਂ ਨਾਨਕ ਨਿਕਲ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਚੰਦੋ ਅਤੇ ਮੂਲਾ ਛੱਡੇ ਨਾਹੀ। ਅਤੇ ਨਾਨਕੀ ਦੇਵੇ ਨਾਹੀ ਅੰਤ ਸਲਾਹ ਹੋਈ ਭਲਾ ਸਿਰੀ ਚੰਦੁ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਰਹੇ। ਅਤੇ ਭਾਬੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਲੈ ਜਾਵਹੁ। ਚੰਦੋਰਾਣੀ ਜਿਉਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਡਿਠਾ ਤਿਉ ਚੰਦੋਰਾਣੀ ਕੜਕੀ ਐਸੀ ਕੜਕੀ ਜਿਉਂ ਬਿਜਲੀ ਕੜਕਦੀ ਹੈ। ਆਖਣਿ ਲਗੀ ਸੁਣਤੋ ਵੇ ਨਾਨਕ ਏਸੇ ਗਲ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕਰਦਾ ਸੈਂ। ਆਖਣ ਲਗੀ ਜੋ ਟਬਰ

ਵਧਾਇ ਦੇ ਛਡਿ ਨੱਠਾ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਵਿਚ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ :—

ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤਿਲਿ ਪਿੰਡ ਕਮਾਇਆ।

ਤਿਨ ਕਰਤੈ ਲੇਖੁ ਲਿਖਾਇਆ।

ਮਰਦਾਨੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਅਤੇ ਰਬਾਬ ਦੀ ਭਾਲ

ਫੇਰਿ ਕਿਤਨਿਆਂ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਤਲਵੰਡੀਅਹੁ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਾਲੂ ਖਬਰ ਲੈਣ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਜਾਹਿ ਨਾਨਕ ਦੀ ਖਬਰਿ ਲੈ ਆਉ ਮੈ ਉਡਦੀ ਜੇਹੀ ਸੁਣੀ ਹੈ ਜੋ ਨਾਨਕ ਫਕੀਰੁ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਆ ਦੇਖੇ ਜੋ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਹੋਇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਆਇ ਨਾਨਕੀ ਪਾਸਹੁ ਖਬਰ ਲੀਤੀ ਲਗਾ ਪੁਛਣਿ, ਜੀ ਦੇਹੁ ਕਿਆ ਹੋਇਆ? ਮਹਰੇ ਕਾਲੂ ਮੈਨੂੰ ਖਬਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਆਹਾ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਖਬਰ ਜੋ ਦੇਖਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖਬਰ ਲੈਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਪਾਸੋਂ ਲੈ ਜਾਈਂ ਜੋ ਕੋਈ ਜਬਾਬ ਦੇਵੀਗਾ ਸੋ ਲੈ ਜਾਵੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਆਇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਆਖਿਆ, ਨਾਨਕ ਜੀ ਯਹ ਕਿਆ ਕੀਤੋਸੁ। ਚੰਗੇ ਭਲਿਆ ਛਡਿ ਕੇ ਅੰਗੋਛਾ ਸਿਰਿ ਬੰਧਿਓ? ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਤਾਰ ਦਾ ਗੁਣ ਦਿਤਾ ਸੀ ਸੋ ਅਜ ਦੇ ਦਿਨ ਨੋ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਡੀਕਦੇ ਸੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਕਹੁ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਆਖ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਚਲ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਕਿਧਰੁ ਜੀ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਿਧਰ ਕਰਤਾਰ ਲੈ ਜਾਇ। ਅਜੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਤਾ ਮਹਰੇ ਕਾਲੂ ਖਬਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਆਹਾ ਅਤੇ ਅਮਾ ਬੀਬੀ ਉਡੀਕਵਾਨ ਦੇਖਦੇ ਹੋਸਨਿ। ਤੁਸੀਂ ਆਖਦੇ ਹੋ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲਿ ਚਲ ਮੈ ਕਿਆ ਕਰਾਂ। ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾਂ ਨਾਲ ਭੁਖ ਨੰਗੁ ਹਈ ਅਤੇ ਸੁਖ ਭੋਗ ਮੰਗੇ ਤਾ ਜਾਹਿ ਤਲਵੰਡੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣੁ ਅਉਖਾ ਹੋਇਆ ਹੁਣਿ ਮੈ ਕਿਥੇ ਜਾਵਾ। ਹੁਣਿ ਮੈਨੂੰ ਡੁਹਿ ਜੇਹਾ ਸੈਸਾਰ ਉਤੈ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਨਦਰਿ ਆਵਦਾ। ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਤਾਰ ਵਜਾਉ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤਾਰਿ ਕਦੀ ਨਾਹੀ ਵਜਾਈ। ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਤਾਰ ਦਾ ਗੁਣ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਸੋ ਕਿਥੇ ਘਤਿਓ? ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੈ ਤਾਂ ਵੇਚਿ ਨਾਹੀ ਖਾਧਾ। ਜਿਥੈ ਰਖਿਆ ਹੈ ਤਿਥਉ ਪਇਆ ਹੋਗਾ। ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਵਜਾਇ ਮਰਦਾਨਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਪਾਸਿ ਰਬਾਬ ਨਾਹਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਲਗਾ ਕੋਈ ਢਾਢੀ ਟੋਲਣਾ। ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਹਿਕੁ ਡੂਮਿ ਦਾ ਹਿਕਸੁ ਪਠਾਣ ਅਗੇ ਬੈਠਾ ਗਾਵਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੰਝੇਲਾ ਰਬਾਬ ਹਥਿ ਵਜਾਵਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਆਇ ਸਲਾਮ ਦਿਤੋਸੁ। ਤਿਚਰਾਂ ਨੂੰ ਪਠਾਣ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਉਸ ਨੋ ਆਖਿਆ, ਚਲ ਭਾਈ ਮਿਰਾਸੀ। ਹਿਕੁ ਬੰਦਾ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਸਦਦਾ ਹੈ। ਓਹੁ ਮਿਰਾਸੀ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਰਾਹਿ ਵਿਚਿ ਲਗਾ ਪੁਛਣਿ, ਆਖੁ ਭਾਈ ਤੂੰ ਕਉਣੁ ਹੋਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਹਉ ਮਿਰਾਸੀ ਹੋਨਾ ਹਾਂ। ਫਿਰਿ ਉਸ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਤੂੰ ਕਿਥੋਂ ਹੋਂ ਤੇਰੇ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਮਰਦਾਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਤਨ ਰਾਇ ਭੋਏ ਭਟੀ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਲੈ ਕਰਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇ ਬੈਠਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਿਓਸੁ ਭਾਈ ਵਜਾਉ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਲਗੀ ਹੋਈ ਆਹੀ। ਜਾਂ ਉਸ ਡੂਮੇਟੇ ਤਾਰ ਵਜਾਈ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਅਖੀਆਂ ਖੋਲੀਆਂ ਆਖਿਓਸੁ, ਵੇ ਮਰਦਾਨਾ

ਤੂੰ ਵਜਾਇ। ਮਰਦਾਨੇ ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਤਾਰ ਵਜਾਇ ਨਾ ਸਾ ਜਾਣਦਾ ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਵਜਾਵਣ। ਮਰਦਾਨੇ ਇਜੇਹੀ ਤਾਰਿ ਵਜਾਈ ਜੋ ਜੰਗਲ ਦੇ ਮਿਰਗਿ ਬਿਸੁਧੁ ਹੋਇ ਕੇ ਢਹਿ ਪਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਹੁਤ ਰੀਝਾਇਆ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਆਪਣੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਬਹੁਤ ਰਾਜੀ ਹੋਆ, ਜਾਣੇ ਜੋ ਮੈ ਤਾਂ ਵਜਾਇ ਨਾਹਾ ਜਾਣਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਢਾਈ ਹੋਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਇਆ ਮੈ ਵਡੇ ਵਡੇ ਡਿਠੇ ਆਹਾ ਪਰ ਇਹ ਗੁਣ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਡਿਠਾ। ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਕਿਉ ਮਰਦਾਨਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ ਜੀ ਮੈ ਤੈਨੂੰ ਖੁਦਾਇ ਅਲੋਹ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਤੂੰ ਫੁਰਮਾਵੈ ਸੋਈ ਹਉ ਕਰਓ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਕੋਈ ਰਬਾਬ ਲੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੰਬੂਰਾ ਲਈਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਤੇ ਢਾਢਿ ਅਤੇ ਹੋਰੁ ਜੁ ਵਾਜਾ ਹੈ ਸੋ ਸਭੇ ਵਿਕਾਰ ਹੈ। ਸੋ ਮਰਦਾਨੇ ਫਿਰਿ ਆਖਿਆ ਜੀ ਰਬਾਬ ਮਿਲੈ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਸੁਆਲ ਕਰਨਾ ਭਲਾ ਨਾਹੀ। ਪਰ ਜਰੂਰਤ ਕਰਾਵਦੀ ਹੈ ਜਾਇ ਕਰਿ ਬੇਬੇ ਜੀ ਪਾਸਿ ਆਖੁ ਜੋ ਬੇਬੇ ਜੀ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਤਉ ਉਤੇ ਸੁਆਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮੰਨੇ ਤਾਂ ਆਖਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਮੰਨੇ ਤਾਂ ਨਾਹੀ ਆਖਿਦਾ। ਜੇ ਮੰਨਿਓ ਸੁ ਤਾ ਆਖੇ ਜੋ ਹਿਕੁ ਅਸਾਨੁ ਰਬਾਬ ਲੈ ਦੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਉਸ ਢਾਈ ਕਹਿਆ ਜੀ ਏਹੁ ਰਬਾਬ ਹਾਜਰ ਹੈ। ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਢਾਈ ਅਸਾਨੁ ਪਹੁਚਿਆ ਤੈਂ ਦਿਤਾ। ਪਰੁ ਏਹੁ ਅਸਾਡੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਾਹੀ। ਮਰਦਾਨਾ ਜਾਇ ਨਾਨਕੀ ਪਾਸਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਨਾਨਕੀ ਪੁਛਿਆ ਕਿਉ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਰਜਾ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੁਸਾਡੇ ਪਾਸਿ ਭੇਜਿਆ ਹਾਂ। ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਕਿਉ ਭੇਜਿਆ ਹੈਸੁ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹਿਕੁ ਸੁਆਲ ਕੀਤਾ ਹੈਸੁ। ਆਖਿਆ ਹੈਸੁ ਪਹਲੇ ਜੇ ਮੰਨੇ ਤਾਂ ਆਖੇ ਨਾਹੀਂ ਤਾਂ ਨਾ ਆਖੇ। ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਆਖ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਆਖੁ ਨਿਸੰਗੁ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿ ਹਿਕੁ ਰਬਾਬ ਜਿਤਨੇ ਤੇ ਮਿਲੇ ਤਿਤਨੇ ਤੇ ਲੈ ਦੇਉ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਹਿਕੁ ਕਿਆ ਸਉ। ਆਖੁ ਪਰੁ ਮੈਨੂੰ ਮੁਹਿ ਦਿਖਾਇ ਜਾਇ। ਫਿਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਖਿਆ ਜੀ ਬੇਬੇ ਜੀ ਆਖਦੀ ਹੈ ਜੋ ਹਿਕੁ ਕਿਆ ਸਉ ਆਖੇ ਤਾਂ ਸਉ ਲੈ ਦੇਵਾਂ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੂਹ ਦਿਖਾਇ ਜਾਵੇ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ ਚਲ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ। ਅਸਾ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਆਖਿਆ ਫੇਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਨਾਹੀ। ਨਾਨਕੀ ਅਸਾਡੀ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਭੀ ਭੈਣ ਆਹੀ ਅਤੇ ਤਦਿ ਅਸਾਡੀ ਸੇਵਾ ਬਹੁਤ ਕੀਤੀ ਆਹੀਸੁ। ਚਲੁ ਭਾਈ ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਢਾਈ ਦੋਵੇ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਪਾਸਿ ਆਏ ਅਗੇ ਨਾਨਕੀ ਪੀੜਾ ਵਿਛਾਇ ਦਿਤਾ। ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪੀੜੀ ਪਾਇ ਦਿਤੀ ਦੋਵੇ ਬੈਠੇ, ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਬੇਬੇ ਜੀ ਕੁਛ ਆਖੀਏ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਮੁਹੇ ਆਖੇ ਮੈਨੂੰ ਸੋ ਕਬੂਲ ਹੈ। ਪਰ ਹਿਕੁ ਅਸਾਡਾ ਆਖਿਆ ਤੁਸੀ ਮੰਨੋ। ਅਗੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਬੇਬੇ ਜੀ ਤੁਸੀ ਆਖੋ। ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਫੁਰਮਾਇਸ ਕਰੋ ਸੋ ਨਿਸੰਗ ਕਰੋ ਅਤੇ ਤੁਸੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਹੀ ਰਹੋ। ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ ਬੇਬੇ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡੇ ਪਾਸਿ ਹੀ ਆਹੇ। ਜਿਤੁ ਵੇਲੇ ਤੁਸੀ ਯਾਦਿ ਕਰੋ ਤਿਤੇ ਵੇਲੇ ਹਾਜਰੁ ਆਹੇ। ਫਿਰਿ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤੁਸੀ ਜਾਇ ਕਰਿ ਮੁਲੁ ਖੁਸ਼ ਕਰੋ ਜੋ ਕੁਝ ਲਗੇ ਸੋ ਮੇਰੇ ਪਾਸੇ ਲੈ ਜਾਵੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਜੀ

ਕੋਹਾ ਕੁ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਪੁਛ ਬੇਬੇ ਪਾਸੋਂ ਜੇਹੇ ਮੁਲ ਦਾ ਆਖੈ ਤੇਹੋਂ ਜੇਹਾ ਲੈ। ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੇਹਾ ਤੇਰੀ ਖੁਸੀ ਆਵੈ ਤੇਹੋਂ ਲੈ। ਮੁਲ ਦਾ ਸਰਫਾ ਨ ਕਰ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ। ਮਰਦਾਨਾ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਨਾਨਕੀ, ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਰਸੋਈ ਜੇਵਿ ਕਰਿ ਜਾਈਂ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਭੀ ਸਦਿ ਲਿਆਉ। ਮਰਦਾਨਾ ਗਇਆ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਸਦਣ, ਜਾਇ ਮਰਦਾਨੇ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜਿਜਮਾਨ ਤੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਨਾਨਕੀ ਬੇਬੇ ਸਦਦੀ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਕਿਉ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਉ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਰਸੋਈ ਕੀਤੀ ਹੈਸੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ, ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਦਿਆ ਹੈਸੁ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਸੀ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰ ਭਲਾ ਚਲ ਮਤੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਰੰਜ ਹੋਏ ਹੋਵਨਿ। ਮਰਦਾਨਾ ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਲੈ ਆਇਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਆਉ ਭਾਈ ਬਾਲਾ, ਬਾਲਾ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕਰਤਾਰ ਚਿਤਿ ਆਵੈ। ਪਰਸਾਦੁ ਤ੍ਰਿਹਾਂ ਜੇਵਿਆ ਬਾਲੇ ਵਿਦਾ ਮੰਗੀ। ਅਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਸੀਂ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ। ਅਸਾਨੂੰ ਖੁਸੀ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਕਿਉ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਸਾ ਤੇ ਕਿਉ ਰੰਜ ਹੋਏ ਹੋ। ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਸਾਡਾ ਕਿਆ ਬਿਤੁ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਂ ਉਤੇ ਰੰਜ ਹੋਵੀਏ। ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਂ ਪਾਸੋਂ ਕੁਝ ਸਗੋਂ ਮੰਗਿਆ ਲੋੜਦੇ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਮੰਗੁ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੋ ਮੰਗੇ ਸੋ ਕਰਤਾਰ ਪਾਸੈ ਦੇਵਾਈਐ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਇਹੋ ਮੰਗਦਾ ਜੋ ਕਰਤਾਰ ਚਿਤਿ ਆਵੇ ਤੇਰੀ ਚਾਲੀ ਦੇਖਿਕੇ ਜੀਉ ਭਰਮੇ ਨਾਹੀ। ਸੈਸਾਰ ਕੋਈ ਕੁਝ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਕੁਝ ਆਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੁਸਾਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਅਡੋਲ ਰਖੇਗਾ। ਸੈਸਾਰ ਰੁਪਇਆ ਝਖ ਮਾਰੇ। ਸੈਸਾਰ ਸੰਗਿ ਦੀ ਨਿਆਈ ਹੈ। ਬਾਲਾ ਵਿਦਾ ਲੈ ਕਰਿ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਨਾਨਕੀ ਕਾਠੂ ਅਤੇ ਅਮਾ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਸਨੇਹੇ ਦਿਤੇ। ਬਾਲਾ ਲੈਇ ਗਇਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਬਾਬ ਨੂੰ ਲੈਣਿ ਭੇਜਿਆ। ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜਿਤਨੇ ਮਿਲੀ ਅਛਾ ਖੁਸੀ ਕਰਿ ਲਿਆਵੇ। ਜੋ ਮੇਰਾ ਭਾਈ ਨਾਨਕ ਤੇ ਖੁਸੀ ਹੋਵੈ ਜੋ ਕਿਛੁ ਮਾਲ ਲਗੇ ਸੋ ਆਇ ਲਏ। ਮਰਦਾਨੇ ਉਠਿ ਤਾਜੀਮ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਟੋਲਣਿ ਮਿਰਾਸੀਆਂ ਦੇ ਘਰਿ। ਜਿਥੇ ਜਾਏ ਤਿਥਾਉ ਮਿਰਾਸੀ ਅਗੋਂ ਆਖਨਿ ਆਇਆ ਹੀ ਕੁਰਾਹੀ ਦਾ ਡੂਮ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਆਦਰ ਦੇਵੇ ਨਾਹੀ। ਕਿਤਨੇ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨਾ ਫਿਰ ਬਕਾ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ ਕਿਉ ਮਰਦਾਨਾ, ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਮਾਲੂਮ ਹੈ। ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਨਿਸੰਗ ਆਖ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਨਿਸੰਗ ਆਖਣ ਦੀ ਗਲਿ ਨਾਹੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਰੰਗ ਵਿਚਿ ਆਇਆ। ਅਵੈ ਮਰਦਾਨਾ ਨਿਸੰਗ ਆਖ। ਮਰਦਾਨਾ ਕੰਥਿਆ ਕੰਥ ਕਰਿ ਆਖਿਓਸੁ, ਜੀ ਸੰਸਾਰੁ ਆਖਦਾ ਹੈ : ਆਇਆ ਹੀ ਕੁਰਾਹੀ ਦਾ ਡੂਮ। ਅਹਿ ਗਲਾਂ ਹੋਂਦੀਆਂ ਹੈਨਿ ਅਤੇ ਡੂਮ ਕੋਈ ਰਬਾਬ ਆਦਰਿ ਦੇਂਦਾ ਨਾਹੀ। ਅਤੇ ਤੁਸਾਂ ਆਖਿਆ ਜੋ ਕੋਈ ਰਸਿਆ ਹੋਇਆ ਲਿਆਵੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨੇ ਸੈਸਾਰ ਉਈਵੈ ਝਖ ਮਾਰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਸੈਸਾਰੁ ਸਭੁ ਭਸੁ ਪਾਇਕੇ ਅਤੇ ਵਲਿ ਆਵੈਗਾ। ਤੂ ਕੋਈ ਰਬਾਬ ਟੋਲਿ ਲਿਆਉ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਕੋਈ ਮਰਾਸੀ ਮੈਨੂੰ ਆਦਰ ਦੇਂਦਾ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ.....

ਫਿਰਦੇ ਕੋਲੋਂ ਰਬਾਬ ਲਿਆਉਣੀ

...ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਕੁਝ ਆਖੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਜੰਗਲ ਵਿਖੇ ਗਿਰਾਉ ਜਟ ਦਾ ਹੋਈ ਦੁਹਾਂ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਿ। ਗਿਰਾਉ ਦਾ ਨਾਉ ਆਸਕਪੁਰ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚਿ ਏਕ ਰਬਾਬੀ ਰਹਦਾ ਹਈ ਨਾਉ ਉਸ ਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹਿੰਦੂ ਸਦਦੇ ਹੈਨਿ। ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਫੇਰੂ ਭੀ ਸਦੀਂਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਉਥੇ ਜਾਇਕੇ ਅਸਾਡਾ ਨਾਉ ਲਏ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਕੁਝ ਮੁਲ ਭੀ ਪਲੈ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਾਇ। ਮਰਦਾਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਮੁਲ ਲੋੜੀਦਾ ਹਈ ਸੋ ਬੇਬੇ ਪਾਸੋਂ ਲੈਇ ਜਾਇ। ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਨਕੀ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਕਿਉ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤਉ ਆਂਦਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਬੇਬੇ ਜੀ ਜਿਤਨਾ ਸਹਰ ਸੀ ਮੈ ਟੋਲ ਬਕਾ ਮੈਨੂੰ ਹਥਿ ਨਾ ਆਇਆ ਹੁਣਿ ਦੂਰਿ ਭੇਜਦਾ ਹੈ। ਮੁਲ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤਉ ਪਾਸਿ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਭਾ ਜੀ ਕੋ ਕੁਝ ਆਖੋ ਸੋ ਦੇਵਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਸਤ ਰੁਪਯੇ ਦੇਵੇ। ਨਾਨਕੀ ਸਤ ਰੁਪਯੇ ਅੰਦਰੋ ਕਢੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਹਥਿ ਦਿਤੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਲੈ ਗਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜਾਇ ਮਰਦਾਨਾ ਝਬਿ ਜਾਇ, ਅਤੇ ਝਬਿ ਆਉ। ਮਰਦਾਨਾ ਤਿਹੁ ਦਿਨ ਵਿਚਿ ਗਇਆ। ਜਾਇ ਕਰਿ ਲਗਾ ਟੋਲਣਿ। ਇਥੇ ਫਿਰਦਾ ਅਤੇ ਫੇਰੂ ਰਬਾਬੀ ਕਿਥੇ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਦਸੇ ਨਾਹੀ। ਦੁਇ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨਾ ਝੂਢਦਾ ਰਹਿਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਅਕਿ ਪਇਆ। ਮਰਦਾਨੇ, ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਇਥੇ ਤੇ ਨਾਹੀ। ਮੈ ਕਿਥੋਂ ਝੂਢਾ। ਮਰਦਾਨਾ ਉਦਾਸ ਹੋਇਕੇ ਚਲਣ ਲਗਾ। ਤਾਂ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਫਿਰਦਾ ਰਬਾਬੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਇ ਮਿਲਿਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਲਗਾ ਪੁਛਣ ਕਉਣ ਭਾਈ ਤੂੰ ਕਿਸਨੇ ਟੋਲਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਇਥੇ ਹਿਕੁ ਰਬਾਬੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਫੇਰੂ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ ਫਿਰਦੇ ਆਖਿਆ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ ਤੂੰ ਹੁੰਦਾ ਕਉਣ ਹੈ ਤੂੰ ਭੋਜਿਆ ਕਿਸੁ ਹੈ। ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਵਤਨ ਕਉਣ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਮੇਰਾ ਵਤਨ ਰਾਇ ਭੋਈ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਹੈ ਨਾਉ ਮਰਦਾਨਾ ਹੈ ਭੋਜਿਆ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਫਕੀਰ ਹੁਕਮੁ ਰਬਾਬੁ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ। ਫਿਰਦੇ ਆਖਿਆ ਫਿਰਦਾ ਫੇਰੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਮਹੀ ਬੇ ਘਲਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਰਬਾਬੁ ਭੀ ਮੇਥੇ ਹੈ। ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਮੇਰਾ ਚਿਰੋਕਣਾ ਅਸਨਾਉ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਰਬਾਬੁ ਮੈਨੂੰ ਦੇਵੇ। ਫਿਰਦੇ ਆਖਿਆ ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਲੈ ਰਬਾਬੁ। ਫਿਰਦਾ ਨ ਜਾਣੀਏ ਰਬਾਬੁ ਕਿਥੋਂ ਲੈ ਆਇਆ। ਜਾ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖੇ ਰਬਾਬੁ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੁਲ ਕਹੁ। ਫਿਰਦੇ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨੇ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਇਸ ਰਬਾਬ ਦਾ ਮੁਲ ਨਾਹੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮੁਲੁ ਅਸਾ ਲੈਣਾ ਭੀ ਨਾਹੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਹੇਰਾਨਗੀ ਲਗੀ ਭਾਈ ਏਹੁ ਕਉਣੁ। ਮਰਦਾਨਾ ਰਹਿ ਨ ਸਕਿਆ, ਆਖਿਓਸੁ ਜੀ ਏਸ ਦਾ ਮੁਲ ਤੁਸਾਂ ਕਿਉ ਨਾਹੀ ਲੈਣਾ। ਫਿਰਦੇ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨੇ ਏਹੁ ਰਬਾਬੁ ਅਸਾਨੂੰ ਕੁਦਰਤਿ ਨਾਲ ਹਥਿ ਆਇਆ ਹੈ। ਅਵਾਜ ਏਸ ਦੀ ਏਹੀ ਨਿਕਲੀ ਜੋ ਫਿਰਦਾ ਏਹੁ ਰਬਾਬ ਹੋਰਸੁ ਅਗੇ ਵਜਾਵਣਾ ਨਾਹੀ। ਹਿਕੁ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਖੜੀ ਹੋਸੀ ਏਹੁ ਰਬਾਬ ਉਸਦੇ ਅਗੇ ਵਜਾਵਣੀ ਤੂੰ ਉਸ ਅਗੇ ਵਜਾਵੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਏਸ ਦਾ ਮੁਲ ਅਸਲ ਅਸਾਂ ਲੈਣਾ ਨਾਹੀ। ਪਰੁ ਭਾਈ ਚਲੁ ਦੇਖ ਉਹੁ ਨਾਨਕ ਹੈ ਕੇ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਚਲੋ। ਪਰ ਜੇ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈ ਹਿਕ ਵਾਰੀ ਵਜਾਇ ਦੇਖਾ। ਤਾਂ ਫਿਰਦੇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਹੋਰਸੁ ਅਗੇ ਹੁਕਮੁ

ਨਾਹੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਉਸੇ ਨਾਨਕ ਭੋਜਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰਦੇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਤੂੰ ਜਾਣ। ਨਾਨਕ ਉਸੇ ਭੋਜਿਆ ਹੈ ਵਜਾਇ। ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਹਥਿ ਲੈ ਕਰਿ ਬਾਟ ਬਣਾਇ ਕੇ ਜਾਂ ਤਾਰ ਵਜਾਈ ਤਾਂ ਅਵਾਜ ਵਿਚੋਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੀ ਆਵੇ। ਅਤੇ ਪਿਛੋਂ ਦੀ ਨਾਨਕ ਦੀ ਅਧੀਨਗੀ ਨਿਕਲੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਈ ਅਵਾਜ ਨਾ ਨਿਕਲੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇ ਕਰਿ ਆਖਿਓਸੁ ਫਿਰਦਾ ਭਾਈ ਬਥਿ ਚਲੁ। ਫਿਰਦਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਦੋਵੇਂ ਨਾਵੇ ਦਿਨ ਆਇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਖਲੇ ਹੋਏ, ਰਬਾਬੁ ਆਗੈ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਦੁਹਾਂ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਰਦਾਨਾ ਇਤਨਾ ਚਿਰੁ ਕਿਉ ਲਾਇਓ? ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੇਰੀ ਤੂੰ ਜਾਣੁ ਅਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਮਲੂਮ ਨਾਹੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਕੇ ਤੂੰ ਭਗਤ ਹੈ ਕੇ ਤੂੰ ਓਹੁ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਵਡੇ ਹੈਰਾਨ ਆਹੇ। ਜਿਥੇ ਤਉ ਅਸਾਨੂੰ ਭੋਜਿਆ ਤਿਥੇ ਤਉ ਮੈ ਜਾਇ ਢੂਢਿ ਰਹਿਆ ਦਸੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਚਲਣ ਤੇ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਏਹੁ ਸਾਧੁ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਏਸ ਆਪੇ ਪੁਛਿਆ ਪੁਛਿਕੇ ਹਕੀਕਤ ਲੀਤੀਓਸੁ ਤਾਂ ਰਬਾਬੁ ਕਿਤੇ ਵਲੋਂ ਕਢਿਓਸੁ ਹੋਰ ਹਕੀਕਤ ਇਸੇ ਪਾਸੇ ਲਵੇ।.....

ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਵੀਰ ਲਈ ਪਿਆਰ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਏਹੁ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਮਰਦਾਨੇ ਲੈ ਰਬਾਬੁ ਹਥਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਹਥਿ ਲੀਤਾ, ਲਗਾ ਬਾਟ ਬਜਾਵਣ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੁ ਕੀਤਾ ਮਰਦਾਨਾ ਝਬ ਹੋਹੁ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਬਾਟ ਦੇਵਾਂ ਨਾ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੁ ਕੀਤਾ ਮਰਦਾਨਾ ਆਪੇ ਹੀ ਬਾਟ ਜਾਇਗਾ ਝਬੁ ਹੋਹੁ। ਮਰਦਾਨੇ ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਿਆ ਆਪੇ ਹੀ ਬਾਟੁ ਬਣਿ ਗਇਆ। ਲਗਾ ਮਰਦਾਨਾ ਤਾਰ ਵਜਾਵਣ। ਤਾਰ ਵਿਚੋਂ ਏਹੁ ਅਵਾਜ ਨਿਕਲੇ ਤੂੰ ਹੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਤੂੰ ਹੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਾਨਕ ਬੰਦਾ ਤੇਰਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਲਗ ਗਈ। ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖੇ ਏਹੁ ਤਾਂ ਬਿਦੇਹੀ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਦੂਇ ਰਾਤੀ ਤੇ ਦੂਇ ਦਿਨ ਸਮਾਧਿ ਲਗੀ ਰਹੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬੁ ਵਜਾਇਓ ਛਡਿ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹੋਇ ਗਇਆ ਨਿਰੰਕਾਰ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਲਗੀ ਭੁਖ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਜੀਉ ਭਟਕਿਆ ਅਤੇ ਛਡਿ ਭੀ ਸਕੇ ਨਾਹੀ। ਏਹੁ ਜੀ ਵਿਚਿ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ, ਕਦੀ ਜਾਗੈ ਤਾਂ ਮੈ ਵਿਦਾ ਲਵਾ। ਤੀਸਰਾ ਦਿਨ ਹੁਆ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਪਲਕਾ ਲਾਹੀਆਂ। ਪੁਛਣ ਲਗਾ ਕਿਉ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਆ ਖਬਰ ਹਈ? ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਤੇਰੀ ਭੁਖ ਅਰੁ ਦੁਖ ਕਰਤਾਰਿ ਦੂਰਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਅਸਾਡੀ ਨਾਹੀ ਦੂਰਿ ਹੋਈ ਤੂੰ ਤਾਂ ਓਹੋ ਹੋਇਓ ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਅਸੀਂ। ਤੇਰਾ ਤੇ ਅਸਾਡਾ ਸੰਗੁ ਕਿਆ ਰਲੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾ ਪਾਸਿ ਏਹੋ ਦੁਖ ਭੁਖ ਹਈ ਜੇ ਤਾਂ ਕਬੂਲ ਕਰੋ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਪਾਸਿ ਰਹੁ। ਅਤੇ ਨਾਂ ਕਬੂਲ ਕਰੋ ਤਾਂ ਜਾਹਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਇਕੋ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਿ ਜੇਹਾ ਕਰਿ, ਹਿਕੋ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਇਲਾਜੁ ਕਰਿ, ਤਾਂ ਮੈ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਰਹੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਅਹਿ ਦੇਵੇ ਗਲਾ ਕਰਤਾਰ ਪਾਸਿ ਹੈਨਿ ਅਤੇ ਅਸਾਡੇ ਪਾਸਿ ਸਹਜ ਹੈ, ਜੇਹੀ ਬਣੇ ਤੇਹੀ ਕਟਣੀ। ਅਗੇ ਤੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਜੇਹਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰਹੁ ਨਾਹੀ ਜਾਹਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹਉ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਏਹੁ ਰਬਾਬੁ ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਉਪਿ ਜਾਹਿ।

ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੁ ਲੈ ਕਰਿ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਨਾਨਕੀ ਦੇ ਮਨ ਧੋਹੁ ਪਇਆ। ਨਾਨਕੀ ਲਗੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪਛਣ। ਕਿਉ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਏਹੁ ਰਬਾਬੁ ਕਿਤਨੇ ਨੇ

ਹੋਆ। ਅਤੇ ਬਹੁਤੇ ਦਿਨੇ ਆਇਓ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਭਾਈ ਜੀ ਕਿਥੇ ਛਡਿਓ। ਮਰਦਾਨਾ ਆਖਣ ਲਗਾ ਬੇਬੇ ਜੀ ਓਹੁ ਤਾਂ ਸਾਧ ਫਕੀਰ, ਉਸ ਭਾਈ ਦੁਖ ਭੁਖ ਕਾਈ ਨਾਹੀ। ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਬੰਦੇ ਅਸਾਂ ਭਾਈ ਦੁਖ ਭੁਖ ਲਗੀ ਹੋਈ। ਅਸੀਂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸਹੁ ਵਿਦਾ ਲੈ ਆਏ ਆਹੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਸਾਨੂੰ ਵਿਦਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿਆ ਹੈ ਰਬਾਬੁ ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਸਉਪਿ ਆਉ। ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਬੈਰਾਗੁ ਛੁਟਿ ਗਇਆ, ਕਿਥਾਉ ਥਮੀਐ ਨਹੀਂ। ਤੁਲਸਾ ਲਉਂਡੀ ਬਹੁਤੇਰਾ ਆਖੇ ਅਤੇ ਮੁਹ ਪੂਝੇ ਪਰ ਦੇਹ ਦਾ ਮੋਹ ਵਿਆਪ ਗਇਆ, ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਇਆ ਸੰਧਿਆ ਪਈ ਗਈ ਤਾਂ ਭਯਾ ਜੈ ਰਾਮ ਆਇਆ। ਜੈ ਰਾਮ ਦੇਖ ਕੇ ਹੋਰਾਨੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਲਗਾ ਪੁਛਣ ਕਿਉਂ ਨੀ ਤੁਲਸਾ ਅਜੁ ਬਹੁ ਜੀ ਇਤਨਾ ਰੁਦਨੁ ਕਿਉਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਆ ਹੈ। ਤੁਲਸਾ ਕਹਿਆ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਮਰਦਾਨਾ ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਛਡਿ ਚਲਿਆ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਕਿਉਂ ਬਹੁ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਹੁਕਮੁ ਥੀ ਬਾਹਰਿ ਨਾਹੀ। ਜਿਸ ਵਜਾ ਜਿਸ ਸੂਰਤ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੁਸਾਡੇ ਪਾਸਿ ਰਹੇ ਅਤੇ ਤੁਸਾਡਾ ਮਨੁ ਸੰਤੋਖ ਵਿਚਿ ਆਵੈ ਸੋਈ ਸੂਰਤਿ ਦਸੋ ਅਸੀਂ ਸੋਇ ਕਰੀਏ। ਨਾਨਕੀ ਬੋਲੀ ਮੈ ਸੰਤੋਖ ਵਿਚਿ ਆਹੀ ਭਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਲਿ ਹੈਗਾ। ਮਰਦਾਨਾ ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਛਡਿ ਚਲਿਆ ਹੈ। ਜੈ ਰਾਮ ਬੋਲਿਆ ਬਹੁ ਜੀ ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੋਇਆ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਭਟਕੇ। ਤੁਸੀਂ ਅਸਾਨੂੰ ਉਪਦੇਸਦੇ ਅਤੇ ਹੁਣਿ ਆਪੇ ਹੀ ਭਟਕਣ ਲਗੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਰਦਾਨੇ ਤੋੜੀ ਨਾਹੀ ਰਹਿਆ। ਨਾਨਕ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਹੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਖਤਰਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕਰੋ। ਜਿਉਂ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਾਲਿ ਰਹਦਾ ਹੈ ਤਿਉਂ ਰਖੋ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਰਾਜੀ ਆਹੋ। ਨਾਨਕੀ ਬਹੁ ਬੋਲੀ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹੋ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਉਂ ਤੂੰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਛਡਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ। ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਉਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਜੀ ਮੈ ਕਿਆ ਕਰਉ। ਉਸ ਭਾਈ ਸਮਾਧਿ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਖੁਲਦੀ ਨਾਹੀ। ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਹਰ ਵਸਦੀ ਵਿਚਿ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਖਤਰਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਜਾੜ ਵਿਚਿ ਖਤਰਾ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ, ਜੇ ਤੂੰ ਰੋਟੀ ਕਪੜੇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕਹਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਕਪੜਾ ਏਥੋਂ ਮਉਜੁਦ ਲੈ, ਅਤੇ ਭਲਾ ਕੋਈ ਦਿਨ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਾਲਿ ਗੁਜਰਾਨ ਕਰਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਏਹਿ ਗਲਾਂ ਨਜਰਿ ਆਵਦੀ ਜੋ ਨਾਨਕ ਨਾਲਿ ਪਹੁਚਿ ਕਉਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝ ਆਪ ਪਾਸੋਂ ਹੋਇ ਆਵੈ ਤਿਚਰੁ ਕੁਛੁ ਕੀਚੇ। ਨਾਨਕੀ ਅਤੇ ਜੈ ਰਾਮ ਦੁਹਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਜੋ ਤਾਂ ਇਸ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਹੋ ਤਾਂ ਏਥੋਂ ਦੁਇ ਵਖਤ ਰਸੋਈ ਖਾਇ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜੋ ਦੁਰਾਡੇ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰੋਕ ਖਰਚੀ ਲੈ ਜਾਉ। ਇਹ ਗਲ ਮਰਦਾਨਾ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਭਯਾ ਜੀ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਆਖੋ ਸੋ ਕਰਾਂਗੇ। ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਨਾਨਕੀ ਖੁਸੀ ਹੋਈ, ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਰਾਤੀ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਖਵਾਇਆ ਭਲਕੁ ਹੋਇਆ।

ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਭਯਾ ਜੀ ਹਉ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਰਸੋਈ ਜੇਵਿ ਜਾਇ। ਅਤੇ ਕੁਝ ਖਰਚੁ ਲੈ ਜਾਇ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਰਸੋਈ ਜਿਵਾਈ ਅਤੇ ਜੈ ਰਾਮ ਆਪਣੇ ਗਲ ਦਾ ਜੋੜਾ ਬੁਗਚੇ ਵਿਚੋਂ ਕਵਿ ਕੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਗਲਿ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਆਖਿਓਸੁ ਬਹੁ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਖਰਚੀ ਦੇਹੋ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋ ਸੋ ਦੇਵਾਂ। ਜੈ ਰਾਮ ਕਹਿਆ ਬਹੁ ਜੀ ਤੁਸਾਡੇ ਜੀ ਆਵਦੀ ਹੈ ਸੁ ਦੇਵੇ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਰਾਜੀ ਹਾਂ। ਨਾਨਕੀ ਵੀਹ ਰੁਪਯੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਹਥਿ ਦਿਤੇ। ਅਤੇ ਆਖਿਓਸੁ ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ

ਆਖਿਨਾ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸਨ ਦੇਵਣ। ਮਰਦਾਨਾ ਜੋੜਾ ਗਲਿ ਪਾਇ ਕਰਿ ਅਤੇ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਲੈ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਆ ਕਰਿ ਮਥਾ ਟੇਕਿਓਸੁ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਵੇ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੁ ਫੇਰਿ ਕਿਉਂ ਲਿਆਇਉ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਬਹੁਤ ਬੈਰਾਗੁ ਕੀਤੇ, ਭਯਾ ਜੇ ਰਾਮ ਆਇਆ ਉਨ ਮੇਰਾ ਦਿਲਾਸਾ ਕੀਤਾ, ਮੈਨੂੰ ਆਖਣਿ ਲਗੇ ਜੋ ਤੂੰ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਪਾਸਹੁ ਜਾਇ ਨਾਹੀ, ਨਾਨਕ ਦੇ ਪਾਸਹੀ ਰਹੁ। ਮੈਂ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਜੀ। ਮੇਰੇ ਗਲਿ ਜੇ ਰਾਮ ਆਪਣਾ ਜੋੜਾ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਖਰਚੀ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਆਖਣ ਲਗੇ। ਜਿਚਹੁ ਸਹਰ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਦੋਵੇਂ ਵਖਰ ਪਰਸਾਦੁ ਜੋਵ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਦੂਰਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਖਰਚੀ ਆਪਣੇ ਪਾਸਿ ਰਖੋ। ਅਤੇ ਬੇਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦਰਸਨ ਦੇਓ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਅਵੇ ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਕਿਆ ਕੀਤੇ। ਅੰਤ ਫੂਮ ਹੋਇ ਗਇਓ। ਅਗੇ ਹੀ ਓਨਾ ਨੂ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਪਾਲਣਾ ਪਇਆ ਹੈ, ਏਹੁ ਤੂੰ ਕਰਿ ਆਇਓ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੈ ਤਾਂ ਨਾਹੀ ਓਨਾ ਆਪੇ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਦਿਤੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜਾਇ ਮਰਦਾਨੇ ਏਹ ਰੁਪਏ ਫੇਰਿ ਦੇ ਆਉ। ਅਤੇ ਜੋੜਾ ਤੇਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕੁ। ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਨਜਰਿ ਕਰਤਾਰਿ ਉਪਰਿ ਰਖੀਏ। ਬੰਦੇ ਦੀ ਆਸ ਵਿਚਿ ਅਉਗਣੁ ਵਡਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਆਸ ਵਿਚਿ ਸੰਤੋਖੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਜਾਹਿ ਫੇਰਿ ਦੇ ਆਉ।

ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਣਾ

ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੂੰ ਚਲੁ ਫਿਰਿ ਦੇ। ਅਤੇ ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਭੀ ਦਰਸਨ ਦੇਹ। ਇਤਨਾ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਨੂੰ ਤੜਫਦੀ ਹੈ ਤੂੰ ਇਤਨਾ ਚਿਤ ਕਠੋਰ ਨਾ ਕਰਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇਰਾ ਆਖਿਆ ਫੇਰਨਾ ਭੀ ਨਾਹੀ। ਅਸਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਕੰਮੁ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਪਾਸਿ ਲੈ ਆਇਆ। ਤੁਲਸਾਂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਵਦਾ ਡਿਠਾ ਦਉੜਿ ਉਪਰਿ ਚੜੀ, ਜਾਇ ਆਖਣਿ ਲਗੀ ਜੀ ਬਹੁ ਜੀ ਤੁਮਾਰਾ ਭਾਈ ਜੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਬਹੁ ਜੀ ਆਖਿਆ ਤੁਲਸਾ ਤੂੰ ਝੂਠੀ ਹੈ। ਤੁਲਸਾਂ ਕਹਿਆ ਬਹੁ ਜੀ ਮੇਰੀ ਮਜਾਲ ਹੈ ਜੋ ਮੈ ਤੁਸਾਂ ਅਗੇ ਝੂਠੁ ਬੋਲਾਂ। ਤਿਚਰਾਂ ਨੂੰ ਆਇ ਉਪਰਿ ਚੜੇ ਦੋਵੇਂ। ਨਾਨਕੀ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਡਿਗਣ ਲਗੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਮਥਾ ਦੁਹਾਂ ਹਥਾਂ ਤੇ ਲੀਤਾ। ਆਖਣਿ ਲਗਾ ਬੇਬੇ ਜੀ ਮੈ ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਨਾਹੀ ਆਵਦਾ ਜੋ ਤੂੰ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਉੜਦੀ ਹੈਂ। ਮੈਥੋਂ ਵਡੀ ਅਤੇ ਤੂੰ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ ਤ੍ਰੇਤੇ ਦੁਆਪਰ ਸਨਬੰਧ ਹੈ। ਹੋਂਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣਿ ਕਲਿਜੁਗ ਭੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੇਹੇ ਅਸੀਂ ਤੇਹੀ ਤੂੰ। ਅਸਾਨੂੰ ਵਡਾ ਅਉਗਣੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਜੋ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਡਿਗਦੀ ਹੈ ਤੂ ਈਵੇ ਜਾਣ ਜੋ ਮੈ ਸਚੁ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਭਾਈ ਜਿਉ ਤੁਸੀਂ ਰਾਜੀ ਹੋਵੋਗੇ ਮੈ ਤਿਵੇ ਕਰਾਂਗੀ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸਨ ਦਿਤਾ ਕਰੋ। ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਲਿਆਉ ਮਰਦਾਨਾ ਰੁਪਏ। ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਹ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਬੋਲੀ ਭਾਈ ਜੀ ਏਸ ਤਾਂ ਨਾਹੇ ਮੇਰੇ ਅਸਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਦਿਤੇ ਆਹੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਬੇਬੇ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਅਸਾਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਪਾਸ ਸਉਪਿ ਛੋਡਉ। ਤੂੰ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਭਗਤਨੀ ਅਰੁ ਵਡੀ ਹੈ। ਵਡਿਆਂ ਦਾ ਆਖਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਅਜੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋਵੋਗੇ ਜੋ ਭਿਰਾਉ ਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੁਸਾਨੂੰ ਪਰਮੇਸਰ ਹੀ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

ਕਹਿਆ ਬੇਬੇ ਜੀ ਮੁਹੁ ਆਖਣ ਦੀ ਨਾਹੀ ਏਹ ਰੁਪਯੇ ਤੁਸੀਂ ਲੋਹੁ। ਅਰੁ ਇਕ ਅਸਾਡਾ ਵਚਨੁ ਮੰਨਹੁ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਖੀਏ। ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਨਿਸੰਗ ਆਖਹੁ ਮੁਲਾਹਿਜਾ ਕੋਈ ਨਾ ਰਖਹੁ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਬੇਬੇ ਜੀ ਜੇ ਕਦੀ ਮਰਦਾਨਾ ਅਗੇ ਪਿਛੇ ਆਵੇ ਅਸੀਂ ਹੋਵੀਏ ਨਾ ਹੋਵੀਏ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਨਾਹੀ ਛਡਣਾ, ਤੂੰ ਭੀ ਵੇਦੀਆਂ ਦੀ ਅੰਸ ਹੈ। ਅਸਾਡਾ ਏਸ ਨਾਲਿ ਵਚਨੁ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਸੋ ਤੈਨੇ ਅਗੈ ਹੀ ਆਪਣੀ ਗੋਦ ਪਾਇ ਲੀਤਾ ਅਤੇ ਅਸਾਨੂੰ ਤੂੰ ਖੁਸੀ ਕਰ, ਅਸੀਂ ਏਥੇ ਭਲੇ ਨਾਹੀ। ਰਮਦੇ ਝਬਦੇ ਭਲੇਅ ਸਾਂ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜੇ ਤੂੰ ਏਥੇ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭੀ ਮੈਨੂੰ ਵਡਾ ਧੀਰਾਸ ਹੈ। ਅਤੇ ਤੂੰ ਭਾਵੇ ਕਦਾਂ ਦਰਸਨ ਦੇਂਦਾ ਤਾਂ ਭੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ਓਦਰਦੀ। ਅਤੇ ਜੇ ਤੂੰ ਦੇਰਿ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਮੈ ਖਰੀ ਉਦਰ ਜਾਵਾਗੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜੀ ਜੋ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ ਹੋਵੇਗੀ ਸੋ ਕਰੋਗੇ, ਮੇਰਾ ਵਸਿ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਬੇਬੇ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਖਾਤਰ ਜਮਾ ਰਖੋ, ਜਿਤੁ ਵੇਲੇ ਤੁਸੀਂ ਯਾਦ ਕਰੋਗੇ। ਤਿਤੁ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਹਾਜਰ ਹੋਸਾਂ। ਨਾਨਕੀ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਭਾਈ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਅਸਾਡਾ ਮੋਹੁ ਤੋੜਿ ਚਲੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਬੇਬੇ ਜੀ ਮੋਹੁ ਤੋੜਿਆ ਹੀ ਲੋੜਦਾ ਹੈ। ਰਖਿਆ ਨਾਹੀ ਬਣਦਾ। ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰਿ ਦੇਵੇ ਵਿਦਾ ਹੋਇ ਗਏ।

ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਕੋਲ ਜਾਣਾ

ਜਾ ਬਾਹਿਰ ਨਿਕਲੋ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਆਖਿ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਧਰਿ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈ ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਅਗਾ ਤੇਰਾ ਅਤੇ ਪਿਛਾ ਮੇਰਾ, ਜਿਧਰ ਜਾਣੇ ਤਿਧਰ ਚਲੁ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਚਲੁ ਮਰਦਾਨਾ ਹਿਕ ਸਾਧੁ ਲਾਲੋ ਤਿਖਾਣ ਏਮਨਾਬਾਦ ਦੇ ਪਰਗਨੇ। ਉਸ ਦਾ ਦਰਸਨੁ ਕਰਦੇ ਜਾਵੀਏ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਚਲੁ ਜੀ ਭਲਾ ਜੀ। ਸੁਲਤਾਨਪੁਰੋਂ ਚਲੈ ਸਤਾਂ ਦਿਨਾ ਵਿਚਿ ਲਾਲੋ ਦੇ ਘਰਿ ਆਇ ਵੜੇ। ਲਾਲੋ ਅਗੈ ਬੈਠਾ ਕਿਲੇ ਘੜਦਾ ਆਹਾ। ਏਥੇ ਤਾਂ ਹਿਕੁ ਤਪਾ ਜੇਹਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਗਲਿ ਜੰਝੂ ਹੈਸੁ ਅਤੇ ਹਿਕੁ ਡੂਮੇਟਾ ਨਾਲੇ ਹੈਸੁ। ਲਾਲੋ ਅਗੈ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਬੈਠੁ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਬੈਠਿ ਕਰੁ ਕਿਰਤਿ ਕਰੁ। ਲਾਲੋ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਪੁਛਣ ਲਗਾ, ਜੀ ਮੈ ਮਹਰਮ ਨਾਹੀ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਜਾਹਰ ਕਰੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਅਸੀਂ ਪਰਦੇਸੀ ਆਂ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਲਾਲੋ ਬੋਲਿਆ ਜੀ ਪਰਦੇਸੀ ਸਭੋ ਸੰਸਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਮੁਲੰਮਾ ਛੋਡਿ ਦੇਹੁ ਤੁਸੀਂ ਭਲੇ ਲੋਕ ਨਜਰਿ ਆਵਦੇ ਹੋ ਜਿਉ ਦੀ ਤਿਓ ਆਖੁ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਗਾ। ਜੋ ਕੋਈ ਅਜਾਣੁ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਖੀਐ ਜਾਣਦੇ ਨੂੰ ਕਿਆ ਆਖਿਆ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਲਾਲੋ ਬੋਲਿਆ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਕਰਤਾਰ ਹੀ ਜਾਣੇ। ਪਰ ਅਹੁ ਜੁ ਨਾਨਕ ਸਾਧੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇਆ ਸੋ ਡਿਠਾ ਨਾਹੀ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਓਹ ਨਜਰਿ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਪੁਛਦਾ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਲਾਲੋ ਕਹਿਆ ਜੀ ਅਸਾਡੀ ਕਚੀ ਮਤਿ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਅਹਿ ਕਚੀ ਮਤ ਵਾਲੇ ਨਾਹੀ ਆਖੀਏ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਲਾਲੋ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਤੁਸਾਡਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਬੋਲਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਏਨਾ ਦਾ ਨਾਉ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ। ਲਾਲੋ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਜੀ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਮਰਦਾਨਾ ਮਿਰਾਸੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਲਾਲ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੂੰ

ਆਪਣਾ ਨਾਉਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਸਿਦਾ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਮਰਦਾਨੇ ਦਸਿਆ ਨਾ। ਤਾਂ ਲਾਲੋ ਆਖਿਆ ਜੀ ਆਪਣਾ ਨਾਉਂ ਦਸਿਆ ਕੋਈ ਪਾਪ ਤਾਂ ਨਾਹੀ ਲਗਦਾ ਨਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਸਿਆ ਹਸਿ ਕਰਿ ਆਖਿਓਸੁ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਲਾਲੋ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਜੀ ਤੁਸਾਡਾ ਅਸਾਡਾ ਏਹੋ ਵਚਨੁ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਲਾਲੋ ਆਖਿਆ ਅਗੇ ਛੋੜਣੀ ਨਾਹੀ। ਅੰਦਰ ਦੀ ਅੰਦਰ ਰਖਣੀ। ਜਾਹਰਿ ਨਾਹੀ ਕਰਣੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਸਿਆ, ਲਾਲੋ ਕਹਿਆ ਜੀ ਕਿਉਂ ਹਸੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਕਿਵੇਂ ਛਪੀਏ ਭੀ ਰਹੀਏ, ਛਪੀ ਨਾਹੀ ਰਹਣਦੀ ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਲਾਲੋ ਬੋਲਿਆ ਜੀ ਰਜਾਇ ਤੁਸਾਡੀ ਅਸੀਂ ਕੀ ਆਖੀਏ। ਏਹਿ ਗਲਾਂ ਕਰਿ ਕੇ ਲਾਲੋ ਰਸੋਈ ਦੇ ਆਹਰਿ ਹੋਇਆ।..... ਲਾਲੋ ਰਸੋਈ ਤਯਾਰ ਕਰਿ ਕੇ ਸਦਣਿ ਆਇਆ। ਚਲੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਰਸਾਦੁ ਤਯਾਰੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਲੈ ਆਉ ਲਾਲੋ ਇਥੇ ਹੀ ਲਿਆਉ। ਲਾਲੋ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੁਸਾਡੇ ਗਲਿ ਜੰਝੂ ਹੈਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਜਿਤਨੀ ਧਰਤੀ ਤਿਤਨਾ ਚਉਕਾ, ਲਿਆਉ ਇਥੇ ਹੀ। ਲਾਲੋ ਲੈ ਕਰਿ ਅਗੇ ਆਣਿ ਰਖਿਆ ਪਰਸਾਦੁ। ਜਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਲਹੇਡਰੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਅਤੇ ਸਾਗ ਦੀ ਪਿਨੀ ਸਰਹੁ ਦੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਗਿਣਤੀ ਖਾਧੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅੰਤਰਿਜਾਮੀ ਆਹਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਕਿਉਂ ਮਰਦਾਨਾ। ਆਖਿਆ ਸੁਖ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਖਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜਾਣੇਗਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਟੁਕੁ ਭੰਨ ਕਰਿ ਮੁਹਿ ਵਿਚਿ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਅੰਬ੍ਰਤ ਦਾ ਸੁਆਦੁ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਹਿ ਖਬਰ ਪਰਸਾਦ ਦੀਆ। ਕੇਹਾ ਕੁ ਹੈ? ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਕੇਹੜਾ ਸੁਆਦੁ ਲਵੇ ਲਾਵਾ। ਲਾਲੋ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੂੰ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ ਤੁਸਾਂ ਪਰਸਾਦ ਵਲਿ ਦੇਖਣਾ ਨਾਹੀ ਤੁਸਾਂ ਅਮਰਤ ਵਲਿ ਦੇਖਣਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਕੋਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜੁ ਕਹੀਦਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਪਰਸਾਦੁ ਵਿਚਿ ਤਉ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਆਖਿਓਸੁ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਤੁਸਾਂ ਅਜੁ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੀ ਮੈਲੁ ਲਾਹੀਆ। ਲਾਲੋ ਕਹਿਆ ਗੁਰੂ ਮੈ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਆਖੁ ਮਰਦਾਨਾ ਹੁਣਿ ਕਿਧਰ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜਿਧਰ ਤੁਸਾਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੈ। ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਤੂੰ ਆਖੈ ਸੋ ਕਰੀਏ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਹਉ ਆਖਿ ਨਾਹੀ ਸਕਦਾ ਪਰੁ ਏਸ ਧਰਤੀ ਅਸਾਡਾ ਨਿੰਦੁ ਬਹੁਤ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਦੇਖੁ ਮਰਦਾਨਾ ਤਿਨਿ ਦਿਨਿ ਅਸੀਂ ਲਾਲੋ ਦੇ ਘਰਿ ਰਹੇ ਆਹੇ ਆਤਮਾ ਸੁਪਰਸੰਨ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਹੁਣਿ ਲਾਲੋ ਥੋ ਵਿਦਾ ਲੀਚੇ। ਅਤੇ ਏ ਦੁਖਣਾ ਦੁਖਾਵਣਾ ਪਉਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਫਕੀਰ ਆਹੇ ਅਸਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲਿ ਪਰੋਜਨੁ ਨਾਹੀ। ਅਸਾਡੀ ਜਿਥੇ ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ ਹੋਵੇ ਤਿਥੇ ਅਸਾਡੀ ਰਹਤ ਲੋੜੀਦੀ ਹੈ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਬੁਝੀਆ। ਜਿਸ ਗਲੀ ਕੁਥੇ ਜਾਇ ਨਿਕਲੇ ਆਹੇ ਸੋਈ ਅਸਾਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ ਆਏ ਕੁਰਾਹੀ। ਤੇਰੀ ਤੂੰ ਜਾਣੁ ਪਰੁ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਦੁਖ ਜਾਂਦੇ ਆਹੇ। ਪਰਭਾਤਿ ਹੋਈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲਾਲੋ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਤੈਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਚਿਤਿ ਆਵੇ। ਅਸਾਨੂੰ ਤੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੁ ਅਸੀਂ ਹੁਣਿ ਰਉਦੇ ਝਮਦੇ ਖੇਲੀਏਗੇ। ਲਾਲੋ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਸਾਂ ਵਿਚਿ ਅਵਗਿਆ ਕਿਆ ਪਈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਤੁਸਾਂ ਵਿਚਿ ਅਵਗਿਆ ਕਾਈ ਜੁ ਹੋਵੇਗੀ ਤੂੰ ਜਾਣ।

ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜਨ

ਜਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਨ ਗਇਆ। ਲਾਲੋ ਨੇ ਗੁਜਰਾਨ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਬਾਮਣ ਮਲਿਕ ਪਾਸਿ ਚੁਗਲੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਾਮਣ ਦੁਸਟੀ ਭੀ ਕਰਦਾ ਆਹਾ। ਬਾਮਣ ਮਲਕ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਜੀ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਤੁਸਾਡੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਵਿਚਿ ਨ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਮਲਕ ਬਾਮਣ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਪਾਧਾ ਤਉ ਨਿਉਦਾ ਪਾਇਆ ਆਹਾ ਬਾਮਣ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਕੀਤੀ ਆਹੀ। ਮਲਕ ਬਾਮਣ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਜਾਹਿ ਤੂੰ ਉਸ ਤਾਈ ਸਦ ਲਿਆਉ। ਬਾਮਣ ਲਾਲੋ ਦੇ ਘਰਿ ਗਇਆ। ਬਾਮਣ ਲਾਲੋ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਲਾਲੋ ਏਥੇ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਹੈ। ਲਾਲੋ ਆਖਿਆ ਆਹੋ ਜੀ ਹੈ। ਬਾਮਣ ਆਖਿਆ ਲਾਲੋ ਬਾਹਿਰ ਭੋਜਿ ਦੇਹਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਹਿਰ ਆਇਆ ਆਇ ਕਰਿ ਆਖਿਓਸੁ ਕਿਉ ਪਾਧਾ। ਬਾਮਣ ਆਖਿਆ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਲਕ ਸਦਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਮਲਕ ਪਾਸਿ ਚਲੁ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਪਾਧਾ ਮੇਰਾ ਮਲਕ ਨਾਲਿ ਕਿਆ ਕੰਮ ਹੈ। ਬਾਮਣ ਜਾਇ ਮਲਕ ਪਾਸਿ ਦੁਟੀ ਚੁਗਲੀ ਕੀਤੀ। ਦੇਖਹੁ ਮਲਕ ਜੀ ਹਿਥੁ ਤਾਂ ਖੜੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਦ੍ਰ ਦੇ ਘਰਿ ਜੂਠ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਨੂੰ ਨਾਉ ਰਖਦਾ ਹੈ ਤੀਜੇ ਤੁਸਾਡੇ ਸਦੇ ਆਵਦਾ ਨਾਹੀ। ਮਲਕ ਗੁਸੇ ਹੋਇ ਕੇ ਬਾਮਣ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜਾਇ ਪਕੜ ਲਿਆਉ। ਬਾਮਣ ਜਾਇ ਤਾਂਬੀਆ ਕੀਤਾ। ਚਲ ਨਾਨਕ ਮਲਕ ਗੁਸੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੂੰ ਚਲੁ। ਤਪਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚਲਿਆ ਪਿਛੋਂ ਲਾਲੋ ਨ ਰਹਿ ਸਕਿਆ। ਲਾਲੋ ਭੀ ਪਿਛੇ ਗਇਆ। ਅਗੇ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਬਾਮਣ ਲੈ ਗਇਆ। ਪੰਜੇ ਬਾਮਣ ਜਾਇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਮਲਕ ਜੀ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਮਲਕ ਕਹਿਆ ਪੰਜਾ ਅੰਦਰ ਲੈ ਆਉ। ਪੰਜੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਸਦਿਆ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅੰਦਰ ਗਇਆ। ਅੰਦਰ ਜਾਇ ਕਰਿ ਆਖਿਆ ਕਿਉ ਮਲਕ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉ ਸਦਿਆ ਹੈ। ਮਲਕ ਕਹਿਆ ਕਿਉ ਤਪਾ ਤੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਵਿਚਿ ਕਿਉ ਨ ਆਇਅਓ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਸੁਣਿ ਮਲਕ ਅਸੀਂ ਫਕੀਰ ਆਹੇ ਜਿਥੇ ਗੁਜਰੀ ਤਿਥਾਉ। ਮਲਕ ਗੁਸੇ ਹੋਏ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਕਿਉਂ ਜੀ ਤਪਾ ਨਾਉ ਰਖਾਵਣਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਨੂੰ ਨਾਉ ਰਖਣਾ ਅਤੇ ਸੂਦ੍ਰ ਤੁਖਾਣ ਦੇ ਘਰਿ ਖਾਵਣਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਮਲਕ ਕੁਝ ਹੁਣਿ ਖਵਾਇ। ਮਲਕ ਆਖਿਆ, ਅਵੇ ਪੰਜਾ! ਜਾਇ ਇਸ ਤਪੇ ਨੂੰ ਆਣਿ ਖਵਾਇ। ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਿਛੇ ਫਿਰਿ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਲਾਲੋ ਖੜਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਲਾਲੋ ਲਿਆਉ। ਲਾਲੋ ਚਉੜਿਆ ਘਰਿ ਆਇ ਕਰਿ ਖੰਨੀ ਰੋਟੀ ਕੋਧ੍ਰੇ ਦੀ ਲੈ ਗਇਆ। ਓਧਰੋ ਪੰਜਾ ਬਾਮਣ ਲੁਚੀਆ ਕਚਉੜੀਆਂ ਲਿਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਜੇ ਹਥਿ ਕੋਧ੍ਰੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਲੀਤੀ ਲਾਲੋ ਦੀ। ਅਤੇ ਖਬੇ ਹਥਿ ਲੁਚੀ ਕਚਉੜੀ ਲੀਤੀ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦੀ। ਦੋਵੇਂ ਹਥਿ ਝਪੀੜੇ ਕੋਧ੍ਰੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਕੋਲੋਂ ਦੁਧੁ ਸਿਮੇ ਅਤੇ ਲੁਚੀ ਕਚਉੜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਲਹੂ ਸਿਮੇ। ਜਿਤਨੀ ਮਜਲਸ ਬੈਠੀ ਆਹੀ ਤਿਨੀ ਬਿਮਾਦ ਹੋਇ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਲਕ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਲੋਹੂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਕੀਤਾ ਹਈ। ਏਹ ਰੋਟੀ ਸੂਦ੍ਰ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਹੋਈ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਲਾਲੋ ਦੇ ਘਰਿ ਹੋਦਾ ਹਈ ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤਿ। ਮਲਕ ਦਾ ਵਸ ਚਲੇ ਕੁਝ ਨਾਹੀ ਮਨ ਵਿਚਿ ਬਹੁਤੇਰਾ ਗੁਸਾ ਖਾਵੇ।

ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ ਵਿਚ

ਅਤੇ ਪਠਾਣ ਅਗੇ ਮੁਸਾਹਿਬ ਆਹਾ। ਅਤੇ ਖਾਂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਆਹਾ ਤਾਂ ਦਾਰੂ ਬਹੁਤ ਕਰਿ ਰਹੇ ਆਹੇ। ਅਤੇ ਖਾਂ ਮਲਕ ਭਾਗੇ ਨੋ ਕਹਿਆ, ਐਇ ਮਲਕ ਮੈ ਕਿਆ ਕਰੋ ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ ਜੁਆਨ ਚੰਗਾ ਹੋਤਾ ਨਾਹੀ। ਮਲਕ ਭਾਗੇ ਅਤੇ ਖਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਖਾਂ ਜੀ ! ਕੋਈ ਕਾਮਲੁ ਫਕੀਰੁ ਪਕੜੋ ਤੁਮਾਰਾ ਬੇਟਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਕਹਿਆ ਐਇ ਮਲਕ ਮੈ ਕਿਆ ਜਾਣਤਾ ਹੋ ਜੋ ਕਾਮਲ ਕਉਣ ਹੈ ਅਰਿ ਕਾਮਲ ਨਾਹੀ। ਮਲਕਿ ਫਿਰ ਕਹਿਆ ਖਾਂ ਜੀ ਤੁਮ ਫਕੀਰੋ ਕੋ ਸਭਨਾ ਕੋ ਪਕੜੋ ਕੋਈ ਨਿਕਲਿ ਰਹੇਗਾ। ਅਤੇ ਖਾਂ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਫਕੀਰੋ ਕਉ ਪਕੜੋ। ਫਕੀਰ ਲਗੇ ਪਕੜੀਵਣਿ ਵਿਚੇ ਫਿਰਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਭੀ ਪਕੜਿਆ। ਖਬਰ ਲਾਲੋ ਕੁਖਾਣ ਸਿਖ ਨੂੰ ਹੋਈ ਲਾਲੋ ਜਾਇ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਧਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਲਾਲੋ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਬੈਰਾਗ ਵਿਚਿ ਆਇਆ। ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਲਾਲੋ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਲਾਲੋ, ਲਾਲੋ ਕਹਿਆ ਜੀ ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੋਇਆ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਿਲੰਗ ਰਾਗ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਕਹਿਆ :—

ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ॥

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੩ ॥ ੫॥ (੭੨੨)]

ਤਾਂ ਲਾਲੋ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੁਗਲ ਏਡੀ ਜੁਲਮੀ ਕਰੇਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :—

ਖੁਰਾਸਾਨ ਖਸਮਾਨਾ ਕੀਆ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੁ ਡਰਾਇਆ॥

[ਅਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੬॥ ੩੬॥ (੯੬੦)]

ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਤਲਵੰਡੀ ਜਾਣਾ

ਅਗੇ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਤਲਵੰਡੀ ਗਇਆ ਸੀ ਪਿਛੇ ਗਇਆ ਮਰਦਾਨਾ। ਅਗੇ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਪੁਛਦਾ ਸੀ, ਵੇ ਬਾਲਾ। ਤੁਹਿ ਮੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਖਟਦਾ ਕਮਾਵਦਾ ਗਵਾਇਆ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਮਹਤਾ ਕਾਲੂ ਤੂੰ ਤਾਂ ਧੀ ਜਵਾਈ ਨੂੰ ਜਾਇ ਪੁਛਿ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਆਖੁ ਅਸੀਂ ਹੱਥੋਂ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪਿਛੇ ਗਵਾਈ ਹਈ। ਤਿਵੈ ਮਰਦਾਨਾ ਗਇਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਕਲਿਆਣ ਦਿਤਾ। ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਦੇਹਿ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਮਹਤਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਗਣਤੀ ਕਾਈ ਨਾ ਕਰੋ। ਨਾਨਕ ਤੇਰੇ ਘਰਿ ਚੰਦੁ ਸੂਰਜੁ ਅਤੇ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰੁ ਲੀਤਾ ਹਈ। ਮਹਤਾ ਜੀ ! ਤੁਸੀਂ ਅਨੰਦ ਗਾਵੋ। ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ, ਸੁਣ ਤੋ ਲੋ ਕੋ ਨਾਨਕ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਡੋਬਿਆ, ਏਹੁ ਬਿਆਕਲੁ ਫੂਮ ਆਖਦਾ ਹੈ ਤੇਰੇ ਘਰਿ ਚੰਦੁ ਅਰੁ ਸੂਰਜੁ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜਜਮਾਨ ਤੈਨੂੰ ਏਹਾ ਖਬਰ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਪੈਦਾਇਸ ਦੀ ਖਬਰ ਹੈ। ਖਬਰ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਨੂੰ ਹੋਈ ਜੋ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਨਕ ਪਾਸੋਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆਦਮੀ ਭੋਜਿ ਕਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸਦਿਆ ਮਰਦਾਨੇ ਆਇ ਕਲਿਆਣ ਦਿਤਾ। ਰਾਇ ਆਖਿਆ ਆਖੁ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਲਉ ਰਾਇ ਜੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ। ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹਾਂ ਦਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਨਾਨਕ ਪੀਰਾਂ ਦਾ ਪੀਰ, ਨਾਨਕ ਫਕੀਰਾਂ ਸਿਰਿ ਫਕੀਰੁ। ਰਾਇ ਜੀ ! ਨਾਨਕ ਦੇ ਤੁਲਿ ਕੋਈ

ਨਾਹੀ। ਨਾਨਕ ਦੇ ਉਪਰਿ ਹਿਕੁ ਖੁਦਾਇ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਖੁਦਾਇ ਵਡਾ ਮਰਤਬਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਇਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸੀਂ ਬਿਰਧਿ ਹੋਏ ਆਹੇ ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਇਥੇ ਭੀ ਲਿਆਵੇ। ਉਸ ਦਾ ਦੀਦਾਰੁ ਕਰੀਏ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਓਹੁ ਮੇਰੇ ਹਥਿ ਨਾਹੀ ਮੈ ਓਸਦੇ ਹਥ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਵਲੋਂ ਤਖਸੀਰ ਨ ਕਰਸਾਂ। ਰਾਇ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਏਹ ਚੰਗਿਆਈ ਅਸਾਂ ਨਾਲਿ ਕਰਸੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹਿਕੁ ਹੋਰੁ ਕਮੁ ਕਰੋ ਰਾਇ ਆਖਿਆ, ਆਖੁ ਜੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲਿ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਮਿਲੇ। ਰਾਇ ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਸਦਾਇਆ ਲਗਾ ਆਖਣ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੂੰ ਮਰਦਾਨੇ ਨਾਲਿ ਜਾਇ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਅਸਾ ਤੋੜੀ ਲੈ ਆਉ। ਅਤੇ ਜੇ ਨ ਆਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਬਹੁਤੁ ਆਜਜੀ ਕਰਣੀ, ਅਤੇ ਆਖਣਾ ਜੋ ਰਾਇ ਕਹੰਦਾ ਹੈ ਇਕੁ ਵਾਰੀ ਮੈਨੂੰ ਦੀਦਾਰੁ ਦੇਹਿ, ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਭਲਾ ਰਾਇ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਹਿਕੁ ਵਾਰੀ ਭੇਜਦੇ ਹੋ, ਅਸਾਂ ਤੁਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਦਸ ਵਾਰੀ ਜਾਵੀਏਗੇ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਖੁਦਾਇ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਤਲਵੰਡੀ ਜਾਣਾ

ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਏਮਨਾਵਾਦ ਲਾਲੇ ਦੇ ਘਰਿ ਆਏ। ਆਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲਗੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਭਟੀ ਤੁਸਾਡੇ ਦਰਸਨ ਦੀ ਚਾਹ ਵਡੀ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਰਾਇ ਭਾਈ ਦਰਸਨ ਦੇਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਗੇ ਕਾਲੂ ਹੈ ਦੁਖਣਾ ਪਉਸੀ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਸਾ ਓਥੇ ਰਹਣਾ ਨਾਹੀ। ਅਤੇ ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਹੈ ਮੇਰੀ ਦੇਹਿ ਵਡੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਮੈ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਨੂੰ ਸਿਰਿ ਦੇ ਪਰਣੇ ਆਵਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਰਾਇ ਦਾ ਭਾਰੁ ਅਸਾਡੀ ਗਰਦਨ ਉਤੇ ਹੈ ਚਲੇ ਲਾਹਿ ਆਵੀਏ ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਮਰਾਸੀ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਅਸੀਂ ਤਲਵੰਡੀ ਜਾਂਦੇ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਲਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮਹੀਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋਵਣ ਦੇਓ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਅਜੁ ਪੰਜੀ ਦਿਨ ਹੋਏ ਹੋਨਿ। ਫੇਰਿ ਪੰਜ ਦਿਨ ਆਇ ਰਹੀਏਗੇ। ਤਾਂ ਲਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਏਹੁ ਬਾਲਾ ਕਿਥੋਂ ਆਇ ਪਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਤੁਧੇ ਵਾਂਗੂ ਰਾਇ ਭੀ ਖਰਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਲਾਲੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਭਾਢਿਆ ਨਾਲਿ ਜੋਰੁ ਕੁਝ ਨਾਹੀ ਚਲੇ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਵਿਦਾ ਲੀਤੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਤ੍ਰੈ ਚਲੇ ਦਸਵੇਂ ਦਿਨ ਆਇ ਤਲਵੰਡੀ ਵੜੇ। ਰਾਇ ਨੂੰ ਖਬਰਿ ਹੋਈ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਲੈ ਆਏ। ਕਾਲੂ ਅਤੇ ਲਾਲੂ ਅਤੇ ਅੰਮਾ ਬੀਬੀ ਤ੍ਰੈ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ਬੈਠੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਣਿਆ ਜੁ ਨਾਨਕੁ ਅਸਾਡਾ ਪੁਤ੍ਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਪਰੁ ਕਿਥੇ ਹੈ ਚੰਦ੍ਰ ਭਾਨ ਸੰਧੂ ਦੇ ਖੂਹ ਤੇ ਹੈ ਚੰਦ੍ਰ ਭਾਨ ਬਾਲੇ ਦਾ ਪਿਉ ਸੀ। ਇਹ ਤ੍ਰੈ ਇਕਠੇ ਹੋਇਕੇ ਗਏ। ਜਾਇ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖਨਿ। ਜੋ ਸਿਰ ਤੇ ਅੰਗੋਛਾ ਗਜਾ ਚਾਹੁ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਚਾਦਰ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿਕ ਚਾਦਰ ਉਤੇ ਹੈ। ਹੋਰੁ ਹਿਕੁ ਅੰਗੋਛਾ ਹਥਿ ਹੈ ਗਜਿ ਭੂਵਿ ਦਾ ਅਤੇ ਹਿਕੁ ਅੰਗੋਛਾ ਤੇਜ਼ ਭੀ ਹੈ। ਕਾਲੂ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਕਓੜੀਲ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਲਾਲੂ ਸਿਆਣਾ ਸੀ ਪਰ ਕਾਲੂ ਥੋਂ ਛੋਟਾ ਸੀ। ਲਾਲੂ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਕਾਲੂ ਅਸੀਂ ਸਿਉਰਾਮ ਵੇਦੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੋਵੇ ਆਹੇ। ਅਤੇ ਹਿਕ ਸੇ ਬਨਾਰਸੀ ਦੇ ਪੋਤੇ ਆਹੇ ਤੇਰੀ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਸਰਮ ਹਿਕਾਂ ਹੈ। ਤੂੰ ਇਸ

ਭਾਈ ਰਾਇ ਪਾਸਿ ਲੈ ਚਲੁ। ਕਾਲੂ ਚੁਪਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ। ਲਾਲੂ ਆਖਿਆ, ਪੁਤ੍ਰ ਨਾਨਕ ਤੇਰਾ ਚਾਚਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤਉ ਵਿਚਿ ਅਤੇ ਮੈ ਵਿਚਿ ਫਰਕ ਵਰ੍ਹਿਆ ਦਾ ਬੋਝਾ ਈ ਹੈ। ਭਲਾ ਤੂ ਭਾਈ ਕਾਲੂ ਵਲੋਂ ਨਾ ਦੇਖੁ ਭਾਈ ਬੀਬੀ ਵਲੋਂ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਵਲੋਂ ਦੇਖੁ ਪਿਉ ਅਤੇ ਚਾਚੇ ਵਿਚਿ ਫਰਕੁ ਕੁਝ ਨਾਹੀ ਤੂੰ ਘਰਿ ਚਲੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਅਸਾਂ ਘਰੁ ਇਕੁ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਬਹੁਤੇ ਘਰਿ ਛਡੇ। ਤਾਂ ਅੰਮਾਂ ਬੀਬੀ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਈ। ਤਾਂ ਲਾਲੂ ਆਖਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਨਾਨਕ ਤੂੰ ਸਾਧੂ ਹੈਂ। ਅਤੇ ਸਾਧਾ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦਇਆ ਲੋੜੀਦੀ ਹੈ। ਭਲਾ ਤੇਰੀ ਮਾਉ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈ ਤੇਰਾ ਚਾਚਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਭਾਈ ਕਾਲੂ ਪਿਤਾ ਹੈ ਦੇਖੁ ਮੇਰਾ ਭਿਰਾਉ ਸਰੀਕੁ ਹੈ ਮੈ ਇਸ ਅਗੇ ਹੁਤਿ ਨਾਹੀ ਕਵਿ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂ ਜੋ ਮੈਥੋਂ ਵਡਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਪਿਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :—

ਖਿਮਾ ਹਮਾਰੀ ਮਾਤਾ ਕਹੀਐ ਸੰਤੋਖੁ ਹਮਾਰਾ ਪਿਤਾ॥

ਸਤੁ ਹਮਾਰਾ ਚਾਚਾ ਕਹੀਐ ਜਿਨ ਸੰਗਿ ਮਨੁ ਅਜਿਤਾ॥

ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਲਾਲੂ ਏਹੁ ਨਾਨਕ ਅਸਾਥੋਂ ਰਹਿਆ ਹੀ। ਪਰੁ ਇਸ ਤਾਈ ਹਿਕੁ ਵਾਰੀ ਰਾਇ ਪਾਸਿ ਲੈ ਚਲੀਏ। ਤੇਰਾ ਅਰਮਾਨੁ ਭੀ ਨਾ ਰਹੇ। ਭਲਾ ਪੁਤ੍ਰ ਨਾਨਕ ਰਾਇ ਪਾਸਿ ਤਾਂ ਚਲੁ। ਭਲਾ ਜੀ ਚਲੋਂ ਲੈ ਚਲੋਂ ਰਾਇ ਪਾਸਿ। ਅਗੇ ਰਾਇ ਮੰਜੀ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਆਹਾ ਪਰ ਦੇਹ ਵਡੀ ਆਹੀ। ਜਿਉ ਰਾਇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਡਿਠਾ ਤਿਉ ਉਠਣ ਲਗਾ। ਨਾਨਕ ਜਾਂ ਦੋ ਮੰਜੀ ਉਤੇ ਬੰਸਿਆ ਅਤੇ ਰਾਇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਹਥਿ ਰਖੇ ਤਾਂ ਰਾਇ ਕਹਿਆ, ਤਪਾ ਵਡਾ ਜੁਲਮੁ ਕੀਤੇ ਮੈ ਤੇਰੇ ਪੈਰ ਪੂਜਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਦਾਇਆ ਸਾ। ਤਉ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਵਡੇ ਹੋ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡੇ ਨਫਰ ਹਾਂ। ਫੇਰਿ ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਤਪਾ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਬਖਸ਼ੁ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰੁ ਥੋਂ ਭੀ ਬਖਸਾਇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਰਾਇ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਧੁਰੋਂ ਦੇ ਬਖਸੇ ਹੋਏ ਹੋ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਰਾਇ ਕਹਿਆ, ਤਪੇ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਕੁਝ ਆਪਣੀ ਵਲੋਂ ਭੀ ਤੂੰ ਮਿਹਰਵਾਨੀ ਕਰ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਰਾਇ ਜੀ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਤਿਥੇ ਤੁਸੀਂ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਕਹਿਆ, ਤਪਾ ਮੇਰੀ ਪੂਰੀ ਤਾਂ ਪਵੈ ਜਾਂ ਤੂੰ ਪੈਰ ਆਪਣੇ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਰਖੇ। ਰਾਇ ਬਹੁਤੁ ਅਰਧੀਨ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮੰਜੀ ਉਤੇ ਬੈਠਾ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਸਿਰੁ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤੁ ਬਿਗਸਿਆ। ਫੇਰਿ ਰਾਇ ਕਹਿਆ, ਵੇ ਓਮੇਦਾ ਸੁਧੇ ਬਾਮਣ ਨੂੰ ਸਦ ਲਿਆਉ। ਓਮੇਦਾ ਸੁਧੇ ਬਾਮਣ ਨੂੰ ਸਦਿ ਲਿਆਇਆ। ਸੁਧੇ ਆਇ ਅਸੀਰਵਾਦ ਦਿਤਾ। ਆਖਿਓਸੁ ਰਾਇ ਜੀ ਸੁਖੀ ਰਹੋ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ, ਸੁਧੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਲਿਆਉ। ਅਤੇ ਇਥੇ ਰਸੋਈ ਕਰੁ। ਅਤੇ ਤਪੇ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਹਜ਼ੂਰਿ ਜਿਵਾਇ, ਅਤੇ ਬੋਲੇ ਤਪਾ ਰਸੋਈ ਕਿਆ ਜੇਵਦੇ ਹੋ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਜੋ ਕੁਝ ਕਰਤਾਰੁ ਭੇਜਿਦਾ ਹੈ ਸੋਈ ਜੇਵਦੇ ਆਹੋ। ਨਾ ਤਪਾ ਮੈ ਹੋਰਤੁ ਵਾਸਤੇ ਪੁਛਿਆ ਹੈ ਜੇ ਆਖੇ ਅਤੇ ਖਾਵੇ ਤਾਂ ਬਕਰਾ ਸਚੇਰਾਵੀਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਰਾਇ ਜੀ ਉਥੇ ਫੁਰਮਾਇਸ ਦੀ ਜਾਇ ਨਾਹੀ। ਜੋ ਕੁਝ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਭੇਜੇ ਸੋਈ ਅਸਾਨੂੰ ਅਛਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਕਹਿਆ, ਵੇ ਓਮੇਦਾ ਬਕਰਾ ਝਬਿ ਸਉ ਤੁਰਤ ਹੋ। ਸੁਧਾ ਬਾਮਣ ਭਾਂਡੇ ਲੈ ਆਇਆ ਸੁਧੇ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਮੈ ਭਾਂਡੇ ਲੈ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਸੁਧਾ ਪਹਲੇ ਕੁਝ ਮਿਠਾ ਕਰ ਲੈ ਅਤੇ ਪਿਛੋਂ ਸਲੋਨਾ ਖਾਸਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :—

ਮਿਠਾ ਮਰਮੁ ਸਲੋਣਾ ਸੰਜਮੁ ਖਟਾ ਖਰਾ ਧਿਆਨ॥

ਐਸਾ ਭੋਜਨੁ ਜੋ ਨਰ ਅਚਵੇ ਸੇ ਮਾਣਸ ਪਰਧਾਨ॥

(ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ)

ਤਾਂ ਫਿਰ ਰਾਇ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿਉਂ ਕਾਲੂ ਕਿਉਂ। ਤਾਂ ਲਾਲੂ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਨਾਹੀ ਬੋਲਣ ਦਾ। ਤਾਂ ਅੰਮਾਂ ਬੀਬੀ ਘੁੰਡ ਕਢੀ ਰਾਇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਈ। ਅਜੀ ਰਾਇ ਜੀ ਅਸਾਡੀ ਹੋਰ ਜਾਹਿਗਾ ਕਾਈ ਨਾਹੀ। ਰਾਇ ਜੀ ਜਿਉਂ ਜਾਣੇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸਿ ਹੀ ਰਖੋ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਤਪਾ ਮਾਉ ਤੇਰੀ ਬਹੁਤ ਬਿਲਾਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਆਖਿ ਨਾਹੀ ਸਕਤੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਨਿਸੰਗ ਆਖੋ ਜੋ ਕੁਝ ਆਖਣਾ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਤਪਾ ਜੀ ਏਥੇ ਰਹੋ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਕਰੋ ਤੁਸਾਡੇ ਅਗੇ ਕਾਮੇ ਲਾਇ ਦੇਨੇ ਆਹੋ। ਅਤੇ ਨਾ ਹਾਲਾ ਨਾ ਪਤਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਗ ਸੋਰਠਿ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :—

ਮਨੁ ਹਾਲੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਣੀ ਸਰਮ ਪਾਣੀ ਤਨੁ ਖੇਤੁ॥

ਨਾਮੁ ਬੀਜੁ ਸੰਤੋਖੁ ਸੁਹਾਗਾ ਰਖੁ ਗਰੀਬੀ ਵੇਸੁ॥

[ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ॥ ੧॥ (੫੯੫)]

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਤਪਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਲੰਗਰ ਚਲਾਵੋ। ਤੂੰ ਖੁਹ ਤੁਸਾਡੀ ਤਲਕਾ ਕਰਿ ਦੇਨੇ ਆਹੋ। ਨਾ ਹਾਲਾ ਨਾ ਪਤਾ ਤੁਸੀਂ ਫਕੀਰਾਂ ਨੇ ਬੈਠੇ ਖਵਾਵੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਗ ਆਸਾਉਰੀ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :—

ਲੰਗਰੁ ਏਕੁ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਦੂਸਰੁ ਲੰਗਰੁ ਨਾਹੀ।

ਦੂਸਰੇ ਲੰਗਰੁ ਤਾ ਚਲੈ ਬਿਰੁ ਜਗਤ ਰਹਾਈ।

(ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ)

ਸੰਮਤ ੧੫੫੩ ਮਿਤੀ ਪੋਹ ਵਦੀ ੯ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਲਵੰਡੀਅਹੁ ਚਲਣ ਲਗਾ ਤਾਂ ਰਾਇ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਫੇਰਿ ਚਲਿਆ। ਕਾਲੂ ਜਾਇ ਰਾਇ ਪਾਸਿ ਹੁੰਨੇ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਉਮੇਦੇ ਨੂੰ ਭੋਜਿ ਕਰਿ ਨਾਨਕ ਤਪੇ ਨੂੰ ਸਦਿ ਲੈ ਆਉ। ਉਮੇਦਾ ਰਾਇ ਦਾ ਨਫਰ ਸਦਿ ਲੈ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਇ ਰਾਇ ਨੂੰ ਦੁਆਇ ਆਖੀ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਤਪਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਗੁਸਤਾਕੀ ਮਾਫ਼ ਕਰਨੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਦਰਗਾਹੋਂ ਮਾਫ਼ ਹੋ। ਰਾਇ ਕਹਿਆ ਤਪਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕਰੁ ਕੁਝ ਨਾਹੀ ਤੁਸੀਂ ਏਥੇ ਹੀ ਰਹੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਅਸਾਡੇ ਹਜਿ ਨਾਹੀ ਜੋ ਅਸੀਂ ਏਥੇ ਰਹੀਏ। ਜਿਥੇ ਰਖੇਗਾ ਤਿਥਾਉਂ ਰਹੀਏਂਗੇ। ਰਾਇ ਬਹੁਤ ਜਤਨ ਕੀਤੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹੋਇਆ ਉਦਾਸ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਡਿਠਾ ਹੋ ਰਹਦਾ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਰਾਇ ਏਹੁ ਆਖਿਆ ਤਪਾ ਜੀ ਕਾਈ ਫੁਰਮਾਇਸ ਕਰੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜੀ ਫੁਰਮਾਇਸ ਅਸਾਡੀ ਹਿਕੇ ਝਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਹੁਣਿ ਤੁਸੀਂ ਅਸਾਨੂੰ ਰਜਾਇ ਦੇਵੋ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਬੋਲਿਆ ਰਜਾਇ ਤੁਸਾਡੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਹੁਰਿ ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰਿ ਨਾਵਣ ਨੇ ਗਇਆ ਸੀ। ਦੇਖੋ ਤਾ ਖੁਹ ਚਲਦਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਮੁਹੇ ਵਚਨੁ ਹੋਇਆ। ਜੋ ਐਥੇ ਟੋਡਾ ਭੀ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਏਹ ਗਲਿ ਰਾਇ ਸੁਣੀ ਰਾਇ ਖਬਰਦਾਰੁ ਆਹਾ। ਰਾਇ ਆਖਿਆ ਤਪੇ ਦੇ ਮੁਹੇ ਟੋਡਾ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ। ਐਥੇ ਟੋਡਾ ਖਟੇ ਪਰ ਤਪੇ ਦੇ ਨਾਉਂ ਦਾ।

ਢਾਕੇ ਬੰਗਾਲੇ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਤੂੰ ਲਾਲੇ ਘਰਿ ਵਰਿ ਆਏ। ਲਾਲੇ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਲਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇਆ। ਤੁਸਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸਨਿ ਦਿਤਾ। ਪੰਦ੍ਰ ਦਿਨ ਰਹ ਕੇ ਫੇਰ ਵਿਦਾ ਲੀਤੀ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲੰਮੀ ਉਦਾਸੀ ਲੀਤੀ ਧਰਤੀ ਬੰਗਾਲੇ ਢਾਕੇ ਗਏ ਉਥੇ ਹਿਕੁ ਦਿਨ ਦੂਇ ਦਿਨ ਤੂੰ ਦਿਨਿ ਕੁਝ ਨਾਹ ਪਹੁਚਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਉਣ ਅਹਾਰੀ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਭੁਖਿ ਮਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਕਰਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਏਹੁ ਮਰਦਾਨਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ ਕਿਉਂ ਮਰਦਾਨਾ? ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹਉ ਭੁਖਾ ਹਾਂ, ਭੁਖ ਖਾਇ ਗਈ ਕਲੇਜੇ ਨੂੰ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਇਨਾ ਬੁਟਿਆਂ ਨਾਲਿ ਖਖੜੀਆਂ ਹੈਨਿ, ਜਿਤਨੀਆਂ ਖਾਇ ਸੰਘੇ ਤਿਤਨੀਆਂ ਖਾਇ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਜੋ ਅਕੁ ਖਵਾਇਨਾ ਹੈਂ ਜੋ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮਸਕਰੀਆ ਕਰਦਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮਸਕਰੀਆਂ ਨਾਹੀ ਕਰਦਾ, ਤੂੰ ਜਿਤਨੀਆਂ ਕੁ ਖਾਹਿ ਸਕੈਂ ਤਿਤਨੀਆਂ ਖਾਇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਲੇ ਨਾ ਬੰਨੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਤੋੜਿ ਤੋੜਿ ਖਾਵਣ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਖਾਵੇ ਤਿਉ ਤਿਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸੁਆਦੁ ਜੋ ਲਗੇ ਸੋ ਤੋੜਿ ਕਰਿ ਗੰਢਿ ਬੰਨਿ ਲੀਤੀਆਸੁ। ਅਗਲੇ ਭਲਕ ਭੁਖ ਲਗੀਆਸੁ ਚੁਪਾਤਿਆ ਕਢਿ ਲਗਾ ਖਾਵਣਿ। ਜਿਉਂ ਖਾਧੀਆਂ ਹਿਕ ਘੜੀ ਨਾ ਗੁਜਰੀ ਜੋ ਲਗਾ ਹਥਿ ਪੈਰ ਮਾਰਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਸਿਆ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਮਰਦਾ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਹਸਨਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੀ ਪਲੇ ਨਾ ਲੈ ਤਉ ਕਿਉਂ ਲੀਆ। ਅਤੇ ਤਉ ਕਿਉਂ ਖਾਧੀਆਂ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮੰਨੇ ਕੀਤੀਆਂ ਆਹੀਆਂ। ਖਾਂਦਾ ਆਹੋ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪੁਛਿ ਕਰਿ ਖਾਵੇਆਂ। ਉਥੇ ਹਿਕੁ ਬੁਟਾ ਅਕਿ ਦਾ ਆਹਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਪਣੇ ਹਥੋਂ ਤੋੜਿ ਕਰਿ ਖਖੜੀਆਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਖਵਾਇਆਂ ਮਰਦਾਨਾ ਖਾਵਣ ਨਾਲਿ ਉਠਿ ਬੈਠਾ।

ਕਾਉਰੂ ਦੇਸ (ਕਾਮ ਰੂਪ) ਜਾਣਾ

ਅਗੋ ਐਨਿ ਕਾਉਰੂ ਦੇਸਿ ਨੂੰ ਜਾਇ ਪਏ। ਓਥੇ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਏਹੁ ਸਹਰੁ ਤਾਂ ਅਛਾ ਹੈ ਕੁਝ ਇਥੋਂ ਮੈਂ ਖਾਇ ਆਵਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਇਤਿ ਸਹਰ ਨ ਵੜਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜਿਥੇ ਵਸਦੀ ਆਵਦੀ ਹੈ। ਓਥੇ ਆਖਦਾ ਹੈ ਜਾਹਿ ਨਾਹੀਂ। ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਲੀਤਾ ਫਿਰਨਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜਾਹਿ ਭਾਈ। ਮਰਦਾਨਾ ਜਾਇ ਵਸਤੀ ਵਿਚਿ ਵੜਿਆ ਅਗੇ ਚਾਰਿ ਰੰਨਾ ਖੜੀਆਂ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚਿ ਹਸਦੀਆਂ ਆਹੀਆਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਜੋ ਡਿਠੇ ਨੇ ਲਗੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾਵਣਿ। ਉਹ ਆਖੇ ਮੈਂ ਲੈਨੀਆਂ ਓਹੁ ਆਖੇ ਮੈਂ ਲੈਨੀਆਂ। ਹਿਕਸਿ ਧਾਗਾ ਗਲਿ ਵਿਚਿ ਪਾਇ ਗਈ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਛਤ੍ਰਾ ਕਰਿ ਬਹਾਇਆ। ਹਿਕੁ ਪਹਰੁ ਗੁਜਰ ਗਇਆ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਸਿਆ ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਚਲੁ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਲੈ ਆਈਏ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਥੇ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਛਤ੍ਰਾ ਹੋਇਆ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤੁਸੀਂ ਮੰਨੇ ਕਰੋ ਅਤੇ ਓਹੁ ਰਹੇ ਨਾਹੀਂ। ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਚਲੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਦੋਵੇ ਚਲੇ ਮਰਦਾਨੇ

ਨੂੰ ਲੈਣਿ ਅਗੇ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਛਤ੍ਰਾ ਹੋਇਆ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਅਗੇ ਜੋ ਰੰਨਾ ਖੜੀਆਂ ਆਹੀਆਂ ਸੋ ਚਾਮਲ ਆਈਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿ ਕੇ। ਹਿਕੁ ਬਾਲੇ ਦੇ ਗਲਿ ਘਤਿਆ। ਜਿਸ ਬਾਲੇ ਦੇ ਗਲਿ ਪਾਇਆ ਸੋ ਛਤ੍ਰੀ ਹੋਇ ਗਈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਗਲਿ ਘਤਿਆ ਜੋ ਕੁਤੀ ਹੋਇ ਗਈ। ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਡਿਠੋ ਭਾਈ ਬਾਲਾ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਡਿਠਾ ਗੁਰੂ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜਾਇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਗਲੋਂ ਧਾਗਾ ਤੋੜਿ। ਬਾਲੇ ਜਾਂਦੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਗਲੋਂ ਧਾਗਾ ਤੋੜਿਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਆਦਮੀ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਪੁਛਿਆ ਕਿਉਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਿਉਂ। ਮਰਦਾਨਾ ਆਖਿਆ ਭਸੁ ਜੀ ਭਲੀਆ ਬਲਾਇ ਦੇ ਵਿਚਿ ਅਸਾਨੂੰ ਲੀਤੇ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਤੂੰ ਆਪੇ ਆਇ ਫਸੇ ਨਾ। ਅਸਾਂ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਮਨੋ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੂੰ ਨਾ ਰਹੇ। ਉਨਾ ਦੁਹਾਂ ਰੰਨਾ ਦੇ ਖਸਮ ਆਏ ਦੇਖਨਿ ਤਾਂ ਛਤ੍ਰੀ ਤੇ ਕੁਤੀ ਹੋਈ ਹੋਨਿ। ਉਨਾ ਖਸਮਾ ਡਿਠਾ ਏਹੁ ਕੋਈ ਕਲਾਵਾਨ ਹੋਨਿ। ਉਹ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾ ਤੇ ਢਹਿ ਪਏ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਓਥੇ ਹੀ ਡਿਗੋ। ਓਹੁ ਦੋਵੇ ਸਿਖ ਹੋਏ ਓਨਾ ਦੇ ਪਿਛੇ ਸੰਗਤਿ ਹੋਈ।

ਸੰਘਲਾਦੀਪ ਜਾਣਾ

ਅਗੇ ਸੰਘਲਾ ਦੀਪ ਦੇ ਸਹਰੁ ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭ ਦੀ ਨਗਰੀ ਡੇਢ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚਿ ਗਏ। ਓਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸਿਉਨਾਭ ਆਹਾ। ਕੇਹਾ ਆਹਾ ਜੇ ਕੋਈ ਪੁਤ੍ਰ ਮੰਗਦਾ ਤਾਂ ਪੁਤ੍ਰ ਦੋਂਦਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਮੀਹੁ ਮੰਗਦਾ ਤਾਂ ਮੀਹੁ ਦੋਂਦਾ। ਅਤੇ ਕਲਾਵਾਨ ਆਹਾ। ਜਦਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਓਥੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਕਲਾ ਓਸਦੀ ਹਿਰਿ ਗਈ। ਜੋ ਕੋਈ ਕੁਛ ਮੰਗੇ ਸੋ ਕੁਛ ਹੋਵੇ ਨਾਂਹੀ। ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭ ਕਹਿਆ, ਆਪਣੇ ਵਜੀਰ ਨੂੰ ਅਰੇ ਪਰਸਰਾਮ ਯਹ ਕਿਆ ਹੂਆ, ਹਮਾਰੀ ਨਗਰੀ ਮੈ ਕਿਨੇ ਪਾਪੁ ਕੀਆ। ਪਰਸਰਾਮ ਵਜੀਰ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਜੀ ਪਾਪ ਕਿਸ ਹੀ ਨਾਂਹੀ ਕੀਆ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਯਹ ਕਿਆ ਹੂਆ। ਤਾਂ ਪਰਸਰਾਮ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਜੀ ਤੇਰੀ ਨਗਰੀ ਮੈ ਏਕੁ ਅਤੀਤ ਆਇਆ ਹੈ ਅਉ ਉਸ ਕੇ ਸਾਥਿ ਦੁਇ ਚੇਲੇ ਹੋ। ਯਹ ਕੁਛ ਹੂਆ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਪਰਸਰਾਮ ਉਸ ਕੀ ਖਬਰ ਲੇਹੁ। ਪਰਸਰਾਮ ਹਛੇ ਭੋਜਨ ਬਨਾਇਕੇ ਲੇ ਚਲਿਆ। ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਕਿਆ ਹੈ ਭਾਈ। ਪਰਸਰਾਮ ਵਜੀਰਿ ਕਹਿਆ, ਸਾਧ ਜੀ ਯਹ ਭੰਡਾਰਾ ਤੁਮ ਕਉ ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭ ਜੀ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ।

ਰਸਿ ਕਸਿ ਸੁਆਦ ਅਨੇਕ ਹੈ ਬਿਖੁਫਲਿ ਮੀਠੇ ਚਾਖ
ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਜਿਸ ਆਪਣੀ ਤਾਂਕੋ ਰਾਖੇ ਆਪੁ

(ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ)

...ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਰਾਜਾ ਸਿਉਨਾਭ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰੀ ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ ਆਖਣ ਲਗਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਕਿਰਤਾਰਥ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਹੁਤ ਰਾਜੇ ਤੇ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ।

ਏਹ ਹਕੀਕਤ ਸੁਣਿ ਕਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਰੰਗ ਚੜਿ ਗਇਆ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਸਤਾਈ ਪਹਰ ਇਕ ਰੰਗ ਹੀ ਰਹਿਆ। ਐਸੀ ਲਾਲੀ ਚੜਿ ਗਈ ਕੋਈ ਉਹ ਲਾਲੀ ਸਹੀ ਕਰਿ ਨ ਸੰਘੇ। ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਿੰਡ ਵਿਚਿ ਆਇਆ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਆਖਿਓਸੁ ਆਖੁ ਭਾਈ ਬਾਲਾ। ਭਾਈ

ਬਾਲਾ ਲਗਾ ਲਿਖਵਾਉਣ। ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਸਿਉਨਾਭ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚਿ ਲੈ ਗਇਆ।
ਤਾਂ ਲਗਾ ਪੁਛਣ ਅਜੀ ਤੁਮਾਰਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ ਤੁਮਿ ਜੋਗੀ ਪੁਰਖੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਾਰੂ
ਰਾਗ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :—

ਜੋਗੀ ਜੁਗਤਿ ਨਾਮੁ ਨਿਰਮਾਇਲੁ ਤਾ ਕੈ ਮੇਲੁ ਨ ਰਾਤੀ॥

ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਥ ਸਦਾ ਸਚ ਸੰਗੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਗਤਿ ਬੀਤੀ॥੧॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧॥ ੧੧॥ (੯੯੨)]

ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਸਿਉਨਾਭ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਿਖੁ ਹੋਇਆ। ਲਗਾ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜਪਣ ਅਤੇ
ਯਤਿ ਨੂੰ ਜਪਾਵਣਿ। ਤਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ ਉਚਾਰੀ। ਹਿਕ ਸੋ ਤੇਰਾ ਅਧਿਆਇ
ਬੋਲੇ। ਦੁਇ ਵਰੇ ਤੇ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਹਿਆ।

ਕੌਡਾ ਰਾਖਸ਼ ਤਾਰਨਾ

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਹਿਕੁ ਵਿਲਾਇਤ ਅਸਰਾਪਾਨ ਹੈ ਰਾਜੇ ਦੀ ਆਹੀ। ਓਸ ਵਿਲਾਇਤ ਨੂੰ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚਲਿਆ ਜਿਥੇ ਝੰਡੇ ਬਾਢੀ ਦੀ ਮੰਜੀ ਹੈ ਸਮੁੰਦ ਦੇ ਟਾਪੂ ਵਿਚਿ ਹੈ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ
ਵਿਟਰ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗੰਢ ਤਾਰਿ ਤੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਆਖੇ ਜੀ ਹਉ ਅਗੇ ਨਾਹੀ
ਜਾਂਦਾ ਮੈਨੂੰ ਵਿਦਾ ਦੇਹਿ। ਗੁਰੂ ਆਖੇ ਮਰਦਾਨਾ ਅਗੇ ਰਾਹਿ ਵਿਚਿ ਬਲਾਈ ਹੋਨਿ। ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ
ਨੀਹੇ ਤੂੰ ਅਸਾ ਹੀ ਨਾਲਿ ਰਹੁ। ਮਰਦਾਨਾ ਰਹੇ ਨਾਹੀ। ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਮਰਦਾਨਾ
ਸਾਡੇ ਆਖੇ ਲਗਦਾ ਨਾਹੀ। ਮੈਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹਈ
ਤੂੰ ਸਮਾਲਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਜੇ ਕੋਈ ਭੂਤੁ ਲਗਾ ਹੈ ਸੋ ਮੰਨੇ ਨਾਹੀ। ਆਖਿ ਰਹੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਗੁਰੂ
ਪਾਸਹੁ ਵਿਦਾ ਲੀਤੀ ਗਇਆ ਪਿਛੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮੈਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕਿਆ ਕਰੀਏ।
ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜੋ ਤੁਸਾਡੇ ਜੀ ਆਵੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਹ ਦਿਨ ਜੰਗਲ ਬਾਰ
ਵਿਚਿ ਬੈਠਿ ਰਹਿਆ। ਅਗੇ ਚਲੇ ਹੀ ਨਾਹੀ। ਜਾ ਦੁਇ ਪਹਿਰ ਗੁਜਰੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਬੋਲਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਰਾਕਸ ਪਕੜਿਆ ਹੈ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚਿ ਤਲਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੈਂ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸ ਆਖਿਆ ਚੀ ਤਲਣ ਦੇਹੁ ਖਾਵਣੇ ਦੇਹਿ ਆਖੇ ਲਗਾ ਹੀ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ
ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਆਖਣ ਲਗਾ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਨਾਲਿ ਲਿਤੇ ਦੀ ਸਰਮ ਭਾਰੀ ਹੋਦੀ ਹੈ ਅਤੇ
ਅਸਾਡੇ ਕੰਮ ਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਕੋਡੀ ਕ ਦੂਰਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ
ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ। ਕੋਹਾ ਨਵਾਂ ਉਪਰਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਜੀ
ਅਸਾਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਖਾਇ ਲੈਸੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮੇਰਾ ਹਥੁ ਪਕੜਿਆ। ਇਕ ਪਲਕ
ਬਹੁਤੁ ਹੋਦੀ ਹੈ ਜਾਪੇ ਨਾਹੀ ਜੋ ਇਥੇ ਆਹੇ ਕਿ ਉਥੇ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਸਿਆ, ਹਸਿ
ਕੇ ਪੁਛਿਣ ਲਗਾ ਕਿਉ ਮਰਦਾਨਾ। ਮਰਦਾਨਾ ਸਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ
ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਏਹੁ ਕੜਾਹਾ ਹੈ ਜੋ ਤਪਦਾ ਹੋਈ ਸੋ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਤਲਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ। ਜੋ ਰਾਕਸ
ਤਲ ਕਰਿ ਖਾਵੇ ਪਰ ਅਸੀਂ ਛਪਿ ਰਹੀਏ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਜੇਹੇ ਆਏ ਤੇਹੇ
ਨ ਆਏ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਦੇਖੁ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕਰਤਾਰ ਕਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਜਿਉ ਖੜਾ ਆਹਾ ਤਿਉ ਰਾਕਸ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚਿ ਘਤਿਆ ਗੁਸੇ ਨਾਲਿ।
ਕੜਾਹਾ ਅਜੇਹਾ ਠੰਢਾ ਹੋਇ ਗਇਆ ਜੇਹਾ ਪੋਹ ਮਾਹ ਦਾ ਕਕਰ ਜੰਮਦਾ ਹੈ। ਰਾਕਸ ਹੋਰਾਨ

ਹੋਇ ਗਇਆ ਹੋਠੋਂ ਅਗਨ ਬੁਝਿ ਗਈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਵਾਧਾਨ ਦਿਖਾਈ ਦਿਤੀ ਰਾਕਸ ਬੋਲਿਆ
ਸਚੁ ਆਖੁ ਤੂੰ ਕਉਣੁ ਹੈਂ ਤੇਰੇ ਆਏ ਜੋ ਮੇਰਾ ਕੜਾਹਾ ਤਪਿਆ ਆਹਾ ਸੀਤਲ ਹੋਇ ਗਇਆ।
ਸਚੁ ਆਖੁ ਤੂੰ ਕਉਣੁ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਸਿ ਕਰਿ ਆਖਿਆ ਕੌਡਾ ਰਾਖਸ ਖਾਇ ਇਸ
ਤਾਈ ਕਿਉ ਨਾਹੀ ਖਾਂਦਾ ਕਿਉ ਰਖਾ ਹਈ। ਰਾਕਸ ਬੋਲਿਆ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਕਿਉ ਕਰਿ
ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਕਿਧਰੇ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੂੰ ਸਚੁ ਆਖੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਗ ਮਾਰੂਵਿਚ
ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :—

ਚੂਕਾ ਭਾਰਾ ਕਰਮ ਕਾ ਹੋਏ ਨਿਹਕਰਮਾ॥
ਸਾਗਰ ਤੇ ਕੰਢੇ ਚੜੇ ਗੁਰਿ ਕੀਨੇ ਧਰਮਾ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੫ ॥ ੧੪॥ (੧੦੦੨)]

ਤਾਂ ਕੌਡਾ ਰਾਕਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ ਉਠੇ ਨਾਹੀ। ਆਖੇ ਜੀ ਮੈਂ
ਵਡੇ ਪਾਪ ਕੀਤੇ ਹੈਨਿ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀਐ ਜੀ ਜਿਉਂ ਤਿਉਂ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਕਹਿਆ, ਤੇਰਾ ਰਮਦਾਸ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ ਹਈ ਇਸ ਤਾਈ ਮੰਨੇਗਾ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਹੋਵੇਗੀ।
ਤਾਂ ਕੌਡਾ ਰਾਕਸ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਏਹੁ ਭੀ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਅਤੇ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਆਖੋ ਸੋ ਭੀ ਮੇਰੇ ਸਿਰ
ਤੇ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਸਟ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿ ਹਸਿਆ ਹਸਿ ਕਰਿ ਆਖਿਆ ਕਿ ਭਾਈ
ਬਾਲਾ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੇਰੀ ਤੂੰਹੋ ਜਾਣੁ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਖਿਆ
ਕੌਡੇ, ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਹੁਕਮ ਕੀਚੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਕੌਡਿਆ ਕੁਝ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ
ਖਾਵਣ ਨੂੰ ਲੇ ਆਉ ਮਰਦਾਨਾ ਭੁਖਾ ਹੈ। ਕੌਡਾ ਰਾਕਸ ਜੰਗਲ ਦੁਇੜਿਆ ਜਾਇ ਕਰਿ ਐਸਾ
ਮੇਵਾ ਲਿਆਇਆ ਜਿ ਤੂੰ ਖੁਸੀ ਹੋਇ, ਆਇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖਿਓਸੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ
ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਆਖੁ ਮਰਦਾਨਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਸਭੋ ਕੁਝ ਖਾਧਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ
ਖੁਸੀ ਕਰੁ। ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਆਖਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਤੇ ਰਾਜੀ
ਖੁਸੀ ਆਹੇ ਤੂੰ ਅਸਾਂ ਤੇ ਖੁਸੀ ਰਹੁ ਖਾਉ ਮੇਵਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਏਹਾ ਬੰਟਾ ਮੈਨੂੰ
ਆਵਦਾ ਹੈ ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ ਦੇਉ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਬਾਲਾ ਤੂੰ ਤੂੰ ਬਖਰੇ ਬਰਾਬਰਿ
ਕਰਿ ਆ ਤੇ ਵੰਡੁ। ਬਾਲੇ ਤੂੰ ਬਖਰੇ ਕੀਤੇ, ਹਿਕੁ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਦਿਤੋਸੁ ਅਤੇ ਹਿਕੁ ਆਪਿ
ਲੀਤੋਸੁ ਅਤੇ ਹਿਕੁ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖਿਓਸੁ। ਤਾਂ ਲਗੇ ਖਾਵਣ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਪਣਾ
ਬਖਰਾ ਕੌਡੇ ਰਾਖਸ ਨੂੰ ਦਿਤਾ। ਕੌਡੇ ਅਗੇ ਕੁਝ ਨਾਹ ਨਿਬਰ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਕੌਡੇ ਲੈਂਦੇ ਮੁਹਿ
ਵਿਚਿ ਪਾਇ ਲੀਤਾ। ਕੌਡੇ ਮੁਹਿ ਪਾਇਆ ਕਪਾਟਿ ਖੁਲਿ ਗਏ ਕੌਡਾ ਹੋਰ ਸਰੂਪ ਹੋਇ ਗਇਆ।
ਜਾਂ ਬਾਲਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖਨਿ ਜੋ ਅਜ ਗੈਬੀ ਫਤੂਹ ਲੈ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ
ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਏਹ ਕਿਆ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਦੇਖ ਕਰਤਾਰ ਕੇ ਰੰਗ
ਤਮਾਸੇ। ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਅਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਵਡਾ ਹੈਰਾਨ ਲਗਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕਰਤਾਰ ਅਸਾਨੂੰ ਜੋ ਇਸ ਧਰਤੀ ਲਿਆਇਆ ਹੈ ਸੋ ਇਨਾ ਦੇ
ਵਾਸਤੇ ਦੇਖੁ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਰੰਗ ਤਮਾਸੇ। ਦੇਖਦਾ ਜਾਇ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਭਲਾ ਜੀ ਜੋ
ਕਰਤਾਰੁ ਦਿਖਾਏ ਸੋ ਦੇਖਣਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਤ ਦਿਨ ਕੌਡੇ ਰਾਕਸ ਪਾਸ ਰਹਿਆ। ਸਤਵੇ
ਦਿਨ ਚਲਦਾ ਹੋਇਆ ਮੰਜੀ ਬਹਾਇ ਚਲਿਆ।

ਸਾਲਸਰਾਏ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਅਗੇ ਸੈਤਾਲੀਆ ਦਿਨਾ ਦਾ ਰਾਹੁ ਆਹਾ ਹਿਕ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਡਾਢੀ ਭੁਖ ਲਗੀ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹਉ ਤੁਰਿ ਨਾਹੀ ਸੰਘਦਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ ਚਲ ਮਰਦਾਨਾ ਅਗੇ ਵਡਾ ਸਹਰ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਤੂੰ ਆਖੇਗਾ ਸੋ ਕਰੀਏਂਗੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਪੱਲੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਾਹੀ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਨਾ ਪੱਲੇ ਨਾ ਸਹਰੁ, ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਸੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲਿ ਰੇਤੁ ਫਰੋਲੀ ਵਿਚੋ ਲਾਲੁ ਨਿਕਲਿਆ। ਆਖਿਓਸੁ ਲੈ ਮਰਦਾਨਾ ਚਾਇ ਲੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਆਖਿਆ ਜੀ ਇਸ ਪਥਰ ਨੋ ਕਿਆ ਕਰਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਪਲਾ ਝੂਢਨਾ ਆਹੋ, ਲੈ ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਪੱਲੇ ਬੰਨਿਆ ਭੁਖ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੀ ਪੇਟ ਪਏ ਬਾਝੁ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਉਹੁ ਦੇਖੁ ਸਹਰੁ ਨਦਰੀ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ ਤਿਹੁ ਕੋਹਾਂ ਤੋਂ ਸਹਰੁ ਨਜਰੀ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਮਰਦਾਨਾ ਛਿਤਾ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਮਸੇ ਮਸੇ ਸਹਰੁ ਆਇਆ। ਜਾਂ ਸਹਰੁ ਆਇ ਵੜੇ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਗੁਰੂ ਆਖੁ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਏਸ ਸਹਰੁ ਦਾ ਨਾਉ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈ ਕਿਆ ਜਾਣਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅੰਤਰਿਜਾਮੀ ਆਹਾ ਆਖਿਆਸੁ, ਮਰਦਾਨਾ ਇਸ ਸਹਰੁ ਦਾ ਨਾਉ ਬਿਸੰਭਰਿਪੁਰਾ ਹਈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਨਾਉ ਭਾਵੈ ਕੁਝ ਹੋਵੇ ਮੈਨੂੰ ਭੁਖ ਖਾਇ ਗਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜਾਹਿ ਮਰਦਾਨਾ ਜਵਾਹਰੀ ਟੋਲੇ ਵਿਚਿ ਏਹੁ ਲਾਲ ਵੇਚਿ ਲਿਆਉ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਏਸ ਦਾ ਮੁਲੁ ਕਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਜੋ ਕੋਈ ਮੁਲ ਆਖੀਗਾ ਸੋ ਮੈਨੂੰ ਆਇ ਆਖੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਜਾਇ ਹਿਰੁ ਜਵਾਹਰੀ ਨੂੰ ਲਾਲੁ ਦਿਖਾਇਆ। ਓਸ ਜਵਾਹਰੀ ਕਹਿਆ ਇਸ ਕੇ ਤੀਨ ਪੈਸੇ ਮੁਲੁ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਵੀਚਾਰੁ ਕੀਤਾ ਲਾਲ ਦਾ ਮੁਲੁ ਬਹੁਤ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ ਮੈ ਪੁਛਿ ਆਵਾਂ। ਆਇ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਲਾਲ ਦੇ ਤਿਨ ਪੈਸੇ ਮਿਲਦੇ ਹੋਨਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਵਡੇ ਜਵਾਹਰੀ ਪਾਸਿ ਜਾਹਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਵਡਾ ਅਤੇ ਛੋਟਾ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦਸੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਸਾਲਿਸਰਾਏ ਜਉਹਰੀ ਦਾ ਨਾਉ ਹੈਈ। ਏਹੁ ਵਤਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਪੁਛਣ ਲਗਾ, ਯਾਰੋ ਸਾਲਿਸਰਾਇ ਜਉਹਰੀ ਦਾ ਦੁਕਾਨੁ ਕੋਹੜਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਸਿਆ ਭਾਈ ਉਹ ਘਰੇ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਉਸ ਦਾ ਘਰੁ ਪੁਛਾਇ ਕਰਿ ਗਇਆ। ਜਾਇ ਅਵਾਜ ਕੀਤੋਸੁ ਅੰਦਰੇ ਗੁਲਾਮੁ ਭੋਜਿ ਦਿਤਾ ਕਉਣੁ ਭਾਈ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਕੁਝ ਸਉਦਾ ਵੇਚਣਾ ਹੈ। ਗੁਲਾਮ ਜਾਇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਸਾਹਬ ਕਾ ਹੈ ਕਹਤਾ ਹੈ ਕੁਝ ਸਉਦਾ ਵੇਚਣਾ ਹੈ। ਜਉਹਰੀ ਕਹਿਆ ਅੰਦਰ ਲਿਆਉ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰਿ ਲੈ ਗਏ ਪੁਛਣ ਲਗੇ ਕਹੁ ਭਾਈ ਕਿਆ ਸਉਦਾ ਕਰਨਿ ਆਇਆ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਹਥਿ ਲਾਲੁ ਕਵਿ ਦਿਤਾ। ਜਉਹਰੀ ਹਥਿ ਲੈ ਕਰਿ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖੇ ਜੋ ਇਸ ਲਾਲ ਉਪਰਿ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕੋਈ ਓਹੁ ਲਾਲੁ ਲਿਆਵੇ ਤਿਸ ਨੂੰ ਸਉ ਰੁਪਈਯਾ ਮਿਹਮਾਨੀ ਦੇਵਣੀ ਮੁਲੁ ਵਰਾਂਈ ਭਾਵੇ ਖਾਵਦੁ ਵੇਚੇ ਭਾਵੇ ਨਾ ਵੇਚੇ। ਜਵਾਹਰੀ ਸਉ ਰੁਪਈਯਾ ਗਿਣਿ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਹਥਿ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਲਾਲੁ ਆਪਣੇ ਪਾਸਿ ਰਖਿਅਉਸੁ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਖਾਵਦੁ ਪਾਸੇ ਪੁਛਿ ਆਵਾਂ। ਜਾਹਿ ਪੁਛਿ ਆਉ। ਮਰਦਾਨੇ ਸਉ ਰੁਪਈਯਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਗੇ ਆਨਿ ਰਖਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨੇ ਏਹੁ ਕੇਹਾ ਲਿਆਇਆ ਹੈ ਮੁਲੁ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਉਸ

ਦਿਤਾ ਮੈਂ ਲੈ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਜਾਇ ਪੁਛੁ ਜੋ ਏਹੁ ਸਉ ਰੁਪਯਾ ਮੁਲੁ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਹਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਫੇਰਿ ਜਉਹਰੀ ਨੂੰ ਜਾਇ ਪੁਛਿਆ, ਅਜੀ ਖਾਵਦੁ ਆਖਦਾ ਹੈ ਏਹੁ ਸਉ ਰੁਪਯਾ ਤੁਸਾਂ ਕੋਹਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਇਸਦਾ ਮੁਲੁ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਜਉਹਰੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਇਸ ਲਾਲ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਏਹੁ ਲਾਲੁ ਲਿਆਵੇ ਭਾਵੇ ਵੇਚੇ ਭਾਵੇ ਨ ਵੇਚੇ ਉਸ ਤਾਈ ਸਉ ਰੁਪਯਾ ਮਿਹਮਾਨੀ ਦੇਵਣੀ। ਤੇਰਾ ਲਾਲੁ ਅਮਾਨਤ ਪਇਆ ਹੈ ਖਾਵਦੁ ਬੋਂ ਮੁਲੁ ਪੁਛਿਆਉ। ਮਰਦਾਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜਉਹਰੀ ਇਉ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਲਾਲੁ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਇਸ ਲਾਲ ਨੂੰ ਵੇਚਿਣ ਲਿਆਵੇ ਤਿਸ ਨੂੰ ਸਉ ਰੁਪਯਾ ਮਿਹਮਾਨੀ ਦੇਵਣੀ ਭਾਵੇ ਵੇਚੇ ਭਾਵੇ ਨਾ ਵੇਚੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਕਿਉ ਮਰਦਾਨਾ ਵੇਚਨਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਤੂੰ ਜਾਣੁ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਤੁਹਿ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਪੁਛਦਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਮੈ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ। ਏਹੁ ਲਾਲ ਨਾਹੀ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਨਾਉ ਹੈ। ਓਹੁ ਜਹੂਰੀ ਤਿਨ ਪੈਸੇ ਦੇਂਦਾ ਆਹਾ। ਉਸ ਦੀ ਉਹ ਨਜਰਿ ਆਹੀ ਅਤੇ ਉਹ ਜਉਹਰੀ ਸਉ ਰੁਪਯਾ ਮਿਹਮਾਨੀ ਦੇਵਣ ਲਗਾ ਵਿਣੁ ਮੁਲੁ ਲੀਤੇ ਤੇ ਏਹੁ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਨਾਉ ਲਾਲ ਹੀ ਭਾਵੇ ਵੇਚਿ ਭਾਵੇ ਰਖਿ ਜੇ ਤੂੰ ਭੁਖ ਨੰਗੁ ਕਬੂਲ ਕਰੇ ਤਾਂ ਰਖੁ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਵੇਚ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਸਮਝ ਗਇਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹਉ ਨਾਹੀ ਵੇਚਦਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਹੀ ਵੇਚਦਾ ਤਾਂ ਸਉ ਰੁਪਯਾ ਉਸ ਦਾ ਫੇਰਿ ਦੇ ਆਉ ਅਤੇ ਲਾਲੁ ਆਪਣਾ ਲੈ ਆਉ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀਉ। ਮਰਦਾਨਾ ਉਸ ਜਉਹਰੀ ਪਾਸਿ ਗਇਆ। ਜਾਇ ਕਰਿ ਆਖਣ ਲਗਾ, ਸਾਹ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਸਉ ਰੁਪਯਾ ਆਪਣਾ ਲਉ ਅਰੁ ਲਾਲ ਫੇਰਿ ਦੇਉ ਖਾਵਦ ਨਾਹੀ ਵੇਚਦਾ। ਜਉਹਰੀ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਭਾਈ ਲੈ ਆਪਣਾ ਲਾਲ ਲੇਹ। ਲਾਲ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਹਥਿ ਦਿਤੋਸੁ ਮਰਦਾਨੇ ਆਪਣਾ ਲਾਲ ਲੀਤੇ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਸਉ ਰੁਪਯਾ ਜਉਹਰੀ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖਿਆ। ਆਖਿਉਸੁ ਸਾਹ ਜੀ ਏਹੁ ਆਪਣਾ ਸਉ ਰੁਪਯਾ ਗਿਣਿ ਲਉ। ਜਉਹਰੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਰੇ ਭਾਈ ਇਸ ਲਾਲ ਪਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਏਹੁ ਲਾਲ ਲਿਆਵੇ ਤਿਸਕੋ ਸਉ ਰੁਪਯਾ ਮਿਹਮਾਨੀ ਦੇਣੀ। ਹਮੇ ਤੋ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਰਖਣਾ ਏਹੁ ਰੁਪਯੇ ਤੁਮਾਰੇ ਹੈਂ ਹਮਾਰੇ ਨਾਹੀ। ਭਾਵੇ ਲਾਲ ਵੇਚ ਭਾਵੇ ਨਾ ਵੇਚ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਲੇ ਲਾਲ ਨਾਲੇ ਰੁਪਯੇ ਦੋਵੇਂ ਵਸਤੁ ਆਣਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖੀਆਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਰੁਪਯੇ ਕਿਉਂ ਲਿਆਇਓ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਰੁਪਯੇ ਮੈਂ ਦੇ ਰਹਿਆ ਓਹੁ ਲਏ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਆਖੇ ਅਤੇ ਭਾਈ ਹਮੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਰਖਣਾ ਹੈ ਲਾਲ ਪਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਇਹੁ ਲਾਲ ਦਿਖਾਵੇ ਤਿਸ ਕਉ ਸਉ ਰੁਪਯੇ ਮਿਹਮਾਨੀ ਦੇਵਣੀ ਅਥੇ ਏਹੁ ਰੁਪਯੇ ਤੁਮਾਰੇ ਹੈਂ ਹਮਾਰੇ ਨਾਹੀ। ਮੈਂ ਕਿਆ ਕਰਾਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਤੂੰ ਏਵ ਜਾਇ ਕਰ ਆਖੁ ਸਾਹ ਜੀ ਜੇ ਵੇਚੇ ਤਾਂ ਮਿਹਮਾਨੀ ਲੈਵੀਏ ਅਤੇ ਜੇ ਵੇਚੀਏ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਮਿਹਮਾਨੀ ਕੋਹੀ ਲੈਵੀਏ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ। ਮਰਦਾਨਾ ਉਸ

ਬੇ ਫੇਰਿ ਸਉ ਰੁਪਯਾ ਲੈ ਗਇਆ। ਜਾਇ ਕਰਿ ਆਖਿਓਸੁ ਸਾਹ ਜੀ ਅਸੀਂ ਰੁਪਯੇ ਕੇਹੇ ਲੇਈਏ। ਵੇਚੀਐ ਤਾਂ ਮਿਹਮਾਨੀ ਲੇਈਏ। ਜੇ ਨਾ ਵੇਚੀਏ ਤਾਂ ਕੇਹੀ ਲਈਐ। ਏਹ ਰੁਪਯੇ ਆਪਣੇ ਫੇਰਿ ਲਉ ਖਾਵਦੁ ਨਾਹੀ ਲੈਂਦਾ। ਜਉਹਰੀ ਲੈ ਨਾਹੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਫੇਰਿ ਲੈ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਖੇ ਨਾਹੀ ਅਤੇ ਜਉਹਰੀ ਲਏ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਸਤ ਫੇਰੇ ਮਰਦਾਨੇ ਪਾਏ। ਮਰਦਾਨਾ ਛਿਤਾ ਹੋਇਆ। ਛਿਤਾ ਹੋਇ ਕੇ ਰੁਪਯੇ ਜਉਹਰੀ ਦੇ ਅਗੇ ਸਟਿ ਆਇਆ। ਜਉਹਰੀ ਆਪਣੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਭਾਈ ਏਹ ਤਾਂ ਰੁਪਯੇ ਮੈਨੂੰ ਫੇਰਿ ਲੈਣੇ ਜੋਗੁ ਨਾਹੀ। ਅਤੇ ਏਹ ਵਸਤੁ ਅਜੇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਸਨਕਾਦਕ ਬ੍ਰਹਮਾਦਕ ਮੋਹੇ ਹੈਨਿ ਅਤੇ ਲਾਲ ਭੀ ਅਚੰਭੇ ਦਾ ਡਿਠਾ। ਜਿਸ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਆਹੇ ਏਤਨੀ ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਹੋਈ ਹੈ ਵਡੇ ਵਡੇ ਮੁਲ ਦੇ ਲਾਲ ਡਿਠੇ ਆਹੇ। ਏਹ ਮਿਹਮਾਨੀ ਕਿਸੀ ਤੇ ਲਿਖੀ ਨਾਹੀ ਏਹੁ ਕੋਈ ਕੁਦਰਤੀ ਲਾਲ ਡਿਠਾ। ਪਰੁ ਉਸ ਖਾਵਦੁ ਨੂੰ ਭੀ ਡਿਠਾ ਚਾਹੀਐ। ਏਹ ਵੀਚਾਰਿ ਕੈ ਉਸ ਆਪਣੇ ਅਧਰਕੇ ਗੁਲਾਮ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਅਧਰਕਾ ਤੂੰ ਦਉੜਿ। ਮਤਿ ਕਿਤੇ ਧਿਰਿ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿਨ ਤਾਂ ਉਨਾ ਨੂ ਜਾਣ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਅਤੇ ਮੈ ਭੀ ਆਵਨਾ ਹਾਂ ਤੂੰ ਚਲ। ਅਧਰਕਾ ਗੁਲਾਮ ਸਹਰੇ ਬਾਹਿਰ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਦੇਖੇ ਤ੍ਰਹਿ ਬੈਠੇ ਹੈਨਿ ਅਧਰਕਾ ਦੂਰਿ ਬੈਠਿ ਰਹਿਆ। ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਬੋਲਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਭੁਖ ਅਜੇਹੀ ਲਗੀ ਹੈ ਜੋ ਆਖਣ ਦੀ ਸੁਧ ਨਾਹੀ ਪਰ ਡਰਦਾ ਕੁਝ ਮੁਹਰੁ ਆਖਦਾ ਨਾਹੀ। ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹਸਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਘੜੀ ਗੁਜਰੀ ਤਾਂ ਸਾਲਸਰਾਇ ਜਉਹਰੀ ਭਲੀ ਸਾਜਸਿ ਨਾਲਿ ਆਇਆ। ਨਾਲੇ ਰੁਪਯੇ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਮੇਵਾ ਪਕਵਾਨ ਮਿਠਿਆਈ ਬਹੁਤ ਵਸਤੁ ਲੈ ਆਇਆ। ਨਵਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਆਇ ਕਰਿ ਰੁਪਯੇ ਵਸਤੁ ਆਨਿ ਅਗੇ ਰਖੀ ਰਖਿ ਕਰਿ, ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਅਗੇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜੀ ਕਿਉ ਭਾਈ ਜੀ ਕਿਉ ਤਾਂ ਸਾਲਸ ਰਾਇ ਆਖਿਆ ਏਹ ਸਉ ਰੁਪਯੇ ਤੁਮਾਰੇ ਹੈਨਿ ਏਹੁ ਆਪਣੇ ਲੇਹੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ ਸਾਲਸਰਾਇ ਜੀ ਜੇ ਵੇਚੀਏ ਤਾਂ ਲਈਏ। ਅਤੇ ਜੇ ਨਾ ਵੇਚੀਏ ਤਾਂ ਕੇਹੇ ਲਈਏ। ਫੇਰਿ ਜਉਹਰੀ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਲਾਲ ਥਾ ਕਿ ਤੁਮ ਲਾਲੁ ਹੋ ਮੈਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਬਿਸਮਾਦ ਹੋਇ ਗਇਆ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :—

ਲਾਲੇ ਲਾਲ ਉਪਾਇਆ ਲਾਲੇ ਲਾਲੁ ਦਿਸੰਨਿ ਜਿਨਾ ਲਾਲੀ ਨੇਕੁ ਮਹਿ ਦੂਜਾ ਨ ਜਾਣੰਨਿ।...

ਸਾਲਸਰਾਇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਮਾਰਾ ਨਾਂਉ ਕਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਤੁਮ ਹੋਤੇ ਕਉਣੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਤੁਮਾਰੇ ਭੇਖੁ ਕਉਣੁ ਹੈਂ ਹਮ ਕਉ ਹੇਰਾਨਗੀ ਲਗਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਡੇ ਬਡੇ ਅਤੀਤੀ ਖਟ ਦਰਸਨ ਦੇਖੇ ਹੈ ਅਰ ਅਉਰ ਭੀ ਦੇਖੇ ਹੈਂ ਪਰ ਤੁਮਾਰਾ ਭੇਖੁ ਕੋਈ ਪਾਇ ਜਾਤਾ ਨਾਹੀ। ਮੈ ਤੇ ਬਿਸਮਾਦੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ ਤੁਮ ਆਪਿ ਹੀ ਬੜਾਵੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਸਾਲਸਰਾਇ ਨਾਉ ਹਮਾਰਾ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ। ਹੋਤੇ ਹੈ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੇ ਅਰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਦੇਸ ਕੇ ਹੈ ਅਰੁ ਭੇਖੁ ਵੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਾਲਸਰਾਇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਮੀ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :—

ਬਿਮਲ ਮੰਝਾਰਿ ਬਸਸਿ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਪਦਮਨਿ ਜਾਵਲ ਰੇ॥

ਪਦਮਨਿ ਜਾਵਲ ਜਲ ਰਸ ਸੰਗਤਿ ਸੰਗਿ ਦੋਖ ਨਹੀ ਰੇ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੧ ॥ ੪॥ (੯੯੦)]

ਤਾਂ ਉਸ ਜਉਹਰੀ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰੋ ਏਹ ਰੁਪਯੇ ਲਉ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਜਉਹਰੀ ਏਹ ਰੁਪਯੇ ਤੁਸਾਨੂੰ ਰਖਣੇ ਮਿਲੇ ਹੋਨਿ। ਤੁਸਾਡੇ ਹੀ ਕੰਮ ਦੇ ਹੋਨਿ। ਅਸਾਡੇ ਕੰਮ ਦੇ ਨਾਹੀਂ ਤੁਸਾਨੂੰ ਸੋਹਦੇ ਹੋਨਿ ਅਸੀਂ ਫਕੀਰ ਅਤੀਤ ਆਹੋ। ਤਾਂ ਜਉਹਰੀ ਕਹਿਆ ਜੀ ਏਹ ਮੇਵਾ ਅਤੇ ਪਕਵਾਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਕਰੋ ਏਤਾ ਅਚੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇ ਨਾਹੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਬੋਲੇ ਨਾਹੀ ਅਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਆਖੇ ਕਿਵੇਂ ਲੈਨਿ ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਮੈਂ ਖਰਾ ਭੁਖਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਵਿਚ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :-

ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਕਵਾਨ ਸੋ ਭੋਜਨ ਕਹੀਏ ਲੁਚੀ ਲੋਚਾ ਪੂਰੀ॥

ਮਿਠਿਆਈ ਰਸ ਕਰਿ ਬੋਲੈ ਤਾ ਮਨੁ ਰਹੇ ਹਜ਼ੂਰੀ॥...

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸਾਲਸਰਾਇ ਜਉਹਰੀ ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਆਜਜੀ ਕੀਤੀ। ਜੀ ਮੇਰੀ ਗਤਿ ਕਰੋ ਆਪਣੇ ਸਾਈ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਸਾਨੂੰ ਇਸ ਬਲਾਇ ਵਿਚੋਂ ਕਢੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਸਾਲਸਰਾਇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧਰਕਾ ਗੁਲਾਮ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਉ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਸਾਲਸਰਾਇ ਕਹਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਧਰਕਾ ਤਾਂ ਸਾਧੂ ਹੈ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਆਖੋ ਤਾਂ ਸਭ ਦੀ ਪੈਰੀ ਪਵਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਲਸਿ ਉਪਰਿ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ। ਆਖਿਉਸੁ ਸਾਲਸਿ ਰਾਇ ਕਰਤਾਰ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕੁ। ਸਾਲਸਿ ਜਉਹਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਲਸਿ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿਰੇ ਲਾਹਿ ਕਰਿ ਅੰਗੋਛਾ ਦਿਤਾ। ਆਖਿਉਸੁ ਭਾਈ ਸਾਲਸਿ ਰਾਏ ਸਿਰ ਤੇ ਬੰਨ। ਸਾਲਸਿ ਲੈ ਕਰਿ ਸਿਰ ਤੇ ਬਧਾ। ਬੰਧਣਿ ਨਾਲਿ ਸਾਲਸਿ ਦੇ ਕਪਾਟਿ ਖੁਲ ਗਏ। ਸਾਲਸਿ ਦਾ ਰੰਗੁ ਹੋਰੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਸਾਲਸਿ ਨੂੰ ਸਬਦੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇਆ—

ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਪੂਰਾ। ਬਚਨਾ ਕਾ ਸੂਰਾ ਪੂਰਾ। ਰਹਾਉ।.....

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਿਸੰਭਰਪੁਰ ਵਿਚਿ ਅਧਰਕਾ ਗੁਲਾਮ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸਾਲਸਿ ਜਉਹਰੀ ਨੂੰ ਦੁਹਾ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਡੀ ਮਿਹਰਵਾਨਗੀ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਬਹਾਇਆ ਆਖਿਉਸੁ ਸੁਣਿ ਸਾਲਸਿ ਰਾਇ ਜਿਜਰੁ ਤੂੰ ਜੀਵੈ ਤਿਚਰ ਤੇਰੀ ਮੰਜੀ ਅਤੇ ਜਾਂ ਤੇਰੀ ਦੇਹ ਛੁਟੇ ਤਾਂ ਅਧਰਕਾ ਬਹੇ। ਹੋਰ ਤੇਰੀ ਅਖੁਲਾਦ ਦਾ ਕੰਮੁ ਨਾਹੀ। ਪਹਲੇ ਹੀ ਮੰਜੀ ਇਸਦੀ ਆਹੀ ਪਰੁ ਅਸਾਂ ਤੇਰਾ ਭਾਰੁ ਰਖਿਆ। ਕਿਉ ਜੋ ਹਿਕੁ ਤੂੰ ਇਸ ਦਾ ਸੈਸਾਰ ਸੁਤਿ ਵਿਚਿ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿਨ ਭੀ ਬੋਝੇ ਆਇ ਰਹੇ ਹੋਨਿ ਵਰੇ ਦੁਇ ਤੇ ਸਤਿ ਮਹੀਨੇ ਤੈਂ ਜੀਵਣਾ ਹੈ ਫੇਰਿ ਤੇਰੀ ਦੇਹ ਛੁਟੇਗੀ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪਹਲੇ ਮੰਜੀ ਤੈਨੂੰ ਬੈਠਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਰਕੇ ਦੇ ਚਿਤਿ ਭਾਈ ਨਾਹੀ ਪਰ ਹੁਕਮੁ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਦਾ ਦੀਵੇ ਹੈ। ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੁਇ ਵਰੇ ਅਤੇ ਸਤਿ ਮਹੀਨੇ ਰਹਿਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਆਖੇ ਜੀ ਤੂੰ ਇਥੇ ਰਹਣ ਆਇਆ ਹੈਂ ਕੇ ਉਦਾਸੀ ਹੋਇ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਗੇ ਹਸੇ। ਅਤੇ ਜੀ ਮੈ ਬਾਲਾ ਜੋ ਆਹਾ ਸੋ ਮਨਿ ਵਿਚਿ ਗਿਣਤੀ ਖਾਵੈ ਦੇਖੋ ਵੇ ਏਹ ਫੂਮ ਕੀਆ ਨਾਹੀ ਛਡਦਾ ਪਰੁ ਮੁਹੋ ਕੁਝ ਆਖਾ ਨਾਹੀ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਾਂ। ਜਾਂ ਸਾਲਸਿ ਰਾਇ ਜਉਹਰੀ ਦੀ ਦੇਹ ਛੁਟੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਧਰਕੇ ਗੁਲਾਮ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਬੈਠਾਇ ਕਰਿ ਚਲਿਆ। ਬਿਸਰਦੇਸ ਨੂੰ ਸਮੰਦ੍ਰ ਦੇ ਟਾਪੂ ਵਿਚਿ ਓਹੁ ਦੇਸੁ ਆਹਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹੁਣਿ ਕਿਧਰ ਚਲਿਆ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਜਿਧਰ ਕਰਤਾਰ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਿਧਰ ਚਲਿਆ ਚਲੁ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਬਿਸੰਭਰਪੁਰੇ ਜੋ ਰਹਿਓ ਕਿਆ ਕੀਤੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਜੋ ਕੁਝ ਅਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮੁ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਆਹਾ ਸੋਈ ਅਸਾਂ ਕੀਤਾ। ਅਸਾਂ ਅਧਰਕੇ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਬਹਾਵਣਾ ਸੀ ਚਲੁ ਮਰਦਾਨਾ ਹੁਣ ਤਾਂ ਰਹਦੇ ਨਾਹੀ।...

ਝੰਡੇ ਬਾਢੀ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਓਥੋਂ ਅਗੇ ਚਲੇ ਪੰਦ੍ਰਹ ਦਿਨ ਅਤੇ ਪੰਦ੍ਰਹ ਰਾਤੀ ਈਵੇ ਪਵਣ ਅਹਾਰੀ ਤੁਏ ਚਲੇ ਗਏ। ਅਗੇ ਟਾਪੂ ਵਿਚਿ ਬਿਸਹਰ ਦੇਸ ਆਹਾ। ਤਿਸ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੁਧਰ ਸੈਨ ਆਹਾ। ਬਡਾ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਬਾ। ਉਸ ਸਹਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਾਇ ਉਤਰਿਆ। ਏਕ ਦਿਨ ਗੁਜਰਿਆ ਦੂਜਾ ਦਿਨ ਗੁਜਰਿਆ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜੇ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੈ ਸਹਿਰ ਵਿਚਿ ਜਾਵਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਕਿਉ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹਉ ਬਹੁਤ ਦਿਨਾ ਦਾ ਭੁਖਾ ਹਾਂ। ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਕੁਝ ਮੁਹ ਪਵੇ ਤਾਂ ਖਾਇ ਆਵਾਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ ਕਿਉ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਆ ਆਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਆਖਿਆ ਜਨਮ ਦਾ ਸੁਭਾ ਜਾਂਦਾ ਨਾਹੀ। ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਦੀ ਜਾਤਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਹਸਿਆ ਹਸ ਕਰਿ ਆਖਿਓਸੁ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਧਰ ਜਾਸੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜਿਥੇ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਇਕ ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ ਕੁਖਾਣ ਹਈ ਉਸੇ ਥੇ ਜਾਵੇ ਹੋਰ ਥੇ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ ਤੁਸੀਂ ਕਾਈ ਨਿਸਾਣੀ ਦਸੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਉਸ ਦੇ ਪਿਉ ਦਾ ਨਾਉਂ ਪਾਖਰ ਹਈ ਤੂੰ ਏਹ ਜਾਇ ਕਰਿ ਪੁਛੋਂ ਜੋ ਪਾਖਰ ਬਾਢੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ ਹੈ ਸੋ ਕਿਥੇ ਰਹੰਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਜੀ ਮੈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮਰਦਾਨਾ ਸਹਰਿ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਲਾਗਾ ਪੁਛਣ ਪਾਖਰ ਬਾਢੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ ਹੈ ਸੋ ਕਿਥੇ ਰਹੰਦਾ ਹੈ। ਪੁਛਦਾ ਪੁਛਦਾ ਕੋਹ ਤੇ ਗਇਆਸੁ ਤਾਂ ਹਿਕੁਸੁ ਆਖਿਆ ਤੂੰ ਕਉਣ ਹੈ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈਂ? ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਝੰ ਦਸਿ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਪੁਛਿ ਲਾਵੇਗਾ। ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਉਸਦਾ ਘਰੁ ਦਸਿ। ਉਸ ਆਖਿਆ ਹਉ ਈਵ ਨਾਹੀ ਦਸਦਾ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਨਾਉਂ ਅਤੇ ਵਰਨ ਦਸੇਗਾ ਤਾਂ ਹਉ ਤੈਨੂੰ ਦਸਾਂਗਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਇਸ ਨਗਰੀ ਗੀਤਿ ਏਹ ਹੈ? ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਇਸ ਨਗਰੀ ਦੀ ਗੀਤਿ ਏਹਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਮਰਦਾਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਰਨ ਮਿਰਾਸੀ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਫੇਰਿ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇਰਾ ਵਤਨ ਕਵਣੁ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਮੇਰਾ ਵਤਨੁ ਪੰਜਾਬ ਸਹਰੁ ਤੁਸਾ ਕਦੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪਰਗਨਾ ਰਾਇ ਭੋਏ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਹੈ ਓਹ ਮੇਰਾ ਵਤਨੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਫੇਰਿ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਓਥੇ ਇਕ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਖਤ੍ਰੀ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਤੂੰ ਮਹਰਮ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਨਾਉਂ ਦਸਿ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਸੇ ਦਾ ਮਿਰਾਸੀ ਹਾਂ ਤੂੰ ਉਸਨੂੰ ਕਿਆ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਹ ਹਸਿਆ ਹਸਿ ਕਰਿ ਆਖਿਓਸੁ ਮਰਦਾਨਾ ਉਹੁ ਅਸਾਡਾ ਪੁਰਾਤਨ ਯਾਰ ਹਈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੂੰ ਉਸਨੂੰ ਸਿਝਾਣਦਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਨਜਿਰ ਆਵੇ ਤਾਂ ਸਿਝਣ ਲੀਚੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਉਹ ਤਾਂ ਬਾਹਿਰ ਬੈਠਾ ਹਈ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਚਲੁ ਦੇਖਾ ਭਾਈ ਮੈਨੂੰ ਦਿਖਾਇ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਨਾਨਕ ਮੇਰੇ ਤੇ ਰੰਜ ਹੋਵੇਗਾ ਪਹਲੋਂ ਤੂੰ ਝੰਡੇ ਬਾਢੀ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦਸਿ ਪਿਛੇ ਤੈਨੂੰ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਚਲ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਉਹ, ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਝੰਡੇ ਦੇ ਘਰਿ ਲੈ ਚਲਿਆ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਆਪਣਾ ਨਾਉਂ ਦਸੁ। ਉਸ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਨਾਨਕ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਭਾਈ

ਮਰਦਾਨਾ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਫੇਰਿ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਤੂੰ ਹੋਦਾ ਕਉਣੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਮੈਂ ਇਥੋਂ ਦਾ ਜੋ ਰਾਜਾ ਹੈ ਤਿਸਦਾ ਮੇ ਭਾਣਜਾ ਹੈ। ਤਿਚਨਾ ਨੂੰ ਜਾਇ ਝੰਡੇ ਬਾਢੀ ਦੇ ਘਰਿ ਆਏ। ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ ਬੈਠਾ ਅਗੇ ਮੰਜੀ ਵੁਟਦਾ ਆਹਾ। ਇੰਦ੍ਰਸੈਣ ਨੂੰ ਝੰਡੇ ਡਿਠਾ ਝੰਡੇ ਬਹੁਤ ਆਦਰੁ ਕੀਤਾ ਮੰਜਾ ਵਿਛਾ ਦਿਤੋਸੁ। ਇੰਦ੍ਰਸੈਣ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਬਹੁ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਬਹੋ। ਇੰਦ੍ਰਸੈਣ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਹਥ ਪਕੜਿ ਕਰਿ ਲੈ ਬੈਠਾ ਮੰਜੇ ਤੇ। ਝੰਡੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਏਹੁ ਭਾਈ ਕਿਥੋਂ ਹੈ। ਇੰਦ੍ਰਸੈਣ ਆਖਿਆ ਏਹੁ ਤੇਰਾ ਘਰੁ ਪੁਛਿਦਾ ਫਿਰਦਾ ਆਹਾ। ਮੈਂ ਇਸ ਭਾਈ ਲੈ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਝੰਡੇ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਤੂੰ ਕਉਣੁ ਹੈ, ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ? ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਮਰਦਾਨਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਹੋਦਾ ਮਿਰਾਸੀ ਹਾਂ ਆਇਆ ਹਾਂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਹੁ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾਨੂੰ ਜੋ ਤੂੰ ਪੁਛਨਾ ਆਹੋ ਤਉ ਅਸਾਂ ਨਾਲਿ ਕਿਆ ਕੰਮ ਆਹਾ। ਅਸਾਨੂੰ ਤੂੰ ਕਿਆ ਜਾਣਦਾ ਆਹੋ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਅਸਾਂ ਏਹੋ ਤੁਸਾਂ ਨਾਲਿ ਕੰਮ ਆਹਾ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੁਸਾਂ ਪਾਸਿ ਭੇਜਿਆ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦੇ ਨਾਨਕ ਕਉਣੁ ਹੋਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦੇ ਪਰੁ ਓਹੁ ਤੁਸਾਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹ ਅਸਾਨੂੰ ਤੁਸਾਂ ਪਾਸਿ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਓਥੋਂ ਰੋੜੀ ਚਲੋ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਬਾਢੀ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਚਲਦੇ ਆਹੋ। ਮੰਜੀ ਅਸਾਨੂੰ ਵੁਟ ਲੈਣ ਦੇਹਿ ਚਲਦੇ ਆਹੋ। ਜਾਂ ਮੰਜੀ ਵੁਟ ਚੁਕੇ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਚਲੋ। ਝੰਡੇ ਆਪਣੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਵੀਚਾਰਿ ਕੀਤਾ ਭਾਈ ਕੁਝ ਲੈ ਭੀ ਜਾਈਐ। ਝੰਡੇ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤੂੰ ਸਚੁ ਆਖ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਿਆ ਹੈ। ਜੇਹਾ ਤੂੰ ਦਸੋ ਤੇਹਾ ਇਲਾਜੁ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਸਦੀਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਝੰਡਾ ਸਮਝਿਆ ਜੋ ਅਤੀਤ ਫਕੀਰ ਹੈ ਕੁਝ ਅਛਾ ਭੋਜਨ ਬਣਾਇਕੇ ਲੈ ਜਾਈਐ। ਝੰਡੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਨਾਨਕ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤਉ ਆਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਪਰ ਤੂੰ ਉਤਾਵਲਾ ਨ ਹੋਹੁ। ਉਹ ਸਾਧ ਫਕੀਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਪਾਸਿ ਖਾਲੀ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਜਾਈਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨਿ ਵਿਚਿ ਵੀਚਾਰਿ ਕੀਤਾ ਉਹੁ ਤਾਂ ਪਉਣ ਆਹਾਰੀ ਹੋਨਿ। ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲਿ ਹਨੁ ਜਾਲਦਾ ਹਾਂ ਹੁਣਿ ਤਾਂ ਭੋਜਨ ਦੀ ਜਹਗਾ ਆਈ ਹੈ। ਭਲਾ ਭੋਜਨੁ ਤਾਂ ਖਾਈਏ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਤਉ ਕੁਝ ਸਮਝੀ ਹੈ ਸੋ ਭਲੀ ਸਮਝੀ ਪਰੁ ਝਬੁ ਹੋਇ। ਦੁਇ ਫਕੀਰ ਭੁਖੇ ਬੈਠੇ ਨੀ। ਤੂੰ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਹੈ ਸੋ ਝਬੁ ਕਰੁ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਝਬ ਹੀ ਹੋਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਝੰਡਾ ਰਾਜੇ ਦੇ ਬਾਗ ਵਿਚਿ ਗਇਆ ਅਤੇ ਘਰਿ ਆਖਿ ਗਇਆ ਏਹਿ ਜੋ ਕਟਲ ਬਢਲ ਦੇ ਫੂਲ ਮੈਂ ਆਂਦੇ ਸੇ ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਸਾਲਣ ਕਰੋ ਅਤੇ ਰੋਟੀਆਂ ਪਕਾਵੇ ਅਤੇ ਫੂਲਾਂ ਦਾ ਸਾਗੁ ਛਮਕੇ। ਏਹੁ ਘਰਿ ਆਖਿ ਗਇਆ ਅਤੇ ਆਪ ਬਾਗੋਂ ਹਛਾ ਮੇਵਾ ਲੈ ਆਇਆ। ਅਗੇ ਘਰਿ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਤਯਾਰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਗੋਂ ਮੇਵਾ ਲੈ ਆਇਆ ਸੀ। ਲੈ ਕਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਨਾਲਿ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੇ ਪਰਸਾਦੁ ਅਤੇ ਮੇਵਾ ਰਖਿਓਸੁ ਚਲੁ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇਰਾ ਨਾਨਕ ਫਕੀਰ ਕਿਥੇ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਲੀਤੇ ਲੀਤੇ ਕਿਥੇ ਆਵੈ ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਬੈਠੇ ਆਹੋ ਉਦਿਆਨ ਵਿਚਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਅਗੇ ਦੋਹਾਂ ਆਖਿਆ ਆਉ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ।...ਗੁਰੂ

ਨਾਨਕ ਹਸਿਆ ਹਸਿ ਕਰਿ ਆਖਿਓ ਆਵੇ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ। ਤਾ ਪਿਛੋਂ ਬਾਲੇ ਭੀ ਆਖਿਆ ਸਤਿਕਰਤਾਰ। ਝੰਡੇ ਏਹ ਕਿਆ ਲਿਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੁਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਰਸੋਈ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਤੂੰ ਅਸਾਨੂੰ ਕੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਕਹਿਆ ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਆਹੋ। ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਫੇਰਿ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਏਹੁ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਹਈ। ਤਾਂ ਝੰਡਾ ਬੋਲਿਆ ਜੀ ਏਹੁ ਪਰਸਾਦੁ ਪਰਮੇਸਰ ਭੇਜਿਆ ਹਈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਸਚੁ ਆਖੁ ਤੂੰ ਪਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ? ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਆਖਿਆ ਸੋ ਕਉਣੁ ਹੈ ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਆਹਾ ਪਰ ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭ ਪਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਸਿਆ ਆਖੁ ਤੂੰ ਕਦੇ ਕੁ ਦਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਭੀ ਕੋਈ ਹੈ? ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਬਾਵੀ ਆਖਿਆ ਜੀ ਏਹੁ ਰਸੋਈ ਅਚੋ। ਬਹੁਤ ਦਿਨਾ ਦੇ ਭੁਖੇ ਹੋ ਹੋਰੁ ਹਕੀਕਤ ਪਿਛੋਂ ਪੁਛਿ ਆਹੋ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਏਹੁ ਸਿਖੁ ਸਚੁ ਆਖਿਦਾ ਹੈ। ਪਰਸਾਦੁ ਤਾ ਪਾਵਹੁ ਮੁਖ। ਹਕੀਕਤ ਤਾ ਨਸਿ ਨਾਹੀ ਗਈਆਉਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਸਿਆ ਹਸਿ ਕਰਿ ਆਖਿਆ ਸੁਣ ਭਾਈ ਬਾਲਾ, ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮਰਦਾਨਾ ਸਚਾ ਹੈ; ਮਰਦਾਨਾ ਬਹੁਤ ਭੁਖਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਜੋੜੁ ਕਿਸਦਾ ਹੈ ਇਥੇ? ਝੰਡਾ ਬਾਵੀ ਸੁਧ੍ਰਸੈਣ ਰਾਜੇ ਦਾ ਭਾਣਜਾ ਆਹਾ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣ ਅਤੇ ਝੰਡਾ ਬਾਵੀ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਪਰਚਦੇ ਆਹੋ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਰਸੋਈ ਮੁਹਿ ਪਾਵੇ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮੁਹ ਚੋਲਦਾ ਤਿਥਉ ਜਿਥੇ ਸਾਧੁ ਹੋਂਦਾ। ਪਵਿਤ੍ਰ ਭੋਜਨ ਹੋਂਦਾ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਪਉਣ ਅਹਾਰੀ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਪੰਜ ਬਖਰੇ ਕਰਿ। ਅਤੇ ਹਿਭੁ ਬਖਰਾ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਢ ਦੇਹੁ। ਝੰਡੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕੈਂ ਹੋ ਪੰਜ ਬਖਰੇ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਚਉਥਾ ਤੂੰ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਵਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਪਰਚਨ ਵਾਲਾ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣ ਰਾਜਿੰਦ੍ਰ ਹੈ ਨਾ। ਉਸ ਤਾਈਂ ਲਿਆ ਉਸੀ ਤਾਈਂ ਅਸੀਂ ਰਸੋਈ ਅਚੀਵੀਏਗੇ। ਝੰਡੇ ਪੰਜ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਹਿਭੁ ਬੰਟਾ ਜੁਦਾ ਕਰਕੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਦੇਵਣ ਲਗਾ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਖਾਂਦਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜੋ ਮਰਦਾਨਾ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀ ਖਾਂਦਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਖਾਵੋਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਭੀ ਖਾਂਵਾਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਤੂੰ ਖਾਇ ਭੁਖਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਅਸਾਡੇ ਖਿਆਲਿ ਨਾ ਪਇਆ ਕਰਿ। ਅਤੇ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣ ਨੂੰ ਲਿਆਵਸੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅਚੀਵੀਏਗੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਭੁਖਾ ਆਹਾ ਮਰਦਾਨੇ ਪਰਸਾਦੁ ਮੁਹਿ ਪਾਇਆ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਆਖਿਆ ਤੁਸੀਂ ਮੁਹਿ ਪਾਵੇ। ਮੇਰੀ ਸਰਧਾ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਤੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈਂ ਜੋ ਮੁਹਿ ਪਾਇ ਨਾ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਸਰਧਾ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ...ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਰਸਾਦੁ ਪਾਈਏ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਦੇ ਮਨਿ ਵਿਚਿ ਗਿਆਨ ਉਪਜਿਆ ਭਾਈ ਏਹੁ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਸਾਧੁ ਹੈ। ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਭੀ ਇਹੋ ਗਿਆਨ ਕਰਦੇ ਆਹੋ ਸੋਈ ਅਸਾਨੂੰ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਜੋ ਤੁਸਾਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਸੋ ਪੂਰੀ ਹੋਸੀ ਤੁਸੀਂ ਪਰਸਾਦੁ ਅਚਵੇਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜੋ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਅਸੀਂ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਸੇ ਕੋਹਾਂ ਆਏ ਆਹੋ ਸੋ ਪਰਸਾਦ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਨਾਹੀ ਆਏ। ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡੇ ਮਿਲਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਆਹੋ। ਤਾਂ ਝੰਡਾ ਬਾਵੀ ਉਥੋਂ ਉਠਿ ਆਇਆ। ਸਹਫ ਵਿਚਿ ਆਇ ਕਰਿ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਨੂੰ ਢੂੰਢਣਿ ਲਗਾ ਢੂਢਦਿਆਂ ਰਾਤਿ ਪੈਇ

ਗਈ। ਇੰਦ੍ਰਸੈਣ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਦੇ ਬਾਗਿ ਵਿਚੋਂ ਲਧਾ। ਝੰਡੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਤੁਸਾਨੂੰ ਕਦ ਦਾ
 ਢੂੰਢਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ। ਇੰਦ੍ਰਸੈਣ ਜਨਮ ਦਾ ਉਤਮ ਆਹਾ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਕਹਿਆ ਕਿਉ ਭਾਈ
 ਝੰਡਾ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ। ਝੰਡੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਤੁਸੀਂ ਗਿਆਨ ਕਰਦੇ ਆਹੋ ਓਹੋ
 ਵਾਸਤਾ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਕਹਿਆ ਕਹੁ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਕਿਥੋਂ? ਤਾਂ ਝੰਡੇ
 ਫਿਰ ਆਖਿਆ ਜੀ ਉਹ ਤੁਸਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਮਰਾਸੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਂਦਾ ਆਹਾ। ਓਸ ਦਾ ਗੁਰੂ
 ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਜੁ ਹੈ ਸੋ ਏਹਾ ਗਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰ ਸੈਣਿ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਮੈ ਓਸ
 ਤਾਈ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਓਹੁ ਮੇਰਾ ਪੁਰਾਤਨ ਅਸਨਾਉ ਹੈ ਅਸੀਂ ਤੇ ਉਹ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਆਹੋ। ਤਾਂ
 ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨਗੀ ਲਗੀ ਝੰਡੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਉਹ ਆਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪੰਦ੍ਰਾ ਸੈ ਕੋਹਾਂ ਆਇਆ ਹਾਂ
 ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਸਤੇ। ਅਗੇ ਤਾਂ ਕਦੇ ਏਥੇ ਆਇਆ ਨਹੀ ਅਤੇ ਤੁਸਾਂ ਆਖਦੇ ਹੋ ਅਸਾਡਾ ਪੁਰਾਤਨ
 ਅਸਨਾਉ ਹੈ। ਇਤਨਾ ਬੂਠ ਤੁਸਾਂ ਕਿਉ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਤੈਨੂੰ
 ਆਪੇ ਖਬਰ ਹੋਸੀ ਜੋ ਮਿਲੀਏਗੇ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀ ਚਲੋ ਮੈ ਜੋ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਲੈ ਗਇਆ
 ਆਹਾ ਸੋ ਉਨਾ ਮੁਹਿ ਪਾਇਆ ਹੀ ਨਾਹੀ। ਤੁਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸੀ ਚਲੋ ਤਾਂ ਭਲਾ ਕਰੋ। ਤਾਂ
 ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਵੀਚਾਰੁ ਕੀਤਾ ਅਗੇ ਅਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ ਅਤੇ ਏਹੁ ਅਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਜਾਹਰ
 ਕਰਣਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਤੂ ਹੁਣਿ ਜਾਹਿ ਅਸੀਂ ਭਲਕੇ
 ਮਿਲੀਏਗੇ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਉਹ ਭੋਜਨ ਅਮਾਣਿ ਪਾਇਆ ਹੈ ਪਾਇਦੇ ਨਾਹੀ ਤੁਸੀਂ
 ਆਖਦੇ ਹੋ ਅਸੀਂ ਭਲਕੇ ਜਾਈਏਗੇ। ਏਹ ਬਣਦੀ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰਿ ਕੇ
 ਆਖਿਓਸ ਚਲੁ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਛਿਅ ਘੜੀਆਂ ਰਾਤਿ ਗੁਜਰ ਗਈ ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਝੰਡੇ ਨੂੰ
 ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਕੁਝ ਬੋਲੀ ਦਾ ਭੀ ਮਹਿਰਮ ਹੈ ਕਿ ਕਿਆ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ
 ਆਖਿਆ ਜੀ ਬੋਲੀ ਭਲੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਅਤੇ
 ਝੰਡੇ ਬਾਢੀ ਹਿਕੁ ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਗਈ ਤਾਂ ਦੁਹਾਂ ਆਇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ
 ਆਖਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਸਿ ਕਰਿ ਆਖਿਆ ਆਉ ਭਾਈਓ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ। ਆਉ
 ਪੁਰਾਤਨ ਯਾਰਾ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੂੰ ਅਸਾਨੂੰ ਹੁਣਿ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤੂੰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਕਦੀ
 ਪੁਰਾਤਨ ਆਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਪੁਛ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਨੂੰ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਨੂੰ
 ਆਖਿਆ ਕਿਉ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ 'ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਬੋਲਿਆ ਜੀ ਤੂੰ ਅਜੁ ਦਿਹੋਂ
 ਮੈਨੂੰ ਆਖਦਾ ਸੋ ਜੋ ਨਾਨਕ ਮੇਰਾ ਪੁਰਾਤਨ ਅਸਨਾਉ ਹੈ ਹੁਣਿ ਕਿਉ ਮੁਕਰਦਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ
 ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਕਾਈ ਨਿਸਾਣੀ ਦੇਂਦੇ ਤਾਂ ਜਾਣੀਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
 ਕਹਿਆ...(ਅਗੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਹਾਲ ਹੈ)... ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣੁ ਬੋਲਿਆ ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਨਾਨਕ
 ਮੈ ਭੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਤੇਰੀ ਭੀ ਪੂਰਨ ਬਾਤ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਭੀ ਪੂਰਨ ਬਾਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ
 ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਦਾ ਕੁਝ ਕਰੋ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਭਾਈ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ
 ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਆਹੋ ਅਤੇ ਝੰਡੇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਭੀ ਆਏ ਆਹੋ। ਪਰ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਅਸਾਡਾ ਵਚਨ
 ਆਹਾ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੂੰ ਵਚਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹੈ। ਪਰ ਵਚਨੁ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ
 ਅਤੇ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹਦੇ ਹੋ ਸੋ ਅਸਾਡੇ ਖੁਸਿ ਨਾਹੀ ਆਵਦੀ ਅਸਾਂ ਆਪ ਹੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਹੈ
 ਘਸੀਟਿ ਅਸਾਨੂੰ ਸੁਖਾਵਦੀ ਨਾਹੀ ਜੋ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹੋ ਝੰਡੇ ਨਾਲਿ ਕਰੋ ਅਸਾ ਹੀ ਨਾਲਿ ਹੋਇ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜੀ ਰਜਾਇ ਤੁਸਾਡੀ ਅਸਾਂ ਵਚਨੁ ਪੂਰਨ ਕਰਨਾ ਆਹਾ। ਅਗੇ ਤੁਸਾਂ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਬਾਈ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਜੋ ਕੁਝ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ ਸੋ ਮੰਨੋ। ਤਾਂ ਝੰਡਾ ਬੋਲਿਆ ਜੀ ਮੈ ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਿ ਆਖਦਾ ਹੋਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਗ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :—

ਈਧਨ ਤੇ ਬੈਸੰਤਰ ਭਾਗੈ॥ ਮਾਟੀ ਕਉ ਜਲੁ ਦਹ ਦਿਸ ਤਿਆਗੈ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰ ੨ ॥ ੫੪॥ (੯੦੦)]

ਤਾਂ ਝੰਡਾ ਬਾਈ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆ ਉਠੇ ਨਹੀ। ਏਹੋ ਆਖੇ ਜੀ ਹਉ ਭੁਲਾ ਹਾਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸਿ। ਮੈ ਤੈ ਨਾਲਿ ਇਤਨੀਆ ਬਾਤਾ ਕੀਤੀ ਹੋਨਿ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਕਹਿਆ ਉਠਿ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਡਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੇਰੇ ਹੀ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਝੰਡਾ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਵਾਈ ਪਹਰ ਰਾਤ ਗਈ ਸੀ ਕਹਿਆ ਲਿਆਉ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਪਰਸਾਦੁ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਪਰਸਾਦੁ ਅਗੇ ਰਖਿਆ ਲਗੇ ਜੇਵਣਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਜਾਂ ਅਧਾ ਪਰਸਾਦੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੇਵਿਆ ਅਤੇ ਅਧਾ ਰਹਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਲੈ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਏਹੁ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਤੂੰ ਜੇਵਿ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਆਖਿਆ ਲੈ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਉਠਾਇ ਲੈ। ਝੰਡੇ ਚਾਇ ਲੀਤਾ ਲੈ ਕਰਿ ਲਗਾ ਜੇਵਣਿ। ਜਿਉ ਅਧਾ ਪਰਸਾਦੁ ਜੇਵਿਆ ਆਹਾ ਤਿਉ ਝੰਡੇ ਦੇ ਕਪਾਟ ਖੁਲ ਗਏ। ਝੰਡਾ ਬਿਦੇਹ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਸਭੋਂ ਵਿਸਰ ਗਇਆ ਜਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਝੰਡਾ ਬਿਦੇਹ ਹੋ ਗਇਆ ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜੀ ਏਹੁ ਕਿਆ ਕੀਤੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਅਸਾਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਇਥੇ ਲਿਆਇਆ ਆਹਾ ਸੋ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਕੀਆ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਕਹਿਆ ਜੋ ਤੈ ਕਰਣਾ ਕਿਆ ਆਹਾ ਅਤੇ ਕੀਤੋ ਕਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੇ ਸੋ ਹੋਵੈ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਆਖਿਆ ਤੁਸਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਤਾਈ ਮੰਜੀ ਬਹਾਵਣਾ ਆਹਾ ਏਸ ਵਕਤ ਮੰਜੀ ਕਿਥੇ ਬਹੇਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਰਾਤਿ ਕਿਤਨੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਰਾਤਿ ਪਹਰ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜਲਿ ਲਿਆਉ ਇਸਨਾਨ ਕਰੀਏ। ਅਤੇ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਨਵਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਤਾ ਅਤੇ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਨਵਾਇਆ ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਦੀ ਖੁਮਾਰੀ ਉਤਰੀ। ਝੰਡਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆਹਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਕਿਉਂ ਝੰਡੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮਲੂਮ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਅਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮੰਜੀ ਬਹਾਵਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜੋ ਤੇਰੀ ਰਜਾਇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਝੰਡੇ ਬਾਈ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਸਉਪੀ।

ਰਾਜੇ ਸੁਧਰਸੈਣਿ ਕੋਲ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਸੁਧਰਸੈਣ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ। ਹਿਕੁ ਜੋ ਮੇਰੇ ਨਗਰ ਵਿਚਿ ਤਪਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਤਪੇ ਝੰਡੇ ਬਾਈ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੁਧਰਸੈਣ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਉਸ ਤਪੇ ਕੋ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਲਿਆਵੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਅਤੇ ਝੰਡਾ ਬਾਈ ਏਹ ਪੰਜੇ ਉਦਿਆਲ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਆਹੇ। ਜੋ ਰਾਜੇ ਦੇ ਆਦਮੀ ਆਏ, ਆਇ ਕਰਿ ਆਖਣਿ ਲਗੇ ਜੋ ਈਹਾ ਤਪਾ ਕਉਣ ਹੈ ਰਾਜੇ ਜੀ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਕਹਿਆ ਤੁਮ

ਕਉਣੁ ਹੋ। ਓਨੇ ਆਦਮੀਓ ਨੇ ਕਹਿਆ ਹਮ ਰਾਜੇ ਨੇ ਭੇਜੇ ਹੈ। ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਕਹਿਆ ਕਿਉ? ਓਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤਪੇ ਕੋ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਚਲੇ ਮੈਂ ਰਾਜੇ ਕੀ ਨਿਸਾ ਕਰ ਆਵਤਾ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਬਹੁ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਕਹਿਆ ਜੀ ਓਹ ਤੋ ਜਾਣਿਤਾ ਨਾਹੀ ਤੁਮਕੋ। ਅਰੁ ਤੁਮ ਤੋ ਕਿਸੇ ਕੇ ਬੁਰੇ ਮੈਂ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਮੇਰਾ ਮਾਮੂ ਹੈ ਉਸ ਕਾ ਕੁਛੁ ਬਿਘਨੁ ਨ ਹੋਇ। ਮੈਂ ਉਸਕੀ ਨਿਸਾ ਕਰ ਆਵਤਾ ਹੋ। ਤੁਸ ਕਿਆ ਕਹਿਤੇ ਹੋ। ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਰਾਜੇ ਸੁਧ੍ਰਸੈਣਿ ਨੂੰ ਜਾਇ ਸਲਾਮੁ ਕੀਤਾ। ਸੁਧ੍ਰਸੈਣਿ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਆਉ ਪੁਤ੍ਰ ਕੁਛ ਕਹੇਗਾ। ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਜੀ ਮੈ ਕਹਣੇ ਹੀ ਆਇਆ ਹੋ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਕਹੁ ਪੁਤ੍ਰ ਕੁਛ ਕਹੋ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਜੀ ਏਹ ਆਦਮੀ ਤੁਮੇ ਭੇਜੇ ਥੇ ਤਪੇ ਕਉ ਬਲਾਵਣੇ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਹਾਂ ਪੁਤ੍ਰ ਮੈਨੇ ਹੀ ਭੇਜੇ ਥੇ। ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਕਹਿਆ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਥਾ ਜੋ ਝੰਡੇ ਬਾਢੀ ਕੋ ਪੂਰਨ ਕਿਆ ਹੈ ਮੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਬੁਲਾਇਆ ਥਾ। ਜੋ ਮੈ ਉਸ ਕੋ ਦੇਖੇ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਜੀ ਦੇਖਣੇ ਦੇਖਣੇ ਮੈ ਵਡਾ ਤਫਾਵਤ ਹੈ। ਏਕ ਦੇਖਣੇ ਮੈ ਭਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਏਕ ਦੇਖਣੇ ਮੈ ਬੁਰਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਜਿਤ ਦੇਖਣੇ ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਸੋਈ ਮੁਝ ਕੋ ਕਹੁ ਮੈਂ ਉਸੀ ਤਰਾਂ ਦੇਖੇ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਜੀ ਤੂੰ ਪੂਰਨ ਸਾਧ ਹੈ। ਅਰੁ ਉਸ ਮੈ ਅਰੁ ਕਰਤਾਰ ਮੈ ਭੇਦ ਕੁਝ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਓਹੁ ਤੋ ਬੇਤਮਾ ਹੈ ਤੂੰ ਕਿਸ ਪਰੋਜਨ ਪਰ ਦੇਖਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਮੈ ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ ਕਰਿ ਦੇਖਤਾ ਹੋ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਜੀ ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ ਦੇਖਣੇ ਦਾ ਯਹ ਤਰਾਨਾ ਹੀ ਜੋ ਜਾਬਤੇ ਸੋਤੀ ਘਰ ਬਲਾਈਏ। ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ ਦੇਖਣੇ ਆਪੁ ਨਿਵਾਰਿ ਕਰ ਦੇਖੀਤੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਪੁਤ੍ਰ ਤੂੰ ਭਲਾ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜੋ ਤੂੰ ਕਹੇ ਸੋਈ ਮੈਂ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਜੀ ਭਲਾ ਭੋਜਨ ਲੇਹੋ ਅਰੁ ਭਲਾ ਮੇਵਾ ਲੇਹੋ ਅਰੁ ਅਧੀਨਗੀ ਸੋਤੀ ਜਾਇ ਮਥਾ ਚਰਨੋ ਪਰ ਰਾਖੇ ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ ਦੇਖਣੇ ਕੀ ਯਹ ਰਉਸੇ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਸੁਧ੍ਰਸੈਣਿ ਕਰਮਾ ਦਾ ਬਲੀ ਆਹਾ ਰਾਜੇ ਓਹੁ ਮੰਨਿ ਲੀਤੀ। ਭਲੇ ਜੋ ਭੋਜਨ ਭਲਾ ਮੇਵਾ ਭਲੇ ਬਸਤਰ ਨਾਲਿ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਲੀਤਾ। ਆਇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਜੋ ਕੁਛੁ ਲਿਆਇਆ ਸੀ ਸੋ ਅਗੇ ਰਖਿਆਸੁ। ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਬੋਲਿਆ ਜੀ ਰਾਜਾ ਕਰਮਵੰਤੁ ਹੈ ਏਸ ਉਪਰ ਕਿਰਪਾ ਕੀਜੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੰਡ ਬਾਪੀ ਦਿਤੀ। ਅਤੇ ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲਿ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :—

ਮਿਟੇ ਅੰਧ ਭਾਗ ਗਏ ਬਿਕਾਰਾ॥ ਐਸਾ ਸਾਹਿਬੁ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ॥...

(ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ)

ਰਾਜੇ ਸੁਧ੍ਰਸੈਣਿ ਨੂੰ ਸਚਿ ਟਾਪੂ ਰਾਜ ਕੀਤਾ, ਇਕ ਛਤਰ ਰਾਜ ਦਿਤਾ। ਅਠਾਰਾਂ ਰਾਜੇ ਆਹੇ ਰਾਜ ਕਰਦੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਸੈਣਿ ਦੇ ਪਰਸੰਗਿ ਤਿਨਿ ਦੀਪ ਦਾ ਰਾਜੁ ਲਗਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਮਹਾ ਪੁਰਖੁ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਰਾਜਾ ਸੁਧ੍ਰਸੈਣਿ ਦੇਖੇ ਝੰਡੇ ਦੀ ਰਿਸਕ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਤੂੰ ਜਾਣੇ। ਰਾਜੇ ਸੁਧ੍ਰਸੈਣਿ ਕਹਿਆ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਜੀ ਹੁਕਮੁ ਕਰੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਰਾਜੁ ਭੀ ਏਸੇ ਨੂੰ ਦੇਨਾਂ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੁਸਾਡੇ ਨਾਲਿ ਫਿਰਨਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਅਸਾਂ ਝੰਡਾ ਜੋ ਮੰਜੀ ਇਥੇ ਬਹਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਮੰਜੀ ਅਸਾਡੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਛਤਰ ਰਾਜ ਜੋ ਦਿਤਾ ਹੈ ਸੋ ਰਾਜ ਅਸਾਡਾ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਮੰਜੀ ਦੇਵੇ ਦਿਤੇ ਹੋਨਿ ਤੈ ਵਡਾ ਅਸਾਨੁ ਕਰ ਦੇਖਣਾ। ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਅਤੇ ਸੁਧ੍ਰਸੈਣ ਦੁਹਾ

ਮਥੇ ਟੇਕੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਹੁਣਿ ਅਸੀਂ ਖੇਡੀਏਗੇ। ਤੁਸਾਡੇ ਹੀ ਵਾਸਤੇ ਕਰਤਾਰ ਏਸ ਧਰਤੀ ਲਿਆਇਆ ਆਹਾ, ਸੋ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਸੁਧਰਸੈਣਿ ਦਾ ਬੈਰਾਗ ਛੁਟਾ ਬਹੁਤ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਕਿਉ ਰਾਜਾ ਕਿਉ? ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਗਉਨ ਕਰੋਗੇ ਅਸਾਡੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹਿਰਤੁ ਹੋਵਨਿਗੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡੇ ਪਾਸਿ ਹੀ ਆਹੇ ਤੁਸੀਂ ਅਸੀਂ ਹਿਕ ਹੀ ਹੋਇ ਜਾਵੀਏਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਗਿਣਤੀ ਨਾਹੀ ਕਰਣੀ। ਅਨੰਦ ਨਾਲਿ ਰਹਣਾ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਦਿਨੁ ਠਹਰੇ ਅਸਾਡਾ ਠਹੁਰ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਆਖਿਆ ਜੀ ਭਲਾ ਰਾਜੇ ਦਾ ਭੀ ਕਹਿਆ ਮੰਨੀਏ। ਹਿਕੁ ਮਹੀਨਾ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਰਾਜਾ ਤੇਰਾ ਆਖਿਆ ਭੀ ਵੇਰਨਾ ਨਾਹੀ, ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਝੰਡੇ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰਸੈਣਿ ਅਤੇ ਸੁਧਰਸੈਣਿ ਪਾਸਿ ਰਹੇ।

ਰਾਜਾ ਮਧਰਬੈਨ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਫਿਰਿ ਸਿਲਿਮਿਲਾਦੀਪ ਨੂ ਚਲੇ। ਸਮੁੰਦੇ ਸਮੁੰਦ ਪਾਣੀ ਦੇ ਉਤੇ ਉਤੇ ਜਿਉ ਧਰਤੀ ਤੇ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਤਿਵੇ ਪਾਣੀ ਉਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਛਿ ਮਹੀਨੇ ਸਹਜ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਖੁਸੀ ਆਵਦੀ ਤਿਥੇ ਹੀ ਬਹਿ ਜਾਵੇ। ਅਗੇ ਸਿਲਿਮਿਲਾ ਦੀਪ ਵਿਚਿ ਧੁੰਮ ਪਈ ਆਹੀ ਜੋ ਹਿਕੁ ਤਪਾ ਆਇਆ ਹੈ ਰਾਜੇ ਸੁਧਰਸੈਣਿ ਪਾਸਿ ਸੁਧਰਸੈਣਿ ਨੂੰ ਤਿਨਿ ਦੀਪ ਦਾ ਰਾਜ ਦਾ ਵਚਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਝੰਡਾ ਬਾਦੀ ਹਿਕੁ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਿਸਨੂੰ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਕੀਤਾ ਹੈਸੁ। ਤ੍ਰੈਏ ਸਹਰ ਦੇ ਉਦਿਆਨ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਸਤ ਦਿਨ ਗੁਜਰੇ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਹਰੁ ਦੇਖਿ ਆਵਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਸਿ ਕਰਿ ਬੋਲਿਆ ਕਿਉ ਮਰਦਾਨਾ ਭੁਖ ਲਗੀ ਹੋਈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੁਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਕਰਤਾਰ ਏਹੋ ਜੇਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਸਾ ਨਾਲਿ ਹਨੁ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣਿ ਤਾਂ ਸਹਰੁ ਆਇਆ ਹੈ ਇਥੋਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਮੁਹ ਪਾਵੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਕੁਝ ਸੰਤੋਖ ਪਕੜ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ ਚੁਪ ਕਰਿ ਕੇ ਮਰਦਾਨਾ ਬਹਿ ਗਇਆ। ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਇਸ ਸਹਰ ਦਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਇਸ ਸਹਰ ਦਾ ਨਾਉ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੈ। ਅਤੇ ਨਾਉ ਮਧਰਬੈਨ ਹੈ। ਏਹੋ ਗਲਾਂ ਹੋਦੀਆਂ ਸੀ ਜੋ ਰਾਜਾ ਮਧਰਬੈਨ ਸਿਕਾਰ ਖੇਲਣ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ ਖੇਡਦਾ ਸਿਕਾਰ ਇਧਰੇ ਆਇਆ। ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਤ੍ਰੈ ਮਨੁਖ ਉਜਾੜ ਵਿਚਿ ਬੈਠੇ ਹੋਨਿ। ਰਾਜਾ ਦੇਖਿ ਕੇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਲਗਾ ਪੁਛਣ ਤੁਮ ਕਉਣੁ ਹੋ? ਮਰਦਾਨਾ ਬੋਲਿਆ ਆਦਮੀ ਹੋਤੇ ਹੈ ਅਉਰ ਕਉਣੁ ਹੋਤੇ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਤੁਮਿ ਸਹਰ ਸੇ ਬਾਹਰਿ ਕਿਉ ਬੈਠੇ ਹੋ? ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਸਹਰ ਮੇ ਜਾਇਕੈ ਕਿਸਕੈ ਦੁਆਰੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਪੁਛਿਆ ਤੁਮਿ ਕਉਣੁ ਹੋਤੇ ਹੋ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਤੈਨੂੰ ਕਿਆ ਨਦਰਿ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਅਰੇ ਤੂੰ ਕਿਸ ਰਉਸ ਬੋਲਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਡਿਠਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਬੋਲਦਾ ਨਾਹੀ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਭੁਖ ਨਾਲਿ ਛਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਰਾਇ ਜੀ ਅਸੀਂ ਪਰਦੇਸੀ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਵੇਰਿ ਪੁਛਿਆ ਅਰੇ ਭਾਈ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਨਗਰ ਸੇ ਆਏ ਹੋ। ਤੁਮਾਰੀ ਬੋਲੀ ਸਮਝੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਹਮ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਧਰਤੀ ਸੋ ਆਏ ਹੋ। ਕਦੀ ਪੰਜਾਬ ਸੁਣਾ ਹੋਗਾ? ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਸਮਝਿਆ ਜੇ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਓਹੇ ਹੋਨਿ। ਰਾਜੇ ਪੁਛਿਆ ਅਰੇ ਭਾਈ

ਤੁਮ ਬਿਸਹਰ ਦੇਸੁ ਰਾਜੇ ਸੁਧਰਸੈਣ ਕਾ ਹੈ ਤੁਸਾਂ ਉਹ ਭੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਰਾਇ ਜੀ ਉਹਾ ਹੀ ਸੇ ਆਏ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਤੁਮਾਰਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ। ਤੁਮ ਕਉਣ ਹੋਤੇ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਹਮ ਆਪਦਾ ਨਾਉ ਬਤਾਵੇਗੇ। ਪਰ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਨਾਉ ਬਤਾਇ ਅਰ ਇਸ ਮਹੰਤ ਕਾ ਨਾਉ ਬਤਾਇ ਮਹੰਤ ਤਾਂ ਬੋਲਿਤਾ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਮਹੰਤ ਕਾ ਨਾਉ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਅਰ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਬਾਲਾ ਅਰੁ ਇਸ ਕਾ ਨਾਉ ਮਰਦਾਨਾ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਤੋ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਰਾਜੇ ਸੁਧਰਸੈਣਿ ਅਰ ਝੰਡੇ ਬਾਦੀ ਕੋ ਏਹੀ ਮਹੰਤ ਪਰਤਾਪ ਦੇ ਆਇਆ ਹੈ ਸਚੁ ਕਹੀਓ। ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਹਾਂ ਜੀ ਪਰੁ ਤੁਮ ਆਪਣਾ ਨਾਉ ਅਰ ਸਹਰ ਕਾ ਨਾਉ ਬਤਾਉ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਹਮਾਰਾ ਨਾਉ ਮਧਰਬੈਨਿ ਅਰ ਰਾਜੇ ਹੋਤੇ ਹੈ ਅਰ ਬਰਨ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਾ ਹੈ ਅਰ ਸਹਰ ਕਾ ਨਾਉ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਜੀ ਸੁਣਿਆ ਜੀ ਰਾਜਾ ਜੀ ਉਹ ਦੀਪ ਕਉਣੁ ਕਹੀਏ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਮਧਰ ਬੈਨਿ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਅਤੀਤਿ ਏਹੁ ਸਿਲਮਿਲਾ ਦੀਪ ਕਹੀਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਫਿਰਿ ਪੁਛਿਆ ਰਾਜਾ ਜੀ ਈਹਾਂ ਕੇਤੇ ਰਾਜੁ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਬੋਲਿਆ ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਅਤੀਤਿ ਈਹਾ ਤੀਨਿ ਦੀਪ ਮੇਂ ਅਠਾਰਾਂ ਰਾਜੇ ਰਾਜੁ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਰਾਜਾ ਉਨ ਰਾਜਿਓ ਕਾ ਕਿਆ ਕਿਆ ਨਾਉ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਮਧਰ ਬੈਨਿ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਅਤੀਤ ਕਉਲ ਨੈਨਿ ੧, ਮਧਰਬੈਨਿ ੨, ਸੁਧਰਬੈਨਿ ੩, ਸੁਖਚੈਨਿ ੪, ਅਸਰਾਪਨਾਹ ੫, ਸਗਰਸੈਨਿ ੬, ਬੀਰਮੈਨਿ ੭, ਲਾਲਨੈਨਿ ੮, ਰਾਇਐਨ ੯, ਸੁਖਸਾਗਰ ੧੦, ਨਾਗਾਪਰਸਰਾਮ ੧੧, ਰਾਜਾਅਟਕਾਘਟਕਾ ੧੨, ਸੁਪਿਸਭਾਲਕਾ ੧੩, ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕ ਬਾਲਕਾ ੧੪, ਰਾਜਾ ਨੈਨਿ ਜੋਤਿ ੧੫, ਰਾਜਾ ਬਲਿਸੰਘਾਰ ੧੬, ਰਾਜਾ ਤੁਰ ਤਰੰਗ ੧੭, ਰਾਜਾ ਮਗਨ ਰਾਇ ੧੮,। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਮਧਰ ਬੈਨਿ ਨੂੰ ਫੇਰਿ ਪੁਛਿਆ ਬਾਲੇ, ਰਾਜਾ ਜੀ ਏਨਾ ਅਠਾਰਾਂ ਉਪਰਿ ਸਰਕਾਰੁ ਕਉਣੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਅਤੀਤਿ ਸਭ ਦੇ ਉਪਰਿ ਕਉਲਨੈਨਿ ਹੈ ਸਿਰਕਾਰੁ ਉਸ ਦੇ ਸਭੇ ਸਲਾਮੀ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਏਹਿ ਗਲ ਝੂਠਿ ਕਿਉ ਬੋਲੀਆ ਸਭੇ ਗਲਾਂ ਸਚੁ ਬੋਲਿ ਕਰਿ ਏਹ ਗਲਿ ਝੂਠਿ ਬੋਲੀਆ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਮਧਰ ਬੈਨਿ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਅਤੀਤਿ ਤੈ ਕਿਆ ਸਮਝਿ ਕਰਿ ਏਹ ਬਾਤ ਕਹੀ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਸਭਨਾ ਉਪਰਿ ਸੁਧਰਸੈਨਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਅਤੀਤਿ ਤੂੰ ਕਿਆ ਜਾਣਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਈਉ ਮੈਂ ਜਾਣਤਾ ਹੋ। ਜੋ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਸੁਧਰਸੈਨ ਨੂੰ ਸਭਨਾ ਦੇ ਉਪਰਿ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਮਧਰਬੈਨਿ ਕਹਿਆ ਤੇਰਾ ਮਹੰਤ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਤੋ ਬੋਲਤਾ ਹੀ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਤਦਿ ਬੋਲੇਗਾ ਜਦਿ ਕੋਈ ਬੁਲਾਵਣੇ ਵਾਲਾ ਆਵੇਗਾ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਅਤੀਤ ਹਮ ਬੁਲਾਵੇ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਬੁਲਾਇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੁਲਾਇ। ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉਤਰਿਆ। ਉਤਰਿ ਕਰਿ ਨਜੀਕ ਆਇ ਕਰਿ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਓਸੁ। ਅਰੇ ਭਾਈ ਇਸ ਕੀ ਅਵਾਜਿ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇੜੇ, ਆਇ ਕਰਿ ਆਖਿਆ, ਮਹੰਤ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਮਾਧ ਖੁਲੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਆਉ ਰਾਜਾ ਮਧਰਬੈਨਿ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਈਹਾਂ ਉਜਾੜ ਮੇਂ ਬੈਠਨਾ ਕਿਆ ਫਾਇਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਹਮ ਫਕੀਰ ਅਤੀਤਿ ਹੈ ਹਮ ਕਉ ਉਜਾੜ ਹੀ ਵਸਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਸਹਰ ਮੇਂ ਕੋਈ ਭੰਡਾਰੇ ਕੀ ਖਬਰ

ਲੇਵੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲੁ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :—

ਏਕ ਭੰਡਾਰੁ ਨਾਮ ਕਾ ਜਿਨਿ ਸਭੁ ਕਛੁ ਦੀਆ
ਭੁਖ ਨੰਗ ਸਭ ਛੀਨ ਕੇ ਅਪਨਾ ਕਰਿ ਲੀਆ।

[ਇਹ ਭੁਕਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ]

ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਮਧਰ ਬੈਨਿ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆ। ਆਖੇ ਜੀ ਕਿਛੁ ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕਰੀਏ ਸੋ ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਧਰਬੈਨ ਏਹੋ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਨੋਂ ਕਹਦੇ ਆਏ ਜੋ ਅਸਾਂ ਸੁਧਰਸੈਨਿ ਨੂ ਏਕ ਛਤ੍ਰ ਰਾਜ ਦਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਮੰਨੇਗਾ ਉਸ ਕਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਨ ਮੰਨੇਗਾ ਉਹ ਜਾਣੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਵਲੋਂ ਆਖਣਾ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਮਧਰ ਬੈਨਿ ਕਹਿਆ ਜੀ ਉਹ ਅਸਾਡਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਅਤੇ ਹਮਾਰਾ ਰਾਜਾ ਅਸੀਂ ਉਸਦੀ ਰਯਤਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਕਰਤਾਰ ਚਿਤਿ ਆਵੈ। ਭਾਈ ਮਧਰਬੈਨਿ ਇਹੁ ਰਾਜਾ ਭਾਗ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਨਾਲਿ ਨਾਹੀ ਚਲਦਾ। ਰਾਜੇ ਮਧਰ ਬੈਨਿ ਕਹਿਆ ਅਸਾ ਤੁਸਾਡੇ ਵਚਨ ਨਾਲਿ ਕੰਮ ਹੈ ਰਾਜ ਕਿਆ ਵਸਤੂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਹੁਤ ਹਦਿ ਤੇ ਬਹਾਰ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਮਧਰਬੈਨਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣਿ ਰਮਦੇ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਮਧਰਬੈਨਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜੀ ਅਸਾਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰਾ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੇ ਤਿਸੇ ਤਰਾਂ ਸੁਧਰਸੈਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀਏ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਧਰਬੈਨਿ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਅਸਾਂ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਿਸੇ ਤਰਾਂ ਸੁਧਰ ਸੈਣ ਅਗੇ ਖੜਾ ਹੋਵਣਾ। ਤਾਂ ਮਧਰਬੈਨ ਆਖਿਆ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਥੋਂ ਭੀ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਜਾਣੀਏਗੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਯਾ ਐਸੇ ਹੀ ਲੋੜੀਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਮਹੀਨੇ ਮਧਰਬੈਨ ਪਾਸ ਰਹੇ ਅਗੇ ਵਿਦਾ ਲੀਤੀ।

ਰਾਜਾ ਦੇਵਲੂਤ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ

ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਕਿਥਾਉ ਧਰਤੀ ਕਿਥਾਉ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਖੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਹਿਰੁ ਸਹਰੁ ਪਹਾੜ ਦੇ ਉਪਰਿ ਆਇਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਏਸ ਪਹਾੜ ਉਪਰਿ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਹਰ ਨਦਰਿ ਆਵਦਾ ਨਾਹੀ ਕੋਈ ਮਰਦ ਉਸ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੁਧ ਨੂੰ ਦਯ ਦਾ ਤਰਸ ਨਾਹੀ। ਸੈਂਤੀ ਦਿਨ ਅਤੇ ਸੈਂਤੀ ਰਾਤੀ ਈਵੇ ਚਲੇ ਆਏ ਆਹੇ। ਹੁਣਿ ਸਹਰ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਹਣੇ ਦੇਂਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਸੁਣ ਭਾਈ ਬਾਲਾ। ਅਗੇ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਸਚਾ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਭੁਖਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਮ ਦਾ ਸੁਭਾਉ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਸੁਣਿ ਜ਼ਿਜਮਾਨਿ ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸੰਵਾਰਿਆ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਸਵਾਰਿਆ ਸੰਘਿ ਉਸੁ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਏਹੁ ਉਹ ਜੋਰਾ ਹੀ ਜਿਥੇ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚਿ ਤਲੀਂਦਾ ਆਹੋ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਪਇਆ ਭਠਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਚਲੋ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਸਹਰ ਦਾ ਭੀ ਤਮਾਸਾ ਦਿਖਾਈਏ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹਉ ਨਾਹੀ ਦੇਖਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਜਰੂਰ ਦੇਖਣਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੂੰ ਜਾਣੁ। ਕੋਹਾਂ ਦੁਹੁ ਉਪਰਿ ਆਹਾ ਓਥੋਂ ਚਲੇ ਜਾਇ ਕਰਿ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਹੇਠਿ ਜਾਇ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਇਸ ਸਹਰ ਦਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਏਸ ਸਹਰ ਦਾ ਨਾਉ ਦੇਉਗੰਧਾਰ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਦੇਉਲੂਤ ਹੈ। ਏਹੁ ਦੇਵਾਂ ਦਾ ਵਡਾ ਰਾਜ

ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਤਾਰਾ ਲਖ ਦੇਉ ਇਸ ਦੇ ਸਲਾਮੀ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਏਸ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਵੜਨਾ ਭਲਾ ਭੀ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾਂ ਏਸਿ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਜਾਵਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ। ਦੇਵਲੂਤ ਰਾਜਾ ਦੇਵਾਂ ਦਾ ਸਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਆਇਆ ਸੀ। ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮਨੁਖ ਬੈਠੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਦੇਵਲੂਤ ਕਹਿਆ ਹਿਕਸ ਦੇਵ ਨੂੰ ਏ ਜੋ ਤੂੰ ਮਨੁਖ ਬੈਠੇ ਹੈਨਿ ਸੋ ਅਸਾਡੀ ਖੁਰਾਕ ਹੈਨਿ। ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਕੜਿ ਲਿਆਉ। ਏਹ ਸਿਕਾਰ ਅਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮੁਦਤ ਪਿਛੇ ਹਥ ਆਏ ਹੈਨਿ। ਤੂੰ ਦੇਵ ਉਤਰੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਰੰਗ ਜਰਦ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਤਾਂ ਆਏ ਦੇਉ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਰੰਗ ਤਮਾਸੇ ਦੇਖ ਬੈਠਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਿਆ। ਤੂੰ ਦੇਉ ਨੇੜੇ ਆਏ ਤਾਂ ਅੰਧੇ ਹੋਇ ਗਏ। ਹੋਰ ਸਭ ਕਿਛੁ ਨਜਰ ਆਵੇ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਨਜਰਿ ਨਾ ਆਵੀਏ। ਤਾਂ ਉਹ ਦੇਵ ਫਿਰਿ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜੇ ਬੇ ਜਾਇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਓਇ ਤਾਂ ਅਸਾਨੂੰ ਨਜਰਿ ਨਾਹੀ ਆਵਦੇ। ਤਾਂ ਦੇਉਲੂਤ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਅਉਰ ਜਾਹੁ। ਤੂੰ ਏਵ ਹੋਰੁ ਗਏ ਉਹ ਭੀ ਅੰਧੇ ਹੋਇ ਗਏ। ਹੋਰੁ ਆਏ ਉਹ ਭੀ ਅੰਧੇ ਹੋਏ ਗਏ, ਸਤੇ ਵਾਰੀ ਦੇਵ ਆਏ ਸਭੇ ਅੰਧੇ ਹੋਇ ਜਾਵਨਿ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਦੇਵਲੂਤ ਕਹਿਆ, ਅਤੇ ਦੇਵਦੂਤ ਵਜੀਰ ਯਹ ਕਿਆ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਸੋਈ ਅੰਧਾ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਦੇਉਦੂਤ ਕਹਿਆ ਰਾਜਾ ਜੀ ਮੈਂ ਅਰਜ ਕਰਤਾ ਹੈਂ। ਜਰੇ ਤੁਮ ਸੁਣੇ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਕਹੁ ਦੇਵਦੂਤ। ਦੇਵਦੂਤ ਕਹਿਆ, ਰਾਜਾ ਏਹ ਕੋਈ ਕਲਾਵਾਨ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਏਕ ਮੇਰੇ ਜੀ ਮਹਿ ਮਸਲਤ ਆਈ ਹੈ ਜੋ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਲਗੇ ਤੋ ਮੈਂ ਕਹੋਂ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਕਹੁ ਵਜੀਰ ਜੋ ਤੂੰ ਕਹੇਗਾ ਸੋ ਭਲੀ ਹੀ ਕਹੇਗਾ। ਵਜੀਰ ਕਹਿਆ, ਮੈਂ ਇਸਕੀ ਸੇਵਾ ਬੇ ਨਿਮਿਤ ਜਾਤਾ ਹੋਂ। ਜੇ ਮੈਂ ਅੰਧਾ ਨ ਹੂਆ ਤਉ ਤੁਮ ਇਨਕੀ ਸੇਵਾ ਹੀ ਕਰੀਹੋ। ਅਰੁ ਬੁਰਾ ਨ ਮਾਂਗੋਂ। ਅਰੁ ਜੇ ਮੈਂ ਭੀ ਅੰਧਾ ਹੂਆ ਤਉ ਜੋ ਕਛੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਆਵੇ ਸੋ ਕਹੋਂ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਦੇਵਲੂਤ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਵਜੀਰ ਭਲਾ ਕਹਿਆ। ਤਬ ਦੇਵਦੂਤ ਵਜੀਰ ਆਤਮਾ ਸੁਧਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆਉਸੁ। ਵਜੀਰ ਆਪਨੇ ਮਨ ਵਿਚਿ ਵੀਚਾਰੁ ਕੀਤਾ ਭਾਈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੰਧਾ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਏਹ ਕੋਈ ਕਲਾਵਾਨ ਮਨੁਖ ਹੈਨਿ। ਵਜੀਰ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਤੁਮ ਕਿਸ ਨਗਰ ਸੇ ਆਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਹਮ ਅਮਰ ਨਗਰ ਸੇ ਆਏ। ਵਜੀਰ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਅਮਰ ਨਗਰ ਕਿਸ ਤਰਫ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਵਜੀਰ ਅਮਰ ਨਗਰ ਤਰਫਾਂ ਦਾ ਨਿਆਰਾ ਹੈ। ਵਜੀਰ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਤੁਮਾਰਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਕਹਿਆ ਹਮਾਰਾ ਨਾਉਂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ। ਫੇਰਿ ਵਜੀਰ ਪੁਛਿਆ, ਤੁਮ ਹੋਤੇ ਕਉਣ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹਮ ਚੋਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੋਂ। ਤਾਂ ਵਜੀਰ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਤੁਮ ਚਲੇ ਸਹਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹਮ ਅਤੀਤ ਫਕੀਰ ਹੋਂ ਜਹਾਂ ਬੈਠੇ ਤਹਾਂ ਹੀ। ਤਾਂ ਵਜੀਰ ਜਾਇ ਰਾਜੇ ਦੇਉਲੂਤ ਨੂੰ ਖਬਰ ਕੀਤੀ। ਰਾਜਾ ਭੀ ਤੇਰੇ ਸਹਰ ਮੈਂ ਵਡਾ ਕਲਾਵਾਨ ਪੁਰਖ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਵਜੀਰ ਤੂੰ ਚਲੇ ਜੋ ਕਾਈ ਤੇਰੇ ਮਨ ਮੈਂ ਆਵੇ ਸੋਈ ਧਰਿ ਕਰਿ ਚਲੁ। ਜੋ ਤੇਰੀ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ ਤੋ ਤੂੰ ਜਾਣੁ ਜੋ ਕਲਾਵਾਨ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੇ ਨਾ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਜਾਣੁ ਜੋ ਕਲਾਵਾਨ ਨਾਹੀਂ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਵਜੀਰ ਰਾਜੇ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੈਂ ਐਸੀ ਧਾਰੀ ਜੋ ਮੇਰੀ ਤੋ ਖੁਰਾਕ ਹੈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਉ ਖਾਵੋਗਾ। ਅਰੁ ਜੇ ਮੈਂ ਭੀ ਅੰਧਾ ਹੂਆ ਤੋ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋਗਾ। ਏਹਾ ਧਾਰ ਕਰਿ ਚਲਿਆ ਨਾਲੇ ਵਜੀਰ ਨਾਲੇ ਲਸਕਰ ਦੇਉ

ਦਾ। ਜਿਤਨੇ ਰਾਜੇ ਸਣੇ ਆਹੇ ਬਿਨਾ ਵਜ਼ੀਰ ਸਭ ਅੰਧੇ ਹੋਇ ਗਏ। ਹਿਕੂ ਵਜ਼ੀਰ ਸੁਜਾਖਾ ਰਹਿਆ। ਵਜ਼ੀਰ ਰਾਜੇ ਕੋ ਪੁਛਿਆ, ਕਿਉਂ ਰਾਜਾ ਜੀ ਕੀ ਖਬਰ ਆਤਮੇ ਕੀ ਕਹੋ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਵਜ਼ੀਰ ਤੂੰ ਜੇ ਕਹਤਾ ਥਾ ਸੋ ਸਚੁ ਕਹਤਾ ਥਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਵਜ਼ੀਰ ਕਹਿਆ, ਰਾਜਾ ਜੀ ਅਬ ਤੁਮਾਰੇ ਮਨ ਮੈਂ ਕਿਆ ਆਵਦੀ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਵਜ਼ੀਰ ਅਬ ਮੁਝ ਕਉ ਨਜ਼ਰਿ ਆਵੈ ਤੇ ਮੈਂ ਚਰਨ ਪਕੜੋਂ। ਤਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਕਹਿਆ ਤੂੰ ਸਤ ਕਹਤਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਵਜ਼ੀਰ ਮੈਂ ਸਤ ਕਹਤਾ ਹੋਂ ਮੈਂ ਜੇ ਕੁਛੁ ਦੇਖਨਾ ਥਾ ਸੋ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ। ਤਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਕਹਿਆ ਏ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਤੂੰ ਪੂਰਨ ਕਲਾਵਾਂਨ ਹੈਂ, ਤੁਮ ਅਬ ਰਾਜੇ ਕੋ ਦਰਸਨ ਦੇਹੋ। ਅਬ ਰਾਜੇ ਕਉ ਪਰਤੀਤਿ ਆਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਕਿਉਂ ਰਾਜਾ ਦੇਉਲੂਤ ਅਖੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਖੁ। ਰਾਜੇ ਦੀ ਅਖੀਆਂ ਖੁਲੀਆਂ। ਰਾਜਾ ਦੇਉਲੂਤ ਚਲਨੇ ਲਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਰਾਜਾ ਕਰਤਾਰ ਤੇਨੂੰ ਚਿਤਿ ਆਵੇ ਅਤੇ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਭਖੁ ਛਡਿ। ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਬੋਲਿਆ, ਜੀ ਅਬ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਤੇ ਛੂਟਿ ਤੁਮ ਮੇਰੇ ਹੀ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਨਗਰ ਮੈਂ ਆਏ ਥੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਰਾਜਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਅਸਾਡਾ ਵਚਨੁ ਆਹਾ। ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਚਲੋ ਉਪਰਿ ਮੰਦਰੋਂ ਮੈਂ ਅਰੁ ਰਸੋਈ ਭੋਜਨੁ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਸਿ ਕਰਿ ਆਖਿਆ, ਰਾਜਾ ਤੇਰਾ ਖਾਜਾ ਅਸਾਡੇ ਕੰਮ ਨਾਹੀਂ, ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਤੁਮ ਆਪਣਾ ਹੀ ਖਾਜੁ ਖਾਈਓ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਠਿ ਕਰਿ ਰਾਜੇ ਨਾਲਿ ਚਲਿਆ। ਜਾਇ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਆਏ। ਰਾਜਾ ਦੇਉਲੂਤ ਲੈ ਮਹਲਾਂ ਅੰਦਰ ਵੜਿਆ। ਰਾਜੇ ਦੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮੁ ਕੀਤਾ, ਅਛੇ ਮੇਵੇ ਚੁਣਿ ਲੈ ਆਵੇ ਬਹੁਤੇ। ਦੇਵ ਸਤਿ ਮੇਵੇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਵਿਦਾ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਸਤਿ ਦੇਵ ਹੋਰ ਸੀਧੇ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕੀਤੇ। ਚਉਦਹ ਦੇਉ ਸਭ ਸਮਿਗਰੀ ਲੈ ਆਏ। ਆਇ ਕਰਿ ਰਾਜੇ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖੇ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਸਾਧ ਜੀ ਏਹ ਮੇਵਾ ਖਾਵੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਰਾਜਾ ਅਸੀਂ ਏਹ ਮੇਵਾ ਤਾਂ ਖਾਸੀ ਜੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪਾ ਖਾਜੁ ਛਡੋਗਾ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਜੇ ਤੂੰ ਛਡਾਏਗਾ ਤਾਂ ਛਡੀਏਂਗੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਰਾਜੇ ਸੁਧਰਸੈਣਿ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ। ਰਾਜੇ ਦੇਉਲੂਤ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਖੁਰਾਕ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਰਾਜਾ ਦੇਉਲੂਤ ਜੇ ਤੂੰ ਉਸਨੂੰ ਅਸਾਂ ਜੇਹਾ ਕਰਿ ਦੇਖੇਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੇਰਾ ਪਰਸਾਦੁ ਜੇਵੀਏਂ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਤੁਮ ਸਤਿ ਕਰਿ ਜਾਣੋਂ ਤੁਮਾਰਾ ਵਚਨੁ ਪੂਰਨ ਹੋਇ ਰਹੇਗਾ, ਹਮ ਤੁਮ ਤੇ ਭੀ ਅਧਿਕ ਕਰਿ ਜਾਣੇਗੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮੇਵਾ ਅਚਿਵਿਆ। ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਹੁਕਮੁ ਹੋਇਆ ਜੋ ਬਾਲਾ ਤੂੰ ਪਰਸਾਦੁ ਤਯਾਰ ਕਰੁ। ਮਰਦਾਨਾ ਭੂਖਾ ਹੈ। ਰਾਤਿ ਚੂਢ ਪਹਰ ਗਈ ਆਹੀ। ਜਾਂ ਪਰਸਾਦੁ ਤਯਾਰ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਦੁਹਾਂ ਆਪਿ ਵਿਚਿ ਮਤਾ ਕੀਤਾ, ਜੋੜਿ ਹਥ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਆਖਣ ਲਗੇ ਜੀ ਪਰਸਾਦੁ ਤਯਾਰੁ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਪਰਸਾਦੁ ਆਇ ਕਰਿ ਅਚਵੇਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਆਖਿਓ ਮਰਦਾਨਾ, ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਚਲੋ। ਜਾਇ ਪਰਸਾਦੁ ਜੇਵਣ ਲਗੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਭੀ ਜੇਵਿਆ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਭੀ ਜੇਵਿਆ। ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੇਵਦੇ ਦੀ ਸਮਾਧਿ ਲਗਿ ਗਈ, ਸਵਾ ਪਹਰ ਲਗੀ ਰਹੀ। ਜਾ ਸਮਾਧਿ ਖੁਲੀ ਤਾਂ ਦੁਹਾਂ ਨੂੰ ਅਗਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋਈ। ਦੋਵੇਂ ਮਸਤ ਹੋਇ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੂੰ ਦੇਖੁ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਤਮਾਸੇ। ਜਾਂ ਚਾਰਿ ਘੜੀਆਂ ਗੁਜਰੀਆਂ ਤਾਂ ਦੁਹਾਂ ਦੀ ਖੁਮਾਰੀ ਉਤਰੀ। ਪਰੁ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਹੋਏ। ਲਗੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਆਖਣ ਜੋ ਜੀਅ ਅਸੀਂ ਖਾਕ ਕੰਨੋਂ ਭੀ ਕੁਝੁ ਨਾਹੀਂ। ਖਾਕੁ ਕੰਮ ਆਵਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਕੰਮ

ਨਾਹੀਂ ਆਵਦੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਰਾਜੇ ਦੇਵਲੂਤ ਤੈਨੂੰ ਅਸਾਂ ਏਥੋਂ ਦਾ ਮਸੰਦ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਵਜੀਰ ਤੇਰਾ ਟਹਲੀਆ ਕੀਤਾ। ਤੂੰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੀ ਜਪੁ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਜੀਅ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਾ ਮੰਗੁ। ਕਿਸੇ ਜੀਅ ਦਾ ਘਾਤੁ ਨ ਕਰੁ। ਤੂੰ ਸਿਧਾ ਖਾਜੁ ਹੀ ਖਾਹ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਹਾਂ ਆਖਿਆ ਜੀ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਕਖ ਤੋੜਨ ਦੀ ਸਕਤਿ ਨਾਹੀਂ ਰਹੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਉਥੇ ਦੇਵਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਕੀਤੀ ਦੇਵਾ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੀ ਜਪਦਾ ਹੈ। ਨਉ ਮਹੀਨੇ ਉਥੇ ਰਹੇ।

ਵਣ ਮਾਣੂ ਰਾਜਾ ਤੀਖਨ ਤੈਨ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਉਥੋਂ ਅਗੇ ਪਰਸਰ ਨਾਮਾ ਸਹਰ ਹੈ। ਉਸ ਸਹਰ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਮਹੀਨੇ ਲਗੇ। ਉਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਤੀਖਨਤੈਨ ਵਣਮਾਣੂਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਆਹਾ ਅਤੇ ਆਪਿ ਭੀ ਬਣਿਮਾਣੂ ਆਹਾ। ਜਾਂ ਉਸ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਗਏ ਤਾਂ ਵਣਮਾਣੂਆਂ ਦੀ ਨਜਰ ਪਏ। ਵਣਮਾਣੂ ਏਨਾਂ ਥੋਂ ਡਰੇ। ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥੋਂ ਡਰਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਕਿਉਂ ਡਾਈ ਬਾਲਾ। ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ, ਸੁਖੁ ਜੀ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਕਿਉਂ ਮਰਦਾਨਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੇ ਏਹ ਕਿਆ ਬਲਾਇ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਏਹ ਵਣਮਾਣੂ ਹੈਨਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਵਣਮਾਣੂ ਏਹੈ ਹੈਨਿ। ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਵਣਿਮਾਣੂ ਏਹੈ ਹੈਨਿ। ਬਹੁਤੇ ਨਸਿ ਗਏ ਅਤੇ ਜਿਉਂ ਕਰਿ ਜੰਗਲ ਦੇ ਪਸ਼ੂ ਮਾਰਦੇ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਜੇ ਏਹ ਬੋਲਦੇ ਨਾਹੀਂ, ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਡਾਈ ਬਾਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਏਹੈ ਹੈ। ਉਇ ਜੋ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਿ ਨਠਾ ਨਾ ਸੋਈ ਜੰਗਲ ਦਾ ਮੇਵਾ ਲਿਆਇਆ। ਦੂਰ ਅਗੇ ਰਖ ਕਰਿ ਆਪਿ ਬਹੁਤ ਪਿਛੇ ਹਟਿ ਖੜੋਤਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ, ਬਾਲਾ ਚਾਇ ਲੈ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਜੇਹਾ ਕੇਹਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਮੁਹਿ ਨਾਹੀਂ ਪਾਵਦੇ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਡਾਈ ਬਾਲੇ ਏਹੁ ਪ੍ਰਸਾਦ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ। ਏਹ ਵਣਿਮਾਣੂ ਕੰਦ ਮੂਲ ਦਾ ਆਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੀਆ ਕੋਲੋਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਡਰਦਾ ਹੈਨਿ ਉਥੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚਿ ਹਿਕ ਮਹੀਨਾ ਰਹੇ। ਸਾਖੀ ਹੋਰ ਚਲੀ।

ਰਾਜਾ ਕਉਲਨੈਨ ਦਾ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕਰਨਾ

ਅਗੇ ਚਲੇ, ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਜਿਥੇ ਨਾਨਕ ਕੀ ਸਮਾਧਿ ਲਗਿ ਜਾਏ, ਤਿਥੇ ਬੈਠੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਵਨਿ ਚਾਰਿ ਦਿਨ ਪੰਜ ਦਿਨ ਕਦੀ ਸਤ ਦਿਨ ਕਦੀ ਦੁਇ ਦਿਨ ਈ। ਸਤ ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ ਤੇਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚਿ ਟਾਪੂ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦੇ ਵਿਚਿ ਚਲੇ ਜਾਈਏ। ਅਗੇ ਹਿਕ ਸਹਰ ਕੁਦਰਤੀ ਆਇਆ ਕੋਹਾਂ ਚਹੁ ਤੋਂ ਨਦਰਿ ਆਵਿਣ ਲਗਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਕੋਈ ਸਹਰ ਭੀ ਆਵਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਜਾੜ ਹੀ ਵਿਚਿ ਚਲੇ ਜਾਈਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਕਹੁ ਭੁਖ ਲਗੀ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਭੁਖ ਲਗੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਥੇ ਕਿਆ ਕਿਸੇ ਅਗੇ ਆਣਿ ਧਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਖਾਈਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ, ਜੇ ਮਰਦਾਨਾ ਉਦਰ ਨਾਹੀਂ। ਉਹ ਦੇਖੁ ਸਹਰ ਨਦਰਿ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੇਰੀ ਖੁਸੀ ਹੋਵੈਗੀ ਸੋਈ ਖਾਏ, ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਈਵੇ ਜਿੰਦੁ ਨਿਕਲ ਜਾਸੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਜਿੰਦੁ ਭੀ ਨਿਕਲਨੀ ਹੈ ਨਾ। ਅਤੇ ਜੇ ਭੁਖ ਨਾਲਿ ਨਿਕਲੇਗੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਫੇਰਿ ਪਾਹਿ ਲਈਏਗੇ, ਤੂੰ ਡਰੁ ਨਾਹੀਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੂੰ ਸਚਾ ਹੈਂ, ਤੈਨੂੰ ਤਮਾਇ ਕਿਸੇ ਗਲਿ ਦੀ ਨਾਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਕਿ ਜਾਪੈ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਕਿਉਂ ਜੀਵਦੇ ਫਿਰਦੇ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਤੂੰ ਈਵੇ

ਜਾਣੁ ਜੋ ਜੀਵਦੇ ਫਿਰਦੇ ਆਹੇ ਸੋ ਅਸਾਨੁ ਕਰਤਾਰੁ ਜਿਵਾਂਇਦਾ ਹੈ। ਚਲੁ ਅਗੇ ਦਿਖਾ ਕਰਤਾਰ ਕਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ। ਆਸਤੇ ਆਸਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਵਿਲਾਂਵਦੇ ਚਹੁ ਕੋਹਾਂ ਲੈ ਗਏ। ਸਹਰ ਦੇ ਗੋਇਰੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਚਨ ਕੀਤਾ, ਮਰਦਾਨਾ ਆਇਆ ਹੀ ਸਹਰ ਜਾਇ ਕੁਛ ਖਾਇ ਆਉ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੇਰੇ ਪਲੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਾਹੀ ਮੈਂ ਕਿਥੋਂ ਖਾਵਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਵਚਨੁ ਕੀਤਾ, ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਸਾਰਾ ਸਹਰੁ ਸਉਂਪਿਆ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿਥੋਂ ਖਾਹਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜੇ ਕੋਈ ਚੋਰੁ ਕਰਿ ਪਕੜੇ ਤਾਂ ਕਿਆ ਕਰਾਂ। ਫਿਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਚਨੁ ਕੀਤਾ, ਮਰਦਾਨਾ ਜੇ ਕੋਈ ਤੈਨੂੰ ਪਕੜੇਗਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਅਸਾਡਾ ਨਾਉਂ ਲਏ, ਤੈਨੂੰ ਪਕੜਿ ਕਰਿ ਛਡਿ ਦੇਵੇਗਾ। ਭਾਵੇਂ ਕਿਥੇ ਹਥੁ ਘੁਟੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਜਾਤਾ ਜੇ ਇਸ ਕੇ ਕਿਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਯਾਰ ਹੈਨਿ। ਮਰਦਾਨਾ ਜਾਇ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਵੜਿਆ। ਦੇਖੇ ਕਿਆ ਜੋ ਸਭੇ ਸੁਵਰਨ ਧਰਤੀ ਹੈ ਜਿਧਰ ਕਿਧਰ ਸੁਵਰਨ ਨਦਰਿ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਕੁਦਰਤਿ ਦੇਖਿ ਕੇ ਹੋਰਾਨੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਭੁਖ ਦੂਰ ਹੋਇ ਗਈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਹਿਕਸ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਇਸ ਸਹਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ? ਉਸ ਅਗੋਂ ਆਖਿਆ ਰੇ ਭਾਈ ਤੂੰ ਕਹਾਂ ਸਿਉ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਹਮ ਦੂਰਿ ਸੋ ਆਏ ਹੈਂ। ਪਰ ਜੀ ਇਸ ਨਗਰੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਮੈਨੂੰ ਦਸਿ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਨਾਉਂ ਬਤਾਇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਮਰਦਾਨਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਨਗਰੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਦਸਿ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਮਰਦਾਨਾ ਉਸ ਨਗਰੀ ਕਾ ਨਾਉਂ ਸੁਵਾਨਪੁਰ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਰੇ ਭਾਈ ਈਹਾਂ ਕਾ ਰਾਜਾ ਕਉਣੁ ਹੈ, ਨਾਉਂ ਰਾਜੇ ਕਾ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ ਰੇ ਮਰਦਾਨਾ ਈਹ. ਕਾ ਰਾਜਾ ਕਉਲਨੈਨਿ ਹੈ ਸੁਰਸਿੰਧ ਕਾ ਬੇਟਾ ਜਿਸ ਕੇ ਸਲਾਮੀ ਸਭੀ ਰਾਜੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਈਹਾਂ ਕਾ ਚਲਨ ਕਿਆ ਹੈ। ਈਹਾਂ ਤੇ ਸੋਨੇ ਕੀ ਧਰਤੀ ਹੈ ਅਰੁ ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਕਹਿਆ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਅਰੁ ਕੋਈ ਆਵੇ ਜੋ ਚਾਹੀਏ ਸੋ ਕੋਈ ਲੇ ਖਾਵੇ, ਈਹਾਂ ਧਰਮ ਕੀ ਚਾਲੀ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇਆ। ਆਖਿਆ ਸੁਣਿ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਮੈਨੂੰ ਭੁਖ ਲਗੀ ਹੈ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਈਹਾਂ ਕਿਸੀ ਕੇ ਮਨੇ ਨਾਹੀਂ ਜਿਸ ਦੁਕਾਨ ਪਰ ਜਾਵੇ ਤਿਸੀ ਉਪਰਿ ਸੋ ਉਠਾਇ ਲੇ ਜੋ ਕੁਛ ਚਾਹੀਏ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਤੋ ਯਹ ਕਾਮ ਹੋਤਾ ਨਾਹੀਂ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਹਥਿ ਦੇਵੇ ਤਉ ਮੈਂ ਲੇਵੇਂ। ਫੇਰਿ ਉਸੁ ਪੁਛਿਆ, ਤੇਰੇ ਕੋਈ ਅਉਰੁ ਭੀ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਦੁਇ ਅਉਰੁ ਭੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ, ਉਨ ਕਉ ਭੀ ਲਿਆਉ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਉਹਿ ਇਉਂ ਨਾਹੀਂ ਆਵਤੇ, ਓਇ ਵਡੇ ਸਤੋਖੀ ਹੈ। ਉਸ ਕਹਿਆ, ਚਲੁ ਭਾਈ ਤੂੰ ਤੋ ਖਾਹਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਹਿਕਸ ਦੁਕਾਨ ਪਰ ਖੜਾ ਕੀਤੋਸੁ। ਕਹੁ ਭਾਈ ਕਿਆ ਲੇਤਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਕੋਈ ਕੁਝ ਦੇਵੇ ਸੋਈ ਹਮ ਲੇਤੇ ਹੈਂ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਅਹਾਰੁ ਲੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ, ਜੀ ਮੇਰਾ ਅਹਾਰੁ ਅਵਾਈ ਸੇਰ ਹੈ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਰੇ ਅਵਾਈ ਸੇਰਿ ਤੋਲਿ ਦੇਹਿ ਮਿਠਿਆਈ ਲੁਚੀਆਂ। ਜਾਂ ਉਸ ਵਟੇ ਪਿਛੇ ਪਾਏ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਡਿਠੇ ਸੁਇਨੇ ਦੇ ਵਟੇ ਹੈਨਿ ਸੁਇਨੇ ਦੀ ਡੰਡੀ ਸੁਇਨੇ ਦੇ ਛਾਬੇ ਹੈਨਿ। ਨ ਕੋਈ ਮੁਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਪਣਾ ਅਹਾਰੁ ਲੈ ਕਰਿ ਖਾਧਾ। ਖਾਇ ਕਰਿ ਆਖਿਓਸੁ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਨਿਸਾ ਕਰੋ। ਸੁਇਨੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਸਭ ਸੁਇਨਾ ਹੀ ਸੁਇਨਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਮੁਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਦਿਖਾਇਉ ਕੰਮ ਕਿਉ ਕਰਿ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਇਥੇ ਜਤਨ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ। ਇਥੇ ਜਤਨ ਹਿਕੋ ਹਈ ਪੀਹਣ

ਪਕਾਵਟ ਦਾ, ਅੰਨ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲਿ ਜੰਮਦਾ ਹਈ। ਰਾਜੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਏਹੋ ਹੈ ਜੋ ਚਾਹੀਏ ਸੋ ਬਾਹਰੋਂ ਲੈ ਆਵੇ। ਅਰੁ ਤਯਾਰ ਕਰਿ ਰਖੋ, ਆਪ ਭੀ ਖਾਵੋ ਜੋ ਆਵੇ ਸੋ ਆਪਣਾ ਆਹਰ ਲੈ ਜਾਵੇ। ਅਰੁ ਜੇਤੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਹੋ ਅਰੁ ਕਾਰੀਗਰ ਹੋ ਸੋਈ ਕੰਮ ਕਰਾਇ ਲੈ ਜਵੇ ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਕਰ ਦੇਤੇ ਹੈਨਿ। ਨਾ ਕੋਈ ਮੁਲ ਨਾ ਮਜੂਰੀ। ਕੁਛ ਨਾਹੀ ਮਾਂਗਤੇ ਰਾਜੇ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਧਰਮ ਨਗਰ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਇਉਂ ਕੰਮ ਚਲਤਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਏਹ ਗਲਿ ਸੁਣਿ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਆਖਿਆ ਜੇ ਇਸੇ ਸਹਰ ਰਹੀਏ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨਾ ਆਪਣਾ ਤੋਖੁ ਕਰਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਹ ਸਹਰ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਲਉ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਹਰ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ। ਸਹਰ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ਸੁਇਨੇ ਦੀ, ਜੋ ਸਮਗਰੀ ਹੈ ਸਭ ਸੋਨੇ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਲੇ ਭੋਜਨ ਤਯਾਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹੈਨਿ। ਨਾ ਕੋਈ ਮੁਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਮਜੂਰੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਕੁਝ ਲੈ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲਿ ਦਾਣਾ ਪੈਦਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਜਤਨ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਖੂਹ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਮੀਰਾਂ ਦਾ ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਟੋਭਿਆਂ ਵਿਚਿ ਬਹੁਤ ਹੈ ਅਜੀ ਇਜੇਹੀਆਂ ਇਹ ਸਹਰ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਕੁਛ ਖਾਧੋ ਭੀ। ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਹਿਕੁ ਸਾਧੂ ਜੇਹਾ ਮਿਲਿ ਗਇਆ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲਾ ਪੁਛੀਆਂ। ਉਸ ਮੈਨੂੰ ਸਭੇ ਦਸੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸੇ ਮੈਨੂੰ ਅਢਾਈ ਸੇਰਿ ਮਿਠਿਆਈ ਅਤੇ ਲੁਚੀਆਂ ਖਵਾਈਆਂ, ਏਕਸੁ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੂੰ ਆਖਿਓਸੁ ਇਸ ਨੂੰ ਅਹਾਰੁ ਅਢਾਈ ਸੇਰ ਤੋਲਿ ਦੇਹ। ਸਭੇ ਤਕੜੀ ਵਟੇ ਸੁਇਨੇ ਦੇ ਅਤੇ ਜੀ ਉਸ ਹੋਰੁ ਗਲ ਭੀ ਆਖੀ ਆਹੀ। ਜੋ ਕੋਈ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਭੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਜੀ ਦੁਇ ਅਤੀਤਿ ਹੈਨਿ ਉਦਿਆਨ ਵਿਚਿ ਬੈਠੇ ਹੈਨਿ। ਉਸ ਆਖਿਆ ਉਨ ਕਉ ਭੀ ਲੈ ਜਾਇ, ਫੇਰਿ ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਜੀ ਉਹ ਇਉਂ ਨਾਹੀ ਲੋਤੇ ਓਹ ਵਡੇ ਸੰਤੋਖੀ ਹੈ, ਅਹਿ ਭੀ ਗਲਿ ਹੋਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਤੈਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਚਿਤਿ ਆਵੇ ਤਉ ਭਲੀ ਗਲਿ ਆਖ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਰਾਜੀ ਤੇਰੇ ਉਤੇ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਜੇ ਲੈ ਆਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਰੰਜੁ ਹੋਵਾਂ ਆ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਇਥੇ ਤਾਂ ਅਜਬ ਤਮਾਸਾ ਡਿਠਾ। ਇਥੇ ਕੰਮ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਇਥੇ ਧਰਮ ਕਲਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਪਾਪੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਕਰਦਾ, ਸਚੁ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਹੀ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਤੁਰਕ ਦੀ ਜਾਤਿ ਹੀ ਨਾਹੀ। ਦੇਖੇ ਮਤੁ ਮੁਹਿ ਆਖ ਬਹੰਦਾ ਹੋਵੇਂ ਜੋ ਮੈਂ ਮਿਰਾਸੀ ਤੁਰਕ ਹਾਂ। ਇਥੇ ਤੁਰਕ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਨਾਹੀ। ਨਾ ਇਥੇ ਮੂਰਤਿ ਜਾਣਦੇ ਹੈਨਿ। ਏਹੁ ਸੁਧਰਮਣ ਨਗਰੀ ਇਜੇਹੀ ਹਈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਇਸੇ ਨਗਰੀ ਰਹੀਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਆਪਣੇ ਹਥਿ ਨਾਹੀ। ਹਥਿ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਹੈ।

ਫਿਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਇਸ ਰਾਜੇ ਦੀ ਹਦਿ ਕਿਥੋਂ ਤੋੜੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜਿਥੋਂ ਅਸੀਂ ਚਲੇ ਆਹੇ ਤਿਥੀ ਮਿਟੀ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਤੇ ਚਲੇ ਆਹੇ। ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਅੰਨ ਜੰਮਣੇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕਰਤਾਰ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਜਕੁ ਪਹੁਚਾਇਆ ਲੋੜੇ। ਸੁਇਨਾ ਕਿਸੇ ਖਾਵਣਾ ਨਾਹੀ ਨਾ। ਅਤੇ ਉਹ ਉੱਚਾ ਪਹਾੜ ਜੋ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਉਸਦੇ ਪਰੇ ਸਭ ਸੁਇਨੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹਈ। ਅਤੇ ਪਹਾੜਿ ਸੁਇਨੇ ਦੇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਇਸ ਰਾਜੇ ਦੀ ਹਦਿ ਕਿਥੋਂ ਤੋੜੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਇਸ ਦੀ ਹਦਿ ਨਉ ਹਜਾਰ ਸਤਿ ਸੈ ਜੋਜਨ ਹੈਇ। ਏਡਾ ਰਾਜਾ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਏਹੁ ਕਲੀਕਾਲ ਵਿਚਿ ਵਡਾ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਤੁਲਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਸੁਧਰਸੈਣਿ

ਨਾਲੋਂ ਭੀ ਵਡਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਸੁਧਰਸੈਣ ਨੇ ਅਸਾਂ ਕਰਤਾਰ ਬੋ ਵਡਾ ਕਰਾਇਆ ਨਾਹੀਂ ਤ ਓਹੁ ਇਸ ਦਾ ਸਲਾਮੀ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹਉਂ ਆਖ ਨਾਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਪਉਣ ਅਹਾਰੀ ਹੋ ਪਰੁ ਹੁਣਿ ਤਾਂ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਆਏ ਹੋ। ਹੁਣਿ ਤਾਂ ਕੁਝ ਅਹਾਰੁ ਆਖੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਲੈ ਆਵਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਹਰਿ ਵਿਚਿ ਜਾਂਦੇ ਨਾਹੀਂ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖੁ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਰੰਗ ਤਮਾਸੇ ਚੁਪ ਕਰਿ ਜਾਇ। ਮਰਦਾਨਾ ਚੁਪਿ ਕਰਿ ਬਹ ਗਇਆ। ਸਤਿ ਦਿਨ ਗੁਜਰ ਗਏ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਜਾਇ ਖਾਇ ਆਵੈ। ਜਾਂ ਅਠਿਵਾਂ ਦਿਨੁ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਅਹਰ ਨੂੰ ਗਇਆ ਆਹਾ ਜੋ ਉਸੇ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਜਰਿ ਆਇਆ ਤਾਂ ਓਸ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਭਾਈ ਤੂੰ ਜੋ ਕਹਤਾ ਥਾ ਜੋ ਦੇ ਅਤੀਤਿ ਹੋਰ ਹੈ ਓਹ ਤੇ ਹਮੇ ਦੇਖੇ ਹੀ ਨਾਹੀਂ। ਵਹ ਕਹਾਂ ਹੈ ਅਕੇ ਤਾਂ ਰੂਹੀ ਖੂਨੁ ਬੋਲਤਾ ਥਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਨਾਹੀਂ ਖੂਨੁ ਬੋਲਤਾ ਉਹ ਦੋਨੇ ਅਤੀਤਿ ਉਦਿਆਨ ਹੀ ਬੈਠੇ ਹੋ। ਅਰੁ ਬਹੁਤ ਸੰਤੋਖੀ ਹੈ ਕਿਸੀ ਕੇ ਦੁਆਰੇ ਪਰਿ ਨਹੀਂ ਜਾਤੇ। ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ ਜੀ ਉਨ ਕੀ ਖੁਸੀ ਆਵੇ ਤੋ ਖਾਵੇ ਨਹੀਂ ਤੋ ਨਾ ਖਾਵੇਂ। ਤਾਂ ਉਸ ਫੇਰਿ ਕਹਿਆ, ਯਹ ਕਿਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਵਹੁ ਪਉਣ ਅਹਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਕਹੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ ਤੇ ਅਚਵਤੇ ਹੈ। ਨਾਹੀਂ ਤਾਂ ਨਾਹੀਂ ਅਚਵਤੇ। ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਹੈ ਈਹਾਂ ਕੁਪਾਵਨ ਕਿਆ ਦੇਖਿਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਤੋ ਕੁਪਾਵਨੁ ਕੁਛ ਨਾਹੀ ਦੇਖਿਆ। ਫੇਰਿ ਉਸ ਕਹਿਆ ਤੇ ਏਹੁ ਬਾਤ ਕਿਉਂ ਕਹੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਮ ਲੈ ਚਲੋ ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਪੰਜ ਸੋਰਿ ਵਸਤੁ ਆਪਿ ਲੀਤੇ ਅਤੇ ਅਢਾਈ ਸੋਰ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਖਵਾਈ। ਲੈ ਵਸਤੁ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਥੇ ਆਏ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਬੈਠੇ ਆਹੇ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਅਰੇ ਭਾਈ ਏਨਾਂ ਕਾ ਆਵਾਜ ਕਿਆ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਹੈ। ਇਨ ਕੀ ਆਵਾਜ ਇਹੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਅਗੇ ਰਖਿ ਕਰ ਮੁਹੋਂ ਵਚਨੁ ਕੀਤੇਸੁ, ਸਾਧ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਖੀਆ ਖੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਭੀ ਅਖੀਆ ਖੋਲੀਆਂ, ਦੁਹਾਂ ਵਚਨੁ ਕੀਤੇ, ਆਉ ਭਾਈ ਸਤਿਕਰਤਾਰ ਬੈਠੋ ਜੀ। ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਬੈਠ ਕੇ ਅਗੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਰਖਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ, ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੈ ਭਾਈ। ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਤੁਮਾਰੇ ਵਾਸਤੇ ਗੋਵਿੰਦ ਪਰਸਾਦਿ ਲਿਆਏ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤੇਰੀ ਜਾਤਿ ਵਰਨੁ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਨਾਉਂ ਤੋ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਹੈ ਅਤੇ ਈਹਾਂ ਜਾਤਿ ਵਰਨ ਸਭਨੋਂ ਕਾ ਏਕ ਹੀ ਹੈ। ਈਹਾਂ ਘਾਟੇ ਬਾਧੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਈਹਾਂ ਸਭੋ ਪਾਸਿ ਏਕੁ ਗੋਬਿੰਦ ਹੀ ਬਾਧੇ ਹੈਂ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਈਹਾਂ ਕਾ ਰਾਜਾ ਕਉਨ ਹੈ। ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ ਜੀ ਈਹਾਂ ਕਾ ਰਾਜਾ ਕਵਲਨੈਨਿ ਹੈ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਰਾਜਾ ਜੋ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਤਾਂ ਬਾਧੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਉਸਕੇ ਸਿਰਿ ਪਰ ਛਤ੍ਰ ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਦੀਆ ਹੈ ਪਰੁ ਉਹ ਕਿਸੀ ਪਾਸੋਂ ਸਲਾਮ ਨਾਹੀਂ ਕਰਵਾਤਾ। ਆਪੇ ਹੀ ਜੀਅ ਸੋ ਸਲਾਮੀ ਸਭ ਰਯਤਿ ਰਹਤੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਸਤਾਰਾਂ ਰਾਜੇ ਇਸ ਕੀ ਆਨਿ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ। ਪਰੁ ਏਹੁ ਆਪੁ ਕਿਸੇ ਪਰ ਨਾਹੀ ਜਾਬਤਾ ਕਰਤਾ। ਏਹੁ ਏਹੀ ਸਮਝਤਾ ਹੈ ਜੋ ਗੋਵਿੰਦ ਕੇ ਸਭੀ ਬੰਦੇ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਸਭੀ ਹੈ ਤੈਸਾ ਏਕੁ ਮੈਂ ਭੀ ਬੰਦਾ ਹੋਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ

ਨਾਨਕ ਜੀ ਵਿਚਿ ਧਾਰੀ ਜੋ ਉਸਦੇ ਦੁਆਰੇ ਭੀ ਨਾਹੀਂ ਜਾਵਣਾ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਦਰਸਨ ਭੀ ਜਰੂਰਿ ਕਰਨਾ ਜਿਸਿ ਰਾਜਿ ਵਿਚਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਜੀਤਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਸੁਧਰਸੈਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਉਪਰਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੇਖਾਂ ਕਰਤਾਰੁ ਕਿਆ ਕਰੇ। ਏਹੁ ਵੀਚਾਰੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਜੀ ਸੀ। ਤਿਚਰ ਨੂੰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਪਰਸਾਦੁ ਅਚਵੀਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਅਸੀਂ ਪਰਸਾਦੁ ਨਾਹੀਂ ਅਚਿਵਦੇ। ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ ਜੀ ਸਾਧ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਨਾਹੀਂ ਅਚਵਦੇ ਸੋ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀਂ ਅਚਿਵਦੇ। ਇਸ ਵਿਚਿ ਦੋਖੁ ਤੁਸਾਂ ਕਿਆ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਦੋਖੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਿਚਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ। ਪਰ ਰਾਜੇ ਵਿਚਿ ਦੋਖੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਤੁਮੋਂ ਰਾਜੇ ਕੋ ਦੋਖੁ ਕਿਉਂ ਲਗਾਇਆ, ਰਾਜਾ ਤੋ ਧਰਮ ਆਤਮਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਤੁਮ ਕੋ ਰਾਜੇ ਕਾ ਦੋਖ ਨਜਰਿ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਮ ਹਮ ਕੋ ਕਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਜਿਸਿ ਮੈਂ ਦੋਖੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋਈ ਜਾਣਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਅਉਰੁ ਕਿਆ ਜਾਣਤਾ ਹੈ। ਅਉਰ ਸੈਸਾਰੁ ਪਉਣ ਭਛੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ ਜੀ, ਏਹੁ ਨਿਰਵਾਰ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੋਵੇਗਾ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਹੋਇ ਰਹੇਗਾ। ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਏਹੁ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਇਉਂ ਹੀ ਪਇਆ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਤੁਮ ਰਾਜੇ ਕੋ ਖਬਰ ਕਰੋਗੇ ਤਬ ਰਾਜਾ ਹਮ ਸੇ ਸਮਝੇਗਾ। ਤਬ ਹਮ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਅਚਵੇਗੇ। ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਵੀਚਾਰੁ ਕੀਤਾ ਭਾਈ ਏਹ ਅਸਚਰਜ ਹੋਇਆ ਜੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਏਨਾ ਕਿਆ ਦੋਖੁ ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨਗੀ ਲਗੀ। ਤਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇ ਕਉਲਨੈਨਿ ਨੂੰ ਜਾਇ ਕਹਿਆ, ਰਾਜਾ ਜੀ ਤੇਰੇ ਨਗਰ ਮੈਂ ਤੀਨਿ ਅਤੀਤ ਆਏ ਉਤਰੇ ਹੈਂ। ਏਕ ਤੋ ਆਇ ਸਹਰ ਮੈਂ ਆਹਾਰੁ ਕਰਿ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਦੋ ਆਵਤੇ ਨਾਹੀਂ। ਤਿਨਕੇ ਤਾਈਂ ਮੈਂ ਉਹ ਅਹਾਰੁ ਲੈ ਗਇਆ ਥਾ ਉਸ ਤੋਂ ਅਚਵੇ ਨਾਹੀਂ। ਮੈਂ ਤੋ ਉਨ ਕੋ ਕਹਿਆ ਰੇ ਸਾਧ ਜੀ ਯਹ ਤੋ ਧਰਮ ਨਗਰੀ ਹੈ ਤੁਮ ਅਹਾਰੁ ਅਚਵਤੇ ਕਿਉਂ ਨਾ । ਤੁਮ ਅਹਾਰੁ ਕਉ ਕਿਆ ਦੋਖੁ ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਓਹੁ ਜੋ ਓਨਾਂ ਕਾ ਮਹੰਤੁ ਹੈ ਸੋ ਉਨ ਕਹਿਆ ਪਰਸਾਦੁ ਕੋ ਕੋਈ ਦੋਖੁ ਨਾਹੀਂ ਦੋਖੁ ਰਾਜੇ ਮੇ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਤੁਮ ਉਸ ਪਾਸ ਸੇ ਪੂਛਤੇ ਜੋ ਰਾਜੇ ਮੈਂ ਕਿਆ ਦੋਖੁ ਹੈ। ਤਬ ਫੇਰਿ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਏਹ ਬਾਤ ਕਹੀ ਥੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਜਿਸ ਕੋ ਦੋਖੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋਈ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਮੰਨਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਤੁਮ ਹਮਾਰਾ ਦੋਖ ਬੀਚਾਰਿ ਦੇਖੋ ਉਨੋਂ ਨੇ ਹਮ ਕੋ ਕਿਆ ਦੋਖੁ ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਮ ਚਲ ਕਰਿ ਪੂਛੋ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਕਉਲਨੈਨਿ ਕਹਿਆ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਓਹਿ ਕਹਾ ਬੈਠੇ ਹੈਂ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਅਰੇ ਘੋੜਾ ਲਿਆਓ। ਰਾਜੇ ਘੋੜਾ ਮੰਗਵਾਇਆ ਅਰੁ ਜੀ ਵਿਚਿ ਬੀਚਾਰ ਕੀਤੋਸੁ ਜੋ ਮੇਰੇ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਭੰਡਾਰੇ ਦੀ ਤਾਂ ਅਟਿਕਿ ਕਿਸੀ ਨੋ ਨਾਹੀਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਲੈ ਜਾਤਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਹੁ ਕਬੂਲ ਨਾ ਕਰਨਿ ਤਾਂ ਇਹ ਭੀ ਕੁਛ ਨ ਭਲਾ ਹੁਣ ਤਾਂ ਈਵੇਂ ਹੀ ਚਲੁ। ਸਾਇਤ ਨਾ ਗੁਜਰੀ ਜੋ ਘੋੜਾ ਆਇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਰਾਜੇ ਕਿਹਾ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਚਲੋ ਤੋ ਓਹ ਅਤੀਤ ਕਹਾਂ ਹੈ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਉਲਨੈਨਿ ਨੂੰ ਲੈ ਆਇਆ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਮਸਤ ਮਗਨ ਸਮਾਧ ਲਗੀ ਬੈਠੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉਤਰਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਤਾਰ ਵਜਾਇਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਤਾਰ ਵਿਚਿ ਮਰਦਾਨਾ ਭੀ ਮਸਤ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਭੀ ਨਾਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਜੋ ਕੋਈ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ ਆਇਆ।

ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਉਲਨੈਨ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਦੇਖ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਇਨ ਕੀ ਰਉਸ ਕਿਆ ਹੈ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਏ ਪੂਰਨ ਸਾਧ ਹੈਂ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਹਮ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਜਾਣਹਿ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਤੁਮ ਇਨ ਕੋ ਬੁਲਾਵਹੁ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਹਮ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਬੁਲਾਵੈਂ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਇਨ ਕੋ ਕਹੁ ਸਾਧ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਯਉਂ ਕਹੀਯੋ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਯਉਂ ਕਹੀਯੋ। ਰਾਜੇ ਨੇੜੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਆਖਿਆ, ਸਾਧ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸਮਾਧ ਖੁਲੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਸਤਿਕਰਤਾਰ ਜੀ। ਪਿਛੋਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਸਤਿਕਰਤਾਰ ਭਾਈ ਜੀ ਆਵੇ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸੋਂ ਪੁਛਿਆ ਮਹੰਤੁ ਜੀ ਤੁਮੋ ਜੋ ਭੰਡਾਰਾ ਨਾ ਅਚਵਿਆ ਅਰੁ ਹਮ ਕੋ ਦੋਖੁ ਲਗਾਇਆ ਸੋ ਤੋ ਤੁਮ ਅਸਾਨੂੰ ਬਤਾਵੇਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਦੇਖ ਤੁਮ ਕੋ ਏਹੀ ਲਗਾ ਹੈ ਜੋ ਤੁਮ ਕਹਤੇ ਹੋ ਸੋ ਸਭੀ ਗੋਵਿੰਦ ਕੇ ਕੀਏ ਹੈਂ ਐਸੇ ਏਹ ਹਮ ਭੀ ਕੀਏ ਹੈਂ। ਜੋ ਤੁਮ ਯਹ, ਜਾਣਤੇ ਹੋ ਤੋ ਅਚਰੋਂ ਪਾਸ ਤੇ ਆਨਿ ਕਿਉਂ ਮਨਾਵਤੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਹਮ ਕਿਸੀ ਪਾਸ ਤੇ ਨਾਹੀਂ ਮਨਾਉਤੇ। ਓਹ ਆਪੇ ਹੀ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ ਹਮ ਤੋ ਕਿਸੀ ਕੋ ਕੁਛ ਵਰਮਾਇਸਿ ਨਾਹੀਂ ਕਰਤੇ, ਕਿਸੀ ਪਰ ਜਾਬਤਾ ਨਾਹੀਂ ਕਰਤੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਚਨੁ ਕੀਤਾ ਸੁਣਿ ਰਾਜਾ ਕਉਲਨੈਨ ਅਸਾਂ ਸੁਧਰਸੈਣਿ ਨੂੰ ਤੁਸਾਂ ਸਭਨਾਂ ਉਪਰਿ ਸਿਰਦਾਰੁ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਿਤਨੇ ਰਾਜੇ ਹੈਨਿ ਸਭ ਉਸਦੇ ਸਲਾਮੀ ਕੀਤੇ ਹੈਨਿ ਤੁਸਾਡੇ ਜੀ ਕਿਆ ਆਵਦੀ ਹੈ।

ਰਾਜੇ ਕਉਲਨੈਨਿ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਈਹਾ ਧਰਮ ਸੁਖ ਹੈ, ਹਮ ਤੁਮਾਰਾ ਕਹਿਆ ਅਰ ਕੀਆ ਸਿਰਿ ਪਰ ਮਾਨਿਆ ਪਰ ਹਮਾਰਾ ਦੋਖੁ ਦੂਰਿ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਚਨੁ ਕੀਤਾ ਰਾਜਾ ਤੁਮਾਰਾ ਦੋਖੁ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿ ਹਜਾਰ ਜੋਜਨ ਆਏ ਆਹੇ। ਤੂੰ ਅਸਾਨੂੰ ਨੀਹੋਂ ਜਾਣਤਾ ਪਰ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਆਹੇ। ਪਰ ਰਾਜੇ ਸੁਧਰਸੈਣਿ ਦਾ ਸਲਾਮੀ ਰਹੋਂਗਾ ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੋਵੀਗਾ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਧਰਮ ਸਮਗਰੀ ਥਾਂ ਪਵੇਗੀ। ਨਾਹੀਂ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਜੀ ਆਵੇ ਸੋ ਕਰੀਂ। ਰਾਜੇ ਕਉਲਨੈਨਿ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਜੋ ਕਹਿਆ ਸੋ ਮੈ ਉਸ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਨਾ ਫੇਰੋਂਗਾ ਪਰ ਮੇਰੇ ਆਤਮੇ ਕਾ ਭਰਮ ਦੂਰਿ ਕਰੋ। ਤੁਮ ਜੋ ਕਹਿਆ ਤੂੰ ਹਮ ਕੋ ਨਾਹੀਂ ਜਾਣਤਾ ਅਰੁ ਹਮ ਤੁਮ ਕੋ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ। ਅਜੀ ਉਹ ਕਦ ਕੀ ਅਸਨਾਈ ਹੈ ਅਰੁ ਕਦ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਰਾਜਾ ਕਉਲਨੈਨਿ ਜਬ ਰਾਜ ਜਨਕ ... (ਅਗੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਹਾਲ ਹੈ)

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਰਾਜੇ ਕਉਲਨੈਨਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਹਥ ਰਖਕੇ ਆਪਣੇ ਮਥੇ ਤੇ ਰਖੇ ਮੂੰਹੋਂ ਬਚਨੁ ਕੀਤਾ, ਜੀ ਤੁਮ ਭਲੇ ਬਚਨੁ ਕੋ ਸੂਰੇ ਹੋ। ਪਰ ਅਬ ਚਲੋਂ ਸਹਰ ਮੰਦ੍ਰੋਂ ਮੈਂ ਗੁਜਰਾਨਿ ਕਰੋਂ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਰਾਜਾ ਹਮ ਅਤੀਤਿ ਫਕੀਰ ਹੈਂ ਤੁਮ ਰਾਜੇ ਹੋ। ਤੁਮ ਮੰਦਰੋਂ ਮੈਂ ਸੋਹੋ ਹਮ ਉਦਿਆਨ ਸੋਹਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਤਪਾ ਜੀ ਏਹੁ ਰਾਜੁ ਤੁਮਾਰਾ ਹੈ, ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਰਾਜ ਕਰੋ ਅਰੁ ਹਮ ਤੁਮਾਰੇ ਆਗੇ ਟਹਲ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਤੁਮ ਕਹੋ ਸੋ ਹਮ ਤੁਮ ਅਗੇ ਕਾਰਿ ਕਰੋਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਰਾਜਾ ਤੂੰ ਰਾਜ ਕਰਤਾ ਹੈਂ ਜੋ ਹਮ ਹੀ ਰਾਜ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਤੁਮ ਅਰ ਹਮਿ ਦੋਨੋ ਗੁਰਭਾਈ ਬੇ ਭੇਦੁ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ। ਪਰ ਏਹੁ ਹਮਾਰਾ ਬਚਨੁ ਮਾਨੋ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਏਕ ਬਚਨੁ ਕਿਆ ਜੋ ਤੁਮਿ ਕਹੋ ਸੋਈ ਕਰੋਂ। ਤੁਮ ਹਮਾਰੇ ਵਡੇ ਗੁਰਭਾਈ ਹੋ। ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਕੀ ਬਰਾਬਰਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਤੁਮ ਰਾਜੇ ਸੁਧਰਸੈਣਿ ਕੇ ਸਲਾਮੀ ਰਹੋਂ।

ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਉਲਨੈਨਿ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਏਕ ਸੁਧਰਸੈਣਿ ਕਿਆ ਜੋ ਕਹੋ ਤੋ ਸੁਧਰਸੈਣਿ ਕੇ ਸਗੋਂ ਕੇ ਸਲਾਮੀ ਹੋਵੇ। ਯਹ ਕਿਆ ਬਾਤਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਆਖਦੇ ਹੋ ਸੋ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਫੇਰਿ ਅਗੇ ਬਾਤਿ ਕਿਆ। ਜੋ ਰਾਜਾ ਕਹੰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਮੰਨੋ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਕਹੋ ਰਾਜਾ ਤੂੰ ਕਿਆ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੰਦ੍ਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਰਾਜਾ ਚਲੋ। ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕਰਿ ਮੰਦਰ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਭੀ ਸਰਸ ਸਮਗ੍ਰੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਰਾਜ ਭੀ ਸਤ ਕਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਰਾਜੇ ਕਉਲਨੈਨਿ ਪਾਸਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੁਜਰਾਨਿ ਕੀਤੀ। ਫੇਰਿ ਵਿਦਾ ਹੋਏ। ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਏਹੁ ਰਾਜ ਕਿਸੀ ਕੋ ਆਪਣੇ ਹਥਿ ਦੇਹੁ। ਅਰ ਮੈਂ ਤੁਮਾਰੇ ਸਾਥਿ ਚਲਤਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਜਨਕ ਦਾ ਦੀਆ ਹੈ ਤੁਮ ਕੋ। ਅਉਰ ਹਮ ਕਿਸ ਕੋ ਦੇਵੇ। ਰਾਜਾ ਤੁਮੀ ਕੋ ਹੁਕਮੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਉਲਨੈਨਿ ਖੜੇ ਹੋਇ ਤੇ ਤਜੀਮ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਹਿਰ ਨਿਕਲ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਫੇਰਿ ਸੁਮੇਰਿ ਪਰਬਤਿ ਨੂੰ ਚਲੇ।

ਮੱਕੇ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਆਖਿਆ ਜੀ ਏਹੁ ਜੋ ਮਕਾ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ ਸੋ ਕਿਧਰਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਡਿਠਾ ਲੋੜਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤਰੀਫ ਬਹੁਤ ਤੁਰਕ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ ਭੋਰਾ ਉਹ ਭੀ ਦੇਖਿ ਜਾਈਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਉਹ ਤਾਂ ਕਿਧਰੇ ਪਾਸੇ ਪਿਛੇ ਰਹਿਆ ਤੂੰ ਅਗੇ ਹੀ ਆਖੇਂ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਕੀ ਬਹਾਨੇ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ ਦੂਰਿ ਤੇਰੀ ਹਿਕ ਪਲਕ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਏਥੋਂ ਅਢਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਕੋਹ ਹਈ। ਅਤੇ ਓਥੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਨਾਹੀਂ ਦੇਂਦੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਅਢਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਕੋਹਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਢਾਈ ਪਲਕਾਂ ਹੈਨਿ। ਅਤੇ ਤੂੰ ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਨਾਹੀਂ ਦੇਂਦੇ ਤੈਨੂੰ ਕਉਣੁ ਮੰਨੇ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾਂ ਤੇਰਾ ਆਖਿਆ ਫੇਰਿਨਾ ਨਾਹੀਂ। ਚਲੁ ਭਾਈ ਗੁਰੂ ਚਿਤਾਵਨੀ ਨਾਲ ਅਢਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਕੋਹਾਂ ਪਲਕ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਦੇਖ ਮਰਦਾਨਾ ਮਕਾ ਏਹੁ ਹਈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਏਹੁ ਤਾਂ ਚਾਰਿ ਦੇਵਾਲੀ ਹੈ। ਏਥੇ ਹੋਰੁ ਕੁਝ ਨਾਹੀਂ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਅੰਦਰ ਜਾਇ ਕਰਿ ਵੇਖੁ। ਮਰਦਾਨਾ ਅੰਦਰ ਜਾਵਣੁ ਲਗਾ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਮੁਜਾਵਰ ਜਾਵਣ ਦੇਵਣ ਨਾਹੀਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਅਵੇ ਯਾਰੋ ਮੈਂ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ਹਾਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਨਾਹੀਂ। ਫੇਰਿ ਮੁਜਾਵਰਾਂ ਕਹਿਆ ਬਾਬਾ ਈਹਾਂ ਬਿਨਾ ਮੁਜਾਵਰੋਂ ਅਵਰੁ ਕਿਸੀ ਕੋ ਹੁਕਮੁ ਨਾਹੀਂ। ਅਰੁ ਮੁਜਾਵਰ ਭੀ ਜੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਅੰਖੀ ਬਾਧਿ ਕਰਿ ਅੰਦਰ ਜਾਤੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਫਿਰਿ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖਿ ਆਇਉਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਕਿਥੋਂ ਦੇਖਿ ਆਇਆ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਉਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਅੰਦਰ ਜਾਵਣ ਦੇਂਦੇ ਨਾਹੀਂ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ ਜੋ ਅੰਦਰ ਜਾਵਣ ਦਾ ਹੁਕਮੁ ਬਿਨਾ ਮੁਜਾਵਰਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾਹੀਂ। ਮੁਜਾਵਰ ਭੀ ਅਖੀ ਬੰਨਿ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਸਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਤੁਹਾਡਾ ਮਕਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ

ਮੈਨੂੰ ਵਡਾ ਅਰਮਾਨ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ। ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਨਾਲਿ ਆਇਆ ਈਵੇ ਖਾਲੀ ਫਿਰਿ ਜਾਸਾ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਨਾ ਜਾਸਾ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਕਦ ਦੇਖਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖਣਾ ਹਈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਖਾਈਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਜੋ ਜਾਇ ਮਰਦਾਨਾ ਨਿਸੰਗ ਚਲਿਆ ਜਾਇ ਅੰਦਰ ਅਟਕੇ ਨਾਹੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਅੰਦਰਿ ਹੀ ਚਲਿਆ ਗਇਆ। ਅਗੋਂ ਮੁਜਾਵਰ ਸਭੇ ਅੰਧੇ ਹੋਇ ਗਏ। ਜਾ ਮਰਦਾਨਾ ਅੰਦਰ ਜਾਇ ਕਰ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਹਿਕੁ ਵਡਾ ਬਹੁਤੁ ਪਥਰ ਦੀ ਮੂਰਤਿ ਘੜੀ ਹੋਈ ਧਰੀ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਹੋਰੁ ਕੁਝ ਨਾਹੀ। ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖ ਕਰਿ ਬਾਹਰਿ ਨਿਕਲਿ ਆਇਆ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ। ਗੁਰੂ ਪੁਛਿਆ, ਕਹੁ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਆ ਡਿਠੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਹੋਰਨੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ, ਦੇਖਾ ਕਿਆ ਹਿਕੁ ਮੂਰਤਿ ਵਡੀ ਪਥਰ ਦੀ ਖੜੀ ਹੈ। ਹੋਰੁ ਮੈਂ ਕੁਛ ਨਾ ਡਿਠਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਉਹ ਮੂਰਤਿ ਮਹਾਦੇਵ ਦੀ ਹੋਈ। ਏਹੁ ਪਾਚੁ ਰਖਦੇ ਹੋਨ ਜੋ ਅੰਦਰਿ ਜਾਵਣਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾਹੀਂ ਦੇਂਦੇ ਆਪ ਭੀ ਅਖੀਆਂ ਬੰਨਿ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਨਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਏ ਤਾਂ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ ਜੋ ਬੁਤ ਪਰਸਤੀ ਬੁਰੀ ਹੈ ਏਹਿ ਦੂਰਿ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖਣਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਾਹੀਂ। ਜੇ ਅਖੀਂ ਖੁਲੀਆਂ ਜਾਵਨਿ ਤਾਂ ਅੰਧੇ ਹੋਇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਨਿ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਇਥੋਂ ਦਾ ਜੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਹਾ ਖੁਨਕਾਰ ਹੁਸੈਨ, ਓਸ ਆਖਿਆ ਆਹਾ ਜੋ ਇਹੁ ਮੂਰਤਿ ਈਹਾਂ ਸੇ ਦੂਰਿ ਕਰੇ। ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਅਗੋਂ ਦੂਰ ਕਰਨਿ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਖੁਨਕਾਰ ਦੀ ਵਿਚਿ ਅਤੇ ਜਿਤਨੇ ਮੁਜਾਵਰਾਂ ਦੇ ਘਰਿ ਆਹੇ ਤਿਤਨਿਆਂ ਨੂੰ ਅਗਿ ਲਗੀ। ਲਗਾ ਮੁਲਖੁ ਸਭਨਿ ਤਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਉਥੋਂ ਨਿਕਲਿ ਨਠਾ ਆਇ ਇਸੇ ਬੁਤ ਦੀ ਪੈਰੀ ਪਇਆ। ਤਾਂ ਬੁਤਿ ਵਿਚੋਂ ਅਵਾਜਿ ਨਿਕਲੀ ਜੋ ਕੋਈ ਖੁਲੀਆਂ ਅਖੀਂ ਅੰਦਰਿ ਆਵੈਗਾ ਸੋ ਤਾਂ ਅੰਧਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਰਖਿਆ ਹੈਨ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਵਤਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਕਾਫਰਿ ਕਿਉਂ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ। ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨੇ ਏਹਿ ਆਪੇ ਕਾਫਰ ਹੋਨਿ ਮੁਸਲਮਾਨਿ ਨਾਹੀਂ ਏਹੀ ਨਕਲੀ ਹੈਨਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੰਧਾ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਏਹਿ ਜੋ ਤੂੰ ਗੁਣ ਹਿੰਦੂ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸ਼ੁ ਇਹ ਪੈਦਾਇਸ ਸਭ ਏਨਾ ਹੀ ਥੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੁਜਾਖਾ ਸੋਈ ਰਹੈ ਜੁ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਜਣ ਜਾਵੇ। ਅਤੇ ਹਿਕੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੋਵੇ। ਏਹੁ ਤ੍ਰਿਹੁ ਵਿਚਹੁ ਸਬਲ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਅਤੇ ਭੋਲਾ ਮਹੇਸ਼ੁ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਦਗਾ ਵਲੁ ਵਿੰਗ ਨਾਹੀਂ ਅਤੇ ਬਚਨ ਦਾ ਸੂਰਾ ਪੂਰਾ ਹੈ। ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਏਹਿ ਮੂਰਤਿ ਇਥੇ ਰਹੀ ਹਈ। ਆਖੁ ਮਰਦਾਨਾ ਹੁਣਿ ਕਿਧਰਿ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ, ਤੂੰ ਜਾਣੁ। ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਮਤਿ ਕੁਝ ਵਤਿ ਯਾਦ ਆਇ ਪਉਂਦਾ ਹੋਵੀ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਆਖੁ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੋਲ ਤਾਂ ਡਿਠਾ। ਪਰੁ ਜੀ ਏਹ ਪਾਣੀ ਜੋ ਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੈ ਸੋ ਕਿਥੋਂ ਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਏਹ ਜੋ ਮੁਜਾਵਰ ਹੈ ਸੋ ਨਉਂ ਸੇ ਘਰੁ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾਵੇ ਮਹੀਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਘਟੇਰੇ ਬਰਸਾਤ ਆਵਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਨਿ। ਦੁਇ ਆਦਮੀ ਬਾਹਰ ਖੜੇ ਭਾਂਡੇ ਭਰਿ ਭਰਿ ਰਖਦੇ ਹੋਨਿ ਅਤੇ ਅੰਦਰਿ ਜੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋਨਿ ਸੋ ਅਖੀ

ਬੰਨਿ ਕਰਿ ਜਾਂਦੇ ਹੋਨਿ। ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਲੇ ਚਾਰਿ ਦਿਵਾਲੀ ਧੌਂਵਦੇ ਹੋਨਿ। ਪਿਛੇ ਮੂਰਤਿ ਨੂੰ ਨਵਾਵਦੇ ਹੋਨਿ। ਉਹ ਪਾਣੀ ਬਾਹਿਰ ਵਾਰ ਵਹਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਜੋ ਬਾਹਰ ਤਲਾਵ ਡਿਠੇ ਸੋ ਭਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਏਹ ਜੋ ਹਾਜੀ ਆਂਵਦੇ ਹੋਨਿ ਉਸੇ ਨਿਵਾਜ ਦੀ ਸਾਇਤ ਆਂਵਦੇ ਹੋਨਿ। ਸੋ ਨਿਵਾਜ ਕੀਤੀ ਸੋ ਭਾਂਡੇ ਭਰੇ ਉਸ ਪਾਣੀ ਨਾਲਿ ਲੈ ਚਲੇ ਏਹ ਪਾਣੀ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੀ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਉਹੁ ਜੁ ਮਦੀਨਾ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ ਸੋ ਕੋਹੜੀ ਜਾਹਗਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਇਥੋਂ ਬਾਰਾ ਮਜਲਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਨੇੜੇ ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਬਾਰਹ ਮਜਲਾ ਨੇੜੇ ਹੋਂਦੀਆਂ ਹੋਨਿ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਅਸਾਨੂੰ ਅਢਾਈ ਹਜਾਰ ਕੋਹਾਂ ਇਕ ਪਲ ਵਿਚ ਲੈ ਆਏ ਆਹੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬਾਰਾਂ ਮੰਜਲਾਂ ਕਿਆ ਹੋਨਿ।

ਮਦੀਨੇ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਚਲੁ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤੈਨੂੰ ਭੀ ਰੰਜ ਨਾਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਓਥੋਂ ਬਾਰਹ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚਿ ਮਦੀਨੇ ਸਹਰ ਗਏ ਜਿਥੇ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਗੋਰ ਹੈ। ਓਥੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ ਜਾਹਿ ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖ ਆਉ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜੇ ਕੋਈ ਮੰਨੇ ਕਰੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਏਥੇ ਅਖੀਂ ਨਾਹੀਂ ਬੰਨਿਦੇ। ਅਤੇ ਤੂੰ ਤਾਂ ਤੁਰਕ ਹੋਨਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਪਏ ਝੇਰ ਤੁਰਕ ਇਜੇਹੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖਣ ਕਿਉਂ ਆਇਓ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਦੇਖਣ ਆਇਆ ਹੋਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪੂਜਣ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਮੈਂ ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਆਖਿਆ ਜੁ ਏਡੀ ਤਰੀਫ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਨਿ ਦਿਖਾ ਉਥੇ ਕਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜਾਇ ਦੇਖਿ ਤਾਂ ਆਉ। ਮਰਦਾਨਾ ਅੰਦਰਿ ਗਇਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਰਿ ਉਸ ਗੋਰ ਵਲਿ ਪੈਰ ਕਰ ਕੇ ਸੁਤੇ। ਤਾਂ ਇਕ ਮੁਲਾਂ ਆਇਆ, ਦੇਖੇ ਕਿਆ ਜੋ ਗੋਰ ਵਲਿ ਪੈਰ ਕਰਿ ਸੁਤੇ ਹੋਨਿ। ਉਸ ਮੁਲਾ ਕਹਿਆ ਵੇ ਤੁਮ ਕਉਣ ਹੋਤੇ ਹੋ ਰਸੂਲ ਕੀ ਕਬਰ ਤਰਫ਼ ਪੈਰ ਕੀਏ ਹੋਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਹਮ ਬਕੇ ਹਾਰੇ ਹੋਂ ਜਿਧਰ ਤੇਰੀ ਖੁਸੀ ਹੋਵੇ ਤਿਧਰ ਅਸਾਡੇ ਪੈਰ ਘਸੀਟ ਕਰ। ਤਾਂ ਮੁਲਾਂ ਦੁਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਲਗਾ ਘਸੀਟਨਿ, ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਪੈਰ ਘਸੀਟੇ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਨਾਲੇ ਗੋਰ ਘਸੀਟੀਦੀ ਫਿਰੇ। ਮੁਲਾਂ ਛਿਦਾ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਈਹਾਂ ਸੇ ਤੁਮ ਦੂਰਿ ਹੋਵੇ। ਯਹ ਮੁਕਾਮ ਮਹੰਮਦ ਰਸੂਲ ਕਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚ ਸਬਦੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇਆ :—

ਮੁਕਾਮੁ ਕਰਿ ਘਰ ਬੈਸਣਾ ਨਿਤ ਚਲਣੇ ਕੀ ਧੋਖ॥

ਮੁਕਾਮੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਰਹੇ ਨਿਹਚਲੁ ਲੋਕ॥

[ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ, ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ॥ ੧੭॥ (੬੯)]

ਤਾਂ ਮੁਲਾਂ ਕਹੈ, ਕਾਫਰ ਕਿਆ ਕੁਫਰ ਬੋਲਤਾ ਹੈ, ਅਲਾਹ ਨੂੰ ਨੀਹੇ ਜਾਣਾ। ਅਲਾਹ ਦੇ ਰਸੂਲ ਨੀਹੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਨਿਮਾਜ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਰੋਜਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੋਂ ਆਏ ਹੋ ਤੁਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਅਰਬ ਹੁਣੇ ਮਾਰਿ ਘਤਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਇਥਹੁ ਜਾਹਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸਬਦੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇਆ ਰਾਗੁ ਮਾਧੁ ਸੋਲਹਾ।

ਅਲਹ ਅਗਮ ਖੁਦਾਈ ਬੰਦੇ॥

ਛੋਡਿ ਖਿਆਲ ਦੁਨੀਆ ਕੇ ਧੰਧੇ॥

[(ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੫ ਸੋਲਹੇ ॥ ੧੨ ॥ (ਪੰਨਾ ੧੦੮੩)]

ਜਾ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਗੋਰ ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖਿ ਆਇਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ, ਆਖੁ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਆ ਡਿਠੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਕਿਆ ਡਿਠਾ ਮਿਟੀ ਦੀ ਗੋਰ ਡਿਠੀ ਏਡੀ ਤਰੀਫ਼ ਤੁਰਕ ਕਰਦੇ ਹੋਨਿ। ਅਤੇ ਏਥੇ ਏਹੁ ਹਾਲੁ ਹੈ ਕਿਆ ਜਾਪੇ ਅਗੇ ਕਿਆ ਹਾਸਲ ਹੋਸਨੇ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਏਥੇ ਕੁਝ ਹਾਲ ਮਲੂਮ ਨ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਅਜੇ ਮਹੰਮਦ ਵਤਿ ਜਨਮ ਆਵਣਾ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਹਗੁਣਾ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਆਹਾ ਤ੍ਰਿਹ ਗੁਣਾ ਵਿਚਹੁ ਨਿਕਲਿਆ ਨਾਹਾ। ਉਸ ਫੇਰਿ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਜਨਮਿ ਆਵਣਾ ਹੈ। ਪੰਦ੍ਰਾ ਸੈ ਵਰਿਆਂ ਉਸ ਦੀ ਭਿਸਤਿ ਵਿਚਿ ਆਰਬਲਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਪੰਦ੍ਰਾ ਸੈ ਵਰਿਆਂ ਪੂਰਾ ਹੋਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਫੇਰਿ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਘਰਿ ਜਨਮ ਲੈਸੀ। ਪਰ ਸੂਦ ਦੇ ਘਰ। ਉਸ ਤਾਈਂ ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਲੋਕੀ ਮਿਲੇਗਾ। ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਰਹਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਵਿਚ ਜੀਰਾਦੇ ਬਹੁਤ ਆਹੀ। ਪਰ ਪੂਰਾ ਉਸਤਾਈ ਕੋਈ ਨਾਹਾ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਰਹਦਾ ਹੈ ਹਿਕੁ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਹ ਜੋ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ ਜੋ ਖੁਦਾਇ ਨਾਲ ਪੜਦੇ ਵਿਚਿ ਗਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਨਿ ਸੋ ਏਹੁ ਸਚੁ ਕੇ ਬੂਠ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਕਲਿਜੁਗ ਹੋਇ ਇਸ ਪਹਰੇ ਵਿਚਿ ਬੂਠੁ ਬਹੁਤ ਹੈ ਸਚੁ ਬੋਝਾ ਹੈ। ਖੁਦਾਇ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਬੋਲਨਿ ਥੀ ਪਾਕੁ ਹੈ। ਅਤੇ ਹੋਰੁ ਕੁਰਾਨ ਜੋ ਕਹਦੇ ਹੈ ਸੁ ਜਬਰਾਈਲ ਦੀ ਅਤੇ ਮਹੰਮਦ ਦੀ ਗੋਸਟਿ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਮਹਰਮੁ ਇਸ ਦੇਹੀ ਵਿਚਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਅਤੇ ਜਾ ਇਸ ਦੇਹੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਦਰਸਨੁ ਪਾਵੇ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਏਹ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ ਦਰਸਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਤੁਰਕੁ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ ਦੀਦਾਰੁ ਪਾਇਆ ਏਹੁ ਸਚੁ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ ਕੇ ਕੁਝ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਕੁਝ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ। ਦਰਸਨ ਜੋ ਕਰਦੇ ਹੋਨਿ ਅਤੇ ਓਹ ਜੋ ਦੀਦਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਨਿ ਸੋ ਦੋਵੇ ਕੀਤੇ ਹੋਇਆ ਦਾ ਕਰਦੇ ਹੋਨਿ। ਅਤੇ ਉਸ ਆਪੁ ਆਪਣਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾਹੀ, ਦਿਖਾਇਆ। ਈਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਵੇਂ ਦਾਵੇ ਵਿਚਿ ਦੜਦੇ ਹੋਨਿ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਬਾਜੇ ਗਿਆਨੀ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਤੁਰਕ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ ਜੋ ਏਹੋ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਸੋ ਏਹੁ ਖੁਦਾਇ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸਰੁ ਹੈ। ਅਤੇ ਤੁਸਾਂ ਭੀ ਸਬਦੁ ਵਿਚਿ ਬੋਲਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਸਰਬਬਿਆਪੀ ਹੈ ਤਾਂ ਏਹਿ ਦਰਸਨੁ ਅਤੇ ਦੀਦਾਰ ਕਿਸ ਦਾ ਪਾਵਣਾ ਹੈਸੁ। ਅਜੀ ਏਹ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਜੋ ਸਰਬ ਵਿਚਿ ਓਹੋ ਰਵਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੰਦੇ ਆਜਜ਼ ਕਿਉਂ ਹੋਵਣ। ਕਿਉਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੁਥਾਜੀ ਕੋਈ ਕਰੇ। ਅਤੇ ਅਸਾਂ ਜੋ ਸਬਦ ਵਿਚਿ ਸਰਬ ਬਿਆਪੀਆਂ ਆਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਜਾਣਨਾ ਹੈ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਖੜੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਹ ਵਸਤ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਾਈਏ ਜੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾਂ ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰਿ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਹੁਕਮੁ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਜੀਅ ਜੰਤੁ ਪਸ਼ੂ ਪੰਖੀ ਆਦਮੀ ਅਰੁ ਬਿਖੁ ਜੋ ਪੈਦਾਇਸ ਸਭ ਉਸਦੇ ਹੁਕਮਿ ਵਿਚਿ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਆਪੇ ਕੋਈ ਰਾਈ ਸਮਾਨ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ

ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਹੁ ਸੈਸਾਰ ਵਡਾ ਝੂਠਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਸੈਸਾਰ ਕਿਆ ਕਰੇ ਜੋ ਕਰਤਾਰ ਆਪੇ ਭੁਲਾਇ ਛਡਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਉਪਰ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਹੋਂਦੀ ਹੈ ਤਿਸ ਤਾਈਂ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਪਰਲੋਕੀ ਮਿਲਾਇਦਾ ਹੈ। ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਸੈਸਾਰ ਉਪਰ ਕਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਹੈ। ਜਿਉਂ ਕਬੀਰ ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ਜੋ:- ਕਚੇ ਗੁਰ ਕੀ ਦੀਖਿਆ ਐਸੀ ਜੇਸੇ ਭਰਤਾ ਕਾ ਬੀਜ। ਵਰ ਪਰਾਪਤਿ ਕੰਨਿਆ ਕਿਆ ਕਰੇ ਜਉ ਭਰਤਾ ਪਾਇਆ ਹੀਜੁ। ਮਰਦਾਨਾ ਏਸਿ ਸੈਸਾਰ ਨੂੰ ਕਰਤੇ ਅੰਧਾ ਕਰਿ ਛਡਿਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਗੋਦੜੀਏ ਕੀਤੇ ਸੋਲੀਏ ਪਾਏ ਕੇ ਤੂੰਬੜੀਏ ਹਥਿ ਲੀਤੇ ਕੋਈ ਨਾ ਪੂਰਨ ਹੋਇਆ। ਤਿਸ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਆਪੇ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ ਮਿਲਾਏ ਸੋਈ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਾਈਂ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਮਿਲੇ ਤਿਸ ਪਾਸੋਂ ਰਸਿ ਕਸਿ ਸਭੇ ਛੁਟਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨਿ। ਉਸ ਤਾਈਂ ਸੀਤਿ ਨਾ ਤਪਤ ਨਾ ਖੁਧਿਆ ਬਿਆਪਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਤਾਈਂ ਧਰਤੀ ਪਾਣੀ ਅਸਮਾਨ ਰਾਹੁ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਆਖਦੇ ਸਾਧ ਬਹੁਤੇਰੇ ਹਨਿ। ਆਪਣੇ ਮੁਹਦੇ ਆਖੇ ਕੁਝ ਨਾਹੀਂ ਹੋਂਦਾ। ਉਹ ਲਛਣ ਗੁਣੇ ਰਹਦੇ ਨਾਹੀਂ।

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆਉਣਾ

ਫੇਰਿ ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਬਾਲਾ ਭਾਈ ਅਸਾਨੂੰ ਬੇਬੇ ਜੀ ਯਾਦਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਕੀਤਾ ਹੋਸੀ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜਾਇਆ ਚਾਹੀਏ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਅਸੀਂ ਉਥੋਂ ਕਿਤਨੇ ਕੋਹ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਏਥੋਂ ਸਤਾਈ ਸੈ ਕੋਹ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਪਹੁੰਚੀਏਗਾ ਕਦਿ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕਰਤਾਰ ਝਬਿ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੂਇ ਪਹਰਾ ਵੇਲੇ ਗਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਆਹੀ ਅਤੇ ਸੰਧਿਆ ਵੇਲੇ ਕੂਚ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਘੜੀ ਰਾਤਿ ਗਈ ਆਇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵੜੇ ਜੇ ਰਾਮ ਦੇ ਘਰਿ, ਅਚਾਣਕ। ਤੁਲਸਾਂ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਬਹੂ ਜੀ ਦਾ ਭਾਈ ਆਇਆ ਹੈ। ਤੁਲਸਾ ਕੂਕੀ, ਬਹੂ ਜੀ ਵਧਾਈ ਏ ਤੁਮਾਰਾ ਭਾਈ ਜੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਨਾਨਕੀ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਸਚੀ ਮੁਚੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਨਾਨਕੀ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਵਹਿਦੀ ਸੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਗੋਂ ਪਕੜਿ ਲੀਤੀ। ਆਖਿਉਸੁ, ਬੇਬੇ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਜੋ ਕੀਤਾ ਅਸਾਂ ਆਖਿਆ ਬੇਬੇ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸਨੁ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਬੋਲੀ, ਭਾਈ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਥਾਉਂ ਨੇੜੇ ਆਹੇ। ਅਸਾਂ ਦੁਪਹਰ ਵੇਲੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਆਹਾ। ਤੁਸੀਂ ਨੇੜੇ ਹੋਸੋ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਰਜਾਦੀ, ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਏਕ ਘੜੀ ਵਿਚਿ ਸਤਾਈ ਸੈ ਕੋਹਾਂ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਾਨੂੰ ਭੀ ਲਿਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਚੁਪ ਮਰਦਾਨਾ ਚੁਪ ਕਰ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਨਾਨਕੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਬੇਬੇ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਅਸਾਨੂੰ ਯਾਦਿ ਕੀਤਾ ਆਹਾ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਤੁਰਤ ਆਏ ਆਹੇ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਰਾਹ ਉਪਰ ਆਹੇ ਤੁਸਾਂ ਕੁਛ ਆਖਣਾ ਹੈ ਸੋ ਆਖੋ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸਾਡੇ ਦਰਸਨਿ ਦੀ ਚਾਹ ਆਹੀ ਅਸਾਂ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਏਤ ਵਾਸਤੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਆਹਾ। ਬਹੁਤ ਵਰੇ ਗੁਜਰੇ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜੀ ਅਸਾਨੂੰ ਵਿਸਾਰਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਬੇਬੇ ਜੀ ਤੇਰੀ ਚਿਤਵਨੀ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਤੂੰ ਅਸਾਨੂੰ ਹੁਣਿ ਖੁਸੀ ਕਰ। ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਆਖਿਆ, ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਤੁਮ ਤੋਂ ਅਬੀ ਆਏ ਅਰੁ ਅਬੀ ਜਾਤੇ ਹੋ ਭਾਈਯਾ ਜੀਕੋ ਆਵਣੇ ਦੇਉ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ, ਤੁਲਸਾਂ ਅਸਾਂ ਜਰੂਰ ਜਾਵਣ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜੋ ਬੇਬੇ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਵਲੋਂ ਜੀਜੇ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤ

ਬੇਨਤੀ ਕਰਣੀ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਦੀਆਂ ਹੰਝੂ ਨਿਕਲਿ ਪਈਆਂ ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਅਗੇ ਆਨਿ ਖੜਾ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਬੇਬੇ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਏਹ ਗਲ ਨਾਹੀਂ ਕਰਣੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਮੈਂ ਤੁਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਹਿਕ ਮਹੀਨਾ ਰਹੋ ਏਥੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਬੇਬੇ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਂ ਪਾਸਿ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਰਹੀਏਂਗੇ ਪਰ ਹੁਣਿ ਅਸੀਂ ਰਾਹ ਉਤੇ ਆਹੇ। ਤੁਸਾਡਾ ਭਲਾ ਏਸੇ ਗਲ ਵਿਚਿ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਅਸਾਨੂੰ ਖੁਸੀ ਦੇਵੋ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਡਰੀ, ਆਖਿਉਸ ਜੀ ਜੋ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ, ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ ਜੀ ਪਰਸਾਦੁ ਤਾ ਜੋਵਿ ਜਾਵੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਬੇਬੇ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਤਈਆਰ ਹੈ ਸੋ ਦੇਵੇ। ਅੰਦਰੋਂ ਨਾਨਕੀ ਪਕਵਾਨ ਪਤਾਸੇ ਅਤੇ ਕੜਿਆ ਦੁਧੁ ਅਗੇ ਆਨਿ ਰਖਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਖਾਇ ਮਰਦਾਨਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਖਾਵੋ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਖਾਵਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਲੈ ਵੰਡ। ਬਾਲੇ ਵੰਡੇ ਤ੍ਰਿਹਾਂ ਖਾਧੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਲੈ ਬੇਬੇ ਜੀ ਅਸਾਡਾ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਭਾਈ ਜੀ ਫੇਰਿ ਕਦ ਦਰਸਨ ਦੇਸੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਬੇਬੇ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡੇ ਪਾਸਿ ਆਹੇ। ਜਦਕਿ ਤੁਸੀਂ ਯਾਦਿ ਕਰੋਗੇ ਤਦੀ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡੇ ਪਾਸਿ ਹਾਜਰ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਜੋ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਹਿਕ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਖਾਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਆਖ ਭਾਈ ਬਾਲਾ। ਤੇਰਾ ਆਖਿਆ ਅਸਾਂ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਫੇਰਿਆ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਅਜ ਦੀ ਰਾਤਿ ਬੇਬੇ ਜੀ ਪਾਸਿ ਰਹੋ ਬੇਬੇ ਜੀ ਭੀ ਰਾਜੀ ਰਹੋ। ਬੇਬੇ ਜੀ ਮੁਹੋਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਆਖਿ ਨਾਹੀਂ ਸਕਦੀ ਪਰੁ ਤੁਸੀਂ ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਰੰਜੁ ਨਾ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਤਿ ਬੇਬੇ ਜੀ ਪਾਸਿ ਗੁਜਰਾਨ ਕੀਤੀ। ਜਿਥੇ ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਰਹੀ ਤਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਸਨਾਨ ਕੀਤਾ। ਨਾਲੇ ਮਰਦਾਨੇ ਭੀ ਕੀਤਾ, ਇਸਨਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਬੇਬੇ ਨੂੰ ਆਖਿਓਸ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ। ਉਥੋਂ ਜੋ ਉਭਾਰੀ ਲੀਤੀ ਉਸ ਸੋ ਬਵੰਜਾ ਸੈ ਕੋਹ। ਪਰਭਾਤ ਆਇ ਉਤਰੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸੀਂ ਕਿਥੇ ਆਹੇ ਅਤੇ ਕਿਥੇ ਆਏ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਬੋਲਿਆ ਜੀ ਤੇਰੀ ਤੂਹੋਂ ਜਾਣੁ ਅਸਾਨੂੰ ਸੋਝੀ ਤੇਰੀ ਕਾਈ ਨਾਹੀਂ। ਕਿਆ ਜਾਪੇ ਤੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੋ ਕੇ ਤੂੰ ਸਾਧ ਹੈ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿਉਂ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸੀਂ ਕਿਥੇ ਆਏ ਆਹੇ, ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜਿਥੋਂ ਤੁਸਾਂ ਅਵਾਈ ਹਜਾਰ ਕੋਹਾਂ ਦੀ ਉਭਾਰੀ ਲੀਤੀ ਆਹੀ ਅਤੇ ਮਕੇ ਜਾਇ ਨਿਕਲੇ ਆਹੇ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਹੀ ਆਏ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਤੈਨੂੰ ਭਲਾ ਚਿਤਿ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੁਸਾਡੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲਿ।

ਹਿਮਾਚਲ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਆਖੁ ਹੁਣਿ ਕਿਧਰ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਜਿਧਰਿ ਤੇਰੀ ਰਜਾਇ। ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਆਖੋ ਤਾਂ ਸੁਮੇਰ ਉਪਰਿ ਚਲੀਏ, ਓਥੇ ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਰਸਨ ਕਰਦੇ ਚਲੀਏ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਭਲੀ ਗਲ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਗੇ ਚਲਿਆ। ਜਾਂ ਅਗੇ ਜਾਏ ਤਾਂ ਸਭ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਪਹਾੜ ਸੁਇਨੇ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਏਥੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਜਬ ਰੰਗ ਛਿਠਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

ਕਹਿਆ, ਕੈਹਾ ਮਰਦਾਨਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਏਹੁ ਡਿਠਾ ਜੋ ਕੁਦਰਿਤ ਦੀ ਰਸ ਪਈ ਵਹਦੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਸਭ ਸੁਣਿਨੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਪਹਾੜੁ ਹੈਨਿ ਅਤੇ ਇਥੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਜਾਤਿ ਨਾਹੀ। ਅਤੇ ਜੀ ਏਸ ਜਾਹਗਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਸੁਣਿ ਮਾਰੂਫਤ ਦੇਸ ਜਾਹਗਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ ਅਹੈ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਜੋ ਵਹਦੀ ਹੈ, ਏਥੇ ਕੋਈ ਬੀਜਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਆਪੇ ਕੁਦਰਿਤ ਨਾਲਿ ਪੈਦੇ ਹੋਏ ਹੈਨਿ ਅਤੇ ਆਪੇ ਫੁਟਿ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ ਏਹੁ ਰਸ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤਿ ਨਾਲ ਵਹਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਾਹੀ, ਆਦਮੀ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚਿ ਸਕਦੇ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਅਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਜੇਹਾ ਕੁਦਰਿਤ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਈਵੇ ਅਜਾਈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੁਹਿ ਨਾਹੀ ਪਉਂਦਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੀ ਇਜੇਹੀ ਵਸਤ ਕਰਤਾਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜੋ ਅਜਾਇ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੀ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਏਥੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅਚਵਣੁ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਅਤੇ ਸੁਣਿਨਾ ਈਵੇ ਲਤਾਂ ਨਾਲਿ ਲਤਾੜੀਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਕਰਤਾਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸੋ ਆਪਣਿਆਂ, ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਉਸਦੇ ਜੋ ਪ੍ਰੀਤਮ ਭਗਤ ਹੈਨ, ਜਿਨਾਂ ਸੈਸਾਰ ਦੇ ਰਸ ਕਸ ਛਡੇ ਹੈਨਿ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਏਹੁ ਰਸ ਕੁਦਰਿਤ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਸਨਾ ਤੇ ਜਾਇ ਪਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਣਿਨਾ ਜੋ ਦੇਖਨਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੇ ਨਿਜ ਭਗਤ ਹੈਨਿ ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਏਹੁ ਆਵਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੈਸਾਰ ਵਿਚਿ ਜੋ ਸੁਵਰਨ ਹੈ ਸੋ ਕਚਾ ਹੈ। ਸੈਸਾਰ ਉਸੇ ਨਾਲਿ ਮੂਰਛ ਹੋਇ ਗਇਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਦਿਸਟਿ ਏਥੇ ਖੁਲੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਿਸਨਾ ਮਿਟਿ ਗਈ ਹੈ। ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਇਹੋ ਖੁਸ਼ਿ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤਰਸ ਖੁਸ਼ਿ ਆਵਦਾ ਹੈ ਹੋਰੁ ਕੁਝ ਨਾਹੀ ਖੁਸ਼ਿ ਆਵਦਾ। ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਭੁਖ ਹੋਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਹੋਰੁ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੁਝ ਨਾਹੀ ਰਹਿਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਸੈਸਾਰ ਅਤੇ ਭਗਤਾਂ ਵਿਚਿ ਏਹੋ ਫਰਕੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਪਚਾਇ ਸੰਘੇਗਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਤਨੇ ਵਰੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲਿ ਫਿਰਦਿਆਂ ਹੋਏ, ਕਦੀ ਤਾਂ ਤੂੰ ਦਸਿਆ ਕਰੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮਹਾਂ ਅਜਰੁ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਿ ਕਰਤਾ ਜਰਾਏ ਸੋਈ ਜਰੇ। ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਪੀਰ ਹੋਇ ਬਹਦੇ ਹੈਨਿ ਜਰ ਨਾਹੀ ਸਕਦੇ। ਲਗਦੇ ਹੈਂ ਆਪੁ ਗਿਨਾਵਣਿ ਸਾਂਗ ਬਣਾਇ ਬਹਦੇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਪਚਦਾ ਹੈ ਸੇ ਕੋਹੋ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਪਚਦਾ ਹੈ ਸੋ ਗੁਮ ਹੋਇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਨਿਰਬਲ ਹੋਇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰ ਤੇਰ ਵਿਸਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਈਉਂ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਪਚਾਉ ਤਾਂ, ਮੈਂ ਪੀਵਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਏਥੇ ਜੋ ਆਇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ ਸੋ ਪੀਵਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਪੀਉਂ। ਜੋ ਕੁਛ ਪੀਉ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸੋਈ ਪੀਉ। ਮਰਦਾਨੇ ਉਹ ਰਸ ਪੀਤਾ, ਮਰਦਾਨਾ ਹੋਇਆ ਮਸਤੁ, ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਭੁਖ ਦੁਖ ਸਭਾ ਉਠਿ ਗਈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਏਹ ਕਿਆ ਹੋਇਆ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੇਰੀ ਤੂੰਹੋ ਜਾਣੁ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਹ ਕਿਆ ਕੀਤੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਤੂੰ ਚਿਤੁ ਬਾਇ ਰਖੁ, ਅਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਨਾਲੇ ਨਿਬਾਹਣਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ ਜੋ ਕੁਝ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ।

ਤਾਂ ਹਿੰਮਾਚਲ ਨੂੰ ਉਡਾਰੀ ਲੀਤੀ। ਜਾਇ ਹਿੰਮਚਲ ਉਪਰਿ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਕੋਹੜੀ ਜਹਗਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਹਿੰਮਾਚਲੁ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਏਹੁ ਤਾਂ ਬਗਾ ਜੇਹਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਬਗੀ ਬਰਫੁ ਹੈ। ਤੇਥੇ ਆਦਮੀ ਪੈਰ ਰਖਦਾ ਹੈ ਗਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਥੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਕਾਮੁ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਆਏ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਅਸੀਂ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਲਿਆਇਆ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਇਥੋਂ ਕਾਈ ਪਰੇ ਭੀ ਜਹਗਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਨਾਨਕ ਬਚਨੁ ਕੀਤਾ, ਮਰਦਾਨਾ ਅਗੇਰੇ ਹੋਮਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਉਥੇ ਭੀ ਚਲੋਗੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਚਨੁ ਬੋਲਿਆ, ਚਲੀਏਗੇ ਮਰਦਾਨੇ। ਉਥੋਂ ਸਿਰਧਾਰ ਪਰਬਤ ਨੂੰ ਚਲੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸਿਰਧਾਰ ਪਰਬਤ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਰਬਤ ਦਾ ਨਾਉਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਦੇਹੁ ਸਿਰਿ ਤਲਵਾਇਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਰਾਹ ਖਹੜਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਇਥੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਇਥੇ ਸੋਹੀ ਪਹੁੰਚੇ ਜੋ ਪਉਨ ਅਸਵਾਰ ਹੋਵੇ। ਜੋ ਕਬੀਰ ਭਗਤ ਆਹਾ, ਕੇ ਰਵਿਦਾਸ ਨਾਮੇ ਆਹਾ, ਇਕੋ ਸਿਧਾ ਦੀ ਜਾਹਗਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਏਹੁ ਜੋ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ ਜੋ ਪਾਂਡੇ ਹਿੰਮਾਚਲ ਗਲੇ ਇਥੇ ਆਏ ਤਾਂ ਗਲੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਉਹਿ ਤਾਂ ਪਿਛੇ ਬਰਫ ਵਿਚਿ ਗਲਿ ਗਏ। ਹਿਕ ਯੁਦਿਸਟਲ (ਯੁਦਿਸਟਰ) ਸਾਬਤ ਆਇਆ ਸੋਈ ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਗਇਆ। ਇਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਭੀ ਚਲਦੇ ਹੋ ਨਾ।

ਗੋਰਖ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਚਲੁ ਮਰਦਾਨਾ ਅਗੇ ਚਲਦੇ ਆਹੇ। ਜਿਉ ਗੋਰਖ ਆਇ ਮਿਲਿਆ। ਆਇ ਕਹਿ ਬਚਨੁ ਕੀਤੋਸੁ :-
ਕਵਨ ਰੂਪ ਕਵਨੁ ਜਾਤਿ ਤੁਮਾਰੀ।
ਰਹੋ ਕਹਾ ਕਿਹਿ ਲੋਹੁ ਉਡਾਰੀ।.....
ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਚਨੁ ਬੋਲਿਆ। ਸਬਦੁ :-
ਅੰਗੁ ਰੂਪ ਹਮਾਰਾ ਅਚਰਜੁ ਕਹੀਐ ਹਮਾਰੀ ਜਾਤਿ ਅਜਾਤੀ।
ਠਉਰ ਹਮਾਰੀ ਓਹੀ ਕਹੀਐ ਜਰਾ ਦਿਨਿ ਅਰ ਨਾਹੀ ਰਾਤੀ।.....ਗੋਰਖ ਚਲਦਾ ਰਹਿਆ।

ਗੁਰੂ ਤੇ ਸਿਖ ਦਾ ਸਨਧੰਧ

ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਤਪਾ ਜੀ ਇਥੇ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਨਜਰਿ ਨਾਹੀ ਆਵਦਾ। ਅਸੀਂ ਕਿਥੇ ਆਇ ਪਏ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਚਨੁ ਕੀਤਾ। ਮਰਦਾਨਾ ਅਸੀਂ ਸੂਰਜ ਬੋਲਿ ਤੇ ਆਏ ਆਹੇ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਅਸੀਂ ਸੂਰਜ ਪਾਸੋਂ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਉਪਰਿ ਆਏ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਅਸੀਂ ਸੂਰਜ ਬੋਂ ਦੁਹਿ ਹਜਾਰ ਜੋਜਨ ਉਪਰ

ਆਏ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਜਿਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਵਸਦੇ ਆਹੇ ਉਸ ਤੋਂ ਸੂਰਜ ਕਿਤਨਾ ਉਚਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਉਸ ਤੋਂ ਪੰਝੀ ਹਜਾਰ ਜੋਜਨ ਉਚਾ ਹੈ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਅਸੀਂ ਕਿਤਨੇ ਹਜਾਰ ਜੋਜਨ ਆਏ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇ ਸਤਾਈ ਹਜਾਰ ਜੋਜਨ ਆਏ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹਉ ਭਰਦਾ ਹਾਂ, ਪੁਛੇ ਬਾਝੁ ਰਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਆਖੁ ਮਰਦਾਨਾ ਨਿਸੰਗ ਆਖੁ, ਮੁਲਾਹਜਾ ਨਾ ਕਰੋ ਮੁਲਾਹਜਾ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਅਉਗੁਣ ਹੋਵੀਗਾ। ਮਹਾਪੁਰਖ ਦਾ ਅਤੇ ਸੇਵਕ ਦਾ ਕਰਤਾਰ ਏਹੋ ਸੰਜੋਗ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਪੁਛਣ ਦਾ ਅਤੇ ਦਸਣ ਦਾ। ਜਿ ਸਿਖ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਜੋ ਜੀ ਵਿਚਿ ਹੋਵੇ ਸੋ ਪੁਛੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਖ ਨਾਹੀਂ। ਅਤੇ ਜੇ ਸਿਖ ਪੁਛੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦਸੇ ਨਾਹੀਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਹੀਂ ਉਹ ਠਗੁ ਹੈ ਉਸ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਛਡਣਾ ਜੋਗੁ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਾਈਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਖਬਰ ਨਾਹੀਂ ਸੋ ਸਿਖ ਨੂੰ ਕਦੇ ਤਾਰੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਸਮਝਿ ਕਰਿ ਕਰਨਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਮਾਨੁਖ ਜਨਮ ਦੁਰਲੱਭ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸੋਧਿ ਕਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭੀ ਵਰਨਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖੁ ਭੀ ਸੋਧਿ ਕਰਨਾ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਆਪੁ ਮਲੀਨ ਅਹਾਰ ਕਰੇਗਾ ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਅਗੇ ਆਨਿ ਰਖੇਗਾ। ਓਹ ਅਹਾਰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਲੈ ਰਖੇਗਾ। ਤਾਂ ਉਸੇ ਅਹਾਰੁ ਕਰੇਗਾ ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਅਗੇ ਆਨਿ ਰਖੇਗਾ। ਓਹ ਅਹਾਰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਲੈ ਰਖੇਗਾ। ਤਾਂ ਉਸੇ ਅਹਾਰੁ ਵਿਚਿ ਗੁਰੂ ਭੀ ਵਰਤੇਗਾ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਿਖ ਸੋਧਿ ਕਰਣਾ। ਆਖੁ ਮਰਦਾਨੇ ਨਿਸੰਗ ਆਖੁ, ਪੁਛਣਾ ਹਈ ਸੋ ਪੁਛਿ ਲੈ ਮਤ ਕੋਈ ਅਰਮਾਨੁ ਰਹਿ ਜਾਈ, ਮਤੁ ਅਸਾਨੂੰ ਦੋਸੁ ਦੇਵੇ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਹਸਿਆ, ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹਉਂ ਨਾਹੀਂ ਪੁਛਦਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਕਿਉਂ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀਂ ਪੁਛਦਾ। ਤੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਨੇ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਬੁਰਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੁਧੁ ਬੁਰਾ ਕਿਉਂ ਮੰਨਿਆ। ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਇਸ ਤਾਈਂ ਆਖਿਆ ਨਾਹੀਂ। ਅਤੇ ਮੈਂ ਜੋ ਹਸਿਆ ਸੋਇ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹਸਿਆ ਜੋ ਅਜਮਾਏ ਦਾ ਕਿਆ ਅਜਮਾਵਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਭਾਈ ਏ ਜੋ ਮਰਦਾਨਾ ਸਾਥੋਂ ਪੁਛਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਦਸਦੇ ਆਹੇ ਏਹਿ ਪਿਛੇ ਸਾਖੀਆ ਹੋਵਨਗੀਆਂ। ਜੋ ਜੋ ਪਿਛੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਵਨਿਗੇ ਸੋ ਵੀਚਾਰਨਗੇ ਅਤੇ ਪਿਛੇ ਸੈਸਾਰੁ ਭੂਠਾ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੂੜੀਆਂ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਬਹੁਤੁ ਲਾਵਨਿਗੇ, ਨਾਲੇ ਵੇਦਾਂ ਵਾਲੇ ਨਾਲੇ ਕਤੋਬਾ ਵਾਲੇ। ਜੋ ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਵਨਿਗੇ ਏਹ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਸਮਝਨਗੇ। ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਦੇ ਤੇ ਕਾਈ ਨਾ ਲਗੇਗੀ।

ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਸੀਂ ਤੁਸੀਂ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਪੁਰਾਤਨ ਯਾਰ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਉਠਿ ਕਰਿ ਹਥਿ ਜੋੜੇ ਅਤੇ ਮੁਹੋਂ ਆਖਿਓਸੁ, ਜੀ ਮੇਰੀ ਅਰਦਾਸਿ ਹੈ ਜੇ ਧਿਆਨ ਲਾਹਿ ਕਰਿ ਸੁਣੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਜੁ ਮੈ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਇਆ। ਅਜ ਅਸਾ ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਬਹੁਤ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਜੋ ਤੈ ਖੁਲ ਕਰਿ ਵਚਨੁ ਕੀਤਾ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੋ ਕੁਝ ਆਖਣਾ ਹਈ ਸੋ ਵਿਲ ਨਾ ਕਰ ਝਬ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮਰਦਾਨਾ ਤੁਰਕੁ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ। ਤੁਸੀਂ ਆਖਦੇ ਹੋ ਪੁਰਾਤਨ ਯਾਰੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਏਹੁ ਮਰਦਾਨਾ ਤਦ ਭੀ ਮਿਰਾਜੀ ਆਹਾ। ਜਾਂ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਅਗੇ ਭਗਤ ਅੰਗ ਸਰੋਪੁ ਕਰਦਾ ਆਹਾ। (ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਹਾਲ ਹੈ)

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੀ ਕਿਵੇਂ ਧਰੂ ਦਾ ਭੀ ਦਰਸਨ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਚਨ ਕੀਤਾ। ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਆ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜੋ ਆਖਦਾ ਹੈ ਸੋ ਮੰਨੀਏ।

ਮਛਿੰਦਰ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਸਿਰਧਾਰ ਪਰਬਤ ਤੋਂ ਚਲੇ ਅਗੇ ਊਨਾਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਗਏ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਇਸ ਪਰਬਤ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ? ਇਤਨਾ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰਦੇ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਵਿਚਿ ਵਚਨੁ ਕੀਤਾ। ਅਗੇ ਸਿਧੋ ਨਾਥੋ ਜਤੀਉ ਈਹਾ ਮੈਲੀਨ ਦੇਹਿ ਕੀ ਜਾਹਗਾ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਏਕ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਮਾਤਲੋਕ ਤੇ ਮਲਮੂਤ ਕੀ ਦੇਹਿ ਲਿਆਇਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਸਿਧ ਨਾਥ ਜਤੀ ਜਾਉ ਉਸ ਕੋ ਜੀਤੋ। ਤਉ ਈਹਾ ਆਵਣੇ ਨਾ ਪਾਏ। ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਮੈਂ ਜਾਤਾ ਹੋਂ ਕਉਣ ਮਾਈ ਮੂਡਾ ਹੈ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਇ ਬਚਨ ਕੀਤੋਸੁ, ਆਖਿਉਸੁ, ਅਗੇ ਬਾਲਾ ਇਹਾ ਤੂੰ ਆਇਆ ਹੈ ਕੁਛੁ ਸਕਤ ਰਾਖਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਆ ਮੰਗੁ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥਿ ਜੋ ਮੰਗੇ ਸੋ ਤੈਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਪਾਸੋਂ ਦੇਵਾਈਏ। ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥਿ ਤਮਕ ਖਾਇ ਕਰਿ ਬਚਨੁ ਕਹਿਆ :- (ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਰ ਹਨ)

ਤਾਂ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥਿ ਜਾਇ ਗੋਰਖ ਪਾਸਿ ਕਹਿਆ ਸੁਣੋ, ਨਾਥ ਜੀਉ, ਵੇ ਅਉਰੁ ਰੂਪ ਹੈ ਉਸਕੀ ਮਲ ਮੂਤ ਕੀ ਤੋ ਦੇਹੀ ਨਾਹੀ। ਤਉ ਭਰਥਰੀ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਜਾਤਾ ਹੋਂ। ਭਰਥਰੀ ਆਇ ਕੇ ਆਖਿਉਸੁ ਅਦੇਸੁ ਹੋ ਬਾਲੇ ਆਦੇਸ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਅਦੇਸੁ ਹੋ ਭਰਥਰੀ ਨਾਥ ਏਕੰਕਾਰ ਕੋ ਆਦੇਸ। ਫੇਰਿ ਭਰਥਰੀ ਕਹਿਆ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਕਹਾ ਸੋ ਆਇਆ ਕਉਣ ਹੋਤੇ ਹੋ ਕਉਣ ਨਾਉ ਹੈ। ਹੋਤੇ ਹੋ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੇ ਆਏ ਹੋ ਬੇਗਮ ਪੁਰ ਤੇ ਨਾਉ ਹੈ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ। (ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਵਾਤਾਵਰਲਾਪ)

ਤਾਂ ਭਰਥਰੀ ਨਾਥ ਵੀ ਹਉਲਾ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਜਾ ਇਤਨੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਹਕੀਕਤ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਦੇਹ ਤੇਰੇ ਹਜ਼ੂਰ ਹੋਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਮੇਰੇ ਹਜ਼ੂਰ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਮਗਨ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਸਤਿ ਦਿਨ ਅਤੇ ਸਤਿ ਰਾਤੀ ਬਿਦੇਹ ਰਹਿਆ ਕੋਈ ਬੁਲਾਇ ਸੰਘੇ ਨਾਹੀ ਨਾ ਕੁਝ ਖਾਵਣ ਨ ਕੁਝ ਪੀਵਣ ਨਾ ਨਾਵੁਣ ਨਾ ਧੋਵਣ, ਏਹਾ ਧੁਮ ਪਇ ਗਈ ਜਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਮਾਇ ਗਇਆ। ਜਾ ਅਠਵਾ ਦਿਨ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਚੜਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਹਿ ਵਿਚਿ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੋਲਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਸਦੋਂ। ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਆਇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਏਹ ਸਭੋ ਅੰਬ੍ਰਿਤ ਤੇਰੇ ਹਿਸੇ ਆਹਾ।

ਸਿਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਬਟ

ਆਖੁ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਆਖੁ, ਅਗੇ ਕਿਆ ਹੋਇਆ। ਫੇਰਿ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਬੋਲੇ ਨਾਹੀ। ਸਤ ਪਹਰ ਬਿਦੇਹ ਰਹਿਆ। ਜਾਂ ਬਾਲਾ ਦੇਹਿ ਵਿਚਿ ਆਇਆ ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਲਗਾ ਲਿਖਾਵਣ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿਲਕਾ ਪਰਬਤ ਤੇ ਜਾਇ ਚੜੇ। ਤਾਂ ਚੰਦਮ੍ਹਾ ਦਿਸਿਆਵਣੋ ਰਹਿ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਹੁਣ ਤਾਂ ਚੰਦਮ੍ਹਾ ਨਜਰ ਨਾਹੀ ਆਵਦਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਹੇਠਿ ਦੇਖ। ਮਰਦਾਨਾ ਹੇਠਿ ਲਗਾ ਦੇਖਣ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਹੇਠਿ ਨਜਰਿ
ਆਵਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਸੀਂ ਚੰਦ੍ਰਮੇ ਕੋਲੋਂ ਉਪਰਿ ਆਏ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਅਗੇ ਵਡੀਆ ਜਾਹਗਾ ਹੋਨਿ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ,
ਜੀ ਕੋਹੀਆ ਜੋਹੀਆ ਹੋਨਿ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਅਗੇ ਸੁਮੇਰ ਤੇ ਸਿਧ
ਮੰਡਲੀ, ਹੋਰ ਉਥੇ ਦਤਾ ਤ੍ਰਉ ਅਉਰ ਧਰੂ ਤਾਰਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਕੁਬੇਰ ਰਖੀਸੁਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ
ਸਾਰੀ ਮਾਇਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਸ ਅਗੇ ਮਹਾ ਦੇਉ ਭੰਡਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪ ਪਿੰਗੁਲਾ ਹੈ ਅਤੇ
ਉਸ ਉਪਰਿ ਕਉਲਾਸ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਧਰੂ ਭਗਤ ਕਾ ਮੰਡਲ ਹੈ। ਤਿਸ ਤੇ ਉਪਰਿ ਨਿਰੰਕਾਰ
ਕਰਤਾਰ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਜੋਤਿਸਰੂਪੀ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਫੇਰਿ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਇਥੋਂ ਸੁਮੇਰ ਕਿਤਨਾ ਦੂਰ ਹੈ।
ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਇਥੋਂ ਤਿਹਤਰ ਹਜਾਰ ਜੋਜਨ ਹੈ।

ਇਤਨੀ ਗੋਸਟ ਹੋਈ ਆਹੀ। ਜੋ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਪਹੁਚਿ ਕਰ ਆਇਆ। ਆਉਂਦੇ
ਹੀ ਲਗਾ ਆਖਣ ਅਰੇ ਮਾਈ ਮੁੰਡੇ ਅਗੇ ਕਹਾਂ ਆਵਤਾ ਹੈ ਤੇਰੀ ਤੋਂ ਗਮ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ
ਸਬਦ ਅੰਗ ਸਲੋਕ ਕਹਿਆ :-

ਮਾਈ ਹਮਾਰੀ ਮਨਸਾ ਹੋਤੀ ਤਿਸ ਕਾ ਮੁੰਡ ਮੁਡਾਇਆ।

ਦੁਰਮਤਿ ਹਮਾਰੀ ਦਾਦੀ ਕਹੀਏ ਤਿਸ ਕਾ ਕੰਨ ਛਿਦਾਇਆ।

ਮਾਨੁ ਹਮਾਰਾ ਦਾਦਾ ਕਹੀਐ ਸੋ ਤੋਂ ਸਬਦ ਜਲਾਇਆ॥

ਤਾਂ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਭੀ ਹਉਲਾ ਹੋਇ ਗਇਆ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਕਿਉਂ
ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕਿਉਂ ਰਜਾਇ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਜੋ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ
ਨਾਨਕ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਕਿਉਂ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਰਜਾਇ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ
ਜੀ ਵਤ ਕਦ ਇਧਰ ਆਵਦੇ। ਆਹ ਦੇਖਿ ਜਾਈਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਮਰਦਾਨਾ
ਤੇਰਾ ਆਖਿਆ ਮੰਨਣਾ।

ਉਥੋਂ ਕੂਨਾ ਪਰਬਤ ਨੂੰ ਚਲੇਕਨੀਫਾ ਸਿਧਾ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ
ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਹਸੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ
ਜੋਗੀ ਜੋ ਆਇਆ ਦੇਖਨਾ ਹੈ, ਸੋ ਗੋਰਖ ਦਾ ਚੇਲਾ ਹੈ। ਗੋਰਖ ਅਸੀਂ ਉਪਰ ਚੜਤਾਂ ਕਰਿ ਕਰਿ
ਭੋਜਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਆਖੋ ਤਾਂ ਏਸਿ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਚਡਿਉ ਗਟਿਉ ਕਰ
ਮਾਰਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨੇ ਇਥੇ ਚਡਿਆ, ਗਟਿਆ ਦੀ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ। ਏਥੇ
ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਸਬਦ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਜੀ ਤਾਂ ਕਨੀਫੇ
ਕਹਿਆ ਸੁਣ ਤੋਂ ਰੇ ਬਾਲੇ ਤੂੰ ਈਹਾਂ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹਮ
ਆਏ ਹੋਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਦਰਸਨ ਤਾਈ। ਤਾਂ ਕਨੀਫੇ ਕਹਿਆ ਰੇ ਬਾਲਾ ਅਗੇ ਭੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਾ
ਦਰਸਨ ਕੀਆ ਹੈ। ਕੇ ਅਥੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਕਨੀਫਾ ਜੋਗੀਆ
ਹਮੇ ਅਗੇ ਭੀ ਦਰਸਨ ਕੀਆ ਹੈ ਤੇ ਅਥ ਭੀ ਆਏ ਹੋਂ। ਜੋ ਅਗੇ ਨਾ ਕੀਆ ਹੋਤਾ ਤੇ ਅਥ
ਕਹਾ ਸੋ ਆਵਡੇ। ...(ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਗਲ ਬਾਤ)....

ਤਾਂ ਕਨੀਫਾ ਸਿਧ ਭੀ ਫਿਰਿ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹੁਣਿ ਅਗੇ ਚਲੇ।
ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਕਿਉਂ ਮਰਦਾਨਾ ਉਤਾਵਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਜੇ ਤਾਂ ਸਿਧਾਂ ਦਾ
ਤਮਾਸਾ ਦੇਖ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ।

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਹਨੀਫਾ ਸਿਧ ਆਇਆ ਆਇ ਕਰਿ ਆਖਿਆਉਸ ਅਦੇਸ ਹੋ ਬਾਲਾ ਆਦੇਸ।
ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਆਦੇਸ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਪੁਰਖ ਕੋ ਆਦੇਸ ਆਉ ਹਨੀਫਾ ਸਿਧ। ਤਾਂ
ਹਨੀਫਾ ਚਮਕਿਆ ਕਹਿਉਸੁ ਰੇ ਬਾਲਾ ਤੂੰ ਮੁਝੇ ਕਿਆ ਜਾਣਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ
ਹਨੀਫਾ ਤੂੰ ਰਾਜੇ ਕੰਕਕਰਨਿ ਕਾ ਬੇਟਾ ਬਾ ਤੁਮਾਰਾ ਨਗਰ ਸੀਲਾ ਪੁਰ ਬਾ ।.... (ਪਿਛਲੇ
ਜਨਮ ਦਾ ਹਾਲ ਦਸਿਆ ਹੈ)।....

ਤਾਂ ਹਨੀਫਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਚਰਣਾ ਤੇ ਹਥੁ ਰਖਿ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਰਹਿਆ।
ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਗੋਰਖ, ਰੇ ਪੂਤਾ ਤੂੰ ਜਾਇ ਕਰਿ ਉਪਦੇਸਿ ਲਿਆਉ।
ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਕਹਿਆ, ਪਿਤਾ ਜੀ ਭਲਾ। ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਆਇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਅਦੇਸ ਕਹਿਆ,
ਆਦੇਸ ਤਪਾ ਆਦੇਸ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਆਦੇਸ ਏਕੰਕਾਰ ਕੋ ਆਦੇਸ।(ਕਵਿਤਾ
ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਰ)....

ਤਾਂ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਕਹਿਆ, ਚਲੋ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਦਰਸਨ ਲੇਹੋ ਦੇਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ
ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਚਲੋ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਹਮ ਸਹਿਜ ਸਿਉ ਆਵੇਗੇ। ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇ
ਗਇਆ। ਗੋਰਖ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਕਹੁ ਰੇ ਬਾਲੇ ਕਿਆ ਦੇਖਿਆ। ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਕਹਿਆ
ਸੁਣੋ ਪਿਤਾ ਜੀ ਉਹ ਤੋ ਤਤ ਸਰੂਪੀ ਹੈ। ਆਪੇ ਹੀ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਭਰਥਰੀ ਆਪਣੇ ਚਿਤਿ
ਕਰੋਧਮਾਨ ਹੋਇ ਕਰਿ ਕਹਿਉਸੁ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੇਰਿ ਮੈਂ ਜਾਤਾ ਹੋਂ। ਤਬ ਗੋਰਖ ਕਹਿਆ, ਜਾਹ
ਭਰਥਰੀ ਜਾਉ ਉਪਦੇਸ ਲਿਆਉ।...

ਫੇਰ ਭਰਥਰੀ ਕਹਿਆ, ਚਲੁ ਰੇ ਨਾਨਕ, ਈਹਾ ਤਕ ਆਇ ਪਹੁਚਾਹਿ ਕਿਉ ਖਾਲੀ
ਫਿਰ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਭਰਥਰੀ ਵਾਚ:-

ਲੇਹੁ ਪਿਆਲਾ ਨਾਨਕ ਪੀਉ। ਅੰਮ੍ਰਤ ਰਸਨਾ ਮਨੁ ਹੋਵੀ ਖੀਉ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ:-

ਗੁਰੂ ਕਰਿ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕਰਿ ਧਾਵੈ ਕਰਿ ਕਰਣੀ ਕਸੁ ਪਾਈਏ॥

ਭਾਠੀ ਭਾਉ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਪੋਚਾ ਇਤੁ ਰਸਿ ਅਮਿਉ ਚੁਆਈਐ॥

ਭਰਥਰੀ ਭੀ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰੀ ਹਉਲਾ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਫੇਰਿ ਭੂਤਵਾ ਸਿਧ ਆਇਆ॥....
ਤਾਂ ਭੂਤਵਾ ਸਿਧ ਭੀ ਫਿਰਿ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਲਹੂ ਰੂਪ ਸਿਧ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਲਹੂ ਰੂਪੇ ਸਿਧ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਇ ਆਦੇਸ ਕਹਿਆ, ਅਦੇਸ ਹੋ ਨਾਨਕ ਬਾਲਾ ਆਦੇਸ।(ਕਵਿਤਾ
ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਰ).....

ਲਹੂਰੂਪਾ ਸਿਧ ਭੀ ਬੋਲਿ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਲਹੂਰੂਪੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਕਿਉਂ ਬਾਲੇ ਦੇਹ
ਬਾਤਾਂ। ਤਾਂ ਲਹੂਰੂਪੇ ਕਹਿਆ, ਨਾਥ ਜੀ ਉਹ ਤੋ ਅਟਕਤਾ ਕਹੀ ਨਾਹੀ...ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ
ਕਹਿਆ ਪੂਤਾ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਮੈਂ ਜਾਣਤਾ ਹੋਂ ਪਰੁ ਏਹ ਸਿਧੋ ਕਾ ਮਾਨੁ ਉਤਰਨੇ ਦੇ। ਤਾਂ ਚਰਪਟ
ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਆਇਆ। ਚਰਪਟ ਨਾਥ (ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਰ)...
ਤਾਂ ਚਰਪਟ ਨਾਥ ਭੀ ਫਿਰਿ ਗਇਆ। ਜਾਇ ਗੋਰਖ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਉਸ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ

ਨਾਥ ਜੀ ਨਾਨਕ ਪੂਰਾ ਜੋਗੀ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਕਹਿਆ, ਹਾਂ ਚਰਪਟ ਨਾਥ ਮੈਂ ਜਾਣਤਾ ਹੋਂ।
ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਕਹਿਆ, ਕਿਉਂ ਝੰਗਰ ਨਾਥ। ਤਾਂ ਝੰਗਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਮੈਂ ਜਾਤਾ ਹੋਂ ਨਾਥ ਜੀ ਦੇਖੋ
ਕੈਸਾ ਕੁ ਮਾਈ ਮੁੰਡਾ ਹੈ। (ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਰ).....

ਤਾਂ ਝੰਗਰ ਨਾਥ ਬਹੁਤ ਸਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇ ਗਇਆ।

ਹੰਦਾਲ ਬਾਰੇ ਭਵਿਖ ਬਚਨ

ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਉਹ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈਂ। ਤੇਰੇ ਆਗੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ ਨਹਰਦਾ ਸਭੇ ਭਸਮ ਹੋਇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਏਡੇ ਗੁਰੂ ਮਿਲਾਇਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਬਿਨਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ਬੀ ਹੋਰੁ ਅਸਾਡੀ ਦਿਸਟਿ ਤਲੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ ਆਵਦਾ। ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਕਬੀਰ ਭਗਤੁ ਜੋ ਆਹਾ ਉਸ ਦਾ ਕਦਮ ਅਸਾਥੇ ਭੀ ਅਗੇ ਆਹਾ। ਅਗੇ ਕਬੀਰ ਜੇਹਾ ਭਗਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸਾਥੋਂ ਭੀ ਕਬੀਰ ਵਧਿ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਕਈ ਜੁਗ ਬੀਤਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕਈ ਸਾਧ ਭਗਤ ਹੋ ਹੋ ਬੀਤੇ ਵਡੇ ਵਡੇ। ਪਰੁ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਦੇਹਿ ਵਿਚ ਦਰਸਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਹਿਕਸੇ ਕਬੀਰ ਭਗਤ ਨੂੰ ਦੇਹਿ ਵਿਚ ਦਰਸਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਵਡਾ ਭਗਤ ਹੈ। ਕਬੀਰ ਦੀ ਭਗਤ ਨਾਲਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਭਗਤਿ ਨਾਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਅਰੇ ਮਰਦਾਨੇ ਕਬੀਰ ਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਿਚ ਭੇਦੁ ਕੁਝ ਨਾ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰਸ ਭੀ ਦਰਸਨ ਕੀਤਾ ਕੇ ਨਾਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਹੋਰਸੁ ਕਿਸੇ ਨਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਸਾਨੂੰ ਕਰਤਾਰੁ ਲਿਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਤੁਸਾਥੋਂ ਭੀ ਵਤਿ (ਵਧ) ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾਂ ਵਿਚਿ ਕਾਈ ਕਸਰ ਰਹਿ ਗਈ ਹੋਸੀ ਪਰ ਉਸ ਵਿਚਿ ਕਾਈ ਮੀਨ ਮੇਖ ਰਹੀ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਉਸ ਜੇਹਾ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ਭੀ ਹੋਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ, ਹਿਕ ਜਿਟੇਟਾ ਹੋਸੀ ਅਸਾਥੋਂ ਪਿਛੇ ਪਰੁ ਉਹ ਅਸਾਡੀ ਆਣਿ ਰਖਸੀ ਸਉ ਵਰਾ ਅਸੀ ਦੇਹ ਛਡੀਏਗੇ ਤਾਂ ਪਿਛੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਫਿਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਜੋ ਤੁਸਾਥੋਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਤੁਸਾਡੀ ਆਣਿ ਕਿਉਂ ਰਖੇਗਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੰਨੇਗਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਸਾਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੋ ਉਸ ਨੂੰ ਭੀ ਉਹ ਮਿਲੇਗਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਕੇਹੜੇ ਥਾਇ ਕੇਹੜੇ ਮੁਲਖ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ, ਵਟਾਲੇ ਦੇ ਪਰਗਨੇ ਵਿਚਿ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਜੇਹਾ ਹੋਸੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾਥੋਂ ਭੀ ਵਧਿ ਹੋਸੀ ਪਰੁ ਵਡਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਸੀ ਗੁਰੂ ਭਾਈ ਕਰਿ ਕੇ ਆਣਿ ਮੰਨੀ ਸੀ। ਇਕੇ ਕਬੀਰ ਭਗਤ ਨੂੰ ਇਕੇ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਇਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਸੀ। ਫਿਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਅਗੇ ਚਲੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਚਲਦੇ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਮੀਨਾ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਚਲੇ। ਜਾਇ ਮੀਨਾ ਪਰਬਤ ਉਪਰਿ ਖੜੇ ਹੋਏ.....।

ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਨਾਲ ਚਰਚਾ

ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਅਗੇ ਸੁਮੇਰੁ ਕਿਤਨਾ ਰਹਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਦਸ ਹਜਾਰ ਜੋਜਨ ਰਹਿਆ....ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਇਹ ਭੀ ਨਿਸਾ ਹੋਈ ਪਰੁ ਹੁਣਿ ਚਲੋ ਸੁਮੇਰ ਉਤੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨੇ ਅਜੇ ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਨੂੰ ਵਿਚਿ ਵੀਚਾਰਿ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨਿ, ਦੇਖੁ ਕਾਈ ਸਾਇਤ, ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਭਲਾ ਜੀ। ਤਾਂ ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਨੂੰ ਗੋਰਖ ਪੁਛਿਆ, ਕਿਉਂ ਰੇ ਸਿਧੋ। ਤਾਂ ਸੰਘਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਕਿਉਂ ਨਾਥ ਜੀ ਆਗਿਆ ਕਰੋ

ਤੋ ਮੈਂ ਜਾਤਾ ਹੋਂ। ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਕਹਿਆ, ਸੰਘਰ ਨਾਥ ਬੋਲਣੇ ਕੀ ਸਕਤ ਹੈ। ਤਾਂ ਸੰਘਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਆ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਹੈ। ਗੋਰਖ ਕਹਿਆ, ਜਾਉ ਨਾਥ ਜੀ। ਤਾਂ ਸੰਘਰ ਨਾਥ ਆਇਆ ਪਰੁ ਵਡੇ ਤਾਉ ਨਾਲਿ। ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਆਖਿਉਸੁ ਅਰੇ ਮਾਈ ਮੂੰਡੇ ਆਦੇਸੁ। ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਨਾਹੀਂ ਪਰ ਹੋਂਠਾ ਵਿਚ ਮੁਸਕਿਆ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸੰਘਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਮਾਈ ਮੂੰਡੇ ਬੋਲਤਾ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ:-

ਮਾਈ ਮੂੰਡਾ ਗੋਰਖ ਕਹੀਏ ਜਿਨਿ ਤੁਮ ਕੋ ਅਕਲਿ ਨ ਦੀਨੀ।

(ਸੰਘਰ ਨਾਥ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਵਾਰਤਾਲਾਪ)

ਸੰਘਰ ਨਾਥ ਭੀ ਸਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਇਥੇ ਵਡਾ ਤਮਾਸਾ ਡਿਠਾ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਆਖੁ ਮਰਦਾਨਾ, ਕਹੇ ਤਮਾਸਾ ਡਿਠੇ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਏ ਜੋ ਪਹਾੜ ਹੈ ਏਹੁ ਕੋਹੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਸੁਣਿਨਾ ਨਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਰੂਪਾ ਨਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਮੋਤੀ ਹੈਨਿ। ਨਾ ਜਾਪਦੇ ਹੈਨਿ ਲਾਲ ਜਵਾਹਰ ਹੈਨਿ ਨਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਹੀਰਾ ਪੰਨਾ ਹੈ। ਅਜੀ ਏਸ ਪਹਾੜ ਦਾ ਕੁਝ ਮਲੂਮ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਮੀਨਾ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਆਖੀਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਤੋ ਬੁਦਰਤਿ ਦੀ ਮੀਨਾਕਾਰੀ ਹੈ।

ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਹੁਣਿ ਚਲੋਂ ਸੁਮੇਰ ਉਪਰਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਉਤਾਵਲਾ ਨਾ ਹੋਂ। ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਭਲਾ ਜੀ। ਫਿਰਿ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਗੋਰਖ ਕਹਿਆ, ਕਿਉ ਨਾਥ ਜੀ। ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਖਣੇ ਭੇਜਤੇ ਹੋ, ਕੇ ਬਗੜਾ ਕਰਨੇ ਭੇਜਤੇ ਹੋ, ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਦੇਣੇ ਕੋ ਭੇਜਤੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਨਾਥ ਜੀ ਜੋ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਆਵੇ ਸੋ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੁਮ ਤੋ ਪੂਰੇ ਜੋਗੀ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਅਰੁ ਉਹ ਭੀ ਪੂਰਾ ਜੋਗੀ ਸਰੂਪ ਹੈ ਤਿਸਕਾ ਦੇਖਣਾ ਅਰੇ ਖੋਜਣਾ ਕਿਆ। ਇਕ ਬਾਰ ਖੋਜਿਆ ਦੋ ਬਾਰ ਖੋਜਿਆ ਕਹੋ ਤੋ ਬੁਲਾਇ ਲਿਆਉ। ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਸੁਣੋ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਐਸੀ ਤਰਾਂ ਲਿਆਉ ਜੋ ਸੇਵਕ ਹੋਇ ਆਵੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੇਵਕ ਤਿਸ ਕੋ ਕੀਜੀਤਾ ਹੈ ਆਪਸ ਤੋ ਨੀਚਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੇ ਅਰ ਆਪ ਜੈਸਾ ਹੋਵੇ ਯਾ ਆਪਸ ਤੋ ਉਚਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਹ ਕਿਉ ਕਰਿ ਸੇਵਕ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੇ ਉਸ ਕੋ ਆਗੇ ਨਿਉ ਚਲੀਏ। ਅਰੁ ਉਸ ਕੋ ਅੰਤਰਿ ਗਿਆਨ ਉਪਜਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਵਹ ਭੀ ਆਗੇ ਸੋ ਨਿਵਿ ਖੜਾ ਹੋਵੇ। ਅਰੇ ਜੋ ਆਪ ਸੇ ਉਚਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸ ਕੀ ਖੁਸੀ ਆਵੇ ਤੇ ਨਿਵੇ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਨਿਵੇ। ਅਰੁ ਜੇ ਕਹੋ ਤੋ ਜਾਤਾ ਹੋਂ। ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਕਹਿਆ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਤੇ ਕੁਝ ਅਰੁ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਅਰੁ ਘੁਘੁ ਨਾਥ ਤੋ ਬੋਲਤਾ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਚਰਪਟ ਨਾਥ ਸਭੋ ਕਾ ਏਕ ਜੈਸਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਅਉਰੁ ਨਾਥ ਸਿਧ ਖੇਸੁ ਵੇਸੁ ਹੈ। ਤੁਮਾਰੀ ਖੁਸੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਉ ਨਾਹੀਂ ਤਾਂ ਨਾ ਜਾਉ। ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਗੋਰਖ ਕਹਿਆ, ਜਾਉ ਤਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਪਰਸਿਉ ਦੇ ਮੁਕਾਮ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਆਖਿਉਸੁ, ਆਦੇਸ ਹੋ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਜੋਗੀ, ਸਰ ਭਲਾ ਕੀਆ ਦਰਸਨ ਦੀਆ ਕੇਤਾਰਬੁ ਕੀਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅੰਤਰਿਜਾਮੀ ਆਹਾ ਉਸ ਦਾ ਭਾਉ ਦੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਸ ਦੇ ਹਥ ਪਕੜਿ ਲੀਤੇ। ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹਥ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੋ

ਰਖੇ। ਅਤੇ ਮੂਹੇ ਭੀ ਬਚਨੁ ਬੋਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਏਕੰਕਾਰ ਕੇ ਆਦੇਸ਼। ਆਉ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਪੂਰਨ ਜੋਗੀਸੁਰ। ਤਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਤਪਾ ਜੀ ਈਹਾਂ ਕਉਨ ਮਨੋਰਥ ਆਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣੋ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਜੀ ਹਮ ਤੁਮਾਰੇ ਦਰਸਨ ਪਰਸਨ ਆਏ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਧੰਨ ਹਮਾਰੇ ਭਾਗ। ਤਪਾ ਜੀ ਤੁਮੋ ਹਮ ਕੋ ਦਰਸਨ ਦੀਆ ਹੈ। ਚਲੋ ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਦਰਸਨ ਲੇਹੋ ਦੇਹੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਤੁਮਾਰੀ ਖੁਸ਼ੀ। ਅਰੁ ਜੋ ਕਹੋ ਤੋ ਈਹਾ ਹੀ ਭਗਤਿ ਲਿਆਵੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਜੀ:-

ਹਮ ਕਉ ਭਗਤਿ ਤੁਮਾਰਾ ਭਾਉ। ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਕੀਆ ਆਤਮ ਰਾਉ।....

ਤਬ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਪਰੁ ਆਪਿ ਭੀ ਖੁਸੀ ਗਇਆ। ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਭੀ ਖੁਸੀ ਕਰਿ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਹੁ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅਜਬ ਜੋਗੀ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਭੇਖਾ ਵਿਚਿ ਸਭੋ ਇਕੋ ਜੇਹੇ ਨਾਹੀ ਹੋਏ। ਕੋਈ ਪੂਰਨ ਕੋਟ ਮੱਧੇ ਕੋਈ ਹਿਕੁ ਅਧੁ ਹੋਦਾ ਹੈ। ਭੇਖੀ ਬਹੁਤ ਹੋਏ ਹੈਨ। ਜੇ ਸਭੇ ਪੂਰਨ ਕਿਰਪਾ ਹੋਏ ਹੋਵਨ ਤਾਂ ਸਭ ਸਿਸਟਿ ਉਧਰਿ ਜਾਵੇ। ਪਰੁ ਕੋਈ ਹਿਕੁ ਅਧੁ ਹੋਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੇ ਪੂਰਨ ਕਿਰਪਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਵਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਹੁਣ ਤਾਂ ਚਲਦੇ ਹੋ ਨਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਹਿਕੁ ਜੋ ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਹੈ ਉਸ ਭੀ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਛਿਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਭੀ ਮਿਲਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚਲਦੇ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਉਸ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਪਾਸੋ ਵਧਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਸਿਧਾ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀ ਭੇਖੁ ਸਿਧਾ ਦਾ ਹੈ ਪਰੁ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ। ਤਾਂ ਵੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਜੇ ਸਤਗੁਰੂ ਹੈ ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਦਾ ਸਿਖੁ ਕਿਉ ਹੋਇਆ। ਅਤੇ ਜੋਗੀਆ ਦਾ ਭੇਖੁ ਕਿਉ ਲੀਤਾਸੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਉਸ ਤਾਈ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਆਹਾ। ਪਰੁ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪੁ ਕਰਤਾਰ ਆਪਣੀ ਵਲਿ ਛਿਕਿ ਲੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਜੋ ਮੰਨੇ ਕਰਿ ਸਕੇ। ਉਹੁ ਤਾਂ ਭਾਣੇ ਦਾ ਸਾਹਿਬ (ਹੈ) ਨਾ। ਤਾਂ ਵੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਏਹ ਨਜਰ ਕਰਤਾਰ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸੀ ਹੈ।

ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਤਿਚਰ ਨੂੰ ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਆਇਆ। ਪਰੁ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਇਆ, ਇਕਿ ਮੁੰਦੇ ਇਕ ਫਰੁਆ ਏਕ ਬੈਰਾਗਨਿ ਲੀਤੀ ਆਇਆ। ਆਵਦੇ ਕਹਿਉਸ, ਆਦੇਸ਼ ਹੋ ਨਾਨਕ ਬਾਲੇ ਆਦੇਸ਼। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਆਦੇਸ਼ ਏਕੰਕਾਰ ਕੇ ਆਦੇਸ਼। ਆਉ ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਆਉ।.... (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਵਾਰਤਾਲਾਪ).....

ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਭੀ ਫਾਵਾ ਖਪਿ ਗਇਆ। ਅਗੇ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਪੁਛਿਆ, ਕਿਉ ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਜੀ ਦੇਹ ਜਬਾਬੁ। ਕਿਆ ਕਿਆ ਬਚਨੁ ਕੀਆ ਕਿਆ ਕਿਆ ਬਚਨੁ ਸੁਣਿਆ। ਤਾਂ ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਬੋਲਿਆ, ਨਾਥ ਜੀ ਉਹ ਤਾਂ ਆਉਰੀਆ ਬਉਰੀਆ ਬਾਤਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਨਾਥ ਜੀ ਆਪਣੇ ਬਿਰਦ ਕੀ ਹਾਣ ਕੀਈ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ। ਪਰੁ ਜੋ ਸਚ ਕੋ ਝੂਠ ਕਹੀਐ ਤਾਂ ਪਤਿ ਗਿਰੀ ਹੋਈਤਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਹੈ ਤੈਸਾ ਤੁਮ ਆਪੀਂ ਦੇਖੋਗੇ। ਤਾਂ ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਨਾਥ ਜੀ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕੁਛ ਉਸੁ ਕਾ ਅੰਗੁ ਰਾਖਤੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਸੁਣੋ ਜੋਗੀਸਿਰੋ ਤੇਰੇ ਕਹੇ ਉਹੁ ਕੁਛ ਕਮੀ ਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਏਹ ਬਾਤਾਂ ਜੋਗ ਕੀਆਂ ਨਾਹੀ। ਜੋ ਭਲੇ ਕੋ ਬੁਰਾ ਕਹੀਏ ਪੂਛ ਦੇਖ ਗੁਰੂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕੋ। ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਜੀ ਤੂੰ

ਭੀ ਉਸ ਕੇ ਚੇਲੇ ਜਾਇ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਏਕ ਬਿਰੀਆ ਕੇ ਦਸ ਬਿਰੀਆ। ਐਸੀ ਬਾਤ ਕੋ ਦੋਖੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਸਾਧ ਕੇ ਆਗੇ ਸਾਧ ਹੀ ਨਿਵੇਗਾ ਅਰੁ ਚੋਰ ਕੇ ਆਗੇ ਚੋਰ ਨਿਵੇਗਾ। ਹੰਕਾਰੀ ਸਾਧ ਕੇ ਆਗੇ ਨਿਵਤੇ ਨਾਹੀ। ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਜੀ ਇਨ੍ਹੇ ਬਾਤੋਂ ਜੋਗ ਪੂਰਨ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ। ਪੂਛੇ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕੋ। ਤਾਂ ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਸਰ-ਮਿੰਦਾ ਹੋਇ ਕਰਿ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਨੂੰ ਪੁਛਣ ਲਗਾ। ਕਿਉ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਿਆ ਕਹੰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਬੋਲੇ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਬੋਲਿਆ, ਅਰੇ ਭਾਈਉ ਸਿਧੇ ਜਤੀਉ ਨਾਥੇ ਤੁਮੇ ਆਪਣੇ ਘਰੇ ਮੈਂ ਝਗੜਾ ਕਿਉ ਮੇਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਹੈ ਜੈਸਾ ਹੈ ਤੈਸਾ ਹੈ। ਕੁਛ ਉਸ ਸੇ ਸਰੀਕਤ ਤੋਂ ਨਾਹੀ ਪੜੀ। ਕਿਆ ਹਮੀ ਤੁਮੀ ਸਾਧ ਸਿਧ ਹੋਂ ਅਉਰ ਭੀ ਸਭ ਨਿਰੰਵਨ ਕੇ ਕੀਏ ਹੂਏ ਹੋਂ ਨਾ। ਅਰੁ ਅਤੀਤ ਫਕੀਰ ਕੋ ਇਉਂ ਬਰਨੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਸ ਤੇ ਸਭ ਕੋ ਭਲਾ ਕਰਿ ਜਾਣੇ। ਅਰੁ ਆਪਸ ਕੋ ਸਭ ਤੇ ਨੀਚਾ ਕਰਿ ਜਾਣੇ ਅਰੁ ਯਉ ਨਾ ਕਰੀਏ ਜੋ ਮਹੀ ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ ਹੋਂ ਅਉਰ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਜਲਿ ਗਇਆ ਅਤੇ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਮੋਨਿ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਸੁਣੋ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਜੀ ਤੁਮ ਮਤੁ ਕੁਝ ਕਹੋ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਸੁਣੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਕੁਛ ਤੁਮ ਬਚਨ ਕਰਤੇ ਹੋ ਸੋ ਪੂਰਨ ਕਰਤੇ ਹੋਂ ਪਰੁ ਫਕੀਰ ਅਤੀਤ ਕੋ ਨਿਤ ਕਰਨਾ ਨਾਹੀ ਆਇਆ। ਅਰੁ ਜੇ ਚਰਚਾ ਕਰੀਏ ਤੋਂ ਸਹਜ ਕੋ ਘਰਿ ਮੈਂ ਕਰੀਏ। ਭਲਿਓਂ ਸਾਧ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਬਚਨ ਹੈਂ। ਜੇ ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਫਕੀਰੋਂ ਕਾ ਬਿਰਦੁ ਸਭੀ ਏਕੋ ਹੈ। ਭਿਨ ਭੇਦ ਕੁਝ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਹਾਂ ਭਾਈ ਤੂੰ ਪੂਰਾ ਬਚਨ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ ਐਸਾ ਹੀ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਪਰੁ ਜਿਸ ਕੋ ਨਿਰੰਜਨ ਕਿਰਪਾ ਹੋਵੇ।....

ਗੋਰਖ ਨਾਲ ਸੰਬਾਦ

ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸੁਮੇਰ ਉਪਰਿ ਚਲੋਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਚਲਿਦੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਮੀਨਾ ਪਰਬਤ ਤੋਂ ਉਡਾਰੀ ਲੀਤੀ ਜਾਇ ਸੁਮੇਰ ਉਪਰ ਚੜਿ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਅਗੇ ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਨਉ ਨਾਥ ਚਉਰਾਸੀ ਸਿਧ ਛਿਅ ਜਤੀ ਬੈਠੇ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਨਿ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਦੀਆਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਤ੍ਰਿਹਾਂ ਜਾਇ ਦਿਖਾਈ ਦਿਤੀ। ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਆਦੇਸ ਹੋ ਨਾਥੋਂ ਸਿਧੋਂ ਜਤੀਉ। ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਬੋਲਿਆ ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਕੋਆਦੇਸੁ ਆਉ ਹੋ ਨਾਨਕ ਬਾਲੇ। ਗੋਰਖ ਬਚਨੁ ਕੀਤਾ ਅਰੇ ਸਿਧੋਂ ਇਸ ਬਾਲੇ ਕੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾ ਪਿਆਲਾ ਦੇਹੋ। ਝੰਗਰ ਨਾਥ ਪਿਆਲਾ ਭਰਿ ਕਰਿ ਮਦ ਨਾਲਿ ਲੀਏ ਆਇਆ। ਆਨਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖਿਉਸੁ। ਪੀਉ ਨਾਨਕ ਬਾਲੇ ਪੀਉ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ ਏਹੁ ਕੇਹਾ ਪਾਣੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਝੰਗਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਏਹੁ ਅੰਬ੍ਰਿਤ ਹੈ ਏਸ ਕੋ ਪੀਏ ਲਿਉ ਲਾਗਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਏਹੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਿਧ ਝੰਗਰ ਨਾਥ ਬੋਲਿਆ, ਅਰੇ ਬਾਲੇ:-

ਭਾਠੀ ਸਾਜੇ ਲਾਹੁਣ ਮੰਡੇ ਕਸਕੋਂ ਬੀਚ ਸਮਾਉ।

ਨਿਰਮਲ ਧਾਰਨ ਲੀਹੋ ਚਲਤੀ ਤਬ ਯਹ ਅੰਬ੍ਰਿਤ ਪਾਉ...

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਤਰ ਦਿਤਾ :-

ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਕੀ ਲਾਹੁਣ ਮਾਂਡੀ ਕਰਣੀ ਕੀ ਕਸੁ ਪਾਈ।

ਭਉ ਭਠੀ ਮੈ ਪ੍ਰੇਮ ਸਮਾਣਾ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਅਗਨਿ ਜਲਾਈ....।

(ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ)

ਤਾਂ ਦੁਹਾਂ ਆਪਿ ਵਿਚਿ ਚਰਣ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ਖਰੇ ਰਾਜੀ ਰਹੇ।

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਚੰਬਾ ਨਾਥ ਬੋਲੇ ਨਾਹੀ ਮਗਨੁ ਹੋਇ ਰਹਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਏਹ ਚੰਬਾ ਨਾਥ ਬੋਲਦਾ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਉਤਾਵਲਾ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬੋਲਿ ਉਠਿਆ ਅਜੀ ਬੁਲਾਈਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਚਨੁ ਕੀਤਾ ਬੋਲਿ ਹੋ ਚੰਬਾ ਨਾਥ ਬੋਲਤੇ ਕਿਉ ਨਾਹੀ।... (ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਗਲ ਬਾਤ)....

ਚੰਬੇ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹੇ। ਘੁਘੁ ਨਾਥ ਅਤੇ ਚੰਬਾ ਨਾਥ ਅਤੇ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਅਤੇ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਏਤਨੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ ਲਗੇ ਆਖਣਜੀ, ਹਮ ਨਿਹਾਲ ਹੁਏ ਅਜ ਹਮ ਕੋ ਅਲੇਖ ਪੁਰਖ ਕਾ ਦਰਸਨ ਹੂਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਨਾਥ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡੇ ਦਰਸਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤਰਸਦੇ ਆਹੇ। ਭਲਾ ਆਈ, ਜੋ ਅਸਾਂ ਕਰਤਾਰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਦਰਸਨ ਹੋਇਆ। ਜਾ ਇਤਨੇ ਨਾਥ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ। ਤਾਂ ਸੁਰਤਿ ਸਿਧੁ ਨਿਰਤ ਸਿਧ ਅਤੇ ਕਨਕ ਸਿਧੁ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਸਿਧੁ ਤਮਕਿ ਗੁਸੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਸੁਣੋ ਭਾਈ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਬਾਲੇ ਇਹ ਸਿਧ ਕਿਆ ਕੈਸਾ ਹੰਕਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਕਹਿਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੁਮ ਦੇਖੋ ਤਮਾਸਾ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਤੇ ਕੁਛ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਇਨ ਪਾਸਿ ਤੇ। ਏਹ ਤੋ ਤੁਮਾਰੇ ਅਗੇ ਨਿਵਾ ਹੈ ਕਿਉਂ ਕੇ ਜੋਗ ਤੁਮ ਮੋਨਿ ਹੋਇ ਜਾਵੇ ਬੋਲੇ ਨਾਹੀ। ਤੁਮ ਆਪੇ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖੋਗੇ। ਕੈਸੇ ਸਰਮਿੰਦੇ ਹੋਵੇਗੇ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਸਿਧਾਂ ਕਰਮਾਤਾਂ ਲਾਈਆਂ ਕਿਆ ਕੀਤਾ ਮਿਰਗੀਨੀ ਉਡਾਇਲੇ। ਸਿੰਡੀ ਵਜਾਇਲੇ। ਫਰੂਆਦ ਉਡਾਇਲੇ। ਮੁੰਦਾ ਅਕਾਸ ਲੇ। ਜਿਤਨੇ ਸਿਧ ਤਮਕ ਰੂਪੀ ਹੋਏ ਆਹੇ ਸਭਨਾ ਆਪਣੇ ਸਾਜਿ ਉਡਾਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚੁਪ ਕਰਿ ਮਚਲਾ ਹੋਇ ਬੈਠਾ। ਤਾਂ ਸਿਧ ਲਗੇ ਕਲਾ ਮਾਰਨ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲੇ ਨਾਹੀਂ ਤਾਂ ਝੰਗਰ ਸੰਘਰ ਨਾਥਿ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਨਾਨਕ ਅਬ ਤੁਝ ਕੋ ਕਿਆ ਹੂਆ?... (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਗੋਰਖ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਗਲ ਬਾਤ)...

...ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਹਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਜੀ ਹਮ ਉਸ ਕੋ ਪੋਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਹਿਆ... ਹਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਜੀ ਹਮ ਉਸ ਕੋ ਦੇਖਤੇ ਬੇ ਦਿਖਾਂ ਜਿ ਪੂਰਨ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਗੁਰੂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜੀ ਜੈਸਾ ਦੇਖੀਏ ਤੈਸਾ ਬਖਾਨੀਏ, ਫਕੀਰ ਕਾ ਬਿਰਦੁ ਐਸਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਕਹਿਆ ਹਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਜੀ ਤੁਮ ਸਤਿ ਬਚਨ ਕਹਤੇ ਹੈ।...

...ਇਤਨੀ ਰਦ ਬਦਲਿ ਹੋਈ ਆਹੀ। ਜੋ ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ ਉਠਿ ਕਰਿ ਆਸਣ ਤੇ ਆਇ ਬੋਲਿਆ...। (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਗੱਲ ਬਾਤ)....

ਤਦ ਫੇਰਿ ਪ੍ਰਾਣ ਨਾਥ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਣਾਂ ਨੂੰ ਦਉੜਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਣ ਨਾਥ ਦੇ ਚਰਣਾਂ ਨੂੰ ਦਉੜਿਆ। ਦੁਹਾਂ ਆਪਿ ਵਿਚ ਮਥੇ ਟੇਕੇ ਬਹੁਤ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ ਬਚਨੁ ਬੋਲਿਆ, ਤਪਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਬ ਹਮ ਕਉ ਨਿਰੰਜਨ ਪੁਰਖ ਸਵਾਧਾਨ ਦਰਸਨ ਹੂਆ। ਤਪਾ ਜੀ ਇਸ ਬਚਨ ਮੈ ਭਿਨ ਭੇਦੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਚਨ ਬੋਲਿਆ, ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ ਜੀ ਤੁਮ ਅਰੁ ਨਿਰੰਜਨ ਮੈ ਭੇਦ ਨਾਹੀ। ਤੁਮ ਅਰੁ ਨਿਰੰਜਨ ਮੈ ਭੇਦੁ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਜੋਗੀਸਿਰੁ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਹਮ ਤੋ ਇਹੁ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਤੁਮ ਨਿਰੰਜਨ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਹੋ ਸਤਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਿ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ।

ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਹਾਂ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਤਮ ਉਪਰਿ ਨਿਰੰਜਨ ਕੀ ਐਸੀ ਹੀ ਕਿਰਪਾ ਹੈ।
ਤਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਕਿਉ ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ ਜੀ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਦੇਖਿਆ। ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ ਬੋਲਿਆ,
ਹਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਜੀ ਜੈਸਾ ਤੁਮ ਕਹਿਤੇ ਥੇ ਤੈਸਾ ਹੀ ਦੇਖਿਆ। ਹਮ ਤੋਇ ਉਹੀ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਜੋ
ਨਿਰੰਜਨ ਦਰਸਨ ਪਾਇਆ। ਅਗੇ ਤਮਾਰੀ ਤੁਮਿ ਜਾਨੋ। ਤਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਕਹਿਆ, ਨਾਥਿ
ਜੀ ਜੋ ਨਿਰੰਜਨ ਸਾਧ ਕੀਏ ਹੈ ਤਿਨੋਂ ਅਰੁ ਨਿਰੰਜਨ ਮੈ ਭੇਦ ਕੁਛ ਨਾਹੀ। ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ
ਜੀ ਤੁਮ ਪੂਰਨ ਬਚਨ ਕਹਤੇ ਹੋ। ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ ਆਪਣੇ ਆਸਣਿ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ
ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣ ਨਾਥ ਆਹਾ ਏਹ ਤਾਂ ਉਚੇ ਬਚਨ ਬੋਲਿਦਾ
ਆਹਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਚਨ ਬੋਲਿਆ, ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਜਿਨਾ ਉਪਰਿ ਕਰਤਾਰ ਦੀ
ਮਿਹਰ ਹੋਂਦੀ ਹੈ ਸੋ ਏਈ ਬਚਨ ਬੋਲਿਦੇ ਹੋਂਦੇ ਹੋਨਿ। ਕਥੁ ਪਿਥੁ ਬੋਲਦੇ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦੇ। ਏਹੁ ਅਸਲੀ
ਨਾਥ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਤਾਂ ਨਾਥਾਂ ਦਾ ਨਾਉ ਦਸੀਏ ਦਿਖਾ
ਅਸਲੀ ਨਾਥ ਕੇਹੜੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਥ ਦੇ ਨਾਉ ਪਹਲੇ
ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਚਰਪਟ ਨਾਥ ਹੈ। ਚਉਥੇ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਹੈ। ੪।
ਪੰਜਵੇਂ ਘੁਘੂ ਨਾਥ ਹੈ। ੫। ਛਿਵੇਂ ਗੋਪੀ ਨਾਥ ਹੈ। ੬। ਸਤਵੇਂ ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ ਹੈ। ੭। ਅਠਵੇਂ ਸੂਰਤਿ
ਨਾਥ ਹੈ। ੮। ਨਾਵੇਂ ਚੰਬਾ ਨਾਥ ਹੈ। ੯।

ਮਰਦਾਨਾ ਏਹ ਨਉ ਨਾਥ ਹੋਨਿ। ਹੋਰੁ ਆਖਣਿ ਨੋ ਬਹੁਤੇਰੇ ਹੋਨਿ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ
ਜੀ ਛਿਅ ਜਤੀ ਕੇਹੜੇ ਕੇਹੜੇ ਹੋਨਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਜਤੀ। ਗੋਰਖ ਜਤੀ। ੧। ਦੱਤ
ਜਤੀ। ੨। ਹਣਿਵੰਤ ਜਤੀ। ੩। ਭੀਖਮ ਜਤੀ। ੪। ਭੋਰਓ ਜਤੀ। ੫। ਲਛਮਨ ਜਤੀ। ੬। ਏ
ਛਿਅ ਜਤੀ ਹੋਨਿ ਹੋਰੁ ਆਖਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤੇਰੇ ਹੋਨਿ। ਹੋਰ ਚਉਰਾਸੀ ਸਿਧ ਜੋ ਆਖਦੇ ਹੋਨਿ ਸੋ
ਕੇਹੜੇ ਕੇਹੜੇ ਹੋਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਓ ਭੀ ਦਸਹੀਏਗੇ ਪਹਿਲੇ
ਭਗਰ। ੧। ਦੂਜੇ ਸਗਰ। ੨। ਤੀਜੇ ਸੰਘਰ। ੩। ਚਉਥੇ ਝੰਗਰ। ੪। ਪੰਜਵੇਂ ਉਰਮ। ੫। ਛਿਵੇ
ਧੂਰਮ। ੬। ਸਤਵੇਂ ਕਨੀਫਾ। ੭। ਅਠਵੇਂ ਹਨੀਫਾ। ੮। ਨਾਵੇਂ ਲਹਰੂਪਾ। ੯। ਦਸਵੇਂ ਸੰਗਰ। ੧੦।
ਯਾਰਵੇਂ ਸੰਘਰ। ੧੧। ਬਾਰਵੇਂ ਹਾਜੀ ਰਤਨ। ੧੨। ਤੇਰਵੇ ਪੂਰਨਨਾਸਕਾ। ੧੩। ਚਉਦਵੇਂ
ਬਿਬਲਕਾ। ੧੪। ਪਦਵੇਂ ਜਾਲਕਾ। ੧੫। ਸੋਲਵੇਂ ਪਿੰਬੜਾ। ੧੬। ਸਤਾਰਵੇਂ ਸੂਰਤ ਸਿਧ। ੧੭।
ਅਠਾਰਵੇਂ ਨਿਰਤਬੁਧਿ। ੧੮। ਉਨੀਹਵੇਂ ਕੇਵਲ ਕਰਨ। ੧੯। ਬੀਹਵੇਂ ਸਮਰਤ। ੨੦। ਇਕੀਹਵੇਂ
ਗਉਨਗੁਲਾ। ੨੧। ਬਾਈਹਵੇਂ ਅਸਰਨਿਧਿ। ੨੨। ਤੈਈਹਵੇਂ ਚਤਰਬੈਨ। ੨੩। ਚਉਵੀਹਵੇਂ ਰਾਇ
ਐਨਿ। ੨੪। ਪਚੀਹਵੇਂ ਕੋਲਕਰਿਨ। ੨੫। ਛਬੀਹਵੇਂ ਅਉਘੜ। ੨੬। ਸਤਾਈਵੇਂ ਪਰਬਤ। ੨੭।
ਅਠਾਈਵੇਂ ਈਸਰ। ੨੮। ਉਨਤੀਹਵੇਂ ਭਰਬਰੀ। ੨੯। ਤੀਹਵੇਂ ਭੂਤਵੇਂ। ੩੦। ਇਕਤੀਹਵੇਂ
ਕੰਨਕਾ। ੩੧। ਬਤੀਹਵੇਂ ਸੰਭੂ। ੩੨। ਤੇਤੀਹਵੇਂ ਅਛਦੇਨਾ। ੩੩। ਚਉਤਸੀਵ ਪਲਕਨਿਧਿ। ੩੪।
ਪੈਂਤੀਸਵੇਂ ਪਿਪਲਕਾ। ੩੫। ਛਤੀਸਵੇਂ ਸੋਰਾਮਾ। ੩੬। ਸੈਂਤੀਹਵੇਂ ਗਿਰਬੋਧ। ੩੭। ਅਠਤੀਹਵੇਂ
ਸਾਲਸਾ। ੩੮। ਉਣਤਾਲੀਵੇਂ ਕੈਸਕਰਿਨ। ੩੯। ਚਾਲੀਹਵੇਂ ਗੋਲਸਾ। ੪੦। ਇਕਤਾਲੀਹਵੇਂ
ਮੈਗਨਧਾਰ ਹੈ। ੪੧। ਬੈਤਾਲੀਹਵੇਂ ਮੁਕਤੀ-ਸਾਰ। ੪੨। ਤਿਤਾਲਵੇਂ ਚਲਨਨਾ ਚਿਤੋਂ। ੪੩।
ਚਉਤਾਲੀਵੇਂ ਹਵੇਸੁਰਐਨ। ੪੪। ਪੈਤਾਲੀਹਵੇਂ ਸੰਧਿਸੈਨਿ। ੪੫। ਛਿਤਾਲੀਵੇਂ ਗਿਰਵਗ। ੪੬।
ਸੈਤਾਲੀਹਵੇਂ ਜੋਤਿ ਲਗਨਾ। ੪੭। ਅਠਤਾਲੀਹਵੇਂ ਜੋਤਿਮਗਨ। ੪੮। ਉਣਵੰਜਵੇਂ ਬਿਮਲ

ਜੋਤਿ। ੪੯। ਪੰਜਾਹਵੇ ਸੀਤਲ ਜਲ। ੫੦। ਇਕਵੱਜਵੇ ਅਘਰਘਨਾ। ੫੧। ਬਵੱਜਵੇ ਤਲਸਜੋਗ। ੫੨। ਤ੍ਰਿਵੱਜਵੇ ਪ੍ਰਤਪਾਨਾ। ੫੩। ਚਉਰੱਜਵੇ ਅਕਾਲ ਨਿਸਿ। ੫੪। ਪਚਵੱਜਵੇ ਭੋਲ ਸਰ। ੫੫। ਛਿਵੱਜਵੇ ਰਾਮ ਕੁਆਰ। ੫੬। ਸਤਵੱਜਵੇ ਕਿਸਨ ਕੁਆਰ। ੫੭। ਅਠਵੱਜਵੇ ਬਿਸਨਪਾਤਾ। ੫੮। ਉਣਹਠਵੇ ਸੰਕਰਜੋਗ। ੫੯। ਸਠਵੇ ਬਰਮ ਜੋਰਮ। ੬੦। ਇਕਾਹ ਠਵੇ ਮੀਰ ਉਸੈਨੀ। ੬੧। ਬਾਹਠਵੇ ਮੀਰ ਜਿਬੀਲੀ ਕੰਧਾਰੀ। ੬੨। ਤੁਰੇਠਵੇ ਕਲਿੰਦ ਨੇਨੀ। ੬੩। ਚਉਠਵੇ ਨਲਿੰਦ ਨੇਨੀ। ੬੪। ਪੈਹਠਵੇ ਸੂਰਸਤੀ। ੬੫। ਛਿਆਹਠਵੇ ਗੋਰਧਾਨ ਸੈਨਾ। ੬੬। ਸਤਾਹਠਵੇ ਵੇਗੁਥਾਬਾਸੀ। ੬੭। ਅਠਾਹਠਵੇ ਅਲਨਾਮੀ। ੬੮। ਉਨਹਤਰਵੇ ਕਲਾ ਕਸੰਗੀ। ੬੯। ਸਤਰਵੇ ਬੇਕਰੰਗੀ। ੭੦। ਇਕਤਰਵੇ ਕੰਵਲ ਚਰਮੀ। ੭੧। ਬਹਤਰਵੇ ਕਰਮਨਾਸੀ। ੭੨। ਤਿਹਤਰਵੇ ਕੁਲਿਬਿਲਾਸੀ। ੭੩। ਚਉਹਤਰਵੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰੀ। ੭੪। ਪਜ੍ਜ੍ਰਿਵੇ ਜੋਗ ਜਤੀ। ੭੫। ਛਿਹਤਰਵੇ ਜੋਗ ਗਹਰੇ। ੭੬। ਸਤ੍ਰਿਵੇ ਦੀਪਰੰਗੀ। ੭੭। ਅਠਤਰਵੇ ਅਪਰੂਪੀ। ੭੮। ਉਣਾਸੀਵੇ ਏ ਕਲੰਸਧੂਪੀ। ੭੯। ਅਸੀਵੇ ਏ ਬਿਹਠਹਿਰੇ। ੮੦। ਇਕਾਸੀਵੇ ਖਲਾਸਮੁਗਲਭੋਗੀ। ੮੧। ਬਿਆਸੀਵੇ ਏਕਿਦਾਰ ਜੋਗੀ। ੮੨। ਤ੍ਰਿਹਾਸੀਵੇ ਸੰਭਾਲਕਾਕਰੀਯੈ। ੮੩। ਚਉਰਾਸੀਵੇ ਜੋਗੀ ਬਚਤ੍ਰਹੀਸੈ। ੮੪। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਮਰਦਾਨਾ ਚਉਰਾਸੀ ਸਿਧਾ ਕੇ ਨਾਉਂ। ਏਹ ਚਉਰਾਸੀ ਸਿਧ ਹੋਨਿ। ਅਤੇ ਉਹ ਨਉਂ ਨਾਥ ਹੋਨਿ। ਅਤੇ ਉਹ ਛਿ ਜਤੀ ਹੋਨਿ।....

.....ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਸਤਿ ਜੀ ਸਤਿ ਹੁਣਿ ਮੇਰੀ ਬਹੁਤੁ ਨਿਸਾ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਅਗੇ ਭੀ ਚਲਦੇ ਹੋ ਨਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਚਲਦੇ ਆਹੇ ਤਾਂ ਗੋਪੀ ਚੰਦੁ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਗੋਪੀ ਨਾਥ ਜੀ ਜੋ ਕਿਉ ਹੀ ਰਹਤਾ ਹੈ ਤੋ ਰਖੋ। ਐਸਾ ਸਾਧ ਜੋਗੀਸਰੁ ਸਾਥ ਰਹਣੇ ਕੀ ਲਾਇਕ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਕਹਿਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਥ ਜੀ ਤੁਮਿ ਕਹੋ। ਤਾਂ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਤੇ ਘੁਘੁ ਅਤੇ ਗੋਪੀ ਨਾਥ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ ਇਤਨਿਆ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਕਹਿਆ, ਹੋ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਤੁਮਿ ਕਿਉ ਰਮਤੇ ਹੋ ਈਹਾਂ ਹੀ ਰਹੋ ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਮੈ ਕਰੋ ਗੁਜਰਾਨਿ ਤੁਮਾਰੇ ਜੰਜਾਲ ਤੇ ਕੋਈ ਰਹਿਆ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ :-

ਏਕੁ ਜੰਜਾਲ ਹਮਾਰਾ ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ ਕੇ ਪਰਸਨਾ।

ਲਖ ਚਉਰਾਸੀ ਹਮਤੇ ਛੁਟੀ ਏਕ ਸਤ ਗੁਰੂ ਕੇ ਦਰਸਨਾ।.....

ਇਕ ਸਾਧ ਨਾਲ ਗੋਸਟ

.....ਤਾਂ ਉਥੇ ਉਡਾਰੀ ਲੀਤੀ ਤਾਂ ਸੀਲਾ ਪਰਬਤ ਤੇ ਆਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਅਸੀ ਕਿਤਨੇ ਜੋਜਨ ਫਿਰਿ ਆਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਅਸੀਂ ਯਾਰਾਂ ਲਖ ਜੋਜਨ ਆਏ। ਸਭੇ ਤੇਰਾਂ ਲਖ ਜੋਜਨ ਫਿਰੇ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਫੇਰਿ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਈਨਾ ਪਰਬਤ ਧਰੂ ਕੋਲੋਂ ਉਚਾ ਕਿਤਨਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਪੰਜੀ ਹਜਾਰ ਜੋਜਨ ਉਚਾ। ਫਿਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਅਖੰਡ ਪਰਬਤ ਧਰੂ ਭਗਤ ਪਾਸੋਂ ਕਿਤਨਾ ਉਚੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਪੰਜ ਹਜਾਰ ਜੋਜਨ ਉਚਾ ਹੈ। ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ, ਜਿਥੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਬੈਠਾ ਆਹਾ ਉਹ ਪਰਬਤ ਕਿਤਨਾ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਖੰਡ ਪਰਬਤ ਪਾਸੋਂ ਪੰਝੀ ਹਜਾਰ ਜੋਜਨ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਉਸ

ਪਰਬਤ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਉਸ ਪਰਬਤ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਿਰਬਕਾਰ ਪਰਬਤ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਕੋਈ ਇਥੇ ਭੀ ਸਾਧੂ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਇਥੇ ਨਾਹੀ ਪਰ ਅਗਲੇ ਪਰਬਤ ਉਪਰਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਚਲੋ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਕੁਝ ਭੁਖ ਲਗੀ ਹਈ ਹੈ। ਕੁਛ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਇਥੇ ਤਾਂ ਪੰਖੀ ਨਾਹੀ ਨਜਰਿ ਆਂਵਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਕਿਆ ਖਾਣੀ ਹੈ। ਖਾਵਣ ਨੂੰ ਕਿਸ ਆਨਿ ਅਗੇ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਉਂਚ ਉਚੀ ਪਹਾੜੀ ਦੇਖੁ ਉਸ ਉਪਰਿ ਜਾਇ ਕਰਿ ਫਲ ਜਿਤਨੇ ਖੁਸੀ ਆਵਨੀ ਤਿਤਨੇ ਖਾਇ ਅਤੇ ਤੋੜਿ ਭੀ ਲਿਆਉ। ਮਰਦਾਨਾ ਜਾਇ ਕਰਿ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖੇ ਜੁ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਬਿਰਛ ਫਲੇ ਖੜੇ ਹੈਨਿ ਮਰਦਾਨੇ ਹਥਿ ਨਾਲ ਤੋੜਿ ਕਰਿ ਮੁਹਿ ਪਾਏ। ਜਾ ਸੁਆਦ ਲਗਾ ਸੁ ਤਾਂ ਛਡਿ ਸਕੇ ਨਾਹੀ। ਬਹੁਤ ਖਾਧੇ ਸੁ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਤੋੜਿ ਆਂਦੇਸੁ। ਆਨਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖਿਆਸਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਖਾਉ। ਬੋੜੇ ਜੇਹੇ ਅਸਾਨੂੰ ਦੇਹੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੇਰਾ ਪੇਟ ਭਰਿਆ ਪਰ ਹਿਕ ਦੁਇ ਦੇ ਦੇਵੋ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਉਥੇ ਗਇਆ ਮਰਦਾਨਾ ਭੁਖਾ ਕਿਉਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪੇ ਖਾਵਣ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਆਹਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਆ ਆਖਿਆ ਹਾ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਆਖਿਆ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਏਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਈਵੇ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ ਕੋਈ ਖਾਵਣ ਵਾਲਾ ਕਉਣ ਹੈ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਜੋ ਖਾਵਣ ਵਾਲੇ ਨਾ ਹੋਵਣਿ ਨਿਤ ਪੈਦਾ ਕਿਉਂ ਹੋਵਨਿ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਇਥੇ ਤਾਂ ਅਸਾਨੂੰ ਨਜਰ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਆਂਵਦਾ। ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਨਜਰ ਆਂਵਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਦਸੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨੇ ਏਹੁ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਅਹਾਰ ਹੈ। ਏਹੁ ਗੁਪਤੁ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਹੈਨਿ ਤਿਨਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ, ਆਖਿਆ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਗੁਪਤੁ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖਾ ਅਤੇ ਗੁਪਤੁ ਵਿਚਿ ਭੇਦੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਕਿਉਂ ਮਰਦਾਨਾ ਸੁਆਦੁ ਅਛਾ ਲਗਾ ਹੀ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ, ਆਖਿਆ, ਜੀ ਉਥੇ ਕਿਆ ਕਰਨਾ ਹਈ ਹੈ। ਤੇ ਇਥੇ ਕਿਆ ਨਾਹੀ ਕਰਣਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਜੋ ਉਥੇ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਭਲਾ ਚਲੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ, ਚਲੁ ਭਾਈ।

ਉਥੋਂ ਉਡਾਰੀ ਲੀਤੀ ਉਹਾਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਆਏ। ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਅਸੀਂ ਹੁਣਿ ਕਿਥੇ ਆਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਅਸੀਂ ਉਹਾਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਆਏ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਕਿਤਨੇ ਜੋਜਨ ਆਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਨਉ ਲਖ ਜੋਜਨ ਆਏ। ਸਭੇ ਥਾਈ ਲਖ ਜੋਜਨ ਆਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਇਥੇ ਸਾਧੂ ਆਖਦੇ ਆਹੇ ਸੁ ਕਿਥੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਇਥੇ ਹੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਚਲੋ ਦੇਖੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਉਤਾਵਲਾ ਨਾ ਹੋਆ ਕਰ। ਜਾਂ ਕੁਟੀ ਵਿਚੋਂ ਸਾਧੂ ਨਿਕਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਉਸ ਅਰੇ ਸਾਧ ਤੁਸੀਂ ਕਉਨ ਹੋ ਜੋ ਈਹਾ ਆਇ ਪਹੁਚੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹਮ ਕਰਤਾਰ ਕੇ ਬੰਦੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਸਾਧ ਪੁਛਿਆ ਤੇਰਾ

ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਧੂ ਬੋਲਿਆ, ਅਰੇ ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਤੋਂ ਹਮੇ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਸੁਣਿਆ ਬਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਤੂੰ ਕਿਆ ਜਾਣਤਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ, ਮੁਝ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬਤਾਇਆ ਬਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ? ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਗੁਰੂ ਕਾਂ ਕਿਆ ਨਾਉ ਹੈ? ਤਾਂ ਉਸ ਸਾਧੂ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਨਾਨਕ ਤਪਾ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਨਾਉ ਸੀਲਸੈਨ ਅਰੁ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਕਲਿਆਨ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹਮ ਕੋ ਅਪਨੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਦਰਸਨ ਦਿਖਾਉ। ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਕਹਿਆ। ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਸੀਲਸੈਨ ਕਹਿਆ, ਆਉ ਭਾਈ ਸਤਿਕਰਤਾਰ ਆਉ ਬੈਠੇ ਭਾਈ। ਤਾਂ ਤੂੰ ਬੈਠਿ ਗਏ।

ਫੇਰਿ ਥਾਲੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਅਸੀਂ ਤੁਸੀਂ ਸੀਲਾ ਪਰਬਤ ਤੋਂ ਜੋ ਫਿਰਿ ਉਪਰਿ ਚੜ੍ਹੇ ਇਖਨ ਪਰਬਤ ਤੇ। ਸੀਲਾ ਪਰਬਤ ਥੋਂ ਕਿਤਨਾ ਉਚਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਲਖ ਜੋਜਨ ਉਚਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਲਖ ਜੋਜਨ ਆਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਇਸ ਪਰਬਤ ਕਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਇਸ ਪਰਬਤ ਦਾ ਨਾਉ ਘਿਰਾਨਿ ਪਰਬਤ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਕੋਈ ਸਾਧ ਭੀ ਇਥੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਇਥੇ ਹਿਕੁ ਰਖੀਸਰੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਉਸ ਰਖੀਨੂੰ ਦੇਖੋਗੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਉਹ ਆਪੇ ਅਸਾਨੂੰ ਦੇਖੇਗਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਭਲਾ ਜੀ। ਉਸ ਪਹਾੜ ਤੇ ਬੜਾ ਤਲਾਉ ਕੁਦਰਤਿ ਦੇ ਜਲ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਖੜਾ ਆਹਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਸਨਾਨ ਲਗਾ ਕਰਨਿ। ਤਾਂ ਉਹ ਰਬੀ ਸਰੂਪ ਆਇਆ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਵਦੇ ਹੀ ਬਚਨੁ ਕੀਤਾ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਕਲਜੁਗ ਮੈਂ ਤੂਹੀ ਹੂਆ ਹੈ। ਜਨਕ ਬਿਦੇਹੀ ਕਾ ਸੇਵਕੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹਾਂ ਰਖੀਸਰ ਮੈਂ ਹੀ ਹੋਂ। ਅਰੁ ਰਖੀਸਰ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਕਿਆ ਹੈ? ਅਰੇ ਤਪਾ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਸੁਖਚੈਨ ਰਖੀਸਰੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਭਾਈ ਤੂੰ ਉਹੀ ਸੁਖਚੈਨ ਹੈ ਜਨਕ ਬਿਦੇਹੀ ਕਾ ਸਿਹਿਜਾਹਰੁ ਜੋਧਾ। ਤਾਂ ਰਖੀਸਰ ਕਹਿਆ, ਹਾਂ ਭਾਈ ਮੈਂ ਉਹੀ ਹੋਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆ। ਅਗੋਂ ਉਸ ਗਲਿ ਵਿਚ ਲੀਤਾ। ਤਾਂ ਰਖੀਸਰ ਕਹਿਆ ਚਲੋ ਭਾਈ ਕੁਟੀ ਮੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਜਾਇ ਮੰਗੀ। ਖੁਸੀ ਕਰਿ ਉਡਾਰੀ ਲੀਤੀ।

ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਮੌਤ

ਉਥੋਂ ਜੋ ਆਏ ਉਲਾਕ ਪਰਬਤ ਤੇ ਆਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਅਸੀਂ ਕਿਥੇ ਆਏ। ਅਤੇ ਕਿਤਨੇ ਜੋਜਨ ਆਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ, ਅਸੀਂ ਉਲਾਕ ਪਰਬਤ ਤੇ ਆਏ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਕਿਤਨੇ ਜੋਜਨ ਆਏ। ਅਤੇ ਜੀ ਏਹੁ ਕਿਹੜੇ ਬੰਦਰ ਦਾ ਰਾਹੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਅਸੀਂ ਯਾਰਾਂ ਲਖ ਜੋਜਨ ਆਏ। ਅਤੇ ਸਭ ਚਾਲੀ ਲਖ ਜੋਜਨ ਆਏ। ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਪਹਲੇ ਜਾਇ ਖੜੇ ਹੋਸੀਏ ਤੇ ਘੁਰਟ ਬੰਦਰ। ਦੂਜਾ ਆਵਸੀ ਲਾਹੜੀ ਬੰਦਰ। ਤੀਜਾ ਵਿਚਿ ਆਵਸੀ ਮਛਲੀ ਬੰਦਰ। ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਅਤੇ ਕਿਸ ਰਾਜੇ ਦੇ ਖੰਡ ਜਾਇ ਵੜੀਏਗਾ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜੋ ਮਰਦਾਨਾ

ਪੁਲਸਤ ਖੰਡ ਲੰਕਾ ਸਹਰ ਰਾਜੇ ਪੁਲਿਸਤਾ ਦਾ ਹੈ ਉਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਭਭੀਛਨ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਅਗੇ ਘਰਿ ਕਿਤਨੀ ਦੂਰਿ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਘਰੁ ਚਿਤਿ ਆਇਆ ਹਈ। ਤੈਨੂੰ ਘਰਿ ਜਾਇ ਵਾੜੀਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਭੀ ਘਰਿ ਚਲਣਾ ਹੈ ਕੇ ਨਾਹੀ ਚਲਣਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾਨੂੰ ਕਰਤਾ ਲੈ ਜਾਸੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਭੀ ਜਾਸੀਏ। ਅਤੇ ਤੂੰ ਉਤਾਵਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਪਹੁਚਾਇ ਛੱਡੀਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਧਕਾ ਦੇਂਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਕਿਉਂ ਮਰਦਾਨੇ ਅਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਧਕਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕੇ ਤੈਂ ਆਪੇ ਘਰਿ ਚਿਤਿ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾ ਇਹ ਗਲ ਪੁਛੀ ਤੁਸਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੇਹ ਕਿਉ ਆਖੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਚਲੁ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਹੁਣਿ ਅਸਾਥੋਂ ਮਰਦਾਨਾ ਅਗੇ ਹੀ ਵਿਦਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਇਜੇਹੀ ਨਾਹੀ ਕਰਣੀ, ਨਾਲੇ ਨਿਬਾਹਣਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਆਖ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸੀਂ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਰਾਜੀ ਆਹੇ। ਅਸਾਂ ਉਪਰਿ ਕਰਤਾਰ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਵਾਨ ਹੈ। ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਅਸਾਂ ਪਾਸੋਂ ਉਥੇ ਨਾਹੀ ਮੰਗਿਆ। ਕਿਉਂ ਜੋ ਤੂੰ ਆਪੇ ਜੀ ਮੈਂ ਭੁਖਦੇ ਟੋਟੇ ਮੁਇਆ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੇਰੀ ਦੇਹਿ ਕਿਥੇ ਛੁਟੇਗੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇਰੀ ਦੇਹ ਭਲੀ ਜਹਗਾ ਛੁਟੇਗੀ। ਭਖਰ ਤੇ ਕੰਧਾਰ ਦੇ ਵਿਚਿ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਕਦੋਂ ਛੁਟੇਗੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਪੰਜਾਂ ਦਿਹਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਘੜੀਆਂ ਦਿਨ ਰਹਦੇ। ਤਾਂ ਵੇਰ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਹਾਜਰ ਹੋਸੋ ਨਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਅਸੀਂ ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਜਾਸੀਏ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਸਾੜੋਗੇ ਕੇ ਦਬੋਗੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਜੋ ਤੂੰ ਆਖੇ ਸੋ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੇਰਾ ਆਖਿਆ ਕਰਸੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨੇ ਤੇਰਾ ਹੀ ਆਖਿਆ ਕਰੀਏ ਆਖ ਤੂੰ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਸਾੜੋਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਸਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਰਾਜੀ ਰਹਾਂਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਸਾੜੋਗੇ ਤੇ ਦਬੋਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਰੰਜ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਦਰਗਾਹ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਦਾਵਨਿਗੀਰ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਅਖੀ ਛਿਠਾ ਹੈ। ਰਾਤ ਕਰਤਾਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਇਥੇ ਸਾੜੀਦਾ ਹੈ ਸੁ ਪਾਕ ਹੋਇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੋ ਦਬੀਦਾ ਹੈ ਸੋ ਅਗੇ ਸਾੜੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਸਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਅਵਸਿ ਸਾੜਨਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਏਹੁ ਭਾਰ ਅਸਾਫੀ ਗਰਦਨ ਹੋਇਆ। ਅਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਅਵਸਿ ਸਾੜਨਾ ਦਬਨਾ ਨਾਹੀ। ਤੂੰ ਚਿਤੁ ਬਾਇ ਰਖੁ ਕਰਤਾਰ ਭਾਵੈ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਸਾੜਦੀਗੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ, ਚਲੋ ਭਾਈ। ਤਾਂ ਚਉਥੇ ਦਿਨ ਦਰਬੇਲਾ ਸਹਰ ਦਾ ਨਾਉ ਹੈ ਉਥੇ ਆਇ ਉਤਰੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਏਥੇ ਹੀ ਛਡਣੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨੇ ਏਥੇ ਤੇਰੀ ਅਵਲਾਦ ਰਹੇਗੀ। ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਖੁਰਮੇ ਸਹਰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਆਹੇ। ਚਲੁ ਕਰਿ ਖੁਰਮਾ ਖਾਹਿ ਤੇਰਾ ਉਥੇ ਅਹਾਰੁ ਬਾਕੀ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਵੇਂ ਦਿਨ ਜਾਇ ਮਰਦਾਨੇ ਖੁਰਮੇ ਦੇ ਫਲ ਖਾਧੇ। ਜਾ ਘੜੀਆਂ ਤੂੰ ਦਿਨ ਰਹਿਆ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ, ਕਿਉਂ ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਹਿ ਖਬਰਾਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤਈਆਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਜਾਤੋਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਇਉਂ ਕਰਿ ਜਾਤਾ ਜੋ ਮੇਰੇ ਨਾਭ ਵਿਚੋਂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਗੰਢਿ ਖੁਲੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਸਾਸ ਰਹਦ ਹੈਨਿ ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਗਿਣਦੇ ਜਾਉ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੂੰ ਗਿਣਦਾ

ਜਾਹਿ। ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਗਿਣਣ ਲਗਾ ਪੂਰੇ ਨਵੇਂ ਸਾਸ ਦੇਹੀ ਵਿਚੋਂ ਹੋਏ ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਹਥ ਲਾਇਆ। ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਹਈਓ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਪੂਰਨ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਥਾ ਕਰਤਾਰ ਅਗੇ ਟੇਕਿਆ। ਆਖਣ ਲਗਾ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਦੇਖੁ ਕਰਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ। ਕੇਹੀ ਮਰਦਾਨੇ ਪਰਿ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀਸੁ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਉਹੁ ਕਰਤਾਰ ਅਤੇ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਇਸ ਦੇਹ ਨੂੰ ਹੁਣਿ ਸਾੜੀਏ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਕਰੀਏ ਆਹਰ ਤਾਂ ਉਸ ਖੁਰਮੇ ਦੀਆਂ ਲਕੜੀਆਂ ਲੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹਿਥੁ ਚਾਦਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਪਣੀ ਦਿਤੀ ਹਿਕਿ ਬਾਲੇ ਦੀ ਲੀਤੀ ਅਤੇ ਹਿਕਿ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਆਹੀ। ਤ੍ਰਿਹਾਂ ਚਾਦਰਾਂ ਦਾ ਖਛਣੁ ਕੀਤਾ ਮਰਦਾਨਾ ਉਥੇ ਸਾੜਿਆ।

ਸੇਤਬੰਦਰਾਮੇਸਵਰਮ ਜਾਣਾ

ਜਾਂ ਉਥੋਂ ਚਲੇ ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੋ ਸੇਤਬੰਦਰਾਮੇਸਰੁ ਆਖੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਰਾਮ ਚੰਦ ਪੁਲ ਬੱਧੀ ਆਹੀ ਉਹ ਨਾ ਡਿਠਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਉਹ ਤਾਂ ਦੂਰਿ ਰਹੀ। ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਿਆ, ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਦੇਖਣ ਤੇ ਮਨੁ ਹਈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਚਲੁ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਉਹ ਭੀ ਦੇਖੁ ਚਲੀਏ। ਉਥੋਂ ਉਡਾਰੀ ਲੀਤੀ ਆਇ ਸੇਤਬੰਦਰਾਮੇਸਰ ਨਿਕਲੇ। ਤਾਂ ਏਵੇਂ ਖੜੇ ਹੋਏ ਆਹੇ—

ਜੋ ਗੋਰਖ ਗੁਰੂ ਭਰਥਰੀ ਚੇਲਾ, ਮਛਿੰਦ੍ਰੁ ਨਾਥ ਰਹੇ ਅਲਬੇਲਾ।

ਗੋਬਿੰਦੁ ਚੁਗਤਿ ਸਿਉ ਖੇਲਾ, ਲਹਰੂਪਾ ਆਇ ਇਕੇਲਾ।.....

ਤਾਂ ਭਰਥਰੀ ਵਾਚ:-

ਕਉਨ ਜੋਤਿ ਸਰਬ ਸਿਰਿ ਮੋਰ, ਦੂਜਾ ਕਾਂ ਕੋ ਕਹਤੇ ਅਉਰੁ।.....

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਾਚ:-

ਨਿਰੰਜਨ ਜੋਤਿ ਸਰਬ ਸਿਰਿਮੋਰ, ਏਕੋ ਆਪ ਦੂਜਾ ਨਹੀ ਹੋਰ।

ਤਾਂਕਾ ਅੰਤੁ ਨਾ ਪਾਰਾ ਵਾਰ, ਅਗਮ ਅਗਾਧਿ ਬਿਅੰਤੁ ਅਪਾਰ।.....

ਭਰਥਰੀ ਵਾਚ:-

ਕਿਵ ਕਰਿ ਦੁਨੀਆ ਦੁਤਰੁ ਤਰਿਆ, ਕਿਵ ਕਰਿ ਬਾਲੇ ਜੀਵਤ ਮਰਿਆ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਾਚ:-

ਗੁਰਮੁਖਿ ਖੋਜਤ ਰਾਹੁ ਬਤਾਇਆ, ਸਹਜਿ ਮਿਲੇ ਜਗ ਜੀਵਨੁ ਪਾਇਆ।.....

ਗੋਰਖ ਵਾਚ:-

ਜਤੀ ਸਤੀ ਸਤਵੰਤਾ ਸਾੜਾ, ਪੰਚੇ ਇੰਦ੍ਰੀ ਮਾਰਿ ਨਿਵਾੜਾ।

ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਇਸਨਾਨੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਬੇਤਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ।.....

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਾਚ:-

ਚੰਚਲ ਚਾਇ ਨ ਖੇਲੇ ਖੇਲੇ, ਕਾਮਨਿ ਦਾਮਨਿ ਤਿਆਗੇ ਗੁਰ ਮੇਲੇ।.....

ਚੰਚਲ ਨਾਰਿ ਨਾ ਜਾਇ ਅਖਾੜੇ, ਗਗਨੰਤਰ ਧਣਖ ਸਹਿਜ ਮਹਿ ਚਾੜੇ।

ਗੋਰਖ ਵਾਚ:-

ਕਵਨ ਰੂਪ ਭਵਨ ਬਿਸਥਾਰੁ ਕਵਨ ਅਰੰਭ ਨਵਨ ਅਕਾਰੁ।.....

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਾਚ:-

ਸਚੁ ਰੂਪ ਪਵਨ ਬਿਥਾਰ। ਅਗਨਿ ਅਰੰਭੁ ਸਬਦੁ ਅਕਾਰੁ।.....

ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੋਰਖ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਨਾਨਕ ਬਾਲਾ ਚਲਤੇ ਹੈਂ ਸਿਧਾ ਕਾ ਮੇਲਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹਾਂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕਹਾ ਹੈ ਮੇਲਾ। ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਕਹਿਆ, ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ, ਅਚਲ ਸਿਧਾ ਕਾ ਮੇਲਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸਿਧੇ ਕਹਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਕਿਤਨੇ ਕੋਹ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜਹਰੁ ਤੁਮ ਤੇ ਸਿਧ ਹੋ ਉਡਿ ਜਾਤੇ ਹੋ ਹਮ ਮਨੁਖ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਭਰਬਰੀ ਬੋਲਿਆ, ਅਰੇ ਨਾਨਕ ਬਾਲੇ ਤੂੰ ਕਉਸ ਕਉ ਉਡਾਵਤਾ ਥਾ ਅਬ ਕਿਆ ਤੁਝ ਕਉ ਹੂਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹਾਂ ਭਰਬਰੀ ਜਿਸ ਕਉਸ ਉਡਾਈ ਥੀ ਸੋ ਹਮ ਕੋ ਭੀ ਉਡਾਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਭਰਬਰੀ ਕਹਿਆ, ਰੇ ਨਾਨਕ ਕਉਸ ਤੈਂ ਹੀ ਨੇ ਉਡਾਈ ਥੀ ਕੇ ਕਿਸੀ ਅਉਰ ਨੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ:-

ਸਚਿ ਸਬਦਿ ਨੈ ਕਉਸ ਉਡਾਈ। ਆਗਿਆ ਏਕੰਕਾਰੀ ਆਈ।

ਬਿਨੁ ਆਗਿਆ ਸਿਉ ਕਾਉਨ ਉਡਾਵੇ। ਐਸਾ ਕੋਈ ਦਿਸਟਿ ਨਾ ਆਵੇ।....

ਤਾਂ ਸਿਧਾਂ ਉਡਾਰੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸਿਧ ਤਾਂ ਗਏ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਜੋ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਚਲੁ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਸੀਂ ਭੀ ਜਾਈਏਗਾ। ਜੇ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਕਰਤਾਰ ਲੈ ਜਾਏ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਭਲਾ ਜੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਡਾਰੀ ਲੀਤੀ। ਜਾਂਦੇ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਹਿਕ ਪਿਪਲ ਦੇ ਹੇਠਿ ਬੜਾ ਆਹਾ। ਉਸ ਉਪਰਿ ਬੈਠਿ ਗਏ। ਜਾਂ ਸਿਧ ਆਏ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖਨਿ ਜੋ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਅਗੇ ਹੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਨਾਥ। ਤਾਂ ਭਰਬਰੀ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਤੂੰ ਕੁਛ ਇਸਟੀ ਭੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ:-

ਉਸਤਾਦ ਹਮਾਰਾ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਾ। ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਬਚਨ ਕਾ ਸੂਰਾ।.....

ਤਲਵੰਡੀ ਆਉਣਾ ਤੇ ਸਹਜਾਦੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ

ਜਾਂ ਉਥੋਂ ਮੇਲਾ ਉਜੜਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਵਟਾਲੇ ਕਿਆ ਲੋਕਾਂ ਸਿਵਾਣ ਲਿਤਾ। ਲੋਕ ਆਇ ਕਰਿ ਕਈ ਪੈਰੀਂ ਪਏ ਅਤੇ ਬਹੁਤੇ ਦੁਸਟੀ ਲਗੇ ਕਰਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਇਥੋਂ ਲੋਕ ਦੁਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਅਸਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਪੁਕ੍ਰ ਨੂੰ ਉਥੇ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਦੁਇ ਸਾਧ ਕੰਧਾਰਿ ਵਿਚਿ ਹੋਨਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਸਾਡਾ ਵਚਨ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਸਹਜਾਦਾ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਪੁਕ੍ਰ ਤਲਵੰਡੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਉਸ ਤਾਈ ਓਥੇ ਲੈ ਜਾਵਣਾ ਹੈ ਜਹਰੁ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਚਲੋ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਡਾਰੀ ਲਿਤੀ ਆਇ ਚੰਦ੍ਰਭਾਨ ਸੰਧੂ ਦੇ ਖੂਹ ਤੇ ਉਤਰੇ ਬਾਲੇ ਦੇ ਪਿਉ ਦਾ ਖੂਹ ਥਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਗਇ ਬੁਲਾਰ ਤਾਂ ਚਲਿ ਗਇਆ।

ਅਤੇ ਕਾਲੂ ਭੀ ਅਤੇ ਅਮਾ ਬੀਬੀ ਭੀ ਚਲਿ ਗਈ। ਚਾਚਾ ਲਾਲੂ ਰਹੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਚੰਬੜ ਪਵਸੀ। ਅਤੇ ਅਸਾਂ ਜਰੂਰ ਜਾਵਨਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਸਦਿ ਲਿਆਉ ਚੁਪਾਤਿਆਂ ਜਾਣੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਸਹਜਾਦੇ ਨੂੰ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਆਹੋ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਜੀ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਜਾਇ ਸਹਜਾਦੇ ਨੂੰ ਸਦਿਆ ਚਾਰਿ ਘੜੀ ਰਾਤਿ ਗਈ ਆਹੀ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦਾ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਜਾਂ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਹੈ ਜੋ ਨਾਨਕ ਤਪੇ ਨਾਲਿ ਗਇਆ ਆਹਾ। ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਪਿਉ ਭੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲੇ ਆਹਾ। ਸਿਵਾਣਿ ਕਰਿ ਸਹਜਾਦਾ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਵਚਨੁ ਕੀਤਾ ਸਹਜਾਦਾ ਕਰਤਾਰ ਭਲਾ ਕਰੇ। ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਉਂ ਦੀ ਦਾਤਿ ਦੇਵੇ।

ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਸਹਜਾਦਾ ਤੈਨੂੰ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਸਦਦਾ ਹਈ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੇਰਾ ਬਾਬਾ ਕਿਥੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਸਹਜਾਦਾ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਹੈ। ਤੂੰ ਟੁਰਤੁ ਚਲੁ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦਾ ਕਰਮ ਕਾ ਬਲੀ ਆਹਾ ਉਠਿ ਨਾਲਿ ਹੋਇਆ। ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਸਹਜਾਦਾ ਤੇਰਾ ਪਿਤਾ ਕਾਲਿ ਵਸਿ ਹੋਆ। ਅਸਾਨੂੰ ਜੋਗੁ ਆਹਾ ਤੈਨੂੰ ਸਿਰਪਾਉ ਦੇਵਣ। ਆਖੁ ਤੈਨੂੰ ਕੇਹੜਾ ਸਿਰਪਾਉ ਦੇਵੀਏ। ਆਖੇ ਤਾਂ ਕਪੜਿਆ ਦਾ ਸਿਰਪਾਉ ਦੇਵੀਏ। ਕੇ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਸਿਰਪਾਉ ਦੇਵੀਏ। ਜੋ ਤੂੰ ਆਖੇ ਸੋ ਦੇਵੀਏ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਜੋ ਬਾਬੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਹਈ ਸੋ ਮੈਨੂੰ ਦੇਹ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਸੁਣਿ ਸਹਜਾਦਾ ਤੇਰੇ ਪਿਉਂ ਅਸਾਥੋਂ ਸਾੜਨਾ ਮੰਗ ਲੀਤਾ। ਅਸਾਂ ਉਸ ਤਾਈ ਸਾੜਿਆ ਜੋ ਤੂੰ ਉਥੇ ਚਲਿ ਕਰਿ ਰਹੇਂ ਤੂੰ ਭੀ ਉਸੇ ਜੇਹਾ ਹੋਵੇ। ਅਗੇ ਤੇਰੀ ਖੁਸੀ ਜੋ ਤੂੰ ਆਖੋਂ ਸੋਈ ਕਰੀਏ।

ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਥਾਨਿ ਲੈ ਚਲੋਂ ਤਾਂ ਰਬੁ ਮੈਂ ਤੇ ਭੀ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਵੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਆਖਿਆ, ਚਲੁ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸਹਜਾਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਚਲੀਏ ਉਥੇ ਹੀ। ਤਾਂ ਆਖਿਆ, ਭਲਾ ਜੀ ਚਲੋਂ।

ਸਾਖੀ ਸਜਨ ਠਗ ਦੀ

ਤਾਂ ਤ੍ਰੈ ਚਲ ਜਾ ਮੁਲਤਾਨ ਦੀ ਧਰਤੀ ਗਏ ਨੇੜੇ ਤੁਲੰਬੇ ਦੇ ਨਉ ਕੋਹ ਪਰੇ ਉਥੇ ਹਿਰੂ ਸਜਣ ਬੈਠਾ ਆਹਾ। ਕੋਹੀ ਰਹਿਤ ਰਹਿੰਦਾ ਆਹਾ ਜੇਹੀ ਤਰਹਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਬੈਸਨੇ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਸਹਜਾਦਾ ਇਸ ਗਿਰਾਉ ਵਿਚਿ ਜਾਹ ਪਰ ਡਰੇ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਕੇਹਾ ਡਰ ਹੈ। ਜਾਂ ਤੁਸੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲਿ ਹੋ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਦੇ ਗਲ ਉਚੇ (ਸੁਚੇ) ਕਪੜੇ ਆਹੇ। ਜਾਇ ਸਹਜਾਦੇ ਰਾਮ ਸਤਿ ਕੀਤੀ ਅਗੋਂ ਸਜਣ ਬੋਲਿਆ, ਆਉ ਭਾਈ ਸਤਿਰਾਮ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸਜਣ ਪੁਛਿਆ, ਭਾਈ ਕਿਥੋਂ ਆਇਓ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈ ਪਰਦੇਸੀ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਸਜਣ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਤੂੰ ਕਉਣ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਸਚੁ ਆਖੁ। ਤਾਂ ਸਜਣ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਕਿਸੇ ਵਡੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਮਿਰਾਸੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜਿਜਮਾਨ ਮੈਂ ਵਡੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਮਿਰਾਸੀ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸਜਣ ਪੁਛਿਆ, ਭਾਈ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਉਸਦਾ ਨਾਉਂ ਨਾਨਕ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਜਣ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਉਹ ਕਉਣ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਉਹ ਖੜੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਵਡਾ ਆਦਮੀ ਹੈ। ਤਾਂ

ਸਜਣ ਫੇਰਿ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਉਹ ਅਸਾਂ ਜੋਹਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜਿਜਮਾਨ ਤੁਸਾਥੋਂ ਭੀ ਵਡਾ ਆਦਮੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਜਣ ਅਪਣਿਆਂ ਟਹਲੂਆਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਉਹ ਏਹੁ ਵਡੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਮਿਰਾਸੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਭਲੀ ਤਰਹ ਖਿਜਮਤਿ ਕਰਣੀ। ਭਲੀ ਤਰਹ ਖਾਵਾਣਾ। ਜਾਹਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲਿ। ਸਹਜਾਦੇ ਨੂੰ ਖਾਵਾਨ ਲਈ ਗਏ। ਸਹਜਾਦੇ ਦੇ ਕਪੜੇ ਲਾਹਿ ਲੀਤੇ ਅਤੇ ਲਗੇ ਆਖਣ ਦਸਿ ਭਾਈ ਹੋਰ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਪਣੇ ਮਨਿ ਵਿਚਿ ਯਾਦਿ ਭਲੇ ਤਪਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਭਲੀ ਜਾਹਗਾ ਭੇਜਿਆ ਹਈ। ਕਪੜੇ ਲਾਹਿ ਲੀਤੇ ਅਤੇ ਬੇਨਿ ਬਹਾਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਚਲੁ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਸਾਨੂੰ ਸਹਜਾਦੇ ਯਾਦਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਬਾਲਾ ਦੋਵੇਂ ਆਇ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਦੇਖਨ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖਣ ਜੋ ਸਜਣ ਐਸੀ ਤਰਾਂ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਵਡੇ ਪਰਮ ਬੈਸਨੇ ਹੋਇ ਹੋਨਿ। ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਸਜਣ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ। ਅਗੋਂ ਸਜਣ ਬੋਲਿਆ, ਆਉ ਭਾਈ ਸਤਿਗੁਮ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਇਥੇ ਅਸਾਡਾ ਹਿਕੁ ਮਿਰਾਸੀ ਆਇਆ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਸਜਣ ਆਖਿਆ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਭਾਈ ਸਜਣਾ ਮੁਕਰਤਾ ਹੈਂ ਇਥੇ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਅਗੋਂ ਸਜਣ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਅਤੀਤ ਫਕੀਰ ਹੋ ਮੈਨੂੰ ਕਿਆ ਜਰੂਰਤ ਪਈ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਮੁਕਰਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਜਾਇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਇਸਿ ਵੈਸਨੇ ਦਾ ਮੁਹ ਕਾਲਾ ਕਰੁ ਅੰਦਰੋਂ ਸਹਜਾਦੇ ਨੂੰ ਕਵਿ ਲਿਆਉ। ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਜਾਇ ਅੰਦਰਿ ਵੜਿਆ। ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਸਹਜਾਦਾ ਬਧਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਉਠਿ ਸਹਜਾਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਦਦਾ ਹਈ। ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜਿਜਮਾਨ ਤੁਸਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਥੇ ਭੇਜਿਆ ਮੇਰੇ ਕਪੜੇ ਲਾਹਿ ਲੀਤੇ। ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬੰਨਿ ਘਤਿਉ ਨੇ ਮੈਂ ਕਿਆ ਕਰਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਸਹਜਾਦਾ ਹੁਣਿ ਤੇਰੇ ਕਪੜੇ ਭੀ ਲੈਂਦੇ ਆਹੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਧਾ ਆਹਾ ਸੇ ਸਿਰਮਿੰਦੇ ਹੋਏ। ਅਤੇ ਕਪੜੇ ਦੇਵਨਿ ਨਾਹੀ ਆਖਨਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਆਇਆ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਚਲੁ ਸਹਜਾਦਾ ਕਪੜੇ ਉਥੇ ਹੀ ਆਇ ਰਹਨਿਗੇ। ਤੂੰ ਓਦਰੁ ਨਾਹੀ। ਸਹਜਾਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕਰਿ ਬਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਅਵੇਂ ਸਹਜਾਦਾ ਕਪੜੇ ਕਿਥੇ ਨੀ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਇਹ ਭਲਾ ਭਗਤੁ ਬੈਸਨ ਹੈ ਇਹੁ ਤਾਂ ਠਗੁ ਹੈ ਜੀ। ਰੋਟੀ ਖਾਵਾਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਅੰਦਰਿ ਵਾੜਿ ਕਰਿ ਕਪੜੇ ਲਾਹਿ ਲੀਤੇ ਨੇ। ਅਤੇ ਬੰਨਿ ਘਤਿਉਨੇ ਏਹੋ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹਈ ਏਹ ਭਗਤ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਕਿਉ ਭਾਈ ਸਜਣਾ ਇਹ ਕਿਆ ਕੰਮ ਤੂੰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਸਜਣ ਸਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਬੋਲਿ ਸੰਘੇ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸਬਦੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇਆ:-

ਉਜਲ ਕੈਹਾ ਚਿਲਕਣਾ ਘੋਟਿਮ ਕਾਲੜੀ ਮਸੁ॥

(ਸੁਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੬ ॥ ੧॥ (੭੨੬)

ਤਾਂ ਸਜਣ ਠਗਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਸਜਣਾ ਜੇ ਏਹ ਕੰਮ ਛਡੇ ਤਾਂ ਕਰਤਾਰ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੋਵੀ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਜਪੋ ਤਾਂ ਕੁਛੁ ਜੀਅ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਵੀ। ਤਾਂ ਸਜਣ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣਿ ਰਖਿ ਲੈਹੁ ਮੈਂ ਅਵਗੁਣ ਬਹੁਤ ਕੀਤੇ ਹੈਨਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਕਰਮੇ ਇਧਰ ਆਏ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਸਜਣ ਏਹੁ ਸਹਜਾਦੇ ਤੇਰਾ ਰਮਦਾਸ ਹੈ ਅਤੇ ਮਿਰਾਸੀ ਹੀ ਜੇ ਇਸ ਤਾਈ ਮੰਨੇਗਾ ਤਾਂ ਕਰਤਾਰ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੋਵੀਗਾ ਅਤੇ ਅਗੋਂ ਹੋਰੁ ਕਰੇਗਾ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਸਜਣ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਪਿਛਲੇ

ਬਖਸੀਅਨਿ ਅਗੇ ਨ ਕਰਾਂਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ: ਭਾਈ ਸਜਣ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਜਣ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਿ ਕਰਿ ਅਗੇ ਚਲਿਆ।

ਖੁਰਮ ਸਹਰ ਜਾਣਾ

ਅਗੇ ਜਾਇ ਸਹਜਾਦੇ ਨੂੰ ਖੁਰਮ ਸਹਰ ਜਾਇ ਖੜਾ ਕੀਤਾ। ਆਖਿਉਸੁ। ਸਹਜਾਦਾ ਇਹੁ ਤੇਰੇ ਪਿਉ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਸਮਾਧਿ ਹਈ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਉਥੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸਹਜਾਦਾ ਅਸਾਡਾ ਕਹਿਆ ਮੰਨਸੀ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਕਹਿਆ, ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਆਖੋ ਸੋ ਮੰਨਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਸਹਜਾਦਾ ਤੂੰ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹੁ। ਮਰਦਾਨਾ ਅਸਾਡਾ ਯਾਰ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਟਬਰਾਂ ਦਾ ਕਿਆ ਕਰੀਏ, ਟਬਰ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸਹਜਾਦਾ ਇਥੇ ਮਰਦਾਨੇ ਅਤੇ ਤੇਰੀ ਮੰਝੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਸੀਂ ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਆਖਦੇ ਆਹੇ ਤੂੰ ਟਬਰ ਆਪਣੇ ਲਉ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਧਰ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੇ। ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਸ ਅਧਾਰ ਰਹਾਂਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸਹਜਾਦਾ ਜਿਤੁ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਯਾਦਿ ਕਰੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਤਿਤੇ ਵੇਲੇ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਖੜੇ ਆਹੇ। ਤੂੰ ਪਰਤੀਤਿ ਕਰਿ ਜਾਣ। ਤਾਂ ਸਹਜਾਦੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਪਰਤੀਤਿ ਹੈ।

ਕੰਧਾਰ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨਾਲ ਗਲ ਬਾਤ

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਥੋਂ ਉਛਾਰੀ ਲੀਤੀ ਤਾਂ ਜਾਇ ਕੰਧਾਰ ਵਿਚਿ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਉਥੇ ਹਿਕੁ ਮੁਗਲ ਫਕੀਰੁ ਆਹਾ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਯਾਰ ਅਲੀ ਆਹਾ। ਉਸ ਨਾਲਿ ਭੇਟ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਉਸ ਪੁਛਿਆ। ਸੁਆਲੁ ਕੀਤੋਸੁ ਸੁਮਾ ਨਾਮ ਚਿ ਦਾਗੇ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਮਾਂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮੁਗਲੁ ਬੋਲਿਆ, ਮਾਂ ਨਸਿ ਨੇ ਫਿਮੀਦਮ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਮਾਂ ਬੰਦ ਖੁਦਾਇਸ। ਤਾਂ ਮੁਗਲੁ ਪੁਛਿਆ ਸੁਮਾਂ ਪੀਰੁ ਗੁਫਤਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਮਾਂ ਪੀਰੁ ਜ਼ਿੰਦਾ ਪੀਰ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮੁਗਲੁ ਬੋਲਿਆ, ਸੁਮਾਂ ਪੀਜ਼ ਜ਼ਿੰਦ ਪੀਰ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਅਰੇ ਫੇਰਿ ਮੁਗਲ ਕਹਿਆ, ਮਾਂ ਇਤਕਾਦ ਨੇਸਤਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਚਿ ਗੁਫਤਿ। ਤਾਂ ਮੁਗਲੁ ਕਹਿਆ, ਪੈਦਾ ਸੁਦਿ ਮੁਰੀਦ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਯਕ ਖੁਦਾਇ ਪੀਰੁ ਸੁਦਿ ਕੁਲਿ ਆਲਮ ਮੁਰੀਦਿ। ਫਕੀਰ ਖਬਰਦਾਰੁ ਨਿਗਾਹਿ। ਦਿਗਰ ਨਾ ਦਾਰੀ। ਤਾਂ ਮੁਗਲੁ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਡਿਗਿ ਪਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਖੁਦਾਇ ਦਾਰੀ ਨੈਸਿਤ ਖੁਦਾਇ ਦਾਰੀ। ਤਾਂ ਮੁਗਲ ਕਹਿਆ, ਸੁਮਾਂ ਪੀਰ ਮਾਂ ਮੁਰੀਦਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਮਾਂ ਨਾਮ ਚਿ ਦਾਰੀ। ਤਾਂ ਮੁਗਲ ਕਹਿਆ, ਮਾਂ ਨਾਮ ਯਾਰ ਅਲੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਗੁਫਤ ਨਾਨਕ ਸੁਮਾਂ ਨਾਮ ਬਾਬਾ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੰਧਾਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹਿਕਸ ਦੇਸ ਨੂੰ ਚਲਿਆ। ਉਸ ਮੁਗਲ ਦਾ ਯਾਰ ਸੇਖ ਸਰਫੁ ਪਠਾਣੁ ਆਹਾ। ਬਿਦਰ ਸਹਰ ਦਾ ਦਖਣ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਆਹਾ। ਉਹ ਮੁਗਲ ਨਾਲਿ ਪਰਚਨਿ ਆਵਦਾ ਆਹਾ। ਉਹ ਮੁਗਲ ਪਾਸਿ ਆਇਆ ਆਹਾ। ਜਾਂ ਪਠਾਣੁ ਦੇਖੇ ਜੋ ਅਗੇ ਕੁਝ ਹੋਰੁ ਆਹਾ। ਅਤੇ ਹੁਣਿ ਕੁਝ ਹੋਰੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਪਠਾਣੁ ਪੁਛਿਆ, ਮੁਗਲ ਨੂੰ ਐਇ ਮੀਰ ਤੁਮਾਰਾ ਵਖਤੁ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੁਗਲ ਕਹਿਆ, ਤੁਝ ਕੋ ਕਿਆ ਨਜਰਿ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਪਠਾਣੁ ਕਹਿਆ, ਮੀਰਿ ਮੁਝਿ ਕੋ ਤੂੰ ਆਜੁ ਅਉਰਿ ਨਜਰਿ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੁਗਲ ਕਹਿਆ, ਖੁਦਾਇ

ਦਾਰੀ ਤੁ ਚਿ ਗਮ ਦਾਰੀ। ਤਾਂ ਪਠਾਣਿ ਕਹਿਆ, ਬੁਗੋ। ਮੁਗਲ ਕਹਿਆ, ਹਮਦੂੰ ਹਵਾਲ ਮਸਤ। ਪਠਾਣਿ ਕਹਿਆ, ਕੁਜਾਮ। ਤਾਂ ਮੁਗਲ ਕਹਿਆ, ਯਕਾ ਫਕੀਰ ਹਮ ਚੂੰ ਪੀਰ ਸੁਦ ਪਠਾਣਿ ਕਹਿਆ, ਉ ਰਾ ਦੀਦਾਰ ਮਤਲਬ ਪੁਰਸੀਦਿ। ਫੇਰਿ ਮੁਗਲ ਕਹਿਆ, ਮਾ ਬੰਦ ਸੁਦੇ ਉਰਾ ਖਲਾਸਿ। ਬੇ ਮਤਲਬ ਦਰੋਗ ਨਮੇ ਆਇਦਿ। ਤਾਂ ਪਠਾਣਿ ਕਹਿਆ, ਸੁਮਾ ਮਾ ਬਿਰਾਦਰ ਸੁਮਾ ਰਜਾਇ ਸੁਦੀ। ਮੁਗਲ ਕਹਿਆ, ਮਤਲਬ ਦੀਦਾਰ ਉ ਰਜਾਏ। ਤਾਂ ਪਠਾਣਿ ਕਹਿਆ, ਖੁਦਾਇ ਸਤਾਰੀ ਅਗਰ ਮਿਹਰਿ ਕਰਾਰੀ: ਤਾਂ ਮੁਗਲ ਕਹਿਆ, ਗੁਫਦਤ ਸੁਮਾ ਬਿਰਾਦਰੇ ਯਾਰ ਵਫਾਦਾਰ। ਤਾਂ ਮੁਗਲ ਕਹਿਆ ਆਰੇ ਆਰੇ ਈ ਲੁਫਤਿ ਖੁਦਾਈ। ਤਾਂ ਪਠਾਣਿ ਕਹਿਆ, ਮਾ ਆਰੇ ਆਰੇ। ਤਾਂ ਪਠਾਣਿ ਅਗੇ ਆਵਦਾ ਆਹਾ। ਦੁਇ ਦਿਨ ਪਰਚਿ ਕਰਿ ਚਲਦਾ ਰਹਦਾ ਆਹਾ। ਹੁਣਿ ਧਰਨਾ ਮਾਰਿ ਬੈਠਾ ਜਾਏ ਹੀ ਨਾਹੀ। ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਹਿ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ....।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚਉਥੇ ਦਿਨ ਫੇਰਿ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਪਾਸਿ ਆਇਆ ਤਾਂ ਅਗੇ ਵਲੀ ਪਾਸਿ ਸਰਫ ਪਠਾਣ ਦਖਣੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਾਹਿ ਕਹਿਆ, ਸਲਾਮਾਲੇਕਮ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ। ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਕਹਿਆ, ਆਵਾਅਲੇਕਮ ਸਲਾਮ ਆਈਏ ਪੀਰ ਜੀ ਸਰਫਰਾਜੀ ਹੁਈ। ਲੁਤਫੁ ਹੂਆ ਕਰਮ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਕੀਈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਲੁਤਫੁ ਖੁਦਾਈ ਬੰਦਾ ਗੁਮਰਾਹੀ ਕਰਮ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਇਲਾਹੀ। ਤਾਂ ਸਰਫੁ ਪਠਾਣ ਬੋਲਿਆ, ਪਰਸੀਦ ਸਰਫੁ ਗੁਫਤਿ ਨਾਨਕ ਦੁਰਸਿਤ। ਮਾਇਨਾ ਬਾਲੇ। ਕੁਲ ਚਿ ਹਵਾਲ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ :-

ਕੁਲਾ ਕੁਲਿ ਏ ਖੁਦਾਇ। ਸਭ ਤਰਹੇ ਬੇਪਰਵਾਹ ॥

ਸਿਸਤਿ ਧਰੇ ਏਕਿ ਨਿਸਾਨਾ। ਤਬ ਸਭ ਤੇ ਹੋਏ ਰਹੇ ਬੇਗਾਨਾ ॥

ਗੁਫਤਿ ਨਾਨਕ ਦੁਰਸਤਿ ਮਾਇਨਾ। ਸਮਝੇ ਤਬ ਜਬ ਖੁਲੇ ਆਇਨਾ ॥

ਸਰਫੁ ਕਹਿਆ ਖਵਨੀ ਚਿ ਕਾਰ ਕਰਦੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ :-

ਖਵਨੀ ਖੇਰੁ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਦੇਖੁ। ਮਰਦਾ ਹੋਇ ਤਜੋ ਸਭ ਭੇਖ ॥

ਜੁਮਲੁ ਜਹਾਨੂੰ ਅਲਾ ਨੇ ਕੀਆ। ਖਾਲਕੁ ਏਕੁ ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਦੂਆ ॥

ਗੁਫਤ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਸਰਫ ਇਆਨੇ। ਦੁਰਸਤਿ ਮਾਇਨਾ ਜੋ ਹਕ ਪਛਾਨੇ ॥

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸਰਫ ਪੁਰਸੀਦੇ। ਸੇਲੀ ਰਾ ਚੂ ਕਰਦੰਦ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ :-

ਸੇਲੀ ਸਾਲਸੁ ਰਹੇ ਜਹਾਨ। ਚਾਰਿ ਕਤੇਬਾਂ ਛੁਟੇ ਕੁਰਾਨ।

ਸਰਾ ਸਰੀਯਤਿ ਮਾਨੇ ਨਾਹੀ। ਤਰੀਕਤਿ ਮਾਰਫਤਿ ਦਾਵੇ ਮਾਹੀ ॥

ਬਾਹਰਿ ਸਿਆਹੀ ਅੰਤਰ ਲਾਲ। ਗੁਫਤਿ ਨਾਨਕ ਪਹੁਚੇ ਦਰ ਹਾਲ ॥

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸਰਫ ਪੁਰਸੀਦੇ ਕਮਰ ਮੁਤਕਾ ਚਿਹ ਹਾਸਲ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ :-

ਮੁਤਕਾ ਮਿਹਰ ਏਲਾਹ ਕੀ ਸਾਹਦਿ ਪੀਰ ਬਤਾਇ।

ਦੂਜੇ ਸੇਤੀ ਫਰਕਿ ਰਹੁ ਤਬ ਪਾਵੇ ਰਾਹਿ ਨੇਵਾਇ।

ਐਸੀ ਰਹਨੀ ਜੋ ਰਹੇ ਤੇ ਹੋਵੇ ਦੁਰਸਤਿ ਈਮਾਨ।

ਜੋਰ ਜੁਲਮ ਨਾ ਕਿਸੀ ਕਰ ਪਕੜਿ ਹਲੀਮੀ ਖਾਨ।

ਗੁਫਤ ਨਾਨਕ ਸਰਫ ਸੁਨਿ ਆਜਜੀ ਮੁਕਾਮ।

ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਰਫ ਪੁਰਸੀਦੇ। ਗੋਦੜੀ ਚਿ ਹਰਫ ਕਰਦੇਮ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ :-
ਗੋਦੜੀ ਗਿਆਨ ਸਮਝਿ ਏਕੁ ਖੁਦਾਇ।
ਸੂਈ ਸਬੂਰੀ ਸਚੁ ਤਾਗਾ ਪਾਇ।
ਸਾਧ ਪੀਰ ਮਿਸੀਜੀਏ ਫਾਟਿ ਨ ਕਬਹੂ ਜਾਇ।
ਸਭ ਤੇ ਨੀਚ ਕਹਾਈਯੈ ਕੁਲਿ ਅੰਗ ਸਮਾਇ।
ਗੁਫਤਿ ਨਾਨਕ ਸਰਫ ਸੁਨਿ ਚਲਿ ਹੁਕਮ ਰਜਾਇ।....

ਤਾਂ ਸੇਖ ਸਰਫ ਪਠਾਣੁ ਬਿਦਰ ਸਹਰ ਦਾ ਆਹਾ। ਬਾਬੇ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਪਾਸਿ ਆਇਆ
ਆਹਾ ਪਰਚਣਿ ਕੰਧਾਰ ਵਿਚਿ ਉਥੇ ਗੋਸਿਟਿ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸੇਖ ਸਰਫੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰਾਂ
ਉਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ। ਅਤੇ ਆਖਿਉਸੁ ਸਮਾ ਪੀਰ ਮਾ ਮੁਰੀਦਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ,
ਜਾਹਿ ਆਪਨੇ ਬਿਦਰ ਸਹਰ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸਰਫ ਕਹਿਆ, ਪੀਰ ਨਾਨਕ ਫੇਰਿ ਦੀਦਾਰ ਹਮ ਕੇ ਕਦ
ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਦੀਦਾਰ ਦਿਲ ਮੈ ਰਾਖੀਉ। ਜੋ ਭੁਲ ਨਾ ਜਾਇ। ਤੇ ਫੇਰਿ
ਸੇਖ ਸਰਫ ਕਹਿਆ, ਪੀਰ ਜੀ ਦੀਦਾਰ ਤੋ ਦਿਲ ਮੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਫੇਰਿ ਇਸ ਵਜੇ ਭੀ ਪਾਈਏ।
ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੇਖ ਫੇਰਿ ਇਸ ਵਜਾ ਨਾਹੀ ਹੋਵਣੇ ਕਾ। ਤਉ ਏਕ ਬਾਤ ਅਉਰ
ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤ ਤਲਬ ਰਾਖਤੇ ਹੋ ਤੋ ਸਹਜਾਦਾ ਮਿਰਾਸੀ ਹੈ ਉਸ ਕਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰੇਗੇ। ਤਉ
ਗੋਇਆ ਹਮਾਰਾ ਦੀਦਾਰ ਪਾਇਆ ਯਹ ਬਾਤਿ ਦਰੁਸਤ ਕਰਿ ਮਾਨੀਓ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਸਰਫ
ਕਹਿਆ, ਜੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜੋ ਖੁਰਮ ਸਹਰ ਹੈ ਉਹਾਂ ਸਹਜਾਦਾ
ਮਰਦਾਨੇ ਕਾ ਬੇਟਾ ਹੈ ਵਹਾਂ ਹੀ ਜਾਇ ਕਰਿ ਉਸ ਕਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰੀਓ ਅਰ ਯਹ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ
ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰਓ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਸਰਫ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਜੀ ਬਡੀ ਇਨਾਇਤ ਹੂਈ। ਤੇ
ਫੇਰਿ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਕਹਿਆ ਹਮ ਕੇ ਕੁਛ ਕਉਲੁ ਕਰਾਰ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਤੁਮ
ਸੋ ਯਹ ਕਉਲ ਹੈ ਜੋ ਤੂੰ ਦਾਵਾ ਦੂਰਿ ਕਰਿ। ਸੁੰਨੀ ਅਰ ਰਾਡਜੀ ਕਾ। ਜੇਤੇ ਫਿਰਕੇ ਹੋ ਸਭ
ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਕੀਏ ਹੋ। ਯਉ ਜਾਣੇ ਫਕੀਰੀ ਕੀ ਰੋਸ ਹੈ। ਤਾਂ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਕਹਿਆ, ਪੀਰ ਜੀ
ਜਬ ਕਾ ਤੁਮਾਰਾ ਦੀਦਾਰ ਪਾਇਆ ਹੈ ਤਬ ਕਾ ਯਹ ਦਾਵਾ ਹਮ ਸਿਉ ਉਠ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ
ਕਹਿਆ ਖੁਦਾਏ ਸਰਫਰਾਜ ਹੂਆ ਭਲਾ ਹੂਆ। ਤੇ ਫੇਰਿ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਕਹਿਆ, ਪੀਰ ਜੀ ਹਮ
ਕੋ ਤੁਮ ਸਾਬ ਲੈ ਚਲੋ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਵਲੀ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ਹਮੋਂ ਈਹਾਂ ਹੀ
ਰਖਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਵਲੀ ਕਹਿਆ ਰਜਾਇ ਸੁਮਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਥੋਂ ਉਡਾਰੀ ਲੀਤੀ।

ਕਾਬਲ ਸਹਰ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਕਾਬਲ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਆਇ ਵੜੇ ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ
ਉਪਰਿ ਵਡੀ ਮਿਹਰਵਾਨਗੀ ਕੀਤੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਏਹੁ ਅਸਾਡਾ
ਪਿਆਰਾ ਯਾਰ ਆਹੀ ਇਹ ਅਸਾਡੀ ਤੋਤੇ ਜੁਗ ਵਿਚਿ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਆਹੀ।....
(ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਹਾਲ).....

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਕੋਈ ਇਸ ਕਾਬਲ ਸਹਰ ਵਿਚਿ ਭੀ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਤਾਂ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਇਕ ਇਥੇ ਭੀ ਹੈ। ਪਰ ਪਠਾਣਾਂ ਵਿਚਿ ਬਾਬੂ ਖੇਲ

ਦੀ ਦੇਹਿ ਵਿਚਿ ਹੈ ਪਰੁ ਅਜੇ ਮੁਸਕਿਆ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਭੀ ਮਿਲੋਗੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਚਲੀਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਦੋਵੇਂ ਜਾਇ ਬਾਬੂ ਖੋਲ ਦੀ ਦੇਹਿ ਘਰ ਵਿਚਿ ਵੜੇ। ਹਿਕੁ ਹਟੁ ਖਾਲੀ ਪਇਆ ਆਹਾ ਉਸ ਤੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਹਿਕੁ ਪਠਾਣੁ ਆਇਆ ਆਇ ਕਰਿ ਲਗਾ ਆਖਣ ਅਰੇ ਗੁਚੇ ਤੁਮ ਕਉਣ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਹਮ ਬੰਦੇ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਪਠਾਣੁ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਗੁਚੇ ਬੰਦੇ ਤੋ ਸਭੀ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਹੋ ਤੁਮੋ ਕਿਸ ਸੋ ਕਾਮ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਖਾਨ ਹਮ ਫਕੀਰ ਹੈਂ ਅਰੁ ਹਮਾਰਾ ਏਕੁ ਇਹਾਂ ਅਸਨਾਉ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪਠਾਣੁ ਕਹਿਆ, ਉਹ ਕਉਣ ਹੈ ਅਰੁ ਉਸ ਕਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਉਹ ਖਤ੍ਰੀ ਹੈ ਅਰੁ ਉਸ ਕਾ ਨਾਉਂ ਮਾਨਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪਠਾਣੁ ਪੁਛਿਆ, ਅਰੇ ਗੁਚੇ ਉਸ ਕੇ ਬਾਪ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਗੁਚੇ ਉਸ ਕੇ ਬਾਪ ਕਾ ਨਾਉਂ ਮਾਨ ਚੰਦ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪਠਾਣੁ ਕਹਿਆ, ਹੋਗਾ, ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪਠਾਣੁ ਕਹਿਆ, ਚਲੋ ਮੈ ਤੁਮ ਕੋ ਲੇ ਚਲਤਾ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਨਾ ਮਾਨ ਹਮ ਜਾਤੇ ਨਾਹੀਂ, ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਆਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਪਠਾਣੁ ਜਾਇ ਉਸ ਤਾਈਂ ਖਬਰ ਕੀਤੀ। ਅਰੇ ਮਾਨੇ ਤੇਰੇ ਦੋਇ ਫਕੀਰ ਅਸਨਾਉ ਹੈ ਬੈਠੇ ਹੋ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੈਂ। ਕਹਤੇ ਹੋ ਮਾਨ ਚੰਦ ਖਤ੍ਰੀ ਕਾ ਬੇਟਾ ਮਾਨ ਚੰਦ ਹਮਾਰਾ ਅਸਨਾਉ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹੀਆ ਚਲੋ ਮੈਂ ਤੁਮ ਕੋ ਉਸ ਪਾਸ ਲੇ ਚਲਤਾ ਹੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿਆ ਹਮ ਜਾਤੇ ਨਾਹੀਂ ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਆਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਮਾਨ ਚੰਦ ਕਹਿਆ ਗੁਚੇ ਮੇਰਾ ਫਕੀਰ ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਨਾਵ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪਠਾਣੁ ਕਹਿਆ, ਮਾਨ ਚੰਦ ਤੇਰਾ ਹੀ ਨਾਉਂ ਲੇਤੇ ਹੈ। ਨਾਹੀਂ ਤਾਂ ਹਮ ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਸੋ ਟੁਕੜਾ ਲੇ ਜਾਤੇ। ਤਾਂ ਮਾਨ ਚੰਦ ਵੀਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਇਐ ਤਾਂ ਸਹੀ ਮਾਨ ਚੰਦ ਸ਼ੇਰ ਦੁਇ ਮੇਵਾ ਜਾ ਲੀਤਾ, ਲੈ ਕਰਿ ਗਇਆ। ਜਾਇ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਫਕੀਰ ਬੈਠੇ ਹੈਨਿ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੇਖੁ ਸਹੀ ਸਹੀ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ ਹੋਂਦਾ। ਜਾਇ ਮਾਨ ਚੰਦ ਕਹਿਆ, ਫਕੀਰ ਜੀ ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਅਤੇ ਮੇਵਾ ਅਗੇ ਰਖਿਉਸੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਆਉ ਭਾਈ ਮਾਨ ਚੰਦ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਜੀ ਬੈਠੋ। ਤਾਂ ਮਾਨ ਚੰਦ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਫਕੀਰ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਅਸਨਾਵ ਹੈਂ ਅਤੇ ਅਤੀਤ ਫਕੀਰ ਦਾ ਸਭ ਕੋਈ ਸੇਵਕ ਹੈ। ਅਤੀਤ ਫਕੀਰ ਸਾਹਬ ਹੈਨਿ। ਪਰੁ ਜੀ ਤੁਮ ਮੇਰੇ ਕਦ ਕੇ ਅਸਨਾਉ ਹੋ ਮੈਂ ਤੁਮ ਕੋ ਯਹ ਪੁਛਤਾ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਮਾਨ ਚੰਦ, ਤੁਝ ਕੋ ਆਪੇ ਹੀ ਖਬਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਤਾਂ ਮਾਨ ਚੰਦ ਕਹਿਆ ਤੁਮਾਰਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਇਸ ਕਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਮਾਨ ਚੰਦ ਇਸ ਕਾ ਨਾਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਾਨ ਚੰਦ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਤੁਮਾਰਾ ਦੇਸ ਵਤਨ ਕਉਨ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਮਾਨ ਚੰਦ ਤੂੰ ਦੇਸ ਵਤਨ ਸਭਾਲੋਗਾ ਤੈਨੂੰ ਖਬਰ ਹੈ ਦੇਸ ਵਤਨ ਦੀ। ਤਾਂ ਮਾਨ ਚੰਦ ਕਹਿਆ, ਦੇਖੇ ਨਾਹੀਂ। ਸੁਣੋ ਤਾਂ ਹੋਸਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਚਨ ਬੋਲਿਆ:-

ਦੇਸ਼ ਹਮਾਰਾ ਬੇਗਮਪੁਰ ਹੈ ਤਿਸ ਵਤਨ ਸੋ ਆਏ॥

ਰਾਜਾ ਤਿਸ ਕਾ ਏਕੰਕਾਰ ਤਿਸ ਨੇ ਈਹਾ ਪਠਾਏ॥

(ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ)

ਤਾਂ ਮਾਨ ਚੰਦ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਮ ਤੇ ਆਉਰ ਬਾਤੇ ਕਰਤੇ ਹੋਏ ਤੇ ਸੈਸਾਰ ਮੈਂ ਬਾਤੇ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਮਾਨ ਚੰਦ ਬਾਤੇ ਏਹੀ ਅਸਲੀ ਅਉਰ, ਬਾਤੇ ਨਕਲੀ ਹੈਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸਬਦੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਆ :-

ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਤਿਨਿ ਦੇਖਿਆ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਰੇ ਭਾਈ॥

ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਕਰੇ ਆਪਿ ਜਿਨਿ ਵਾੜੀ ਹੈ ਲਾਈ॥

(ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੨ ਪੰਨਾ ੭੨੪)

ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਮਾਨ ਚੰਦ ਖੜੀ ਕਹਿਆ, ਇਸ ਜੀ ਕਾ ਭਲਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਵੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਮਾਨ ਚੰਦ ਇਸ ਜੀ ਦਾ ਭਲਾ ਤਦ ਹੋਵੇ ਜਾ ਇਸ ਤਾਈਂ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸਰ ਹੋਰੁ ਚਿਤਿ ਨਾ ਰਹੈ। ਸਾਸ ਸਾਸ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਯਾਦ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਮਾਨ ਚੰਦ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਸੋਈ ਬਿਧਿ ਬਤਾਈਐ ਜੀ ਜਿਸ ਬਿਧਿ ਕਰਤਾ ਚਿਤਿ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਮਾਨ ਚੰਦ, ਭੂਖ ਦਾ ਸੰਸਾ ਨ ਕਰ, ਨੰਗ ਦਾ ਸੰਸਾ ਨ ਕਰ, ਹਿਕੇ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਸੰਸਾ ਕਰ। ਹੋ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸਰਿ ਗਇਆ ਤਾਂ ਕਰਤਾਰ ਚਿਤਿ ਆਵੀ। ਤਾਂ ਮਾਨ ਚੰਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਥਿ ਦਾ ਭੰਡਾ ਦਿਤੋਸੁ ਆਖਿਉਸੁ ਲੈ ਭਾਈ ਖਬਰਦਾਰ ਏਹੁ ਅਸਾਡਾ ਭੰਡਾ ਖਬਰਦਾਰ। ਤਾਂ ਮਾਨ ਚੰਦ ਲੈ ਕਰਿ ਸਿਰ ਤੇ ਰਖਿਆ। ਸਿਰ ਤੇ ਰਖਣੇ ਨਾਲਿ ਮਾਨ ਚੰਦ ਦੇ ਕਪਾਟ ਖੁਲ ਗਏ ਮਸਤ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਲੈ ਭਾਈ ਮਾਲ ਚੰਦ ਅਸਾਡਾ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਹਈ। ਤਾਂ ਮਾਨ ਚੰਦ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ। ਮਹਾਪੁਰਖ ਹੋਇਆ।

ਬਾਲ ਨਾਥ ਦੇ ਟਿਲੇ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਚਲੇ ਆਇ ਬਾਲ ਨਾਥ ਦੇ ਟਿਲੇ ਬੈਠੇ। ਉਥੇ ਬਾਲ ਗੁਦਾਈ ਜੋਗੀਸਰ ਆਹਾ ਕੋਹੁ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਜਾਇ ਬੈਠਾ। ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਈ ਦੀ ਚਾਲੀ ਪਕੀ ਆਹੀ। ਭੰਡਾਰਾ ਖਾਵਣ ਦਾ ਅਤੇ ਕਪੜਿਆ ਦਾ ਅਤੇ ਘੋੜਿਆ ਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਆਹਾ। ਦੁਹੇ ਕੋਹਾ ਤੋੜੀ ਅਗੇ ਰਾਹਿ ਵਿਚਿ ਜੋਗੀ ਆਨੁ ਭੋਜਿਦੇ ਆਹਾ ਬਕਿਆ ਹਾਰਿਆ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਪਰਸੁਆਰਥੀ ਆਹਾ। ਜਾਂ ਜੋਗੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇ, ਜੋਗੀ ਲਗੇ ਆਖਣਿ ਚਲੇ ਅਤੀਤੋ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਪਰ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜਾਉ ਜੋਗੀਸਰੋ ਹਮ ਨਾਹੀਂ ਆਵਤੇ। ਤਾਂ ਜੋਗੀਆਂ ਜਾਇ ਕਹਿਆ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਈ ਨੂੰ, ਜੀ ਦੋਇ ਅਤੀਤ ਬੈਠੇ ਹੈਂ ਆਵਤੇ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਈ ਕਹਿਆ, ਜੋਗੀਸਰੋ ਜਾਇ ਕਰਿ ਕਹੋ ਜੀ ਉਪਰਿ ਸੋ ਮੇਹੁ ਆਇ ਆਹੋ ਦੁਖ ਪਾਵੇਗੇ। ਜਾਇ ਜੋਗੀਆਂ ਕਹਿਆ, ਨਾਥਿ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜੋ ਈਹਾ ਦੁਖ ਪਾਵੇਗੇ ਮੇਹੁ ਆਇਆ ਹੈ। ਚਲ ਕਰ ਬਸਤਰ ਲੇਹ, ਭੰਡਾਰਾ ਲੇਹ, ਖਾਣੇ ਲੇਹ, ਜਹਗਾ ਲੇਹੋ ਚਲੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜਾਉ ਜੋਗੀ ਹਮ ਈਹਾਂ ਗੁਜਰਾਨਿ ਕਰੇਗੇ। ਤਾਂ ਜੋਗੀ ਫਿਰਿ ਆਇ ਆਖਿਉਸੁ ਜੀ ਨਾਥਿ ਜੀ ਉਹ ਨਾਹੀਂ ਆਵਤੇ। ਤਾਂ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਇ ਕਹਿਆ, ਚਲੋ ਭਾਈ ਹਮੀ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਦੇਖੋ ਉਹਿ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀਂ ਆਵਤੇ। ਤਾਂ ਆਪਿ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਈ ਆਇਆ ਆਇ ਕਰਿ ਲਗਾ ਆਖਣਿ, ਚਲੋ ਅਤੀਤੋ ਆਸਣੁ ਮੰਦਰੋ ਮੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਨਾਥਿ ਜੀ ਹਮ ਫਕੀਰ ਅਤੀਤ ਹੈ ਕਹਾਂ ਕਹਾਂ ਆਸਨ ਅਰੁ ਮੰਦਰ ਦੂਢਤੇ ਫਿਰੇਗੇ। ਫਕੀਰ ਅਤੀਤ ਕੋ ਜਹਾਂ ਗੁਜਰਾਨਿ ਆਈ

ਤਹਾਂ ਹੀ ਗੁਜਰੀ। ਤਾਂ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਈ ਕਹਿਆ, ਸੁਣੋ ਅਤੀਤੋ ਜੋ ਨ ਹੋਵੇ ਤੋ ਜਹਾਂ ਗੁਜਰੀ
ਤਹਾਂ ਹੀ ਗੁਜਰੀ। ਅਰੁ ਜੇ ਅਲੇਖ ਪੁਰਖ ਆਪਣੀ ਦਇਆ ਕਰਿ ਕੇ ਆਨਿ ਮਿਲਾਵੇ ਤੋ
ਨਿਤਾ ਕਰਨਾ ਭੀ ਤੋ ਭਲਾ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਚਲੁ ਭਾਈ ਬਾਲਾ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ
ਕਹਿਆ, ਚਲੋ ਜੀ ਜੋ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਈ
ਆਸਨ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚਿ ਲੈ ਗਇਆ। ਜਾਇ ਕਰਿ ਮੰਦਰ ਦੇਖਾਏ। ਲਗੇ ਆਖਣ, ਦੇਖੋ ਜੀ
ਮੰਦਰ ਕੈਸੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹਾਂ ਜੀ ਕਿਆ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਰਾਜਿ ਲੀਲਾ ਕਾ। ਤਾਂ
ਫੇਰਿ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਈ ਜਾਇ ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਕਾ ਭੰਡਾਰ ਦਿਖਾਇਆ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ,
ਜੀ ਕਿਆ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਰਾਜਿ ਲੀਲਾ ਕਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਈ ਜਾਇ ਭੋਜਨ ਦਾ ਭੰਡਾਰ
ਦਿਖਾਇਆ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਕਿਆ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਰਾਜਿ ਲੀਲਾ ਕਾ। ਤਾਂ
ਫੇਰਿ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਈ ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਦਿਖਾਇਆ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਾਂ ਜੀ
ਕਹਿਆ ਕਿਆ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਰਾਜਿ ਲੀਲਾ ਕਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਈ ਕਹਿਆ, ਅਤੀਤੋ
ਤੁਮਾਰਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਜੋਗੀਸਰ ਇਸ ਕਾ ਨਾਉਂ ਭਾਈ
ਬਾਲਾ ਹੈ। ਫੇਰਿ ਬਾਲ ਗੁਦਾਈ ਕਹਿਆ, ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਜੋਗੀਸਰ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਈ ਪੁਛਿਆ
ਸੁਣਿ ਅਤੀਤ ਉਹ ਜੁ ਕੋਈ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਮੁਸਕਿਆ ਹੈ ਤੂੰ ਉਹੋ ਹੀ ਹੈ। ਕੇ ਹੋਰੁ ਹੈ, ਸਚ
ਕਹੀਉ। ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਬੋਲਿਆ, ਆਹੇ ਜੋਗੀਸਰ ਉਹੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਈ ਬੋਲਿਆ, ਸੁਣਿ
ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਸਚੁ ਕਹੀਉ। ਦੇਖੋ ਉਪਰ ਸੋ ਬਰਸਤਾ ਬਾਂ ਮੀਹੁ ਅਰੁ ਮੰਦਰੋ ਮੈ ਨਾ ਹੋਤੇ ਤੋ ਦੁਖ
ਪਾਵਤੇ ਕੇ ਸੁਖ ਪਾਵਤੇ ਸਚੁ ਕਹੀਉ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਜੋਗੀਸਰ ਗੁਜਰਿ ਜਾਤੀ।
ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਈ ਕਹਿਆ, ਸਚੁ ਕਹੁ ਜਿਉ ਕੀਤੀਉ ਕਹੁ। ਸੁਖੀ ਗੁਜਰਤੀ ਕੇ ਦੁਖੀ
ਗੁਜਰਤੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਦੁਖੀ ਹੀ ਗੁਜਰਤੀ? ਤਾਂ ਬਾਲਿ ਗੁਦਾਈ ਕਹਿਆ,
ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਯਹ ਜਹਰ ਕੇ ਸਾਗ ਕੀ ਪਿੰਨੀਆਂ ਅਰੁ ਭਖੜੇ ਕੇ ਆਟੇ ਕੀ ਰੋਟੀ ਏਹੁ ਹਮਾਰਾ
ਅਹਾਰੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਹਮ ਕੇ ਦੇਖ ਤਬ ਲਗੇ ਜੇ ਹਮ ਭਲੇ ਬਸਤਰ ਆਪਿ ਪਹਰਤੇ ਹੋਵੇ ਜੇ ਭੋਜਨ
ਆਪਿ ਖਾਤੇ ਹੋਵੇ। ਅਰੁ ਜੇ ਘੋੜੀਉਂ ਉਪਰਿ ਆਪੁ ਅਸਵਾਰ ਹੋਤੇ ਹੋਵੇ ਹਮਰਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸਭ
ਕੁਛ ਅਲਖ ਪੁਰਖ ਕਾ ਹੈ। ਸਤੀ ਲਿਆਵੈ ਸੰਤੋਖੀ ਖਾਵੈ। ਹਮ ਕੋ ਕੁਛ ਲੇਪੁ ਲਗਤਾ ਨਾਹੀਂ।
ਕਈ ਜੀਅ ਸੁਖ ਪਾਵਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਤ ਕਾ ਜਬਾਬ ਦੇਹ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਤੂੰ
ਅਸਲ ਜੋਗੀਸਰ ਹੈਂ। ਤੈਂ ਭਲੀ ਸਮਝੀ ਹੈ। ਯਹ ਬਾਤਿ ਹਮ ਕੋ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਤੇ ਆਈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ
ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਆਪਿ ਵਿਚਿ ਲਗੇ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰਨਿ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਕਿਉਂ ਭਾਈ
ਬਾਲਾ ਮੇਰੇ ਮਨ ਤਾਂ ਭਲੀ ਲਗੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਆਖੁ ਦਿਖਾ ਤੇਰੇ ਮਨਿ ਕੋਹੀ ਲਗੀ ਹੈ। ਤਾਂ
ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾਂ ਖਰੀ ਆਹੀ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਮਨਿ ਖਰੀ ਲਗੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਲਿ
ਗੁਦਾਈ ਪਾਸੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਇਆ।

ਪਖੋਕੀ ਆਉਣਾ

.....ਤਾਂ ਮੂਲੇ ਚੋਣੇ ਨੂੰ ਖਬਰਿ ਹੋਈ ਤਾਂ ਮੂਲੇ ਚੋਣੇ ਆਖਿਆ ਵਤਿ ਆਇਆ ਮੇਰੀ
ਹਿਕ ਦਝਣ ਨੂੰ। ਤਾਂ ਜਿਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਆਖਿਆ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਜਾਹਿ ਮੂਲਾ ਜਾਇ ਕੁਝ ਖਾਵਣ ਨੂੰ ਲੈ

ਜਾਵਸੁ। ਅਤੇ ਜਾਇ ਦੇਖਾ ਕਪੜੇ ਦੀ ਖਬਰ ਲੈਸੁ। ਤਾਂ ਮੂਲੇ ਬਾਲੀ ਬਣਾਇ ਕਰਿ ਪਰਸਾਦ ਦੀ ਲੈ ਗਇਆ। ਪਰ ਕਉੜੀਲੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਆਖਿਉਸੁ ਲੈ ਖਾਇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹਉ ਨਾਹੀ ਖਾਂਦਾ। ਮੂਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੇ ਖਾਂਦਾ ਨਹੀ ਤਾਂ ਆਇਆ ਕਿਉਂ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚਿ ਪਉੜੀ ਆਖੀ :-

ਸਭਿ ਰਸਿ ਮਿਠੇ ਮੰਨਿਐ ਸੁਣੀਐ ਸਾਲੋਣੇ॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ੧ ਪੰਨਾ ੧੬)

ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਭੈਣੀ ਵੁਠੀ। ਉਥੇ ਧਰਮਸਾਲਾ ਹੋਈ। ਲੋਕ ਆਇ ਮਿਲਣ ਲਗੇ। ਜਾਂ ਹਿਕ ਮਹੀਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਸੀਂ ਕਿਤਨੇ ਵਰੇ ਆਏ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਕਿਆ ਜਾਣਾ। ਤੁਸਾਡੀ ਆਤਮਾ ਹੀ ਜਾਣੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, 'ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਸੀਂ' ਸੋਲਵੇ ਵਰੇ ਫੇਰਿ ਆਏ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਸਤਿ ਜੀ।

ਕਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਜਾਣਾ

ਫੇਰਿ ਜਾ ਦੁਇ ਮਹੀਨੇ ਗੁਜਰੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਚਲੋ ਤਾਂ ਹੋਰ ਛੋਟੀ ਜੇਹੀ ਉਦਾਸੀ ਕਰਿ ਆਵੀਏ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਕਿਧਰ ਦੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕੁਲਖੇਤ੍ਰ ਦੀ, ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਅਗਾ ਤੁਸਾਡਾ ਅਤੇ ਪਿਛਾ ਮੇਰਾ, ਚਲੋ ਜੀ। ਤਾਂ ਕੁਲਖੇਤ੍ਰ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਗਏ। ਜਾਇ ਕੁਲਖੇਤ੍ਰ ਉਤਰੇ। ਅਗੇ ਕੁਲਖੇਤ੍ਰ ਉਪਰਿ ਖਟ ਦਰਸਨ ਇਕਠੇ ਹੋਏ ਹੋਨਿ। ਤਾਂ ਸੰਸਾਰੀ ਦੀ ਕੁਝ ਗਿਣਤੀ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਣੀ ਪੂਜਣਾ ਨਾਹੀ ਪਰ ਹਿਕ ਕੰਮ ਕਰਿ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਆਖੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਹਿਕ ਸੇਰ ਸਾਲਣਾ ਬਕਰੀ ਦਾ ਲੈ ਆਉ ਅਤੇ ਹਿਕ ਤਾਵੜੀ ਸਮੇਤ ਚਪਟੀ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ। ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਲਣਾ ਅਤੇ ਤਾਵੜੀ ਸਮੇਤ ਚਪਟੀ ਲੈ ਆਇਆ। ਆਇ ਅਗੇ ਰਖੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਇਸ ਤਲਾਉ ਦੇ ਉਪਰਿ ਚੁਲਾ ਬਣਾਇ ਕਰਿ ਤਾਉੜੀ ਚਾੜਿ ਦੇ। ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਭਲਾ ਜੀ। ਬਾਲੇ ਚੁਲਾ ਬਣਾਇਆ, ਤਾਉੜੀ ਚਾੜਿ ਦਿਤੀ। ਅਗੇ ਲੋਕ ਹੋਮ ਜਗ ਕਰਦੇ ਆਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਵੜੀ ਵਿਚਿ ਮਾਸ ਚਾੜਿਆ। ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਜੋ ਡਿਠਾ ਪੁੰਆ ਤੇ ਤਾਵੜੀ, ਸੰਨਿਆਸੀ ਲੈ ਲੈ ਸੋਟੇ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰ ਦਉੜੇ ਆਇ। ਲਗੇ ਆਖਣਿ ਅਰੇ ਤੁਮ ਕਉਣ ਹੋਤੇ ਹੋ। ਅਜੁ ਕੇ ਦਿਨ ਤੁਰਕ ਤ੍ਰਾਸ ਤੋ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਹੋ। ਸਾਚੁ ਕਹੁ ਤੇ ਇਸ ਹਾਂਡੀ ਮੈਂ ਕਿਆ ਰੀਧਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੁਝ ਕੇ ਭੁਖ ਲਗੀ ਬੀ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਹਾਂਡੀ ਚਾੜੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਇਸ ਹਾਂਡੀ ਮੈਂ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਇਸ ਹਾਂਡੀ ਮੈਂ ਮਾਸੁ ਹੈ ਬਕਰੀ ਕਾ। ਤਾਂ ਸੰਨਿਆਸੀਆ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਉਸ ਤਰਫ਼ ਗ੍ਰਹਣ ਲਗਾ ਹੈ ਅਉਰ ਇਸ ਤਰਫ਼ ਤੂੰ ਮਾਸ ਖਾਤਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਕਿਆ ਸਮਝੇ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜਿ:-

ਅੰਧਾ ਸੋਇ ਜਿ ਅੰਧੁ ਕਮਾਵੈ ਤਿਸੁ ਰਿਦੈ ਸਿ ਲੋਚਨ ਨਾਹੀ॥

ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੀ ਰਕਤ ਨਿਪੰਨੇ ਮਛੀ ਮਾਸੁ ਨ ਖਾਂਹੀ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਮਲਾਰ ਕੀ ਵਾਰ ਪੰਨਾ ੧੨੮੯)

ਫੇਰਿ ਹਿਕੁ ਖੜੀ ਮੁਸਦੀ ਆਹਾ। ਉਹੁ ਜਲਿ ਗਇਆ। ਉਸ ਸਿਕੰਦਰ ਖਾਂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਬਿਰਾਹਮ ਖਾਂ ਲੋਦੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ਦਿਲੀ ਦਾ ਆਹਾ ਤਿਸੁ ਪਾਸਿ ਚੁਗਲੀ ਕੀਤੀ। ਕਹਿਉਸੁ, ਪਾਤਿਸਾਹ ਸਲਾਮਤਿ ਏਕ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਫਕੀਰ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਖੜੀ ਹੈ ਉਹ ਨਾ ਬੇਦ ਮਾਨਤਾ ਹੈ ਨਾ ਕਤੇਬ ਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਹਜ਼ਰਤ ਉਸ ਕੋ ਪੂਛੇ। ਤਾਂ ਬਿਰਾਹਮ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਫਕੀਰੋ ਕੋ ਪਕੜੋ। ਲਗੇ ਫਕੀਰ ਪਕੜੀਵਣ ਤਾਂ ਵਿਚੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਭੀ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਬਿਰਾਹਮ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਇਨ ਕੇ ਅਗੇ ਚਕੀਆਂ ਦਿਉ। ਅਰੁ ਸਵਾ ਸਵਾ ਮਣ ਗੇਹੂੰ ਦਿਉ ਜੋ ਆਟਾ ਪੀਸੋ। ਅਗੇ ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਚਕੀਆਂ ਅਤੇ ਕਣਕ ਮਿਲੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਚਕੀ ਆਪਿ ਮੁਹਾਰੀ ਪਈ ਫਿਰੇ ਅਤੇ ਢੇਰ ਆਟਾ ਨਿਕਲੇ ਢੇਰ ਆਟਾ ਨਿਕਲਿ ਪਇਆ। ਤਾਂ ਧੂਮ ਪਈ ਜੋ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਇਹੋ ਹੈ। ਜੋ ਦੁਲਿਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਦਾ ਮੋਦੀ ਆਹਾ ਅਤੇ ਫਕੀਰੁ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੁਲਿਤ ਖਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੁਣਿ ਕੇ ਬਿਰਾਹਮ ਖਾਂ ਗੁਸਾ ਖਾਧਾ ਸੁ। ਆਖਣ ਲਗਾ ਜੋ ਮਜਬੂਤ ਰਖਣ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਬਧਾ। ਤਾਂ ਆਪ ਮੁਹਾਰੀ ਚਕੀ ਫਿਰੇ ਤਾਂ ਬਿਰਾਹਮ ਖਾਂ ਪਾਤਿਸਾਹ ਬੇ ਖਬਰ ਗਈ ਜੋ ਨਾਨਕ ਫਕੀਰ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਸੋ ਕਾਮਲੁ ਫਕੀਰ ਹੈ। ਚਕੀ ਆਪ ਸੋ ਪਈ ਫਿਰਤੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਉਸ ਕੋ ਖਲਾਸ ਕਰੋ। ਲੋਕਾਂ ਆਇ ਜੰਜੀਰ ਲਾਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹਮਿ ਈਹਾਂ ਹੀ ਬੈਠੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸਬਦੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇਆ :-

ਕਹਾ ਸੁ ਖੇਲ ਤਬੇਲਾ ਘੋੜੇ ਕਹਾ ਭੇਰੀ ਸਹਨਾਈ॥

ਕਹਾ ਸੁ ਤੇਗਬੰਦ ਗਾਭੇਰੜਿ ਕਹਾ ਸੁ ਲਾਲ ਕਵਾਈ॥

(ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ॥ ੧੨॥ ਪੰਨਾ ੪੧੭)

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਸੁਣੁ ਬਾਲਾ। ਜੋ ਕੰਮ ਕਰਤਾਰ ਕਰਨੇ ਹਨਿ ਸੇਈ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹੁਣਿ ਤੁਸੀਂ ਇਥੋਂ ਉਠੋ। ਅਕਟ (ਅਟਕ) ਤਾਂ ਕਾਈ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਸਾਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਈਵੈ ਹੈ। ਜੋ ਇਨਾਂ ਦੀ ਦਫਾ ਉਠਾਇ ਦੇਵੀਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਥੋਂ ਉਠੀਏ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਇਨਾਂ ਦੀ ਦਫਾ ਕਦਿ ਉਠੇਗੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਇਨਾਂ ਦੀ ਦਫਾ ਉਠਣ ਵਿਚਿ ਸਤਿ ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ ਸਤਿ ਦਿਨ ਰਹਦੇ ਹਨਿ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੋਵੇਗੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚਿ ਸਬਦੁ ਬੋਲਿਆ :-

ਜਿਨਿ ਸਿਰਿ ਸੋਹਨਿ ਪਟੀਆ ਮਾਰੀ ਪਾਇ ਸੰਪੂਰੁ॥

ਸੇ ਸਿਰਿ ਕਾਤੀ ਮੁਨੀਅਨਿ ਗਲਿ ਵਿਚਿ ਆਵੈ ਪੂੜਿ॥

(ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਪੰਨਾ ੪੧੭)

ਜਾਂ ਪੰਜਿ ਮਹੀਨੇ ਗੁਜਰੇ ਦੁਲਿਤ ਖਾਂ ਲੋਦੀ ਪਠਾਣ ਬਾਬਰ ਚਉਗਤੇ ਨੂੰ ਚੜਾਈ ਕਰ ਲੈ ਆਇਆ। ਕਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੋਇਆ ਲੋੜੀਏ। ਦੁਲਿਤ ਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚਿ ਤਾਂ ਅਗੇ ਚਲਿਆ। ਤਾਂ ਸਤ ਮਹੀਨੇ ਗੁਜਰੇ ਤਾਂ ਪਾਣੀਪਥ ਬਿਰਾਹਮ ਖਾਂ ਲੋਦੀ ਦਾ ਅਤੇ ਬਾਬਰ ਚਉਗਤੇ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਇਆ। ਬ੍ਰਹਮ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਛਿਆ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚਿ ਮਾਰਿਆ। ਸਤਵੇਂ ਦਿਨ ਬਾਬਰ ਦੀ ਦੇਹੀ ਫਿਰੀ।

ਬਾਬਰ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਬਾਬਰ ਦਿਲੀ ਦਾ ਪਾਤਿਸਾਹ ਹੋਯਾ। ਬੰਦੀ ਹੋਇਆਂ ਵਿਚੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਭੀ ਆਇਆ

ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਏਹੁ ਕਿਆ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਦੇਖੁ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਰੰਗ ਤਮਾਸੇ ਜੋ ਕਰਤਾਰੁ ਦਿਖਾਈ ਸੋ ਦੇਖੁ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ। ਜਾਂ ਤੀਸਰਾ ਦਿਨ ਗੁਜਰਿਆ ਅਤੇ ਚਉਥਾ ਦਿਨ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਈਹਾਂ ਤਾਂ ਉਲਟੀ ਹੋਇ ਗਲਿ ਪਈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਚੁਪ ਕਰਿ ਜਾਇ। ਦੇਖੁ ਕਰਤਾਰੁ ਕਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਸਤਵਾਂ ਦਿਨ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਦੇ ਅਗੇ ਖਾਣੇ ਦੀ ਲਗਰੀ ਆਇ ਉਤਰੀ ਆਹੀ। ਜਾਂ ਉਪਰੋਂ ਕਪੜਾ ਲਾਹਿਆ ਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖਾਕੀ ਕੀੜੇ ਹੋਇ ਗਏ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਬਬਰਚੀ ਕੋ ਅਰੁ ਬੁਕਉਲ ਕੋ ਅਰੁ ਦਰੋਗੇ ਕੋ ਲਿਆਉ। ਇਨ ਤ੍ਰਿਹਾਂ ਨੂੰ ਬਨਿ ਅਗੇ ਖੜਾ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ, ਐ ਕੁਸਤ ਜਨੋ, ਯਹ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਤ੍ਰਿਹਾਂ ਕਹਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤਿ ਜੋ ਹਮ ਮੈਂ ਕੁਛ ਤਖੀਸਰ ਹੋਵੇ ਤੋ ਬੰਦ ਕਰੀਐ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਚਉਲੋਂ ਕੀ ਜਹਗਾ ਕੀੜੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਤਿਕਿਉਂ ਕੀ ਜਹਗਾ ਮੈਡਕ ਹੈ, ਯਹ ਕਿਆ। ਇਕੁ ਨਿਗਾਵਾਨੁ ਜੋ ਆਹਾ ਸੋ ਜਾਣਦਾ ਆਹਾ। ਉਸਿ ਨਿਗਾਵਾਨਿ ਕਹਿਆ, ਹਜਰਤਿ ਸਲਾਮਤਿ ਇਨ ਮੈ ਤਕਸੀਰ ਕੁਛ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਪੁਛਿਆ, ਤੂੰ ਕਉਣੁ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਉਸ ਨਿਗਾਵਾਨ ਕਹਿਆ, ਹਜਰਤਿ ਕਿਬਲਾ ਮੈਂ ਹਜਰਥਿ ਕਾ ਚਾਕਰ ਹੋਂ ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਪੁਛਿਆ, ਤੂੰ ਕਿਸ ਖਿਜਮਤਿ ਪਰ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਉਸ ਨਿਗਾਵਾਨਿ ਕਹਿਆ, ਮੈਂ ਬੰਦੀਵਾਣੋਂ ਪਰ ਹੋਂ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ, ਤੁਝਿ ਕਉ ਕਿਆ ਪਹੁਚਿਤਾ ਥਾ ਜੋ ਤੂੰ ਅਰਜ ਕਰਤਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਮੀਰ ਬਿਲਾਵਲਿ ਨਿਗਾਵਾਨ ਕਹਿਆ, ਹਜਰਥਿ ਕਿਬਲਾ ਮੁਝ ਕੋ ਯਹ ਪਹੁਚਤਾ ਜੋ ਏਕ ਫਕੀਰ ਨਾਨਕ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਕੈਦਿ ਕੇ ਬੀਚਿ। ਉਹ ਸਾਹਬ ਅਜਮਤ ਹੈ ਹਜਰਥ ਕੋ ਮਲੂਮ ਹੋਵੇ। ਯਹ ਅਜਮਤ ਖੁਦਾਇ ਉਸ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਕੀਈ ਹੈ। ਅਗੇ ਜੋ ਰਜਾਇ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ, ਉਹ ਕਿਉਂ ਕੈਦਿ ਕੀਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੀਰ ਹੁਸੈਨ ਕੁਤਵਾਲ ਕਹਿਆ, ਹਜਰਥ ਵਹ ਬੰਦ ਕੇ ਬੀਚਿ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਮੀਰ ਹੁਸੈਨੀ ਉਸ ਕੋ ਲਿਆਉ। ਤਾਂ ਮੀਰ ਹੁਸੈਨੀ ਕਹਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤਿ ਕਿਸ ਵਜਾ ਲਿਆਉ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ, ਉਸ ਫਕੀਰ ਕੋ ਖਲਾਸ ਕਰ ਕੇ ਖੂਬ ਵਾ ਇਜਤ ਸੇ ਲੇ ਆਉ। ਤਾਂ ਮੀਰ ਹੁਸੈਨੀ ਕੁਤਵਾਲ ਬੰਦਕੁਖਾਨੇ ਵਿਚਿ ਆਪੁ ਗਇਆ। ਜਾਇ ਕਰ ਕਹਿਆ, ਰੇ ਇਨ ਕੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਉਤਾਰੋ। ਅਤੇ ਆਪੁ ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਤਜੀਮ ਕਰਿ ਕੇ ਅਗੇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਕਿਉਂ ਮੀਰਿ ਹੁਸੈਨੀ। ਤਾਂ ਮੀਰ ਹੁਸੈਨੀ ਕਹਿਆ, ਫਕੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਬਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੁਮ ਕੋ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਚਲੋ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਦੁਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਗਏ। ਜਾਂ ਜਾਇ ਕਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਾਜਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਬੋਲਿਆ, ਅਸਲਾਮਾ-ਲੇਕਮ ਹੋ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਅਲੇਕਮ ਸਲਾਮ ਹੋ ਬਾਬਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਬੋਲਿਆ ਅਰੇ ਨਾਨਕ ਹਿੰਦੂ ਤੂੰ ਖੁਦਾ ਇਕ ਰਸੂਲ ਕੋ ਜਾਣਤਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹਾਂ ਮੈਂ ਜਾਣਤਾ ਹੋਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਬਰ ਪੁਛਿਆ, ਤੈਂ ਸਹੀ ਨਾ ਕੀਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹਾਂ ਮੈਂ ਸਹੀ ਕੀਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਪੁਛਿਆ, ਤੈਂ ਕਿਸ ਵਜਾ ਸਹੀ ਕੀਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਜੋ ਮੈਂ ਇਸ ਵਜਾ ਸਹੀ ਕੀਆ ਹੈ :-

ਲਾਖ ਮਹੰਮਦ ਏਕ ਖੁਦਾਇ। ਅਰੁ ਅਲਖ ਸਚਾ ਬੇਪਰਵਾਹ।.....

ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਨਾਨਕ ਹਿੰਦੂ ਤੇਰੀ ਦੂਰਿ ਨਜਰਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ:-

ਨਜਰਿ ਹਮਾਰੀ ਖੁਲੀ ਦੂਰਿ। ਏਕੁ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਰਹੇ ਹਜ਼ੂਰਿ।....

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ਼ ਪਿਆਲਾ ਪੀਉ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਹਮੇਂ ਪੀਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਨਾਨਕ ਹਿੰਦੂ ਇਤਨਾ ਝੂਠ ਬੋਲਤਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਅਬੀ ਕੈਦ ਸੋਂ ਛੁਟਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਏਹ ਪਿਆਲਾ ਕੈਸਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ, ਯਹੀ ਪਿਆਲਾ ਭਾਂਗ ਕਾ ਹੈ। ਫਕੀਰੋਂ ਕਾ ਹੈ। ਫਕੀਰ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਜਾਤਿ ਹੈ ਇਸ ਕੋ ਪੀਏ ਫਕੀਰ ਮਤਵਾਲੇ ਰਹਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪਾਕ ਫਕੀਰੋਂ ਨੇ ਕੀਆ ਹੈ। ਹਮ ਕੋ ਇਸ ਪਿਆਲੇ ਪਰ ਪਾਤਸਾਹੀ ਆਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸਬਦੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇਆ :-

ਭਉ ਕੀ ਭਾਂਗ ਸਿਫਤਿ ਕਾ ਕੁੰਡਾ ਗਿਆਨ ਕਾ ਬੀਆ ਭੰਡਾ।

ਸਚਿ ਸਬਦਿ ਪਾਣੀ ਕਰਿ ਡਾਲੇ ਤਬ ਹੋਵੈ ਅਮਲ ਅਖੰਡਾ।....

(ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ)

ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ਼। ਤੂੰ ਕਬੀਰ ਕਾ ਮੁਰੀਦੁ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਸੁਣਿ ਬਾਬਰ ਕਲੰਦਰ ਕਬੀਰ ਭਗਤ ਐਸਾ ਬਾ ਜੋ ਬਜਾਇ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਬਾ। ਉਸ ਅਰੁ ਖੁਦਾਇ ਮੈਂ ਸੁਕ ਕੁਛ ਨਾ ਬਾ। ਉਸ ਅਰੁ ਖੁਦਾਇ ਮੈਂ ਸੁਕ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਸੋ ਬੰਦ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਹੀ ਸਹੀ ਉਹ ਪਾਕ ਜਾਮਾ ਬਾ। ਤਉ ਹੀ ਸਮੇਤ ਜਾਮੇ ਗਇਆ ਹੈ ਅਉਰ ਜਾਮੇ ਸਮੇਤ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ ਗਇਆ। ਬਡੇ ਬਡੇ ਅੰਬੀਏ ਹੁਏ ਅਰ ਬਡੇ ਬਡੇ ਪੈਕੰਬਰ ਹੁਏ ਹੈ। ਅਉਰੋਂ ਕਾ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਹਮਰੀ ਕਿਆ ਚਲੀ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਬਰ ਕਹਿਆ, ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ਼ ਤੂੰ ਕੁਛ ਆਇਆ ਲੈ ਕੁਛ ਰੋਜ਼ ਲੈ ਤੂੰ ਭਲਾ ਫਕੀਰ ਹੈਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ :-

ਆਇਆ ਏਕ ਦੀਆ ਖੁਦਾਇ। ਤਾਂਕਾ ਦੀਆ ਸਭ ਕੋਈ ਖਾਇ ॥

ਜਾਉ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ਼ ਜਿਸ ਤਰਫ ਜਾਣੇ ਤਿਸ ਤਰਫ ਖੁਲ ਹੈ।

ਜਿੱਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਕੋਲ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਬੂੜੇ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਥੋਂ ਚਲਿਆ ਫੇਰਿ ਪੱਖੋਂ ਰੰਧਾਵੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤਲਵੰਡੀ ਜਾਵਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੂੰ ਕੋਈ ਦਿਨ ਅਸਾਂ ਨਾਲਿ ਗੁਜਰਾਨਿ ਕਰਿ। ਦੇਪਿ ਕੋਈ ਦਿਨ। ਇਕਿ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਿਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਦੇ ਖੂਹ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਬਾ। ਜੋ ਜਿਤਾ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਅਚਾਣਕ ਹੀ ਡਿਗ ਪਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲੇ ਨਾਹੀਂ ਅਤੇ ਜਿਤੇ ਸਿਰੁ ਚਾਵੇ ਨਾਹੀਂ। ਹਿਕ ਪਹਰ ਗੁਜਰ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਿਸਮਾਦਗੀ ਦੇ ਘਟੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬੋਲਿਆ, ਆਖਿਉਸੁ ਕਿਉ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਉਠਿ ਖੜਾ ਹੋਇ। ਤਾਂ ਉਹ ਉਠੇ ਨਾਹੀਂ ਜਾਂ ਤਿਨਿ ਵਚਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਜਿਤਾ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਉਠਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਆਖੁ, ਭਾਈ ਜਿਤੇ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਮਨੋਰਥ ਆਖੁ। ਤਾਂ ਜਿਤੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਆਖਾਂ ਤਾਂ ਜੇ ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਨ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਜਿਤਾ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ। ਜਾਹਿ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬਲੀ ਹੈ ਜੇਹਾ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆਹਾ। ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਹਜਾਰ ਕਦਮ ਅਗੇ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ

ਕੀ ਨਜਰ ਦੇਹੀ ਵਿਚਿ ਖੁਲੀ। ਜਿਤੇ ਦੇ ਕਪਾਟ ਖੁਲਿ ਗਏ। ਤਾਂ ਜਿਤੇ ਹੋਰ ਰੂਪ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਜਿਤੇ ਦੇ ਘਰੋਂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੋਵੇਂ ਵਖਰੁ ਆਵੇਂ ਸੋ ਖਾਵੇ। ਜਾਂ ਮਹੀਨੇ ਨਉਂ ਗੁਜਰੇ। ਤਾਂ ਬੂੜਾ ਰੰਧਾਵਾ ਇੱਜੜ ਚਾਰਨ ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖੁਹ ਉਤੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਬੈਠਾ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਨੀਂਗਰ ਨੂੰ ਸਦਿ ਲੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਜਾਇ ਕਰਿ ਸਦਿਆ, ਭਾਈ ਨੀਂਗਰ ਉਰੇ ਆਉ। ਤਾਂ ਬੂੜੇ ਆਖਿਆ, ਕਿਉਂ ਜੀ ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਤੈਨੂੰ ਤਪਾ ਸਾਧ ਸਦਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬੂੜਾ ਇੱਜੜ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਨੀਂਗਰਾ ਤੂੰ ਕਉਣ ਹੋਨਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬੂੜੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਜਟੇਟਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਨੀਂਗਰਾ ਤੂੰ ਕਿਸ ਦਾ ਪੁਤ ਹੈ। ਤਾਂ ਬੂੜੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਸੰਧੂ ਰੰਧਾਵੇ ਦਾ ਪੁਤ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਭਲਾ ਭਾਈ ਜਾਹਿ। ਤਾਂ ਬੂੜੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਸਦਿਆ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਨੀਂਗਰਾ ਸਦੇ ਦਾ ਕੋਈ ਗੁਨਾਹ ਤਾਂ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਬੂੜੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਕਿਸੇ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਸਦੀਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਬਿਨਾ ਮਨੋਰਥ ਕਉਣ ਸਦੀਦਾ ਹੈ ਭਾਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ। ਤਾਂ ਬੂੜੇ ਆਖਿਆ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਉਹੋ ਮਨੋਰਥ ਦਸੋ ਮੇਰੀ ਗਿਣਤੀ ਮਿਟੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਮਨੋਰਥ ਭੀ ਪੂਰਾ ਹੋਇ ਰਹੇਗਾ ਆਪੇ। ਤਾਂ ਬੂੜਾ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਭਲੀ ਤਰਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਏਹੁ ਸਾਧੂ ਪੂਰਨ ਹੋਸੀ, ਅਤੇ ਹੋਗਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਤੇ ਪੂਰਨ ਸਾਧੂ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨੋਰਥ ਕਿਉਂ ਪੁਛਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਜੇ ਚੰਦਨ ਖੁਲਾ ਨਾਹੀ। ਖੁਲਸੁਗਾ ਤਾਂ ਆਪੇ ਮਲੂਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਕਦ ਖਲਸੁਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਏਹਾ ਸਾਇਤ ਆਹੀ। ਭਲਕੇ ਦੇਖ ਲਵੇ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਸਤਿ ਜੀ। ਜਾਂ ਅਗਲਾ ਦਿਨ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬੂੜਾ ਘਿਉ ਦਾ ਕੁਜਾ ਲੈ ਆਇਆ। ਪਰ ਮਾਪਿਉ ਪਾਸੋਂ ਚੋਰੀ ਆਨਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖਿਉਸੁ ਅਤੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਉਸੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਉਸੁ, ਭਾਈ ਨੀਂਗਰਾ ਏਹੁ ਕੁਜਾ ਕਿਥੋਂ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬੂੜੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਲੈ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਨੀਂਗਰਾ ਤਉ ਕੋਈ ਘਰੁ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬੂੜੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੇਰੇ ਮਾਪਿਉ ਹੋਨਿ ਨਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਸਚੁ ਆਖੇ ਤੈਨੂੰ ਮਾਉ ਪਿਉ ਦਿਤਾ ਹਈ ਕੇ ਆਪੇ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬੂੜੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਆਪੇ ਲੈ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਨੀਂਗਰਾ ਇਹ ਘਿਉ ਅਤੇ ਕੁਜਾ ਅਸਾਡੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਾਹੀ। ਜਾਹਿ ਲੈ ਜਾਹਿ ਜਿਥੋਂ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈ ਤਿਥਾਉਂ ਲੈ ਜਾਇ। ਮਾਪਿਉ ਮਾਰਨਗੇ। ਤਾਂ ਬੂੜੇ ਰੋਇ ਦਿਤਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਨੀਂਗਰਾ ਰੋਂਦਾ ਕਿਉਂ ਹੈਂ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕੁਛ ਨਾਹੀ ਆਖਿਆ। ਤਾਂ ਬੂੜੇ ਫੇਰਿ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮਾਪਿਉ ਮਾਰਨਗੇ ਕੇ ਨਾ ਮਾਰਨਗੇ ਪਰੁ ਤੂੰ ਤਾਂ ਹੁਣਿ ਮਾਰਦਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਨੀਂਗਰਾ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਭਾਈ ਆਖਦੇ ਆਹੇ। ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੁਛ ਨਾਹੀ ਆਖਿਆ, ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤਉ ਕੁਛ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਅਸਾ ਇਸ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਜੋ ਕੁਛ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਹੈ ਸੋ

ਤਾਂ ਭਲਾ ਆਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕੁਛ ਬੁਰਾ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਜੋ ਏਹੋ ਜਾਣੇ ਇਸੇ ਬੋਂ ਪੁਛੋ। ਤਾਂ ਬੁਝਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਤੂੰ ਬੁਝ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲਿ ਤਾਂ ਬਰਾਬਰੀ ਨਾਹੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਆਖੁ ਭਾਈ ਬੁਝਾ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਆ ਮਾਰਿਆ, ਕਿਆ ਬੁਰਾ ਆਖਿਆ। ਤਾਂ ਬੁਝਾ ਫੇਰਿ ਬੋਲਿਆ, ਅਜੀ ਇਸੀ ਹੋਰ ਕਿਆ ਮਾਰਸੀ ਜੋ ਦੀਵਾ ਬਾਲਿ ਕੇ ਫੇਰ ਬੁਝਾਵਣ ਲਗੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ ਮਾਲੂਮ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਤੂੰ ਕਉਣ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈ ਕੇ ਤੂੰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪੂਰਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਬਿਸਮਾਦੁ ਹਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੁਝੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਕਰਤਾਰ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਜਪੁ ਅਤੇ ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਰਹਦੀ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੋ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬੁਝਾ ਬੋਲਿਆ, ਜੀ ਅਜੇ ਇਸਨਾਨ ਜੋਗਾ ਰਖਨਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਦਰਸਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ਇਵੇਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਇਤਨੀ ਮੈਲ ਆਹੀਂ ਸੋ ਸਭ ਇਕਤੇ ਵਾਰੀ ਲਹਿ ਗਈ। ਹੁਣਿ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਨਾਵਣ ਦਸਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਬੁਝਾ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਆਖਦੇ ਹੈਂ ਤੇਰੀ ਤਾਂ ਮਲ ਲਾਹੀਂ ਹੈ ਕਰਤਾਰ ਅਗੇ ਹੀ ਏਹੁ ਬਹਾਨਾ ਹੈ। ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲੋਕਿ ਮਿਲਸਨਿ। ਤੇਰੀ ਵਲੋਂ ਦੇਖਿ ਕੇ ਉਇ ਭੀ ਨਾਵਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਆਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਬੁਝੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਭਲਾ ਜੀ ਸਿਰ ਤੇ ਜੀ। ਬੁਝੇ ਦਾ ਆਇਨਾ ਖੁਲ ਗਇਆ। ਬੁਝਾ ਪੂਰਨ ਸਾਧ ਹੋਇਆ। ਬੁਝਾ ਲਗਾ ਕਰਤਾਰ ਜਪਣ। ਤਾਂ ਦੂਸਰੇ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਆਹਿ ਰਹੇ।

ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਤੇ ਬਾਹ ਆਦਮਾਣ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾਲਾਪ

ਫੇਰਿ ਇਕ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਸਉੜੀਆਂ ਦਾ ਆਹਾ ਉਹ ਸੇਖ ਮਾਲੋ ਦਾ ਬਹੁਤ ਯਾਰ ਆਹਾ। ਉਸ ਸੇਖ ਮਾਲੋ ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਜੋ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਭਲਾ ਫਕੀਰ ਹੈ। ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਕਹਿਉਸੁ ਅਸਲਾਮਾ-ਲੋਕਮ ਨਾਨਕ ਤਪਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਵਾ ਅਲੋਕਮ ਸਲਾਮ। ਆਉ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਪਠਾਣ। ਤਾਂ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ। (ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ) :-

ਅਰੁ ਹਿੰਦੂ ਦੇਹ ਦਿਨਸ ਚਾਰਿ ਕੇ ਹੋਤੀ ਖੇਹ।

ਨਾਉ ਉਸ ਕਾ ਸੋ ਮਿਟੇ ਨਾ ਜਾਇ।

ਨਾਨਕ ਅਸਥਿਰ ਏਕੁ ਖੁਦਾਇ।

ਤਾਂ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਜੈਸਾ ਸੁਣੀਤਾ ਬਾ ਤੈਸਾ ਹੀ ਦੇਖਿਆ। ਪਾਉ ਬਾਹਰਿ ਨਿਕਾਲੋਂ ਹਮ ਤੁਮਾਰੋ ਪਾਉ ਚੁਮੇ। ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪਾਉ ਚੁਮੇ ਅਤੇ ਅਖੀਂ ਤੇ ਹਥ ਫੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਰਖਿ ਕਰਿ। ਤਾਂ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਵਿਦਾ ਹੋਵਣਿ ਲਗਾ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਫਕੀਰ ਕਾ ਉਗਰਾ ਕਬੂਲ ਕਰਿ ਕੇ ਜਾਉ। ਤਾਂ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਤਪਾ ਜੀ ਉਗਰਿਉਂ ਕੀ ਕੁਛ ਹਾਜਿਤ ਨਾਹੀਂ ਰਹੀ। ਹਮ ਤੋ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਮਹਿ ਇਉਂ ਹੀ ਜਾਣਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਤੁਮਾਰੇ ਉਪਰਿ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਐਸੀ ਮਿਹਰ ਹੁਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਹਮ ਫੇਰਿ ਆਵੇਗੇ ਅਬ ਹਮ ਕੋ ਤੁਮ ਕਰਮ ਬਖਸ਼ੀ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਤੁਮ ਕੋ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਕਰਮ ਬਖਸ਼ੀਸ ਹੈ।

ਤਾਂ ਉਥਾਰੇ ਖਾਂ ਜਾਇ ਸਾਹ ਆਦ੍ ਮਾਨ ਪਾਸਿ ਤਰੀਫ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਾਹ ਆਦ੍ ਮਾਨ ਗੁਸਾ ਖਾਧਾ। ਲਗਾ ਆਖਣ, ਕਿਆ ਹਿੰਦੂ ਪਲੀਤ ਹੈ ਉਠਾਇ ਦੂਰਿ ਕਰੇਗੇ। ਤਾਂ ਉਥਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਸੇਖ ਜੀ ਕਿਸ ਕੋ ਉਠਾਉਗੇ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਕਹਿਆ, ਜਿਸ ਕੀ ਤੂੰ ਤਰੀਫ ਕਰਤਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਉਥਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਸੇਖ ਜੀ ਖੁਦਾਇ ਕੋ ਉਠਾਉਗੇ। ਉਹ ਤੇ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸੇਖ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਪਠਾਣ ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਕੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰਤਾ ਹੈਂ। ਹਿੰਦੂ ਕੋ ਖੁਦਾਇ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਥਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਸੇਖ ਉਹ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਅਰੁ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਨੋਂ ਸੋ ਫਾਰਕ ਹੈ। ਉਹ ਤੇ ਬਜਿਨਿਸਿ ਖੁਦਾਇ ਹੈ। ਬਾਤ ਸਮਝਿ ਕਰਿ ਕਹੋ। ਐਸੀ ਬਾਤ ਕਹੈ ਲਾਜਮ ਨ ਹੋਤੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਸਾਹ ਆਦ੍ ਮਾਨ ਗੁਸਾ ਖਾਧਾ ਪਰ ਪਠਾਣ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੁਝ ਸੰਘੇ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਭਲਕ ਉਥਾਰੇ ਖਾਂ ਇਕ ਰੇਜਾ ਉਚਾ ਬਾਛਤੇ ਦਾ ਗਜਾਂ ਸੇਲਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਲੈ ਆਇਆ, ਆਨਿ ਅਗੇ ਰਖਿਉਸੁ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਹਥ ਰਖ ਕਰ ਆਪਣੇ ਮੁਹਿ ਅਤੇ ਅਖੀ ਫੇਰਿਉਸੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮੀਆ ਜੀ ਖੁਦਾਇ ਭਲਾ ਕਰੇ, ਅਤੇ ਖੁਦਾਇ ਆਪਣੇ ਨਾਉਂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਕਰੇ। ਅਤੇ ਜੀ ਅਸੀਂ ਫਕੀਰ ਆਹੇ। ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇਹੇ ਉਚੇ ਕਪੜੇ ਨਹੀਂ ਲੋੜੀਦੇ। ਅਸਾਨੂੰ ਏਹ ਰੇਜਾ ਪਹੁਚਿਆ, ਅਸਾਂ ਤੁਸਾ ਨੂੰ ਦਿਤਾ। ਤਾਂ ਉਥਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਤਪਾ ਜੀ ਹਮ ਕੋ ਖੁਦਾਇ ਪਾਸ ਤੇ ਬਖਸਾਉ।... ਜੋ ਰੇਜਾ ਹੈ ਸੋ ਤੁਮਾਰੀ ਇਨਾਇਤ ਹੈ ਜੋ ਹੂਆ ਅਉਰ ਯਹ ਬਸਤ ਤੁਮਾਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਦਰਜੀ ਨੂੰ ਸਦਿ ਸੋ ਚਾਦਰ ਸੀਵੇ ਅਤੇ ਉਥਾਰੇ ਖਾਂ ਅਸਾਂ ਤੇ ਰਾਜੀ ਜਾਵੇ। ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਦਰਜੀ ਨੂੰ ਸਦਿ ਲਿਆਇਆ। ਤਾਂ ਦਰਜੀ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਗਜ ਸਵਾ ਸੋਲਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਬਰ ਗਿਰਾਂ ਉਤੇ ਗਜੁ ਹੈ.... ਜੋ ਕੁਛ ਆਖੋ ਸੋ ਵਿਉਤਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਦੋਇ ਚਾਦਰਾਂ ਹੋਸਨਿ। ਤਾਂ ਦਰਜੀ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਦੁਇ ਚਾਦਰਾਂ ਹਛੀਆਂ ਹੋਸਨਿ। ਤਾਂ ਪੁਠਾਣ ਕਹਿਆ, ਤਪਾ ਜੀ ਅਜੁ ਮੈ ਨਿਹਾਲ ਹੂਆ। ਅਜੁ ਮੈ ਇਉਂ ਹੀ ਜਾਣਤਾ ਹੋ ਖੁਦਾਇ ਰੇਜਾ ਪਹਰਿਆ ਹੈ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਖਾਂ ਜੀ ਕਹੋ ਸੇਖ ਆਦ੍ ਮਾਨ ਕੀ ਖਬਰ। ਤਾਂ ਉਥਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਤਪਾ ਜੀ ਤੁਮ ਕੋ ਸਭ ਕੁਛ ਰੋਸਨੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੇਖ ਹਮਾਰੇ ਉਪਰਿ ਬਹੁਤ ਗੁਸੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਥਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਤਪਾ ਜੀ ਉਇ ਫਕੀਰ ਕਹਾਵਤੇ ਹੈਂ। ਅਰੁ ਫਕੀਰੀ ਦੂਰਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਥਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਕਿਆ ਕਹੋਂ। ਜੋ ਉਨਾ ਕਹੀਐ ਸੋ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਕਹੋਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਖਾਂ ਜੀ ਨਿਸੰਗ ਕਹੋ ਮੁਲਾਹਜਾ ਨਾਹੀ ਰਖਣਾ। ਤਾਂ ਉਥਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਹਮੇ ਕਿਹਿਆ ਤਪਾ ਹਛੇ ਫਕੀਰ ਹੈਂ। ਅਗੇ ਸੋ ਕਹਣ ਲਗਾ ਕਿਆ ਹਿੰਦੂ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿਆ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਅਰੁ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਨੋਂ ਸੋ ਫਾਰਕ ਹੈ। ਉਹ ਬਾਜਿਨਿਸਿ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਸੂਰਤ ਹੈ। ਅਗੇ ਉਸੁ ਗੁਸਾ ਤੋ ਖਾਇਆ ਪਰੁ ਉਸ ਕਾ ਚਲੇ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ। ਅਰੁ ਕਹੀ ਸੋ ਉਠਾਇ ਦੂਰਿ ਕਰੇਗੇ। ਮੈਂ ਅਗੇ ਸੋ ਕਹਿਆ ਤੂੰ ਕਿਸ ਕੋ ਉਠਾਵੇਗਾ, ਉਹ ਤੇ ਖੁਦਾਇ ਹੈ। ਤੇ ਆਗੇ ਚੁਪਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੇ ਚਲੇ ਤਾਂ ਸੇਖ ਦੀ ਭੀ ਫੁਕਟੀ ਲਾਹਿ ਆਵੀਏ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ ਚਲੋ। ਤਾਂ ਉਥਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਹਮ ਕੋ ਸਾਥਿ ਲੇ ਚਲੀਉ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਖਾਂ ਜੀ ਤੁਮ ਅਗੇ ਚਲੋ। ਹਮ ਪਿਛੇ ਆਵਤੇ ਹੈਂ। ਯਉ ਨ ਕਹੋ ਜੋ ਇਹਾ ਚੜਾ ਲਿਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਥਾਰੇ ਖਾਂ

ਕਹਿਆ, ਜੀ ਕੁਛ ਉਸ ਕਾ ਹਮ ਕੋ ਡਰ ਪੜਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਡਰੁ ਕਿਆ ਪੜਾ ਹੈ। ਪਰ ਫਕੀਰੀ ਕਾ ਪੇਉ ਦੇਹੇ ਬਹ ਅਦਬੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਥਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਏਹੁ ਤੁਮਹੀ ਕੋ ਖੁਦਾਇ ਬਖਸੀਸ ਕਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਥਾਰੇ ਖਾਂ ਅਗੋਂ ਗਇਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਦੋਵੇਂ ਪਿਛੇ ਗਏ। ਅਗੋਂ ਸਹਿਆਦ ਖਾਨ ਪਾਲਕੀ ਵਿਚਿ ਅਸਵਾਰੁ ਹੋਇਆ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਆ ਜੀ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਕਹਿਆ, ਕਹਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਉਹ ਦੇਖੋ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਕਹਿਆ, ਅਸਵਾਰੀ ਮਕੂਫ ਕਰੋ। ਈਵੇ ਪਾਲਕੀ ਖੜੀ ਆਹੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਾਇ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਅਗੋਂ ਦਸਤਪੋਸੀ ਲੀਤੀ ਥੀ ਕਹਿਉਸੁ, ਖੇਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਖੇਰ ਪਰ ਨਾਹੀਂ ਖੇਰਿ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸੇਖ ਕਹਿਆ, ਆ ਤਪਾ ਖੇਰਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਖੇਰਿ ਹੈ ਪਰ ਨਾਹੀਂ ਖੇਰਿ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਕਹਿਆ, ਤਪਾ ਯਹ ਕਿਆ ਖੇਰਿ ਹੈ ਅਰ ਨਾਹੀਂ ਖੇਰਿ, ਮੁਝ ਕੇ ਯਹ ਹੈਰਾਨਗੀ ਲਗੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੇਖ ਜੀ ਖੇਰਿ ਪੁਰ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਨਾਹੀਂ ਖੇਰਿ। ਜੋ ਤੁਮ ਕਹਿਆ, ਉਠਾਇ ਦੇਵੋਗੇ। ਤੁਮਾਰੀ ਕਉਣ ਸੀ ਜਹਾਗਾ ਹਮੋਂ ਰੋਕੀ ਹੈ ਤੁਮ ਹਮਾਰੇ ਪਾਸਿ ਤੇ ਛਡਾਇ ਲੇਉ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਕਹਿਆ, ਤਪਾ ਕਉਣ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੇਖ ਜੀ ਤੁਮ ਕਹਤੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਕਹਿਆ, ਜੋ ਕਹਤਾ ਸੋ ਬਖ ਮਾਰਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਥਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਕਿਉਂ ਸੇਖ ਤੂੰ ਕਹਤਾ ਬਾ। ਜੋ ਕਿਆ ਹਿੰਦੂ ਕੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰਤਾ ਹੈ ਉਠਾਇ ਦੇਵੋਗਾ। ਅਬ ਕਿਉਂ ਮੁਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਕਹਿਆ, ਹਮ ਜਾਣੇ ਤਪਾ ਜਾਣੇ ਤੁਝ ਕੋ ਕਿਆ ਪਹੁਚਤਾ ਹੈ। ਹਮ ਦੋਨੋਂ ਫਕੀਰ ਹੋਂ ਆਪਸ ਮੈਂ ਝਗੜ ਲੇਇਗੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਠਿਕਾਣੇ ਬੈਠਾ ਰਹੁ। ਤਾਂ ਉਥਾਰੇ ਖਾਂ ਕਹਿਆ, ਹਮਾਰਾ ਠਿਕਾਣਾ ਤਪੇ ਕੇ ਸਾਥਿ ਹੈ ਹਮ ਤਪੇ ਕੇ ਮੁਰੀਦ ਹੋਂ।.... ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਖਾਂ ਜੀ ਹਮ ਅਰੁ ਏਹ ਫਕੀਰ ਹੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸੇ ਤਰਾ ਚਾਹੀਤੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਗੁਸਾ ਖਾਇ ਕਰਿ ਬੋਲਿਆ, ਕਹੁ ਤਪਾ ਜੀ ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹੈਂ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ :-

ਨਾ ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਨ ਬੇਦ ਪੜਿਆ ਨ ਪੜੇ ਕੁਰਾਨ।.....

ਤਾਂ ਸੇਖ ਅਦਮਾਨ ਕਹਿਆ, ਸੁਨ ਤੋ ਨਾਨਕ ਤੇਰਾ ਮਜਬ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ :-

ਮਜਬ ਹਮਾਰਾ ਸਚਾ ਨਾਉ। ਜਿਨਿ ਏਕ ਤੇ ਕੀਏ ਅਨੇਕ ਉਪਾਉ।.....

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸੇਖ ਅਦਮਾਨ ਕਹਿਆ, ਕਿਉਂ ਜੀ ਜੋ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਪਿਆਰੇ ਹੈ ਉਹ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ :-

ਜੋ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਪਿਆਰੇ ਤਿਨਾ ਖੁਦਾਇ ਪਿਆਰਾ।....

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਅਦਮਾਨ ਕਹਿਆ, ਸੁਣ ਤੋ ਰੇ ਤਪਾ ਤੇਰੀ ਨਜਰਿ ਤਲੇ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ ਆਵਤਾ। ਤ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ :-

ਨਦਰ ਹਮਾਰੀ ਸਭ ਤੇ ਦੂਰਿ ਜਹਾਂ ਖਲਕਤ ਰਹੇ ਹਜ਼ੂਰਿ।

ਤਾਂ ਸੇਖ ਕਹਿਆ, ਸੁਣ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਤੈਨੂੰ ਵਡੀ ਇਨਾਇਤ ਹੂਈ ਹੈ। ਅਰੁ ਹਮ ਕੋ ਦੀਦਾਰੁ ਦੀਆ ਕਰੋਂ ਮਿਹਰਵਾਨਗੀ ਕੀਤਾ ਕਰੋਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੇਖ ਜੀ ਵਡੀ

ਮਿਹਰਵਾਨਗੀ ਏਹਾ ਹੈ ਜੋ ਕੀਤੇ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਹੀ ਜਾਨਣਾ ਅਤੇ ਦਾਵਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲਿ ਬੰਨਣਾ ਨਾਹੀ। ਜੋ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਹੈ। ਆਪਹੁ ਨ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਹੋਆ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਮੰਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇਹਾ ਖੁਦਾਇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਤੇਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੇਖ ਅਦਮਾਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਹਥਿ ਰਖੇ। ਕਹਣ ਲਗਾ, ਹਮ ਕੋ ਕੁਛ ਗੁਸਤਾਕੀ ਪੜੀ ਹੈ ਸੋ ਤੁਮ ਹਮ ਕੋ ਮਾਫ਼ ਕਰਨੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੇਖ ਜੀ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚਿ ਗੁਸਤਾਕੀ ਕਾਈ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦੀ ਅਤੇ ਜੇ ਕਾਈ ਭੁਲਿਆ ਚੁਕਿ ਆ ਪਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਖੁਦਾਇ ਬਖਸ਼ਿੰਦੁ ਹੈ। ਪਰੁ ਆਪਣੀ ਵਲੋਂ ਖਬਰਦਾਰ ਰਹੇ। ਉਂਜੋ ਕੰਬੀਰ ਖੁਦਾਇ ਦੇਇ ਪਿਆਰੇ ਆਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਸਤਰ ਮੈਂ ਸਲਾਰ ਹੈ ਜਾਕੇ। ਸਵਾ ਲਖ ਪੈਂਕਬਰ ਤਾਕੇ।....

ਸੁਣਿ ਸੇਖ ਜੀ ਜੇ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹੋਨਿ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਖੇਡ (ਖੌਡ) ਦਿਲ ਤੇ ਅਠੇ ਪਹਰ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਦੀ ਤਗਾਫਲ ਨ ਕਰਦੇ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਅਦਮਾਨ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਤਪਾ ਜੀ ਜੋ ਕੁਛ ਕਹਦੇ ਹੋ ਸੋ ਦਰੁਸਤ ਕਹਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਉਥਾਰੇ ਖਾਂ ਪਠਾਣਿ ਕਹਿਆ, ਕਿਉਂ ਸੇਖ ਤਪੇ ਕੋ ਉਠਾਵਤੇ ਥੇ? ਤਾਂ ਸੇਖ ਕਹਿਆ, ਉਥਾਰੇ ਖਾਂ ਹਮ ਜਾਣਤੇ ਥੇ ਜੋ ਅਉਰ ਹਿੰਦੂ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਬੁਤਿ ਪਰਸਤੀ ਕਰਦੇ ਹੈਂ, ਯਹ ਭੀ ਕਰਤਾ ਹੋਗਾ। ਅਬ ਹਮ ਕੋ ਮਲੂਮ ਹੂਆ ਜੋ ਯਹ ਬੰਦਾ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਹੈ ਖਾਸ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੇਖ ਪਾਸੋਂ ਵਿਦਾ ਹੂਆ। ਪਰ ਪਠਾਣਿ ਛੋਡੇ ਨਾਹੀਂ ਦੁਇ ਦਿਨ ਉਥਾਰੇ ਖਾਂ ਦੇ ਘਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਹਿਆ।.....

ਉੱਚ ਦੇ ਸਈਯਦ ਜਲਾਲ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਦਾਸ ਹੋਇਆ। ਆਖਿਉ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਚਲੈ ਤਾਂ ਇਕ ਉਦਾਸੀ ਕਰਿ ਆਵੀਏ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਕਿਧਰਿ ਦੀ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸਾਖੀ ਉੱਚ ਸਈਯਦ ਜਲਾਲ ਫਕੀਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਭਲਾ ਜੀ ਦੇਵੋਂ ਗਏ, ਜਾਂ ਵਡਾ ਵੇਲਾ ਹੋਇਆ ਦਰੀਆਵ ਨਾਵਣ ਗਏ। ਤਾਂ ਇਕ ਸਿੰਦੀ ਅਗੇ ਨਾਵਦਾ ਆਹਾ। ਜਾ ਨਾਵਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰੀ:-

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ॥

ਹੋਰੁ ਬਾਣੀ ਬਹੁਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਿੰਦੀ ਦੁਇ ਜਹਗਾ ਅਟਕਿਆ। ਇਕ ਗੁਰਮੁਖਾ ਤੇ ਇਕ ਪਤਾਲੀ ਅਕਾਸੀ ਥੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਨਾਵਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਸਿੰਦੀ ਗਇਆ ਆਪਣੇ ਪੀਰ ਥੇ। ਪੀਰ ਅਗੋਂ ਪੁਛਿਆ, ਬਚਾ ਦਿਨੁ ਕਿਉਂ ਚੜ੍ਹਿਉਸ ਤਾਂ ਸਿੰਦੀ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤੀ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰਾਨਗੀ ਲਗੀ ਹੈ। ਪੀਰ ਕਹਿਆ ਬਚਾ ਕੈਹੀ। ਤਾਂ ਸਿੰਦੀ ਫੇਰਿ ਕਹਿਆ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤੀ ਇਕ ਜੁ ਹਿੰਦੂ ਦਰੀਆਵ ਵਿਚਿ ਨਾਵਦਾ ਆਹਾ। ਸੋ ਉਸ ਬਕਾਵ ਜੋ ਬਕਿਆ ਸੋ ਕੁਫਰ ਦਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪੀਰ ਪੁਛਿਆ ਕੈਹਾ ਬਚਾ। ਤਾਂ ਸਿੰਦੀ ਕਹਿਆ ਪੀਰ ਸਲਾਮੀ ਤੁਸਾਂ ਕੇਹੇ ਚਉਦਾ ਤਬਕ ਅਤੇ ਪੈਕੰਬਰ ਭੀ ਕਹੇ। ਚਉਦਹਾ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਵਿਚਿ ਭੀ ਚਉਦਹ ਲਿਖੇ ਹੋਨਿ ਅਤੇ ਉਸ ਏਡਾ ਤੁਫਾਨੁ ਬੋਲਿਆ, ਜੋ ਲਖ ਹੀ ਲਖ ਕਹੇ ਹੋਸੁ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਤਦ ਹੀ ਹੋਰਾਨਗੀ ਲਗਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪੀਰ ਪੁਛਿਆ, ਬਚਾ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਫਕੀਰ ਕਿਥੇ ਛਡਿਉ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸਿੰਦੀ ਆਖਿਆ, ਦਰੀਆਉ ਵਿਚ ਛਡੇ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪੀਰ ਆਖਿਆ, ਜਾਹਿ ਬਚਾ ਸਦਿ ਲਿਆਉ। ਜਾਂ ਸਿੰਦੀ ਸਦਣ ਚਲਿਆ ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਰਾਹ ਵਿਚਿ ਹੀ ਮਿਲੇ। ਤਾਂ ਸਿੰਦੀ

ਆਖਿਆ, ਚਲੋ ਦਰਵੇਸੇ ਮੈਂਡਾ ਪੀਰ ਤੁਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਚਲੁ ਦਰਵੇਸਿ ਤੈਡੋ ਪੀਰ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਨੂੰ ਚਲੇ ਆਹੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿੰਦੀ ਦੁਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਗਇਆ। ਅਗੇ ਪੀਰ ਉਡੀਕਵਾਣਿ ਬੈਠਾ ਆਹਾ। ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਾਇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਏ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਅਗੋਂ ਪੁਛਿਆ :-

ਉਤੇ ਸੰਦੇ ਪਹੀਅੜੇ ਇਤੇ ਅਚਇਨਿ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ :-

ਗਲੀ ਅਪਾਰ ਸੰਦੀਆ ਜੋ ਮੰਗੇ ਸੋ ਦੇਨਿ।

ਤਾਂ ਪੀਰ ਸਯਦ ਜਲਾਲ ਦਸਤ ਪੋਸੀ ਲੀਤੀ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਥੀਂ ਬਚਨ ਕੀਤੋਸੁ :-

ਯਾਰ ਸਲਾਮਾਲੇਕ ਬਰਾ ਖੁਦਾਈ ਸਚੁ ਚਉ।

ਦਰਗਹ ਕਿਆ ਵਸੇਖ, ਆਖ ਸੁਣਾਈ ਸਚੁ ਮੂੰ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ :-

ਸੇਖ ਸੁਣਾਉ ਸਚੁ ਅਤੇ ਦਰਗਹ ਸੋਹਨਿ ਸਚੀਆਂ।

ਬੂਠੀਆਂ ਨਾਹੀਂ ਬਾਉਂ ਫੇਰਿ ਚਉਰਾਸੀ ਸੁਟੀਆਂ।

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸਿੰਦੀ ਬੋਲਿਆ, ਪੀਰ ਸਲਾਮਤੀ ਮੇਰੀ ਬਾਤ ਈਵੇਂ ਰਹਿ ਗਈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਿ ਵਿਚਿ ਪਰਚਿ ਗਏ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਕਹਿਆ, ਆਖੁ ਬਚਾ ਤੂੰ ਕਿਆ ਆਖਨਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਸਿੰਦੀ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਭੀ ਚਉਦਹ ਆਖੇ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਪੈਕੰਬਰ ਭੀ ਚਉਦਹ ਆਖੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦਰਵੇਸ ਲਖ ਹੀ ਲਖ ਆਖੇ। ਮੈਂ ਈਉਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਦਿਖਾ ਏਹੁ ਬੂਠਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਪੈਕੰਬਰ ਕੁਰਾਨ ਬੂਠੇ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਆਖਿਆ, ਬਚਾ ਬੂਠਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀਂ। ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਚਉਦਹ ਦੀ ਨਜਰ ਖੁਲੀ ਹੈ ਤਿਨਾਂ ਤਿਨਾਂ ਚਉਦਾਂ ਆਖੇ ਅਤੇ ਜਿਨਾਂ ਲਖਾਂ ਦੀ ਨਜਰ ਖੁਲੀ ਤਿਨਾ ਲਖ ਹੀ ਆਖੇ। ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ ਲਖਾ ਦੇ ਅਗੇ ਕਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਅਗੇ ਬਿਅੰਤੁ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਆਖਿਆ, ਬਚਾ ਲਖਾਂ ਦੇ ਅਗੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭੀ ਖਬਰ ਨਾਹੀਂ। ਜਿਥੋਂ ਤੋੜੀ ਇਸ ਦੀ ਨਜਰ ਖੁਲੀ ਆਹੀ ਤਿਤਨੀ ਇਸੁ ਆਖੀ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸਿੰਦੀ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਏ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਖਦਾ ਆਹਾ ਸੋ ਕਿਆ ਆਖਦਾ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਫੇਰਿ ਪੁਛਿਆ, ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸਿ ਗੁਰਮੁਖ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਪੀਰ ਜੀ ਮੈਂ ਭੀ ਨਾਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪੀਰ ਕਹਿਆ, ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ ਲੋਟ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਤੁਸਾਥੋਂ ਪੁਛਣਿ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪੀਰ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸਿ, ਜੇ ਅਸਾਡੇ ਮੰਡਲ ਦੀ ਬੋਲੀ ਪੁਛੇ ਤਾਂ ਨਿਕੜੇ ਨੀਂਗਰ ਭੀ ਦਸਿ ਦੇਵਨਿ ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਮੰਡਲ ਦੀ ਬੋਲੀ ਹੈ ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਸੋ ਆਖੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਤੁਸਾਥੋਂ ਪੁਛਣ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਸਯਦ ਜਲਾਲ ਸਿੰਧੀ ਮੁਰੀਦ ਸਭੇ ਸਦੇ। ਲਗਾ ਆਖਣ, ਸੁਣੋ ਖੁਦਾਇ ਦੇਉ ਬੰਦਉ ਏਹੁ ਦਰਵੇਸ ਅਸਾਡੇ ਤਕੀਏ ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਨਿ। ਅਸੀਂ ਏਨਾ ਨੂੰ ਆਪਿ ਬੈਠਾਇ ਚਲੇ ਆਹੇ। ਤੁਸਾਂ ਅਸਾਥੋਂ ਬਿਹਜਿ ਕਰਿ ਜਾਨਣੇ। ਅਸਾਂ ਅਗੇ ਉਜਰੁ ਕਰਿਦੇ ਆਹੇ ਅਤੇ ਅਸਾਂ ਆਵਦਿਆਂ ਤੋੜੀ ਇਨਾ ਅਗੇ ਉਜਰ ਨਾਹੀਂ ਕਰਣਾ। ਜੋ ਕੁਛ ਆਖਨਿ ਸੋ ਬਾਜਾਇ ਲਿਆਣਾ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ ਅਸਾਂ ਆਵਦਿਆਂ ਤੋੜੀ ਤੁਸਾਂ ਇਥੋਂ ਉਠਣ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

ਕਹਿਆ, ਪੀਰ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਕਹਿਆ ਜੀ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਜਬਾਬ ਲੈਣ ਜਾਂਦੇ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪੀਰ ਆਖਿਆ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਮਕੇ ਜਾਂਦੇ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਜਾਉ ਜੀ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਇਕ ਜੁਥਾ ਗਲਿ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਖੋਲ ਸਿਰਿ ਤੇ ਲੀਤੀ ਅਤੇ ਇਕ ਹਥ ਅਸਤਾਵਾ ਅਤੇ ਇਕ ਹਥ ਆਸਾ ਅਤੇ ਪੈਰੀ ਕਉਸ ਪਾਈ ਅਤੇ ਚਲਿਆ ਗਇਆ।

ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਮਕਾ ਉਹ ਜਿਥੇ ਮਰਦਾਨਾ ਗਇਆ ਆਹਾ ਇਕੋ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਕਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਉਹੋ ਮਕਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਉਥਹੁ ਕਿਸ ਪਾਸਹੁ ਜਬਾਬ ਲਿਆਵਸੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਫਕੀਰ ਹੈ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪਰ ਪੀਰ ਕਚਾ ਹੈ-ਸੁ ਸੁਨਣ ਵਿਚਿ ਹੈ ਤਾਂ ਮਕੇ ਚਲਿਆ ਹੈ।

ਜਾਂ ਸਯਦ ਜਲਾਲ ਜਾਇ ਚੜਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਪਹਾੜ ਨਜਰ ਆਇਉਸੁ। ਜਹਾਜ ਇਸ ਪਹਾੜ ਨਾਲਿ ਲਗੇ ਤਾਂ ਏਹੁ ਪਹਾੜ ਦੇਖਿ ਜਾਈਏ। ਤਾਂ ਝਖੜ ਵਗਿਆ ਜਹਾਜ ਜਾਇ ਉਸੇ ਪਹਾੜ ਲਗਾ। ਤਾਂ ਜਹਾਜ ਵਿਚਿ ਹੋਕਾ ਮਿਲਿਆ, ਯਾਰੋ ਜਿਸ ਉਤਰਨਾ ਹੈ ਸੋ ਉਤਰ ਪਵੇ। ਤਾਂ ਸਯਦ ਜਲਾਲ ਪਯਾ ਉਤਰ ਤਾਂ ਜਹਾਜ ਰਵਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪੀਰ ਜਾਇ ਚੜਿਆ ਪਹਾੜ ਤੇ। ਜਾ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਭਲੀਆਂ ਵਸਤੁ ਲਬੀਆਂ ਹੋਨਿ। ਅਛੀਆ ਸੇਜਾ ਵਿਛਾਵਣੇ ਬਿਬੇਰੇ ਪਏ ਹਨ ਤਾਂ ਪੀਰ ਮਨ ਵਿਚਿ ਜਾਤਾ ਜੋ ਯਹ ਸਮਗ੍ਰੀ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਕੋਈ ਰਹਣ ਵਾਲੇ ਭੀ ਹੋਸਨਿ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਆਇਆ ਇਕਰਿ ਲਗਾ ਲਹਰਾਂ ਦਾ ਤਮਾਸਾ ਦੇਖਣ। ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚਿ ਮੀਂਹ ਵਰਸਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਦੇ ਦਿਲ ਗੁਜਰੀ ਜੋ ਏ ਖੁਦਾਇ ਏਹੁ ਕਿਆ ਜਿਥੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਨਾਹੀਂ ਤਿਥੇ ਵਰਸਦਾ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਨਾਹੀਂ ਤਿਥੇ ਵਰਸਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੀਂਹ ਵਸਣੋਂ ਰਹਿ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਏਹੁ ਪਹਾੜ ਉਪਰਿ ਆਇ ਕਰਿ ਮਹਲਾਇਤ ਵਿਚਿ ਆਇਆ। ਜਾਂ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਵਾਸੀਕ ਜੋ ਆਹੇ ਸੋ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਸਿਹਜਾ ਪਰ ਬੈਠੇ ਹੋਨਿ, ਸਾਯਾ ਉਨਾਂ ਦਾ ਭਾਰੀ ਆਹਾ ਜਿਸ ਦੇ ਮਥੇ ਲਗਾ। ਤਿਸੇ ਪਾਸਿ ਬਹਿ ਗਇਆ। ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਇਛਾ ਭੋਜਨ ਕੁਦਰਤਿ ਨਾਲਿ ਉਤਰਦਾ ਆਹਾ, ਉਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਅਹਾਰ ਉਤਰਿਆ। ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਸਿ ਇਹ ਬੈਠਾ ਆਹਾ ਤਿਸ ਜਾਇ ਆਪਣੇ ਗੁਰਦੇਵ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਅਗੋਂ ਉਸ ਪੁਛਿਆ ਫਲਾਣੇ ਦਾ ਅਹਾਰ ਉਤਰਿਆ। ਏਸੁ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਉਤਰਿਆ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਉਸ ਪੁਛਿਆ, ਪਰਚੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਏਸੁ ਆਖਿਆ ਜੀ ਨਾਹੀਂ ਪਰਚੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਫੇਰਿ ਪੁਛਿਆ ਕਿਉਂ, ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹਿਕੁ ਜੋ ਕਿਸੇ ਮੰਡਲੀ ਥੀਂ ਦਰਵੇਸ ਆਇਆ ਹੈ ਸੋ ਉਸੇ ਨਾਹੀ ਉਤਰਿਆ। ਤਾਂ ਉਸ ਫੇਰਿ ਕਹਿਆ, ਅਹਾਰ ਕਿਸ ਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਸ ਦਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਕਹਿਆ, ਅਹਾਰ ਭੀ ਉਸੇ ਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਭੀ ਉਸੇ ਦਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਉਸ ਕਹਿਆ, ਤੂੰ ਕਿਆ ਚਿਕਾਰਾ ਜੋ ਹਰਫ ਦਰਮਿਆਨ ਲਿਆਵੇਂ। ਤਾਂ ਏਹੁ ਵਿਚਿ ਆਇਆ। ਪਰ ਦੇ ਨਾ ਸੰਘਿਉਸੁ ਬੈਠਾ ਆਪੋ ਖਾਧੋਸੁ। ਤਾਂ ਸਈਯਦ ਜਲਾਲ ਭੁਖਾ ਰਹਿਆ। ਪਰ ਜਾਗਦਾ ਰਹਿਆ। ਦੇਖਾ ਆਵਣੇ ਤਾਂ ਨਾਹੀਂ ਡਿਠੇ ਪਰ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਦੇਖੀਏ। ਜਾ ਪਰਭਾਤਿ ਹੋਵਣ ਤੇ ਆਈ ਅਤੇ ਉਨਾਂ ਦੀ ਉਡਾਰੀ ਦਾ ਵਖਤ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਸਈਯਦ ਜਲਾਲ ਦੀਆ ਪਲਕਾਂ ਲਗ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਉਡਾਰੀ ਲੀਤੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਖੁਲੀਆਂ ਤਾਂ ਏਹੁ ਬਹੁਤ ਬਿਸਮਾਦਗੀ ਦੇ ਘਾਟਿ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਫੇਰਿ ਆਇ ਲਹਰਾਂ ਦਾ ਤਮਾਸਾ ਲਗਾ

ਦੇਖਣ। ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਹਿਕੁ ਜਹਾਜ਼ ਲਗਾ ਫੁਬਣ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਇਸ ਦੇ ਜੀ ਗੁਜਰੀ ਜੋਏ ਖੁਦਾਇ ਤੂੰ
 ਏਹੁ ਕਿਆ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕੋਈ ਰੰਨ ਪੁਕੁ ਛਡਿ ਆਇਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਰਜ ਕਢਿ ਕਰਿ ਵਸਤ
 ਪਾਈ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਇਤਨਾ ਭੀ ਤਰਸ ਨਹੀਂ ਆਵਦਾ। ਤਾਂ ਉਹੁ ਜਹਾਜ਼ ਫੁਬਣੋਂ ਰਹਿ ਗਇਆ,
 ਸਾਇ ਪਤਣ ਲਗਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਸਯਦ ਜਲਾਲ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਸਵੇਲੇ ਹੀ ਜਾਈਐ ਜੋ
 ਆਵਦੇ ਦਿਸਨਿ। ਜਾਂ ਏਹ ਜਾਇ ਕਰਿ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਠਿਕਾਣੇ ਸਭੇ ਬੈਠੇ ਹੋ। ਫੇਰਿ
 ਉਸ ਦੇ ਪਾਸਿ ਬੈਠਿ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਹਾਰ ਉਤਰਿਆ। ਇਸ ਨੂੰ ਨਾ ਉਤਰਿਆ।
 ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਧਿ ਫਿਰਿ ਬਿਸਮੁਦ ਹੋਇਆ ਫੇਰਿ ਆਪਣੇ ਗੁਰਦੇਵ ਪਾਸਿ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ
 ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਗੋਂ ਪੁਛਿਆ, ਅਹਾਰ ਉਤਰਿਆ। ਕਹਿਉਸੁ, ਜੀ ਉਤਰਿਆ। ਫੇਰਿ ਉਹ
 ਕਹਿਆ, ਪਰਚੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਏਸ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਨਾਹੀਂ ਪਰਚੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ ਕਿਉਂ। ਤਾਂ
 ਏਸ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਉਹ ਜੋ ਕਲਿ ਵਾਲਾ ਦਰਵੇਸ ਅਜ ਭੀ ਭੁਖਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਦਿਖਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸਦਿ
 ਲਿਆਉ। ਉਸ ਵਿਚਿ ਕਿਆ ਤਕਸੀਰ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਅਭੁਲ ਸਾਹਿਬ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਈਯਦ
 ਜਲਾਲ ਨੂੰ ਸਦ ਲੇ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਗੁਰਦੇਵ ਪੁਛਿਆ, ਕਹੁ ਭਾਈ ਤੂੰ ਕਿਥੋਂ ਹੈ। ਤਾਂ
 ਜਲਾਲ ਆਇਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਉਚ ਥੀ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਉਸ ਗੁਰਦੇਵ ਕਹਿਆ, ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਕਿਤਨੀ
 ਹੈ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਮਲੂਮ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਉਸ ਫੇਰਿ ਗੁਰਦੇਵ ਕਹਿਆ, ਤੂੰ
 ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਵਿਚਿ ਕਦੀ ਭੁਖਾ ਭੀ ਰਹਿਆ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਹ ਦਿਨਾਂ ਬਾਬੂ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ
 ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸੰਭਾਲਿ ਵਿਚਿ ਕਦੀ ਭੁਖਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਆ। ਤਾਂ ਉਸਿ ਗੁਰਦੇਵ
 ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਤੂੰ ਸਚ ਕਹੁ ਤੈਂ ਕਿਆ ਗੁਸਤਾਕੀ ਕੀਤੀ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਦੁਇ ਦਿਨ ਭੁਖਾ
 ਰਖਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਉਸਿ ਗੁਰਦੇਵ ਕਹਿਆ,
 ਭਾਈ ਉਧਰ ਤਾਂ ਤਖਸੀਰ ਨਾਹੀਂ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ। ਤੁਸੀਂ ਅਪਣੀ ਤਖਸੀਰ ਜਾਹਰ ਕਰੋ। ਤਾਂ
 ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਦੁਇ ਦਿਨਿ ਲਹਰਾਂ ਦਾ ਤਮਾਸਾ ਡਿਠਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਗੁਰਦੇਵ
 ਕਹਿਆ, ਲਹਰਾਂ ਵਿਚਿ ਕਿਆ ਡਿਠੋ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਕਲਿ ਮੀਹੁ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚਿ
 ਵਸਦਾ ਆਹਾ। ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਯਾ ਸਾਹਿਬ ਏਹੁ ਕਿਆ, ਜਿਥੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਤਿਥੇ ਵਸਦਾ
 ਨਾਹੀਂ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਨਾਹੀਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਤਿਥੇ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਵਸਣੋਂ ਰਹਿ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰਦੇਵ
 ਪੁਛਿਆ, ਅਜੁ ਕਿਆ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ, ਜੋ ਅਜੁ ਹਿਕੁ ਜਹਾਜ਼ ਲਗਾ
 ਫੁਬਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਇਆ ਯਾ ਖੁਦਾਇ ਤੂੰ ਕਿਆ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਪੁਤਰ ਨੂੰ ਛਡਿ
 ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਕਰਜ ਕਢਿ ਕਰਿ ਖੋਪ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈ। ਏਹੁ ਤੂੰ ਕਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।
 ਤਾਂ ਜਹਾਜ਼ ਜਾਇ ਬੰਦਰ ਲਗਾ। ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰਦੇਵ ਬੋਲਿਆ, ਇਸ ਬੇਮੁਖ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਕਢੋ, ਏਹੁ
 ਕੋਈ ਵਡਾ ਬੇਮੁਖ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸਿ ਮੰਡਲੀ ਵਿਚਿ ਬਣਦਾ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ,
 ਜੀ ਮੈਂ ਕਿਆ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਉਸਿ ਗੁਰਦੇਵ ਕਹਿਆ, ਉਸ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਭਾਣਾ ਕਰਣਾ, ਤੂੰ
 ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਕ ਹੋਇਉਂ ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਕੀਤਾ ਲਗੋਂ ਮੇਟਣ। ਤੂੰ ਹੁਇ (ਕੋਈ) ਵਡਾ ਆਦਮੀ
 ਹੋਇ ਗਇਉਂ। ਤੂੰ ਹੁਣਿ ਲਗੋਂ ਜਾਣਨ ਜੋ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਲਗਾ ਚਲਣਿ ਤੂੰ ਵਡਾ ਬੇਮੁਖ ਹੈ। ਤਾਂ
 ਜਲਾਲ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਗੁਰਮੁਖ ਕਉਣ। ਤਾਂ ਉਸ ਗੁਰਦੇਵ ਆਖਿਆ, ਸੁਣਿ ਦਰਵੇਸ ਜੋ ਉਸ
 ਦਾ ਹੁਕਮ ਭਾਣਾ ਮਨੇ ਸੋ ਗੁਰਮੁਖ ਅਤੇ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਵਿਚਿ ਸਕੁ ਕਰੇ, ਮਨ ਮੈਲਾ ਕਰੇ ਸੋ

ਬੇਮੁਖ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ, ਰਾਸਿ ਜੀ ਭਲਾ ਹੋਇਆ ਜੋ ਨੇੜੇ ਨਿਸਾ ਹੋਈ। ਚਲੋ ਆਹੋ ਮਕੇ, ਆਪਣੇ ਤਕੀਏ ਹਿਕੁ ਦਰਵੇਸ਼ ਛਡਿ ਆਏ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਗੁਰਦੇਵ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਦਰਵੇਸ਼ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੈਂ ਆਸਣਿ ਬੈਠਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਉਹ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ, ਦਰੁਸਤੁ ਜੀ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਨੂੰ ਅਹਾਰੁ ਉਤਰਿਆ ਜਲਾਲ ਭੀ ਖਾਧਾ। ਜਲਾਲ ਲਗਾ ਜਾਗਣ ਜੋ ਦੇਖਾ ਕਿਸ ਰਾਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹੋਨਿ। ਅਤੇ ਆਵਦੇ ਕੋਹੜੇ ਰਾਹਿ। ਚਾਰਿ ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਜਾਗਦਾ ਰਹਿਆ। ਜਾਂ ਉਨਾਂ ਦੀ ਉਡਾਰੀ ਦਾ ਵਖਤੁ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਦੀਆਂ ਪਲਕਾਂ ਲਗ ਗਈਆਂ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜੋ ਅੰਤੁ ਨਾਹੀਂ ਆਵਦਾ। ਅਤੇ ਉਹ ਦਰਵੇਸ਼ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਈ ਸੋ ਜਹਾਜੁ ਆਇ ਇਥੇ ਲਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜਾਇ ਪਹੁੰਚੀਏ। ਤਾਂ ਹਿਕੁ ਜਹਾਜ ਨੂੰ ਝਖੜ ਖਦੇੜ ਲੈ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਚੜਿ ਬੈਠਾ, ਫੇਰ ਜਹਾਜ ਨੂੰ ਝਖੜਿ ਜਲਾਲ ਦੇ ਰਾਹ ਹੀ ਲੈ ਆਇਆ।

ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਆਪਣੇ ਆਸਣ ਆਇਆ ਆਇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਦਸਤ ਪੋਸੀ ਲੀਤੀ। ਅਗੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ, ਪੀਰ ਜੀ ਦੇਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਦਾ ਜਬਾਬ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ਼ ਤੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਰੋਸ਼ਨ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਪੀਰ ਜੀ ਜੋ ਕੁਝ ਜਬਾਬੁ ਲਿਆਏ ਹੋ ਸੋਈ ਆਖਹੁ। ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ, ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ਼ ਜੋ ਕੋਈ ਹੁਕਮੁ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਵਿਚਿ ਸਕ ਨਾਹੀਂ ਲਿਆਵਦਾ ਸੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਵਿਚਿ ਸਕਿ ਲਿਆਵਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਬੇਮੁਖ ਹੋਏ ਜਬਾਬੁ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ, ਪੀਰ ਜੀ ਦੇਹੁ ਜਬਾਬ ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੋਂ ਲਿਆਏ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ਼ ਹਿਕੁ ਜੋ ਪਹਾੜ ਟਾਪੂ ਦੇ ਵਿਚਿ ਆਹਾ ਉਥੇ ਕੁਦਰਤਿ ਦੇ ਦਰਵੇਸ਼ ਰਹੰਦੇ ਆਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤਿ ਦਾ ਅਹਾਰੁ ਅਤੇ ਉਨਾਂ ਦਾ ਰਾਹੁ ਕੋਈ ਨਜਰ ਨ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ, ਉਹ ਕਉਣ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ, ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ਼ ਉਨਾਂ ਦਾ ਸਾਇਆ ਭਾਰੀ ਆਹਾ, ਸੋਝੀ ਨਾ ਪਈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਪੀਰ ਜੀ ਅਸਾਨੂੰ ਵਿਦਾ ਦੇਹੁ। ਤਾਂ ਜਲਾਲ ਕਹਿਆ, ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਰਜਾਇ ਖੁਦਾਇ ਦੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਦਾ ਹੋਇਆ।

ਪਾਕਪਟਨ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਉਥੇ ਕਉਣ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਉਥੇ ਨਾਰਦ ਗੁਸਾਈ ਦੇ ਸਿਖ ਆਹੇ। ਸੰਗਤਿ ਆਹੀ ਪੂਰਨ ਸਾਧ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਕਿਧਰ ਨੂੰ ਹੋਏ ਹੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਪਟਨ ਸਾਧ ਫਰੀਦ ਦੇ ਜਾਈਏਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਫਰੀਦ ਸਾਧ ਤਾਂ ਅਗੇ ਹੀ ਚਲਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਫਰੀਦ ਦੀ ਸਤਵੀਂ ਜਹਗਾ ਹੈ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਪਰ ਭਲਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਜਲਾਲ ਜੇਹਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜਲਾਲ ਤੇ ਬਹੁਤ ਦੂਰਿ ਹੈ। ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਚਲੀਏ। ਉਥੋਂ ਜੋ ਚਲੇ ਪਟਨ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਦੇ ਆਏ।

ੴ ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧। ਗੋਸਟ ਸੇਖ ਬਿਰਾਮ ਕੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਲਿ ਹੋਈ, ਕਾਮਲ ਦਰਵੇਸ ਨਾਲੇ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ। ਤਾਂ ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਵਿਆਸ ਨਦੀ ਦੇ ਅਧਿ ਵਿਚਿ ਆਇਆ। ਮਾਝੇ ਮਾਝੇ ਉਦਿਆਨ ਵਸਦੀਆ। ਅਧ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਆਏ। ਪਟਣ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਦੇ ਸਵਾ ਪਹਰ ਦਿਨ ਰਹਦੇ ਕੋਹਾਂ ਦੁਹ ਦੇ ਫਰਕ ਵਿਚਿ ਆਇ ਬੈਠੇ। ਪਟਣ ਦਾ ਪੀਰ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਦੀ ਅਵਲਾਦ ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਬਾਲਾ ਰਾਜਾ। ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਲਕੜੀਆਂ ਚੁਣਣ ਆਇਆ ਸੀ। ਪੀਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਕਾਮਲ ਦਰਵੇਸ ਖਬਰ ਜਾਣਦਾ ਬਾ ਲੜਕੀਆਂ ਚੁਗਦਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਲੋਕ ਸਿਫਤਿ ਵਿਚਿ ਦਿਤਾ :-

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ॥

ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਸਲੋਕ ਕਹਿਆ। ਤਬ ਉਨ ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਲਕੜੀਆਂ ਪੀਰ ਦੇ ਲੰਗਰ ਨੂੰ ਚੁਣਦਾ ਬਾ ਉਨ ਸੁਣਿਆ ਬਾ। ਸੁਣਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਦਸਤ ਪੰਜੇ ਲੈ ਦੁਆਇ ਸਲਾਮ ਕਰਿ ਬੈਠਾ। ਅਰਜ਼ ਕੀਤੇ, ਜਿ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤੀ ਏਹ ਬੈਤ ਮੈਂ ਕੂੰ ਵਤ ਸੁਣਾਈਐ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਧਿਆਨ ਨਾਲਿ ਆਖਿਉਸ, ਜੇ ਏ ਫਕੀਰ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਪਿਆਰੇ, ਆਪੇ ਪਟੀ ਹੈ ਆਪੇ ਕਲਮ ਹੈ ਆਪੇ ਲਿਖਣਹਾਰ ਹੈ। ਬਿਆ ਆਖਨ ਤੂੰ ਜੇ ਬੰਦਾ ਹੈ ਤਿਸ ਵਿਚਿ ਭੀ ਖੁਦਾਇ ਹੈ। ਅਰੁ ਕਲਮ ਜੋ ਬੰਦੇ ਦੇ ਬਾਬ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਸੋ ਏਹੁ ਭੀ ਆਪੇ ਖੁਦਾਇ ਹੈ। ਹੋਰ ਦੂਜਾ ਜੋ ਜਾਣੀਏ ਸੋ ਕਿਆ ਕਰਿ ਜਾਣੀਏ ਜੋ ਏਹੁ ਖੁਦਾਇ ਹੈ ਇਹ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਕਬੀਰ ਕਹਿਆ ਹੈ ਜਿ, ਖਾਲਕੁ ਖਲਕ ਵਿਚਿ ਖਾਲਕ ਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ਸਭ ਠਾਈ ਰੇ ਕੋ ਜਾਨ ਨ ਭੁਲੇ ਭਾਈ। ਤਿਉ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਹੈ ਆਪੇ ਸੇਵਕ ਹੈ ਆਪੇ ਸਾਹਬ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਇਕਸ ਥੀ ਦੂਜਾ ਨਾਹੀ ਕੋਇ। ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਏਕੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਹ ਫਕੀਰ ਆਪਣੇ ਪੀਰ ਬੇ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਆਖਿਉਸ ਜਿ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤੀ। ਇਕ ਜੋ ਮੈਂ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਹਿੰਦੂ ਜੁ ਦੇਖਿਆ ਸੁ ਐਨਿ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਸੂਰਤਿ ਹੈ। ਅਲਹੁ ਪਛਾਤਾ ਹੈਸੁ। ਸੋਈ ਵੈ ਜਾਪੈ ਜਿਨਿ ਇਕੁ ਜਾਤਾ ਸੋ ਹਕ ਤਾਲਾ ਨੂੰ ਅਪੜਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਪੀਰ ਕਹਿਆ, ਬਚਾ ਕਮਾਲ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਸੂਰਤਿ। ਤਾਂ ਕਮਾਲ ਕਹਿਆ, ਪੀਰ ਸਲਾਮਤੀ ਨਾਨਕ ਹਿੰਦੂ ਦੀ ਸੂਰਤਿ ਐਨ ਖੁਦਾਇ ਹੈ। ਤਬ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਪੀਰ ਕਹਿਆ, ਜੁ ਬਚਾ ਮੈਂ ਛਾ ਜਬਾਬ ਨਾਨਕ ਕੂ ਘਿਨਿਵੰਝੁ। ਜੇ ਇਸ ਜਬਾਬ ਦਾ ਸੁਆਲ ਦਿਤੋਸੁ। ਤਾਂ ਉਹ ਹਕ ਤਲਾਹ ਕੂ ਪਹੁਚਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਨਾ ਦਿਤੋਸੁ ਤਾਂ ਸਭੋ ਭੂਠਾ ਹੈ। ਤਬ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਕਹਿਆ ਸਲੋਕ ਪੈਰਵੈਈ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਪੁਛੀਅਸੁ:-

ਇਕ ਸਾਹਿਬੁ ਦੁਇ ਹਦੀ। ਕੇਹੜਾ ਸੇਵੀ ਕੇਹੜਾ ਰਦੀ।

ਤਬ ਏਹ ਬੈਤ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਪਾਸੋਂ ਲੈ ਕਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਉਹ ਸਾਹ ਕਮਾਲ ਮੁਰੀਦ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਦਾ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਆਖਿਉਸ ਜਿ ਪੀਰ ਸਲਾਮਤੀ ਮੈਂਡੇ ਪੀਰ ਤੈਂਡੇ ਬੈਤ ਤੇ ਬੈਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹਦਾ ਜਬਾਬ ਦਾ ਸੁਆਲ ਮੈਂ ਕੂ ਮਿਲੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜਿ ਆਖਿ ਡਿਖਾਂ। ਕਿਆ ਉਨ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਜਬਾਬ ਮੰਗਿਆ ਹੈਸੁ। ਤਾਂ ਉਨ ਖਾਦਮ ਬੈਤ ਆਖਿ ਸੁਣਾਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੈਤ ਦਾ ਸੁਆਲ ਆਖਿਆ ਸਰੀਅਤ ਮੈਂ, ਉਪਰ ਸਲੋਕ ਦਾ ਜਬਾਬ :-

ਹਿਕਾ ਸਾਹਿਬ ਹਿਕਾ ਹਦੁਦਾ। ਹਿਕੋ ਸੇਵ ਦੂਜੇ ਕੂ ਰੱਦਾ।

ਇਹ ਸਲੋਕ ਜਬਾਬ ਦਾ, ਸੁਆਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸੋਂ ਉਹ ਮੁਰੀਦ ਬਿਰਾਹਮ ਬਾਲੇ ਰਾਜੇ
ਤਾਂ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਪਾਸਿ ਆਇਆ। ਆਇ ਕਰਿ ਜਾ ਏਹ ਬੈਠ ਪੜ੍ਹਿਉਸੁ ਤਾਂ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ
ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਮੁਰੀਦ ਕੋ ਆਖਿਉਸੁ, ਜੁ ਬਚਾ ਕੁਝ ਸਮਝਿਉ ਕਿ ਨਾਹੀ,
ਬਚਾ ਇਸ ਵਿਚਿ ਬਹੁਤ ਅਜਮਤ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੁਰੀਦ ਕਹਿਆ, ਪੀਰ ਸਲਾਮਤੀ ਤੈਨੂੰ ਰੋਸਨ ਹੈ,
ਜਿਉਂ ਹੈ ਤਿਉਂ ਹੈ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਆਖਿਆ, ਜਿ ਬਚਾ ਜਿਨਾਂ ਇਕ ਖੁਦਾਇ ਬੁਝਿਆ ਹੈ ਸੋ ਹਿਕ
ਕੂ ਪਹਤੇ ਹੋਨਿ। ਪਣੁ ਬਚਾ ਮੈਂ ਭੀ ਘਿਨਿ ਜੁਲਾਉ ਥਾਉ। ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਦੀਦਾਰੁ ਕਰੀ। ਮੁਰੀਦ
ਕਹਿਆ, ਪੀਰ ਸਲਾਮਤਿ ਭਲਾ ਥੀਵੇ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਸੁਖਵਾਸਣ ਅਸਵਾਰ ਹੋਇ ਚਲਿਆ। ਉਸ
ਮੁਰੀਦ ਕੂ ਅਗੇ ਕਰਦੇ ਚਲਿਆ। ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਹਾ ਤਿਥਾਉਂ ਆਇਆ। ਪੀਰ ਆਂਵਦੇ
ਹੀ ਕਹਿਆ, ਸੁਖਵਾਸਣਹੁ ਉਤਾਰਿ ਕਰਿ ਆਖਿਆਸੁ। ਸਲੋਕ ਸੇਖ ਕਹਿਆ :-

ਯਾਰ ਸਲਾਮਾ ਲੇਖੁ ਬਰਾ ਖੁਦਾਈ ਸਚੁ ਚਉ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ :-

ਡਖਣਾ ਸਚੁ ਅਲਾਈ ਸੇਖ ਦਰਗਹ ਸੋਹਨਿ ਸਚੀਆਂ।

(ਇਹ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ)

ਸੁਲਾਮਾਲੇਕਮ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਪਿਆਰੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਪੀਰ
ਜੀਉ ਸਾਲਾਮਾਲੇਖੁ। ਪੀਰ ਜੀ ਆਈਐ ਜੀ ਸਰਫਰਾਜੀ ਹੋਈ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ
ਹੋਹੁ ਜੀਉ। ਅਸੀਂ ਜੀਵੇ ਦੀਦਾਰੁ ਪੀਰ ਦਾ ਹੋਇਆ। ਉਦੁ ਉਦੁ ਵਲਹੁ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗਲਿ
ਮਿਲੈ ਬਹੁਤ ਭਾਉ ਕਰਿ।....

ਮਹਲ ਕੁਚਜੀ ਮੜਵੜੀ ਕਾਲੀ ਮਨਹੁ ਕਸੁਧ॥

ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵਨਿ ਤਾ ਪਿਰੁ ਰਵੈ ਨਾਨਕ ਅਵਗੁਣ ਮੁੰਧ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ਪੰਨਾ ੧੦੮੮)

ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਕਹਿਆ ਬੈਠੁ। ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਖਬਰ ਦਾ ਸੁਆਲ ਕੀਤੋਸੁ :-

ਕਵਣੁ ਸੁ ਅਖਰੁ ਕਵਣੁ ਗੁਣੁ ਕਵਣੁ ਸੁ ਮਣੀਆ ਮੰਤ੍ਰੁ॥

ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਸੋ ਹਉ ਕਰੀ ਜਿਤੁ ਵਸਿ ਆਵੈ ਕੰਤ੍ਰੁ॥

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਰੀਅਤ ਵਿਚਿ ਬੈਠੁ ਕਹਿਆ॥ ਸਲੋਕ॥

ਨਿਵਣੁ ਸੁ ਅਖਰੁ ਖਵਣੁ ਗੁਣੁ ਜਿਹਬਾ ਮਣੀਆ ਮੰਤ੍ਰੁ॥

ਏ ਤ੍ਰੇ ਭੈਣੇ ਵੇਸ ਕਰਿ ਤਾਂ ਵਸਿ ਆਵੀ ਕੰਤ੍ਰੁ॥ ੧ ॥

(ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਲੋਕ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਦੇ ਦਸੇ ਹਨ ਵੇਖੋ ਪੰਨਾ ੧੩੮੪)

ਤਾਂ ਸੇਖਿ ਕਹਿਆ, ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਬੇੜਾ ਕਰਿ ਕੈ ਫਿਰਿ ਰੋਲਾ ਪਾਇਉ। ਕਹੈ ਸੇਵਾ
ਪਿਛੇ ਨਜਰਿ ਕਿ ਨਜਰਿ ਪਿਛੇ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵੇਰਿ ਸਰੀਅਤ ਵਿਚਿ ਬੈਠੁ
ਕਹਿਆ ਸਲੋਕ ਜਿ :-

ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਜੁ ਕੰਤ ਕੀ ਕੰਤੁ ਤਿਸੀ ਕਾ ਹੋਇ॥

ਗਰਬੀ ਕੰਤੁ ਨ ਪਾਈਐ ਜੇ ਖਰੀ ਸੁਆਲਿਉ ਹੋਇ॥

ਤਾਂ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਗੁਰੂ ਦਿਆਂ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਹਥ ਲਾਇ ਕਰਿ ਆਪਣੇ ਮਥੇ ਲਾਇਆ।

ਆਖਿਉਸੁ ਜੋ ਵਾਹੁ ਨਾਨਕ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਨਾਨਕ, ਜਿਨਾ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਰਾਹ ਦੀ ਖਬਰ ਸਚੀ ਦਿਤੀਆਸੁ, ਕੁਛ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਰਾਹੇ ਦੀ ਖਬਰ ਹੋਈ ਕਰਮ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਹੋਇਆ, ਅਸੀਂ ਜੀਵੇ ਜੁ ਬੰਦਾ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਮਿਲਿਆ, ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਮਹਲੀ ਮਿਲਿਆ ਜਾਣ ਖੁਦਾਇ ਮਿਲਿਆ। ਅਜੁ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਮਿਲਣੇ ਵਿਚਿ ਸਭੁ ਕੁਛ ਨਾਹੀ। ਪਰੁ ਜੀ ਇਕ ਗੁਸਤਾਕੀ ਪਉਂਦੀ ਹੈ ਜੁ ਖੁਦਾਇ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਗਲਾਂ ਪੁਛੀਆਂ ਹੋਨਿ। ਜੋ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਨਾਵੇਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕੀਚਨਿ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹੋਰ ਗਲਾਂ ਖੁਦਾਇ ਬੀ ਨ ਦੇਵੇ ਕਰਨੀਆਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਰੀਅਤਿ ਵਿਚਿ ਬੈਠ ਕਹਿਆ, ਸਲੋਕ ਜਿ:-

ਰੂਪੇ ਕਾਮੇ ਦੋਸਤੀ ਭੁਖੇ ਸਾਦੇ ਗੰਢੁ॥

ਲਬੈ ਮਾਲੈ ਘੁਲਿ ਮਿਲਿ ਮਿਚਲਿ ਉਘੈ ਸਉੜਿ ਪਲੰਘੁ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਮਲਾਰ ਕੀ ਵਾਰ ॥ ੨੩॥ (ਪੰਨਾ ੧੨੮੮)]

ਸੇਖ ਆਖਿਆ, ਜੇ ਅਰਜ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕੁਛ ਲੋੜਦਾ ਹੈ ਸੋ ਤੇ ਬਾਵਹੁ ਪਾਈਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਭੀ ਹਿਕ ਬਿਆ ਗਲ ਹੈ ਜੋ ਹੁਕਮ ਬੀਵੇ ਤਾਂ ਪੁਛਾਂ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਕਹੀਯੋ ਜੀ ਸੇਖ ਜੀ। ਖੁਦਾਇ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲਾਹਜਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਨਿਸੰਗ ਕਹੀਦੀਆਂ ਹੋਨਿ ਅਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਅਗੋਂ ਬੁਰਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਬੰਦਾ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਨਾਹੀ, ਤੁਸੀਂ ਨਿਸੰਗ ਆਖੋ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਕਹਿਆ, ਸੁਆਲ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਕੀਤਾ ਸੋ ਖੋਜਣੇ ਦਾ। ਜਿ ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ ਡਿਖਾ :-

ਅਛਲ ਛਲਾਈ ਨਹ ਛਲੈ ਨਹ ਘਾਉ ਕਟਾਰਾ ਕਰ ਸਕੈ॥

[ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੩੨॥ (੨੫)]

ਤਾਂ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਖੜੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਤਜੀਮ ਕੀਤੀ। ਜੁ ਜੀ ਤੂੰ ਖੁਦਾਇ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈਂ ਅਤੇ ਅਸਾਨੂੰ ਭੀ ਤੂੰ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੋਇ ਜੁ ਅਸਾਂ ਭੀ ਖੁਦਾਇ ਯਾਦਿ ਆਵੇ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਆਖਿਆ, ਨਾਨਕ ਪੀਰ ਜੀ ਤੂੰ ਬਾਤਾ ਖੁਦਾਇ ਦੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈਂ। ਸੋ ਖੁਦਾਇ ਤੋਂ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਖੁਦਾਇ ਹੈਂ ਕਿ ਖੁਦਾਇ ਵਿਚਿ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈਂ। ਡਿਖਾ ਏਹ ਬਾਤ ਤੂੰ ਮੈ ਕੂ ਦਸਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੇਖ ਜੀ ਏਹੁ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਏਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਕਰਮ ਹੈ। ਤਾਂ ਪਿਛੇ ਸਬਦੁ ਹੈ। ਸੇਖ ਜੀ ਸੁਰਤਿ ਹੋਇ। ਤਾਂ ਫਿਰਿ ਲੋਇ ਹੈ। ਏਤੁ ਲੋਇ ਖੁਦਾਇ ਵਿਛਾਵਣੇ ਵਿਛਾਇਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਜੀ ਏਸੁ ਵਿਚਿ ਬੈਠਾ ਸੁਰਤਿ ਦੇ ਘਰਿ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਕਹਿਆ, ਨਾਨਕ ਪੀਰ ਮੇਰੇ ਘਰਿ ਚਲੀਐ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਪੀਰ ਜੀ ਅਜੇ ਤੇਨੂੰ ਘਰਿ ਦਸਿਨ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਪਰ ਤੂੰ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇਆ। ਤੇਨੂੰ ਪੀਰ ਮਿਲੇ ਦਾ ਫਲੁ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਆਖਿਆ, ਜੁ ਏ ਨਾਨਕ ਹੋ ਨਾਨਕ ਵਾਹੁ ਨਾਨਕ ਵਾਹੁ ਖੁਦਾਇ ਜਿਨਿ ਤੂੰ ਨਿਵਾਜਿਆ ਹੈਂ। ਬੋਲ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਤਾਂ ਅਰਜ ਕੀਤੀ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਜੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਿਕ ਬਿਆ ਭੀ ਅਰਜੁ ਹੈ ਜਿ ਜੀ ਹੁਕਮ ਬੀਵੇ ਤਾਂ ਆਖਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜਿ ਹਾਂ ਸੇਖ ਜੀ ਕਹੀਐ ਜਿ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਕਹਿਆ, ਜੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹਿਕ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਵਾਰ ਬੀਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨਿਹਾਲ ਬੀਵਾਂਗੇ। ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਸੁਣਾਈਐ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਨ ਕਾਮਨਾ ਸਿਧਿ ਜੁ ਕਿਛ ਕੋਈ ਬਾਛਨਾ ਕਰਿ ਮੰਗ, ਸੋ ਗੁਰੂ

ਨਾਨਕ ਪੂਰੀ ਕਰੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਾਰ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਕਹਦਾ ਹੈ। ਕਿਆ ਕਹਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਕੀਤੀ :-

ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ਦਿਉਹਾੜੀ ਸਦ ਵਾਰ॥

[ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਵਾਰ ਆਸਾ ॥ ੧॥ (ਪੰਨਾ ੪੬੨)]

ਤਾਂ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ ਕਹਿਆ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪੀਰ ਹੈਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਮੁਰੀਦ ਹਾਂ। ਸੇਖ ਬਹੁਤ ਤਬਾਜਾ ਕੀਤੀਸ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੇਖ ਪਾਸੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਇ ਗੋਸਟਿ ਪੂਰੀ ਹੋਈ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੀ ਵਾਰਤਾ

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਤਲਵੰਡੀ ਆਏ। ਅਗੇ ਚਾਚਾ ਲਾਲੂ ਚੰਬੜਿਆ। ਆਖੇ ਭਾਈ ਕਾਲੂ ਚਲਿ ਗਇਆ। ਅਤੇ ਭਾਈ ਭੀ ਚਲਿ ਗਈ। ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਬਾਂਹਿ ਹੈਂ, ਜੋ ਤੂੰ ਆਖੇਂ ਸੋ ਮੈਂ ਮੰਨਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਚਾਚਾ ਲਾਲੂ ਅਸਾਂ ਭੀ ਜਾਵਣਾ, ਰਹਣਾ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਲਾਲੂ ਵੇਦੀ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਜੀ ਜੋ ਤੇਰੇ ਮਨਿ ਆਵੇ ਸਾਈ ਅਸਾਂ ਮੰਨਣੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੰਦ੍ਰਾ ਦਿਨ ਤਲਵੰਡੀ ਰਹਿਆ।

ਫੇਰਿ ਪਖੇ ਕੇ ਆਇਆ ਨਾਲੇ ਬਾਲਾ ਆਹਾ। ਜਾਂ ਰਹਣਿ ਲਗੇ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੂੰ ਹੁਣਿ ਤਪੇ ਨੋ ਟਿਕਣ ਦੇਹਿ। ਬਹੁਤੇਰਾ ਲੈ ਫਿਰਿਆ ਹੈ, ਹੁਣਿ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦਿਨ ਅਸਾਂ ਪਾਸਿ ਰਹਣ ਦੇਹ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਮੈਨੂੰ ਵਿਦਾ ਦੇਹ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜਿਥੇ ਰਹੇਗਾ ਤਿਥੇ ਨਾਲੇ ਹੈਗਾ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਫੇਰਿ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਚਲਣ ਰਹਣ ਕਰਤਾਰੁ ਗੋਚਰਾ ਹੈ ਪਰੁ ਜੀ ਪਿਛੇ ਤੁਸਾਡੇ ਕਉਣ ਹੋਸੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਸਾਡੇ ਪਿਛੇ ਇਕ ਲਹਣਾ ਖਤਰੇਣਾਂ ਫੇਰੁ ਤਿਹਣੇ ਦਾ ਪੁਤ ਅਸਾਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ। ਉਹ ਪਿਛੇ ਅਸਾਡੇ ਬਹੇਗਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਉਹ ਭੀ ਕੁਛ ਚੰਗਾ ਹੋਵਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਉਹ ਭੀ ਅਸਾ ਜੇਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਅਤੇ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਦੀ ਕਿਆ ਖਬਰਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਰੋਟੀ ਅਤੇ ਕਪੜੇ ਦੀ ਕਮੀ ਨਾ ਹੋਵੇਗੀ ਪਿਛੇ ਲਗਾ ਫਿਰਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਵਸਤੂ ਲਹਣੇ ਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਵਿਦਾ ਲੀਤੀ ਤਲਵੰਡੀ ਆਇਆ।

ਤਾਂ ਸੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹੈ। ਤਉ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਚਿ ਭੇਦ ਭਿੰਨੁ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਥੋਂ ਤੋੜੀ ਮੈਨੂੰ ਖਬਰ ਆਹੀ ਜੋ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਅਖੀਂ ਡਿਠਾ ਹੈ ਸੋ ਮੈਂ ਲਿਖਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰੁ ਪਿਛੇ ਦੀ ਸਾਰ ਮੈਂ ਨਾਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤਉ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਦਰਸਨੁ ਕਰਵਾਇਆ। ਕਰਤਾਰ ਤੇਰੇ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਥੋਂ ਤਾਂ ਸਭੇ ਹਕੀਕਤ ਲੀਤੀਅਉ ਪਰ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਹਕੀਕਤ ਦੇਹ, ਤੁਧੁ ਨਾਲਿ ਕਿਉਂ ਕਹਿ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਖਿਆ ਲੈ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਸਾਡੀ ਹਕੀਕਤ। ਅਸਾਂ ਨਾਲਿ ਇਉਂ ਹੋਈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਕਾਂਗੜੇ ਚਲੇ ਆਹੇ ਸਮੇਤ ਟਬਰ ਦੇਵੀ ਪਰਸਨ। ਅਸਾਂ ਅਗੇ ਸੁਣਿਆ ਆਹਾ ਜੋ ਇਕ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਖੜ੍ਹੀ ਤਪਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਆਖਿਆ, ਜੋ ਆਏ ਆਹੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਭੀ ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਜਾਵੀਏ। ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਦਰਸਨੁ ਕੀਤਾ। ਜਾਂ ਅਸਾਂ ਦਰਸਨੁ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਅਸਾਡਾ ਰੋਮੁ ਰੋਮੁ

ਸੀਤਲੁ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਅਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਛਿਆ, ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਕਿਆ ਹੈ, ਭਾਈ ਸਿਖਾ ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੋਂ ਹੋ। ਅਸਾਂ ਆਖਿਆ, ਜੰਗਲ ਦੇ ਗਿਰਾਉ ਆਹੇ ਅਤੇ ਨਾਉਂ ਲਹਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਹੋਂਦੇ ਕਉਣ ਹੋ। ਤਾਂ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਖੜੀ ਤ੍ਰਿਹੁਣ ਹੋਂਦੇ ਆਹੇ ਅਤੇ ਜਾਤ੍ਰਾ ਦੇਵੀ ਦੀ ਚਲੇ ਆਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਭਾਈ ਲਹਿਣਿਆ ਜਾਹਿ ਦੇਵੀ ਪਰਸਿ ਆਵੇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਆਖਿਆ ਜੀ ਹੁਣਿ ਅਸਾਡਾ ਜਾਵਣਾ ਰਹਿਆ। ਜਿਤੁ ਵਾਸਤੇ ਉਥੇ ਜਾਂਦੇ ਆਹੇ ਸੋ ਇਥੇ ਹੀ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਲਹਿਣਿਆ ਤਉ ਪਾਸੋਂ ਕੁਛ ਲਹਿਣੀਆ ਸੋ ਲੈਸੀ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਜਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਵਖਤੁ ਦੇਖਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਜਿਤਨੇ ਬੰਧਨ ਆਹੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਭ ਤੁਟਿ ਗਏ ਅਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਪਾਸੋਂ ਦੂਰਿ ਹੋਵਨਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਨ ਚਿਤੁ ਹੋਇ ਜਾਵਨਿ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਜਾਹਿ ਭਾਈ ਲਹਣਾ ਹੁਣਿ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਜਾਇ ਅਤੇ ਕਬੀਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਹਿ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਇਉਂ ਅਸਾਂ ਨਾਲਿ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਤਉ ਵਿਚ ਭਿੰਨ ਭੇਦੁ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮੈਥੋਂ ਪੜਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਆਹਾ ਰਖਦਾ। ਅਤੇ ਤੁਸਾਂ ਜੋ ਪੜਦਾ ਰਖਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੋ ਤੁਸਾਂ ਪਾਸੋਂ ਅਸਾਂ ਪੜਦਾ ਰਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਜਾਹਰ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ ਜੀ, ਜਿਤੁ ਸੰਜੋਗ ਤੁਸਾਡਾ ਨਾਉਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅੰਗਦੁ ਰਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਆਖਿ ਸੁਣਾਵੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਪਣੇ ਜੀ ਵਿਚਿ ਸਮਝਿਆ, ਜੇ ਏਹੁ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਹੋ ਅਤੇ ਇਸਿ ਪਾਸੋਂ ਪਟ ਰਖਣਾ ਭਲਾ ਨਾਹੀਂ। ਏਹੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਅਸਾਨੂੰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਾਹਰ ਕੀਤਾ ਏਹ ਭੀ ਹਿਕ ਸੈਸਾਰ ਵਿਚ ਸੁਹਰਤ ਹੈ। ਅਤੇ ਅਸਾਨੂੰ ਜੋ ਜੋ ਗੁਪਤ ਰਖਿਅਉਸ ਸੋ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਆਹੇ। ਜੋ ਤੁਸਾ ਉਪਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹਦ ਬੀ ਖੁਸੀ ਆਹੀ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰਨੇ ਗਲੇ ਨ ਪਵੇ। ਤੁਸੀਂ ਉਹਾ ਮੇਰੀ ਨਿਸਾ ਕਰੋ ਜਿਤੁ ਸਬਬ ਤੁਸਾਡਾ ਨਾਉਂ ਅੰਗਦ ਰਖਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਬਾਹਰੋਂ ਗਾਇੰ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਘਾਹ ਦਾ ਬੀਡਾ ਧੋਇ ਕਰਿ ਬਧਾ ਅਤੇ ਸਿਰ ਤੇ ਚਾਇ ਲੈ ਆਇਆ ਆਹਾ। ਅਗੇ ਮਾਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸ ਬੈਠੀ ਆਹੀ, ਮੇਰੇ ਕਪੜਿਆ ਦੇ ਮੈਲੀਆਂ ਛਿਟਾ ਪਈਆਂ ਆਹੀਆਂ। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਚੋਟੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਤਪਾ ਜੀ ਕੁਛ ਦਯੁ ਦਾ ਭਉ ਕਰਿ, ਅਹਿ ਭੀ ਖੜੀ ਦਾ ਪੁਤਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਚਨੁ ਕੀਤਾ, ਮੂਲੇ ਧੀਏ ਏਹ ਛਿਟਾ ਨਾਹੀਂ ਏਹੁ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਕੁੰਗੁ ਹੈ। ਤਾਂ ਇਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਅੰਗਦ ਰਖਿਆ ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਗੁਰੂ ਹੋਇ ਕਰਿ ਇਤਨਾ ਵਲਿ ਸਿਖਾ ਪਾਸੋਂ ਕਰੋ ਅਤੇ ਅਕੇ ਤਾ ਆਖੋ ਤੁਸੀਂ ਸਿਖ ਨਾਹੀਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੋਲਿਆ, ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਇਕ ਦਿਨ ਮਾਤਾ ਚੋਟੀ ਦੂਹਾਂ ਪੁਕ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ ਬੈਠੀ ਲਗੀ ਆਖਣ, ਜੀ ਤੂੰ ਜੋ ਆਪਣੀ ਵਸਤੁ ਪੁਕ੍ਰ ਹੋਇਆਂ ਪਰਾਏ ਘਰ ਘੜਨਾ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਾ ਹੋਂਦੇ ਤਾਂ ਪਰਾਇਆ ਪੁਤਾ ਨੂੰ ਦੇਦਾ ਸ੍ਰਗਾਵੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਨਜਰਿ ਇਕਸ ਚੂਹੀ ਉਪਰਿ ਜਾਇ ਪਈ ਮੁਈ ਪਈ ਆਹੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਪੁਕ੍ਰ ਸਿਰੀ ਚੰਦੁ ਏਹੁ ਚੂਹੀ ਮੁਈ ਪਈ ਹੈ। ਏਹਿ ਇਥੇ ਪਈ ਭਲੀ ਨਾਹੀ ਤੂੰ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਨਾਲਿ ਟੁੰਬੁ ਜੋ ਪਰੇ ਜਾਇ ਪਵੈ। ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਆਖਿਆ, ਆਹੇ ਜੀ ਅਸਾਂ ਅਜੇਹੇ ਇਸਟੀ ਬਹਤੁ

ਡਿਟੇ (ਡਿਠੇ) ਹੋਨਿ ਜੋ ਖੰਡਾਂ ਦੇ ਕਬੂਤਰ ਉਡਾਵਦੇ ਹੋਨਿ ਅਤੇ ਖਲੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਿਲੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹੋਨਿ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚੁਪ ਕਰਿ ਰਹਿਆ। ਜਾ ਸਾਇਤ ਗੁਜਰੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਟੁੱਬ ਕਹਿਆ, ਬਚਾ ਅੰਗਦਾ ਏਹ ਚੁਹੀ ਮੁਈ ਪਈ ਹੈ ਇਸ ਤਾਂਈ ਪੈਰ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਨਾਲ ਟੁੱਬ ਛਡਿ ਜੋ ਏਹ ਪਰੇ ਜਾਇ ਪਵੇ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਅੰਗੂਠੇ ਨਾਲ ਟੁੱਬੀ ਤਾਂ ਜਾਇ ਕਿਤੇ ਵਲਿ ਪਈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਮੁਲੇ ਧੀਏ ਏਹੁ ਪਰਾਇਆ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਏਹ ਆਪਣੇ ਪੁਤ੍ਰ ਮੈਂ ਕਿਆ ਕਰਾਂ। ਜਿਸ ਤਾਈਂ ਕਰਤਾ ਦੇਵੇ ਸੋਈ ਲਵੇ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਸਾਡਾ ਨਾਉਂ ਅੰਗਦ ਇਉਂ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਸਵਾਸ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਜੋ ਮੈਂ ਵਿਚਿ ਕੋਈ ਵਡਾ ਅਉਗੁਣ ਹੈ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਘੜੀ ਘੜੀ ਪੜਦਾ ਰਖਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਿ ਭਾਈ ਬਾਲਾ, ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਭੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬੂੜਾ ਭੀ ਹਾਜਰੁ ਆਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸਿ। ਜਾਂ ਅਧੀ ਰਾਤਿ ਆਹੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲਿਆ, ਦੇਖਿ ਬੂੜਾ ਰਾਤਿ ਕਿਤਨੀ ਹੈ। ਜਾ ਬੂੜਾ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਅਧੀ ਰਾਤਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਬੂੜੇ ਅੰਦਰਿ ਆਇ ਕੇ ਆਖਿਉਸੁ ਜੀ ਅਧੀ ਰਾਤਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਬੂੜਿਆ ਮੈਂ ਜਾਣਨਾ ਹਾਂ ਜੋ ਰਾਤਿ ਪਹਰ ਹੈ ਤੂੰ ਫੇਰਿ ਦੇਖੁ। ਤਾ ਬੂੜਾ ਬਾਹਰਿ ਫੇਰਿ ਦੇਖਣ ਗਇਆ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਅਧੀ ਰਾਤਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੀਸਰੀ ਵਾਰ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਭਾਈ ਬੂੜਾ ਬਹੁ। ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਬਚਾ ਅੰਗਦਾ ਦੇਖੁ, ਰਾਤਿ ਕਿਤਨੀ ਹੈ। ਜਾਂ ਮੈਂ ਜਾਇ ਬਾਹਰਿ ਦੇਖਾਂ ਤਾਂ ਅਧੀ ਰਾਤਿ ਹੈ। ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਆਇਆ ਜੀ ਰਾਤਿ ਅਧੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ ਬਚਾ ਅੰਗਦ ਰਾਤਿ ਪਹਰ ਹੈ, ਜਾ ਦੇਖ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਨਿ ਸਮਝੀ ਜੋ ਰਾਤ ਤਾਂ ਅਧੀ ਹੈ ਪਰੁ ਗੁਰੂ ਦਾ ਟੋਲੁ ਹੋਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਜੀ ਰਾਤਿ ਪਹਰੁ ਹੈ, ਮੇਰੀਆਂ ਅਖੀਆਂ ਵਿਚਿ ਵਟੁ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਹੁਤ ਖੁਸੀ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਆਖਿਉਸੁ, ਬਚਾ ਕਰਤਾਰ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕ। ਅਗੋਂ ਬੂੜੇ ਵਟ ਖਾਧਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਬੂੜਿਆ ਅੰਗਦ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕ। ਅਗੋਂ ਬੂੜੇ ਵਟ ਖਾਧਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਬੂੜਿਆ ਵਟ ਨ ਖਾਹ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮੁ ਈਵੇ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਸਾਂ ਨਾਲਿ ਈਵ ਹੋਈ।....

ਬਾਲੇ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ

ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਏ ਜੋ ਪ੍ਰਗਲਾਦ ਅਤੇ ਦਤਾ ਤ੍ਰਿਯੁ ਅਤੇ ਧਰੁ ਭਗਤ ਆਹੇ ਸਭੇ ਉਹੇ ਹੋਨਿ ਅਤੇ ਇਕੋ ਕਬੀਰ ਭਗਤ ਨਜੀਕ ਹੈ ਸੋ ਕਿਆ ਵਾਸਤਾ ਹੈ ਏਹੁ ਮੇਰੀ ਨਿਸਾ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਅਗੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੋਲਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤਉ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸੋਂ ਪੁਛਿਆ ਹੋਸੀ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਨਿਸਾ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਅੰਗਦ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਤੇ ਅਸਾਂ ਵਿਚਿ ਵਡਾ ਫਰਕੁ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕਰਨਹਾਰ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਕੀਤੇ ਹੋਏ, ਜੋ ਕੁਝ ਤਉ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਮੂਹੋਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਸੋਈ ਤੁਹੀਂ ਕਹੂ, ਅਤੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਆਖ ਸੁਣਾਇ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸੋਂ ਪੁਛਿਆ ਸੀ। ਜੀ ਏਹਿ ਕਿਆ ਜੋ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਅਤੇ ਦੂਰਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪਾਸੋਂ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਕੋ ਕਬੀਰ ਹਜ਼ੂਰਿ ਰਹਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਭੇ ਦੂਰਿ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕਬੀਰ ਭਗਤ ਜੋ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਹੋਇਆ ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਕਬੀਰ ਸਿਖੁ ਕੋਈ ਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ

ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਬਾਛਾ ਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਉਪਮਾ ਨ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਦੂਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਜਿਤ ਦਿਨ ਏਕੰਕਾਰ ਹੋਇ ਜਾਵੇਗਾ ਤਿਤ ਦਿਨ ਸਭ ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਿਚਿ ਸਮਾਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਸੰਗਤਿ ਸਿਖ ਤਾਂ ਕਰਨੇ ਭੁਲੇ ਨਾ ਹੋਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸਿਖੁ ਇਕੋ ਕੋਈ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਮੈਲੀਨ ਬਹੁਤੁ ਹੋਂਦੇ ਹੋਨਿ। ਸਿਖੁ ਨਿਰਮਲੁ ਸੋਈ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਚਨਿ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੁਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ। ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਹੋਏ ਕੇ ਜੋ ਮੈਲੀਨੁ ਅਹਾਰ ਕਰੇ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਲੋਕਰ ਸੋ ਭੀ ਮੈਲੀਨ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਈਵ ਸੁਣਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਈਵੇ ਤਾਂ ਹਕੀਕਤ ਹੈ। ਜਿਉ ਗੁਰੂ ਬਚਨੁ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸਤਿ ਪਰਤੀਤਿ ਕਰਿ ਜਾਣੇ। ਏਹ ਹਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਦੇਖਾਈ ਹੈ। ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਭਲੇ ਭਲੇ ਮਹਾਪੁਰਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰ ਅਤੇ ਭੋਟਾ ਦੇਖ ਕੇ ਭਉਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋਨਿ। ਸਾਬਤੁ ਨਾਹੀ ਰਹਿ ਸਕਤੇ। ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੁਸਾਂ ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਮਿਹਰਵਾਨਗੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਹੁਣਿ ਦੇਹ ਛੁਟੇ ਵਡੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਦੁਇ ਮਹੀਨੇ ਤੁਸਾਡੇ ਦੇਹ ਛੁਟਣ ਵਿਚਿ ਰਹੰਦੇ ਹੋਨਿ ਪਰ ਦੁਇ ਮਹੀਨੇ ਤੁਸੀਂ ਅਸਾਂ ਬੇ ਰਹੋ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਆਖਿਆ, ਭਲਾ ਜੀ। ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਾਸਿ ਰਹਿਆ। ਜਾ ਦੁਇ ਮਹੀਨੇ ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਦੀ ਦੇਹ ਛੁਟੀ। ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹਥ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਲੰਬੂ ਦਿਤਾ ਹੋਰ ਸਿਖ ਹਥ ਪਕੜਿ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਆਖੇ, ਭਾਈ ਸਿਖੋ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਚਿ ਭੇਦ ਕੋਈ ਨ ਆਹਾ ਇਹੋ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸਿਖ ਦਾ ਭੇਦ ਆਹਾ। ਬੋਲਹੁ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਬੋਲਹੁ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ। ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੧:-

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦ ਤੀਰ ਤਰਗਸ ਮਹਿ ਕਰ ਕਮਾਨ ਬੀਚਾਰੰ॥

ਸਾਚੀ ਸੁਰਤਿ ਸਮਸੇਰ ਹਮਾਰੀ ਗਿਆਨ ਘੋੜਾ ਅਸਵਾਰੇ॥ ੧॥

ਅਬਹ ਮਹਰਿ ਕੇ ਚਾਕਰ ਲਾਗੇ।

ਚਿੰਤਾ ਮਨਿ ਮਹਿ ਰਹੀ ਨ ਕਾਈ। ਦੁਖ ਭਰਮ ਭਉ ਭਾਗੇ॥ ੧॥ ਰਹਾਉ॥

ਸਤਿ ਕੀ ਜੀਨ ਸੰਤੋਖ ਲਗਾਮੀ ਭਉ ਕਾ ਚਾਬਕ ਲਾਇਆ॥

ਗੁਰੂ ਵਕੀਲ ਵਸੀਲਾ ਕੀਨਾ ਚਿਹਰਾ ਦਰਸ ਲਿਖਾਇਆ॥ ੨॥

ਪ੍ਰਾਨ ਪਤੀ ਚਿਤ ਜਾ ਮਨਿ ਦੀਆ ਤੁਰਤ ਬਰਾਤਿ ਲਿਖਾਈ॥

ਭਗਤਿ ਹਲੂਫਾ ਨਾਮ ਖਜਾਨਾ ਖਾਸ ਜਗੀਰੀ ਪਾਈ॥ ੩॥

ਹਾਸਲ ਬਹੁਤ ਖਰਚ ਕਛੁ ਨਾਹੀ ਕਰੇ ਤਗੀਰ ਨ ਕੋਈ॥

ਨਾਨਕ ਐਸੀ ਉਮਦੀ ਖਿਜਮਤਿ ਬਿਨਾ ਭਾਗ ਕਿਉ ਹੋਈ॥ ੪॥

(ਇਹ ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ)

ਏਹ ਸਬਦ ਤਲਵੰਡੀ ਹੋਆ ਆਹਾ। ਜਾ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਬੋਂ ਲਾਲੂ ਅਸਵਾਇ ਆਇਆ ਆਹਾ। ਸੰਮਤ ੧੭੧੫। ਮਾਘ ਸੁਦੀ॥ ੬॥ ਪੋਥੀ ਲਿਖੀ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਗੋਰਖ ਦਾਸ ਸੰਮਤ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਾਚਕ॥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਜੀ॥

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ

ਛਾਪਾ ਬੰਬਈ (੧੮੯੨ ਈ:)

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨਾ

..... ਸੰਮਤ ੧੫੨੬ ਸੁਭ ਦਿਨ ਮਾਹ ਵਿਸਾਖ* ਸੁਕਲ ਤੀਜ ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਸੁਭ ਮਾਸ ਸੁਭ ਨਿਖੜ੍ਹ ਸੁਭ ਵਾਰ ਸੁਭ ਸੁ ਬਿਤ ਸੁਭ ਮਹੂਰਤ ਸੁਭ ਘੜੀ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਅਰ ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਆਣ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ। ਅਰ ਆਪਣਾ ਚਤੁਰ ਭੁਜ ਰੂਪ ਦਿਖਾਇਆ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਡੰਡਵਤ ਕਰੀ ਅਰ ਤੇਤੀਸ ਕਰੋੜੀ ਦੇਵਤਿਓਂ ਨੇ ਭੀ ਆਨ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ ਅਰ ਚਉਰਾਸੀਹ ਸਿਧ, ਨੌ ਨਾਥ ਛੇ ਜਤੀ ਬਵੰਜਾ ਬੀਰ ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਆਨ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ ਅਰ ਰਾਗ ਰਾਗਨੀਆਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ। ਅਰ ਦੇਵ ਦੇਵੀਆਂ ਅਰ ਰਿਖੀਸਰ ਤਪੀਸਰ ਜਿਤਨੇ ਉਤਮ ਪੁਰਖ ਸੇ ਸਭਨੋਂ ਆਨ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ, ਕਯੋਂਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਉਧਾਰ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਨ ਅਵਤਾਰ ਲੀਆ ਹੈ।..... ਅਰ ਜੋ ਚਾਰ ਅਖਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੇ ਜਾਪ ਕੇ ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੋ ਚਤੁਰ ਵਯੂਹ ਅਵਤਾਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਸੋ ਵਯਾ ਵਾਸਦੇਵ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹਾਹਾ ਹਰਿ ਕਾ ਅਵਤਾਰ ਅਰ ਗੱਗਾ ਗੁਰੂ ਕਾ ਅਵਤਾਰ ਕਰ ਹਾਹਾ ਰਾਮ ਕਾ ਅਵਤਾਰ, ਅਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਆਗਿਆ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੋ ਭਈ ਹੈ ਜੋ ਯਹੀ ਅਖਰ ਜਾਪ ਕੀਏ ਹੂਏ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਦੁਸ਼ਟ ਆਦਿਕੋਂ ਕਾ ਨਾਸ ਕਰੇਗਾ। ਤਉ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਚਾਰੋਂ ਹੀ ਅਖਰਾਂ ਕੋ ਰਸਨਾ ਪਰ ਧਾਰ ਕਰ ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਧਾਰਤੇ ਭਏ। ਤਬ ਸਾਰੇ ਕੁਟੰਬ ਮੈਂ ਵਧਾਈ ਭਈ ਜੋ ਕਾਲੂ ਕੇ ਘਰ ਵਡਾ ਸੁੰਦਰ ਸੁਭ ਪੁਤ੍ਰ ਜਨਮਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਕਾਲੂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਲੋਕਾਂ ਕੋ ਦਾਨ ਦੀਆ ਅਰ ਮੰਗਤੇ ਗੁਣੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਸਭ ਅਘਾਇਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਅਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟੇ ਤੇ ਜੋ ਅਗਿਆਨ ਕੀ ਧੁੰਦ ਸੀ ਸੋ ਸਭ ਮਿਟ ਗਈ। ਅਰ ਕਬਰੋਂ ਅਰ ਮੋੜੀਓਂ ਅਰ ਅਗਿਆਨੀਹੁਂ ਕੀ ਜੋ ਪੂਜਾ ਬੀ ਸੋ ਮਿਟ

* ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਨੂੰ ਹਥ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਜੋ ਮਿਤੀ ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹਥ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।
ਛਾਪਾ ਬੰਬਈ (੧੮੯੨ ਈ:) ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਕਤਕ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਨੋਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ :—

ਤਾਵੇਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਵੈਸਾਖ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਭਾਰੀ ਬਹਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਰ ਐਸੀ ਗੀਤੀ ਦਵਾਰਾ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਿੰਘ ਯਾ ਸਿੱਖ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਉਹ ਏਹ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਚਿੱਠੀਆ ਪਾ ਕੇ ਕਤਕ ਮਹੀਨਾ ਸਿੱਧ ਹੋਯਾ, ਅਰ ਸਰਕਾਰ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ ਭੀ ਇਹ ਦਿਨ ਨਿਸਚਤ ਕਰਕੇ ਮਾਲਸੇ ਲਈ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣੀ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵੈਸਾਖ ਦੀ ਥਾਂ ਕਤਕ ਸੁੱਧ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਏ ਅਰ ਕਤਕ ਹੀ ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਣ ਹੈ ਅਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗਈ ਕਯੋਂ ਕਿ ਜੈਸੇ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤਾਰੇ ਛਪ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਅੰਧੇਰਾ ਭੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਤਾ ਤੇ ਤੈਸੇ ਨਾਮ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਦੁਵੈਤ ਅਰ ਅਗਿਆਨ ਕਾ ਅੰਧੇਰਾ ਮਿਟ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੈਸੇ ਸਿੰਘ ਕੇ ਬੋਲਣ ਸੇ ਮਿਰਗਾਵਲੀ ਸਭ ਭਜ ਜਾਤੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਨਾਮ ਕਰ ਸਭ ਪਾਪ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਏ, ਤਾਂ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਭਈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪੈਰ ਧਰੇਗਾ ਸੋਈ ਪੂਜਾ ਕਾ ਆਸਣ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਰ ਜਿਸ ਜਿਸ ਨਾਲ ਗੱਸਟ ਕਰੇਗਾ ਸੋ ਮੁਨੀਸ਼ਰ ਰਖੀਸਰ ਅਰ ਪੀਰ ਪੈਗੰਬਰੋਂ ਕੇ ਆਸਣ ਭੀ ਪੂਜਣ ਜੋਗ ਹੋਵਹਿਗੇ। ਅਰ ਜੋਨਸੇ ਕੁਰਾਨੋਂ ਅਰ ਪੁਰਾਨੋਂ ਮੈਂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਬਾਣੀ ਕੀ ਸਾਖ ਲਿਖੀਐਗੀ ਸੋਈ ਗ੍ਰੰਥ ਪਰਵਾਨ ਹੋਹਿਗੇ। ਕਯੋਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਕੀ ਗੰਗਾ ਜਗਤ ਮੈਂ ਵਹਾਵਣੀ ਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਗੰਗਾ ਮੇਰੇ ਚਰਨੋਂ ਸੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਸਮੁੰਦ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਉਸ ਨੇ ਮੁਖ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੋ ਉਸ ਗੰਗਾ ਮੈਂ ਜੋ ਸਨਾਨ ਕਰਤੇ ਹੋਂ ਤਿਨ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਪ ਕਟੀਤੇ ਹੋਂ।

ਬਾਲਪਣ

....ਜੋ ਕੋਈ ਬਾਲਕ ਕੋ ਬੁਲਾਵੇ ਤਾਂ ਬਾਲਕਾ ਹਸ ਕੇ ਮੁਖ ਲਗੇ ਅਰ ਜੋ ਪੰਘੂੜੇ ਮੈਂ ਛਾਲੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਣਾ ਕੋ ਰੋਕ ਕੇ ਸਮਾਧ ਲਗ ਰਹੇ। ਅਰ ਜੋ ਮਾਤਾ ਦੁਧ ਪਿਆਵੇ ਤੇ ਹਸ ਕਰ ਦੁਧ ਪੀਵੇ ਅਰ ਬਾਲਕ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਜਾਗੇ ਤਾਂ ਉਸ ਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਭੀ ਜਾਗਨ ਅਰ ਬਾਲਕੇ ਕੋ ਭੀ ਇਸਨਾਨ ਕਰਾਵਨ ਅਰ ਆਪ ਭੀ ਕਰਨ ਅਰ ਨਾਮ ਭੀ ਜਪਨ। ਤਾਂ ਦਿਨ ਦਿਨ ਉਨਕੇ ਘਰ ਮਾਇਆ ਵਧਦੀ ਜਾਵੈ ਸੋ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਬਹੁਤ ਕਰਨ ਅਰ ਜਬ ਬਾਬਾ ਬਰਸ ਦਿਨ ਕਾ ਹੂਆ ਤਾ ਉਨੋਂ ਨੇ ਬਰਸ ਗੰਢ ਕੀਤੀ। ਅਰ ਬੱਡਾ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਕੀਆ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੈਠਣ ਸੀਖਿਆ ਅਰ ਚਉਂਕੜੀ ਮਾਰ ਕਰ ਸਿਧ ਆਸਣ ਕਰ ਬੈਠੇ ਅਰ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਕੇ ਬੀਚ ਵਾਹਗੁਰੂ ਕਾ ਜਾਪ ਕਰੇ। ਸੋ ਜਬ ਭੇਢ ਬਰਸ ਕਾ ਹੂਆ ਤਾਂ ਬੋਲਣ ਸੀਖਿਆ। ਅਰ ਜਾਂ ਬੋਲੇ ਤਾਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬੋਲੇ ਅਰ ਜਾਂ ਦੋ ਬਰਸ ਕਾ ਹੂਆ ਤਾਂ ਖਲੋਵਨ ਸੀਖਿਆ। ਅਰ ਮੋਤੀਆਂ ਕੇ ਸਮਾਨ ਦੰਦੀਆਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਅਰ ਜੋ ਖੇਡੇ ਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਰ ਅਉਤਾਰਾਂ ਕੀਆਂ ਪ੍ਰਿਤਮਾ ਕੇ ਸਾਬ ਖੇਲਿਆ ਕਰੇ। ਅਰ ਘਰ ਕੀਆਂ ਵਹੀਆਂ ਅਰ ਕਾਗਤਾਂ ਕੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਬਣਾਵੇ ਉਪਰ ਹੱਛੇ ਰੁਮਾਲ ਚੜਾਵੇ। ਅਰ ਜੋ ਬਾਲਕੇ ਖੇਲਣ ਵਾਸਤੇ ਬੁਲਾਵਣ ਤਾਂ ਕਹੇ ਮੈਂ ਪੋਥੀ ਪੜਦਾ ਹਾਂ। ਸੋ ਬਰਸ ਬਰਸ ਮੈਂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਬਰਸ ਗੰਢ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਬਹੁਤ ਹੋਵੈ ਅਰ ਜਬ ਤੀਨ ਬਰਸ ਕਾ ਹੂਆ। ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਮਾਤਾ ਅਰ ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਪੂਛਾ ਤੂੰ ਕੌਣ ਸੀ ਪੋਥੀ ਪੜਦਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਾ ਸਪਤ ਸਲੋਕੀ ਗੀਤਾ ਪੜਤਾ ਹੂੰ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਨੇ ਕਹਾ ਸਾਨੂੰ ਭੀ ਸੁਣਾਇ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਸੁਣ ਸਪਤ ਸਲੋਕੀ ਗੀਤਾ ਕੋ- ਸਲੋਕ:-

ਓਅੰ ਮਿਤੇ ਕਾਖਰੰਬ੍ਰਹਮ ਵਿਆ ਹਰਨਾਮਾਮਨ ਸਿਮਰਨਾ।.....

ਤਬ ਕਾਲੂ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਸੁਣਾਵਹੁ..... (ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਰਥ ਸੁਣਾਏ)....

ਬਾਬਾ ਬਰਸਾਂ ਚਉਆਂ ਕਾ ਹੋਇਆ ਅਰ ਬਾਲਕਿਆਂ ਨਾਲ ਬੀ ਖੇਲੇ ਅਰ ਜਬ ਕੋਈ ਸੰਤ ਆਵੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਇ ਸੇਵਾ ਟਹਲ ਭੀ ਬਹੁਤ ਕਰੇ। ਅਰ ਦਿਨ ਦਿਨ ਉਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸੰਪਦਾ ਵਧਦੀ ਜਾਵੈ।.... ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਪੰਜਾ ਬਰਸਾਂ ਦਾ ਹੂਆ ਅਰ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ

ਕਹਾ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਧੇ ਦੇ ਪੜਨੇ ਪਾਈਏ। ਤਾਂ ਭਲੇ ਦਿਨ ਅਰ ਨੌਚੰਦੇ ਆਇਤਵਾਰ ਅਰ ਭਲੀ ਥਿਤ ਬਾਲ ਸੱਕਰ ਦਾ ਭਰ ਕੇ ਅਰ ਉਪਰ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਰਖ ਕੇ ਅਰ ਪਟੀ ਤੇ ਬੁਧਕਾ ਬਾਬੇ ਦੇ ਹਥ ਦੇ ਕੇ ਪਾਧੇ ਪਾਸ ਲੈ ਗਏ ਅਰ ਰੁਪਏ ਪਾਧੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰਖੇ ਤਾਂ ਬਾਲ ਸੱਕਰ ਦਾ ਫੂਲ ਪਿਆ ਕਰ ਚਾਟੜੇ ਸਭੇ ਚੁਨਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਪਾਧੇ ਕਹਿਆ ਇਸ ਕੀ ਭਗਤੀ ਤੇ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਵਰਸਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਪਾਧੇ ਕਹਾ ਤੂੰ ਪੜ “ਸਾਰਦਾ ਓਅੰ ਸੁਆਹ ਸੁਅਸਤ”। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਾ ਤੂੰ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਜਾਣਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਪਾਧੇ ਕਹਾ ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕਹੋ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਾ ਸਾਰਦਾ ਦੇਵੀ ਹੈ। ਅਰ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਸੇ ਮਾਤ ਲੋਕ ਮੈਂ ਆਵਦੀ ਹੈ। ਅਰ ਜੇ ਉਸ ਕੋ ਓਅੰ ਕਾ ਉਚਾਰ ਕਰਾਈਏ ਤੇ ਆਪ ਭੀ ਪਵਿਤਰ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਉਚਾਰ ਕਰਾਣੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਭੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਸਰੀਰ ਜਤੇ ਕਛ ਹੈ ਸੇ ਸਭ ਭਸਮ ਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਵਾਹਗੁਰੂ ਸਤ ਹੈ ਅਰ ਵਾਹਗੁਰੂ ਕਾ ਨਾਮ ਭੀ ਸਤ ਹੈ। ਤਾਂ ਪਾਧੇ ਕਹਾ ਕਾਲੂ ਤੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸਾਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਗਟ ਕਰੇਗਾ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਸੇ ਇਹ ਵਡਾ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਤੇਰੇ ਘਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਇਆ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕਹਾ ਤੁਸੀਂ ਏਸ ਨੇ ਪੰਡਤਾਂ ਪਾਸ ਪੜਨੇ ਪਾਵੇ। ਤਾਂ ਇਕ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਪੰਡਤ ਤਿਲਵੰਡੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਪਾਸ ਕਾਲੂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਲੈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਪਾਛੇ ਕਹਿਆ ਤੁਸੀਂ ਕਾਗਤ ਤੇ ਮਸਵਾਣੀ ਅਰ ਕਾਨੀਆਂ ਲੈ ਆਵੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬੈਰਾਖੜੀ ਲਿਖ ਦੇਵਾਂ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਜਾਨਿ ਮੇਹੁ ਘਸਿ ਮਸੁ ਕਰਿ ਮਤਿ ਕਾਗਦੁ ਕਰਿ ਸਾਰ॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੬ ॥ (੧੬))

ਜਬ ਏਹ ਬਚਨ ਬਾਬੇ ਨੇ ਕਹਿਆ ਤਾਂ ਪੰਡਤ ਜੀ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਣ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਰ ਪੰਡਤ ਕਹਿਆ ਤੂੰ ਤਾਂ ਬਾਲ ਹੈਂ ਇਹ ਬੁਧਿ ਤੈਨੋਂ ਕਿਥੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਸੱਤਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਹੋਈ ਹੈ। ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਆਖਿਆ ਹੈ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਏਹ ਨਾਮ ਤਾਂ ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਹੈ। ਸੇ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਖਾਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਪੰਡਤ ਕਹਿਆ ਕਿ ਗਊਆਂ ਦੇ ਬੈਠਣੇ ਦੀ ਜਗਾ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਜ ਕਹੀਦਾ ਹੈ ਅਰ ਜੇ ਉਸ ਦਾ ਸੁਆਸੀ ਸੇ ਨਾਥ ਕਹੀਏ। ਸੇ ਇਹ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਬ੍ਰਿਜ ਹੈ ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਰੂਪੀ ਗਊਆਂ ਹੋਨਿ ਅਰ ਜੇ ਤਿਸ ਦੇ ਉਠਾਵਨ ਬੈਠਾਵਨ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਕ ਹੋਵੇ ਸੇ ਨਾਥ ਕਹੀਏ। ਤਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਜੀਵ ਹੋਂ ਅਰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸਾਖੀ ਹੋਂ ਸੇ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਪੰਡਤ ਕਹਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਪਟੀ ਲਿਖੋ ਅਰ ਬੈਰਾਖੜੀ ਪੜੋ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਤੂੰ ਪੜਿਆਂ ਹੈਂ ਜੇ ਅਸਾਨੂੰ ਪੜਾਵਨਾ ਹੈਂ? ਤਾਂ ਪੰਡਤ ਕਹਿਆ ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਝ ਪੜਿਆਂ ਹੋਂ ਤੂੰ ਸਸਾ ਕਹੁ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਸਸੈ ਸੋਇ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਜਿਨਿ ਸਾਜੀ ਸਭਨਾ ਸਾਹਿਬੁ ਏਕੁ ਭਇਆ॥

(ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਪਟੀ ਲਿਖੀ (੪੨੩))

....ਜਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਤਨਾ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਪੰਡਤ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਹੋ ਕਾਲੂ ਚਾਰੋਂ ਵੇਦੋਂ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਜਗਤ ਮੈਂ ਗੁਪਤ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਸੇ ਅਬ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਚਹੁ ਬੇਦਾਂ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਪਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਜਬ ਬਾਬਾ ਅਠਾਂ ਬਰਸਾਂ ਕਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਜੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਕਈ ਦਿਨ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਮਾਧੀ ਲਗੀ ਰਿਹਾ ਕਰੇ। ਅਰ ਜੇ ਨਦੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਜਾ ਬੈਠੇ ਤਾਂ

ਉਹਾਂ ਹੀ ਸਮਾਧ ਲਗੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਜੇ ਸਾਧਾਂ ਮੈਂ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਕਈ ਦਿਨ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਬੀਤ ਜਾਵਣ। ਅਰ ਕਾਲੂ ਪਿਛੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਅਰ ਛਤੀਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲਈ ਫਿਰੇ ਸੋ ਰਾਬਾ ਜੀ ਸਾਧਾਂ ਅਰ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਖਵਾਲ ਛੱਡੇ।

ਸਾਖੀ ਪਾਕਪਟਨ ਦੀ-ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ

....ਅਰ ਇਕ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨਾ ਮਿਰਾਸੀ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਆਣ ਮਿਲਿਆ ਸੋ ਤਦ ਲੋਕ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੀ ਜਾਰਤ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਜੇ ਤੂੰ ਚਲੇਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਜਾਤਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਜਾਰਤ ਕਰ ਆਈਏ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜੇ ਤੂੰ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪੱਕੀ ਰਿਵਾਕਤ ਕਰੇਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜਾਈਏ, ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਜਿ ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਕੁਟੰਬੀਆਂ ਦੀ ਖਬਰ ਲਵੇਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਿਵਾਕਤ ਕਰਦਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਰਾਗ ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਸੋ ਜੇ ਇਹੋ ਸਬਦ ਰਾਗ ਪਾਇਕੇ ਨਿਹਕਾਮ ਹੋ ਕੇ ਗਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਪਰਲੋਕ ਸਿਧ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਜੇ ਇਹੋ ਸਬਦ ਤੇਰੇ ਵੱਸ ਵਾਲੇ ਗਾਵਨਗੇ ਤਾਂ ਉਨਕਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸਿਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਤੂੰ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖੀਆਂ ਮੀਟੀਆਂ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖੇ ਕਿ ਪਟਨ ਦੇ ਕੋਸ਼ ਭਰ ਬਾਹਰ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮੈਂ ਦੋਨੋਂ ਬੈਠੇ ਹੋ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਰਬਾਬ ਵਜਾਉ:-

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ।

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਮਲਾਰ ਕੀ ਵਾਰ ॥ ੧੨੮੧)

ਸੋ ਜਾਂ ਇਹ ਸਲੋਕ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਾ ਤਾਂ ਕਮਾਲ ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਲਕੜੀਆਂ ਚੁਗਣ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਸੋ ਓਹਨੇ ਸੁਣਕੇ ਅਪਣੇ ਪੀਰ ਨੂੰ ਆਣ ਕਹਿਆ ਹੈ। ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਆਖਦੇ ਹੋ, ਜੇ ਇਕ ਖੁਦਾਇ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਪੈਕੰਬਰ ਹੈ। ਪਰ ਇਕ ਫਕੀਰ ਬਨ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੈ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਕ ਖੁਦਾਇ ਹੈ ਔਰ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਫਕੀਰ ਕੋਡੀ ਕੁ ਆਰਜਾ ਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਕਿ ਆਰਜਾ ਉਸਦੀ ਅੱਠਾਂ ਬਰਸਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਵਦੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਬੁਧ ਉਸਦੀ ਵਡੀ ਹੈ ਪਰ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਅੰਤ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਜੋ ਜੇਡਾ ਸਰੂਪ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇਡਾ ਧਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

.....ਦੋਨੋਂ ਬਾਬੇ ਪਾਸ ਆਏ ਅਰ ਆਕੇ ਦੋਨੋਂ ਹਥ ਜੋੜ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਕਹਿਆ, ਹੋ ਫਕੀਰ ਜੀ ਸਲਾਮਲੋਕ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਅਲੋਕ ਕੋ ਸਲਾਮ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਛਿਆ ਹੋ ਫਕੀਰ ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹੈਂ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਰਹਿਆ :-। ਸਲੋਕ।

ਹਿੰਦੂ ਕਹਾ ਤਾਂ ਮਾਰੀਆ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭੀ ਨਾਹਿ। ਪੰਜ ਤਤ ਕਾ ਪੁਤਲਾ ਖੇਲੇਂ ਗੈਬੀ ਮਾਹਿ

(ਇਹ ਭੁਕ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ)

..... ਫਿਰ ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੇ ਜੀ ਢਾਈ ਰਾਜਿਓ ਕੀ ਵਾਰ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਰਾਜੇ ਭੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਸੂਰਮੇਂ ਭੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਜੁਧ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਕਾਇਰਾਂ ਦੇ ਮਨ ਮੈਂ ਭੀ ਜੁੱਧ ਕਾ ਉਦਮ ਹੋਇ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਤੇਸੇ ਹੀ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਵਾਰ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਭੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਤੇ ਸੰਤ ਭੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਅਰ ਜੋਨਿ ਸੇ ਜਗਯਾਸੀ ਹੈਂ ਤਿਨੋਂ ਕੋ ਭੀ ਮਨ ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀਅਹੁ ਕੇ ਜੀਤਨੇ ਕਾ ਉਦਮ ਹੋਇ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਤਾਈ

ਕਾਈ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਵਾਰ ਸੁਣਾਵਹੁ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਗਉੜੀ
ਕਾ ਰਾਗ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਸਿਧਹੁ ਨੇ ਰਾਮਕਲੀ ਕਾ ਰਾਗ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ
ਸੁਣਾਵਹੁ (ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਿਹਾ :-)

ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਸਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਲੋਕ ਭੀ ਮਹਲੇ ਪਹਿਲੇ ਕੇ ਲਿਖੇ ਟੁੰਡੇ ਅਸਰਾਜੇ ਕੀ ਧੁਨੀ।

“ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ਦਿਓਹਾੜੀ ਸਦ ਵਾਰ”

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ॥ ੧॥ (੪੬੨))

.....ਤਾਂ ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜੋ ਜੀ ਅਸਾਨੂੰ ਮੁਰਦਸ ਕਹਿਆ ਹੈ ਕਿ ਏਕ ਖੁਦਾ ਹੈ
ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਪੈਕੰਬਰ ਖੁਦਾ ਦਾ ਦੋਸਤ ਹੈ। ਸੋ ਖੁਦਾਇ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰ ਪੈਕੰਬਰ
ਸਫਾਇਤ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇ। ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧:-
ਜਿਤ ਦਰਿ ਲਖ ਮਹੰਮਦਾ ਲਖ ਬ੍ਰਹਮੇ ਮਹੇਸ਼।

(ਇਹ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ)

ਜਾਂ ਇਤਨੇ ਬਚਨ ਬਾਬੇ ਕਹੇ ਤਾਂ ਪੀਰ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਜੋ ਟੁੰਡੇ ਅਸਰਾਜੇ ਕੀ ਧੁਨੀ
ਪਰ ਵਾਰ ਕਹੀ ਸੋ ਟੁੰਡਾ ਅਸਰਾਜਾ ਕਵਨ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਇਕ ਭੂਮੀਏ ਕੇ ਦੋਨੋਂ ਪੁਤ੍ਰ
ਹੁਏ ਹੈਂ ਅਰ ਉਨਾਂ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੁਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਉਨ ਕਾ ਪਿਤਾ ਵੀ ਵਿਖਾਈ ਹੂਆ
ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਰਾਜਾ ਭੀ ਵਿਖਈ ਹੂਆ ਹੈ। ਅਰ ਟੁੰਡਾ ਸੁਭ ਕਰਮੀ ਹੂਆ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਪਾਤਿਸਾਹ
ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਅਰ ਪਾਤਿਸਾਹ ਕੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਲੈ ਕੇ ਅਸਰਾਜੇ ਦਾ ਮੁਲਕ ਜੀਤ ਲਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਤੇਸੇ
ਵਿਵੇਕ ਅਰ ਮੋਹ ਦੋਨੋਂ ਮਨ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈਂ ਅਰ ਬਿਬੇਕ ਸਤਿਸੰਗ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਮੋਹ ਨੂੰ ਜਿਤ ਲੈਂਦਾ
ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਫਰੀਦ ਦਾ ਪੀਰ ਕਉਨ ਹੂਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਕਿ
ਫਰੀਦ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਾਤਾ ਕਾ ਹੂਆ ਹੈ। ਅਰ ਪਹਿਲੇ ਬਾਰਾਂ ਬਰਸ ਕੰਦ ਮੂਲ ਖਾਤਾ ਫਿਰਿਆ
ਹੈ। ਅਰ ਫੇਰ ਬਾਰਾਂ ਬਰਸ ਕਾਠ ਦੀ ਰੋਟੀ ਲੀਏ ਫਿਰਿਆ ਹੈ। ਅਰ ਫੇਰ ਖੁਹ ਮੈਂ ਉਲਟਾ ਹੋ
ਲਟਕਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਖੁਦਾ ਨੇ ਉਸਕੋਂ ਦੀਦਾਰ ਦਿਆ ਹੈ। ਅਰ ਫਰੀਦ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਫਿਰ
ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਦੀਦਾਰ ਕਿਥੇ ਕਰਾਂ, ਤਾ ਖੁਦਾਇ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਸੰਤੋਂ ਮੈਂ ਮੇਰਾ
ਦੀਦਾਰ ਕੀਆ ਕਰ। ਤਾਂ ਫਰੀਦ ਕੰਦ ਮੂਲ ਖਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਏਕ ਹੀ ਕਮਲੀ ਰਖਦਾ ਸੀ ਅਰ
ਜਹਾਂ ਤੁਮ ਬੈਠੇ ਹੋ ਤਹਾਂ ਇਕ ਸਾਧ ਆਇ ਰਹੇ ਸੇ। ਫਰੀਦ ਦਿਨ ਨੂੰ ਘਰ ਰਹੈ ਅਰ ਰਾਤ ਸਾਰੀ
ਉਨ ਕੇ ਸਾਥ ਚਰਚਾ ਕਰੇ। ਸੋ ਏਕ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਵਰਖਾ ਹੋਈ ਅਰ ਤਿਸ ਵਰਖਾ ਮੈਂ ਭੀ ਸੰਤ
ਸਾਧਾਂ ਮੈਂ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਆ। ਅਰ ਉਨਾਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਕਰ ਗਿਆਨ ਦੀਆ ਅਰ ਨਾਂਉ
ਉਨਾਂ ਬਤਾਇਆ ਤਾਂ ਫਰੀਦ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੋ ਇਨਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਸਮਝਾਏਗਾ ਸੋ ਮੇਰਾ
ਪੀਰ ਜਾਣਨਾ। -ਸਲੋਕ

ਫਰੀਦਾ ਗਲੀਏ ਚਿਕੜੁ ਦੂਰ ਘਰੁ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੇ ਨੇਹੁ॥

(ਸਲੋਕ ਫਰੀਦ ੨੪ (੧੩੭੯))

ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਗਲੀਆਂ ਜੋ ਹਨ ਸੋ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਹੋਨ। ਅਰ ਚਿਕੜਿ
ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਵਿਖਅਹੁ ਕੀਆਂ ਵਾਸਨਾ ਹੋਨ ਅਰ ਪਿਆਰਾ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਵੈਰਾਗ ਕਰ
ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਵੈਰਾਗ ਕਰੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਖਅਹੁ ਕੋ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜੇ ਵੈਰਾਗ ਨਹੀਂ

ਕਰੀਤਾ ਤਾਂ ਪਰਮੇਸਵਰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਬ ਪਦਾਰਥ ਮਨ ਕੋ ਮਿਥਿਆ ਦਿਖਾਇਅਨਗੇ ਤਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗ ਕਰੀਐਗਾ ਤਬ ਪਰਮੇਸਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਕਹਿਆ ਮੈਂ ਵਿਦਾ ਹੋਤਾ ਹੂੰ ਅਰ ਮੁਥ ਕੋ ਅਪਣਾ ਸਿਖ ਜਾਣ ਕੇ ਫੇਰ ਭੀ ਦਰਸਨ ਦੇਣਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਅਖੀਂ ਮੀਟ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਅੱਖੀਆਂ ਮੀਟੀਆਂ ਤੇ ਬੋਹਲੀਆਂ ਤੇ ਕਿਆ ਵੇਖੇ ਜੋ ਤਲਵੰਡੀ ਕੇ ਬਾਗ ਮੈਂ ਬੈਠੇ ਹੋਂ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਸਦਾ ਨੀਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਕਰੇ।

ਜੰਝੂ ਸੰਸਕਾਰ

ਸੋ ਜਬ ਬਾਬਾ ਬਰਸਾਂ ਨਵਾਂ ਕਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਤੂੰ ਪੁਤਰ ਨੂੰ ਜਗਯੋਪਵੀਤ ਪਵਾਇ। ਅਰ ਕੁਛ ਕਰਮ ਧਰਮ ਮਤਿ ਸਿਖੇ ਜੋ ਇਸ ਕਾ ਮਨਿ ਠਹਿਰੇ, ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਜੋ ਰਾਇ ਭੋਇ ਦਾ ਪੁਤਰ ਸੀ ਸੋ ਤਿਸ ਨੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਸਦਿਆ। ਅਰ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਤੂੰ ਸਾਡੀ ਕੰਮਦਾਰੀ ਲੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਅਸੀਂ ਸਚੇ ਸਾਈਂ ਦੀ ਕੰਮਦਾਰੀ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਅਸਾਂ ਤੋਂ ਕੂੜਿਆਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਕੰਮਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕ ਆਖਿਆ :-

ਕੂੜ ਰਾਜਾ ਕੂੜ ਪਰਜਾ ਕੂੜ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ॥ ੧੪੬੮)

.....ਤਾਂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆਖਿਆ ਹੇ ਨਾਨਕ ਤੂੰ ਵਲੀ ਹੈਂ ਅਰ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਤੁਸੀਂ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇ ਲਿਆਵੋ। ਤਾਂ ਓਹ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਵਣ ਗਏ ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ ਕਾਲੂ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਪਰੋਹਤ ਦੇ ਘਰ ਗਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਓਹ ਉਥੋਂ ਹੀ ਬੁਲਾਇ ਲਿਆਏ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਕਹਿਆ, ਤੂੰ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਦੇ ਘਰ ਕਿਉਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ, ਮੈਂ ਪੁਤ੍ਰ ਕੇ ਜਨੇਊ ਪਾਵਣੇ ਵਾਸਤੇ ਲਗਨ ਗਿਣਨ ਗਇਆ ਆਹ। ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਵਾ ਸਉ ਮਣ ਲੁਚੀਆਂ ਅਤੇ ਖੀਰ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਕਰੋ, ਅਰ ਦਸ ਬੱਕਰੇ ਅਰ ਪੰਜ ਸੌ ਮਣ ਔਰ ਪਦਾਰਥ ਖੜੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਕਰੋ, ਅਰ ਇਕ ਮਿਰਗ ਹੋਵੇ ਜੋ ਸਿਕਾਰ ਕਾ ਮਾਰਿਆ ਹੂਆ। ਸੋ ਹੋਰ ਤਾਂ ਸਮਿਰ੍ਹੀ ਮੈਂ ਸਭ ਤਿਆਰ ਕਰ ਆਇਆ ਹੋਂ, ਪਰ ਇਕ ਮਿਰਗ ਕੀ ਤੁਚਾ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਗਤੀ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਕਹਿਆ, ਮੈਂ ਭਲਕੇ ਸਿਕਾਰ ਚੜ੍ਹੇਗਾ ਅਰ ਮਿਰਗ ਮਾਰ ਲਿਆਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਭਲਕੇ ਨਉਚੰਦਾ ਆਇਤਵਾਰ ਹੈ ਅਰ ਬਿਤ ਪੰਚਮੀਂ ਹੈ ਸੋ ਮੈਂ ਭਲਕੇ ਨਾਨਕ ਕੋ ਜਨੇਊ ਪਾਵਾਂਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਮਿਰਗ ਜਰੂਰ ਲਿਆਵਣਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ਪੰਜ ਸੌ ਮਣਾਂ ਲੁਚੀ ਕਚਉੜੀ ਕੜਾਹ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਹੋਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਜੋ ਸਾਰੇ ਚਉਫੇਰੇ ਤਲਵੰਡੀ ਦੇ ਸਾਧ ਉਤਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕਰ ਘਰ ਆਇਆ ਅਰ ਜੱਗ ਕੀ ਤਿਆਰੀ ਲਗਾ ਕਰਣ। ਸੋ ਸਭ ਤਿਆਰੀ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਪੰਡਤ ਤੇ ਘਰ ਗਏ ਅਰ ਸਭ ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰੀ ਅਰ ਸੱਭੋਂ ਸੰਤ ਸਾਧ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਪਰੋਹਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰ ਵੀ ਦੇਹੋ ਅਤੇ ਜਨੇਊ ਭੀ ਪਾਵੋ ਤਾਂ ਪਰੋਹਤ ਲਗਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰ ਫੂਕਣ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਤੂੰ ਆਪ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈਂ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਵਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਛ ਪੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪੁਰਾਨ ਸਾਸਤ੍ਰ ਆਦਿਕ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਚਹੁੰ

ਵੇਦਾਂ ਕਾ ਮਤਾ ਕਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ ਤੂੰ ਜਾਣਨਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਹੁ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕ ਕਹਿਆ :-

ਨਾਨਕ ਮੇਰੁ ਸਰੀਰ ਕਾ ਇਕੁ ਰਬੁ ਇਕੁ ਰਬਵਾਹੁ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ॥ ੧੩॥ (੪੭੦))

ਤਾਂ ਪਰੋਹਤ ਕਹਿਆ ਹੈ ਕਾਲੂ ਤੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਏਹ ਕੋਈ ਦੇਵਤਾ ਪੈਦੇ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹਨੂਮਾਨ ਨੂੰ ਰਾਵਣ ਬ੍ਰਹਮ ਫਾਸ ਪਾਈ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਆਪੇ ਮੰਨ ਲਈ ਸੀ ਸੋ ਏਹ ਭੀ ਜੇ ਆਪੇ ਮੰਨ ਲਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜਨੇਊ ਪਾਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਬਚਾ ਮਹਾਪੁਰਖ ਭੀ ਜਗਤ ਦੀ ਚਾਲ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਜਨੇਊ ਪੁਆਇਕੇ ਕਾਲੂ ਘਰ ਲਿਆਇਆ। ਬਾਬਾ ਸਦਾ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਕਰੇ।

ਮੁਲਾਂ ਪਾਸ

ਸੋ ਜਬ ਬਾਬਾ ਦਸਾਂ ਬਰਸਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਕਾਲੂ ਜੇ ਤੂੰ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਪੜਾਵੇਂ ਤਾਂ ਕੰਮ ਸਿਖੇ। ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਕੰਮ, ਤੇਰੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰੀਏਂ। ਤਾਂ ਕੁਤਬਦੀਨ ਕਾਜੀ ਪਾਸ ਅਗੇ ਖੜੀਆਂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਪੜਦੇ ਸੋ। ਸੋ ਉਸਦੇ ਪਾਸ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਕਾਲੂ ਲੈ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਮੁਲਾਂ ਕਹਾ ਹੈ ਨਾਨਕ ਤੂੰ ਫਾਰਸੀ ਪੜ, ਅਰ ਮੁਲਾਂ ਨੇ ਕਾਇਦਾ ਫਾਰਸੀ ਜੋ ਅਲਫ ਤੋਂ ਯੇ ਤਕ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਅਰ ਲਗਾ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਪੜਾਵਣ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਤੂੰ ਇਸਦੇ ਮਾਇਨੇ ਜਾਣਨਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਮੁਲਾਂ ਕਹਿਆ ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਤਾ ਅਰ ਜੇ ਤੂੰ ਜਾਣਤਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਸੁਣਾਇ, ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਲਗੇ ਸੁਣਾਵਣ। ਬੈਤ :-

ਅਲਫ ਅਲਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਗਫਲਤ ਮਨਹੁ ਬਿਸਾਰ॥

(ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ)

ਜਾਂ ਏਹ ਬੈਤ ਬਾਬੇ ਕਹੇ ਤਾਂ ਮੁਲਾਂ ਕਹਿਆ ਹੈ ਕਾਲੂ ਤੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਵਲੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਰ ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵਾਵੇਗਾ ਅਰ ਬਨਾਰਸ ਮੈਂ ਅਤੇ ਮਕੇ ਮਦੀਨੇ ਵਿਖੇ ਇਸ ਕੀ ਕੀਰਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਤੇ ਕਾਲੂ ਫੇਰ ਘਰ ਆਏ।

ਖੇਤ ਹਰਿਆ

ਬਹੁੜੋਂ ਬਾਬਾ ਬਰਸਾਂ ਬਾਰਾਂ ਕਾ ਹੂਆ, ਤਾਂ ਏਕ ਦਿਨ ਕਾਲੂ ਕਾ ਜੋ ਵਾਗੀ ਗਾਈਆਂ ਅਰ ਮਹੀਆਂ ਨੂੰ ਚਰਾਵਦਾ ਸੀ, ਸੋ ਰੁਸ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮਹੀਆਂ ਘਰ ਖਲੋਤੀਆਂ ਹਨ ਅਰ ਅਸੀਂ ਤਾਂ.....ਨੂੰ ਆਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਜੋ ਚਰਾਇ ਲਿਆਵੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਗਊਆਂ ਚਰਾਈਆਂ ਹੀ ਹਨ ਸੋ ਅਸੀਂ ਵੀ ਚਰਾਇ ਲਿਆਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਖੁੰਡੀ ਲੈ ਕੇ ਮਹੀਆਂ ਚਰਾਵਣੇ ਗਇਆ। ਸੋ ਇਕ ਬ੍ਰਿਛ ਦੇ ਤਲੇ ਠੰਢੀ ਛਾਇਆ ਦੇ ਸਮਾਧ ਲਗਾਇ ਕਰ ਬੈਠ ਰਹਿਆ। ਅਰ ਮਹੀਂ ਚਰਨੇ ਕੋ ਛਡ ਦਿਤੀਆਂ ਤਾਂ ਮਹੀਂ ਖੇਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਜਾਇ ਪਈਆਂ, ਸੋ ਖੇਤ੍ਰ ਖਾਇ ਖਾਇ ਕੇ ਰੱਜ ਕੇ ਬਹਿ ਰਹੀਆਂ। ਅਰ ਖਾਵੰਦ ਖੇਤ੍ਰੀ ਦਾ ਕਿਆ ਵੇਖੇ ਜੋ ਖੇਤ੍ਰੀ ਮਹੀਂ ਉਜਾੜ ਗਈਆਂ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਉਹ ਮਹੀਂ ਨੂੰ ਹਕ ਕੇ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਪਾਸ ਲੈ ਗਿਆ ਅਰ ਉਸ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਆਖਿਆ, ਜੇ ਮਹੀਂ ਖੇਤ ਉਜਾੜ ਗਈਆਂ

ਹੈਨ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਆਖਿਆ, ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਸਦੇ ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਇਆ। ਅਰ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਕਹਿਆ, ਕੇ ਤੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਖੇਤ ਉਜਾੜਿਆ ਹੈ ਸੋ ਤੂੰ ਜਾਇਕੇ ਉਜਾੜਾ ਭਰ ਦੇਹ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਦੇ ਪਿਆਦੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕਰ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਅਤੇ ਕਾਲੂ ਦੋਨੋਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸ ਆਏ। ਤਾਂ ਅਗੇ ਬਾਬਾ ਬੈਠਾ ਹੈ ਸੀ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਇਕੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ ਮਹੀਆਂ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਦਾ ਖੇਤ ਉਜਾੜਿਆ ਹੈ ਅਰ ਰਾਇ ਦੇ ਪਿਆਦੇ ਨਾਲ ਆਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਜਾੜਾ ਭਰ ਦੇਹ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਕਿ ਉਥੇ ਤਾਂ ਇਕ ਤੀਲਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਟੁਕਿਆ। ਤਾਂ ਪਿਆਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਖੇਤੀ ਦਿਖਾਈ ਤਾਂ ਖੇਤੀ ਅਗੇ ਨਾਲੋਂ ਭੀ ਸਵਾਈ ਜ਼ਮੀਂ ਹੋਈ ਵੇਖੀ। ਤਾਂ ਵੇਖਕੇ ਸਭ ਲੋਕ ਅਸਚਰਜ ਹੋ ਗਏ।

ਬ੍ਰਿਛ ਦੀ ਛਾਇਆ

ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿਤਨੇਕੁ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਜੋ ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਚੜਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਕ ਵਣ ਦੇ ਹੇਠ ਠੰਢੀ ਛਾਵੇਂ ਸੁਤਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਅਰ ਜਬ ਤੀਸਰਾ ਪਹਿਰ ਬੀਤ ਗਇਆ, ਤਾਂ ਰਾਇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਕੇ ਮੁੜਿਆ। ਅਰ ਤਦੋਂ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਛਾਇਆ ਢਲ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਜਿਸ ਵਣ ਦੇ ਹੇਠ ਬਾਬਾ ਸੁਤਾ ਪਿਆ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਛਾਵ ਜਿਉਂ ਕੀ ਤਿਉਂ ਖਲੋਤੀ ਸੀ। ਤਾਂ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਅਗੇ ਖੇਤੀ ਦੀ ਗਲ ਡਿਠੀ ਸਾਜੇ ਅਤੇ ਹੁਣ ਬ੍ਰਿਛ ਦੀ ਛਾਇਆ ਵਲ ਭੀ ਦੇਖੋ ਅਤੇ ਏਹ ਜਦ ਦਾ ਦੇਸ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਦ ਦਾ ਮੇਰੇ ਘਰ ਮਾਲ ਅਰ ਧਨ ਬਹੁਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਏਹ ਕੋਈ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਵਲੀ ਹੈ....

ਵੈਦ ਬੁਲਾਇਆ

ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜਬ ਬਾਰਾਂ ਬਰਸਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਜਾਇਕੇ ਅਰ ਸਮਾਧ ਲਗਾਇਕੇ ਸਵੇਂ ਤਾਂ ਸੁੱਤਾ ਹੀ ਰਹੇ। ਅਜ ਜੋ ਬਾਹਰ ਜਾਇ ਬਹੇ ਤਾਂ ਸਿਧ ਆਸਣ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੀ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਆਖਿਆ, ਕਾਲੂ ਤੂੰ ਕੋਈ ਪੁਤ੍ਰ ਦਾ ਅਉਖਧ ਕਰ ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਵੈਦ ਬੁਲਾਇਆ ਅਰ ਬਾਬੇ ਦੀ ਬਾਂਹ ਨੂੰ ਵੈਦ ਪਿਆ ਟਟੋਲੇ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਵੈਦੁ ਬੁਲਾਇਆ ਵੈਦਗੀ ਪਕੜਿ ਢੰਢੋਲੇ ਬਾਂਹ॥

ਭੋਲਾ ਵੈਦੁ ਨ ਜਾਣਈ ਕਰਕ ਕਲੇਜੇ ਮਾਹਿ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਮਲਾਰ ਕੀ ਵਾਰ ॥ ੩॥ (੧੨੭੯))

ਜਾਂ ਇਹੁ ਸਬਦ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਤਾਂ ਵੈਦ ਬੋਲਿਆ ਹੇ ਕਾਲੂ ਤੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰੋਗ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਸੰਸਾ ਨਾ ਕਰ ਕਯੋਕਿ ਇਹ ਸਾਂਈ ਦਾ ਭਗਤ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਪੁਨਾ ਵੈਦ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ।

ਅਸਲ ਖੇਤੀ ਤੇ ਅਸਲ ਵਪਾਰ

ਅਤੇ ਜਬ ਬਾਬਾ ਬਰਸਾਂ ਤੇਰਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਆਖਿਆ ਹੇ ਕਾਲੂ ਤੂੰ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਕਿਰਤ ਲਾਇ ਮਤ ਕਿਰਤ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਮਨ ਪਰਚਦਾ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਸਾਨੂੰ ਲੋਕ ਉਲਾਂਭੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਮਖੱਟੂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਹੇ ਕਾਲੂ ਜੀ ਅਸਾਂ ਏਡੀ ਖੱਟੀ ਖੱਟੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਵਰਸਾਵੇਗਾ, ਤੇ ਤੂੰ ਭੀ ਵਰਸਾਏਗਾ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਬਚਾ ਤੂੰ ਖੂਹਾਂ ਤੇ ਵਾਹੀ ਕਰਵਾਇ ਜੋ ਦਾਣੇ ਘਰ ਆਇ

ਪਵਨ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਕਿ ਅਸਾਂ ਏਡੀ ਵਾਹੀ ਕਰਵਾਈ ਹੈ ਓਹ ਐਸੀ ਜੰਮੀ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਕੋਈ ਵਰਸਾਏਗਾ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਾਹੀ ਡਿਠੀ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ :-

ਮਨੁ ਹਾਲੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਣੀ ਸਰਮੁ ਪਾਣੀ ਤਨੁ ਖੇਤੁ॥

(ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ॥ ੨॥ (੫੯੫))

ਵਿਆਹ ਤੇ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਜੀਵਨ

ਜਦ ਬਾਬਾ ਬਰਸਾਂ ਚਹੁਧਾਂ ਕਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਆਖਿਆ, ਕਾਲੂ ਤੂੰ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਵਿਆਹ। ਤਾਂ ਇਕ ਮੂਲਾ ਜਾਤ ਦਾ ਚਹੁਣਾਂ ਖੜੀ ਅਰ ਵਟਾਲੇ ਵੱਸਦਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸਦੇ ਘਰ ਸਕਾਈ ਕੀਤੀ। ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਮ ਨੂੰ ਅਰ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਨੂੰ ਸਦਵਾਇਆ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਆਈ ਤੇ ਜੋ ਰਾਮ ਆਪਣੀ ਚਿਠੀ ਲਿਖੀ ਜੋ ਮੈਂ ਪਰਾਇਆ ਨੌਕਰ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਦਾ ਵੀਆਹ ਕਾਲੂ ਨੇ ਕੀਆ ਪਰ ਬਾਬਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤਾ ਮੋਹ ਨਾ ਕਰੇ ਅਰ ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹੋ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਘਰ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੇ ਕਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਨੂੰ ਇਕ ਲੌਗ ਅਰ ਲਾਚੀ ਦਿੱਤੀ ਅਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਇਕ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਵੇਗਾ ਆਰ ਇਕ ਧੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤੇ ਬਸਤਰ ਅਰ ਮਿਠਿਆਈ ਦੇ ਕੇ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਜੋ ਜੀ ਜੇਰਾਮ ਤੁਸਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਚਾਹਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜੋ ਅਸੀਂ ਆਵਾਂਗੇ, ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਵਿਦਾ ਹੋਈ।

ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਇਕ ਦਿਨ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਜੋ ਅਸਾਡਾ ਰਿਦਾ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸਨਾਨ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ, ਬੱਚਾ ਤੁਹਿ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਵਿਆਹ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਕੋਈ ਪੁਤਰ ਧੀਅ ਤਾਂ ਪਿਛੇ ਪਰਚੇ ਜੋਗਾ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪੁਨਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਦੋਇ ਲੌਗ ਦਿਤੇ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਪਾਇਕੇ ਪੁਤਰ ਜੰਮਿਆ ਅਤੇ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਰੀਚੰਦ ਰਖੋ ਕਯੋਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਜੋ ਸੋਭਾ ਇਸਕੇ ਮੁਖ ਕੀ ਹੈ ਸੋ ਚੰਦ੍ਰਮੇ ਵਤ ਹੋਵੇਗੀ ਅਰ ਇਸ ਕਾ ਪੰਥ ਚਲੇਗਾ। ਅਰ ਜਤੀ ਪੁਰਖ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਕੇ ਕੋਈ ਇਵੇਹਾ ਪੁਤਰ ਹੋਵੇ ਜੋ ਜਿਸ ਕਾ ਵੰਸ ਸਾਰੇ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਵੇ। ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਬਰਸ ਹੋਰ ਬੇਟਾ ਜੰਮਿਆ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਰਖੋ ਕਯੋਂਕਿ ਲਖਮੀ ਇਸ ਦੀ ਦਾਸ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਰ ਬੜਾ ਇਸ ਦਾ ਕੁਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਰ ਇਸਦੇ ਬੰਸ ਮੈਂ ਸਿਧ ਹੋਵਨਗੇ, ਅਰ ਧਨੀ ਹੋਵਨਗੇ ਅਰ ਗਯਾਨੀ ਹੋਵਨਗੇ ਅਰ ਇਸ ਦਾ ਵੰਸ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਵਧਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਬੜੀ ਵਧਾਈ ਹੋਈ ਅਰ ਬਹੁਤ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਹੋਏ।

ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ

ਅਤੇ ਜਬ ਬਾਬਾ ਵੀਹਾਂ ਬਰਸਾਂ ਕਾ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਜੋ ਅਸੀਂ ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂਗੇ ਸੋ ਤੂੰ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲੇਂਗਾ? ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ, ਪਰ ਮੇਰੀ ਕੰਨਿਆ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਦਾ ਵੀਆਹੁ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚਲਾ। ਤਾਂ ਇਕ ਸਿਖ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ, ਹੋ ਭਾਈ ਸਿਖਾ ਜੋ ਕੁਛ ਮਰਦਾਨਾ ਆਖੇ ਸੋ ਰੁਜੂ

ਆਣਕਰ ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਦਇਆ ਹੋਈ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਖਰਚ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਅਸੀਂ ਫੁੰਮ ਹਾਂ ਸੌ ਰੁਪਯੇ ਸੌ ਸਵਾ ਸੌ ਵਿਚ ਕੰਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਦੂਣਾ ਲਾਓ ਜੋ ਹਫ਼ੀ ਤਰਾਂ ਵੀਵਾਹ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਰ ਜੋ ਕੁਛ ਤੈਨੂੰ ਬਸਤਰ ਭੂਖਣ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਨ ਸੋ ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਆਲ ਨੂੰ ਲਿਖ ਦੇਹ। ਸੋ ਜਬ ਉਸ ਅਢਾਈ ਸੌ ਰੁਪਯੇ ਦੀ ਜਿੰਨਸ ਲਿਖ ਦਿਤੀ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਆਲ ਤੁਸਾਂ ਭਲਕੇ ਸਾ ਦਿਹਾੜੀ ਲਾਹੌਰ ਜਾਣਾ ਅਰ ਭਲਕੇ ਜਾ ਦਿਹਾੜੀ ਜਿੰਨਸ ਖਰੀਦ ਕੇ ਰਾਵੀਓਂ ਉਰਾਰ ਹੋ ਰਹਿਣਾ ਅਰ ਪਰਸੋਂ ਦਾ ਦਿਹਾੜੀ ਇਥੇ ਪਹੁਚਣਾ ਤੂੰ ਨਿਹਾਲ ਹੋਵੇਂਗਾ। ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਖ ਸਾ ਦਿਹਾੜੀ ਲਾਹੌਰ ਗਿਆ; ਅਰ ਮਨਸੁਖ ਬਾਣੀਏਂ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਵਪਾਰ ਸੀ। ਸੋ ਉਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਾਗਤ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਅਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅਜੋ ਸੌਦਾ ਲੈ ਦੇਹ ਕਯੋਂ ਜੋ ਮੈਂ ਰਾਵੀਓਂ ਪਾਰ ਹੋ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਣੀਏਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਅਜ ਸਾਥ ਆਇਆ ਹੈ ਭਲਕੇ ਤੈਨੂੰ ਰਿਆਇਤ ਨਾਲ ਲੈ ਦੇਸਾਂ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਆਲ ਨੇ ਕਹਿਆ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ਸੋ ਮੈਂ ਰਾਵੀਓਂ ਪਾਰ ਹੋ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਮੈਂ ਮੋੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਮਨਸੁਖ ਆਖਿਆ ਜੋ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਇਜੇਹੇ ਕੇੜੇ ਸਾਧ ਹਨ ਜੋ ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਆ ਮੋੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਜੋ ਹਨ ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਹੈ ਅਰ ਤਿਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਰਸਨ ਦੇਖਿਆ ਸਾਂਤ ਆਵਦੀ ਹੈ, ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨ ਸੁਣਿਆ ਅਉਗਣ ਘਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਗੁਣ ਪਰਗਟ ਹੋਇ ਆਵਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਣੀਏਂ ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਵਿਚ ਸਭੇ ਸੌਦੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਆਖਿਆ ਮੈਂ ਭੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹਾਂ। ਜੋ ਜੋ ਤਾਂ ਉਸ ਮੇਰਾ ਮਨ ਸਾਂਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਭੋਂ ਸਉਦੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖੇ ਦੇ ਆਵਸਾਂ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਲੇਖੇ ਦੇਸਾਂ। ਸੋ ਦੋਨੋਂ ਰਾਵੀ ਦੇ ਉਰਾਰ ਆ ਰਹੇ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਬਾਬੇ ਦੇ ਦਰਸਨ ਆਨ ਲਗੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸਭ ਵਸਤ ਪਹੁਚਾਈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਕੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਮਨਸੁਖ ਹੈ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਮਨ ਨੂੰ ਸੁਖ ਤਦੇ ਹੈ ਜੇ ਰਾਗ ਦਵੈਖ ਦੀ ਮਲ ਦੂਰ ਹੋਵੇ।

..... ਤਾਂ ਬਾਣੀਏਂ ਕਹਾ ਜੀ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਿਖ ਕਰੀਏ ਜੀ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਏਹੀ ਸਿਖਯਾ ਜੇੜੇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਤੇ ਹੋਂ ਸੋਈ ਸਿਖ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ ਜੀ ਏਹ ਸੁਮੱਗਰੀ ਜੋ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈ ਸੋ ਮੈਂ ਆਪ ਥੀਹੀ ਤੁਸਾਡੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਆਲ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਏਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਰ ਏਸ ਦੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਰੁਪਯੇ ਦੇਵਣੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਏਹ ਵਸਤ ਮਨਸੁਖ ਦੇਹੀ ਲੇਖੇ ਰਹਿਣ ਦੇਹ। ਅਤੇ ਅਢਾਈ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਉਤਲੇ ਖਰਚ ਨੂੰ ਤੂੰ ਦੇਹ। ਤਾਂ ਦੋਨੋਂ ਨੇ ਮਥਾ ਟੇਕਯਾ ਅਰ ਰਸਤ ਭੀ ਅਰ ਦਾਈ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਭੀ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖਿਆ। ਤਾਂ ਬਾਣੀਏਂ ਵਿਦਾ ਹੋਇਕੇ ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਗਇਆ।

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਣਾ

ਅਰ ਬਾਬੇ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜੈ ਰਾਮ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਵਿਵਾਹ ਤੋਂ ਵੇਹਲਾ ਹੋ ਕੇ ਆਵੇਂਗਾ ਤਦ ਅਸੀਂ ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ

ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਚਿਠੀ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਜੋ ਰਾਮ ਦੀ ਆਇ ਪਹੁੰਚੀ ਜੋ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਦਰਸਨ ਅਸੀਂ ਕੀਤਾ ਚਾਹੁੰਨੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜੋ ਇਥੇ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਕਿਰਤ ਕਾਰ ਭੀ ਲਾਇ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਬਚਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੈਨੂੰ ਜੋ ਰਾਮ ਸਦ ਘਲਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ ਜੋ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਦੇ ਜਾਵਣੇ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੋ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਭਾਣੇ ਰਾਜ ਸੀ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦਾ ਅਰ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਚਲਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਲੈ ਚਲੋ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਅਸੀਂ ਝਬਦੇ ਆਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਭੇਰਾ ਰਾਜ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਵਧਦਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਸੋ ਤੂੰ ਖਾਤਰ ਜਮਾ ਹੋਹੁ ਤਬ ਬਾਬਾ ਉਠ ਤੁਰਿਆ ਸੋ ਕਿਤਨਿਆਂ ਦਿਨਾਂ ਨੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾਇ ਵੜੇ। ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਜੋ ਰਾਮ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਅਰ ਗਲ ਲਗ ਕੇ ਮਿਲੇ ਤੇ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਜੋ ਰਾਮ ਪਰਸਾਦ ਲੈ ਕੇ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਨੂੰ ਜਾਇ ਮਿਲਿਆ। ਤਾਂ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਅਰ ਕਹਯਾ ਕਿ ਇਹ ਭਲਾ ਦਿਆਨਤਦਾਰ ਨਜ਼ਰ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਉਠਾਓ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਉਠਾਵਤੇ ਕਯੋਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਰਾਜੇ ਲੋਕ ਹੋ ਅਰ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਚੁਗਲੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸੁਣਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਖਾਨ ਆਖਿਆ ਹੇ ਨਾਨਕ ਤੇਰੇ ਉਤੇ ਅਸੀਂ ਚੁਗਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਂਗੇ ਤਾਂ ਇਕ ਦੇਵਤਰ ਖਾਨ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਹੈ ਸੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਣਾ ਦਾ ਸਿਖ ਸੀ ਸੋ ਉਸ ਨੂੰ ਸਦ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਏਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹੋਰ ਕੰਮ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਲੈਦਾ, ਪਰ ਜੇੜਾ ਜੋ ਰਾਮ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਲਾਇਆ ਹੈ ਮੈਂ ਓਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਾਂਗਾ।

ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਸੰਭਾਲਿਆ

ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਮ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ ਅਰ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਕਾਗਤ ਲਿਖਵਾਇਕੇ ਲੈ ਆਇਆ ਅਰ ਜਿਤਨੀਆਂ ਜਿਨਸਾਂ ਹੋਸਨ ਸੋ ਸਭ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਟੇ ਵੀ ਮਣ ਤੀਕੂੰ ਤੇ ਪਾਉ ਤੀਕਰ ਸਭੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਪਾਉ ਦੇ ਵਟੇ ਦੀ ਪੈਰੀ ਪਾਇਆ ਕਯੋਂ ਕਿ ਧੰਨ ਏਹ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਘਟ ਕਹਾਇਆ ਹੈ ਤਬ ਬਾਬਾ ਲਗਾ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਕਰਨੇ ਨਾਲੇ ਆਇਆ ਗਇਆ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਖਵਾਇਆ ਕਰੇ ਅਰ ਬਸਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬਸਤ੍ਰ ਦਿਆ ਕਰੇ। ਤਾਂ ਦੀਵਾਨ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ ਸੋ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਤੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਦ ਕੇ ਪੁਛਿਆ ਜੋ ਖਰਾਇਤ ਕਿਤਨੀ ਉਠਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਨ ਦਾ ਖਰਚ ਕਿਤਨਾ ਕ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਖਾਨ ਦੇ ਖਰਚ ਦਾ ਤਾਂ ਸਵਾ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਰੋਜ ਉਠਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖਰਾਇਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਤ੍ਰੈ ਸੈ ਅਰ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਚਾਰ ਸੈ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਦਿਵਾਨ ਓਹੋ ਕਾਗਦ ਲੈ ਕੇ ਖਾਨ ਨੂੰ ਜਾਇ ਵਿਖਾਲਿਆ ਅਰ ਕਹਯਾ ਕਿ ਜਦ ਦਾ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਸੌਂਪਿਆ ਹੈ ਤਦ ਦੀ ਜੋ ਬਾਹਰਲੀ ਆਮਦਣ ਹੈ ਸੋ ਓਹੋ ਸਾਂਭਦੇ ਹੋਨ ਅਰ ਉਪਰ ਦਾ ਜੋ ਤੁਸਾਡਾ ਖਰਚ ਹੈ ਸੋ ਮੈਂ ਦਾਦੀ ਫਰਿਆਦੀ ਅਰ ਰਾਹਦਾਰੀ ਦਾ ਲੈ ਕੇ ਕੰਮ ਚਲਾਵਨਾ ਹਾਂ ਤੇ ਨਾਨਕ ਫਕੀਰਾਂ ਫੁਕਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸਭ ਮਾਲ ਲੁਟਾਵਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਆਖੋ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲੇਖਾ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਜੋ ਰਾਮ ਨੂੰ ਅਰ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਸੱਦ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਿਵਾਨ ਦਾ ਰਸੋਈਆ ਚੌਕਾਂ ਪਾਇਕੇ ਰਸੋਈ ਲਗਾ ਸੀ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਤੇ ਜੋ ਰਾਮ ਓਸ ਰਾਹ ਹੋ ਗਏ

ਅਰ ਬਾਬੇ ਦਾ ਬਸਤਰ ਚੌਕੇ ਨਾਲੋਂ ਛੁਹਿ ਗਇਆ ਤਾਂ ਦੀਵਾਨ ਕਹਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਅਸਾਡਾ ਚੌਕਾਂ ਭਿਟਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਅੰਨ ਅਸਾਡੇ ਖਾਣ ਦੇ ਹੁਣ ਕੰਮੋਂ ਗਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕ ਕਹਯਾ ਗਊ ਬਿਰਾਹਮਣ ਕਉ ਕਰੁ ਲਾਵਹੁ ਗੋਬਰਿ ਤਰਣੁ ਨ ਜਾਈ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਵਾਰ ਆਸਾ॥ ੧੩ (੪੭੧))

ਸੂਤਕ ਦਾ ਖੰਡਣ

ਇਕ ਦਿਨ ਦਿਵਾਨ ਵੇਰ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਕੀਤਾ ਅਰ ਉਸਦੇ ਘਰ ਪੁਤਰ ਜੰਮਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮਣਾ ਆਖਿਆ ਸੂਤਕ ਪਾਇਆ ਹੈ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। ਤਾਂ ਦੀਵਾਨ ਬਾਬੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਅਰ ਕਸਯਾ ਜੋ ਮੇਰਾ ਧਾਮਾ ਪਕਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਰ ਐਵੇਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਤਾਂ ਈਹਾਂ ਹੀ ਲੈ ਆਓ, ਅਸੀਂ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਖਵਾਲੀਐਗੇ। ਸੋ ਜਾਂ ਬਾਬੇ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਖੁਆਲਿਆ। ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਆਖਿਆ ਤੁਸੀਂ ਸੂਤਕ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਖੁਵਾਲਿਆ ਹੈ ਅਰ ਆਪ ਭੀ ਖਾਧਾ ਹੈ ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਡੰਡ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੋ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕ ਬੋਲਿਆ :-

ਜੇ ਕਰਿ ਸੂਤਕ ਮੰਨੀਐ ਸਭ ਤੈ ਸੂਤਕ ਹੋਇ॥

..... ਇਤਨਾ ਬਚਨ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਤਬ ਬ੍ਰਹਮਣ ਭੀ ਅਰ ਦਿਵਾਨ ਭੀ ਆਣ ਚਰਨੀ ਲਗੇ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਉਥੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋ ਕੇ ਘਰਿ ਆਇਆ।

ਵੇਈ ਪਰਵੇਸ

ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਲੇਖਾ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲੇਖਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਪਰਗਣੇ ਦੀ ਆਮਦਣੀ ਭੀ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਅਰ ਪੰਜ ਹਜਾਰ ਰੁਪਯਾ ਭੀ ਦੀਵਾਨ ਵਲਿ ਵਧੀਕ ਕਢਿਆ। ਤਾਂ ਵੇਰ ਬਾਰੇ ਨੇ ਜੈ ਰਾਮ ਨੂੰ ਆਇ ਕੇ ਹਟੀ ਵਿਖਾਲ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਸਭ ਪਦਾਰਥਾਂ ਕਰਕੇ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਖਿਆ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਸੰਭਾਲੋ ਅਰ ਮੈਂ ਤੁਸਾਡਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਤਾਂ ਜੈਰਾਮ ਮਿੰਨਤ ਕੀਤੀ ਜੋ ਜੀ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਦੋਸ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਖਾਨ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ ਸੋ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਦਿਵਾਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚੜਕੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਡੇਰੇ ਆਇਆ। ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਝਲਾਘੇ ਹੀ ਨਾਲ ਟਹਿਲੀਏ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵੇਈ ਤੇ ਇਸਨਾਨ ਕਰਨ ਆਇਆ ਅਰ ਬਸਤ੍ਰ ਉਤਾਰ ਕਰ, ਟਹਿਲੀਏ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਆਪ ਟੁਬੀ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਵਿਚੇ ਹੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਦੋਸ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਦੁਇ ਪਹਰ ਤੀਕ ਬੈਠ ਬੈਠ ਕਰ ਟਹਿਲੀਆ ਬਸਤ੍ਰ ਘਰ ਲੈ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਆਖਿਆ ਕੇ ਬਾਬਾ ਵਿਚ ਵੇਈ ਦੇ ਇਸਨਾਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਵੜਿਆ ਸੀ ਅਰ ਵੇਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਤਾਂ ਖਾਨ ਉਥੇ ਮਹਾਜਲ ਲੈ ਕੇ ਗਇਆ ਅਰ ਸਾਰੇ ਸੋਧ ਸਾਧ ਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਰ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਭੇ ਲਗੇ ਅਮਸੋਸ ਕਰਨ। ਤਾਂ ਅਠਵੇਂ ਦਿਨ ਬਾਬਾ ਵੇਰ ਉਸੇ ਹੀ ਘਾਟੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਅਰ ਵਿਚ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਾਲ ਸੋਦਰ ਦੀ ਗੋਸਟ ਕਰ ਆਇਆ। ਅਰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੇਰਾ ਸੋ ਦਰੁ ਕੇਹੜਾ ਹੈ ਅਰ ਘਰ ਕੇਹੜਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਬਹਿ ਕੇ ਸਭਸੇ ਨੂੰ ਸਮਾਲਨਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਹਿਆ ਕੇ ਜਹਾਂ ਮੇਰਾ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਹਾਂ ਮੇਰਾ ਦਰ ਹੈ, ਅਰ ਤਹਾਂ ਹੀ ਮੇਰਾ ਘਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ

ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ, ਅਰ ਤੀਰਥਾਂ ਪਰ ਜਾਇਕੇ ਸਤਨਾਮ ਦਾ ਚੱਕਰ ਫਿਰਾਓ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਵੇਈ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਅਰ ਏਹੋ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ।

ਕਾਜੀ ਨਾਲ ਚਰਚਾ

ਤਬ ਖਾਨ ਕੋ ਖਬਰ ਹੋਈ ਅਰ ਖਾਨ ਕਾਜੀ ਕੋ ਲੇਕਰ ਆਇਆ ਸੋ ਲੇਕਰ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਆਨ ਮਿਲਿਆ। ਤਬ ਕਾਜੀ ਪੁਛਿਆ, ਹੇ ਨਾਨਕ ਤੂੰ ਜੋ ਕਹਨਾ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਅਰ ਨਾ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ ਸੋ ਤੁਧਨੋਂ ਕਿਆ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰੇ ਸੋ ਹਿੰਦੂ ਹੋਵੇ, ਅਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਕਰੇ ਸੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਕਾਜੀ ਪੁਛਿਆ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਕੇਹੜੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕ ਕਹਿਆ :-

ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਕਹਾਵਣੁ ਮੁਸਕਲ ਜਾ ਹੋਇ ਤਾ ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਕਹਾਵੈ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ॥ ੧ ॥ ਵਾਰ ਮਾਝ ॥ ੮॥ (੧੪੧))

.....ਸੋ ਜਬ ਏਹ ਬਚਨ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਕਾਜੀ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹਿਆ। ਅਰ ਬਾਬਾ ਮਸਤਾਨਾ ਹੀ ਫਿਰੇ ਅਤੇ ਜੋ ਭੂਖ ਲਗੇਸੁ ਤਾਂ ਰੋਤ ਦੀ ਤਲੀ ਚਾਇ ਮਾਰੇ ਅਰ ਕਦੀ ਅੱਕ ਦੇ ਪਤਰ ਤੋੜ ਖਾਵੇ। ਅਰ ਸਹਰ ਵਿਚ ਵੜੇ ਹੀ ਨਾਹੀਂ, ਅਰ ਜੋ ਸਵੇਂ ਤਾ ਰੋੜਾਂ ਦੀ ਵਿਛਾਈ ਚਾਇ ਕਰੇ ਜੋ ਨੀਂਦਰ ਨ ਪਵੇ। ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਫੇਰ ਖਾਨ ਬਾਬੇ ਦੇ ਪਾਸ ਲਗਾ ਜਾਵਣ ਤਾਂ ਕਾਜੀ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਇਕੇ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਸੋ ਉਸਨੂੰ ਇਥੇ ਹੀ ਸਦ ਲਵੋ। ਤਾਂ ਖਾਨ ਦੇ ਆਦਮੀ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਗਏ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਤੇਰੇ ਖਾਨ ਦੀ ਅਤੇ ਕਾਜੀ ਦੀ ਕੀ ਪਰਵਾਹ ਹੈ। ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਫੇਰ ਆਏ ਅਰ ਖਾਨ ਨੂੰ ਸਭ ਸੁਨਾਇਆ ਤਾਂ ਖਾਨ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਬ ਜਾਇਕੇ ਕਹਹੁ ਜੋ ਵਾਸਤੇ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਸਾਨੂੰ ਦੀਦਾਰ ਦੇਹ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਆਖਿਆ, ਅਰ ਅਗੇ ਖਾਨ ਤੇ ਕਾਜੀ ਨਿਵਾਜ ਪੜਨ ਲਗੇ ਸੋ, ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਹਸਿਆ। ਅਰ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ ਕਿ ਹੇ ਖਾਨ ਜੀ ਏਹੁ ਹਿੰਦੂ ਅਸਾਡੀ ਨਿਵਾਜ ਨੂੰ ਹਸਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਖਾਨ ਪੁਛਿਆ ਜੋ ਬਾਬਾ ਤੂੰ ਅਸਾਡੀ ਨਿਵਾਜ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਹਸਦਾ ਹੈ? ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਨਿਵਾਜ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਤਾਂ ਖਾਨ ਕਹਿਆ, ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਬੂਲ ਪਈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਉਜੁ ਕਰਦੇ ਆਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸਾਡਾ ਰਿਦਾ ਖੁਦਾਇ ਵਲ ਹੈਸੀ; ਅਰ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਨਿਮਾਜ ਪੜਨ ਲਗੇ, ਤਾਂ ਕਾਜੀ ਦਾ ਰਿਦਾ ਖੁਦਾਇ ਵਲੋਂ ਫਿਰ ਕੇ ਮਾਇਆ ਵਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਸਾਡੀ ਨਿਮਾਜ ਕਬੂਲ ਨਾ ਪਈ। ਕਿਯੋਂਕਿ ਜੇ ਵਕਤਿਆਂ ਦਾ ਰਿਦਾ ਠਉੜ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਤਾਂ ਸ੍ਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਰਿਦਾ ਕਦ ਠਾਉਂ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ, ਜੇ ਤੂੰ ਜਾਣਨਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਦਸ ਮੇਰਾ ਰਿਦਾ ਕਿਥੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਤੇਰੇ ਘਰ ਘੋੜੀ ਸੂਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਘਰ ਵਿਚ ਖੂਹ ਸੀ ਸੋ ਤੁਧ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮਤ ਵਛੇਰਾ ਖੂਹ ਵਿਚ ਪੈ ਮਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਸੁਣ ਕਰ ਕਾਜੀ ਸਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇ ਗਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਾਜੀ ਪੁਛਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹੈਂ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈਂ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਬੋਲਿਆ :-

“ਕੋਈ ਆਖੈ ਭੂਤਨਾ ਕੋ ਕਹੈ ਬੇਤਾਲਾ, ਕੋਈ ਆਖੈ ਆਦਮੀ ਨਾਨਕੁ ਵੇਚਾਰਾ”

(ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ॥ ੧॥ ੭॥ (੬੬੧))

ਜਾਂ ਏਹ ਵਚਨ ਬਾਬੇ ਕਹੇ ਤਾਂ ਖਾਨ ਬੋਲਿਆ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਖਾਣਾਂ ਪੀਣਾਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਤੁਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਬਹੁਤ ਨਿਰਬਲ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-
ਭੈ ਤੇਰੇ ਡਰੁ ਅਗਲਾ ਖਪਿ ਖਪਿ ਛਿਜੈ ਦੇਹਾ॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧॥ (੧੬))

ਮਰਦਾਨੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਤੇ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

.....ਜਾਂ ਇਹ ਵਚਨ ਕਹਿ ਕੇ ਬਾਬਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਅਰ ਬਾਹਰ ਵੇਈਂ ਤੇ ਆਨ ਬੈਠਾ ਤਾਂ ਉਥੇ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ ਆਨ ਮਿਲਿਆ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਭਲਾ ਕੀਤਾ ਹਈ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਉਡੀਕਦੇ ਸਾਂ। ਸੋ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਚਲਦੇ ਹਾਂ ਤੂੰ ਤਯਾਰ ਹੋਹੁ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਸੰਤ ਹੋ, ਅਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ ਪਰ ਅਸੀਂ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਦੇ ਜੀਵ ਹਾਂ। ਜੋ ਸਾਡੀ ਤੁਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕੀਕੂੰ ਨਿਭੇਗੀ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਤੂੰ ਸਿਦਕ ਕਰ ਕੇ ਚਲ, ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਨੰਗਾ ਭੁਖਾ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ।

.....ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਹੇ ਮਰਦਾਨਿਆ ਅਸਾਨੂੰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਤੇ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਪਹਲੇ ਬਖਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੋ ਹੁਣ ਅਸਾਂ ਤਪ ਕਰਨੇ ਹਾਂ ਜੋ ਇਸੇ ਦੇ ਠਹਰਾਵਣ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਰ ਹੁਣ ਅਸਾਂ ਧਿਆਨ ਕਰ ਕੇ ਡਿਠਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਬਖੀਲੀ ਵਿਚ ਪਇਆ ਜਲਦਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਉਂ ਸੂਰਜ ਬਿਨਾਂ ਅੰਦੇਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਿਉਂ ਗੁਰਾਂ ਬਿਨਾਂ ਅਗਯਾਨ ਕਾ ਅੰਧੇਰ ਵਰਤ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਰ ਸਭ ਲੋਕ ਹੋ ਪਏ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਸਾਂ ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਜੋ ਤੀਰਥਾਂ ਉਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ ਹੋਵੇਗਾ ਅਰ ਜੋ ਜਾਤ੍ਰੀ ਆਵਨਗੇ ਤਾਂ ਸਭ ਧਰਮ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰ ਜਾਣਗੇ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਪਾਖੰਡ ਵਰਤਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਜਾਤ੍ਰੀ ਆਵਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ। ਅਰ ਉਹ ਪੁੰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਵਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੀਰਥ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆਂ ਕਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਸਾਂ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਦ੍ਰਿੜਾਵਣੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਦਾ ਭੇਖ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਨਿਭਦਾ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਤੂੰ ਭੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਭੀ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਭੇਖ ਕਰ ਲਈਏ। ਤਾਂ ਸਿਰ ਟੋਪੀਆਂ ਰਖ ਲਈਆਂ ਅਰ ਗਲ ਵਿਚ ਚੌਲੇ ਪਾ ਲਏ, ਅਰ ਤੋੜ ਲੰਗੋਟੇ ਮੁਤਕੇ ਬੰਨ ਲਏ, ਅਰ ਪੈਰ ਖੜਾਵਾਂ ਪਾ ਲਈਆਂ। ਸੋ ਅਗੇ ਬਾਬਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵੈ ਅਰ ਪਿਛੇ ਰਬਾਬ ਮੋਢੇ ਤੇ ਰਖ ਕੇ ਮਰਦਾਨਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵੈ।

ਕਰੂਕਬੇਤਰ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ

ਅਰ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਣ ਦਾ ਮੇਲਾ ਕੁਲਖੇਤ੍ਰ ਦਾ ਸੁਣ ਕਰਕੇ ਉਠ ਤੁਰੇ ਜੋ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਤਮਾਂ ਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦਾ ਦਰਸਨ ਕਰੇ :-

ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਤੀਰਥੇ ਤੀਰਥ ਪੁਰਬ ਸਭੇ ਕਰ ਦੇਖੇ

ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਚਲਿਆ ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਕੁਲਖੇਤ੍ਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ। ਅਰ ਉਥੇ ਸਭ

ਰਿਖੀਸਰ ਤਪੀਸਰ ਜਤੀ ਸਤੀ ਰਾਜਾ ਪਰਜਾ ਸਭ ਆਨ ਇਕਠੇ ਹੋਏ ਹੈਂ ਸਨ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜੋ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਨਕੇ ਸਾਬ ਚਰਚਾ ਕਰੀਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਉਥੇ ਆਸਨ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਰਹਿਆ। ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਜੋ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇ। ਤਾਂ ਇਤਨੇ ਚਿਰ ਤਕ ਰਾਜੇ ਕੀ ਰਾਣੀ ਅਰ ਰਾਜੇ ਕਾ ਬੇਟਾ ਆਏ ਅਰ ਇਕ ਮਿਰਗ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਾ ਉਨਾਂ ਨੇ ਆਣ ਧਰਿਆ ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜੇ ਸਾਡੇ ਸਰੀਕ ਪ੍ਰਬਲ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਰ ਅਸਾਨੂੰ ਦੇਸ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਹੋਨੇ। ਸੋ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਦੇਸ ਵਿਚ ਜਾਇ ਵਸੀਏ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਤੁਸੀਂ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ ਹੁਣ ਤਾਂ ਅਸਾਡੇ ਪਾਸ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਜੋਗਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਇਕ ਕੋਰਾ ਮਟਕਾ ਲੈ ਆਓ ਤਾਂ ਉਹ ਕੋਰਾ ਮਟਕਾ ਲੈ ਆਇਆ। ਫਿਰ ਕਹਯਾ ਘੀਉ ਅਰ ਮਿਸਾਲਾ ਲਿਆਇਕੇ, ਅਰ ਮ੍ਰਿਗ ਨੂੰ ਕਟਕੇ ਪਾਓ ਅਰ ਹੇਠ ਅਗ ਬਾਲ ਕੇ ਰਿੰਨੇ। ਤਾਂ ਸਭ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਅਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿਹਣ ਦੇ ਦਿਨ ਤੂੰ ਜੋ ਮਾਸ ਖਾਨਾਂ ਹੈ ਤੂੰ ਕੋਹਾ ਅਤੀਤ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਭੇ ਪੰਡਤ ਕੁਰਖੇਤ੍ਰ ਦੇ ਅਕਠੇ ਹੋਵਹੁ ਤਦ ਮੈਂ ਤੁਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਨਾ। ਤਾਂ ਤਬ ਸਭ ਪੰਡਤ ਕੁਰਖੇਤ੍ਰ ਦੇ ਇਕਠੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਨਾਨੂ ਚੰਦ ਜੋ ਬਡਾ ਪੰਡਤ ਸੀ ਓਹ ਭੀ ਵਿਚ ਆਇ ਬੈਠਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਮਾਸ ਕਿਸਨੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਯੋਂ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਾ ਧਰਮ ਹੈ ਜੋ ਵੇਦ ਕਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਅਰ ਜਗ ਕਰਾਵਣਾ। ਅਰ ਖਤ੍ਰੀ ਕਾ ਧਰਮ ਹੈ ਜੋ ਜੁਧ ਕਰਣੇ ਅਰ ਜੱਗ ਕਰਣੇ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਖਤ੍ਰੀ ਕੇ ਪਾਸ ਤੋਂ ਸਸਕ੍ਰ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਕਿਥੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਹਮਾਰੇ ਪਾਸ ਨਾਮ ਕੀ ਤੇਗ ਹੈ; ਔਰ ਸਮ ਦਮ ਆਦਿਕਹੁ ਕੇ ਬਾਣ ਹੈਂ, ਅਰ ਮਨ ਰੂਪੀ ਮ੍ਰਿਗ ਕਉ ਮਾਰ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪੀ ਅਗਨ ਵਿਖੇ ਹੋਮ ਕਰਤੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਪੰਡਤਹੁ ਨੇ ਕਹਿਆ ਏਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮਿਰਗ ਮਾਰ ਕੇ ਦੇਗੇ ਮੈਂ ਚੜਾਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਚੰਹੁ ਵੇਦਾਂ ਮਹਿ ਰਾਜਿਆਂ ਕਾ ਧਰਮ ਹੈ ਜੋ ਮ੍ਰਿਗਹੁ ਕਉ ਮਾਰਨਾ, ਅਰ ਜੋ ਅਹੰਕਾਰੀ ਹਨ ਉਨ ਕੋ ਹਿੰਸਾ ਕਾ ਪਾਪ ਲਗਤਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੋ ਗਿਯਾਨੀ ਹਨ ਸੋ ਤੇ ਸਰਬ ਮੈਂ ਆਤਮਾ ਹੀ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਆਤਮਾ ਕਾ ਨਾਸ ਹੋਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅਰ ਜੋ ਦੇਹ ਹੈ ਸੋ ਤ੍ਰੈਕਾਲ

ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਸਹੁ ਨਿੰਮਿਆ ਮਾਸੈ ਅੰਦਰਿ ਵਾਸੁ॥

ਜੀਉ ਪਾਏ ਮਾਸੁ ਮੁਹਿ ਮਿਲਿਆ ਹਭੁ ਚਮੁ ਤਨੁ ਮਾਸੁ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਵਾਰ ਮਲਾਰ ॥ ੨੫ ॥ (੧੨੮੯))

....ਤਾਂ ਸਭਨਾਂ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਨੇ ਨਾਨੂ ਚੰਦ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਜੋ ਤੁਹਿ ਸਾਰੀ ਕ੍ਰਿਲੋਕੀ ਜਿਤੀ ਹੈ ਅਰ ਦਿਗਬਿਜੈ ਕਰ ਆਇਆ ਹੈ, ਸੋ ਇਸ ਅਤੀਤ ਨਾਲ ਤੂੰ ਚਰਚਾ ਕਰ। ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਅਤੀਤ ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਕੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਨਾਨਕ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕਹਿਆ, ਵੇਦਾਂ ਮਹਿ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਬਿਬੇਕ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਸੀ ਜੋ ਤੂੰ ਜਾਇਕੇ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਉਧਾਰ ਅਰ ਮਹਾਂ ਮੋਹ ਥੀਂ ਛੁਡਾਇ। ਤਾਂ ਬਿਬੇਕ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਮਹਾਂ ਮੋਹ ਦੇ ਜੋ ਸੂਰਮੇ ਯਮਨੇਮ ਆਦਿਕ ਹੈਂ ਸੋ ਖੀਣ ਹੋ ਜਾਵਣਗੇ। ਤਬ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਲਜੁਗ ਮੈਂ ਨਾਨਕ ਅਵਤਾਰਧਾਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਭਗਤ ਦਤ੍ਰਾਵਾਂਗ ਅਰ ਜੋ ਮੇਰੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣਨਗੇ ਤਿਨ ਕਾ ਮੋਹ ਸਹਾਇਕੋਂ ਸਮੇਤ ਖੀਣ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਰ ਨਾਨਕ

ਕਹਿਏ ਜੋ ਅਨੇਕ ਭਾਵ ਕੋ ਮਿਟਾਇ ਕਰ ਇਕ ਚੇਤਨ ਕੋ ਜਣਾਵੈ। ਅਰ ਪੰਡਤ ਕਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਮੈਂ ਭੀ ਦਿਗਬਿਜੇ ਕਰ ਆਇਆ ਸਾਂ, ਤਾਂ ਆਪ ਮੈਂ ਭੀ ਨਾਨਕ ਕਹਾਵਤਾ ਸਾਂ ਪਰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕੇ ਸਾਂਤ ਨ ਆਈ ਸੀ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਵਚਨ ਕਰ ਕਿਸੇ ਅਉਰ ਕਉ ਭੀ ਸਾਂਤ ਨਹੀਂ ਆਵਤੀ ਸੀ ਅਰ ਇਸ ਕੋ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਮੁਝੇ ਸਾਂਤ ਆਈ ਹੈ। ਸੋ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਸੇ ਕਕਾ ਅਖਰ ਦੂਰ ਕਰਾਵਤਾ ਹੋਂ ਅਤੇ ਨਾਨੂੰ ਨਾਮ ਕਹਾਵਤਾ ਹੋਂ। ਅਰ ਨਾਨਕ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਇਹੋ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੈ।

.....ਜਾਂ ਇਤਨੀ ਵਾਰਤਾ ਨਾਨੂੰ ਪੰਡਤ ਕਹੀ ਤਾਂ ਸਭਨਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀ ਆਇ ਲਗਾ। ਅਰ ਉਨਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜੇ ਜੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਾਹੜੇ ਅਚਾਰਜ ਹੋਨ ਸੇ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਵਿਹਤ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਅਸਾਂ ਭੀ ਕਾਮਧੇਨ ਗਊਆਂ ਦਾ ਦੁਧ ਇਸ ਮਟਕੇ ਵਿਚ ਚੜਾਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਚਾਉਲ ਤੇ ਖੰਡ ਲਿਆਉ ਅਰ ਇਸੇ ਮਟਕੇ ਵਿਚ ਪਾਓ। ਅਰ ਘਿਉ ਭੀ ਪਾਇਆ ਸੋ ਸਭਣਾਂ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਇਥੇ ਹੀ ਪਾਓ। ਤਾਂ ਸਭਣਾਂ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਾਇਆ, ਸੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖਾਧਾ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਈ।

ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਰਫ਼ ਨਾਲ ਮੇਲ

.....ਤਾਂ ਫੇਰ ਬਾਬਾ ਭੁਲਖੇਤ੍ਰ ਸੇ ਪਾਣੀਪਥ ਕੋ ਜਾਵਤ ਭਏ ਅਰ ਤਬ ਸ਼ਾਹ ਸਰਫ਼ ਮਿਲਿਆ ਅਰ ਸ਼ਾਹ ਸਰਫ਼ ਆਨ ਚਰਨੀ ਲਗਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਹ ਸਰਫ਼ ਪੁਛਿਆ :-

ਨਿਤ ਪੂਛਾ ਪੰਡਤ ਜੋਇਸੀ ਪੀਆ ਕਥੀ ਮਿਲਾਵਾ ਹੋਇਸੀ

ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ :-

ਸ਼ਾਹ ਸਰਫ਼ ਨ ਥੀਉ ਉਤਾਵਲਾ।

ਇਕ ਚੋਟ ਨ ਥੀਵਨ ਚਾਵਲਾ। ਕਿਉ ਦਰਸਨ ਭੂਲਾ ਬਾਵਲਾ॥

ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ਼ਾਹ ਸਰਫ਼ ਇਹ ਜੋ ਵੈਰਾਗ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਪੁਛਣੇ ਕਾ ਅਤੇ ਇਹੀ ਬਿਬੇਕ ਕਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਿਛ ਕਾ ਫਲ ਪਹਿਲੇ ਸਾਵਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਪੀਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਬਹੁੜ ਲਾਲ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਜਗਿਆਸੀ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਉਸਕਾ ਮੁਖ ਸਾਵਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਕਿ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਬਤੀਤ ਹੂਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਮੈਂ ਸਾਧਾਂ ਕੋ ਨਹੀਂ ਪਛਾਨਤਾ, ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਬਾਤ ਪੂਛੋਂ ਸੋ ਜਯੋਂ ਜਯੋਂ ਸੰਤਾ ਕੀ ਬਾਣੀ ਕਾ ਰਸ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਪੀਲਾ ਹੋਤਾ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਅਰ ਮਨ ਕਾ ਨਿਰੋਧ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਿਛ ਕਾ ਜੋ ਫਲ ਆਂਧੀ ਸਾਬ ਗਿੜਤਾ ਹੈ ਸੋ ਸੂਕ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਬਿਰਛ ਸੇ ਰਸ ਲੇਤਾ ਰਹਤਾ ਹੈ ਸੋ ਸਾਵੇ ਸੇ ਪੀਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਬਹੁੜ ਲਾਲ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਗਿਆਸੀ ਜੋ ਸੰਤੋਂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਅਰ ਮਿਲਾਪ ਕਾ ਰਸ ਲੇਤਾ ਰਹਿਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਅਗਿਆਨ ਸੇ ਜਗਿਆਸ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਬਹੁੜ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਕਯੋਂਕਿ ਅਗਿਆਨ ਚਿਰੰਕਾਲ ਕਾ ਇਸਕੋ ਮਨ ਕੋ ਵਿਆਪਿਆ ਹੂਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਤਸੰਗ ਅਬ ਕਰਨ ਲਗਾ ਹੈ ਸੋ ਸਨੇ ਸਨੇ ਭੋਜਲ ਕੋ ਤਰ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਉਤਾਵਲ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਤੀ ਕਯੋਂਕਿ ਜੋ ਚਾਵਲ ਚਨੇ ਸਨੇ ਭੁਟੀਤੇ ਹੈਂ ਤੋ ਅਛੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਜੋ ਉਤਾਵਲ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂ ਭੰਗਨ ਹੋਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਤੈਸੇ ਮਨਕੋ ਸਨੇ ਵਸਿ ਕਰੀਏ ਤੋ ਵਸਿਆਵਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਉਤਾਵਲਾ ਕਰੀਤੀ ਹੈਂ ਤੋ ਪਖੰਡੀ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਮਰਨ ਪ੍ਰਜੰਤ ਸਾਧ ਸੰਗਤ

ਕਾ ਅਰ ਨਾਮ ਕਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਤਿਆਰ ਰਹੀਏ। ਅਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਕੇ ਦਰਸਨ ਸੇ ਭੂਲੇ ਹੁਏ ਬਾਵਲੇ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਜੋ ਮਾਨੁਖ ਮਨੁਖਾਂ ਕੇ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਤੇ ਸੋ ਉਨਕੀ ਜਗਤ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਉਤਰਤੀ ਹੈ ਅਰ ਓਹ ਜਗਤ ਕੇ ਗਾਵਨ ਜੋਗ ਹੋਵਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਜਿਸਕੀ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸਾਥ ਮਰਣ ਪਰਯੰਤ ਪ੍ਰੀਤ ਨਿਭਤੀ ਹੈ ਸੋ ਉਸਕਾ ਦੁਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਮੈਂ ਜਸ ਗਾਈਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਨ ਕੇ ਸਾਹ ਸਰਵ ਚਰਨਾਂ ਪਰ ਗਿਰ ਪੜਾ ਜੋ ਆਜ ਮੈਂ ਕਿਰਤਾਰਥ ਭਯਾ ਹੈਂ।

ਦਿਲੀ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਹਾ ਸਿਉ ਰਮਤੇ ਰਮਤੇ ਦਿਲੀ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ। ਤਾਂ ਇਕਸ ਬਾਗ ਮੈਂ ਜਾਇ ਆਸਣ ਕੀਆ। ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਸਬਦ ਗਾਵਣੇ। ਸੋ ਤਹਾਂ ਮਹਾਵਤ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੇ ਰਹਤੇ ਬੇ ਅਰ ਤਿਨ ਕਾ ਹਾਥੀ ਮਰ ਗਿਆ ਸਾ ਸੋ ਓਹ ਰੁਦਨ ਕਰਤੇ ਬੇ। ਤਬ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਭਾਈ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਰੁਦਨ ਕਰਤੇ ਹੋ? ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਅਸਾਡਾ ਰਿਜਕ ਹਾਥੀ ਪਿਛੇ ਸੀ ਸੋ ਹਾਥੀ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਰ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਕਿਥੋਂ ਖਾਵੇਗੇ ਜੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ ਅਸਾਡਾ ਰੋਜ ਮਨਹਿ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਰ ਸਾਡੇ ਕੁਟੰਬ ਕੀ ਕੀਕੂੰ ਪਾਲਨਾ ਹੋਵਹਿਗੀ। ਤਬ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਰਿਜਕ ਈਸ਼ਵਰ ਦੁਆਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਆਪੇ ਆਪਣਾ ਸਨਬੰਧ ਬਣਾਇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੀਆਂ ਕਾ ਜੀਵਾਲਨਾ ਅਰ ਮਾਰਨਾ ਭੀ ਈਸ਼ਵਰ ਕੇ ਹਾਥ ਹੈ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸੇ ਨਾ ਕਰੋ ਕਯੋਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਔਰ ਉਪਾਵ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਨੇ ਕਹਯਾ ਜੋ ਪ੍ਰਤਖ ਅਸਾਡਾ ਰਿਜਕ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸੋ ਅਸਾਨੂੰ ਸਾਂਤ ਕੀਕਰ ਆਵੇ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਫਕੀਰ ਖੁਦਾਇਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਭਨੀ ਗਲੀਂ ਸਮਰਥ ਹੋ ਅਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਹਾਥੀ ਦੇ ਉਪਰ ਆਸ਼ਕ ਹੋਏ ਸਾਂ ਕਯੋਕਿ ਏਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹਾਥੀਆਂ ਸੇ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਸੀ। ਸੋ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਾਲ ਦਿਹੋ ਤਾਂ ਜੀਵਾਲ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਯੋਕਿ ਤੁਸਾਡਾ ਆਖਿਆ ਖੁਦਾਇ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਹਾਥੀ ਦੇ ਆਸ਼ਕ ਹੋ ਤਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਆਸ਼ਕ ਹਾਂ ਤਾਂਤੇ ਆਸਕਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਾਮਨਾ ਮੰਗੇ ਨਹੀਂ ਅਰ ਜੇ ਮਿਤ੍ਰ ਭਲਾ ਕਹੇ ਅਥਵਾ ਬੁਰਾ ਕਹੇ ਤਾਂ ਤਿਸ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹੇ।

ਜਿਤੁ ਸੇਵਿਐ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਸੋ ਸਾਹਿਬੁ ਸਦਾ ਸਮਾਲੀਐ॥

(ਪਉੜੀ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਆਸਾ ॥ ੨੧॥ (੪੭੪))

ਜੋ ਜੀਉ ਹੋਇ ਸੁ ਉਗਵੈ ਮੁਹ ਕਾ ਕਹਿਆ ਵਾਉ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਆਸਾ ॥ ੨੨॥ (੪੭੪))

ਚਾਕਰੁ ਲਗੈ ਚਾਕਰੀ ਜੇ ਚਲੈ ਖਸਮੈ ਭਾਇ॥

(ਆਸਾ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧ (੪੭੪))

...ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਖੁਦਾਇ ਅਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਹਾਥੀ ਜਿਵਾਇ ਦੇਹੋ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਦੇਗਾ ਜਲ ਦਾ ਪੂਰ ਲਿਆਵੋ। ਸੋ ਉਹ ਜਬ ਜਲ ਲੈ ਆਏ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕਹਿ ਕੇ ਏਹ ਦੇਗਾ ਹਾਥੀ ਦੇ ਉਪਰਿ ਛਿੜਕਾਇ ਅਰ ਇਹ ਤੁਕ ਪੜਨੀ, ਕਿ ਜੀਆਂ ਮਾਰ ਜੀਵਾਲ ਸੋਈ ਅਵਰ ਨ ਕੋਈ ਰਖੇ। ਸੋ ਜਾਂ ਇਹ

ਤੁਕ ਪੜ ਕੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇਗਾ ਪਾਣੀ ਦਾ ਛਿੜਕਿਆ ਤਾਂ ਹਾਥੀ ਉਠ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸਭ ਮਹਾਵਤ ਆਣ ਚਰਨੀ ਲਗੇ। ਤਬ ਏਕ ਮਹਾਵਤ ਨੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜਾਇ ਖਬਰ ਦਈ ਜੋ ਹਾਥੀ ਮੂਆ ਇਕ ਫਕੀਰ ਨੇ ਜੀਵਾਲ ਦਿੱਤਾ। ਤਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਭੀ ਅਰ ਨਿਜਾਮ ਦੀਨ ਔਲੀਆ ਜੋ ਪਾਤਸ਼ਾ ਦਾ ਪੀਰ ਸੀ ਸੋ ਬਾਬੇ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਨੂੰ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ ਹੋ ਫਕੀਰ ਹਾਥੀ ਤੁਝੇ ਜੀਵਾਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਅਸੀਂ ਮਾਰਨ ਜਾਂ ਜੀਵਾਲਣ ਵਾਲੇ ਕਉਵਨ ਹਾਂ। ਆਪ ਖੁਦਾਇ ਮਾਰਨ ਅਰ ਜੀਵਾਲਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਾਜੀ ਕਿ ਆਖਿਆ ਜੇ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਕੁਛ ਸਕਤ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਹਾਥੀ ਮਾਰ ਦੇਹਿ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿਵੇਂ ਈਸਵਰ ਦੀ ਰਜਾਹਿ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਹਾਥੀ ਫੇਰ ਮਰ ਗਿਆ। ਤਬ ਨਿਜਾਮਦੀਨ ਆਖਿਆ ਹੋ ਕਾਜੀ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਆਖਿਆ ਖੁਦਾਇ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਿ ਕੁਝ ਪਾਤਸ਼ਾ ਨੂੰ ਮਨਾਵਣਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮਨਾਇ ਲੈਨਾਂ ਹੋ ਸੋ ਤਿਵੇਂ ਫਕੀਰ ਭੀ ਖੁਦਾਇ ਬੋ ਮਨਾਇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਕਾਜੀ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਦਾ ਆਖਿਆ ਖੁਦਾਇ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਾਥੀ ਫੇਰ ਜੀਵਾਇ ਦੇਵੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਸੰਤ ਜੀਵਾਇੰਦੇ ਹੋਨ ਪਰ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜੀਵਾਲਦਾ। ਨਿਜਾਮ-ਦੀਨ ਬੋਲਿਆ, ਹੋ ਫਕੀਰ ਜੀ ਹੁਣ ਸਭਿ ਤੇਰੀ ਸਰਨੀ ਆਏ ਹਾਂ। ਸੋ ਤੁਸਾਂ ਇਹ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਜੀਵਾਇ ਦੇਵੋ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਤੂੰ ਸਤਿਨਾਮ ਆਖ ਕੇ ਇਸ ਉਪਰ ਪਾਣੀ ਫੇਰ ਪਾਇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਮਰਦਾਨੇ ਪਾਣੀ ਪਾਇਆ ਅਰ ਹਾਥੀ ਉਠ ਖਲੋਤਾ। ਤਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਮੇਤ ਹੋਰਨਾ ਵਜੀਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨੀ ਆਇ ਲਗਾ ਅਰ ਕਹੀ ਕਿ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਕੁਛ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੋ ਜੀ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕ ਕਹਿਆ :-

ਆਪੇ ਭਾਂਡੇ ਸਾਜਿਅਨੁ ਆਪੇ ਪੂਰਣੁ ਦੇਇ...

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਵਾਰ ਆਸਾ ॥ ੨੪॥ (੪੭੫))

ਮਥੁਰਾ ਜਾਣਾ

....ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਉਨਾਂ ਕਉ ਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਮਰਦਾਨੇ ਕਉ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਹੋ ਮਰਦਾਨਾ ਸਪਤ ਪੁਰੀਆ ਜੋ ਮੁਕਤ ਗਾਮਨੀਆ ਕਹੀਤੀਆਂ ਹੋਨ, ਅਰ ਤਿਨ ਮੈ ਜੋ ਏਕ ਮਥੁਰਾ ਪੁਰੀ ਹੈ, ਸੋ ਤਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਬਸਦੇਵ ਅਰ ਦੇਵਕੀ ਕੇ ਘਰ ਜਨਮ ਲਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਮੈ ਜਸੋਧਾਂ ਅਰ ਨੰਦ ਕੇ ਘਰ ਮੈਂ ਕਲੋਲ ਕੀਏ ਹੈ, ਗੁਵਰਧਨ ਪਰਬਤ ਪਰ ਗਊਆਂ ਚਰਾਈਆਂ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਜਮਨਾ ਦਾ ਦਰਸਨ ਕਰੀਏ।

.....ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਤਕ ਪੁਰਬੀ ਨੂੰ ਰਾਸ ਕਾ ਮੇਲਾ ਆਇਆ ਅਰ ਸਭ ਜਾਤ੍ਰੀ ਉਹਾਂ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇ ਅਰ ਤਬ ਬਾਬੇ ਰਾਮਕਲੀ ਮੈਂ ਅਸਟਪਦੀ ਅਲਾਪੀ :-

ਸੋਈ ਚੰਦੁ ਚੜਹਿ ਸੇ ਤਾਰੇ ਸੋਈ ਦਿਨੀਅਰੁ ਤਪਤ ਰਹੈ॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਅਸਟਪਦੀ ॥ ੧॥ (੯੦੨))

...ਜਾਂ ਇਤਨੀ ਵਾਰਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹੀ ਤਾਂ ਸਭੇ ਪੰਡਤ ਅਤੇ ਜਾਤ੍ਰੀ ਅਰ ਦੇਵੀ ਜੋ ਉਥੇ ਆਏ ਆਹੇ ਸਭ ਚਰਨੀ ਲਗੇ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਾ ਤੁਸਾਂ ਸਤਨਾਮ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪਣਾ ਅਰ ਭਾਉ ਭਗਤ ਕਰਨਾ।

ਗੰਗਾ ਤੇ ਜਾਣਾ

ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਗੰਗਾ ਕੇ ਚਲੇ। ਅਰ ਰਮਤੇ ਰਮਤੇ ਵੇਸਾਖੀ ਕੇ ਮੇਲੇ ਪਰ ਜਾਇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਪੰਡਤ ਅਰ ਰਾਜੇ ਪਿਤਰਾਂ ਕੋ ਤਰਪਣ ਕਰਦੇ ਸੇ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਭੀ ਗੰਗਾ ਕਾ ਜਲ ਅੰਜਲ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਤ ਭਏ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਪੁਛਿਆ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਆਪਣੇ ਬਾਗ ਕੋ ਪਾਣੀ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿਆ ਤੁਸਾਡੇ ਬਾਗ ਕੋ ਪਾਣੀ ਕਿੱਕਰ ਪਹੁੰਚੇਗਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਂਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਤੁਸਾਡੇ ਪਿਤਰ ਕੋਢੀ ਕੁ ਦੂਰ ਹਨ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿਆ ਲਖ ਜੋਜਨਾਂ ਤੇ। ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਤੁਸਾਡੇ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਕਿੱਕਰ ਪਹੁੰਚੇਗਾ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿਆ, ਸੂਰਜ ਦੇਵਤਾ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਸਾਖੀ ਰਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਕਾ ਮੰਤਰ ਪੜ ਕੇ ਜੀਅ ਜਲ ਅਰਪਤੋਂ ਹੈਂ ਅਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾ ਨਾਮ ਲੇਤੋ ਹੈਂ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਦੇਵਤਾ ਉਸੀ ਉਸੀ ਲੋਕ ਆਪਣੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਐਸਾ ਪਾਣੀ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬ ਜਗਾਂ ਸਰਬ ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਕਿ ਹਮਾਰੇ ਜਗਿਆਸੀ ਜੋ ਹੈਨ ਸੇ ਬਾਗ ਹਨ ਅਰ ਹਮਾਰੇ ਬਚਨ ਜੋ ਹੈਨ ਸੇ ਜਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਹਮਾਰਾ ਗਿਆਨ ਹੈ ਸੇ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਸੂਰਜ ਹਮਾਰੇ ਬਚਨਾਂ ਕੇ ਜਲ ਕੋ ਜਹਾਂ ਜਗਿਆਸੀ ਹੈ ਤਹਾਂ ਤਹਾਂ ਪਹੁੰਚਾਇਕੇ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋ ਰਿਦੇ ਕੋ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਕੀ ਅਗਨਿ ਸੇ ਸਾਂਤ ਕਰ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਾਂ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਨਿਆ :-

ਜਤੀ ਸਤੀ ਚਿਰ ਜੀਵਣੇ ਸਾਧਿਕ ਸਿਧ ਨਾਥ ਗੁਰ ਚੇਲੇ.....

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ)

....ਤਾਂ ਇਹ ਵਚਨ ਸੁਣਕੇ ਸਭ ਆਇ ਚਰਨੀ ਲਗੇ ਤਬ ਬਾਬੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਦਿੜਾਇਆ।

ਗੋਰਖ ਮਤੇ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ

ਫਿਰ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਇਥੇ ਗੋਰਖ ਮਤਾ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸਭ ਸਿਧ ਓਥੇ ਸਿਵਰਾਤ ਦੇ ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਆਵਦੇ ਹਨ, ਸੇ ਚਲ ਅਸੀਂ ਭੀ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਗੱਸਟ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਦੋਨੋਂ ਗੋਰਖਮਤੇ ਨੂੰ ਗਏ। ਤਾਂ ਉਥੇ ਸਭ ਜੋਗੀ ਇਕਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਜੋ ਨਾਨਕ ਫਕੀਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੀਏ, ਕਯੋਂਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਜੀਤਾਂਗੇ ਤਾਂ ਅਸਾਡਾ ਵਡਾ ਮਰਾਤਬਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਥੇ ਜਾਇ ਪਿੱਪਲ ਹੇਠ ਆਸਣ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਪੁਛਿਆ ਤੁਸਾਂ ਕਉਨ ਤਪ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸੇ ਸਭ ਜਗਤ ਤੁਸਾਡੇ ਵਸਿ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਅਸੀਂ ਇਕ ਨਾਮ ਦੇ ਗਾਹਕ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਸਾਨੂੰ ਜਗਤ ਦੇ ਵਸ ਕਰਣ ਨਾਲ ਕੁਛ ਪਰੋਜਨ ਨਹੀਂ ਕਯੋਂਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਸ ਚਿੰਤਾਮਣ ਹੋਦੀ ਹੈ ਸੇ ਹੋਰਨਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੇਚਤੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਸਬਦ ਕਹਿਆ :-

ਕੋਈ ਪੜਤਾ ਸਹਸਾਕਿਰਤਾ ਕੋਈ ਪੜੇ ਪੁਰਾਣਾ॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੧॥ (੮੬੬))

....ਤਾਂ ਸਿਧਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਜਗਿਆਸੀ ਹੋਵੇਂ ਅਤੇ ਅਸਾਡੇ ਗੋਰਖ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਲੇਵੇਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਤੀਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਤਿਹ ਕਾਲਾਂ ਦੀ ਗੰਮਤਾ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਅਸਾਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਤੀਨ ਲੋਕ ਅਤੇ ਤੀਨ ਕਾਲ ਹੀ ਭੂਠੇ ਹੀ ਦਿਖਾਏ ਹਨ। ਸੋ ਹੋਰ ਗੰਮਤਾ ਕਰਕੇ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਅਰ ਅਸਾਂ ਨੇ ਤੀਨ ਲੋਕ ਅਰ ਤੀਨ ਕਾਲ ਦੇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਜੋ ਕੁਛ ਭਿੰਨ ਭਾਸਤਾ ਹੈ ਸੋ ਅਗਿਆਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸੀ। ਅਰ ਅਬ ਅਸਾਡੀ ਸੁਮਾ ਗਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਭਰਥਰੀ ਨਾਥ ਬੋਲਿਆ ਜੋ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਗੋਰਖਨਾਥ ਬੀ ਬਿਨਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੋਰ ਕਾਈ ਨਾਹੀਂ ਕਯੋਂਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਨਾਂ ਦਾ ਸਾਧਨ ਦੇ ਕੇ ਚੇਲੇ ਚਿਰੰਜੀਵ ਕੀਤੇ ਹੋਨ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੇਰੀ ਤਾਂ ਦੁਪੈਹਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮ੍ਰਿਤ ਹੋਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਗੋਰਖ ਤ੍ਰਿਕਾਲਗ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਉਧਾਰ ਕਰੇ। ਪਰ ਸਪਤ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਬੀ ਪਾਰ ਰਾਜਾ ਪਦਮ ਨਾਭ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਬੇਟੀ ਪਦਮਾਵਤੀ ਹੈ ਸੋ ਜੋ ਅਜ ਸੰਧਿਆਂ ਸਮੇਂ ਤੂੰ ਓਥੇ ਜਾਵੇਂ ਅਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵਰੇ ਤਾਂ ਤਬ ਤੇਰਾ ਜੀਵਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਭ ਸਿੱਧ ਬੈਠੇ ਸਨ ਅਰ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਉਡਨ ਦਾ ਬਲ ਲਗੇ ਦੱਸਣ ਪਰ ਦੋ ਪਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਸਕਤੀ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਸਭਨਾਂ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਸਮਰਥ ਹੈ ਤਾਂ ਲੈ ਜਾਹ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਭਰਥਰੀ ਤੂੰ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਭੀ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਭੀ ਅੱਖੀਆਂ ਮੀਟ। ਸੋ ਜਾਂ ਦੋਹਾਂ ਅੱਖੀਆਂ ਮੀਟੀਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬੋਲੀਆਂ ਤਾਂ ਕਿਆ ਵੇਖਣ ਜੋ ਪਦਮਨਾਭ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਤੇ ਖਲੋਤੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਚੋਬਦਾਰ ਦੌੜੇ ਆਏ ਅਰ ਕਹਾ ਕਿ ਤੁਸਾਨੂੰ ਰਾਜਾ ਬੁਲਾਵਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਦ ਇਹ ਤੀਨੋਂ ਅੰਦਰ ਗਏ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਚਰਨੀ ਲਗਾ ਅਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਸੀਂ ਸੰਤ ਹੋ ਅਰ ਮੁਝ ਕੋ ਉਦਰ ਸੂਲ ਕਾ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਦੁਖ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ ਦਾ ਅਜ ਸੰਧਯਾ ਵੇਲੇ ਭਰਥਰੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦੇਵੇਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਬਚਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਮੰਨਿਆ ਅਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉਦਰਸੂਲ ਬੋਂ ਸੁਖ ਹੋਇਆ। ਅਰ ਵਡੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਭਰਥਰੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹੇ ਭਰਥਰੀ ਤੂੰ ਬਰਖ ਪ੍ਰਯੰਤ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹੁ ਅਰੁ ਭੋਗ ਕਰ ਸੋ ਜਬ ਤੇਰਾ ਬੇਟਾ ਉਤਪਤਿ ਹੋਵੇਗਾ ਤਬ ਤੂੰ ਫਿਰ ਸਿੱਧਾਂ ਵਿਚ ਆਵੀਂ। ਤਾਂ ਭਰਥਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਫੇਰ ਓਥੇ ਹੀ ਪਿਪਲ ਦੇ ਹੇਠ ਆਸੁਣ ਆਇ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਟ ਕਰਦਿਆਂ ਦੁਪੈਹਰ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਕਹਿਆ ਕੇ ਜਾਣੀਏ ਭਰਥਰੀ ਨਾਥ ਨੂੰ ਕਿਥੇ ਛੱਡ ਆਇਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹ ਛਾਵੇ ਬੈਠਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਪੂਪੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਸਿਧਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਕਰਕੇ ਪਿਪਲ ਨੂੰ ਉਡਾਇਆ। ਸੋ ਜਬ ਲਗਾ ਪਿੱਪਲ ਉਡਨੇ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਪਿੱਪਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਪਿੱਪਲ ਠਹਿਰ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਤਰ ਪਤਰ ਤੇ ਪੰਜਾ ਲਗ ਖੜੋਤਾ ਤਾਂ ਸਭੇ ਸਿੱਧ ਏਹ ਕਉਤਕ ਦੇਖ ਕੇ ਆਨਿ ਅਸਟਾਂਗ ਡੰਡਉਤ ਕੀਤਾ ਅਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਅਗੇ ਇਸ ਜਗਾ ਦਾ ਨਾਮ ਗੋਰਖਮਤਾ ਹੈਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਇਹ ਤੇਰਾ ਪੰਜਾ ਪ੍ਰਤਾਂ ਦਾ ਦੇਖੇਗਾ ਅਰ ਚਰਚਾ ਤੁਸਾਡੀ ਅਰ ਅਸਾਡੀ ਸੁਣੇਗਾ ਉਸ ਦੇ ਸਭ ਪਾਪ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਭ ਸਿਧਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਹੁਣ ਚਲ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਹਸਤਨਾਪੁਰ ਜੋ ਕੋਰਵਾਂ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੀ ਨਗਰੀ ਹੈ, ਉਹਾ ਚਲ ਦਰਸਨ ਕਰੀਏ।

ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਨਿਸਤਾਰਾ

ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਰਮਤੇ ਰਮਤੇ ਹਸਤਨਾਪੁਰ ਅਰ ਦਰਵਾਜੇ ਕੇ ਬਾਹਰ ਜਾ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਇਕ ਭਾਈ ਸਜਣ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਬਹੁਤ ਆਦਰ ਭਾਉ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਠਾਕਰ ਦੁਆਰੇ ਚਲ ਕੇ ਡੇਰਾ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਇਕ ਜਗਿਆਸੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਅਕੱਲਿਆਂ ਹੋਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਬੜਾ ਠੱਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦਿਨੇ ਆਏ ਗਏ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਢਿਥੇ ਹੀ ਦਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਛ ਉਨਾਂ ਦਾ ਪਦਾਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਲੈ ਕੇ ਅਧਾ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਾ ਆਪ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਅਰ ਤੁਸੀਂ ਉੱਤਮ ਪੁਰਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਆਵਦੇ ਹੋ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਇਸਦੇ ਠਾਕਰ ਦੁਆਰੇ ਡੇਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੋ ਇਥੇ ਆਏ ਹਾਂ ਸੋ ਠਗਾਂ ਤੇ ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਆਏ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਕੁਛ ਡਰ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਚਲ ਮਰਦਾਨਿਆ ਭਾਈ ਸਜਣ ਦੇ ਘਰ ਡੇਰਾ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਹੋ। ਪਰ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਸੁਟੇਗਾ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਮੇਰੇ ਕੀ ਆਖਣਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਕਿ ਮਰਦਾਨਿਆ ਜੋ ਲਗ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੇ ਕਾਲ ਅਰ ਕਾਰਨ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਵਸਤੂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਤਕ ਇਹ ਸਰੀਰ ਗਿੜਦਾ ਨਹੀਂ। ਕਿਯੋਂ ਜੋ ਜਦ ਸਵਾਸਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਜਗਾ ਸਰੀਰ ਗਿੜਨਾ ਹੋਵੇ ਸੋ ਜਾਗਾ ਭੀ ਹੋਵੇ ਅਰ ਜਿਸ ਵਸਤੂ ਯਾ ਜਿਸ ਦੁਖ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਛੁਟਣਾ ਹੋਵੇ ਸੋ ਜਦ ਓਹ ਸਭ ਸਬਬ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਛੁਟਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਸੰਸਾ ਨਾ ਕਰ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜੇ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਮਰਾਇ ਲੈ ਜਾਂਵਾਗੇ ਤਾਂ ਸੰਗੀ ਕੋਹੜਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਸੋ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਬਾਬੇ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਸਜਣ ਦੇ ਠਾਕਰ ਦੁਆਰੇ ਡੇਰਾ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ, ਸੁਹੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਸਬਦ ਗਾਉ :-

ਉਜਲੁ ਕੇਹਾ ਚਿਲਕਣਾ ਘੋਟਿਮ ਕਾਲੜੀ ਮਸੁ॥

(ਸੁਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੬ ॥ ੧॥ (੭੨੯))

.....ਸੋ ਜਾਂ ਇਤਨੇ ਵਚਨ ਬਾਬੇ ਕਹੇ ਤਾਂ ਸਜਣ ਆਇ ਚਰਨੀ ਲਗਾ ਤਾਂ ਉਨਕੋਂ ਸਤਿਨਾਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਾਬੇ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਇਹ ਸੱਜਣ ਜੋ ਆਣ ਚਰਨੀ ਲਗਾ ਹੈ ਸੋ ਏਸ ਬਡੇ ਪਾਪ ਕੀਤੇ ਹਨ ਪਰ ਜੈਸਾ ਇਹ ਪਾਪੀ ਹੈ ਤੈਸਾ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਨਾਮ ਬਡਾ ਦਾਤਾਰ ਹੈ ਕਯੋਂ ਕਿ ਨਾਮ ਤੇ ਅਜਾਮਲ ਅਦਾਇਕ ਪਾਪੀ ਕਈ ਉਧਾਰੇ ਹਨ ਤਾਂ ਤੂੰ ਭੀ ਜੋ ਪਾਪ ਅਗੋਂ ਛਡ ਦੇਵੇਗਾ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਭੀ ਉਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਸੱਜਣ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਡਿਗ ਪਿਆ ਅਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਪ ਮੇਰੇ ਬਖਸ਼ੀਅਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਗੋਂ ਨਾਰਾਇਣ ਦਾ ਮੈਂ ਭਜਨ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨਾਰਾਇਣ ਦਾ ਨਾਮ ਐਸਾ ਹੈ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗੋਂ ਉਪਜਣੇ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਨਾਮ ਭੀ ਜਪਣਾ ਤੇ ਬਾਣੀ ਭੀ ਪੜਣੀ।

ਪਰਯਾਗ ਅਤੇ ਕਾਂਸੀ ਜਾਣਾ

.....ਸਜਣ ਠੱਗ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਕਾਂਸੀ ਨੂੰ ਚਲੇ ਅਰ ਗੰਗਾ ਅਰ ਜਮਨਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਜਾਇ ਡੇਰਾ ਕੀਆ ਤੇ ਸਭਨਾਂ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਪਈ ਅਰ ਸਭ

ਦਰਸਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ। ਤਾਂ ਪੰਡਤਾਂ ਪੁਛਿਆ ਜੋ ਅਸੀਂ ਨਿਤ ਵੇਦਾਂ ਸਾਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਅਰ ਪੜਦੇ ਹਾਂ ਸੋ ਸਾਡਾ ਅਹੰਕਾਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮਿਟਦਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਅੰਦਰਹੁ ਜੋ ਧੋਟ ਨਹੀਂ ਉਠਤਾ ਸੋ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ :-

ਲਬੁ ਕੁਤਾ ਕੂੜੁ ਚੁਹੜਾ ਨਗਿ ਖਾਧਾ ਮੁਰਦਾਰੁ।

ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਪਰ ਮਲੁ ਮੁਖ ਸੁਧੀ ਅਗਨਿ ਕੋਧੁ ਚੰਡਾਲੁ॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੪॥ (੧੫))

....ਤਾਂ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਏਸ ਕਾਸੀ ਪੁਰੀ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਵੇਦਾਂ ਮਹਿ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਕਯੋਂਕਿ ਜੇ ਏਸ ਕਾਸੀ ਪੁਰੀ ਮਹਿ ਪਾਪੀ ਵ ਪੁੰਨੀ ਜੀਵ ਸਗੀਰ ਤਿਆਗਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਸਿਵ ਪੁਰੀ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮਰਤੇ ਵੇਰੀ ਸਿਵ ਜੀ ਰਾਮ ਨਾਮ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਸੁਨਾਵਤੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਨਾਮ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਐਸਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਜੀਵ ਕਿਸੇ ਦੇਸ ਮਹਿ ਪੜੇ ਸੋਈ ਮੁਕਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕਾਸੀ ਕੋ ਛੋੜ ਕੇ ਮਗਹਰ ਮੈਂ ਜਾਇ ਬਸੇ ਹੈਂ ਸੋ ਉਹਾਂ ਹੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਰ ਉਹਾਂ ਹੀ ਮੁਕਤ ਪੜੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾ ਨਾਮ ਹੀ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਤੇ ਅਨੇਕ ਨਾਮ ਹੈਂ ਸੋ ਕੌਨ ਸਾ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾ ਨਾਮ ਮੁਕਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜਿਤਨੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਤੇ ਥੇੜੀਆਂ ਹੋਤੀਆਂ ਹੈਨ ਸੋ ਸਭੇ ਪਾਰ ਉਤਾਰਤੀਆਂ ਹੈਨ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਿਸ ਥੇੜੀ ਤੇ ਕੋਈ ਚੜਤਾ ਹੈ ਉਸੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਰਜੋਜਨ ਹੈ ਸੋ ਤੈਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਨਾਮ ਸਭ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੈਨ ਪਰ ਜੋਨਸਾਂ ਨਾਮ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸੋਈ ਇਸ ਨੇ ਕਲਿਆਨ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੇ ਚਰਨਾਂ ਪਰ ਗਿਰ ਪੜੇ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਨ ਕੋ ਸਤਨਾਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕੀਤਾ।

ਅਜੁਧਿਆ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਜੁਧਿਆ ਕੋ ਜਾਤੇ ਭਏ ਅਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮਰਦਾਨਿਆ ਇਹ ਅਜੁਧਿਆ ਨਗਰੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਕੀ ਹੈ ਸੋ ਚਲ ਇਸ ਕਾ ਦਰਸਨ ਕਰੀਏ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨਦੀ ਤੇ ਜਾਇ ਉਤਰੇ ਅਤੇ ਸੁਣ ਕਰ ਸਭ ਲੋਕ ਚਰਨੀ ਆਇ ਲਗੇ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨਗਰੀ ਤੋਂ ਸਾਥ ਲੈ ਗਏ ਸੋ। ਅਰ ਇਹ ਨਗਰੀ ਕਹਾਂ ਸੋ ਆਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਘਰ ਤੋਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਗਏ ਪਰ ਜਉਨ ਸੋ ਦਰਸਨ ਉਨਕਾ ਕਰਤੇ ਸੋ ਅਉਰ ਨਾਮ ਉਨ ਕਾ ਜਪਤੇ ਸੋ ਓਹ ਬੈਕੁੰਨ ਧਾਮ ਨੂੰ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਏ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਨਾਮ ਜਪੋ ਅਰ ਧਿਆਨ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਬੈਕੁੰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵਹੋਗੇ।

.....ਤਾਂ ਇਤਨੀ ਬਾਤ ਸੁਣਕਰ ਸਭ ਲੋਕ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀ ਗਿੜ ਪੜੇ। ਅਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਸਾਡਾ ਉਧਾਰ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਕਿ ਜਗਤ ਨੂੰ ਅਨਿਤ ਜਾਣਨਾ ਅਰ ਸਤਿਨਾਮ ਕਾ ਜਾਪ ਕਰਨਾ ਸੋ ਇਹ ਉਪਦੇਸ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਗੇ ਗਇਆ ਨੂੰ ਟੁਰੇ।

ਗਇਆ ਜਾਣਾ

ਸੋ ਜਬ ਗਇਆ ਨੂੰ ਜਾਇ ਪਹੁਚੇ ਤਾਂ ਸਭ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਨ ਦਰਸਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ ਇਸ ਨਗਰੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਗਇਆ ਕਿਉਂ ਕਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਗਇਆਸਰੂ ਨਾਮ ਰਾਖਸ ਸੀ, ਅਰ ਤਿਸ ਕੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਭਗਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੋ ਉਸ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਤਪ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਕਹਾ ਕਛੁ ਵਰ ਮਾਂਗ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਹੀ ਨਰਕ ਕੋਈ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜੇ ਕਦੀ ਸੰਸਾਰ ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਭੋਗੇ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਹ ਰਾਖਸ ਕਹਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮੈਨੂੰ ਭੁਗਾਈਏ। ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ, ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪਰ ਸੈਨ ਕਰ। ਸੋ ਅਬ ਜੇ ਕੋਈ ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉਪਰ ਆਨ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗੇਗਾ ਸੋ ਮੇਰੀ ਪੁਰੀ ਨੂੰ ਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋ ਪਿਤਰ ਅਵਗਤ ਗਏ ਹੋਏ ਹੋਣ ਸੋ ਜੇ ਈਹਾ ਉਨ ਕੋ ਪਿੰਡ ਪਤਲ ਕਰਨ ਤਾਂ ਉਨਹੁ ਕਾ ਭੀ ਉਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਨਾਂ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਪਰਦੇਸ ਫਿਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੇ ਪਿਤਰਾਂ ਦਾ ਅਰ ਅਪਣਾ ਦੀਵਾ ਅਰ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਾ ਛੱਡੋ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਅਸਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਰਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜਗਿਆਸੀਆਂ ਦਾ ਅਤੇ ਅਪਣਾ ਵੀ ਦੀਵਾ ਅਰ ਕਿਰਿਆ ਕਰਾ ਛੱਡੀ ਹੈ, ਪਰ ਐਸੀ ਕਿਰਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਅੰਧੇਰ ਸਭ ਮਿਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਸੁਰਗ ਅਰ ਨਰਕ ਜੋ ਹੈਨ ਸੋ ਅਗਿਆਨ ਵਿਖੇ ਹੈਨ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਦੀਵਾ ਬਾਲਿਆ ਹੈ ਤਿਨ ਕਾ ਉਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਕੇ ਪਰਥਾਇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਿਚ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ :-

ਦੀਵਾ ਮੇਰਾ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਪਾਇਆ ਭੋਲੁ॥

(ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੩੨॥ (੩੫੮))

.....ਸੋ ਇਤਨਾ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਚਰਨਾਂ ਪਰ ਗਿਰ ਪੜੇ, ਤਬ ਬਾਬੇ ਜੀ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਨਾਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਪ ਪਟਣੇ ਨੂੰ ਗਏ।

ਪਟਣੇ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪਟਣੇ ਨੂੰ ਗਏ। ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਰਾਜਾ ਕੁਰਖੇਤਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਤੇ ਸਰੀਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਫੇਰ ਉਸ ਪਟਣੇ ਦਾ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਆਣ ਦਰਸਨ ਲਗਾ। ਅਰ ਫੇਰ ਰਾਜੇ ਦੀ ਮਾਤਾ ਅਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਖੜੀ ਰਹੀ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਹੁ ਕੋ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਭੀ ਮਥਾ ਟੇਕ ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬਨ ਠਿਲਤੇ ਹਨ ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਨਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਕਤੀ ਸੋ ਉਸ ਕੋ ਉਤਰ ਅਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਾ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰਿਆ :-

ਉਤੰਗੀ ਪੈ ਓਹਰੀ ਗਹਿਰੀ ਗੰਭੀਰੀ.....

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ (੧੪੧੦))

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਫਿਰ ਦੋਨੋਂ ਚਰਨੀ ਲਗੀਆਂ।

ਜਗਨ ਨਾਥ ਦੁਆਰੇ ਜਾਣਾ

ਤਬ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਬੈਠਾਇ ਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਗਨ ਨਾਥ ਕੇ ਦੁਆਰੇ ਪਰ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਪਾਂਡੇ ਜਗਨ ਨਾਥ ਕੀ ਆਰਤੀ ਲਗੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਮਾਧ ਲਾਇਕੇ ਬੈਠ ਰਹੇ। ਤਬ ਸਭ ਪਾਂਡੇ ਆਰਤੀ ਕਰ ਕੇ ਬਾਬੇ ਪਾਸ ਆਇ ਬੈਠੇ ਅਰ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਜਾਤੀ ਆਏ ਹੋ। ਅਰ ਅਸਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਆਰਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਰ ਤੁਸੀਂ ਕਯੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਏਕ ਈਸ਼ਵਰ ਕੀ ਆਰਤੀ ਹੈ ਅਰ ਏਕ ਜੀਵ ਕੀ ਆਰਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਮ ਸੁਣਤੇ ਹੈ ਅਰ ਦੇਖਦੇ ਹੈ ਸੋ ਅਉਰ ਹਮ ਕੈਸੀ ਆਰਤੀ ਕਰੈ। ਤਾਂ ਪਾਂਡਿਆ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੌਨ ਸੀ ਆਰਤੀ ਸੁਣੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸਬਦ ਆਖਿਆ :-

ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਲ ਰਵਿ ਚੰਦੁ ਦੀਪਕ ਬਨੇ ਤਾਰਿਕਾ ਮੰਡਲ ਜਨਕ ਮੋਤੀ.....

(ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਆਰਤੀ ॥ ੯॥

(੬੬੩))

....ਤਾਂ ਏਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਪਾਂਡੇ ਚਰਨਾਂ ਪਰ ਗਿਰ ਪੜੇ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਰਾਤ ਕੇ ਜਗਨ ਨਾਥ ਸੁਪਨੇ ਮੈਂ ਆਇਆ ਅਰ ਤਿਨੋਂ ਪਾਂਡਿਉਂ ਕੋ ਕਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਹੀ ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਹੈ। ਜਗਤ ਦੇ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਜਿਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤਿਸ ਜਗਾਂ ਦੀਵਾ ਅਰ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ।.....

ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਥੋਂ ਉਠ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆ ਬੈਠੇ।

ਸਾਖੀ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਦੀ

.....ਤਾਂ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਉਹ ਜੋ ਬਾਣੀਆ ਤੇਰੀ ਬੇਟੀ ਵਾਸਤੇ ਪਦਾਰਥ ਲਿਆਇਆ ਸੀ ਸੋ ਸਿੰਗਲਾਦੀਪ ਵਿਖੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਰਾਜੇ ਕੀ ਨਗਰੀ ਮੈਂ ਸੋਦਾਗਰੀ ਨੂੰ ਗਇਆ ਸੀ। ਅਰ ਉਥੇ ਸਭ ਲੋਕ ਇਕਾਦਸੀ ਬਰਤ ਰਖਦੇ ਸੇ ਅਰ ਉਨਾਂ ਦਾ ਨੇਮ ਸੀ: ਕਿ ਜੋ ਇਕਾਦਸੀ ਨਾ ਰਖੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡੰਡ ਕਰਨਾ। ਅਤੇ ਜਦ ਉਹ ਬਾਣੀਆਂ ਓਥੇ ਗਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਦਿਹਾੜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵੰਡ ਖਾਵੇ। ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵ ਨਾਭ ਕੋਲ ਲੋਕਾਂ ਚੁਗਲੀ ਜਾਇ ਕੀਤੀ ਜੋ ਇਕ ਬਾਣੀਆਂ ਇਕ ਬਾਣੀਏ ਦੇ ਘਰ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਇਕਾਦਸੀ ਨਹੀਂ ਰਖੀ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਆਖਿਆ ਉਸ ਕੋ ਪਕੜ ਲਿਆਵੋ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸਕੋ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਲਿਆਏ, ਤਬ ਰਾਜੇ ਪੁਛਿਆ ਤੂੰ ਇਕਾਦਸੀ ਕਯੋਂ ਨਹੀਂ ਰਖੀ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਅਸਾਡੇ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਅਹਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋ ਭਜਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਸਦਾ ਇਕਾਦਸੀ ਉਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਗਤ ਮੈਂ ਪੰਦ੍ਰਵੇਂ ਦਿਨ ਆਵਤੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਏਹ ਭੀ ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਖਾਵਣ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਨ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਪੁਛਿਆ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ, ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਸਿਖ ਹੋਂ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਦਰਸਨ ਕਰਿਆ ਚਾਹੁਤਾ ਹੋਂ ਸੋ ਮੁਝੇ ਕਯੋਂ ਕਰ ਦਰਸਨ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਬਾਣੀਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਸਤਨਾਮ ਕਾ ਜਾਪ ਕਰ ਅਰ ਧਰਮਸਾਲ ਈਹਾਂ ਬਣਵਾਇ ਅਰ ਆਏ ਗਏ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭੀ ਤੈਨੂੰ

ਦਰਸਨ ਦੇਣਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਣੀਏ ਕਹਿਆ ਕੇਹੜੇ ਭੇਖ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਣੀਏ ਕਹਿਆ ਉਸਦੇ ਸਭੇ ਭੇਖ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਭੇਖ ਵਿਚ ਦਰਸਨ ਦੇਵਣ। ਤੂੰ ਸਿਦਕ ਕਰ ਕੇ ਚਿਤਕਰ। ਤਾਂ ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸੁਕੇ ਹੋਏ ਬਾਗ ਮੈਂ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਣਾਈ ਹੈ ਅਰ ਆਏ ਗਏ ਸੰਤ ਸਾਧ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਅਸਾਂ ਭੀ ਉਥੇ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਵਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ।

ਸਾਖੀ ਕੌਡੇ ਰਾਖਸ ਦੀ

....ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਤੁਰੇ। ਸੋ ਅਗੇ ਬੜਾ ਉਦਿਆਨ ਬਨ ਆਇਆ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਕੌਡਾ ਰਾਖਸ ਉਸ ਉਦਿਆਨ ਬਨ ਵਿਖੇ ਮਿਲਿਆ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜਿ ਤੁਸਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਣ ਮਰਵਾਇਆ, ਕਯੋਂਕਿ ਇਹ ਰਾਖਸ ਸਾਨੂੰ ਖਾਇ ਜਾਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਇਸਦਾ ਭੀ ਅਸਾਂ ਉਧਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਤਉ ਲਗ ਕੌਡਾ ਰਾਖਸ ਆਣ ਕਰ ਇਕ ਮੋਢੇ ਇਕ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਇਕ ਮੋਢੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਇਆ। ਸੋ ਉਸਦਾ ਦਸਤੂਰ ਸੀ ਕਿ ਤੇਲ ਦੇ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚ ਤਲ ਕੇ ਖਾਣਾ। ਸੋ ਜਦ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਲਗਾ ਤੇਲ ਦੇ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚ ਪਾਵਣ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਬਾਬਾ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਆਣ ਮਰਵਾਇਓ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਤੂੰ ਸਤਿਨਾਮ ਆਖ ਕੇ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚ ਹੱਥ ਪਾਇ। ਸੋ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮਰਦਾਨੇ ਸਤਿਨਾਮ ਆਖ ਕੇ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚ ਹੱਥ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਕੜਾਹਾ ਤੇਲ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਠੰਡਾ ਹੋਇ ਗਇਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ :-

ਡਰਿ ਘਰੁ ਘਰਿ ਡਰੁ ਡਰਿ ਡਰੁ ਜਾਇ.....

(ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮਹਲਾ ੧॥ ੨॥ (੧੫੧))

ਤਾਂ ਕੌਡਾ ਰਾਖਸ ਆਣ ਚਰਨੀਂ ਲਗਾ ਤੇ ਉਸ ਕਹਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਰੀ ਭੁਲ ਬਖਸੀਏ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਤੂੰ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਲਿਆਇਆ ਹੈਂ ਸੋ ਜੇ ਤੇਰਾ ਅਹਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਖਾਉ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਮੈਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੀ ਅਰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਗੁਰ ਆਏ ਸਨ। ਸੋ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਤੂੰ ਰਾਖਸ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚਰਨਾਂ ਪਰ ਗਿਰ ਪਿਆ, ਅਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜੋ ਜੀ ਮੇਰਾ ਉਧਾਰ ਕਿਉਂ ਹੋਵਹਿਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜਦ ਤੈਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਦਰਸਨ ਹੋਵੇਗਾ ਤਦ ਤੇਰਾ ਉਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਦ ਮੈਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਕਰ ਪਛਾਣਾਗਾ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਪਾਇਆਂ ਤੇਲ ਦਾ ਕੜਾਹਾ ਠੰਡਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਸੋ ਉਹ ਸੰਤ ਹੋਣਗੇ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸੀਸਾ ਦੀਆ ਅਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸੀਸੇ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਮੁੱਖ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤ ਜਾਣੀ। ਸੋ ਉਹ ਸੀਸਾ ਬਾਬੇ ਦੇ ਰੋਬਰੂ ਲੈ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਤੂੰ ਸੀਸਾ ਵੇਖ। ਤਾਂ ਜਦ ਮਰਦਾਨਾ ਸੀਸਾ ਲੈ ਕੇ ਵੇਖੇ ਤਾਂ ਜਿਤਨੇ ਮਿਰਤਕ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੁਖ ਬਗਿਆੜ ਦਾ ਅਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਗਿੱਦੜ ਦਾ ਅਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੁਤੇ ਦਾ ਕਰ ਬਾਬੇ ਦਾ ਅਰ ਅਪਣਾ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਮੁਖ ਡਿਠਾ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੌਡੇ ਰਾਖਸ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਕੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੌਡਾ ਅਪਣਾ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਅਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਕਾ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਦੇਵ ਲੋਕ ਕੋ ਚਲਿਆ

ਗਿਆ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਹ ਸੀਸਾ ਨਾਲ ਲੈ ਚਲੀਏ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਏਹ ਵੀਚਾਰ ਸੀਸਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਬਦ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਜਿੰਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਸੋਈ ਸੀਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਸੀਸੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਨੁਖਾਂ ਦੀਆਂ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਕਰਤਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹੋਂ।

ਤ੍ਰਿਆ ਰਾਜ ਦੀ ਸਾਖੀ

ਤਬ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਉਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਟੁਰੇ। ਸੋ ਅਗੇ ਤ੍ਰਿਆ ਰਾਜ ਵਿਚ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ। ਸੋ ਉਥੇ ਸਭ ਤਿਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਰਾਜ ਸੀ। ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਨਗਰੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਗਇਆ ਤਾਂ ਅਗੇ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਛਤ੍ਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਬੰਨ ਰਖਿਆ। ਸੋ ਜਦ ਤੀਸਰਾ ਪਹਿਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਤਿਕਰ ਮਰਦਾਨਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸੋ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਦੇਖੀਏ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇਖਣ ਤਾਂ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਛਤ੍ਰਾ ਕਰ ਕੇ ਬੰਨ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਇਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਸਿਰ ਸਾਬ ਦੇਗਾ ਚਮੜ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਸਾਬ ਘੜਾ ਚਮੜ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੇ ਸਾਡੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਲਿਆਵੋਗੇ ਤਾਂ ਘੜਾ ਤੁਸਾਡੇ ਸਿਰੋਂ ਉਤਰੇਗਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਭ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਉਥੇ ਆਇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਅਰ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਭੀ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਚਲਾਵਣ ਲਗੀਆਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ :-

ਮਨਮੁਖਿ ਭੁਲੇ ਭੁਲਾਈਐ ਭੂਲੀ ਠਉਰ ਨ ਕਾਇ॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧॥ ੧੨॥ (੬੦))

ਇਤਨਾ ਸੁਣ ਕਰ ਰਾਣੀ ਸਮੇਤ ਜਿਤਨੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਹੋਸਨ ਸੋ ਸਭ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਗਿਰ ਪੜੀਆਂ ਅਰ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕਰੀਏ ਆਪਣਾ ਅਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਜਪਣਾਂ, ਅਰ ਇਥੇ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਣਾਵਣੀ, ਅਰ ਆਏ ਗਏ ਸੰਤਾਂ ਸਾਧਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਅਰ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਅਮਸਿਆ ਦੇ ਦਿਨ ਗੁਰਪੁਰਬ ਕਰਨਾ, ਅਰ ਕੜਾਹ ਕਰਨਾ ਅਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ। ਅਤੇ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਭਜਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਤਿਸ ਅਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਾ। ਅਤੇ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਚਲਾਵਣਾ। ਤਾਂ ਸਭਨਾਂ ਏਹ ਵਚਨ ਮੰਨਿਆ ਅਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਹ ਬਚਨ ਮਨਾਇਕੇ ਅਗਾਂਹ ਨੂੰ ਟੁਰੇ।

ਚੰਗੇ ਭਾਟੜੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਬਣਾਉਣਾ

ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਤ੍ਰਿਆ ਰਾਜ ਸਿਉਂ ਟੁਰਿਆ, ਸੋ ਉਹਾਂ ਸੇ ਟੁਰ ਕੇ ਬਿਦਰ ਤਿਜਾਵਰ ਮੈਂ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਥੋਂ ਕੇ ਲੋਕੋਂ ਕੇ ਸਤਿਨਾਮ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ। ਬਹੁਤੋਂ ਜਾਪਾ ਪਟਣ ਸਹਿਰ ਮੈਂ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ ਤਾਂ ਉਹਾਂ ਇਕ ਜੋਗੀ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹੋਤੀ ਸੀ। ਅਰ ਉਹ ਛੀਅ ਮਹੀਨੇ ਸਮਾਧ ਲਾਇ ਬੈਠਤਾ ਸੀ ਅਰ ਇਕ ਦਿਨ ਸਮਾਧ ਨੂੰ ਖੋਲਦਾ ਸੀ। ਅਰ ਉਸ ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਦੇਸ ਕਾ ਮੇਲਾ ਲਗਦਾ ਸੀ ਸੋ ਤਿਸ ਦਿਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਭੀ ਉਹਾਂ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੋ ਜੋਗੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਪਉਨ ਚੜਾਵਨਾ ਹੋਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਦੀ ਮੁਝ ਕੋ ਖਬਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਰ ਇਹ ਮੁਲਖ ਮੇਰਾ ਜਿਤਿਆ ਹੁਆ ਹੈ। ਸੋ

ਜੇ ਤੂੰ ਸਾਥ ਚਰਚਾ ਕਰੇਂ ਅਰ ਪ੍ਰਿਥਮੇਂ ਤੂੰ ਮੁਝ ਕੋ ਜੀਤੋਂ ਤਬ ਇਸ ਜਗਤ ਮੇਂ ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰਾਂ। ਤਾਂ
ਬਾਬੇ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਵਿਚ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ:-

ਸੂਰ ਸਰੁ ਸੋਸਿ ਲੈ ਸੋਮ ਸਰੁ ਪੋਖਿ ਲੈ ਜੁਗਤਿ ਕਰਿ ਮਰਤੁ ਸੁ ਸਨਬੰਧੁ ਕੀਜੇ॥

(ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੯॥ (੯੯੧))

ਤਬ ਜੋਗੀ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ ਤ੍ਰਿਹ ਕਾਲਾਂ ਦੀ ਗੰਮਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜੀਆਂ ਕੋ
ਰਿਦਿਆਂ ਕੀਆਂ ਵਾਸਨਾਂ ਭੀ ਖੈਚ ਲੇਤਾ ਹੂੰ। ਅਰ ਛੀਆਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਚਾਰ ਸਿਰਸਾਈ
ਅਨਾਜ ਖਾਤਾ ਹੂੰ। ਸੋ ਇਹੁ ਕਲਾ ਮੁਝ ਮੇਂ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਇਹ ਕਲਾ ਹੀ ਤੁਝ ਕੋ
ਬੰਧਨ ਰੂਪ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਜੋਗੀ ਮਟ ਅੰਦਰ ਬੈਠ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਚੁਣਾ ਬੈਠਾ। ਅਰ ਬਾਬਾ ਜੀ
ਉਹਾਂ ਹੀ ਰਹੇ ਤਾਂ ਸਭ ਲੋਕ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜਨ ਸੁਣਨ ਲਗੇ ਅਰ ਸੰਤਸੰਗ ਕਰਨ। ਸੋ ਉਨਾਂ
ਦੀ ਬੁਧ ਉਜਲ ਹੁਈ। ਸੋ ਜਦ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਗੁਜਰ ਗਏ, ਅਰ ਉਹ
ਜੋਗੀ ਦਾ ਮੇਲਾ ਫਿਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਕਿ ਇਸ ਮੇਲੇ ਪਰ ਜੋਗੀ ਕੋਲ ਕੋਈ
ਨਾ ਜਾਵੇ। ਅਰ ਕੁਛ ਦਿਨ ਪਿਛੋਂ ਮੇਲਾ ਕਰਨਾ। ਸੋ ਜਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਮੇਲਾ ਨਾ ਹੋਇਆ ਅਰ
ਅਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਮਟ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖਣ ਜੋ ਜੋਗੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਛੁਟ
ਗਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜੋ ਰਿਧਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸੋ ਜਨਮ ਮਰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ
ਹਨ। ਤਾਂ ਸਭ ਉਸ ਦੇਸ ਦੇ ਸਿਧ ਅਰ ਸਾਧ ਅਰ ਰਾਜਾ ਪਰਜਾ ਜੋ ਹੋਸਨ ਸੋ ਸਭ ਚਰਨੀ ਆਇ
ਲਗੇ ਅਰ ਚੰਗਾ ਭਾਟੜਾ ਜੋਗੀ ਦਾ ਸਿਖ ਸੀ ਸੋ ਉਹ ਭੀ ਚਰਨੀ ਆਇ ਲਗਾ ਅਰ ਉਸਨੇ
ਕਹਿਆ ਕਿ ਅਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੋ ਜੋ ਸਾਡਾ ਉਧਾਰ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ
ਤੁਸਾਂ ਹਉਮੈਂ ਦੀ ਮੇਲ ਖੋਵਨੀ ਹੈ ਅਰ ਸਤਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨਾ।

ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਸੋ ਉਸਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਰਾਜੇ ਦੇ ਬਾਗ ਜਾਏ ਉਤਰੇ, ਤਾਂ ਬਾਗ
ਜੋ ਸੁੱਕਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਬਾਬੇ ਦੀ ਚਰਨ ਧੂੜ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਹਰਿਆ ਹੋ ਆਇਆ, ਤਾਂ
ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇ।

ਭਉ ਮੁਚੁ ਭਾਰਾ ਵਡਾ ਤੋਲੁ॥ ਮਨਿ ਮਤਿ ਹਉਲੀ ਬੋਲੇ ਬੋਲੁ॥

(ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮਹਲਾ ॥ ੧॥ (੧੫੧))

ਤਾਂ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਭੈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ ਅਰ ਜਾਇਕੇ ਸਿਉਨਾਭ ਪਾਸ ਉਨਾਂ
ਕਹਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਗ ਮੇਂ ਆਇ ਉਤਰੇ ਹਨ ਅਰ ਬਾਗ ਸਭ ਹਰਿਆ ਹੂਆ ਹੈ।
ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ। ਅਰ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਮੋਹਣੀਆਂ ਅਰ ਛਤੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਲੈ ਕੇ ਤੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਪਾਸ ਆਣ ਪਹੁੰਚੀਆਂ। ਸੋ ਆਇਕਰ ਆਪਣੇ ਕਟਾਖ ਲਗੀਆਂ
ਦਿਖਾਵਣੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਜੋ ਤੁਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਹਨ ਸੋ ਇਨ ਮੇਂ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਆਤਮਾ
ਹੀ ਕੀ ਭਾਸਤੀ ਹੈ। ਕਯੋਂਕਿ ਸਰੀਰ ਮੇਂ ਤੋ ਅਸਥ ਅਰ ਮਾਸ ਅਰ ਰਕਤ ਵਿਸਟਾ ਹੈ ਤੋ ਇਸ ਕਾ
ਕਿਆ ਸੁੰਦਰ ਭਾਸਣਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਹੜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੋਜਨ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਖਾਇਤੋ ਹਨ ਸੋ ਭੀ ਵਿਸਟਾ
ਹੋਇ ਜਾਤੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਉਹ ਜੋ ਜੇਹੜੀਆਂ ਸਭੇ ਮੋਹਣੀਆਂ ਸਨ ਸੋ ਓਹਨਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ

ਭੀ ਕੁਝ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੇ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲੇ :-

ਜਗੁ ਕਉਆ ਨਾਮੁ ਨਹੀ ਚੀਤਿ॥ ਨਾਮੁ ਬਿਸਾਰਿ ਗਿਰੇ ਦੇਖੁ ਭੀਤਿ॥

(ਬਸੰਤ ਮਹਲਾ ੧॥ ਅਸਟਪਦੀਆ (੧੧੮੭))

ਸੋ ਜਦ ਇਹ ਬਚਨ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਤਾਂ ਸਭੇ ਮੋਹਣੀਆਂ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਪਾਸ ਗਈਆਂ ਅਰ ਆਇ ਕਰਿ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਰਾਜਾ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਾਧ ਦੇ ਮੋਹਣ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਿਆ ਸੋ ਅਸੀਂ ਉਸ ਪਾਸ ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਹਾਰ ਆਈਆਂ ਹਾਂ। ਅਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਆ ਬੈਠ ਰਹੇ ਹੋ ਚਲੇ ਸਾਧ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਹੁ। ਕਯੋਂਕਿ ਉਨਾਂ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੀਤਿਆਂ ਸ਼ਾਂਤ ਆਵਤੀ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਰਾਣੀ ਕਉ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਪ੍ਰਿਛਮੇ ਤੂੰ ਜਾਹ। ਅਰ ਸਾਧ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਆਉ ਅਰ ਮੈਂ ਪੀਛੇ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਤਬ ਰਾਣੀ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਅਰ ਬਾਲੀ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕੀ ਲੈ ਕਰ ਮਥਾ ਆਇ ਟੇਕਿਆ ਅਰ ਇਕ ਮੁੱਠ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ। ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮਾਲਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਫੇਰ ਲੈ ਜਾਓ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਇਕ ਇਕ ਮੋਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੋਤੀਆਂ ਨੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਅਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੇ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਓਹ ਧਨ ਅਸਾਫੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਣੀ ਸਭਨਾਂ ਸਖੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰ ਕੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਗਿਰ ਪੜੀ ਅਰ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਬਰਸ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਬੇਟੀ ਜਨਮੀ ਸੀ, ਅਰ ਮੈਂ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਡਰਦਿਆਂ ਮਾਰਿਆਂ ਜੋ ਹੋਰ ਵਿਆਹੁ ਨਾ ਕਰ ਲਵੇ, ਕਹਿਆ ਕਿ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਨਮਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਆ ਕਿ ਪੰਡਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਚਾਰ ਵਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੇ ਮੁਖ ਨਹੀਂ ਲਗਣਾ। ਸੋਇ ਦੋਇ ਬਰਸ ਬੀਤੇ ਹਨ ਅਰ ਦੋਇ ਬਰਸ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਮੈਂ ਬਡੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਸੰਤ ਚਿੰਤਾ ਮਿਟਾਵਨੇ ਜੋਗਯ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਸਮਰਥ ਹੋ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾ ਪੁਰਖ ਕਰ ਲੇਵੇ ਅਰ ਚਾਹੇ ਤੋਂ ਪੁਰਖ ਕਉ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਰੇ। ਸੋ ਤੂੰ ਪੁਰਖ ਭਗਵਾਨ ਕਾ ਧਿਆਨ ਕਰਹੁ ਅਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਭੇਖ ਕਾ ਜੋ ਸਾਧ ਸੰਤ ਆਵੇ ਤਿਸਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਅਰ ਛਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਕਯੋਂਕਿ ਭੇਖ ਮੈਂ ਅਲੇਖ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਲੜਕੇ ਕੋ ਇਸ ਤਾਲ ਮੈਂ ਇਸਨਾਨ ਕਰਵਾਇ ਸੋ ਜਬ ਉਸਨੇ ਬਸਤ੍ਰ ਬੇਟੀ ਕੇ ਉਤਾਰੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਭ ਅੰਗ ਲੜਕਿਆਂ ਦੇ ਦਰਿਸਟ ਆਏ। ਤਬ ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੋ ਇਸਨਾਨ ਕਰਾ ਕੇ ਜਿਤਨੇ ਮੋਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਭੂਖਣ ਲਿਆਈ ਸੀ, ਸੋ ਸਭ ਪੁੰਨਿ ਕਰ ਕੇ ਅਤਿਥਾ ਕੋ ਦੀਏ। ਅਰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਅਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਰ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕਰ ਬੇਟੇ ਕਉ ਨਾਲ ਲਿਆਈ ਅਰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜਉਨ ਸਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸੁਣੀਦਾ ਸੀ ਸੋ ਇਹੋ ਹੀ ਹੈ। ਕਯੋਂਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਭੈ ਕਰ ਬੇਟੀ ਕੋ ਬੇਟਾ ਕਹਯਾ ਬਾ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਬੇਟੀ ਕਾ ਬੇਟਾ ਕਰ ਦੀਆ ਹੈ।

ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕਰ ਬੜੇ ਪੁੰਨ ਕੀਏ ਅਰ ਆਪ ਪੈਰੋਂ ਨੰਗਾ ਆਇਆ। ਅਰ ਆਕਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਪੁਰਖਾ ਤੇਰੀ ਸਰਧਾ ਕਰ ਈਹਾ ਆਏ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਹੋ ਸੋ ਕਰ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਬਰਤਾਂ ਮੈਂ ਬਰਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੌਨਸਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨਾਮ ਕਾ ਵਰਤ ਸਭ ਸੇ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ ਕਿ ਇਕਾਦਸੀ ਭੀ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਖ ਕਹਿਤੇ ਹੈ। ਤਬ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਕਾਦਸੀ ਭੀ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਮੈਂ ਨਾਮ ਚਿਤ ਆਵੇ ਸੋ ਤੂੰ ਆਪ ਕੇ ਸਰੀਰ ਕਾ ਸਾਖੀ ਜਾਣ, ਸਰੀਰ ਹੀ ਨਾ ਜਾਣ ਕਯੋਂਕਿ ਜਿਸ

ਕੀ ਜੋਤ ਕਰ ਅਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਖਲੋਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਸੁਣ ਕਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਅਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮੁਝੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਹੁ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਿਚ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ :-
ਕਾਇਆ ਕਾਗਦੁ ਮਨੁ ਪਰਵਾਣਾ॥ ਸਿਰ ਕੇ ਲੇਖ ਨ ਪੜੈ ਇਆਣਾ॥

(ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ॥ ੭॥ (੬੬੨))

....ਤਾਂ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜੇ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਜੀ ਮਨੁ ਦਾ ਤਾ ਵਿਸਾਹ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਜੋ ਇਕ ਦੂ ਵਚਨ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਇਕਦੂ ਭਲਾਇ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸਾਡਾ ਸਦੀਵ ਹੀ ਦਰਸਨ ਹੋਂਦਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਕਲਿਆਨ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੋਇ ਰੂਪ ਹਨ ਜੋ ਸਰਗੁਨ ਰੂਪ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਅਰ ਨਿਰਗੁਨ ਰੂਪ ਸਬਦ ਹੈ। ਪਰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਦਰਸਨ ਸਦੀਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵਤਾ ਅਰ ਸਬਦ ਦਾ ਦਰਸਨ ਸਦੀਵ ਹੋਵਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਓਥੇ ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ ਕਾ ਉਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਪੋਥੀ ਲਿਖ ਕੇ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਭ ਨਾਥ ਦੇ ਹਥ ਦਿੱਤੀ ਅਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਇਸ ਪੋਥੀ ਨੂੰ ਸਦੀਵ ਪੜਨਾ ਅਰ ਪ੍ਰਾਨ ਦਾ ਸੰਜਮ ਰਖਣਾ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਅਉਖਦ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਹੋਵਨ ਪਰ ਜੇ ਵੈਦ ਪਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਕਟੀਂਦਾ। ਤੈਸੇ ਸਬਦ ਭੀ ਹੋਵੇ ਅਰ ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਪਾਸ ਹੋਵਹੁਗੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਅਗਿਆਨ ਕਟੀਏਗਾ। ਅਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਾਸ ਨ ਹੋਵਹੁਗੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਟੀਏਗਾ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜੇ ਵੈਦ ਪਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਗਿਰਦ ਭੀ ਉਸ ਕੀ ਨਾਡਕਾ ਕੋ ਵੇਖਕੇ ਅਉਖਦ ਦੇਤੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਰੋਗ ਕਟੀਤਾ ਹੈ ਸੰਜਮ ਨਾਲ। ਤੈਸੇ ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ ਕਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਅਰ ਸਦਾ ਲੋਹ ਚੜੀ ਰਹੇ ਆ ਆਏ ਗਏ, ਸੰਤ ਸਾਧ ਦੀ ਟਹਿਲ ਕਰਨੀ। ਅਰ ਛਤੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਖਿਲਾਵਣੇ ਅਰ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਤੇ ਮੇਰਾ, ਇਕ ਰੂਪ ਕਰ ਜਾਨਣਾ। ਤਾਂ ਇਹ ਉਪਦੇਸ ਦੇ ਕੇ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਚਲੀਏ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਮੈਂ।

ਇਕ ਸਰੇਵੜੇ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਅਸੀਂ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਨਹੀਂ ਡਿਠਾ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਤੂੰ ਰਬਾਬ ਉਤੇ ਅਸਵਾਰ ਹੋਹੁ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਖੜਾਉਂ ਉਤੇ ਅਸਵਾਰ ਹੋਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਪਿਛੇ ਚਲਿਆ ਆਵੇ ਅਤੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਆਖਦਾ ਆਵੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਆਖਦਾ ਆਵੇ ਅਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਦੋਨੋਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਉਤੇ ਟੁਰੇ ਜਾਵਣ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਵੇਖਾ ਖਾਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੋਹ ਸੋਹ ਕਾ ਜਾਪ ਕਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਸਨ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਭੀ ਲਗਾ, ਸੋਹ ਜਪਣ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਗੋਤੇ ਖਾਵਣ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਕਹਿਆ ਕਿ :-

ਗੁਰੁ ਕਹਿਆ ਸਾ ਕਾਰ ਕਮਾਵਹੁ॥ ਗੁਰ ਕੀ ਕਰਣੀ ਕਾਹੇ ਧਾਵਹੁ॥

(ਪੰਨਾ ੯੩੩)

ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਵਾਹਗੁਰੂ ਜਪਣ ਅਰ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੇ ਭੀ ਟੁਰਨ ਲਗਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਅੱਖੀਆਂ ਮੀਟ। ਸੋ ਜਾਂ ਉਸ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟੀਆਂ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਆ ਦੇਖੋ ਕਿ ਹਾਰੂ ਸਹਿਰ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਉਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਜੋਗੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀ ਜੋ

ਅਨੀਸਰਵਾਦੀ ਸਰੋਵੜਾ ਸੀ। ਅਰ ਉਹ ਆਪ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸਰ ਕਹਾਂਵਦਾ ਸੀ ਅਰ ਜਦ ਉਸ ਦੇਸ ਮੀਂਹ ਨਹੀਂ ਵਸਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਸਰੋਵੜੇ ਪਾਸ ਰਾਜਾ ਪਰਜਾ ਸਮੇਤ ਆਵਦਾ ਸੀ। ਅਰ ਉਹ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਕਰ ਮੀਂਹ ਵਰਸਾਂਵਦਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੋ ਕੋਈ ਪੁਤ੍ਰ ਕਾਮਨਾ ਅਥਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਾਮਨਾ ਕਰ ਉਸ ਪਾਸ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਤੇ ਸਭੇ ਲੋਕ ਉਸੇ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਅਰ ਪਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਜਾਣੇ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਓਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਉਪਮਾ ਗਾਵਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਪਰਜਾ ਨੇ ਆਇ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਾਸ ਮਥਾ ਟੇਕਯਾ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ ਤੁਸੀਂ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਨਾਮ ਕਯੋਂ ਨਹੀਂ ਜਪਦੇ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਅਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਯੋਂਕਿ ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਿਛ ਕੇ ਬੀਜ ਸੇ ਬ੍ਰਿਛ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੈਸਾ ਹੀ ਬੀਜ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸਾ ਹੀ ਬ੍ਰਿਛ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤੈਸੇ ਹੀ ਮਨੁਖ ਸੇ ਮਨੁਖ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਔਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਾਮਨਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਉਹ ਜੋਗੀ ਸਾਨੂੰ ਦੋਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਕਲਾ ਖਿਚ ਲਈ ਅਰ ਮੀਂਹ ਬਰਸਣ ਬੋ ਰਹਿ ਗਿਆ ਅਰ ਖੂਹ ਉਥੇ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਮੀਂਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਲੋਕ ਵਰਤਦੇ ਸਨ। ਸੋ ਜਦ ਮੀਂਹ ਨਾ ਵਰਸਿਆ, ਤਾਂ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋਏ। ਅਰ ਰਾਜਾ ਬੀ ਅਰ ਪਰਜਾ ਭੀ ਸਭ ਜੋਗੀ ਪਾਸ ਗਏ ਅਰ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਮੀਂਹ ਬਿਨਾ ਅਸੀਂ ਮਰਦੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਉਹ ਜੋਗੀ ਆਪਣੇ ਜੰਤਰ ਮੰਤਰ ਕਰ ਰਹਿਆ ਪਰ ਮੀਂਹ ਨਾ ਬਰਸਿਆ। ਤਾਂ ਸਭ ਜੋਗੀ ਬੋ ਨਿਰਾਸ ਹੋਇਕੇ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਮੀਂਹ ਤਦ ਬਰਸੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਾ ਜਾਪੁ ਕਰੋ ਅਰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕੜਾਹ ਕਰੋ ਅਤੇ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨੋ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਭਲੀ ਬਾਤ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਇਕਠੇ ਹੋਇਕੇ ਕੜਾਹੁ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜਿਆ ਅਰ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਬਡੀ ਮੇਘਾਂ ਦੀ ਬਰਖਾ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਜੋਗੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀ ਆਇ ਲਗਾ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭੀ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਅਰ ਸਭੇ ਸਿਖ ਹੋਏ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਜੀ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਤੁਸੀਂ ਏਥੇ ਸਦੀਵ ਵਸੋ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਸਰਗੁਨ ਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਬਾਣੀ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਹੈ। ਸੋ ਮੇਰੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਅਭਿਆਸ ਸਦੀਵ ਕਰਣਾ। ਅਤੇ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਕਾਮਨਾ ਹੋਵੋ ਤਦ ਕੜਾਹ ਕਰ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀਂ ਅਰ ਸਬਦ ਪੜਨਾ ਤਦ ਤੁਸਾਡੀ ਕਾਮਨਾ ਵਾਹਗੁਰੂ ਪੂਰਨ ਕਰੇਗਾ। ਸੋ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਇ ਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਟੁਰਨ ਲਗੇ। ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਖਿਆ ਜੋ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਭੇਟ ਲਹੋ, ਸੋ ਮੌਤੀ ਅਰ ਜਵਾਹਰ ਦਾ ਢੇਰ ਅੱਗੇ ਆਣ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਸਾਡੇ ਪਾਸ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਜਵਾਹਰ ਹੈਨ ਅਰ ਏਹ ਅਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਤਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੀ ਕੋਈ ਤਾਂ ਲੈ ਲਈਏ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮਰਦਾਨਿਆ ਇਹ ਮੌਤੀ ਜਿਤਨੇ ਹੈਨ ਸੋ ਦੁਖ ਰੂਪ ਹੈਨ ਅਰ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਨਾਮ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਸੁਖਦਾਈ ਹੈ ਸੋ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਥੋਂ ਟੁਰੇ ਅਰ ਮਹਾ ਉਦਿਆਨ ਦੇ ਰਾਹ ਰਾਕਸ ਪਉ ਦੇ ਸਨ। ਸੋ ਉਹ ਰਾਹ ਆਏ ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਰਾਕਸ਼ ਆਨ ਮਿਲੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਰਾਕਸ਼ ਖਾਇ

ਜਾਵਨਗੇ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਤੂੰ ਸਬਦ ਪੜ੍ਹ ਅਰ ਰਾਕਸ਼ ਤੇਰੇ ਅਗੇ ਆਇ ਮਥਾ ਟੇਕਣਗੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਦੋਨੋਂ ਬਿਰਛ ਦੇ ਤਲੇ ਬਹਿ ਗਏ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਸਬਦ ਗਾਵਣਾ। ਤਾਂ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਰਾਕਸ਼ ਨੇੜੇ ਆਵਣ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਿਦਾ ਸੁਧ ਹੁੰਦਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਆਇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਭਾਈ ਤੁਸਾਂ ਕਵਨ ਹੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਜੀ ਅਸੀਂ ਰਾਖਸ਼ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਅਹਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਭੁਖੇ ਹਾਂ ਪਰ ਤੁਸਾਡੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰ ਕੇ ਅਸਾਨੂੰ ਸਾਂਤ ਆਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਅਹਾਰ ਕਰਹੁ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਜੀ ਸੁਆਮੀ ਤੁਸਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਹੋਇ ਗਈ ਹੈ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੋਏ ਹਾਂ ਜੀ। ਅਰ ਅਸੀਂ ਜਾਣਨੇ ਹਾਂ ਜੀ ਜੋ ਅਸਾਡਾ ਉਧਾਰ ਤੁਸਾਂ ਥੋਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜੀ। ਸੋ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਐਸਾ ਕਰਹੁ ਜੀ ਜੋ ਸਾਡੀ ਰਾਖਸ਼ ਜੂਨ ਕਟ ਜਾਏ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਸਤਿਨਾਮੁ ਦਾ ਜਾਪੁ ਜਪਣਾ ਅਤੇ ਹਾਠੁ ਦੇਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖੀ ਦ੍ਰਿੜਾਇ ਆਏ ਹਾਂ ਸੋ ਪ੍ਰਿਥਮੋਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੰਦ ਮੂਲ ਅਹਾਰ ਥੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਅਹਾਰ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਜਿੱਥੇ ਸਿਖ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਬੈਠਣ ਓਥੇ ਜਾਣਾ ਅਰ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਜੋੜੇ ਝਾੜਨੇ ਅਤੇ ਸਬਦ ਸੁਣਨਾ। ਅਰ ਜੋ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤੇ ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਕੜਾਹ ਦਾ ਕੁਣਕਾ ਡਿਗਾ ਹੋਇਆ ਮੁਹ ਪਾਵਣਾ। ਸੋ ਜਯੋ ਤੁਸੀਂ ਮੂੰਹ ਪਾਵੋਗੇ। ਤਯੋ ਤਯੋ ਤੁਸੀਂ ਮੁਕਤ ਹੋਵੋਗੇ।

ਬੀਕਾਨੇਰ ਨੂੰ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਇ ਕਰ ਬੀਕਾਨੇਰ ਨੂੰ ਚਲੇ। ਤਾਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਜਾਂਦਿਆ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਖੁਧਿਆ ਲਗੀ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ, ਹੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਧਿਆ ਲਗੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅੱਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਲਗੇ ਹਨ, ਤੋੜ ਕੇ ਖਾਇ ਲੈ ਪਰ ਪਲੇ ਨਾ ਬੰਨੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਗਇਆ, ਅਰ ਜਾਇਕੇ ਲਗਾ ਖਾਵਣ ਸੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸੁਆਦ ਲਗੇਸ ਛਡ ਨ ਸਕਿਆ। ਖਾਧੇ ਡੀ ਅਰ ਪਲੇ ਡੀ ਬੰਨ ਲੀਤੇ। ਸੋ ਜਦ ਦੂਜਾ ਦਿਨ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਲਗਾ ਖਾਵਣ, ਤਾਂ ਸਭੇ ਵਿਸ਼ ਹੋਇ ਗਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਕੁਛ ਬੋੜੇ ਜਹੇ ਫਲ ਰਖ ਲਏ ਸੀ ਸੋ ਮੈਨੂੰ ਬਿਖ ਵਸ ਭਾਸਤੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਤੈਨੂੰ ਇਸਟਾਤ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਯੋਂ ਕਿ ਜੇਹੜੀ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ ਕੌਡੀ ਹੈ ਸੋ ਬਿਖ ਵਤ ਹੈ। ਅਰ ਓਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਚਦੀ, ਪਰ ਆਤਮਾ ਸੇ ਕਰ ਕੇ ਜੋ ਅਠੋ ਪਹਰ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਚਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਹੜਾ ਭੋਜਨ ਕਰੇ ਥੋੜਾ ਅਤੇ ਪਲੇ ਬਹੁਤਾ ਬੰਨ ਲਵੇ ਪੂਜਾ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਅਰ ਬਹੁਤ ਖਾਵੇ ਸੋ ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਖ ਵਤ ਹੋ ਭਾਸਤੀ ਹੈ।

ਸਾਲਸ ਰਾਏ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ

....ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਗੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਿਸੰਭਰ ਪੁਰ ਕੋ ਚਲੇ। ਉਥੇ ਸੈਂਤਾਲੀ ਦਿਨ ਦਾ ਰਸਤਾ ਆਹਾ। ਸੋ ਜਾਂਦਿਆ ਜਾਂਦਿਆ ਇਕ ਦਿਨ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਭੁਖ ਲਗੀ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਹੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਟੁਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਚੱਲ ਮਰਦਾਨਾ ਅਗੇ ਇਕ ਵਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਆਵਦਾ ਹੈ ਸੋ ਉਥੇ ਜੋ ਕੁਛ ਤੂੰ ਆਖੇਗਾ ਸੋ

ਕਰੀਐਗੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਹੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈ ਭੁੱਖਾ ਹਾਂ ਅਰ ਮੈਥੋਂ ਟੁਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਵਿਲਾਇੰਦੇ ਵਿਲਾਇੰਦੇ ਅਰ ਮਸਾਂ ਮਸਾਂ ਆਂਦਾ ਅਰ ਤਾਂ ਸਹਿਰ ਨਜਰੀ ਆਇਆ ਪਰ ਅਜੇ ਭੀ ਸਹਿਰ ਤਿੰਨਾਂ ਕੋਹਾਂ ਪਰ ਸੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਆ ਹੋ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਅਹੁ ਦੇਖ ਸਹਿਰ ਹਈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਮੇਰੇ ਪੱਲੇ ਭੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਗਿਰਾਉਂ ਭੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜੀ। ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਝੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ਹਰ ਨਜਰੀ ਆਵਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਮੈਂ ਹੁਣ ਮਰਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਮੁੜਦੇ ਨੂੰ ਘਸੀਟ ਕੇ ਲੈ ਜਾਸੋ। ਅਤੇ ਜੇ ਕੁਛ ਹਥ ਪਲੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭੀ ਧਰਵਾਸ ਹੋਵੇ ਜੋ ਸਹਿਰ ਵਿਚ ਚਲ ਕੇ ਕੁਛ ਲੈ ਖਾਵਾਂਗੇ। ਅਰ ਜੇ ਨਾ ਕੁਛ ਹਥ ਪਲੇ ਹੋਵੇ ਅਰ ਨਾ ਸਹਿਰ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਬੋਲਿਆ, ਹੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਬਲ ਤੋਂ ਹੀਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਰ ਕਿਤੇ ਮੋਇਆ ਪਿਆ ਰਹਾਂਗਾ। ਅਰ ਮੈਂ ਹਛੀ ਤਰਹ ਨਿਸਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਹੁਣੇ ਹੀ ਖੁਦਾਇ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਅਰ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਵਿਛੜ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਅਤੇ ਜੋ ਸਹਿਰ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਆ ਹੋਇਆ। ਕਯੋਂਕਿ ਮੇਰੇ ਪੱਲੇ ਤਾਂ ਕੁਛ ਦੋਂਦਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਸਹਿਰ ਵਿਚ ਭੀ ਕੀ ਖਾਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਰੇਤ ਫਰੋਲੀ। ਤਾਂ ਇਕ ਲਾਲ ਆਇ ਨਿਕਲਯਾ ਅਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਹਯਾ ਮਰਦਾਨਿਆ ਇਸ ਨੂੰ ਤੂੰ ਉਠਾਇ ਲੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਇਸ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਕਿਆ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਤੂੰ ਪਲੇ ਬੰਨਣ ਨੂੰ ਢੂੰਢਦਾ ਸੈਂ। ਜੋ ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਪਲੇ ਬੰਨ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਉਹ ਲਾਲ ਪਲੇ ਬੰਨ ਲੀਤਾ ਅਰ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਹਿਰ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਕੁਛ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਆਖੋ ਸੋਈ ਕਰੀਐ ਜੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਤੂੰ ਇਸ ਸਹਿਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਸਹਿਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਜੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਖਾਵਣ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਆਹਾ ਅਰ ਘਟ ਘਟ ਜੀਆਂ ਕੇ ਜਾਣਨ ਹਾਰਾ। ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਸਹਿਰ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਸੰਭਰ ਪੁਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਉਂ ਭਾਵੇਂ ਕੁਛ ਹੋਵੇ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਭੁਖ ਖਾਇ ਗਈ ਹੈ। ਅਰ ਕਲੇਜੇ ਨੂੰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹਸ ਕਰ ਕਹਿਆ, ਜਾਹੁ ਮਰਦਾਨਾ ਕੋਈ ਜਵਾਹਰੀ ਨੂੰ ਟੋਲ ਅਰ ਇਹੁ ਲਾਲ ਵੇਚ ਲਿਆਉ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਲਾਲ ਦਾ ਮੁਲ ਕੁਛ ਆਖ ਛਡਹੁ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੋ ਕੋਈ ਇਸ ਦਾ ਮੁਲ ਆਖੀਗਾ ਸੋ ਮੈਨੂੰ ਆਇ ਆਖੀ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਸਹਿਰ ਵਿਚ ਗਇਆ ਅਰ ਜਾਇ ਕਰ ਇਕ ਜਵਾਹਰੀ ਨੂੰ ਲਾਲ ਦਿਖਾਇਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਇਸ ਲਾਲ ਦਾ ਮੁਲ ਤਿੰਨ ਪੈਸੇ ਹੈਨ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਅਰ ਕਹਿਆ ਸੁਣ ਭਾਈ ਲਾਲ ਦਾ ਮੁਲ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਆਖਦੇ ਹੈਨ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਮਰਦਾਨੇ ਉਸ ਜਵਾਹਰੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਮੈਂ ਖਾਵੰਦ ਪਾਸੋਂ ਪੁੱਛ ਆਵਾਂ। ਤਾਂ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਜਾਹੁ ਭਾਈ ਤੂੰ ਪੁੱਛ ਆ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਇ ਆਖਿਆ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਾਲ ਦੇ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਪੈਸੇ ਮੁਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਹੋ ਮਰਦਾਨਾ ਹੁਣ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਵਡੇ ਜਵਾਹਰੀ ਦੇ ਪਾਸ ਇਹੁ ਲਾਲ ਲੈ ਜਾਹੁ। ਤਾਂ

ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਵਡਾ ਛੋਟਾ ਜਵਾਹਰੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਦਸੋ ਜੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ ਜੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਉਸ ਜਵਾਹਰੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸਾਲਸਰਾਇ ਹਈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਮੈਂ ਜਾਇ ਕਰ ਲਗਾ ਪੁੱਛਣ ਜੋ ਯਾਰੇ ਸਾਲਸ ਰਾਇ ਜਵਾਹਰੀ ਦਾ ਦੁਕਾਨ ਕੋਹੜਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਹਿਆ ਹੈ ਭਾਈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਪੁਛਦਾ ਗਿਆ ਅਰ ਘਰ ਜਾਇਕੇ ਅਵਾਜ਼ ਕੀਤੀ।.....ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਲਾਲ ਲੈ ਕੇ ਹਥ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਅਰ ਉਸ ਲਾਲ ਉਪਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਇਹ ਲਾਲ ਵੇਚਣ ਨੂੰ ਲਿਆਵੇ ਸੋ ਤਿਸ ਨੂੰ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਮਿਹਮਾਨੀ ਦੇਵਣਾ ਪਰ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਭਾਵੇਂ ਖਾਵੰਦ ਵੇਚੇ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਵੇਚੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਗਿਣ ਕੇ ਦੇ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਫੇਰ ਆਖਿਆ ਆਖ ਭਾਈ ਇਸ ਲਾਲ ਦਾ ਮੁਲ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਜੀ ਇਸ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪਾਸੋਂ ਮੈਂ ਪੁੱਛ ਆਵਾਂ। ਤਾਂ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਲਾਲ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰਖਿਆ। ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਜਾਹੁ ਪੁਛ ਆਉ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਲੈ ਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਯਾ ਅਤੇ ਰੁਪਯੇ ਅਗੇ ਆਨ ਰਖੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਇਹੁ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਉਸ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਸੋ ਮੈਂ ਲੈ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਤੂੰ ਉਸ ਜਵਾਹਰੀ ਨੂੰ ਜਾਇ ਕੇ ਪੁਛਿ ਆਉ ਜੋ ਹੋ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਇਹੁ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਕੋਹਾ ਹੈ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਗੁਰੂ ਜੀ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਜਵਾਹਰੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਅਰ ਜਵਾਹਰੀ ਨੂੰ ਲਗਾ ਪੁਛਣੇ ਜੋ ਹੋ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਖਾਵੰਦ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਇਹੁ ਜੋ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਸੋ ਲਾਲ ਦਾ ਮੁੱਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਭਾਈ ਇਸ ਲਾਲ ਦੇ ਉਪਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਇਹੁ ਲਾਲ ਵੇਚਣ ਲਿਆਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਮਿਹਮਾਨੀ ਦੇਵਣੀਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਈ, ਅਤੇ ਲਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਅਮਾਨਤ ਪਇਆ ਹੈ, ਸੋ ਤੂੰ ਖਾਵੰਦ ਪਾਸੋਂ ਪੁਛ ਆਓ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜਵਾਹਰੀ ਇਉਂ ਆਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਲਾਲ ਦੇ ਉਪਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਇਸ ਲਾਲ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਆਵੇ ਤਿਸਨੂੰ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਮਿਹਮਾਨੀ ਦੇਵਣਾ, ਭਾਵੇਂ ਖਾਵੰਦ ਲਾਲ ਵੇਚੇ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਵੇਚੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਹਿਆ ਕਹੁ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਲਾਲ ਵੇਚਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਜਾਣੋ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਇਹੁ ਲਾਲ ਨਾਹੀਂ ਇਹੁ ਤਾਂ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹਈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਾਲ ਦਾ ਮੁਲ ਓਹ ਜਵਾਹਰੀ ਤਿੰਨ ਪੈਸੇ ਦੇਂਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਓਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਓਹੋ ਜੇਹੀ ਹੈਸੀ ਅਰ ਏਹ ਜਵਾਹਰੀ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਲੀਤੇ। ਸੋ ਭਾਵੇਂ ਤੂੰ ਵੇਚ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਵੇਚ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਜਾਣ ਵੇਚ ਲੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਇਹੁ ਲਾਲ ਨਾਹੀਂ ਵੇਚਦਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਮੌੜ ਦੇਹ ਉਸਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਲਾਲ ਲੈ ਆਇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਗੁਰੂ ਜੀ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਉਸ ਜਵਾਹਰੀ ਦੇ ਪਾਸ ਗਇਆ ਅਤੇ ਜਾਇ ਕੇ ਆਖਣ ਲਗਾ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਇਹੁ ਆਪਣਾ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਤੁਸੀਂ ਫੇਰ ਲਵੋ ਅਤੇ ਅਸਾਡਾ ਲਾਲ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਦੇਵੋ। ਕਯੋਂਕਿ ਖਾਵੰਦ ਵੇਚਦਾ ਨਹੀਂ ਜੀ। ਤਾਂ ਜਵਾਹਰੀ

ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਲਾਲ ਕਢ ਦਿੱਤਾ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਲਾਲ ਜਵਾਹਰੀ ਪਾਸੋਂ ਲੀਤਾ ਅਤੇ ਓਹ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਜਵਾਹਰੀ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਖਿਓਸ ਜਵਾਹਰੀ ਜੀ ਏਹ ਰੁਪਯੇ ਆਪ ਆਪਣੇ ਗਿਣ ਲਵੋ ਜੀ। ਤਾਂ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਅਰੇ ਭਾਈ ਇਸ ਲਾਲ ਦੇ ਉਪਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਇਹ ਲਾਲ ਲਿਆਵੇ ਤਿਸ ਨੂੰ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਮਿਹਮਾਨੀ ਦਾ ਦੇਵਣਾ ਸੌ ਇਹ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਤੁਮਾਰਾ ਹੈ ਹਮਾਰਾ ਨਹੀਂ ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹੋ ਲਾਲ ਵੇਚੋ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਵੇਚੋ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਲਾਲ ਭੀ ਅਤੇ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਭੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਅਗੇ ਆਣ ਰੱਖਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ, ਇਹ ਰੁਪਯੇ ਫੇਰ ਕਯੋ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਰੁਪਯਾ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫੇਰ ਦੇ ਕੇ ਰਹਿਆ ਹਾਂ ਓਹ ਲੈਂਦਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਸ ਕਹਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਹਮ ਨੇ ਤੋ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਰਖਣਾ ਹੈ ਕਯੋ ਜੋ ਇਸ ਲਾਲ ਪਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਇਹ ਲਾਲ ਵੇਚਣ ਆਵੇ ਤਿਸ ਕਉ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਮਿਹਮਾਨੀ ਦੇਵਣਾ ਸੌ ਇਹ ਤੁਮਾਰੇ ਹਨ, ਹਮਾਰੇ ਨਹੀਂ।..... ਤਾਂ ਤੇ ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਕਯਾ ਕਰਾਂ ਓਹ ਰੁਪਯੇ ਲੈਂਦਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫਿਰ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਤੂੰ ਅਬ ਇਉਂ ਜਾਇਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖ ਕਿ ਇਹ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਅਸੀਂ ਤਬ ਲਵੀਏ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਜਾਂ ਇਹ ਲਾਲ ਵੇਚੀਏ। ਸੌ ਇਸ ਤਰਾਂ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਭਲਾ ਗੁਰੂ ਜੀ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਮਰਦਾਨਾ ਉਸ ਜਵਾਹਰੀ ਦੇ ਪਾਸ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਹਿਓਸ, ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਏਹ ਰੁਪਯੇ ਅਸੀਂ ਕੇਹੇ ਲਈਏ ਕਯੋ ਕਿ ਜੋ ਲਾਲ ਵੇਚੀਏ ਤਾਂ ਮਿਹਮਾਨੀ ਲਈਏ ਅਰ ਜੋ ਲਾਲ ਵੇਚੀਏ ਭੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰੁਪਯੇ ਕੇਹੇ ਲਈਏ। ਸੌ ਇਹ ਰੁਪਯੇ ਤੁਮਾਰੇ ਹੋ ਹਮਾਰੇ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਰੁਪਯੇ ਮੋੜ ਲਵੋ ਜੀ ਜੋ ਖਾਵੰਦ ਲਾਲ ਕਾ ਨਹੀਂ ਲੇਤਾ ਤਾਂ ਜਵਾਹਰੀ ਭੀ ਰੁਪਯੇ ਲਵੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਮਰਦਾਨਾ ਰੁਪਯੇ ਲੈ ਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰੁਪਯੇ ਰਖਣ ਨਾਹੀਂ ਅਤੇ ਜਵਾਹਰੀ ਰੁਪਯੇ ਲਵੇ ਨਾਹੀਂ ਸੌ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਸਤ ਫੇਰੇ ਪਾਏ ਅਰ ਅੰਤ ਨੂੰ ਮਰਦਾਨਾ ਛਿੱਤਾ ਹੋਇਕੇ ਜਵਾਹਰੀ ਦੇ ਘਰ ਰੁਪਯੇ ਸੁਟ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਸਾਲਸ ਰਾਇ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਅ ਵਿਚ ਵੀਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਭਾਈ ਇਹ ਰੁਪਯੇ ਮੈਨੂੰ ਰਖਣੇ ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਹ ਵਸਤ ਭੀ ਇਜੇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸਨੇ ਸਨਕਾਦਕ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਮੋਹੇ ਹੋਨ। ਅਤੇ ਇਹ ਲਾਲ ਭੀ ਅਚੰਭੇ ਦਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਦੇ ਉਪਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਮਿਹਮਾਨੀ ਦੇਵਣੀ ਮੁਲ ਬਿਨਾ ਹੀ ਤਾਂ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਇਹ ਲਾਲ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਉਸ ਖਾਵੰਦ ਨੂੰ ਭੀ ਦੇਖਣਾ ਅਰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਏ।

ਤਾਂ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਅਧਰਕੇ ਗੁਲਾਮ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਅਰੇ ਅਧਰਕ ਤੂੰ ਤੁਰਤ ਚਲ ਜੋ ਓਹ ਫਕੀਰ ਮਤ ਕਹੀਂ ਚਲੇ ਜਾਵਨੀ। ਸੌ ਤੂੰ ਉਨਾ ਨੂੰ ਕਿਧਰੇ ਜਾਵਣੇ ਨਹੀਂ ਦੇਵੀਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਭੀ ਤੇਰੇ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਆਇਆ ਜਾਣ। ਤਾਂ ਅਧਰਕਾ ਗੁਲਾਮ ਤੁਰਤ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਸੌ ਜਦ ਆਇ ਕਰ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਇਕ ਓਹ ਜੇਹੜਾ ਰੁਪਯੇ ਮੋੜ ਕੇ ਦੇਵਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਸੰਤ ਹੋਰ ਹੋਨ ਅਰ ਦੋਇ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠੇ ਹੋਨ। ਤਾਂ ਅਧਰਕਾ ਗੁਲਾਮ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕਰ ਦੂਰ ਸਾਰੇ ਬੈਠ ਰਿਹਾ। ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਭੁਖ ਨਾਲ ਛਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਬੈਠਾ ਲਹਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਰ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਭੁਖ ਨੇ ਐਸਾ ਕਲੇਜੇ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇ ਛਡਿਆ ਹੈ ਅਰ ਕਲੇਜੇ ਨੂੰ ਭੁਖ ਪਈ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਕੋਈ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਅਰ ਡਰਦਾ ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਅਰ ਭਾਈ ਬਾਲਾ

ਚੁਪ ਕਰ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਜਦ ਇਕ ਘੜੀ ਗੁਜਰੀ ਤਾਂ ਸਾਲਸਰਾਇ ਜਵਾਹਰੀ ਭੀ ਆਇਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਰੁਪਯੇ ਅਰ ਮੇਵਾ ਔਰ ਨਾਲੇ ਪਕਵਾਨ ਮਿਠਿਆਈ ਬਹੁਤ ਵਸਤੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਗੇ ਆਣ ਰਖੀਆਂ। ਅਤੇ ਸਾਲਸਰਾਇ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਗੇ ਦੋਇ ਹਥ ਜੋੜ ਚਰਣਾਂ ਪਰ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੋਇ ਹਥ ਜੋੜ ਕਰ ਖੜਾ ਰਹਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ ਹੋ ਸਾਲਸਰਾਇ ਜੀ ਕਿਉਂ। ਤਾਂ ਸਾਲਸਰਾਇ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਸੰਤ ਜੀ ਹੋ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੀ ਇਹੁ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਤੁਮਾਰਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹੋ ਤੁਮ ਲੋਵਹੁ ਜੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਸਾਲਸਰਾਇ ਜੇ ਕਰ ਜਵਾਹਰ ਵੇਚੋ ਤਾਂ ਮਿਹਮਾਨੀ ਲਈਏ ਅਤੇ ਜੇ ਨਾ ਵੇਚੀਏ ਤਾਂ ਮਿਹਮਾਨੀ ਕੋਹੀ ਲਈਏ ਤਾਂ ਸਾਲਸਰਾਇ ਨੇ ਕਹਿਆ ਹੋ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਜੋ ਲਾਲ ਤੁਮ ਹੀ ਹੋ ਕਿ ਇਹੁ ਲਾਲ ਹੈ ਅਰ ਮੈਂ ਬੜਾ ਬਿਸਮਾਦ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਸਬਦ ਕਹਿਆ :-

ਲਾਲੇ ਲਾਲ ਉਪਾਇਆ ਲਾਲੇ ਲਾਲ ਦਿਸੰਨ॥

(ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ)

ਸਾਲਸਰਾਇ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਇਹ ਸਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਕਹਿਆ ਹੋ ਮਹਾਂ-ਪੁਰਖੁ ਜੀ ਆਪ ਕਾ ਨਾਮ ਕਯਾ ਹੈ। ਅਰ ਤੁਮ ਹੋਤੇ ਕਉਣ ਹੋ, ਅਰ ਤੁਮਾਰਾ ਦੇਸ ਕਵਣ ਹੈ, ਅਰ ਕਿਆ ਬਰਨ ਹੈ। ਅਰ ਹਮਕੋ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨਗੀ ਲਗ ਰਹੀ ਹੈ ਕਯੋਂ ਕਿ ਵਡੇ ਵਡੇ ਖਟ ਦਰਸਨ ਮੈਂ ਨੇ ਦੇਖੇ ਹਨ। ਪਰ ਤੁਮਾਰਾ ਭੇਖ ਪਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਅਰ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਬਿਸਮਾਦ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੋ ਸੋ ਤੁਮ ਆਪ ਹੀ ਬਤਾਵੋਜੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਸੁਣ ਸਾਲਸਰਾਇ ਨਾਮ ਤੋ ਹਮਾਰਾ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ ਅਰ ਹੋਤੇ ਭੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੇ ਹੋ ਅਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੇ ਹੀ ਦੇਸ ਕੇ ਹੋ ਅਤੇ ਭੇਖ ਭੀ ਹਮਾਰਾ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਾਲਸਰਾਇ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਸੰਤ ਜੀ ਤੁਮ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੋ ਜਾਣਤੇ ਹੋ ਅਰ ਤੁਮਨੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਕੋ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਸਬਦ ਕਹਿਆ:-

ਬਿਮਲ ਮਝਾਰਿ ਬਸਸਿ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਪਦਮਨਿ ਜਾਵਲ ਰੇ॥

(ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੪ (੯੯੦)

ਜਾਂ ਇਹ ਸਬਦ ਸੁਣਿਆ, ਤਾਂ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜੀ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ ਆਪ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਹੁ ਜੀ ਅਰ ਆਪਣੇ ਰੁਪਯੇ ਲੋਵਹੁ ਜੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਸਾਲਸਰਾਇ ਏਹੁ ਰੁਪਯੇ ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਯੋਂਕਿ ਇਹ ਤੁਸਾਨੂੰ ਹੀ ਰਖਣੇ ਮਿਲੇ ਹਨ ਅਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੀ ਸੋਭਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਅਤੀਤ ਫਕੀਰ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਉਸ ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਹੋ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੀ ਇਹੁ ਮੇਵਾ ਪਕਵਾਨ ਤਾਂ ਅਚਵੇਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇ ਨਾਹੀਂ ਅਰ ਮਰਦਾਨਾ ਮੂਹੋਂ ਬੋਲੇ ਨਾਹੀਂ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਆਖੇ ਕਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਕਵਾਨ ਲੋ ਲੋਵੇ। ਤਾਂ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ, ਕਯੋਂ ਜੋ ਭੁਖਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਵਿਚ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ :-

ਪ੍ਰੀਤ ਪਕਵਾਨ ਸੋ ਭੋਜਨ ਕਹੀਏ ਲੁਚੀ ਲੋਚਾ ਪੂਰੀ।

(ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ)

ਤਾਂ ਸਾਲਸ ਰਾਇ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਅਰ ਹਥ ਜੋੜ ਕਰ ਅਧੀਨਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੀ ਭੀ ਗਤਿ ਕਰਹੁ ਜੀ ਅਰ ਆਪਣੇ ਸਾਂਈ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਬਲਾਇ ਵਿਚੋਂ ਕਢਹੁ ਜੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਸੁਣ ਸਾਲਸਰਾਇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧਰਕੇ ਗੁਲਾਮ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਉ। ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਹੋਵੇਗੀ। ਤਾਂ ਸਾਲਸਰਾਇ ਕਹਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਧਰਕਾ ਤਾਂ ਸਾਧ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਖਹੁ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਪੇਟੀ ਪਵਾਂਗਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਾਲਸਰਾਇ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਸਾਲਸਰਾਇ ਤੂੰ ਕਰਤਾਰ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕ। ਤਾਂ ਸਾਲਸਰਾਇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਉਪਰ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਥੀਂ ਸਾਲਸਰਾਇ ਨੂੰ ਅੰਗੋਛਾ ਲਾਹਿ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਹੇ ਸਾਲਸਰਾਇ ਇਹ ਅੰਗੋਛਾ ਸਿਰ ਤੇ ਬੰਨ ਲੈ। ਤਾਂ ਸਾਲਸਰਾਇ ਨੇ ਅੰਗੋਛਾ ਸਿਰ ਤੇ ਬੰਨ ਲੀਤਾ ਅਰ ਸਿਰ ਤੇ ਬੰਨਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਲਸਰਾਇ ਦੇ ਕਪਾਟ ਖੁਲ ਗਏ। ਅਰ ਸਾਲਸਰਾਇ ਦਾ ਰੰਗ ਹੋਰ ਹੀ ਹੋਰ ਹੋਇ ਗਇਆ।.....

ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਧਰਕੇ ਗੁਲਾਮ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸਾਲਸਰਾਇ ਨੂੰ ਬਿਸੰਭਰ ਪੁਰ ਵਿਚ ਸਿਖ ਕੀਤਾ ਅਰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਬਹਾਇਆ ਅਤੇ ਆਖਿਆ, ਸੁਣ ਸਾਲਸਰਾਇ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਤੂੰ ਜੀਵੇਂ ਤਿਤਨਾ ਚਿਰ ਤੇਰੀ ਮੰਜੀ ਅਤੇ ਜਦ ਤੇਰੀ ਦੇਹ ਛੂਟੇਗੀ ਤਾਂ ਅਧਰਕਾ ਗੁਲਾਮ ਬਹੇਗਾ।....

ਅਤੇ ਦਿਨ ਭੀ ਬੋਝੇ ਹੀ ਆਇ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇਰੀ ਦੇਹ ਛੂਟਣ ਵਿਚ ਕਯੋਂ ਜੋ ਦੋਇ ਵਰੇ ਅਤੇ ਸਤ ਮਹੀਨੇ ਤੈਂ ਜੀਵਣਾ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਲੇ ਤੈਨੂੰ ਮੰਜੀ ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਹੈ ਅਰ ਅਧਰਕੇ ਦੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਾਈ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਹੁਕਮ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਦਾ ਏਵੇਂ ਹੀ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੋਇ ਵਰੇ ਅਤੇ ਸਤ ਮਹੀਨੇ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹੇ।

ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੇ ਸਰੋਵੜਿਆਂ ਨਾਲ ਗੋਬਟ

ਇਹ ਬਾਰਤਾ ਕਹੀ ਅਤੇ ਜਦ ਦੋਇ ਬਰਸ ਅਤੇ ਸਤ ਮਹੀਨੇ ਪੂਰੇ ਹੋਇ ਗਏ ਤਾਂ ਸਾਲਸਰਾਇ ਦੀ ਦੇਹ ਛੂਟੀ ਅਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਅਧਰਕੇ ਗੁਲਾਮ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਤੇ ਬਹਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪ ਵਿਦਾ ਲੀਤੀ ਅਰ ਉਥੋਂ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਬੀਕਾਨੇਰ ਨੂੰ ਗਏ। ਤਾਂ ਅਗੇ ਸਰੋਵੜੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਪੂਜ ਸਨ। ਅਰ ਰਾਜਾ ਜੋ ਉਥੋਂ ਦਾ ਸੀ ਸੋ ਸਰੋਵੜਿਆਂ ਦਾ ਸਿਖ ਸੀ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਯੋਂਕਿ ਜੀਵਦਿਆਂ ਅਰ ਮੁਇਆਂ ਨੂੰ ਪਵਿਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜਲਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਮਰਦੇ ਹਨ। ਅਰ ਅਗਣ ਬਾਲਣ ਕਰ ਕੇ ਭੀ ਜੀਵ ਮਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਜੀਆਂ ਕੇ ਜੀਵਾਲਣ ਅਰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਈਸਰ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਕੋ ਉਹ ਮਾਰਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਜੀਵਾਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ ਅਰ ਜਿਸ ਕਉ ਜੀਵਾਲਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕਿਉਂ ਮਾਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਸਲੋਕ ਕਹਿਆ :-

ਸਿਰੁ ਬੋਹਾਇ ਪੀਅਹਿ ਮਲਵਾਣੀ ਜੂਠਾ ਮੰਗਿ ਮੰਗਿ ਖਾਹੀ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਵਾਰ ਮਾਝ ॥ ੨੬ (੧੪੯))

ਸੋ ਜਦ ਇਹ ਬਚਨ ਬਾਬੇ ਕਹੇ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਸਰੋਵੜੇ ਉਠ ਗਏ। ਅਰ ਇਕ ਸਰੋਵੜਾ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਡਿਗ ਪਿਆ। ਅਰ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਜੀ ਮੈਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਭੀ ਕਰਾਂਗਾ ਤੇ ਈਸਰ ਨੂੰ ਭੀ

ਮੰਨਾਗਾ ਅਰ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਟਹਿਲ ਭੀ ਕਰਾਂਗਾ। ਪਰ ਬਾਹਰ ਭੇਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਖਾਂਗਾ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜੇ ਭੇਖ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਭੂਠਾ ਜਾਣੇਗਾ ਅਤੇ ਈਸਰ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰੇਗਾ, ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਭੀ ਉਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਦੀਪਾਲਪੁਰ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਓਥੇ ਉਪਦੇਸ ਦੇ ਕੇ ਦਪਾਲਪੁਰ ਨੂੰ ਆਇਆ ਅਰ ਓਥੇ ਇਕ ਸਨਿਆਸੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਓਹ ਵਰ ਸਰਾਪ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਓਹ ਲਗ ਜਾਵੇ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਓਥੇ ਉਤਰੇ ਅਰ ਸਨਿਆਸੀ ਪਾਸ ਆ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਸਨਿਆਸ ਦਾ ਧਰਮ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ, ਘਰ ਬਾਰ ਛਡਣਾ ਅਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਰਸ ਛਡਣੇ ਅਰ ਤਪ ਕਰਨਾ। ਸੋ ਏਹੀ ਸਨਿਆਸ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਜਬ ਰਿਦੇ ਕੀਆਂ ਵਾਸਨਾਂ ਖੇ ਹੋਵੇ ਤਉ ਸਨਿਆਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ ਤੁਸੀਂ ਕਉਨ ਹੋ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਅਸੀਂ ਉਦਾਸੀ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ, ਉਦਾਸ ਦਾ ਕੀ ਧਰਮ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਗਤ ਦੀ ਵਰਤਨ ਸਭ ਰਖਣੀ ਅਰ ਅਪਣੀ ਨਾ ਜਾਨਣੀ ਅਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜਾਨਣੀ, ਅਰ ਜਗਿਆਸਾ ਸਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਰੱਖਣੀ। ਅਰ ਜੇ ਜਗਿਆਸੀ ਏਕਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਸਿੱਖ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸਦਾ ਪਰਮੇਸਰ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜੇ ਦੋਇ ਹੋਤੇ ਹੈ ਤੇ ਆਪਸ ਮੇਂ ਓਹ ਚਰਚਾ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਤੀਨ ਚਾਰ ਇਕਠੇ ਹੋਤੇ ਹੈ ਤੇ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਕਥਾ ਅਰ ਕੀਰਤਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਓਹ ਗੁਰਮੁਖ ਗੁਰੂ ਕਾ ਰੂਪ ਹੋਤੇ ਹੈ। ਪਰ ਸਨਿਆਸੀ ਏਕਲਾ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਦੂਸਰਾ ਉਸ ਕਾ ਸਾਥ ਕੋਈ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਓਹ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਕਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਰ ਸਦਾ ਬੁਤੀਆਂ ਕੇ ਘਰਾਂ ਕੋ ਸੋਧਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜੇ ਤੀਨ ਚਾਰ ਹੋਤੇ ਹੈ ਤੇ ਕੁਟੰਬੀ ਹੋਤੇ ਹੈ। ਸੋ ਖਾਵਨ ਅਰ ਪੀਵਨ ਕਰ ਪਰਮੇਸਰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਸਨਿਆਸੀ ਨੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕਰ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ।

ਤਲਵੰਡੀ ਆਉਣਾ

ਤਾਂ ਉਥੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀ ਕੇ ਬਨ ਵਿਚ ਆਇ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮੈਂ ਘਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਆਵਾਂ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਹੇ ਮਰਦਾਨਿਆ ਅਜੇ ਤੇਰਾ ਮੋਹ ਤੁਟਾ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਤੁਸਾਡੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਸਨੇ ਸਨੇ ਮੋਹ ਤੁਟ ਜਾਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਜਾਇ ਪਰ ਸਾਡੇ ਘਰ ਖਬਰ ਨਾ ਕਰੇ। ਜੋ ਬਾਬਾ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਇ ਕਹਯਾ ਜੀ, ਜੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਭੀ ਕੁਛ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਰਚੀ ਦੇਵਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੀ ਅਤੇ ਤੇਰੀ ਭੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਪਾਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਜੀ ਫਿਰ ਭੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕੁਝ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੁਠ ਰੋੜਾਂ ਦੀ ਪਲੇ ਬੰਨ ਕੇ ਲੈ ਜਾ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਰੋੜਾਂ ਦੀ ਮੁਠ ਪੱਲੇ ਬੰਨ ਲਈ ਸੋ ਜਬ ਗਇਆ ਅਪਨੇ ਘਰ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਘਰ ਦੇ ਆਇ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਜਦ ਪਲਾ ਖੋਲੇ ਤਾਂ ਓਹ ਰੋੜ ਸੁਇਨੇ ਦੇ ਹੋਏ ਆਏ। ਸੋ ਓਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਿਤੇ ਤਾਂ ਕਾਠੂ ਸੁਇਆ ਕਿ ਮਰਦਾਨਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕੇ ਬਾਬਾ ਭੀ ਆਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਮਨ ਵਿਚ

ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਛਣ ਚਲੀਏ। ਸੋ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਘਰ ਆਇਆ ਅਰ ਮਰਦਾਨੇ ਪਾਸੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਬਾਬਾ ਜੀ ਹਿਸ ਦੇਸ ਆਏ ਹਨ ਪਰ ਕਿਆ ਜਾਣੀਏ ਕਿਧਰ ਗਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਹੋ ਮਰਦਾਨਿਆ ਜੇ ਆਪ ਜਾਵੋਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਲਈ ਚਲੀ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਿਆ ਜਾਣੀਐ ਕਿਥੇ ਹੋਵਣਗੇ। ਪਰ ਤਿਥੇ ਦੀ ਖਬਰ ਲੈ ਕਰ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਫੇਰ ਘਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਤੁਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਹੈ ਜੋ ਏਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇਣਾ ਜਾਇਕੇ ਕਿ ਜੇਸੇ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਨੰਦ ਆਦਿਕ ਗੋਪੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇਇ ਕੇ ਅਤੇ ਵੇਰ ਗਿਆਨ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਸੀ ਤੇਸੇ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਵਿਛੋੜਿਆ ਹੈ ਸੋ ਫੇਰ ਗਿਆਨ ਆਨ ਦ੍ਰਿੜਾਵੋਂਗਾ ਅਰ ਦੁਇ ਦਿਸਾ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਕਰ ਆਏ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦੁਇ ਦਿਸਾ ਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਸੁਣ ਕੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਅਰ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਜੋ ਕੁਛ ਓਹ ਕਰਨਗੇ ਸੋ ਹਮਰੇ ਭਲੇ ਦੀ ਗਲ ਹੀ ਕਰਨਗੇ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਵਿਦਾ ਹੋਯਾ ਅਰ ਬਾਲਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਉਥੋਂ ਤੁਰੇ ਅਰ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਆਇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਬਾਲਿਆ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲੋਂਗਾ ਕੇ ਘਰ ਜਾਵੇਂਗਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਬਾਲੇ ਕਹਿਯਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਭੁਲਾ ਹਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਤੁਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।

ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਸ਼ਾਹਦਰੇ ਜਾਣਾ

....ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਬਾਲਿਆ ਚਲ ਉਤਰ ਦਿਸਾ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਕਰ ਆਈਏ। ਤਾਂ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਬਾਬੇ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਚਲੇ। ਸੋ ਜਾਂ ਲਾਹੌਰ ਆਏ ਤਾਂ ਕਸਾਇ ਪੁਰ ਦੇ ਵਿਚ ਆਇ ਖੜੇ ਹੋਇ। ਤਾਂ ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਚੜੇ ਤੀਕਰ ਗਊ ਵਧ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ :-

ਲਾਹੌਰੁ ਸਹਰੁ ਜਹਰੁ ਕਹਰੁ ਸਵਾ ਪਹਰੁ

(ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੨੭॥ (੧੪੧੨))

ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਭਾਈ ਬਾਲਿਆ ਤੇ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਅਸੀਂ ਲਊ ਦੀ ਨਗਰੀ ਜਾਣ ਕੇ ਏਥੇ ਆਏ ਸਾਂ ਪਰ ਇਥੇ ਮਲੇਛਾਂ ਦਾ ਜੋ ਰਾਜ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਤੀਕਰ ਜਹਰ ਕਹਰ ਵਸਦਾ ਰਹਿਆ ਹੈ ਸੋ ਅਸੀਂ ਦਸਵਾਂ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ ਕੇ ਮਲੇਛਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਤਦ ਧਰਮ ਦਾ ਰਾਜ ਕਰਾਂਗੇ ਸੋ ਅਬ ਚਲੋ ਰਾਵੀਓ ਪਾਰ ਸ਼ਹਦਰੇ ਚਲ ਰਹੀਏ ਤਬ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਰਾਵੀਓ ਪਾਰ ਜਾਇ ਰਹੇ।

ਏਮਨਾਬਾਦ ਜਾਣਾ

ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਉਠ ਕੇ ਜਿਥੇ ਏਮਨਾਵਾਦ ਹੈ। ਅਰ ਓਥੇ ਪਠਾਣਾਂ ਦਾ ਕਿਲਾ ਸੀ ਅਰ ਜਿਥੇ ਬਾਬੇ ਦੀ ਰੋੜੀ ਹੈ। ਤਿਥੇ ਲਾਲੇ ਤਿਖਾਣ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਅਰ ਓਹ ਦਿਨੇ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਕਿਰਤ ਕਰ ਆਵਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਤੀ ਉਥੇ ਆਇ ਸੌਂਦਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਉਥੇ ਹੀ ਆਸਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇ ਅਤੇ ਸਬਦੁ ਗਾਉ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਸਬਦ ਗਾਵਣ। ਸੋ ਜਦ ਸਬਦ ਗਾਵਦਿਆਂ ਤੀਸਰਾ ਪਹਿਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਖੁਧਿਆ ਕਰਕੇ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਹੁਕਮੁ ਹੋਇਆ ਸਹਰ ਚਿਤਾ

ਲਿਆਉ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਇਕ ਬਜਾਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ ਅਰ ਸਭ ਸੇ ਕਉਂ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਫਿਰੇ ਪਰ ਕਿਸੇ ਭੀ ਭਿਛਿਆ ਨਾ ਪਾਈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬੱਕ ਕੇ ਮਰਦਾਨਾ ਮੁੜ ਆਇਆ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸੇ। ਅਰ ਆਨ ਕੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਨਾਮ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਅਰ ਇਕ ਪਠਾਨ ਕੋਢੀ ਨੇ ਸਗੋਂ ਮੈਨੂੰ ਧੱਕਾ ਦੇਇ ਕੇ ਸੁਟ ਘੱਤਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਪਿਆ ਜਿ ਇਤਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਸਹਿਰੋਂ ਕਿਰਤ ਕਰ ਕੇ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਆਇਆ ਅਰ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਦਾਣੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਅਗੇ ਆਣ ਰਖੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਭਾਈ ਬਾਲਿਆ ਅਧੇ ਦਾਣੇ ਤੂ ਲੈ ਅੱਧੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਦੇਹ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚ ਸਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :-

ਜੇਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੇਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ॥

(ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੫॥ (੭੨੨))

ਅਰ ਲਾਲੋ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਚਾਰ ਕੋਹ ਇਥੋਂ ਤਲਾਵ ਹੈ ਸੋ ਤੂੰ ਸਭ ਪਦਾਰਥ ਆਪਣੇ ਲੈ ਕਰ ਓਥੇ ਜਾਇ ਰਹਿ, ਕਯੋ ਜੁ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਥੇ ਬਾਬਰ ਨੇ ਆਉਣਾ ਹੈ ਅਰ ਵਡਾ ਕਸਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਲਾਲੋ ਆਪ ਭੀ ਅਰ ਹੋਰ ਭੀ ਹਮਸਾਇਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਓਥੇ ਜਾਇ ਰਹਿਆ। ਤਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੰਜਾਹ ਕੋਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇ ਪਇਆ। ਸੋ ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਅਰ ਕਿਲਾ ਮਾਰ ਲਿਤਾ। ਅਰ ਪਠਾਨ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਤਾਂ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਪੁੱਛਣ ਕੀਤਾ ਜੁ ਖਾਲਸਾ ਤਾਂ ਸਤਾਰਾਂ ਸੇ ਪੰਜਾਹ ਸੰਮਤ ਅਰ ੧੭੪੬ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਈ ਕਹਿਆ ਚਾਲੀ ਬਰਸ ਖਾਲਸਾ ਅਗੇ ਹੀ ਵਰਤਾਇਆ ਹੈ ਪਰ ਤੇਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ੧੭੫੭ ਸਤਾਰਾਂ ਸੇ ਸਤਾਨਵੇਂ ਹੀ ਮੈਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਰ ਫਿਰ ਸਬਦ ਹੋਇਆ :-

ਜਿਨ ਸਿਰਿ ਸੋਹਨਿ ਪਟੀਆ ਮਾਂਗੀ ਪਾਇ ਸੰਧੂਰੁ॥

(ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਅਸਟਪਦੀਆ ੧ ॥ (੪੧੭))

....ਸੋ ਜਿਵੇਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭਵੀਦਾ ਹੈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਨੁਖ ਦੇ ਹੱਥ ਕੀ ਹੈ ਸੋ ਜਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਅਗੇ ਇਹ ਸਬਦ ਗਾਵਿਆ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :-

ਕਹਾ ਸੁ ਖੇਲ ਤਬੇਲਾ ਘੋੜੇ ਕਹਾ ਭੇਰੀ ਸਹਨਾਈ॥

(ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ ॥ ੨॥ (੪੧੭))

ਜਾਂ ਇਹ ਬਚਨ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਮੁਗਲ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਦਾਣੇ ਦੇ ਪੀਹਣ ਵਾਸਤੇ ਵਗਾਰੀ ਫੜਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਅਰ ਤਿਸ ਨੂੰ ਵਗਾਰੀ ਕੋਈ ਹਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਉਹ ਬਾਬੇ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਅਰ ਦੋਹਾਂ ਅਗੇ ਚਕੀਆਂ ਦਾਣਾ ਪੀਹਣ ਵਾਸਤੇ ਦਿਤੀਆਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਸਬਦ ਗਾਵੇਂ ਅਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਮਾਧ ਲਗਾਇ ਕਰ ਬੈਠ ਰਹੇ ਅਰ ਚੱਕੀਆਂ ਆਪੇ ਪਈਆ ਫਿਰਨ। ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਖਬਰ ਜਾਇ ਕਰੀ ਜੋ ਦੋਇ ਫਕੀਰ ਵਿਗਾਰੀ ਪਕੜੇ ਗਏ ਹਨ ਅਰ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨਾ ਦਲਣ ਵਾਸਤੇ ਚੱਕੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ ਸੋ ਓਹ ਤਾਂ ਚੁਪ ਕਰ ਕੇ ਬੈਠ ਰਹੇ ਹਨ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੱਕੀਆਂ ਆਪੇ ਪਈਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਇਕੱਲਾ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੇਇ ਕੇ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀ ਆਇ ਲਗਾ। ਤਾਂ ਉਸ ਪੁੱਛਿਆ ਏ ਫਕੀਰ ਚੱਕੀਆਂ ਆਪੇ ਕਿਉਂ ਕਰ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ

ਕਹਿਆ ਬਾਬਰ ਜੀਅ ਦੀ ਚੱਕੀ ਕਿਆ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਈਸਰ ਦੀ ਚੱਕੀ ਫਿਰਦੀ ਦੇਖ ਜੋ ਅਕਾਸ਼ ਜਿਸਦਾ ਉਪਰਲਾ ਪੁੜ ਹੈ ਅਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਜਿਸਦਾ ਹੇਠਲਾ ਪੁੜ ਹੈ ਅਰ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਚੱਕੀ ਦੇ ਦਸਤੇ ਹਨ ਅਰ ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭ ਦਾਣੇ ਹਨ ਅਰ ਸਾਧ ਸੰਗ ਕਿਲੀ ਹੈ। ਸੋ ਸਰਬ ਜੀਅ ਦੀ ਆਰਜਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਪਿਆ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸਰਨ ਪਏ ਹਨ ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਆਰਜਾ ਸਫਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਚਰਨਾਂ ਪਰ ਗਿਰ ਪਇਆ ਅਰ ਅਗੇ ਆਣ ਭੋਟ ਰੱਖੀ ਅਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਭੋਟ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੀਏ। ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਅਟਲ ਰਾਜ ਮਿਲੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਹਥ ਨਹੀਂ ਲਾਂਵਦਾ। ਪਰ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਸਤ ਮੁੱਠੀਆਂ ਸੁੱਖੇ ਦੀਆਂ ਲਿਆਇ ਦੇਹ ਸੋ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸੱਤਾਂ ਪੀੜੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਲੈ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਫਿਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜੀ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਕੋਈ ਕਤਰਾ ਭੰਗ ਦਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਪੀ ਲਵੋ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ :-

ਭਉ ਤੇਰਾ ਭਾਂਗ ਖਲੜੀ ਮੇਰਾ ਚੀਤੁ॥

(ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ॥ ੨੧॥ (੭੨੧))

ਤਾਂ ਜਦ ਬਾਬਰ ਨੇ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਡਿਗ ਪਇਆ ਅਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੁਝੇ ਕੁਛ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਧਰਮ ਦਾ ਨਿਆਉਂ ਕਰਨਾ, ਅਰ ਬਜੁਰਗਾਂ ਦੀ ਖਿਜਮਤ ਕਰਨੀ, ਅਰ ਗਰੀਬਾਂ ਨਾਲ ਵੰਡ ਖਾਣਾ, ਅਰ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨੀ, ਤਾਂ ਤੁਸਾਡਾ ਰਾਜ ਥਿਰ ਰਹੇਗਾ ਅਰ ਜਉਲਗ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਿਤ ਰਹੇਗਾ ਤਉ ਲਉ ਮਨ ਤੁਸਾਡਾ ਸਾਂਤ ਰਹੇਗਾ ਅਰ ਹੋਰ ਏਹ ਬਾਤ ਕਰੋ ਕਿ ਜਿਤਨੀ ਬੰਦ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਛੱਡ ਦਿਉ ਅਰ ਸਿੱਧਾ ਦਿਲੀ ਕਉ ਚਲਿਆ ਜਾ ਅਰ ਜੋ ਕੋਈ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਉਸਨੂੰ ਰਯਤ ਕਰਕੇ ਵਸਾਉਦਾ ਜਾਹ। ਤੂੰ ਦਿਲੀ ਦੇ ਤਖਤ ਉਪਰ ਜਾਇ ਬੈਠੇਗਾ। ਅਤੇ ਏਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਰ ਵਿਦਿਆ ਹੋਇਆ ਅਰ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੋ ਲਾਲੇ ਨਾਲ ਪਹੁਚਾਵਨ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਰ ਲਾਲੇ ਦੋਹਾਂ ਆਇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਆਪਣੇ ਕਬੀਲੇ ਨੂੰ ਇਥੇ ਲਿਆਓ ਅਰ ਤੁਸਾਂ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਣਾ ਸੁਨਣਾ ਅਤੇ ਆਏ ਗਏ ਦੀ ਟਹਿਲ ਕਰਨੀ। ਤਾਂ ਬਾਬਰ ਉਥੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਗਇਆ।

ਸਿਆਲਕੋਟ ਜਾਣਾ

ਅਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਰ ਬਾਲਾ ਅਰ ਮਰਦਾਨਾ ਭੀ ਤਿੰਨੇ ਸਿਆਲਕੋਟ ਨੂੰ ਗਏ। ਅਰ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੀ ਬੇਰੀ ਦੇ ਹੇਠ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਟਕਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਇਕ ਪੈਸੇ ਦਾ ਝੂਠ ਖਰੀਦ ਲਿਆਉ ਅਤੇ ਇਕ ਪੈਸੇ ਦਾ ਸਚ ਲਿਆਉ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਟਕਾ ਲੈ ਕਰ ਸਾਰੇ ਬਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਟੋਲਦਾ ਟੋਲਦਾ ਮੁਲੇ ਦੀ ਹਟੀ ਆਇਆ ਅਤੇ ਮੂਲਾ ਧਰਮਸਾਲਾ ਰੋਜ ਇਕ ਵੇਲੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਰ ਸਬਦ ਸੁਣਦਾ ਸੀ ਸੋ ਉਸ ਨੇ ਟਕਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਕਾਗਦ ਪਰ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਮਰਣ ਸਚ ਹੈ ਜੀਵਣ ਝੂਠ ਹੈ। ਸੋ ਜਦ ਬਾਬੇ ਨੇ ਕਾਗਦ ਡਿੱਠਾ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੇ ਮਰਦਾਨਿਆ ਜਿਸਨੇ ਮਰਣ ਸੱਚ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੀਵਣ ਝੂਠ ਜਾਤਾ ਹੈ ਚਲ ਤਿਸਦਾ ਦਰਸਨ ਕਰੀਏ। ਤਬ

ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਅਰ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਭੀ ਤ੍ਰਏ ਮੂਲੇ ਦੀ ਹਟੀ ਆਇ ਬੈਠੇ। ਅਰ ਬਾਬੇ ਪੁਛਿਆ ਮੂਲਿਆ ਤੁਧ ਮਰਣ ਸਚ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਯਾ ਜੀ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਤੁਸਾਡੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸਚ ਭੀ ਜਾਣਾਗਾ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਤੈਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜਾਈਐਗਾ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਭਲਾ ਜੀ। ਸੋ ਫਿਰ ਮੂਲਾ ਭੀ ਹਟੀ ਲੁਟਾਇ ਕਰ ਬਾਬੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਓਥੋਂ ਰਮਤੇ ਰਮਤੇ ਕਲਮੀਰ ਕੀ ਧਰਤੀ ਕਉਂ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਤਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਓਥੇ ਕਲਮੀਰ ਦੇ ਪੰਡਤ ਆਇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿਆ ਅਸੀਂ ਨਿੱਤ ਨਮਿਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਨਾਮ ਜਪੋ ਤਾਂ ਤੁਸਾਡੇ ਕਰਮ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋਣਗੇ ਅਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਨਾਮ ਨ ਜਪੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਸਾਡੇ ਕਰਮ ਨਹਿਵਲ ਹੋਵਣਗੇ। ਅਰ ਲੇਖੇ ਕੋਈ ਨ ਪਵੇਗਾ ਕਯੋਂਕਿ ਜਿਤਨੇ ਵੇਦ ਅਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਰ ਪੁਰਾਨ ਹੇਨ ਸੋ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਮਤ ਏਕ ਰਾਮ ਨਾਮ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ :-

ਕੋਈ ਪੜਤਾ ਸਹਸਾ ਕਿਰਤਾ ਕੋਈ ਪੜੈ ਪੁਰਾਨਾ॥

ਕੋਈ ਨਾਮੁ ਜਪੈ ਜਪ ਮਾਲੀ ਲਾਗੇ ਤਿਸੈ ਧਿਆਨਾ॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਘਰ ੧॥ ੧॥ (੮੭੬))

ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਡਤਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਨਾਮ ਤਾਂ ਉਸਕਾ ਜਪੀਤਾ ਹੈ ਜੇਹੜਾ ਆਪ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਕਿਆ ਨਾਮ ਜਪਨਾ ਹੈ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੈਸੀ ਆਰਸੀ ਕੇ ਜੰਗਲ ਚੜ ਜਾਤਾ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਉਸਕੋਂ ਸੁਧ ਕਰੀਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣਾ ਮੁਖ ਭਾਸਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤੈਸੇ ਮਨ ਕੇ ਹਉਮੇ ਕੀ ਮੈਲ ਲਗੀ ਹੈ ਅਰ ਤਿਸ ਮੈਲ ਕਰ ਆਤਮਾ ਕਾ ਦਰਸਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਏਹ ਬਾਤ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੇ ਚਰਨਾਂ ਪਰ ਡਿਗ ਪਏ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜੋ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਨਵਾਣੀ ਅਰ ਆਏ ਗਏ ਦੀ ਟਹਲ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਅਰ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਟਹਲ ਕਰਨੀ। ਸੋ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਓਥੋਂ ਤੁਰੇ।

ਪਿਸ਼ੌਰ ਜਾਣਾ

ਅਰ ਰਮਤੇ ਰਮਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਿਸ਼ੌਰ ਕੋ ਆਏ। ਤਾਂ ਓਥੇ ਇਕ ਜੋਗੀ ਦਾ ਮਟ ਹੈ ਸੀ ਸੋ ਤਹਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਾਇ ਉਤਰੇ। ਤਾਂ ਜਯੋਂ ਜਯੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਥੇ ਆਏ ਹਨ ਤਾਂ ਸਭ ਜਿਤਨੇ ਪੀਰ ਅਰ ਵਕੀਰ ਹੋਸਨ ਸਭ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ। ਅਰ ਜੋਗੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਆਪਣਾ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸੋਧੋ ਕਯੋਂ ਜੋ ਸਭ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਲਭਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਯਾ ਅੰਦਰ ਆਪਣਾ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਸੋਧੋ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ :-

ਸੁਰਤਿ ਸਬਦੁ ਸਾਖੀ ਮੇਰੀ ਸਿੰਝੀ ਬਾਜੇ ਲੋਕੁ ਸੁਣੇ॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੪॥ (੮੭੭))

ਜਦ ਇਹ ਬਚਨ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਤਾਂ ਸਭੇ ਚਰਨਾਂ ਪਰ ਗਿਰ ਪਏ ਅਰ ਕਹਯਾ ਕਿ ਤੁਸਾਡੇ ਵਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਸਾਖੀ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਸੋ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਰਹੋ ਤਾਂ ਅਸਾਡੇ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਸਭ ਮਿਟ ਜਾਵਣ। ਤਾਂ ਵਚਨ ਹੋਇਆ ਮੇਰਾ ਸਰਗੁਣ ਰੂਪ ਦੇਹ ਹੈ ਅਤੇ

ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਸਬਦ ਹੈ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਸਬਦ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਿਆ ਕਰੋ ਤਾਂ ਤੁਸਾਡੇ ਸਭ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਮਿਟ ਜਾਵਣਗੇ। ਸੋ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਗੇ ਨੂੰ ਚਲੇ।

ਕਾਬਲ ਜਾਣਾ ਤੇ ਮੂਲੇ ਦੀ ਵਾਪਸੀ

ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਰਮਤੇ ਰਮਤੇ ਕਾਬਲ ਆਸਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਸੁਣ ਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੇ ਨਾਮ ਕੇ ਜਿਤਨੇ ਓਥੇ ਦੇ ਪੀਰ ਅਰ ਫਕੀਰ ਸਰਦਾਰ ਥੇ ਸਭ ਆਏ ਅਰ ਆ ਕੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਫਕੀਰ ਹੋ ਅਤੇ ਏਹ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਸੋ ਤੁਸਾਂ ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਪੈਰ ਰਖਣਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਨੂਰ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਸਭਨਾ ਮੈਂ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਅਉ ਜੋ ਤਨ ਹੈ ਅਰ ਬਿਆ ਨਾ ਸਰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਤਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸੁੰਨਤ ਬਹਾਇ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਿਆ ਅਰ ਕਿਸੇ ਜੰਝੂ ਅਤੇ ਟਿੱਕਾ ਲਾਇਕੇ ਹਿੰਦੂ ਕਹਿਆ ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਨ ਦੇ ਬਹਿਦ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕ ਕਹਿਆ :-

ਹਿੰਦੂ ਕਹਾਂ ਤਾ ਮਾਰੀਆ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭੀ ਨਾਹੀ

(ਇਹ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ)

ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚਾਵਨ ਆਇਆ ਹਾਂ ਜੋ ਇਹ ਗਲ ਯਾਦ ਰਖਓ ਕਿ ਜੇ ਬੰਦਗੀ ਖੁਦਾਇ ਕਰਹੁਗੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ੀ ਰਹੋਗੇ। ਅਤੇ ਜੇ ਨਾ ਕਰਹੁਗੇ ਤਾਂ ਦੁਖ ਪਾਉਗੇ। ਸੋ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਰ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਲੋਹਗੜ ਜਾਇ ਰਹੇ ਅਰ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੇਰੀ ਜੋ ਮੰਗੀ ਹੋਈ ਇਸਤਰੀ ਹੈ ਸੋ ਸਤੀ ਹੋਂਦੀ ਹੈ ਅਰ ਤੇਰੀ ਖਬਰ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ। ਤਾਂ ਮੂਲੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਹੁਣ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੂੰ ਬੁਕ ਭਰ ਕੇ ਕੰਕਰਾਂ ਦਾ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਪਾਇ ਲੈ। ਅਰ ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਰ ਫਿਰ ਬਚਨ ਹੋਯਾ ਮੂਲਯ ਅਖੀਂ ਮੀਟ ਸੋ ਜੇ ਮੂਲਾ ਅਖੀਂ ਮੀਟ ਕੇ ਖੋਲੇ ਤਾਂ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਵਿਚ ਖਲੋਤਾ ਹੋਇਆ ਅਰ ਝੋਲੀ ਰੁਪਯਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਮੁਹਰਾਂ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਖਬਰ ਭੇਜੀ। ਸੋ ਜਬ ਉਸਦਿਆਂ ਸਹੁਰਿਆਂ ਨੇ ਸੁਣਿਆਂ ਜੋ ਮੂਲਾ ਆਇ ਗਿਆ ਹੈ ਅਰ ਬੜਾ ਪਦਾਰਥ ਲਿਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਅਰ ਉਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭੀ ਸਤੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚ ਰਹੀ ਅਰ ਮੂਲੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਭੀ ਬੜੇ ਆਨੰਦ ਮੰਗਲ ਸੇ ਹੋਇਆ।

ਲੋਹਗੜ ਜਾਣਾ

ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਬ ਲੋਹਗੜ ਗਏ ਤਬ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਉਥੋਂ ਦੇ ਆਇ ਮਿਲੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਬਾਲਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਜੇ ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਅਹਾਰ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਇਸ ਧਰਤੀ ਪਰ ਤੁਸਾਡਾ ਨਿਰਬਾਹ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋਗੇ ਜੀ ਤਿਸੀ ਤਰਾਂ ਸੰਜਮ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਤੁਸੀਂ ਚਿਟ ਖਬਰ ਨਿਮ ਦੇ ਪੱਤ੍ਰ ਪਾ ਕੇ ਅਰ ਹਿਕ ਵੇਲੇ ਘੋਟ ਕੇ ਪੀਤਾ ਕਰੋ ਸੋ ਤੁਸਾਨੂੰ ਅਨਾਜ ਦਾ ਭੀ ਅਰ ਜਲ ਦਾ ਭੀ ਅਧਾਰ ਰਹੇਗਾ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਅਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਅਰ ਕਹਯਾ, ਜੀ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਇਸਨਾਨ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਪੰਜ ਇਸਨਾਨ ਵਾਸਤੇ ਪਾਣੀ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਚਰਨ ਦੇ ਸਜੇ ਅੰਗੂਠੇ ਨਾਲ ਲਕੀਰ ਖੜੀ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਜਲ ਨਿਕਲ ਆਯਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਇਸ ਚਰਨ ਗੰਗਾ ਦੇ ਜਲ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਇਸਨਾਨ ਭੀ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸਨਾਨ ਭੀ ਕਰੋ, ਤਾਂ ਉਹ ਰਾਤ ਉਥੇ ਰਹੇ। ਅਰ ਉਸੇ ਜਲ ਨਾਲ ਵਰਤਨ ਕੀਤੀ।

ਕੰਧਾਰ ਜਾਣਾ

ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਥੋਂ ਟੁਰੇ ਅਰ ਅਗੇ ਜਾਇ ਕੰਧਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ। ਤਾਂ ਸਾਹ ਵਲੀ ਉਥੋਂ ਦਾ ਫਕੀਰ ਸੀ ਸੋ ਓਹ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਅਰ ਉਸ ਆਖਿਆ ਕੁਝ ਮੈਨੂੰ ਉਪਦੇਸ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ :-

ਯਕ ਅਰਜ ਗੁਫਤਮ ਪੇਸਿ ਤੇ ਦਰ ਗੋਸ ਕੁਨ ਕਰਤਾਰ॥

ਹਕਾ ਕਬੀਰ ਕਰੀਮ ਤੂੰ ਬੇਅੰਬ ਪਰਵਦਗਾਰ॥

(ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ॥ ੧॥ (੭੨੧)

ਤਾਂ ਵਲੀ ਸ਼ਾਹ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਗਿਰ ਪਿਆ। ਅਤੇ ਸਭਨਾਂ ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਸਦ ਕੇ ਆਣ ਰਜੂ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਯਾ ਜੋ ਜੀ ਹੁਣ ਤਕ ਅਸੀਂ ਮਰਨ ਦਾ ਭੈ ਨਾ ਕਰਦੇ ਪਰ ਤੇਰੇ ਵਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਅਸਾਨੂੰ ਭੈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਿਆਂ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਬਖਸ਼ੋ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਕ ਚਰਣਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਮੁਖ ਦੀ ਧੂੜ ਹੈ ਸੋ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਏਥੇ ਪੂਜਾ ਕੀਤਾ ਕਰੋ ਅਰ ਦੀਵਾ ਬਾਲਿਆ ਕਰੋ ਅਰ ਮੁਖ ਦੀ ਧੂੜ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨਾ।

ਮਸ਼ਹਦ ਜਾਣਾ

ਸੋ ਇਹ ਉਪਦੇਸ ਦੇ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਥੋਂ ਟੁਰੇ ਅਰ ਮਸ਼ਹਦ ਨੂੰ ਆਏ ਅਰ ਦਰਵਾਜੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਇ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਭ ਲੋਕ ਆਨ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਅਰ ਉਨਾਂ ਆ ਕਰ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਫਕੀਰ ਤੂੰ ਰਸੂਲ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਕਾਸਤ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ ਅਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਕਈ ਰਸੂਲ ਅਤੇ ਅਵਤਾਰ ਹਨ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਇਹ ਬਾਤ ਸੁਣ ਕੇ ਆਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜਾਇ ਧੁੰਮ ਪਾਈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਪੈਗੰਬਰ ਨੂੰ ਇਹ ਕਾਸਤ ਫਕੀਰ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਾਂ ਸਭ ਮੁਲਾਂ ਅਰ ਮੁਲਵਾਣੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਪੁਛਿਆ, ਹੇ ਫਕੀਰ ਤੂੰ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਪੈਗੰਬਰ ਨੂੰ ਕਯੋਂ ਦੁਸਨਾਮ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਪੈਗੰਬਰ ਓਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪੈਗਾਮ ਨੂੰ ਲਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਅਰ ਤੁਹਾਡਾ ਜੋ ਰਸੂਲ ਹੈ ਸੋ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਸਨੇਹਾ ਲਿਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਜੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਬਹਿਸ਼ਤ ਨੂੰ ਜਾਓਗੇ ਅਤੇ ਜੇ ਵੈਰ ਵਰੋਧ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਦੋਜ਼ਕ ਨੂੰ ਜਾਓਗੇ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੁਧ ਰਸੂਲ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਅਗੇ ਰਸੂਲ ਭੀ ਤੁਸਾਡੇ ਮਨਾਵਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਭੀ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮਨਾਵਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਸਾਂ ਜੋ ਖੁਦਾਇ ਨੂੰ ਭੁਲਾਇਆ ਸੋ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਸਾਡਾ ਉਪਦੇਸ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਅਠੇ ਪਹਰ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਅਸਾਂ ਕਿਸਦੀ ਕਾਣ ਮੰਨਣੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਉਤੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪੈਗੰਬਰ ਨਾਹੀ ਹੋਵਣਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪੈਗੰਬਰ ਦਾ ਕਹਿਆ ਮੰਨਦੇ ਰਹੋ ਆਹਾ ਤਦ ਤੁਸਾਡੇ ਪੈਗੰਬਰ ਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋਵੇ ਆਹਾ ਪਰ ਤੁਸਾਂ ਜੋ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਤਾਹੀਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡੇ ਉਪਦੇਸ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਏਥੇ ਈਰਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਪੀਰ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਅਰ

ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਅਸੀਂ ਤੁਸੀਂ ਚਲਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਓਹ ਕਹੇਗਾ ਸੋ ਮੰਨਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਓਥੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਰ ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਓਥੇ ਆਵਣਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਅਤੇ ਬਾਲਿਆ ਤੁਸੀਂ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟੋ। ਸੋ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟੀਆਂ ਅਰ ਜੋ ਫੇਰ ਬੋਲਨ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖਨ ਜੋ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਈਰਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਅਰ ਉਸਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਏਧਰ ਤਾਂ ਅਗੇ ਹਿੰਦੂ ਫਕੀਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਂਵਦਾ ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਕਯੋਂ ਕਰ ਆਏ ਹੋ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਅਸੀਂ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਭੇਜੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਸੋ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਓਥੇ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਰਹੇ ਅਤੇ ਫੇਰ ਪਿਛਲੇ ਬੀ ਮਸਹਦ ਵਾਲੇ ਅਰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇ ਬੈਠੇ ਅਤੇ ਫੇਰ ਓਨਾ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਸੁੰਨੀ ਜੋ ਹੈਨ ਸੋ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੈਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਜੋ ਹਾਂ ਸੋ ਅਲੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋ ਕਿ ਦੁਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਿਸ਼ੇਖ ਕਵਨ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੁਆਮਰਦੀ ਕਰਕੇ ਅਰ ਸਸਤ੍ਰਾਂ ਕਰਕੇ ਅਲੀ ਵਧੀਕ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਲਮ ਕਰਕੇ ਮੁਹੰਮਦ ਵਧੀਕ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਸਮਝ ਕਰਕੇ ਦੋਨੋਂ ਇਕੋ ਜਹੇ ਹੈ। ਅਰ ਨੂਰ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਚਵਾਂ ਯਾਰਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਅਰ ਮੁਹੰਮਦ ਵਿਚ ਭੀ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ਅਰ ਤੁਸਾਡੇ ਵਿਚ ਭੀ ਓਹੋ ਨੂਰ ਹੈ। ਪਰ ਖੁਦੀ ਕਰਕੇ ਤੁਸਾਨੂੰ ਖੁਦਾਇ ਭੁਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੋ ਅਰ ਖੁਦੀ ਆਪਨੀ ਦੂਰ ਕਰੋ ਤਾਂ ਖੁਦਾਇ ਨੂੰ ਪਾਵੋ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿਆ, ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਹੁ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ :-

ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਹਿਆ ਪਿਆਰੇ ਲੀਤੜਾ ਲਬਿ ਰੰਗਾਏ॥

(ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਘਰ ੩ ॥ ੩॥ (੭੨੧))

...ਸੋ ਜਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਏਹ ਵਚਨ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਸਾਹਿ ਪੁਛਿਆ, ਜੀ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਅਲੀ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਕ ਸਮੇਂ ਪੈਕੰਬਰ ਮੈਰਾਜ ਨੂੰ ਗਇਆ ਸੀ ਅਰ ਜਿਥੇ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉਤੇ ਸ਼ੇਰ ਦਹਾਨ ਭੁਸਾਦਾ ਖਲੋਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਰ ਜਬਰਾਈਲ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੇ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਖੁਰਾਕ ਦੇਵੋਗੇ ਤਾਂ ਏਹ ਰਾਹ ਛੱਡੇਗਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਪੈਕੰਬਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤ ਦੀ ਅੰਗੂਸ਼ਤਰੀ ਛਾਰੀ। ਤਾਂ ਸ਼ੇਰ ਰਾਹ ਖਲਾਸ ਕਰ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਸੋ ਜਦ ਖੁਦਾਇ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਪੈਕੰਬਰ ਆਪਣੇ ਮਕਾਨ ਤੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਅੰਗੂਸ਼ਤਰੀ ਮੁਹਰ ਲਾਵਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਤਲਬ ਕੀਤੀ ਅਰ ਅਲੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਕਢ ਕੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੀ। ਤਾਂ ਜਬਰਾਈਲ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਪੈਕੰਬਰ! ਅਲੀ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਸ਼ੇਰ ਹੈ। ਸੋ ਉਤਨੀ ਬਾਤ ਸੁਣ ਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਫਕੀਰ ਜੀ ਅਸਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਬਾਬਰ ਸੁੰਨੀ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਬਖਸ਼ ਆਏ ਹੋ। ਸੋ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਕਾਈ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਬਖਸ਼ਹੁ ਜੀ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਇਕ ਗੁਰਜ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਨੂੰ ਬਖਸਿਆ ਅਰ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਕਿ ਜੇ ਅਸਾਡੇ ਕਉਲ ਉਤੇ ਚਉਗਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਗੇ ਤਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਜੇ ਸਾਡੇ ਕਉਲ ਉਤੋਂ ਪੁਸ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਤੁਸਾਡਾ ਬਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪਾਇ ਦੇਵਾਂਗੇ ਅਰ ਇਹ ਗੁਰਜ ਜੋ ਤੁਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰਜੀ ਨਾਮ ਸਦਾਵੇਗੇ ਅਰ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਾਂਗੇ.... ਤੁਸੀਂ ਆਏ ਗਏ

ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਖੁਦਾਇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋ ਕਯੋਂਕਿ ਅਸੀਂ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਫਰਸਤਾਦੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਕਹਿਯਾ ਜੋ ਅਜੇਹੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਤੁਧ ਹੁਕਮ ਚਲਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਆਪ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਨੂਰ ਨਜਰ ਆਵਦਾ ਹੈ।

ਠਗਾਂ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ

...ਸੋ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਟੁਰੇ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਟੁਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹੇ ਠਗਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਅਰ ਜੀਅ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਪਾਸ ਬੜਾ ਹੀ ਧਨ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਯੋਂ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਸਤਕ ਬੜਾ ਹੀ ਚਮਕਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਤੌਰ ਭੀ ਬੜੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਾਲਿਆ ਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਐਸਾ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਨਾਲ ਟੁਰ ਪਏ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਫਿਰ ਸਨੇ ਸਨੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਇ ਪਹੁੰਚੇ ਅਰ ਸਹਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਡੇਰਾ ਜਾ ਕੀਤਾ ਅਰ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਇਉਂ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਧੂਟੀ ਇਕਠੀ ਕਰ ਲਿਆਉ। ਅਰ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਸਬਦ ਗਾਉ। ਅਰ ਠਗਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਓਹ ਜੋ ਚਿਖਾ ਬਲਦੀ ਨਜਰ ਆਵਦੀ ਹੈ ਓਥੇ ਜਾਇ ਕੇ ਇਕ ਇਕ ਲਕੜ ਬਲਦੀ ਬਲਦੀ ਲੈ ਆਉ। ਤਾਂ ਦੋਇ ਠਗ ਬਾਬੇ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਅਰ ਦੋਇ ਅੱਗ ਲੈਣ ਗਏ। ਸੋ ਜਦ ਓਥੇ ਜਾਇ ਕੇ ਵੇਖਣ ਤਾਂ ਦੋਇ ਪੁਰਸ ਭਇਆਨਕ ਹਨ ਅਰ ਦੋਇ ਪੁਰਸ ਸੁੰਦਰ ਹਨ, ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਇਆਨਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਠਗਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਕਵਨ ਹੋ ਅਰ ਇਹ ਕਵਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਚਿਖਾ ਕੇਹੀ ਬਲਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਪਾਪੀ ਜੀਵ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ ਅਰ ਅਸੀਂ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਦੇ ਦੂਤ ਹਾਂ ਅਰ ਏਸ ਨੂੰ ਲੈਣ ਆਏ ਸਾਂ ਅਤੇ ਏਹ ਜੋ ਹੈਨ ਸੋ ਵਿਸਨ ਦੇ ਦੂਤ ਹੈਨ। ਤਾਂ ਓਹ ਜਿਹੜੇ ਵਿਸਨ ਜੀ ਦੇ ਦੂਤ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਠਗਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਬਾਤ ਸੁਣੋ ਜੋ ਇਹ ਪੁਰਸ ਬੜਾ ਪਾਪੀ ਸੀ। ਪਰ ਜਿਸ ਫਕੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਓਸ ਫਕੀਰ ਨੇ ਇਸ ਮੁਰਦੇ ਦੀ ਚਿਖਾ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਅਰ ਏਸ ਵੱਲ ਆਪਣੀ ਉਂਗਲੀ ਕੀਤੀ ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸਦੇ ਸਭ ਪਾਪ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬੇਕੁੰਠ ਪੁਰੀ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਫਕੀਰ ਕਿ ਜਿਸ ਉਪਰ ਉਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇ ਸੋ ਬੇਕੁੰਠ ਨੂੰ ਜੀਵ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਉਪਰ ਉਸਦੀ ਕਰੋਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਗਲ ਸੁਨ ਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਠਗਾਂ ਨੇ ਅਗ ਲੈ ਲਈ ਅਰ ਭੈਭੀਤ ਹੋ ਕਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ ਅਰ ਅਗ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋ ਦਈ। ਅਰ ਜੋ ਦੋ ਠਗ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਸਬ ਵਾਰਤਾ ਹਰ ਗਣਾਂ ਤੇ ਯਮ ਗਣਾਂ ਦੀ ਸੁਣਾਈ। ਤਾਂ ਓਹ ਸਭ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਤੇਜ ਪਰਤਾਪ ਲਖ ਕਰ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੀ ਸਰਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਅਰ ਬਾਬੇ ਦਿਆ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਏ ਅਰ ਕਹਿਯਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚੇਲੇ ਕਰੋ।

ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੁਆਲਾ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਆਹੇ ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਓਥੇ ਚਲੋ ਅਤੇ ਤਪ ਕਰੋ ਅਰ ਸਤਿਨਾਮ ਕਾ ਜਾਪ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਸਮੇਤ ਰਮਤੇ ਰਮਤੇ ਜੁਆਲਾ ਜੀ ਆਏ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਠਗਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਜੋ ਤ੍ਰਿਕਟੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਾਸ ਸਾਸ ਸੋਹ ਕਾ ਜਾਪ ਜਪਨਾ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਏਥੇ ਬੈਠਿਆਂ ਰਹਿਨਾ.....(ਨੌ ਖੰਡ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਉਣ).....

ਤਿਲਵੰਡੀ ਜਾਣਾ

...ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜੋ ਗੋਰਖ ਤੇ ਤਪ ਦੀ ਜਾਗਾ ਹੈ, ਅਰ ਗੋਰਖ ਨੇ ਇਕ ਇਕ ਤਿਲ ਖਾ ਕੇ ਜਿਥੇ ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਰ ਤਿਲਗਾਚੀ ਜਿਸ ਸਹਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ ਅਰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕੇ ਓਥੇ ਸਭੇ ਸਿਧ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਉਸ ਜਾਹਗਾ ਦਾ ਭੀ ਦਰਸਨ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਥੋਂ ਤੁਰ ਕੇ ਤਿਲਗਾਚੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਆਇ ਉਤਰੇ ਅਰ ਓਥੇ ਸਭੇ ਸਿਧ ਇਕਠੇ ਆਣ ਹੋਏ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੋ ਅਸੀਂ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜੀਤਦੇ ਤਾਂ ਅਸਾਡਾ ਮਾਣ ਜਗਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਸੋ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਤਿਲ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਾਬੇ ਦੇ ਅਗੇ ਆਨ ਰਖਿਆ। ਅਰ ਜਿਤਨਾ ਜਲ ਆਹਾ ਸੋ ਸਿਧਾਂ ਨੇ ਛਪਾ ਛਡਿਆ। ਅਰ ਇਹ ਸਿਧਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਇਕ ਤਿਲ ਬਾਬਾ ਕਯੋਂ ਕਰ ਵਰਤਾਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਐਸਾ ਕੀਆ ਜੋ ਗੋਰਖ ਦਾ ਤੂੰਬਾ ਭਰਿਆ ਜਲ ਦਾ ਸੀ ਸੋ ਰੁੜਾਇ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਨਦੀ ਹੋ ਚਲੀ, ਅਰ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਘੋਟ। ਸੋ ਘੋਟ ਕੇ ਅਰ ਜਲ ਦਾ ਤੂੰਬਾ ਭਰਪੂਰ ਕਰ ਕੇ ਸਭਨਾਂ ਸਿਧਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਾਇਆ ਤਾਂ ਸਿਧ ਇਸ ਕੋਉਤਕ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਭੈਮਾਨ ਹੋਏ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੰਗਲ ਨਾਥ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਿ ਅਗੇ ਇਥੇ ਬਹੁਤ ਤਪਵਾਨ ਆਏ ਹੈ। ਪਰ ਸਿਧਾਂ ਦਾ ਬਲ ਸਭਨਾਂ ਤੇ ਰਹਿਆ ਹੈ ਅਰ ਤੁਧ ਸਿਧਾਂ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਬਲ ਪਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਬੜਾ ਸਚਿਆਰ ਪੁਰਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਆਵਨਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਪੰਜਾਂ ਭੂਤਾਂ ਦੇ ਹੈਨ ਅਰ ਆਤਮਾ ਸਭ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਬਿਨਾਂ ਸਭ ਅਧੋਗਤਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਨ ਸੋ ਨਾਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਂਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਸਿਧਾਂ ਕਹਯਾ, ਗਿਆਨ ਬਿਨਾ ਮੁਕਤਿ ਨਹੀਂ ਕਹੀ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੋ ਅਠ ਪਹਰ ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਯਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਈਸਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਗਿਆਨ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਂਦਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਇਕ ਅਸਟਪਦੀ ਆਖੀ :-

ਜਗੁ ਪਰਬੋਧਹਿ ਮਝੀ ਬਧਾਵਹਿ॥ ਆਸਟੁ ਤਿਆਗਿ ਕਾਹੇ ਸਚੁ ਪਾਵਹਿ॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਅਸਟਪਦੀਆ ॥ ੨॥ (੮੦੩)

ਇਹ ਵਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿਧ ਸਭ ਚਰਨੀ ਲਗੇ।

ਸੇਤ ਬੰਦ ਰਾਮੇਸ਼ਰਮ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਏਥੇ ਸੇਤਬੰਦ ਰਾਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਜੋ ਜਿਥੇ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਪਰਬਤਾਂ ਦੀ ਪੁਲ ਬਧੀ ਹੈ, ਸੋ ਉਸ ਜਾਹਗਾ ਦਾ ਭੀ ਦਰਸਨ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਅਰ ਬਾਲਾ ਤਿੰਨੇ ਪੁਲ ਤੇ ਆਏ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਜਬ ਮਹਾਰਾਜ ਸਮੁੰਦਰ ਸੋ ਪਾਰ ਉਤਰਣ ਲਗੇ ਹੈਨ ਤਾਂ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਆਗਯਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਹਾੜ ਉਠਾਇ ਲਿਆਵੇ। ਸੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਜੋ ਆਰੰਭ ਕਰੀਤਾ ਹੈ ਤੋ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਅਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਲਈਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵਿਘਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਸੋ ਇਸੀ ਲੀਏ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਥੇ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਲਿੰਡ ਅਸਥਾਪਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬਹੁੜੇ ਪਰਬਤਾਂ ਤੇ ਰਾਮ ਕਾ ਨਾਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮੁੰਦਰ

ਪਰ ਪੁਲ ਬੰਨ ਕੇ ਪਾਰ ਲੰਘੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਯਾ ਜੀ ਓਹ ਤਾਂ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਹੈਸਨ ਸੋ ਨਾਮ ਲਿਖ ਕੇ ਪਾਰ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਲੰਘੇ ਹੋਨ ਕਯੋਂ ਕਿ ਜੇ ਚਾਹਨ ਆਹ ਤਾਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਸੁਕਾਇ ਲਵਨ ਆਹ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਵੀਚਾਰਿਆ ਜੇ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਸਭਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਣਾ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਸਭਨਾਂ ਪਾਰ ਉਤਰਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਕਾ ਮਹਾਤਮਾ ਆਪੇ ਲਖਾਇ ਜਾਵੇਂ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਚਲੋ ਤੁਸਾਨੂੰ ਲੰਕਾ ਦਾ ਭੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਈਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਪੁਲ ਦੇ ਉਪਰ ਹੀ ਲੰਘੇ ਚਲੀਏ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਪੁਲ ਤਾਂ ਤੁੱਟੀ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਪੁਲ ਬੱਧੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸੇ ਨਾਮ ਦੇ ਆਸਰੇ ਤੁਸਾਨੂੰ ਪਾਰ ਲੈ ਜਾਵਾਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕਰ ਟੁਰਿਆ। ਤਾਂ ਅਗੇ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਇਕ ਮਛ ਪਇਆ ਹੈ ਸੀ ਸੋ ਪਚੀਸ ਜੋਜਨ ਲੰਬਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋਜਨ ਭਰ ਚੌੜਾ ਹੈ ਸੀ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਤਿੰਨੋਂ ਉਸੇ ਰਾਹੋਂ ਹੀ ਚਲੇ ਸੋ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਮੱਛ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਤਾਂ ਮਛ ਦਾ ਵਡਾ ਸਿਰ ਵੇਖ ਕੇ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਜੇ ਏਹ ਮਛ ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਨਿਗਲ ਲਵੇ ਪਰ ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਭੈ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਤੁਸੀਂ ਏਥੇ ਬੈਠ ਜਾਵੋ, ਅਸਾਂ ਮੱਛ ਨਾਲ ਇਕ ਦੋਇ ਗਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹੋਨ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਭੀ ਅਰ ਮਰਦਾਨੇ ਤੇ ਬਾਲਾ ਭੀ ਤਿੰਨੋਂ ਬੈਠ ਗਏ।...ਸੋ ਜਾਂ ਝਲਾਘ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਹ ਮਛ ਦਾ ਸਰੀਰ ਤਿਯਾਗ ਕੇ ਅਤੇ ਜੋਤ ਦਾ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਅਰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਬੈਠੁੰਨ ਧਾਮ ਨੂੰ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਇਆ ਅਰ ਅਕਾਸ ਮੰਡਲ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਮੰਗਲ ਕੇ ਬਾਜੇ ਬਜੇ ਅਰ ਜੇ ਜੈਕਾਰ ਸਭਨਹੁ ਦੇਵਤਿਆ ਨੇ ਕੀਆ।

ਲੰਕਾ ਜਾਣਾ

...ਤਾਂ ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬਾਲੇ ਅਰ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟਹੁ। ਸੋ ਜਦ ਉਨਹੁ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟੀਆਂ ਅਰ ਖੋਲੀਆਂ ਤਾਂ ਕੀ ਵੇਖਣ ਜਾਂ ਲੰਕਾ ਦਾ ਬੁਰਜ ਅਤੇ ਕਿਲਾ ਪਇਆ ਨਜਰ ਆਵਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਰਾਕਸ਼ ਪਏ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਭੈਮਾਨ ਹੋਇਆ ਜੋ ਇਹ ਰਾਖਸ਼ ਸਾਨੂੰ ਖਾ ਜਾਵਣਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਹੋ ਮਰਦਾਨਿਆ ਤੂੰ ਸਬਦ ਸੁਣਦਾ ਭੀ ਅਰ ਪੜਦਾ ਭੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਓ ਲਗ ਤੇਰਾ ਭਰਮ ਨ ਮਿਟੇਗਾ। ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੂਤ ਚੰਬੜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਭੁਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਰ ਉਹ ਆਪ ਨੂੰ ਭੂਤ ਹੀ ਕਰ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਸੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਪਰ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੱਥ ਝਾੜਦੇ ਹਨ ਅਰ ਭੂਤ ਉਸ ਦਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਤੈਸੇ ਤੈਨੂੰ ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰੇਤ ਚੰਬੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਜਿਹੜੇ ਹੋਨ ਸੋ ਜੋ ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਵੇਂਗਾ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਮਿਟ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦੀਪਾਂ ਅਤੇ ਪਰਬਤਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ

...ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਬਾਲੇ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹਯਾ ਕਿ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟੋ। ਜਦ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟ ਕੇ ਖੋਲੀਆਂ ਤਾਂ ਜੰਝੂ ਦੀਪ ਕੇ ਤਯਾਗ ਕੇ ਕੁਸ ਦੀਪ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਇਆ। ਸੋ ਜਬ ਚਿਥੋਂ ਦਯਾਂ ਲੋਕਾਂ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਸਭ ਚਰਨੀ ਆਇ ਲਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਨ ਕੋ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਰ ਅਗੇ ਲਖਨ ਦੀਪ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ਅਰ ਫਿਰ

ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਰ ਅਗੇ ਸਵੇਤ ਦੀਪ ਨੂੰ ਗਏ ਅਤੇ ਜਬ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਆਇ ਚਰਨੀ ਲਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਰ ਫਿਰ ਕ੍ਰੋਚ ਦੀਪ ਨੂੰ ਗਏ। ਤਾਂ ਉਥੇ ਭੀ ਜਾਂਕਰ ਸਤਿਨਾਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀਆ। ਅਰ ਵੇਰ ਅਗੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਾਪਦੀਪ ਨੂੰ ਗਏ ਅਰ ਉਥੇ ਭੀ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਕਰ ਪੁਸਕਰ ਦੀਪ ਨੂੰ ਫਿਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਸੋ ਪੁਸਕਰ ਦੀਪ ਵਿਚ ਬੜੇ ਕੌਤਕ ਦੇਖੇ ਜੋ ਬਾਗ ਅਰ ਫੁਲ ਅਤੇ ਫਲ ਲਗ ਰਹੇ ਹਨ ਅਰ ਕਈ ਅਸੋਕ ਬਨ ਹਨ ਅਰ ਦੁਧ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਵਗ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਰ ਮਿਸਰੀਆਂ ਕੋ ਪਰਬਤ ਹਨ। ਅਰ ਸਭ ਪਦਾਰਥ ਭੋਗਣ ਵਾਸਤੇ ਹਨ। ਅਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਥਵੀ ਪਰ ਪੁੰਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਸੋ ਉਥੇ ਭੋਗਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਭ ਰਾਜਾ ਪਰਜਾ ਬਾਬੇ ਦੀ ਚਰਨੀ ਆ ਲਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਯਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਭੋਗਾਂ ਕਰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਾਂ ਪਰ ਇਥੇ ਆਪ ਸੋ ਜੋ ਵਡਾ ਹੈ ਜਾਣੀਤਾ ਉਸ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਕਰੀਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਆਪਣੇ ਜੇਹਾ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰੀਦੀ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਆਪ ਤੇ ਛੋਟਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਅਭਮਾਨ ਕਰੀਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਯਾ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪੁ ਜਪੇ ਅਰ ਪਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਸਭ ਵਿਚ ਇਕੋ ਜੇਹਾ ਜਾਣੋਂ ਤਾਂ ਤੁਸਾਡੀ ਦੁਬਿਦਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਨਾ ਅਰ ਆਏ ਗਏ ਦੀ ਸੇਵਾ ਟਹਿਲ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਰ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਦੇ ਪਾਸ ਇਕ ਨਗਰ ਸਭ ਸਵਰਨ ਕਾ ਉਤਮ ਸਾ ਅਰ ਰਾਜਾ ਪਰਜਾ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਭ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜੁਆਨ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੋ। ਸੋ ਓਥੇ ਆਏ ਅਰ ਉਥੋਂ ਦੇ ਮਨੁਖ ਮਹਾਂ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਅਰ ਹਜਾਰ ਬਰਸਾਂ ਦੀ ਅਰਬਲਾ। ਸੋ ਜਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਣਿਆ, ਤਾਂ ਸਭ ਆਇ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀ ਲਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਹਯਾ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਅਰ ਦਾਨ ਕਰਣਾ ਅਰ ਇਸਨਾਨ ਕਰਣਾ ਅਰ ਸਤਸੰਗ ਕਰਣਾ, ਅਰ ਜਦ ਤੁਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਮਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਣੀ ਅਰ ਕੜਾਹੁ ਕਰਣਾ ਸੋ ਤੁਸਾਡਾ ਕਾਰਜ ਵਾਹਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗਾ। ਸੋ ਉਥੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮੀਨੇ ਪਰਬਤ ਪਰ ਆਏ ਤਾਂ ਓਥੇ ਹਨੀਫਾ ਸਿਧ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਜਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਓਥੇ ਗਏ ਤਾਂ ਸਭੇ ਸਿੱਧ ਤੇ ਹਨੀਫਾ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਆਇ ਮਿਲੇ ਅਰ ਕਹਯਾ ਤੂੰ ਬਾਬਾ ਹੈਂ ਅਰ ਇਥੇ ਮਹਾਂ ਸਿਧਾਂ ਦੀ ਜਾਗਾਂ ਹੈ ਸੋ ਤੂੰ ਕਿਸ ਸਕਤ ਕਰ ਈਹਾਂ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਯਾ ਇਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਵਯਾਪੀ ਹੈ ਅਰ ਆਵਣ ਜਾਣ ਤੁਸਾਡੇ ਭਰਮ ਸੇ ਭਾਸਤਾ ਹੈ...

ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਦੇ ਜਪੁ ਦੀ ਗੋਸਟ

ਤਾਂ ਸਿਧਾਂ ਆਖਿਆ ਭਾਈ ਏਹ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਓਥੇ ਗੌਰਖ ਨਾਥ ਅਰ ਮਛਿੰਦ੍ਰਨਾਥ ਆਦਿਕ ਔਰ ਸਿਧ ਹੈਂ। ਸੋ ਉਹਾਂ ਇਸ ਕੇ ਸਭ ਚਰਚਾ ਕਰੇਗੇ।

....ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਯਾ, ਹੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਤੁਸੀਂ ਏਥੇ ਰਹੋਂ ਕਯੋਂ ਜੁ ਇਹ ਪਰਬਤ ਦਾ ਸਿੰਛ ਮਣੀਆਂ ਸੰਜੁਗਤ ਬੜਾ ਉਜਲ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਬ ਦਾ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਹੈ। ਕਯੋਂ ਕਿ ਜੋ ਮੰਗੀਦਾ ਹੈ ਸੋਈ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਰ ਨਾਲੇ ਏਸ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣੋ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਆਪ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਾਓ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਓਥੇ ਛਛ ਕੇ ਬਾਬਾ ਗੌਰਖ ਨਾਥ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਅਰ ਓਥੇ ਸਭੇ ਸਿਧ ਇਕਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਜਾਇ ਕੇ ਆਦੇਸ਼ ਆਦੇਸ਼ ਕਹਿਆ। ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਪੁਛਿਆ, ਹੇ ਬਾਲੇ ਤੂੰ ਇਥੇ ਕਿਸ ਦੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹੈਂ ਅਰ ਕਲਜੁਗ ਮੈਂ ਕੀ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤਿਆ

ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ :-

ਸਤੀ ਪਾਪੁ ਕਰਿ ਸਤੁ ਕਮਾਹਿ॥ ਗੁਰ ਦੀਖਿਆ ਘਰਿ ਦੇਵਣ ਜਾਹਿ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਰਾਮਕਲੀ ਵਾਰ ॥ ੧੧॥ (੯੫੧))

....ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਿਖਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜੀ ਜਪ ਦੀ ਗੋਸਟ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਈ ਸੋ ਭਾਈ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਹੋ ਅਰ ਏਥੇ ਕਿਸ ਦੇ ਬਲ ਕਰ ਕੇ ਆਏ ਹੋ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ ਓਤਿਸ ਦਾ ਵੀਚਾਰ....

....(ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਦਸੇ ਹਨ)...

ਸੋ ਜਬ ਜਪ ਦੀ ਗੋਸਟਿ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਭਨਾਂ ਸਿਖਾਂ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਬੋਲਹੁ ਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਪ ਦੀ ਗੋਸਟਿ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਗੇ ਚਲੇ।

ਜੰਮੂ ਜਾਣਾ

....ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇ ਬਾਲਾ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟੇ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟੀਆਂ ਅਤੇ ਜਦ ਅਖੀਆਂ ਬੋਲ ਕੇ ਦੇਖਣ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖਣ ਜੋ ਅਸੀਂ ਜੰਮੂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਬਾਲਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਏਥੇ ਜੋ ਜਾਗਾ ਹੈ ਸੋ ਜਾਮਵੰਤ ਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਤ੍ਰੇਤੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਇਥੇ ਉਸ ਦੀ ਗੁਫਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਦੀ ਚਰਣੀ ਜੰਮੂ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ ਆਇ ਪਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਧਰਮ ਦਾ ਨਿਆਉਂ ਕਰਨਾ ਅਰ ਜਗਤ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਨਯਾਈ ਅਸਤ ਜਾਣਨਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਈਆਂ ਧਾਰਾਂ ਦਾ ਤਿਲਕ ਕੁਹੀਏ ਲਵੇਗਾ ਅਰ ਸਤਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਜਪਣਾ।

ਰਾਵੀ ਦਾ ਕੰਡਾ ਤੇ ਦੋਦੇ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਸੋ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਜਾਇ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਓਥੇ ਸਦਾ ਤਪ ਕਰਣ। ਤਬ ਬਾਲੇ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੀ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਬਚਨ ਕਰੋ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਘਰ ਵਲ ਮਿਲ ਆਵੀਏ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਾਹਲੇ ਨਾਂ ਹੋਵਹੁ। ਸੋ ਜਬ ਕੁਛਕ ਕਾਲ ਬਿਤੀਤ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਦੋਦਾ ਇਕ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਰ ਉਸਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਕ ਵੇਲੇ ਰੋਜ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਾਸ ਦੁਧ ਆਣ ਪਹੁੰਚਾਵਦੀ ਸੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਦੋਦਾ ਉਸਦੇ ਪਿਛੇ ਲਗਾ ਆਇਆ ਅਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਦ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਏ ਦੋਦਿਆ ਤੂੰ ਕੀ ਵੇਖਣ ਆਇਆ ਹੈ। ਕਯੋਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਰ ਪੁਰਖ ਕਾ ਭੇਦ ਕਛ ਨਹੀਂ ਜੋ ਸਰਬ ਪਰਮਾਤਮ ਰੂਪ ਜਾਣਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕਰ ਦੁਧ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਨਦੀ ਸਾਰੀ ਦੁਧ ਦੀ ਪਈ ਵਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਜਿਤਨਾ ਪੀਉ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪੀਉ ਲੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਦੋਦਾ ਨਦੀ ਵਿਚੋਂ ਲਗਾ ਦੁਧ ਪੀਵਣ, ਸੋ ਜਦ ਪੀਤਾ ਤਾਂ ਕਿਆ ਵੇਖੇ ਜੋ ਮਹਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੁਆਦ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਦੋਦੇ ਨੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਲਾ ਪਾਇਕੇ ਆਇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਦੋਦਿਆ ਕੁਛ ਮੰਗ। ਤਾਂ ਦੋਦੇ ਕਹਿਆ ਜੀ, ਮੈਂ ਦੁਧ ਪੁਕ ਕਰ ਭਰਪੂਰ ਹੋਵਾਂ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਕਿਛ ਹੋਰ ਮੰਗ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਆਖਿਆ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਮੈਂ ਏਹੋ ਮੰਗਨਾ

ਹਾਂ। ਸੋ ਜਦ ਤਿਨ ਵਾਰੀ ਉਸ ਨੇ ਏਹੇ ਹੀ ਮੰਗਿਆ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਜਾਹ ਤੂੰ ਦੁਧ ਪੁੜ੍ਹ ਕਰ ਭਰਪੂਰ ਹੋਵਹਿਗਾ, ਪਰ ਸਚ ਕਮਾਵਣਾ, ਤਾਂ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਸਾਉਣਾ

ਸੋ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਦੀਵ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਰਹਿਣ ਲਗੇ ਅਰ ਸਭ ਲੋਕ ਓਥੇ ਦਰਸਨ ਨੂੰ ਆਵਣ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਕ ਕਰੋੜੀਆ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਕੋਕਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਅਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਵਲੋਂ ਓਸ ਪਰਗਨੇ ਦਾ ਠਾਣੇਦਾਰ ਸੀ। ਸੋ ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਕਿ ਇਕ ਫਕੀਰ ਨਦੀ ਪਰ ਆਇਆ ਹੈ ਅਰ ਪਿੰਡਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਬਾਲਕ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਰ ਸਦੀਵ ਮੇਲਾ ਲਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਜਾਦੂਗੀਰ ਹੋਣਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਲੀਏ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ ਹੈ। ਸੋ ਐਸੀ ਬਾਤ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੋਚ ਕਰ ਅਪਨੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਛੇਤੀ ਘੋੜੀ ਲਿਆਓ ਮੈਂ ਅਬੀ ਉਸ ਫਕੀਰ ਕੋ ਉਠਾਇ ਆਵਤਾ ਹਾਂ। ਸੋ ਜਦ ਘੋੜੀ ਤੇ ਚੜਿਆ ਅਰ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਤਾਂ ਘੋੜੀ ਤੋਂ ਡਿਗ ਪਇਆ ਅਰ ਟੰਗ ਤਿਸ ਦੀ ਭਜ ਗਈ ਅਰ ਮੁੜ ਆਇਆ ਅਰ ਕਿਤਨੇ ਦਿਨ ਇਲਾਜ ਹੀ ਕਰਵਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਸੋ ਜਦ ਟੁਰਨ ਫਿਰਨ ਲਗਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਟੁਰ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਵਲ ਗਇਆ। ਸੋ ਜਦ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚਾ ਤਾਂ ਅਖੀਉਂ ਅੰਨਾ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਫਕੀਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਚਾ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਲੋਕਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਸੁਧ ਭਾਵਨੀ ਕਰ ਕੇ ਜਾਵੇਂਗਾ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਕਾਰਜ ਸਵਰੇਗਾ ਅਤੇ ਦਰਸਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਓਹ ਸੁਧ ਭਾਵਨੀ ਕਰਕੇ ਅਰ ਨੰਗੀ ਪੈਰੀ ਟੁਰ ਕੇ ਗਇਆ। ਅਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋ ਜਾਇ ਕਰ ਮਥਾ ਟੇਕਯਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਅਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਯਾ ਕੁਛ ਮੰਗ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ, ਹੇ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਮੈਂ ਏਹੇ ਹੀ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸਾਡਾ ਇਥੇ ਹੀ ਨਿਵਾਸ ਹੋਵੇ ਅਰ ਇਥੇ ਮੈਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ, ਸੋ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਚੱਕ ਇਥੇ ਬੰਨ ਲਵੋ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨਉਂ ਖੰਡ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਸਾਡੀ ਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਅਸਾਂ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਜਮੀ ਕਯਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਅਰ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਇਥੇ ਰਖੋ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਹੇ ਬਾਲਾ ਤੂੰ ਜਾਇ ਕਰ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਅਰ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਏਥੇ ਲੈ ਆਉ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਟਬਰ ਨੂੰ ਏਥੇ ਲਿਆਉ ਤਾਂ ਦੋਨੋਂ ਵਿਦਾ ਕੀਤੇ। ਸੋ ਦੋਨਹੂ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਜਾਇ ਕਰ ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਕ੍ਰਿਪਤਾ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮਥਾ ਟੇਕਯਾ। ਤਾਂ ਓਨਾਂ ਪੁਛਿਆ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਿਥੇ ਹਨ। ਤਬ ਬਾਲੇ ਕਹਯਾ ਬਾਬਾ ਜੀ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਪਰ ਹਨ ਅਰ ਤੁਸਾਨੂੰ ਚਿੱਤ ਕੀਤਾ ਨੇ ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਨਬੰਧੀਆਂ ਸਹਿਤ ਓਥੇ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਦਰਸਨ ਦੇਵੋ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਅਜ ਸਾਡੇ ਵਡੇ ਭਾਗ ਹਨ। ਸੋ ਫਿਰ ਕਾਲੂ ਨੇ ਗਡੀਆਂ ਭਾੜੇ ਕੀਤੀਆਂ ਅਰ ਤੁਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਾਲੂ ਦਾ ਤੁਰਨਾ ਸੁਣ ਕਰ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਕਾਲੂ ਦੇ ਘਰ ਆਇਆ। ਅਰ ਆਇ ਕਰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਏਥੇ ਬੈਠੇ ਸੋ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਡੀਕ ਸੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸਨ ਹੋਸੀ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਏਥੇ ਹੀ ਰਹੋ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਵਚਨ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਅਰ ਹੇ ਰਾਇ ਜੀ ਓਹ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਪੁੜ੍ਹ ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸਰ ਕਰ ਜਾਣਨਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ

ਫਿਰ ਕਾਲੂ ਓਥੋਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਟੁਰਿਆ ਅਰ ਮਰਦਾਨਾ ਆਪਣੇ ਸਨਬੰਧੀਆਂ ਪਾਸ ਗਇਆ ਅਰ ਜਾਇ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਆਦਮੀ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੱਢੇ ਉਤੇ ਸਦ ਭੋਜੇ ਹਨ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਓਥੇ ਚਲ ਰਹੋ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿਆ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਠਹਰ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੇ ਸੋ ਅਸਾਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕਢ ਕੇ ਬਾਹਰ ਸੁਟ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਜਬਾਬ ਲੇ ਕਰ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਆਇ ਮਿਲਿਆ। ਸੋ ਫਿਰ ਸਭੇ ਰਲ ਕੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੱਢੇ ਉਪਰ ਆਨ ਮਿਲੇ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਾਲੂ ਅਰ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਨੇ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਅਰ ਮਾਤਾ ਭੀ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਅਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਅਜ ਅਸਾਡੇ ਪੂਰਨ ਭਾਗ ਹਨ ਜੋ ਤੁਸਾਡਾ ਦਰਸਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਰ ਅਸੀਂ ਆਪਦੇ ਦਰਸਨ ਵਾਸਤੇ ਘਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਛੱਡ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ ਅਰ ਹੋਰ ਸਭ ਪਰਵਾਰ ਭੀ ਤਿਆਗ ਆਏ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਇਕ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ :-

“ਇਹੁ ਤਨੁ ਧਰਤੀ ਬੀਜੁ ਕਰਮਾ ਕਰੋ ਸਲਿਲ ਆਪਾਉ ਸਾਰਿੰਗ ਪਾਣੀ॥”

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੩ ॥ ੨੬॥ (੨੩))

....ਇਤਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਓਹ ਕਰੋੜੀਆ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਰਣੀ ਆਇ ਲਾਗਾ ਅਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੂ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੀ ਮੈਂ ਕਿਲਾ ਜੋ ਪਾਵਾਂ ਤਾਂ ਇਟ ਕਿਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਰੱਖਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਕਿ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਬਣਾਵੋ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਚਾ ਕੋਟ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਉਸ ਕੋਟ ਵਿਚ ਪਕੀਆਂ ਇਟਾਂ ਦੇ ਪੁਆਏ। ਸੋ ਓਥੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਅਰ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਅਰ ਕਾਲੂ ਤੇ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਲਗੇ ਰਹਿਣ। ਅਤੇ ਦੋਦੇ ਜਟ ਦੇ ਮੱਥੀ ਅਤੇ ਗਊਆਂ ਦੇ ਵੱਗ ਵਧਦੇ ਜਾਵਣ ਅਰ ਓਹ ਦਿਨ ਦਾ ਦੁਧ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਵੇ ਅਰ ਰਾਤ ਦਾ ਦੁਧ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰਖੇ।

....ਸੋ ਜਬ ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਮੁੱਦਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਡਿਠੀ ਪਰ ਮਕਾ ਮਦੀਨਾ ਨਾ ਡਿਠਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਚਲ ਮਰਦਾਨਿਆ ਤੈਨੂੰ ਮਕਾ ਮਦੀਨਾ ਵਿਖਾਲ ਲਿਆਈਏ ਅਤੇ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਹੇ ਬਾਲੇ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਪੁਛਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਓਹ ਸਾਨੂੰ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛੋਂ ਦਸੀਂ ਅਤੇ ਸਬਦ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਚਾਈ ਰਖੀ ਸੋ ਇਹ ਕਹਿ ਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਉਥਹੁਂ ਟੁਹੇ ਅਰ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੀ ਬੇਰ ਹੋਠ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਮੂਲਾ ਜੋ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗਇਆ ਸੀ ਸੋ ਇਥੇ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੋ ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਹਟੀ ਤੋਂ ਸਦ ਲਿਆਉ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੂਲੇ ਦੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਪਈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਮੂਲਾ ਉਠ ਗਇਆ ਸੀ ਸੋ ਫਕੀਰ ਫੇਰ ਆਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੂਲੇ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਜਾ ਕਰ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਹਟੀ ਤੋਂ ਉਠਾ ਕਰ ਘਰ ਲੈ ਗਏ ਅਰ ਗੋਹਿਆਂ ਦੇ ਗੁਹੀਰੇ ਵਿਚ ਛਪਾ ਦਿਤਾ। ਅਤੇ ਜਬ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਹਟੀ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਆ ਮੂਲਾ ਘਰ ਗਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਮੂਲਾ ਹਟੀ ਪਰ ਨਹੀਂ ਬੈਠਾ, ਘਰ ਗਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਭੀ ਅਰ ਮਰਦਾਨਾ ਭੀ ਮੂਲੇ ਘਰ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਜੋ ਅਸਾਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਤੇ ਉਸਦੇ ਉਧਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹਈ ਅਤੇ ਜੇ ਤੇਰੇ

ਬੁਲਾਏ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭੀ ਉਸ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋਸੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਰਦਾਨੇ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਤੀਨ ਵਾਰੀ ਬੁਲਾਇਆ। ਤਾਂ ਮੂਲਾ ਨਾ ਬੋਲਿਆ ਅਰ ਮੂਲੇ ਦੀ ਸਿਖਣੀ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮੂਲਾ ਘਰ ਨਾਹੀ ਕਿਥਉਂ ਗਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਨਰਕ ਨੂੰ ਗਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਨਾਲਿ ਕਿਰਾੜਾ ਦੋਸਤੀ ਕੂੜੇ ਕੂੜੀ ਪਾਇ॥ ਮਰਣੁ ਨ ਜਾਪੈ ਮੂਲਿਆ ਆਵੈ ਕਿਤੇ ਬਾਇ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ ॥ ੨੧॥ (੧੪੧੨))

ਤੇ ਸਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਧਾਰੋਗਾ ਜੋ ਜਦ ਅਸੀਂ ਦਸਵਾਂ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰੋਗੇ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰੋਗੇ ਸੋ ਇਤਨਾ ਕਹਿ ਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਚਲੇ ਗਏ ਅਰ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੋਹਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇਕ ਸਰਪ ਨੇ ਐਸਾ ਭਸਿਆ ਜੋ ਦੋਹ ਘੜੀਆਂ ਵਿਚ ਮੂਲਾ ਮਰ ਗਿਆ। ਅਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਰਵਾਰ ਸਭ ਰੰਵਣ ਪਿਟਣ ਲਗੇ ਅਰ ਬਹੁਤ ਅਰਮਾਨ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਜੋ ਅਸਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਤਨੇ ਦੁਖ ਦੇ ਭਾਗੀ ਹੋਏ ਸੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਰਲਾਪ ਕੀਆ ਅਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਲਭਿਆ ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨਾ ਮਿਲੇ।

ਮਕੇ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਪੀਰ ਬਹਾਓ ਦੀਨ ਨਾਲ ਗੋਸਟ

ਇੱਧਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਥੋਂ ਟੁਰ ਕੇ ਚੰਦ੍ਰਭਾਗ ਦੇ ਕੰਠੇ ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ਅਰ ਚੰਦ੍ਰ ਭਾਗਾ ਥੀਂ ਟੁਰ ਕੇ ਅਗੇ ਭੱਖਰ ਸਖਰ ਅਤੇ ਰੋਹੜੀ ਜੋ ਜਿਥੇ ਸਭ ਨਦੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਰ ਵਿਚ ਖਵਾਜੇ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਓਥੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ। ਸੋ ਓਥੇ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਅਰ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇਸਾਂ ਦੇ ਹਾਜੀ ਬੈਠੇ ਸੇ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਨੀਲੇ ਬਸਤ੍ਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਜਾ ਆਸਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬ ਅਰ ਮੁਸੱਲਾ ਅਤੇ ਕੂਜਾ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਅਰ ਰਬਾਬ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਸੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਮੁਸੱਲਾ ਹੇਠ ਵਿਛਾ ਦਿਤਾ। ਸੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਪਰ ਬੈਠ ਗਏ। ਅਰ ਕਿਤਾਬ ਅਰ ਕੂਜਾ ਪਾਸ ਰਖਿਆ। ਅਰ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬ ਲੈ ਕਰ ਸਬਦ ਗਾਵਣ ਲਗਾ। ਤਾਂ ਜਿਤਨੇ ਹਾਜੀ ਮਕੇ ਦੀ ਜਾਰਤ ਕਰਨ ਚਲੇ ਸੀ ਸੋ ਸਭ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਉਫੇਰੇ ਆਇ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਹਾਜੀਆ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਹੇ ਫਕੀਰ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਗਵਾਹ ਹਾਂ ਕਯੋਂਕਿ ਹਿੰਦੂ ਭੀ ਸਰੀਰ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਰਬਿਆ ਅਨਾਸਰ ਦਾ ਤਨ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਨੂਰ ਹੋਂ ਸੋ ਜਿਸ ਕਰ ਇਸ ਤਨ ਵਿਚ ਜਲਵਹ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਨੂਰ ਕਰ ਇਹ ਤਨ ਗੁਲਜਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਬੰਦਾ ਜੋ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸੋ ਬੰਦਗੀ ਵਾਸਤੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਬੰਦਾ ਹੋਇਕੇ ਬੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ ਅਹ ਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਸ਼ਹਵਤ ਵਿਚ ਉਮਰ ਗੁਜਾਰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਹੋਵਾਨ ਤੇ ਗੈਬਾਨ ਦੀ ਨਿਯਾਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਇਕ ਬਹਾਵਦੀਨ ਮੁਲਤਾਨ ਦਾ ਪੀਰ ਸੀ ਸੋ ਉਸ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਜੋ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਜਾਣਨਾ ਹੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪੜ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਤ੍ਰੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਉਸਤਖਵਾਨ ਹੈ ਅਰ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਗੋਸ਼ਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਮਗਜ਼ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਹਾਵਦੀਨ ਕਹਿਆ ਉਸਤਖਵਾਨ ਕੌਣ ਹੈ, ਅਰ ਗੋਸ਼ਤ ਕੌਣ ਹੈ ਅਤੇ ਮਗਜ਼ ਕੌਣ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਉਸਤਖਵਾਨ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਗਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਹੁਜ਼ਤ ਕਰਨੀ ਅਰ ਗੋਸ਼ਤ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਪੜ੍ਹਕੇ ਆਪ ਬਜੁਰਗ ਹੋ

ਬੈਠਣਾ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਬੋਂ ਖਿਜਮਤ ਕਰਾਣੀ ਅਤੇ ਮਗਜ਼ ਇਹ ਜੋ ਖੁਦਾ ਦਾ ਨਾਮ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਭਨਾਂ ਰੂਹਾਂ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦਾ ਜਹੂਰ ਜਾਨਣਾ ਅਰ ਆਪ ਨੂੰ ਦਰਮਾਂਦਾ ਆਜ਼ਬ ਜਾਨਣਾ ਤਾਂ ਹਾਜੀਆਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਆਸਾ ਜੋ ਤੇਰੇ ਹਥ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਏਹ ਚੌਥ ਖੁਸ਼ਕ ਹੈ ਅਰ ਦਸਤ ਵਿਚ ਰਖੀ ਹੈ ਸੋ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਜੋ ਮਾਲ ਧਨ ਛੋਡ ਕੇ ਫਕੀਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਚੌਥ ਖੁਸ਼ਕ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਕਸਮ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਿਸ ਦਉਲਤ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਸੋ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਹਿਰਸ ਹਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਅਰ ਇਸ ਚੌਥ ਨੂੰ ਮਿਸਾਲ ਜਾਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦਾ ਆਪ ਖਬਰਦਾਰ ਰਹਿਣਾ। ਅਰ ਇਹ ਜੋ ਚੌਥ ਰਾਸਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਤੁਸਾਂ ਭੀ ਸਿੱਧੇ ਰਹਿਣਾ। ਅਰ ਜੈਸੇ ਜੋ ਬਸਤ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ ਵਿਚ ਚਲਦੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਰਜਾਇ ਵਿਚ ਚਲਣਾ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਹਾਜੀਆਂ ਪੁਛਿਆ ਜੋ ਏਹ ਕੁਲਹ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਕਯੋਂ ਤੁਸਾਂ ਰਖੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਦਸਤਾਰ ਵਡੀ ਹੋਂਦੀ ਹੈ ਅਰ ਕੁਲਹ ਛੋਟੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਕੁਲਹ ਕਹਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਕਨਾਇਤ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਕੁਲਹ ਦਾ ਮੂੰਹ ਅੰਦਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਸਾਂ ਭੀ ਆਪਣੇ ਤਨ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ ਅਰ ਕੁਲਹ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਤਰਕਾਂ ਰਖਣੀਆਂ, ਜੋ ਇਕ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਤਰਕ ਅਰ ਦੂਜੀ ਸਵਰਗ ਦੀ ਤਰਕ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਜੋ ਆਪ ਨੂੰ ਵਡਾ ਜਾਣਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਭੀ ਤਰਕ ਅਰ ਚਉਥਾ ਜੋ ਤਰਕ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਦੀ ਤਰਕ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਹਾਜੀਆਂ ਪੁਛਿਆ ਖਿਲਕਾ ਜੋ ਗਲ ਪਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਕਯਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਖਿਲਕਾ ਮੁਰਦੇ ਦੀ ਖਫ਼ਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਜੋ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਮੁਰਦਾ ਕਰੇਂ ਤਾਂ ਕਫ਼ਨੀ ਪਹਿਰੇਂ। ਅਰ ਜੈਸੇ ਖਿਲਕਾ ਤਨ ਦੇ ਐਵ ਛੁਪਾਵਦਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਸਭਸ ਦੇ ਐਬ ਨੂੰ ਪੋਸ਼ੀਦਾ ਰਖੇ ਅਤੇ ਹੁਨਰ ਨੂੰ ਜਾਹਰ ਕਰੇ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਹਾਜੀਆਂ ਪੁਛਿਆ ਇਹ ਖੜਾਵਾਂ ਕਿਉਂ ਰਖੀਆਂ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜੈਸੇ ਖੜਾਵਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਭਾਰ ਉਠਾਇਆ ਹੈ ਤੈਸੇ ਇਹ ਹਰਿ ਕਿਸੇ ਦਾ ਭਾਰ ਉਠਾਵੇ। ਜੋ ਕੋਈ ਭਲਾ ਕਹੇ ਅਥਵਾ ਬੁਰਾ ਕਹੇ ਤਿਸ ਨੂੰ ਸਿਰ ਪਰ ਸਹਾਰੇ। ਅਰ ਜੋ ਸੁਖ ਦੁਖ ਖੁਦਾ ਵਲੋਂ ਆਵੇ ਤਿਸ ਨੂੰ ਭੀ ਭਲਾ ਕਰ ਜਾਣੇ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਨਾਂ ਪੁਛਿਆ ਮੁਸੱਲਾ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਰਖਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਮੁਸੱਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੈਸੇ ਖਾਕ ਵਲ ਮੈਂ ਮੂੰਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਤੇਰਾ ਬੋਝ ਉਠਾਇਆ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਤੂੰ ਭੀ ਕਬਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖ ਅਰ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਸਿਰ ਉਪਰ ਉਠਾਇ।

ਏਤੇ ਟੋਲ ਜੋ ਜਾਣ ਜਨਾਵੇ....

ਤਾਂ ਫਿਰ ਹਾਜੀਆਂ ਪੁਛਿਆ, ਏਹ ਸੇਲੀ ਕਿਉਂ ਗਲ ਵਿਚ ਰਖੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜੈਸੇ ਗੁਲਾਮ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਟਾ ਪਾਈਦਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਤੂੰ ਪੀਰ ਮੁਰਸ਼ਦ ਅਗੇ ਗੁਲਾਮ ਹੋ ਰਹੁ ਸੋ ਜਾਂ ਇਹ ਜਬਾਬ ਸੁਆਲ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਸਭੇ ਹਾਜੀ ਸੁਣ ਕੇ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ।

ਮਕੇ ਨੂੰ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮਕੇ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਇਕ ਜਾਹਿਗਾ ਆਂਵਦੀ ਹੈ ਅਰ ਉਥੋਂ ਅਸੀਂ ਜਹਾਜਾਂ ਤੇ ਚੜਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਉਥੇ ਜਿਸਨੂੰ ਕਲਮਾਂ ਪੜਾਇਦੇ ਹਨ ਉਸ ਨੂੰ ਜਹਾਜ ਤੇ ਚਾੜਦੇ ਹਨ। ਅਰ ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜਾਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਅਸਾ ਥੀ ਜੁਦਾ ਚਲ ਤਾਂ

ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਨਾ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਆਇਆ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਕਲੇ ਆਏ ਹਾਂ ਸੋ ਇਕਲੇ ਹੀ ਜਾਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਹਾਜੀ ਟੁਰਦੇ ਹੀ ਰਹੇ ਅਰ ਬਾਬੇ ਨੇ ਆਖਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇ। ਸੋ ਜਾਂ ਲਗਾ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬ ਵਜਾਵਣ ਤਾਂ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਬਦ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਆ ਵੇਖੇ ਜੋ ਮਕੇ ਦੇ ਮੁਨਾਰੇ ਨਦਰ ਆਂਵਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਇਹ ਤਾਂ ਮਕੇ ਦੇ ਮੁਨਾਰੇ ਨਿਗਾਹ ਆਂਵਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਮਕਾ ਤੇਰੀ ਜਾਰਤ ਨੂੰ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਚਲੀਏ ਹੁਣ ਮਕੇ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰੀਏ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਭੀ ਅਰ ਮਰਦਾਨਾ ਭੀ ਦੋਨੋ ਮਕੇ ਦੀ ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਅਰ ਡੇਰਾ ਕਰ ਕੇ ਦਰਵਾਜੇ ਦੇ ਅਗੇ ਲਗਾ ਬਾਬਾ ਸਬਦ ਪੜਨ :-

ਨਉ ਸਤ ਚਉਦਹ ਤੀਨਿ ਚਾਰਿ ਕਰਿ ਮਹਲਤਿ ਚਾਰਿ ਬਹਾਲੀ॥

(ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੨ ॥ ੮॥ (੧੧੯੦))

....ਤਾਂ ਸਭ ਜਿਤਨੇ ਮਕੇ ਦੇ ਹਾਜੀ ਸਨ ਸੋ ਆਣ ਇਕਠੇ ਹੋਏ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਛਿਆ ਜੋ ਹੇ ਹਾਜੀ ਤੂੰ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਅਰ ਤੂੰ ਸਾਡੀ ਮਿਜਮਾਨੀ ਲੈ। ਸੋ ਬਕਰਾ ਤੇ ਆਟਾ ਲੈ ਆਏ ਅਰ ਕਹਾ ਬਕਰੇ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰ ਪਾਵੇ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਵਾਰ ਕੀ ਮਾਝ ਵਿਚ ਸਬਦ ਬੋਲਿਆ :-

ਜੇ ਰਤੁ ਲਗੈ ਕਪੜੇ ਜਾਮਾ ਹੋਇ ਪਲੀਤੁ...

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ ॥ ੬॥ (੧੪੦))

ਤਾਂ ਹਾਜੀਆਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਆਦਮੀ ਹੈਂ ਯਾ ਕਿ ਵਰੇਸ਼ਤਾ ਹੈਂ। ਅਰ ਹਿੰਦੂ ਹੈਂ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਲੋਕ ਆਖਿਆ :-

ਜਾਹਉ ਨਾਹੀ ਤਾਂ ਕਿਆ ਆਖਾਂ ਕਿਹੁ ਨਾਹੀ ਕਿਆ ਹੋਵਾਂ॥

ਕੀਤਾ ਕਰਣਾ ਕਹਿਆ ਕਥਨਾ ਭਰਿਆ ਭਰਿ ਭਰਿ ਧੋਵਾਂ॥

(ਮਾਝ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ॥ ੧॥ ੬ ॥ (੧੪੦))

ਸੋ ਮਕੇ ਨੂੰ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਅਰ ਹਥੀ ਆਸਾ ਅਰ ਕੱਛ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬ ਅਰ ਕੂਜਾ ਤੇ ਮੁਸਲਾ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਹਥ ਅਰ ਸਭਨਾਂ ਹਾਜੀਆਂ ਨੇ ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਪਾਥ ਕੀਤਾ ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮਸੀਤ ਦੇ ਮਿੰਬਰ ਨਾਲ ਸਮਾਧ ਲਾਇ ਬੈਠਾ। ਸੋ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਜੀਵਣ ਝਾੜੂ ਫੇਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਆਮਦ ਹੋਈ ਸੋ ਉਸ ਵਕਤ ਮਕੇ ਦੀ ਮਹਿਰਾਬ ਵਲ ਕਦਮ ਕਰ ਕੇ ਬਾਬੇ ਭੀ ਪਾਥ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੀਵਣ ਝਾੜੂ ਕਸ ਆਇਆ ਅਰ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਲਤਾਂ ਮਾਰਉਸ ਅਰ ਕਹਿਓਸੁ ਹੇ ਕਾਫਰ ਤੂੰ ਮਕੇ ਦੀ ਜਾਰਤ ਨੂੰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕਾਬੇ ਦੀ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ ਖੁਦਾ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਸੋ ਤੂੰ ਇਸ ਤਰਫ ਮਹਰਾਬੇ ਦੇ ਵਲ ਕਦਮ ਕਯੋਂ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਅਜਾਬ ਬਜਗਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜਿਧਰ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਘਰ ਨਹੀਂ, ਉਧਰ ਹੀ ਮੇਰੇ ਕਦਮ ਕਰ ਦੇਹੋ। ਤਾਂ ਜੀਵਣ ਝਾੜੂਕਸ ਨੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਟੰਗੋਂ ਪਕੜ ਕੇ ਘਸੀਟਿਆ। ਪਰ ਜਿਧਰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਪੈਰ ਜਾਵਣ ਉਧਰ ਮਕੇ ਦਾ ਮਹਿਰਾਬ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਭ ਹਾਜੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਤਾਜੀਮ ਕਰਨ ਲਗੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹਾਜੀਆਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਸੁਬਹ ਦੇ ਵਕਤ ਪਾਥ ਕਰ ਰਹਿਆ ਹੈਂ। ਸੋ ਤੂੰ ਕੁਛ ਰੋਜ਼ਾ ਨਿਮਾਜ ਭੀ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਮਿਹਰ ਮਸੀਤ ਸਿਦਕ ਮੁਸਲਾ ਹਕੁ ਹਲਾਲੁ ਕੁਰਾਣੁ॥
ਸਰਮ ਸੁੰਨਤਿ ਸੀਲੁ ਰੋਜਾ ਹੋਹੁ ਮੁਸਲਮਾਣੁ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਵਾਰ ਮਾਝ ॥ ੭॥ (੧੪))

ਬਦਫੈਲੀ ਗੈਬਾਨਾ ਖਸਮੁ ਨ ਜਾਣਈ॥ ਸੋ ਕਹੀਐ ਦੇਵਾਨਾ ਆਪੁ ਨ ਪਛਾਣਈ॥

(ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ॥ ਪਉੜੀ ॥ ੧॥ (੧੪੨))

ਤਾਂ ਕਾਜੀ ਰੁਕਨਦੀਨ ਬੋਲਿਆ ਤੂੰ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਪੈਕੰਬਰ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਪਰ ਕੋਈ ਪੈਕੰਬਰ ਹਨ। ਅਰ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਦਾਰ ਹੈਂ ਅਰ ਕੋਈ ਸੇਖ ਹਨ ਅਰ ਕੋਈ ਪੀਰ ਹਨ ਅਰ ਜੋ ਖੁਦਾਇ ਥੀਂ ਭੁਲੇ ਹਨ ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿਖਾਲਣ ਵਾਸਤੇ ਹੋਨ ਅਰ ਜੋ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਨਜ਼ੀਕੀ ਹੋਨ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਹੁਕਮ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਅਗੇ ਪੈਕੰਬਰ ਤੁਸਾਡਾ ਰਾਹਿ ਦਸਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਪੈਕੰਬਰ ਦੇ ਰਾਹਿ ਤੋਂ ਹੁਣ ਫਿਰ ਗਏ ਹੋ ਤਾਂ ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਹਾਜੀਆਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਈਮਾਨ ਦੀਆਂ ਕਿਤਨੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਈਮਾਨ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹਨ ਜੋ :-

੧ ਅਵਲ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਸੋਹਬਤ ੨ ਦੋਇਮ ਮਾਲ ਦੀ ਜ਼ਕਾਤ ੩ ਸੋਇਮ ਗੁਨਾਹਾਂ ਥੀਂ ਪਾਕ ੪ ਚਹਾਰਮ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਯਾਦ। ਸੋ ਇਹ ਚਾਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਈਮਾਨ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਾਜੀਆਂ ਪੁਛਿਆ, ਫਕੀਰ ਕਿਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਵੇ ਵਨਾਹਿ, ਕਾਫ਼ ਕਨਾਇਤ ਰੇ ਰਿਆਜ਼ਤ ਸੋ ਇਹ ਤਿੰਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਫਕੀਰੀ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਾਂ ਹਾਜੀ ਬੋਲੇ :-

ਅਵਲ ਨਾਮ ਖੁਦਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਬੀ ਰਸੂਲ

ਨਾਨਕ ਕਲਮਾ ਯਾਦ ਕਰ ਦਰਗਾਹ ਪਵੇ ਕਬੂਲ

ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ :-

ਏਕੇ ਨਾਮ ਖੁਦਾਇ ਹੈ ਕੇਤੇ ਨਬੀ ਰਸੂਲ

ਨਾਨਕ ਨੀਅਤ ਰਾਸ ਕਰ ਜੋ ਦਰਗਾਹ ਪਵੇ ਕਬੂਲ

(ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ)

ਸੋ ਫਿਰ ਇਕ ਸਾਲ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਫਤਗੂ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਅਰ ਹੋਰ ਰੁਕਨਦੀਨ ਦੀ ਗੁਫਤ ਸੁਨੀਦ ਮਕੇ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਥੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਹਾਜੀ ਭਖਰ ਖਵਾਜੇ ਦੇ ਮੁਕਾਮ ਤੇ ਮਿਲੇ ਸੇ ਸੋ ਸਭੇ ਮਕੇ ਆਇ ਕੇ ਪੁਛਣ ਲਗੇ ਕਿ ਇਹ ਫਕੀਰ ਕਦ ਦਾ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਹਾਜੀਆਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਇਥੇ ਆਇਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਕ ਬਰਸ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਮਕੇ ਦੇ ਫਿਰਨ ਦੀ ਭੀ ਅਰ ਹੋਰ ਹਕਾਇਤਾਂ ਭੀ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਨਾਇਆ ਤਾਂ ਸਭ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਭਨਾਂ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਮਸੀਤ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਸਭ ਛੁਪਾ ਦਿਉ ਅਤੇ ਇਸ ਫਕੀਰ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਨਿਮਾਜ਼ ਦੇ ਉਚੁ ਵਾਸਤੇ ਆਬ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਤੂੰ ਲਿਆ ਦੇਹੁ। ਸੋ ਐਸੀ ਸਲਾਹ ਕਰ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ ਕਰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਉਚੁ ਵਾਸਤੇ ਆਬ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਮਕੇ ਦੀ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ ਵਿਚ ਆਸਾ ਠੋਕਿਆ ਤਾਂ ਆਬ ਓਥੋਂ ਛਮ ਛਮ ਨਿਕਲਿਆ।

ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਭਨਾਂ ਉਜ੍ਜੁ ਕਰ ਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜੀ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਆਬ ਕਹਾਂ ਸੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਈਹਾਂ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਲਿੰਗ ਹੈ ਅਰ ਏਹ ਬੜੀ ਬਰਕਤ ਦੀ ਜਗਾ ਹੈ ਅਰ ਆਬੇ-ਹਯਾਤ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਲਿਆਇ ਕੇ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਗੁਸਲ ਕਰਾਇੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਉਸ ਥੀ ਆਬ ਸਿੱਮ ਸਿੱਮ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।

ਰੂਮ (ਟਰਕੀ) ਦੇ ਇਕ ਸਹਿਰ ਜਾਣਾ

...ਅਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਥੋਂ ਟੁਰ ਕੇ ਰੂਮ ਕੇ ਸਹਿਰ ਵਿਚ ਗਏ। ਸੋ ਰੂਮ ਦਾ ਹਮੀਦ ਕਾਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੀ ਅਰ ਉਸਨੇ ਪੈਤਾਲੀ ਗਜ਼ ਖਜ਼ਾਨਾ ਜੋੜਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਖਰਾਇਤ ਨਾਹਾ ਕਰਦਾ ਅਰ ਬੜਾ ਜਾਲਮ ਸੀ। ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਅਗੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਜੋ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਲਗਾ ਸਬਦ ਗਾਵਣ :-

ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ ਮਲੂਕ ਉਮਰੇ ਗਏ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੂਚ॥

ਘੜੀ ਮੁਹਤਿ ਕਿ ਚਲਣਾ ਦਿਲ ਸਮਝੁ ਤੂੰ ਭਿ ਪਹੁਚੁ॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰ ੧ ਅਸਟਪਦੀਆ ॥ ੧੭॥

(੬੪))

ਸੋ ਜਾਂ ਲਗਾ ਮਰਦਾਨਾ ਸਬਦ ਗਾਵਣ ਤਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚੌਪਦਾਰ ਜੋ ਆਹੇ ਸੋ ਸਬਦ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜਾਇ ਕਹੋ ਜੋ ਫਕੀਰ ਸਦਦਾ ਹੈ ਦੀਦਾਰ ਦੇ ਜਾਓ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਿਸੇ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਕ ਸਿੱਟਾ ਕਣਕ ਦਾ ਹੈ ਅਰ ਸੇਰ ਸੇਰ ਪਕੇ ਦਾ ਉਸ ਦਾ ਦਾਣਾ ਹੈ ਅਰ ਓਹ ਸਿੱਟਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈ। ਸੋ ਜਦ ਕੋਈ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਪੁਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੜੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜੇ ਕਰ ਤੁਸੀਂ ਓਸ ਦਾ ਜਬਾਬ ਦੇਹੋ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਲੈ ਆਵਨੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, ਲੈ ਆਓ ਅਸੀਂ ਉਤਰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਓਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਲੈ ਆਏ। ਸੋ ਬਾਬਾ ਅਗੇ ਠੀਕਰੀਆਂ ਚੁਣਦਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਉਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਆ ਹੈ ਫਕੀਰ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਚੁਣਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਅਸੀਂ ਮਰਦੀ ਵਾਰੀ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਖਿਆ ਠੀਕਰੀਆਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕਯੋਂ ਕਰ ਨਿਭਣਗੀਆਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿਥੇ ਤੇਰਾ ਪੈਤਾਲੀ ਗਜ਼ ਖਜ਼ਾਨਾ ਲਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਿਥੇ ਅਸੀਂ ਭੀ ਠੀਕਰੀਆਂ ਚਾਇ ਰਖਾਂਗੇ। ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਨਾਲ ਲਗੀਆਂ ਜਾਵਨਗੀਆਂ। ਤਾਂ ਕਾਰੂ ਕਹਿਆ, ਮੈਂ ਭੀ ਜਾਣਨਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੈਤਾਲੀ ਗਜ਼ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਿਭਦਾ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਮੇਰਾ ਜੀਉ ਖਰਾਇਤ ਕਰਨ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਤਬ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਅਗੇ ਭੀ ਕਾਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸੀ ਸੋ ਉਸਨੇ ਚਾਲੀ ਗਜ਼ ਖਜ਼ਾਨਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਖਰਾਇਤ ਨਾਹਾ ਕਰਦਾ। ਅਰ ਮਿਹਤਰ ਮੂਸੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਜੋ ਤੂੰ ਚਉਥਾ ਹਿੱਸਾ ਖਰਾਇਤ ਕਰ, ਸੋ ਉਸਨੇ ਖਰਾਇਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪੈਰਾਂ ਤੀਕਰ ਜਮੀਨ ਦੇ ਵਿਚ ਧਸ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਿਹਤਰ ਮੂਸੇ ਕਹਯਾ ਜੇ ਚਉਥਾ ਹਿੱਸਾ ਖਰਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਖਰਾਇਤ ਕਰ। ਤਾਂ ਕਾਰੂ ਨੇ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਅਰ ਕਮਰ ਤੀਕ ਜਮੀਨ ਵਿਚ ਧਸ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਮਿਹਤਰ ਮੂਸੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਚਾਹਲੀ ਗਜ਼ ਵਿਚੋਂ

ਇਕ ਗਜ ਖਰਾਇਤ ਦੇਹੁ। ਤਦ ਭੀ ਉਸ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਸੋ ਫਿਰ ਚਾਹਲੀ ਗਜ ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਮਿਲੇ ਅਰ ਹੁਣ ਤੀਕ ਪਤਾਲ ਵਿਚ ਗਰਕ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।....

ਜੋ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਸੁਣਿਆ ਰੂਪਾ ਕਢਵਾਇ ਲਿਆ ਹੈ, ਸੋ ਮੋਇਆਂ ਧਨ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਤੇ ਗੁਨਾਹ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਵਣਗੇ, ਅਤੇ ਜੋ ਖਰਾਇਤ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਦਹ ਹਿਸਾ ਏਥੇ ਮਿਲੇਗੀ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰ ਹਿਸਾ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਮਿਲੇਗੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚ ਨਸੀਹਤ ਨਾਮਾ ਉਚਾਰਯਾ। ਨਸੀਹਤ ਨਾਮਾ ਮਹਲਾ ੧:-

ਕੀਚੈ ਨੇਕ ਨਾਮੀ ਜੋ ਦੇਵੈ ਖੁਦਾਇ

ਜੁ ਦੀਸੈ ਜਿਮੀ ਪਰ ਸੁ ਹੋਸੀ ਵਨਾਹ

(ਇਹ ਥਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ)

ਜਾਂ ਇਹ ਨਸੀਹਤ ਨਾਮਾ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਤਾਂ ਕਾਰੂ ਨੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਤੇ ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ। ਅਰ ਕਹਯਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹਥੋਂ ਸਭ ਖਜ਼ਾਨੇ ਖਰਾਇਤ ਕਰ ਦੇਵੋ ਅਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਰਾਦਰ ਕਰ ਜਾਣੋ।.... ਤਾਂ ਹਮੀਦ ਕਾਰੂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਰ ਅਰ ਖਜ਼ਾਨਾ ਉਸ ਥੀਂ ਖਰਾਇਤ ਕਰਾਇ ਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਬਗਦਾਦ ਨੂੰ ਗਏ।

ਬਗਦਾਦ ਜਾਣਾ

ਅਰ ਕਿਲੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਜਾਇ ਆਸਨ ਕੀਤਾ। ਸੋ ਇਕ ਬਾਬਾ ਅਕਾਲ-ਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਦੂਜਾ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ ਹੈ। ਸੋ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬ ਵਜਾਵਣ ਲਗਾ ਤਾਂ ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਬਾਸੀ ਜੋ ਹੋਸਨ ਉਨਾਂ ਹਜ਼ਰਤ ਪੀਰ ਨੂੰ ਜਾਇ ਕਹਯਾ; ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਸਹਿਰ ਵਿਚ ਸਰੋਦ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਸੋ ਇਥੇ ਇਕ ਫਕੀਰ ਆ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਅਰ ਉਸ ਨਾਲ ਇਕ ਮੁਤਰਬ ਹੈ ਸੋ ਸਰੋਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਕਹਯਾ ਜਾਓ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਹਿ ਕਰੋ। ਸੋ ਜਾਂ ਆਦਮੀ ਮਨਹਿ ਕਰਨ ਆਏ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਜਉ ਲਗ ਪੀਰ ਆਵੈ ਤਉ ਲਗ ਸਰੋਦ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਪੀਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇ ਕਹਯਾ, ਸੋ ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾਂ ਸਮੇਤ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸਭ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਉਫੇਰੇ ਆਇ ਬੈਠੇ ਅਰ ਉਨਾਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਅਸਾਂ ਜੋ ਸਰੋਦ ਮਨਹਿ ਕੀਤਾ ਸੀ ਸੋ ਤੁਸਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹਟਾਇਆ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, ਸਰੋਦ ਬਿਨਾਂ ਰੂਹ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਆਦਮ ਆਦਮੀ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਜੁਸੇ ਵਿਚ ਰੂਹ ਪਰਵੇਸ਼ ਨਾ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਜੋ ਇਸਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਸਰੋਦ ਕਰੋ। ਸੋ ਜਦ ਸਰੋਦ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਰੂਹ ਇਸ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਰੋਦ ਕਯੋਂ ਮਨਹਿ ਕਰਦੇ ਹੋ ਅਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋ ਅਸਾਡੇ ਪੈਕੰਬਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮਨਹਿ ਕਰਨੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪੈਕੰਬਰ ਨੇ ਤੋ ਬਦਫੈਲੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਨਹਿ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਸਰੋਦ ਬਦਫੈਲੀਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ਸੁਣਹੁ ਅਰ ਉਮਰ ਆਪਣੀ ਅਜਾਇਆਂ ਨਾ ਕਰਹੁ। ਪਰ ਖੁਦਾ ਦੇ ਯਾਦ ਦਾ ਸਰੋਦ ਉਮਰ ਨੂੰ ਬਹਿਰਾਮੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਸਰੋਦ ਸੁਣਹੁ ਕਯੋਂ ਕਿ ਇਹ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਸਿਫਤ ਦਾ ਸਰੋਦ ਹੈ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਕਹਯਾ ਜਿਮੀ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਅਸਾਡਾ ਪੈਕੰਬਰ ਹੈ, ਅਰ ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਸਿਫਤ ਉਸ ਕਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰੋਦ ਉਸ ਮਨਹਿ ਕੀਤਾ ਹੈ।...

...ਸੋ ਅਬ ਤੁਸੀਂ ਆਖੋ ਕਿ ਇਸ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚ ਤੁਸਾਡਾ ਆਵਣਾ ਕਿਉਂ ਕਰ ਹੈ। ਅਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਫਕੀਰ ਹੋ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਤੁਸਾਡੇ ਤਾਂ ਅਵਲ ਦੇਇ ਪੀਰ ਹੋਏ ਹਨ ਸੋ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਨੌ ਖਾਨਦਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਬਦੁਲ ਵਾਹਦ ਨੇ ਪੰਜ ਖਾਨਦਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸੋ ਚੌਦਹ ਖਾਨਦਾਨਾਂ ਥੀਂ ਬਹੁਤਰ ਫਿਰਕੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਨਹੀਂ। ਰਹਿ ਫਕੀਰ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਵੇਦ ਦੇ ਧਰਮ ਥੀਂ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਹਯਾਤੀ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਕਹਯਾ ਇਕੋ ਤਾਂ ਈਮਾਨ ਲੈ ਕਿਸੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਹੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਸੰਗਸਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਉਥੇ ਸੁਰ ਕਰ ਕੇ ਬਾਂਗ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਜੋ ਗੁਰਬਰ ਅਕਾਲ "ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ" "ਚਿਤਚਰਨ ਨਾਮ ਘਰਿ ਘਰਿ ਪ੍ਰਨਾਮ" "ਪ੍ਰਭ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੋ ਸਰ ਜਵਾਲ।" ਸੋ ਜਾਂ ਏਹ ਸਬਦ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਕੰਨ ਪਇਆ ਤਾਂ ਸਭੇ ਮੂਹਛਾ ਹੋ ਗਏ ਅਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਤੁਰ ਤੁਰ ਵੇਖਣ ਅਰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਤੇ ਦਸਤ ਪਾ ਜੁੰਬਲ ਦੀ ਸ਼ਕਤ ਰਹਿ ਗਈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਟਾਖਯ ਕਰ ਪੀਰ ਨੂੰ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਸੋ ਪੀਰ ਸਭ ਮੁਰੀਦਾਂ ਵਲੋਂ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਮਰਾਕਬੇ ਵਿਚ ਨਿਗਾਹ ਕਰ ਡਿਠਾ ਕਿ ਇਹ ਫਕੀਰ ਵਡਾ ਮਸਤਾਨਾ ਹੈ ਅਰ ਸਭਨਾਂ ਖਾਨਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰਦ ਕੇ ਇਕ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਖਾਨਦਾਨ ਇਸ ਪਛਾਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਧਰਤੀ ਆਸਮਾਨ ਵਿਚ ਖੁਦਾਇ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਯਾਦ ਬਿਨਾ ਇਕ ਦਮ ਭੀ ਇਸ ਦਾ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਪਉੜੀ ਛਤਵੀ ਚਲੀ :-

ਪੁਛੇ ਪੀਰ ਤਕਰਾਰ ਕਰਿ ਏਹੁ ਫਕੀਰੁ ਵਡਾ ਆਤਾਈ।

ਏਥੇ ਵਿਚਿ ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਵਡੀ ਕਰਾਮਾਤਿ ਦਿਖਲਾਈ।

(ਵਾਰ ੧ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਪਉੜੀ ੩੬)

ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਕਰਾਰ ਕਰ ਕੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਸਿਫਤ ਗਾਵਹੁਗੇ ਤਾਂ ਖੁਦਾ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਹੋਵਹੁਗੇ। ਤਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਉਥੋਂ ਉਠਿਆ ਅਤੇ ਮਦੀਨੇ ਦੀ ਜ਼ਿਆਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਧਾਰਿਆ।

ਮਦੀਨੇ ਜਾਣਾ

ਗੜ ਬਗਦਾਦ ਨਿਵਾਇਕੇ ਮਕਾ ਮਦੀਨਾ ਸਭੇ ਨਿਵਾਇਆ।

(ਵਾਰ ੧, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਪਉੜੀ ੩੭)

ਤਾਂ ਸਭ ਮਕੇ ਦੇ ਹਾਜੀ ਭੀ ਅਰ ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਭੀ ਮਦੀਨੇ ਨੂੰ ਆਏ। ਅਰ ਇਹ ਬਾਤ ਮਨ ਵਿਚ ਨਿਸਚੇ ਕੀਤੀ ਜੋ ਉਥੇ ਸਾਡੇ ਚਾਰ ਇਮਾਮ ਹੋਨ ਅਰ ਹੋਰ ਵਲੀ ਤੇ ਸੇਖ ਬਹੁਤ ਹੋਨ ਤੇ ਉਥੇ ਚਲ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਗੋਸਟਿ ਕਰਾਂਗੇ। ਸੋ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਫਤਰੋਂ ਕਰ ਕੇ ਜੀਤਾਂਗੇ.....ਤਾਂ ਈਮਾਮ ਗਰੁਸ ਦੀ ਪੁਛਿਆ :-

ਚਾਰ ਯਾਰ ਹੈਂ ਨਬੀ ਦੇ ਜੋ ਜਾਨੈ ਸੋ ਪੀਰ

ਬਿਨ ਬੁਝੇ ਸੂਝੇ ਨਹੀਂ ਭਾਵੇਂ ਹੋਇ ਫਕੀਰ

ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ:-

ਖਾਕ ਬਾਦ ਆਬ ਆਤਸੀ ਚਾਰ ਯਾਰ ਤੂੰ ਜਾਨ
ਤਿਸ ਤੇ ਤਨ ਪ੍ਰਗਟ ਭਏ ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਪਛਾਨ
ਰੂਹ ਜੁ ਨੂਰ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਸੋਈ ਨਬੀ ਰਸੂਲ
ਨਾਨਕ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਣਸੀ ਸੋਈ ਪਵੈ ਕਬੂਲ।

ਤਾਂ ਇਮਾਮ ਆਜ਼ਮ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬਦਕਾਰਾਂ ਦੇ ਤਾਂ ਦੇ ਮਾਰਨ
ਵਾਸਤੇ ਖੁਦਾਇ ਆਪ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।.....ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ ਵਿਚ ਸਬਦ ਉਚਾਰਿਆ:-

ਇਆਨੜੀਏ ਮਾਨੜਾ ਕਾਇ ਕਰੇਹਿ॥

ਆਪਨੜੈ ਘਰਿ ਹਰਿ ਰੰਗੇ ਕੀ ਨ ਮਾਣੇਹ॥

ਸਹੁ ਨੇੜੈ ਧਨ ਕੰਮਲੀਏ ਬਾਹਰੁ ਕਿਆ ਚੂਢੇਹਿ।

(ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧॥ ਘਰ ੩॥ ੩॥ (੭੨੨))

ਅਰ ਹੋਰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਸਵਾਲ ਜਬਾਬ ਹੋਨ ਜੋ ਮਦੀਨੇ ਦੀ ਗੋਸਟ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਸ
ਵਾਸਤੇ ਇਥੇ ਸੰਕੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਮਾਮ ਅਬਰਫ ਕਹਿਆ ਸਾਨੂੰ ਕੁਛ ਨਸੀਹਤ ਕਰੋ।
ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਬਹਿਰ ਤਵੀਲ ਕੀਤਾ ਮੁਨਜਾਤ ਮਹਲਾ ੧:-

ਲਾਇਕ ਆਨ ਅਸਤ, ਸਜਾਵਾਰ ਹੁਮਨ ਅਸਤ।

(ਇਕ ਤੁਕ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ)

....ਸੋ ਜਾਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਬਾਬੇ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਭਨਾਂ ਇਮਾਮਾਂ ਤੇ ਹਾਜੀਆਂ ਨੇ
ਬਾਬੇ ਅਗੇ ਤਾਜ਼ੀਮ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਤੁਸਾਂ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਿਆਂ ਰਹਿਣਾ।
ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਥੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਰੁਖਸਤ ਹੋਏ।

ਸ਼ਿਕਾਰ ਪੁਰ ਜਾਣਾ

ਅਰ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟ। ਸੋ ਜਦ ਮਰਦਾਨੇ ਅਖੀਆਂ ਮੀਟ ਕੇ
ਖੋਲੀਆਂ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖੇ ਜੋ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਉਰਾਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਪੁਰ ਦੀ ਹੱਦ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਉਥੇ
ਇਕ ਨੂਰ ਨੁਸਤਰ ਨਾਮਾ ਸਰਾਈ ਬਕਰੀਆਂ ਚਾਰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਉਸ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕਰ ਲੋਟਾ ਦੁਧ
ਦਾ ਅਗੇ ਆਣ ਰਖਿਆ। ਅਰ ਸ੍ਰੀ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮਰਦਾਨਿਆ ਦੁਧ ਪੀਉ। ਤਾਂ
ਮਰਦਾਨੇ ਦੁਧ ਪੀਤਾ ਅਰ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਤੂੰ ਕਿਸ ਭਾਵਨੀ ਕਰ ਦੁਧ ਲਿਆਇਆ
ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਮੈਂ ਧਨ ਬੀ ਹੀਣ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਪਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ
ਫਕੀਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਬਖਸ਼ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਸੋ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਨਾਂ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇਸ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਰਾਜ ਮਿਲੇ।
ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਤੂੰ ਵਰ ਦੇਹ ਜੋ ਇਹ ਤੇਰਾ ਹੀ ਸਿਖ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ
ਕਹਿਆ ਤੀਨ ਬਾਤਾਂ ਕਰ, ਤੇਰਾ ਰਾਜ ਹੋਇ ਜਾਇਗਾ ਸੋ ਏਹ ਹੋਨ ਜੋ ੧ ਸਿਰ ਪਰ ਕੋਸ ਰਖਣੇ
ਦੂਜਾ ੨ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਦਾ ਜਾਗਣਾ ਤੇ ਸਵੇਰੇ ਸਮੇਂ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਜਪਣਾ ਅਰ ੩
ਤੀਸਰਾ ਇਹ ਕਿ ਸਾਧ ਸੰਤ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਟਹਲ ਕਰਣੀ। ਸੋ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ
ਅਰ ਵਰ ਰਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਦੇਇ ਕਰ ਉਬਹੁ ਅਗੇ ਆਏ ਤਾਂ ਇਕ ਦਊਦ ਜੁਲਾਹਾ ਸੀ ਸੋ ਉਹ

ਕਲੀਚਾ ਬਣਾਇ ਕਰ ਲਿਆਇਆ ਅਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕਰ ਕਹਯਾ ਜੋ ਏਹ ਹੇਠ ਵਿਛਾਈਐ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਅਸਾਡੇ ਹੇਠ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਐਸਾ ਧਰਤੀ ਦਾ ਕਲੀਚਾ ਵਿਛਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਕਦੇ ਪੁਰਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ ਪਰ ਏਹ ਕੁਤੀ ਜੋ ਸੂਈ ਪਈ ਹੈ ਅਰ ਸੀਤ ਨਾਲ ਪਈ ਕੰਬਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਕਲੀਚਾ ਇਸ ਉਪਰ ਪਾਉ ਤੇ ਚੂਰੀ ਨਿਤ ਇਸ ਨੂੰ ਖਵਾਇਆ ਕਰ ਪਰ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਉਥੇ ਦੀਵਾ ਬਾਲਦਿਆਂ ਰਹਿਣਾ ਅਰ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਜਪਦਿਆਂ ਰਹਿਣਾ। ਅਰ ਸਾਧਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਟਹਲ ਕਰਣੀ ਜੋ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚੋਂ ਤੇਨੂੰ ਨਿਰਕਾਮ ਪਦਵੀ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੋ ਐਸੇ ਐਸੇ ਬਚਨ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਬੀਤੀ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆਈ ਹੈ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਾਪਸੀ

ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪਿਤਾ ਕਾਨ੍ਹ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਨੂੰ ਬਾਲੇ ਨੇ ਅਸਾਡੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਦੀ ਖਬਰ ਦਸੀ ਹੈ। ਜੋ ਤਿਸ ਵੇਲੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜ੍ਹ ਅਸਾਨੂੰ ਉਡੀਕਦੇ ਹਨ। ਅਰ ਬਾਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਬਦ ਦੇ ਪਰਚੇ ਨਾਲ ਪਰਚਾਈ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਭਲਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨੂੰ ਚਲੀਐ। ਇਹ ਵਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਮਰਦਾਨਾ ਸੋ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਜਦ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਉਠਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਵੇਖੇ ਕਿ ਜੋ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮੈਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਯਾ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਿੰਧ ਦੇ ਕੰਢੇ ਸੁਤੇ ਸਾਂ ਅਰ ਏਥੇ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਕਿਉਂਕਰ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਜਗਤ ਕੇ ਕਾਲ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਰ ਮਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿਚ ਖਲੋਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਜੇਹਾ ਸੰਕਲਪ ਮਨ ਵਿਚ ਆਵਦਾ ਹੈ ਤੇਹਾ ਪ੍ਰਤਖ ਹੋ ਖਲੋਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਯਾ ਤੇਰੀ ਤੂੰ ਹੈਂ ਜਾਣ ਸੋ ਜਾਂ ਦਿਨ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਅਗੇ ਜਾਇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਰ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਤੁਸਾਡੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਮਕਾ ਮਦੀਨਾ ਸਭ ਦੇਖ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਾਨ੍ਹ ਕਹਿਆ ਬਚਾ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਤੇਰੀ ਭਉਂਦਿਆਂ ਗੁਦਰੀ ਹੈ ਅਰ ਅਸਾਂ ਤੇਨੂੰ ਰਜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਡਿਠਾ ਸੋ ਹੁਣ ਸੈਸਾਰੀ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰ ਅਰ ਆਪਣੇ ਸਹਿਰ ਵਿਚ ਅਰ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹੁ। ਤੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਭੀ ਲਾਇਕ ਹੋਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਪਿਤਾ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਆਗੇ ਪਉੜੀ ਅਠਸਤਵੀਂ ਚਲੀ :-

ਫਿਰਿ ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਕਰਤਾਰਪੁਰਿ ਭੇਖੁ ਉਦਾਸੀ ਸਗਲ ਉਤਾਰਾ॥

(ਵਾਰ ੧, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਪਉੜੀ ੩੮)

ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਦਾ ਮਿਲਣਾ

.....ਅਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲਹਿਣਾ ਸੀ ਅਰ ਖੰਡੂਰ ਖਹਿਰਿਆਂ ਦੇ ਵਸਦਾ ਸੀ। ਅਰ ਚੰਡੀ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸੀ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜਯੋਂ ਜਯੋਂ ਬਾਣੀ ਸੁਣੇ ਤਯੋਂ ਤਯੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਹੋਂਦੀ ਆਵੇ। ਤਾਂ ਨਉਰਾਤਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁਆਲਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਆਇਆ। ਜੋ ਜਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਟੁਰਿਆ ਤਾਂ ਆਖਿਓਸੁ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਭੀ ਕਰ ਜਾਵਾਂ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨੂੰ ਆਇਆ ਅਰ ਅਗੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਿਸ ਖੂਹ ਉਸ ਆਵਣਾ ਸੀ ਉਥੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ ਅਰ ਲਹਿਣਾ ਭੀ ਖੂਹ ਪਰ ਆਇਆ। ਅਰ ਆ ਕਰ

ਕਹਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਤੇ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਚਲ ਅਸੀਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂਦੀਆਂਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਸੰਸਾਰੀ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਪਛਾਣੇ ਨਾਹੀਂ ਪਰ ਬਾਬੇ ਨਾਲ ਲਗ ਆਇਆ। ਸੋ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਲੋਗ... ਮਿਲਣ ਤੇ ਮਥਾ ਟੇਕਣ ਤਿਉਂ ਤਿਯੋਂ ਉਹ ਜਾਣੇ ਕਿ ਜਿਸ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਪਾਸ ਐਸੇ ਐਸੇ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਉਹ ਵਡਾ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਖਲਵਾ ਗਏ ਅਰ ਕਹਿ ਗਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰੋਂ ਪੁਛ ਕੇ ਤੇਨੂੰ ਸਦ ਘਲਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅੰਦਰ ਮੰਜੀ ਤੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਅਰ ਇਕ ਸਿਖ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਜੋ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਇਕ ਸਿਖ ਖਲੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਨੂੰ ਸਦ ਲਿਆਉ। ਤਾਂ ਸਿਖ ਨਾਲ ਲਹਿਣਾ ਅੰਦਰ ਆਇਆ ਘਰ ਆਇ ਮਥਾ ਟੇਕਯਾ ਅਰ ਖਰੋਟ ਤੇ ਮਿਸਰੀ ਅਗੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਰਖਿਆ ਤੇ ਕਹਯਾ ਜੀ ਮੈਂ ਤੁਸਾਨੂੰ ਪਸਾਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਰ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕੇ ਆਪ ਲਿਆਏ ਹੋ ਸੋ ਤੁਸਾਂ ਮੇਰੀ ਲਾਜ ਰਖਣੀ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਆਪਾ ਛੱਡਕੇ ਤੇ ਸਾਡੇ ਬਚਨ ਮਿਠੇ ਕਰ ਮੰਨੋਗਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ ਕਯੋਂ ਕਿ ਜੋ ਸਿਖ ਮੁਰਦੇ ਦੀ ਨਿਆਈ ਆਪਣੇ ਸੰਕਲਪ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰ ਜੋ ਗੋਰ ਰੂਪ ਹੈਨ ਤਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਜਾਂਵਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਜੋ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਲਿਆਇਆ ਸੀ ਖਰੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਰੀ ਕੱਢ ਕੇ ਅਰ ਮਿਸਰੀ ਰਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਰਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵਰਤਾਇਆ, ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰਖਿਆ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਏ ਲਹਿਣਾ ਜੋ ਕੁਛ ਘਰ ਬਾਰ ਦੀ ਖਬਰ ਲੈਣੀ ਹੋਈ ਸੋ ਲੈ ਆਉ। ਤਾਂ ਲਹਿਣੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਘਰ ਬਾਰ ਵੀ ਤੁਹੀਂ ਤੇ ਗੁਰ ਭੀ ਤੁਹੀਂ ਹੋ ਅਰ ਮੈਂ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਥੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਠ ਪਹਿਰ ਸੇਵਾ ਟਹਿਲ ਕਰਦਾ ਰਹੇ। ਅਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦਾ ਰਹੇ ਅਰ ਆਪ ਭੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰੇ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਰਹਨ ਅਰ ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠਣ ਓਥੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਅਰ ਜਿਥੇ ਜਾਵਣ ਉਥੇ ਹੀ ਨਾ ਜਾਵੇ ਅਰ ਸਦਾ ਟਹਿਲ ਕਰੇ। ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਪਣੀ ਖੇਤੀ ਜੋ ਚਾਵਲਾਂ ਦੀ ਸੀ ਉਥੇ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਡੀਲਾ ਤੇ ਘਾਹ ਕਢਾਇਆ। ਤਾਂ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਿਨਾਂ ਪੰਡਾਂ ਕਰ ਕੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਮਹੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸਿਰ ਤੇ ਚੁਕ ਕੇ ਲੈ ਜਾਵੋ। ਤਾਂ ਪੁਤਰਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਟਹਿਲੀਏ ਚੁਕਣ ਵਾਲੇ ਬੋਲੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਲਹਿਣੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਟਹਿਲੀਏ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਕਯੋਂ ਚੁਕਵਾਂਦੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਤਿਨੇ ਪੰਡਾਂ ਇਕਠੀਆ ਕਰਕੇ ਚੁਕ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਜੋ ਪੰਡ ਨੂੰ ਚਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸੋਈ ਪੰਡ ਚਾਂਵਦਾ ਹੈ।

ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਅਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਹੇ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਇਥੇ ਦੀਵਾਰ ਧਰਮਸਾਲ ਦੀ ਉਸਾਰੋ। ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ ਮਜ਼ੂਰ ਬਹੁਤ ਹਨ। ਝਲਾਂਗੇ ਉਠ ਕੇ ਮਜ਼ੂਰ ਲਾ ਕੇ ਉਸਾਰ ਲਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਹੁਣੇ ਹੀ ਉਸਾਰਨੀ ਹੈ ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਉਸਾਰੋ। ਤਾਂ ਉਹ ਲਗੇ ਉਸਾਰਣ। ਸੋ ਜਾਂ ਅਧੀ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਰੀ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਇਥੋਂ ਕੰਧ ਢਾਹੋ ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਢਾਹੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਫੇਰ ਉਸਾਰੋ ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਸਵਣ ਦੇਹੋ। ਜਦ ਦਿਨ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸਾਰ ਲਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਦੀਵਾਰ ਉਸਾਰ। ਤਾਂ ਕਈ ਦਿਨ ਤੇ ਕਈ ਰਾਤੀ ਉਸਾਰੇ ਭੀ ਤੇ

ਢਾਹੇ ਭੀ। ਤਾਂ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਕਹਿਆ ਮਸਤਾਨਿਆ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਫੇਰ ਫੇਰ ਢਾਹਦੇ ਹੋ ਤੇ ਉਸਾਰਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਅਸਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਦੀਵਾਰ ਨਾਲ ਕੀ ਪਰਯੋਜਨਾ। ਸੋ ਜਾਂ ਕਿਤਨੀ ਮੁੱਦਤ ਗੁਜਰੀ ਤਾਂ ਲਹਿਣਾ ਸਭਨੀਂ ਥੀਂ ਗਿਆਨ ਕਰ ਵਸੇਖ ਹੋਇ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੋ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਭਾਰੀ ਭਾਰ ਸਨ ਸਭ ਉਤਰ ਗਏ।

ਸ਼ਿਵਰਾਤ ਦੇ ਮੇਲੇ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਮੇਲਾ ਸ਼ਿਵਰਾਤ ਦਾ ਹੋਇਆ ਅਰ ਸਭਨਾਂ ਸਿਧਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਈਏ ਅਤੇ ਜੋ ਅਸੀਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਚਰਚਾ ਕਰ ਜੀਤੀਆ ਤਦ ਅਸਾਡੀ ਰਹਿ ਆਵੇਗੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਭੇ ਸਿੱਧ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇ ਅੰਗਦ ਜੀ ਭੀ ਮੇਲੇ ਦੇ ਦਰਸਨ ਨੂੰ ਆਏ। ਅਗੇ ਪਉੜੀ ਉਨਤਾਲੀਸਵੀਂ ਚਲੀ।

‘ਮੇਲਾ ਹੁਣ ਸ਼ਿਵਰਾਤ ਦਾ ਬਾਬਾ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਆਇਆ ਈ.....

ਸ਼ਿਵਰਾਤ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਜਬ ਗੋਰਖ ਥੀ ਆਇ ਸਭੀ ਸਿੱਧ ਤੇ ਨਾਥ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਭੀ ਉਥੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇ ਲਹਿਣਾ ਭੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਤਾਂ ਭਗਤੀਏ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਸਾਂਗ ਲਿਆਏ ਅਰ ਸਭੇ ਜਗਤ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਣ ਆਇਆ ਅਤੇ ਜੋਗੀਆਂ ਵਲ ਕੋਈ ਜਾਵੇ ਨਾਹੀਂ ਅਤੇ ਭਗਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਛਮੀ ਆਣ ਕੇ ਲਗੀ ਵਰਸਣ। ਭਗਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜੋਗੀਆਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਭਗਤੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰਤ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਓਹ ਲੋਟਾ ਜੋ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਭਗਤੀਏ ਲੱਛਮੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤਿਸ ਨੂੰ ਛਪਾ ਕੇ ਸੱਤਵੇਂ ਅਕਾਸ਼ ਤੇ ਰਖ ਆਇਆ ਅਤੇ ਭਗਤੀਏ ਜਦ ਰੋਕ ਸਮਾਲਣ ਤਾਂ ਲੋਟਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਅਰ ਓਹ ਲਗੇ ਫਿਰ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਓਥੇ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਲੋਟੇ ਨੂੰ ਸੱਤਵੇਂ ਅਕਾਸ਼ ਥੀਂ ਹਥ ਪਾਕੇ ਕਢ ਲਇਆ ਅਰ ਐਸਾ ਅਸਚਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਜੇ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਆਂਵਦਾ ਹੀ ਹੈ ਸੀ ਜੋ ਅਗੇ ਹੀ ਫੇਰ ਭਗਤੀਏ ਗਾਵਣ ਲਗ ਪਏ। ਤਾਂ ਏਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਰਿਸ਼ਕ ਖਾਦੀ ਤਾਂ ਪਉੜੀ ਚਾਲਵੀਂ ਅਗੇ ਲਿਖੀ :-

ਖਾਧੀ ਖੁਣਸਿ ਜੋਗੀਸਰਾਂ ਗੋਸਟਿ ਕਰਨਿ ਸਭੇ ਉਠਿ ਆਈ॥
ਪੁਛੇ ਜੋਗੀ ਭੰਗਰ ਨਾਥੁ ਤੋਹਿ ਦੁਧ ਵਿਚਿ ਕਿਉਂ ਕਾਂਜੀ ਪਾਈ॥
ਫਿਟਿਆ ਚਾਟਾ ਦੁਧ ਦਾ ਰਿੜਕਿਆ ਮਖਣੁ ਹਥਿ ਨ ਆਈ॥
ਭੋਖ ਉਤਾਰਿ ਉਦਾਸਿ ਵਤਿ ਕਿਉਂ ਸੰਸਾਰੀ ਗੀਤਿ ਚਲਾਈ॥
ਨਾਨਕ ਆਖੇ ਭੰਗਰਿ ਨਾਥੁ ਤੇਰੀ ਮਾਉ ਕੁਚਜੀ ਆਹੀ॥
ਭਾਂਡਾ ਧੋਇ ਨ ਜਾਤਿਓਨੁ ਭਾਇ ਕੁਚੱਜੇ ਫੁਲ ਸੜਾਈ॥
ਹੋਇ ਅਤੀਤੁ ਗ੍ਰਿਹਸਤਿ ਤਜਿ ਫਿਰਿ ਉਨਹੁ ਕੇ ਘਰਿ ਮੰਗਣਿ ਜਾਈ॥
ਬਿਨੁ ਦਿਤੇ ਕਛੁ ਹਥਿ ਨ ਆਈ॥

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਪਉੜੀ ੪)

ਇਹਿ ਸੁਣਿ ਬਚਨ ਜੋਗੀਸਰਾਂ ਮਾਰਿ ਕਿਲਕ ਬਹੁ ਰੂਇ ਉਠਾਈ॥
 ਖਟਿ ਦਰਸਨ ਕਉ ਖੇਦਿਆ ਕਲਿਜੁਗਿ ਨਾਨਕ ਬੇਦੀ ਆਈ॥
 ਸਿਧਿ ਬੋਲਨਿ ਸਭ ਅਵਖਧੀਆਂ ਤੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਕੀ ਧੁਨੇ ਚੜਾਈ॥
 ਰੂਪ ਵਟਾਏ ਜੋਗੀਆਂ ਸਿੰਘ ਬਾਘਿ ਬਹੁ ਚਲਿਤ ਦਿਖਾਈ॥
 ਇਕ ਪਰਿ ਕਰਿ ਕੈ ਉਡਰਨਿ ਪੰਥੀ ਜਿਵੈ ਰਹੇ ਲੀਲਾਈ॥
 ਇਕਿ ਨਾਗ ਹੋਇ ਪਉਣ ਛੋੜਿਆ ਇਕਨਾਂ ਵਰਖਾ ਅਗਨਿ ਵਸਾਈ॥
 ਤਾਰੇ ਤੋੜੇ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਇਕ ਚੜ ਮਿਰਗਾਨੀ ਜਲ ਤਰਿ ਜਾਈ॥
 ਸਿਧਾਂ ਅਗਨਿ ਨ ਬੂਝੇ ਬੁਝਾਈ॥

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਪਉੜੀ ੪੧)

ਸਿਧਿ ਬੋਲਨਿ ਸੁਣਿ ਨਾਨਕਾ ਤੁਹਿ ਜਗ ਨੇ ਕਰਮਾਤਿ ਦਿਖਾਈ॥
 ਕੁਝੁ ਵਿਖਾਲੇਂ ਅਸਾਂ ਨੇ ਤੁਹਿ ਕਿਉਂ ਢਿਲ ਅਵੇਹੀ ਲਾਈ॥
 ਬਾਬਾ ਬੋਲੇ ਨਾਥ ਜੀ ਅਸਿ ਵੇਖਣਿ ਜੋਗੀ ਵਸਤੁ ਨ ਕਾਈ॥
 ਗੁਰੁ ਸੰਗਤਿ ਬਾਣੀ ਬਿਨਾਂ ਦੂਜੀ ਓਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਰਾਈ॥
 ਸਿਵਰੂਪੀ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਚਲੇ ਨਾਹੀਂ ਧਰਤਿ ਚਲਾਈ॥
 ਸਿਧਿ ਤੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਕਰਿ ਝੜਿ ਪਏ ਸਬਦਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕਲਾ ਛਪਾਈ॥
 ਸੋ ਦੀਨ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਰਣਾਈ॥

...ਆਗੇ ਪੌੜੀ ਕ੍ਰਿਤਾਲੀਸਵੀਂ ਚਲੀ :-

ਬਾਬਾ ਬੋਲੇ ਨਾਥ ਜੀ ਸਬਦੁ ਸੁਨਹੁ ਸਚੁ ਮੁਖਹੁ ਅਲਾਈ॥
 ਬਾਝੋਂ ਸਚੇ ਨਾਮ ਦੇ ਹੋਰੁ ਕਰਮਾਤਿ ਅਸਾਂ ਤੇ ਨਾਹੀਂ॥
 ਬਸਤਰਿ ਪਹਿਰੇ ਅਗਨਿ ਕੈ ਬਰਫ ਹਿਮਾਲੇ ਮੰਦਰ ਛਾਈ॥
 ਕਰੋ ਰਸੋਈ ਸਾਰਿ ਦੀ ਸਗਲੀ ਧਰਤੀ ਨਥਿ ਚਲਾਈ॥
 ਏ ਵਡ ਕਰੀ ਵਿਥਾਰਿ ਕਉ ਸਗਲੀ ਧਰਤੀ ਹਕੀ ਜਾਈ॥
 ਤੋਲੀ ਧਰਤਿ ਅਕਾਸ ਦੁਇ ਪਿਛੇ ਛਾਬੇ ਟੰਕ ਚੜਾਈ॥
 ਇਹਿ ਬਲੁ ਰਖਾ ਆਪਿ ਵਿਚਿ ਜਿਸੁ ਆਖਾ ਤਿਸੁ ਪਾਸਿ ਕਰਾਈ॥
 ਸਤਿਨਾਮੁ ਬਿਨੁ ਬਾਦਰਿ ਛਾਈ॥੪੩॥

...ਸੋ ਜਾਂ ਇਹ ਵਚਨ ਬਾਬੇ ਕਹੇ ਤਾਂ ਸਿਧਾਂ ਦੀ ਕਰਮਾਤ ਭੀ ਕੁਛ ਚਲੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ
 ਫਿਰ ਸਭੇ ਸਭਾ ਬਣ ਇਕਤਰ ਚਰਚਾ ਕਰਣ ਨੂੰ ਤਲਾਇ ਉਪਰ ਆਇ ਬੈਠੇ ਜੋ ਨਾਨਕ ਨੂੰ
 ਚਰਚਾ ਕਰਕੇ ਜੀਤੀਐ ਤਾਂ ਖਟ ਦਰਸਨ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੋਵੇ" ਤਾਂ ਓਥੇ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਸਿਧਾਂ ਨਾਲ
 ਗੋਬਟ ਕੀਤੀ।

ਸਿਧ ਸਭਾ ਕਰਿ ਆਸਣਿ ਬੈਠੇ ਸੰਤ ਸਭਾ ਜੈਕਾਰੇ॥
 ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਰਹਰਾਸਿ ਹਮਾਰੀ ਸਾਚਾ ਅਪਰ ਅਪਾਰੇ॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਸਿਧ ਗੋਸਟ॥ (੯੩੮))

...ਜਾਂ ਇਹ ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ ਬਾਬੇ ਕਹੀ ਤਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਸਾਂਤ ਆਈ ਅਰ ਸਭਨਾਂ

ਸਿਧਾਂ ਨੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਪਰ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਡੰਡਉਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਅਸੀਂ ਅਉਧੂਤ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤੇ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਦੇ ਅਗੇ ਡੰਡਉਤ ਨਾਹੀ ਕਰਦੇ। ਤਾਂ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਕਹਿਆ ਤੁਧ ਜਗਤ ਨੂੰ ਕਿਆ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਾਈ ਹੈ ਸੇ ਜੇ ਅਸਾਨੂੰ ਭੀ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਾਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮਥਾ ਟੇਕੀਏ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਰਬਾਬ ਲੈ ਕਰ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਅਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਉਡਿਆ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਪਣੀ ਖੜਾਉ ਉਡਾਈ ਤੇ ਕਹਯਾ, ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਨੂੰ ਲੈ ਆਉ। ਤਾਂ ਖੜਾਉ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਦੇ ਸਿਰ ਪਰ ਲਗੀ ਮਾਰ ਕਰਣ ਸੋ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਦੀ ਹੀ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਅਗੇ ਲਿਆਈ। ਤਾਂ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਰਬਾਬ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਅਗੇ ਆਣ ਰਖਿਆ, ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸੀਏ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੇ ਮਥਾ ਟੇਕੇਗਾ ਤਾਂ ਖੜਾਉ ਤੈਨੂੰ ਮਾਰਨੋਂ ਛੋਡੇਗੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਮਥਾ ਟੇਕਯਾ। ਤਾਂ ਗੋਰਖਨਾਥ ਕਹਯਾ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਕਰਾਮਾਤ ਡਿਠੇ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ ਹੁਣ ਰਾਜੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭਨਾਂ ਸਿਧਾਂ ਫੇਰ ਡੰਡਉਤ ਕੀਤਾ।

ਤਾਂ ਸਿਖਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਇਹ ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ ਤਾਂ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਉਤੇ ਜਨਮਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸਾਂ ਅਚਲਵਟਾਲੇ ਕਹੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕਹਿਆ ਅਸਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੁਸਾਰ ਕਹੀ ਅਤੇ ਪਰੋਜਨ ਸਮਝਣਾ ਹੈ। ਕਯੋਂ ਕਿ ਪੇਡ ਨਹੀਂ ਗਿਣਨੇ ਅੰਬਾਂ ਦਾ ਰਸ ਚੂਪਣਾ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਵਚਨਾਂ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ ਕਮਾਵਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਜੋ ਕਮਾਵਣਗੇ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਫਲ ਹੋਵੇਗਾ ਅਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਗੋਸਟਾਂ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਹਤਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਵੇਗਾ, ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਰ ਜੋ ਪੜ ਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਨਾਉਣਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸਿਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੋ ਭਾਵੇਂ ਪਰਲੋਕ ਦੀ ਗਤ ਲਵੇ ਭਾਵੇਂ ਲੋਕ ਦੀ ਗਤਿ ਲਵੇ। ਇਸ ਵਿਚ ਦੋਨੋਂ ਗਤਾਂ ਹੋਨ ਅਤੇ ਪਰਜੋਜਨ ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਹੈ। ਪਉੜੀ ਚੌਤਾਲਵੀਂ ਚਲੀ:-

ਬਾਬੇ ਕੀਤੀ ਸਿਧਿ ਗੋਸਟਿ ਸਬਦਿ ਸਾਂਤਿ ਸਿਧਾਂ ਵਿਚਿ ਆਈ॥

ਜਿਣਿ ਮੇਲਾ ਸਿਵਰਾਤਿ ਦਾ ਖਟ ਦਰਸਨਿ ਆਦੇਸਿ ਕਰਾਈ॥

ਸਿਧਿ ਬੋਲਨਿ ਸੁਭਿ ਬਚਨਿ ਧੰਨੁ ਨਾਨਕ ਤੇਰੀ ਵਡੀ ਕਮਾਈ॥

ਵਡਾ ਪੁਰਖੁ ਪਰਗਟਿਆ ਕਲਜੁਗਿ ਅੰਦਰਿ ਜੋਤਿ ਜਗਾਈ॥

ਮੇਲਿਓ ਬਾਬਾ ਉਠਿਆ ਮੁਲਤਾਨੇ ਦੀ ਜਾਰਤਿ ਆਈ॥

ਅਗੋਂ ਪੀਰ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਦੁਧਿ ਕਟੋਰਾ ਭਰਿ ਲੈ ਆਈ॥

ਬਾਬੇ ਕਵਿ ਕਰਿ ਬਗਲ ਤੇ ਚੰਬੇਲੀ ਦੁਧਿ ਵਿਚਿ ਮਿਲਾਈ॥

ਜਿਉਂ ਸਾਗਰਿ ਵਿਚਿ ਗੰਗ ਸਮਾਈ॥ ੪੪॥

ਬਾਬੇ ਸਾਰੀ ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ ਸਿਧਾਂ ਨਾਲ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਂਤ ਆਈ ਅਰ ਜਿਤਨੇ ਸਿਧ ਸਿਵਰਾਤ ਦੇ ਮੇਲੇ ਆਏ ਸੇ ਸਭਨਾਂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਆਦੇਸ ਕੀਤੀ, ਅਰ ਸਿਧ ਸੇਵਕ ਭਾਵ ਹੋਕੇ ਸੁਭ ਬਚਨ ਲਗੇ ਬੋਲਣ, ਕਿ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਰ ਤੇਰੀ ਬਡੀ ਕਮਾਈ ਹੈ। ਕਯੋਂ ਜੁ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਤੂੰ ਵਡਾ ਪੁਰਖ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਰ ਤੇਰੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਜੋਤ ਪ੍ਰਗਟੀ ਹੈ ਅਰ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਅੰਧੇਰਾ ਮਿਟ ਗਇਆ ਹੈ।

ਚਨੀਓਟ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਮੁਲਤਾਨ ਜਾਣਾ

ਸੋ ਮੇਲੇ ਦੇ ਸਿਧਾ ਕੇ ਜਿੱਤ ਕੇ ਬਾਬੇ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅਸਾਂ ਮੁਲਤਾਨ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਤੇ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਤੇ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਪਾਸ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨੂੰ ਰੁਖਸਤ ਕੀਤਾ। ਅਰੁ ਆਪ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕਰ ਚਨੀਓਟ ਦੀ ਪਰਬਤੀ ਉਪਰ ਚਨਾਬ ਦੇ ਕੰਠ ਉਤੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਸੋ ਸਾਹ ਬੁਰਾਨ ਉਥੋਂ ਦਾ ਪੀਰ ਸੀ ਜੋ ਦੀਦਾਰ ਨੂੰ ਆਇਆ ਅਰੁ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਰਣ ਪਕੜੇ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਹੁ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਤੂੰ ਦਮ ਦਮ ਵਾਹਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਣਾ ਤੇ ਜੋ ਮੁਰੀਦ ਹੋਵਣ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਸਬਦ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਣਾ ਅਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਾਣਾ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ, ਸੋ ਤੁਸਾਡਾ ਇਸੇ ਕਰ ਕਲਿਆਣ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮੁਲਤਾਨ ਨੂੰ ਗਏ। ਅਰੁ ਸ਼ਮਸਤ ਬਰੇਜ ਕੇ ਪਾਸ ਜਾਇ ਆਸਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਪੀਰਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਭੇਜੀ ਜੋ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਪੀਰਾਂ ਨੇ ਦੁਧ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਭੇਜਿਆ ਜੋ ਮੁਲਤਾਨ ਪੀਰਾਂ ਨਾਲ ਪੁਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਚੰਬੇਲੀ ਦਾ ਫੁਲ ਕਟੋਰੇ ਉਤੇ ਰਖ ਦਿਤਾ ਜੋ ਅਸੀਂ ਫੁਲਾਂ ਦੀ ਨਯਾਈਂ ਨਿਰਲੋਪ ਰਹਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਸਭੇ ਪੀਰ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਉਥੇ ਹੀ ਆਏ ਤਾਂ ਸਮਸ ਪੁਛਿਆ ਜੋ ਮੈਂ ਤਪ ਕਰ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦਗਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਮਨ ਦੀਆਂ ਜੋ ਵਾਸਨਾਂ ਹਨ ਸੋ ਨਹੀਂ ਮਰਦੀਆਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਵਰਮੀ ਦੇ ਮਾਰਿਆਂ ਸਰਪ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ। ਅਰੁ ਸਰਪ ਜੋ ਵਸ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਸੋ ਮੰਤ੍ਰ ਕਰ ਵਸ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਤਪ ਕੀਤਿਆਂ ਮਨ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ। ਮਨ ਜੋ ਵਸ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਸੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਕਰ ਵਸ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਮਸ ਪੁਛਿਆ, ਓਹ ਕਿਹੜਾ ਸਬਦ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਜਗਤ ਨੂੰ ਝੂਠ ਜਾਣਨਾ ਏਹੋ ਸਬਦ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੇਤਾ ਜਗਤ ਹੈ ਮਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿਚ ਖਲੋਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਜੋ ਸਬਦ ਵਲ ਸੰਕਲਪ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸੁਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਬਹਾਵਲ ਹੱਕ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਝੂਠ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਾਇਆ ਬਿਨਾਂ ਵਿਵਹਾਰ ਭੀ ਸੁਧ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਜੇਹੀ ਮਾਇਆ ਝੂਠੀ ਹੈ ਤੇਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਭੀ ਝੂਠ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੇਹਾ ਪਰਮੇਸਰ ਸਚ ਹੈ ਤੇਹਾ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਭੀ ਸੱਚ ਹੈ। ਤਾਂ ਰੁਕਨਦੀਨ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਕੀ ਲਛਣ ਹੈਨ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਏਹ ਜੋ ਨੀਯਤ ਸਾਫ਼ ਕਰੇ ਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਸੋਹਬਤ ਕਰੇ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇ ਗੁਣ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇ। ਤੀਸਰਾ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਦੀ ਪਿਦਮਤ ਕਰੇ। ਅਰੁ ਚੌਥਾ ਵਡਿਆਈ ਗੁਰਪੀਰ ਦੀ ਜਾਣੇ ਜੋ ਜਿਸਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਗੁਣਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵਨ। ਅਰੁ ਪੰਜਵਾਂ ਜੈਸੇ ਖਾਵਣ ਦਾ ਤੇ ਅਮਲ ਦਾ ਵਿਯਸਨ ਹੈ ਤੈਸੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਬਦ ਦਾ ਤੇ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਯਸਨ ਕਰੇ। ਤੇ ਛੇਵਾਂ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰੇ ਤੇ ਹੋਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਤਯਾਗ ਕਰੇ ਅਥਵਾ ਸਬੁਧ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰੇ। ਅਰੁ ਸਤਵਾਂ ਜਿਸ ਗਲ ਵਿਚ ਸਾਧਾਂ ਨਾਲ ਦੁਬਧਾ ਪਵੇ ਉਸ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ। ਅਰੁ ਅਠਵਾਂ ਆਪ ਥੀਂ ਬੁਧ ਕਰਕੇ ਯਾ ਤਪ ਕਰ ਵਡਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੀ ਟਹਿਲ ਕਰਨੀ। ਅਰੁ ਨਾਵਾਂ ਜੋ ਬਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਹੀ ਨੀਵਾਂ ਕਰਨਾ। ਅਰੁ ਹੋਰਸ ਨੂੰ ਬਲ ਨਾ ਵਿਖਾਲਣਾ, ਅਰੁ ਦਸਵਾਂ ਬਦਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੋਹਬਤ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਣਾ। ਤਾਂ ਸਭਨਾਂ ਪੀਰਾਂ ਇਹ ਵਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿਜਦਹ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਹਿਆ ਕੁਛ ਅਸਾਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ

ਨੇ ਹਾਜਰ ਨਾਮਾਂ ਕਹਿਆ :-

ਹਾਜਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਹਰ ਹੈ ਬੇ ਹਾਜਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇ ਮਿਹਰ ਹੈ
ਈਮਾਨ ਦੋਸਤ ਹੈ ਬੇਈਮਾਨ ਕਾਫਰ ਹੈ.....

ਪਾਕਪਟਨ ਜਾਣਾ

ਜਾਂ ਇਹ ਹਾਜਰ ਨਾਮਾ ਬਾਬੇ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਭੇ ਪੀਰ ਚਰਣਾਂ ਤੇ ਡਿਗ ਪਏ। ਤੇ ਫਿਰ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਅਸਾਂ ਪਟਣ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੇਖ ਬਰਾਹਮ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਸੋ ਦੇਖਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸਰ ਗਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਮਰਦਾਨਾ ਪਟਣ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਦੇ ਆਏ ਉਤਰੇ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਬਰਾਹਮ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਬਰਾਹਮ ਇਕ ਬਕਰਾ ਤੇ ਰਸਤ ਘਿਉ ਆਟਾ ਲੈ ਕਰ ਆਇ ਮਿਲਿਆ। ਜੋ ਆਪ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਲੰਗਰ ਕਰਵਾਹੋ ਅਰ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂ ਰਸੋਈਏ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਯਾ ਸਰੀਰ ਦੀ ਲਜਤ ਵਾਸਤੇ ਬਕਰਾ ਮਾਰਨਾ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਸੇਖ ਕਹਯਾ ਜੇਕਰ ਹਲਾਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਦੋਸ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਰਾਮਕਲੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਸਲੋਕ ਕੀਤਾ :-

ਸਚ ਕੀ ਕਾਤੀ ਸਚੁ ਸਭੁ ਸਾਰੁ॥

ਘਾਤਤ ਤਿਸ ਕੀ ਅਪਰ ਅਪਾਰ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਰਾਮਕਲੀ ਦੀ ਵਾਰ ॥ ੧੮॥ (੯੫੬))

ਜਾਂ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਸੇਖ ਕਹਯਾ ਕਿ ਅਗੇ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਮਨ ਵਡਯਾਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਤੁਸਾਡੇ ਵਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਨਿਮਾਣਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਫੁਵਾਰੇ ਦਾ ਜਲ ਜਿਤਨਾ ਨੀਵਾਂ ਜਾਵਦਾ ਹੈ ਤਿਤਨਾ ਹੀ ਉਚਾ ਚੜਦਾ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਜੋ ਮਨ ਨੀਵਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਉਚੀਂ ਪਦਵੀ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਂਦੇ ਹਨ।

ਸੱਤ ਘਰੇ ਜਾਣਾ

ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਉਥੋਂ ਪਟਣ ਥੀਂ ਤੁਰ ਕੇ ਤੇ ਆਣ ਸਤ ਘਰੇ ਵਿਚ ਆਸਣ ਕੀਤਾ ਅਰ ਇਕ ਸਰਾਫ ਦੀ ਹਟ ਤੇ ਆਇ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਬਹੁਤ ਗੁਮਾਸਤੇ ਤੇ ਧਨ ਬਹੁਤ ਸਾ, ਸੋ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਓਹ ਪਰਚਿਆ ਰਹਿਆ ਤੇ ਬਾਬੇ ਵਲ ਧਿਆਨ ਭੀ ਨ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਯਾ ਜੀ ਇਹ ਵਡਾ ਸੁਖੀ ਹੈ ਤੇ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤੇ ਸਾਧਾਂ ਦੀ ਟਹਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜੋ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਦੁਖ ਤੇ ਸੁਖ ਪਾਪਾ ਤੇ ਪੁੰਨਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਪਰ ਗਿਆਨ ਬਿਨਾਂ ਸੁਖੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਛ ਦੇਖ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਤੈਨੂੰ ਇਤਨਾ ਸੁਖ ਕਿਯੋਂ ਕਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਰ ਤੂੰ ਵਡਾ ਸੁਖੀ ਨਜਰ ਆਵਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਯਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਜੇਡਾ ਦੁਖੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ....ਤਾਂ ਫੇਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਆ :-

ਸਹੰਸਰਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰੁ ਰੋਆਇਆ॥ ਪਰਸ ਰਾਮੁ ਰੋਵੈ ਘਰਿ ਆਇਆ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਰਾਮਕਲੀ ਵਾਰ ॥ ੧੪॥ (੯੫੩))

ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ ਦਿਤਾ, ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਸੰਗ ਕਰਨਾ ਕਹਿਆ ਅਰ ਮਨਿਇਛਤ ਪਦਾਰਥ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸੇ।

ਸਾਖੀ ਘੋਏ ਜੱਟ ਦੀ

ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਿੱਖਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਘੋਏ ਜੱਟ ਦੀ ਸਾਖੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਸੁਣਾਵੇ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਕਰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਤ ਭਏ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕੋ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਕਿੱਧਰ ਚਲਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿਆ ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿੱਧਰ ਤੁਸਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਯਾ ਚਲ ਭਾਈ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇਰੇ ਪਰ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਕਹ ਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਨਸਾ ਦੀ ਚਾਲ ਚਲੇ।

ਤਾਂ ਇਕ ਪਲਕ ਮਹਿੰ ਦੀਪਾਲੂ ਸ਼ਹਿਰ ਆਏ, ਪਰ ਜਿਥੋਂ ਤੇ ਤੁਰੇ ਸੀ ਉਥੋਂ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਕੋਹ ਆਹਾ ਅਤੇ ਬਡੇ ਬਡੇ ਉਸ ਨਗਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬਾਗ ਬਗੀਚੇ ਬਾਵਲੀ ਤਾਲ ਸਰੋਵਰ ਕੰਵਲੋਂ ਕੇ ਪੂਰਨ ਹੁਏ ਹੈ। ਅਰ ਬਡੇ ਭਵਰ ਸਬਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਵਾ ਕੋਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਬਾਗ ਮੈਂ ਡੇਰਾ ਕੀਆ। ਉਹਾ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਕਭੀ ਸੰਜੋਗ ਸੇ ਆਵੇ ਅਤੇ ਇਕ ਸਾਧ ਰੋਜ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਨਾਵਣ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸ ਨੇੜੇ ਹੀ ਤਲਾਉ ਆਹਾ। ਜਿਤ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਜਾਵਣ, ਤਿਤ ਵੇਲੇ ਉਹ ਭੀ ਆਵੇ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਡੇਵ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਤਕ ਨਾਇ ਆਵਣ। ਫੇਰ ਆਣ ਕਰ ਭਜਨ ਕਰਨ ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਉਹ ਜਾਗਾ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਆਈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਧ ਜੋ ਨਾਉਣ ਤਲਾਉ ਅਉਂਚਾ ਆਹਾ ਸੋ ਇਕ ਦਿਨ ਨਾਇਕੇ ਜਿਉਂ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਖੜਾ ਸੀ। ਤਿਉਂ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਖੜਾ ਹੀ ਰਹਿਆ। ਅਰ ਦਿਨ ਚੜਿਆ ਜਬ ਫਿਰ ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਚਲਿਆ ਤਾਂ ਪਾਸ ਦੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਰਾਹ ਆਹਾ ਸੋ ਉਹ ਪਾਸ ਦੀ ਮਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਚਲਿਆ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਦ ਕੇ ਪੁਛਿਆ, ਭਾਈ ਸਿੱਖਾਂ ਤੂੰ ਕਉਣ ਸਾਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ। ਅਰ ਭਾਈ ਤੂੰ ਨਿਸੰਗ ਕਹੁ ਅਸਾਂ ਤੇ ਕਿਉਂ ਸੰਗਨਾਂ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਉਸ ਸਾਧ ਨੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਤੂੰ ਘੋਹੇ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਰਤੀ ਕੁ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਆਖਿਆ ਜੀ ਤੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਕੀ ਕੰਮ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਦੱਸੋਗਾ ਤਾਂ ਕੰਮ ਭੀ ਦੱਸ ਲਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਘੋਆ ਜੱਟ ਗੁਲਾਮ ਤਾਂ ਤੁਸਾਡਾ ਹਉਂ ਹੀ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਰਾਜੀ ਹੈਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਘੋਹਾ ਭੀ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਡਿਗ ਪਇਆ..... (ਗੁਰੂ ਜੀ ਘੋਹੇ ਨੂੰ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਹਾਲ ਦਸਦੇ ਹਨ).....

....ਤਾਂ ਘੋਹੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਜੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੁਣ ਸੈਦੇ ਨੂੰ ਮਿਲਾਈਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਭਾਈ ਘੋਹਾ ਤੇਰਾ ਉਸਦਾ ਭੀ ਮੇਲ ਕਰਾਈਐਂਗੇ। ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਰਜੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਖਿਆ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੋ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜ਼ਾਇ ਹੋਵੇ ਸੋ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਖਿਆ, ਕਿਉਂ ਰਮੇਸੁਰ ਦਾਸਾ ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਮਰਜੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਰਮੇਸੁਰ ਦਾਸ ਪੰਡਤ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਜੀ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਮੈਨੂੰ ਕਿਰਪਾ ਕਰੀਏ ਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਲਾਜ ਰਖੀਏ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਮੇਲ ਲਾਇਆ ਅਰ ਕੰਠ ਨਾਲ ਜਦ ਲਾਯਾ ਤਾਂ ਰਮੇਸੁਰ ਦਾਸ ਦਾ ਬੈਰਾਗ ਛੁਟ ਗਇਆ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਰਮੇਸੁਰ ਹਓ ਤੇਰੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹਾਂ। ਸੋ ਤੈਂ ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ
ਜਪਣਾ ਅਰ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਤਿਥੇ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈਂ ਅਰ ਸਾਥੋਂ ਜੁਦਾ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਜੀ ਪੰਡਤ ਦੇ ਪਰਥਾਇ ਸਬਦ ਕਹਿਆ ਵਿਰਾਗ ਵਿਖੇ ਅਰ ਵਡੇ ਵੇਲੇ ਚਾਰ ਘੜੀ ਦਿਨ ਚੜੇ :-

ਅਮਲੁ ਗਲੋਲਾ ਕੂੜ ਕਾ ਦਿਤਾ ਦੇਵਣਹਾਰਿ॥

ਮਤੀ ਮਰਣੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਖੁਸੀ ਕੀਤੀ ਦਿਨ ਚਾਰਿ॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੫॥ (੧੫))

ਤਾਂ ਪੰਡਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਦੋਹ ਵਰੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਰੁਪਸਤ ਹੋਇਆ।
ਅਰ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਲਿਖ ਲੀਤੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਅਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਟੁਰਿਆ।

ਤਾਂ ਭਾਈ ਘੋਹਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਾਲ ਝੁਰੇ ਅਤੇ ਦਰਸੇ ਅਤੇ
ਅੰਮ੍ਰਿਤੀਏ ਨੂੰ ਤੇ ਕਰਮ ਦੇਵਾ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਕੇ ਦੀਪਾਲੂ ਸਹਿਰ ਛਡ ਝੁਰੇ। ਤਾਂ ਦਰਸੇ ਹਥ ਜੋੜ
ਕੇ ਕਿਹਾ, ਮਿਹਰਵਾਨ ਅਸਾਂ ਰੱਜ ਕਰ ਦਰਸਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੋ ਫੇਰ ਭੀ ਕਦੀ ਮੇਲ ਹੋਸੀ। ਤਾਂ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਆਹੋ ਮੇਲ ਹੋਸੀ ਅਜ ਤੇ ਬੀਸ ਦਿਨ ਕੋ ਅਤੇ ਦਸ ਦਿਨ ਹੋਰ ਤੁਸਾਡੇ
ਪਾਸ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਰਮਦੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਤਾਂ ਭਾਈ ਘੋਹਾ
ਅਤੇ ਮੈਂ ਅਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤਿੰਨੇ ਦੀਪਾਲੂ ਸਹਿਰ ਤੇ ਝੁਰੇ।

ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ

ਅਰ ਇਕ ਪਲਕ ਦੇ ਵਿਚ ਚਿਹਾਰੀ ਬਿਲਾਇਤ ਮਹਿ ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੇ ਜਾਇ ਖੜੇ ਹੋਏ ਸੋ
ਦੋ ਕੋਹ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਰਸਤੇ ਮੈਂ ਬੈਠ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੇ ਹੀ, ਅਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ
ਸਮਾਧੀ ਲਗ ਗਈ, ਅਰ ਦੋ ਦਿਨ ਸਮਾਧੀ ਲਗੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਅਸੀਂ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਸੋ ਜਾਂ
ਦੂਜਾ ਦਿਨ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਹ ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮਥਾ ਟੇਕਯਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ
ਕਹਿਆ; ਰਾਜੀ ਹੋ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਕਹਿਆ ਜੀ ਤੇਰੀ ਮਿਹਰ ਤਾਂ ਉਥੇ ਇਕ ਟੋਭਾ ਸੀ ਸੋ ਉਸ ਵਿਖੇ
ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਅਰ ਉਥੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਖਤਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਸੋ ਉਹ ਭੀ ਉਥੇ ਹੀ ਵਰਤਾ ਭਜਨ
ਤਪ ਕਰਨ ਆਵਦਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸੇ ਟੋਭੇ ਚਾਰ ਘੜੀ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਆਵਣਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣਾ
ਬਿਉਹਾਰ ਕਰ ਕੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਰ ਜਾ ਵੇਰ ਘੜੀ ਦਿਨ ਰਹੇ ਤਾਂ ਵੇਰ ਉਸੇ ਟੋਭੇ ਤਿੰਨ
ਘੜੀਆਂ ਰਾਤ ਤੀਕਰ ਉਹ ਭਜਨ ਤਪ ਕਰਦਾ ਆਹਾ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਉਸ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ
ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜੋ ਸੰਤ ਭਲੇ ਹਨ ਪਰ ਭਾਈ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸਾਦ ਲੈ
ਚਲੀਏ ਤਾਂ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰੀ ਜੋ ਭਾਈ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਖੁਆਜੇ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾਵਨ ਨੂੰ ਲਿਆਵਨਾ
ਸੋਈ ਲੈ ਚਲਸਾਂ। ਸੋ ਫਿਰ ਸੋਰ ਇਕ ਮਠਿਆਈ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਅਗੇ ਆਣ ਮਥਾ
ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਕਹਿਆ, ਸਾਧ ਜੀ ਪੈਰੀਂ ਪਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਸਤਿ
ਕਰਤਾਰ ਹੇ ਭਾਈ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ। ਆਉ ਭਾਈ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ ਰਾਜੀ ਤੇ ਹੋ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮੂਲ
ਚੰਦ ਤੁਮਾਰਾ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਰਾਜੀ ਹੈ ਅਰ ਮਾਤਾ ਤੇਰੀ ਸਰੂਪੋਂ। ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ ਹੱਕਾ ਬੱਕਾ ਰਹਿ
ਗਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਅਗੇ ਰਖਿਆ। ਤਾਂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਲੈ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ
ਅਸੀਂ ਭੁਖੇ ਆਹੋ ਸੋ ਅਸਾਂ ਦੁਹਾਂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਖਾਧਾ।

ਸ਼ਾਹ ਸੁਹਾਗਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ

...ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੈਲ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਇ ਨਿਕਲੇ, ਅਰ ਇਕਸ ਬੁਢੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਇ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਖੇ ਇਕ ਫਕੀਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਰ ਜਿਸ ਰਾਤ ਚੰਦ ਚੜ੍ਹੇ ਉਸ ਦਿਨ ਉਸ ਫਕੀਰ ਕੋ ਬੜੀ ਹਜ਼ੂਮ ਇਕਠੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਨਜ਼ਰ ਤੇ ਨਿਆਮਤਾਂ ਲਿਆਵਦੇ ਸੇ, ਅਰ ਨਗਾਰੇ ਨੌਬਤਾਂ ਵਜਦੀਆਂ ਹੋਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਮੇਲਾ ਲਗਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਪੁਛੇ ਜੋ ਅਜ ਇਸ ਦੇ ਕਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਕ ਕਹਿਨ ਜੋ ਇਹ ਫਕੀਰ ਆਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਚੰਦ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਸਹੁ ਆਵਦਾ ਹੈ ਅਰ ਫੁਲਾਂ ਦੀ ਸੋਜ ਵਿਛਾਵਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਰਾਤ ਸਾਰੀ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ ਅਤੇ ਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੀਦਾਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਐਸੀ ਰਹਿਤ ਓਹ ਫਕੀਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਸੀ। ਸੋ ਜਾ ਇਕ ਘੜੀ ਦਿਨ ਰਹਿਆ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਬੜਾ ਸ਼ੋਰ ਮਚਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਚੰਦ ਰਾਤ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਬੁਢੀ ਮਾਈ ਨੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਗੇ ਆਇ ਹਥ ਜੋੜੇ ਅਰ ਕਹਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਮਾਈ ਜੀ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਭੀ ਪਾਇ ਲਵਾਂਗੇ ਪਰ ਸਹਰ ਵਿਚ ਧੁੰਮ ਕੇਹੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਬੁਢੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਥੇ ਇਕ ਸਹੁ ਸੁਹਾਗਣ ਫਕੀਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਓਹ ਆਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਚੰਦ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਹੁ ਆਵਦਾ ਹੈ ਸੋ ਅਜ ਉਸ ਦੇ ਬੜੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਗੀ ਹੈ ਜੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਚਲੋ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਅਸੀਂ ਭੀ ਉਸ ਦੇ ਡੇਰੇ ਚਲੀਏ ਅਤੇ ਸਹੁ ਸੁਹਾਗਣ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਉਸ ਦੇ ਦਰਵਾਜੇ ਪਰ ਜਾਇ ਪੜੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਗੇ ਵਡੀ ਹਜ਼ੂਮ ਖੜੀ ਹੈ ਅਰ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ ਤੇ ਜਬ ਗੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਉਸ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਵਾਸਤੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਜਾਵਣ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਰਵਾਨਾ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰ ਜਾਇ ਕਰ ਕਹੋ ਜੋ ਇਕ ਫਕੀਰ ਤੁਮਾਰੇ ਦਰਸਨ ਦੀਦਾਰ ਵਾਸਤੇ ਬਾਹਰ ਖੜੇ ਹਨ ਤਾਂ ਦਰਵਾਨਾ ਨੇ ਅੰਦਰ ਜਾਇ ਕਰ ਉਸ ਸਹੁ ਸੁਹਾਗਣ ਫਕੀਰ ਕੋ ਕਹਾ, ਜੋ ਤੁਮਾਰੇ ਦੀਦਾਰ ਵਾਸਤੇ ਬਾਹਰ ਇਕ ਫਕੀਰ ਆਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਸਹੁ ਸੁਹਾਗਣ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਅਜ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਦੀਦਾਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਕਯੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਹੁ ਕਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਦਰਵਾਨਾ ਨੇ ਆਇ ਕਰ ਕਹਾ ਜੀ ਓਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਜ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਹੁ ਕਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਅਜ ਦੀਦਾਰ ਕਿਸੇ ਕੋ ਦੇਵਣਾ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਚਲ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਇਥੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਭ ਝੂਠਾ ਹੀ ਸਾਂਗ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਅਜੇ ਆਪਣੇ ਸਹੁ ਕਾ ਦੀਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਹੁ ਕਾ ਦੀਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹਰ ਬੁਰਕੇ ਅੰਦਰ ਸਹੁ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਓਥੋਂ ਚਲ ਕੇ ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਉਪਰ ਜਾਇ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਸ੍ਰੀ ਪਰਮੇਸਰ ਜੀ ਕੀ ਨਾਲ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਬੜੀ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਅਰ ਕਈ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜ ਮੋਏ ਅਰ ਕੋਈ ਝੰਡੇ ਬੈਠਕਾਂ ਉਠਾਇ ਕਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਅਰ ਕੋਈ ਨਗਾਰੇ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੇਲਾ ਉਸ ਫਕੀਰ ਦੇ ਲਗਣੋਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਅਰ ਲੋਕ ਬੋਲ ਉਠੇ ਜੋ ਇਹ ਫਕੀਰ ਝੂਠਾ ਹੈ ਅਰ ਝੂਠ ਕਾ ਸਾਂਗ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਤਿਸ ਫਕੀਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੂਹ ਲਾਵੇ ਨਹੀਂ। ਜਾਂ ਮਹੀਨਾ ਗੁਜਰਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੇਰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਆਏ ਅਤੇ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ

ਵਿਚ ਫੇਰ ਉਸ ਮਾਈ ਦੇ ਘਰ ਆਇ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਚੰਦ ਰਾਤ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਫਕੀਰ ਦੇ ਘਰ ਮੇਲਾ ਹੋਇਓ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਬੁਢੀਏ ਅਜ ਮੇਲਾ ਉਸ ਫਕੀਰ ਦੇ ਕਯੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਆ। ਤਾਂ ਉਸ ਬੁਢੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਫਕੀਰ ਦਾ ਹੁਣ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਤੇਰੀਆਂ ਤੂੰ ਜਾਣੈ, ਓਹ ਫਕੀਰ ਬੁਠਾ ਸਾਂਗ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਸੋ ਬੁਠ ਕਾ ਬੁਠ ਹੀ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਸੋ ਜਾਂ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਦਿਨ ਗੁਜਰ ਪਏ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ਹਿਰ ਮੈਂ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸੇ। ਤਾਂ ਇਕ ਲੂਲਾ ਲੰਗੜਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮੰਗਦਾ ਸੀ ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸ ਆਇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਓਹ ਖਰਾ ਅਧੀਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਲੂਲੇ ਵਲ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹਥ ਪੈਰ ਚੰਗੇ, ਹੁਇ ਗਏ। ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀਂ ਆਇ ਲਗਾ ਅਤੇ ਕਹਿਆ ਓਸ ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਤੁਸਾਡੇ ਨਾਲ ਰਹਾਂਗਾ ਜੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਸੁਣ ਭਾਈ ਜੋ ਕੋਈ ਤੈਨੂੰ ਪੁਛੇਗਾ। ਜੋ ਤੇਰੇ ਹਥ ਪੈਰ ਚੰਗੇ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਹੋਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਹੀ ਮੇਰੇ ਹਥ ਪੈਰ ਸਹੁ ਸੁਹਾਗਣ ਫਕੀਰ ਨੇ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਓਹ ਪੁਰਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛੇ ਤਾਂ ਓਹ ਕਹਿਆ ਕਰੇ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਹਥ ਪੈਰ ਸਹੁ ਸੁਹਾਗਣ ਫਕੀਰ ਨੇ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਓਹ ਲੂਲਾ ਫਿਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਉਸ ਬੁਠੇ ਫਕੀਰ ਦੇ ਪਾਸ ਬੀ ਗਇਆ। ਤਾਂ ਉਸ ਫਕੀਰ ਨੇ ਭੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਜੋ ਭਾਈ ਤੇਰੇ ਹਥ ਪੈਰ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਹਛੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਲੂਲੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹਥ ਪੈਰ ਸਹੁ ਸੁਹਾਗਣ ਫਕੀਰ ਨੇ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਉਸ ਬੁਠੇ ਫਕੀਰ ਨੇ ਕਹਿਆ ਭਾਈ ਓਹ ਕਿਥੇ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਹਥ ਪੈਰ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਉਸ ਲੂਲੇ ਨੇ ਕਹਿਆ ਜੋ ਓਹ ਇਕ ਬੁਢੀ ਦੇ ਘਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਸੋ ਉਸ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਹਥ ਪੈਰ ਹਛੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਇਹ ਬਾਤ ਸੁਣ ਕੇ ਓਹ ਬੁਠਾ ਫਕੀਰ ਭੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਪੈਰੀਂ ਜਾਇ ਪਇਆ ਅਰ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਭੁਲਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੀ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਗੁਨਾਹ ਮਵਾਫ ਕਰਹੁ ਜੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਸੁਣ ਭਾਈ ਤੂੰ ਸਹੁ ਨੂੰ ਹਰ ਬੁਰਕੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣਿਆ ਕਰ ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਦੀਦਾਰ ਦਿੱਤਾ ਕਰ। ਅਰ ਅਗਲੇ ਕਾ ਦੀਦਾਰ ਭੀ ਲੀਤਾ ਕਰ। ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਸਹੁ ਕਾ ਦੀਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਰ ਜੇ ਤੂੰ ਸਭਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਸਹੁ ਨੂੰ ਜਾਣੇਗਾ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰੇਗਾ ਤਬ ਸਹੁ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ ਤਾਂ ਓਹ ਸਹੁ ਸੁਹਾਗਣ ਫਕੀਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਲੈ ਕਰ ਉਸੀ ਟਿਕਾਣੇ ਆਇ ਬੈਠਾ ਅਤੇ ਓਹ ਲੂਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਫਿਰੇ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਸਹੁ ਸੁਹਾਗਣ ਨੇ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਭ ਲੋਕ ਸਹੁ ਸੁਹਾਗਣ ਦੀ ਉਸਤਤ ਲਗੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਦੇ ਮੇਲਾ ਲਗਾ ਹੋਵਣ ਅਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਮਿਹਰ ਕਾ ਸਦਕਾ ਫਿਰ ਉਸੀ ਤਰਾਂ ਨਜਰ ਨਿਆਜ ਨਿਆਮਤਾਂ ਲਗੀਆਂ ਆਂਵਣ ਅਤੇ ਨਗਾਰੇ ਨੌਬਤਾਂ ਲਗੀਆਂ ਵਜਣ ਅਤੇ ਓਹ ਸਹੁ ਸੁਹਾਗਣ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਮੁਰੀਦ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਓਹ ਜੋ ਘੁੰਘਰੂ ਅਤੇ ਮੌਲੀ ਦੇ ਅਟੇ ਰਖਦੇ ਹਨ ਸੋ ਉਸ ਸਹੁ ਸੁਹਾਗਣ ਦੇ ਮਰੀਦ ਹੋਗੇ ਹਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਓਥੇ ਇਕ ਸਲੋਕ ਕਹਿਆ :-

ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਤਾ ਵਾਵਹਿ ਗਾਵਹਿ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਜਲਿ ਨਾਵਹਿ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ ॥ ੧੫ ॥ (੧੪੪))

ਇਹ ਸਲੋਕ ਕਹਿ ਕਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਓਥੋਂ ਚਲਦੇ ਰਹੇ।

ਸਾਖੀ ਦੇਵ ਨਾਲ

ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਕ ਹੋਰਸ ਨਗਰ ਗਏ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹਾਰੂ ਪੁਰ ਥਾ, ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸੰਗ ਲੈ ਕਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਗ੍ਰਾਮ ਕੇ ਬਾਹਰ ਬ੍ਰਿਛ ਕੇ ਹੇਠ ਜਾਇ ਬੈਠੇ ਤਿਸ ਗ੍ਰਾਮ ਕੇ ਦੇਵ ਅਗਨ ਲਗਾਇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਤ ਨਵੇਂ ਘਰ ਬਣਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਨਗਰ ਦੇ ਪਾਸ ਬਾਹਰ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਸੰਤ ਜਾਣ ਕਰ ਉਸ ਨਗਰੀ ਦੇ ਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਏ। ਅਰ ਬੜੀ ਭਾਉ ਭਗਤ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੋਜਨ ਵਾਸਤੇ ਅੰਨ ਲਿਆਂਦਾ ਅਤੇ ਬੜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ। ਸੋ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਤੇ ਭਏ। ਜੋ ਬੜੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਸਨ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਿਤਨੇ ਦਿਨ ਉਥੇ ਰਹੇ। ਜੋ ਸਰਬ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਲਿਆਨ ਦੇ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰ ਰਾਜਿਓਂ ਕੇ ਰਿਖੀਓਂ ਕੇ ਸਿਖੋਂ ਕੇ ਸਭ ਕੇ ਸੁਖਦਾਇਕ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕੀਤੇ ਤੇ ਸਭ ਪਾਪ ਦੂਰ ਹੋਤੇ ਹੈ। ਸੋ ਜਬ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਦਿਨ ਬੈਠਿਆਂ ਗੁਜਰ ਗਏ ਅਰ ਸਭ ਪ੍ਰਜਾ ਕੇ ਲੋਕ ਬੜੀ ਭਾਵਨੀ ਸੇ ਸੇਵਾ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਅਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਸੋ ਜਾਂ ਓਹ ਦਿਨ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸਭ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ। ਅਰ ਕਹਿਣੇ ਲਾਗੇ, ਹੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਇਥੇ ਅਚਾਨਕ ਅਗ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਰ ਇਹ ਘਰਾਂ ਦੇ ਅਸਥਾਬ ਲਦ ਕੇ ਅਸੀਂ ਟੁਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਹੋਰ ਅਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਡਰ ਭੈ ਨਹੀਂ ਪਰ ਅਗਨ ਦੇ ਡਰ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਪਰਵਾਰ ਸਣੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਜੋ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਦੇਵ ਅਗਨ ਲਗਾਇ ਕਰ ਸਾੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸੋ ਅਸੀਂ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਇਥੋਂ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਰ ਹੋਰ ਅਸਥਾਨ ਗੁਜਾਰਾ ਕਰ ਆਂਵਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਫੇਰ ਆਣ ਕੇ ਘਰ ਬਣਾਇ ਕਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚਲੀਏ ਆਪ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂਗੇ ਆਪ ਪੂਰਨ ਸੰਤ ਹੋ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਆਪ ਦੀ ਰਜਾਇ ਹੈ ਸੋਈ ਕਰੀਏ। ਆਪ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹੋ ਸੋ ਇਹ ਬਾਤ ਸੁਣ ਕਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕਹਿਤ ਭਏ ਭਾਈ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਹੋਵਹੁ ਤਾਂ ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸੜਨਗੇ। ਅਰ ਜੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਹੁਗੇ ਤਾਂ ਤੁਸਾਡੇ ਸਭ ਭਰ ਭੈ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵਣਗੇ ਅਰ ਮਨ ਬਾਂਛਤ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁਗੇ ਅਰ ਸਾਂਤ ਸੰਤੋਖ ਵਿਚ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਘਰਾਂ ਮੇਂ ਬਸਤੇ ਰਹੋਗੇ ਅਤੇ ਅਜ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਅਗੇ ਅਗਨ ਨਹੀਂ ਲਗੇਗੀ। ਪਰ ਇਥੇ ਧਰਮਸਾਲ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਵੇ ਅਤੇ ਸੰਤੋਂ ਕੀ ਅਰ ਆਏ ਅਤਿਥੋਂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਹਿਤ ਨਾਲ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਹਿਆ ਬਹੁਤ ਭਲਾ, ਅਰ ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਮ ਆਪ ਕੇ ਸਿਖ ਹੋਵਹਿਗੇ ਜੀ। ਤਾਂ ਓਹ ਲੋਕ ਸਭ ਇਕੱਠ੍ਰ ਹੋਇ ਕਰ ਸਿਖ ਹੋਏ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਗ੍ਰਾਮ ਕੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਗਏ, ਓਥੇ ਹੀ ਰਹੇ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਓਹ ਦਿਨ ਆਇਆ ਜਿਸ ਦਿਨ ਅਗਨਿ ਲਗਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਪੁਰਖਾਂ ਅਰ ਲੜਕੇ ਬਾਲੇ ਸਭ ਪਰਵਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕਹਿਓਂ ਨੇ, ਹੇ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਅਜ ਇਥੇ ਅਗ ਲਗਣੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਕਿਆ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਭਾਈ ਸਭ ਇਕੱਠ੍ਰ ਹੋਇ ਕਰ ਸਤਨਾਮ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਜਾਪ ਜਪਹੁ। ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਥੀ ਕੋਈ ਵਸਤ ਕੱਢੀ ਅਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਈ ਵਸਤ ਨਹੀਂ ਕਈ ਇਕੱਠ੍ਰ ਹੋਇ

ਕਰ ਸਭ ਲੋਕ ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇ ਬੈਠੇ ਜਾਂ ਅਗਨ ਲਗਣੇ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਇਕ ਦੇਉ ਹੈ ਅਰ ਬੜਾ ਬਿਕਰਾਲ ਸਵਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਹੈ ਅਰ ਪੈਰ ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਵਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਾਲਾ ਰੰਗ ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਹੈ ਅਰ ਲਾਲ ਲੋਹੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਅਖੀਆਂ ਹਨ ਅਰ ਬੜਾ ਗੁਸੇ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਆਵਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਉਂ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਡਰ ਕਰਕੇ ਇਹ ਲੋਕ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋਸਨ ਤੇ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜਦਾ ਸਾਂ ਅਰ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਡਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਬੈਠੇ ਹੋਨ ਇਥੇ ਹੀ ਤਾਂਤੇ ਅਬ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜਾਂਗਾ। ਸੋ ਜਬ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੇਵ ਆਵਦਾ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਪੀਲੇ ਹੀ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਥਰ ਥਰ ਪਏ ਕੰਬਦੇ ਹੋਨ ਅਰ ਹੋਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸੁਝਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਹੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਏ ਕੇ ਮੇਏ। ਅਤੇ ਓਹ ਦੇਵ ਆਪਣੇ ਦੰਦਾਂ ਵਿਚ ਹੋਠਾਂ ਨੂੰ ਚਬਾਉਂਦੇ ਹੋ ਤੇ ਜੀਭ ਨੂੰ ਸਵਾਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹਥ ਵਿਚ ਬਲਦੀ ਅਗ ਲਈ ਆਵਦਾ ਹੈ ਮਾਨੇ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਕਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਭੱਜ ਜਾਂਦੇ ਸਾਂ ਤਾਂ ਬਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਂ ਤੇ ਹੁਣ ਭਜ ਕੇ ਜਾਣ ਕੀ ਕੋਈ ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੇ ਹੇ ਸੰਤ ਜੀ ਅਬ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਅਰ ਸਾਡੀ ਰਖਿਆ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਨਰ ਨਾਰੀ ਸਭ ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਅਧੀਰਜੀ ਹੋਏ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੰਬਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਦੁਖੀ ਦੇਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਉ ਦੀ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਉਸ ਦੇਵ ਤੇ ਪਤੀ ਤਾਂ ਓਹ ਦੇਵ ਮੂਰਛਾ ਹੋਇ ਕਰ ਗਿਰ ਪੜਿਆ। ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਵਿਰੋਲੇ ਵਿਚੋਂ ਖੰਡ ਡਿਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਪੁਰਾਣਾ ਬ੍ਰਿਛ ਪਵਣ ਦੇ ਬੇਗ ਨਾਲ ਡਿਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਔਰ ਐਸਾ ਡਿਗਿਓਸੁ ਜੋ ਕੁਛ ਬੁਧ ਨ ਰਹਿਓਸੁ। ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਭਨਾਂ ਉਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਹੋਨ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਕੇ ਸੁਖਦਾਇਕ ਹੋਨ। ਸੋ ਉਸ ਦੇਵ ਨੂੰ ਡਿਗਦਿਆਂ ਦੇਖ ਕਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਦਇਆ ਆਈ। ਅਰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਓਹ ਦੇਵ ਡਿਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਪਾਸ ਡਿਗਿਆ ਸੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਚਰਨ ਛੁਹਾਇਆ। ਜਿਹੜਾ ਚਰਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਾ ਸਭ ਸਿਖਾਂ ਸੰਤਾਂ ਕਾ ਸੁਖਦਾਈ ਹੈ। ਸੋ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੇਵ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਚਰਨ ਛੁਹਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇਵ ਦੀ ਮੂਰਛਾ ਖੁਲ ਗਈ ਤੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋਇ ਗਇਆ। ਅਰ ਉਠ ਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਆਇ ਲਗਾ ਅਰ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਮੇਏ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਸੰਜੀਵਨੀ ਹਾਥ ਆਵੇ। ਤਾਂ ਚੈਤਨ ਹੋਇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਆਇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੇਖ ਕਰ ਬੜਾ ਦੀਨ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਂ ਤੁਸਾਡੀ ਸਰਨ ਆਇਆ ਹੋਂ ਮੇਰੀ ਰਖਿਆ ਕਰਹੁ ਮੇਰਾ ਅਪਰਾਧ ਖਿਆ ਕਰਹੁ।

ਸਾਖੀ ਅਜਿੱਤੇ ਨਾਲ

...ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ। ਤਾਂ ਅਜਿੱਤੇ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਫਲਾਣੀ ਜਗਾ ਆਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਅਜਿੱਤੇ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹੂ ਨੇ ਅਜਿੱਤੇ ਨੂੰ ਰੋਕ ਛਡਿਆ ਸੀ। ਤਾਂ ਅਜਿੱਤੇ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਆਵਾਂ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿੱਤੇ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਤਾਂ

ਫਿਰ ਅਜਿੱਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਅਤੇ ਆਇ ਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਅਜਿੱਤਿਆ ਸੁਖ ਹੈ। ਤਾਂ ਅਜਿੱਤੇ ਕਹਿਆ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇਰਾ ਸਦੇਕਾ ਸੁਖ ਹੈ ਜੀ। ਸੋ ਜਾਂ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਦਿਨ ਗੁਜ਼ਰੇ ਤਾਂ ਅਜਿੱਤੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਵੇਂ ਇਸ ਫਕੀਰ ਨਾਲ ਇਤਨਾ ਚਿਰ ਰਹਿਆ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਵੇਂ ਹੀ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਖਿਜਮਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਕੁ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਮੈਂ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਰ ਮੇਰਾ ਕੋਝਮਾਂ ਪਕੜ ਰਖਿਆ ਹੈਸੁ ਅਤੇ ਮੈਂ ਫਕੀਰ ਦੇ ਪਾਸ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅਜਿੱਤੇ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਜਾਣ ਕੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਅਜਿੱਤਿਆ ਗਿਣਤੀਆਂ ਵਿਚ ਕਯੋਂ ਪਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤਾ ਕਾੜਾ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਰ ਕਿਆ ਤੇਰੀ ਖਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿੱਤਿਆ ਤੇਰੇ ਆਤਮੇ ਕਿਆ ਵਰਤੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਅਜਿੱਤੇ ਨੇ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਅੰਤਰ ਕੀ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਤੇ ਹੋ ਜੀ ਅਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਛ ਛੁਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਅਜਿੱਤਿਆ ਉਸ ਜਗਾਂ ਜਾਇ ਕਰ ਅਰ ਮਿਟੀ ਦੀ ਢੀਮ ਉਠਾਇ ਕਰ ਜਿਤਨੇ ਰੁਪਿਆ ਦੀ ਤੇਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ ਉਤਨੇ ਰੁਪਏ ਲੈ ਆਵੀਂ। ਤਾਂ ਅਜਿੱਤੇ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਗੁਰੂ ਜੀ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਜਿੱਤੇ ਨੇ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਥੇ ਜਾਇ ਕਰ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਢੀਮ ਉਠਾਈ ਤਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇਖ ਕਰ ਲੋਭ ਕੀਤਾ ਜੋ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰੁਪਏ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਅਜਿੱਤਿਆ ਰੁਪਏ ਲੀਤੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਅਜਿੱਤੇ ਨੇ ਕਹਿਆ ਆਹੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਰੁਪਏ ਲੈ ਆਂਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਅਜਿੱਤਿਆ ਰੁਪਏ ਗਿਣ ਕੇ ਪਲੇ ਬਨ ਲੈ ਤਾਂ ਅਜਿੱਤੇ ਕਹਿਆ ਭਲਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਜਿੱਤੇ ਨੇ ਰੁਪਏ ਗਿਣੇ ਤਾਂ ਸਗਵਾਂ ਦੇ ਰੁਪਏ ਘਟ ਗਏ। ਤਾਂ ਅਜਿੱਤਾ ਹੇਰਾਨ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕਹਿਉਸੁ ਮੈਂ ਤਉ ਸਗੋਂ ਬਾਤ ਰੁਪਏ ਲੀਤੇ ਹੋਸਨ ਪਰ ਇਥੇ ਸਗੋਂ ਦੋ ਰੁਪਏ ਹੋਰ ਘਟ ਗਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਅਜਿੱਤਿਆ ਤੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਜਾਇ ਕੇ ਰਖ ਦੇ। ਸੋ ਜਦ ਅਜਿੱਤੇ ਨੇ ਉਥੇ ਜਾਇ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਦੋ ਰੁਪਏ ਪਏ ਹੋਏ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਅਜਿੱਤੇ ਨੇ ਦੋ ਰੁਪਏ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਰ ਆਇ ਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਕਰਨ ਲਗਾ।

ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਾਪਸੀ

....ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹੈ ਕਿ ਸੁਣੋ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕੀਆਂ ਕਥਾ ਬਿਆਤ ਹੋਂ ਅਰ ਜੇ ਕੋਈ ਰੇਤ ਦੇ ਕਿਣਕਿਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਪਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਪਾ ਲਵੇ ਪਰ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਅਰ ਗੁਣ ਅਤੇ ਅਨੰਤ ਉਪਕਾਰ ਹਨ ਤਿਨ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਅਨੇਕ ਕੌਤਕ ਕਰਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਸੰਜੁਗਤ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆਏ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਅਗੇ ਆਇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਲਹਿਣਾ ਤੇ ਬਾਬਾ ਤੇ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਤੇ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਹੋਰ ਸਭ ਸਿਖ ਚਰਣੀ ਆਣ ਪਏ ਅਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਤਾਂ ਲਹਿਣੇ ਕਹਿਆ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕਾ ਤੁਸਾ ਕਲਿਆਨ ਕੀਆ ਹੈ ਪਰ ਤੁਸਾਡਾ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਭੀ ਅਤੇ ਦਾਸ ਭੀ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਡੀ ਰਸਨਾ ਥੀਂ ਵਚਨ ਸੁਣਨੇ ਚਾਹੁੰਨੇ ਹਾਂ ਜੋ ਸਾਡਾ ਹੰਕਾਰ ਮਿਟੇ ਅਤੇ ਘਰ ਹੋਂਦੇ ਭੂਖਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ।....(ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ)....

ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ

...ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਚੜਦਿਆਂ ਤੀਕਰ ਬਾਣੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੋਵੇ ਅਰ ਉਪਰੰਤ ਕੀਰਤਨ ਹੋਵੇ ਅਰ ਫੇਰ ਆਰਤੀ ਪੜੀਏ ਅਰ ਫੇਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰੀਏ। ਅਰ ਸੰਧਿਆ ਨੂੰ ਰਹੁਰਾਸ ਪੜੀਏ ਅਰ ਫੇਰ ਕੀਰਤਨ ਗਾਵੀਏ ਅਤੇ ਪਹਰ ਰਾਤ ਗਈ ਸੋਹਿਲਾ ਪੜੀਏ ਅਰ ਫੇਰ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਜਪ ਪੜੀਏ ਅਰ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਪੜੀਏ। ਸੋ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਬੀਤਿਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਿਖ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਅਰ ਮਰਦਾਨੇ ਇਕਸ ਦਿਨ ਕਹਿਆ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਦੋਇ ਪੁਰਖ ਮਹਾਂ ਸੁੰਦਰ ਮਿਲੇ ਹਨ ਅਰ ਇਕ ਭੁਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਮੈਨੂੰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਅਰ ਓਹ ਅਸਚਰਜ ਭੁਲ ਹੋਨ ਅਰ ਕੁਮਲਾਂਵਦੇ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਮਰਦਾਨਿਆ ਓਹ ਹਾਹਾ ਤੇ ਹੂਹੂ ਦੋਨੋ ਗੰਧਰਬ ਹੋਨ ਅਰ ਤੇਰੇ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਨ। ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤੈਨੂੰ ਸੁਵਰਗ ਦੇ ਭੁਲ ਆਣ ਦਿਖਾਏ ਹੋਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਜਦ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚ ਆਏ ਸਾਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਗੰਧਰਬ ਲੋਕ ਤੇ ਲੈ ਆਏ ਸਾਂ ਸੋ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੂੰ ਅਗੇ ਗੰਧਰਬ ਲੋਕ ਵਿਚ ਚਲ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਵਿਚ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਆਖਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਤੁਸਾਡੀ ਰਜਾਇ ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਮਰਦਾਨਿਆ ਤੈਨੂੰ ਮੋਇਆ ਅਸੀਂ ਕੇਹੜਾ ਦਾਗ ਦੇਵੀਏ, ਕਯੋਂਕਿ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਦਾਗ ਜਲ ਵਿਚ ਡਾਲ ਦੇਂਦੇ ਹੋ ਅਰ ਖਤੀ ਅਗਨ ਵਿਚ ਜਲਾਂਵਦੇ ਹਨ ਅਰ ਵਈਸ ਪਉਣ ਵਿਚ ਸੁਟ ਘੜਦੇ ਹਨ ਅਰ ਸੂਦਰ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਦੱਬਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਤੂੰ ਜੇਹੜਾ ਕਹੇਂ ਸੋਈ ਦਾਗ ਤੈਨੂੰ ਦਈਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ, ਤੇਰੇ ਸਬਦ ਕਹ ਮੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਦੂਰ ਹੋਇ ਗਇਆ ਅਰ ਚਾਰੇ ਵਰਨ ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਉਤੇ ਹਨ ਅਰ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਹ ਦਾ ਸਾਖੀ ਜਾਤਾ ਹੈ ਸੋ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸਾਡੀ ਇਛਿਆ ਹੋਵੇ ਦਾਗ ਦੇਵੇ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਤੇਰੀ ਮੜੀ ਬਨਾ ਕੇ ਜਗਤ ਤੋਂ ਪੁਜਾਈਏ। ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਕਹਿਆ ਸਰੀਰ ਦੀ ਮੜੀ ਵਿਚੋਂ ਕਢਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਫੇਰ ਪਥਰਾਂ ਦੀ ਮੜੀ ਵਿਚ ਕੀ ਪਾਂਵਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਤੁਧ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਪਛਾਤਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੋਇਆ ਹੈਂ। ਸੋ ਤੈਨੂੰ ਜਲ ਦਾ ਦਾਗ ਦੇਵਾਂਗੇ ਅਰ ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਸੋ ਤੂੰ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਆਸਣ ਮਾਰ ਕੇ ਅਰ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰ ਕੇ ਸੁਆਸ ਸੁਆਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਪ। ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਰੰਧ੍ਰ ਨੂੰ ਛੋੜ ਕੇ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਗੰਧਰਬ ਲੋਕ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਗੇ। ਤਾਂ ਐਸੇ ਹੀ ਰਾਵੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਆਸਣ ਜਾਇ ਮਾਰਿਆ। ਸੋ ਉਸ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੰਧ੍ਰ ਨੂੰ ਛੋੜ ਕੇ ਪਹਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲ ਗਏ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੜਾਹ ਕਰ ਕੇ ਅਰ ਸਿਖਾਂ ਨਾਲ ਜਾਕੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤਾ ਅਰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਾ ਦਿਤਾ ਅਰ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤ੍ਰਦਾਇਕ ਸਜਾਏ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਿਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਕ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦਾ। ਸੋ ਤੁਸਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਸ਼ੋਕ ਨਹੀਂ ਕਰਣਾ। ਅਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆਏ। ਤਾਂ ਸਿਖਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਬੀ ਪੁਛਿਆ ਜੀ ਖੁਰਮੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਕਬਰ ਜਨਮ ਗੋਸਟ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਅਰ ਸਿਖ ਦੇਖ ਆਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੋ ਸਾਹਿਬਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੇਰੀ ਮੜੀ ਪੁਜਾਈਏ ਸੋ ਉਨਾਂ ਦੇ ਵਚਨਾ ਕਰ ਇਉਂ ਭੀ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਯੋਂ ਕਿ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਅਸਿਥਿਰ ਹਨ।

ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਤੋਂ ਅੰਗਦ

ਸੋ ਜਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਘਰ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਅੰਗਦ ਕਾਮਨਾ ਵਾਲੇ ਹਜਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਆਣ ਹੋਏ ਹੋਨ ਅਤੇ ਜਿਉਂ ਮਠਿਆਈ ਨੂੰ ਕੀੜੀਆਂ ਚਮੜਦੀਆਂ ਹਨ ਅਰ ਉਸ ਦਾ ਰਸ ਵਿਰਸ ਕਰ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੈਸੇ ਇਹ ਸਹਿਕਾਮੀ ਜੀਵ ਇਕੱਠੇ ਆਣ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੋ ਇਹ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਵਿਖੇਪ ਪਾਂਵਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਪਰੀਖੀਏ ਜੋ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਕਉਣ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਮਨਾ ਵਾਲਾ ਕਉਣ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਘਰ ਬੀਂ ਬਾਹਰ ਟੁਰੇ ਅਰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਕਾ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪਰੋਜਨ ਹੈ ਸੋ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲੋ। ਤਾਂ ਸਭ ਸਿਖ ਨਾਲ ਹੋਏ ਅਰ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਬਸਤਰ ਉਤਾਰੇ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦਾ ਭੇਸ ਧਾਰ ਲੀਤਾ ਅਰ ਨਾਲ ਕੁਤੀਆਂ ਕੁਤੇ ਲੀਤੇ ਅਰ ਇਕ ਛੁਰਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਰਣ ਲਈ ਹਥ ਵਿਚ ਲੀਤਾ ਅਰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਸਿਖ ਦਾ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪਰੋਜਨ ਹੈ ਸੋ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਸਭ ਸਿਖ ਉਠ ਭੁਰੇ। ਸੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਮਾਰਣ ਅਤੇ ਸਿਖ ਖਾਣ ਨਹੀਂ ਅਰ ਕੰਦ ਮੂਲ ਤੇ ਗੁਜਾਰਨ ਕਰਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਜਿਹੀ ਪਰਬਤ ਦੀ ਕੰਦਰਾ ਵਿਚ ਜਾ ਪਏ। ਜੋ ਜਿਥੇ ਵਸਦੀ ਕੋਈ ਨਦਰ ਆਵੇ ਨਹੀਂ ਸੋ ਕਦੀ ਸਿਖ ਭੁਖੇ ਮਰਦੇ ਉਠ ਆਏ ਅਰ ਥੋੜੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਵਸਤੀ ਵਿਚ ਜਾਇ ਕਰ ਕਣਕ ਅਤੇ ਜੌਂ ਲੈ ਆਵੇ। ਜੋ ਬੀਜ ਬੀਜਣ ਸੋ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਹਲ ਵਾਹਣ ਅਰ ਜੋ ਕੁਛ ਕੰਦ ਮੂਲ ਹਥ ਲਗੇ ਸੋ ਖਾਵਣ। ਤਾਂ ਕਦੀ ਸਿਖ ਹੋਰ ਉਠ ਗਏ ਅਰ ਜਬ ਅੰਨ ਪਕਾ ਅਤੇ ਖਰਵਾਰੇ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਅਗਨ ਲਾ ਦੇਵੇ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਰਹਿ ਗਏ ਅਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਖਰਵਾਰੇ ਸਾੜ ਕੇ ਫਿਰ ਅਗੇ ਟੁਰੇ। ਸੋ ਜਿਤਨੇ ਪਿਛੇ ਆਂਵਦੇ ਸੀ ਅਗੇ ਇਕ ਮੁਰਦਾ ਪਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਭਾਈ ਇਸ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਖਾਵੇ। ਤਾਂ ਸਭੇ ਹਟ ਖਲੋਤੇ ਅਰ ਲਹਣੇ ਆਪਣੀ ਚਾਦਰ ਮੁਰਦੇ ਦੇ ਉਪਰ ਪਾਇ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਲਹਣੇ ਕਹਿਆ ਜੀ ਕਹੋ ਤਾਂ ਸਿਰ ਵਲੋਂ ਖਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਹੋ ਤਾਂ ਪੈਰਾਂ ਵਲੋਂ ਖਾਵਾਂ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਅਧ ਵਿਚੋਂ ਖਾਉ। ਤਾਂ ਲਹਣੇ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਅਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ ਫਿਰ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਸੋ ਜਾਂ ਚਾਦਰ ਉਠਾ ਕਰ ਵੇਖੇ ਤਾਂ ਕੜਾਹ ਦਾ ਬਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਜਿਹੜੇ ਸਿਖ ਹਟ ਖਲੋਤੇ ਸੋ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਸਦਿਆ ਅਰ ਬਾਲਾ ਪਲਾਸ ਦੇ ਪਤ੍ਰ ਲਿਆਇਆ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਲਾਸ ਦੇ ਪਤ੍ਰ ਵਿਚ ਪਾਇ ਕਰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖਿਆ। ਫੇਰ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤ੍ਰ ਤੇ ਪਾ ਕਰ ਵਰਤਾਇਆ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਪੁਰਖਾ ਜੋ ਮਾਇਆ ਆਪਣੀ ਜਾਣ ਕੇ ਘੁਟ ਰਖੀ ਦੀ ਏ ਸੋ ਮੁਰਦੇ ਕੇ ਸਮਾਨ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਵਾਹਗੁਰੂ ਦੀ ਜਾਣ ਕੇ ਵੰਡ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਸੋ ਕੜਾਹ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹਨ। ਤਾਂ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਅੰਗ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਅਰ ਸਿਰ ਤੇ ਹਥ ਫੇਰਿਆ। ਜੋ ਤੂੰ ਮੋਰੀਆਂ ਅੰਗਾ ਬੀ ਉਤਪਤਿ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਅੰਗਦ ਕਰਿਆ ਹੈ।.....(ਫੇਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ)

ਪੜਿ ਪੁਸਤਕ ਸੰਧਿਆ ਬਾਦੀ॥

(ਸਹੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ੧॥ (੧੩੫੩))

....ਇਹ ਚਤੁਰ ਸਲੋਕੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਜੈਸੇ ਚਤੁਰ ਸਲੋਕੀ ਨਾਰਾਇਣ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨੂੰ ਅਰ ਉਸ ਨੇ ਨਾਰਦ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਰਦ ਨੇ ਵਿਆਸ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਵਿਆਸ

ਨੇ ਉਸਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਾਗਵਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਭੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਾਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਬਾਣੀ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਤਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤੀ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨੀ ਹੈ ਸੋ ਹੁਣੇ ਤੁਸੀਂ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਸਦਾ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਹੋਵੇ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੇਹੀ ਪ੍ਰੀਤ ਲਹਣੇ ਨਾਲ ਤੇਹੀ ਆਪਣਿਆਂ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਆ ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਇਕ ਨਾਦੀ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਨ ਅਰ ਇਕ ਬਿੰਦੀ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਨ ਪਰ ਜੋ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਪਿਆਰਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ ਤੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਬੀ ਸਭ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਬਾ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਤੀਤਾਂ ਦਾ ਝੁੰਡ ਆਇਆ ਅਰ ਓਹ ਭੁਖ ਕਰਕੇ ਆਤਰ ਸਨ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਹੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਇਸ ਕਿੱਕਰ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਮਿਠਿਆਈ ਉਤਾਰ ਜੋ ਸਭਨਾਂ ਅਤੀਤਾਂ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਕੀਜੇ। ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਹਸਿਆ ਅਰ ਫੇਰ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਿਆ ਕਿੱਕਰ ਨਾਲ ਕੰਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਮਿਠਿਆਈ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਫੇਰ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਤਾਂ ਲਹਿਣਾ ਕਿੱਕਰ ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਝੂਣਿਆ ਤਾਂ ਮਿਠਿਆਈ ਅਰ ਪਤਾਸਿਆਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵੂਠਾ ਅਰ ਸਭ ਖਾਇ ਕਰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਭਏ। ਤਾਂ ਲਹਿਣੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੋ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਸੋਈ ਸੁਖੀ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਘਰ ਆਏ।

ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਤੇ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ ਦਾ ਪਰਲੋਕ ਗਮਨ

ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਕਾਲੂ ਕਹਿਆ, ਅਜ ਅਸਾਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਵੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਨੂੰ ਚਲੋ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੋ ਤੁਸਾਡੀ ਇਛਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਾਓ ਅਤੇ ਜੇ ਇਥੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੁਗ ਪਰਜੰਤ ਤੁਸਾਡੀ ਆਰਜਾ ਕਰੀਏ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਨੇ ਕਹਿਆ ਤੁਸਾਡੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਅਸਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਤੇ ਨਿਆਰਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਨਮਣਾ ਮਰਨਾ ਸਰੀਰ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਖੀ ਹੋਂ ਅਰ ਤੁਸਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਆਸਾਨੂੰ ਅਭਿਲਾਸਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਤੁਸੀਂ ਵੈਕੁੰਠ ਨੂੰ ਚਲੋ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਤੁਸਾਨੂੰ ਆਇ ਦਰਸਣ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਜੀ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ ਅਰ ਜਿਤਨੀ ਘਰ ਦੀ ਸਾਮਿਗ੍ਰੀ ਸੀ ਅਧੀ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਤੇ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਅਰ ਅਧੀ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿਤੀ ਅਰ ਇਸਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਪਦਮ ਆਸਨ ਮਾਰਕੇ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲਗਾਇ ਕੇ ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਵਾਹਗੁਰੂ ਜਪਣ ਲਗਾ। ਸੋ ਜਾਂ ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ ਰਾਤ ਰਹੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਣ ਬ੍ਰਹਮ ਰੰਧ੍ਰ ਨੂੰ ਛੋੜ ਕੇ ਵੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ ਅਰ ਪਿਛੇ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਅਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਅਰ ਹੋਰ ਜਿਤਨੇ ਸਿਖ ਚੰਦਣ ਦੀ ਚਿਖਾ ਬਨਾਇ ਕਰ ਕਾਲੂ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਰ ਕੜਾਹ ਵਰਤਾਇਆ ਅਰ ਜੈਸੀ ਬਾਸਤਰਾਂ ਦੀ ਰੀਤ, ਸੋ ਕੀਤੀ ਸੋ ਜਾਂ ਚੌਉਦਾਂ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਤਾਂ ਖੋੜਸ ਪਿੰਡ ਕਾਲੂ ਜੀ ਦਾ ਕੀਤਾ ਅਰ ਭੂਖਣ ਤੇ ਭਾਂਡੇ ਤੇ ਬਸਤ੍ਰ ਅਚਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੇ ਅਰ ਫਿਰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਾਇਆ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਕਹਿਆ ਬਚਾ ਤੁਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਮੈਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੁਸਾਡੀ ਜਾਵਣ ਦੀ ਇਛਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਪਦਮ ਆਸਣ ਧਾਰ ਕੇ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲਾਇ ਬੈਠੋ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਨੇ ਭੀ ਬਹੁਤ ਗਊਆਂ ਬਸਤ੍ਰ ਭੂਖਣ ਹੋਰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ

ਦਾਨ ਕਰਾਇਆ। ਸੋ ਜਾਂ ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ ਰਾਤ ਰਹੀ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਦੇ ਭੀ ਪ੍ਰਾਣ ਬ੍ਰਹਮਰੰਧ੍ਰ ਨੂੰ ਫੌੜ ਕਰ ਬੈਠਨਧਾਮ ਗਏ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਭੀ ਜੋ ਬਾਸਤਰਾਂ ਦੀ ਮ੍ਰਿਦਾਦਾ ਹੈ ਸੋ ਕੀਤੀ ਅਰ ਪਿਛੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਨਮੁਖ ਬੈਠਾਲਣ ਹੋਰ ਸਿਖ ਸਭ ਪੰਕਤ ਕਰ ਕੇ ਪਿਛੇ ਬੈਠਣ ਅਰ ਸਬਦ ਦੀ ਚਰਚਾ ਗਿਆਨ ਗੋਸਟ ਹੋਵੇ ਅਰ ਅਠ ਪਹਰ ਕੀਰਤਨ ਹੋਵੇ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇਣਾ

ਸੋ ਜਾਂ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਕਾਲ ਬੀਤਿਆਂ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਬੇ ਦਾ ਟਹਿਲੀਆ ਕਮਲਾ ਬਾਹਰ ਮਹੀਂ ਚਰਾਵਣ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ ਪੁਰਖ ਮਿਲੇ ਅਰ ਇਕ ਮਿਟੀ ਦਾ ਢੇਮ ਕਮਲੇ ਦੇ ਹਥ ਪਕੜਾਇਆ ਅਰ ਕਹਾ, ਤੂੰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਅਗੇ ਇਹ ਢੇਮ ਸਟੇਂ ਅਰ ਅਸਾਡਾ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਮਥਾ ਟੇਕੇਂ। ਤਾਂ ਕਮਲਾ ਘਰ ਆਇਆ ਤੇ ਆ ਕਰ ਕਹਾ ਕਿ ਦੋਇ ਪੁਰਖ ਮੈਨੂੰ ਬਨ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਸੇ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਿਟੀ ਦਾ ਢੇਮ ਬੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਮੱਥਾ ਵੀ ਟੇਕਿਆ ਨੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਅੰਗਦਾ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਸੱਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਦਰਗਾਹ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਰ ਇਹ ਸਰੀਰ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਢੇਰ ਵਤ ਹੈ ਸੋ ਅਸੀਂ ਸਿਟਣੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੂੰ ਪਿਛੇ ਗਿਆਨ ਗੋਸਟ ਕਰ ਕੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਪਰਚਾਈ ਰਖੇਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਤੇ ਮਿਸਰੀ ਨਾਲੀਏਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖ ਕੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ।

ਤਾਂ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਬਾਬੇ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਰ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਤੁਸੀਂ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਹੋ ਕੇ ਮੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਉਤੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਹੈ ਸੋ ਮੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਸ਼ਟ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ ਕਯੋਂਕਿ ਮੈਂ ਆਜਿਤ ਨਿਮਾਣਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਅੰਗਦਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਸਵਰੂਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣ, ਜੋ ਸਰੀਰ ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ ਪੰਜਾਂ ਤਤਾਂ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚੇਤਨ ਕਲਾ ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਏਕ ਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਜੇਸੇ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਸਭਨਾਂ ਘਰਾਂ ਮੇਂ ਉਜਾਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸੂਰਜ ਥੀਂ ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ ਤੇਸੇ ਆਤਮਾ ਦੀ ਸਤਿਆ ਸਭ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਆਤਮਾ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਤੂੰ ਸਭ ਗਿਆਨ ਦਾ ਜਾਤਵਾ ਹੈਂ ਅਰ ਇਹ ਅਚਾਰਜਾਂ ਦੀ ਗੀਤ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰ ਸਿਖੀ ਦਾ ਭਾਵ ਰਖਦੇ ਆਏ ਹੈਂ ਸੋ ਤੁਸਾਡਾ ਵਚਨ ਕਦੀ ਅੰਨਥਾ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦਾ ਤਾਂ ਤੇ ਕੁਛਕੁ ਤੁਸਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਮੇਂ ਰੋਗ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਓਹ ਰੋਗ ਪਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਵੇਗਾ ਕਯੋਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਸਮਝ ਅਰ ਗਿਆਨ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਅਗੇ ਅਸਾਂ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਠ ਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਕੰਠ ਨਾਲ ਲਗਾਇਆ ਅਰ ਆਪਣੇ ਸਿੰਘਾਸਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਬਿਠਾਇਆ, ਅਰ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਤੇ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਭੀ ਬੁਲਾਇ ਭੇਜਿਆ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਣਿਆ ਜੋ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਪਾਸ ਬਹਾਲ ਕੇ ਅਸਾਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਵਣ ਵਿਚ ਢਿੱਲ ਕੀਤੀ। ਤਾਂ ਹੋਰ ਜਿਤਨੇ ਸਿੱਖ ਬੈਠੇ ਹੋਸਨ ਸੋ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੇ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟਿਕਾਇਆ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਣਾ

ਅਰ ਬਾਬੇ ਨੇ ਪਦਮ ਆਸਣ ਕਰ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕੀਤਾ ਅਰ ਸੌਹ ਦਾ ਜਾਪ ਜਪਕੇ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਬ੍ਰਹਮ ਰੰਧ੍ਰ ਨੂੰ ਫੌੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਨੂੰ ਗਏ। ਅਰ ਪਿਛੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਦੋਹਨ ਨੇ ਹਥ ਜੋੜੇ ਜੋ ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ ਤਾਂ

ਦਾਨ ਕਰਾਇਆ। ਸੋ ਜਾਂ ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ ਰਾਤ ਰਹੀ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਦੇ ਭੀ ਪ੍ਰਾਣ ਬ੍ਰਹਮਰੰਧ੍ਰ ਨੂੰ ਫੌੜ ਕਰ ਬੈਠੁਠਧਾਮ ਗਏ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਭੀ ਜੋ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੀ ਮ੍ਰਿਦਾਦਾ ਹੈ ਸੋ ਕੀਤੀ ਅਰ ਪਿਛੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਨਮੁਖ ਬੈਠਾਲਣ ਹੋਰ ਸਿਖ ਸਭ ਪੰਕਤ ਕਰ ਕੇ ਪਿਛੇ ਬੈਠਣ ਅਰ ਸਬਦ ਦੀ ਚਰਚਾ ਗਿਆਨ ਗੋਸਟ ਹੋਵੇ ਅਰ ਅਠ ਪਹਰ ਕੀਰਤਨ ਹੋਵੇ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇਣਾ

ਸੋ ਜਾਂ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਕਾਲ ਬੀਤਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਬੇ ਦਾ ਟਹਿਲੀਆ ਕਮਲਾ ਬਾਹਰ ਮਹੀਂ ਚਰਾਵਣ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ ਪੁਰਖ ਮਿਲੇ ਅਰ ਇਕ ਮਿਟੀ ਦਾ ਢੇਮ ਕਮਲੇ ਦੇ ਹਥ ਪਕੜਾਇਆ ਅਰ ਕਹਾ, ਤੂੰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਅਗੇ ਇਹ ਢੇਮ ਸਟੇਂ ਅਰ ਅਸਾਡਾ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਮਥਾ ਟੇਕੋਂ। ਤਾਂ ਕਮਲਾ ਘਰ ਆਇਆ ਤੇ ਆ ਕਰ ਕਹਾ ਕਿ ਦੋਇ ਪੁਰਖ ਮੈਨੂੰ ਬਨ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਸੇ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਿਟੀ ਦਾ ਢੇਮ ਬੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਮੱਥਾ ਵੀ ਟੇਕਿਆ ਨੇ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਅੰਗਦਾ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਸੱਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਦਰਗਾਹ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਰ ਇਹ ਸਰੀਰ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਢੇਰ ਵਤ ਹੈ ਸੋ ਅਸੀਂ ਸਿਟਣੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੂੰ ਪਿਛੇ ਗਿਆਨ ਗੋਸਟ ਕਰ ਕੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਪਰਚਾਈ ਰਖੇਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਤੇ ਮਿਸਰੀ ਨਾਲੀਏਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖ ਕੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ।

ਤਾਂ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਬਾਬੇ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਰ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਤੁਸੀਂ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਹੋ ਕੇ ਮੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਉਤੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਹੈ ਸੋ ਮੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਸ਼ਟ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ ਕਯੋਂਕਿ ਮੈਂ ਆਜਿਤ ਨਿਮਾਣਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਅੰਗਦਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਸਵਰੂਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣ, ਜੋ ਸਰੀਰ ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ ਪੰਜਾਂ ਤਤਾਂ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚੇਤਨ ਕਲਾ ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਏਕ ਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਜੈਸੇ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਸਭਨਾਂ ਘਰਾਂ ਮੇਂ ਉਜਾਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸੂਰਜ ਬੀ ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ ਤੈਸੇ ਆਤਮਾ ਦੀ ਸਤਿਆ ਸਭ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਆਤਮਾ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਤੂੰ ਸਭ ਗਿਆਨ ਦਾ ਜਾਤਵਾ ਹੈਂ ਅਰ ਇਹ ਅਚਾਰਜਾਂ ਦੀ ਰੀਤ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰ ਸਿਖੀ ਦਾ ਭਾਵ ਰਖਦੇ ਆਏ ਹੈਂ ਸੋ ਤੁਸਾਡਾ ਵਚਨ ਕਦੀ ਅੰਨਥਾ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦਾ ਤਾਂ ਤੇ ਕੁਛਕੁ ਤੁਸਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਮੇਂ ਰੋਗ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਓਹ ਰੋਗ ਪਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਵੇਗਾ ਕਯੋਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਸਮਝ ਅਰ ਗਿਆਨ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਅਗੇ ਅਸਾਂ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਠ ਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਕੰਠ ਨਾਲ ਲਗਾਇਆ ਅਰ ਆਪਣੇ ਸਿੰਘਾਸਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਬਿਠਾਇਆ, ਅਰ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਤੇ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਭੀ ਬੁਲਾਇ ਭੇਜਿਆ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਣਿਆ ਜੋ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਪਾਸ ਬਹਾਲ ਕੇ ਅਸਾਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਵਣ ਵਿਚ ਢਿੱਲ ਕੀਤੀ। ਤਾਂ ਹੋਰ ਜਿਤਨੇ ਸਿੱਖ ਬੈਠੇ ਹੋਸਨ ਸੋ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੇ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟਿਕਾਇਆ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਣਾ

ਅਰ ਬਾਬੇ ਨੇ ਪਦਮ ਆਸਣ ਕਰ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕੀਤਾ ਅਰ ਸੋਹ ਦਾ ਜਾਪ ਜਪਕੇ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਬ੍ਰਹਮ ਰੰਧ੍ਰ ਨੂੰ ਫੌੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਨੂੰ ਗਏ। ਅਰ ਪਿਛੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਦੋਹਨ ਨੇ ਹਥ ਜੋੜੇ ਜੋ ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ ਤਾਂ

ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵੀ ਵਰਤਾ ਕਰਦੇ। ਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲੇ ਕਿ ਜੋ ਤੁਸਾਡੀ ਇੱਛਿਆ ਹੈ ਸੋ ਕਹੋ ਜੀ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜੀ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਦਿਆਂ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇਣਾ ਜੋਗ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਜੋ ਹੋਂਦੇ ਹਨ ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਰਥਨਾ ਮਾਲ ਅਰ ਪਦਾਰਥ ਕੁਟੰਬੀਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਦੇ ਦਾ ਗਿਆਨ ਜਗਿਆਸੀਆਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਜਗਤ ਦੇ ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਨਿਆਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗਲ ਦੀ ਕਮੀ ਨਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਰਿਦੇ ਦਾ ਗਿਆਨ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਲੀਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਅਗੇ ਮਥਾ ਟੇਕੋ ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਢਿੱਲ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਚੋਲਾ ਰਖ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਸਕਤ ਵਾਨ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਚੋਲੇ ਨੂੰ ਪਾਇ ਲਵੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਤੇ ਲਖਮੀਦਾਸ ਥੀ ਚੋਲਾ ਉਠਾਇਆ ਨਾ ਗਿਆ ਅਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੇ ਮਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਚੋਲਾ ਪਾਇ ਲੀਤਾ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਫਿਰ ਹੋਇਆ ਪੁਰਖਾ ਤੂੰ ਅਗੇ ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੈਂ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ ਖਡੂਰ ਖਹਿਰਿਆਂ ਦੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸਾਂ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਫੇਰ ਤੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਜਾਇ ਰਹੁ। ਸੋ ਏਹ ਬਚਨ ਕਹਿ ਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠ ਗਏ। ਤਾਂ ਕੜਾਹੁ ਹੋਇਆ ਅਰ ਵਰਤਿਆ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਆਏ ਜੋ ਇਹ ਖੁਦਾ ਦਾ ਵਲੀ ਸੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦਬਾਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਆਖਣ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੇਹ ਅਗਨਿ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਸੋ ਬੜਾ ਰੋਲਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਾਹਰ ਦੋਹਾਂ ਕੋਹਾਂ ਪਰ ਮਿਲੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਕਿ ਤੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੀਆਂ ਪੰਗਤਾਂ ਵਖੋ ਵਖੀ ਬੈਠਾਇ ਕਰ ਮੇਰਾ ਸੁਣੇਹਾ ਦੇਵਣਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਮੇਰਾ ਪੰਜਾ ਭੂਤਾਂ ਕਾ ਸਰੀਰ ਦੇਖਦੇ ਸੋ ਸੋ ਤੁਸਾਡੀ ਭਾਵਨੀ ਕਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਆਵਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਧਾਰਿਆ। ਸੋ ਮੇਰੇ ਆਸਣ ਤੇ ਦੇਹੁ ਪਟਾਂ ਦੀ ਚਾਦਰ ਪਈ ਹੈ। ਸੋ ਇਕ ਪਟ ਹਿੰਦੂ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਅਰ ਇਕ ਪੱਟ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਬ ਕੇ ਕਬਰ ਕਰਣ। ਤਾਂ ਉਸ ਆਣ ਕੇ ਆਖਿਆ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਸੇ ਤਰਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਖਡੂਰ ਜਾਇ ਰਹੇ। ਸੰਮਤ ੧੫੬੬ ਅਸੂ ਸੁਦੀ ਦਸਮੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਣੇ ਅਰ ਫੇਰ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਦਿਨ ਪੀਛੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਤੇ ਲਖਮੀ ਚੰਦ ਦੀ ਮਾਤਾ ਭੀ ਬੈਠ ਪਾਮ ਨੂੰ ਗਈ।